ISTORIA ROMÂNILORŬ

CURSŬ FĂCUTŬ LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI

DUPE DOCUMENTE INEDITE

DE

D. PROFESORŬ V. A. URECHIĂ

MEMBRU ACADEMIEĬ ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE ALŬ ACADEMIEĬ SPANIOLE, ALŬ INSTITUTULUĬ ETNOGRAFICŬ DIN PARIS, ŞI ALŬ ALTORŬ DIVERSE SOCIETĂŢĬ ŞI CONGRESE LITERARE ŞI ISTORICE, MEMBRU FUNDATORŬ ALŬ ATENEULUĬ ROMÂNŬ ETC.

PUBLICATŬ

SUB DIRECŢIUNEA PROFESORELUI,

DE

COMITETULŬ DE STUDENŢI AI FACULTĂŢEI DE LITERE DIN BUCURESCI.

SERIA 1786-1800

TOMUL III

CU NUMERÓSE ILUSTRAŢIUNĬ, PLANURĬ DE RESBOIŬ ETC.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA „GUTENBERG“ JOSEPH GÖBL
23, STRADA DÓMNEI, 23
1892.

Ist Românilor V. A. Urechia

N. P. MAVROGHENI

Domnu țerei României și Moldovei

ISTORIA ROMÂNILORŬ

1786—1800

I.

Ochire retrospectivă.

Cu tótă solemna promisiune dată de Pórtă prin noul eĭ hatișerif din (1784 (1)), vĕḑurămŭ, că la 26 Martie 1786 înlocuesce la Domnie Munténă, pre Mihaĭ Sutzu prin Nicolae Mavrogheni, după o domnie atât de scurtă. Și pentru Moldova promisiunea Porţeĭ din 1784 nu valorâ multŭ, când, spre a se conforma dorinţeĭ Austrieĭ nemulţămită de C. Mavrocordatŭ, carele nu primise de Consulŭ Austrieĭ pre Raicevicĭ, Pórta mazili pre acesta și-lŭ înlocui cu vĕrulŭ sĕŭ, cu Alex. I. Mavrocordat ḑisŭ Firarulŭ (2). Nu e vorbă, că apropierea curţilorŭ de Viena cu acé de la Petersburgŭ înlesnisă Porţeĭ acé prefacere de domnie din Moldova. Ministrulŭ rusescŭ din Constantinopole, Bulgakoff abandonase resimţimêntuluĭ ministruluĭ Austrieĭ Herbertŭ pre Domnitorulŭ Moldav (3), în interesulŭ cimentăreĭ alianţeĭ austro-rusescĭ.

De îndată ce noulŭ Domnŭ se urcă pe tronulŭ Moldoveĭ, în 10 Februarie 1785, Herbertŭ îĭ cere estradarea desertorilorŭ din Ardealŭ. Sub acestŭ nume, amŭ arĕtatŭ că se coprindéŭ numeroșiĭ scutelnicĭ

---

(1) Hurm. T. VI. p. 420.

(2) „ T. VI. p. 428.

(3) Veḑĭ Hurm. T. VI. pag. 430. Raportulŭ luĭ Herbert către Kaunitz din 26 Ianuarie 1785. Despre apropierea ambelor curţĭ veḑĭ Hurm. T. VI. p. 437.

aĭ boerilorŭ și monastirilorŭ. Acéstă situațiune a așĭa ḑișilorŭ desertorĭ, ne-aŭ esplicatŭ resistința Divanuluĭ moldavŭ, resistință care noĭ n'o puturămŭ pune în comptulŭ unorŭ simțimente naționale, orĭ măcar umanitare, ale boerimeĭ!

Nu numaĭ Rusia apropiétă de Austria, lăsa pre acésta să lucreze în Principate și la Constantinopole, după interesele eĭ, ci și ministrul de esterne alŭ Franciei ordonasc ambasadoreluĭ francesŭ din Constantinopole, să favoriseze vederile Austrieĭ în Principate. Noul secretarŭ al luĭ Alex. Mavrocordat, francesulŭ *d'Hauterive*, primesce ordine dela ambasada francesă d'a intra în strînse relațiunĭ cu Raicevicĭ (1).

Austria e mulțămită de noul Domnŭ. «Acestŭ principe se pare pré bine intenționatŭ pentru afacerile nóstre, scrie Herbert luĭ Raicevicĭ, în 11 Februarie 1785, și e hotărît să țină bune relațiunĭ cu D-ta». Nu maĭ puțin Herbertŭ recunósce (2) prin altă notă a sa către Raicevicĭ, din 26 Februarie 1785, că nu era tocmaĭ vina fostuluĭ Domnŭ în conflictele iscate între curtea Moldavă și între Raicevicĭ, și recomanda acestuĭa maĭ multă moderațiune din partea subalternilor luĭ (3).

Acéstă recomandare cu atâta era maĭ prudentă, cu câtŭ noulŭ Domnŭ era bănuitŭ, că are relațiunĭ simpatice cu Prusia.

Pregătirile de resboiŭ din partea curțilorŭ aliate sunt acum cunoscute la Pórtă. Acum cugetă să se pregătéscă și ea (4). Abia Bucurescĭĭ reluaseră liniștea lorŭ obicĭnuită, după serbătorile trecereĭ pe aicĭ spre Austria a soțieĭ internunțuluĭ austriacŭ Herbert (5) și nu târḑiŭ apoĭ, vr'o două lunĭ numaĭ, se lățesce în Principate vestea, că întórcerea soțieĭ luĭ Herbertŭ în Austria, este semnŭ neîndoios de resboiulŭ apropiatŭ, între Austria și Turcia. Grijă tot maĭ mare începe a se împrăștie în Bucurescĭ și maĭ apoĭ în Iașĭ. Mavrocordatŭ din Moldova însciințatŭ de cele ce se plănuescŭ la Viena și Petersburg, e totŭ maĭ obediente la pretențiunile luĭ Raicevicĭ, așĭa ca în unŭ raportŭ alŭ sĕŭ către Herbert, din 12 Septembre 1785, Rai-

(1) Veḑĭ Hurm. T. VI. p. 433 și 437. (Nota din Februarie 12—1785.)

(2) Hurmuzaki T. VI. pag, 440.

(3) Despre Raicevicĭ veḑi biografia luĭ de B P. Hasdeŭ cu titlu: „Studiĭ critice asupra istorieĭ române", Bucurescĭ 1864.

(4) Veḑĭ Hurm. T. VI. p. 448, raportulŭ luĭ Abraham Camondo.

(5) Despre solemna recepțiune la curtea Munténă a soțieĭ luĭ Herbert, veḑĭ Hurm. T. VI, p. 445, 446. Veḑĭ volumulŭ nostru anteriorŭ.

cevicĭ dice că: «per tutti gli affari in generale, io mi trovo molto obligato a questo signor Principe, per li suoi modi onesti e la facilità nel tratare, che ha usato sin ora» (1).

Şi cu tóte aceste, Mavrocordat Alex. nu cutéză a împinge concesiunile cătră Austria şi în cestiunea *«desertorilorŭ»* până acolo până unde le cerea Raicevicĭ, căcĭ Vodă se temé să nu nemulţăméscă boierimea, interesată, cum vědurămŭ, de aşĭ păstra scutelnicĭĭ. Ca să nu se supere Austria de acésta, Vodă însărcinéză pre agentulŭ sěŭ din Constantinopole, să mérgă la Herbert, să cerce a-ĭ explica stadiulŭ cestiuneĭ şi a-lŭ convinge, că Domnitorulŭ nu puté concede maĭ multŭ.

Aşta, în 12 Octombre, 1785. Herbert primesce pre Kapuchihaia luĭ Alex. Mavrocordat, care-ĭ aduce asemenea explicărĭ. Herbert nu le aprobă, şi în nota luĭ din 12 Noembre 1785, Herbertŭ vestesce luĭ Raicevicĭ demersulŭ luĭ Vodă Moldovénŭ şi că i-a rěspunsŭ, că: «si la cour impériale est mécontente du Prince sur l'article des déserteurs, elle poura aisément le *faire perdre, ou disgracier*, les ministres turcs ne demandant pas mieux qu'un pretexte, ainsi que je l'ai prouvé par l'exemple de son prédécesseur, qui au reste n'a pas été déposé pendant qu'il se montrait favorable à cette restitution, mais lorqu'il y est devenu contraire.»

Amŭ vědutŭ că domnia luĭ Alex. Mavrocordatŭ (Firarul) a fostŭ destulŭ de anevoiósă şi fără de afacerea *desertorilorŭ* austriacĭ. O fómete gré bântui ţéra (2) şi incendiĭ gróznice aprópe nimiciseră Iaşiĭ. Aŭ arsŭ şi curţile domnescĭ. Vodă se mută apoĭ în alte case (ale luĭ Razu) şi treĭ dile după acea ardŭ şi aceste. Maĭ arde şi a treia curte domnéscă peste câte-va dile, de nu maĭ voiaŭ boeriĭ să închirieze casele lorŭ pentru Domnie, iar poporulŭ aplică luĭ Alex. Mavrocordat sobriquetulŭ de *Pîrlea-Vodă*. Ca să aibă unde locui, Mavrocordat fu silit a reconstrui curtea domnéscă (3).

De aceste nu se putu însă folosi, căcĭ nu târdiŭ evenimentele precipitară cătră finit efemera luĭ domnie. Bine informat, cum vědu-

(1) Hurm, T. VI. p. 449.

(2) Lipsa de pâne făcu ca locuitoriĭ ţěreĭ bântuită de secete. să reclame la Domnitorŭ închiderea povernelorŭ, ca să nu se maĭ împuţineze productele. Vedĭ Uricul domnesc în acésta în Arh. Rom. T. II. p. 183. Vedĭ volumulŭ nostru anteriorŭ.

(3) Vedĭ Drăghicĭ. Istoria Moldoveĭ p. 48—49, T. II. Vedĭ volumulŭ nostru I, pag. 224

rămŭ, de cele ce se pregătiaŭ de puterile *aliate* contra Turciel, Alex. Mavrocordatŭ fugi în Rusia în 1787, lăsântŭ cârma Moldovel în mânile a 4—5 boierĭ, singurii carĭ sciaŭ că Domnulŭ nu se duce din Iașĭ în vre-o inspecțiune a județelorŭ, ci că fuge peste Nistru (1).

Divanulŭ Moldavŭ fusese înspăimêntatŭ de acestŭ evenimentŭ și de amenințările din Constantinopole. Totușĭ Pórta avênd și ea grijile eĭ, se mulțămise cu explicațiunile ce Divanulŭ Moldavŭ î̆l trămisese despre fuga luĭ Alex. Mavrocordat și se grăbise a înlocui pre fugarul Domn, cu Alex. Ipsilante, fostulŭ Domnŭ alŭ Valachiel, partizanulŭ secretŭ alŭ Austriel.

Cu câteva lunĭ maĭ înainte de ce Alex. Mavrocordatŭ fugi la Rușĭ, cădu din tronulŭ muntenescŭ Mihailŭ Suțu, succesorele luĭ Caragea.

Amŭ vědutŭ — în Tomulŭ I-iŭ — Domnia *omenosuluĭ* și blândululĭ Suțu Mihaĭ. Intervenirea în 1784 a Rusiel, și a Austriel în favórea neschimbărel frequente a Domnilorŭ, totŭ nu asigurasă luĭ Mihaĭ Suțu o domnie lungă.

Dejà la finea anuluĭ 1785 eraŭ cunoscute diplomațilorŭ din Constantinopole intrigile pentru mazilirea luĭ Mihaĭ Suțu dela Muntenĭ. Aceste intrigĭ le țesă cu mare abilitate Nicolae Mavrogheni unŭ simplu dragomanŭ alŭ luĭ Căpitanŭ-Pașa. In Ianuariŭ 1786, Choiseul scrié Ministruluĭ de Vergennes, că Căpitanŭ-Pașa, adecă marele admiralŭ, persistă a stărui pe lângă Sultanulŭ, să facă pre dragomanulŭ sěŭ N. Mavrogheni Principe al Valachiel. Décă nu isbuti de îndată, este că toțĭ grecil din Fanarŭ, de altmintrelea pururea desbinațĭ între eĭ, se uniră de astă dată, ca să împedice, fie și prin dare de banĭ la Vizirŭ, numirea luĭ Mavrogheni, ca Domnŭ, fiindcă acesta nu era dintre familiile greceșcĭ, care-șĭ disputaŭ tronurile române, ci era unŭ candidatŭ noŭ, unŭ simplu țěranŭ eșitŭ la lumină de curêndŭ prin marea istețime a luĭ.

Mavrogheni nu disperă și lucră să câștige pre Ministrulŭ rusescŭ în favórea sa. De Choiseul 'ĭ refuză concursulŭ sěŭ, dér ambasadorulŭ inglezŭ intervine pre lângă Bulgakoff, care declară într'o notă dată Porțiĭ, că suverana sa nu va suferi nicĭ-o-dată ridicarea la Domnie a luĭ Mavrogheni și că, mulțămită cu purtarea luĭ M. Suțu, Rusia cere menținerea acestuia pre tron (2).

---

(1) Vedĭ T. I. alŭ istoriel nóstre (1774—1786) pag. 240.
(2) Hurm. Tom. VI, pag. 37.

De Choiseul, în 26 Ianuariŭ 1786, raportândŭ cele maĭ susŭ arĕtate, adauge a ḑice că: «Mavrogheni care cătră mult spirit adauge cutezanța cea maĭ nețermurită, a sciutŭ se persuade pre stăpânulŭ sĕŭ, că onórea luĭ era la mijlocŭ și că trebue să dobândéscă favórea care i se refuzase în publicŭ».

Astfelŭ cu tóte sumele importante trimise de Suțu la Petersburg și cu tótă marea protecțiune ce-ĭ arĕta Bulgacoff. Mavrogheni nu desesperă... «*Totŭ pre atâta de intrepidŭ, pre cât și de ambițiosŭ. elŭ este hotărîtŭ să-șĭ pérdă viața, séŭ să ajungă Domnŭ alŭ Valachieĭ*», scrie Choiseul către de Vergennes, în 25 Februariŭ 1786.

Nicĭ-o lună nu avé să trécă la mijlocŭ și Mavrogheni isbutea în planulŭ sĕŭ. Trecêndŭ asupra cadavruluĭ protivniculuĭ sĕŭ, Greculŭ Petrache, merge la $^{2}/_{14}$ Martie să priméscă învestitura la Seraiŭ (1).

Succesulŭ luĭ Mavrogheni de sigurŭ nu a trebuitŭ să placă muscalilorŭ și nicĭ Austrieĭ. Ambasadorulŭ francezŭ și de Vergennes acceptă faptulŭ implinitŭ și se silescŭ a'șĭ face favorabil pre Mavrogheni în privința comerciuluĭ Mărei-Negre. Singurŭ la Roche, fostulŭ secretarŭ al luĭ Mihaĭ Suțu, este nemulțămitŭ de numirea luĭ *Monsieur* Mavrogheni și se hotăresce a abandona Bucurescĭĭ (2).

II.

Isvóre.

Maĭ înainte de tóte vomŭ aminti lucrările până acum făcute asupra luĭ N. Mavrogheni. Cunóscem până astăḑĭ următórele monografiĭ, orĭ Istoriĭ maĭ importante asupra Domnieĭ și a vieții luĭ N. Mavrogheni. Acestea sunt:

1) *Pitarulŭ Hristache* «Istoria faptelor Mavroghenescĭ», o cronică în versurĭ scrisă la 1817 și publicată de Cesarŭ Boliacŭ în *Buciumulŭ*, la 1863;

2) Memoriele unuĭ grecŭ, de *Thoma Hope*, scrise în englezesce la finea seculuĭ trecutŭ, traduse în franțozesce la 1847, de Defau-

(1) Greculu Petrache din simplu bucătaru devenise directerul monetărieĭ turcescĭ și era celu maĭ bogatu din Fanarŭ. Elu cerease să repună pre Căpitanŭ Pașa și pre Mavrogheni, promițêndŭ Sultanuluĭ suma de 4,000 de pungĭ de banĭ, ca să exileze pre noulu Ministru. Acesta, Hasan Pașa, dete a înțelege Sultanuluĭ, că décă va omori pe Petrache va câștiga maĭ multŭ. Așa se și făcu, chiar în ḑiua când Mavrogheni primia investitura (Hurm. tom. VI, pag. 38 și 39).

(2) Veḑĭ scrisórea luĭ cătră de Vergennes, dată din 10 Maiu 1786. (Hurm., tom. VI, pag. 40).

compret. iară pe românesce publicate, in parte, de D. Ştef. D. Greceanu, in *Românulŭ* la 1861. Acéstă care coprinde povestirea creştinului turcitŭ Anastase Sotiri (Selimŭ), despre evenimentele la care elŭ, alăturea cu Mavrogheni, a luatŭ parte activă, intre 1787—1790;

3 *Enache Văcărescu* in «Istoria Impĕraţiloră otomani» publicată in *Tesaurŭ de Monumente*, după manuscriptulŭ originarŭ, in possesiunea d-lui Stef. Greceanu, încă atinge multŭ Istoria proprie a domniei lui Mavrogheni, deşi — cum vomŭ vedé — in modŭ nu tocmaĭ dreptŭ (1).

4) Histoire de l'Empire de Russie sous le règne de Cathérine II et à la fin du 18-ème siècle — par le révérend M. Tooke et traduite de l'Anglais par M. S... avec les corrections de M. *Imirnore* aumônier et secrétaire de l'Ambassade de Russie a Londres et revue par M. Leriens, ancien capitaine en réserve, de France. Paris, 1801. 6 vol. 8°;

5) Etat actuel de l'Empire ottoman, par Elias Abesci, traduit de l'Anglais par M. Fontanelle. 2 vol. Paris 1792;

6) Taurische Reise der Kaiserin von Russland Katherine II aus dem Englischen übersetzt. Koblenz 1799 2 vol.;

7 Histoire des campagnes du Comte Alexandre Suvarow Rymninski, Général-feld-maréschal. Londres, 1799, 2 vol.;

8 *Asseline*. Histoire de l'Autriche. Paris, 1877;

9 *Iohann Wilhelm Zinkeisen* — in «Geschichte des osmanischen Reiches in Europa», 8° Gotha 1859;

10 Versuche einer kriegs geschiste des grafen Alexander Suwarow Rymninski. 2 vol. 8°. Gotha. 1795;

11 Ausführliche Geschichte des krieges zwischen Russland, Oesterreich und der Turkey. 4 vol. 16°. Wien. 1791;

12 Chronografiŭ lui Dionisie Eclesiarcul, coprindêndŭ istoria domniei lui N. Mavrogheni. Acéstă scriere a fostŭ publicată ântâeşi dată de A. Papiu Ilarianŭ in *Tesaurŭ de monumente istorice*. T. II Bucuresci, 1863, la pag. 161.

Dionisie Eclesiarchŭ scrie la 1814, dér a fostŭ in parte martorŭ ocularŭ alŭ evenimentelorŭ din domnia lui Mavrogheni.

13 O scriere cu totulŭ modernă despre N. Mavrogheni este acea a d-lui Ioanŭ Ghica, publicată in *Revista nouă* pe anulŭ I. (1888) pag. 216 şi 304 (2).

---

(1) T. II pag. 298.

(2) D. [illegible] in [illegible] la scrierea sa decâtŭ de câteva din monografiă mai [illegible] şi de [illegible] alăturare ale lucrărei, nu [illegible] contra [illegible] nostre.

14) Colecţiunea de documente Hurmuzaki-Odobescu. Vol. III supl. I (1889). Vol. II supl. I (1885). Vol. VII (1876);

15) Vaillant. La Roumanie, 3 vol., Paris, 1844;

16) Ubicini, în *Istoria Provinciilor Danubiene;*

17) Ion Ghyca, Scrisorĭ şi conborbirĭ economice;

18) Colecţiunea de documente proprie;

19) Condicele de documente dela Arhiva Statuluĭ;

20) Drăghicĭ, Istoria Moldoveĭ;

21) Mr. de *Chénier:* Révolutions de l'Empire Ottoman. 1 vol. 8º, Paris, 1789;

22) Magazinŭ istoricŭ p. Dacia, T. I, Bucurescĭ, anulŭ 1845;

23) Arhiva Românéscă, de M. Kogălniceanu, Iaşĭ, 1860;

24) Considérations sur la guerre actuelle des Turcs par Mr. de Volney, 1 vol. 8º, Londres 1788;

25) Mr. *de Peissonnel*, ancien Consul général de France à Smirne: Examen du livre intitulé: ***Considérations sur la guerre actuelle des Turcs***, par Mr. de Volney, 1 vol. 8º, Amsterdam. 1788;

26) ***Andr.*** *Wolf*, în «Beschreibung des Fürstenthumes Moldau» (Sibini) 2 tom.

27) *Melchisedec:* Chronica Huşilor şi acé a *Romanuluĭ;*

28) Vechile instituţiunĭ ale Românieĭ de Ioan Brezoianu (1 vol. 8º, Bucurescĭ 1882);

29) Uricariulŭ de T. Codrescu, passim;

30) Storia regionata dei Turchi, dell' abate Francesco Becattini, 8 vol. 8º, Venezia, 1791;

31) Histoire de l'Empire ottoman depuis sa fondation jusqu'à la paix d'Jassy en 1792, par Mr. Salaberry 2-ème édition. 4 vol. 8º, Paris-Londres, 1817;

32) Lettre et pensées du Maréchal Prince de Ligne, publiées par la Baronne de Staël-Holstein dans la Bibliothèque instructive et amusante, Vienne, 1 vol. 8º mic 1818;

33) Atenţiunea lumeĭ era asupra ţĕrilor române la finea seculuĭ XVIII-lea. *Caras*, scrisă «Histoire de Moldavie et Valachie», două ediţiunĭ, între care cé germană din Francfort şi Leipzig, 1789, cu «Nebst Beschreibung der mit den Türken geführten Krieg»;

34) Dacia Auraria de Kösleri, cu adĕogirile luĭ Seivertus;

35) Milkovia luĭ Benkö.

III

Europa și Orientulŭ

Pentru a înțelege bine situațiunea în care N. Mavrogheni apucă domnia țĕreĭ Muntenescĭ, simțimŭ de nevoie să aruncămŭ o privire maĭ adîncă asupra situațiuneĭ generale a politiceĭ europene, maĭ alesŭ câtŭ privesce Orientulŭ și să reamintimŭ evenimintele principalĭ.

Maria Tereza murisă la 29 Noembre 1780, lăsândŭ pentru succesorele eĭ Iosif II, deja imperator al Germanieĭ din 1765, o situațiune dificilă și internă și esternă. Secriul veseleĭ și devoteĭ suverane fusese insultatŭ: ca și la alŭ luĭ Ludovic XIV, se aruncară petre asupra luĭ!

La esterior: Prusia sporiá sub Fredericŭ II, care trăi încă 6 anĭ după Maria Tereza. Casa de Hohenzolern êșĭ marca misiunea d'a scóte pre Austria din lumea Germanică și d'a o împinge spre Orient: ***drang nach Osten!***

Alianța Austrieĭ cu Franța, acé chimeră realizată unŭ momentŭ grație metreselorŭ luĭ Ludovicŭ alŭ XV, avea să înceteze d'a maĭ fi de folosŭ Austrieĭ, căcĭ fatalmente Francia avé iar să reîntre în secularea sa politică: neamicia contra acesteia și acésta în numele ideilor nouĕ ale revoluțiuneĭ. De géba Maria Tereza dusese pre Maria Antoinetta ca Regină a Francieĭ și pre a doua sa fiică, Maria Carolina, pe tronulŭ ambelorŭ Siciliĭ! Nicĭ unŭ resultatŭ politicŭ nu dobândi Austria din aceste căsătoriĭ. ***Felix Austria nube!*** remasă de astă dată vorbă gólă.

Aquisițiunea uneĭ părțĭ a Polonieĭ în odiósa împărțire a aceĭ țĕrĭ, din 1772, puse pe Austria în contact directŭ cu Rusia. Acésta și ea doria să isgonéscă pre Austria din posesiunile eĭ slavice, cum Prusia căuta să o relege din lumea Germanică.

La interior trebile Austrieĭ nu eraŭ în maĭ bune condițiunĭ. Iosifŭ II era de 39 anĭ cândŭ primi moștenirea. Elŭ aduse pe tronulŭ catolico-feudalŭ alŭ Habsburgilorŭ ideĭ cu totulŭ moderne și o sistemă politică tindêndŭ la unŭ idealŭ de unitate. Multe de asemenea ideĭ le dobândise Iosif II în călĕtoria luĭ în Francia la 1777. Cunóscemŭ reformele luĭ, reforme care atinseră și pre Româniĭ din Ardélŭ, sermaniĭ iobagĭ aĭ boerilor ungurĭ. În specialŭ Româniĭ din Ardél salutară pre Iosif alŭ II, ca pre unŭ mare imperatorŭ și principe alŭ Ardealuluĭ. In 1873 Iosef alŭ II-lea călĕtori în Ardeal și Bucovina. La 1784 luna Maiŭ se introduse limba Germană ca limbă ofi-

cială în Ardealŭ și Ungaria și îndată apoĭ (3 Iunie) se desființă nedrépta împărțire a Transilvanieĭ numaĭ la cele treĭ națiunĭ privilegiate: se împărți țéra în 11 comitate. Românimea resuflă. . . . In aceleașĭ anŭ 1784 se ordonă facerea conscripțiuneĭ generale în Ardélŭ și Ungaria.

Acésta dete ocasiune rĕscóleĭ celeĭ marĭ a Românilorŭ sub Ursu Horia, Closca și Crisan, după adunarea de la Mesteacăn, în ținutulŭ Crișuluĭ (1).

Rĕscóla acésta dete de lucru luĭ Iosif II în Ardélŭ și Ungaria.

Politica esternă a luĭ Iosifŭ II era: a'șĭ întemeé înrîurirea în Germania prin ceva maĭ solidŭ decâtŭ vanulŭ titlu de imperatore adecă prin aquisițiunea Bavarieĭ și de altă parte Iosifŭ II visa estensiunea spre Orient, cu paguba Turcieĭ (2).

Nu ne ocupămŭ de cele-l-alte direcțiunĭ ale activitățeĭ luĭ Iosifŭ II; ne limitămŭ a'lŭ vedea urmărindŭ planulŭ sĕŭ de estensiune în Orientŭ.

Aci se întâlni cu lucrarea deja maĭ vechiă a Rusieĭ. Acésta se prefăcu că e gata a împărți cu Austria și băgă cu isteţiă pre Iosifŭ II în unŭ rĕsboiŭ cu Turcia, rĕsboiŭ din care Rusia numaĭ câștigă.

De altmintrelea luĭ Iosif II nu-ĭ plăcé, ca Ecaterina II să ajungă la Constantinopole. Cu gîndŭ de a împedica lucrulŭ, Iosifŭ se întâlni cu Caterina II la Mohilev (3), sub nume de comite de Falkenstein (4). Serbătoritŭ și învăluitŭ în intrigĭ, Iosifŭ II rĕmase aci aliatulŭ Ecaterineĭ.

Câte-va cuvinte acum despre Rusia.

La 1783, în 8 Aprilie. prin manifestulŭ sĕŭ către Europa, incorpora la ea Crimea și acuză pre Turcia de călcătóre tractatuluĭ dela 1774. După manifestŭ, Turcia provócă tulburărĭ în Crimeea, între Tătarĭ și Ecaterina dice că «Animée d'un désir sincère de confirmer et de maintenir la dernière paix conclue avec la Porte ottomane

(1) Despre acéstă memorabilă rĕscólă a se citi lucrările relative în „Tesaurulŭ de monumente" de Papiu Ilarianu și maĭ alesŭ lucrarea d-luĭ Densușianu, în analele Academieĭ. Vedĭ și în *Adunarea națională*, jurnalulŭ meu, articolulu despre Horia: — Coifure à la Horia, la Paris. Vedĭ și volumulŭ I alŭ nostru (1776—1786).

(2) *Asseline*. Histoire de l'Autriche. Paris, 1877.

(3) Deja la 1780 Iosif II se întâlnise cu Ecaterina în Petersburgu și dobândise de la ea unŭ tractatu de comerciu.

(4) Vedĭ Histoire des campagnes du comte Suvaroff. T. II, pag. 3

en prévenant les discussions continuelles causées par les affaires de la Crimée, nous réunissons à notre Empire toute cette péninsule, l'île de Taman et le Cuban, comme une juste indemnité des pertes que nous avons faites et des dépenses que nous avons supportées pour maintenir autour de nous la paix et le bonheur» (1).

La scirea acestei anexări a Crimeei și Cubanului, mare rumóre la Constantinopole. Turcii emoționați cerŭ resboiulŭ. Divanulŭ turcescŭ nu cutéză să asculte de pornirea mulțimei turcescĭ. Și póte cuminte judecâ Divanulŭ. In adevĕrŭ Turcia nu avé să declare resboiŭ numai Rusiei: Impărțirea Poloniei, speranța unei noue spoliațiunĭ, făcuseră aliate pre cele trei Curțĭ, dela Berlin, Viena și Petersburg (2), astfeliŭ că acéstă alianță impusese neutralitatea la cele-l-alte doue Curțĭ principale din Apusulŭ Europei. Perspectiva unuĭ tratatŭ de comerciŭ cu Rusia — dice Salaberry (3) și speranța a suplanta pre Anglia la Curtea dela Petersburg, împinge pre Cabinetulŭ dela Versailles să menageze pre Impĕrătésa Ecaterina și deci ambasadorele francesŭ din Constantinopole primisă dela ministrulŭ de externe francesŭ instrucțiunĭ în sensŭ de a îndemnă pre Divanŭ să negocieze și să evite rĕsboiulŭ, cu atâtŭ mai multŭ că Pórta avé pe capŭ și rebeliunea Pașei de Egipetŭ, și acesta ațițatŭ și pre sub mână ajutatŭ de Rușĭ. Contra Egipetuluĭ va trămite Abdul Hamid pre Amiralulŭ Hasan Pașa. Anglia singură, nemulțămită de Rusia, — căci acésta acorda Franciei unŭ tratatŭ de comerciŭ ce refuza să-lŭ renoéscă Englezilorŭ, — începu a ațița pre Divanulŭ otomanŭ la resistență fațĕ cu Rușiĭ și chiar îl îndemna la resboiŭ. Ambasadorulŭ englezŭ din Constantinopole, *Ainslie*, arŭ fi redactatŭ, dice-se, elŭ însușĭ respunsulŭ Porței la manifestulŭ Ecaterinei, dar Anglia nu dădè Turciei neci ùnŭ ajutorŭ efectivŭ, de óste și de flotă. Acésta decisese pre Divanŭ să asculte de îndemnulŭ Franciei și, în 1784, unŭ noŭ tractatŭ, cum vĕdurămŭ, se semnâ la Constantinopole, tractatŭ

(1) „Animată de o dorință sinceră de a intări și menține ultima pace închiétă cu Pórta otomană, preintimpinândŭ discuțiunile continue causate de afacerile Crimeeĭ, noĭ reunimŭ la imperulŭ nostru tótă acéstă peninsulă, ca drépta îndemnitate a perderilorŭ ce amŭ suferitŭ și a cheltuelelorŭ ce am induratŭ, pentru a menține în jurulu nostru pacea și fericirea."

(2) Vedĭ Hist. de l'Empire Ottom. de Salaberry, T. IV, pag. 94.

Austria profită de spaima Turciel, ca să-I smulgă în 25 Februarie 1785 unŭ tractatŭ de liberă navigațiune pe Dunăre.

Asemene dobândă comercială a Austrieĭ nu-ĭ place Angliei, cum nu-ĭ place neci stăpânirea Crimeaĭ de Rușĭ, ceea ce-li dădé accesul mareĭ Negre.

(3) Loc. citat.

prin care Sultanulŭ recunoscè de bune cele petrecute în Crimeea și Cubanŭ, séŭ în Taurida și Caucasŭ, cum le numiră muscaliĭ, dóră pentru ca aceste nume vechĭ să facă pre Europa a uĭta, că aceste țerĭ eraŭ mahometane. Saim Gherai, ultimulŭ Hanŭ alŭ Crimeeĭ, adăpostitŭ la Constantinopole, nu întârḑiă d'a fi esilatŭ la Rodos și apoĭ ucisŭ, pentru că se supusese în trecutŭ politiceĭ rusescĭ.

Tratatulŭ dela 1784 (1) făcuse că Abdul Hamid să iè gróza Rușilorŭ. Cea maĭ mică mișcare din partea acelorŭ arunca alarma și tulburarea în Constantinopole și în Seraĭ (2).

Abatele Becattini în «Storiaragionnata» a luĭ (T. VII, pag. 4) ḑice că «L'umiliante Convenzione del 1784 ad insinuazione della Corte di Francia, accordata dalla Porta ottomana, era un ogetto di perpetue inquietudini pel Divano, a cui ogni giorno sussuravasi alle orechie dă' ministri delle corte emule a quella di Piétroburgo, che la continuazione del possesso di quella provincia in mano dei Russi, era l'istesso che vedersi rapire, una volta o l'altra, le più belle contrade della Turchia Europea».

De aceea Divanulŭ căuta să întrețină în populațiunile Tătare și Georgene speranța uneĭ salvărĭ din mânile Rușilorŭ. Aceste speranțe se învioraŭ cu manifeste turcescĭ introduse între Tătarĭ (3).

Dar aceste dădéŭ numaĭ ocasiune ambasadoruluĭ Rusieĭ din Constantinopole, Bulgacoff, să proteste și să amenințe. Așia în 1786 Bulgacoff cere Porțeĭ, între altele, ca ea să recunóscă noue estensiunĭ teritoriale ale Rusieĭ în Asia, să înceteze înarmăriile și preparativele de resboiŭ, și să înceteze vecsațiunile Moldoveĭ și Valachieĭ cu schimbarea de Domnĭ. Pórta respinsă, cum putu, pe cale diplomatică, noile acusărĭ.

Caterina anunță solemn, la finea anuluĭ 1786 că va merge în curênd să viziteze Crimeea. «Mărețiа asiatică ce o însoți în acéstă călĕtorie, organizată de Potemchin; afluința estra-ordinară de streinĭ de tóte treptele, ce o însoțiră în călĕtorie; omagiulŭ ce regele Polonieĭ, Poniatowski, primulŭ eĭ amantŭ, devenitŭ vasalulŭ eĭ coronatŭ, veni să-ĭ déc, cu călcarea uneĭ disposițiunĭ a Constituțiuneĭ polone, care oprea pe regiĭ Polonĭ de a trece peste hotarele țĕreĭ; sosirea luĭ Iosif II, împĕratulŭ Austrieĭ; amesteculŭ ambelorŭ

(1) Veḑĭ Vol. I. alu nostru (1774—1786.)
(2) Salaberry, vol. cit., p. 97.
(3) Becattini, T. VII. V. Taurische Reise.

curţĭ austriacă şi ruséscă la piciórele aceluiaşĭ idolŭ; tóte aceste împrejurărĭ deteră călĕtorieĭ Caterineĭ II în Crimeea, totŭ aparatulŭ unuĭ marşŭ triumfalŭ de tótă importanţa ataşată la cele maĭ marĭ proiecte...»

Incurajată de prestigiŭ, îmbătată de tămâierĭ din tótă Europa, până şi dela marele Voltaire, Ecaterina visa reconstituirea imperiuluĭ bizantinŭ — de sigurŭ în favórea Rusieĭ — şi Potemchinŭ înscrisă chiar pe arculŭ de triumfŭ alŭ Chersonesuluĭ, vorbele: «*drumulŭ la Byzanţŭ* (1).

Divanulŭ din Constantinopole şi Sultanulŭ Abdul Hamid nu putură să nu se emoţioneze la naraţiunea celor petrecute în Crimea, cu ocasiunea călĕtorieĭ Ecaterineĭ. Alianţa Austrieĭ cu Rusia devenisă un lucru aprópe certŭ în urma întâlnireĭ suveranilorŭ în Crimea. Decĭ, maĭ mult ca ori-când, Turcia se prepara de luptă (2). Rusia, ca să împuţineze amiciĭ Turcieĭ, acordă, Francieĭ în 1787 Ianuarie, tractatulŭ de comerciŭ multŭ doritŭ de ea, şi cu acésta însinuéză în sufletulŭ Sultanuluĭ bănuelĭ asupra sincerităţeĭ amiciţieĭ Francieĭ, de care o asigura ambasadorele eĭ, Choiseul Gouffier. Aceste bănuelĭ sporiaŭ, înteţite de Anglia, cum arĕtarămŭ.

Totuşĭ cabinetulŭ de la Versailles, se sili în 1787, să liniştéscă acele bănuelĭ, intervenindŭ directŭ prin ambasadorulŭ sĕŭ dela Petersburg, Comitele de Segur, în favórea păzireĭ tractatuluĭ din 1784 făcutŭ, ḑicea Ludovic XVI, cu intervenirea Francieĭ.

Acéstă intervenire după unii istoricĭ, arŭ fi fostŭ primită de Ecaterina cu îngăduinţă, şi că ea ar fi datŭ ordine luĭ Bulgacoff să se înţelégă cu Choiseul-Gouffier pentru aplanarea dificultăţilorŭ dintre Rusia şi Turcia, în scopŭ de a evita resboiulŭ (3). Pare însă că depeşele în acestŭ sensŭ, ale guvernuluĭ rusescŭ, a fostŭ perdute, ăncă fiindŭ la Adrianopole curierulŭ rusescŭ, care le ducé la Constantinopole.

Ne primindŭ rĕspunsŭ, Choiseul, după instrucţiunile guvernuluĭ

---

(1) Acéstă inscripţiune era pe pórta ḑisă a Bizantuluĭ. In faţa porţeĭ era o altă inscripţiune:

„Entra pure invitta Augusta,
Io son troppo in vero augusta,
Non ho in me alcun marmo raro,
Ma per me si giunge al Paro". (Becat. T. VII, pag. 38).

(2) Divanulŭ era cu atât maĭ iritatŭ contra Austrieĭ, că în 1785 iĭ acordase unŭ noŭ tractatŭ de liberă navigaţiune şi comerciŭ pe Dunăre (Becat. T. VII, pag. 31).

(3) Sallaberry T. IV,

sĕŭ, împinge cu energie pre Divanŭ la resboiŭ. Atuncĭ unŭ numĕrŭ de militarĭ și ingineri francesĭ se punŭ la disposițiunea Turcieĭ, ca să se pregătéscă de noulŭ resboiŭ, întărindŭ cetățile din Basarabia și Oceacovulŭ.

O revoltă a țĕrilorŭ de josŭ supravenită, silisă pre Iosef II să se întórcă într'o întinsóre din Crimeea. Ministrulŭ sĕŭ Laschi, care-lŭ însoțise în călĕtorie, termină regularea alianțeĭ cu Potemchin. Scopulŭ alianțeĭ era isgonirea Turcilorŭ din Europa, și *«dividirsi* tra-loro la Turchia Europea» (1). Ocupatŭ cu revolta țĕrilorŭ de josŭ, Iosef II, asigură totușĭ pre Francia, că nu numaĭ că el nu va da mână de ajutorŭ Ecaterineĭ, ci că va îndemna-o chiar a renunciá la ideea *romanescă* de a reînființa Imperiulŭ Bizantinŭ... (2).

Prusia nu era maĭ sinceră aliată. Ea înțelésă cu Anglia, împingé pre Abdul Hamid la resboiŭ, după ce se făcuseră atâte cheltuelĭ de pregătire. Prusia nu neglija a lucra nu numaĭ la Constantinopole ci și în Bucurescĭ și Iașĭ. La Curtea din Moldova, Frederik insinuéză pre König, unŭ consulŭ prusianŭ. Acesta lucra contra Austrieĭ și contra Rusieĭ.... Acésta ne explică uciderea luĭ în 1787, prin instigațiunea luĭ Ipsilante Vodă (3).

Dér Prusia și Anglia arétă Porțeĭ, că momentulŭ e propice de o revendictă a eĭ contra Muscalilorŭ. Regele Prusieĭ se angagéză a ține în *echec* oștirile Austrieĭ, pe fruntariile Boemieĭ și ale Silesieĭ, pre lângă că Iosef II avé pre brațe rebeliunea Statelorŭ de josŭ și acé din Ungaria. Anglia promite și ea să înarmeze Suedia și pre Poloniĭ rușĭ să-ĭ aducă la revoltă. Ambasadoriĭ Prusieĭ și Anglieĭ maĭ valorаŭ în fața Divanuluĭ și gréoa situațiune internă a Francieĭ, care în adevĕrŭ era în preḑióa revoluțiuneĭ, și care ea acum îndemna pre Turcĭ la conciliațiune.

Ambasadorulŭ francesŭ comitele *Choiseul Gouffier* «Non cessava di mettere in vista al ministero (turco) tutti i svantaggi e di cerrare tutti i modi di smorzar l'incendio che era per accendersi. — (pag. 54. T. VII. Becat).

---

(1) Pag. 45, Ab. Becattini, Tom. VII.

(2) Adevĕratŭ că și însășĭ Ecaterina vĕḑĕndŭ pregătirile Turcieĭ și neputința luĭ Iosif d'a intra în rĕsboiŭ, alăturea cu ea, primisă să facă concesiunĭ. Miniștriĭ Herbert și Bulgacoff, căpătară instrucțiunĭ conciliante asupra cererilorŭ Porțeĭ.

(3) *Almanach des ambassadeurs de 1804.* Brunswig, pag. 79.

Dar degéba, Anglia era maĭ multŭ ascultată, maĭ alesŭ că Francia, «restava del tutto anihilata, per le critiche circostanze in cui trovavasi involta, a cagione dello sconvoglimento delle sue finanze» (1).

. . . Questo stato d'importenza in cui trovavasi la Francia prodotto avea, che ni un caso di essa faceasi nel vortice politico degli affari e che la potente sua influenza era del tutto dileguata a Constantinople, ove solo si era reso predominante il partito del'inghiltera e della Prussia».

Divanulŭ din Constantinopole fu ademenitŭ de acésta perspectivă și refuză a primi propunerile conciliante ale luĭ Bulgakoff, ba încă deveni cu atâtŭ maĭ pretentiosŭ, cu câtŭ acesta era ordonatŭ să fie maĭ moderat.

Intre aceste, situațiunea se maĭ agravă prin faptulŭ, ce deja amŭ raportatŭ, alŭ fugeĭ luĭ Alex. Mavrocordatŭ din Iașĭ în Rusia.

Acumŭ Pórta adăogă între reclamațiunile eĭ dela Rusia, estradarea luĭ Mavrocordat (2).

In marele pregătirĭ de rĕsboiŭ ale Turcieĭ nu puté să nu aibă unŭ mare rolŭ Hasanŭ Pașa amiralulŭ, séŭ căpitanŭ Pașa, care se ilustrase în rĕsbóie. Purtarea luĭ Mavrocordatŭ Alex. din Iașĭ, încă înainte de fuga în Rusia și situațiunea luĭ Hasan-Pașa, nu puțin contribuiră la succesele, la Pórta otomană, în 1786, ale luĭ N. Mavrogheni, ***neînsemnatulŭ***, darŭ agerulŭ Dragomanŭ alŭ amiralului victoriosŭ.

«Căpitan Pașa, dice Enache Văcărescu, aŭ vrutŭ să maĭ facă unŭ ciraclic, maĭ vêrtosŭ găsindŭ în prilejire de vreme. Deci făcu

---

(1) Abatete Becattini T. VII. pag. 55

(2) Mavrocordatŭ pare că fugi amenințatŭ de sórta amicului, protectoreluĭ sĕŭ Ismailŭ Pașa, care perdu in 1785 April și demnitatea de Reis și guvernatorŭ alŭ Bosnieĭ și viața. Choiseul în raportulŭ sĕŭ către de Vergennes, din 13 Maiŭ 1785 prevĕduse asemenea pericolŭ pentru Mavrocordatŭ (Hurm. T. II. supl. I. pag. 36 doc. LX. Vedĭ în anexa acestŭ actŭ. Vedĭ T. I. alŭ opereĭ nóstre.

Int'ro scrisóre ce Mavrocordatŭ adreséză soțieĭ séle Zamfira, la Constantinopole, elŭ justifică fuga pe rațiunĭ de prudență. Dice că a fostŭ persecutatŭ de Ipsilanti, care ar fi datŭ 700 pungĭ luĭ Afa-Bey, ca să-lŭ ucidă. Mavrocordatŭ, ca să scape de mórte a fugitŭ dară la milostiva împĕrătésă. (Hurm. T. III. supl. I. pag. 36. Doc. XXIV.) Choiseul Gouffier avé rea opiniune de Mavrovordat: «Mavrocordat est incapable de faire volontairement une action honnête. (Hurm. T. III. supl. I. pag. 40). Despre negoțiațiunile Porțeĭ pentru estradarea luĭ Mavrocordatŭ vedĭ acelașĭ vol. III. supl. I. pag. 38 Doc. XXV. XXVI. și Doc. XXVII. Drăghicĭ scrie că «Pricina pentru care Mavrocordatŭ Vodă a lăsatŭ tronulŭ și a fugitŭ în Rusia, nu s'aŭ pututŭ afla de nimenĭ.» T. II. pag. 49. (Iașĭ 1857). Vedĭ ce amŭ disŭ noĭ în T. I. p. 241.

cerere ca pe Dragomanulŭ armadei (flote) să-lŭ facă Domnŭ [illegible] românescĭ (1).

Reintorsŭ victoriosŭ din Egipetŭ Hasan Paşa [illegible] resboiŭ contra Rusiei.

Eată situaţiunea [illegible] în care N. Mavrogheni [illegible] ţerei Munteneşti [illegible] M[illegible] Mavrocordatŭ [illegible] Alex. Ipsilante.

Aven[illegible] M[illegible] 1787 [illegible] N. M[illegible] *[illegible]gouverne dela manière la plus tyrannique.* [illegible]

[illegible]

[illegible] întrebămŭ tocmai pre unŭ boer representândŭ [illegible] dela finea secolului alŭ XVIII-lea, décă [illegible] Enache Văcărescu, elŭ ne respunde că: «Două [illegible] acésta cu numirea de Domnŭ alŭ luĭ N. [illegible]: Unulŭ căcĭ din dragomanĭ alŭ [illegible] a se face Domnŭ, nicĭ în Vala-[illegible] amŭ vědutŭ a se face boerĭ şi [illegible] a doua, că acesta nu era omŭ [illegible] orînduelile Fanaruluĭ încât séŭ ale [illegible]

[illegible] naţionalŭ!... Luĭ Enache Văcărescu [illegible] Mavrogheni, căcĭ nu era din boerĭ [illegible]! Eĭ, cu adevěratŭ, adaoge, că Ma-[illegible] *nóstre*, dér maĭ adaoge şi acé [illegible] Mavrogheni, că *«nicĭ a grăi grecesce, séŭ [illegible] românesce nu era în viaţa luĭ cu putinţă [illegible]*

[illegible] Mavrogheni [illegible] boerimeĭ, căcĭ nu e greŭ [illegible] de gată!...

[illegible] este explicarea caseĭ rele [illegible] Mavrogheni [illegible] Fanarul şi cu boerimea mun-[illegible] deosebite şi iubireĭ ce Ma-[illegible]

[illegible] capulŭ loculuĭ puţină sim-[illegible] primitŭ tótă ţéra. Pita-[illegible] Mavrogheni» séŭ «*Porestea Mavrogheneĭ*» [illegible]

[illegible]

(1) [illegible] T. II, p. 270.

Toţĭ cu mare veselie
Ilŭ aşteptaŭ ca să vie.
După ce 'ntră 'n Bucurescĭ
La ce anteĭ să privescĭ?
La *Galantomie* mare,
Séŭ la blânda-ĭ câutare
Că-lŭ vedéĭ c'o plecăciune
Incâtŭ era o minune». (1)

Din contra *Dionisie Eclesiarulŭ* arétă că impresiunea ce a făcutŭ noulŭ Domnŭ, a fostŭ de «*străjnicie*», iarŭ nu se arétă «cu o plecăciune» de minune, ci «că se otăria *judecata pe turcie*» (pag. 168. Tesaur T. II). Totŭ asemene în locŭ de a fi *blândŭ* la câtare Greculŭ Anastasie, în *Istoria luĭ Mavrogheni* arétă că era «înspăimântătóre posomorirea sprincenelor luĭ» (2).

Dintre moderniĭ istoricĭ Aronŭ Florianŭ ne arétă pre N. Mavrogheni «prinţŭ straşnicŭ (adecă rĕŭ) şi iubitorŭ de banĭ», adecă tocmaĭ contrariŭ de ceea ce scrié la 1817 Hristache, în versurile maĭ sus aduse.

Fotino, în Istoria Dacieĭ (part. IV epoca 4), la Domnia luĭ Nicolae Mavrogheni ḑice că: acesta era unŭ Domnŭ fórte aspru şi *escentricŭ*»(3) Fotino a îndreptăţitŭ în parte, pre aceĭ carĭ, maĭ apoĭ descriŭ pre N. Mavrogheni ca pre un quasi nebunŭ.

Intre ceĭ carĭ maĭ de unăḑĭ aŭ scrisŭ despre Mavrogheni este şi junele scriitorŭ D. Ionescu Gion. D. Ionescu a publicatŭ în «Revista nouă» pe anulŭ I (1888) pag. 216 şi 304, sub titlu «Din *Istoria Fanarioţilorŭ*», o monografie asupra luĭ N. Mavrogheni, în care constată, că N. Mavrogheni ar fi unŭ nevropatŭ, unŭ quasi nebunŭ. La acéstă conclusiune D. Ionescu nu ajunge decâtŭ sprijinindu-se pe Enache Văcărescu, şi pe alte câte-va isvóre totŭ atâtŭ de pucinŭ demne de credinţă. Noĭ vomŭ căuta de aprópe faptele luĭ N. Mavrogheni, sprijinite şi luminate cu documente numeróse şi încă inedite şi vomŭ vedé — gândimŭ — câtŭ de pucinŭ a meritatŭ nenorocitulŭ şi bravulŭ domnŭ epitetulŭ de nevropatŭ şi de nebunŭ.

(1) Veḑĭ Anexa, după Buciumulŭ.
(2) „Românulŭ" 1861, $^{10}/_{22}$ Ianuarie. Veḑĭ anexa.
(3) G. Sion trad. pag. 174 T. II.

V.

N. Mavrogheni. Originea. Sosirea la Bucurescĭ.

Originea luĭ N. Mavrogheni este pucinŭ cunoscută. Dionisie Fotino scrie, că N. Mavrogheni era fiulŭ unuĭ neguțitorŭ obscurŭ, numitŭ Petru, dintr'o insulă a Măreĭ Egee, de aceea Celebi Petrachi — de care vorbirămŭ maĭ susŭ — ĭlŭ numea *Taușanŭ*, adecă *iepure de multe otare*, adecă locuitorŭ uneĭ insule micĭ. Celebi Petrachi ĭlŭ numea «fără nume și fără familie».

Choiseul Gouffier în raportulŭ sĕŭ din 27 Ianuarie 1786, cătră guvernulŭ francesŭ, numesce pe Mavrogheni «un paysan de l'Archipel»; unŭ țĕranŭ din Archipel.

Enache Văcărescu ne spusă, că N. Mavrogheni «era de felulŭ luĭ ostrovénŭ, dela ostrovulŭ Paros, și se aflase slujindŭ la alțĭ dragomanĭ».

Din faptulŭ că nu scie grăi grecesce, cum afirmă totŭ Enache Văcărescu, nu putemŭ conchide că nu era grecŭ, ci este a se înțelege că grăia dialectulŭ dela Paros și nu era omŭ de carte. Totușĭ e posibilŭ să fi fostŭ de felulŭ celorŭ ce se ḑicéŭ *levantinĭ*, indiviḑĭ grăindŭ maĭ multŭ limba italiană decât cea grécă. Postulŭ ce ocupă lângă Căpitanŭ-Pașa Hasan, de dragomanŭ, încă documentéză acéstă situațiune de *levantinŭ* a luĭ N. Mavrogheni. Ba ce e maĭ multŭ, Mavrogheni pretinde însușĭ că este venețianŭ și că adevĕrata sa familie e *Maurosini*.

N. Mavrogheni nu remasă multŭ în Constantinopole după ce dobândi scaunulŭ Munteniei, ci luâ drumulŭ Țĕreĭ românescĭ. Dionisie Eclesiarculŭ nu ne spune data sosireĭ luĭ Mavrogheni în Bucurescĭ, decât ḑice, că: «Acestŭ Domnŭ, cu mare pompă și cu strășnicie aŭ intratŭ în Bucurescĭ, avêndŭ cucă împĕrătéscă și două tuiurĭ, semnulŭ putereĭ împĕrătescĭ» (1).

Enache Văcărescu ḑice, că numirea luĭ N. Mavrogheni ca Domnŭ, este dela 26 Martie și că la Bucurescĭ sosi la finea luĭ Maĭ, 1786.

Prima dată e falșă. Choiseul dă data exactă a investitureĭ luĭ N. Mavrogheni de Sultanulŭ. Este 14 Martie, stilŭ noŭ.

(1) Tesaurulŭ T. II. pag. 167.

Data exactă a solemneĭ intrărĭ în Bucurescĭ a luĭ N. Mavrogheni, o avemŭ la pitaculŭ cu care elŭ însuşĭ, în Maĭ 15 (1786) ordonă ***alaiulŭ*** cu care elŭ va intra în Bucurescĭ. Dionisie Eclesiarculŭ ne-a spusŭ, că intrarea luĭ a fostŭ cu mare pompă. Dămŭ dér în notă alaĭulŭ intrăreĭ luĭ N. Mavrogheni, în 17 Maĭ 1786, în Bucurescĭ (1).

(1) Cu o ḑi înainte, la 16 Martie, intră maĭ ântéiu Dómna luĭ N. Mavrogheni în Bucurescĭ, cu alaiŭ întocmitu totŭ cu pitacŭ Domnescu.

Vodă, în pitaculŭ din 1876, Maĭ 15, vestesce „jupâneselorŭ ca să scie că mâne Sâmbătă, cu ajutorulu luĭ Dumneḑeu, la 8 césurĭ din ḑi, este să fie intrarea pré ĭubiteĭ Dómne Domnieĭ mele în năuntru Bucurescilorŭ, să fie strinşĭ toţĭ la Văcărescĭ, spre a nu se face vre-unŭ cusurŭ".

(Cond. N. XVII arh. Stat. Buc. fila 3 verso.)

Eată acum :

Orînduiala alaiuluĭ Domnieĭ după obiceiulŭ ţĕreĭ la intrare în Bucurescĭ.

Stégulŭ catanilorŭ de ţară, cu căpitanulŭ i catanile acestuĭ stégŭ, toţĭ călărĭ şi înarmaţĭ.

Brésla agiéscă.

Călăreţĭ polcovnicescĭ, toţĭ călărĭ şi înarmaţĭ.
Vel Căpitanŭ de Cazacĭ cu stégulŭ i sarmaciulŭ şi toboşulŭ sĕŭ.
Talpoşiĭ Dorobanţescĭ pedeştri, cu chivere, cu tobe şi cu cimpoile lorŭ.
Vel căpitanŭ de Dorobanţĭ cu zapciiĭ sĕĭ înainte i cu căţĭ-va din brésla armenéscă, cu tacâmŭ curatŭ împrejurŭ şi stégulŭ sĕŭ cu tótă podóba după dînsulŭ.
Podariĭ, toţĭ pedeştri câte doĭ.
Cazaciĭ agiescĭ, asemene pedeştri, cu cimpoĭ şi tobele lorŭ.
Vênătorĭ asemene.
Căpitaniĭ agescĭ înarmaţĭ,   cu tacâmŭ curatŭ, pedeştri.
Ceauşulŭ agescŭ   cu polcov. de ciocli.
Polcovniculŭ de vênătorĭ   cu polcov. de pod.
» de Têrgovişte   cu logof. agiescŭ.
Vel-aga cu podóbă după obiceiŭ.
Stégulŭ cu stegarulŭ agiescŭ i călăreţi cu praporile i trâmbiţile cu toba şi sarmâciulŭ după D-luĭ.
Neferiĭ toţĭ înarmaţĭ călărĭ cu baiaraculŭ lorŭ, câte doĭ.
Beşléga, cu tacâmŭ curatŭ.

Brésla spătăréscă.

Lefegiĭ cu stégurile, călărĭ.
Vel căpitanŭ de lefegiĭ cu zapciiĭ seĭ i buciumulŭ, toboşulŭ, sermaciulŭ după dînsulŭ.
Scutelniciĭ spătărescĭ înarmaţĭ.

După ce aŭ intratŭ în Bucurescĭ, aŭ venitŭ — ḑice Dionisie Eclesiarcul — «cu totŭ alaiulŭ la biserica domnéscă, întru care i s'aŭ cetitŭ molitva de Mitropolitulŭ, pentru ridicarea la domnie, după obiceĭŭ» (1).

Poteraşiĭ toţĭ înarmaţĭ, călărĭ, cu haine fistichiĭ i albastre i cu moţurĭ i cu musicanţiĭ lorŭ.
Deliĭ călărĭ, toţĭ înarmaţĭ, cu suliţe în mânĭ, cu odobaşiĭ lorŭ.
Seimeni bulucbaşescĭ înarmaţĭ toţĭ, cu haine roşiĭ şi cu moţurĭ galbene, cu stégulŭ cel mare, i toba şi sărmaciulŭ.

Căpitaniĭ spătărescĭ înarmaţĭ.	cu tacâmŭ curat.
Ceaşulŭ spătărescŭ,	cu Polcovnicul de vênătorĭ.
Polcov. de poteră,	cu vĕtafŭ spătărescŭ.
Polcov. de seimenĭ,	cu Başbuluc Başa.
Log. spătărescŭ,	cu căpitanŭ de menzilurĭ.

Vel spătarŭ, cu podóbă după obiceiŭ.

Stégulŭ cu stegarulŭ i buciumulŭ şi lefegiĭ, cu prapore i trâmbiţe, tobă, şi sirmaciŭ după D-luĭ.

Păhărniceĭ,	cu copii din casă.
Vătafŭ de Păhărnicie,	cu vătafŭ de vist.
Aproḑiĭ ceauşescĭ,	cu aproḑiĭ vătăşescĭ.
Ceauşulŭ de aproḑĭ.	cu vĕtafulŭ de aproḑĭ.

Brésla Portăréscă.

Portăreĭ, rêndŭ, pe josŭ,	cu semnile în mânĭ.
Alŭ 2-lea Portarŭ,	cu alŭ 3-lea Portarŭ.

Vel-Portarŭ

D-lorŭ boerĭ veliţĭ i alŭ doilea, cum se arétă în osebita fóie şi înaintea D-lor: starostea cu neguţitorĭ pămîntenĭ şi cu neguţitoriĭ de cumpanie.

Brésla armăşéscă

Armăşeiĭ,	cu puşcaşiĭ.
Alŭ treilea armaşŭ,	cu alŭ doilea armaşŭ

Vel armaşŭ cu podóbă după obiceiŭ, avêndŭ pre toţĭ lăutariĭ Domnescĭ.
Stégurile ţěreĭ i trômbiţaşiĭ domnescĭ, cu *musicanţiĭ nemţĭ.*
Tuiurile.
Juruk Bairak.
Săcagiĭ, după orînduélă cu sacale.
Salahoriĭ călărĭ, cu beţile în mână.
Caĭ domnescĭ împodobiţĭ, trăgându-ĭ comişeĭ câte unulŭ.

Al 2-lea comisŭ	Rahtivan
Al 2-lea postelnicŭ cu capoturĭ	6 post. caĭ şi tacâm curat, asemenea.
Treti post.	treti vist.
» Logof.	treti log.
Vtori logof.	vtori log.
» Post.	vel pitar.
» Comis.	vel Pah.

Toţĭ călăraşiĭ cu vătaful lor.

(1) Pag. 167, Tesaurulŭ, II.

La acéstă ceremonie a sacrulu' se petrece unŭ faptŭ caracteristicŭ. Vodă, care nu scie grecesce, séŭ românesce, întrébă de se află în Bucurescĭ vre unŭ bărbatŭ în stare de a face o cuvêntare românéscă. I se recomandă pe unŭ *«dascălŭ domnescŭ»*. Acesta, din

---

6 fustaşĭ cu darde. Cincĭ căpitanĭ agescĭ cu saki cu caplanpoşurĭ

Unŭ ceauşŭ împĕrătescŭ, altŭ ceauşŭ împĕrătescŭ.
Unŭ capegiŭ împĕrătescŭ, altŭ capegiŭ împĕrătescŭ.

6 fustaşĭ cu darde

Cincĭ căpitanĭ slăgărescĭ orta cu sakicu caplanpoşurĭ

Iazbaşa

Beizadea cu Ciohodari i unŭ saraciŭ.
D-luĭ Memni Agasi cu Ciohodari Dumisale.

Toţĭ lipcaniĭ cu odobaşiĭ lorŭ.

Iacâmulŭ Galiongiilorŭ, rândurĭ, câte patru cu căpitanulŭ lorŭ.

Un satirŭ		altŭ satirŭ.
» »		» »
» »		» »
Mataratia	Alaiu-ceauş.	Mataragi baş.
Saraci Iamac,	icioglan ceauş,	Saracci Baş

Unŭ găvazŭ — unŭ marzdaclăŭ — altŭ găvazŭ
Unŭ peicŭ împĕrătescŭ — altŭ peicŭ împĕrătescŭ
Unŭ hanaharlăŭ — altŭ hanaharlăŭ
Delibaşa cu chehaiaoa — Başŭ ciohodarŭ tufecci baş
Cu toţĭ ciohodariĭ — cu toţĭ ciohodariĭ

Iar treĭ marzdacleĭ — Treĭ marzdacleĭ

Iar ciohodarĭ şi tufeccii cu puscĭ — Iar ciohodarĭ şi tufecciĭ cu puscĭ

Vătafŭ de divanŭ cu saidacurĭ,
Etori spătarŭ cu sabia şi topuzul.

Semnulŭ Domnieĭ. Sangiaculŭ

Toţĭ copiiĭ din casă, purtândŭ praporele lângă semnŭ.

D-luĭ Post. Gherake	D-luĭ Clucer Iancu
» Camin Manolake	» Comis. Nicolake
» Comis Romano	» Pah. Condili
» Camaraş Gherake	» Vel Gramatic

ordinulŭ luĭ N. Mavrogheni ține unŭ *logosŭ* cătră adunarea norodului, ca fie-carele să se grijéscă a petrece bine și cu fapte bune, căcĭ celuĭ ce se va prinde în vinovăție, ***i se va resplăti*** de M. Sa Vodă, cu pedépsă grea, în lumea acésta, de nu va maĭ avé Dumnedeŭ necazulŭ a-lŭ pedepsi pre cea-l-altă...!

Asemene amenințărĭ nu potŭ plăcé boerimeĭ. Étă de ce unŭ scriitorŭ, ca Hristache, se bucură de avenirea la tronŭ a luĭ N. Mavrogheni, și étă de ce Văcărescu Enache exclamă, că N. Mavrogheni «veni pentru păcatele și peirea țěreĭ... Mavrogheni sosindŭ în țéră «dete pricină tuturorŭ a remâné încremenițĭ, după ce l'aŭ vědutŭ «ictromă, séŭ posnă a fireĭ a semăna» (1).

D-luĭ Armașu Caragea	Vel Cupar
» » Manu	Armașu Iatrosŭ
Vel vist. Romano	Ispravnicŭ de curte
Ici ciohodarŭ	Spatar. Stavarake
Vtori cămăraș	Vtore Grămăticŭ
Muhurdarŭ	Diviktar

D-luĭ Vel Camarașiŭ

Cu toțĭ edecliiĭ după D-luĭ și Mehter Bașa cu tótă taĭfaoa luĭ, cântândŭ.

Careta Gospodŭ.

«Iω Nicolae Petru Mavrogheni VV. i gosp. zem. Vla. Poruncimŭ Domnia mé, Vătașe de aprodĭ, i Vătașe za Divanŭ, să avețĭ a însciința D-sale boĭarilorŭ i zapciilorŭ marĭ și micĭ și tuturorŭ maĭ susŭ arĕtațilorŭ, că Duminecă, la 10 ceasurĭ ale nopțiĭ, cu ajutorul luĭ D-deŭ iaste să fie intrarea Domnieĭ nóstre înăuntrulŭ Bucurescilorŭ, la Domnesculŭ Scaunŭ și să fie toțĭ strînșĭ maĭ denainte, la Văcărescĭ și pușĭ la rânduială, ca la ridicarea nóstră să se afle toțĭ gata la piciorŭ, spre a se porni; însă să căutațĭ spre a nu se face vre unŭ cusurŭ séŭ vre o atacsiă la pornire, că vețĭ fi în vină. Așișderea să avețĭ a arĕta fiecăria bréslă, la mergere să n'aibă a striga și a face sgomotŭ și amestecătură, ce fie-care cu tăcere să urmeze mișcarea alaiuluĭ; iarŭ unŭ Alaĭ-ceauș să aibă a ămbla călare cu necontenitŭ înainte indreptândŭ și întocmindŭ mișcarea alaiuluĭ la mergere, ca să curgă cu rînduială bună. I Saam receh Godmi.»

1786. Maiŭ, 15».

(1) Pag. 293, Tesaurulŭ. II.

Asemené modŭ de a cugeta, era atâtŭ de generalŭ în boerime, că opiniunea rea despre noulŭ Domnŭ se întinsese până și între francezil, carĭ petrecéŭ printre boerĭ. In scrierea «*La Moldavie en 1785, faisant suite au journal d'un voyage de Constantinople à Jassy* (1) *de Hauterive* ḑice și elŭ, că: «un Mavrogheni, un homme de rien, sans talent, sans esprit, sans savoir, est devenu Dragoman du Capitan-Pacha; il a ensorcelé ce Turc, et quoiqu'il soit si médiocre que ses compatriotes en sont honteux, il deviendra Prince tout comme un autre».

Amenințările *logosului* dela ceremonia ungereĭ, sunt cu atâtŭ maĭ realĭ, cu cât N. Mavrogheni, dela Metropolie se întórsă la curtea domnéscă, avêndŭ după dênsulŭ — scrie Dionise Eclesiarhulŭ — o gardă proprie din doĭ *gelațĭ* îmbrăcațĭ în cămășĭ de zale. N. Mavrogheni, «omŭ uscățivŭ la obrazŭ, naltŭ și strajnicŭ» (2) pășindŭ după o gardă de doĭ gelațĭ, în haĭne de fer, era unŭ spectacolŭ pucinŭ asigurătorŭ pentru boerimea cé coruptă, din momentŭ ce i se cerea aceĭ boerimĭ să înceteze cu împilarea noroduluĭ... Êmĭ închipuĭescŭ pre boerĭ mergêndŭ dela biserică să sărute mâna Domnuluĭ, în spătăria cé mare și furându-lŭ cu códa ochĭuluĭ, să-șĭ dée sémă pe ce căĭ l'orŭ puté aduce în vederile și procedimentele lorŭ obicĭnuite!... (3) De Hauterive a definitŭ societa-

---

(1) Veḑĭ Revue de géographie, dirigée par M. Ludovic Drapeyron, III année, Janvier 1880. Ubicini a comunicatŭ lucrarea acésta inedită, a comiteluĭ de Hauterive, scrisă după ce petrecusă în Bucurescĭ și Iașĭ cu boierimea, pre care, de altŭ-felŭ o descrie, cu negre colorĭ.

(2) Dionisie, Țesaur. II, p. 167.

(3) Hristache scrie, că dela Metropolie până la Curte, N. Mavrogheni aruncă mereŭ banĭ:

«Și cu o galantomie
Plină de elevterie.
In tóte părțile dândŭ
Bacșișurĭ și aruncândŭ:
Leĭ, essindarĭ marĭ și groșĭ
Staŭ asvêrlițĭ pe drumŭ groșĭ,
Er décă sosi la Curte
Să maĭ veḑĭ bacșișurĭ multe!
Stă revĕrsațĭ prin tipsiĭ
Totŭ stambolĭ și funduclĭĭ.
Și care boer mergé
Mâna de ĭĭ săruta.
Vedeaĭ cum ĭĭ atârnă
Cu pumnu galbenĭ prin mână.
Ne miramŭ toțĭ: ce să fie
Acéstă galantomie?
Și toțĭ mulțămĭamŭ ḑicêndŭ,
Că amŭ dobânditŭ Domnŭ blândŭ».

(Buciumulŭ, 1863, N. 8. Veḑĭ anecsa).

tea română din Moldova în câte-va cuvinte, dicêndŭ: «Grande oppression du peuple, grande soumission des grands, grande autorité du Prince. Quant à ces boïards si humbles, qui se tiennent debout et découverts devant le Prince, qui tremblent en parlant à «Măria Sa Vodă», se moquent de lui *in petto* et vont, en sortant de la cour, dire leur façon de penser à des gens qui la rediront au Prince, le dit Prince les craignant plus qu'il n'en est redouté. Il les paye pour qu'ils se taisent, donne les charges à tous ceux qu'il n'aime pas et des pensions à ses amis qui mourraient de faim s'ils n'avaient pas la ressourse de le voler, quand il ne leur fournit pas le moyen de voler la Moldavie».

De astă dată lucrurile nu se par boerimeĭ muntene că vorŭ merge cum le află de Hauterive la Iaşĭ. N. Mavrogheni nu va tolera boerimeĭ purtarea eĭ cunoscută, nicĭ nu o va plăti să *tacă*... Când va voi ca unŭ boerŭ să *tacă*, îlŭ va amuţi de-a binele, luându-ĭ viéţa, ori trimiţêndu-lŭ surghiunŭ în locŭ sigurŭ.

A înţelesŭ boerimea bucureşténă ce omŭ e N. Mavrogheni şi de aceea nu refuză a juca dela începutŭ după cum îĭ cântă noulŭ domnŭ. Departe de a protesta contra numireĭ luĭ de Domnŭ, îndată în Divanŭ se grăbescŭ a mulţămi amiraluluĭ turcŭ Hasan Paşa, că prin stăruinţele luĭ li s'a datŭ unŭ Domnŭ ca Mavrogheni.

[illegible] Capitan-Paşa

[illegible] la 17 Maĭ aŭ intratŭ în scaunŭ Nicolae Mavrogheni. [illegible] M. S. luĭ Capitan-Paşa şi se rugă ca după cum nu[illegible] M. Tale, aşa şi de acum înainte să-lŭ aibĭ la [illegible] M. Tale şi să-ĭ daĭ ascultare la cele ce se va ruga pentru [illegible] [1]

Şi nu numaĭ către Capitanŭ-Paşa trămite boerimea mulţămirĭ, ci şi către Vizirulŭ şi către luminatulŭ *prag*, prin unŭ arzŭ, prin care dice că mulţămescŭ Pré puterniciĭ Impĕrăţiĭ pentru alegerea ce ne-aŭ făcutŭ de unŭ Domnŭ ca acesta, vrednicŭ, fără de pregetŭ, destoinicŭ, multŭ iubitorŭ de dreptate şi credinciosŭ alŭ Pré puterniculuĭ Devletŭ şi vomŭ arĕta tótă supunerea şi ascultarea la voinţa

[1] Cond. No. 17. Arch. Stat. fila 17.

luĭ și povĕțuirile luĭ și dupre Pré Inaltulŭ și împĕrătescŭ firmanŭ, nu vomŭ eși nicĭ cum din cuvêntulŭ sĕŭ....» (1)

Unŭ arzŭ ca acesta fu subscrisŭ óre de către chiar Enache Văcărescu, care nu a întârḑie a fi Vornicŭ mare în Divan?..

---

(1) Étă aci in intregime arzulŭ acesta, după copia din **Condica No. 17, dela Arh.** Statuluĭ, arzŭ descoperitŭ de mine.

Arză la luminatulŭ pragŭ

«Cu acestŭ prè plecatŭ alŭ nostru *arzŭ-mahzarŭ*, noĭ credincioșiĭ robĭ aĭ pré putericeĭ împĕrățiĭ, Mitropolit, Episcopiĭ, Egumeniĭ, boeriĭ, căpitanĭ și tótă săraca raiaua Țĕreĭ românescĭ, cu plecăcĭune arĕtămŭ la pré luminatulŭ pragŭ alŭ pré putericeĭ împĕrățiĭ, *că la 17 ale luneĭ acesteia Maĭ, intrândŭ Domnulŭ nostru* celŭ de acumŭ, Nicola Mavrogheni V. V. în domnesculŭ scaunŭ în Bucurescĭ, s'aŭ cetitŭ la curte, intru auḑulŭ tuturorŭ, celŭ vrednicŭ de închinăciune și împĕrătescŭ firmanŭ, cu care pré puternica împĕrăție orânduesce nouă pre numitulŭ Domnŭ și cu mare bucurie și cu cucernicie, după datoria nóstră, înțelegêndŭ cele cuprinḑĕtóre la cea vrednică de închinăcĭune poruncă a nebiruiteĭ împĕrățiĭ, ne amŭ supusŭ și amŭ recunoscutŭ pre numitulŭ nostru Domnŭ și oblăduitorŭ, pre carele dupre cum pré puternica împĕrăție l-a cunoscutŭ de vrednicŭ, înțeleptŭ, bunŭ oblăduitorŭ alŭ împĕrătesculuĭ chelerŭ alŭ țĕreĭ nóstre, prachticosŭ și iscusitŭ la împĕrătescile slujbe, fiindŭ în multă vreme cercatŭ și *terbie*, chiar alŭ pré putericeĭ împĕrățiĭ, atâtŭ la slujbe împĕrătescĭ *tersane*, câtŭ și la slujba împĕrătesculuĭ stolŭ, *in cât aŭ fostŭ dragomanŭ și la multe alte locurĭ s'aŭ întêmplatŭ de i s'aŭ poruncitŭ recomanduindulŭ destoĭnicŭ a face zaptŭ* împĕrătesculŭ memlechetŭ și a ocroti pre sărăca raea cu bine și a sĕvârși împĕrătescile poruncĭ care se vorŭ pòrunci, l-aŭ alesŭ și cinstindu-lŭ cu împĕrătescĭ darurĭ, l-aŭ orânduitŭ Domnŭ Țĕreĭ Românescĭ, spre care și noĭ urmândŭ cu credință, întocmaĭ cu voința pré putericeĭ împĕrățiĭ și socotindŭ acéstă alegere dreptŭ mare facere de bine, nouă, în dată ce l-amŭ câștigatŭ în pămêntulŭ nostru, amŭ cunoscutŭ la numitulŭ Domnŭ cea maĭ dinainte cercată vrednicie și ferbințală la împĕrătescile slujbe și deosebitŭ íubire cătră raiaua; cu care aceste vredniciĭ și darurĭ ce are, nădăjduimŭ că maĭ multŭ ca orĭ-care altulŭ se va arĕta pré plácutŭ și harnicŭ la ocrotirea împĕrăteseeĭ raiale și la implinirea împĕrătesciĭ poruncĭ. Decĭ după cum din tacrirurile însușĭ ale Domnuluĭ nostru se va încredința pré puternica împĕrăție, de fieșĭ-care pricină, pentru acésta mulțămimŭ pré putericeĭ împĕrățiĭ pentru alegerea ce ne-aŭ făcutŭ de unŭ Domnŭ ca acesta, vrednicŭ, fără de pregetŭ, destoinicŭ, multŭ ĭubitorŭ de dreptate, și credincĭosŭ alŭ pré puterniculuĭ Devletŭ, amŭ arĕtatŭ și vomŭ arĕta tótă supunerea și ascultarea la voința și povățuirile luĭ și după pré înaltulŭ și împĕrătescŭ firmanŭ, nu vomŭ eși nicĭ cum din cuvêntulŭ sĕŭ. Pentru care înălțândŭ mânile nóstre către a Totŭ Țiitorulŭ Dumḑeulŭ nostru, pentru buna sporire vecĭnică și nebiruită stare a împĕrățieĭ, ne rugămŭ cu plecată supunere la mare milostivirea eĭ, ca să se asculte numitulŭ Domnŭ alŭ nostru, la câte arŭ arĕta pentru nizamulŭ și buna oblăduire, odichna și liniscea împĕrăteseeĭ raiale, și să-lŭ aĭbă împĕrăția sub puternicŭ și înaltŭ acoperămêntŭ dimpreună cu săraca raia ce i s'a încredințatŭ, dupre cum și până acuma aŭ fostŭ sub umbra aripilor séle, remăindŭ și noĭ îndatorațĭ tot-d'auna cu acea osirdie și credință la împĕrătescile poruncĭ și la cea de pururea rugă către Dumneḑeŭ, pentru bună fericirea pré putericeĭ împĕrățiĭ» (1).

---

(1) Urméză la fila 20 verso o scrisóre într'acelașĭ sensŭ către Vizirŭ.

In definitivŭ de ce putéŭ boeriĭ să fie supĕrațĭ pe Mavrogheni încă de la începutulŭ Domnieĭ? Mavrogheni, urît de Greciĭ din Fanarŭ, este dintre rariĭ Domnĭ, carĭ nu veni în țéră însoțitŭ de o cétă de fanarioțĭ hămisițĭ. «Cu fie-care Domnŭ noŭ sosesce din Constantinopole o cétă nouă de funcționarĭ de Statŭ și de Curtisanĭ (1). Maĭ tot-d'auna eĭ sunt rudeniĭ ale suveranuluĭ lorŭ până la a douĕ-decelea spiță; dér Mavrogheni, sciindŭ câtŭ sunt de setóse chiarŭ de sângele aprópeluĭ lor aceste lipitóre financiare, avea împrejurulŭ sĕŭ unŭ numĕrŭ multŭ maĭ micŭ decâtŭ orĭ-care altulŭ din predecesoriĭ luĭ.»

Mavrogheni n'avé rudĕ de căpătuit; ne ținêndŭ a'șĭ da pe față originea josnică, nu aduce la Bucureescĭ din rudele sale sărace dela Parosŭ. Unŭ singurŭ fostŭ cumnatŭ al sĕŭ, fostulŭ consulŭ alŭ Vénețieĭ la Canea, omŭ de alt-felŭ nu pré de trébă în trecutulŭ sĕŭ, fusese trămisŭ de N. Mavrogheni la Bucurescĭ ca Caimacamŭ până la sosirea luĭ în țéră. Condili fu apoĭ câtŭ-va timpŭ Cămărașŭ alŭ luĭ Vodă, darŭ nu târdiŭ Mavrogheni era gata a'lŭ băga în ocne décă Condili nu preferia să fugă din țéră (2).

Maĭ avu Mavrogheni și unŭ nepotŭ, Costache Mavrogheni, care în 14 Augustŭ 1786, fu numitŭ Vel spătarŭ. In condica domnéscă No. 17 fila 70 este copia circulăreĭ poruncĭ către isprăvniciĭ și vătaviĭ de plaiurĭ, din 16 Augustŭ 1786, prin care li se vestesce numirea de spătarŭ a luĭ Const. Mavrogheni.

Era naturalŭ că comanda oștireĭ s'o încredințeze Mavrogheni unuĭ omŭ de încredere alŭ sĕŭ . . .

Nu numaĭ Divanulŭ țĕreĭ fu compusŭ de boeriĭ din țéră, (3) dér

(1) Memoriile unui grecŭ din secol. XVIII. „Romănulŭ“ 1861. Ianuarie 12.

(2) „Romănulu“ din 1861 7 și 8 Ianuar. Condili pretinde că Mavrogheni l'a disgrațiatŭ pentru că ar fi destainuitu originea grécă a némuluĭ luĭ, pe cândŭ Vodă ținea să fie socotitu urmașu din némulu *Morosinilorŭ* Venețianĭ.

(3) In Octombre 1786 eată boeriĭ Divanuluĭ :

Ienache Văcărescu vel Vor. de țéra de josŭ.
Gregorie Băleanu » » » » » susŭ.
Apoĭ urméză acestuia Stefanŭ Prăscoveanu.
Nicolae Filipescu vel log. de țéra de josŭ.
Costache Mavrogheni vel spătarŭ.
Const. Filipescu vel Post.
C. Racoviță vel comis.
Ioanŭ (?) vel Clucerŭ
Vasilache (?) vel Paharnicŭ
Ales. Văcărescu vel. stol.
Nicolae Brancóveanu vel vist.

până și la isprăvnicil nu găsimŭ numițĭ, din primulŭ momentŭ alŭ luăreĭ de Mavrogheni a frânelorŭ țĕreĭ, decâtŭ totŭ boerĭ pămêntenĭ. Numaĭ la Craiova, ca Banŭ, aflămŭ nume strĕine. In Martie 1787 a numitŭ pre Alexandru Ierache (?) Biv. vel Post. (1) apoĭ acesta fu înlocuit în 27. Nov. 1787 cu Tudorache Dibuoglu (?) (2)

Eată:

Boerĭ Divanuluĭ la 1788 Maiŭ.

N. Brancoveanulŭ vel Banŭ
Manolache Brancoveanulŭ vel Vor. de țéra de susŭ (3).
Scarlatŭ Greceanu » Vist.
Radu Slătineanu vel Vor. de țéra de josŭ.
Ioanŭ (?) vel log. de țéra de susŭ.
Const. Stirbeĭ » » » » » josŭ.
Manolache Mavrogheni vel spăt.
Dumitrache vel Comis (autorulŭ istorieĭ even. dintre 1769 1774 (?)
Teodorache Tufeanulŭ vel Pah.
Ales. Văcărescu vel stol.
Mateĭ Cantacuzino vel slugeriŭ.

Eată ispravnicii numițĭ de Mavrogheni:

Buzeŭ	Stol. Scarlatŭ Câmpineanu . . . .
Saac	Pach Dimitre Racoviță Med. Const. Movilă
Prahova	Șat. Ioniță Băleanu Cruc. Dimitrache Stirbeĭ
Ialomița	Serd. Grigore Alexianu Sluger. Barbu Văcărescu
Ilfovŭ	Pach. Alexandri Pach. Const. Crețulescu
Dâmbovița	Cluc. Radu Golescu Biv. vel. post. Marcu
Vlasca	Pitar. Scarlatŭ Hiotu Armas. Mihalache Manu
Teleorman	Pitar. Const. Ghiurgiŭ Pach. Nis. Tarnov

(1) Condica No. 17, fila 137 verso.
(2) Vedĭ condica No. 17, fila 197. Arch. Statuluĭ.
(3) Condica No. 17. Fila 184 verso. 1787 Maiŭ 17. Circulărĭ la vătașiĭ de plaiurĭ vestindule numirea luĭ Manolache Brancovénulŭ ca vel Vornicŭ ca să-lu cunóscă de Zabetŭ alŭ lorŭ.

Muscelŭ	Serd. Dumitru Papazoglu Şet. Mincu Fălcoianu (1)
Argeşi	Stol. Scarlatŭ Drugănescu Biv. vel. Căpitanŭ de dorobanţĭ Sava
Oltŭ	Dumitru Mândru Teodorache Chescol biv. vel. slug.
Romanaţĭ	Medel Georgiţă Jianu Pitarulŭ Enache Fărcăşanu
Vălcea	Serdarŭ Andronache Bengescu Vist. Const. Socoteanu
Doljŭ	Biv. vel. slug. Enache Politimŭ Pitarŭ Nicolae Vlădoianu
Gorjŭ	Vist. Filişianu Sord. Tarfara, şi maĭ apoĭ în loculŭ acestuia Biv. vel. Slug. Manolache Grădişteanŭ
Mehedinţĭ	Stol. Ionŭ Glogoveanu Slugeriŭ Alexandru Calfoianu.

Isprăvnicĭ ce saŭ făcută la leată 1786 Maiŭ 28.

Slam Rîmnicŭ	Dumitrache Bi vel. pitar. Biv vel. Medel. Grigore Hrisoscoleŭ (2).

(1) Se scie că Câmpulungul avé o administraţiune privilegiată, a parte. Acestu privilegiŭ ilŭ respectă şi N. Mavrogheni şi numi numai unŭ epistatŭ (inspectorŭ) pe lângă judeţu, séŭ şoltuzŭ.

Eată documentulŭ relativŭ, din 23 Iunie, 1786, după cod. XV, fila 40:

Hrisovulŭ orăşenilorŭ ot. Câmpu-lungŭ

«...Judelui cu 12. Părgarĭ şi cu toţĭ orăşeniĭ câţĭ sunt din oraşulŭ Domnieĭ mele din Câmpu-lungŭ, ca să fie în pace şi ertaţĭ de lucrulŭ Domnescŭ şi de vama Monaştiriĭ din oraşŭ, şi de vama Pitarilorŭ dela zborulŭ luĭ sfeti Ilie Proorocŭ: verĭ ce vorŭ vinde séŭ cine ce va cumpăra, aŭ calŭ, aŭ boŭ, aŭ peşce, aŭ verĭ ce, să nu aibă a lua dela dînşi vamă, după cum aŭ avutŭ obiceiŭ, de n'aŭ datŭ vamă acestŭ oraşŭ nicĭ odinióră, şi să nu aibă nimene voie a cumpĕra locŭ de casă în orasŭ, nicĭ boeriu mare, nicĭ slugă domnéscă, nicĭ slugă boeréscă, séŭ să céră locŭ dela Domnie în oraşŭ, séŭ vadŭ de móră, séŭ delniţă în câmpŭ, séŭ nescareva moşiĭ, séŭ viĭ, séŭ verĭ-ce de ale acestorŭ orăşenĭ, ci numaĭ orăşeniĭ să fie volnicĭ a cumpĕra uniĭ dela alţiĭ, şi de vorŭ fi datorĭ şi nescareva orăşenĭ, aŭ pe la boerĭ, aŭ pe la alţi ómenĭ de ţéră, şi li să va întêmpla acelorŭ orăşenĭ mórtea şi nu vorŭ avé cu ce plăti, să nu fie volnicĭ aceĭ datornicĭ să vêndă la altă parte orĭ-ce arŭ rĕmâné după mórtea acelorŭ orăşenĭ, ci numaĭ

(2) Condica No 17, fila 86 verso. Lista isprăvnicilorŭ făcuţĭ la 1786.

Vedĭ la pagina 14 din Condica No. 17 o listă aprópe identică.

Condica 17, fila 99 verso, cuprinde schimbările de ispravnicĭ făcute în 1786, Octombre 30 şi unele în 1787.

Nu scimŭ până întru câtŭ s'arŭ putea documenta povestirea ce face Dionisie Eclesiarculŭ de faptele imediate ale luĭ N. Mavrogheni. Elŭ ḑice, că a doua ḑi după intronare, Mavrogheni «a chiămatŭ pe

---

iară la orășenĭ să aibă a vinde, Așișderea și pentru rândulŭ judecăţilorŭ orașuluĭ, numaĭ judeţulŭ și cu Părgariĭ să aĭbă a judeca pe orășenĭ, ĭar ispravniculŭ judeţuluĭ, séŭ alt-cineva să nu aĭbă voĭe a se amesteca în judecăţile lorŭ; i să fie în pace și ertaţĭ de fumăritŭ, verĭ-care din orășenĭ a merge cu carele lorŭ, să încarce peșce dela Baltă, să nu dé fumăritŭ, fără de numaĭ să aĭbă a da la M-rea din Câmpu-lungŭ dela unŭ carŭ de peșce oca 5, după cum le-aŭ fostŭ obiceiŭ și maĭ nainte vreme; așișderea și pentru erbăritŭ âncă să fie orășeniĭ în pace și ne supĕraţĭ pentru vitele ce se vorŭ tăia la scaunile de carne care facŭ tómna pe dealŭ la vie, și pentru alte vite ce vorŭ strînge pentru hrana lorŭ, nicĭ de cum erbăritŭ să nu dée, precum n'aŭ maĭ datŭ nicĭ odinióră; și iar să fie în pace și ertaţĭ de ciohădăritŭ, care din orășenĭ se vorŭ hrăni cu meșteșegulŭ cismărieĭ să nu dea ciohodăritu, și pentru gostinăritŭ âncă să aibă a scuti orășeniĭ una mie pe anŭ, vrendŭ să-ĭ ducă să-ĭ vândă la Brașovŭ, să nu dé gostinăritŭ pe acéstă sumă de râmătorĭ ce scrie maĭ susŭ, și verĭ-carĭ din orășenĭ s'ar hrăni cu negustorie vênḑândŭ și alte mărunţișurĭ pe la târgurĭ, nicĭ de cum să nu aĭbă supĕrare de cotăritŭ, după cum nicĭ alte dăţĭ n'aŭ maĭ datŭ; așișderea să nu fie nimenea volnicŭ să aducă vinŭ sa vinḑă în orașŭ, nicĭ din boerĭ, nicĭ slugĭ domneșcĭ, nicĭ boereșcĭ, nicĭ ţĕranĭ, séŭ măcarŭ ce felŭ de omŭ arŭ fi, fără numaĭ înșișĭ orășaniĭ să vinḑă vinŭ într'acestŭ orașŭ, iarŭ altŭ nimenea. Nimenea din ţĕranĭ să fie volnicŭ a încărca verĭ-ce povară din orașŭ până nu vorŭ încărca ântêiŭ orășaniĭ, atâtŭ peste tótă vremea cât și la zborulŭ sfântuluĭ Ilie proroculŭ; așișderea și pentru rândulŭ dijmărituluĭ și oerituluĭ, verĭ-care boerŭ arŭ merge cu acéste slujbe la acestŭ judeţŭ alŭ Musceluluĭ, să aĭbă a le da orășeniĭ pentru chĭeltuĭala lorŭ numaĭ un prânzu de bucate; și care din orășenĭ arŭ avé să plătéscă verĭ-ce dijmăritŭ, să dée de nume numaĭ po banĭ treĭ-spre-ḑece, iarŭ altŭ nimenea supĕrare maĭ multŭ să nu le facă, după cum aŭ avutŭ obiceiŭ și maĭ dinainte vreme; și să aĭbă volnicie orășaniĭ din Câmpu-lungŭ, să nu îngăduéscă pre nimené din ceĭ strĕinĭ a se hrăni în orașŭ, cu nicĭ unŭ felŭ de negustorie, ci numaĭ orășaniĭ să se hrănéscă într'acestŭ târgŭ. Așișderea și pentru orășanĭ, carĭ aŭ viĭ în Délulŭ Piteștilorŭ pre moșia Raduluĭ-Vodă, i pre moșia mŏnăstireĭ Nucetuluĭ, în Délulŭ Ciocăneștilorŭ, să nu aĭbă voĭe Egumenulŭ nicĭ odinióră a le face alte obiceĭurĭ noue, fără numaĭ să aĭbă a plăti orășaniĭ vinăriciulŭ domnescŭ din ḑece vedre o vadră și otaștina pămêntuluĭ, după obiceiŭ, și după ce va scóte vinăriciulŭ domnescŭ afară apoĭ să le ié otaștină, și pentru părpârŭ să aibă a da de cramă po banĭ douĭ-spre-ḑece; iar pentru putinile cu strugurĭ ce vorŭ face pentru tréba caselorŭ lorŭ să nu-ĭ supere, nicĭ altă zăciuĭală din liveḑile de pomĭ ce vorŭ avé pre la viile lorŭ să nu le iée, și să nu aĭbă voĭe slugile séŭ ţiganiĭ acestorŭ mŏnăstirĭ să mĕsure vinulŭ ce vorŭ lua din vinăraciŭ și din otaștină cu mâna lorŭ, fără numaĭ acela cu bucatele să aĭbă a-șĭ mĕsura vinulŭ ce vorŭ fi să dée cu mâna lorŭ și cu vadră dréptă de zece oca, și să aĭbă volnicie orășeniĭ să-șĭ vânḑă vinurile în délŭ pe la crămile lorŭ pe cum aŭ avutŭ obiceiŭ și maĭ nainte; și iar să aĭbă orășeniĭ din Câmpu-lungŭ a stăpâni nesce munţĭ ce sunt aĭ orașuluĭ din *Descălecătórea ţĕreĭ*, ce sunt acolo ot sud. Muscelu, după cum i-aŭ stăpânitŭ și până acum; așișderea și pentru verĭ-care din boeriĭ Domnieĭ mele vorŭ merge să fie ĭspravnicĭ acolo la acelŭ judeţŭ alŭ Musceluluĭ, să nu aĭbă voĭe a supĕra pre orășanĭ pentru fênŭ séŭ pentru lemne, séŭ pentru calŭ de olacŭ, séŭ pentru alte clăcĭ, pentru că fiindŭ acestŭ orașŭ la locŭ de munte și cu anevoĭe a se hrăni, ne fiindŭ

Mitropolitulŭ Gregorie și pre Filaretŭ Episcopulŭ Romniculuĭ și pre Cosma Episcopulŭ Buzeuluĭ la masa domnéscă de i-aŭ ospĕtatŭ, cinstindu-ĭ și îmbrăcându-ĭ cu haine îmblănite, scumpe, domnescĭ. Ear a treia ḑi aŭ chiămatŭ pe boeriĭ ceĭ marĭ de i-aŭ ospĕtatŭ la masa domnéscă, cinstindu-ĭ și boerindu-ĭ, dându-le slujbele Divanuluĭ domnescŭ. A patra ḑi aŭ pusŭ *satară* de banĭ pe Mitropolitulŭ, pe Episcopiĭ și pe boierĭ, încă și pe neguțitoriĭ ceĭ marĭ, să dée, care 60 pungĭ de banĭ, care 50, care 40, care 30, 20, 10, care 5; asemenea și pe boeriĭ craiovenĭ . . .»

Cuvêntulŭ pentru care Domnitorulŭ a aruncatŭ acéstă «*Satara*» asupra boerilorŭ și cleruluĭ înaltŭ să fie fostŭ reconstruirea curților domnescĭ din Bucurescĭ, «că este rușine politieĭ a fi casele domnescĭ în mijloculŭ orașuluĭ surpate, de nu are M. Sa unde să șéḑă, și cum M. Sa are cheltuială gré, decĭ boeriĭ n'aŭ avutŭ ce face, cu voie fără voie, aŭ datŭ ce li s'aŭ cerutŭ de către M. Sa căḑêndu-le ospĕtarea scumpă» (1).

Enache Văcărescu, Dionisie Fotino și Pitarŭ Hristache nu amintescŭ de acéstă faptă.

In Maiŭ 21, anulŭ 1786, N. Mavrogheni adresâ către tótă țéră o specie de manifestŭ-programŭ alŭ domnieĭ. Mavrogheni declară,

locŭ de arătură, aŭ fostŭ ertațĭ de tóte acesté câte scriŭ maĭ susŭ âncă de maĭ nainte vreme, după cum am vĕḑutŭ Domnia mea Hrisovulŭ reposat. Domnieĭ séle Mihaiŭ Racoviță voivodulŭ, și Hrisovulŭ Domnieĭ séle frateluĭ Domnŭ Alecsandru Ipsilante Vodă cu létŭ 1775, Februarie 15, și Hrisovulŭ Domnieĭ séle rĕposatuluĭ Nicolae Caragea Vodă, i Hrisovulŭ Domnieĭ séle frateluĭ Mihaiŭ Vodă Suțul, cu létŭ 1783, Decemvre, pentru aceste milĭ și obiceiurĭ ce se arétă maĭ susŭ, de aceste și Domnia mé âncă m'amŭ milostivitŭ de amŭ ertatŭ, ca să fie de aceste în pace și ne supĕrațĭ, și amŭ întăritŭ Hrisovulŭ acesta cu însășĭ credința Domnieĭ mele Iω Nicolae Petre Mavrogheni Vodă, și cu a pré iubițilorŭ Domnieĭ mele fiĭ și cu totŭ sfatulŭ cinstițilorŭ și credincioșĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Dumitrache Ghica vel ban, Nicolae Brancovénu vel vistierŭ, Stefan Preșcovénu vel dvor. de Țéra de susŭ, Pan Enache Văcărescu vel vor. de Țéra de josŭ, Grigorie Bălénulŭ vel logof. de Țéra de susŭ, Nicolae Filipescu vel log. de Țéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ión vel cluceriu, Vasilache vel păharnicŭ, Alecsandru Văcărescu vel stol. — vel comis, . . . vel sluj. — vel pit. — și ispravnicŭ Nicolae Filipescu vel log. și s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta întru ântêiulŭ anŭ alŭ Domnieĭ nóstre, aicĭ în orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ dela Nașcerea Domnuluĭ nostru Isus Hristos, 1786, Iulie 23.»

(1) **Tesaur de monuminte, II**, p. 168.

ca «cé dânlêiŭ rîvnă și grijă a Domnieĭ mele este a se urmă și a se păzi ***dreptatea*** noroduluĭ și a supușilorŭ ce ni s'aŭ încredințatŭ, întru tóte pricinile și trebele lor . . .» (1).

---

(1) Estă întregŭ acestŭ actŭ importantŭ, ce amŭ descoperitŭ în Condica domnéscă sub No. 17.

Circulara de noua Domnie.

«Iω N. Mavrogheni, Dumnialorŭ boerilorŭ ispravnicĭ, i boierilorŭ judecătorĭ. cuvioșilorĭ egumenĭ, molitvelor vóstre protopopilorŭ, preoțĭ, diaconĭ i mazililorŭ, căpitanilorŭ, neguțitorilorŭ, breslașĭ, pîrcalabilorŭ duprin sate, și tuturorŭ locuitorilorŭ țĕranĭ din județulŭ . . . De obste ve facemŭ Domnia vóstră în scire, că cu mila și ajutorulŭ mareluĭ Dumnedeŭ, aședêndune în Domnesculŭ scaunŭ alŭ acesteĭ creștineștĭ țĕrĭ, cea dântâĭ rîvnă și grijă a Domnieĭ mele, este a se urma și a se păzi dreptatea noroduluĭ și a supușilorŭ ce ni s'aŭ încredințatŭ, întru tóte pricinile și trebile lorŭ, dupre cum aicea suntemŭ povĕțuițĭ și de la milostivulŭ Dumnedeŭ a totŭ sciitorulŭ, cela ce ne aŭ învrednicitŭ la acésta stăpânire și pre acésta suntemŭ orînduițĭ și dela pré puterniculŭ împĕratŭ (a căruia stăpânire să o lățéscă Dumnedeŭ peste totŭ pămêntulŭ) ca să curățimŭ tóte urmările cele fără de cale și nedreptățile. Decĭ fiindŭ că din începutŭ n'aŭ iubitŭ sufletulŭ nostru nedreptatea, și este fórte nesuferită la firea Domnieĭ mele, fiindŭ împotriva porunceĭ luĭ Dumnedeŭ, iată ne facemŭ datoria și vĕ arĕtămŭ Dumnedeiasca poruncă, după care asemene este și a nóstră poruncitóre: cea maĭ dântêiŭ voință a fie-căruia din D-vóstră ispravnicilorŭ, séŭ judecătorĭ, séŭ verĭ-ce zabetŭ a orĭ-ce pricină a noroduluĭ să vĕ purtațĭ fórte cu dreptate după tóte si cu friea luĭ Dumnedeŭ și a Domnieĭ Nóstre, să se părăséscă fie-care de cele rĕŭ obicĭnuite trecute hotărîrĭ judecăților, să le facețĭ după S-ta pravilă, de jafurĭ și de hrăpirĭ să-ĭ diafendipsițĭ și nu numaĭ D-tre să fițĭ curațĭ de unele ca aceleașĭ, ci nicĭ pe ómeniĭ D-vóstră, carĭ iĭ avețĭ orînduițĭ cu zapcilicurĭ și verĭ cu ce epistasie asupra satelorŭ, să nu-ĭ îngăduițĭ a jăfui, ci fie-care să se mulțăméscă pe ceea ce este haculŭ sĕŭ dreptŭ, fără de a se lăcomi, că aceea ce este dreptŭ este și blagoslovitŭ de la Dumnedeŭ, și îndestuléză atâtŭ pe dênsulŭ câtŭ și pe fiulŭ luĭ, iar ceea ce este nedreptŭ, este prafŭ și ca văpaia foculuĭ arde și nu numaĭ nu se folosesce dintru acestŭ feliŭ de nedreptate, agoniselĭ, după cumŭ eĭ socotescŭ, ci și copiiĭ și casele lorŭ rĕmânŭ la pustiire, precumŭ avemŭ la acésta pildă multe case ce s'aŭ stinsŭ și aŭ rĕmasŭ copiiĭ lorŭ fórte săracĭ; pe locuitorĭ să-ĭ primițĭ cu bună-voire și cu blândețe cândŭ vinŭ la D-vóstră de a se plânge pentru câte ceva și la cele ce vorŭ fi cu cale să i ascultațĭ, iar la cele fără de cale să le dațĭ rĕspunsulŭ cu blândețe, făcêndu-ĭ cu cuvêntŭ și cu deslușire a urma poruncilorŭ luĭ Dumnedeŭ și pravileĭ, ca și înșiĭ eĭ să înțelégă și să pricépă bine; iar nu făr de cuvêntŭ înfruntându-ĭ să-ĭ isgonițĭ. Ușa să vă fie deschisă și audulŭ deșteptŭ în totŭ ceasulŭ; să nu dicețĭ săraculuĭ: «Dute, că nu este vreme! nicĭ să-ĭ ținețĭ pe la curțile D-vóstră cu dile îndelungate, până a vĕ găsi vreme de a vĕ impreuna, după cum am auditŭ că pătimiaŭ locuitoriĭ, pentru că acésta fórte multŭ ne tulbură duhulŭ, când vomŭ audi-o; luațĭ pildă dela inșine noĭ și urmațĭ, că ușa Divanuluĭ este deschisă a primi fără de pregetŭ în totŭ césulŭ pe fie-care. Și în scurtŭ întru tóte să pădițĭ dreptatea și buna orînduélă și celŭ ce va sluji bine și cu credință chivernisindŭ și ocrotindŭ pe locuitorĭ cu bună ocârmuire și dreptate, să fie încredințatŭ și cu totulŭ adeveritŭ, că negreșitŭ va dobândi mila luĭ Dumnedeŭ și evnia Domnieĭ mele, iară împotrivă, vaĭ de acela ce va călca poruncile santeĭ pravile și ale pré

Dionisie Eclesiarulŭ spune că N. Mavrogheni, judeca în Divanŭ față cu divaniștiĭ, une orĭ față și cu mitropolitulŭ și episcopiĭ și alte orĭ și singurŭ *pricinele*, însă elŭ judeca, el hotăria și însușĭ

---

puterniceĭ împĕrățiĭ și ale Domnieĭ nóstre și 'lŭ vomŭ dovedi că aŭ făcutŭ vre-o nedreptate, orĭ aŭ jăfuitŭ, orĭ n'aŭ păzitŭ poruncile și povĕțuirele nóstre! Unulŭ ca acela, nu numaĭ va fi lipsitŭ din slujba Domnieĭ mele și nu va maĭ fi învrednicitŭ nicĭ-o-dată la slujba și mila Domnieĭ mele, ci va petrece și ceea ce n'aŭ socotitŭ, nicĭ aŭ gânditŭ. Poruncimŭ Domnia mé și vouă tuturorŭ breslașilorŭ și țĕranilor, de obște, fie-carele pentru păsurile și necazurile ce vețĭ avé, să vĕ plângețĭ la ispravnicĭ și la judecătorĭ, pentru judecățĭ și alte nevoĭ ce vețĭ avé și nădăjduimŭ, că dupĕ povățuirile și poruncile ce aŭ dela Domnia mé, a vĕ face tótă îndestularea și dreptatea, iară când dela ispravnicĭ, séŭ judecătorĭ nu vețĭ afla dreptate, să năzuițĭ cu bună nădejde și multă bucurie la mila Domnieĭ mele, și étă ușa Divanuluĭ nostru este pururea deschisă, de unde vețĭ afla tótă îndestularea și dreptatea vóstră la cele cu cale și . . . (*lipsă*) însă căutațĭ de vĕ părăsițĭ și voĭ de cele ce sunteți rĕŭ obicĭnuițĭ de maĭ nainte, și rugându-ve milostivuluĭ Dumnedeŭ pentru sănătatea pré puterniciĭ împĕrățiĭ, voĭ cu soțiile și copiiĭ voștri, pentru sănătatea nóstră, să vĕ lăsațĭ de minciunĭ, să âmblațĭ cu dreptate la tóte, să metahirisițĭ muncă dréptă, ca să vĕ fie spre îndestularea caselorŭ vóstre; nu vĕ cutezațĭ a face pîrĭ și jalbĭ minciunóse și nedrepte, nu fițĭ viclenĭ, pentru ca să vĕ ajute Dumnedeŭ, și pentru ca să vĕ iubim și noĭ; purtați-vĕ cu ascultare și supunere la împĕrătescile poruncĭ și la ale nóstre, carĭ le vomŭ da în scrisŭ prin ispravniciĭ județuluĭ, pentru că după cum vom pedepsi pre celŭ ce v'aŭ jăfuitŭ, și v'aŭ luatŭ adichisitŭ, așia vomŭ pedepsi și pre ceĭ ce vorŭ cuteza dintre voĭ a âmbla cu jalbĭ și cu pîrĭ mincinóse, séŭ împotrivire către orînduițiĭ Noștri, și cu viclenie; nu vĕ vețĭ puté îndrepta cu cuvêntulŭ prostimeĭ și alŭ nesciințeĭ. Și așia dregĕtoriĭ să se pórte către locuitorĭ cu troposulŭ celŭ cuviinciosŭ, și locuitoriĭ să se pórte către Dregĕtorĭ cu cădŭta orânduială și supunere la poruncile Nóstre. Așișderea poruncimŭ molitvelorŭ vóstre, protopopilorŭ, preoțilorŭ, să căutațĭ după cum sunteți povĕțuițĭ de părințiĭ arhiereĭ, să pădițĭ și să urmațĭ slujbele sfintelorŭ bisericĭ cu cea cădŭtă orînduială, făr de cusurŭ, și să vĕ petrecețĭ viéța după orânduiala cinuluĭ, păzindŭ cinstea daruluĭ ce avețĭ. Și să nu lipsițĭ întru a sfătui cu învĕțăturĭ duhovnicescĭ pre locuitorĭ și întru a îndemna spre cele ce sunt a le datorieĭ crestinescĭ, ca să le urmeze, să le păzéscă și să aĭbă evlavie către Dumnedeescĭ și să fie curațĭ, ispovedindu-vĕ și grijindu-vĕ în vreme, și câte se cuvinŭ la datoria-vĕ tóte să le săvârșițĭ. Pentru care iată într'adinsŭ amŭ trimesŭ pre omulŭ nostru . . . . cu acéstă Domnéscă a nóstă carte, ântéiŭ la d-tre ispravnicĭ, ca să le cetițĭ și să ne trimitețĭ rĕspunsulŭ în scrisŭ că ațĭ ințelesŭ; apoĭ să mérgă prin orașele și satele acelorŭ județe să o citéscă într'audulŭ tuturorŭ de obște, și să iscăléscă în dosulŭ eĭ preoțiĭ și pârcălabiĭ satelorŭ întru adeverire că aŭ ințeles'o toțĭ.»

1786, Maĭ 21.

Eată ómeniĭ de încredere însărcinațĭ de N. Mavrogheni cu ducerea în județe, a acesteĭ cărțĭ deschisă:

Slam Romnic }
Buzĕŭ } Stoian cafegiŭ Iamak
Saac }

elŭ poruncia de pedepsia pe ce-lŭ ce i se păré a fi vinovatŭ, cu gré bătaie la scară; nu maĭ rânduiá la veliţiĭ boerĭ, séŭ la Departamentŭ să cerceteze pricina jăluitorilorŭ, ci M. Sa hotăria *pe turcie.*

Acéstă acusare ce aduce Dionisie Ecl. luĭ Mavrogheni, este numaĭ întru atâtŭ întemeiată, că Vodă reforma judecata boerilorŭ în pricinile ţĕranilorŭ, judecată maĭ tot-dé-una *nedréptă.* . . .

De altmintrelea N. Mavrogheni n'a desorganisatŭ *Departamenturile* întocmite de Alex. Ipsilante prin codulŭ sĕŭ, ce amŭ cercetatŭ în urmă.

Cum că N. Mavrogheni n'a desfiinţatŭ departamenturile însărcinate cu justiţia, staŭ dovadă, între altele, documentele următóre:

Pitaculŭ acestuĭ Domnitorŭ cătră veliţiĭ logofeţĭ, 1786, Maĭ 20, poruncindu-le să vestéscă judecătorilorŭ dela câte trele departamenturile, să vină în tóte ḑilele la datorie, să nu se facă întârḑiere cu judecăţile «să se feréscă fórte de strîmbătate, séŭ interesurĭ, ci dreptatea fórte să o păzéscă, judecândŭ după sfînta pravilă şi după obiceĭulŭ pămêntuluĭ» (1).

1786, Maĭ 20. Cătră veliţiĭ boierĭ aĭ Divanuluĭ poruncă, ca să se adune pre tóte ḑilele cele orânduite de trébă la Domnésca nóstră curte la césurĭ orânduite, ca să căutaţĭ după orânduiala ce aŭ fostŭ, pricinele de judecatŭ ale noroduluĭ, ce se vorŭ orândui d-vóstră cu poruncile Domnieĭ mele, în scrisŭ, ca să nu se zăbovéscă ceĭ cu jălbile, ca să-şĭ afle îndreptarea lorŭ, păzindŭ D-tre întru tóte dreptatea după sfînta pravilă şi după obiceiulŭ pămêntuluĭ. Şi pentru fie-care pricină să arĕtaţĭ Domnieĭ mele hotărîrea în scrisŭ prin anaforale . . . . . şi să arĕtaţĭ D-lor veliţilorŭ logofeţĭ şi D-lor boerilorŭ celor-l-alţĭ, acéstă Domnéscă a Nóstră poruncă şi căutaţĭ să urmaţĭ după cum se coprinde maĭ susŭ» (2).

Ialomiţa Ilfov Vlaşca Teleorman	Anastase Icioglan
Prahova Dîmboviţa Muscelŭ	Costandin Icioglan
Romanaţĭ Oltŭ Doljŭ Mehedinţĭ	Ioniţă Icioglan
Vâlcea Gorjŭ Argeşŭ	Stefan Icioglan.

---

(1) Condica XVII, fila 11 verso.
(2) Condica XVII, fila 11 verso.

Pitacŭ cătră boerii de Divanulŭ Craiovei

(Biv vel. cluc. Barbu Știrbeĭ, Biv vel. cluc. Const. Geanoglu, Biv vel. Pach Stan Jian, Biv vel. stol. Ioniță Brăiloiu, Biv vel stol. Otetelешanu) orânduițĭ judecătorĭ, le dă instrucțiile următóre:

Să se adune de diminéță la Divanŭ, unde-ĭ reședința Caimacamieĭ.

Să judece cu frica luĭ Dumnedeŭ și după sânta pravilă, netălmăcindŭ rĕŭ, orĭ stricândŭ pravila.

Să fiă cu dulcéță și blândeță cătră celŭ ce judecă, fără de pismă nicĭ vrășmășie, nicĭ se înjure pre cineva-șĭ din ceia ce se judecă, sub pedépsa urgieĭ domnescĭ.

Să asculte fórte cu luare aminte orĭ cât arŭ fi de lungĭ cuvintele lorŭ, să nu le zetignéscă cuvêntulŭ, orĭ cum arŭ fi și disele lorŭ să le scrie în practicale deosebite, iscălite chiar de împricinațĭ, décă sciŭ carte.

Să șédă judecătoriĭ toțĭ în rânduială bună, fără de vorbe, glume, séŭ rîsurĭ.

Să se citéscă cu luare aminte tóte sineturile pricinatuluĭ și să iscodéscă cu amĕnuntul pricina cu minte curată și linisce, fără de prigonire, cumpănind gândurile.

Să nu judece din prieteșugŭ, rudenie, séŭ din frică «iar de vețĭ fi și silițĭ de vre unŭ obrazŭ, să nu vĕ plecațĭ, căcĭ de vĕ vețĭ pleca vĕ vețĭ pedepsi fórte greŭ, ca uniĭ ce v'ațĭ temutŭ maĭ multŭ de acelŭ obrazŭ decât de Dumnedeŭ, de pravilă și de Domnŭ». Să nu ia mită.

De vorŭ face vre-o greșélă judecătoriĭ pre care eĭ înșișĭ o recunoscŭ în urmă, să aĭbă voie a lua cartea de hotărîre înapoĭ să o îndrepteze.

Fără de răvașŭ de jalbă cu poruncă în dosŭ, să nu se caute judecată nicĭ zapciiĭ să nu aĭbă volnicie a trage pe cineva la judecată fără poruncă în scrisŭ.

Hotărîrele se daŭ numaĭ în scrisŭ și de față, iar nu într'ascunsŭ.

Cartea de judecată să se citéscă întru audulŭ celuĭ osânditŭ.

Nemulțămitulŭ are apelŭ la di hotărâtă.

Déca o parte nu vine la diua hotărită, se va aduce cu *trépădŭ* și va plăti cheltuiala.

Divanulŭ să fie cinstitŭ, să lipséscă dihoniele interesuluĭ. Să fie activŭ, să nu zăbovéscă pre ómenĭ.

In anaforale să arete cap. din pravile ce aplică în afacere.

«Așișderea poruncimŭ și pentru ceĭ ce se judecă, de orĭ-ce stare și de orĭ-ce tréptă vorŭ fi, să sté în picióre când se judecă și fără de *islicŭ*, fórte cu cucernicie și supunere, grăindŭ cu smerenie și respundéndŭ cu orânduĭală bună . . . . să nu cuteze a huli pe judecătorĭ, séŭ alŭ necinsti și alŭ înjura, iarŭ de va înjura pre judecătorĭ inscințându-ne Domnia mea, se va pedepsi cu bătae . . . . . Așișderea celŭ ce va năzuĭ la unŭ obrazŭ ca să-lŭ ajute la judecată, orĭ va mitui pre judecătorŭ, unulŭ ca acela să-șĭ piardă judecata (1).

VI

Țĕranul sub Mavrogheni. Moșiĭ. Foișor de justiție. Hoțiile stârpite. Arestul preventiv.

Protecțiunea mare acordată țĕranuluĭ, celuĭ de josŭ era indicată în manifestulŭ sĕŭ din Mai 1786: «pe locuitorĭ să-ĭ primițĭ, ordona administratorilorŭ diverșĭ din județe, cu bună voie și cu blândețe când

(1) Condica No. XVII, fila 34.

vinŭ la D-vóstră de a se plânge pentru câte-ceva și la cele ce vorŭ fi cu cale să-ĭ ascultațĭ, iar la cele făr'de cale să le dațĭ rĕspunsulŭ cu blândețe, făcêndu-ĭ cu cuvêntulŭ și cu deslușire a urma a poruncilorŭ luĭ Dumnedeŭ și a pravileĭ, ca înșiĭ eĭ să înțelégă și să pricépă bine, iar nu făr'de cuvînt înfruntându-ĭ să-ĭ isgonițĭ. Ușa să vă fie deschisă și audulŭ deștept în totŭ césulŭ; să nu diceţĭ *săracului: dute!* că nu este vreme, nicĭ să-ĭ țineţĭ pe la curţile D-vóstră cu dile îndelungate până a vĕ găsi vreme de a vĕ împreuna, după cumŭ amŭ auditŭ că pățiaŭ locuitoriĭ...»

N. Mavrogheni îndémnă pe țĕraniĭ nemulțămițĭ, de judecata judecătoruluĭ și a ispravniculuĭ să apeleze la Domnie, «că ușa Divanuluĭ este deschisă a primi făr de pregetŭ în totŭ césulŭ pe fiecare...»

In manifestulŭ sĕŭ Mavrogheni cere concursulŭ bisericeĭ pentru a deprinde locuitoriĭ la cele drepte și cinstite. Acestŭ manifestŭ nu-lŭ trămité isprăvnicilorŭ să-l citéscă eĭ în județe, ci delega anume ómenĭ de încrederea luĭ, cariĭ să le citéscă în câte treĭ județe fie-care. Astŭ-felŭ N. Mavrogheni spera că va străbate graiulŭ luĭ până la țĕranĭ.

Și pentru ca în adevĕrŭ țĕranulŭ să pótă ajunge până la Domnitorulŭ Mavrogheni, cu jalba luĭ contra nedreptăţilorŭ ce i le ar fi făcutŭ isprăvniciĭ și judecătoriĭ, sĕŭ măcarŭ orĭ-cine din judeţŭ, N. Mavrogheni otăresce, în Iunie 1786, să se facă pentru elŭ unŭ foișorŭ la têrgulŭ Moșilorŭ, unde să pótă alŭ întâlni țĕrănimea, care vine la têrgŭ, ca să-ĭ spuie pĕsurile și jalbele lorŭ:

Pitacŭ la vel spătaru din 1786 Iunie 9 prin care amintindŭ că velițĭ boerĭ aŭ făcutŭ anaforă să se mute oborulŭ têrguluĭ de Afară înăuntru, unde se făcea maĭ înainte, «dar astădĭ Marțĭ mergêndŭ înșine Domnia mea într'adinsŭ pentru acéstă la numitulŭ têrgŭ, amŭ vĕdutŭ că bine este așeḑatŭ în loculŭ unde se află acumŭ oborulŭ (1) la margine, afară din Bucurescĭ, *unde am poruncitŭ să se facă un foișorŭ pentru Noĭ*, la care avemŭ să mergemŭ la dilele de tîrgŭ pentru a cerceta și a întreba pe locuitoriĭ țĕriĭ dupre afară: cum petrecŭ și ce felŭ se pórtă isprăvniciĭ și zapciiĭ județuluĭ? De unde avemŭ lesnire a se face acéstă cercetare cândŭ vom merge. Ci darŭ să arĕțĭ acéstă domnéscă poruncă și la vameșŭ, se șcie; să o citițĭ și în di de adunare a tîrguluĭ, ca să șcie toțĭ de obște ce hotărîre s'aŭ făcutŭ: tirgulŭ de acolo să nu se maĭ mute: care acéstă hotărîre poruncimŭ să se trécă în condica Divanuluĭ». 1786 Iunie 9 (2).

1787 Iunie 17. Carte pentru têrgurile de afară i têrgulŭ de la Isvorulŭ tămăduireĭ; findŭ-că se făcea numaĭ două têrgurĭ afară din orașŭ pe sĕptămână,

(1) In anulŭ următorŭ iar a fostŭ întrebare de strămutarea oboruluĭ.

(2) Condica No. XVII fila 27 verso.

trebnice urmărĭ va face în potriva luĭ Dumneḑeŭ, séŭ nu va petrece vĭaţa luĭ crestinéscă, a merge la biserică şi a împlini tótă datoria crestinéscă, cu acéstă pedépsă de mórte se va osândi: înţepatŭ.» Pentru care să aveţĭ D-vóstră ispravnicilorŭ poruncă şi hotărîre a nóstră a o ceti în auḑirea tuturorŭ de obşte prin tóte oraşele, satele şi cătunele, şi deosebitŭ când eşiţĭ în judeţe, sfătuiţĭ, povăţuiţĭ pe căile cele bune, poruncindŭ zapciilorŭ D-vóstre ca asemenea şi eĭ să urmeze şi să şi ispitéscă, aevea şi prin taină, de sunt niscare-va gazde de hoţĭ? de s'aŭ făcutŭ vre-o tovărăşie de hoţĭ nouă? care să nu fie eşitŭ până acum, maĭ nainte să-ĭ prinḑă. Şi celŭ ce va arĕta slujba Domnieĭ mele a prinde hoţiĭ séŭ gazdele hoţilorŭ, va avea milă de la noĭ câte *talerĭ una sută*, cum în potrivă, va petrece pedépsă cel ce aŭ sciutŭ şi n'aŭ spusŭ. Căutaţĭ dar să nu socotiţĭ, după cum eraţĭ obicĭnuiţĭ maĭ nainte, cu scrisorile şi cu primirea poruncilorŭ, că ne vom *hodini* numaĭ a vĕ scrie şi a vĕ porunci, ce cu jurămêntŭ vĕ scriemŭ, în numele mareluĭ Dumneḑeŭ, de vom auḑi în judeţulŭ D-vóstră că s'aŭ ivitŭ măcar unŭ hoţŭ şi nu l'aţĭ prinsŭ, înşine vom încăleca cu totŭ ecpaiulŭ nostru şi fără de veste ne veţĭ vedea că am venitŭ acolo în judeţŭ, de unde nu ne vom ridica până nu vom prinde hoţiĭ, pentru că nu o avemŭ întru nimica a erna într'o iarnă afară, numaĭ pentru prinderea unuĭ hoţŭ. Apoĭ socotiţivă, atuncea ce se va alege de voĭ ispravnicilorŭ? ci dar înţelegeţi-le aceste dar bine, şi fiţĭ cu strejuire ḑiua şi nóptea (1). 1876 Iunie 1».

Cu referinţă la hoţĭ avemŭ încă de semnalatŭ şi alte acte dela N. Mavroghni.

Ântêiulŭ este relativŭ la neprelungirea arestuluĭ preventivŭ alŭ hoţilorŭ prinşĭ de ispravnicĭ. Am vĕḑutŭ deja pre Alex. Ipsilante cerând judecătorilorŭ şi ispravnicilorŭ a nu prelungi arestulŭ preventivŭ. N. Mavrogheni dete poruncă cătră ispravnicĭ, din 1786 Decembre 19. Domnitorulŭ a aflatŭ, că după ce se prindŭ hoţiĭ, îĭ ţinŭ ḑile îndelungate închişĭ la grosurĭ şi nu-ĭ trămitŭ la judecata Divanuluĭ Craioveĭ, orĭ că pe uniĭ îĭ slobodŭ pentru interesurĭ. Domnitorulŭ ordonă să nu-ĭ ţie maĭ multŭ de 3, 4 ḑile pentru *«examenu»* faptelorŭ lorŭ şi să-ĭ înainteze la Divanulŭ Craioveĭ, necutezândŭ pre vre unŭ hoţŭ să-lŭ slobóḑă (2).

Cu referinţă la arestărĭ, se cade să amintimŭ mĕsura luată de N. Mavrogheni în privinţa arestărilorŭ de femeĭ:

Circulara din 1786, Iulie 14, ordonă să nu se închiză muĭere împreună cu bărbaţĭ, séŭ la casă de om neînsuratŭ, nicĭ la conaculŭ isprăvnicieĭ, ci la pârcălabulŭ satuluĭ, décă este omŭ însuratŭ, ĭarŭ décă nu va fi însuratŭ, să se dea la altŭ omŭ de ispravă, însuratŭ şi de ispravă (3).

(1) Cond. XVII, fila 15.

(2) Condica No. XVII, fila 120 verso.

(3) Condica No. XVII, fila 55.

In anulŭ următorŭ 1787, N. Mavrogheni renoi cu strășnicie circulările séle relative la hoțĭ:

Cărțĭ deschise la ispravnicĭ și la polcovnicĭ, ca acumŭ de primă-véră, să prindă hoțiĭ, înainte de ce eĭ să ésă la drumurĭ.

1787, Maĭ 19. Domnitorul scrie către ispravnicĭ, polcovnicĭ și căpitanĭ, deșteptându-ĭ din noŭ să aĭbă grijă de prinderea hoților, maĭ ales acum când boeriĭ merg pre la țéră pentru lucrările câmpuluĭ și călĕtorescŭ mulțĭ la drumŭ, «să nu care cum-va să auḑimŭ că aŭ călcatŭ hoțiĭ vre-o casă boeréscă, séŭ pre vre-unŭ drumețŭ, cum nicĭ vre-unŭ omŭ măcarŭ cât de prostŭ, pentru că de vomŭ auḑi una ca acésta, după atâtea poruncĭ ce v'amŭ scrisŭ într'atâtea rândurĭ, că aŭ pututŭ hoțiĭ găsi mijlocŭ între atâția căpitanĭ, potere, polcovnicĭ, o sumă de slujitorĭ ce avemŭ orânduițĭ în țéră, și aŭ călcatŭ casa vre unuĭ boerŭ, séŭ boerinașŭ, séŭ pre altulŭ, bine să scițĭ că pre acelŭ polcovnicŭ, séŭ căpitanŭ într'a-căruia plasă s'aŭ făcutŭ călcarea, ilŭ vomŭ pune în țépă acolo la acelŭ locŭ și cu acestŭ felŭ de mórte ilŭ vomŭ pedepsi pentru pilda acelor-l-alțĭ. Așișderea și pre ispravniciĭ aceluĭ județŭ aducêndu-ĭ, cu urgie iĭ vomŭ pedepsi strașnicŭ» (1).

VII

Administrațiunea. Nizamul spătăresc.

Alexandru Ipsilante reorganiză tótă administrațiunea țĕreĭ hotărindŭ drepturile și datoriile ispravnicilorŭ, a polcovnicilorŭ de județe și a zapciilorŭ bresleĭ spătăresci. Abusurile ce comitéŭ aceștĭ diverșĭ agențĭ aĭ administrațiuneĭ ca să'șĭ acopere avaĭetulŭ, séŭ darea la care eraŭ obligațĭ către șefiĭ lor aŭ atrasŭ atențiunea și a luĭ Mavrogheni, care hotăresce avaĭeturĭ micĭ și dispune ca toțĭ agențiĭ acestuia să fie numițĭ prin carte domnéscă. Mavrogheni dă următorulŭ hrisovŭ al bresleĭ spătărescĭ:

«Fiind-că din vreme în vreme nizamulŭ bresleĭ spătărescĭ venisă la próstă stare, din lenevire și nepurtarea de grijă a zapciilorŭ spătărescĭ înmulțidu-se

(1) Condica XVII, fila 185 verso.

1787, Iunie 2, aflămŭ iarășĭ circulărĭ către ispravnicĭ ,polcovnicĭ și căpitanĭ pentru hoțĭ. Domnitorulŭ le spune că hotărîrea luĭ e neschimbată și va pedepsi cu mórte pre zabițiĭ din circumscripțiunea cărora se vor întêmpla hoțiĭ.

(Condica XVII, fila 188 verso).

In 1787, Iulie 31, maĭ aflăm circulară ĭarășĭ pentru hoțĭ, la polcovniciĭ din județ, că s'aŭ simțitŭ pe la unele locurĭ hoțĭ, ceea ce dovedesce că polcovniciĭ ĭar s'aŭ datŭ la lene. Domnitorulŭ le vestesce, că le va trămite *spionĭ* printr'ascunsŭ să inspecteze modulŭ de străjuire a fie-căruĭ polcovnicŭ «și pe care vomŭ dovedi că nu urméză poruncilorŭ nóstre, să scițĭ că țepele ce le vedețĭ puse pe la drumurĭ sunt puse pentru voĭ, și cu acestŭ felŭ de osîndă a morțeĭ ințepațĭ vĕ vețĭ pedepsi . . . . că ĭată eșimŭ din pĕcatŭ: fițĭ următorŭ a face străjuire și paza cuviinciósă, fiindŭ că Domnia mea pentru una ca aceea v'amŭ ridicatŭ havaeturile și plocónele ce dațĭ, ca să putețĭ sluji la poruncile nóstre cu silință și cu toțĭ ómeniĭ voștriĭ deplinŭ, de care vĕ și poruncimŭ să nu vĕ cutezațĭ în protiva hotărîreĭ hrisovuluĭ nostru, a da câtŭ de puținŭ maĭ multŭ, vre unŭ havaetŭ séŭ ploconŭ, ci în tocmaĭ să fițĭ următorĭ și slujba vóstră să o căutațĭ cu deșteptare».

(Condica XVII, fila No. 213 verso).

cu adausulŭ cusururilorŭ, jafurĭ și nedreptățĭ, pentru pricina că daŭ pré multŭ avaetŭ, peste mĕsură, celorŭ după vremĭ dregĕtori aĭ spătărieĭ ceĭ marĭ, când să orânduescŭ zapciĭ, carĭ pentru ca să scótă acea grea dare a lorŭ, să nu o păgubéscă, ci să câștige, nu cautaŭ datoria pe deplinŭ a slujbiĭ, ci le era gândulŭ numaĭ și numaĭ la agonisire, din care acéstă pricină nu se păzea nĭcĭ străjuirea tâlharilorŭ precum se cade, niciĭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ alŭ menzilurilorŭ și alŭ marginilorŭ și altorŭ asemenea nizamurĭ, și tóte ajunsese la catachrisisŭ; pentru aceea déră neputêndŭ Domnia mea a suferi acéstă atacsie a curge, ca o necuviinciósă și ne dréptă, étă déră, după cum din mila luĭ Dumnedeŭ și la altele multe am datŭ nizamulŭ dreptățeĭ, grijindŭ maĭ nainte ca tóte să curgă și să se lucreze cu mijloculŭ și cuvêntulŭ celŭ dreptŭ, așia am socotitŭ și la acéstă cele cu cale și de folosulŭ țĕreĭ, spre a lipsi de aici înainte cusururile și pricinile zulumurilorŭ și a nedreptățilorŭ ce să făcea de către zapciĭ, și punemŭ în scrisŭ printr'acestŭ Domnescŭ alŭ nostru hrisovŭ, nizamulŭ bresleĭ spătăresci în ce chipŭ are de aicĭ înainte a se urma, orânduindŭ anume atâtŭ venitulŭ spătărieĭ, care dregĕtorie ca o veche ce este nu voim a se lipsi de cele drepte și cu cale iraturile eĭ, ce-ĭ facemŭ și adausŭ de léfă dela Visteria Domnieĭ mele precum să arétă maĭ josŭ, ca să nu se îndrăsnéscă a lua maĭ multŭ avaetŭ și altele peste ceea ce orânduimŭ maĭ josŭ, câtŭ și iratulŭ care se cade a lua zapciiĭ ceĭ mariĭ și ceĭ micĭ aĭ spătărieĭ, pe câtŭ se cuvine, după dreptate, iar nu maĭ multŭ, adecă talerĭ dece miĭ două sute léfa dumnéluĭ vel spătarŭ dela Visteria Domnieĭ mele pe fiește ce anŭ, optŭ miĭ talerĭ, fênulŭ i ploconulŭ dela toțĭ slujitoriĭ, însă unŭ leŭ vechiŭ pentru carulŭ de fênŭ, și altŭ leŭ vechiŭ ploconŭ, care se dă numaĭ odată într'unŭ anŭ, talerĭ dar treĭ sute dela vel căpitanŭ alŭ Menzulurilorŭ, carele să aĭbă talerĭ una sută léfă dela Vistieria Domnieĭ mele, și să nu se cuteze a se întinde la câtŭ de puținŭ furtișagŭ de fênŭ, i din orzulŭ cailorŭ Menzilhanelelorŭ, orĭ a sfeterisi cevașĭ din cea orânduită chieltuială ce se dă din Domnésca nóstră Visterie, ca unulŭ ce pentru acésta l-am scădutŭ de celŭ greŭ peste mĕsură avaetŭ ce da, și pentru acésta are și léfă din Visterie, ci să îngrijéscă pentru caiĭ Menzilurilorŭ a fi hrănițĭ bine și deplinŭ, precum și Menzilgiiĭ toțĭ, căcĭ de vomŭ vedé și după acéstă din urmă vre unŭ cusurŭ la Menzilhanele, strașnicŭ îl vomŭ pedepsi, fără de a nu-ĭ asculta nicĭ unŭ felŭ de îndreptare; talerĭ 150, dar dela log. spătărescŭ, carele să aĭbă talerĭ 45 léfă pe lună, din Visteria Domnieĭ mele, și talerĭ doui dela fiește-care căpitanŭ de lefegiĭ, carele nu are altŭ fără decât nădăjduește numaĭ și numaĭ la venitulŭ străjiĭ i a grosuluĭ sĕŭ, și la obicĭnuitulŭ ploconŭ i fênŭ după cum s'aŭ disŭ, adică câte douĭ leĭ vechĭ; talerĭ douĕ-decĭ, darŭ dela Buluc-Bașa, carele să aĭbă talerĭ douĕ-decĭ și cincĭ, léfă pe lună din Visteria Domnieĭ mele și altŭ nimica, talerĭ nouĕ-decĭ, darŭ dela polcovnicŭ za seimeni, fiindŭ-că și elŭ nu are altŭ iratŭ fără de numaĭ talerĭ treĭ-decĭ pe lună, léfă din Visteria Domnieĭ mele, talerĭ douĕ sute dela polcovniculŭ de poterașĭ, carele să aĭbă talerĭ treĭ-decĭ léfă pe lună dela Visteria Domnieĭ mele; afară de alte întêmplătóre ce ié dela tâlharĭ, cum și obicĭnuitulŭ ploconŭ i fênŭ dela ómeniĭ sĕĭ; talerĭ douĕ sute dar dela polcovniculŭ de vĕnătorĭ, carele să aĭbă talerĭ treĭ-zecĭ pe lună, léfă dela Visteria Domnieĭ mele, afară din alte întêmplătóre dela tâlharĭ, cum și obicĭnuitulŭ ploconŭ i fênŭ dela ómeniĭ sĕĭ; talerĭ treĭ sute dar dela céușŭ spătărescŭ, carele să aĭbă talerĭ douĕ-decĭ și cincĭ léfă pe lună, i talerĭ douĭ dela fiesce-care căpitanŭ, dela celé de pe afară căpităniĭ când se va face, talerĭ patru-decĭ dela stegariulŭ carele să aĭbă talerĭ treĭ-spre-zece pre lună léfă, dela Visteria Domnieĭ mele, și să ie avaetŭ dela nouĕ-spre-dece căpitanĭ ce slujescŭ în Bucurescĭ, cum și vătafulŭ spătărescŭ să aĭbă talerĭ cincĭ pe lună dela Visteria Domnieĭ mele, și să iae avaetŭ talerĭ douĭ dela fiesce-care căpitanŭ de pe afară când se face; talerĭ 680 darŭ dela șépte-spre-dece polcovnicĭ aĭ județelorŭ, carele să aĭbă talerĭ

două-ḍecĭ léfă pe lună dela Visteria Domnieĭ mele; care acestea tóte facŭ talerĭ două-ḍecĭ și una de miĭ, una sută șépte-ḍecĭ (21.170) iratŭ alŭ spătaruluĭ pe fiesce-care anŭ; lângă acestea poruncimŭ Domnia mé, ca ântêiŭ toțĭ căpitaniĭ de obște să nu dée avaetŭ spătariuluĭ, ci numaĭ aceĭ căpitanĭ de pe afară să dée la ceĭ ce s'aŭ numitŭ maĭ susŭ, și afară din cele maĭ susŭ însemnate să maĭ dée âncă talerĭ douĭ la *cipaiulŭ* D-luĭ vel spătarŭ, și altĭ douĭ talerĭ la cartea gospodŭ de căpitănie, care să adună talerĭ ḍece, care a da fieșĭ-care cândŭ să face căpitanŭ. Alŭ duoilea, căpitaniĭ ceĭ de pe afară să se facă cu cărțĭ Domnescĭ, și de se va dovedi cinevașĭ fără de cartea gospodŭ, acela nu numaĭ să se scótă, ci âncă să-șĭ iae căzuta pedépsă. Alŭ treilea, căpitaniĭ de pe la marginĭ să fie datorĭ să însciințeze Domnieĭ mele amesos pentru pricinile mărginilorŭ cele trebuincióse prin dumnéluĭ vel spătarŭ. Alŭ patrulea, toțĭ polcovniciĭ de prin județe, și toțĭ căpitaniĭ de obște, atâtŭ ceĭ din năuntru, câtŭ și ceĭ de pe afară, să-șĭ pue toțĭ ómeniĭ lor la slujbă cu rândŭ să slujéscă Domnieĭ și Țěriĭ, după datoria lorŭ, fără a nu ține vre unŭ omŭ, ca să iae banĭ de săptămână, iarŭ de carecumvașĭ se va îndrăsni a urma în potriva acestor, cinevașĭ, acela, strajnicŭ să se pedepséscă; cum și slujitoriĭ de nu vorŭ urma să slujéscă, să se dée la dajdie în visterie. Alŭ cincelea, polcovniciĭ i căpitaniĭ de prin județe i după marginĭ, toțĭ de obște să fie datorĭ să păzéscă împreună cu toțĭ slujitoriĭ lorŭ ḍiua și nóptea cu priveghiăre hotarele lorŭ, înconjurândŭ înăuntrulŭ ținutuluĭ lorŭ, ca să nu se întêmple vre unŭ cusurŭ și atacsie, atâtŭ la buna orânduiala păziĭ marginilorŭ și a tâlharilorŭ, cât și altorŭ poruncĭ ce sunt date de Domnia mé, fiindŭ-că pentru acésta ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea de le-amŭ râdicatŭ de asupra lorŭ avaetulŭ celŭ peste mĕsură ce da după vremĭ. Alŭ séselea, breslele de aicĭ ale slujitorilorŭ, adecă, siimeniĭ lefegiĭ, poterașiĭ, vînătoriĭ și scultelniciĭ să între de obște, la slujbă; fără de a nu cuteza vre-unŭ zapciŭ din ceĭ marĭ, séŭ din ceĭ micĭ, să ție pe cinevașĭ cu plată, fiindŭ-că de se va dovedi într'acestŭ chipŭ, are să se pedepséscă cu grea pedépsă. Alŭ șéptelea, vel spătarulŭ ce să va afla după vremĭ, să se feréscă de celŭ maĭ puținŭ zulumŭ și ne dreptate, și să nu pótă fără de scirea și porunca Domnieĭ mele, a necinsti, séŭ a rĕdica vre unŭ boerŭ, verĭ de ce tréptă va fi, cum nicĭ din partea bisericéscă, și să fie cu purtare de grijă, ca nicĭ unulŭ din zapciĭ să nu iasă din orânduiala Nizamuluĭ ce maĭ susŭ poruncimŭ, fiindŭ-că de se va dovedi cinevașĭ din zapciĭ că aŭ făcutŭ vre unŭ zulumŭ și nedreptate, eșindŭ din orânduiala poruncilorŭ ce dămŭ, acela are a se pedepsi cu cea maĭ gré pedépsă a Domnieĭ mele. Al optulea, ispravniciĭ județelorŭ să aĭbă tótă purtarea de grijă spre a păzi nestrămutatŭ acestŭ nizamŭ, atâtŭ polcovniciĭ câtŭ și căpitaniĭ de prin județe, și când cinevașĭ dintr'ênșiĭ vorŭ face vre unŭ cusurŭ împotriva celorŭ maĭ susŭ ḍise poruncĭ, să aĭbă a însciința ispravniciĭ Domnieĭ mele, pentru ca să iae uniĭ ca aceĭ căḍuta pedépsă, după vina lorŭ, spre pildă și învĕțătura acelor-l-alțĭ, fiindŭ-că de va veni in auḍulŭ Domnieĭ mele vre unŭ rĕŭ herechetŭ alŭ zapciilorŭ de pe afară, nu numaĭ aceĭ se vorŭ pedepsi, ci și înșișĭ ispravniciĭ, pentru lenevirea lorŭ cu cea maĭ grea pedépsă, ca uniĭ ce eĭ sunt maĭ ântêiŭ vinovațĭ la cusururile ce se vorŭ întêmpla când nu ne vorŭ da în scire. Poruncimŭ Domnia mé, să se păzéscă numitulŭ nizamŭ nestrĕmutatŭ întru tóte după cum orânduimŭ, spre a nu se întêmpla vre unŭ cusurŭ la vre-o poruncă a Domnieĭ mele, ci să fie odihnă și liniștire în tótă țéra Domnieĭ mele, fiind-că cu acestŭ mijlocŭ când se va urma se stinjenescŭ și rĕutățile tâlharilorŭ și făcĕtoriĭ de rĕutățĭ, și să păzeșce nizamulŭ menzilurilorŭ, i marginilorŭ și se săvârșescŭ tóte câte se cuvine la dregĕtoria spătărieĭ, cu rânduĭala lorŭ, cum și poruncile Domnieĭ mele, ce să dă aicĭ în orașulŭ Bucureștilorŭ și în tótă țéra Domnieĭ mele, se sevârșescŭ în vreme fără de cusurŭ. Decĭ pentru ca să se păzéscă de acum înainte acéstă dréptă orânduĭală și bunŭ nizamŭ la brésla spătăréscă, precum orânduimŭ maĭ susŭ, în scrisŭ fără de schim-

bare, amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta, cu însăşĭ Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, care pentru ca să fie sciutŭ la toţĭ, şi se nu se dée uitării, după vremĭ, acéstă dréptă hotărire, séŭ să ḑică cinevaşĭ din zapcii, că n'aŭ şciutŭ acéstă orânduială, poruncimŭ ca maĭ ântêiŭ să se trécă hrisovulŭ acesta la condica Divanuluĭ şi a visterieĭ Domnieĭ mele, unde poruncimŭ dumitale vel visternicŭ, să se aşeze şi lefile precumŭ maĭ susŭ ḑicemŭ în catastihŭ, şi să şcie atâtŭ ceĭ ce se află acum în zapcilâcuri, cât şi ceĭ ce se vorŭ orândui după vremĭ, făcêndu-se şi cuviinciósele poruncĭ ale Domnieĭ mele, pe afară la ispravnicĭ i polcovnicĭ şi căpitanĭ de înşciinţare, după acésta să se dée la sfânta Metropolie, ca să se păzéscă în bună păstrare, adeverindu-o şi cu mărturia pré iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, Constandin Vodă, Petru Vodă, Iosif Vodă, şi a dumnélorŭ ciustiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Dimitrache Ghica vel banŭ, Ştefan Prăscovénu vel vornicŭ de Ţéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovénu vel vorn. de Ţéra de josŭ, Nicolae Filipescu, vel log. de Ţéra de susŭ, Costache Ghica vel log. de Ţéra de josŭ, — vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ioan vel Cluciu — vel păhar, Alexandru Văcărescu vel stol., Nicolae vel comisŭ — vel slugerŭ, Antonie vel pit., şi ispravnicŭ Nicolae Filipescu vel logof. Şi s'a scrisŭ hrisovulŭ acesta în logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele, la létŭ 1787, Martie 4» (1).

Acestŭ hrisovŭ îl promulgă Mavrogheni cu următórele:

Cărţĭ deschise la 17 judeţe şi caimacanulŭ din Craiova, din 1787 Marte 5.

«Vĕ facemŭ în scire, că vĕḑêndŭ D-nia mea multe cusururĭ ce facŭ la slujba domnéscă Zapciiĭ bresleĭ spătărescĭ, ceĭ din Bucurescĭ şi ceĭ de afară, atâtŭ la altele câtŭ şi la prinderea hoţilorŭ, la paza mărginilorŭ şi la tréba nizamuluĭ, căutândŭ numaĭ la agonisire, cu pricină că li se ia avaieturĭ grele, de către vel spătarŭ, ce este după vremĭ, şi de aceea se silescŭ să scóţă acea dare ce aŭ datŭ şi cheltuiala ce li s'aŭ pricinuitŭ, iată am dat Domnia mea Nizamulŭ cel cuviinciosŭ la tótă brésla spătăréscă şi la toţi zapciiĭ marĭ şi micĭ, prin hrisovŭ şi am pusŭ în scrisŭ anume şi pentru polcovniciile de pre afară de prin judeţe, i de prin căpităniĭ de pe marginĭ şi de prin judeţe, cât avaietŭ se dea când se orânduescŭ la polcovnicie, séŭ căpătenie, adecă polcovniculŭ să dea la D-luĭ vel Spătarŭ talerĭ 40 darŭ, iar alt nimic maĭ multŭ şi polcovnicul să aibă talerĭ 20 léfă pe lună de la Vistieria D-nieĭ mele; iar căpitaniĭ să nu aibă a da spătaruluĭ nicĭ un felŭ de avaiet, ce numaĭ talerĭ 2 la logof. spătărescŭ, doĭ la ceauşulŭ spătărescŭ, 2 la ecpaiulŭ D-sale vel spătarŭ iar 2 la avaetulŭ cărţeĭ domnescĭ ce i se va da la mână de căpitenie şi atâtŭ polcovniciĭ cât şi căpitaniĭ ceĭ de pe afară toţĭ să aibă a se face de acum înainte cu cărţĭ domnescĭ, iar carele se va găsi fără carte domnéscă la mânile luĭ, de căpitenie, acela nu numaĭ să se scóţă ce să se şi pedepséscă şi să fie datorĭ căpitaniĭ dupe la marginĭ a insciinţa D-nieĭ mele *amesosu* pentru pricinile mărginilorŭ cele trebuinciose prin D-luĭ vel spătarŭ. Decĭ fiindŭ-că acum aŭ lipsitŭ avaeturile ce li se luaŭ maĭ înainte şi cheltuiala ce avea şi nu pot avea nicĭ o pricină de îndreptare, orĭ a lua dela slujitorĭ banĭ şi să nu fie ómenĭ de pază şi de slujbă la trebile domnescĭ, cu pricină ca să-şĭ scóţă cheltuiala ce aŭ făcutŭ, orĭ a se lenevi la slujba şi la datoria lor, iată că vĕ scriemŭ, să arĕtaţĭ acéstă a nóstră Domnéscă hotărire şi poruncă polcovnicilorŭ şi căpitanilorŭ câţĭ sunt în acelŭ judeţŭ, ca de acumŭ înainte slujba şi datoria lor să o caute cu mare stăruinţă, ḑiua şi nóptea, neadormiţĭ, inconjurândŭ atâtŭ polcovniculŭ coprinsulŭ judeţuluĭ, cât şi căpitaniĭ oco-

(1) Cond. XV, fila 42.

lulŭ hotaruluĭ lor, în tótă vremea făcêndŭ strĕjuirea cea cuviinciósă pentru prinderea hoţilorŭ, pentru paza marginilorŭ şi pentru tréba nizamuluĭ a se urma întocmaĭ după poruncile şi povăţuirile D-nieĭ mele. făr de nicĭ un fel de cusurŭ. Şi atât a polcovnicii, cât şi căpitanii. să nu maĭ cutéze de acum înainte, precumŭ maĭ susŭ ḑicemŭ, a lua de la slujitorĭ banĭ şi să lase locurile mărgineĭ deschise cum şi judeţulŭ fără de ómenii. ceĭ trebnincioşĭ. ci pe toţĭ să-ĭ aibă în slujbă, ómenĭ harnicĭ şi vrednicĭ, cu caĭ şi cu arme, fiindŭ pururea toţĭ gata la piciorŭ.

«Pentru care datorĭ să fiţĭ D-vóstre ispravnicilorŭ aĭ judeţelorŭ să-ĭ cercetaţĭ în tótă vremea a fi următorĭ polcovnicii şi căpitanii poruncelorŭ D-nieĭ mele. Şi când vre unulŭ dintr'ânşiĭ se va purta în potriva celorŭ maĭ susŭ ḑise, să aveţĭ a însciinţa D-nieĭ mele, fără de a vĕ lenevi, séŭ a trece cu vederea, pentru că avemŭ a cerceta cu ómenii nostri într'adinsŭ printr'ascunsŭ de herecheturile polcovnicilorŭ şi căpitanilorŭ şi cândŭ în potrivă vom auḑi, să sciţĭ că nu numaĭ acelŭ polcovnicŭ séŭ căpitanŭ se va pedepsi straşnic, ce şi D-vóstră înşivĕ veţĭ fi vinovaţĭ la cusururile ce se va întâmpla şi veţĭ cădea în urgia D-nieĭ mele. Căutaţĭ dar, atât D-vóstră cu slujitorii ce-ĭ aveţĭ, cât şi polcovnicii i căpitanii cu ómenii lor, de fiţĭ împreună următorĭ, spre a fi odihnă şi linişte în tótă ţéra D-nieĭ mele, curăţîndŭ locurile de hoţĭ şi ómenĭ rĕĭ, şi păzind nizamulŭ şi mărginile şi sĕvêrşindŭ tóte poruncile Domnescĭ în vreme şi fără de cusurŭ şi se avemŭ Domnia mea însciuţare, atâtŭ de la D-vóstră ispravnicilorŭ, cât şi de la fieşĭ-care polcovnicŭ şi căpitanŭ deosebitŭ, cum că s'aŭ cetitŭ de voĭ de toţĭ acésta a nóstră Domnéscă carte şi că aŭ înţelesŭ şi că sunt următorĭ (1). 1787 Martie 5».

VIII

Justiţia. — Condicarii. — Tabula.

Décă pentru hoţiĭ prinşĭ N. Mavrogheni ceruse ispravnicilorŭ neprelungirea arestuluĭ preventivŭ, nu eraŭ dóră împedicaţĭ polcovniciĭ de judeţe şi potirele a nu'l ucide, décă nu se dădéaŭ prinşĭ. Capulŭ celuĭ ucisŭ era trămisŭ la Bucurescĭ şi cel care 'lŭ ucidé primia rĕsplătire. Eată un documentŭ din care se póte vedé cum N. Mavrogheni nu se lăsa a fi înşelatŭ asupra cuĭ are a face să vină rĕsplătirea domnéscă pentru uciderea unuĭ hoţŭ:

Carte legată cătră Caimacamulŭ Craioveĭ, din 1786 Iunie 17.

S'aŭ însciinţatŭ M. S. de hoţulŭ ce s'aŭ omorîtŭ *al căruĭ capŭ s'a trămisŭ la curtea Domnéscă, că n'aŭ fostŭ ucisŭ de cătane, ci de un ciobanŭ; pentru voinicia luĭ Vodă poruncesc să'l aducă înaintea Divanuluĭ de Craiova, să-ĭ arete că'ĭ trămite M. S. blagoslovenie şi darŭ talerĭ 10, şi osebitŭ preste 3 lunĭ să-lŭ facă şi zapciŭ de cătane* (2).

NB. Asemenea carte saŭ trămisu şi la mâna ciobanuluĭ ca să o aibă, ca un prilegiŭ în tótă viaţa.

Dispoziţiunile luĭ N. Mavrogheni pentru a stârpi hoţiile aŭ isbutitŭ în bună parte, cel puţinŭ în Bucurescĭ.

(1) Condica XVII, fila 150.

(2) No. XVII, fila 53 verso.

«Poruncit-a, — scrie Dionisie Eclesiarcul — ca nimenea în Bu-«curescĭ să nu-șĭ închidă porțile caseĭ sale, nicĭ ḑiua, nicĭ nóptea, și «de se va întêmpla vre-o pagubă casnicilorŭ, de furtișagŭ, séŭ orĭ-ce, «va împlini M. Sa din Visteria luĭ; și aŭ începutŭ a âmbla ḑioa și «nóptea pe ulițe și prin curțile boerescĭ, une orĭ tiptilŭ, alte orĭ de «față, când călare, cândŭ pe josŭ, cu doĭ treĭ arnăuțĭ după el, și «cercândŭ, care cum se află pe la casele lorŭ?...

«Iar pe furĭ de-ĭ găsia, séŭ ĭĭ arětaŭ alțiĭ, numaĭ decât po-«runcia gelațilorŭ (fiindŭ gelațiĭ după el) de-ĭ spânzuraŭ în uliță de «o prăjină în furcĭ și-ĭ lăsa de sta spînzurațĭ câte o ḑi, apoĭ ĭĭ luá «de-ĭ scoté țiganiĭ afară și 'ĭ îngropa, și se făcé mare frică tuturor.»

Că aŭ isbutitŭ N. Mavrogheni cu terórea însuflată, a maĭ stîrpi hoțiile, o recunósce Dionisie Eclesiarculŭ, ḑicêndŭ că «nu (maĭ) era «a vedé, séŭ a auḑi, gâlcevindu-se ómeniĭ în sate, séŭ a se ucide și «nu se auḑia nume de hoțĭ unde-va și călětoria ómeniĭ și neguți-«toriĭ orĭ unde fără frică» (1).

Justiția sumară ce făcea cu hoțiĭ, de-ĭ spînzura pe ulițe, nu în-semna — cum deja am ḑisŭ maĭ susŭ, — că N. Mavrogheni desființase organisarea justițieĭ, dupe condica luĭ Ipsilante.

Eată circulara ce adresâ, la Iunie 23 anulŭ 1787, cătră judecă-toriĭ Departamentelorŭ:

Pitacŭ cătrе boeriĭ depertamenturilor din 1787 Iunie 23.

«Fiindŭ-că judecata este a luĭ Dumneḑeŭ se cade tuturorŭ celorŭ ce mergŭ înaintea judecătorilorŭ să se judece cum și judecătorilorŭ ce judecă, când sunt în loculŭ judecătorieĭ la depertamentulŭ cel orânduitŭ, să stea cu cuviință și cu sfială. Dreptŭ aceea, ca se aibă pildă ce-ĭ ce mergŭ să se judece, atâtŭ pârâșiĭ cât și parâțiĭ, spre a sta înaintea judecățiĭ cu smerenia ce se cade, poruncimŭ D-nia mea, ca toțĭ boeriĭ judecătorĭ de pe la depertamenturĭ, cândŭ staŭ la judecățĭ să se păzéscă de tóte *alte vorbe și glume séŭ rîsurĭ; șederea să le fie cu sistolie și făr de ciubuce, fiindu-le gândulŭ numaĭ la tréba judecățiĭ și cugetulŭ la Dumneḑeŭ, ca să-ĭ lumineze la dreptate, iar să nu facă atuncea în vremea ju-decățiĭ, glume, rîsurĭ séŭ alte vorbe, nicĭ să nu cutéze a bea tutunŭ, că osebitŭ de scârba și urîciunea ce va avea de la Domnia mea,* scârbindu-ne fórte asupra unuia ca aceluia, dar nicĭ luĭ Dumneḑeŭ nu va fi plăcute și suferite acestea. Pentru care poruncimŭ D-tale vel log. de țéra de susŭ, să rânduiescĭ la Diva-nulŭ D-nieĭ mele un logofițelŭ cu acestŭ domnescŭ al nostru pitacŭ să-lŭ citéscă la depertamenturĭ, ca să-l auḑă judecătoriĭ, spre a păzi atâtŭ D-lorŭ aceste vo-

(1) Pag. 168. Tom, II din Tesaurŭ de monuminte, de Papiŭ Ilarian,

ințe ale Domnieĭ mele, cât și logofițeiĭ și zapciiĭ, iar maĭ vêrtosŭ pirițiĭ și pírișiĭ ce se judecă, să urmeze a sta înaintea judecătorilorŭ cu sfială și cu rușine socotindŭ fie-șĭ carele ca și cum ar vedea însușĭ pe D-nia mea stândŭ în mijloculŭ judecătorilorŭ» (1). 1787 Iunie 23.

Ținerea condicelorŭ înființate sub Ipsilantŭ la fie-ce județŭ, pentru controlulŭ justițieĭ, este rigurosŭ menținută de către N. Mavrogheni, prin circulara sa către condicari, din 1787 Feb. 24 (2).

Atâtŭ ține Mavrogheni să nu se sustragă nimene dela asemenea disposițiune, că în Aprilŭ 1787, Domnitorulŭ scrie Mitropolitului să pedepséscă fórte aspru, «*cu închisóre strașnică pe unŭ preot care ș'a făcutŭ diată și n'aŭ trecut'o în condica domnéscă, împotriva pověțuirilorŭ date*» (3).

In 1786 Maiŭ 20, adecă îndată după sosirea în Bucurescĭ, N. Mavrogheni luase din noŭ disposițiune, ca să se mențină condicele și să se trécă în ele tóte judecățile și intabulările de vêndărĭ, tocmelĭ, zapise etc.

Eată pitaculŭ luĭ N. Mavrogheni în acéstă cestiune:

Registru de vêndărĭ și intabulărĭ.

Ordinŭ la ispravnicĭ: «Vě facemŭ în scire, că dă multă trebuință amŭ socotitŭ Domnia mé, a fi să se trécă în condicĭ și să se înfățișeze înainte de judecătorie, vêndare de moșii, dă viĭ, de țiganĭ și de orĭ-ce. Cum maĭ vêrtosŭ *sulfurile* ce facŭ cinevașŭ între dênșii, i zapise de izbăvirĭ, i zapise de așezămênturĭ și tocmele, ca să se adevereze acele zapise și de judecătorulŭ aceluĭ județŭ, orĭ de ispravniciĭ aceluĭ județŭ și așía să aĭbă temeiŭ, când se vorŭ aréta acele zapise la Divanulŭ Domnieĭ nóstre, să le putemŭ da credință a face otărirea ceea ce este cuviinciósă a dreptățeĭ. Decĭ fiindŭ-că acésta este și pentru siguranța și buna odihnă celuĭ ce are acelŭ sinetŭ de așeḑěmêntŭ, cum și pentru înlesnirea Divanuluĭ, étă vě poruncimŭ, ca de acum înainte orĭ-cine va cumpěra lucru nemișcătorŭ, séŭ vorŭ face sulfurĭ, séŭ așeḑěmênturĭ pentru verĭ-ce pricină, unulŭ cu altulŭ, să aĭbă amêndouě acele părțĭ a veni la judecătorŭ, séŭ la ispravnicĭ iară, adecă și judecătorulŭ, séŭ ispravniciĭ cercetândŭ și věḑêndŭ că este cu bună orânduială, de bună voíe adeveritŭ, și nu este împotrivă și cu pricină de gâlcévă, acelŭ așeḑěmêntŭ și vênḑare, séŭ iconomicosŭ, să adevereze cu iscălitura ispravnicilorŭ i judecătorilorŭ, să se trécă și în condică și așía va avé tărie. Iar într'altŭ chipŭ să scie toțĭ, că nu se va ține în sémă și să avemŭ rěspunsŭ de urmarea acesteĭ vestitóre poruncĭ dela D-strě. Acésta. 1786, Maĭ 20» (4).

Asemené, s'a făcutŭ către vechiulŭ spătărescŭ, către vel aga, totŭ cu ifosulŭ cărțeĭ de susŭ, și s'a datŭ la vechilŭ de spătărie.

---

(1) Condica No. XVII, fila 194 verso.
(2) O dăm în anexă după fila 243 condica No. XVII.
(3) Condica No. XVII, fila 176 verso.
(4) Condica No. XVII, fila 6 verso.

IX

Religiunea sub Mavrogheni

In «Istoria luĭ Nicolae Mavrogheni» din «Anastase» séŭ «Memoriile unuĭ grecŭ din secolulŭ XVIII», autorulŭ ne arétă pre boieriĭ neamiciĭ acestuĭ Domnŭ, declarându-l, când ***superstițiosŭ***, când ***ateŭ*** (1).

Contrastulŭ acesta de ***superstițiosŭ*** și ***ateŭ*** nu-lŭ aflămŭ în actele luĭ N. Mavrogheni, relative la biserică. Din contra, Mavrogheni cerea bisericeĭ să fie organulŭ celŭ putinte de moralizare și de cultivare a omenireĭ (2).

Prima mĕsură luată de N. Mavrogheni, fu ca tóte bisericele să stée deschise peste tótă ḑiua, ca să pótă creștiniĭ la orĭ-ce óre intra și a se ruga (3).

Așa dér pre preoțĭ îĭ silea să-șĭ caute mereŭ de slujba bisericeĭ. Pitarulŭ Hristache, amintesce despre acéstă disposițiune a luĭ N. Mavrogheni. ḑicêndŭ:

«Apoĭ décă maĭ trecu,
Altă ceva noŭ făcu:
Dete strașnica poruncă
De puse pe popĭ la muncă,
Ca, câte bisericĭ sunt,
Și câte s'or fi aflând
Să sté pururea deschise
Și cu lumînărĭ aprinse
Și popa să nu lipséscă
De lângă ea, s'o păzéscă,
Pentru vre o întêmplare
Orĭ de mórte, séŭ de bóle;
Ca, când îlŭ va căuta
Să'lŭ pótă curêndŭ afla.
Săraciĭ popĭ, ce pățise
Și ce potopŭ le sosise!
Ce muncă și ce canonŭ,
Că nu lipsea din anvonŭ!
Cât era ḑiua de mare
Sta priveghiŭ în piciόre,

(1) „Românulŭ" pe 1861, Ianuarie 18. Veḑĭ anexa nóstră cu acéstă lucrare.

(2) Veḑĭ și Pitarulŭ Hristache cum îlŭ crede.

(3) Mavrogheni scrie *Mitropolituluĭ, în 1786, Iunie 6,* să dea poruncă tuturorŭ egumenilorŭ, epitropilorŭ dela mônăstirĭ și preoților dela *bisericele mahalalelorŭ, din totŭ orașulŭ Bucurescĭ, ca fie-care biserică să sté tótă ḑiua deschisă de diminéța până séra, la unŭ césŭ din nópte,* ca să găséscă creștiniĭ vreme orĭ-când potŭ merge să-șĭ facă în biserică rugăciunile. Tot-d'auna să sté unŭ preotŭ la biserică pentru pază, de diminéță până la unŭ césŭ din nópte. Candelele *dela icónele împĕrătescĭ și pristolŭ, să sté aprinse. Slujba intrăriĭ să se facă de cu séra; făcêndu-se de diminéță nu potŭ veni creștiniĭ.*

Cu ochiĭ pre drumŭ sticliţĭ
Şi cu dinţiĭ totŭ rânjiţĭ,
Să nu cum-va să soséscă,
Şi póte să nu-ĭ găséscă!...
Că scié c'obicĭnuesce,
De-ĭ lovea totŭ făr de veste,
Când nu le trăsnĭa prin gândŭ
Atuncĭ ĭlŭ vedé venindŭ,
Orĭ cu vr'o cĭalma în capŭ,
Séŭ cu vre unŭ camilafŭ,
De nu putéĭ să-ĭ alegĭ,
Nicĭ ca să-lŭ maĭ înţelegĭ,
Că sta bieţiĭ popĭ săracĭ
In spangă, sciĭ, ca soldaţĭ,
Tótă ḑioa nelipsiţĭ,
Uĭtându-se pe la sfinţĭ.
Avêndu-ĭ parigorie
La a lorŭ melancolie,
Iar, colea, maĭ în seratŭ,
Când gândĭaŭ că aŭ scăpatŭ,
Iar începea a toca
Şi ĭar la slujbă intra.
La ortronŭ de diminéţă,
Apoĭ ĭată, uĭte vĭaţa!» (1).

N. Mavrogheni introduse la preoţiĭ românĭ potcapulŭ grecŭ în loculŭ pălărieĭ şi a cauculuĭ:

«Apoĭ le maĭ porunci,
Şi alta iĭ sfătui,
Ca toţĭ să pue în capŭ
Câte unŭ grecescŭ potcapŭ;
La nime să nu-lŭ maĭ ié,
Cum uniĭ obicĭnuia,
Ci ca unŭ darŭ, neclătitŭ,
De totŭ să fie opritŭ.
Deci ş'acésta o urmară,
Toţĭ cauculŭ lepădară.
Gata la poruncă fuse
Şi toţĭ potcapurĭ îşĭ puse» (2).

(1) Buciumulŭ, de Cesar Boliac, anulŭ I, No. 7, Ianuarie 1863. Veḑĭ anexa nóstră.

Scrie despre acésta şi Dionisie Eclesiarchul: «Se îmbrăca une-orĭ, Mavrogheni Vodă, în haĭne popescĭ, alte orĭ se îmbrăca cu rasă şi podcapŭ călugăresce. şi mergé pe la bisericĭ se vaḑă cum slujescŭ preoţiĭ şi pe ce vreme sevârşescŭ slujba. Poruncise a fi pururea la tóte bisericile uşile deschise, ḑiua şi nóptea, şi preotulŭ celŭ de rândŭ să se afle nelipsitŭ în biserică, peste tótă vremea, cu cuvêntŭ, că orĭ-cine va trece pe lângă biserică, să intre să se închine, séŭ să-şĭ facă paraclisŭ, si de cu séră să se slujéscă utrenia împreună cu vecernia, cu cuvêntŭ că de diminéţă nu potŭ veni ómeniĭ la biserică, mergêndŭ la lucru, ĭar la ḑile de serbătorĭ, cu micŭ cu mare, toţĭ să vie la biserică, că celŭ ce nu va merge la biserică, se va bate rĕŭ, fără milă. Şi aşĭa se ămplea bisericile de ómenĭ de frica porunceĭ, ĭar nu pentru dragostea luĭ Dumneḑeŭ».

(2) Buciumulŭ, 1863, Ianuarie. Veḑĭ anexa nóstră.

Ca să nu pótă avé pretext boerimea, că este pré frigŭ în biserici iérna și se îmbolnăvescŭ, N. Mavrogheni orândui, în februarie 27, anulŭ 1787, să se facă sobe în maĭ multe biserici. Dăm în notă pitaculŭ domnescŭ în acestŭ objectŭ (1).

---

(1) *Hrisovulŭ mŏnăstirilorŭ ce s'aŭ orânduitŭ a se face sobe*

«Fiindŭ-că partea loculuĭ acestuia din firea pămêntuluĭ sĕŭ face rĕcelĭ și gerurĭ strașnice în vreme de iarnă, din care pricină mulțĭ din creștinĭ și din ceĭ slabĭ ce nu potŭ rĕbda iuțimea gerurilorŭ, rĕmânŭ uniĭ fără de biserică în vremĭ iuțĭ ca acelea și pĕcătuescŭ, ceĭ-lalțĭ iar care mergŭ póte să se catiriséscă în cât ședŭ cu capetele góle la sfânta leturghie și să rĕmâe cu patimă, cum și preoțiĭ ceĭ ce sunt slujitorĭ la sfintele taine, fiindŭ-că lucrézĕ cu mânile, nu puțină discolie pătimescŭ și cu multă rĕbdare de iuțimea gerurilorŭ vedem săvârșindŭ sfintele ierurghiĭ pe care aceștia toțĭ, parte mirenéscă și bisericéscă, vĕḑêndu-ĭ Domnia mea că pătimescŭ, ne-amŭ îndemnatŭ din rîvna și din dragostea ce avemŭ către ceĭ ce iubescŭ sfânta biserică, și ca să nu pricinuĭască lorŭ acéstă vre-o zătignire la datoria cea creștinéscă, care noĭ ne silimŭ din totŭ sufletulŭ, și cu hierbințală dorimŭ ca să o vedemŭ urmărindu-se în faptă de către toțĭ supușiĭ noștriĭ creștiniĭ, ce ne-aŭ încredințatŭ Dumneḑeŭ sub a nóstră oblăduire, iată am hotărîtŭ, ca cu a nóstră cheltuială, să facemŭ la tóte aceste sfinte bisericĭ ce s'aŭ numitŭ maĭ josŭ, din orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, câte o sobă cu care să se facă óreșĭ-care căldură înăuntrulŭ bisericilorŭ la vremĭ de răcelĭ, iarna, când se slujescŭ sfintele leturgiĭ, să pótă fieș-care creștinŭ sta, de așĭ face rugăciunea și închinăciunea fără a pătimi și a se săcătuĭ de iuțimea geruluĭ, cum și preoțiĭ asemenea, și osebitŭ am rânduitŭ dela Visteria Domnieĭ mele și câte duoĭ scutelnicĭ din pămêntenĭ, la tóte aceste sfinte bisericĭ cu sobe pentru adusulŭ lemnelorŭ, pe carĭ scutelnicĭ găsindu-ĭ preoțiĭ séŭ epitropiĭ bisericilorŭ acestora, să-ĭ ducă la dumnélorŭ ispravniciĭ județuluĭ, ca să cerceteze și să le dée adeverință pe numele și chipulŭ lor, după care adeverințe să li să dée pecetluitarile Domnieĭ mele dela Visterie, ca să fie nedajnicĭ de tóte dăjdiile câte arŭ eși pe anŭ dela Visteria, séŭ dela cămara Domnieĭ mele, pe ceĭ-l-alțĭ de obște, aceștia de tóte să fie ne supĕrațĭ, însă să n'aĭbă preoțiĭ séŭ epitropiĭ bisericilorŭ a metahirisi pe aceștĭ scutelnicĭ la ale lorŭ slujbe, séŭ poslușăniĭ, nicĭ să cheltuĭască lemnele acelea la alte părțĭ, ci numaĭ pentru căldură în biserică, și scutelniciĭ să fie numaĭ și numaĭ pentru adusulŭ lemnelorŭ bisericeĭ, fără de a-ĭ dărvări la altele, séŭ a le lua baniĭ; care acéstă hotărîre vrêndŭ Domnia mé a săvârși în faptă, amŭ și datŭ din Visteria Domnieĭ mele, baniĭ ceĭ trebuincioșĭ pentru cheltuiala sobelorŭ la tóte aceste bisericĭ, în mânele preoțilorŭ dela fieș-care biserică, pe care-ĭ îndatorimŭ, ca însușĭ să pórte grije de încălḑitulŭ bisericilor, cu îndestulare, după iuțimea vremiĭ, să nu facă vre-o lenevie la acésta, căcĭ vomŭ avé a trămite omŭ dinadinsŭ întru cercare, și la care va fi nepurtare de grijă, nu va puté avé acelŭ preotŭ nicĭ unŭ rĕspunsŭ de îndreptare, și pentru ca să se păzéscă acéstă orânduială, de mila ce am făcutŭ Domnia mé sfintelorŭ acestora bisericĭ, cu scutelnicĭ, și cu urmarea faceriĭ sobelorŭ, a fi tot-d'a-una nestricate și cu căldură în lăuntrulŭ bisericilorŭ, amŭ datŭ acestŭ Domnescu nostru hrisovŭ, întăritŭ cu însășĭ Domnésca nóstră iscălitură și pecete, care după ce se va petrece în condica Divanuluĭ și a Visterieĭ, poruncimŭ să se dée în păstrare la sfânta Metropolie, mărturie puindŭ și pre pré iubițiĭ Domnieĭ mele fiĭ, Costandin Vodă, Petru Vodă, Iosif Vodă, și pre dumnélorŭ cinstițĭ și cre-

Bisericiile fiindŭ mereŭ deschise, ca să fie îndemnat şi poporulŭ a le frequenta, Domnitorulŭ, încă în 1786 (Dembre 13) trămise cărţĭ legate la ispravnicĭ, să însciinţeze locuitoriĭ:

«Că este porunca Domnieĭ mele, fieşĭ care de obşte, acumŭ la acésta S-ta ḑi, (Crăciunŭ) să se ispăvăduiască şi să se grijéscă, partea bărbătéscă şi femeiască cu copiiĭ lor, fiindŭ folosulŭ şi binele sufletuluĭ lor, la care sunteţĭ şi D-vóstră isprăvnicilorŭ, datorĭ a-ĭ îndemna şi a-ĭ sili spre acésta, după cum am grăit P. S. S. Mitropolitŭ cum şi părinţilorŭ, Episcopĭ, ca să scrie la Protopopĭ şi Preoţĭ. Ci dar cusur să nu faceţĭ la acéstă datorie, ce sĕ fiţĭ cu luare aminte, ca să nu rĕmâie nimenea negrijiţĭ, făcêndu-vĕ şi înşivă pildă cu urmarea, fiindŭ că şi D-vóstră ispravnicilorŭ aveţĭ a da sémă înaintea luĭ Dumneḑeŭ, cândŭ nu veţĭ griji pentru acésta ca nisce dregătorĭ ce vĕ aflaţĭ rânduiţĭ de către D-nia mea. Acésta şi fiţĭ sănătoşĭ . . . » (1)

NB. In aceeaşĭ ḑi Domnitorulŭ a scrisŭ Episcopilorŭ şi Mitropolituluĭ căruia îĭ ḑice, că are mare evlavie şi iubire pentru dânsulŭ, să poruncéscă la ómeniĭ bisericilorŭ, ca toţĭ să se spovĕduéscă şi să se grijéscă.

---

dincioşĭ boeriĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Dumitrache Ghica vel ban, Ştefan Prescovean vel vorn. de Ţéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovén vel vorn. de Ţéra de josŭ, Nicolae Filipescu vel logof. de Ţéra de susŭ, Costache Ghica vel logof. de Ţéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ioan vel clucerŭ, Vasilache vel păharnicŭ, Alexandru Văcărescu vel stolnicŭ, Nicolae vel comisŭ — vel slujerŭ, — vel pit., şi ispravniculŭ Nicolae Filipescu vel log., şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta în logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele, la létŭ 1787, în luna luĭ Februar, în 28».

Bisericile anume:

Biserica Curţiĭ gospod. veche.
Biserica Dómneĭ Bălaşa.
Biserica sfinţilorŭ Apostolĭ.
Sfântulŭ Ión.
Sărindariŭ.
Sfântulŭ Sava.
Zlatariĭ.
Biserica Dómniĭ.
Patru-zecĭ de mucenicĭ.
Sfântulŭ Dimitrie.
Sfântulŭ Nicolae ot Şĕlariĭ.
Biserica Dintr'o-ḑi.
Schitulŭ Maicelorŭ.
Sfântulŭ Nicolae din Prundŭ.
Sfântulŭ Ión alŭ Domnuluĭ vornicŭ Prăşcovén.
Biserica Albă a sfântuluĭ Nicolae din Postăvarĭ.
Adecă şése-spre-zece (2).

---

(1) Condica de la Arh. Stat. No. XVII, fila 110. 17 cărţĭ legate la ispravnicĭ.
(2) Condica XV, [illegible]

De Pascĭ (1787 Martie) iar repetă Mavrogheni aceste dispoșițiunĭ (1).

Une-orĭ N. Mavrogheni luà ocasiune dela vre-o sĕrbătóre, ca să adreseze țĕranilorŭ, circulărĭ prin carĭ să nimicéscă temerile și ura ce boerimea căuta să însinueze între eĭ, contra Domnitoruluĭ. Așia, ca esemplu, aducemŭ una din Oct. 20 anulŭ 1786, pe care o expediase Domnitorulŭ de ocasiunea Sf. Dumitru, prin tótă țéra, în 17 ***cărțĭ deschise*** cătră locuitorĭ. Prin acésta Domnitorulŭ le promitea milă, ferire de nedreptățĭ și de necazurile «*ce pătiméțĭ maĭ înainte*», ca să fie fericițĭ și mulțămițĭ, atâtŭ despre supĕrărĭ, jafurĭ, necazurĭ și nedreptățĭ, orĭ în ce chipŭ și ver dela cine, cât și despre rĕndulŭ dăjdiilorŭ visterieĭ.» Boerimea împrăștià vorbă, că Mavrogheni o să adaugă rĕŭ dăjdiile, că o să întroducă dărĭ ***noue***. Mavrogheni arétă că acésta e o scornitură dușmănéscă și că departe de a se adăoga dările s'aŭ maĭ scăḑutŭ.

Eată în analisă actulŭ, care dovedesce, că adevĕrată era aserțiunea luĭ Dionisie Eclesiarcul, că sub N. Mavrogheni. «***dăjdiile raĭalilorŭ nu pré era grele***» (2):

17 cărțĭ deschise către locuitoriĭ din județe. Domnitorul la ocasiunea sĕrbătoriĭ Sf. Dumitru «*când împĕrațiĭ și Domniĭ obicĭnuescŭ a da domnescele lor însciințărĭ în țéră și blagoslovenie asupra supușilorŭ sĕĭ*», ḑice, că trămite și el acéstă blagoslovenie și nu lipsesce de a scrie locuitorilorŭ, măcarŭ că și înainte le aŭ scrisŭ cărțĭ «prin care v'am dat să înțelegețĭ câtă milă avemŭ de voĭ și câtă grijă purtămŭ pentru a fi ferițĭ de nedreptățĭ și necazurĭ ce pătiméțĭ maĭ înainte, precumŭ vețĭ fi cunoscutŭ în faptă dreptatea carea o iubimŭ spre toțĭ și lucrăm cu durere a lipsi tóte cele maĭ dinainte ca să petrecețĭ în ḑilele Domnieĭ mele fericițĭ și mulțămițĭ, atâtŭ despre alte supĕrărĭ, jafurĭ, necazurĭ și nedreptățĭ, orĭ în ce chip și ver de la cine, cât și despre rândulŭ dăjdiilorŭ visterieĭ și a altorŭ neobicĭnuite scóterĭ de dărĭ nouĕ a nu fi încărcațĭ; care tóte acestea am fostŭ datŭ trebuinciósele strașnice poruncĭ către ispravnicĭ și către zabițĭ i către toțĭ slujbașiĭ domnescĭ de obște, ca toțĭ urmândŭ voințeĭ nóstre ce avemŭ asupra vóstră, să le fie milă de voĭ, să se pórte cu mijloculŭ ce se cade și maĭ multŭ să nu vĕ supere nimenĭ întru nimica, preste dreptulŭ ce este obicĭnuitŭ. Și deosebitŭ *am trămisŭ și trămitemŭ și ómeniĭ noștri pe afară într'adinsŭ pentru cercetarea a vóstră petrecere.* Dar cu tóte acestea, iată și acum, după neadormita grijă și durere ce avem de voĭ, nu am lipsit de a vĕ scrie, ca de care cumva verĭ-unu din ceĭ ce se bucură de slăbirea vóstră, carĭ nu voesc binele vostru și sunt vrăjmașiĭ patrieĭ, netemĕtorĭ de Dumneḑeŭ, séŭ maĭ vĕrtos să ḑicemŭ Farmazonĭ, vor âmbla scornindŭ și preserândŭ, între voĭ nescareva deșertăciunĭ de vorbe mincinóse, orĭ pentru *scóterea de dăjdiĭ* neobicĭnuite și *alte dărĭ nouĕ, orĭ alte minciunĭ*, care turbură odihna vóstră, să scițĭ că tóte acelea sunt

(1) Condica No. XVII, fila 155 verso.
(2) Tesaurŭ II, pag. 168.

deşertăciunĭ ale acelora ce nu voiescŭ a vĕ vedea pe voĭ însufleţiţĭ, şi cu acéstа să vĕ facă spaimă şi grijă, a vĕ intrista; pentru care Domnia mea vĕ adeverimŭ că nu numaĭ vre un adaus maĭ multŭ şi încărcătură de dăjdiĭ, séŭ altă scótere de dărĭ nouĕ, peste cele obicinuite şi drepte, nu veţĭ cerca nicĭ-cum, ce încă deosebită uşurinţă veţĭ vedea de la D-nia nóstră, la care vĕ încredinţămŭ cu jurămêntŭ pe viaţa de la împuternicul̆ŭ împĕratŭ, să fiţĭ bine nădăjduiţĭ că veţĭ vedea de la D-nia mea din ḑi în ḑi uşurinţă şi mântuire de cele maĭ de nainte şi nu veţĭ fi supĕraţĭ cu nimicŭ maĭ multŭ din cea ce se cade, ce cum ḑicemŭ, din vreme în vreme uşurinţă, dupre cum aţĭ şi vĕḑutŭ că am făcutŭ la séma trecută, căcĭ avemŭ milă şi durere de voĭ şi iubimŭ pe sĕracĭ dintr'adînculŭ inimeĭ nóstre. Dreptŭ acea, lepădândŭ tóte gândurile şi necreḑindŭ minciunile, se rugaţĭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ, pentru viaţa milostivuluĭ împĕratŭ (a căruia stăpânire să o facă Dumneḑeŭ maĭ biruitóre ca tóte altele) şi pentru starea D-nieĭ nóstre, făcêndu-vă hrana şi alişverişulŭ vostru cu tragere de inimă şi cu bucurie, şi să vĕ arĕtaţĭ cu căḑuta supunere, ce vi se cade, către ispravnicĭ, către zabiţĭ, cinstindŭ pe maĭ mariĭ voştri şi împlinindŭ dreptŭ datoria vóstră cu bună-voire, în vreme. De care iată şi acumŭ am scrisŭ cărţile D-nieĭ mele la isprăvnicĭ, ca asemenea şi eĭ să se arete către voĭ cu dreptate, dându-le cuviinciósele poruncĭ, ca să vĕ păzéscă dreptatea întru tóte şi să le fie milă de voĭ; dar şi voĭ, după cum ḑicemŭ, să urmaţĭ datoria şi supunerea vóstră fără de cusurŭ, ca să nu ne scârbiţĭ. Ci dar, vĕḑêndŭ acéstă domnéscă a nóstră poruncă în tot chipulŭ, să fiţĭ bine chipsuiţĭ, la maĭ sus arĕtatele nóstre povăţuirĭ şi poruncĭ şi proslăvindŭ pe prea tot puternicul̆ŭ Dumneḑeŭ, cu gândulŭ ca să ne ajute, să putemŭ curăţi cu totulŭ cele de maĭ înainte patimĭ, care trageţĭ, şi de care cumva orĭ vre-unulŭ din ispravniciĭ, orĭ vre-unulŭ din slujbaşiĭ ceĭ rânduiţĭ, vĕ va supĕra preste poruncile nóstre, pentru unulŭ ca acela să ne arĕtaţĭ şi veţĭ afla dreptatea pe deplinŭ (1). 1786 Oct. 20.

NB. Urméză 17 cărţĭ legate către ispravniciĭ de pe la judeţe în sensulŭ proclamaţiuneĭ de maĭ susŭ.

Dintre mĕsurile luĭ N. Mavrogheni, carĭ privescŭ religiunea, vom aminti încă câte-va.

Iată una:

«Carte gospodŭ către ţiganiĭ lăeşĭ domnescĭ, că aŭ trimesŭ Vodă duhovnicĭ *să-ĭ boteze şi să-ĭ sfătuéscă a merge la biserică, că n'aŭ nicĭ o lege şi nicĭ o rânduială până acum. Duchovniciĭ vor primi léfă de la visterie ca să-ĭ învețe pravoslavnica credinţă şi fără nicĭ o cheltuială să-ĭ boteze şi să-ĭ îngrijéscă. Vodă îĭ îndémnă să se lasă de furtişagŭ, că vor fi pedepsiţĭ de acésta cu mórte de ţépă.* Isprăvniciĭ să dea ajutorŭ duchovnicilorŭ trămişĭ prin judeţe» (2). 1786 Aug. 13.

---

(1) Condica No. XVII, fila 94—95.

Trămiterea de către Mavrogheni de emisarĭ anume ca să facă dreptate ţĕranilorŭ, este amintită de Dionisie Ecles. unde ḑice: „Poruncitaŭ la 4 boerĭ marĭ aĭ Craioveĭ şi la alţĭ din Bucurescĭ, să ámble prin ţéră, să judece pricinile locuitorilorŭ de prin sate ce vor avé, fără mită de banĭ, numai *conacĭ* să le facă, iar dovedindu că vor face mâncătorie, în Ocnă vor putrezi". Tesaur II. pag. 168.

(2) Condica No. XVII, fila 68.

Pitacŭ pentru înmormântarea celorŭ săracĭ 1786 Iunie 6, către marele spăt. şi marele aga. Zapciiĭ cândŭ *află vre-un mortŭ săracŭ și străinŭ fără rude să vestéscă spătaruluĭ séŭ agiei, care să dea ba ii de cheltuială, ca să se îngrópe după rânduiala creștinéscă* (1).

Ca să'șĭ dea sémă de aprópe de modulŭ cum îngrijitoriĭ Monastirilorŭ caută de Monastirĭ și de averele lor, Mavrogheni ordonă, în Iunie 26 anulŭ 1786, la toţĭ isprăvniciĭ să vestéscă tuturorŭ egumenilorŭ de Monastirĭ, epitropĭ și stariţĭ de metoce și schiturĭ:

«*Să se scóle îndată, să vie la Bucurescĭ cu tóte hrisóvele monastireĭ* (2) *ca să vedemŭ orânduiala ce este făcută pentru acelea monastirĭ de către răposaţiĭ titorĭ* (3).

Cum că Mavrogheni ceru egumenilorŭ de monastirĭ să dée sémă în regulă despre administraţiunea lorŭ, póte sta de dovadă următorulŭ:

Pitacŭ către starostele de negustorĭ, să ia socotéla Epitropieĭ mŏnăstireĭ Colţea.

«Fiindŭ-că ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea, dela dumnéluĭ credinciosulŭ Domnieĭ mele, Dumitrascu Racoviţă, biv vel vornicŭ, cum că sfânta mŏnăstire Colţea, din aicea, din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, din rea chivernisire a epitropilorŭ ce aŭ fostŭ, nu numaĭ a ajunsŭ la o próstă stare, ci şi la datorie a începutŭ, pentru care, după datoria ce are dumnéluĭ, ca unŭ ctitorŭ alŭ acesteĭ sfinte mŏnăstirĭ, a cerceta tot-d'a-una starea acesteĭ mŏnăstirĭ, fiindŭ-că s'aŭ adeveritŭ într'acestaşŭ chipŭ, iată orânduimŭ Domnia mea pe Șetrarul Chiriac Arbur, epistatulŭ starostieĭ de negustorĭ, din preună cu douĭ-treĭ negustorĭ practicoşĭ, cărora vĕ poruncimŭ, ca după dieta reposatuluĭ ctitorŭ, ce a ziditŭ numita mŏnăstire, să aveţĭ a lua séma epitropilorŭ ce aŭ fostŭ, de totŭ venitulŭ şi cheltuiala mŏnăstireĭ, de când epitropescŭ până acum, şi să arĕtaţĭ socotéla în scrisŭ sub iscălitură, şi de vreme ce epitropiĭ ce aŭ fostŭ până acum, ca nisce rĕĭ economĭ, lipsescŭ şi nu vorŭ să intre la socotélă a-şĭ da séma, iată după cererea d-sale vorniculuĭ, rânduimŭ pre S. Ta Părinte Zechno, epitropŭ la numita mŏnăstire; fiindŭ-că te-aĭ aflatŭ şi maĭ înainte în lăuntrulŭ mŏnăstireĭ şi aĭ şciinţe de totŭ, să ieĭ asupra S. Tale tótă tréba mŏnăstireĭ, după cum va arĕta sfinţieĭ Tale dumnéluĭ vorniculŭ ctitorŭ şi să le chivernisescĭ cu bune economiĭ, până iţĭ vom da şi Domnia nóstră maĭ pe urmă povăţuire şi poruncă» (4).

Toliko pisah gpd. 1787, Oct. 9.

---

(1) Condica No. XVII, Arh. Stat, fila 23 verso.

(2) O carte dela Epis. Buzĕŭ din 1786, Iunie 6 dă dreptulu Mon. Buzĕŭ să aibă bâlciul Drăgaica. Cond. No. XVII, fila 17 verso.

(3) Cond. No. XVII, fila 46 verso.

(4) Condica XVII, fila 235.

La propria luĭ biserică, Mavrogheni, rânduesce epitropie specială. Așĭa la 1788, August 28, dă cărțĭ de renduire ca epitropĭ, a luĭ Ioan Hagi Moscu, Dumitrache Turnavitu Dimancea, Nicolae Venețianu, Teodosie Gramaticul și Ioan Odobescu, d'impreună cu câte unulŭ din cele-l-alte isnafurĭ ale bresleĭ neguțitorilorŭ din ceĭ aleșĭ fruntașĭ (1).

Unŭ fapŭ curiosŭ, cât privesce biserica, de sub domnia luĭ N. Mavrogheni, este hrisovulŭ prin care elŭ donéză mŏnăstireĭ Cernica mŏnăstirea Argeș, ca s'o administreze Cernica «cu iconomie», neavênd altŭ personalŭ decât 4 preoțĭ, séŭ călugărĭ, unŭ proistosŭ cu nume de economŭ și 2 călugărĭ. Aceștia sunt chiar trămișĭ «să facă zaptŭ mŏnăstirea Argeș pre numele Cernicăĭ» (2).

Unŭ altŭ faptŭ este relativŭ la icóna făcĕtóre de minunĭ dela Mŏnăstirea Sărindariŭ. Acolo se aduna multă lume și pare că sub pretext de vindecare a bóleĭ, se făcea acolo adunărĭ de totŭ felul. Domnitorul N. Mavrogheni dete:

Pitaculŭ Domnescŭ, către egumenulŭ mŏnăstireĭ Sărindaruluĭ, din 1786, Iunie, să nu șadă nimenea în mŏnăstire, fără numaĭ egumenulŭ și soborulŭ mŏnăstireĭ și bolnaviĭ de ambe sexe, care cercă vîndecare la icóna făcĕtóre de minunĭ a Maiceĭ Domnuluĭ (3).

Dar procesulŭ pentru nesce lemnŭ sfântŭ, cât nu agită Divanul? (4)

N. Mavrogheni ajută și bisericele române din Ardél. In 1786, Octombre 17, Mavrogheni dete carte domnéscă protopopuluĭ Stefan dela *Scheiŭ* din Brașov, «să aibă voĭe de a ține la pășune în țéră 20 de caĭ, împreună cu oile lor, fără necĭ o supĕrare de dărĭ» (5).

---

(1) Condica No. XVII, fila 321.

(2) Cartéa luĭ N. Mavrogheni, din 26 Iulie, 1788. Cond. No. XVII, fila 310.

(3) Condica No. XVII, fila 42 verso.

(4) 1786, August 22. Procesŭ între ciohodarŭ și boerulŭ Gligore Băleanul vel logofetŭ pentru *nesce sfântă lemnŭ* móște. Acestŭ procesŭ a urmatŭ și sub Alecandru Vodă Ipsilant.

Móștele aceste aŭ fostŭ amanetate de ciohodarŭ la unŭ preotŭ Popa Ión dela Biserica Neguțitorilor.

Băleanul le-a cumpĕrat dela popă cu 70 leĭ. Ciohodarulŭ voĭa să le rescumpere fiindŭ-că eraŭ amanetŭ, ĭar Băleanul ḑice, că nu le maĭ are, că aŭ fostŭ jăfuite în timpulŭ maĭ din urmă.

Vodă scutesce pe boeriŭ de pretenția ciohodaruluĭ.

(5) Condica No. XVII, fila 92.

Protecţiunea ce biserica aflâ la N. Mavrogheni, nu 'l opria, la trebuinţele ţěreĭ, a impune mŏnăstirilorŭ unele sacrificiĭ. Aşia la 1787, Ianuarie 17, Domnitorul dă cătră Mitropolit unŭ pitacŭ domnescŭ: (1)

«Fiindŭ-că nu vine zaharea destulă în Bucurescĭ şi din causă că morile sunt îngheţate, Vodă ordonă, că *prisosulŭ de bucate dela mŏnăstirĭ să se aducă spre vîndare în Bucurescĭ, cu rizapazarŭ*, fără de nicĭ o pagubă, că de nu se vor supune egumeniĭ, vodă va trămite ómenĭ într'adinsŭ, carĭ «vor călca tóte gropile, jigniţele şi hambarele şi se va lua apoĭ totŭ grâulŭ fără banĭ şi osebitŭ de pagubă vor fi şi blăstemaţĭ de Domnia nóstră».

Totŭ asemené în timpulŭ resboĭuluĭ, N. Mavrogheni e silitŭ a avé în de aproape vedere pre servitoriĭ altaruluĭ, căcĭ mulţĭ eraŭ instrumente a le politiceĭ rusescĭ, politică ce nu o servia N. Mavrogheni. Dar despre aceste měsurĭ vom avé a grăi ceva maĭ departe.

X.

Bresle. Industriă, comerciŭ.

N. Mavrogheni în scurta şi agitata luĭ Domnie găsi timpŭ a se ocupà de interesele comerciuluĭ şi ale industrieĭ. El acordă protecţiune bună breslelor. Sub domnia luĭ se uniră în 1788 în un singur rufet, breslele Işlicarilorŭ şi a cojocarilorŭ Bascaliĭ. (Hrisovulŭ din Maiŭ 25 an 1788), după ce în 1787 cu un alt hrisov din Febr. 23 se despărţiseră de blănarĭ. Eată ambele hrisóve:

Hrisovulŭ Bresliĭ cojocarilorŭ i Işlicarilorŭ Başcaliĭ ce s'aŭ datŭ în urmă.

«Datamŭ Domnia mea acestŭ Domnescŭ al nostru Hrisovŭ Bresliĭ Işlicarilorŭ şi cojocarilorŭ Başcaliĭ, ce suntŭ uniţĭ prin zapisulŭ sěŭ a fi un Rufetŭ, ca să aibă a fi Rufetŭ, după cum sunt şi la tóte stăpânirile ale pré putern iceĭ Impărăţiĭ, cum şi la alte ţěrĭ, spre a nu se amesteca alţiĭ la meşteşugulŭ acesta, şi a nu metahirisi alţiĭ alişverişulŭ acesta, afară din ceĭ ce sunt Isnafŭ, să aibă Rufetulŭ acesta Proistos după obiceiul lor, şi a patru bătrâni aleşĭ de tótă brésla spre a căuta tóte pricinile şi socotelile lor, să ţie cutie de milostenie cum ţin tóte Rufeturile, şi după hotărîrea ce am făcutŭ prin Hrisovŭ de asidosie de la Visterie pentru tóte Rufeturile de obşte din Bucureşcĭ, să aibă a fi ne dajnicĭ de tóte dăjdiile visteriĭ şi ale Cămăreĭ: poruncim Domnia mea şi tuturorŭ zapciilorŭ ce aŭ avut ne schimbatŭ, pentru care am întăritŭ Hrisovulŭ acesta cu domnésca nóstră iscălitură şi pecete, mărturie puindŭ şi pe pré iubiţiĭ Domnieĭ mele fiĭ, Constantin Vodă, Petru Vodă, şi Iosif Vodă, şi pe Dumnélorŭ cinstiţĭ

(1) Condica No. XVII, fila 124 verso.

şi credincioşĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele. Pan Nicolae Brâncovénu vel Ban. Manolache Brâncovénu vel vorn. de Ţéra de susŭ. Scarlat Greceanu vel vist. Radu Slătinénŭ vel vor. de Ţéra de jos: Ioan vel log. de Ţéra de susŭ. Constandin Stirbeiŭ vel log. de Ţéra de josŭ. Manolache Mavrogheni vel spăt.. Constandinŭ vel Post., Manolache Mavrodin vel slugerŭ, Dumitrache vel comis. Teodorache Tufénulŭ vel Pahar., Alexandru Văcărescul vel stol., Mateiŭ Cantacuzino vel sluger.. Stavrache vel pit., şi Ispravnicu Ioan vel log., şi s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta aicĭ în oraşu Domnieĭ mele Bucurescĭ, la lét 1788. Maiŭ 25 (1).

Hrisovulŭ Işlicarilorŭ din Bucurescĭ.

Intre alte rufeturĭ trebuincióse obştieĭ, fiindŭ şi Islicariĭ din Bucurescĭ. prin jalba ce deteră Domnieĭ mele. cerură ca să fie osăbiţĭ rufetulŭ lor, de rufetulŭ blănarilorŭ, şi să li se pue în orânduiala ce se cuvine. obiceiurile ce aŭ avutŭ, pentru care obiceiurĭ ale lor. în vremea reposatuluĭ Domnieĭ sale Nicolae Vodă Caragea, făcându-se de Dumnélorŭ Boeriĭ Epitropĭ cercetare le aŭ găsitŭ bune şi le aŭ dat şi Hrisovulŭ. care ni-l arĕtă de'l vĕdumŭ cu létulŭ 1782. i hrisovulŭ Domnieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, care iarăşĭ il vădumŭ. cu létulŭ 1784; deci acum cercetandu-le şi Domnia mea, şi vădêndu-le că sunt cu cale. le întărimŭ ca să li se păzéscă întocmaĭ precum maĭ josŭ poruncimŭ: adecă rufetulŭ acesta să fie osăbiţĭ de brésla blănarilorŭ, întru tóte. şi întru nimic să nu aibă a face Chiurciu-Başa al cojocarilorŭ cu dînşiĭ. de vreme ce blanarilorŭ nu li se pricinuesce nicĭ o stricăciune, séŭ scădere la Hrisovulŭ ce aŭ şi eĭ pentru ale meşteşugului lorŭ: de aceea iată orânduim. ca Işlicariĭ. dintre dînşiĭ să-şi alégă un Proestos, care este Calpacci-Başa şi patru meşterĭ. carĭ i vor avea maĭ de Isprava, cu meşteşugŭ maĭ bunŭ şi maĭ vrednicĭ şi carĭ să fie Epitropĭ şi Purtători de grija rufetuluĭ lor, câţĭ dară sunt meşterĭ vrednicĭ cu şcinţa meşteşuguluĭ [illegible] deplină primiţĭ de proeşti şi de bréslă. să aibă după orânduiala rufetuluĭ lor a-şi lua şi pecetluiri Domnescĭ de rufet dela cămara Domnieĭ mele. trecêndu-se în catastihulŭ breslelorŭ. ca să fie şciuţĭ şi cunoscuţĭ. spre a nu fi volnicĭ alţĭ afară dintr'aceia a lucra meşteşugulŭ islicărieĭ. fără numaĭ aceştĭ ce s'aŭ făcutŭ [illegible] după dinşiĭ să aibă un ciauş pentru strîngerea banilorŭ la cutia lor. [illegible] pentru cei carĭ vor fi chiămaţĭ la judecată când se va întîmpla pricinĭ şi intre [illegible] Islicari cu Islicariŭ. séŭ când va strica lucru cuĭ-vaşi. când se va întîmpla [illegible] de judecăţĭ intre dinşiĭ pentru ale meşteşuguluĭ. pentru ucenicĭ şi [illegible] pentru cei carĭ vor face stricăciune lucruluĭ cuivaş. şi pentru ceĭ ce vor [illegible] la vreme din una din câte sunt legaţĭ şi hotărîţĭ prin hrisovulŭ [illegible] al Domnieĭ mele. să se stringă la un loc pentru a face longe după obiceiulŭ [illegible] lor, unde să chiame pe cel cu pricina, şi când acela de sineşĭ nu va [illegible] după şciinţa ce-ĭ va face Proestosulŭ cu Epitropiĭ, atuncĭ să aibă [illegible] trimete pe ceauşulŭ lor să-lŭ aducă făr de voíe şi să ia şi trépăd [illegible] să hotaréscă pricina acea sub iscăliturile lor, după dreptate şi după [illegible] meşteşuguluĭ lor. şi pe ceĭ carĭ vor fi cu pricina de îndreptare să-ĭ [illegible] iar pe cel ce va fi cu vină, de va fi vina luĭ maĭ mică, să-ĭ facă eĭ [illegible] şi dojana după obiceiulŭ rufetuluĭ. iar pe cel ce va fi cu vină de pe[illegible] să aibă a-l aréta la d-luĭ vel cămăraşŭ dimpreună cu alegerea lor în scrisŭ, [illegible] se vină să-l pedepséscă. însă pe uniĭ ca aceştia vinovaţĭ să-ĭ ho[illegible] a da şi cate oareşi-care geremé la cutia de milostenie a bresleĭ lorŭ după

(1) Condica XV, fila 94.

mĕsura vineĭ în loc de pedépsă; iar dumnéluĭ vel. Agă cum și alțĭ zapciĭ aĭ târguluĭ să nu se amestece a-ĭ trage pentru ale meșteșuguluĭ islicăreĭ, ci să urmeze după cum se arétă maĭ susŭ; să aibă a ținea și cutie, cum aŭ și alte rufeturĭ, în care să se strîngă în tóte sîmbetele sĕptemânilorŭ, de la fieșĭ-care meșterŭ cu prăvălie câte 6 banĭ, cum și de la călfile cele cu simbrie maĭ bune câte banĭ treĭ; așișderea și cel ce va deschide prăvălie, să aibă a da la această cutie câte tal. 10, care cutie să se pecetluéscă de Proestos și de aceĭ Epitropĭ, și așĭa pecetluită să se păstreze în séma lor, purtândŭ de grijă ca să se strîngă venitulŭ ce este orânduitŭ; și cândŭ din brésla lor, se va întîmpla a muri vre unul întru scăpătăciune, séŭ vre unul din vre o bólă îndelungată, orĭ din slăbiciunea bĕtrânețelorŭ trecute și nu va fi vrednicŭ de a se chivernisi, séŭ din altă întîmplare de la D-ḑeŭ, va cădea în lipsă desăvârșitŭ, atuncĭ din cutia aceasta, să se dée la aceĭa ce se cade, ca mortulŭ să-lŭ îngrópe cu celea trebuinciόse după orânduiala creștinéscă, și săraculŭ să se ajute după dreptate; însă acea cutie să nu se deschiḑă de altulŭ, ci față, înaintea proestosuluĭ, și acelorŭ patru ce aŭ pusŭ pecețile să se deschiḑă, și luând baniĭ, ce va fi trebuință, iarășĭ să se pecetluéscă la locŭ.

«Așișderea poruncimŭ, ca cojocariĭ bascaliĭ să cumpere orĭ de la mocanĭ, orĭ de la măcelarĭ, numaĭ marfă ce lucréză eĭ la meștegulŭ ce aŭ, iar marfa subțire care este de meșteșugulŭ Islicarilorŭ, adecă stârpiturĭ, să fie oprițĭ de a cumpăra, atât eĭ cât și alți orĭ-cine, nicĭ dela mocanĭ, nicĭ dela alt nimenea, iar carĭ din cojocariĭ bascaliĭ se va dovedi că aŭ cumpăratŭ pelcele stêrpiturĭ, ca să facă orĭ căciule cazaclieșcĭ, séŭ boznicescĭ, să aibă aĭ arĕta rufetulŭ islicarilor pe aceĭa la d-néluĭ vel cămărașŭ, ca să ia marfa subțire ce este de tréba islicarilorŭ pe séma cămăriĭ; dar nicĭ islicariĭ să nu fie volnicĭ a cumpăra marfă grósă de carĭ lucréză cojocariĭ bașcaliĭ, căcĭ dovedindu-se, asemenea se va lua și acea pe séma cămăriĭ. Ceĭ carĭ vor fi să iase de la stăpânĭ ca să-șĭ deschiḑă prăvălie, să nu aibă voĭe de sineșĭ fără de voia stăpânuluĭ, și fár de voĭe de la epitropĭ și dela rufetŭ, ca să-l cerceteze maĭ ântâiŭ de este vrednic a avea prăvălie și a se numi meșter, și de scie meșteșugulŭ desevârșitŭ: iar după ce va lua voĭe, și se va vedea că este destoinicŭ la aceasta, să dée ântăiŭ tal. ḑece la cutia lor, și așĭa să aibă voĭe a deschide prăvălie: ucenicŭlŭ să nu fie volnicŭ să iase de la stăpânŭ până la sorocŭ, cât iĭ va fi tocméla, nicĭ să-l priméscă altul nimenea din islicarĭ; așișderea și după ce-șĭ va împlini ucenicia încă să nu fie volnicŭ să iasă, nicĭ să-l priméscă nimenea, până nu va sluji și stăpânuluĭ sĕŭ, cu simbrie, un an, care simbrie să i se hotăréscă de bréslă cât să iae, precumŭ ḑiseră că aŭ fost obiceiŭ; așișderea și calfa de va fugi maĭ înainte de sorocŭ fără de pricină vrednică, să rămâe păgubașŭ de tótă simbria luĭ ce aŭ slujitŭ, și altulŭ să nu-l maĭ priméscă, iar de-l va goni stăpânulŭ seŭ fără de vină, să-ĭ plătéscă tótă simbria luĭ pe cât aŭ slujitŭ. Cândŭ se va întîmpla a veni nescareva islicarĭ dintr'alte țĕrĭ să nu fie volnicĭ a'șĭ deschide prăvălie aicĭ până nu-șĭ va lua ântâiŭ birŭ între ceĭ-l-alțĭ islicarĭ și până nu se vor cerceta de pămênteni islicarĭ de aŭ sciința meșteșuguluĭ, iar după ce-șĭ va lua birulŭ și va fi vrednicŭ să scie meșteșugulŭ deplinŭ, atuncĭ cu scirea rufetuluĭ să aibă voĭe a'șĭ deschide prăvălie dând și baniĭ cutiilorŭ: așișderea fiind că numițiĭ islicarĭ, din jalba ce deteră Domniĭ mele, ne arĕtară cumcă cojocariĭ bascaliĭ nu-șĭ lucréză numaĭ meșteșugulŭ lor, ci se amestecă de cumpără de pe unde găsescŭ hârșiĭ albastre de fac căciule și le vênd pe la mușteriĭ, care cu acésta le pricinuesce pagubă și cerură de a fi oprițĭ; decĭ de vreme ce acelea pelcelĭ albastre ne adeverimŭ că din începutŭ s'aŭ lucratŭ și să lucréză și acum de islicarĭ, ca un lucru dară ce este de tréba meșteșuguluĭ islicarilorŭ, poruncimŭ ca de acum înainte să nu fie volnicĭ cojocariĭ-bascaliĭ a cumpăra acest feliŭ de pelcele și a le lucra, séŭ a ținea prin prăvăliile lor, ci cu totulŭ să fie oprițĭ, ca de un lucru ce nu este

de tréba meșteșugulul lor. Decĭ precumŭ și Domnia mea am întărit acéstă bună orânduială a rufetuluĭ lor, așia să fie și eĭ în tótă vremea a vinde marfa lor cu preț dreptŭ, și a lucra meșteșugulŭ lor curatŭ precum se cade, ferindu-se nicĭ a strica isliculŭ cuivașĭ, nicĭ a schimba pelceaua, nicĭ a face vre un alt cusurŭ, și prețulŭ să-l ceie după cum se cade, nelăcomindu-se la câștigŭ, spre înșĕlăciunea și nedreptatea cumpărătoruluĭ, pentru căcĭ de acésta se va face cu dinadinsul cercetare în tótă vremea, de față și pe subt cumpĕtŭ, și pe carĭ islicari iĭ va dovedi că aŭ luatŭ prețŭ maĭ mult peste cea ce se cade, nu numaĭ va perde, ci se va și pedepsi. Acestea tóte câte scriemŭ maĭ susŭ pentru acest rufetŭ al ișlicarilorŭ, poruncimŭ Domnia mea tot-d'auna să urmeze și să se păzéscă nestrămutatŭ, și am întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însășĭ credința Domnieĭ mele Iω Nicolae Petre Mavrogheni Voivodŭ și cu credința pré iubiților Domnieĭ mele fiĭ Constandinŭ Voivodŭ, Petru Voivodŭ, Iosifŭ Voivodŭ, și cu tot sfatulŭ cinstiților și credincioșilorŭ boerilorŭ, celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Dimitrache Ghica vel Ban, Stefan Priscoveanu, vel vorn. de Țéra de susŭ, Manolache Brâncovénu, vel Vor. de Țéra de josŭ, Ienache Văcărescŭlŭ, vel Vist., Nicolae Filipesculŭ vel log. de Țéra de susŭ, Costache Ghica vel log. de Țéra de josŭ, Costache Mavrogeni vel spăt., Constandinŭ Filipescu vel post., Ión vel clucer, Vasilache vel păhar., Alesandru Văcărescu vel stol., Nicolae vel comis, ... vel slujer., ... vel pit. și ispravnicu Nicolae Filipescu, vel log. de Țéra de susŭ, și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la ântâiulŭ anŭ dintru ântâia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în orașulŭ Bucurescĭ, la aniĭ, de la nascerea Domnuluĭ Dumnedeŭ, letŭ 1787, Febr. 12, de Gheorghe logofĕtulŭ za Divanŭ (1).

Cojocariĭ groșĭ și blănariĭ subțirĭ, capătă și eĭ dela N. Mavrogheni un hrisovŭ, cu privilegiĭ marĭ, protecționiste, contra comerciuluĭ austriacŭ, căzăcescŭ și chiar turcescŭ. Hrisovulŭ este din 20 Octombre 1886 (2).

Am vĕdutŭ deja în volumele nóstre anterióre importanța breslelorŭ în genere și a cojocarilorŭ și blănarilorŭ în deosebĭ. In tomulŭ I, la paginele 558 și 563 am adusŭ hrisóvele cojocarilorŭ și ale altor meseriașĭ lucrândŭ obiecte de blană, precum, de exemplu, ișlicariĭ. De sigur nu tóte dispozițiunile vechilorŭ hrisóve ale cojocarilorŭ se schimbă prin cel reînoitŭ acum de către Mavrogheni, ci numaĭ în parte.

Eată acest hrisovŭ reînoitŭ și pe alocurea modificatŭ, al luĭ N. Mavrogheni:

«*Hrisovulŭ cojocarilorŭ din Bucurescĭ.*

«Intre alte cuviinciόse ce ne muncimŭ și ne nevoimŭ Domnia mé, a le pune la bună orânduială în faptă, spre folosința cea de obște a păziteĭ de Dumnedeŭ, creștinescii Țĕrĭ acestia, ce mi s'a încredințatŭ, fiindŭ și rufetulŭ blănarilorŭ subțirĭ i cojocarilorŭ groșĭ, cărora cădĕndu-se a li se întări și lor privilegiurile ce aŭ avut, și li s'aŭ urmatŭ, s'aŭ făcutŭ din porunca Domnieĭ mele cercetare și câte s'aŭ găsitŭ cu cale și trebuinciόse, atât pentru dênșiĭ cât și pentru folosulŭ

(1) Condica XV, fila 37.

(2) Vedĭ la anexă și hrisovulŭ renoitŭ rufetuluĭ bărbierilorŭ din 22 Octombre, 1786.

obștieĭ, le întărimŭ printr'acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, ca să li se păzéscă nestrĕmutatŭ, adecă numaĭ ceĭ ce sunt sciuțĭ și cunoscuțĭ de meșterĭ cu dajde la visterie și primițĭ de rufetŭ, aceĭa să lucreze meșteșugulŭ acesta, éră alțiĭ strĕinĭ fără de căpătâiŭ și nestatornicĭ, să nu fie volnicĭ până nu-șĭ va lua birulŭ dela cămară și voĭe dela Chiurciu-Bașa, i bĕtrâniĭ rufetuluĭ ca să-lŭ cerceteze de este vrednicŭ cu sciința meșteșuguluĭ pre deplinŭ: din care meșterĭ sciuțĭ și cunoscuțĭ de vrednicĭ, carĭ vor fi maĭ de ispravă, bĕtrânĭ și cu pracsisŭ, să se alégă șése, însă patru din cojocarĭ subțirĭ și douĭ din cojocariĭ groșĭ, care să fie proestĭ aĭ bresleĭ, ca cu dênșiĭ împreună să aĭbă Chiurciu-Bașa a-șĭ povățui brésla lor, și a purta grije preste tótă vremea, a se urma și a se păzi cele ce orânduimŭ maĭ josŭ, anume: ântêiŭ să aĭbă Chiuciu-Bașa împreună cu aceĭ proestĭ, a căuta pricinele și judecățile breslelorŭ pentru ale meșteșuguluĭ, pentru ucenicĭ, călfĭ, pentru ceĭ ce vor face stricăcĭunĭ la lucru cuĭvașĭ și pentru ceĭ ce vor fi neurmătorĭ la vre-una din câte sunt legațĭ și hotărâtŭ a le păzi prin hrisovulŭ acesta alŭ Domnieĭ mele, de care când va fi trebuință, strîngêndu-se la unŭ locŭ, Chiurciu-Bașa, adecă când va fi în pricină împreună blănariĭ, să se adune numaĭ blănarĭ, ĭar când va fi în pricină cojocarĭ, să se adune ĭar proeștĭ aĭ acestuĭ meșteșug, care împreună cu Chirciu-Bașa i cu ceĭ-l-alțĭ, să trimită să chiame pre celŭ cu pricina, și când acelașĭ de leneșŭ nu va urma a veni după sciința ce-ĭ va face Chiurciu-Bașa și cu ceĭ-l-alțĭ proestĭ, prin trimisŭ atuncĭ să aĭbă volnicie, a-lŭ aduce și fără de voĭe cu céușĭ de cojocarĭ și să-ĭ iae trépădŭ banĭ 40, după obiceĭulŭ ce a avutŭ, să hotăréscă pricina aceea în scrisŭ, sub iscăliturile lor, după dreptate și după obiceiulŭ meșteșuguluĭ lor, și pre ceĭ ce va fi cu pricină de îndreptatŭ să-ĭ îndrepteze, ĭar pre ceĭ ce va fi cu vină, de va fi vina luĭ maĭ mică, să-ĭ facă cercetare și de față, după obiceĭurile rufetuluĭ, ĭar pre ceĭ ce va fi cu vină de pedépsă să aĭbă a-lŭ arĕta la dumnéluĭ vel cămărașŭ din preună cu alegerea lor în scrisŭ, ca cercetându-se vina, să-lŭ pedepséscă, însă uniĭ ca aceĭa vinovațĭ să-ĭ hotăréscă a da și câte óreșĭ-care geremea la cutia de milostenie a breslelorŭ, după mĕsura vineĭ în locŭ de pedépsă, ĭar altulŭ nimenea să nu se amestece la pricinele și judecățile ce se întêmplă între dênșiĭ pentru a le meșteșuguluĭ lor; să aĭbă a ține rufetulŭ acéstă cutie, după obiceĭulŭ ce a avutŭ, în care să se strîngă de către orânduitulŭ céușŭ a luĭ Chiurciu-Bașa, în tóte sâmbetele sĕptĕmânilorŭ câte treĭ banĭ de fieșĭ-care prăvălie, orĭ blănărie, orĭ cojocărie; așișderea să se strîngă la cutie și de totŭ negustorulŭ cazacliŭ, însă Raele aĭ pré puterniciĭ Impĕrățiĭ, când va vinde orĭ-ce felŭ de marfă cazacliască, dela vindĕtorĭ tre-ḑecĭ de banĭ la suta de leĭ, cum și de la cumpĕrătoriĭ Raele a pré puterniciĭ Impĕrățiĭ, ĭar alțiĭ treĭ-ḑecĭ de banĭ la suta de leĭ, asemené să se strîngă la cutie și orașŭ, care geremele dela uniĭ ce vor fi hotărîțĭ de către dumnéluĭ vel cămărașŭ după cum am ḑisŭ pentru vinele lor, cum și dela alțiĭ care deosebitŭ le vor da mâna a face de sineșĭ vre-o milostenie și vor vré înșișĭ a arunca la cutie; așișderea să strîngă și ceĭ câte talerĭ ḑece dela ceĭ ce va eși meșterĭ a deschide prăvălie precum maĭ josŭ se cuprinde; care acéstă cutie în care este să se strîngă acestŭ venitŭ de banĭ, să se pecetluéscă cu șése pecețĭ a le proestoșilorŭ ce s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ, și așĭa pecetluită să o păstreze din preună cu acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, în séma unuĭ proestosŭ pământean pre care-lŭ va alege Chiurciu-Bașa și totŭ rufetulŭ, purtândŭ Chiurciu-Bașa de grijă ca să se strîngă venitulŭ ce este orânduitŭ, și când din brésla lor se va întêmpla a muri vre unulŭ întru scăpătăcĭune, séŭ vre unulŭ de vre-o bólă îndelungată, orĭ din slăbicĭunea bătrânețilorŭ trecute, nu va fi vrednicŭ de a se chivernisi, séŭ de altă întêmplare dela Dumneḑeŭ va cădé în lipsă desevêrșită, atuncĭ din cutia acésta să se dée ceea ce se cade, ca mortulŭ să se îngrópe cu cele trebuincĭóse, după rânduéla crestinéscă, și săraculŭ să se ajute după datorie; însă acea cutie să nu se deschiḑă de altulŭ, ci ĭar de față fiindŭ înaintea acestor

şase ce aŭ pusŭ pecețile să se deschidă, şi luândŭ baniĭ ce va fi trebuință ĭar să se pecetluéscă la locŭ, şi de nu vor fi ceĭ d'ântêiŭ carĭ aŭ pusŭ pecețile, să fie alţiĭ în loculŭ lorŭ a pecetlui, cincĭ séŭ şése de ispravă din blănarĭ i cojocarĭ; canzanliĭ şi alţĭ negustorĭ, ce aducŭ marfă de Ţéra căzăcéscă, din Braşov şi dela Lipsca, însă Raelele aĭ pré puterniciĭ Impĕrăţiĭ, să nu fie volnicĭ a o deslega, ci ântêiŭ să dée scire Chiurciu-başiĭ, carele cu şése proestĭ să mérgă ca să fie faţă la deschiderea mărfiĭ, şi puindŭ preţŭ ce se cade prin tocméla ce vor face între dênşiĭ, fie-carele după acelŭ preţŭ să cumpere şi să iae cât le va fi de trebuinţă. Marfa de Rumeli să nu fie volnicĭ negustoriĭ ceĭ ce o aducŭ nicĭ să o deslege fără de scirea Chiurciu-Başiĭ şi acelor-l-alţĭ proestĭ, nicĭ să o lucreze eĭ aicĭ, nicĭ să o vêndă cu blana şi cu pelea, ci ântêiŭ să dée de scire Chiurciu-Başiĭ să mérgă din preună cu ceĭ-l-alţĭ proestĭ să o tocméscă şi dândŭ preţŭ să o iae; tótă cu râdicata aşişderea şi cazacliĭ cum şi lipscaniĭ, însă raele a pré puterniciĭ Impĕrăţiĭ totŭ cu râdicata să o vêndă la brésla blănarilorŭ, ĭar să nu fie volnicĭ a lucra eĭ marfa aice; Vulpele, jderiĭ, pisicĭ, şi alte măruntaĭ de cojocărie nime a strînge, fără numaĭ de o va strînge şi de va cumpĕra pentru trebuinţa sa, a-şi face luĭ-şi haĭne de purtatŭ, ĭar într'altŭ chipŭ de se va amesteca la marfa ce este a blănarilorŭ, şi-lŭ va dovedi Chiurciu-Başa cu isnafulŭ sĕŭ, să-ĭ iae pe séma cămariĭ Domnescĭ acea marfă. Bogasieriĭ să nu aĭbă voĭe să cumpere, séŭ să lucreze marfă cojocăréscă, nicĭ să ţie în prăvălie, séŭ în casa luĭ haĭne blănite, nicĭ să blănéscă gordiĭ séŭ tivilichiĭ, séŭ jubele, séŭ verĭ-ce altŭ pentru negustorie, séŭ a scóte în têrgŭ să vêndă, ci cu totulŭ să fie popriţĭ a nu se amesteca întru nimicŭ la meşteşugulŭ cojocărieĭ; nicĭ unulŭ din blănarĭ să nu fie volnicŭ a merge să lucreze la vre-unulŭ, ci fără de aĭ fi meşteşugulŭ cojocăria, ar cumpĕra marfă pentru negustorie, căcĭ dovedindu-se i se va face pedépsă, afară numaĭ când va cumpĕra cine-va marfă pentru a sa trebuinţă şi îmbrăcăminte. Când va veni marfă, adecă săngeapŭ, cacomŭ, laţcă, dihorŭ, pisicĭ, altă marfă maĭ uşóră, să aĭbă blănariĭ a o împărţi cu toţiĭ, ĭar de nu le va ajunge spre a lua fiesce-care cât 'ĭ este trebuinţa, atuncĭ să iae douĭ blănarĭ până la cincĭ sute de săngepĭ, ca cu acestŭ mijlocŭ să se pótă chivernisi toţĭ; hârşile dela mocanĭ şi peile dela scaune, care vor fi de trebuinţa meşteşuguluĭ cojocărieĭ, să se protimiséscă ântêiŭ cojocariĭ pămêntenĭ aĭ breslei a cumpĕra, apoĭ ce va rĕmânea să iae şi strĕiniĭ, însă cojocariĭ pămêntenĭ să aĭbă a da fóĭe la Chiurciu-Başa de câtă sumă de pele va fi trebuinţă la totŭ rufetulŭ peste anŭ, care acea sumă să o cumpere cu preţulŭ ce vor da strĕiniĭ şi cele-l-alte să se vîndă la strĕinĭ. Aşişderea, fiindŭ-că s'aŭ fostŭ jăluitŭ în aniĭ trecuţĭ toţĭ işlicariĭ asupra cojocarilorŭ başcaliĭ, că nu urméză a cumpăra marfă de cojocărie grósă numaĭ, cele ce le este trebuinţă meşteşuguluĭ lor, adecă hârşĭ negre de căĉiulă de pre la mocanĭ, şi peĭ de blană de cojóce de pre la măcelarĭ, ci dela o sémă de vreme încóce, s'aŭ apucatŭ de strîngŭ şi marfă subţire, ce le dicŭ stârpiturĭ, care este de trebuinţa meşteşuguluĭ islicarilorŭ şi o precupescŭ vîndênd-o printr'ascunsŭ pre la strĕinĭ, altele le vîndŭ din prăvăliĭ de-amână la muşteriĭ, ĭar cele próste ce le rĕmânŭ le vîndŭ lorŭ cu preţŭ mare. Şi aŭ cerutŭ işlicariĭ, ca să aĭbă dreptate la acésta, spre a fi opriţĭ, a cărora jalbă şi cerere fiindŭ cu cale după cercetarea ce s'a făcutŭ, am aşedatŭ şi acestŭ pontŭ în hrisovulŭ acesta alŭ Domnieĭ mele, ca cojocariĭ başcaliĭ de a nu maĭ cumpăra nicĭ dela mocanĭ, nicĭ dela măcelarĭ numaĭ marfă ce lucréză şi la meşteşugulŭ ce aŭ, precum maĭ susŭ se arétă, ĭar marfa subţire, care este de meşteşugulŭ islicarilorŭ, să fie opriţĭ numiţiĭ cojocarĭ başcaliĭ, de a nu maĭ cumpăra, nicĭ dela mocanĭ, nicĭ dela alţiĭ nimenea, ce le sunt obicĭnuite de le strîngŭ islicariĭ, ĭar carele se va găsi, să scie că acea marfă se va lua pe séma cămeriĭ. Ceĭ carĭ vor fi să se iae dela stăpânĭ ca să-şi deschidă prăvăliĭ, să n'aĭbă voĭe de sineşĭ fără de voĭa stăpânuluĭ şi fără de voĭa dela Chiurciu-Başa şi de la rufetŭ, ca să-lŭ cerceteze ântêiŭ de este

vrednicŭ a avé prăvălie și a se numi meșterŭ, și de scie meșteșugulŭ desĕvêrșitŭ. ĭar după ce va lua voĭe și se va vedé că este destoĭnicŭ la acésta, să dée ântêiŭ talerĭ 20, după cum le-aŭ fostŭ obiceĭŭ, însă talerĭ 10 Chiurciu-Bașeĭ și talerĭ 10 la cutie, și așĭa va deschide prăvălie; uceniciĭ să nu fie volnicĭ să ĭasă dela stăpânŭ până la sorocŭ, cât iĭ va fi tocméla, nicĭ să-lŭ priméscă altŭ nimené din cojocarĭ. Așișderea și după ce-șĭ va împlini ucenicia, încă să nu fie volnicŭ să iasă și să nu lŭ priméscă nimené până nu va sluji stăpânuluĭ sĕŭ cu simbrie unŭ anŭ, cum a fostŭ obiceĭŭ. Când se va întémpla a veni nescaĭ-va cojocarĭ strĕinĭ de prin tr'alte părțĭ, să nu fie volnicĭ a deschide prăvălii aicĭ, până nu-șĭ vor lua ântêiŭ bir dela cămară, și până nu-lŭ va cerceta Chiurciu-Bașa și rufetulŭ, ĭar după ce-șĭ va lua birŭ și se va cerceta, de va fi vrednicŭ, cu meșteșugulŭ pre deplinŭ, atuncĭ cu scirea Chiurciu-Bași și a rufetuluĭ să aĭbă voĭe a deschide prăvălie, dândŭ baniĭ cutieĭ. Să aĭbă Chiurciu-Bașa, din preună cu totŭ rufetulŭ lor purtare de grijă, în tótă vremea a cerceta și a găsi pre toțĭ ceĭ ce ar vrea să păgubéscă vama Domnéscă, dintre acestŭ rufetŭ alŭ lor, și pre cure-lŭ va dovedi întru acéstă faptă, să aĭbă alŭ da la vel vameșŭ, ca să-șĭ plătéscă vama obicĭnuită pe deplinŭ, și încă să-ĭ facă și cercetare ca să fie spre pilda altora. Chiurciu-Bașa să aĭbă purtare de grijă pentru blănile de orĭ-ce felŭ, care facŭ cojocariĭ, ca nu numaĭ curatŭ să le lucreze, ci nicĭ micĭ să nu fie, făcêndu-le întocmaĭ după mĕsură și .... celŭ cuviincĭosŭ, ferindu-se de a nu le face micĭ și próste séŭ putrede, aŭ ne potrivite séŭ ne cusute bine, pentru că nu numaĭ vor perde privilegiulŭ acesta, ci se vor și pedepsi: deosebitŭ ḑicem maĭ cu strașnică poruncă, pentru prețŭ a tóte feliurimele de blane, să se feréscă orĭ-care blănariŭ a nu cere prețŭ maĭ multŭ preste ceea ce se cade, după năravulŭ ce aŭ avutŭ, ci numaĭ cu prețŭ dreptŭ să-șĭ vîndă marfa, pentru căcĭ de acésta se va face cu dinadinsulŭ cercetare în tótă vremea, de fața și pre sub cumpĕtŭ, și pre care blănarŭ 'lŭ vom dovedi, că aŭ cerutŭ și aŭ luatŭ prețŭ maĭ multŭ preste ceea ce s'aŭ căḑutŭ, nu numaĭ că-lŭ va perde, ci se va pedepsi fórte. Aceste tóte câte orânduimŭ maĭ susŭ, pentru numitulŭ rufetŭ alŭ blănarilorŭ și alŭ cojocarilorŭ, strașnică poruncă să aĭbă Chiurciu-Bașa de împreună cu ceĭ-l-alțĭ proestĭ aĭ rufetuluĭ a le păzi nu numaĭ eĭ, ci și pentru toțĭ cățĭ se află în numĕrulŭ rufetuluĭ, cu meșteșugŭ, să aĭbă purtare de grijă în tótă vremea, spre a le cerca ca să le urmeze ca uniĭ ce eĭ aŭ a rĕspunde și a da séma pentru toțĭ ceĭ-l-alțĭ. ĭar când vre-unulŭ în potriva porunciĭ va urma cevașĭ, orĭ va face blană maĭ mică din mĕsura cea hotărîtă, putredă și ne potrivită, orĭ va cere și va lua prețŭ mare preste ceea ce s'aŭ căḑutŭ, orĭ va mizdui vama Domnescă, aceĭ proestĭ și cu Chiurciu-Bașa, ca nisce însușĭ vinovațĭ vor avea a se pedepsi și eĭ fără de a nu avea cuvêntŭ și pricină de îndreptare că n'aŭ sciutŭ, séŭ să arete pre celŭ vinovatŭ, de a remâné eĭ îndreptațĭ, căcĭ pentru aceea sunt rânduițĭ proestĭ să-șĭ cerce și să-șĭ povățuiască rufetulŭ în tótă vremea, și ómeniĭ rufetuluĭ să fie aleșĭ și sciuțĭ, și pentru aceea li s'aŭ făcutŭ de către Domnia mé aceste privilegiurĭ la câte scriemŭ maĭ susŭ. Cățĭ dér lucréză aceste meșteșugurĭ, aceĭ aŭ a se cunósce de blănarĭ și cojocarĭ la bréslă, și eĭ aŭ a cunósce de maĭ marele lorŭ și povățuitorŭ pe Chiurciu-Bașa și a se sci pe sineșĭ fie-carele dintr'ênșiĭ că sunt legațĭ la bréslă și supușĭ Chiurciu-Bașiĭ a da ascultare în tótă vremea. ĭar pre ceĭ nesupușĭ să aĭbă Chiurciu-Bașa aĭ arĕta, ca să se pedepséscă de către Domnia mé. Intărimŭ dér hrisovulŭ acesta cu însășĭ credința Domnieĭ mele Iŏ Nicolae Petru Mavrogheni Voevodŭ și cu credința pré iubițilorŭ Domnieĭ mele fiĭ Constandin Vodă, Petru Vodă, și cu totŭ sfatulŭ D-lor cinstițilorŭ și credincĭoșĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Dumitrache Ghica vel banŭ, Nicolae Brâncovénu vel vist., Stefan Parscovén vel vornicŭ de Țéra de susŭ, Pan Ianache Văcărescu vel vornicŭ de Țéra de josŭ, Gregorie Bălénu vel log. de Țéra de susŭ, Nicolae Filipescu vel log. de Țéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel

[illegible] Filipescu vel post., Costache Racoviţă vel comis, Ioan vel cluc., [illegible] vel păharnicŭ, Alecsandru Văcărescu vel stol. — vel slujer. — vel. [illegible] Nicolae Filipescu vel log. Scriindu-se hrisovulŭ acesta intru [illegible] dintru ântéia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ in oraşulŭ scaunuluĭ [illegible] Bucurescĭ, de Gheorghe logofĕtŭ za Divanŭ, la aniĭ dela nascerea [illegible] Dumnedeŭ şi mântuitorulŭ nostru, létŭ 1786, Decembre 20 (1).

Ecă şi bărbierilorŭ cum le renoiesce Mavrogheni privilegiurile:

Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescĭ

De [illegible] rufetulŭ bărbierilorŭ meşterĭ, carĭ locuescŭ aicĭ in oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, aŭ avutŭ obiceiurile şi aşezămănturile ce se cuprinde maĭ josŭ, [illegible] din nainte, din vechime, aşişderea aŭ avutŭ şi unŭ proto-meşterĭ maĭ mare preste dânşiĭ, adecă staroste pentru purtarea de grijă şi chi-vernisirea rufetuluĭ lorŭ, carĭ obiceiurĭ cerêndŭ a li-se intări şi de cătră Domnia [illegible], după [illegible] pliroforisitŭ ântâiŭ că le-aŭ avutŭ acestea, şi amŭ vĕdutŭ [illegible] lorŭ, atâtŭ hrisovulŭ Domnieĭ sale fratelui Grigorie Alexandru [illegible] Vodă [illegible] 1768, i hrisovul Domnieĭ sale Alexandru Ioan Ipsilantŭ Vodă [illegible] [illegible] şi o anafora intărită iarŭ de Domnia sa Alexandru Vodă maĭ [illegible] 1780, i din hrisovul Domnieĭ sale răposatuluĭ Nicolae [illegible] létŭ 1782 Maiŭ 12: amŭ poruncitŭ să alégă staroste şi s'aŭ [illegible] . . . . . [illegible] i-amŭ datŭ acestŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele, ca să aibă [illegible] purtătoriŭ de grijă preste toţĭ bărbieriĭ de aicĭ, şi elŭ impreună [illegible] meşterĭ aĭ bresleĭ acesteia maĭ bĕtrânĭ şi maĭ de cinste aĭ lorŭ ce [illegible] orânduiala ce aŭ intre eĭ, adecă:

[illegible] meşteşugul acesta aicĭ in Bucurescĭ, orĭ pămêntenĭ, séŭ [illegible] parte arŭ fi venitŭ, séŭ Călăraş, Dorobanĭ, Sârbĭ, séŭ ori-ce feliŭ [illegible] să aibă a asculta de starostea şi de ceĭ 6 epitropĭ la celea ce-ĭ [illegible] meşteşugului.

2 [illegible] când vorŭ vré să iasă de pe la meşteşug, să fie datorĭ [illegible] epitropilorŭ, ca prin scirea şi voia lorŭ să iasă, ĭar [illegible] aicĭ vre-unulŭ din meşterĭ să nu indrăsnéscă a luà [illegible].

3 [illegible] va intâmpla, orĭ greşală să facă vre-un bărbierŭ, de a nu lucra [illegible] a nu păzi [illegible] Duminica şi alte sĕrbătorĭ, séŭ judecată să aibă unulŭ [illegible] pentru ale meşteşugului, să nu fie volnicŭ boeriŭ mare, aga séŭ alţĭ [illegible], fără numaĭ starostea dimpreună cu epitropiĭ să-ĭ judece şi să-ĭ [illegible] după obiceiŭ şi orânduială, certându-ĭ şi dojenindu-ĭ după vina ce [illegible].

4 [illegible] vorŭ deschide meşteriĭ maĭ de cinste prăvăliile, să nu aibă [illegible] bărbierĭ a-şi deschide. Şi pentru cutia de milostenie ce aŭ avutŭ [illegible] brésla acésta, să iae dela totŭ meşterulŭ câte banĭ treĭ, i de calfă [illegible] dândŭ aceştĭ banĭ ori-cine arŭ lucra meşteşugulŭ acesta, şi să se [illegible] la starostea, care cutie să se ţie pecetluită, atât de starostea cât [illegible] lorŭ şi să se păzéscă preste anŭ ca dintr'aceĭ banĭ să [illegible] la praznic prapodomneĭ Paraschiva ce-lŭ prăznuescŭ eĭ, i la mórtea [illegible] din bresla lorŭ, ce nu va avé cu ce să i-să facă trebuinciósele [illegible] şi ale pomenirii, dintru aceĭ banĭ, să-lŭ slujéscă şi să-ĭ facă pomenirile [illegible] de va rĕmânea vre un meşterŭ de aĭ lor la slăbiciune şi la sărăcie [illegible] din altă intimplare, iară dintre aceĭ banĭ să-lŭ ajutoreze cu cea ce

(1) Condica No. XV, fila 24.

va fi cu cale după starea luĭ, pentru care aceste cheltuelĭ când se va întîmpla la trebuință a se face, cu toțĭ împreună să deschidă cutia, și cu sfatŭ de obște al epitropilorŭ să se cheltuéscă, și atâtŭ de baniĭ ce vor strînge la cutie, cum și de cheltuiala ce se va face la celea maĭ susŭ arĕtate, în toțĭ aniĭ să aibă starostea așĭ da socotéla înaintea acelora șése Epitropĭ, ca să i-se cunóscă de-ĭ este slujba cu credință séŭ nu, care acestea obiceiurĭ și așeḑĕmânturĭ le-aŭ avutŭ bréasla barbierilorŭ încă maĭ dinainte vreme, după cum ne-am adeveritŭ din hrisóvele fraților Domnĭ ce s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ. Dreptŭ acea și Domnia mea, le-am întăritŭ vechiulŭ obiceĭ și orânduiala lor, ca să se urmeze precum poruncimŭ, pentru carele s'aŭ dat domnescul acesta hrisov întărit cu însășĭ credința Domnieĭ mele Iω Nicolae Petru Mavrogheni Voevod și cu credința pré iubițilorŭ Domniĭ mele fiĭ: Constandinŭ Vodă, Petru Vodă, mărturiĭ puind și pe Dumnélorŭ cinstițĭ și credincioșĭ boerĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domniĭ mele: Pan Dumitrache Ghica vel Ban, Pan Nicolae Brâncovénu, vel vist., Pan Stefanŭ Prașcovénŭ vel vor. de Ţéra de susŭ, Ienache Văcărescu vel vor. de Ţéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel Post., Ioan vel Cluceriŭ, Pan Costandin Racoviță vel comisŭ, Vasilache vel păhar, Alecsandru Văcărescu vel stol., — vel slug., . . . vel pit., și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta, întru ântâiulŭ anŭ al domnieĭ nóstre, la leat de la zidirea lumiĭ 7292, ĭar dela nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ și mântuitoruluĭ nostru I. Hristos, lét 1786, Decembrie 22 (1).

Toțĭ boiangiiĭ se oferescŭ să renunțe la prăvăliĭ deosebite și constituescŭ prin asociațiunea munceĭ lor, o *kepxane*, o anume instalare pentru vapsirea stofelorŭ. Domnitorulŭ le dă un anume hrisov.

Hrisovulŭ ce s'aŭ dăt rufetuluĭ boiangiilorŭ.

«Fiind-că boiangiĭ din Bucurescĭ după hrisovulŭ ce li s'aŭ dat de către Domnia mea, spre a fi și eĭ rufetŭ întocmitŭ cu nizamulŭ ce li se cade și cu privilegiulŭ Domnescŭ, ca un meșteșugŭ trebuinciosŭ ce este și acesta noroduluĭ Bucurescilorŭ, după cum și tuturorŭ altorŭ rufeturĭ li s'aŭ dat hrisóvele Domnieĭ mele, ne-aŭ datŭ jalbă în urmă, cum-că s'aŭ unitŭ cu toțĭ ceĭ ce aŭ intratŭ la rufetulŭ acesta, și s'aŭ așeḑatŭ ca să fie numaĭ o cherhanea de lucru meșteșuguluĭ acestuia aicĭ în Bucurescĭ, la care să lucreze toțĭ ceĭ ce sunt rufetŭ, făr de a nu ținea aiurea prăvăliĭ de boiangeriĭ în Bucurescĭ, și din bună voĭa lor aŭ făcutŭ așeḑĕmântŭ cu egumenu mŏnăstiriĭ Zoodoh-Pighi de le-aŭ dat o prăvălie a mŏnăstiriĭ, lângă pórta de josŭ a curțeĭ vechĭ, să o facă cherhana, și să dée la mŏnăstire pe tot anulŭ câte tal. 300 și 20 oca făcliĭ de ciară albă, în séptĕmâna cea mare a postuluĭ de lângă pașcĭ, învoindu-se și pentru cheltuiala cea trebuinciósă acum la facerea binaliĭ, și aŭ datŭ la mŏnăstire Zapisŭ iscălitŭ, care s'aŭ vĕḑutŭ de Domnia mea, cu coprindere pe largŭ de tótă simfonia lor, asupra căruia aŭ cerutŭ de la Domnia nóstră întărire, a cărora cerere fiindŭ cu cale și fără de nicĭ o stricăciune, séŭ vre o pagubă obșteĭ, s'aŭ primitŭ și de Domnia mea, și le-amŭ datŭ acestŭ Domnescŭ al nostru hrisovŭ, prin care întărimŭ așeḑĕmêntulŭ ce-lŭ aŭ cu mŏnăstirea Zoodoh-Pighi pentru prăvălia cherhanaleĭ. Ca să se urmeze întocmaĭ și întru tóte după zapisulŭ lor, poruncimŭ ca ni-

(1) Cond. XV, fila 29.

menea altulŭ să nu fie volnicŭ a ţinea altă prăvălie de boiangelîc, nicĭ să lucreze meşteşugulŭ acesta, orĭ basmagiŭ, orĭ rufetŭ de altă bréslă, orĭ măcarŭ verĭ-cine, după hrisovulŭ ce li s'aŭ datŭ, afară numaĭ dintru acéstă cherhanea, la care să lucreze toţĭ aceştia ce aŭ intratŭ la rufetŭ şi aŭ datŭ zapisŭ de aşeḑĕmêntŭ la Zoodoh-Pighi, fără de a nu avea nicĭ însuşĭ eĭ voie unul de a deschide aiurea prăvălie şi a lucra meşteşugulŭ acesta într'altă parte, fără numaĭ la unŭ locŭ întru o cherhanea ce s'aŭ numitŭ maĭ sus; după cum s'aŭ unitŭ şi s'aŭ aşeḑatŭ eĭ între dînşiĭ în scrisŭ; de care poruncimŭ Dumitale Vel. Agă să oprescĭ pe toţĭ aceştia a nu lucra acestŭ meşteşugŭ şi a nu ţinea altă prăvălie de lucru boiangelăculuĭ, făr de numaĭ acéstă cherhanea a lorŭ să lucreze; dară şi eĭ să aibă a păzi dreptatea meşterilorŭ la plata boiangelăculuĭ, spre a nu căuta cu acéstă pricină de oprirea altorŭ prăvăliĭ, preţ de plată scumpŭ peste cea ce se cade, ci după cum s'aŭ urmatŭ şi până acumŭ cu acelŭ preţŭ obişnuitŭ să lucreze şi de acumŭ înainte fără de a nu strica haina cuivaşi, s'aŭ a face alte înşelăciunĭ, pentru că Domnia mea, după cum voim folosulŭ lorŭ spre a se hrăni şi a se agonisi din munca meşteşuguluĭ lorŭ, asemenea voimŭ şi dreptatea noroduluĭ de obşte să se păzéscă; şi am întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, şi cu mărturia pré iubiţilorŭ Domniĭ mele fiĭ: Constandinŭ Vodă, Petru Vodă, Iosifŭ Vodă, şi a Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerilorŭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domniĭ mele: Pan Nicolae Brâncovén, vel ban, Manolache Brâncovén vel vorn. de Ţéra de susŭ, Scarlatŭ Grecén vel vist., Radu Slătinénu vel vor. de Ţéra de josŭ, Ioanŭ vel log. de Ţéra de susŭ, Constandin Stirbei, vel log. de Ţéra de josŭ, Nicolae Mavrogheni vel spăt., Costache vel post., Dumitrache vel comis., Ienachi Mavrodin vel clucer., Teodorache Tufénulŭ vel pahar., Alexandru Văcărescu vel stol., Mateiŭ Cantacuzino vel slug. Stavarache vel pit. şi ispravnicŭ, vel log., scriindu-se hrisovulŭ acesta întru al treilea anŭ al Domnieĭ mele aicĭ în oraşu Bucurescĭ la lét 1788, Iunie 13, de Răducanŭ Poienariŭ logf. de Divanŭ (1).

Importante sunt şi următórele două acte ale luĭ N. Mavrogheni, relative la Evreĭ. Primulŭ le dă staroste şi scutirĭ de birurĭ, regulându-ĭ la ruptă. Alŭ doilé le acordă dreptulŭ de a-şĭ construi o casă de rugăciunĭ în mahalaoa oraşuluĭ în Bucurescĭ. Ambele sunt din 1787, Ianuarie 10. Starostele Iosif Simon ni e deja cunoscutŭ.

Hrisovulŭ starosteĭ de Evreĭ.

«Datamŭ Domnia mé acestŭ hrisovŭ luĭ Iosif Simon, pre care l-amŭ făcutŭ Domnia mé, staroste de ovreĭ, pentru care véḑuiŭ Domnia mé hrisóve Domnescĭ întru care scrie, cum că aŭ avutŭ aceste obiceiurĭ, adecă, era elŭ împreună cu toţĭ ovreiĭ, apĕraţĭ de alte dăjdiĭ ce eşé peste anŭ dela visterie, fără de numaĭ ruptórea lorŭ, după cum era aşeḑaţĭ la cămara Domnéscă. Pricinele cele maĭ micĭ ce avé ovreiĭ între dênşiĭ le judeca starostea, ĭar cele maĭ marĭ în care nu era odihniţĭ pe judecata luĭ, dumnéluĭ vel cămăraşŭ. Starostea şi casa luĭ era apĕrată de fumăritŭ şi de alte orânduelĭ, dijmăritŭ pe drepte bucatele luĭ. Pentru câţĭ stupĭ avé nu plătea, şi când stringea baniĭ dăjdieĭ dela ovreĭ, lua de nume câte banĭ treĭ-ḑecĭ pentru ostenéla luĭ, şi fiindŭ şi vechilŭ de hahamŭ-başa, lua

(1) Condica XV, fila 87.

de totŭ ovreiulŭ casnicŭ câte talerĭ 1 pre anŭ şi alte veniturĭ a le hahamuluĭ, după orânduéla lor. Asemené ţine ovreiĭ şi povernile ce le-aŭ avutŭ făcute cu cheltuĭala lor în Bucurescĭ, pre loculŭ ce li s'aŭ datŭ dela Domnĭ şi Sinagoga lor. Decĭ acele milĭ şi obiceĭurĭ ce le-aŭ avutŭ şi dela alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ maĭ susŭ arétă, ne-am milostivitŭ şi Domnia mé de le-am întăritŭ; pentru care poruncim şi vouă tuturorŭ ovreilorŭ să aveţĭ a-lŭ sci de staroste, să-ĭ daţĭ supunere şi ascultare ce se cuvine. Aşişderea să-lŭ protimisiţĭ orĭ unde şi întru tóte locurile ca pre unŭ staroste alŭ vostru, că pre celŭ ce va arĕta starostea împotrivitorŭ, neurmătorŭ şi nesupusŭ, se va pedepsi. Şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu înseşĭ iscălitura Domnieĭ mele şi pecete şi cu credinţa pré iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, Costandin Vodă, Petru Vodă, martorĭ puindŭ şi pre dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincĭoşĭ boeriĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Dumitrache Ghica vel banŭ, Stefan Prescovén vel vorn. de Ţéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovénu vel vorn. de Ţéra de susŭ, Grigore Bălén vel logof. de Ţéra de susŭ, Nicolae Filipescu vel vorn. de Ţéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ioan vel clucerŭ, Costandin Racoviţă vel comisŭ, Vasilache vel păharnizŭ, Alexandru vel stolnicŭ — vel slugerŭ, — paharnicŭ — vel pit. Şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ dela spăsănia lumiĭ, 1787, în luna luĭ Ghenarie 10, de Răducanu, logof. de Divanŭ» (1).

Hrisovulŭ ovreilorŭ pentru case de rugăciunĭ.

«Tuturorŭ ovreilorŭ câţĭ sunt locuitorĭ aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, ca să aĭbă voĭe printr'acestŭ alŭ nostru hrisovŭ, Domnescŭ a-şĭ face o casă cu două odăĭ, ca să le fie pentru rugăcĭunea lorŭ cea din tóte ḑilele, aicĭ în mahalaua Popesculuĭ, pe unŭ locŭ care, în Divanulŭ Domnieĭ nóstre, s'aŭ adeveritŭ că aŭ fostŭ alŭ lorŭ cumpĕratŭ maĭ din nainte, pentru care aŭ făcutŭ cu toţiĭ jalbă şi plângere ḑicêndŭ, că şi maĭ dinainte aŭ avutŭ casă pentru rugăcĭunea din tóte ḑilele aicĭ în têrgŭ, şi ca să ne încredinţămŭ maĭ bine de adevĕrŭ, am cercetatŭ prin marafetulŭ dumnéluĭ vel cămăraşŭ, trimiţêndŭ omŭ credincĭosŭ alŭ Domnieĭ mele la acea mahala, unde aŭ fostŭ avutŭ casa aceea maĭ din nainte, şi pliroforisindu-ne Domnia mea, cum că adevĕratŭ a fostŭ avutŭ, ne-amŭ milostivitŭ şi le-amŭ fostŭ datŭ voĭe printr'acestŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele, ca să-şĭ facă după plăcerea lorŭ o casă cu două odăĭ, unde să-şĭ facă rugăcĭunea din tóte ḑilele, ne supĕraţĭ de nimene; pentru care poruncimŭ Domnia mé zapciilorŭ să apĕraţĭ ca să pótă fi ne supĕraţĭ atât de către mahalagiĭ, cât şi de către nimené, nicĭ unŭ felŭ de supărare să nu aĭbă, că aşía este porunca Domnieĭ mele. Şi am întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ iscălitura Domnieĭ mele şi pecete, şi credinţa pré iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, Constandin Vodă, Petru Vodă, marturiĭ puindŭ şi pre dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele : Pan Dumitrache Ghica vel banŭ, Stefan Preşcovén vel vorn. de Ţéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovén vel vornicŭ de Ţéra de josŭ, Gregorie Bălén vel vorn. de Ţéra de susŭ, Nicolae Filipescu vel log. de Ţéra de josŭ. Costandinŭ Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ioan vel clucerŭ. Costandin Racoviţă vel comisŭ. Vasilache vel pahar., — vel slugerr, — vel sărdar, — pel pit. Şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la létŭ 1787, Ghenarie 10, de Răducan Poenariŭ vel log. za Divanŭ (1).

(1) Condica No. XV, fila 31.

Totŭ la regularea breslelorŭ numerămŭ și alte două hrisóve dela N. Mavrogheni.

Primulŭ este actulŭ relativŭ la rufetulŭ șelarilorŭ din 1787, Octomvre 9 (1).

Cartea starostei de șelarĭ, 1787 Oct. 9.

«Dat-amŭ cartea D-niei mele luĭ . . . . . pe care l'amŭ făcutŭ staroste și purtătorŭ de grijă peste toțĭ șelariĭ de aicea din Bucurescĭ, ca împreună cu 3, 4 epitropĭ meșterĭ aĭ bresleĭ aceștia, maĭ bătrânĭ și maĭ de cinste aĭ lorŭ, se păzéscă orânduiala ce aŭ între eĭ, adecă toțĭ câțĭ lucréză meșteșugulŭ acesta al șelărieĭ aicea în Bucurescĭ, orĭ pământenĭ séŭ streinĭ, să aibă a asculta de staroste și de aceĭ epitropĭ la celea ce i va povățui la cele pentru a meșteșuguluĭ. Pentru ucenicĭ, când vor voi să iése de pe la meșterĭ să fie datorĭ a da de scire starostieĭ și epitropilorŭ, ca prin scirea și voia lor să iasă, iar de sine'șĭ să nu fie volnicŭ a eși, nicĭ vre unulŭ din meșterĭ să nu îndrăsnéscă a lua uceniculŭ altuia. Cândŭ se va întâmpla orĭ greșélă se va face de vre un șelarŭ de a nu lucra bine, séŭ judecata unuia cu altulŭ pentru ale meșteșuguluĭ, să nu fie volnicŭ nimenea a judeca fără numaĭ starostele dimpreună cu epitropiĭ să-ĭ judece și să îndrepteze după obiceiŭ și orânduiala lor, certându-ĭ și dogenindu-ĭ după vina lor. Așișderea se aibă a ținea cutie de milostenie (după cum aŭ tóte rufeturile) în care cutie să se ia de tot meșterulŭ, din Duminecă în Duminecă, câte banĭ treĭ, i de calfă câte banĭ doĭ, dându-ĭ aceștĭ banĭ orĭ-cine ar lucra meșteșugulŭ acesta și să-ĭ strîngă în cutie la staroste, care cutie să se ție pecetluită atâtŭ de staroste cât și de epitropĭ cu pecetile lor și să se păzéscă peste anŭ, ca dintr'aceĭ banĭ să-ĭ cheltuiască la mórtea vre unuĭ meșterŭ din brésla lor, care nu va avea cu ce să facă trebuinciósa înmormântare și ale pomenireĭ, dintr'aceĭa să-l slujéscă și să facă pomenirile luĭ. Cum și de va rĕmâne vre un meșterŭ de aĭ lor la slăbiciune și la sărăcie, din bóla séŭ din altă întâmplare, iarășĭ dintr'aceĭ banĭ să'lŭ ajutoreze cu cea ce va fi cu după starea luĭ. Pentru care acestea cheltuelĭ, cândŭ se va întâmpla trebuință a se face, cu toțĭ împreună să deschiḑă cutia și cu sfatŭ de obște al epitropilorŭ să-ĭ cheltuiască și atâtŭ de baniĭ ce vor strînge la cutie cum și de cheltuiala ce se va face la cele maĭ susŭ arĕtate, în toțĭ aniĭ se aibă starostele așĭ da seamă înaintea acelorŭ epitropĭ. Câțĭ streinĭ șelarĭ vor veni din streinătate în Bucurescĭ să lucreze meșteșugulŭ acesta al șelărieĭ, să aibă datorie a da în scire întâiŭ starosteĭ și epitropilorŭ, ca să se cerceteze de este cu sciința meșteșuguluĭ pe deplinŭ și așia cu scirea să aibă voie a deschide prăvălie, dândŭ havaetŭ la cutie talerĭ ḑece și starosteĭ talerĭ doĭ și banĭ 90; și calfa cândŭ va eși și va vrea să deschidă prăvălie se aibă a da iarășĭ la cutie talerĭ 5 și havaetulŭ starosteĭ; iar feciori de șelarĭ ce vor rĕmânea în loculŭ tatăluĭ sĕŭ, acela să nu se supere a da nicĭ la o parte, nicĭ la alta, ce se urméze a pune și el paraua pe sĕptămână, cum aŭ pus'o și tatălŭ sĕŭ. Pentru care poruncimŭ Domnia mea tuturorŭ șelarilorŭ, să avețĭ al sci de staroste și să-ĭ da-țĭ supunere și ascultare căcĭ celuĭ împotrivitorŭ are voie să-ĭ facă certare după vina luĭ».

---

(1) Condica XVII, Arch. Stat., fila 239.

Prin acestălaltŭ actŭ se numesce G. sin Ghica cuiungiŭ generalŭ peste toţĭ cuiungiĭ din Bucurescĭ:

«Datŭ-amŭ acéstă Domnéscă a nóstră carte, slugiĭ Domnieĭ mele Gheorghe sin Ghica Cuiungiŭ, pre care l-amŭ făcutŭ Domnia mé Cuiungiŭ-başa preste toţĭ Cuiungiĭ din Bucurescĭ, ca să aĭbă a fi purtătorĭ de grijă rufetuluĭ acestuia împreună cu bĕtrâniĭ lor întocmaĭ după hrisovulŭ Domnieĭ mele ce are rufetulŭ acesta, ca să fie păzite dreptatea şi obiceiulŭ lorŭ. Pentru care poruncimŭ şi vouă tuturorŭ cuiungiilorŭ din Bucurescĭ, să-lŭ cunósceţĭ de Cuiungi-başa şi proestosŭ al vostru şi să'ĭ daţĭ căḑuta supunere şi ascultare la poruncile Domnieĭ mele, ce se vor da printr'însulŭ şi la obişnuita orânduiala a rufetuluĭ ce se coprinde în hrisovŭ. Către aceste, fiind-că numitulŭ Cuiungi-başa se află slugindŭ cămăreĭ Domnieĭ mele la trebile şi poruncile ce-ĭ dă, ne-amŭ milostivitŭ asupra luĭ şi i-am datŭ să aibă şi un omŭ scutitŭ şi apĕratŭ de tóte dăjdiile şi angariile visterieĭ şi ale cămăreĭ domnescĭ, întru nimică să nu se supere, ca să pótă fi de posluşania caseĭ luĭ. Aşişderea şi alte privileghiurĭ şi obiceiurĭ ce va fi avutŭ Cuiungi-başiĭ până acum, acelea precum s'aŭ urmatŭ la ceĭ-l-alţĭ Cuiungi-başĭ, aşía să se urmeze şi la el, spre a le avea». 1788, Sept. 9 (1).

Décă breslele aŭ primitŭ dela N. Mavrogheni vechia protecţiune, el nu se creḑu datorŭ a înţelege practica comerciuluĭ, cum îl pricepŭ uniĭ economiştĭ astăḑĭ, ci esercită controlul cel maĭ neţĕrmurit asupra luĭ, maĭ alesŭ în oraşe.

Imediatŭ cum veni în Bucurescĭ, stabilesce, la 1786, nartu redusŭ pentru băcăniĭ şi lucrurĭ de mâncare. Acestŭ nartŭ fu combinatŭ de vel Aga, de Iŏn Medelnicerul (?), Pahaniculŭ Enache Lehliu şi Nicolae Stolniculŭ (?) (2):

Pitacŭ către boeriĭ epitropĭ din 1786, Maĭ 22, ca împreună cu Aga se facă cercetare de nartŭ «băcăniilorŭ, de tóte felurimile, pentru pâne şi pentru carne, în ce chipŭ era nartulŭ cu care se urma până acum şi cum este cu dreptate de a se urma?... şi pentru tóte să ne daţĭ pliroforie în scrisŭ, cu arĕtare pre largŭ» (3).

In Iunie 26, anulŭ următorŭ 1887, se promulgă cu pitacŭ domnescŭ unŭ nartŭ generalŭ întocmitŭ de o comisiune, în care a lucratŭ şi Stolniculŭ Dumitrache, autorulŭ istorieĭ evenimentelorŭ care se termină cu pacea dela 1774 (4). Acestŭ nartŭ generalŭ (5) este din Cod. No. XVII a Arh. Statuluĭ, la fila 202—208. Preţulŭ

(1) Cod. XVII, fila 327 verso.
(2) Cod. No. XVII, fila 16 şi 17.
(3) Cod. No. XVII, fila 7.
(4) Veḑĭ lucrarea mé în analele Acad. române, pe 1888.
(5) Urmează în anexă.

ocaleĭ de carne de óie 3 parale și o lescaie și cé de vacă 2 parale și o lescaie (1).

In acelașĭ anŭ, 1787, Iunie 20, N. Mavrogheni, dete pitacŭ stabilindŭ nartŭ și la cărămidă:

Pitacŭ către vel Spăt. și vel Aga, punêndŭ nartŭ cărămideĭ și obligândŭ pre cărămidarĭ să o facă bună, adică miia, talerĭ douĭ pre locŭ, ĭar chiria adusuluĭ talerĭ 2 ½. Totŭ-o-dată Domnitorulŭ ordonă ca veliţiĭ boerĭ să fie convocaţĭ a doua ḑi, ca împreună cu Mitropolitulŭ se facă nartŭ și pentru cele-l-alte lucrurĭ. 1787, Iunie 20 (2).

Nu numaĭ *narturĭ* impuné N. Mavrogheni la neguţitorĭ, dér «făcea, — ḑice Dionisie Eclesiarcul — și cercărĭ pe la ceĭ ce vindeaŭ pâne și alte bucate, și pe la băcăniĭ — cumpěrând (incognito) câte ceva și de-ĭ găsea cu vînḑare ré, îĭ ridica și-ĭ pedepsia fórte rěŭ, și le lua glóbă» (3).

Décă pune narturĭ reduse la productele mâncăreĭ și chiar la haine, N. Mavrogheni îndemna pre locuitoriĭ Bucurescenĭ să-șĭ facă proviziunĭ de lemne și de mâncare în timpŭ utilŭ. Este curiosŭ pitaculŭ următorŭ către vel Aga, ca să îndemne pre orășanĭ a nu-șĭ cheltui paralele în lucrurĭ zadarnice, ci să-șĭ cumpere la vreme cele de nevoie caselorŭ lor (4).

Pitacŭ către vel Aga, să îndemne pre orășenĭ, care anulŭ trecutŭ s'aŭ plânsŭ că n'aŭ lemne de focŭ și sunt pré scumpe să se îngrijéscă de ele, «să cumpără din vreme, că și jivinele pămîntuluĭ încă grijesc din vreme, precum este furnica: věḑată de faţă e ómenilor, câtă mișcare face și câtă gătire pentru agonisita braneĭ ei ceĭ de ĭarnă, care este cea maĭ mică jivină pe faţa pămîntuluĭ, cu cât maĭ virtosă ómenilorŭ, li se cade a socoti cele trebuinciόse a lorŭ de ĭarnă a-le strînge . . . . pentru acea dér fie-șĭ carele, precum găsesce de facŭ cheltuelele la altele în zadară, și își risipescŭ agonisita lorŭ la *lucrurĭ zădarnice, maĭ bine să cumpere* cele trebuincióse ale caselorŭ lorŭ, precum, lemnele de foc, zahareaua mâncării și să se desobișnuéscă a risipi cheltuéla lor în zadar». 1787, Iulie 14.

Asupra cheltuelilorŭ zadarnice ale boerimeĭ, N. Mavrogheni era fórte aspru. Pitarulŭ Hristache, spune:

«Apoĭ maĭ dede (N. Mavr.) un nizam.
Să nu umblămŭ cum umblamŭ
In zarifticurĭ și'n plimbărĭ,
Și in alte desfrînărĭ,

(1) Cod. N. XVII. fila 208 verso. 1787, Iulie.
(2) Cod. N. XVII. fila 194.
(3) Tesaur. t. II. pag. 168.
(4) Cod. XVII. fila 211.

Ci óreşi-ce maĭ ferițĭ,
C'apoĭ vom fi pedepsițĭ.
Noĭ după a nóstră fire,
O socotém îngrozire
Cu care Domniĭ s'arétă
Puțin înteiŭ, d'ocamdată;
Şi tot nu-ĭ dam credĕmîntŭ
Vĕdându-l la fire blândŭ,
Ci o socotém drept glumă,
Dar vădurăm că nu-ĭ bună;
Că de o mică pricină
Te pomenéĭ că-l *anină !*...

Maĭ avé obişnuită
Unŭ tunŭ séra, nelipsitŭ,
La unŭ césŭ îl slobodé
Când stréjile se porné,
Ca să fie semnŭ de stréjă
Micŭ şi mare s'aĭbă pază,
Dela unŭ césŭ să nu âmble,
Nimenĭ, nicĭ să se maĭ plimbe,
Nicĭ călare, nicĭ cu butca,
Că ştrénguiŭ îĭ va fi munca.
Decĭ, noĭ ne maĭ speriarăm,
De plimbat ne maĭ lăsarăm;
Şi cum audém dând tunulŭ
Numaĭ toțĭ p'a casă drumulŭ!
Şi nimenĭ nu îndrăsné
Să sté la musaaverea....» (1).

Pentru ajutorarea afacerilorŭ publice și ale comerciuluĭ, N. Mavrogheni, avu ochiulŭ atentŭ la menzilurĭ séŭ poste. Domnitorulŭ căută să împucineze abuzurile ce se făceaŭ cu menzilurile și, între altele, dete pitacŭ la toțĭ căpitaniĭ de menzilurĭ de pre margine, că a aflatŭ Vodă că eĭ daŭ teskerele de câte 2 caĭ și încă și unŭ surugiŭ cu calulŭ sĕŭ, la orĭ-cine vine de peste Dunăre și din Moldova, și că sunt obligațĭ să le dé apoĭ și căpitaniĭ de menzilŭ din lăuntrulŭ țĕreĭ, în locŭ de unŭ *calŭ* de călărie pentru olacŭ și unulŭ cu surugiulŭ. Să lipséscă *edeculŭ* adaosŭ de unŭ alŭ duoilea calŭ. Numaĭ la ceĭ cu fermanŭ séŭ buiulurtarĭ să dé douĭ caĭ (2).

Intre mĕsurile luĭ N. Mavrogheni relative la vămĭ, amŭ aflatŭ unŭ pitacŭ din 1786, Iulie 18 (3) oprindŭ intrarea în Țéra Muntenéscă a păcureĭ din Moldova.

(1) Buclumulŭ, de Boliac, 1863, pag. 28.
(2) Cod. No. XVII, fila 181 verso.
(3) Cod. No. XVII, fila 55 verso.

La Ianuarie 1, 1789, vămile de la fruntarie nu eraŭ arendate. Decĭ N. Mavrogheni a trămisŭ pitacŭ circularŭ la toţĭ ispravniciĭ, să rânduéscă la fie-care vamă câte unŭ omŭ de încredere pre lângă vameşulŭ celŭ vechiŭ, carĭ să strîngă venitulŭ anuluĭ ce începe, *cu catastifŭ deosebitŭ*, până se va rîndui altŭ vameşŭ (1).

Va se dică eraŭ vămile după unŭ tarifŭ specialŭ, iar nu în totulŭ conforme cu prevederile tratatelorŭ comerciale ale Austrieĭ cu Turcia, de a se plăti o taxă fixă de 3%.

Ne arendarea vămilorŭ pe 1788—1789 pare a se explica pe împrejurările resboiuluĭ. Nu s'aŭ găsitŭ cumpěrătorĭ acestuĭ venitŭ în vreme de *resmeriţă* (2). Sunt cărţĭ deschise la 22 judeţe de dincolo de Oltŭ, cu data Octombre 31, anulŭ 1788 şi alte 5 poruncĭ cătră 5 judeţe oltene, trămise sub adresa luĭ Pah. Ioniţă Buzescu şi Iordan Teodosie, ispravnicĭ de Dolj, ca eĭ să caute vămile în regie, prin ómenĭ de bună credinţă.

De alt-mintrelea pucin a trebuitŭ să fi produsŭ vămile, despre Austria maĭ alesŭ, de óre-ce încă din Iulie 11, anulŭ 1787, Mavrogheni opresce exportulŭ în Austria de *zahere*.

Circulară cătră vătăşeiĭ plaiurilorŭ, oprindŭ exportulŭ de zachere, fie câtŭ de puţină, prin mocanĭ bârsanĭ, ingăduindu-le să ia numaĭ porumbulŭ câtŭ le va trebui pentru mâncare aicĭ în ţéră la strinsŭ, dér nu a şi-lŭ exporta. Domnitorulŭ ordonă pentru acésta, să se întăréscă drumulŭ şi potecile plaiuluĭ. 1787, Iulie 11 (3).

Acéstă probiţiune a exportuluĭ zahareleĭ, ba chiar şi a importuluĭ de orĭ-ce marfă din Austria şi Ungaria, este generală la Februarie 3, anulŭ 1788, din causa împregiurăreĭ resboiuluĭ:

Cărţĭ la vătaşiĭ plaiurilorŭ

Domnitorulŭ le ordonă să întăréscă straşnicŭ paza hotaruluĭ şi drumulŭ mergereĭ în lăuntru, «şi de astăḑi inainte să nu ingăduiţi maĭ multŭ a trece în lăuntru, nicĭ suditŭ, nicĭ marfă de a lor, nicĭ zaharea, nicĭ rămătorĭ, nicĭ altŭ-felŭ de lucrurĭ a le lorŭ, cum nicĭ din lăuntru a veni aicĭ în ţéră asemenea să nu ingăduiţĭ sudiţĭ, séŭ vre unŭ felŭ de marfă a lor, şi cu totulŭ să fie opriţi, iar intâmplându-se venindŭ din lăuntru vre unŭ neguţitorŭ raia ca să iasă în ţéră, pre acela numaĭ să-lŭ laşi să vie cu marfa luĭ impreună, neopritŭ, care acéstă pază să o faceţĭ negreşitŭ cum o poruncimŭ, că veţĭ cădea în mare urgie».

(1) Cod. No. XVII, fila 121.
(2) Cod. No. XVII, fila 345.
(3) Cod. No. XVII, fila 191 verso

Cu privință la protecțiunea ce N. Mavrogheni acordă orașelorŭ în desvoltarea lor, avem de înregistratŭ aci hrisovulŭ Ploescilor, din 1786, Iunie 24, ca vorniculŭ Moruz să nu le ia taxe, orĭ chiriĭ de casă, și nicĭ unŭ amestecŭ să nu aibă Moruz cu orașulŭ și nicĭ cu loculŭ din jurulŭ orașuluĭ până la óre-care raze, fiind-că orașulŭ, acesta este și a fostŭ moșie domnéscă slobodă și cu nedreptate Alex. Ipsilant a datŭ orașulŭ luĭ Moruzi. Ba încă la 1781, cunoscêndu-șĭ greșala, însușĭ Ipsilant a revocatŭ hrisovulŭ sĕŭ datŭ luĭ Moruzi. In urmă Nicolae Caragea V. V. și apoĭ Mihaĭ Suțu iar cu nedreptate aŭ datŭ PloesciĬ luĭ Moruzi. Contra acestor hrisóve ultime aŭ reclamatŭ ploesceniĭ către Mavrogheni, care acum iarășĭ declară PloesciĬ de orașŭ liberŭ (1).

XI.

Edilitatea publică.

Centralisarea putereĭ în mânile Domnuluĭ, îl obliga a se ocupa de tóte cestiunile. Din disposițiunile luate de N. Mavrogheni, din direcțiunea edilitățeĭ Bucurescilor, avem de menționatŭ aci reintocmirea gardurilorŭ înconjurătóre Bucurescilor, gardurĭ făcute, cum scimŭ, sub Alex. Ipsilante:

«Iω N. P. Mavrogheni VV... D-ta vel Spătarŭ, fiindŭ-că ne înscĭințămŭ cum că gardurile care aŭ fostŭ făcute de jurŭ împrejurŭ Bucurescilor s'aŭ stricatŭ și prăpăditŭ la unile locurĭ, cu totulŭ remâindŭ vracnisce, deschise, pe unde póte intra și a eși nu numaĭ cu piciorulŭ, ci și cu carulŭ și fiindŭ-că mahalagiiĭ sunt datorĭ alŭ face și alŭ drege la locŭ, ca unulŭ ce este pentru însășĭ a lor împrejmuire ; iată poruncimŭ dumitale, să rînduescĭ zapciĭ harnicĭ prin tóte mahalalele margineĭ, ca să pue pre mahalagiĭ să drégă și să facă gardurile pe unde sunt stricate, întemeindu-le bine, precum aŭ fostŭ ântêiŭ făcute și în grabŭ să le săvîrșéscă până este și vreme bună, stândŭ zapciiĭ d-tale mumbașirĭ asupra lor, până ilŭ vor isprăvi, cum poruncimŭ, fără zăbavă, remâindŭ deschise numaĭ drumurile podurilor ce sunt cu străjĭ. 1788, Octombre 28. (2).

(1) Cod. No. XVII, fila 44.

Se vede că de Moruzescĭ nu era mulțămitŭ Mavrogheni. El luă in 10 Iulie, 1786, dela Vornicul Moruzi și 14 sălașe de țiganĭ ce i s'aŭ fostŭ dăruitŭ dintre ceĭ domnescĭ, de către Mihaĭ Vodă Suțu, sub cuvênt că aceĭ țiganĭ sunt de preste Dunăre, răia a împar. turcescĭ, ce potŭ fi considerațĭ ca țiganĭ domnescĭ, iar nu ca țiganĭ particularĭ.

Cod. XVII, fila 29 verso.

(2) Cod. No. XVII, fila 338.

Unŭ asemené gardŭ nu era numaĭ pentru vama oraşuluĭ, dér şi pentru siguranţa publică sub Mavrogheni. Iată unŭ pitacŭ curiosŭ adresatŭ de Domnitorŭ către Logofĕtulŭ Spătărieĭ şi către Ceauşŭ — din 1787, Februarie 4, — imputându-le că o muĭere a pututŭ fugi din Bucurescĭ fără scirea străjilorŭ:

Pitacŭ către Logofĕtulŭ spătărieĭ şi către Ciauşŭ, din 1787 Februarie 4. Poruncimŭ Domnia mé către Logofĕtulŭ al spătărieĭ şi d-tale Ciauşŭ spătărescŭ, fiindŭ-că amŭ luatŭ D-nia mé insciinţare cum că *astă-nópte aŭ fugitŭ o muiere din Bucurescĭ, de care fórte ne-amŭ tulburat D-nia mé asupră-vă* : de ce se nu fie strejile cu paza cea cuviinciósă ? şi ce fel de stréjă păzescŭ, când potŭ şi muerile a eşi din Bucurescĭ nóptea fără de nicĭ o oprire ? cu adevĕratŭ vrednicĭ sunteţi de pedépsa cé maĭ gré. Ci dar, deschideţi-vĕ ochi şi întăriţĭ *strejile bine pre totă marginea Bucurescilor*, de jurŭ împrejurŭ, ca se nu se maĭ întâmple altă dată a puté dosi omŭ séŭ muiere din Bucurescĭ şi a nu'lŭ prinde strejariĭ, că în credinţa luĭ Dumnezeŭ vĕ spânzurŭ încălţaţĭ-îmbrăcaţĭ!» (1).

Pentru grija pavelelor, a curăţenieĭ stradelorŭ, era şi sub Mavrogheni totŭ *Epitropia* intocmită sub Ipsilante. Cutia acesteĭ epitropiĭ era însa slăbită în fondurĭ, din causă că boeriĭ nu-şĭ plăteaŭ sumele datorite la îmbrăcare de caftanurĭ.

Atuncĭ N. Mavrogheni, insciinţatŭ că boeriĭ ce îmbracă caftane de boerĭ, cum şi ispravniciĭ ce se orânduescŭ şi egumeniĭ, nu maĭ daŭ *araclulŭ* lor la cutie şi fiind-că aceştĭ banĭ servescŭ la podurile din Bucurescĭ: «într'acéstă vreme când sunt cheltuelile grele ale d-lor boerilorŭ şi ale egumenilorŭ, să aibă deosebire şi uşurinţă la data acestuĭ havaetŭ, din ceea ce da maĭ înainte, şi să dea totuşĭ şi ceva la cutie..... otărîmŭ că dela vel Banŭ până la vel Postelnicŭ, să dé la cutiă câte talerĭ 20, şi dela vel Clucerŭ până la vel Comisŭ să dea câte talerĭ 10; iar dela vel Sardarŭ în josŭ, când vor îmbrăca [illegible] caftane, orĭ halia orĭ paalicŭ, până la celŭ micŭ, cum şi ispravniciĭ să dé câte talerĭ 5, şi egumeniĭ mônăstirilorŭ marĭ câte talerĭ 2[illegible], iar aĭ mônăstirilorŭ celor-l-alte câte talerĭ 10. După care [illegible] orânduială să aveţĭ d-vostră boerĭ epitropĭ a urma». 1789, Martie 24 (2).

[illegible] avé în considerare dificultăţile boerilorŭ în [illegible] [illegible] reduse darea lor la cutia epitropieĭ.

[illegible] după sosirea în ţéră a luĭ N. Mavrogheni, el aflândŭ cutia

(1) Cod. [illegible] XVI fila 126 verso.
(2) Cod. XVII fila 346.

epitropieĭ sleită, ordonă Spătaruluĭ și Ageĭ să oblige la repararea podurilor séŭ pavelelorŭ, pre chiar prăvăliașiĭ séŭ proprietariĭ de case, fie-care în dreptul caseĭ sale.

Eată pitaculŭ în resumatŭ:

Pitacŭ către spăt. și Aga din 1786 Iunie 20. Vodă a găsitŭ podurile din tîrgŭ câtŭ și de prin mahalale fórte stricate, așa că pe unele ulițe nu póte obștea să trécă nicĭ călare. Poruncesce ca tîrgovețiĭ, prăvăliașiiĭ și mahalagiĭ să fie obligațĭ a drege pavéaua dinaintea prăvălieĭ și a porțiĭ, pe unde este podulŭ cu podéua să facă totŭ cu podene, iarŭ în mahalalele pe unde sunt făcute lesĭ cu tufă și cu paie să le repare cu de acestea (1).

Podurile pe apa Dâmboviţeĭ se făcea, cum vĕḍurăm, maĭ adese de cătră mahalagiĭ. Podulŭ dela Radul Vodă a fostŭ făcutŭ de cătră egumenulŭ Mŏnăstireĭ. La 1787, Aprile, fiindŭ stricatŭ, Mŏnăstirea fu silită, cu mumbașirŭ, să-lŭ restaure, dér la 14 Aprile, se ridică mumbașirulŭ. (2)

Maĭ este unŭ Pitacŭ din 1787, Decembrie 9, cătră boeriĭ epitropĭ, pentru podulŭ ce se face în mahalaua sfințiĭ Apostolĭ (3).

Epitropia este silită a da sémă în 1788, August 31, prin cartea Domnitoruluĭ (4).

Una din preocupările luĭ N. Mavrogheni, fu înmulțirea apeĭ în Bucurescĭ. Dăm la anexe actele luĭ, relative la întemeiarea conductelorŭ de ape, adusă la casa principală de ape, lângă biserica luĭ, unde construi unŭ chioșcŭ frumosŭ, care deveni loculŭ de preămblare a totŭ orașulŭ și a luĭ Vodă. Acolo avé el și o villă, de care vorbesce Anastase în Istoria luĭ Mavrogheni (5).

(1) Cod. No. XVII fila 39.

(2) Pitacŭ scutindŭ pre mŏnăstirea Radu Vodă de a face pod lângă mŏnăstire pe Dâmbovița, după cererea mahalagiilorŭ, fiindŭ-că acelŭ podŭ este pentru usulŭ lor și decĭ mŏnăstirea nu e obligată al reface. Pre celŭ vechiŭ l'aŭ fostŭ făcutŭ unŭ anteriorŭ egumenŭ din bună-voință. Acésta s'a adeverĭtŭ de Filaret Episcopŭ Rîmnic, și de boerĭ din Divanŭ D. Ghica vel Ban, Manolache Brâncoveanu vel Vornicŭ de țéra de jos. Să i se ridice decĭ *mumbașirulŭ* de esecuțiune.

Cod. No. XVII, fila 176.

(3) Cod. XVII, fila 246.

(4) Carte la epitropiĭ cutieĭ. din 1788, August 31, cerend dare de sémă generală de baniĭ cutieĭ. Velițiĭ logofețĭ să aibă a trămite acéstă carte.

Cod. No. XVII, fila 321 verso.

(5) Veḍĭ Buciumulŭ din 11 Ianuarie, 1861.

11 cărți date la boerĭ pentru cișmele din 1786 Noembrie 11

Domnitorulŭ ḑice, că cu ajutorulŭ Maiceĭ Domnuluĭ a căruia Bună-vestire se prăsnuesce la scaunulŭ nostru din curtea veche, și cu cheltuiala sa (a Domnitoruluĭ) s'aŭ adusŭ pentru podóba polițieĭ și îndestularea orașuluĭ «apele dela Crețulescĭ făcêndu-se cișmele curgătóre atâtŭ în lăuntru curțiĭ și afară din pórtă câtŭ și în deosebite locurĭ și părțĭ ale politieĭ, ĭarŭ maĭ vîrtosŭ afară la câmpŭ de marginea Bucurescilor în loculŭ ce se numesce la căpătâiulŭ poduluĭ Mogoșoieĭ am ridicatŭ o înfrumusețată zidire făcêndŭ chioșcŭ cu odăĭ și cu tótă podoba susŭ și josŭ și havuzŭ precum este de față vĕḑutŭ, unde potŭ ajunge și toțĭ locuitoriĭ aĭ politieĭ, de mergŭ pe josŭ, fiindŭ aprópe, și 'șĭ facŭ priveala lor». Aceste ape Domnitorulŭ le închină luĭ Dumneḑeŭ care l-a ajutatŭ și pe care 'l rogă să-l ajute și la aducerea altorŭ ape de la «Giulescĭ» întru maĭ multă îndestulare. Decĭ fiindŭ că dintr'aceste ape ot Crețulescĭ, am bine-voitŭ și din însășĭ proerisulŭ Domnieĭ mele am cugetatŭ ca să arĕtămŭ har către dumnéluĭ cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele . . . . . . întru cinstea și îndestularea caseĭ d-luĭ și a tuturorŭ ómenilorŭ caseĭ d-luĭ și a împrejurașilorŭ mahalagiĭ, am datŭ der d-sale acéstă domnéscă carte, ca să aĭbă una mĕsură de apă, care mĕsură de apă să fie d-luĭ volnicŭ a o metahirisi la casa d-luĭ. Pentru care hotărîmŭ ca nicĭ o dinióră să nu se împuțineze, nicĭ să i se ia acéstă mĕsură de apă... atât d-sale cât va avé vĭață dela Dumneḑeŭ, cât și după sevârșirea d-luĭ să remâie la casa d-sale vecinică și ne strămutatŭ, ca unŭ harŭ ce dintr'a nóstră ostenelă și cheltuială i-am făcutŭ, după volnicia ce am avutŭ pe a nóstră dréptă lucrare. Dreptŭ aceea, poruncimŭ d-vóstră epitropilorŭ, ce vețĭ fi după vreme asupra cismelelorŭ din Bucurescĭ, cum și ție *suilgi bașa* și meșterilorŭ suilgiĭ, și veaĭ scutelnicilorŭ ce sunteți orânduițĭ pentru șanțulŭ cișmelelorŭ, nu numaĭ să vĕ ferițĭ a face după vreme vre-o scădere de mĕsură de apă a d-sale, și încă ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ să aĭbă a-ĭ da meșteriĭ suilgiĭ în vreme ce va avé trebuință de vre unŭ meremetŭ și de curățenie».

Iată boeriĭ carĭ aŭ căpătatŭ apă:

Vel Ban Ghica, Pach. Crețulescu, Cluc. Slatineanu, Vor. Moruzi, Mŏnastirea Sf. Sava, vel Ban Filipescu, Vor. Racoviță, Cluc. Ioniță, Cluc. Zamfir, Vorn. Ianache Văcărescu, Logof. Dudescu, Vorn. Pârșcoveanu, Logof. Manolache Brâncoveanu, Logof. Greceanu (1).

Cismelele eraŭ unŭ venitŭ alŭ cutieĭ epitropieĭ obstescĭ. Pentru regularea acestuĭ venitŭ, N. Mavrogheni dete o carte din 1787, Iunie 25, ce o [illegible] aci, după Cond. No. XVII, dela Arh. Statuluĭ, fila 196 verso.

Prin [illegible] primăvară alŭ cișmelelorŭ, Mavrogheni [illegible] îngrijirea lor [illegible] adunarea veniturilorŭ lor, la obstésca epitropie.

[illegible] să se [illegible] la alte trebuințe, și [illegible] trebuință de a se drege [illegible] a se meremetisi vre una din aceste [illegible] când se va întâmpla să se strice, să lipsescă [illegible] din acea, printr'acéstă carte a Domnieĭ mele, orânduimŭ pe iubitoriĭ de Dumneḑeŭ [illegible]

(1) Cod. No XVII, fila 198.

Păr. Episcopŭ de Rîmnicŭ, Chir. Filaret, ca să se strîngă banĭ din eratulŭ fôntânelorŭ la Sf. sa, ca unulŭ ce este celŭ maĭ ântêiŭ epitropŭ alŭ acestorŭ fôntânĭ şi prin a Sf. sale epistasie şi a d-lor sale celor-l-alţĭ boerĭ epitropĭ, să se cheltuéscă la cele ce va fi de trebuinţă, urmândŭ însă Sf. sa din preună cu d-lor boeriĭ epitropĭ, pentru cheltuéla fôntânelorŭ şi pentru prisosulŭ ce va rĕmânea din banĭ pe anŭ, intocmaĭ după coprinderea hrisovuluĭ Domnieĭ mele şi acésta spre a se strînge eratulŭ la Sf. sa, să urmeze în cît va avé vĭaţă, ĭar după petrecania sf. sale să remâĭe a se strînge iratulŭ ĭarăşĭ la cutie, prin d-lor epitropiĭ».

Maĭ esistă unŭ pitacŭ la isprăvnicia din Muscel, 1786, Maĭ 27, să trămiţă la Bucurescĭ *11 olarĭ* românĭ, să ajute la regularea cismelelorŭ cu plata hotărîtă. Asemenea s'aŭ cerutŭ alţĭ 11 olarĭ din jud. Dâmboviţa (1).

Alte mĕsurĭ de edilitate:

Oprire de a slobodi arme în oraşŭ.

Pitacŭ cătră vel Spătarŭ şi vel Aga.

«Fiind-că este şi lucru de primejdie şi de spaimă a se arunca în lăuntru Bucurescilor, întru norod, pistóle şi puscĭ, fără de nicĭ o trebuinţă, iată poruncimŭ d-tale Spătarŭ şi d-tale vel Agă . . . să daţĭ poruncĭ la toţĭ zapciiĭ d-vóstră, că orĭ pre cine va prinde aruncândŭ pistolŭ, séŭ puşcă, ver pre uliţă, séŭ prin curţĭ, pre unulŭ ca acela să aibă voie zapciiĭ d-vóstră a intra ver unde va fi ca să-lŭ aridice să'lŭ aducă la D-nia mé ; însă să daţĭ ântêiŭ de scire cu pristavŭ la tótă obştea, ca să fie înscüinţaţĭ de acéstă poruncă şi după aceea când nu se vor supune să urmaţĭ după cum vĕ poruncimŭ (2)». 1787, Iulie 25.

Regule pentru slugĭ.

Pitacŭ domnescŭ cătră vel Spăt. şi cătră vel Aga, pentru slugĭ, în ce chipŭ să le dé stăpâniĭ simbrie.

Slugile să servéscă până la sorocŭ.

La eşire, stăpânulŭ să le dée adeverinţă la mână, ca să-ĭ serve acestŭ atestatŭ de a intra la altŭ stăpânŭ, şi fără de care nimenĭ să nu-lŭ priméscă în slujbă.

Cu pristavŭ să dée de scire în totŭ oraşulŭ Bucurescĭ, că este opritŭ a da simbrie maĭ mare decât se urmézã, şi că nu e liberŭ să se priméscă slugă şi posluşnicŭ pre celŭ fără răvaşŭ dela stăpânulŭ anteriorŭ. Sluga care va cere maĭ mare simbrie, decât a avutŭ, şi stăpânulŭ care va da maĭ mare simbrie, se vor pedepsi. Se va lua dela dânsulŭ la cutia de milostenie, baniĭ ce dă maĭ multŭ ca simbrie, de vreme că-ĭ risipesce fără de rânduĭală. Stăpânulŭ încă este datorŭ să dea slugiĭ răvaşŭ de bună purtare. 1786, Iunie 5 (3).

---

(1) Cod. No. XVII, fila 12.
(2) Cod. XVII, fila 201.
(3) Cod. XVII, Arch. Stat., fila 22.

Coşarĭ şi mĕsurĭ pentru focŭ.

Pitacŭ cătră vechilulŭ spătărieĭ şi cătră d-luĭ vel Aga, din 1786, Maĭ 20, ca prin *«pristarŭ să dée scire la toţĭ de obşte, atâtă casnicilorŭ câtŭ şi prăvăliaşilorŭ»* să aibă grija de a-şĭ mătura coşurile in vreme. Asemené să daţĭ «straşnica poruncă coşarilorŭ, ca nelipsitŭ să âmble in tóte ḑilele prin mahalale». Pitaculŭ maĭ adaugă că toţĭ prăvăliaşiĭ să aibă după obiceiŭ putină cu apă, care să fie totŭ-d'auna plină, sub pedépsa grea. in casŭ de focŭ din pricina luĭ şi cu ameninţare de a respunde pagubile. Aga şi vechilulŭ spătărieĭ, se privegheze de aprópe, spre a nu se intâmpla primejdie «căcĭ şi asupra d-stră ne vom turbura şi nu veţĭ avea nicĭ unŭ respunsŭ» (1).

Umblare cu trăsurĭ.

Pitacŭ Domnescŭ cătră vel Spăt. si vel Aga, din 1787, Martie 6.

Domnitărulŭ porunceşce ca butcile, carele şi căruţele *să nu maĭ âmble iute [illegible], că s'aŭ intémplatŭ şi mórte de omŭ, cum a fostŭ casulŭ cu Ion Saru-[illegible]*, când s'a călcatŭ o muĭere şi a omorît'o cu róta caruluĭ, *«fiindă aprópe de [illegible] că vizitiiĭ din blestemata firea lor, obicĭnuiţĭ fiindŭ a se întrece unulŭ [illegible] şi a alerga cât potŭ cu butcile şi caretele pe uliţă*, şi fiindŭ-că pe uliţă [illegible] nelipsită urdină ómenĭ pre josŭ şi călărĭ, la trebuinţa lor, negreşitŭ se potŭ intémpla multe ca d'alde acestea. *«Cu pristară să se restéscă tuturorŭ: [illegible] marĭ să-şĭ infrâneze vizitiiĭ, să mérgă incetŭ pe uliţă, priveghiindă [illegible] alta*, strigândŭ înainte să se păzéscă, iar maĭ vêrtosŭ când [illegible] să aştepte să se cureţe şi să se lărgéscă loculŭ de a trece, séŭ [illegible] mergerea cu mare liniste şi încetinelŭ. Domnitorulŭ ordonă zapciilorŭ [illegible] a-lŭ da josŭ de pe capră pre contra-venitorŭ şi a-lŭ [illegible] spătarŭ şi aga la Domnŭ să-şĭ ia pedépsa. Toţĭ să fie cu prive-[illegible] zapciiĭ şi căpitaniĭ de respântiĭ şi aga vor fi respunḑĕtorĭ» (2).

XII.

Mavrogheni şi poporulŭ.

[illegible] ḑice, că N. Mavrogheni «cătră poporŭ se areta [illegible] iar cătră boerĭ despreţuitorŭ şi tiranŭ» (3). [illegible] e dréptă. Este insă util s'o do-[illegible]

[illegible] M. Suţu.

Așîa este pitacŭlŭ circularŭ, ce N. Mavrogheni trămisă tuturorŭ proprietarilorŭ de moșiĭ, mŏnăstirĭ, schiturĭ, boerĭ marĭ și alŭ doilea, boerinașĭ, mazilĭ..... curĕndŭ după ce sosi în Bucurescĭ, la 28 Maĭ, anulŭ 1786, și prin care Domnulŭ ișĭ manifestă otărîrea de a apĕra pre țĕranulŭ clăcașŭ, contra asupririlorŭ moșierilorŭ.

Eată actulŭ acesta fórte importantŭ:

Cărțĭ deschise la 17 isprăvniciĭ despre *clacă* și *religiune.*

«Cuvioșilor Arch. egumenĭ și epitropĭ de pe la mŏnăstirĭ, starițilorŭ de pe la schiturĭ, d-vóstre boerilorŭ marĭ și al doilea, boernașilorŭ, mazililorŭ și tuturorŭ celorŭ ce avețĭ moșiĭ și sate în județulŭ . . . . sănătate, vĕ facemŭ Domnia-Mé în scire, că viindŭ de acum înainte vremea a totŭ lucrulŭ pămĕntuluĭ, a dijmeĭ bucatelorŭ, a trebilorŭ caseĭ fieșcăruia stăpânŭ de moșie, când avețĭ a cere de la săteniĭ ce vĕ locuescŭ pe moșiĭ, datoria cea ce vĕ sunt datorĭ a lucra și a da pentru dreptulŭ pămĕntuluĭ, nu amŭ lipsitŭ maĭ dinainte, din vreme, a vĕ da domnescele nóstre învĕțăturĭ și poruncĭ și a vĕ arĕta scoposulŭ și voința Domnieĭ mele în ce chipŭ este, ca să povățuițĭ pe isprăvniceiĭ ce-ĭ avețĭ, în ce chip să se pórte cu locuitoriĭ, cum și înșișĭ cuvioșia vóstră și d-vóstră să fițĭ următorĭ, după cum maĭ jos se coprinde:

«Fieșĭ care stăpân de moșie să nu supere pe locuitorĭ peste poruncile domnescĭ și preste dreptulŭ acela ce este alŭ moșieĭ obicĭnuitŭ și scrisŭ prin condicĭ, nicĭ la clacă nicĭ la dișmă, nicĭ să metachiriséscă pe locuitorĭ ca pe țiganĭ séŭ ca pe nisce robĭ, a-ĭ frământa și a-ĭ sfărâma fără de milă, nicĭ să-ĭ căsnéscă, să-ĭ bată, séŭ să-ĭ ocărască cu înjurăturĭ nesuferite, pe dênșiĭ, séŭ pe soțiile lor, socotindu-vĕ fieșĭ care, că toțĭ zidirea luĭ D-ḑeŭ suntem și toțĭ frațĭ întru Christos ne numim, după cum ḑice sfânta evanghelie, și aceĭa ne sunt dațĭ ca un amanet de la care ne folosim și ne indestulăm. Pentru aceea trebue să-ĭ metachirisim pe dênșiĭ după cum este voia luĭ D-ḑeŭ, cu blândețe, cu bunătate și cu cuvintă de omenie, fiindu-ne milă de prostimea lor și atâta la lucru de clacă să nu-ĭ îngreuneze preste obiceiulŭ pămĕntuluĭ, séŭ preste vreme, séŭ a-ĭ trimite pe la moșiĭ depărtate, cât și la luatul de dișmă să nu-ĭ păgubéscă a le lua orĭ maĭ multŭ preste drépta ḑeciuală și preste cuprinderea poruncilor domnescĭ, orĭ cu banițe maĭ marĭ și preste vreme, orĭ a alege și a le lua fruntea bucatelorŭ, ci precum le dă lorŭ D-ḑeŭ rodulŭ bucatelorŭ, așa și stăpânulŭ moșieĭ să priméscă și din bunŭ și din prostŭ și întru tóte să păzéscă dreptatea și orânduéla lorŭ, făcĕnd pe celŭ prostŭ, cu cuvĕntulŭ a-l înțelege și a împlini datoria luĭ, care este dreptulŭ stăpânuluĭ moșieĭ, séŭ când se întêmplă între dênșiĭ vre-un rĕŭ omŭ, semețŭ și împotrivitorŭ, pe unulŭ ca acela să-lŭ arĕtațĭ la dregătorĭ, ca cu judecată și cu dreptate să-lŭ supue și să-lŭ facă se urmeze, iar să nu pedepséscă cinevașĭ de sine și nicĭ înși-vĕ, nicĭ ceĭ orânduițĭ ómenĭ aĭ voștri, că pentru aceea avemŭ orânduițĭ dregătorĭ și zabețĭ pe afară. Ci darŭ să fițĭ următorĭ toțĭ după poruncile Domnieĭ mele, căcĭ cine se va îndrăsni a face vre-o urmare preste porunca Domnieĭ mele, să scie, că va fi căzut în urgie. Lângă acestea tóte, se cade cuvioșiilorŭ vóstre, egumenilor, protopopilor, preoțilorŭ, ce sunteți parte bisericéscă, cum și d-vóstră boerilorŭ marĭ și al doilea, ce suntețĭ cu sciința învĕțătureĭ, ca și pentru ale legeĭ, să arĕtațĭ celorŭ proștĭ, *învĕțându-ĭ cu blândețe și cu durere cum să viețuiéscă, ca nisce pravoslavnicĭ curațĭ, făcĕndu-vĕ la acésta întêiŭ d-vóstră paradigmă cu urmarea celorŭ bune, ca să vaḑă ceĭ proștĭ, să se îndemneze*

să nu petrécă dobitocesce, fără de biserică și fără de grijanie și sporedanie la vreme. *și în scurt ca pe nișce fiĭ aĭ voștri să-ĭ areți și să-ĭ iubiți: căcĭ avem a da sémă pentru acésta înaintea luĭ D-ḑeŭ;* drept aceea nu numaĭ d-vóstră să urmați datorieĭ creștinescĭ. ci maĭ vîrtosŭ pe copiiĭ voștri când mergețĭ la biserică să-ĭ tragețĭ. ca păstorulŭ oile séle. și cât pentru d-vóstră de ațĭ mersŭ séŭ nu. nu este atâta păcatŭ. când vede Dumneḑeŭ că avețĭ credință și dragoste, ĭar supușiĭ voștri. carĭ locuescŭ pre lângă voĭ. ceĭ ce avețĭ sciința învĕțăturei, carĭ spânzură la a vóstră chivernisire. cum și copiĭ voștri de nu vor petrece creștinesce, să scițĭ că păcatŭ este în grumazul vostru: ĭar când vețĭ avea grijă pentru dénșiĭ, cum ḑicem. se scițĭ că maĭ multŭ harŭ vețĭ afla dela milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru dénșiĭ decât pentru rugăciunele d-stră. Dar și locuitoriĭ săteniĭ trebue, la cele ce sunt datorĭ către stăpânulŭ moșieĭ, să nu se împotrivéscă, ci cu protimie să împlinéscă datoria lor și dreptulŭ acela ce este al stăpânuluĭ moșieĭ, claca să o facă pe deplinŭ în ḑilele cele orânduite și obicĭnuite și de vreme fără nicĭ o împotrivire, lucrulŭ lorŭ, și cu înbărbăție, ĭar nu silitu și fără tragere de inimă: ḑioa să o apuce de diminéță însușĭ casniculŭ și celŭ vrednicŭ de muncă, ĭar să nu trămiță copiĭ séŭ muĭerile lor: dișma să 'șĭ-o dea deplinŭ cu dreptate și de vreme, ca să nu păgubéscă stăpânulŭ moșieĭ întru nimicŭ de dreptulŭ luĭ; pentru că cum voim binele și fericirea lor. și precum îĭ ĭubim pre dénșiĭ, așĭa voim și drepturile stăpânilor de moșie să se păzéscă și să nu suferimŭ nedreptatea, séŭ paguba, nicĭ la o parte, nicĭ la alta: ceĭ micĭ celor marĭ să le dea cinstea cuviincĭósă, să cunóscă pre stăpânulŭ moșieĭ de volnicŭ pe pămêntulŭ sĕŭ. Poruncimŭ și d-vóstră ispravnicĭ aĭ județelorŭ. tóte acestea câte poruncimŭ maĭ susŭ, să păzițĭ a se griji, atâtŭ pentru stăpânii moșielorŭ, ca să nu supere pre locuitorĭ maĭ multŭ peste obiceĭu, la lucru de clacă, séŭ la cerere de dișmă, nicĭ să-ĭ căsnéscă, séŭ să-ĭ metahiriséscă fără de milă ca pre țiganĭ și robĭ, cât și pentru locuitorĭ a nu se împotrivi la cele drepte și obicĭnuite ale stăpânuluĭ moșieĭ și a se purta și eĭ cu orânduĭala cea bună și cuviincĭósă, făcêndŭ pre ceĭ rĕĭ cu cuvêntulŭ să înțelégă spre a urma, și dândŭ ajutorulŭ celŭ cuviincĭosŭ stăpânuluĭ de moșie la cele drepte și cuviincĭóse. Să nu avețĭ grijă numaĭ întâiŭ când vĕ vine porunca nóstră și apoĭ să o dațĭ uităriĭ. aŭ să maĭ asceptațĭ a doua și a treia poruncă, pentru câte o trébă ci și după acésta. pururea și în tótă vremea în urmă să avețĭ luare aminte ca să se păzéscă voința nóstră. pentru că a doua poruncă vĕ va fi cu urgie, și cartea acesta să punețĭ să o citéscă întru auḑulŭ egumenilorŭ, boerilorŭ și tuturorŭ stăpânilorŭ de moșiĭ; așișderea să o citéscă întru auḑulŭ tuturorŭ sătenilorŭ ca să o înțelegă de obște, și în scurtŭ să o facețĭ acésta cunoscută și sciută tuturorŭ, la marĭ și la micĭ, și să avem rĕspunsŭ (1). 1786, Maĭ 28».

Nu numaĭ că ceru N. Mavrogheni ca moșieriĭ să nu încarce pe clăcașĭ în lucru peste ponturĭ. dér, unde putea, el maĭ scădea chiar și din ḑilele datorite de sătenĭ.

Așia avem o carte de judecată. a sătenilorŭ de pre moșia Mi-[illegible]-Tirgoviștea. Domnitorulŭ apĕră pre sătenĭ contra pretențiunilorŭ [illegible] Mitropolieĭ. căre le cere clacă 12 ḑile pre anŭ. pe când

(1) [illegible]

Domnitorulŭ 'ĭ recunósce datorĭ numaĭ cu șése dile, și amenință cu pedépsă grea pre dichiulŭ mŏnăstireĭ care a maltratatŭ pre țĕranĭ (1).

Sub N. Mavrogheni aflăm întemeiate unele slobodiĭ de Sirbĭ (bună óră la Cornățelŭ în Ilfovŭ) cu anume învoelĭ de clacă și ruptă la visterie (2).

XIII.

Cultura publică sub Mavrogheni.

Din douĕ privințĭ ne remâne a maĭ vorbi despre N. Mavrogheni înainte de a ne ocupa de evenimentele din anulŭ 1787 și înainte, cu referință la politica externă și la resboiŭ.

Prima întrebare este cu referință la cele ce Mavrogheni, orĭ carĭ sub Mavrogheni s'aŭ realizatŭ, pentru cultura generală a țĕreĭ.

Este necontestabilŭ, cà scólele reorganizate de Alex. Ipsilant, aŭ primitŭ protecțiunea luĭ N. Mavrogheni.

In August 25, anulŭ 1786, Mavrogheni ordonă tuturorŭ ucenicilorŭ dela scóle, să asculte de Filaret, episcopulŭ de Romnic pre care l'a orînduitŭ nazirŭ asupra scolilorŭ domnescĭ. Eată pitaculŭ:

«Fiind-că dumnéluĭ ĭubitorulŭ de Dumnedeŭ, părintele episcopŭ Rŏmnic Filaret, este orînduitŭ de Domnia mé asupra *scólelorŭ domnescĭ nazirŭ*, și purtătorŭ de grijă, poruncim tuturorŭ *ucenicilorŭ* dela *scólă*, să nu arĕtațĭ împotrivire povățuirilorŭ séle, ci să fițĭ următorĭ și ascultătorĭ, mulțămindu-vĕ cu mila ceea ce vĕ este orânduită de Domnia mé, care să nu o socotițĭ ca léfă și datorie, ci să o cunóscețĭ o milă dela Domnia mé rînduită spre mângâerea și ajutorulŭ vostru, în vreme ce voĭ nu slujițĭ Domnieĭ, séŭ altuia, ci înșive vouĕ, vĕ slujițĭ folosulŭ și procopséla vóstră. Pentru aceea dar, mulțămindu-vĕ la mila ceea ce este orînduită, să fițĭ sîrguitorĭ la învĕțătură, ca să arĕtațĭ rodŭ, pentru că celŭ nemulțămitŭ și neurmătorŭ, pre acela arĕtându-ni-lŭ sf. sa, îl vom lipsi și-lŭ vom isgoni» (3). 1786, August 25.

Incă în primulŭ anŭ alŭ Domnieĭ séle, N. Mavrogheni se otărésce să înființeze o scólă în seraiulŭ românescŭ din Constantinopole, unde

(1) Cod. No. XVII, fila 62. Vedĭ anexa.
(2) Cod. No. XVII, fila 130. Vedĭ anexa.
(3) Cod. No. XVII, fila 73 verso.

să învețe 7 tinerĭ pămêntenĭ limba turcéscă. Domnitorulŭ însărcinéză pre vel Banu Enache Văcărescu cu alegerea tinerilorŭ bursierĭ aĭ Domnuluĭ, din fiĭ de boerĭ marĭ câțĭ-va, și câțĭ-va din boeriĭ de alŭ doilea, orfanĭ séŭ cu părințĭ.

Eată pitaculŭ către boeriĭ epitropĭ obștescĭ:

Pitacŭ către boeriĭ epitropĭ

«De vreme ce între alte necuviinciόse lucrurĭ ce prin băgare de sémă am vedut Domnia mé că se află aicĭ în țéra Domnieĭ mele, este unul și acesta de a nu se afla între pămênteni, nicĭ în orânduiala boeréscă, nicĭ în cé de alŭ doilea, vre unul ca să aibă sciință de carte turcéscă, ce este limba *cé maĭ trebuinciósă într'acéstă țéră*, care se află sub stăpânirea pré puterniculuĭ othomanicesc Devlet, și socotind Domnia mé, că și la acésta nu este pricină alta decât neîndeplinirea datorieĭ ce se cuviné să aibă luminațiĭ Domnĭ, seleflĭ noștri; asupra acesteĭ facerĭ de bine amŭ cugetatŭ Domnia mé, din rivnă părintéscă fiind pornițĭ, ca să impodobim țéra întru cât Dumnedeéesca providență ne-aŭ orânduit otcârmuitor, maĭ virtos pentru acéstă facere de bine, și cu invĕțătura acestuĭ cinstit și trebuinciosŭ dialectŭ, pentru ca să rĕmâie deapururé pomană; dreptŭ aceea, de osebĭ de scopos ce avemŭ ca să aducemŭ și aicĭ dascălĭ de acéstă învĕțătură, fiind că am hotărît să facem *scólă a țĕreĭ la Țarigrad, în saraiul țĕreĭ Românescĭ*, cu cheltuiala Domnieĭ mele, unde se învețe 7 tinerĭ pămêntenĭ acéstă limbă, poruncim să cercetațĭ fără zăbavă, ca să aflațĭ 7 pămêntenĭ, atât din fiĭ de boerĭ scăpătațĭ, doĭ-treĭ, cât și din orânduiala de al doilea treĭ-patru, séŭ cu părințĭ, séŭ fără părințĭ, carĭ să voiască a merge să dobândéscă acest lucru rivnit, dupe cum dicem, cu cheltuiala Domnéscă. Și de vreme ce acești ucenicĭ, pentru ca să se îndestuleze fără zăbavă de acéstă învĕțătură, face trebuință a avé óreșcare însciințare și de gramatica grecéscă, amŭ orânduitŭ Domnia mé cercetătorŭ acesteĭ pricine și purtător de grije pe d-luĭ vel vorn. Ianake Văcărescu. Decĭ dintre aflândŭ acești ucenicĭ dupe mijloculŭ ce vĕ poruncimŭ se-ĭ trimetețĭ la d-luĭ vel vornicŭ, ca urmândŭ a face cuviinciósa cercetare dupe părunca ce i-am datŭ a-ĭ griji și a-ĭ găti dupe voința Domnieĭ mele și așa se-ĭ pornéscă la Țarigrad, în numele luĭ Dumnedeŭ și cu blagoslovenia Domnieĭ mele, ca se învețe și să se procopséscă, să fie de folosŭ țĕreĭ, bucurie stăpâniriĭ și pomenire Domnieĭ mele deapururea». (1) 1786, Octombrie 1.

In 1787, Iunie, esista scóle românescĭ în Focșanĭ și Tîrgoviște, cum resultă din pitaculŭ luĭ N. Mavrogheni (2), în coprindere:

«Dumnélor boerilor epitropĭ, din talerĭ 50 ce era a se da doctoruluĭ Manicat, eată vĕ poruncimŭ, talerĭ 15 să dațĭ dascăluluĭ ce s'a orânduitŭ cu deosebită carte a Domnieĭ mele la Focșanĭ, și talerĭ 15 să dațĭ dascăluluĭ ce s'a orînduitŭ la Tîrgoviște, jud. Dâmbovița». 1787, Iunie 8.

(1) Cod. No. XVII, fila 120.
(2) Cod. No. XVII, fila 199.

Sciinţa este representată în ţéră abé prin doctorĭ, apotecarĭ şi câţĭ-va inginerĭ (1). Spitalulŭ Colţea din Bucurescĭ, are şi el doctorĭ şi spiţerĭ propriĭ. Cu pitaculŭ din 21 Iunie 1786, Mavrogheni numi pre doctorulŭ Constantin, medicŭ alŭ *scólelorŭ*, ĭar alŭ Bucurescilor pre cunoscutulŭ doctorŭ Caracaşĭ. La orfanotrofie întări pre doctorulŭ Silvestru.

Eată pitaculŭ de rânduire al doctorilorŭ:

«D-lor boerilorŭ epitropĭ, fiindŭ-că m'am pliroforisitŭ Domnia mé pentru Caracaşĭ dohtorulŭ politieĭ de aicĭ, cum că este *practicosŭ* şi *prothimosŭ* la trebuinţele ţéreĭ, de care toţĭ sunt mulţămiţĭ, étă-lŭ orînduim şi Domnia mé a fi ĭară dohtorŭ alŭ politieĭ, căruĭa, poruncim să daţĭ din baniĭ cutieĭ pre lună câte 100 talerĭ; aşişderea să daţĭ şi luĭ Silvestru, ce este dohtorŭ la orfanotrofie, pre lună câte 25 talerĭ, şi luĭ Constantin ce s'a orânduitŭ dohtorŭ la scólă, pre lună câte 25 talerĭ» (2). 1786, Iunie 21.

Anastase Grecul, ḑice că tóte meşteşugurile şi artele le esercita în ţéră numaĭ ţiganiĭ şi că în ḑiua când aceştia s'ar sui în căruţe şi ar emigra din ţéră, acésta ar remâné lipsită de cântătorĭ, de danţătorĭ, de musicanţĭ şi de mesterĭ, şi nu s'ar maĭ găsi nicĭ căldărarĭ, nicĭ lăcătuşĭ, nicĭ cucierĭ» (3).

Cu tótă acéstă aserţiune, se póte proba, că nu numaĭ ţiganiĭ eraŭ meşteşugarĭ, din atâtea hrisóve de rufeturĭ. Apoĭ în alaiurĭ câte speciĭ de musicĭ n'am vēḑutŭ? Eată, aci, dăm în estractŭ, în notă, o poruncă a luĭ N. Mavrogheni, din care se vede că şi ***trîmbiţaşiĭ domnescĭ*** aveaŭ şcólă anume (4).

---

(1) Carte din 1787, Martie 14, pentru léfa doctoruluĭ şi a spiţeruluĭ dela Craiova şi a doctoruluĭ dela R.-Vâlcea. Lefile acestora rânduite aŭ fostŭ de Mihaĭ Vodă şi Ipsilant Vodă, şi anume: talerĭ 200 din vama Craioveĭ;
» 200 dela Ocnele-Marĭ;
» 200 din vinderea oerituluĭ;
» 200 din dijmăritŭ;
» 200 din vinăricĭ.
care facŭ talerĭ 1000. Peste acéstă sumă, Domnitorulŭ, cu acéstă carte, maĭ adaugă încă talerĭ 100 totŭ din slujbele maĭ susŭ arătate, care acéstă sumă, are a se împărţi la ceĭ douĭ doctorĭ şi la spiţerŭ.
Cod. No. XVII, fila 165.

(2) Cod. XVII, fila 39 verso.

(3) „Românulŭ“ pe 1861, 12 Ianuarie.

(4) Carte de numire a luĭ Niţu, în slujba de vătafŭ de trîmbiţaşĭ domnescĭ, ca să-ĭ povăţuĭască la meşteşugŭ şi să-ĭ înveţe. Poruncesce trîmbiţaşilorŭ să-lŭ asculte, şi care nu-lŭ va asculta să-lŭ ducă la armaşŭ să-şĭ ia pedépsa.
Cod. No. XVII, fila 54.

să învețe 7 tinerĭ pământenĭ
néză pre vel Banu Enache V
aĭ Domnuluĭ, din fiĭ de boerĭ
doilea, orfanĭ séŭ cu părinți.
Eată pitaculŭ cătră bo

Pit

«De vreme ce între alt
veḑut Domnia mé că se afla
a nu se afla între pământenĭ.
vre unul ca să aibă sciință
într'acéstă țéră, care se află
și socotind Domnia mé, că
rea datorieĭ ce se cuvine
facerĭ de bine amŭ cugetat
împodobim țéra întru cât
maĭ vîrtos pentru acéstă
buincíosŭ dialectŭ, pentru
de scopos ce avemŭ ca
am hotărit să facem
cheltuiala Domnieĭ mele
cim să cercetațĭ fără
pătațĭ, doĭ-treĭ, cât și
fără părințĭ, carĭ să v
ḑicem, cu cheltuiala
îndestuleze fără zăba
ciințare și de gram
cesteĭ pricine și pu
dintre aflândŭ ace
d-luĭ vel vornicŭ.
datŭ a-ĭ griji și a
rigrad, în numele
și să se procopse
nieĭ mele deapur

In 1787
cum resultă

«Domn
eată vĕ poru
carte a Do
la Tîrgovi

in aniĭ trecuțĭ înființân-
ul N. Mavrogheni:

. luĭ Dimcea cântărețul bisericeĭ
la cântările bisericescĭ și dupe
vârstă și până acum. s'aŭ făcutŭ
stivitŭ Domnia mé de l'am făcutŭ
iuiala ce este a deftereuluĭ biseri-
ite tagmeĭ preoțescĭ și cântăreților
scutirĭ (1). 1787, Noembre 17.

N. Mavrogheni a ordonatŭ Epi-
Mihalache dela clasa de musică,
15 talerĭ pre lună pentru treĭ
piscopieĭ Rŏmnic «cum și *vătafuluĭ*
Mitohulŭ Episcopieĭ Rŏmnic) câte 5

gorie și de laude ca N. Mavrogheni.
Selim (Anastase) ne spune, că «una
luĭ Mavrogheni, era dorința sa cea
. El se silia de a acorda dovedĭ de
pe care îĭ credea capabilĭ de a'ĭ da
în versurĭ, fie în prosă. Și Bucurescil ar
torĭ de ode și de sonete, déca nu ar fi
pe placŭ (2).
emulațiune de scriere și de arte,
luĭ N. Mavrogheni. Negreșitŭ maĭ multŭ
părescŭ și cărțĭ în străinătate, dedicate luĭ
orĭ-cum, aŭ meritulŭ d'a atrage aten-
nóstre.

(1) C

(2) Mavrogheni primi cu răcélă dela unŭ poetŭ grecŭ co-
se rugă, vĕḑêndŭ răcéla luĭ Mavrogheni, să-ĭ corégă
luĭ. Mavrogheni șterge totŭ și lasă numaĭ vorba: „*Mavro-*
spune maĭ multŭ decât tóte versurile luĭ.
Chuerulŭ imprimă la Viena cartea: Réfutation du traité
și o dedică în o prefață și francesă și grécă, luĭ N. Ma-
Valahia că are asemenea mare Domnŭ.

ni unŭ tabelŭ *naivŭ*, în colorĭ, zu-
·, la 1 Ianuarie 1789 şi însoţitŭ de nu-
·a maĭ fidelă icónă a pictureĭ şi poesieĭ
›m avé a maĭ vorbi când ne vom ocupa
·ni din 1787—1789. El alăturăm aci în re-

ı aceste note asupra cultureĭ, amintindŭ că Ma-
ıse limba grécă în Divanŭ, cu escluderea celeĭ
ındŭ românesce, Mavrogheni ceru să se facă în
resumatŭ al coprinsuluĭ, pe marginea anaforalelorŭ
·luce.
·tŭ actŭ:

ımŭ Domnia mé, d-vóstră cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ veliţĭ Domnieĭ mele, pentru orĭ câte judecăţĭ căutaţĭ şi aţĭ căutatŭ, a ·rale, séŭ cărţĭ de judecată, aŭ a veni înaintea nóstră, să le audimŭ; anaforale, séŭ cărţĭ, îndoindŭ cóla de hârtie până în mijlocŭ, să se ›› parte românesce, ĭar la o parte grecesce, şi aşĭa de desubtŭ să iscă- ·stră. Asemené poruncimŭ să urmeze şi boeriĭ judecătorĭ dela fieşĭ-care ·mentŭ negreşitŭ; de care să arĕtaţĭ d-vóstră veliţĭ boerĭ porunca nóstră ·amenturilorŭ tuturorŭ. Care anaforale, séŭ cărţĭ, aveţĭ d-vóstră a le face cu ··ulŭ care am arĕtatŭ d-vóstră, pre scurtŭ scriindŭ temeĭulŭ în care spân- ·ı tótă pricina şi hotărirea dreptăţeĭ, care aveţĭ a face după pravilă. Intr'acestŭ ·pŭ este voĭa şi porunca nóstră să urmaţĭ» (1). 1786, Iunie 12.

Trebue să constatămŭ, că porunca luĭ N. Mavrogheni în acéstă privinţă n'a fost îndeplinită decât la rarĭ anaforale şi anume relative la procese, ca să pótă Domnitorulŭ a-şĭ da sémă, cine din procesanţĭ avé dreptatea. In adevĕrŭ, numerósele codicĭ de Divanŭ din domnia luĭ şi peste 200 de acte diverse ce posedemŭ înşine dela N. Mavrogheni, sunt tóte esclusivŭ în limba românéscă.

Întru cât va fi contribuitŭ la manţinerea limbeĭ române ca limbă de Statŭ, unŭ Enache Văcărescu, visterniculŭ luĭ N. Mavrogheni, noĭ nu putem spune. Dar vom aminti, că la 1787 publică Enache Văcărescu *gramatica* limbeĭ românescĭ (2).

(1) Cod. XVII, fila 36 verso.

(2) „Observaţiĭ séŭ băgărĭ de sémă asupra regulelorŭ şi orînduelilorŭ gramaticeĭ românescĭ adunate şi alcătuite acum întâiŭ de dumnélui Enache Văcărescu, celŭ de acum dicheofilaxŭ al bisericeĭ ceĭ marĭ a Rĕsărituluĭ şi mare vistierŭ al principatuluĭ Valahieĭ. In tipografia Sfinteĭ Episcopiĭ a Rĕmniculuĭ la 1787". *Vedĭ anexa relativă.*

Negreşitŭ, astădĭ nu se maĭ póte susţine că Enache Văcărescu este primulŭ gramaticianŭ alŭ Românilorŭ. Deja la 1757 româniĭ aveaŭ unŭ gramaticianŭ. Macarie, apoĭ Măzăreanu archimandritulŭ, care preda gramatica românéscă în scóla dela mŏnăstirea Putna, apoĭ la 1779 gramateca româno-ruséscă tipărită la Iaşĭ de ***Toder Sholerul*** şi imprimarea în 1788 la Blaj a gramaticeĭ românescĭ, a doctoruluĭ Molnar, probéză că Enache Văcărescu nu este a fi considaratŭ ca iniţiatorulŭ studiuluĭ gramaticeĭ între românĭ, ci că el este unŭ demnŭ de laudă factorŭ, dintr'o mişcare deja existentă între toţĭ româniĭ. Nu împuţinămŭ în nimica laudele cuvenite ***boiarului*** E. Văcărescu, dar facem ***istorie!***

XIV.

Dările sub N. Mavrogheni.

Una din cele maĭ grele acuzărĭ ale luĭ Enache Văcărescu contra luĭ Mavrogheni, a fostŭ că acestŭ Domnŭ a jăfuitŭ şi prădatŭ ţéra.

La 1 Ianuarie, 1787 (1), după cererea luĭ Mavrogheni, Enache Văcărescu, trece dela vornicia mare la visterie. Décă arŭ fi fostŭ adevěratŭ că N. Mavrogheni a scornitŭ birurĭ noue şi grele, ar fi putut-o spune visterniculŭ. Am vědutŭ cum însuşĭ N. Mavrogheni, în circulara sa către ţéră, desminte acele scornpiturĭ boerescĭ, că va pune birurĭ noue. Apoĭ Dionisie Eclesiarcul dice lămuritŭ că ***«dăjdiile raelelorŭ nu pré eraŭ grele»*** (2).

Condicele domnescĭ dela Arh. Stat. nu conservă nicĭ ele urme de adăogirĭ de birurĭ şi de scornirĭ de birurĭ noue.

Aşia slujba tutunărituluĭ pre 1787, este de pogonŭ cultivatŭ şi měsuratŭ cu stinjenulŭ pecetluitŭ, câte 4 talerĭ vechĭ şi ploconŭ de nume, banĭ 40 (3). Totŭ aşia era şi maĭ nainte de N. Mavrogheni. Monopolulŭ săreĭ urméză regula din trecutŭ. Cămărăşia Ocneĭ nu pare să fiă produsŭ venitŭ îndoitŭ, în 1787, Martie (4).

---

(1) Tesaurŭ II. pag. 293.
(2) Tes. II. pag. 48.
(3) Cod. No. XVII. fila 196.
(4) Cod. No. XVII, fila 161.

Oeritulŭ continuă ca în trecutŭ.

La 9 Octombre, 1788, Domnitorulŭ trămite carte la taxildariĭ slujbeĭ oerituluĭ, să grăbéscă incasările și să trămită baniĭ acesteĭ slujbe: «să trămitețĭ sume bune și adesea aicé la nazirĭ, că visteria are mare *trebuință*, atâtŭ de plata lefilorŭ ascherliilorŭ, cum și cumpĕrătórea zaherelilorŭ, *cum și cu alte necurmate cheltuelĭ*, că de nu vețĭ urma după cum vĕ poruncimŭ, nu numaĭ că vețĭ fi păgubițĭ cu grele trépede, ci vețĭ cădé și în urgia Domnieĭ mele».

Avem în cod. No. XVII, fila 329 verso, 17 cărțĭ relative la *slujba* oerituluĭ pre 1788 (Sept. 23), și din ele nu se vede că darea să se fiă îndoitŭ.

Vinăriciulŭ, după *ponturile* pe 1788, adecă chiar în timpulŭ resbeluluĭ, nu este sporitŭ (1).

Sub N. Mavrogheni, s'aŭ menținutŭ, celŭ pucinŭ în aniĭ 1786 și 1787, contribuțiunea de șoimĭ în natură pentru unele județe muntene. Așĭa aflu aceste două acte relative:

1786, Maĭ 22. Poruncă legată la vătășeiĭ plaĭurilorŭ: «fiindŭ-că Sahagi-bașa a venitŭ pentru șoimiĭ obicĭnuițĭ, ĭată că-țĭ poruncimŭ, primindŭ Domnésca nóstră carte, să aĭbĭ a trămite șoĭmiĭ ce sunt orânduițĭ dela acestŭ plaiŭ, fără de a se zăbovi cu aducerea. Acésta ițĭ poruncimŭ Domnia mé».

Plaĭurile anume: Plaĭulŭ dela sudŭ Dâmbovița;
» » » Muscel;
» Nucșóra sud Muscel;
» Ialomița » Dâmbovița;
» Argeșŭ » Argeșŭ:
» Lovistea » »
» Prahova » Prahova.

Totŭ așĭa la 1787, Maĭ 5 și în 1788, Maĭ 23, Vodă făcu cărțĭ legate la vătașiĭ de plaĭurĭ «să trămită datorițiĭ *șoĭmĭ* bunĭ, frumoșĭ, ĭar să nu fiă niscaĭ-va giurele; și acésta să scițĭ că Domnia mé nu voĭŭ a cumpăra și a aduce dintr'altă țéră, fiindŭ că se află aicĭ, ca să nu pricinuimŭ cheltuĭélă plaĭuluĭ».

(1) Cod. No. XVII, fila 319 verso, din August 22, anulŭ 1788. Aci se cere ca și în 1787 Iunie 17:

«De tótă litra banĭ 13 noĭ și ploconŭ de nume, adecă celŭ ce va avé dela 10 litre în susŭ, orĭ cât de multŭ, să plătéscă câte banĭ 13 și ploconŭ banĭ 80, ĭar care va avé câte 10 numaĭ, să plătéscă banĭ 14 fără altŭ ploconŭ. Slujba e dată până la Septembre 1 și cu scutirile obicĭnuite».

Vedĭ în anexa rânduiala acesteĭ dărĭ pe 1 86 și a tutunăritului după cod. XVII filele 56 și 57 verso.

Plaiurile	Șoimiĭ
Dâmbovița (Dâmb.)	1
» (Muscel)	1
Nucșóra »	2
Ialomița (Dâmb.)	1
Argeșulŭ (Argeșĭ)	1
Lovistea »	2
Prahova (Prahova).	2
Teleajenŭ (Saac).	1
Despre Buzĕŭ (Saac).	2
Parscovuluĭ (Buzĕŭ)	1
Slăniculuĭ (Buzĕŭ)	1
	15

Dionisie Fotino în T. III al sĕŭ dă lista tuturor slujbelor, adecă a dărilor. Aceste nu le aflămŭ în 1786/7 urcate de cum eraŭ sub domnia din urmă, deși Dionisie Ecles. dice că «vinariciulŭ, oeritulŭ și dijmăritulŭ îlŭ lua îndoitŭ și întreitŭ» (1).

Negreșitŭ în timpurile grele și maĭ alesŭ în 1788/9 N. Mavrogheni a avutŭ recursŭ la mijlóce de totŭ felulŭ, ca să capete banĭ (2). Intre acele mijlóce, să amintimŭ pre celŭ de care grăescŭ cronicile: boeriá orĭ pre cine pe banĭ. Dionisie Ecles. dice încă că N. Mavrogheni «boeriá cu sila pre ceĭ ce aflá că aŭ ceva banĭ, le trămité caftane și cărțĭ domnescĭ cu ciohodarĭ și orĭ pre unde-ĭ află îĭ îmbracá și le lua banĭ, ĭar care nu se supunè și nu primia, îĭ ducé Arnăuțiĭ la Nazir și la Dervișŭ Aga, care era caĭmacam și-ĭ puné la grosul varteĭ în putóre și așĭa nevrêndŭ, primia caftanele de pînză și da la banĭ, cu cuvîntŭ că trebue luĭ Vodă să dé lefĭ la oștĭ (3).

Nu pré fără voiă era asemenea boerire; décă întrebămŭ pre Pitarulŭ Hristache, elŭ ne spune:

«Decĭ după alte multe
Cisluirĭ marĭ și mărunte,
Ce le preseră prin țéră,
Atâtŭ aicĭ cât ș'afară,
De ne luasemŭ de gândurĭ
Cu cisle totŭ rândurĭ rândurĭ.
Maĭ află unŭ vicleșugŭ
Să-ĭ ié cu altŭ meșteșugŭ

(1) Tes. II. pag. 174.
(2) [illegible] satarale de banĭ pre boerĭ marĭ și micĭ și pre cumpaniĭ și pre toțĭ [illegible] eturile.» Dionisie Ecles. Tes. II. pag. 174.
(3) Tes. II. pag. 174.

Și 'ncepu a se porni
Spre ceĭ micĭ a-ĭ boĭeri,
Făcêndŭ pre uniĭ șetrarĭ,
Pre alțiĭ pitarĭ, serdarĭ,
Ca să vadă ceĭ maĭ marĭ
Să se 'ndemne a da banĭ.
Apoĭ d'aci să te țiĭ
Și să maĭ vedĭ boĭeriĭ!
Alergândŭ care de care
Să ié caftanulŭ maĭ mare,
Măturândŭ totŭ de prin casă
Și dândŭ până la cămașă,
Numaĭ și numaĭ să fie
In rândŭ l'arhontologie,
Să nu remâe maĭ josŭ
Decât unŭ altulŭ maĭ prostŭ;
Chĭar se puné și țĕraniĭ
De da cu duĭumulŭ baniĭ
Și care nu-țĭ trecé 'n gândŭ
Vedéĭ caftanŭ îmbrăcândŭ
Și dintr'unŭ mojicŭ plugarŭ
L'audĭaĭ: «arhonŭ șetrarŭ!»
Decĭ cu m'jloculŭ subțire,
Iĭ spălase de totŭ bine» (1).

Decĭ nu numaĭ cu *deasila* boeriá Mavrogheni, carele după legendă de altŭ-feliŭ îșĭ bâté jocŭ de *boerie,* îmbrăcând cu caftanŭ și pe calulŭ seŭ de paradă, ce se numea Tablabașa, dându-ĭ rangul de *Cluceriŭ* (2).

In conversațiunile luĭ N. Mavrogheni cu Selim séŭ Anastase, el esplică asemenea stórcerĭ de banĭ astŭ-feliŭ : «Lumea dice că sunt o fiară nesătulă de răpirĭ? Apoĭ, te rog, spune'mĭ cum este cu putință fără banĭ să resping o invaziune și să mĕ menținŭ și eŭ la putere? Décă nu voiŭ aduna sumele necesarie pentru a face óste și a întreține o armie, Austriaciĭ vor intra preste o lună în Bucurescĭ și décă nu voiŭ porni mereŭ., ca până acum, darurĭ și *pescheșurĭ* luĭ Căpitanŭ Pașa, mareluĭ Vizirŭ și Sultanuluĭ, mĕ voiŭ vedé destituit până la anulŭ» (3).

In definitivŭ, birurĭ sporite nu aflămŭ la N. Mavrogheni înainte de resbel, ș'apoĭ *visterniculŭ* Enache Văcărescu nu împarte cu Mavrogheni rĕspunderea sporireĭ dărilorŭ, décă sporire a fost?

---

(1) Bucĭumulŭ, 1863, No. 10.
(2) Dionisie Fotino. T. II, pag. 175.
(3) Romănulŭ 1861, pag. 30.

Déră în timpulŭ rĕsboiuluĭ și în trebuința acestuĭ rĕsboĭŭ Domnulŭ recurge la un mijlocŭ nepotrivitŭ ca acel al *boerireĭ* pe banĭ; apoĭ maĭ bine era să impună dărĭ nouĕ și grele țĕranuluĭ, decât să specule pe deșertăciunea omenéscă?

XV.

Vizite la Bucurescĭ. Pregătirĭ de resbel.

Către finea anuluĭ 1786 (Noembre 20) N. Mavrogheni primi cu onorurĭ în Bucurescĭ și în țéra sa «pre Cinst. Baron agentulŭ C. C.» Elŭ primise asemené, cu câte-va lunĭ maĭ nainte (în Iulie), pre scriitórea engleză Lady Craven (1) (Elisabeta Berkeley). Despre recepțiunea agentuluĭ austriacŭ, étă pitaculŭ domnescŭ:

Pitacŭ către ispravnicii din Argeșĭ, 1786 Noembre 20, vestindu-le că vine cinst. Baronŭ agentul C. C. și ca vătașiĭ de plaiurĭ să se afle la hotarŭ când va sosi să dea tot ajutorul și să aibă ómenĭ destuĭ de pază la locurile rele și strimtorόse ale plaiuluĭ, spre a călĕtori d-luĭ cu odihnă și fără stenahorie. Așijderea și voĭ căpitanilorŭ, să aveți a rândui pe lângă d-luĭ ómenĭ de pază până la căpitănia dinainte, iar d-vóstră ispravnicilor să avețĭ a face d-luĭ tótă cuviincićsa cinste, spre a petrece odichnitŭ și mulțămitŭ de a le drumuluĭ, dela intrare până în Bucurescĭ. S'a orînduit și mechmandar din Bucurescĭ pe Polcov. Nicolae Hiotu, cu care ispravnicii vor avea a rĕspunde pentru cele ce se cuvine la cinstea și călĕtoria agentuluĭ (2).

Anulŭ 1787 vine cu pregătirĭ de rĕsboiŭ maĭ amenințătóre decât orĭ și când (3). N. Mavrogheni, dete în Ianuarie 1787 Visteria pe mâna luĭ Enache Văcărescu, care așia puté însușĭ să se convingă de nevoile țéreĭ de banĭ și să critice maĭ puțin apucăturile Domnuluĭ.

(1) Vedĭ articolulŭ d-luĭ Gion Ionescu în „Revista Nouă", anulŭ III No. 45 pag. 184. Vedĭ „Voyage en Crimée et à Constantinople en 1786 par Milady Craven, traduit de l'Aglais par M. Guédon de Berchère notaire à Londres, 1789".

(2) Cod No. XVII, fila 106 verso.

(3) Choiseul către de Vergennes despre pregătirile de rĕsboiŭ și ordinele date Domnilor din Iașĭ și Bucurescĭ:

„Les armements continuent avec célérité dans l'arsenal et il passe déjà des corps de troupes considérables qui se rendent sur le Danube. Le nouveau Prince de Moldavie est parti et [illegible] les ordres à Iassy et à Bucarest pour faire transporter à Okzakow des vivres [illegible] nécessaire pour en palissader l'enceinte."

[illegible] Hurm.

Nu târḍiŭ sosiră la Bucurescĭ firmanurĭ ca să se trămită multă zaherea la ambarele Isacceĭ, şi salahorĭ şi cherestea la Ozu (1). Unŭ altŭ firmanŭ cere care, salahorĭ şi cherestea la Ismailŭ. Unŭ firmanŭ maĭ sosi îndată. din Ismail, tot de asemenea natură. Nu era, decĭ, pentru nimenĭ din ţéră un secretŭ, că rĕsboiulŭ nu va întârḍié de a isbucni. In Divanulŭ Domnescŭ Vodă începuse a se întrebá cu boĭerimea, care e rolulŭ ţĕreĭ în acelŭ rĕsboiŭ? Sfatulŭ boierilorŭ, în frunte avêndŭ pre însuşĭ vestitulŭ Enache Văcărescu, nu pré era după placulŭ luĭ N. Mavrogheni.

— Să stămŭ, aşĭa dară, cu mâinile încrucişate? ḍice întristat N. Mavrogheni, luĭ Enache Văcărescu.

— D'apoĭ cum?... Cum vreĭ Măria ta să amestecĭ ţéra în gîlcéva dintre treĭ împĕrăţiĭ, răspunde *patriotulŭ* Enache Văcărescu. ***Rolulŭ nostru nu e să ne batemŭ, că Romànulŭ nu maĭ scie să se bată, ci să dé proviantŭ ostirilorŭ strĕine...***

Văcărescu susţiné, că rĕsboiul nu va fi numaĭ între Turcia şi Rusia ci şi cu Austria. Mavrogheni, fie ca să nu se descurageze pré mult boerimea, fie căcĭ era rĕŭ informat, susţiné că Austria nu va lua parte la acest resbel.

Mavrogheni se înşela cât privesce politica Austrieĭ, dér în fondŭ, înţelegé bine, că o alianţă definitivă între Austria şi Rusia nu era posibile, interesele acestor douĕ staturĭ isbinduse în peninsula balcanică şi în Principate.

Cugetândŭ a fi utilŭ deocamdată pentru elŭ a se ţiné cu Austria în bune relaţiunĭ, îlŭ vedemŭ, în 30 Februarie 1787 dândŭ unŭ pitacŭ către veliţiĭ boerĭ, către spătarulŭ şi Aga şi către ispravniciĭ de judeţe, vătaşĭ de plaiurĭ, căpitaniĭ, vorniciĭ, zapciĭ deprin plăşĭ. Prin acestŭ pitacŭ, Vodă aplică la sudiţiĭ Austriacĭ, la procesele lorŭ. pon-

(1) Choiseul către Montmorin despre repararea cetăţii Ociacov.

„Ne pouvant me reposer sur le zèle de la garnison d'Oczakow, depuis longtemps fort mal payée, j'ai fait ordonner aux Princes de Valachie et de Moldavie d'envoyer 2000 terrassiers qui seront employés, ainsi que 400 charentiers pris dans cette capitale, à relever les fortifications et à palissader l'enceinte. Cette place est absolument dans le même état où l'ont mise les Russes lorsqu'ils la prirent en 1737. Les brèches sont encore ouvertes. Le magasin à poudre dont l'explosion contraignit de capituler, n'a pas été seulement réparé. Enfin, Mr, si cette place était attaquée du côté de la mer, elle ne pourrait tenir quatre heures et nous savons que les Russes ont fait préparer et cacher dans le Dniester un grand nombre de bombardes et de bateaux plats propres à cette expédition."

Hurm. T. II., supl. I, pag. 43.

[illegible] de Pórtă cu Austria. Elŭ ordonă că tóte pricinile su-[illegible] să se cerceteze după acele ponturĭ (1). Asemené dă *ponturĭ* noue pentru [illegible] ardelenĭ, pentru învoire de pășunatulŭ [illegible] în [illegible] (2).

In vedere avêndŭ pregătirile de resbelŭ și bine înțelegêndŭ gân-[illegible]. Mavrogheni caută a-șĭ atrage totŭ maĭ multŭ sim-patiele [illegible] de josŭ ale țereĭ.

In Aprilie [illegible], anulu 1787, N. Mavrogheni cu ocasiunea Pascilorŭ, [illegible] manifestulu [illegible] către tótă țéra, însoțindulŭ de o altă circu-[illegible] ispravnicĭ, polcovnicĭ și căpitaniĭ de margine, cu aceeașĭ [illegible] care ordonă acestora să dé concursulŭ lorŭ trămisuluĭ [illegible] Ban vel Slugerulŭ Ianache Politimos, ca acesta [illegible] tot proclamațiunea către țéră. In acésta ordona pro-[illegible] care avețĭ pe moșiile vóstre locuitorĭ, să iubițĭ [illegible] și pre cei proștĭ, aretându-vĕ spre eĭ cu dra-[illegible] cu milostivire, ca către unĭ ce sunt zidirea luĭ [illegible] pentru că Dumnezeŭ, două lucrurĭ cere dela [illegible] Să-ĭ povățuițĭ spre cele [illegible] cu armărĭ sufleteștĭ ca să [illegible] de nelegiuiri cerêndŭ dela [illegible]

[illegible]

In vedere de sigurŭ cu pregătirile de resboĭŭ, Mavrogheni voiesce ca mica óste a ţĕreĭ să fiă sub comanda unuĭ credincĭosŭ. Decĭ în luna luĭ April, N. Mavrogheni vestesce polcovnicilorŭ de judeţe, căpitanilorŭ şi celorŭ 17 ispravnicĭ, că N. Mavrogheni, nepotulŭ luĭ Vodă, este spătarŭ. (1)

Acum Mavrogheni a înţelesŭ că resboĭulŭ cu Austria este inevitabilŭ. Decĭ sub pretextŭ de a urmări hoţĭ, N. Mavrogheni începe a priveghia de aprópe pre neguţitoriĭ austriacĭ şi muscalĭ. Elŭ ordonă maĭ ânteiŭ celorŭ 5 ispravnicĭ de peste Oltŭ cele următóre:

Circulara la 5 judeţe Oltene. Nizamŭ pentru strĕiniĭ carĭ vinŭ acolo ca neguţitorĭ strĕinĭ, din carĭ unia sunt *hoţi*, carĭ aŭ ucisŭ o întrégă casă în Romanaţĭ, să fie cercetaţĭ toţĭ streiniĭ carĭ se daŭ de neguţitorĭ, ce *rost aŭ ?* şi să aibă chezăşiĭ vrednice şi carĭ să fie respundĕtorĭ pentru eĭ. Să se ţie condicĭ deosebite pentru numele strĕinilor şi chezaşiĭ lor, să nu călĕtoréscă decât cu scirea ispravnicilor, a starostiilor şi a pârcălabilor satuluĭ, însemnându-se ḑiua şi ceasul plecăreĭ şi la ce loc şi la ce trebuinţă ?

Asemené să se ordone şi la toţĭ locuitoriĭ din sate, să nu ascundă pe omul hoţ orĭ rĕŭ ce'l sciŭ între eĭ şi să'l dé în mîna zabituluĭ. Părcălabiĭ şi preoţiĭ să vegheze pentru toţĭ săteniĭ. Să nu călĕtoréscă nimenĭ fără scirea preotuluĭ şi a parcalabuluĭ satuluĭ, ca să să pótă găsi celŭ ce âmblă în căĭ rele.

...... «pentru că hotărîre vĕ dămŭ, înşi-ne că venimŭ în părţile loculuĭ şi vaĭ de ispravniculŭ acela şi zabitulŭ într'alŭ căruia ţinutŭ se va întâmpla hoţiĭ şi nu i-aŭ prinsŭ, dreptŭ acolo, la acelŭ locŭ vomŭ trage şi după ce vomŭ căzni cu cea maĭ grea pedépsă atâtŭ pe zabiţiĭ, părcălabiĭ şi pe fruntaşiĭ satuluĭ, vom face şi mórte pentru pildă» (2), 1787 Maĭ 5.

XVI.

Şahim-Gherai şi boeriĭ muntenĭ. Aprovizionărĭ.

Intre aceste Şahim-Gherai Han, fostulŭ sultanŭ al Crimuluĭ, care servea în Rusia (3) trecu prin Principate spre Adrianopole. (4)

(1) Cod. XVII, fila 172 verso. din 1787 April 10.

(2) Cod. XVII, fila 182, verso.

(3) Em. Văcărescu. T. II, pag. 293.

(4) Choiseul către Montmorin despre călĕtoria luĭ Şahim-Gherai spre Adrianopole „Par les dernières nouvelles reçues de Bucarest, Shahim-Gucray était à Fokchani, sur les limites de Valachie et de Moldavie, continuant sa route vers Adrinople".

Vol. II, supl. I, pag. 45.

La acéstă ocasiune N. Mavrogheni ié aspre mĕsurĭ să împedice pre boerĭ de a se întâlni cu Hanulŭ. ca să nu intrige contra Domnieĭ luĭ. Iată analisa unuĭ pitacŭ de acéstă natură (1).

9 cărţĭ la căpitaniĭ de margine pentru a nu trece nimené Dunărea *cu mergerea Hanuluĭ, fiă din boerĭ, fiă din orĭ-ce tréptă, din neguţătorĭ, orĭ bréslc, orĭ din partea bisericéscă, să nu îngăduéscă a se amesteca în calabalicul Hanuluĭ, nicĭ a se putea întâlni măcar, ïar maĭ vîrtos a călĕtori împreună, de a trece Dunărea,* fără de cartea Domnieĭ mele şi fără teschere dela d-luĭ vel spat, nicĭ pe faţă, nicĭ întru ascuns . . . *că până la viaţă te vom pedepsi;* ïar pre carele îl veĭ dovedi că cu meşteşug într'ascuns tăinuindu-se s'aŭ amestecatŭ şi călĕtoresce cu calabălicul din preună, pre unul ca acela, cu mijloc puind mâna, să-'l triméţă la Domnia mé». După ce va trece Hanulŭ însă va fi liberă trecerea peste Dunăre ïar şi pentru alţĭ (2). 1787 Maiŭ 25.

NB. Aceste circulărĭ s'aŭ adresat la căpitaniĭ de Buzĕŭ, Olteniţa, Odivóia din Vlaşca, Gagel din Ilfov, Gréca din Vlaşca, Daia din Vlaşca, Fundul Danciuluĭ din Ialomiţa, Mărgineni din Saac.

In vedere cu resboĭulŭ, N. Mavrogheni pregătesce aprovizionarea capitaleĭ şi chĭar şi a oraşelorŭ din judeţe.

Pitac către Aga din 1887 Iulie 11, ca să însciinţeze a şi găti fie-cine zaherea, cum şi mŏnăstirile din Bucurescĭ să facă de tótă mŏnăst. câte 50 cântare de paximad gata «căcĭ întâmplarea vremeĭ póte să aducă vre-o înpuţinare şi să nu se pricinuéscă ferescă Dumnedeŭ verĭ-o lipsă» . . . Domnitorul ordonă egumenilor să facă proviziunile, ca să servéscă pentru norod la vreme de trebuinţă, cu plata.

Domnitorulŭ promite, că în casŭ de a nu fi trebuinţă, egumeniĭ vor fi despăgubiţĭ de plată dela Domnie (3).

NB. Prin circulărĭ se întinde acéstă disposiţiune la tóte mŏnăstirile din judeţe.

XVII.

Sudiţiĭ ruşĭ. Pregătirĭ de óste românéscă. Paza hotarelorŭ.

In luna următóre, N. Mavrogheni, ordonă, din porunca Porţiĭ, facerea uneĭ catagrafiĭ de toţĭ ***neguţitoriĭ ruşĭ, carĭ în timpŭ de 6 lunĭ nu vor fi supĕraţĭ de nimica*** şi după acest termenŭ ***vor eşi din ţéră, ïar carĭ nu vor fi sudiţĭ muscalĭ*** şi vor fi raele născuţĭ,

(1) Din cond. No. XVII fila 187 de la Arh. Statuluĭ.
(2) Cod. No. XVII, fila 187.
(3) Cod. No XVII, fila 224.

ver grecĭ, ver românĭ, ver de altŭ neamŭ și vor fi luatŭ patentă ruséscă, să se considere ĭar raele, supuindu-ĭ la haraciulŭ împĕrătescŭ şi avêndŭ în vedere catastifulŭ datŭ la Divanŭ de Consululŭ rusescŭ. Domnitorulŭ cere resultatulŭ prin anaforale, ca să-lŭ vestéscă Porțiĭ. Aga este rânduitŭ mumbașirŭ, ca să aducă înaintea Divanuluĭ pre neguțitorĭ spre a-ĭ scrie în catagrafie (1).

Acum N. Mavrogheni nu maĭ ține sémă de sfatul umilitor al boerimeĭ — maĭ ales al luĭ Enache Văcărescu, și se otăresce să se pregătéscă și el de resboiŭ.

Indată N. Mavrogheni, la 20 August, 1787, rânduesce pre Damian Lubili în slujba de Buluc-bașa, preste neferĭ, și-ĭ dă însărcinarea să mérgă prin județe să recruteze neferĭ (2). Ĭar pre de altă parte, Domnitorulŭ trămite pre câțĭ-va boerĭ aĭ luĭ de încredere, cercetătorĭ prin plaĭurile despre Ardeal, ca să observe mișcările Austriacilorŭ. Voinescu este numitŭ nazirŭ preste 2 plaiurĭ, preste toțĭ vătafiĭ din ele. El este obligatŭ, cu vătafĭ și cu plăeșĭ sub arme, să împăneze tóte drumurile și potecele, să privegheze ḑi și nópte hotarele. Voinescu să cerceteze și el pre totŭ césulŭ, ca să afle ce se lucréză din colo în vecinătate... dér să nu comunice domnieĭ nescare-va ***havadișurĭ*** mincinóse. Eate circulara de rânduire a acestor nazirĭ, în vedere cu mișcarea oștilor austriace:

1787 August 27. Cărțĭ legate către naziriĭ rânduițĭ la plaĭurĭ.

«Boerulŭ Domnieĭ mele *Costică Voinescule* Biv. trete logofete, sănătate! vĕ facemŭ în scire că într'acéstă vreme delicată fiindŭ trebuință ca să avem pe la plaĭurĭ ómeniĭ noștri aleșĭ și practicoșĭ, atâtŭ pentru paza cea cuviinciósă care trebue într'acéstă vreme a avea plaĭurile, cât maĭ vêrtosŭ pentru orĭ-ce s'ar auḑi și s'ar lucra înăuntru, să ne facă însciințare. Iată te-amŭ alesŭ pre tine la amêndouĕ plaĭurile județuluĭ Dâmbovița și te orânduimŭ **nazir** și desevêrșit chivernisitor alŭ acestorŭ douĕ plaĭurĭ și ițĭ dăm pe amêndoĭ vătașiĭ sub a ta ascultare. Decĭ îndată ce veĭ primi domnésca nóstră poruncă, numaĭ decât să te scolĭ să mergĭ la numitele plaĭurĭ, dimpreună cu vătașiĭ și maĭ ântêiŭ să împănezĭ tóte drumurile și potecile cu plăiașĭ i potecașĭ, ómenĭ harnicĭ, cu arme, care să prăzéscă *nepristanĭ* ḑiua și nópté hotarulŭ cu priveghere; pe care păzitorĭ adesé să-ĭ cercetațĭ, de fată și prin ascunsŭ, de sunt la loculŭ celŭ orânduitŭ nelipsițĭ și de fac paza cea cuviinciósă, séŭ nu. Dar lângă acésta să aibĭ cea d'ântêiŭ trébă și datorieţĭ a cerceta pe totŭ césulŭ ca să afli *ce se lucréză din colo în vecinătate* și orĭ-ce veĭ auḑi că se lucréză, séŭ se aude în părțile loculuĭ, numaĭ decât într'acelŭ césŭ și într'acelŭ minutŭ, măcarŭ nópte, ḑiuă de va fi, să răpeḑĭ cu grabă aicĭ însciințare, scriindŭ totŭodată și totŭ într'o vreme o carte

---

(1) Cod. No. XVII, fila 214. Pitacŭ către Divanŭ, din 1787, luna August 14.

(2) Cod. XVII.

cătră D-luĭ vel Vornicu și alta cătră D-luĭ vel Spat, dar să'ţĭ deschiḑĭ ochiĭ a afla lucrurĭ adevĕrate și cu bună pleroforie, ĭar să nu ne scriĭ niscaĭva *havadișurĭ* mincinóse și pĕrerĭ, séŭ într'un chipŭ să scriĭ D-nieĭ mele și într'altŭ felŭ la D-lor veliţiĭ boerĭ; cum și când nu se va simţi și nu se va auḑi nimica, totŭ să aibĭ a însciinţa D-nieĭ mele, pe tóte ḑilele, fiindŭ-că acum s'aŭ orânduitŭ ţimirașĭ pe la tóte plaĭurile, când aveţĭ mijlocŭ de a ne trămite orĭ în ce vreme cu inlesnire; și orĭ ce cheltuială veĭ face la acéstă trébă a havadișurilorŭ să o arĕţĭ la D-luĭ vel Vornicŭ cu foie și fiindŭ cu cuvêntŭ se va plăti de la D-nia mea. Ci dar, să aibĭ omŭ alŭ tĕŭ într'adins trimisŭ înăuntru prin taĭnă, carele să aibă numaĭ acéstă trébă a iscodi și a fi cu privighere spre a afla lucrurĭ adevĕrate să însciinţezĭ D-nieĭ mele, ĭar nu vorbe și pĕrerĭ; și caută dar, după ipolipsis ce avem Domnia mé asupra'ţĭ, să ne slujescĭ la acéstă trébă și într'acéstă vreme, cu vrednicie, deșteptŭ și fără cusurŭ, să nu se întâmple a auḑi maĭ înainte de la alţiĭ vre-o vestire și tu să dormĭ, pentru că vremea este delicată și îţĭ veĭ perde viaţa, ĭar slujindŭ bine veĭ fi miluitŭ și cinstitŭ de cătră Domnia mé. Acésta îţĭ poruncimŭ și să avemŭ respunsŭ. 1787, August 27 (1).

NB. S'aŭ orânduitŭ cu identice cărţĭ, următoriĭ nazirĭ, afară de acesta

Andreĭ la plaĭulŭ despre Buzĕŭ sudŭ Saac și plaĭulŭ Teléjen.
Mihalache la plaĭulŭ Prahoveĭ din Prahova.
George Rucărénu, Biv. trete. logof nazirŭ pe ambele plaĭurĭ din jud. Muscel.
Stefan Caciulă, vătafŭ la Lovistea și nazirŭ la plaĭulŭ Aref din Argeșiŭ.
Leul, vătafŭ la plaĭurile Slănic din Perscov din Buzĕŭ și nazir la amêndouĕ.
La plaiurile Vâlciĭ ispravniculŭ portarŭ Marco să găséscă nazirŭ pentru ambele plaiurĭ.
La plaiurile Vâlcan și Novacĭ din Gorj, să pue nazirŭ clucerul Grădișténu, pe chizeșia sa.
Nicolae, vătafŭ la plaĭulŭ Vâlcan în locul luĭ Stoian.
La plaiul Mehedinţĭ asemené să găséscă om cluc. Frusin.

NB. Prin cărţĭ cătră ispravniciĭ s'aŭ vestit acéstă înfiinţare de nazirĭ, dar să adauge, că și ispravniciĭ să nu înceteze a lucra împreună cu naziriĭ pentru paza plaĭurilor (2).

Mésurĭ rigurόse se iaŭ la fruntariile despre Austria și Turcia în privinţa călătorilorŭ. Maĭ cu sémă Mavrogheni voiesce a împedica trecerea la Austria a boierilorŭ trădătorĭ; de aceea în Octombre 19 anulŭ 1787, Domnitorulŭ, prevĕḑĕtorŭ în tóte, repetă ordinulŭ să nu pótă eși nimenĭ din ţéră fără teșkerea, «și cu jurămêntŭ vĕ ḑicŭ, *pre capulŭ împĕratuluĭ, acolo în margine te vom pune în ţépă (de vor lăsa adecă trecerea fără de teșkerea)*, ci dér deschideţĭ ochiĭ...»

(1) Condica XVII, fila 215.
(2) Cod. XVII, fila 217.

Acéstă poruncă e adresată la:

Gradiştea Măcsinenĭ Unturósa Albotescĭ	Slam Rŏmnicŭ
Oraşŭ Stolniţa Măcărescĭ	Ialomiţa
Ciocănescĭ Olteniţa	Ilfovŭ
Gréca Daria Odivoia	Vlaşca
Piatra Zimnicele	Teleormanŭ
Uda	Oltulŭ
Islazulŭ Celeulŭ	Romanaţĭ
Cíobanŭ Ghidicĭ	Doljŭ
Calafatŭ Prastolŭ Vodiţă	Mehedinţĭ

NB. S'aŭ scrisŭ asemene şi vătaşilor de plaĭurĭ.

XVIII.

Isbucnirea rĕsboĭuluĭ. Manifestulŭ Porţeĭ şi alŭ Ecaterineĭ.

La 13 August isbucni incendiulŭ resboĭuluĭ între Ruşĭ şi Turcĭ «*con sorpresa universale*», ḑice Abatele Francesco Becattini în «Storia ragionata dei turchi» (1).

«Se adună Divanulŭ (turcesc), scrie acest istoric, se luâ otărirea de a intima ministruluĭ rusescŭ învitarea a se presintá până în treĭ ḑile la Pórtă, în modŭ publicŭ, prevenindu'lŭ că se putea dispensa

(1) Tomulŭ VII, pag. 68.

de cheltuiala obicĭnuită pe vase și pentru caiĭ necesarĭ, de óre-ce s'a ordonatŭ de guvernulŭ turcŭ tot ce trebue pentru recepţiunea luĭ. O chiămare atătŭ de estraordinară și neprevĕḑută surprinse fórte mult pe D. Bulgakow, care dete despre acésta îndată însciinţare Internunţiuluĭ impĕrătescŭ Baronuluĭ de Herbertŭ, carele îndată espedi la Pórtă unŭ Dragomanŭ ca să întrebe de obiectulŭ acesteĭ neașteptate intimaţiunĭ. Rĕspunsulŭ ministruluĭ Otomanŭ fu, că fiindŭ Turcia și Rusia două puterĭ cu totulŭ libere și independinte, puteaŭ ele trata împreună după placulŭ lorŭ, fără să fie obligate a da comptŭ nimenuia, și că prin urmare întrebarea ministruluĭ Cesărescŭ trebuia să fie considerată ca neoportună» (1).

Atuncĭ ambiĭ miniștri înţeleseră lovitura preparată. Pe dată internunziulŭ, chĭar în acé séră, trămise la marele Vizirŭ pre douĭ din secretariĭ sĕĭ, însoţiţĭ de douĭ alţĭ dragomanĭ, cu unŭ memoriŭ în care vestesce că, décă Pórta va declara resbel Rusieĭ, elŭ este datorŭ a preveni pre ministerulŭ otomanŭ, că Iosif II, împĕratulŭ, este aliatulŭ Impĕrătesei Rusieĭ și că, decĭ, M. Sa Iosif, nu va puté privi cu indiferinţă asemené ruptură. Vizirulŭ dormea când sosiră trămișiĭ luĭ Herbert. Elŭ rĕspunse, *că nu pricepe cu ce dreptŭ Iosif II se amestecă în afacerĭ ce nu-lŭ privescŭ*. Trămișiĭ respunseră că M. S. Cesarea, oferă putintea sa mediaţiune, pentru a se stabili înţelegere cu Rusia și a evita unŭ resbelŭ, care *arŭ puté deveni fatalŭ Turcieĭ*. Vizirulŭ refuză a primi ca mediatóre Casa de Austria, care este manifestŭ părtinitóre Rusieĭ. «sapendosi che (Iosef) si era obbligato a somministrarli (a la Rusia) un socorso di 30.000 soldati in caso di guerra colla Porta, onde S. M. (il Sultano) volea piuttosto avere a fare con dichiarati nemici, che con amici equivoci, e che altro più

---

(1) «Adunatosi il Divano, si prese la determinazione di intimare al Ministro di Rusia di presentarsi dentro tre giorni alla Porta in forma publica, prevenendolo, che potea dispensarse della solita spesa de bastimenti o cavalli necessari, attesochè erasi dal governo ordinato tutto l'occorente pel suo riceĩmento. Una chiamata sì straordinaria ed improvvisa sorprese assassimo il sig. Bulgakow, che ne fece subito parte all' internunzio dell' imperatore, Barone di Herbert, da cui immediatamente si spedì alla Porta un Dragomano per rilevare l'oggetto di si improvvisa intimazione. La risposta del Ministero Ottomanno fu, *che essendo la Turchia e la Russia* [illegible] *indipendenti potevano tratare* [illegible] *senza essere obbligate a renderne conto a chicchessia e che in conseguenza* [illegible] *del Ministro Cesareo considerarsi come inopportuna*».

non gli restava a sapere, se non quale sarebbe stato il limite che si era prescritto S. M. di mettere agli ajuti, che erasi obbligato ad accordare a' nemici del gran Signore, oppure se avea determinato di entrare egli pure in guerra contra tutte le sue forze, come sembravano indicare le tante truppe fatte filare in Ungheria, essendo pero libero l'imperatore di operare tutto quello che avesse creduto conveniente ai soi interessi»(1).

Din tóte aceste înţelese Bulgakow că resbelul este gata a isbucni. In ḑioa de 16 (2) August, după ce s'aŭ transportat aĭurea arhivele, mérsă cu tótă suita, de la Pera la Constantinopole. Primit cu ceremonialul ordinar, fu dus la Divan, unde i se făcură, ḑice Becattini, cele maĭ ciudate propunerĭ, la care negreşit Bulgakow nu puté respunde, neavêndŭ instrucţiunĭ. Atuncĭ îlŭ lăsară să iasă din Divanŭ, dar abĭa eşitŭ, fu arestat şi dus la *Şépte-turnurĭ*. La protestulŭ unora din Ambasadorĭ, că de ce în contra dreptuluĭ ginţilorŭ aŭ arestatŭ Pórta pre Bulgakow, Reiz-Effendi respunse, că numaĭ aşa îlŭ puté scăpa de furia musulmanilorŭ.

Cu tóte aceste, numaĭ la 22 August Pórta dete la lumină manifestul de resbelŭ contra Ecaterineĭ.

La 24 August 1787 (stil noŭ) Pórta remite Ministruluĭ frances Choiseul, manifestulŭ sĕŭ, prin care explică Franciеĭ motivele pentru care ea e silită a face resboiŭ Rusieĭ.

Traduction du Manifeste donné par la Sublime Porte contre la Russie. Remis à M. de Choiseul le 24 Août 1787

«Il était expressément convenu, que les Oczakowiens auraient l'extraction libre et illimitée du sel des marais salants affectés de tout temps aux habitants de cette frontière. Cependant, on y a toujours rencontré mille entraves et l'on y a éprouvé toutes sortes de mauvais

(1) «Sciindu-se că (Iosifŭ) se obligase a da Rusieĭ un ajutorŭ de 30.000 ostenĭ, in cas de resbelŭ cu Pórta. Decĭ M. S. Sultanulŭ preferia să aibă aface cu neamicĭ declaraţĭ decât cu amicĭ îndoelnicĭ şi că nu-ĭ maĭ rĕmâne alta de sciut, decât care este limita ce a otărît M. S. pentru ajutóre şi décă luase Austria otărirea să intre şi ea în resbelŭ cu tóte forţele séle, cum pare a indica numerósele trupe carĭ se adună în Ungaria, liberŭ fiindŭ negreşitŭ împĕratulŭ de a lucra orĭ-cum va fi creḑutŭ cuviinciosŭ pentru interesele séle.»

traitements de la part des Russes, et lorsqu'on a réclamé l'exécution des conventions, la Cour de Russie s'y est constamment refusée. Le Consul de cette cour a séduit le Vaïvode de Moldavie, qui a le rang de Prince. Elle en a favorisé la fuite et lorsque la Sublime Porte l'a réclamé, l'envoyé de Russie a répondu que sa cour ne le rendrait point, refus formellement contraire aux traités. La cour de Russie a manifesté ses mauvais desseins en donnant ainsi des interprétations à son gré à plusieurs pareils articles. Elle a débauché des sujets de la Sublime Porte, en établissant des Consuls en Valachie, en Moldavie, dans les Iles et dans des endroits où la présence de ces officiers était inutile et même préjudiciable aux vrais croyants. Elle a fait passer dans ses Etats des sujets de la Sublime Porte. Elle en a employé d'autres à sa marine ou à d'autres services. Elle s'est surtout souvent ingérée dans les dispositions intérieures de notre administration, en sollicitant, soit la révocation, soit la punition des gouverneurs, des juges, des employés et de tous les officiers qui ne convenaient point à ses intérêts et même du Pacha de Georgie et des Princes des Valachie et de Moldavie.

. . . .

«En conséquence, la Porte donne ce Manifeste à la respectable cour de France, pour lui notifier la résolution qu'elle a prise de faire la guerre à la Russie. La Sublime Porte soumet les motifs qui la font agir aux lumières et à l'équité de ses amis» (1).

Le 11 de Zilcadi l'an 1201. Le 24 Août 1787.

Abatele Becattini dă pre largŭ manifestulŭ Porțeĭ otomane (1).

Turcia în manifestulŭ eĭ se jeluesce că Rusia necontenitŭ, dela pacea din 1774, a făcutŭ să se producă obstacole la continuarea păceĭ, cu pretențiunĭ și cererĭ oneróse, contrariĭ tratatelor și convențiunilor. Așia a invadat pe neașteptate Crimeea, a căreia independență era asigurată prin pacea dela Kuciuc-Kainargi; așia a împins pe Hanul de Tiflis, séŭ de Georgia, să se rebeleze și să se declare independinte de Pórta otomană și Rusia a și introdus oștirile eĭ în Georgia.

---

(1) [illegible] pag. 46.

(1) [illegible]

Cât privesce Principatele, manifestulŭ dice (cum vedurăm) că Rusia prin intermediulŭ Consululuĭ sĕŭ din Iașĭ, a ademenitŭ pre Domnitorulŭ Moldoveĭ Alex. Mavrocordat, «Vasalulŭ imperiuluĭ nostru» și că Rusia n'a voitŭ să extradeze pre fugarulŭ Domnŭ, care era culpabilŭ de trădare și de rebeliune cătră Sultanulŭ.

De asemené Rusia prin stabilirea de consulĭ în Valahia și Moldova, și încă și în insulele Arhipelaguluĭ, n'a avut altŭ scopŭ, decât de a dăuna Musulmanilorŭ și să reducă câtŭ maĭ multŭ numĕrulŭ supușilorŭ Sultanuluĭ, făcêndu-ĭ să trécă în Rusia.

Rusia s'a amestecatŭ și în afacerile interne ale Imperiuluĭ, cerêndŭ destituirea, orĭ pedepsirea unorŭ Pașale, Judecătorĭ, Comandanțĭ și Miniștri, impiegațĭ în Vămĭ.... Ba și a Principilorŭ Valahieĭ și Moldoveĭ, «de noŭ investițĭ cu guvernămêntulŭ acelorŭ țĕrĭ.»

Vorbesce apoĭ manifestulŭ de condescendința cu care Pórta a fost față cu neguțitoriĭ rușĭ, lucru remas fără reciprocitate din partea Rusieĭ.

«Finalmente, ministrulŭ Rusieĭ fu primulŭ care provocâ la rĕsboiŭ, insistând ca ministru la sublima Pórtă, să i se dé în scrisŭ renuntiarea expresă a Porțeĭ de la vechiulŭ nostru Dominiŭ Georgia, Kartaliniat; generalulŭ Potemkin avé ordine să se apropie de hotarele Turcieĭ cu 100.000 oștenĭ, ca să ne oblige a acorda cererea ministruluĭ. Ba chiarŭ împĕrătésa însășĭ era gata să vie în fruntea acesteĭ oștirĭ. Pórta s'a mulțămit să céră d-luĭ Bulgakow să se remită Crimea în situațiunea eĭ de la 1783, iar ministrulŭ rusescŭ rĕspunse negativŭ și cu mândrie, declarândŭ că așla ceva elŭ nu va propune guvernuluĭ sĕŭ rusescŭ.

«Pentru tóte cuvintele de maĭ susŭ, și alte nenumĕrate, publice și secrete, resbelulŭ a devenitŭ pentru buniĭ musulmanĭ o afacere de lege și de religiune și acesta e motivulŭ pentru care s'a judecatŭ convenientŭ a se remite acestŭ manifestŭ la respectabiliĭ noștri amicĭ vechĭ, suveranĭ din Europa, notificându-le acéstă dréptă și întemeiată otărîre de a declara resbel Rusieĭ, otărîre care se supune la înțelépta reflecțiune a persónelorŭ nepărtinitóre, măgulindu-se (Pórta) că otărirea eĭ va fi privită cu ochiŭ discret și drept». Datŭ în Constantinopole, la 24 a luneĭ Somado (August) anul Egireĭ 1201 și al ereĭ creștine în 1787.

De aci înainte numaĭ de rĕsbóĭe e vorba preste tot și pretutindene.

La manifestulŭ Porțeĭ, Ecaterina II întîmpină cu un contra-manifestŭ (1). Impĕrătésa Rusieĭ respunde că:

«Non e dunque per nostra voluntà, ma provocata dalla perfidia de' nostri nemici e de' ***nostri emuli***, che impugniamo la spada e ci azzardiamo a combattere, e perciò abbiamo incaricati i nostri comandanti il general Feldmarechallo Conte di Rumianzoff Transdanubiano, come pure, il Principe di Potemkin il Taurico, di agire ostilmente contro i Turchi, colle truppe...» (2)

Acum, ḑice Becattini. (3) cunoscu Rusia ce desavantagiu era de a fi restituit ea prin pacea de la Kuciuk-kainargi tótă țéra dintre Nistru și Dunăre!!...

Iată cum se daŭ pe față intențiunile creștine ale Rusieĭ relative la noĭ.

Respunḑêndŭ Manifestuluĭ Porțeĭ, Ecaterina II, califică de reŭ intemeiate (4) cererile Porțeĭ și între aceste: estradarea luĭ Mavrocordat și rechiămarea vice-consululuĭ rusescŭ Selinski, din Iașĭ, sub cuvêntŭ că ar fi îndemnatŭ pe Mavrocordat să fugă în Rusia.

XIX.

Oceacovulŭ. Mișcarea în țéra Românéscă. Volney. Peysonnel.

In țéra Românéscă resboiulŭ declarat ocasionă, negreșitŭ, mișcărĭ în sensurĭ diverse. Vechiĭ partisanĭ aĭ Rusieĭ se agită însă în secret, căcĭ sciŭ că N. Mavrogheni va fi cu Turcia.

80,000 de Turcĭ mărșuiră spre Oceacovŭ, pe când o altă armată maĭ considerabilă naintâ spre Dunărea. Oceacovul era să fiă atacatŭ

(1) Becattini. Veḑĭ anexa.

(2) «Așĭa dar nu cu voința nóstră, ci provocată de perfidia neamicilorŭ noștri și a rivalilorŭ noștri, apucăm spada și încercăm sórta de a combate; și deci amŭ însărcinat pre comandanțiĭ noștri, generalul Feldmareșal Contele de Rumianțov Transdanubianulŭ și pe Principele de Potemkin Tauricul, de a lucra ostilmente contra Turcilor, cu oștirea.» (Becattini, T. VII.)

(3) Becattini. Pag. 88.

(4) Becattini, T. VII, pag. 84.

de Potemkin. Choiseul în raportulŭ sĕŭ dela 25 August 1787 arétă guvernuluĭ frances acésta și-șĭ exprimă temerea, că Oceacovul nu va puté să se ţină, din causa discordiilor din sînulŭ cetăţeĭ aceștia. Inginerul francez de Lafitte «a fait des prodiges d'activité, et si ses conseils avaient été suivis, la place serait en état de faire une longue défense ; mais le peuple et une partie de la garnison se sont révoltés lorsque l'on a voulu détruire quelques mauvaises baraques pour faire passer sur leur emplacement un retranchement nécessaire. Les firmans les plus menaçants n'ont point été respectés malgré les instances du Pacha qui, d'ailleurs est très-faible, sans expériance et qui, l'année dernière était douanier de la Capitale. C'est un barbier et un cafetier qui examinent et jugent aujourd'hui les travaux de M. de Lafitte. Les janissaires refusent de travailler, ils se livrent entre eux, au milieu même de la ville, les combats les plus meurtriers et il en a déjà déserté un assez grand nombre, pour que le Prince de Valachie ait été obligé de les repousser» (1).

In 10 Septembre Choiseul arétă din noŭ guvernuluĭ sĕŭ incuria guvernuluĭ turcescŭ, nepregătirea luĭ pentru rĕsboiŭ (2).

Asupra resbeluluĭ declaratŭ a începutŭ a scrie, în Octombre 1787, Volney, cartea sa «Considérations sur la guerre actuelle» tipărită în Londra în anul 1788.

— «Dans ce conflit des deux puissances, quelle sera — ḑice Volney — l'issue de leur choc ? Où s'arrêtera, où s'étendra la secousse qu'en recevra l'un des deux Empires ?» (3).

---

(1) Inginerul francez de Lafitte «a făcut minunĭ de activitate, și déca consiliele luĭ eraŭ ascultate, urmate, cetatea ar fi în stare să resiste lungŭ timpŭ ; dar poporulŭ și o parte din garnisonă s'aŭ revoltatŭ când a fost vorba să se dărîme câte-va próste barace, ca pe loculŭ lor să se trécă unŭ retranșamentŭ necesarŭ. Firmanele cele amenințătóre n'aŭ fostŭ respectate, cu tóte stăruințele Pașeĭ, care pe lângă acestea este fórte slabŭ, fără experiență și care în anulŭ trecutŭ era vameșŭ alŭ Capitaleĭ. Unŭ bărbierŭ și unŭ cafegiŭ examină și judecă astăḑĭ lucrările d-luĭ de Lafitte. Eniceriĭ refusă de a lucra, eĭ să apucă la bătăĭ ucidĕtóre, uniĭ cu alțiĭ, în mijloculŭ orașuluĭ. Unŭ destulŭ de mare numĕrŭ dintre eĭ aŭ și desertatŭ, într'atâtŭ, în cât Domnitorulŭ Valachieĭ a fostŭ nevoitŭ să-ĭ respingă».

(2) Veḑĭ Hurmuzachi vol. II, supl. I, pag. 47.

(3) «In acestŭ conflictŭ alŭ celor douĕ puterĭ, care fi-va resultatulŭ cĭocnireĭ lorŭ ? Unde se va opri, până unde se va întinde sguduirea ce va priimi din acéstă cĭocnire unulŭ din cele douĕ imperiĭ ?»

Autorele maĭ voĭesce să lămuréscă care e și rolulŭ Franțeĭ în acestŭ rĕsboiŭ și care trebuie să-ĭ fie conduita?

La prima cestiune dice că, cu tóte că Franța a trimisŭ ofițerĭ și ingínerĭ în serviciulŭ Turcieĭ, elŭ nu crede că Turcia va eși biruitóre, precum nu crede iarășĭ că Turcia va fi cu desĕvârșire perdută (1). Despre Rusia Volney scrie, că ea aspiră să iée pămênturĭ dela Turcĭ și adaogă «D'abord on (la Russie) a demandé l'usage de la Mer Noire, puis l'entrée de la Méditerranée, l'on a exigé l'abandon des Tartares, puis l'on s'est emparé de la Crimée; l'on protège aujourd'hui les Georgiens et les Moldaves; le premier traité les soustraira à la Porte (2). Oui, tout annonce le projet de marcher à cette Capitale (Constantinople) et tout présage une heureuse issue à ce projet: tout, dans la balance des intérêts et des moyens, est à l'avantage des Russes contre les Turcs . . .» (3).

O singură pedică s'ar puté opune Rusieĭ: resistința ce ar opune curțile Europene . . . dar Volney trece în revidiune statele și nu află pre nimenĭ propriŭ și gata la acésta. Spania n'are nicĭ un interesŭ, orĭ a fi Rusia, orĭ Turcia la Constantinopole, «il est vrai que la cour de Madrid (4), a manifesté des intentions hostiles à la Russie, en s'engageant, par un traité récent avec la Porte, à interdire le passage du Gibraltar à toute flotte armée contre la Turquie. Mais il est à croire que ces dispositions suggérées par une cour étrangère, resteront sans effet: il serait imprudent à l'Espagne, qui n'a aucun commerce à conserver, de prendre fait et cause pour celui d'une autre Puissance, surtout quand à cet égard, elle a de justes sujets de se plaindre de la jalousie de cette même puissance.»

(1) Pag. 25.

(2) Pag. 45.

(3) «Maĭ ântêiŭ Rusia a cerutŭ folosința Măreĭ Negre, apoĭ intrarea în Mediterana; a cerutŭ abandonarea Tătarilorŭ, și apoĭ a coprinsŭ Crimeea; astădĭ Rusia protege pre Georgieni și pre Moldovenĭ; primulŭ tratatŭ (ce va maĭ încheĭé cu Turcia) îĭ va sustrage dela Pórtă. Da, totulŭ anunță proiectulŭ de a ajunge la Constantinopole și după tóte prevederile, acésta va fi cu deplină isbândă, căcĭ totulŭ în balanța intereselorŭ și mijlócelorŭ, este în avantagiulŭ Rușilorŭ contra Turcilorŭ».

(4) Pag. 55.

.... «On peut en dire autant de l'Angleterre» (1). Din contră Anglia în căderea Turcieĭ ar obţine căderea comerciuluĭ francesŭ; decĭ lucrulŭ 'ĭ convine!

Francia singură «à raison de son commerce et de ses liaisons politiques avec la Turquie, a de grands motifs de s'intéresser à sa destinée.... Dér ea în circumstanţele în care se află, póte-se amesteca în cérta iscată?»

Volney adaogă: «Les états du Nord: la Suède, le Danemark, la Pologne à raison de leur voisinage et de l'intérêt de leur sureté, ont plus de droits de s'allarmer. Mais quelle résistance peuvent-ils opposer? Que peut même la Prusse, sans le concours de l'Autriche?...» Din nenorocire pentru turcĭ, Impĕratulŭ austriacŭ este aliatulŭ Rusieĭ. Nu póte Austria să renunţe la alianţa Rusieĭ, căcĭ fără de ea, ar fi inferióră neamicilorŭ eĭ naturalĭ: Suedia, Prusia, liga germanică şi Francia. Vis-à-vis de Turcia, dice Volney, Austria găsesce folóse înmulţite de a se rĕsbuna de perderile luĭ Carol VI-lea, de a recuceri Belgradul şi de a obţine pămênturile care aŭ pentru Austria cea maĭ mare importanţă (2).

Volney adaugă, că Austria este interesată a pune mâna pe provinciele Turcieĭ, care o despartŭ de Mediterana.

Asupra chestiuneĭ a 2-a: care sunt interesele Francieĭ în rĕsbolulŭ de faţă, Volney dice, că este opiniune destulŭ de generală printre francezĭ, că Francia este interesată să menţină integritatea imperiuluĭ otoman, cu orĭ-ce preţŭ şi că acéstă opiniune a devenitŭ o maximă politică a guvernuluĭ francezŭ. Volney analiséză interesele Francieĭ şi conchide în sensŭ opusŭ, susţinêndŭ, că interesele Francieĭ

(1) «Este adevĕratŭ ca Curtea din Madrid a manifestatŭ intenţiunĭ ostile Rusieĭ, angajându-se, printr'unŭ tratatŭ recentŭ cu Pórta, a opri trecerea Gibraltaruluĭ la tótă flotă armată contra Turcieĭ. Dar este de credutŭ, că aceste mĕsurĭ suggerate de o curte strĕină, vor rĕmâne fără efectŭ: va fi fórte imprudentŭ din partea Spanieĭ, care n'are a păstra nicĭ unŭ felŭ de comerciŭ, să ia parte şi causă pentru acela alŭ uneĭ alte Puterĭ, maĭ cu sémă când în acéstă privinţă ea are juste cuvinte de a se plânge de gelosia chĭar a acesteĭ puterĭ. Se póte dice totŭ aşĭa şi despre Anglia». (Pag. 57).

(2) Pag. 55. „Statele de Nordŭ: Suedia, Dania, Polonia din causa vecinătăţeĭ şi al interesuluĭ siguranţeĭ lor, aŭ maĭ multŭ cuvêndŭ de a îngriji. Dar ce resistenţă pot ele opune? Ce póte chiar Prusia fără ajutorulŭ Austrieĭ?“

[illegible] Rusia [illegible] păgână și bar-[illegible]

[illegible] Rusiei și ale Austriei: «du [illegible] Austria se trouveront [illegible]. L'intérêt [illegible] rendra l'équi-[illegible] pourra la faire [illegible]

[illegible] două mo-[illegible] *[illegible] turcesci*

[illegible] Golfului Adriaticii cu Raguza [illegible] cu alte pămênturi: [illegible] în dreptulă Vidinului până la [illegible] Impărătesă de Constantinopole și [illegible]

[illegible] de Volney [illegible] de Peys-[illegible] Considérations sur [illegible] de Volney (1).

[illegible] de Volney și declarândă [illegible] Rusia [illegible] privesce comer-[illegible] pentru comerciulă [illegible] nu aproba însă o alianță care arū [illegible] (2). Când Rusia — dice [illegible] — [illegible] Atena și Ecbatana. Ieru-[illegible] din tôte privințele [illegible] moravurilorū și libertăței [illegible]

[illegible] să conserve Imperiulū otomanū (3). [illegible] Peyssonnel sunt și alți scriitori din acéstă [illegible] Lettre d'un voyageur à Mr. le Baron [illegible] Philadelphia [illegible] Paris, 1788).

XX.

Proclamaţiune de resbelŭ. N. Mavrogheni. Partidele vechĭ.

In Septembre 5, anulŭ 1787, Nicolae Mavrogheni adreséză proclamaţiunea sa cătră ţéră, cu referinţă la rĕsboĭulŭ declaratŭ, în coprinderea următóre:

«Cu acéstă Domnéscă a nóstră carte scriemŭ şi înscciinţămŭ tuturorŭ de obşte, că Domnia mé din fire avêndŭ iubirea de ómenĭ şi dragostea cătră toţĭ locuitoriĭ ţěriĭ mele, carĭ sunteţĭ încredinţaţĭ sub a nóstră oblăduire, dintr'unŭ începutŭ nu amŭ lipsitŭ a griji pentru buna petrecere, odihna şi dreptatea vóstră a tuturorŭ, ca să fiţĭ ocrotiţĭ şi apĕraţĭ de orĭ-ce împotrivirĭ, cu cât maĭ vîrtosŭ acum într'acéstă vreme împărechiată a resmeriţeĭ, să sciţĭ că îndoită purtare de grijă şi pază amŭ luat Domnia mé asupră-ne pentru voĭ toţĭ şi ne-amŭ încercatŭ, cu totŭ sufletulŭ şi trupulŭ nostru ca să ne jărtfimŭ pentru voĭ şi pĕrulŭ din capulŭ vostru să nu se clintéscă, nicĭ averea vóstră, nicĭ vĭaţa vóstră să nu se stingă, dupe cum şi vedeţĭ de faţă durerea şi purtarea de grijă ce avem pentru voĭ, că nu numaĭ cu trupulŭ şi cu sufletulŭ stămŭ, ci şi grele cheltuelĭ şi haznele vĕrsămŭ la cele trebuincĭóse pentru uşurinţa vóstră, a întimpina cererile ce se facŭ şi pentru diafendipsisŭ şi paza ţěriĭ, de care rugămŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ ca să ne dé ajutorŭ şi de acum înainte, până în sfîrşitŭ, a sevârşi cele ce pohtimŭ spre diafendipsisŭ alŭ vostru, dupe cum şi avem nădejde mare la mila dumnezeireĭ séle, că cele ce aŭ fostŭ în vremea trecuteĭ resmăriţe şi cele ce aţĭ pătimitŭ atuncĭ, acum nu veţĭ pătimi, nicĭ veţĭ cerca de acelŭ felŭ de întêmplărĭ ce aţĭ cercatŭ atuncĭ, din pricina maĭ marilorŭ voştri, carĭ netemându-se de Dumneḑeu, aŭ călcatŭ cuvêntulŭ evangheliеĭ, care ḑice «*că păstorulŭ celŭ bunŭ are grijă de oĭ, iară naĭmitulŭ şi păstorulŭ celŭ rĕŭ care n'are grijă de oĭ, vede lupulŭ venindŭ şi lasă oile şi fuge, şi lupulŭ hrăpesce şi risipesce oile*». Decĭ fiindŭ că uniĭ din ceĭ rĕŭ obicĭnuiţĭ din fire, mincinoşĭ, a vorbi dela sineşĭ vorbe de spaĭmă şi a proroci halturĭ şi părerĭ deşérte, până aĭ dovedi Domnia mé şi până a-ĭ pune în mână ca să le facemŭ pedépsa ceea ce se cuvine după pravilă, ca unorŭ turburătorĭ de odihna obşteĭ, póte într'acéstă vreme să se scornéscă dela sineşĭ vorbe şi a proroci mincĭunĭ de cele viitóre spre a vĕ îngriji şi a vĕ duce la spaĭmă, ca să vĕ facă să vĕ vindeţĭ lucrurile vóstre, fără preţŭ, să-şĭ îndestuleze lăcomia lorŭ, care acelea urméză a vĕ aduce şi la desnădăjduire şi a vĕ băga în inimele vóstre întristare şi frică, ca să părăsiţĭ munca şi hrana vóstră; de aceea dar nu lipsimŭ cu acestea domnescĭ ale nóstre cărţĭ, a vĕ însciinţa şi a vĕ da bună pliroforie, ca să nu vĕ întristaţĭ întru nimicŭ: nu veţĭ pătimi, dupre cum maĭ susŭ am ḑisŭ, nicĭ voĭ, nicĭ casele vóstre, nicĭ averile vóstre, şi fără de a nu asculta şi a crede, séŭ a vĕ amăgi, după acelŭ felŭ de halturĭ, să fiţĭ veselĭ, să vĕ lipséscă tótă grija şi spaĭma, căutându-vĕ trebile şi lucrurile pămêntuluĭ, cu inimă întinsă, şi cu silinţă, şi cu bucurie rugândŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru armele pré-puterniculuĭ Impĕratŭ, ca să le facă biruitóre asupra vrăşmaşilorŭ seĭ, după datoria ce aveţĭ şi pentru bună stare a Domnieĭ mele, ca să ne ajute a vĕ ocroti şi a vĕ apăra până în sfârşitŭ de orĭ-ce bântuĭală, după scoposulŭ ce avemŭ; la care aceste pliroforiĭ, ce vĕ dăm Domnia mé, încredi

țându-vě, voï locuitorii țěranï, și scoțêndŭ din inimele vóstre tóte părerile și grijile, și cunoscêndŭ buna economie ce facemŭ pentru ale vóstre ușurințe, să fițï dar următorï poruncilorŭ ce v'am scrisŭ, de a vě apuca cu silință să vě faceți semănăturï de bucate îndestulŭ, pentru binele și folosulŭ vostru, ca să vě faceți alișverișulŭ, să vě câștigațï și ca să se afle și la vre-o întêmplare de trebuință a împěrătescilorŭ poruncï zacherea, ca nisce raele credincioșï și supușï ce sunteți aï pré puternicei Impěrățiï: să nu găsițï însă pricină ceï leneșï de muncă, că este vremea acésta și să remânețï fără de arăturï, pentru că uniï ca aceïa, ca nisce leneșï, vorŭ fi cu vină. Deosebitŭ poruncimŭ d-vóstră boïerilorŭ i boerinașilorŭ, ca părăsindu-vě de cele trecute, să avețï fiesce-care durerea și grija ce se cade pentru maï miciï voștri, că vremea nu este de interesurï, ci dupe cum noï grijimŭ de odihna și buna petrecerea vóstră, așïa și voï cu maï miciï voștri să vě purtați cu ïubire de ómenï și cu dragoste, ca să putețï avé pre Dumnedeŭ de pază și de ajutorŭ întru tóte. Acestea poruncimŭ de obște și să avem rěspunsŭ dela toțï că ațï audŭitŭ și ațï înțelesŭ poruncile nóstre, iscălindu-vě în dosulŭ acesteï cărțï preoțiï, pârcălabï și sătenï» (1). 1787, Septembre 5.

Aceste cărțï deschise către egumenï, epitropï de mŏnăstirï, protopopï, preoțï, diaconï, boerï, boerenașï, și la toțï locuitoriï de obște, aŭ fost trimise pre lângă 17 cărțï legate, cu aceïașï dată, pitace către ispravnicï, poruncindu-le să citéscă proclamațiunea de maï susŭ în tóte orașele și satele și să îndemne pre țěranï să facă semănăturï.

Partida ruséscă se agita în țéră. De sigurŭ, maï cu sémă în clerŭ, inclinările pentru muscalï eraŭ marï. Austriaciï încă numěraŭ partisanï în boerime.

In 22 Septembrie, 1787, Mavrogheni, ca să împedice pre călugărï de a propaga prin sate afecțiunea pentru muscalï, ïé, sub pretextŭ de religiune, dispositiunea, ca nicï unŭ călugărŭ să nu maï pótă eși dela mŏnăstire și să nu se amestece cu norodulŭ de óbște:

«Cu cât maï vêrtosŭ acuma în acéstŭ vreme delicată». Domnitorulŭ ordonă o prealabilă catagrafie a călugărilorŭ: de unde e fie-care? pămênteanŭ séŭ strĕinŭ? omŭ sciutŭ și cunoscutŭ egumenuluï, séŭ starițuluï?

După acéstă catagrafie să nu se maï priméscă pre nimené și călugăriï catagrafiațï să nu maï aïbă voïe a eși afară din mŏnăstire, fără de trebuință, în care casŭ să aïbă adeverință iscălită și adeverită dela mŏnăstire, indicândŭ numele trimisuluï și scoposulŭ și dilele câte are a zăbovi afară.

Călugărulŭ care are asemené certificatŭ, să mérgă dreptŭ ântêiŭ la ispravnicï, carï cercetându-ï și găsindŭ că nu sunt ipochimene schimbate și adeverințe mincinóse, va îngădui călugăruluï să mérgă la trébă.

In acestŭ sensŭ a scrisŭ poruncï la ispravnicï (2).

(1) Cod. No. XVII, fila 225.

(2) Cod. No. XVII, fila 280 verso, 17 cărțï deschise către egumenï, starețï și episcopi.

XXI.

Enăchiță Văcărescu. Pregătirĭ noue ale luĭ Mavrogheni.

Dintre boeriĭ ceĭ maĭ marcanțĭ aĭ țěreĭ Muntenescĭ de pe timpul a căreĭ istorie o facem, este neîndoios. Enache Văcărescu. Îĭ alăturăm portretul.

Despre originea acesteĭ vechĭ familiĭ, fie legendară, fie istorică. ne-am ocupatŭ în anteriórele volume și vom maĭ grăi în anexa la acéstă pagină.

De sigurŭ am fi fórte mulțămițĭ să păstrămŭ luĭ Enache Văcărescu aureola de glorie cu care ni-lŭ aŭ prezentatŭ până astă-dĭ scriitoriĭ carĭ s'aŭ ocupatŭ de dênsulŭ, scriitorĭ ca Fotino și Odobescu (1). dar istoria are altă misiune decât de a crea în modŭ nedocumentatŭ ómenĭ marĭ și eroĭ.

Facemŭ decĭ istorie, când curmămŭ șirulŭ legendeĭ, arĕtândŭ pre Enache Văcărescu ceea ce în adevĕrŭ a fostŭ.

Negreșitŭ, scăderile ce am constatatŭ și avem a constata în faptele luĭ 'șĭ aŭ în parte explicațiunea, déca nu scuza, *în mijloculŭ socialŭ* în care s'a născutŭ, a trăitŭ și a făptuitŭ. Orĭ cât s'ar constata în Enache Văcărescu o natură maĭ de elită și o cultură maĭ deosebită decât a boĭerilorŭ contimporanĭ cu elŭ, dênsulŭ e membrulŭ uneĭ societățĭ date și faptele luĭ în cea maĭ mare parte nu-lŭ despartŭ de locŭ de acea societate.

Așia vĕdurămŭ pre Enache Văcărescu criticândŭ numirea ca Domnŭ a luĭ Nicolae Mavrogheni pentru că nu era dintre fanarioțĭ *pur sang*, pentru că nu scia grecesce și pentru că era de origine obscură. Ce altŭ imputa luĭ Mavrogheni și înșiĭ fanarioțiĭ din Constantinopole? Care alte simțurĭ aveaŭ boĭeriĭ ceĭ maĭ înstrĕinațĭ de țéră și maĭ inconsciențĭ de Românismŭ?

Apoĭ când Austria aliată cu Rusia aŭ formatŭ proĭectulŭ de a-șĭ împărți țĕrile române, ce pornire află istoriculŭ în sufletulŭ luĭ Enache Văcărescu de natură a ni-lŭ arĕta că cércă măcarŭ să salve țéra sa de acéstă împărțire?

Singurŭ numaĭ Mavrogheni-Vodă ia inițiativa apĕrăreĭ țĕreĭ și pentru acésta, prin nizamulŭ ce amŭ adusŭ îndărătŭ, reorganiséză

(1) Vedĭ în anexa dela acéstă pagină ce a scrisŭ d Odobescu despre Enache Văcărescu în Tesaurŭ II, pag. 293. Vedĭ „Revista Română", anulŭ I, articolulŭ d-luĭ Odobescu.

oștirea și în mĕsurile posibile căută să o înmulțéscă. Amŭ vĕḑutŭ deja oposițiunea ce vredniculŭ Domnitorŭ întâmpină în acésta dela boĭerĭ și chĭar dela Enache Văcărescu.

In restulŭ anuluĭ 1787, Mavrogheni se ocupă cu reorganisarea oștireĭ. Enache Văcărescu nu încuviințéză procederea luĭ Mavrogheni ca să adune óste. De unde avea vre-o 5—6 miĭ de ómenĭ, Mavrogheni ține să ridice numĕrulŭ oștireĭ preste 20 miĭ. In oștirea sa Mavrogheni primesce și turcĭ. Văcărescu ḑice, că Mavrogheni dândŭ lefurĭ câte 10 leĭ pre lună de călărețĭ, câte 7 de pedestrașĭ, turciĭ carĭ dela Sultanulŭ ca ostașĭ nu primeaŭ asemenea lefĭ, veniră mulțĭ să intre în óstea Domnitoruluĭ muntenescŭ spre a profita de asemené lefĭ (1). Văcărescu descuviința asemené procedare, care o găsia în paguba oștireĭ turcescĭ....

Mavrogheni, ca să se facă bine vĕḑutŭ la Constantinopole, nu primi plată pentru zaherelele și cherestelele date Turcieĭ în 1787. Și acéstă faptă o desaprobă Văcărescu, «ca și cum Impĕrăția, când ar fi vrutŭ să le ĭé din țéră fără plată, nu ar fi pututŭ *și ca și cum nu ar fi fostŭ țéra a Impĕratuluĭ*».

Décă contra cĭudateĭ părerĭ a luĭ Văcărescu, Mavrogheni dăruia turcilorŭ proviziunĭ, nu maĭ puținŭ energiculŭ Domnitorŭ punea străjĭ la Dunăre, spre apĕrarea țĕreĭ de oștirĭ neregulate și chĭar pentru a împedica trecerea de turcĭ, cu titlu de comercianțĭ în țéră, acésta conform tractatelorŭ anterióre, de care deja ne-am ocupatŭ.

La ocasiunea serbătorilorŭ Crăciunuluĭ din 1787 N. Mavrogheni, adreséză țĕreĭ a doua proclamațiune, în care, din noŭ, se declară credinciosŭ alŭ Sultanuluĭ Hamit și îndémnă țéra ca să facă ca și elŭ. Mavrogheni promite țĕreĭ apĕrare bună de invaḑiunĭ dușmane; elŭ speră a «oblădui (pre locuitoriĭ țĕreĭ) până în sfîrșitŭ ferițĭ, după pofta inimeĭ mele și după durerea ce avem pentru voĭ ceĭ credincioșĭ și supușĭ raele și țĕreĭ Domnieĭ mele, după cum și vedețĭ în faptă grija nóstră ce avem asupra țĕreĭ, că pentru a vóstră odihnă și ocrotire, ca să nu pătimițĭ cele ce pătimescŭ alțiĭ, cu cheltuelĭ grele ținemŭ ostașĭ și facemŭ felurĭ de mijlóce, vĕrsândŭ hasnalele nóstre

(1) Veḑĭ Tes. II, pag. 294.

pentru a țěreĭ pază și odihnă». Domnitorulŭ adaogă a dice, că și el se va pune în fruntea acestorŭ ostașĭ și va merge în contra neamicilorŭ, ca să asigure liniștea locuitorilorŭ.

Acéstă proclamațiune o dă Mavrogheni după ce primesce dela Constantinopole firmanurĭ, carĭ îĭ dădeaŭ marĭ puterĭ în țéră și carĭ maĭ alesŭ 'lŭ autorizaŭ a împedica trecerea prin Muntenia de oștirĭ chĭar turcescĭ. Negreșitŭ, Mavrogheni — pre când încă Austria nu declarase rěsbolŭ Turcieĭ — încredințasă pre Pórtă, că elŭ cu oștirea sa va apěra Muntenia și că decĭ nu este trebuință de a intra în ea oștirĭ turcescĭ anume. Acésta convenia Porțeĭ, care îșĭ ducé tótă puterea spre Bugeac și Moldova. Poruncile dela Pórtă, ca oștirĭ turcescĭ să nu tréca în Muntenia se citiră pe la tóte serhaturile de pre marginea Dunăreĭ, cum afirmă însășĭ proclamarea luĭ N. Mavrogheni, dela 25 Decembre 1787 (1):

Apelŭ la țéră de sěrbătorĭ.

«Cuvioșilorŭ archimandrițĭ, egumenilorŭ și epitropilorŭ dela sfintele mŏnăstirĭ și mitoce, molitfelorŭ vóstre protopopĭ, preoțilorŭ și diaconĭ, d-lorŭ vóstre boerilorŭ și boerinașilorŭ, polcovnicilorŭ, zabițilorŭ, căpitanilorŭ, buluc-bașilorŭ și neferi i breslașilorŭ și negutătorilorŭ, orașănilorŭ de prin tergurĭ și orașe, slujitorilorŭ i vouě pârcălabilorŭ, sindiilorŭ și tuturorŭ locuitorilorŭ câțĭ sunteți locuitorĭ în județul, ... de obște vě facemŭ domnia mé în șcire, că apropiindu-se acum sěrbătorile sfânteĭ nașcerĭ și a sfântuluĭ a Domnuluĭ Dumnedeuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, nu amŭ lipsitŭ, după iubirea de ómenĭ ce din fire este la noĭ și după dragostea care avemŭ către voĭ, supușiĭ noștriĭ ceĭ credincioșĭ, carĭ sunteți de la Dumnedeŭ încredințațĭ sub a nóstră oblăduire, a vě trimete printr'aceste cărțĭ domnescile nóstre blagoslovenii, bine cuvêntându-vě ca să vě învrednicéscă Dumnedeŭ a prăznui acestea sfinte sěrbătorĭ, acum, la anulŭ și la mulțĭ anĭ cu bucurie. Pe lângă care aceste blagoslovenii, vě dămŭ și deosebitele Domnescile nóstre încredințărĭ și nădăjdĭ de bucurie, că după neadormita grija ce avemŭ pentru toțĭ supușiĭ noștriĭ spre a petrece în dilele Domnieĭ mele ferițĭ de tóte relele, nu vomŭ lipsi, precumŭ nu am lipsitŭ a griji și a găsi mijlóce într'acéstă vreme de rěsboĭ, pentru ocrotirea vóstră și înșine ne vomŭ jertfi pentru mântuirea și scăparea vóstră dintru orĭ ce primejdie, ca unŭ păstorŭ cu grijă de oile sale, ca să implinimŭ cuvêntulŭ sfânteĭ evangheliĭ, că «păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ îșĭ pune pentru oĭ»; de care avemŭ nădejde la mila mareluĭ Dumnedeŭ și a pré curateĭ maice a sfințieĭ sale, și la ajutorulŭ sfințilorŭ ângerĭ, că în urmă după acestea tóte ve'țĭ avea mare bucurie și mare mângáere toțĭ de obște; ce darŭ, fără de a vě desnădăjdui la vre unŭ *testar* pentru acéstă curgătóre vreme a rěsboiuluĭ, fițĭ veselĭ și nu vě părăsițĭ

(1) Vedĭ în anexă purtarea luĭ Enache Văcărescu și la acéstă ocasiune.

alișverișurile vóstre și munca caselorŭ vóstre și faceți rugăciunĭ neîncetatŭ către milostivulŭ Dumnedeŭ pentru viața și biruința Devletuluĭ a prea puternicului nostru împeratŭ Sult. Hamit, i pentru țéra acésta și pentru buna starea Domnieĭ mele, ca să ne ajute a vĕ oblădui până în sfârșitŭ, feriți după pohta inimeĭ mele și după durerea ce avemŭ pentru voĭ ceĭ credincioșĭ și supușĭ raele aĭ țĕriĭ Domnieĭ mele, după cumŭ și vedeți în faptă grija nóstră ce avemŭ asupra țeriĭ, că pentru a vóstră odihna și ocrotire, ca să nu pătimiți cele ce pătimescŭ alțiĭ, cu cheltuelĭ grele ținemŭ ostașĭ și facemŭ felurĭ de mijlóce, vĕrsândŭ hasnelele nóstre pentru a țĕreĭ pază și odihnă, cu care ostașĭ și însine suntemŭ gata, cu neadormire și fără odihnă ḑiua și nóptea, ca să sărimŭ în orĭ în ce ceas ar fi trebuință a ne porni spre a supușilorŭ locuitorĭ ai Domnieĭ mele apĕrare de orĭ-ce împotrivire. De care iată și acum scriindŭ la pré înalta Pórta și făcêndŭ rugăciune pentru al vostru repausŭ, prin ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ ne aŭ sositŭ luminatele împĕrătescĭ firmanurĭ, întru care coprinde a nu maĭ cuteza nimenĭ din ostașĭ a maĭ trece prin Domnésca nóstră țéră. După care trimițêndŭ suneturĭ adecă copiĭ pe la tóte serhaturile, s'aŭ cititŭ între anḑulŭ tuturorŭ. Ci darŭ în vreme ce prea bine sciți și ați auḑitŭ, că Domnia nóstră până a nu ne veni acestea împĕrătescĭ poruncĭ, ne am silitŭ în tot chipulŭ a vĕ ocroti de tóte câte aŭ fost prin putință, ca unŭ Domnŭ și părinte de obște, ce ne amŭ aflatŭ țĕriĭ acestea, cu câtŭ maĭ vêrtosŭ acumŭ, după primirea împĕrătescilor firmanurĭ, nu vomŭ lăsa mijlocŭ câtŭ de puțin a ne sili spre a vóstră ocrotire și apĕrare și rugămŭ pre bunulŭ Dumnedeŭ a bine-voi și a ne ajuta, spre deplina sĕvêrșire a poruncilorŭ firmanurĭ învrednicindu-vĕ și pe voĭ a prăsnui sfânta nașcere, sfântul botezŭ al Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, acum și acestŭ viitorŭ an noŭ a petrece prin blagoslovenia sântuluĭ Vasile întru fericire, cu sănătate, cu îndestulare de bunurĭ, de rusumaturĭ și alișverișurile vóstre și cu pacea cea de obște doritóre (1)». 1787, Decembre 23.

XXII.

Proclamărĭ noue. — Garnizone.

Cu tóte asigurările ce dădé Domnitorulŭ în asemene proclamațiunĭ, carĭ se ḑiceaŭ «cărțĭ de parigorie», spaĭma se lăția în țéră, întreținută cu împrăștierea intenționată de felŭ de felŭ de veștĭ, de cătră ceĭ carĭ nu puteaŭ suferi pre N. Mavrogheni. Partizaniĭ muscalilorŭ, ba și aĭ Austrieĭ, nu lipseaŭ de a agita spiritele. Vodă numia pre aceștia «făcĕtorĭ de rele și *farmazonĭ* și vrăjmașĭ aĭ patrieĭ lor».

Eată o nouă proclamare a luĭ N. Mavrogheni dela 29 Decembre 1787, cătră locuitoriĭ Bucurescilorŭ :

«Fiindŭ-că ne-am însciințatŭ Domnia mé, că uniĭ din făcĕtoriĭ de rele și farmazonĭ, aŭ semĕnatŭ multe felurĭ de vorbe neadevĕrate spre spaĭma noroduluĭ,

(1) Cod. XVII, Arch. Stat., fila 248 verso,

ca să-şĭ facă cele după obiceĭulŭ lorŭ rele gândurĭ, poruncimŭ d-tale (*luĭ Aga*) să încredinţezĭ pe toţĭ de obşte, ca să petrécă în linişte şi fără de frică de orĭ-ce, neguţătorindu-se fără de îndoĭală şi bucurie, nedândŭ creḑĕmêntŭ la halturile celorŭ semănătorĭ de vorbe mincinóse, ce nicĭ prin mintea cuĭ-vaşĭ trebue să trécă, căcĭ Domnia mé, cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ, în ḑilele nóstre avem purtare de grijă cu priveghere pentru siguranţa şi repausulŭ domnesculuĭ nostru oraşŭ Bucurescĭ şi a tóteĭ ţĕrĭ până într'atât cât şi vĭaţa nóstră o punemŭ în primejdie când va fi trebuinţă pentru săvêrşita pază a totŭ noroduluĭ Domnieĭ mele. Decĭ fiindŭ şi voĭ locuitorilorŭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, bine încredinţaţĭ pentru liniştea şi neclintirea vóstră, nu trebue să daţĭ ascultare la vorbele celor făcĕtorĭ de rele şi vrăjmaşĭ patrieĭ lorŭ, pre care uniĭ ca aceĭa dovedindu-ĭ şi prinḑêndu-ĭ, îĭ vom pedepsi spre pilda altora, nicĭ să puneţĭ în gândŭ vre unŭ lucru asemené ca acela ce s'a întêmplatŭ în cel-l-altŭ rĕsboiŭ trecutŭ, din pricina vrăşmaşilorŭ patrieĭ, pentru că noĭ, precumŭ ḑicemŭ, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ şi a pré curateĭ MaiceĭSéle, vĕ vomŭ păzi de orĭ-ce împotrivire a vrăşmaşilorŭ şi făcĕtorilorŭ de rele şi veţĭ fi întru o linişte şi odihnă» (1).

Noutăţile cu intenţiune împrăştiate de către neamiciĭ luĭ N. Mavrogheni, nu tóte eraŭ neîntemeiate, ci, în totŭ casulŭ, multe luate din jurnalele austriace, carĭ âncă strĕbăteaŭ în ţéră la 1787. Insuşĭ Domnitorulŭ primesce asemené jurnale. In condica dela Arh. Stat. No. XVII, fila 241, este unŭ pitacŭ către Paharn. «*secretarŭ*», ordonându-ĭ să trămiţă «*gazeturile din lăuntru, la d-luĭ Postelnicŭ Jianu*» (2).

Indată după proclamaţiunile din finea luĭ Decembre 1787, Mavrogheni şi trămite ostaşĭ de aĭ sĕĭ, doué companiĭ de neferĭ, sub căpitaniĭ Dumbravă şi Baĭcul, la Olteniţa, ca în înţelegere cu Şali-Aga, dela Dunăre, să oprécă trecerea de Turcĭ în ţéră (3). Asemené în Decembre 29, anulŭ 1787, «s'aŭ rânduitŭ la Chitila în Ilfov, Achmed Brat Cheleş Ozman Ghizler Aga, *cu 30 de neferĭ pentru paza drumuluĭ* ce urméză pre la numitulŭ locŭ, ca nicĭ de aicĭ afară să nu lase niscaĭ-va neferĭ se iasă, nicĭ de afară să vie aicĭ, fără de po-

(1) Cod. No. XVII, fila 249.

(2) Pitaculŭ e din 5 Noembrie, 1787.

(3) 1787, Decembrie 31, s'aŭ scrisŭ porunce gozpode către Dumbrava şi Baĭcul, căpitaniĭ ca să se scóle din preună cu neferiĭ lorŭ să mérgă la Olteniţa lângă d-luĭ Sali-Aga ca să fie de pază.

Cod. No. XVII, fila 249 verso.

runca M. Séle. Pentru care s'aŭ scrisŭ poruncĭ ispravnicilorŭ de Ilfov ca să îngrijéscă pentru conaculŭ lorŭ, de mâncarea lorŭ și a cailorŭ lorŭ, a li se da cu plata dela dênșiĭ» (1).

XXII.

Resbelulŭ și Visteria. — Satarale. — Boeriĭ!

Cu începutulŭ anuluĭ 1788, N. Mavrogheni este silitŭ să iée mĕsurĭ maĭ violente, unele spre a avé mijlóce cu care să facă și să întreţină óstea sa, și altele contra boĭerimeĭ din partidele ruséscă și nemţéscă.

Dionisie Eclesiarcul ḑice, că Mavrogheni aruncâ «satarale pre boĭeriĭ marĭ și micĭ și pre cumpaniĭ, și pre toţĭ breslașiĭ, și pre rufeturĭ». Ca să înmulţéscă clasa dela care puté să iée «*satarale*» (căcĭ dela ţĕranĭ nu lua aprópe nimica), Mavrogheni a recursŭ, cum vĕḑurămŭ, la ciudata mĕsură, de a *boeri* pre orĭ-cine voia să plătéscă darea caftanuluĭ și chĭar de a impune caftanulŭ de boerie tuturorŭ celorŭ ce scié că potŭ să-lŭ plătéscă.

Pe de o parte Mavrogheni făcé boĭerĭ nuoĭ, pe de alta lua, la începutulŭ anuluĭ 1788, mĕsurĭ violente contra celor vechĭ, pre carĭ îĭ bănuia că sunt în corespondenţă cu muscaliĭ și cu austriaciĭ.

De alt-mintrelea boerimea vechiă — fără de a escepta nicĭ chĭar pre Enache Văcărescu, — era tótă infectată de celŭ maĭ mizerabilŭ fanariotismŭ, infecţiune contractată prin o aprópe seculară convenire cu greciĭ din Fanarŭ. Caracterulŭ fanariotŭ este manifestŭ în cele maĭ multe din actele boĭerimeĭ. Vedeţĭ cum descrise pre boĭerĭ, turcitulŭ Selim (Anastase), la o recepţiune la curtea domnéscă:

«Intraiŭ în sala de audienţă,... mĕ puseiŭ cu atâta modestie în parte cé maĭ retrasă a apartamentuluĭ... în cât o cétă numerósă de curtezanĭ ce sta în mijloculŭ săleĭ, spre a *atrage tóte privirele* și alŭ cărorŭ aerŭ, costumŭ și maniere, anunţaŭ pretenţiunĭ înalte, abé mĕ zăriră că mĕ aflamŭ și eŭ acolo.... (2). Când intră Mavrogheni

(1) Cod. No. XVII, fila 249.
(2) „Românulŭ" din 1861, pag. 26, foileton.

în salâ: «Fie-care din eĭ se muncĭa să trécă cu câte-va degete maĭ înainte de burta vecinuluĭ sĕŭ...»

Primitŭ cu dispreţŭ, cu batjocură chĭar de boĭerĭ, pre când âncă nu-şĭ declinase titlurile înaintea luĭ Vodă, vedeţĭ pre aceĭ boĭerĭ slugarnicĭ, cum se îndésă în jurulŭ luĭ, în urma audienţeĭ ce 'ĭ-a acordatŭ Domnitorulŭ: «Când apăruĭ din noŭ — scrie Anastase, — în cerculŭ aspiranţilorŭ la audienţa Domnuluĭ, nu maĭ era nicĭ unul care să nu se pregătéscă a vîrî câte o indirectă observaţiune destinată a-ĭ înlesni calea de a se adresa apoĭ de-a dreptulŭ cătră persóna mea. Acelŭ ce la intrarea mea se făcuse că nu aude salutarea ce-ĭ adresasemŭ, acum spuné cătră alţiĭ, că dintr'unŭ frigŭ mare s'ar fi pomenitŭ de o dată cu o asurḑire fórte supĕrătóre; celŭ ce-mĭ rîsese cu hohotŭ în faţă, spuné acum că, din óre-carĭ supĕrărĭ casnice, i s'aŭ tulburatŭ minţile, astŭ-felŭ în cât a rémasŭ zănaticŭ; ĭar câtŭ pentru celŭ care mĕ atacase de-a-dreptulŭ prin cuvintele séle, spuné că elŭ orĭ de câte orĭ vede câte unŭ strĕinŭ de o mare însemnătate, doritorŭ de a sta *incognito*, elŭ îşĭ cunósce datoria sa de a-ĭ veni într'ajutorŭ, cu orĭ-ce chipŭ, născocindŭ câte unŭ mijlocŭ ingeniosŭ spre acestŭ sfîrşitŭ».

«Fie-care aruncându-mĭ astŭ-felŭ mica sa frasă de îndreptare, se făcură în urmă, că sunt în mirare că mĕ aflu aşa de aprópe de dênşiĭ, şi începură a mĕ saluta cu chipulŭ celŭ maĭ graţiosŭ, şi vorbindu-mĭ, toţĭ vrură să mĕ încredinţeze prin tonulŭ celŭ maĭ de ***slugă plecată***..,»

Déca cu unŭ veneticŭ abé sositŭ la curtea luĭ Mavrogheni, se pórtă aşĭa boeriĭ, care era purtarea lorŭ faţă cu Mavrogheni, póte orĭ-cine a-şĭ închipui. Mavrogheni însuşĭ scie, că boeriĭ odată eşiţĭ dela curte îl numeaŭ «*Cumplitŭ ca Alerone rîulŭ Iadurilorŭ şi neîmblânḑitŭ ca Satana*» (1).

Sciindŭ bine în ce *stimă* îlŭ aveaŭ boeriĭ, Mavrogheni, pe dată ce înţelege, că Austria nu va întârḑia de a declara resboiŭ şi ea, se otărésce să facă imposibilă trădarea boeréscă. De aceea ĭé mĕsura de a trămite preste Dunăre să stée, sub privegherea turcilorŭ, pre mulţĭ boerĭ. Insuşĭ En. Văcărescu ḑice că: «Eŭ vĕḑêndŭ că s'a în-

(1) „Românulŭ", 1861, pag. 30.

ceputŭ unŭ rĕsboiŭ ca acesta, și oblăduitorŭ țĕreĭ nóstre este Mavroni, m'am prostitŭ de dregătoria ce aveam, pentru ca să nu fiŭ amestecatŭ în faptele maĭ susŭ numituluĭ, fiindŭ de totŭ netrebnice...» (1).

Dar care netrebnice fapte îĭ imputa En. Văcărescu?

1) Că «i-a intratŭ o idee: să se facă sesaskier și acésta a o catortosi, aŭ găsitŭ mijlocŭ...»

A se face comandantulŭ oștirilorŭ și a apĕra Muntenia contra invadiunilorŭ era o faptă netrebnică?.... Cât de josŭ era simțulŭ demnitățeĭ și alŭ iubireĭ patrieĭ în chĭar suflete nobile ca alŭ luĭ En. Văcărescu!... Acesta, vedurâmŭ, că sfătuia pre Domnŭ să-șĭ mărginéscă activitatea domnéscă întru a servi oștirilorŭ turcescĭ *proviantŭ*... Pre când *românulŭ* Văcărescu nu avé credință în valórea ostașuluĭ românŭ, acéstă credință o avu strĕinulŭ Mavrogheni; elŭ credu în ea și... istoriculŭ românŭ nepărtinitorŭ, nu póte să nu-lŭ onoreze pentru asemené faptă. Apoĭ a fi *seraskier* era nu numaĭ afacere de *mândrie*, ci și mijloculŭ unicŭ de a protege țéra chĭar contra oștirilorŭ *amice* ale Turcilorŭ.

2) Văcărescu maĭ adaogă între faptele netrebnice ale luĭ Mavrogheni și aceea că a *«prădatu și jăfuitŭ țéra»* (2).

Apoĭ să ascultămŭ ce rĕspunde N. Mavrogheni la asemené acuzare: «Spune-mĭ (dice elŭ luĭ Selim) cum este cu putință fără banĭ să respingŭ o invadiune și să mĕ mențiŭ și eŭ la putere? Déca nu voiŭ aduna sumele necesare pentru a face soldațĭ și a întreține o óste, austriaciĭ vor intra preste o lună de dile în Bucurescĭ, și décă nu voiŭ porni mereŭ ca până acumŭ darurĭ și peșcheșurĭ luĭ Căpitanŭ-Pașa, Mareluĭ Vizirŭ și Sultanuluĭ, mĕ voiŭ vedé destituitŭ până la anulŭ. Lorŭ dar trebue să se impute răpirile mele, căcĭ de așĭ fi generosŭ și milostivŭ, *eĭ* m'ar acusa de acésta ca de o crimă. Cât pentru asprimea mea, pentru ce gândescĭ că a făcutŭ Pórta în favórea mea o escepțiune, fără exemplu până astădĭ, în regulele sale obiclnuite? Pentru ce gândescĭ că mi s'a acordatŭ totŭ de o dată și rangulŭ de serasckiarŭ turcescŭ și prerogativele unuĭ hospodarŭ creștinŭ? Pentru ce 'mĭ-a datŭ ea comanda maĭ multorŭ miĭ de

(1) Tesaurŭ, t. II, pag. 274.
(2) Tesaurŭ. II, pag. 294.

soldaţĭ musulmanĭ? Nu mi le-a datŭ óre pentru a mĕ pune în stare de a înlătura printr'o tărie escepţională tóte pericolele ce ameninţaŭ ţéra acésta? Aşla dar când în posiţiunea rară în care mĕ pune nascerea mé, într'una din insulele grecescĭ, calitatea mé de supusŭ alŭ unuĭ principe mahometanŭ şi religiunea grecéscă ce profesezŭ, vĕḑŭ pre grecĭ că mĕ urescŭ ca pre unŭ trântorŭ venitŭ de aĭurea, pre românĭ că favoriză într'ascunsŭ pre austriacĭ şi pre musulmanĭ că mĕ despreţuescŭ ca pre unŭ ghiarŭ şi raia, şi că toţĭ aceştia se unescŭ spre resturnarea mé; când vĕḑŭ că trebue să mĕ apĕrŭ de gelozia celuĭ ântêiŭ, de viclenia celuĭ alŭ doilea şi de fanatismulŭ celuĭ de alŭ treilea; când sciŭ că blândeţa s'ar lua dreptŭ slăbicĭune şi n'ar aduce decât îmbărbătarea cutezanţeĭ lor, şi ar grăbi căderea mea; în sfîrşitŭ când nu-mĭ potŭ ascunde, că ruina mé ar atrage chĭar ruina ţĕreĭ mele, nu e óre de a mé datorie să preîntâmpinŭ prin o apĕsare extraordinară nisce elemente ce sunt gata a isbucni? Trebue óre să mĕ oprescŭ înaintea minuţióselorŭ forme ale legeĭ, în locŭ de a avé recursŭ la o dreptate grabnică, pentru a lega mânile omuluĭ bănuitŭ, a paraliza pre vînḑĕtorŭ şi a perde pre criminalŭ?» (1).

Şi în adevĕrŭ N. Mavrogheni, care suferise înainte de declararea resboĭuluĭ, chĭar şi în sînulŭ Divanuluĭ, boierĭ pre carĭ îĭ scié în relaţiunĭ cu Rusia şi cu Austria, în ĭarna anilorŭ 1787—88, se vede silitŭ — cum maĭ susŭ spuserămŭ — să-ĭ *«paralizeze»*, surghiunindu-ĭ din ţéră în Turcia. Uniĭ din eĭ, însuşĭ En. Văcărescu, se traseră de bună voĭe din ţéră. După ce în Ianuarie 1788, intrarea Austrieĭ în rĕsboĭŭ nu maĭ puté fi necunoscută, de óre ce şi luĭ Mavrogheni veni carte dela generalulŭ austriacŭ din Sibiŭ, «de propoveduire resboĭuluĭ» (2), Văcărescu ḑice «că neputêndŭ să-lŭ maĭ suferŭ şi maĭ vêrtossŭ temêndu-mĕ să nu-mĭ arunce vre-o năpaste, precumŭ a aruncatŭ la mulţĭ nevinovaţĭ (?) ca să-ĭ jăfuéscă, şi la mulţĭ pre carĭ avé pismă, căcĭ îĭ surghiunea cu cartea luĭ la cetatea Giurgiuluĭ, ĭ-am arĕtatŭ că nu potŭ într'aceste vremĭ (?) ca să şéḑŭ aicĭ în ţéră, temêndu-mĕ de cele împotrivă, şi am cerutŭ să-mĭ dé voĭe să mergŭ

(1) „Românulŭ", 1861, pag. 30.

(2) Cronica otom de En. Văcărescu. Tesaurŭ, t. II, pag. 294.

la Ţarigradŭ cu casa mé, maĭ vêrtosŭ că socia mé era ţarigrădéncă»(1). Marea influinţă de care En. Văcărescu se bucura în ţéră îl impusese atenţiuneĭ luĭ N. Mavrogheni (2). Turcitulŭ Selim arétă că Mavrogheni

(1) Socia a doua a luĭ Enache Văcărescu era Elena Caragea, fiĭca terzimanuluĭ Iordache Caragea. Veḑĭ Tes. II, pag. 288.

(2) Dela domnia luĭ Brâncoveanu încóce, pe totŭ anulŭ sporisă buna vadă a Văcărescilor în ţéră. Uciderea impreună cu vodă Brâncoveanul a Cluceruluĭ Enăchiţă Văcărescu nu puţinŭ contribui la acésta. Am arĕtatŭ, în anteriórele volume, ale serieĭ 1700—1774, cum după Clucerul Enăchiţă remaseră 4 fiĭ : Constantin, Barbu, Radu şi Stefan. Dintre aceştia, Stefan fu cel maĭ învĕţat şi maĭ băgatŭ în sémă. Insuratŭ cu Catinca Donea, Stefan fu tatăl luĭ Enache Văcărescu, de care e vorba maĭ susŭ. Opoziţiunea ce făcură Văcărescii Domnilorŭ, şi maĭ alesŭ luĭ Racoviţă Gehan, aŭ căşunatŭ pe de o parte multe neajunsurĭ acesteĭ familiĭ, dar de aci şi marea eĭ popularitate. Stefan Văcărescu şi Barbu fură otrăviţĭ din ordinulŭ luĭ C. Racoviţă, la marea indignare a ţĕreĭ muntenescĭ. Acésta spori şi maĭ multŭ stima ţĕreĭ pentru Văcărescĭ şi noulŭ Domnŭ Alexandru Scarlat Ghica socoti a face plăcere ţĕreĭ, purtându-şĭ atenţiunea şi buna voinţă — cum vĕḑurămŭ — asupra urmaşuluĭ luĭ Stefan Văcărescu. La 1767 acestŭ Domnitorŭ chĭămă la visterie pre Enache Văcărescu. D'atuncĭ începu cariera strĕlucită a luĭ Enache Văcărescu. N'avem a reveni aci asupra faptelorŭ la care a luatŭ parte până când Mavrogheni făcu din elŭ pre unulŭ din ceĭ maĭ însemnaţĭ boĭerĭ aĭ Divanuluĭ sĕŭ. Sub Al. Ipsilante, mare şi tare, Enache Văcărescu, năbuşi mişcarea *naţională* a boĭeruluĭ Candescu. Când fugiră în Ardélŭ ceĭ douĭ fiĭ aĭ luĭ Al. Ipsilant, Enache Văcărescu şi cu alţiĭ — cum nararămŭ — mérseră până la Viena să reclame estrădarea beizadelelorŭ. Acolo Enache Văcărescu luă gustulŭ luxuluĭ, alŭ fastuluĭ şi alŭ pompeĭ, de care atâtŭ abuză apoĭ, reîntorsŭ în ţéră. Bogăţiile luĭ şi buna opiniune în care ilŭ avéŭ contimporaniĭ, ilŭ impuseră şi luĭ N. Caragea, următoruluĭ Domnŭ după Ipsilante. Acesta îl făcu chĭar şi ginere la 1783. Sórta bună nu părăsi pre bogatulŭ şi influentele Enache Văcărescu nicĭ sub M. Sutzu, alŭ căruĭa fu visterniculŭ mare. Déca M. Sutzu era acusatŭ că pré jumulise *gaşca* de ţéră, óre nu are vină şi marele *crezusŭ* alŭ boĭerimeĭ muntene, Enache Văcărescu? D. *Al. Odobescu* în biografia Văcărescilorŭ (1), ne arétă pre Enache Văcărescu continuândŭ în slujba de visternicŭ alŭ luĭ M. Sutzu până la finea Domnieĭ. Acésta resultă şi din cele ce spune însuşĭ Văcărescu (2). Totuşĭ *Selim* (3), martorŭ demnŭ de credinţă, ḑice că Mavrogheni *«a desgropatŭ pre Văcărescu .... din retragerea in care trăia, ne venindŭ pe la Curte»*. — Credem că acésta însemnéză, că după mazilirea luĭ M. Şuţul, ne remănĕndŭ caĭmacamŭ ţĕreĭ Enache Văcărascu, elŭ, omŭ fórte mândru şi ambiţiosŭ, se simţi ofensatŭ şi se retrasă la moşie unŭ momentŭ. Din acéstă retragere ilŭ scósă inteligentulŭ Mavrogheni şi-lŭ făcu maĭ ântêiŭ vornicŭ (4).

(1) Revista Română, t. I, 1863, pag. 512.

(2) Tesaurŭ de Papiŭ, t. II, pag. 512.

(3) Turcitulŭ Anastasie.

(4) Veḑĭ în anexă detaliile biografieĭ luĭ Enache Văcărescu.

«a aflatŭ mijloculŭ (îndată după suirea sa pe tronŭ), să desgrópe pre Văcărescu, «Crezusŭ alŭ boierilorŭ», din retragerea în care trăia, ne venindŭ pre la curte... arĕtându-ĭ că interesele ţĕreĭ cerŭ ca elŭ să ocupe unŭ postŭ eminentŭ....» (1). Văcărescu fu ântêiŭ vornicŭ mare, apoĭ visternicŭ..... Cum de se lépădă de asemené posturĭ? Este óre tocmaĭ patrioticŭ ceea ce făcea acestŭ mare boerŭ românŭ?

N. Mavrogheni, care nu puté, deşteptŭ cum era, să nu cunóscă fundulŭ inimeĭ luĭ Văcărescu, şi elŭ însuşĭ «pohtiă» ca Văcărescu să nu maĭ stée în ţéră, decât nu găsia utilŭ să mérgă acolo, la Constantinopole, ci peste Dunăre, la unŭ serhatŭ «unde-mĭ făcu — scrie Văcărescu — provlima ca să mĕ ducŭ..... pentru ca să nu céră şi alţiĭ să mérgă la Ţarigrad». Vodă permise luĭ Văcărescu, care primi să mérgă la Nicopole, de unde apoĭ să-şĭ trămită casa la Constantinopole, ĭar elŭ să se întórcă îndărătŭ.

Impreună cu Văcărescu, Vodă scóte din ţéră şi-ĭ trămite sub priveghere, la Nicopole, pre alţĭ boerĭ: pre Vorn. D. Racoviţă, Vorn. Man. Creţulescu, Banul Necolae Brâncoveanul, Logof. C. Ghica, Clucerulŭ D. Fălcoianu, Stolniculŭ Alex. Farfara. Deja, maĭ din nainte eraŭ trămişĭ la Nicopole treĭ boĭerĭ: Vorn. Enache Moruz, Logof. Scarlat Ghica şi Pah. Tudorache Iuliano (2).

Despre aceste desţerărĭ a unora din boĭerĭ, sub N. Mavrogheni, scrie şi cronica luĭ Hristache :

«... Că intrasă 'n bănuĭală,
După a luĭ socotélă,
Să nu fugă cine-va
La vrăjmaşŭ care cumva,
Séŭ să facă cearşitlicurĭ
Ş'alte multe haiticurĭ,
Cu carĭ sunt obicĭnuiţĭ
De le facŭ în resmeriţĭ;
Care acé bănuĭală
O avé fără 'ndoĭală,
După vremile 'ntêmplăreĭ,
Maĭ multŭ pre boĭeriĭ ţĕreĭ,
Ca ceĭ ce sunt maĭ semeţĭ
Şi la tóte maĭ isteţĭ;

(1) „Românulŭ", 1861, pag. 23.
(2) Tesaurŭ II, pag. 295.

Pentru că, cum maĭ trecu,
— Nu sciŭ ce i se păru —
Pre boĭeriĭ Filipescĭ
Iĭ surghiuni din Bucurescĭ
Cu felurĭ de cazne multe
Tocmaĭ într'unŭ vêrfŭ de munte...» (1).

Filipescilor le confiscă Mavrogheni averea, ca trădătorĭ.

Totŭ asemené făcu cu averea Cluceruluĭ Câmpineanu, care fugi în Austria (2).

Asemené făcu şi Spătaruluĭ Iancu Măgureanul (3).

După cronica luĭ Hristache, surghiunirea boĭerilorŭ în Turcia a decis'o Mavrogheni, numaĭ în urma fugeĭ în Austria a luĭ Câmpineanu şi Măgureanu:

«Vodă cum vědu aşĭa
Că 'ncepură a se căra
Câte unulŭ câte unulŭ,
Numaĭ lasă pre nicĭ unulŭ
Şi-ĭ porni 'n ţéra turcéscă
Ca să nu-lŭ maĭ necăjéscă» (4).

Dionisie Eclesiarcul âncă scrie, că N. Mavrogheni, pe cât era milostivŭ şi bunŭ asupra supuşilorŭ sěĭ, pe atâta «era asupra boĭe«rilorŭ cumplitŭ şi-ĭ pradă de fie-ce vină şi âncă déca s'a începutŭ «resmeriţa, a surghiunitŭ pre toţĭ boĭeriĭ *ceĭ marĭ* din Bucurescĭ şi «pre ceĭ din Craiova în ţéra Turcéscă, prin cetăţĭ, cu mare pază, ca «să nu pótă face corespondenţe cu nemţiĭ séŭ cu muscaliĭ, puindŭ «paze şi la Mitropolitŭ şi la Episcopĭ» (5).

Cu asemené boĭerime, care ţiné corespondenţe trădătóre cu neamiciĭ ţěreĭ, óre N. Mavrogheni era ţinutŭ să âmble cu dulcéţă?

Şi ĭată cine a scrisŭ şi lăţitŭ legenda, că Mavrogheni era zănaticŭ, nebunŭ!

(1) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 36.
(2) Vedĭ Hristache. Buciumulŭ, 1863, p. 36.
(3) Id. ibid.
(4) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 36.
(5) Tesaurŭ, t. II, pag. 168.

Nu așĭa era opiniunea boĭerimeĭ celeĭ de josŭ și a țĕranilorŭ. Cronicarulŭ Hristache recunósce, că Mavrogheni, în timpulŭ resmerițeĭ *prăda* de averĭ pre boĭeriĭ trădătorĭ:

«Adevĕrŭ, îĭ cam prăda,
Dar nevoĭa 'lŭ îndemna;
Cum era să odihnéscă
Atâta óste turcéscă?
Și de-ar fi fostŭ unŭ altŭ Domnŭ
Ar maĭ fi scăpatŭ vr'unŭ omŭ
Cu-atâta mare-oștire
Ce căḑuse pre creștinĭ?

Liponŭ, la așĭa amarŭ
Nu era baniĭ zadarŭ.
Oare n'aĭ fi bucurosŭ
Dela mórte să fiĭ scosŭ?
Să nu daĭ pentru scăpare
Și cămașa din spinare?
Vreĭ să ḑicĭ că jăfuĭa;
Jăfuĭa unde scia,
Pre care scia că n'are
Nu-ĭ maĭ făcé supĕrare...» (4).

XXIII.

Oștirea română. Organizarea eĭ.

Datorŭ a se premuni în contra trădărilorŭ boĭerescĭ, lipsitŭ de banĭ, luptândŭ contra intrigilorŭ ce i se făceaŭ la Constantinopole, energiculŭ Domnitorŭ adună óste cu o activitate preste tótă lauda. Pre când unŭ boĭerŭ românŭ ca Enache Văcărescu sfătuĭa pre Domnitorŭ (ca în aniĭ trecuțĭ pre Domnitorulŭ Carol, căruĭa i se ḑicé să nu ié parte la resboĭulŭ de peste Dunăre), să se lase de a face oștire și să se mărginéscă a hrăni pre a turcilorŭ, streinulŭ Mavrogheni reîntocmi oștirea națională și adună batalióne de seĭmenĭ și de lefegiĭ de tóte némurile.

(3) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 36.

Cu ce intusiasmŭ descrie şi salută cronicarulŭ poetŭ Pitarulŭ Hristache, óstea românéscă!

«Óste începu a strînge
Pentru vĕrsarea de sânge;
Toţĭ condoraţiĭ, cismariĭ,
Precupeţiĭ, cârcĭumariĭ,
Osebitŭ românĭ de ţéră
Ce-ĭ strînsese dup'afară.
Şi le făcu baeracŭ
După cum le-era pe placŭ,
Făcêndu-ĭ totŭ cete-cete
Inarmaţĭ cu puscĭ pe spete
Rânduindule şi léfă
Numaĭ ca să facă trébă,
Iar pre româniĭ de ţéră
Ce-ĭ strînsese dup'afară,
După ce le făcu léfă,
Iĭ maĭ puse la o trébă
Ca să înveţe şi mustra
Să scie să dé cu puşca.
Apoĭ să staĭ să privescĭ
Şi cu dragŭ să pomenescĭ,
De românaşiĭ voĭnicĭ
Incălţaţĭ totŭ cu opincĭ!
Să te fi datŭ la o parte
Să vedĭ regule curate...
Cât eraŭ de drăgălaşĭ
Şi născuţĭ a fi puşcaşĭ!
Se mira cine-ĭ vedea
Şi la eĭ gura căsca,
Căcĭ păré c'aŭ fostŭ catane
De când aŭ eşitŭ din fóle!
De aşĭa mustră curată
Se totŭ mira lumea tótă,
Cum mergé preste câmpie
Mândri şi cu veselie!
Greciĭ ca nisce măgarĭ
Se miraŭ de opincarĭ,
Cariĭ de când s'aŭ născutŭ
Puşca 'n ochĭ nu aŭ vĕdutŭ,
Pre carĭ iĭ credeaŭ mişeĭ
Neslujindu-se cu eĭ,
Căcĭ eĭ când veniaŭ în ţéră
Intraŭ cu omenĭ de-afară!...
Bunĭ pentru ostăşie
Nu credeaŭ românĭ să fie...» (1).

(1) Buclumulŭ, 1863, pag. 36.

Numaĭ în clasele mijlociĭ rĕmăsese încă întregŭ simţulŭ naţionalităţeĭ. Hristache este representatorele acelor clase din care va eşi apoĭ ómeniĭ revoluţiuneĭ dela 1821 şi a tutororŭ mişcărilorŭ naţionale următóre.

Choiseul scriindŭ cătră Montmorin nu grăesce însă cu mare intusiasmŭ despre oştirea improvisată de Mavrogheni la Bucurescĭ:

«Les Pachas de Bosnie et de Servie ont reçu l'ordre de se tenir prêts à marcher au premier mouvement de l'Empereur, mais la Moldavie et la Valachie sont toujours fort dégarnies. Mauroieni rassemble à Bukarest 5 ou 6 mille grecs qu'un déserteur allemand essaie de faire manœuvrer, et il a pris pour commandant en chef de son artillerie un cordelier échappé de couvent français de Péra. Les troupes commettent sur leur route des désordres affreux et la Porte reste souvent sans nouvelles des frontières parceque ses propres courriers sont dépouillés».

Este loculŭ să aducemŭ aci «Ponturile pentru buna orînduială a ceteĭ ostăşescĭ, a slujitorilorŭ din tótă ţéra, din brésla spătărieĭ etc.», adecă organisaţiunea dată de N. Mavrogheni ostireĭ naţionale. Eată aceste ponturĭ:

Pentru slujitorimea ce se află pururea în Bucurescĭ

1) «Pentru siimenĭ orânduimŭ Domnia mé ca să fie 90 stégurĭ, precum aŭ fostŭ din vechime. Stégulŭ celŭ mare să fie de liude 100 şi 6 alte stégurĭ de câte 50. Aceştia ca nisce slujitorĭ ce sunt pururea gata cu caiĭ lorŭ spre orĭ-ce trébă a ţĕriĭ şi pentru paza Curţiĭ Domnescĭ, orânduimŭ Domnia mé léfă luĭ vel căpitanŭ de siimenĭ talerĭ 20; odo-başiĭ câte talerĭ 2, ciauşuluĭ câte talerĭ 1.60, stegaruluĭ câte 1.30 şi pre fie-care siimenŭ câte talerĭ 1, fiind-că este călărime. Aşişderea pre fie-care căpitanŭ câte talerĭ 6 şi zapcii şi slujitoriĭ lorŭ, să ié léfa asemené ca şi dela vel stég. aceştia să aĭbă datorie a fi pururé gata cu caiĭ lorŭ, ca în orĭ-ce vreme se vor porunci să mérgă undevaşĭ, fără de nicĭ unŭ felŭ de zăbavă să şi purcédă; când va fi vremea să intre la rêndŭ, aceste stégurĭ să aĭbă datorie căpitaniĭ a intra cu toţĭ slujitoriĭ lorŭ fără de a nu avé nicĭ o lipsă; léfa să aibă a-şĭ o lua în fiesce-care patru lunĭ o dată; adunându-se în Curtea Domnéscă cu zapcii lorŭ să aĭbă a-şĭ lua léfa dela Visteria Domnieĭ mele, orânduindŭ să li se dée şi postavurile lorŭ după vechĭulŭ obiceĭŭ roşiĭ, şi căpitanilorŭ galbine si zapciilorŭ verḑĭ; ci în vreme ce ĭ-aŭ léfă şi postavurĭ şi sunt scutiţĭ, aŭ datorie să-şĭ facă cea-l-altă podóbă a armelorŭ;

2) Ceușuluĭ spătărescŭ, logof. spătărescŭ, stegaruluĭ, buciurcașuluĭ și trâmbițașilorŭ le orânduimŭ tuturorŭ léfă precum se coprinde în catastihulŭ Visterieĭ. Așișderea maĭ orânduimŭ Domnia mé aicĭ în Bucurescĭ brésla spătărieĭ să maĭ aĭbă léfă douĕ căpitănii de scutelnicĭ, carĭ sunt pentru paza foculuĭ, și căpitaniĭ și zapcii lorŭ. dreptŭ acea aŭ datorie, a fi nelipsitŭ unŭ stégŭ pe fiesce-care sĕptĕmână din curtea d-luĭ vel spătarŭ pentru a fi pururea gata la întâmplătórele ianganurĭ;

3) Arnăuțiĭ, fiindŭ-că sunt și aceștia trebuincĭoșĭ, am orânduitŭ Domnia mé să fie patru stégurĭ câte lude 100 și să ié léfă, și cu zapcii lorŭ după orânduĭala ce s'a făcutŭ la Visterie;

4) Lefegii spătărescĭ și căpitănescĭ, le-am înmulțitŭ Domnia mé numĕrulŭ la stégurĭ să fie maĭ mare, adecă de liude 150 stégulŭ spătărescŭ, de liude 100 stégulŭ căpitănescŭ, pentru ca să intre la rândŭ, din destulŭ să se pótă ajutora neavêndŭ léfă; scutelnicii asemené, de vreme ce muncescŭ numaĭ pe scutélă, orânduimŭ Domnia mé optŭ stégurĭ de câte liude 50, pentru căcĭ fiindŭ vechiŭ obiceiŭ a sluji numaĭ pe scutélă, să intre de rândŭ cu sĕptĕmâna, carĭ să fie datorĭ a păzi străjile mahalalelorŭ și căpitaniĭ lorŭ să aĭbă a-șĭ lua și postavurile lorŭ. Căpitaniĭ de podurĭ să fie nelipsițĭ slujitorilorŭ dela paza margineĭ podurilorŭ, intrândŭ stégulŭ jumĕtate pre fie-care sĕptĕmână;

5) Toțĭ căpitaniĭ de pre la căpităniile de pre afară să-șĭ ié léfa lorŭ cea orânduită dela Visterie în fiesce-care patru lunĭ o dată: slujitorilorŭ să se împlinéscă după suma catastihuluĭ ce este pecetluitŭ la Visterie, ca să se afle sumă îndestulă, nelipsițĭ pentru apĕrarea marginilorŭ și a țĕriĭ;

6) Mezilgii să aĭbă să-șĭ ié léfa după orânduĭala ce amŭ făcutŭ Domnia prin testamentŭ:

7) Căpitaniĭ de slujitorĭ să aĭbă datorie să păzéscă marginea și plasa căpităniei séle, atât de ómenĭ rĕĭ, câtŭ și de toțĭ ceĭ ce vorŭ trece pre la căpitănia [illegible], să înscĭințeze pre d-luĭ vel spăt. apururea de orĭ-ce se va întêmpla în plasa căpitănieĭ séle măcarŭ de orĭ-ce pricină mică (1).

Din actulŭ de maĭ susŭ, resultă că óstea luĭ N. Mavrogheni era compusă:

1) Din 90 de stégurĭ a câte 100 ostașĭ, decĭ total 9.000 călărĭ
2) Din 6 stégurĭ de câte 50 . . . . . » » 300 »
3) 2 căpitănil de scutelnicĭ, ca pompierĭ.
4) 4 stégurĭ de arnăuțĭ, a câte 100 lude 400
5) 1 stégŭ de lefegiĭ spătărescĭ 150
6) 1 » » » căpitănescĭ 100
7) [illegible] stégurĭ de scutelnicĭ a câte 50 de stégurĭ pentru a servi ca *gardă națională* în orașŭ. . . . 400
8) Căpitaniile de afară cu slujitorĭ pe marginele țĕreĭ. ?

(1) [illegible] XX, [illegible] 90.

Decĭ, cu aproximaţiune, oştirea reorganizată de N. Mavrogheni, numĕra circa 11.000 oştenĭ, în care nu scimŭ încă numĕrulŭ *potecaşilorŭ* şi alŭ slujitorilorŭ. Ca aproximaţiune noĭ punemŭ pentru plăşile din spre Ardeal, numĕrulŭ acestorŭ păzitorĭ de graniţe la alţĭ 5.000 de oştenĭ, pentru tóte judeţele dela Jiŭ la Putna.

Să nu uĭtămŭ a adăogi şi unŭ parcŭ de artilerie. Preste săcăluşile ce aŭ aflatŭ Mavrogheni în Bucurescĭ şi care servĭaŭ la părădĭ, Domnitorulŭ dobândi — cum vomŭ vedé maĭ departe — unŭ numĕrŭ de tunurĭ în tótă regula, dela Turcia şi le utiliză cu succesŭ în rĕsboĭŭ.

Asupra oştireĭ reorganizate N. Mavrogheni rânduesce spătar, în 1788, Ianuarie, pre ruda sa Nicolache Mavrogheni.

Eată apelulŭ sub arme a oştireĭ:

Poruncă la toţĭ polcovniciĭ şi căpitaniĭ, afară de ceĭ de pre la margine, din 1788, Genarie 16. «Fiindŭ-că d-luĭ cinstitulŭ şi credincĭosulŭ boerŭ alŭ Domnieĭ mele Nicolache Mavrogheni, vel spăt. ĭese afară, din porunca Domnieĭ mele, cu deplină volnicie şi putere, să căutaţĭ orĭ în ce césŭ să fiţĭ porunciţĭ de d-luĭ, numaĭ decât să vĕ sculaţĭ cu toţĭ slujitoriĭ şi ómeniĭ voştriĭ deplinŭ şi într'acelŭ césŭ să vĕ aflaţĭ lângă d-luĭ, urmândŭ cu supunere la slujba ce veţĭ fi porunciţĭ de d-luĭ, fără a nu vĕ cuteza nicĭ unulŭ a face vre-o zăbavă, séŭ o împotrivire, pentru că celŭ ce nu va urma poruncilorŭ, unulŭ ca acela va fi pedepsitŭ cu spânzurătóre» (1). 1788, Ghenarie 16.

XXIV.

Proclamărĭ noue.

Indată apoĭ, în Ianuarie 25 (1788), Domnitorul adreséză o nouă proclamaţiune câtre locuitorĭ maĭ alesŭ câtră ţĕranĭ, în coprinderea următóre:

Cărţĭ de parigorie, câtră toţĭ locuitoriĭ de obşte, din 1788, 25 Ghenarie. «Pré cuvioşilorŭ arhimandriţĭ, etc., vĕ facem în scire că cu bună pliroforie amŭ luatŭ adevĕrata însciinţare, cum că uniĭ din ceĭ rĕĭ îndărătnicĭ farmasonĭ nelegiuiţĭ şi fără de temere de Dumnedeŭ şi de stăpânŭ, cariĭ sunt vrăjmaşĭ patrieĭ lorŭ şi împotrivitorĭ la poruncile domnescĭ şi la însăşĭ bună-voinţa pré puterniculuĭ Devletŭ, alŭ împĕrăţieĭ, ce are pentru bună odihna vóstră, după celŭ rĕŭ năravŭ alŭ lorŭ nu lipsescŭ a nu se părăsi de urmărĭ rele, spre a scorni şi presăra vorbe în deşertŭ şi mincĭunĭ între norodŭ, cutezându-se a şi scrie afară în

(1) Cod. No. XVII, fila 254.

țéră la săteni și ispravnicilorŭ halturĭ și vestirĭ neadevĕrate, spre a aduce grijă și spaĭmă în inimele vóstre, ca cu acestea turburândŭ odihna vóstră și cădêndŭ la desnădăjduire să vĕ pricinuĭască pagubă și risipă la ale vóstre agoniselĭ și strĕmutarea caselorŭ și odihneĭ vóstre, spre a-șĭ puté eĭ sevârși cele diavolescĭ rele scoposurile și interesurile lorŭ, luândŭ fără de prețŭ agoniselile vóstre, a vĕ vedé slăbițĭ și în trebuință de ajutorulŭ lor, lucrurĭ care nu le suferă nicĭ Dumnedeŭ și carele turbură duhulŭ Domnieĭ mele; ci cât pentru a lorŭ resplătire avemŭ bună nădejde și suntem încredințațĭ la dreptatea și judecata mareluĭ Dumnedeŭ, că nu vorŭ rĕmâne fără de osînda și pedépsa acea ce li se cade dupe faptele lor. Și trebue ca pre uniĭ ca aceĭa să-ĭ dé Dumnedeŭ în mânile nóstre și vețĭ vedé resplătirea după inimele lorŭ; ĭar pre voĭ toțĭ de obște vĕ încredințămŭ și vĕ dămŭ bune nădejdĭ de bucurie, ca nimicŭ să nu vĕ îndoițĭ, nicĭ să credețĭ, nicĭ să vĕ îngrijațĭ de vorbe ca acele, și să fițĭ bine nădăjduițĭ cu credința desĕvêrșită la domnescile nóstre diafendefsis, că noĭ diua și nóptea străjuimŭ pentru odihna și apĕrarea vóstră de orĭ-ce, nu numaĭ cu trudă și ostenélă fără nicĭ o adormire, întindêndŭ audulŭ nostru preste toțĭ supușiĭ noștriĭ din tótă țéra, ce ne-a încredințatŭ Dumnedeŭ, ci și cu chĭeltuelĭ grele, vĕrsândŭ hasnalele nóstre la ostașĭ, pentru paza țĕreĭ, și când vomŭ audi la orĭ-ce parte de locŭ afară în țéra Domnieĭ mele, că pătimescŭ vre uniĭ din locuitorĭ de orĭ-ce felŭ de supĕrare, nu numaĭ ómenĭ de aĭ noștri avomŭ de a trămite și a proftacsi ca să apere pre dênșiĭ, ci și înșine când va fi trebuință suntem gata a încăleca și a ne porni fără nicĭ unŭ pregetŭ și în scurtŭ: capulŭ ne vomŭ pune și ne vorŭ jertfi pentru locuitoriĭ țĕreĭ nóstre și pentru celŭ maĭ micŭ măcarŭ, cu mijlocŭ ca nicĭ vĭața vóstră, nicĭ copiiĭ și soțiele vóstre, nicĭ averea vóstră să nu se smintéscă întru nimica, ca unŭ părinte cu durere și ca unŭ păstorŭ cu grijă de oile séle, ca să împlinimŭ cuvêntulŭ evanghelicŭ ce dice: «*păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ îșĭ pune pentru oile séle*», după cum și altă dată acele vi le-am scrisŭ. Ci dar, lepĕdândŭ tótă îndoĭala și grija de vorbele vrăjmașilorŭ patrieĭ și ale farmasonilorŭ nelegiuițĭ și socotindu-le acestea tóte ca nisce mincĭunĭ, fițĭ bine încredințațĭ la părintescile și domnescile nóstre învĕțăturĭ și vestirĭ de bucurie ce vĕ dămŭ, și nimicŭ nu vĕ îngrijațĭ, că avemŭ durerea într'adânculŭ inimeĭ nóstre; pentru acésta facemŭ numaĭ și numaĭ gătirele eșireĭ și a mișcărilorŭ nóstre, care audițĭ, adecă pentru a vóstră a locuitorilorŭ țĕreĭ mele, bună odihnă și petrecere. Pentru care într'adinsŭ amŭ trămisŭ omulŭ nostru cu acéstă a nóstră domnéscă carte ca să vĕ dé acestea vestirĭ de bucurie, citindu-vĕ a nóstră carte întru audulŭ tuturorŭ» (1). 1788, 25 Ghenarie.

Domnitorul se adreséză și cu o proclamare osebită către toțĭ Arhimandrițiĭ, egumeniĭ și epitropiĭ de pe la monăstirĭ îndemnându-ĭ «ca parte bisericéscă ... să căutațĭ fiesce carele, după datoria ce avețĭ, să nu ascultațĭ nicĭ ca să vĕ amestecațĭ la vorbe mincinóse ale nelegiuiților, ci grijindŭ numaĭ de cele sufletescĭ și de ale sfintelorŭ monastirĭ economiĭ și chiverniselĭ, să facețĭ fiĭ bisericescĭ adevĕrațĭ și credincioșĭ către stăpânŭ, nicĭ să credețĭ la havadișurĭ mincinóse ce

(1) Cod. No. XVII, fila 254 verso.

vĕ va scrie orĭ vre unul din obrazele părţeĭ bisericescĭ, séŭ vre unul din obrazele părţeĭ mirenescĭ . . .»

Domnitorulŭ arétă călugărilorŭ, că are ostire gata pentru paza ţĕreĭ şi odihna tuturor, óste pentru care el îşĭ varsă hasnalele...(1)

Domnitorulŭ avé scire că Rusia, după obiceĭulŭ eĭ, trămisese agenţĭ oculţĭ, carĭ agitaŭ maĭ alesŭ clerulŭ. De aci necesitatea acesteĭ speciale cărţĭ adresată, nu maĭ mult mitropolitului şi episcopilor, ci direct la ceĭ maĭ micĭ, spre a'ĭ deslega de ascultare, în cele politice, de şefiĭ lor.

N. Mavrogheni nu se mărginesce a chiăma la datoria de românĭ pe bisericaşĭ, ci avênd scire de înteţitele năzuinţĭ ale neamicilor luĭ şi aĭ ţĕreĭ pe lângă sătenĭ, adreséză, 4 ḑile după ce aŭ scrisŭ bisericaşilor, o proclamare directă numaĭ către ţĕranĭ. Duĭoşia cu care le vorbesce şi în care le arétă datoria ce aŭ cătră patriă, de a o apĕra contra invaḑiunilorŭ, ar face onóre Domnuluĭ celuĭ maĭ de sânge curatŭ românescŭ. Eată actulŭ acesta în tótă întregimea:

17 cărţĭ deschise la judeţe, din 1788, Febr. 2.

«Vouă tuturorŭ locuitorĭ ţĕranĭ de prin tóte satele şi oraşele ot sud . . . . măcarŭ că îndestule v'amŭ scrisŭ în trecutele ḑile printr'altele domnescele nóstre cărţĭ, dar după neadormita grijă cu durere şi cu milă ce avemŭ pururea pentru voĭ, nu lipsimŭ iarăşĭ şi acumŭ a vĕ însciinţa şi a vĕ da nădejde de bucurie că cu mila luĭ Dumneḑeŭ şi cu silinţa şi truda Domnieĭ mele să sciţĭ că veţĭ petrece vremea acésta fără nicĭ o bântuială şi fără de nicĭ un felŭ de primejdie, pentru că domnia mea ḑiua şi nóptea privighemŭ şi îngrijimŭ pentru apĕrarea şi ocrotirea vóstră de orĭ-ce felŭ de bântuielĭ şi suntemŭ gata orĭ în ce ceasŭ şi orĭ în cotro ar fi trebuinţă să ne pornimŭ înşine pentru ca se vă păzimŭ şi pentru acea deosebitŭ de ostaşiĭ şi zabiţiĭ care iĭ ţinemŭ aicea şi afară în ţéră, amŭ orânduitŭ şi pe D-luĭ vel. spăt. cu îndestuĭ ostaşĭ afară pentru paza ţereĭ căruia se cuvine a da tótă ascultarea ca să săriţĭ cu ascultare cândŭ vĕ va porunci, şi orĭ-ce vrăşmaşŭ va veni asupră-vĕ şi să vĕ calce şi să vĕ hrăpéscă, să săriţĭ cu micŭ cu mare asupra lorŭ, să daţĭ fără de nicĭ o sfială, şi cel ce va aduce capulŭ vre-unuĭ vrăşmaşĭ ca acela, să şciţĭ că aceluia nu numaĭ se va dărui de către Domnia mea unŭ bacşişŭ bunŭ şi încă va câştiga iertăciune de dăjdie ca unŭ vrednicŭ ce se va arĕta. Ci dar lepădândŭ tótă grija şi întristarea bucuraţi-vĕ şi fiţĭ veselĭ, lipsindŭ tótă frica din inimile vóstre, şi nu credeţĭ minciunile voitorilorŭ de rĕŭ aĭ patrieĭ, că după cum v'amŭ maĭ scrisŭ, în ḑilele nóstre nu veţĭ petrece nicĭ unŭ rĕŭ, ci fiţĭ bine odihniţĭ şi apĕraţĭ atâtŭ despre alte jafurĭ şi nedreptăţĭ, câtŭ şi despre ale vremilorŭ întâmplărĭ, fiindŭ-că ne

---

(1) Veḑĭ în anexă întregulŭ manifestŭ după unŭ originalŭ ce posedemŭ.

amŭ hotărîtŭ a ne pune viața nóstră și a ne jertfi pentru voĭ. după cuvêntulŭ evangheliei: pentru acea dar încredințându-vĕ bine la domnescile nóstre mângăerĭ și bucurându-vĕ, căutați-vĕ alișverișurile vóstre cu inima întinsă, petrecêndŭ fără nicĭ o temere și fără nicĭ o întristare și urmațĭ după cumŭ vĕ scriemŭ maĭ susŭ. că după cum Domnia mea priveghemŭ și vĕ păzimŭ de aicea, așa și voĭ stațĭ și fițĭ cu sîrguința ce se cade, sărindŭ fără de pregetŭ cu sîrguială la întâmplare de trebuință și într'acestașĭ chipŭ despre amândouĕ fiindŭ silință, nu vețĭ simți nicĭ o durere séŭ bântuială, și rugațĭ pe milostivulŭ Dumnedeŭ pentru a Domnieĭ mele bună stare și întărire, ca să ne ajute a vĕ oblădui până în sfârșitŭ. după scoposulŭ ce avemŭ, spre a ĭ întru tóte fericițĭ și mulțămițĭ, după cumŭ și avemŭ mare nădejde de la mila Dumnezeiriĭ sale, că vețĭ cunósce și vețĭ vedea după acestea de față și în faptă mila ce o avemŭ pentru voĭ, după cum o și vedețĭ» (1). 1788 Febr. 2.

XXV.

Planulŭ de resboiŭ defensivŭ alŭ luĭ Mavrogheni. — Boieriĭ chĭămațĭ la arme. — Boieriĭ fugarĭ.

Intre aceste declarațiunea de rĕsboiŭ din partea Austrieĭ, despre care se scie încă din Ianuarie 1788, se face fapt deplinit.

In prima combinare a planuluĭ seŭ stategic, N. Mavrogheni, credêndŭ că va avé de luptatŭ multŭ timpŭ numaĭ contra muscalilorŭ, ișĭ concentra cea maĭ mare parte de oștire la Focșanĭ, ca cu orĭ-ce mizlocŭ să împedice intrarea muscalilorŭ în Muntenia și să'șĭ combine și puterile cu ale Moldovenilorŭ rĕmașĭ credincioșĭ Porțeĭ Otomane, și și ale Turcilorŭ din acele părțĭ. Cu acestŭ scopŭ pornindŭ oștirea spre Focșanĭ:

«Dete strașnică poruncă
Boĭerilorŭ să se strîngă
La curte, toțĭ înarmațĭ,
Pe caĭ bunĭ încălecațĭ,
Cariĭ după ce veni
De rĕsboiŭ îĭ sfătui
Și-ĭ trămise spre Focșanĭ
Să dé rĕsboiŭ cu muscalĭ».

[illegible] trămitere și a boerilorŭ în tabera de la Focșanĭ era [illegible] a luĭ Mavrogheni să vadă déca boerimea rĕ-

(1) [illegible] XVII. fila 258.

masă în ţéră ascultă de ordinile luĭ şi de şi se mulţămi cu supunerea la poruncă a maĭ multora din eĭ, (1) carĭ plecară spre Buzeŭ şi pre carĭ de acolo îĭ întórse îndărătŭ. Ceea ce e maĭ probabil, Mavrogheni îĭ întórse temênduse că nu o dată apropiaţĭ de muscalĭ, să nu facă şi aceia ceea ce făcuseră îndată Câmpineanu şi alţiĭ: să fugă la neamicŭ.

Uniĭ din boerĭ şi chiarŭ neguţitorĭ din Focşanĭ tot trecură la muscalĭ. Domnitorulŭ fu silitŭ să le sequestreze averea şi în Iulie 1788, dărui averea lorŭ la *sânta* Vlahernă de pre podulŭ têrguluĭ de afară (2).

---

(1) Atuncĭ fugiră în Austria, Câmpineanu, Măgureanu şi alţĭ.

Pentru înlesnirea oştireĭ din Focşanĭ Mavrogheni, pre lângă multe alte dete pitaculŭ următorŭ :

Către vel Aga, din 1788, Ghenarie 9. Domnitorulŭ spune că la Focşanĭ, din porunca Domnieĭ Séle, s'a deschisŭ o prăvălie de băcănie, dar că n'are orezŭ de vîndare. Aga să strămiţă grabnicŭ totŭ felulŭ de băcăniĭ la Focşanĭ care se vorŭ vinde pre banĭ sigurĭ.

(2) Eată actulŭ relativŭ :

Hrisovulŭ fugarilorŭ dela Focşanĭ de avutulŭ lorŭ ce s'a datŭ la sfânta Vlahernă.

«De vreme ce Ioanŭ Chesatulŭ, i căpitanulŭ Radulŭ Argintŭ i Ioaniţă Ţălăboiŭ, i Mihalache Blănariŭ, i Chir Apleşa, i Manolache Polcovnicŭ, i Tudorache logofetŭ, i Ioniţă Băcanulŭ şi Hristea Blănariulŭ, pământenĭ fiindŭ, cu locuinţa aicĭ la Focşanĭ, într'acéstă Ţéră ce este memlechetŭ alŭ Devletuluĭ pré puterniciĭ Impĕrăţiĭ, unde s'aŭ chivernisitŭ şi s'aŭ agonisitŭ din milele Domneşcĭ petrecêndŭ cu odihnă şi dreptatea lorŭ, aŭ cutezatŭ în potriva legiĭ şi a datorieĭ supunerilorŭ de s'aŭ hainit, fugindŭ la vrăşmaşiĭ împĕrăţieĭ, acumŭ într'acéstă vreme de rĕsboiŭ; după a cărorŭ pribegire rĕmâindŭ după totŭ cuvêntulŭ dreptŭ averile şi lucrurile lorŭ Domneşcĭ ca ale unorŭ hainĭ; Iată amŭ hotărîtŭ Domnia mea, ca tóte aceste maĭ josŭ numite lucrurĭ nemişcătóre ale numiţilorŭ fugarĭ ce la aŭ aicĭ în ţéră, să fie de astă-ḑĭ înainte afiorisite la hramulŭ ce amŭ făcutŭ Domnia mea, aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, de pe podulŭ têrguluĭ de afară cu numele *Sfânta Vlahernă*, unde se adăpostescŭ, să adapă şi să folosescŭ creştiniĭ de obşte ceĭ ce aŭ credinţă şi fierbinţélă către cele sfinte, care pricinuesce bunătate, bunŭ folosŭ de a fi îndestulare de obşte, acéstă apă curgătóre ce amŭ izvodit'o Domnia mea într'acestŭ locŭ dela sfânta Vlahernă, care lucrurĭ le arĕtămŭ anume, adecă: 14 pogóne vie la Vărteşcoiŭ i Olteni, cu moşia de stânjenĭ 500, în ţinutulŭ Focşanilorŭ ale luĭ Ioanŭ Chesatulŭ, 14 pogóne vie în două locurĭ, Coteştĭ şi Vărteşcoiŭ şi moşia de stânjenĭ 400, la Belciugata ale căpitanuluĭ Radulŭ Argintŭ, 12 pogóne vie la Bonţescĭ, şi moşia la Budescĭ de stânjenĭ 300 ale luĭ Ioniţă Iălăboiŭ, 6 pogóne vie la la Cărliga ale luĭ Mihalache Blănariŭ, 6 pogóne vie la Cărliga şi casa în Focşanĭ ale

Dela ḑiua când Turcia declarase resboiŭ Rusieĭ, Europa întrégă avé ochiĭ spre Austria, să védă ce pașĭ va face? Se împrăștiase vorba în lume, că Iosef II, se înțelesese cu Caterina II asupra planuluĭ de a isgoni pre turcĭ din Europa și să-șĭ împartă Statele acestora. Becattini (1) crede că asemené împărțire nu aŭ avut'o în minte Austria și Rusia, sciindŭ aceste țĕrĭ că asemené împărțire nu ar suferi-o să se facă cele-l-alte puterĭ creștine, căcĭ ea arŭ ocasiona o sdruncinare a echilibruluĭ politicŭ. Totŭ asemené altă dată Francisc I, regele Francieĭ, Ludovic XIV și Filip V, regele Spanieĭ, împiedicaseră ruinarea Turcieĭ și o ajutaseră.

Acésta sciindŭ, Iosif II se mărginise de o cam dată a arĕta Porțeĭ, după arestarea luĭ Bulgakow, că din causa alianțeĭ Austrieĭ cu Rusia, nu va puté să nu tragă spada, cum se întêmplase lucrulŭ și în 1737, contra Turcieĭ, déca ea va ataca maĭ ântêiŭ pre Rusia și că numaĭ în casulŭ când Rusia ar ataca ea ântêiŭ pre Turcia, Austria ar puté să remână neutră.

Iosef II, în decursulŭ anuluĭ 1787 se oferise ca mediatere, numaĭ Sultanul să depună armele. Dar ca rĕspunsŭ, Sultanulŭ publică că va fi consideratŭ ca trădătorŭ de Statŭ, orĭ-cine va face vorba de *pace* și de *tratative*. Decât Pórta dădé a înțelege luĭ Herbert că déca Austria ar voi să nu declare și ea rĕsboiŭ, Turcia va primi

---

luĭ Chir Apleșa, 8 pogóne vie la Cărliga și casă în Focșanĭ ale luĭ Manole Polcovniculŭ, 4 pogóne vie la Bonțescĭ ale luĭ Tudorache Logofĕtulŭ, 7 pogóne vie la Bonțescĭ și casă în Focșanĭ ale luĭ Ioniță Băcanu, 8 pogóne vie la Bonțescĭ și casă i cârcĭumă în Focșanĭ ale luĭ Hristu Blănarulŭ, tóte aceste să le facă zaptŭ, să le stăpânéscă sfânta Vlahernă, care să fie venitulŭ la acestŭ haieretŭ; pentru care amŭ întăritŭ hotărîrea acésta, cu Domnesculŭ nostru hrisovŭ, iscălitŭ și pecetluitŭ de noĭ, martorĭ fiindŭ pré iubițiĭ Domnieĭ mele fiĭ, Constandin Vodă, Petru Vodă, Iosif Vodă și dumnélorŭ cinstițiĭ și credincĭoșiĭ boĭerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Nicolae Brâncovénu vel Banŭ, Manolache Brâncovénu vel Vornicŭ de Țéra de susŭ, Scarlat Grecénu vel Vist., Slătinénu vel Vornicŭ de Țéra de josŭ, Ioan vel Logofĕtŭ de Țéra de susŭ, Costandin Stirbeiŭ vel Logof. de Țéra de josŭ, Nicolae (Mavroghenĭ) vel Spăt., Ioan vel Post., Dnmitrache Fălcoianu vel Cluciŭ, Dumitrache vel Comisŭ, Tudorache Tufénu vel Pahar., Ioan Știrbeiŭ vel Stoln., Grigorie vel Sărd., Mateiŭ Cantacuzino, vel Sluj., Stavărache vel Pit. și Ispravniculŭ Ioan Damatis vel Logof. de Țéra de susŭ, scriindu-se întru alŭ treilea anŭ alŭ Domnieĭ mele, aicĭ în orașulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ. 1788, Iulie 30».

Cod. No. XV, fila 94—96.

(1) Becattini, Storia ragionata dei Turchi, vol. VII, pag. 98—99.

să trateze cu ea — după cum atâtě orĭ cerură — despre îndreptarea hotarelorŭ dintre ea și Valachia și Croația. O rectificare de fruntariĭ va să ḑică în limbagiulŭ cancelarieĭ austriace, o usurpare de noĭ teritoriĭ. Iosif II nu maĭ putě da îndărătŭ și ordonă concentrarea a 5 corpurĭ de armată gata de a intra în campanie. Primulŭ corpŭ de 7.300 ostenĭ staționă la Semlin, la gura Saveĭ, alŭ 2-lea de 17.000 în Bucovina amenințândŭ Hotinulŭ și alŭ 3-lea totŭ de 17.000 ocupă fruntaria Transilvanieĭ despre Muntenia. Al 4-lea procedă în Banat (20.000 ostașĭ), și alŭ 5-lea de 40.000 ómenĭ fu îndreptat spre Croația. La 9 Februarie 1788 (stilul noŭ) se publică manifestul Austrieĭ de rĕsboiŭ contra Turcilorŭ (1).

Pórta rĕspunde manifestuluĭ dela Viena, cu o întîmpinare-manifest fórte lung, din $^1/_{13}$ Martie 1788, prin care rĕstórnă cu destulă logică, tótă argumentațiunea contrarilorŭ eĭ (2). Intru cât ne privesce pre noĭ Românii, acestŭ documentŭ amintesce modulŭ ***necorect***, dușmănescŭ, cu care Austria ne răpi Bucovina (3) «Avendo essa (Austria) richiesta una non indifferente porzione di terreno della Moldavia, misurata l'estensione e fatti piantare i segni de confini, indi fatta marciar gran truppe minacciando delle fierè ostilita, se l'Eccelse Porta non gliene faceva una immediata cessione. Il sultano avendo in vista l'antica amicizia, e la quiete comune de' popoli, in vece de restar irritato dal tuono imponente della domanda, volle usare la dol cezza, è spedi deputati in quelle parti per stipulare con documento la cessione suddetta del predetto territorio senza alcuna ragione richisto».

Unŭ altŭ punctŭ imputatŭ Austrieĭ, este de a'șĭ fi stabilitŭ în Principate un agentŭ, deși acestŭ dreptŭ nu îl dă nicĭ un tratatŭ. Numaĭ dorindŭ pacea Pórta l'aŭ primitŭ . . .

Vestea declarăreĭ rĕsboiuluĭ arĕtarămŭ că veni la Bucurescĭ prin ***carte*** dela generalul Sibiuluĭ și chiar maĭ nainte ceva de acésta carte Domnulŭ primise scirea de la Melechi-Pașa din Vidin. Vodă

(1) Dămŭ în anexa acestŭ Documentŭ, după Becattini, vol. VII, pag. 100—103. Veḑĭ despre înșirarea ósteĭ Austriace și Dionisie Ecles. Tesaurŭ pag. 173.

(2) Dămŭ și acest act în anexă. Becattini vol. VII. pag. 104 - 116.

(3) Becattini pag. 112 vol. VII.

chiamă pre En. Văcărescu şi-ĭ arétă cartea dela Sibiŭ în Febr. 2 (1788) muşcându-şĭ barba — scrie Văcărescu (1).

— «Vĕḑut-aĭ, Nemţiĭ aŭ aridicat rĕsboiŭ... esclama-Vodă. Bine îmĭ ḑiceaĭ tu şi acum ce să fac?».

Emoţiunea luĭ Mavrogheni trebuia să fie sinceră, căcĭ óstea îĭ era maĭ tótă la Focşanĭ şi pe fruntaria Ardélului nu avea destulă putere .

Ciudat e însă rĕspunsulŭ ce dă Văcărescu Domnitoruluĭ:

«Nu te teme, că împĕrăţia de te-ar fi creḑutŭ de atuncĭ te omoria, cumŭ ţĭ-amŭ ḑisŭ eŭ, ci acésta o scie şi creḑĕmêntŭ nu ţi-aŭ datŭ.... ».

Se înşelase din contra Văcărescu, cum arĕtarăm: Pórta ca şi multe puterĭ din Europa nu credé în seriositatea uneĭ alianţe între două puterĭ cu tendinţe atâtŭ de opuse, cum aŭ fostŭ şi sunt şi astă-ḑĭ Austria şi Rusia.

Şi de astă-dată En. Văcărescu sfătuesce pre Domnŭ să renunţe a face elŭ rĕsboiŭ, ci să-şĭ mărginéscă rolulŭ de hrănitorŭ alŭ oştilorŭ turcescĭ . . .

Apoĭ după asemenea sfatŭ trist şi ruşinos Enache Văcărescu îşĭ dă demisiunea şi se duce la Nicopole!...

Şi cu tóte aceste Mavrogheni avé *«epolipsis»* — cum mărturisesce însuşĭ Văcărescu, în acest boerŭ românŭ, maĭ de trébă de câtŭ ceĭ-l'alţĭ (2). Mavrogheni l'a rechiămatŭ adese-orĭ dela Nicopole, dar elŭ n'a vrutŭ să vină în ţéră, ci a statŭ la Nicopole dela Martie până la Octombre, totŭ cerêndŭ luĭ Vodă voĭe să mérgă la Constantinopole, voiă ce naturalmente Mavrogheni îĭ refuză (3).

Bravulŭ Domnŭ părăsitŭ de Văcărescu îndoi energia şi întări marginea despre Ardélŭ.

---

(1) Tesaurŭ, t. II, pag. 294.

(2) Tes. II, pag. 295.

(3) Văcărescu pretinde că Mavrogheni surghiunindŭ boeriĭ în Turcia, la Nicopole, „două lucrurĭ cugetase: unulŭ, ca să arete la Pórtă cândŭ va fi în prilegire de vreme că aceştĭ boerĭ aŭ avutŭ corespondenţe cu Nemţiĭ şi cu Muscaliĭ maĭ înainte" şi pentru aceea i-a trămisŭ la Nicopole, şi altulŭ pentru că de va vré să se întórcă în ţéră vre-unulŭ, să-ĭ ia mulţĭ banĭ... Văcărescu citézà casulŭ vorniculuĭ Grecianu care a plătitŭ dreptulŭ de întórcere a soţieĭ sale în Muntenia cu 10.000 talerĭ.., Dar însuşĭ Văcărescu mărturisesce că luĭ nu i s'aŭ cerutŭ asemenea *rusfetŭ* . . . (Tesaur II, pag, 295).

«Ear Domnulŭ Mavrogheni, scrie și Dionisie Eclesiarculŭ, (1) încă aŭ pusŭ óste, străjĭ pe marginea țěreĭ, beșliĭ, cu căpeteniĭ beșliĭ agale și odobașĭ și cu óstea din țéră, că făcuse căpiteniĭ cu stégurĭ frumóse, zugrăvite cu sfințĭ, îmbrăcândŭ căpitaniĭ cu capodurĭ domnescĭ, dându-le și lefĭ, numindŭ căpitănia luĭ Sf. Gheorghe și a luĭ Sf. Dimitrie și alŭ Sf. Teodor Tiron, și a altorŭ sfințĭ; erá și căpităniĭ de arnăuțĭ cu turcĭ amestecațĭ».

Indată după primirea scirelorŭ despre declararea rěsboiuluĭ de către Austria, Mavrogheni dă o nouă proclamare către țéră, făcêndu-ĭ înscíințare de acestŭ noŭ evenimentŭ:

«Pré cuvioșilorŭ Archimandrițĭ etc. (2), de obște facemŭ domnia mé de scire la toțĭ, că de vreme ce prea înalțatulŭ Vidin Serascher, Melek Mehemet-Pașa ne aŭ adeveritŭ în scrisŭ, cumŭ că sunt puține ḑile, franciĭ, nemțiĭ împotriva prieteniei și a pravilelor rěsboiuluĭ și a totŭ cuvêntulŭ, fără de veste aŭ năvălitŭ de aŭ călcatŭ Rușava și aŭ înscíințatŭ către I. S. cu obrăznicie cum că aŭ rěsboiŭ cu pré puternica împěrăție, nu amŭ lipsitŭ și noĭ, după netăgăduita datorie a nóstră, de o parte să adáogăm puterea oștirilorŭ nóstre și să facemŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ cuviinciósa gătire pentru rěsboiŭ asupra vrășmașilorŭ acestora și să grijimŭ maĭ înainte de câte trebue spre paza supușilorŭ noștri și nesupěrare a domnesceĭ nóstre țěrĭ, și de altă parte să vestimŭ noĭ la toțĭ vrajba acésta, ce făr de nicĭ un cuvêntŭ ne aŭ arětatŭ în faptă acești frâncĭ, veciniĭ noștri și să vă încredințămŭ, că de vreme ce eĭ s'aŭ pornitŭ cu nedreptate și fără de nicĭ unŭ felŭ de pricină la vrajbă, osebitŭ că vor avea maĭ ântâiŭ împotrivitorŭ și pe însușĭ Dumneḑeŭ, ba făr de îndoială, ḑicemŭ, că vor fi biruițĭ de către purtătórele oștirĭ ale pré puterniculuĭ Devletŭ, precumŭ și alte orĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ s'aŭ frântŭ și s'aŭ biruitŭ, după cum se și věd de față biruințele nóstre întinse în lăuntrulŭ pămêntuluĭ țěriĭ lorŭ ca nisce semne viĭ întru pomenire; însă fiind-că în alte vremĭ de resmerițe s'aŭ întâmplatŭ din rea oblăduirea acelorŭ după vremĭ domnĭ de a fi patimitŭ risipe i sărăciĭ, și urméză să avețĭ într'acéstă vreme bănuială ca acea; pentru acésta dar vě dămŭ maĭ vêrtosŭ inimă și vě încredințămŭ, ca să scițĭ, că nu numaĭ sunteţĭ afară din orĭ-ce frică, ci încă nu vețĭ avea nicĭ o deosebire din înșișĭ otomanicesciĭ ostașĭ fiind-că în ḑilele nóstre *nu se caută cine este musulmanŭ și cine este raia*, ci se caută acela ce slujesce maĭ multŭ și îșĭ primejduesce și viața luĭ când ar face trebuință pentru dragostea pré puterniculuĭ Devletŭ. care acésta sîrguință nădăjduimŭ să o vedemŭ în puțină vreme de la voĭ raialelor și fiĭ voștri și să scițĭ că de vețĭ sări și voĭ dimpreună cu cele-l-alte oștĭ ale nóstre aĭ lovi când s'ar întâmpla a se ivi în țéra nóstră cu vre o tâlhăréscă urmare, nu numaĭ va fi acéstă faptă spre mângăerea vóstră și spre pază de orĭ-ce altă întâmplare rea, ce puteţĭ bănui, ci încă vě vețĭ îndestula câștigândŭ atâtea și lucrurĭ de ale frâncilorŭ, căcĭ noĭ nu vom cere de la voĭ alta decât capetele lor și acésta pentru ca să cunóscemŭ pe biruitorulŭ spre al milui cu bogate darurĭ și cu ertare de dăjdie în

(1) Tes. II, pag. 173.

(2) Cond. No. XVII, Arh. Statuluĭ, fila 259 verso. Actulŭ este din Febr. 7, anulŭ 1788.

tótă vremea: puneţĭ în gândŭ câte rĕutăţĭ şi câte sărăciĭ a'ţĭ pătimitŭ alte orĭ când aŭ apucatŭ aceştĭ frâncĭ de aŭ intratŭ în pămêntulŭ vostru şi sirguitive a scăpa de tóte acestea şi cu mare luare aminte să le staţĭ în potrivă de se vor arĕta la vre-unŭ locŭ, socotindŭ câte bunătăţĭ aveţĭ a căştiga îndată, cu silinţă şi îndrăsnélă ce veţĭ face, când, precumŭ ḑicemŭ, se vor arĕta aceştĭ vecinĭ vrăşmaşĭ şi îĭ veţĭ lovi, dândŭ cu acésta nume chiar credinţeĭ vóstre către pré puternicŭlŭ devletŭ şi nedeosebindu-vĕ cu îndrăsnéla şi sîrguinţa vóstră din Musulmanĭ, veţĭ păzi şi veţĭ izbăvi şi pe voĭ şi pe ţéra vóstră. Al doilea veţĭ căştiga şi agoniselĭ îndestule din biruinţele ce cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ fără îndoială veţĭ face asupra acestorŭ vrăjmaşĭ. Al treilea vĕ veţĭ cinsti cu cinurĭ, care numaĭ la acéstă vreme le puteţĭ dobândi, şi al patrulea vĕ veţĭ milui câtŭ veţĭ face izbândă cu iertăciune de dăjdie în vecĭ». 1788 Febr. 7.

XXVI.

Proclamaţiĭ Austriace.

Austriaciĭ caută să inunde ţĕrile de proclamaţiune adresate către românĭ, esplicându-le scopulŭ rĕsboiuluĭ ca avantagiosŭ pentru Principate.

Pachete de asemene proclamaţiunĭ sunt prinse de uniĭ vătăşeĭ de la margine, credincioşĭ luĭ Mavrogheni. Atuncĭ domnitorulŭ se grăbesce, pe de o parte a răsplăti pe vătăşeiĭ carĭ prinseseră manifestaţiile austriace (1), şi pe de alta prin un anume pitacŭ din 8 Februarie 1788, scrie tuturorŭ vătăşeilorŭ de plaiurĭ (afară de Secuenĭ) să fie atenţĭ şi să sequestreze orĭ-ce asemenea publicaţiunĭ ale inamicilor.

Eată acéstă din urmă act circularŭ:

[illegible] la vătaşiĭ de plaiurĭ, afară din Secuenĭ, din 1788 Febr. 8.

Vĕ [illegible] ale aceste[i] lunĭ vătaşiĭ de plaĭ ot sud Saac [illegible] şi scrise de asupra către vătaşiĭ de plaiŭ, către [illegible] şi într'aceste plicurĭ 2 manifestarĭ tipă[illegible] de acelea ce pricinuescă înşelăciune la mulţĭ [illegible] la perdere de viaţă. Numiţiĭ vătaşiĭ din [illegible] aceste plicurĭ [illegible] în mână fără a nu [illegible] la Domnia [illegible] după datoria credinţeĭ lor, pe carĭ şi

(1) [illegible] din pl. Secuenii cu [illegible] visternicŭ al [illegible] 1788 [illegible] Aceştĭ vătaşĭ se numeaŭ [illegible] şi *Constantin.* [illegible] să [illegible] în plaiŭ şi să le citéscă po[illegible] Asemene şi pe vătaşiĭ *M[illegible]* *din plasa* [illegible]

[illegible]

Domnia amŭ trimisŭ postelniculŭ Domnieĭ mele cu caftane şi iamŭ cinstitŭ şi cu boerie şi i-amŭ şi miluitŭ deosebitŭ după credinţa şi sadacatulŭ lor. Făr de îndoială suntemŭ că şi voĭ, după datoria credinţeĭ vóstre, de care cum-va vor fi sositŭ în mânĭ ast-fel de plicurĭ, le veţĭ şi porni la Domnia mé; de nu v'aŭ sositŭ până acumŭ, să fiţĭ cu multă băgare de sémă şi cu mare străjuire, ca orĭ în ce césŭ vor intra în pămênturile ţeriĭ, să le puneţĭ în mână şi făr de a nu se maĭ arĕta la altŭ obrazŭ să se triméţă drept aicea la Domnia mé şi va fi asemenea şi slujba şi credinţa vóstră cunoscută şi plăcute Domnieĭ mele ca şi acelora, şi fiţĭ sănătoşĭ» (1). 1788 Februarie 8.

Ca să preîntîmpine cetirea de către ţĕranĭ, orĭ în genere, de locuitoriĭ Munteniei, a vre unuĭ manifestŭ austriacŭ, ce arŭ fi putută strĕbate în ţéră, Mavrogheni socóte utilŭ să adreseze din noŭ o proclamare circulară, scrisă pe hârtiă grósă turcéscă, în formatulŭ hrisóvelorŭ marĭ şi în numĕrŭ de 40 esemplare (2).

---

(1) Cod. No. XVII, fila 260 verso.

(2) Cod. No. XVII, fila 262. 8 Februarie în 1788, coprinde o copiă. Noĭ posedemŭ unŭ originalŭ.

Manifestul acesta s'aŭ scrisŭ şi s'aŭ trămisŭ prin tóte părţile ţĕriĭ, că de se va întêmpla a trămite împotriva împĕrăţieĭ manifesturĭ, să nu le créḑă.

Manifestulŭ e adresatŭ archimandriţilorŭ, egumenilorŭ, boerilorŭ de tóte clasele, mazililor, breslaşilor, neguţĕtorilorŭ, orăşenilorŭ, pârcălabilorŭ din sate, sindiilorŭ şi dregĕtorilorŭ, vătaşilorŭ de plaiŭ, căpitanilorŭ şi tuturorŭ locuitorilorŭ ţereĭ. «Vĕ facemŭ Domnia mé de scire, că deapururé în vremea rĕsmeriţeĭ se obicĭnuescŭ a se trămite prin ţéră de către părţile împotrivitóre câte unŭ rândŭ de cărţĭ cu numire de manifesturĭ, întru care, cu făgăduelĭ mincinóse şi înşelătóre, se facŭ îndemnărĭ, cu carĭ mulţĭ din ceĭ fără minte şi fără de pricepere vinŭ la pĭerderea vieţeĭ, precumŭ amŭ vĕḑutŭ că s'aŭ urmatŭ şi aicea în pămêntulŭ acesteĭ ţĕrĭ în vremea trecută a resmeriţeĭ şi aţĭ auḑitŭ că s'aŭ întêmplatŭ şi la alte ţĕrĭ de aŭ căḑutŭ mulţĭ în robicĭune şi mulţĭ şĭ-aŭ pĭerdutŭ vĭaţa din pricina acestorŭ felurĭ de înşelăcĭunĭ. Decĭ fiindŭ că şi acum este rĕsmeriţă şi sunt rĕsbóĭe pornite dela două némurĭ, nu este îndoĭală că se póte trămite aceste felurĭ de cărţĭ şi a se împrăştia prin tóte părţile, cu nădăjduire că póte se va aluneca cu firea vre unŭ ticălosŭ şi prostŭ de minte şi se va înşela pre acele făgăduelĭ fără de nicĭ unŭ temeĭŭ şi fără de nicĭ o bună sevêrşire, lucru care este în potriva şi a legiĭ şi a totŭ cuvêntulŭ politicescŭ, că nicĭ legea nu învaţă pe supuşĭ a se împotrivi stăpânitorilorŭ ce aŭ bine-voitŭ Dumneḑeŭ a le orîndui, nicĭ cuvêntulŭ politicescŭ, nu voesce a îndemna pre ómenĭ fără de arme de a se face ostaşĭ, împotriva stăpânitorilorŭ lor şi oblăduitorilorŭ; şi acestea tóte cum că sunt semne de neputinţă, lucrulŭ singurŭ o arétă, căcĭ de aŭ împĕrăţiile rĕsboĭŭ, are a se sevêrşi de către ostaşiĭ ce sunt orînduiţĭ şi hotărîţĭ, ĭar nu de către locuitoriĭ ceĭ politicescĭ, carĭ acestia, după datoria buneĭ oblăduirĭ, se cuvine a se păzi şi a se ocroti de către ostaşĭ, ĭar nu de a se îndemna eĭ de a se face ostaşĭ împotriva stăpânitorilorŭ lor celorŭ după lege şi a cădea în cea după urmă robĭ şi a fi pricinuitorĭ şi de robicĭunea altorŭ nevinovaţĭ şi de perderea vieţeĭ. Intr'aceste manifesturĭ puteţĭ face socotéla că are a se făgădui şi a vi se propovădui paza legiĭ ântéĭŭ şi ocrotirea bisericilorŭ şi

XXVII.

Ordin de ḑi pe óste. Concentrărĭ. Câmpu-lung.

Cincĭ ḑile după acestŭ manifestŭ N. Mavrogheni dete o ordine de ḑi, adresată *pe óste*, cum se ḑice astă-ḑĭ, îndemnându-o să fie credinciósă. Vodă promite neferilorŭ, carĭ se vor distinge în luptă, să-ĭ facă privilegiațĭ și nedăjnicĭ în vecie, pre eĭ și casele lor.

---

când póte a fi maĭ multŭ ocrotită legea pravoslavnică și orînduelile bisericescĭ, decât sub ocrotirea pré puterniceĭ împĕrățiĭ, dupe cum vedețĭ în faptă, că în totŭ pămêntulŭ țĕreĭ românescĭ nu se află măcarŭ o geamie séŭ unŭ mecetŭ alŭ legeĭ otomanicescĭ, ce este legea stăpânitóre într'acéstă țéră. Are a vi se maĭ propovedui póte pre lîngă aceste și privilegiĭ noue, séŭ paza de privilegiĭ vechĭ. Putețĭ înși-vĕ a vĕ face sosotéla și din vedere și din auḑire, atâtŭ de privilegiile țĕreĭ românescĭ cu ce mijlocŭ s'aŭ păzitŭ de cătră pré înalta Pórtă, din vremea ce s'a supusŭ țéra și până astăḑĭ, tóte câte s'aŭ hărăzitŭ dintru începutŭ și din auḑirea privilegiilor țĕrilorŭ învecinate, adecă a crăieĭ ungurescĭ, a țĕreĭ Ardealuluĭ și a Bucovineĭ, care acestea póte să fie la toțĭ de obște auḑite și sciute. Vedețĭ în cea după urmă că în trecuta rĕsmeriță, după ce s'a stăpânitŭ țéra românéscă patru anĭ de cătră împotrivitoriĭ pré puterniciĭ împĕrățiĭ, cu ce s'aŭ alesŭ decât a fi lovită și cu a fi jefuită, cu a-ĭ remânea zidirile stricate și dărăpănate și a remânea ticăloșĭ locuitoriĭ, uniĭ cu soțiele robite, cu copii pĭerduțĭ, cu țĕrinele, viile și nemestiile lor stricate, precumŭ ațĭ vĕḑutŭ aievea că s'a întêmplatŭ și aicea și la Marea Albă și într'alte părțĭ, unde amăgindu-se, s'aŭ pĭerdutŭ maĭ multŭ decât unŭ milionŭ de ticăloșĭ creștinĭ. Care tóte acestea, după ce a rĕmasŭ țéra ĭarășĭ sub oblăduirea cea plină de milostivire a pré puterniceĭ împĕrățiĭ, încetŭ încetŭ s'a îndreptatŭ și a venitŭ ĭarășĭ în starea eĭ cea d'ântêiŭ, âncă și cu maĭ adausŭ. Dreptŭ aceea Domnia mé chibzuindŭ pentru S. V. și d-vóstră și pentru voĭ toțĭ de obște, de a face nu numaĭ paza ce urméză după datoria domnéscă, cu a ocroti țéra cu ostașĭ, luândŭ pre pré puterniculŭ Dumneḑeŭ întru ajutorŭ, ci maĭ virtosŭ și paza ce urméză după datoria părintéscă, vĕ sfătuimŭ pre toțĭ de obște, precumŭ amŭ datŭ acestŭ sfatŭ și aicĭ în Divanulŭ Domnieĭ mele, față fiindŭ P. S. Mitropolitulŭ țĕreĭ, ĭubitoriĭ de Dumneḑeŭ episcopiĭ Rîmnic și Buzĕŭ și toțĭ d-lor cinstițĭ și credincĭoșĭ boĭeriĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, ca să vĕ pázițĭ credința și supunerea cătră pré puternica împĕrăție la care v'aŭ hărăzitŭ puterea luĭ Dumneḑeŭ, precumŭ ațĭ găsit'o dela strĕmoșiĭ și moșiĭ voștri, și să fițĭ încredințațĭ, că cu acestŭ mijlocŭ, nu numaĭ vi se vorŭ păzi tóte privilegiile ce ațĭ avutŭ până astăḑĭ, ci după puternica sa milostivire vi se vorŭ maĭ adáoga și altele; și de care cum-va se va întêmpla a se împrăștia acestŭ felŭ de cărțĭ înșelătóre, cu numire de manifesturĭ și orĭ-ce felŭ de scrisorĭ, orĭ de obște, orĭ în parte, să le cunóscețĭ precumŭ și sunt, adevăratŭ înșelătóre și pricinuitóre nu numaĭ de a cădea în robie și a'șĭ perde viața aceĭ ce din prostime vorŭ putea a da creḑămêntŭ. Și nu este de îndestul de a le pătimi acestĕ numaĭ aceĭ ce se vor înșela, ci vor fi pricina a le pătimi și ceĭ nevinovațĭ; pentru care vor rĕmânea a da sémă și luĭ Dumneḑeŭ în munca de vecĭ. Ci dar după cum și în porunca ce vi s'aŭ trimisŭ de la 7 al luneĭ acestia de obște către toțĭ, v'amŭ arĕtatŭ, că în ḑilele Domnieĭ mele, între ostașĭ nu se caută cine este

Eată actulŭ întregŭ:

Cărțĭ deschise către zabiți, polcovnicĭ, căpitanĭ, buluc-bașĭ și toțĭ neferiĭ ostașĭ, din 15 Februarie 1788, dela N. P. Mavrogheni V. V...

«D-vóstră Zabițilorŭ etc. vă facemŭ Domnia mea în scire, că acumŭ este vremea cândŭ trebue slugile cele drepte și credinciόse să'șĭ arete slujba cé credinciόsă și dréptă, cu vrednicie și hărnicie în faptă, după datorie și după lege, ca să putețĭ câștiga într'o rĕsplătire harurĭ vrednice, care nu le putețĭ dobândi la alte vremĭ. Drept aceea măcarŭ că îndestule v'amŭ scrisŭ și v'amŭ povățuitŭ maĭ înainte cum trebue să vĕ purtațĭ și să slujițĭ la acéstă vreme, dar pentru ca nu cum-va să vĕ amăgițĭ și să slăbițĭ silința și protimia vóstră, din pricina vorbelorŭ de îngrijare și de spaimă a voitorilorŭ de rĕŭ patrieĭ și vre unorŭ hainĭ împĕrățieĭ, séŭ după amăgitórele cărțĭ ce se numescŭ manifesturĭ, care póte să trămită și pe la voĭ, vrășmașiĭ împĕrățieĭ cu felurĭ de amăgirĭ și se vĕ smintiți cevași, iată de isnóvĕ vĕ dăm Domnia mé înscințare, că ceĭ ce se vor înșela a da ascultare la acelŭ felŭ de amăgitóre cărțĭ, și la sperieturile ce vor face voitoriĭ de rĕŭ aĭ patrieĭ și se va sminti cevașĭ din credința a slujbeĭ luĭ cé dréptă, și se vor sfii a nu face împotrivirea ce se cuvine la vre-o întâmplare de năvălire a vrăjmașilorŭ împĕrățieĭ, cu vrednicie, ca un bărbatŭ harnicŭ și ca o slugă credinciósă a împĕrățieĭ și a Domnieĭ mele, séŭ a face vre-unŭ hainlic, care este și în potriva legeĭ și a tot cuvĕntuluĭ dreptŭ, uniĭ ca aceia póte să fie pricina de robiciune și de rĕulŭ patrieĭ, rĕmâindŭ vinovațĭ și înaintea luĭ Dumnedeŭ, iar cel ce va sta la acéstă vreme cu desĕvârșită vrednicie și silință pentru paza țĕreĭ și pentru împotrivirea și isgonirea vrăjmașilorŭ, unulŭ ca acela ișĭ va arĕta în faptă slujba luĭ vrednică și va arĕta dragoste către puternicului Devletŭ alŭ împĕrățieĭ, cu trupŭ și cu sufletulŭ luĭ, unulŭ ca acela va fi fericitŭ în viața luĭ, câștigândŭ milele împĕrătescĭ și harurĭ vrednice de la Domnia mé, și pe neferiĭ voștri iĭ vom face privilegiațĭ și nedăjnicĭ în vecie, pre eĭ și pe tóte casele lor. Ci dar urmațĭ după cuvĕntulŭ Sf. evangheliĭ ce dice: *supuneți-vĕ maĭ marilorĭ voștri*. Și să vĕ vedemŭ bărbațĭ vrednicĭ și credincioșĭ aĭ împĕrățieĭ»(1). 1788 Februarie 15.

---

musulmanulŭ și cine este creștinulŭ, ci se caută acelŭ ce slujesce maĭ mult și 'șĭ primejduesce și viața pentru dragostea pré puternicului Devletŭ. Când s'arŭ întâmpla a se ivi și în țéra nóstră din împotrivitorĭ cu vre-o urmare vrășmășéscă și fără de veste, cel ce va ridica arme asupra lor, nu numaĭ i se va cunósce fapta spre mântuirea țĕreĭ și spre sîrguiala și credința către pré puternica împĕrăție. și cunoscĕndu-se acestea, fieșĭ-care va dobândi darurile și privelegiurile ce vi s'aŭ scrisŭ într'acéstă poruncă de la 7 ale acesteĭ lunĭ și în cartea ce vi s'aŭ trimesŭ despre partea pré sântuluĭ Mitropolitŭ. Iar de carecum-va vețĭ arĕta lenevire la cele ce vĕ poruncimŭ, va fi cea din urmă amăgire maĭ rea de câtŭ cea d'ântâiŭ, căcĭ noĭ pentru acésta vĕ dăm voie ca să ridicațĭ arme asupra vrășmașilorŭ frâncĭ și slăvitorĭ de altă lege, nemți, ca să vĕ pązițĭ și pe voĭ și patria și ipolipsis al credințeĭ și al sadacatuluĭ vostru către pré puternica împĕrăție și către noĭ, după datoria credințeĭ și a supunereĭ vóstre și fițĭ sănătoșĭ». 1788 Februarie 8.

---

(1) Cod. XVII, fila 246.

Apropierea oștirilorŭ austriace de fruntaria țěreĭ muntenescĭ silesce pe Mavrogheni a concentra, pe lângă oștirea națională, și oștirĭ turcescĭ. După porunca Viziruluĭ i s'aŭ pus la disposițiune Ibraim Pașa cu *îndestulă oștire.* Intemeiatŭ pe aceste contingente noĭ de óste Mavrogheni speră a încredința maĭ deplinŭ țéra că va fi apěrată până în fine de invaziunea austriacă.

După cum am disŭ, tótă armata disponibilă, afară de cea din Focșanĭ, ia pozițiunĭ pe la trecětorile din munțĭ. Posedemŭ pitaculŭ domnescŭ din 17 Februarie 1788 adresatŭ județuluĭ din Câmpu-lungŭ și archimandrituluĭ Egumenŭ al monastireĭ, cum și boerilorŭ de I-iŭ și al II-lea de la Câmpu-lungŭ. Din acestŭ pitacŭ, prin care se vede âncă o dată cum Câmpu-lungulŭ avé o organisațiune administrativă specială, culegemŭ informațiunea, că nu pré eraŭ făcute din timpŭ magazine de aprovizionare pentru oștirĭ. Acésta se ié prin rechisițiune, însă se promite plata după tescherelele de predare. Ca și în tóte proclamațiunile deja aduse de noĭ, Domnitorulŭ face apel la credința Câmpulungenilorŭ și le arétă că acésta este o datoriă către țéra și către înaltulŭ Devletŭ, ba 'ĭ amenință că la din contra va încăleca însușĭ și împreună cu turculŭ Ibraimŭ-Pașa și cu numerósele oștirĭ vor merge la Câmpu-lungŭ și vor tăia capulŭ tuturorŭ celorŭ viclenĭ.

Iată actulŭ în tótă întregimea luĭ:

«Cuvióse archimandrite, egumenŭ alŭ sf. mŏnăstirĭ Câmpu-lungŭ din sud Muscel, și d-vóstră boĭerilorŭ d'ântĕĭŭ și alŭ douilea, i ție județule dela orașulŭ Câmpu-lungŭ sănĕtate.

Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pentru paza țěreĭ și a cuvioșieĭ părinților ŭ și a d-vóstră boĭerilorŭ, trămitemŭ Domnia mé aceĭ boĭerĭ cu o sumă de ostașĭ la Câmpu-lung, ca se vĕ strĕjuĭască de vrășmașĭ; carĭ ostașĭ fiindŭ că aŭ trebuință de hrană, vĕ poruncimŭ Domnia mé, ca să avețĭ a le da zachereaua cea trebuincĭósă, pentru care avețĭ voĭe și volnicie dată de către Domnia mé, ca unde vețĭ găsi zacherea dela verĭ-cine măcarŭ, să o luațĭ și negreșitŭ că dela sfinția ta și d-vóstră boĭerilorŭ și după la alțiĭ pe unde vețĭ găsi să împlinițĭ dorința ostașilorŭ acestora, să nu aĭbă lipsă, și pe câtă sumă de zacherea vețĭ da să aĭbĭ cuvioșia ta egumene a lua *tescherele dela orînduițiĭ boĭerĭ, după care tescherele vi se va plăti de visteria Domnieĭ mele*, de care amŭ datŭ și poruncă spre acésta la visterie; căutațĭ însă de fițĭ cu osârdie la acésta și silițĭ-vĕ a împlini dorințele pentru folosulŭ vostru și pentru binele vostru, fără de a nu găsi pricină că nu avețĭ, séŭ că nu putețĭ găsi, pentru că, osebitŭ de datoria ce avețĭ după lege a fi cu protimie la împlinirea celorŭ trebuincĭóse oștirilorŭ împĕrătescĭ și ale Domnieĭ mele, care vĕ păzescŭ pre voĭ și pre țéră și care sunt rânduițĭ a-șĭ vĕrsa sângele pentru voĭ la vre o întĕmplare de trebuință și a fi cu credință dréptă și cu supunere la înaltulŭ Devletŭ alŭ pré puterniceĭ împĕrățiĭ, sub a

căruĭa umbră a-ţĭ trăitŭ şi v'aţĭ chivernisitŭ, şi v'aţĭ miluitŭ cu felurĭ de privelegiurĭ într'atâta sumă de anĭ, voĭ şi părinţiĭ voştri, moşiĭ şi strĕmoşiĭ voştri, care nu le puteţĭ acesté tóte tăgădui, dér şi pildă aveţĭ a rĕsmeriţelorŭ trecute pre ceĭ ce s'aŭ amăgitŭ şi s'aŭ înşelatŭ a se haini, ce sfîrşitŭ bunŭ aŭ avutŭ şi cu ce s'aŭ folositŭ, că aŭ rĕmasŭ casele lor la pustiire, copiĭ lor sĕracĭ, şi ţĕreĭ aŭ pricinuitŭ robire. De aceea dar, acestea tóte socotindu-le şi ca să nu cădeţĭ în ipopsie, ceĭ ce nu vĕ veţĭ arĕta protimĭ şi cu ajutorŭ ostilorŭ la acéstă vreme, căutaţĭ de urmaţĭ după cum vĕ poruncimŭ şi vĕ feriţĭ cugetulŭ a nu vĕ amăgi şi a nu cădé la gândurĭ deşérte, care aducŭ la primejdie de vĭaţă pre ceĭ ce se înşélă şi împlinindŭ cu dragoste cele trebuincĭóse oştilorŭ, fiţĭ veselĭ şi nu vĕ speriaţĭ, că avemŭ nădejde mare la pré milostivulŭ şi a totŭ ţiitorulŭ Dumnedeŭ, prin silinţa şi truda nóstră şi a ostilorŭ, să nu petreceţĭ nimica şi să fiţĭ ĭarăşĭ în starea cea bună a vóstră şi în milele împĕrătescĭ şi ale Domnieĭ mele. Nu numaĭ arĕtaţĭ credinţă şi supunerea vóstră în faptă, după cum şi Domnia mé vărsămŭ hasnalele nóstre şi ne vomŭ jertfi pentru voĭ şi ĭată osebitŭ de ostile ce avemŭ pentru alŭ vostru diafendefsisŭ, aŭ venitŭ acumŭ şi măria sa înaltulŭ *Ibraim-paşa* cu îndestulă óste aicea. Iar când în potrivă nu veţĭ împlini cu protimie cele trebuincĭóse ale ostaşilorŭ, şi vĕ veţĭ amăgi a cădea din credinţa şi supunerea vóstră şi vĕ veţĭ hăini, atuncĭ să sciţĭ că nicĭ înşine Domnia mé nu vomŭ puté scăpa vĭaţa vóstră din primejdie şi siliţĭ vom fi *a încăleca* înşine din preună cu Măria Sa pré înălţatulŭ Paşă de vomŭ veni aci cu toţĭ ostaşiĭ şi pre toţĭ ceĭ viclenĭ, carĭ vorŭ aduce ostile de acolo la lipsă şi stinahorie cu nedarea celor trebuincĭóse ale hraneĭ lor, din rĕutate şi scumpătate şi care vorŭ fi necredincioşĭ şi hainĭ aĭ pré puterniceĭ împĕrăţiĭ, *sub sabie împĕrătéscă* îĭ vomŭ trece pre toţĭ şi casele lor şi averile lor vorŭ fi tóte împĕrătescĭ ca uniĭ ce după lege sunt vinovaţĭ morţeĭ. Şi cu acésta ĭată, ne facemŭ datoria de eşimŭ din pĕcatŭ şi vi le arĕtămŭ maĭ din nainte, ĭar maĭ vêrtosŭ cuvioşieĭ téle egumene Câmpulungene şi-ţĭ poruncim ca unulŭ ce eştĭ parte bisericéscă şi duchovnic, să-ĭ sfătuescĭ pre toţĭ şi să-ĭ facĭ să înţelégă, făcêndu-te maĭ ântêiŭ însuţĭ pildă cu a te arăta protimon şi credincĭosŭ al împĕrăţieĭ şi Domnieĭ mele, ca să nu petreceţĭ acesté ce vremea de acum le póte aduce, şi a vi se întêmpla astŭ-felŭ de sfîrşitŭ» (1). 17 Februarie, 1788.

In sensulŭ cărţeĭ de maĭ susŭ, şi maĭ aprópe literarŭ, totŭ în 17 Februarie 1788, Mitropolitulŭ şi episcopiĭ împreună cu veliţiĭ boĭerĭ, scriŭ o altă carte către egumeniĭ şi boĭeriĭ din Muscelŭ (2).

XXVIII.

Nouă proclamare. Disciplina în óste.

O ḑi înainte de proclamaţiunea către Câmpulungenĭ, Mavrogheni se adresă la tótă ţéra chĭămândŭ în ajutor în contra invaziuneĭ tóte braţele valide, prin următorulŭ manifestŭ:

Proclamaţie către locuitorĭ.

«Vouĕ, tuturorŭ locuitorilorŭ ţĕreĭ de prin tóte satele şi oraşele, măcarŭ că în destulŭ v'amŭ scrisŭ în trecutele ḑile printr'alte domnescĭ ale nóstre cărţĭ,

(1) Cod No. XVII, fila 265.
(2) Cod. XVI, fila 266 verso. Vedĭ anexa.

ĭar după neadormita grijă şi cu durere şi cu milă ce avemŭ pentru voĭ, nu lipsimŭ ĭarăşĭ acumŭ a vĕ însciința şi a vĕ da nădejde şi bucurie, că cu mila luĭ Dumnedeŭ şi cu silința şi truda Domnieĭ mele să scițĭ că vețĭ petrece vremea acésta fără de nicĭ o bântuĭală şi fără de nicĭ unŭ felŭ de primejdie, pentru că Domnia mé ḑiua şi nóptea priveghiămŭ şi îngrijimŭ pentru apĕrarea şi ocrotirea vóstră, de orĭ-felŭ de bântuelĭ şi suntemŭ gata orĭ în ce ceasŭ şi orĭ în cotro ar fi trebuința să ne pornimŭ înşine ca să vĕ păzimŭ. Şi pentru aceea osebitŭ de ostaşĭ şi zabițĭ care-ĭ ținemŭ aicea şi afară în țéră, amŭ orînduitŭ şi pe d-luĭ vel spăt. cu îndestuĭ ostaşĭ în țéră pentru paza țĕriĭ, căruĭa i se cuvine a-ĭ da tótă ascultarea, ca să sărițĭ cu sirguință şi cu ascultare când vĕ va porunci şi de se va întêmpla de a veni niscaĭ-va vrăşmaşĭ aĭ împerăţieĭ asuprăvaşĭ ca să vĕ calce şi să vĕ răpéscă, sărițĭ cu micŭ cu mare ca să le stațĭ împotrivă şi să-ĭ stânjinițĭ. Şi celŭ ce se va arĕta cu vrednicie credincĭosŭ şi cu dorire de patria luĭ la acéstă vreme şi va arĕta slujba luĭ în faptă, nu numaĭ se va dărui de către Domnia mé cu bacşişŭ bunŭ, ci încă va câştiga şi iertăcĭune de dajdie, ca unŭ credincĭosŭ alŭ împĕrăţieĭ. Ci dar, lepădândŭ tótă grija şi întristarea, bucurați-vĕ şi fițĭ veselĭ, lipsindu-vĕ tótă frica din inimele vóstre, şi nu credețĭ mincĭunile voitorilorŭ de rĕŭ patrieĭ, că după cum v'amŭ maĭ scrisŭ, în ḑilele nóstre nu vețĭ petrece nicĭ unŭ rĕŭ, ci fițĭ bine odihnițĭ că vețĭ fi apĕrațĭ atâtŭ despre alte jafurĭ şi nedreptățĭ, cât şi despre ale vremilorŭ întêmplărĭ, fiindŭ-că ne-am hotărîtŭ a ne pune vĭața nóstră şi a ne jertfi pentru toțĭ, ca unŭ păstorŭ ce trebue a-şĭ pune sufletulŭ sĕŭ pentru oĭ, dupre cuvêntulŭ evangelieĭ. Pentru aceea dar încredințîndu-vĕ bine la domnescele nóstre mângâerĭ şi bucurându-vĕ, căutați-vĕ alişverişurile vóstre cu inima întinsă, petrecêndŭ fără de nicĭ o întristare şi urmațĭ după cum vĕ scriemŭ maĭ susŭ, că după cum Domni mé priveghĭemŭ şi vĕ păzimŭ de aicea, vărsândŭ haznalele Domnieĭ mele la ostaşĭ pentru paza vóstră, aşĭa şi voĭ stațĭ şi fițĭ cu sirguința ce se cade, sărindŭ fără de pregetŭ, cu sîrguĭală, la întêmplare de trebuință şi într'acestŭ chipŭ despre amêndouĕ părțile fiindŭ silință, nu vețĭ simți nicĭ o durere séŭ bântuĭală. Şi rugațĭ pre milostivulŭ Dumnedeŭ pentru a Domnieĭ mele bună stare şi întărire ca să ne ajute a vĕ oblădui până în sfârşitŭ după scoposulŭ ce avemŭ, spre a fi întru tóte mulțămițĭ şi ferițĭ, după cum avemŭ mare nădejde la mila Dumneḑeireĭ séle, că vețĭ cunósce şi vețĭ vedé dupe acéstă de față şi în faptă mila ce avem pentru voĭ, după cum o şi vedețĭ» (1). 16 Februarie, 1788.

De sigurŭ că disciplina nu era uşorŭ de ținutŭ o armată tênără, cum era acea organizată de Mavrogheni şi între şirurile oştireĭ turcescĭ. Mavrogheni, se arĕtă însă straşnicŭ pedepsitorŭ al infracțiunelorŭ. Pitarulŭ Christache n'are destule cuvinte pentru a lăuda energia luĭ Mavrogheni, care îngrozea chiar şi pe ofițeriĭ turcĭ:

«Iar vitézulŭ Mavrogheni
Ca un norocitŭ al vremi
Şi ca un cârmuitorŭ,
Straşnic oblăduitor,
Avêndŭ putere deplină
Dată prin firmanŭ la mână,

(1) Codica XVII, fila 268.

Ce va face, ce va ḑice,
Nimenĭ să nu i le strice,
Să spânzure şi să taie
Fie măcarŭ cât de mare,
Indată orândui
Paznicĭ spre a străji,
Dândŭ straşnice poruncĭ tarĭ
Intâĭ pe la ceĭ maĭ marĭ,
Să fie cu privighere
Spre făcĕtoriĭ de rele,
Că în urmă maĭ simţindŭ
Pe vre-un turcŭ rĕŭ făcênd,
Aga le vine de hac

. . . .

Unde va simţi ostaşĭ (Spătarulŭ şi aga)
Făcêndŭ vr'unŭ rĕŭ undevaşĭ
Făr de altă întrebare
Să 'l prinḑă şi să'lŭ omóre».

Graţie acestorŭ poruncĭ, care se realizară pe deplinŭ, turciĭ nu maĭ făcură supĕrărĭ locuitorilorŭ,

«Căcĭ cum auzea de aga
Tremura turciĭ ca varga

. . . .

Când îl vedea prin târgŭ trecêndŭ
Se sculaŭ toţĭ tremurândŭ

. . . .

Brava, Mavroghene, brava,
Altulŭ ca tine mai stava,
Aşa totŭ grantulŭ să-şĭ ţie,
Cu atâta străşnicie?
Unde s'aŭ maĭ auḑitŭ
Şi unde s'aŭ pomenitŭ
De-un ghiarŭ să se 'ngrozéscă
Atâta óşte turcéscă?

. . . .

Vede-aĭ gogemite Paşiĭ
Şi atâţia marĭ Bimbaşiĭ
Cu barbele lungĭ lăsate,
Aşteptândŭ pe la perde
Neputându-ĭ găsi vremea!
Apoĭ Voevodŭ era
Séŭ a vizirŭ semâna?
Care Domnŭ a maĭ stătutŭ
Treĭ tuiurĭ să fi avutŭ?
Şi care altulŭ să se bată
Cu doĭ împĕraţĭ de odată?
De mare cinste e vrednicŭ
Mavrogheni celŭ putemicŭ (1).

(1) Buciumulŭ, 1863, pag. 36.

Pe lângă asprimea cu care pedepsea infracţiunele, Mavrogheni maĭ lua şi mĕsurĭ prin care înlătura din calea oştirelorŭ cârciumele. Iacă pitaculŭ prin care prin Mumbaşirĭ, cu data din 20 Februarie 1788 ordonă acésta. El trămite:

«Aproḑĭ vătăşescĭ i ceauşescĭ, copiĭ din casă, de Divanŭ şi de visterie i paharnicei, pe drumurile ce se numescŭ maĭ josŭ şi cu poruncĭ către isprăvniciĭ osebite, ca câte *cârciume* cu vinurĭ se vorŭ fi aflândŭ în drumurĭ, pe tóte să le oprescă şi ridicândŭ vinurile să le ducă la satele ce vor fi departe de drumurĭ, în laturĭ şi să nu maĭ pue altele a se vinde într'acéstă vreme. Aşişderea şi după la sate să nu vânḑă la ostaşĭ strĕinĭ séŭ turcĭ măcarŭ unŭ dramŭ.

Drumurile					Judeţele
De	aicea	până	la	Olteniţa	Ilfov
»	»	»	»	Daĭa	Vlaşca
»	»	»	»	Zimnicea	Ialomiţa
»	»	»	»	Segarcea	Slam Rimnicŭ
»	»	»	în	dreptulŭ Darstoruluĭ	Busĕŭ
»	»	»	la	Slobozia Gospod	Saac
»	»	»	»	Focşanĭ	Buzeŭ
»	»	»	»	Ploescĭ, până în Câmpina cum şi în	Câmpina
»	»	»	»	Tîrgovişţea Petroşiţa şi pe	Dâmboviţa de susŭ.

XXIX.

Moldova. Ipsilante.

[illegible] unŭ momentŭ ţéra muntenéscă, să urmărimŭ eveni-[illegible] din Moldova. In urma fugeĭ luĭ Alexandru Mavrocordatŭ, [illegible] amŭ vĕzutŭ că ţéra rĕmăsese administrată de o căĭmăcă-[illegible] boerĭ; Situaţiunea în care se afla Pórta, aŭ obligat'o să [illegible] de bune esplicaţiunile date de boeriĭ caĭmacamĭ, prin care [illegible] de purtarea Domnuluĭ fugarŭ. Negreşitŭ, după cumŭ [illegible] Draghicĭ în Istoria sa, nu numaĭ Caĭmacamiĭ dar şi în-[illegible] şi Mitropolitulŭ cu Episcopiĭ semnară Arzmagzarulŭ [illegible] pentru purtarea luĭ Mavrocordatŭ Alexandru.

[illegible] Porţeĭ la acestŭ actŭ fu favorabilŭ şi urmatŭ îndată [illegible] înştiinţândŭ că s'aŭ numitŭ Domnŭ Moldoveĭ, Alexandru [illegible]

[illegible] pag. [illegible]

Numirea luĭ Ipsilante la tronulŭ Moldoveĭ, nu o protestă Bulgacow, pentru că Ipsilante era *persona grata*, pentru Internuntiulŭ austriacŭ Herbertŭ. Choiseul raportéză guvernuluĭ sĕŭ de la Versailles, în 10 Fevruarie 1787 (st. n.) că Herbertŭ profitândŭ de ocasiunea visitelorŭ ce toţĭ Miniştriĭ aŭ făcutŭ nouluĭ principe alŭ Moldoveĭ, a statŭ «enfermé avec lui plus de deux heures» (1).

Choiseul cunoscêndŭ relaţiunile luĭ Ipsilante cu Austriacĭ, aşeḑă ca secretarŭ alŭ acestuĭ Domnŭ pre un francesŭ:

«Afin de me ménager les moyens de savoir tout ce qui se passera dans cette dernière province, où les troupes turques ne tarderont pas à se rassembler, j'ai placé près du Prince Ypsilanti, en qualité de secrétaire un Français aussi sûr qu'intelligent et qui, dans l'espérance de mériter vos bontés ne négligera rien pour se rentre utile» (2).

Ceea-ce interesa pe Choiseul era nu numaĭ de a cunósce faptele Domnuluĭ noŭ dela Iaşĭ, faţă cu Austria, ci maĭ alesŭ de a urmări de aprópe evenimentele rĕsboiuluĭ ce era a se deschide maĭ târḑiŭ. In adevĕrŭ, la finea luneĭ Ianuarie 1787 după stilulŭ nostru, determinarea Porţeĭ de a face rĕsboiŭ Rusieĭ era aprópe luată. Turciĭ, dela micŭ la mare, eraŭ aţîţaţĭ de dorinţa de a începe acest rĕsboiŭ. Fetvalele muftiuluĭ la data arĕtată eraŭ espedite în tóte părţile, ca imediatŭ să se adune o óste mare, din care 60,000 aŭ şi primitŭ ordine să trécă în Moldova.

Ipsilante nu întârḑiâ de a sosi în Iaşĭ, în Februarie 1787, dar scurta luĭ Domnie nu-ĭ de timpŭ să facă administraţiune.... Din primele ḑile avu de a se ocupa de «isvóde de zaharele şi de cărăturĭ pentru trebuinţa oştirilorŭ ce se aduna din tóte părţile prin cetăţile Dunărene» (3). Contra acestorŭ angarale se jăluesce ţéra cu anume arz-magzarŭ.

(1) Hurm., Vol. II supl. I, pag. 42.

(2) Hurm. Vol. II., supl. I, pag. 42.

(3) Drăghicĭ Tom. II, pag. 50, edit. 1857. — Iată Magzarulŭ trămisŭ de Divanŭ mulţămindŭ pentru noua domnie şi cerênd uşurare de angarale:

«Noĭ prea plecaţiĭ şi smeriţiĭ robĭ aĭ Pré puterniciĭ împĕrăţiĭ, Mitropolitŭ, Episcopĭ, Arhimandriţĭ, Egumenĭ, boiarĭ, boerenaşiĭ, căpitaniĭ, bulucbaşiĭ şi alţĭ zapciĭ, (séŭ Mitropolitŭ cu tótă partea bisericéscă şi toţĭ boeriĭ) către înaltulŭ

In tom. II, supl. I, alŭ luĭ Hurm. pag, 43, suntŭ publicate raporturĭ de ale Ministrului francesŭ din Constantinopole din care se vede cumŭ bietele nóstre țĕrĭ trebuia să trămiță miĭ de țĕranĭ, cu

---

și dreptulŭ Prag și către luminatulŭ și milostivulŭ Scaunŭ, prin acest al nostru plecatŭ adevĕratŭ Magzar întêiŭ facemŭ ale nóstre robescĭ smerite închinăciuni și din adînculŭ inimelorŭ marĭ mulțămirĭ pentru mila cu care ceĭ de îndelungațĭ anĭ stăpînii noștri aŭ voitŭ a ne milui, din Dumqeéscă însuflare fiindŭ îndemnațĭ a orêndui Domnŭ otcârmuitorŭ pămêntuluĭ acestuia pe credinciosulŭ supusŭ alŭ Pré putemiceĭ Impĕrățiĭ *Alexandru Ipsilant Vodă, carele dintru începutŭ s'aŭ arĕtatŭ cu credinciósă rîvnă la cele îndatorite slujbe către pré înaltulŭ Devletŭ și fórte cu mare dreptate și milostivire aŭ chivernisitŭ pe supusa Impĕrătésca raia, în cea-l-altă domnie a sa ce aŭ domnitŭ în megieșa nóstră țéră muntenéscă, fiindŭ domnŭ plin de marĭ darurĭ și îmbogățitŭ întru a mințeĭ iscusință și ințelepciune,* prin care nădăjduimŭ să se reverse și către acéstă țéră a pămêntuluĭ Moldoveĭ cele marĭ milostivirĭ și apĕrărĭ ale pré purerniculuĭ nostru Impĕratŭ. Pentru care de apururea cu mulțămitoriŭ cugetŭ rugămŭ pe dătătoriulŭ a tóte bunătățile Dumnedeŭ ca să ție și să pázéscă pe Pré puternica împĕrăție întru cea de îndelungațĭ anĭ mărirea și slava sa. Către acésta luândŭ noĭ smerințiĭ robĭ cé robéscă îndrăznélă, facemŭ plecată însciințare prin acestŭ smeritŭ alŭ nostru *Magzar* celorŭ de mulțĭ anĭ milostivĭ stăpînĭ aĭ noștri, că țéra acésta a Moldoveĭ pentru multe nestatorniciĭ ce pătimesce de la o sémă de vreme și maĭ alesŭ pentru cé mare lipsă de rodirea și stricăciunea a totŭ felulŭ de pâne ce s'aŭ întêmplatŭ în anulŭ trecutŭ la cé maĭ multă parte, aŭ rĕmasŭ tótă raiaoa acésta la o stare fórte slabă, pătimindŭ ceĭ maĭ mulțĭ locuitorĭ, întru multă sărăcie și lipsă, în cât de abia potŭ suferi petrecerea dilelorŭ lorŭ. Dreptŭ aceea, din partea a tótă obștea acestorŭ smerițĭ supușĭ a pré putemiciĭ Impĕrățiĭ, cu toțiĭ cădêndŭ la pămêntŭ și vĕrsândŭ lacrimĭ, facemŭ rugăminte cătră înaltulŭ și dreptulŭ scaunŭ, să se milostivéscă milostiviĭ stăpîniĭ noștri asupra acesteĭ nevoiașă și săracă țéră și să i-se facă ușurare de cele peste putință grele dărĭ și maĭ alesŭ a multelorŭ havalele de zahirele, cherestele, salahorĭ și alte marĭ angăriĭ care necontenitŭ în tótă vremea se cer și se rênduescŭ pe la serhaturile de prin pregiurŭ, la care n'aŭ maĭ rĕmasŭ putință locuitorilorŭ acesteĭ țĕrĭ ca să póte rĕspunde, aflându-se cu toțĭ (precumŭ arĕtămŭ) la fórte slabă și ticălósă stare. Decĭ dar iarășĭ adăogămŭ smerita și cucernica rugăminte a nóstră, ca să nu fimŭ trecuțĭ cu vederea și neîmpărtășițĭ cu aceste cerute marĭ mile de la marele nostru și milostivulŭ împĕratŭ, a căruia sântulŭ Dumnedeŭ să-ĭ vecinicéscă Inaltulŭ Devletŭ întru marĭ slave și norocirĭ de apururea. Și așa aceste împĕrătescĭ milostivirĭ ce se vor revărsa asupra nóstră robilorŭ sĕĭ unite fiindŭ cu vrednica și drépta chivernisire a Domnuluĭ, care s'aŭ orînduitŭ, suntemŭ bine încredințațĭ și nădăjduițĭ, că cu vremea (s'aŭ în puțină vreme) să vie țéra acéstă la cea maĭ bună și norocită stare subt umbra cé puternică a milostivireĭ Impĕratuluĭ nostru și subt povĕțuirea cea vrednică a credinciosŭ slugeĭ sale Domnuluĭ ce ni s'aŭ orênduitŭ. Și în tótă vremea vomŭ păzi nestrămutată către pré înaltŭ Pragŭ a milostivĭ stăpîniĭ noștri, cea pré deplinŭ credință și supunere, carele avemŭ moștenire [illegible] la strĕmoșiĭ noștri, împlinindŭ cu tótă osîrdia ca nisce drepțĭ credincioșĭ [illegible] cele după putința nóstră poruncă a Pré puterniciĭ Impĕrățiĭ până la [illegible] armașĭ aĭ noștri».

[illegible] Pasaŭ publicatŭ maĭ ântâiŭ în Memoriŭ presentatŭ Academieĭ în 1888 [illegible] 1769—1800.*

transporturĭ, orĭ ca să lucreze la cetăţile turcescĭ... Câţĭ se maĭ întórcéŭ la casele lorŭ din aceştĭ nenorocițĭ şi maĭ alesŭ câţĭ îşĭ maĭ ducéŭ a casă boiĭ lor?

In Iaşĭ nu maĭ era unŭ secretŭ pentru Divanŭ, că Domnitorulŭ celŭ noŭ stă în bune relaţiunĭ cu Austria. Prusia dobândise de curêndŭ recunóscerea oficială de către Pórtă a consululuĭ ce ea, după cumŭ vědurămŭ, întreţiné de câţĭ-va anĭ deja în Moldova (1). Era decĭ unŭ agentŭ maĭ multŭ pe lângă celŭ rusescŭ şi cel austriacŭ, carĭ urmăriaŭ de aprópe toţĭ paşiĭ nouluĭ Domnŭ. O mare parte din boerime şi maĭ alesŭ Mitropolitulŭ Moldoveĭ nu voiaŭ să audă de Austria, ci, în secretŭ, corespondé cu Ruşiĭ. Maĭ alesŭ din finea anuluĭ 1787 noĭ amŭ descoperitŭ destule corospondinţe preschimbate între Mitropolitulŭ şi cneazulŭ Rumianţov, prin intermediulŭ unuĭ protoereŭ rusescŭ Mihailŭ Strilbiski. Amŭ publicatŭ în memoriulŭ ce amŭ presintatŭ Academieĭ române în 18 Noembre 1888 cu titlu «documinte dintre 1769—1800) (2) aceste corespondinţe.

Cum că Domnitorulŭ Ipsilante nu era în curentŭ cu aceste corespondenţe, apare de acolo, că Hatmanulŭ, care se scie că la toţĭ Domniĭ grecĭ era omulŭ de încredere, simţindŭ relaţiunile luĭ Strilbiski, prigoniă pre acesta. Strilbiski spune Mitropolituluĭ, în o scrisóre de la 20 Noembre 1787 că «fără de veste m'amŭ dusŭ dela casa mé, măcarŭ că în multe rêndurĭ amŭ tremuratŭ cu trupulŭ şi cu inima despre nisce slujitorĭ aĭ Hatmanuluĭ, carĭ s'aŭ lăudatŭ că mě va juca nu popesce ci turcesce, osebitŭ de aceste pe o slugă a mé o închisese de pe uliţă ca să mă spue unde sunt, şi pentru aceea scire nu ţ'am datŭ, ca întrebându-te, să nu mě scĭĭ unde sunt şi nicĭ în prepusŭ să nu poţĭ întra despre cine-va» (3).

Grafulŭ Rumianţov za Dunaevski în 1787, Noemvrie 12, din *Parafievca,* scrie Mitopolituluĭ Moldoveĭ spre a intra în corespondenţă cu elŭ: *«spre mântuirea a multorŭ creştinĭ despre cele grele góne, numaĭ cu suspinurĭ şi cu slujbĭ grele»* şi-ĭ promite ajutorulŭ Împĕrăteseĭ.

Originalulŭ în limba leşéscă de sigurŭ este la Mitropolia din

(1) Hurmuzachi, tom. II, vol. I, pag. 43.
(2) Vedĭ anexa.
(3) Pag. 97 a Memoriuluĭ meŭ din 1888.

Iași. D. Erbiceanu e departe de a fi publicatŭ in «*Istoria* [illegible] *poliei*» tóte documentele prețióse de acolo. Cu deosebire d-sa [illegible] neutilisate documentele slavone.

Traducerea nóstră pare a fi contimpurană cu originalŭ [illegible] scrisóre se vede, că traducĕtorulŭ era unŭ rusŭ sciindŭ rĕŭ [illegible]

«S'aŭ tâlmăcitŭ după celŭ rusescŭ.

Inalte și pré multŭ fericite Stăpâne Mitropolitul pământului [illegible]

Alŭ meŭ intru duhul sfântŭ părinte și mult insciințate [illegible]

Inzădarŭ este aicé a afla incredințarea i ubejdenie unde [illegible] ceşte și este cu cé adevărată și mai mare legătură a dragostei [illegible] alcătuirile aceste, și mie mai alesŭ decât altele îmĭ sunt [illegible] tățile așeḑĕmĕntarilor a preșfinției tale, asemené și ale mele [illegible] cu mai bune și cunoscute gânduri, pentru care eŭ purrŭ începută [illegible] șóre intre amândouĕ părțile, intocma spre intrégu și bunu [illegible] indatorită indestulare și înălțare, se cade cu urmare și cu cé [illegible] și cu adeverată mângâere ca să fie pentru mine: prelungirea [illegible] se scrie, este spre mântuirea a multor creștini despre cele grele [illegible] suspinuri și cu slujbi grele, pentru care după Dumneḑeŭ [illegible] pue, spre cé tare și silnică apărare și cu ajutorulŭ întru [illegible] că intre cei mari, mai mare este cu biruințele și cu îndurările [illegible] préproslăvite monarhiei și pe ale ei drepte arme mai cu nădejde [illegible] pue; spre care eŭ cu tóte puterile și cu socotințele și după a [illegible] ce m'amŭ aruncată cătră dragostea vóstră și a Moldovei, nu [illegible] puterile mele, a o ajutora, și cu aceste simțiri și așeḑĕmĕnturi [illegible] socotință și cinste în care sunt și rĕmâiŭ,

Alŭ preosfinției tele intru totŭ cucernicită și ascultătoare slugă

Grafŭ Rumianțov za Dunaev.

Noembrie 12: ḑile
1787 anulŭ
Din Parofievca.

Mai avemŭ o scrisóre din 1787 Noembre, din [illegible] de unŭ Protoiereŭ alŭ căruia nume nu ni-lŭ dă scrisórea, [illegible] din nenorocire în parte ruptă, dar pre care l-am aflată din [illegible] dela 1788 Fevruarie 21, că se numia: Protoiereul Mihail [illegible]

Din câtŭ se citesce în scrisórea acéstă, destulŭ [illegible] preotŭ era unulŭ din spionii Muscălesci, care, [illegible] diarulŭ corespondenței secrete dintre Rumianțov și Mitropolitul [illegible] dovei. Elŭ se declară chiar tâlmacitorulŭ scrisorei de susŭ [illegible] mianțov, căci acesta se temea «să nu se pórte [illegible] tâlmăcitorii cei ce nu sunt *la o unire* în lucrările [illegible] Strilbiţki ḑice, că a tâlmăcit'o «*pre câtŭ aŭ fostŭ putere* [illegible] *lui de limbă moldovenéscă*». De aci și din observațiunea [illegible] lui (o deteramŭ înainte), se vede că elŭ [illegible]

Maĭ departe agentulŭ acesta secretŭ alŭ Rusieĭ, învěța pre Mitropolitulŭ, ca să arěte *«numaĭ celorŭ ce sunt la o unire și la o credință cu biserica Rĕsăritulŭĭ, ca să se bucure și să se imple de nădejde, căcĭ tóte puterile armieĭ s'aŭ pornitŭ într'acéstă lună Noembre»*, cu tótă ĭarna grea, ca să scótă maĭ în grabă Moldova din grijele eĭ. Învěța apoĭ pre Mitropolitulŭ să ție pre *generalul en chef* în curentŭ de totŭ ce s'aŭ maĭ întêmplatŭ noŭ dela 14 Octombre că acesta aŭ orênduitŭ pe malutŭ Nistruluĭ omŭ împĕrătescŭ, care va aștepta rĕspunsulŭ, *numaĭ fără zăbavă*, că oștile sunt pe cale, și ca să se scie câte câtă óste se va orêndui și la ce locurĭ? unde sunt Turcĭ maĭ mulțĭ și unde sunt maĭ puținĭ? ca să se pótă socoti suma cu puterea oștireĭ, că vorŭ o dată pe tóte părțile să cuprindă și să slăbéscă tóte.... (lacuna începe aci). Din ceea ce a rĕmas neruptŭ de pe acéstă filă a scrisóreĭ, se vede că Strilbiski era recunoscutŭ tălmaciŭ alŭ luĭ Rumianțov pentru limba românéscă. Elŭ dice Mitropolituluĭ, să nu scrie în grecesce, că pe la Muscalĭ nu este cine să traducă din acéstă limbă (1).

(1) Copie după scrisórea protoiereuluĭ Mihail Strilbiskii (din „Kneajoe"). dela 1787, Noembre 20, către Mitropolitulŭ Moldoveĭ:

«Preosfințite și mare stăpâne, Mitropolitŭ alŭ Moldoveĭ, milostivulŭ meŭ stăpânŭ.

Plecăcĭunea mé cé săracă și umilită o aducŭ înainté preosfințieĭ téle și mĕ rogŭ ca să amŭ ertăcĭune că fără de veste m'amŭ dusŭ dela casa mé măcarŭ că în multe rîndurĭ amŭ tremuratŭ cu trupulŭ și cu inima despre nisce slujitorĭ aĭ hatmanuluĭ, care s'aŭ lăudatŭ că mĕ va juca, nu popesce ci turcesce, osebitŭ de aceste, pe o slugă a mé o închisese dupe uliță ca să mĕ spuĭe unde sunt, și pentru aceea scire nu ți-amŭ datŭ, ca întrebându-te să nu mĕ sciĭ unde sunt, și nicĭ în prepusŭ să nu poțĭ intra despre cine-va. Acéstă carte dela feldmareșalulŭ de pe rusie am tălmăcit'o pe moldovenie și s'aŭ pecetluitŭ de grafulŭ Rum. ca să nu să pórte *(sic)* pe la tălmăcitoriĭ ceĭ ce nu sunt la o unire în lucrurile cele de taĭnă, numaĭ cetindu-o să pré socotițĭ că vorbele eĭ sunt fórte nalte, că după scurtarea limbeĭ moldovenescĭ nu póte să ajungă la înălțimea eĭ, dar pe câtŭ amŭ *(sic)* fostŭ puterea sciințeĭ amŭ tălmăcit-o. Preosfinția ta ca unŭ arhipăstorŭ și râvnitorŭ bunŭ pentru pravoslavniciĭ din patria preosfințieĭ téle, bolindŭ cu inima pentru întristarea ticălosuluĭ norodŭ, și adese orĭ căutândŭ la suspinurile lor, bine aĭ voitŭ, ca să le descoperĭ la mulțĭ taĭna acésta ascunsă; dar arétă numaĭ celorŭ ce sunt la o unire și la o credință cu biserica resărituluĭ, ca să se bucure și ca să se umple de nădejde, căcĭ tóte puterile armieĭ s'aŭ pornitŭ într'acéstă lună a luĭ Noembrie; necăutândŭ nicĭ îngrijindu-se de gerurile și omăturile cele necontenite, să silescŭ maĭ în grabŭ ca să scotŭ *(sic)* din grijile *(sic)* pe ticălósa Moldova. Măcarŭ că eŭ și fără de spusulŭ a preosfințieĭ téle, séŭ a boĭerilorŭ țĕriĭ, amŭ sciutŭ maĭ bine ce să grăescŭ, cum pentru preosfinția ta și pentru boĭeriĭ Moldoveĭ, așișderea și pentru neguțătoriĭ, așa și pentru

Din cele espuse se vede că eraŭ cel puținŭ două curente politice în Moldova: unul, al Domnuluĭ, înclina spre Austria; altul, al Mitropolitului, spre Rusia. De sigurŭ se maĭ găsiaŭ icĭ colo și boerĭ carĭ n'arŭ fi voitŭ

---

suspinulŭ norodului celuĭ însărcinatŭ și de totŭ prădat și sărăcitŭ, pentru venirea celorŭ streinĭ, care din ceĭ maĭ marĭ Pașĭ, anume cu poreclele lor și cu câtă somă s'aŭ așeḑatŭ pe alocurĭ, și câtă zaheré și fênŭ, séŭ și orzŭ, tóte anume și la ce locŭ tóte le-amŭ arĕtatŭ. Așijderea și preosfinția ta cu ceĭ ce sunteți la unŭ rândŭ, să arĕtați tóte în scrisŭ ce s'aŭ maĭ înoitŭ dela Octombre în 14 și până acumŭ. Și aceste arĕtândŭ și altele carele le vețĭ sci, să însciințațĭ pe generalulŭ anșeftŭ *(sic)* Elmpta: că generalulŭ aŭ orânduitŭ la malulŭ Nistruluĭ omŭ împĕrătescŭ *(sic)* care va aștepta rĕspunsulŭ, numaĭ fără zăbavă, că oștile sunt pe cale, și ca să se scie câtă oste *(sic)* se vorŭ rândui și la ce locŭ, unde sunt turcĭ maĭ mulți, și unde sunt maĭ puținŭ, casăse *(sic)* pótă socoti soma cu puterea oștireĭ, că vorŭ o dată pe tóte părțile să cuprindă și să

slăbéscă tót... *(ruptă)*
mâhnirea Moldoveĭ *id.*
părinte alŭ Moldoveĭ *id.*
cu tótă țéra Mold ... *id.*
și de câtă vețĭ tr ... *id.*
și cu multă zăbavă ... *id.*
mitere la malulŭ *id.*
ce este orânduitŭ *id.*
când vomŭ trămite *id.*
anșeftŭ generalŭ *id.*
la acestŭ generalŭ *id.*
... cenie pe rusie, și în *id.*
Grafulŭ Rumianțov *id.*
este în malo rossie *id.*
L. Rossieĭ, dară în *id.*
Kievă ca să-ĭ gătéscă *id.*
măcarŭ că de și rămân ... *id.*
... ĭasă polcurile maĭ în *id.*
polcurĭ grecesce să *id.*
nimenea nu să găsesce *id.*
sânt orânduitŭ aice k ... *id.*
pentru tălmăcitu *id.*
voĭ veni și eŭ cu d ... *id.*
cătră toțĭ, șĭ ... *id.*

Protoier ...

1787
Noemb. 20.
din Kniajoe

Acesta ce va da răvașulŭ va spune loculŭ pe unde mergŭ cărțile peste Nistru, că-ĭ locu este fórte pruntosŭ. Și de dênsu nimicŭ să nu vĕ temețĭ că-ĭ iscusitŭ și la minte și la umblete.

NB. Acéstă scrisóre pe care o dămŭ în ortografia originaluluĭ, ce-lŭ depuserăm la Academie, ne arétă că acestŭ protoereŭ (alŭ căruĭa nume l-amŭ aflatŭ în altă scrisóre, ce urméză la vale) era spionulŭ Muscalilorŭ, înainte de intrarea lor în Moldova la 1788. Din scrisóre se vede părtășia secretă a Mitropolituluĭ țĕreĭ, cum și *onesta* purtare a Hetmanuluĭ țĕreĭ din 1787, Hetmanulŭ care simțise pre spion și-lŭ vestea că de nu se astâmpără ilŭ va juca, *nu popesce ci turcesce.*

ca ţéra să se strice cu Turciĭ (1). Cum-că boerimea era împărţită în vederile politice, se póte conchide şi din grija ce puné Strilbiski şi Rumianţov aşĭ feri scrisorile către mitropolitulŭ Moldoveĭ, de a nu fi citite de ceĭ «ce nu sunt la *o unire în lucrurile cele de taină*» (2).

Dămŭ în anexă şi o altă scrisóre a luĭ Strilbiski către Mitropolitŭ, din 20 Octobre 1787, din care se va vedé, că deşi s'a declaratŭ rĕsboiulŭ în August acelŭ anŭ, óstea muscăléscă nu era încă gata de a intra în campanie. Strilbiski scrie, apoĭ că la Noembre acestŭ anŭ «tóte puterile armieĭ s'aŭ pornitŭ». Numaĭ acéstă scire a fostŭ prematură, căcĭ deşi se promité Mitropolituluĭ şi boerilorŭ partizani muscalilorŭ, că ostea ruséscă va intra în ţéră «*necăutândŭ séŭ îngrijindu-se de gerurile séŭ ometurile cele necontenite*», totuşĭ întregimea a anuluĭ 1787—88, óstea rusécă rĕmasă neactivă pe malulŭ Nistruluĭ.

---

(1) Darŭ chiar şi dintre boeriĭ opuşĭ acestuĭ curentŭ aŭ semnatŭ arz-magzarulŭ următorŭ declarândŭ fidelitate către Porta Otomană:

«Prin acestŭ alŭ nostru plecatŭ şi adevĕratŭ Magzarŭ, arĕtămŭ la pragulŭ înalteĭ împărătescĭ măririĭ, care să fie nebiruită în vecĭ, că însciinţându-ne acumŭ de la Domnulŭ nostru pentru cea după tótă dreptatea vestire a rĕsboiuluĭ către vrăjmaşulŭ şi neprielniculŭ pré puterniceĭ împĕrăţiĭ, cu toţiĭ amŭ ridicatŭ mânele către cerŭ rugându-ne pentru îndelungata statornicie pré puterniculuĭ nostru împĕratŭ, şi pentru ca sĕ arate biruitóre urmele potereĭ sale, impilândŭ şi supuindŭ sub piciórele luĭ pre totŭ vrăjmaşulŭ şi împotrivniculŭ, bucurându-ne atâtŭ de împĕrătesculŭ firmanŭ câtŭ şi din viŭ glasulŭ Domnuluĭ nostru, pentru că voinţa şi vrerea curgêndŭ din nemărginita milostivire a împĕrătesceĭ sale măririĭ, este să se păzéscă *Keleriul* acesta de tótă stricăciunea şi supĕrarea; şi ascultândŭ cu tótă luarea aminte câte alte s'aŭ ḑisŭ pentru îndatorita credinţa nóstră şi săvêrşirea împărătescilorŭ poruncĭ, îndată amŭ încredinţatŭ pre Domnulŭ nostru pentru gata plecarea nóstră şi pentru cea desăvêrşitŭ smerită sirguinţa nóstră, care ne-amŭ rugatŭ ca să o arĕte şi către înaltulŭ pragŭ. Darŭ n'amŭ lipsitŭ şi noĭ înşine prin acestŭ alŭ nostru smeritŭ Magzarŭ, îngenuchiândŭ să aducemŭ pentru acéstă nemărginită milă, cele dintru adânculŭ inimeĭ ferbinţĭ smerite mulţămiriĭ şi căḑêndŭ să ne rugămŭ, ca după cum dintru începutŭ strămoşiĭ noştri s'aŭ umbritŭ sub umbra şi ocrotirea împĕrătesceĭ măririĭ, aşa şi noĭ să ne învrednicimŭ bogatelorŭ îndurărĭ a milostivireĭ şi purtăreĭ de grije a potereĭ sale. Pentru care ca nisce credinciόse şi mulţămitóre slugĭ, rugămŭ pre Dumneḑeŭ să nu ridice de-asupra nóstră iubirea împĕrătesceĭ măririĭ, ca fiindŭ asupra nóstră acéstă împĕrătéscă ocrotire, miluire şi umbrire, să rĕmânemŭ nesupĕraţĭ şi întru odihnă, ca să putemŭ, sĕvârşindŭ împĕrătescele poruncĭ, să aducemŭ către Sfântu Dumneḑeŭ necontenite rugĭ pentru îndelungarea Măririeĭ sale.»

(2) Memoriŭ de V. A. U., 1889. „Documinte dintre 1769—1800“.

Numaĭ în 17 Fevr. 1788 Ecaterina II adreséză Moldovenilorŭ următorulŭ manifestŭ, tiparitŭ la Petersburg:

«Cu a luĭ Dumnedeŭ milă noĭ Ekaterina a dooă imperatrița și avtokratoriță a toate Rusiilor. I proci i proci i proci.

«Présfințiților mitropoliță alŭ Moldovlahieĭ, și alŭ Ungrovlahieĭ, de Dumnedeŭ iubitorilorŭ episcopĭ, cinstiților ceĭ din partea bisericéscă, ceĭ de bunŭ némŭ și către noĭ cu iubire credincioșĭ boierĭ, ostașilorŭ, oroșanilorŭ, și tuturorŭ lŏcuitorilorŭ, din domnia țĕreĭ Moldoveĭ, și a țĕreĭ rumănescĭ, a noastră împĕrătorésca buna voire și milostivire.

La toate descoperirile rezmirițilorŭ ce tot dauna fără dreptate aŭ deschisŭ sultaniĭ turcescĭ către Rosia, stremoșiĭ noștri și noĭ însușĭ stăpînitori tronuluĭ Rosieĭ luîndŭ arme pentru apĕrare, n'aŭ fostŭ cugetu numaĭ de a birui pe vrăjmașŭ, ci aŭ fostŭ împreunatŭ cu acé mare rîvnă a noastră, spre a scoate norodu celŭ credinciosŭ alŭ luĭ Iisusŭ Hristosŭ, a izbăvi biserica ortodocsieĭ grecescĭ, din celŭ pătimitoriŭ necinstitŭ jugŭ alŭ agarinenilorŭ.

Celŭ dintru pré înnălțime Dumnedeŭ ce aŭ blagoslovitŭ armele noastre tot dauna cu biruințe asupra vrăjmașuluĭ creștinescŭ, pentru cele ne cuprinse ale luĭ judecățĭ, n'aŭ învretnicitŭ la acele vremĭ pe toțĭ creștiniĭ acestorŭ îndestulate pământurĭ, ce sunt cădutĭ suptŭ chinuitórea stăpânire a muametenilor, a prăznui eĭ cu bucurie pe acea desevîrșită a lor scăpare.

Și așa cu nădejde de viitoare fericire, sfârșindŭ cé de pe urmă a noastră rezmiriță cu turciĭ ce eĭ aŭ remasŭ biruițĭ, amŭ întăritŭ pin legăturile ce noĭ amŭ făcutŭ la pace soarta a tuturorŭ lŏcuitorilorŭ creștinĭ de la țéra Moldoveĭ și de la țéra rumănéscă, cu acesté păzindu-le toate folosințele și bunele mijlocirĭ a stăpînirii părțĭ duhovnicescĭ, și mirenescĭ, și deosebitŭ a tuturorŭ lŏcuitorilorŭ. Dăspre o parte avețĭ însciințare de bunătatea inimi noastre, și de acea părintéscă a noastră purtare de grijă pentru voĭ, ca pentru unŭ norodŭ ce este de o lege cu noĭ, care tot-d'auna aŭ trasŭ și trage și acum la dînșiĭ alŭ nostru acoperemîntŭ; despre altă parte însușĭ simțițĭ cu grele închipuirĭ, a cea ne sfîrșită reutate ce izvorasce din stăpînirea Sultanuluĭ turcescŭ, suptŭ care, oare putețĭ voĭ socoti măcarŭ o di a nu ve teme de rĕpunerea viețiĭ și a averiĭ voastre? Uciderea acea chinuită a Ghicăĭ domnuluĭ Moldoviĭ, și a altorŭ aĭ dumneavoastră boierĭ, vĕ dovedesce acea groaznecă pildă, când, de la curtea noastră pentru aceste neomenite urmărĭ și pentru alte multe ce s'a făcutŭ în pământu vostru, s'aŭ fostŭ disŭ otcărmuireĭ turcescĭ, cum că acele cu noĭ puse sfinte legăturĭ, ce deopște sunt sciute, zăticnescŭ de a face silă împotriva privelegiurilorŭ și obiceiurilorŭ voastre, și în locŭ de a se căi eĭ, ne amŭ întâmpinatŭ numaĭ cu răotatea, cu înșelăciunea, și cu vicleșugu, unite acesté cu călcare dă pravilă, prin care de iznoavă aŭ deșchisŭ rezmiriță.

Pentru aceea a noastră ostășască putere este pornită asupra vrăjmașuluĭ, decĭ turciĭ năpădindŭ la hotarele noastre s'aŭ întâmpinatŭ cu a lorŭ prăpădenie.

Dară după cum noĭ și la acéstă de acumŭ întâmplare, iarășĭ și iară este în inima noastră a diafendevsi legea și ortodocséscа biserică grecească, și ca să aducemŭ la norocitŭ stepenu cele creștinescĭ noroade ce pătimescŭ din varvariceasca tiranie, întâiŭ dămŭ în scire deopște pentru acésta tuturorŭ lŏcuitorilorŭ din țéra Moldoveĭ și din țéra rumănéscă, cariĭ fiindŭ că sufere vrăjmășéscă gonire și prăpădenia ce li se face de către oștile turcescĭ, dorescŭ de acea ortodocséscă și creștinéscă legea, și hrănescŭ în inima lor bună încredințare la diafendevséla

noastră, acestorŭ felŭ de omenĭ le făgăduimŭ noĭ deplinŭ acoperemântŭ de la armele noastre.

Doao ale noastre puternice armiĭ esŭ ca să biruéscă pe acelŭ vecĭnicŭ vrajmaşŭ creştinescŭ; curândŭ o sumă de ostaşĭ dantr'aceste armiĭ se pornescŭ la pământurile voastre, vorŭ goni pe turcĭ din viețuirea lor de acolo, şi vorŭ intări a voastră ne primejduire, vorŭ fi pentru a voastră apĕrare înpotriva fețiĭ neprietinilorŭ, şi lŏcuindŭ cu voĭ vor fi frațĭ aĭ voştri. Urmarile trecuteĭ rezmirițe încă sunt proaspete în ținerea mințiĭ voastre, odihna voastră dintracea vreme aŭ fostŭ maĭ bună şi maĭ adeverată de câtŭ acea din ḑilele păciĭ; cu asemenĕ orênduială şi dragoste vinŭ şi acumŭ la voĭ ostaşiĭ noştri; otcarmuitoriĭ acestorŭ oştĭ sunt aĭ noştri feldmarşalĭ Grafu Rumianțov Zadunaĭeski, şi Cnézu Potemkin Tavriceskoĭ; iubirea de oamenĭ şi dreptatea lorŭ este îndestulŭ cunoscută de voĭ; aceasta vĕ dâ voao o noao mijlocire de a voastră folosință; dumnévoastră boierĭ şi toțĭ povățuitoriĭ țerilorŭ, adunațivă intr'o inimă şi venițĭ spre întêmpinarea polcurilorŭ noastre, strîngețĭ vitejiĭ ostaşĭ aĭ pământuluĭ vostru, şi unițĭ toată puterea voastră cu ale noastre arme, pentru a birui pe turcĭ pân toate locurile. Acea râvnitoare cu herbințélă silință a voastră va fi cu resplatire folositoare după cumŭ s'aŭ rasplatitŭ dă la noĭ mulțĭ pentru acele deosebite ale lorŭ slujbe la trecuta rezmiriță, cu multe feliorĭ de darurĭ; aşişderé şi voĭ sfințita bisericéscă putere, pastoriĭ turmi creştinescĭ, luațĭ paloşu celŭ duhovnicescŭ, după cumŭ ḑice cuvêntu luĭ Dumneḑeŭ, deşteptațĭ pe aceĭ ce sunt chemațĭ la arme ca să împileze pe vrăjmaşi ce viforescŭ biserica luĭ Hristosŭ: aceasta de acumŭ vreme este acea maĭ bună; aceste zile sunt cele folositoare; înnălțațĭ a voastră rugăciune către Dumneḑeŭ, ca să trămită din ceriŭ a sa milă la aceĭ ce diafendevsescŭ credința ortodocséscă, să fie o stăpânire după cumŭ este o lege, acea ruséscă, cu a voastră. S'aŭ datŭ la tronu nostru în oraşu sfîntuluĭ Petru, la luna Februarie, la 17 ḑile, de la nascerea luĭ Hs: la anu 1788: din împĕrăția noastră la anu 26.

Loculŭ Pecețiĭ	La acelŭ adevĕratŭ s'aŭ iscălitŭ cu însăşĭ a eĭ împĕrătéscă mărire mână aşa: *Ecaterina.*

S'aŭ tipăritŭ în Sanctpeterburgŭ la tipografia pré sfințituluĭ sinodŭ».

In Februarie 21, anulŭ curgătorŭ 1788, Protoereulŭ Mihail Strilbiski scrie Mitropolituluĭ Moldoveĭ, din *Breslaŭ.* Eĭ spune că «graba dîntêiŭ a oştirilorŭ aŭ fostŭ, că era să calce Cazaciĭ, ce sunt amestecațĭ cu Tătariĭ, pe urma lor şi Turciĭ în țéra Leşéscă, ca să o robéscă şi să o prade.» Arétă care era planulŭ de campanie al Turcilorŭ, dar că le a fostŭ planulŭ în zadarŭ, că Ruşiĭ s'aŭ aşeḑatŭ de la Kamenița până în dreptulŭ *Ehurluculuĭ «când va veni vremea, de odată pe tóte părțile să intre în Moldova.»* Dă informațiunĭ de locurile unde este aşeḑatŭ óstea ruséscă, şi cere Mitropolituluĭ, ca cu boieriĭ înțeleşĭ *«să descósă peste tóte locurile sciințele ce se maĭ nasc noŭ acumŭ în Moldova,* despre Țarigrad, de la

Dunăre: Hanulŭ unde este? şi în cotro vra să mérgă? La Bălţĭ cine maĭ este? Şi cu câtă sumă? Tătariĭ de la Kobile cu Sultanulŭ lor în cotro s'aŭ trasŭ? etc. Cine este păzitorŭ în Iaşĭ, din Românĭ aŭ din Turcĭ? Vodă unde a eşitŭ cu urdia sa? Ce scie din Valachia? La Movila Răbăeĭ cine este? La Hotin ce se face?... Cu Nemţiĭ cum se aŭ?

«Tóte aceste Prea Milostiva monarhina voesce să le scie de la Pré osfinţia Ta, cum şi de la boieriĭ ce voiescŭ Rusieĭ binele.»

Dă apoĭ corespondintele scirĭ despre situaţiunea în care se află Rumianţov şi cum el trămite informaţiunile Mitropolitului la Impĕrătésa. Strilbiski a venit însuşĭ la malul Nistruluĭ cu o escortă de Cazacĭ să aştepte acolo rĕspunsulŭ Mitropolituluĭ (1).

---

(1) *Pré osfinţite părinte archipăstoriule al meŭ de bine-voitoriŭ.*

N'am lipsitŭ eŭ smeritulŭ şi aşternutul piciórelorŭ pré osfinţieĭ tale, a te insciinţa cu cele trebuinciόse înscĭinţărĭ, asemenea şi celorŭ ce voescŭ binele patriĭ sale: graba d'intâiŭ a oştirilorŭ aŭ fostŭ, că era să calce Cazaciĭ ce sunt mestecaţĭ cu Tătarii pe urma lor şi Turciĭ în ţéra leşască ca să o robască şi să o prade, dar viindŭ maĭ înainte oştile Rosieĭ s'aŭ lăsatŭ şi eĭ a o robi, cu tot partulŭ lorŭ, care dice că aŭ pace cu Leşiĭ, că era gândulŭ şi gătirea lorŭ de o dată să lovască prin Ucrania şi peste Nistru, că aşa se aşedase, cum va îngheţa Nistrul îndată să trécă, cărora gândulŭ le-aŭ fostŭ în zădarŭ. Că oştile Rosieĭ s'aŭ aşedatŭ de la Cameniţă până drept Ehurlucul şi când va veni vremea, de o dată pe tóte părţile să intre in Moldova. La Tighina altă armie este, şi până la Vozia, care şi aceştie tot o dată vor să intre; aşijderea şi ceĭ dupe mare, cum şi ceĭ ce sunt in potriva acestorŭ locurĭ şi a Ţarigraduluĭ. Pentru aceea este întârdiere. Pré osfinţia ta vorbesce şi te sfătuesce cu boeriĭ carĭ sunt întru una, şi şi voesc binele sĕŭ şi a ţĕreĭ, indémnă-ĭ ca să descóse peste tóte locurile stâlpţele ce se mai nascu noŭ acumŭ in Moldova despre Ţarigrad, de la Dunăre. Hanulŭ unde este şi încotr'o vrea să margă? la Bălţĭ cine maĭ este şi cu câtă sumă? Tătarii de la Cobile cu Sultanulŭ lorŭ in cotro s'a trasŭ? şi maĭ în armiĭ unde strîngŭ ceĭ maĭ mulţĭ? in Ieşĭ cine este păzitorŭ: din boerĭ, aŭ din Turcĭ şi cu câtă sumă? Vodă unde aŭ eşitŭ cu urdia sa? Vodă de ţéra munteneascĭ se aude s'aŭ eşitŭ cu urdie sa spre hotarulŭ Moldoveĭ? la movila Rabâeĭ cine e? la Hotin ce se face? se strîngŭ aŭ cum? cu Nemţiĭ cum se aŭ şi ce vorbă se pórtă printre Turcĭ? tóte acestea pré milostiva monarchina voesce ca să le scie, de la pre-osfinţia ta, cum şi de la boeriĭ ce voesc Rusieĭ binele, şi făcênd înscĭinţare adevĕrată să o trimeteţĭ cu acestŭ om alŭ meŭ ce l'amŭ trimesŭ cu aceste cererĭ. Voescŭ ca să sciţĭ şi acésta, că cărţile ce vinŭ la Gheneralul Barcă îndată le trimite la Rumianţovul, şi Rumianţovul şi maĭ în grabă cu curieriĭ le trimite către impĕrăteasa, de o insciinţează şi de acolo vine orĭ ce poruncă ar fi. Gheneralulŭ acesta este maĭ mare peste tótă armia Ucraîneĭ şi toţĭ Gheneraliĭ ilŭ ascultă pre elŭ, iară peste dînsulŭ este maĭ mare Grafulŭ Rumianţovulŭ, iară peste Rumianţovul este Impĕrătésa, şi intr'această armie a

Baronulŭ Elmpta, din têrgulŭ polon Braslav, în 20 Februarie 1788 încă scrie Mitropolituluĭ Moldavŭ și-lŭ întrébă directŭ: Ce se face în Moldova şi de este óreșĭ-care adăogire a ostireĭ? (de Turcĭ, de sigurŭ) Baronulŭ comanda armata din Ucraina, dar stătea sub comanda *en chef* a luĭ Rumianţov. Elŭ recomandă Mitropolituluĭ pe Mihail Strilbiţki și spune Mitropolituluĭ, ca să-ĭ rĕspundă prin ómeniĭ acestuia:

«Pré înaltŭ preosfinţite Stăpâne, milostive arhipăstorule.

Să mĕ erţĭ, milostive arhipăstorule, că-ţĭ facŭ supĕrare, şi ostenélă cu rugămintea mé, sciŭ că aĭ multă grijă pentru ticălosulŭ norodŭ al Moldoveĭ, aşişderea şi a nóstră cé întru totŭ milostiva monarhiă cu facerĭ de bine în grabă le voesce a fi, şi aĭ slobodi pre eĭ de năvălirile vrăşmaşilorŭ ce aŭ venitŭ peste creştiniĭ; pentru care, nevoie ne este ca să scim ce să face în Moldova? şi de este óreşĭ care adăogire oştireĭ? Eŭ nimăruĭ altuĭa nu mĕ încredinţezŭ atâta câtŭ preosfinţieĭ téle, milostivulŭ meŭ stăpâne, şi pentru aceea mĕ rogŭ să mĕ îndatorescĭ cu acéstă însciinţare, şi însciinţările ce-mĭ veĭ trămite, să întrebĭ şi pre ceĭ ce sunt într'o unire cu Pres. Ta ca şi eĭ să-mĭ trămită într'acéstă parte, prin ómeniĭ ce vorŭ fi orânduiţĭ de părintele Mihail Protopopulŭ Strilbiski, şi vĕ nădăjduiţĭ că o facere de bine ca acésta despre partea vóstră, nu va rĕmâne fără de îndatorită mulţămire, şi încredinţare să aveţĭ, că cu cé căḑută şi cu cé înaltă socotélă, cu cinste amŭ a petrece,'

Alŭ Preosfiinţieĭ Téle mărire milostivuluĭ arhipăstorŭ,

Pré plecată slugă.
Baronŭ Elmpta.

20 Febraliŭ, 1788.
În leşasca târguşorŭ Braslavă.

aice să pórtă vorba, că în Iaşĭ arŭ fi ciumă, mĕ rogŭ şi pentru acésta să mĕ însciinţezĭ».

Întârḑierea armateĭ rusescĭ de a intra în Moldova, după ce mulţĭ boĭerĭ şi chĭar prelaţiĭ bisericeĭ se compromiseră în faţa Turcieĭ prin relaţiunile lor cu Muscaliĭ, îndémnă pre aceştia să adreseze

---

Ucrăineĭ ea este Polcovniţă. Iară de veĭ avé ceva a scrie, care s'arŭ păré că nu-ĭ cu cale a scrie către obrazile aceste marĭ, scrieţĭ pe largŭ la mine, căcĭ şi acele prin mijlocirea mé se tocmăscu şi se trimetŭ şi acele la Peterburg. Veţĭ sci şi acésta că pe mine m'aŭ orânduit de amŭ venitŭ la malulŭ Nistruluĭ cu câţĭ-va Cazacĭ pentru slujba mé, şi acumŭ aştéptă rĕspunsulă di pe aceste cărţĭ, şi cu aceste rĕmâiŭ ală tuturorŭ de obşte slugă credinciósă şi mijlocitoriŭ bineluĭ Moldoveĭ. *Protoierei Mihail Strilbiţki.*

1788 Fevrar 21

Din Braslavă tîrguşorŭ.

Nuroriĭ mele îĭ voescŭ totŭ binele şi sănătate; eŭ sunt sănătosŭ, într'unŭ locŭ cu feciorulŭ meŭ Policar podporucicu.»

cătră Impērăția Rusieĭ unŭ apelŭ rugând-o să grăbéscă a intra oștirile, să-ĭ apere de Turcĭ.

Dămŭ, acestŭ actŭ, alŭ căruĭa originalŭ va fi de sigurŭ în arhiva din Petersburg și care, prin o norocită întêmplare a rĕmasŭ în copie în țéră:

«Pré înălțate generalŭ Feldmarșalŭ, alŭ nostru pré iubitorŭ și de bine făcĕtorŭ Domnŭ.

«Tocma in vremea când eram înviforațĭ de fortunile celorŭ maĭ cumplite spaĭme și fricĭ pentru apropierea Turcilorŭ și a Tătarilorŭ ce într'acele ḑile ni s'aŭ vestitŭ, aŭ rĕsăritŭ ca o dulce raḑă de lumină în mijloculŭ nostru luminată cartea Inălțimeĭ Tale, dintru care bine vestindu-ni-se pentru apropierea izbăvireĭ nóstre, ḑicemŭ a pré slăvitelorŭ întru biruințe arme a pré putericeĭ *Impĕrătescĭ mărire*, cu toțiĭ ni-amŭ cuprinsŭ de o mare și nespusă bucurie și înălțândŭ cătră Ceriu mânele nóstre, cu ochiĭ vĕrsândŭ lacrimĭ amŭ datŭ mulțămitóre laude milostivuluĭ Dumneḑeŭ, pe carele din adînculŭ inimilorŭ ilŭ rugămŭ ca să înalță slava vóstră în necontenite biruințĭ asupra vrășmașilorŭ.

«S'aŭ înțelesŭ de cătră noĭ pré deplinŭ și cu tótă supusa plecăcĭune și céle ce Inălțimea ta prin a sa luminată carte bine voiescĭ a ne porunci, și cu toțĭ din totŭ sufletulŭ încredințămŭ pre Inălțimea ta, că suntemŭ și vomŭ fi cu tótă osirdia credincioșĭ supușĭ la tóte cele după putință slujbe cătră armia Impĕrătesciĭ măririĭ, cum și ispravnicilorŭ și căpitanilorŭ de pre la ținuturile din partea Nistruluĭ, după luminata porunca Inălțimeĭ téle li se vorŭ da de la noĭ trebuinciósele poruncĭ, ca să aibă gata ómenĭ cu sciința drumurilorŭ; să fie călăuzĭ împĕrătescilorŭ armiĭ, spre părțile unde vorŭ fi rênduite a merge. Așișderea și pentru vite și alte ce vorŭ fi de trebuință pentru hrana oștilorŭ se va face tótă cea după putință purtare de grijă, însă pré suntem îngrijațĭ gătindŭ aceste maĭ nainte de trecerea armieĭ, nu cum-va Hanulŭ tătărescŭ, după ce se va înscința, să trimită Tătarĭ să le ia.

«Decĭ ĭarășĭ îndrăsnimŭ la acea părintéscă bunătate și ĭubire de ómenĭ a Inălțimeĭ Téle, cu tótă plecăcĭunea și durerea ne rugămŭ: fiĭ milostivŭ asupra acesteĭ ticălóse patriĭ, ca să se isbăvéscă pre câtŭ s'a puté maĭ cu grabă de cumplirea primejdiilorŭ ce o încunjură despre năvălirea Agarineanilorŭ ce acumŭ s'aŭ apropiatŭ, căcĭ sciutŭ să fie Inălțimeĭ Téle, că într'aceste ḑile Hanulŭ Tătărescŭ cu Tătariĭ sĕĭ și cu unŭ Pașă cu câtă-va sumă de Turcĭ făcêndŭ podurĭ peste apa Prutuluĭ la țin. Fălciuluĭ, din josŭ de târgulŭ Hușiĭ, îmblă prin olaturile acele trecêndŭ și întorcêndu-se și suntemŭ coprinșĭ de mare frică ca nu cum-va adăogêndu-se sumă maĭ multă, să îndrăznéscă a se sui și maĭ în susŭ și să facă stricăcĭune și perḑare în norodŭ. Dreptŭ aceea, ĭarășĭ căḑêndŭ înaintea Inălțimeĭ téle și vĕrsândŭ lacrimĭ, cu tótă supusa plecăcĭune ne rugămŭ, ca să se facă *tótă grăbirea ce va fi prin putință cu trecerea și venirea împĕrătescilorŭ armiĭ în pămêntulŭ nostru, ca să ne isbăvéscă cu unŭ ceasŭ maĭ nainte de valurile primejdiilorŭ, după înaltele făgăduințĭ a Impĕrătesceĭ măririĭ, care prin luminată manifestă ni se adeveréză, căcĭ de nu va grăbi acest doritŭ ajutorŭ ca să liniștéscă starea acesteĭ învăluite țĕrĭ, apoĭ între alte ticăloșiĭ ce potŭ să urmeze, neputêndŭ locuitoriĭ să-șĭ caute de prășila popușoilorŭ și de semănatulŭ mălaĭuluĭ,—care acum este vremea acestora,—trebue să se întêmple și o mare lipsă de pâne, din care să se primejduĭască locuitoriĭ a peri de fóme în vremea viitóre»*.

Facerea și semnarea unorŭ asemené acte de către maĭ mulțĭ din boĭeriĭ țěreĭ și nu numaĭ de Mitropolitulŭ Leon, alŭ Moldoveĭ, ne-o putemŭ greŭ explica fără de părtășia la mișcare și a luĭ Ipsilante. Negreșitŭ, acumŭ că Austria declarasă resboiŭ Turcieĭ și că ea era cunoscută de aliată a Muscalilorŭ, Ipsilante care prin Hatmanulŭ sěŭ persecutasă în 1787 pre Strilbiski, acumŭ n'avea de ce să nu intre și elŭ în ințelegere și cu Muscaliĭ. Părtășia sa la corespondența Mitropolituluĭ Leon și a boerilorŭ, dela începutulŭ anuluĭ 1788, cu Rușiĭ, se póte deduce și din chĭar vorbele boĭerilorŭ, din actulŭ de maĭ susŭ: cum puteaŭ boĭeriĭ, fiindŭ Domnŭ Ipsilante, a promite că **vor da eĭ** poruncă ispravnicilorŭ și căpitanilorŭ din partea Nistruluĭ, ca să se pună la disposițiunea oștirilorŭ rusescĭ, déca la acésta nu eraŭ ințeleșĭ cu însușĭ Ipsilante? De sigurŭ, Domnitorulŭ lucra în secretŭ, căcĭ Turciĭ și Tătariĭ eraŭ deja în țéră.

Oștile turcescĭ în adevěr intrate în Moldova înaintéză până la Botoșanĭ. Compuse din ianicerĭ, aceste oștirĭ devastă Moldova ca o țéră dușmană. Asemené purtare a oștireĭ turce, scrie Choiseul, în 10 Ianuar 1788, stilŭ noŭ (1) a silitŭ pre Marele Vizirŭ să rechiame 10,000 de ianicerĭ carĭ nu maĭ puteaŭ fi dominațĭ de oficeriĭ lorŭ.

Unŭ episodŭ raportatŭ de Choiseul, în acelașŭ raportŭ alŭ sěŭ, nu ne este cunoscutŭ din alte isvóre. Ianicerimea arŭ fi atacatŭ spre a-lŭ prăda propriulŭ palatŭ alŭ Domnuluĭ Ipsilante. Atuncĭ céta de arnăuțĭ domnescĭ, ajutată de 500 căvălerime turcă, fu silită a se bate cu ianiceriĭ. «Ce combat a été long et très-meurtrier. Enfin ceux-ci après avoir perdu beaucoup des leurs, ont consenti à évacuer la ville». Dar ca să ĭasă din orașŭ s'apucară, în cursŭ de două ḑile, să iée cu désila toțĭ caiĭ ómenilorŭ, la 9000, tóte carele ba până și butcile boĭerilorŭ. Speriatŭ de asemené scene, secretarulŭ luĭ Ipsilante l'Abbé Chevalier, fugi din Iașĭ în Bucovina. Atuncĭ Turciĭ considerară acéstă fugă ca o trădare a luĭ Ipsilante; eĭ ḑiseseră că Vodă l'a trămisŭ pre francezulŭ Chevalier la Nemțĭ cu misiune secretă și să le ducă scirĭ de starea trupelorŭ turceșcĭ în Moldova. Choiseul desminte acéstă scire și desaprobă «*la lâcheté*» a secretaruluĭ (2).

Nu puținŭ a trebuitŭ să împle de îngrijirĭ mintea luĭ Ipsilante,

(1) Hurm. T. II, supl. I, pag. 49.
(2) Hurm. T. II, supl. I, pag. 49.

asemené episodŭ şi bănuelele Turcilorŭ cu referinţă la secretarulŭ sĕŭ fugitŭ în Bucovina. Credemŭ că bănuelile Turcilorŭ despre înţelegerea luĭ Ipsilante cu Austria eraŭ fórte întemeiate şi orĭ câtŭ nu crede lucrulŭ acesta Choiseul, noĭ vedemŭ în *Chevalier* unŭ trămisŭ alŭ luĭ Vodă Moldavŭ în tabăra austriacă.

XXX.

Respunsulŭ noŭ alŭ Porţeĭ la Manifestulŭ Austrieĭ. Pregătirile Rusieĭ.

Intre acesté, la manifestulŭ Austrieĭ, Pórta rĕspunde la 28 Februarie, 1788.

«A fost specificată în regularea limitelorŭ Ociacovuluĭ că locuitoriĭ acestuĭ oraşŭ nu vorŭ fi neliniştiţĭ în lucrările lorŭ şi că eĭ cu învoirĭ din partea oficerilorŭ respectivĭ vorŭ fi autorizaţĭ să scóţă sare din mlăstinile sĕrate aflătóre între castelul Kilburn şi Kopkoi, de óre ce acele mlaştinĭ sărate aŭ fostŭ afectate de-apururea locuitorilorŭ din Oceakov. Amiciţia ce domnia între ambele puterĭ le făcé o lege să observe acestŭ articlu, care fusese în vigóre fără cea maĭ mică cértă în timpŭ de 5 séŭ 6 anĭ după epoca regulăreĭ otarelorŭ; ba chĭar, la o ocasiune, Subl. Pórtă representândŭ Trămisuluĭ Rusieĭ că Curtea luĭ făcuse óre-care oposiţiune în acéstă privinţă, acesta dete vina pe comandantulŭ de fruntarie; şi ceea ce probéză că Curtea Ruséscă recunoscea bunulŭ dreptŭ alŭ Subl. Porţĭ, este că o asigură că a ordonatŭ în modŭ precisŭ ca pe viitorŭ să se evite orĭ-ce asemené discuţiune. Sublima Pórtă primi, în adevĕrŭ, atuncĭ scrisorĭ carĭ o vestiaŭ că acéstă afacere e terminată. Cu tóte aceste Rusia s'a îndepărtatŭ de cât-va timpŭ dela acestŭ articolŭ alŭ tratatelorŭ. A supĕratŭ pre locuitoriĭ dela Oceakow la estragerea săriĭ şi când Subl. Pórtă a renoitŭ plângerile eĭ către Trămisulŭ Rusieĭ, acestŭ ministru s'a prefăcutŭ că nu scie de ordinele ce s'aŭ fostŭ datŭ comandanteluĭ fruntarieĭ. Acumŭ ḑicea că comisarulŭ lorŭ s'a înşelatŭ în acestŭ articolŭ alŭ regulăreĭ hotarelorŭ, acumŭ avé recursŭ la subterfugiĭ carĭ făcéŭ să se vadă lămuritŭ că intenţiunea Curţeĭ luĭ era de a anula acestŭ articolŭ din tratatŭ. Cu unŭ cuvêntŭ, la urma urmeĭ a ridicatŭ formalŭ jăluire contra îndărătniciei locuitorilorŭ din Ocea-

kow de a voi se estragă numaĭ decât sare și aŭ persistatŭ de a-ĭ împedica dela acésta.

«Capitulaţiunile spunŭ formalŭ, că aceĭ din supușiĭ uneĭa și alteĭa din puterĭ, carĭ din cauza uneĭ crime de trădare, orĭ o faptă de nesupunere, séŭ vre-o altă óre-care vină, s'arŭ refugia din o ţéră la cea-l-altă, ca să se ascundă, séŭ să afle adăpostŭ, nu vorŭ fi admișĭ sub nicĭ unŭ pretextŭ, afară numaĭ de Rușiĭ carĭ arŭ îmbrăţișa islamismulŭ în Imperiulŭ otomanŭ și mahometaniĭ carĭ s'arŭ face creștinĭ în Rusia; că în orĭ-ce altŭ casŭ vorŭ fi estrădaţĭ la prima cerere, dintr'o parte, séŭ dintr'alta, séŭ celŭ puţinŭ vorŭ fi isgoniţĭ din ţéra unde s'aŭ refugiatŭ. Cu acésta nu s'a avutŭ altŭ scopŭ în vedere, decât de a se evita neplăcerĭ ce arŭ puté aduce o protecţiune acordată la făcĕtorĭ de rĕŭ și să se înlăture orĭ-ce motivŭ de recélă. Era de asemené specificatŭ, că orĭ-ce supusŭ alŭ uneĭa din cele douĕ puterĭ, fie mahometanŭ, fie creștinŭ, care fiindŭ culpabilŭ de o greșélă, arŭ trece cu orĭ-ce scopŭ, dela unŭ Statŭ la cel-l-altŭ, va fi pe dată estrădatŭ, la prima reclamaţiune a uneĭa séŭ alteĭa din Puterĭ. Aceste douĕ puncte sunt formale în capitulaţiunĭ; totușĭ, când Subl. Pórtă a reclamatŭ pre Domnulŭ Moldoveĭ Alexandru, care lăsându-se a fi ademenitŭ de insinuaţiunile Rușilorŭ, trecuse în Statele lor, Trămisulŭ acesteĭ Curţĭ a avutŭ recursŭ mereŭ la subterfugiĭ, mereŭ a căutatŭ să eludeze capitulaţiunile și până în fine a rĕspunsŭ categoricŭ, că Curtea luĭ necĭ o dată nu va da pre Principele Alexandru, de și S. Pórtă era întemeĭată în cererea eĭ.

«Trămisulŭ Rusieĭ nu s'a mulţămitŭ de a da asemené rĕspunsŭ; elŭ a presintatŭ S. Porţĭ unŭ oficiŭ în care anunţa că Principele Potemkin se află la fruntariĭ în fruntea a 60,000 de ómenĭ, că este însărcinatŭ cu punerea la cale a câtor-va puncte în contestaţiune și că, cât îl privesce, elŭ are ordine de a urma instrucţiunile ce va primi dela acestŭ generalŭ.

«A ţine asemené limbagiŭ, era neîndoĭosŭ a provoca S. Pórtă la resbelŭ; totușĭ S. Pórtă a socotitŭ cu cale să închidă ochiĭ. Acéstă conduită ĭĭ era dictată de prudenţă. Ea respunse Trămisuluĭ Rusieĭ, că de óre-ce Principele Potemkin fusese însărcinatŭ cu punerea la cale a unorŭ puncte în discusiune, trebue să-ĭ scrie Trămisulŭ și să-lŭ îndemne a da satisfacere S. Porţĭ asupra dreptelorŭ plângerĭ ce ea are contra Curţiĭ Rusescĭ. Trămisulŭ Rusieĭ rĕspunse categoricŭ

*

că Curtea luĭ nu va renunța la Hanulŭ de Tiflis, că nu va estrăda pre Domnulŭ Moldoveĭ și că nicĭ-o-dată nu va ceda în afacerea estracțiuneĭ săreĭ. Ast-felŭ fură respunsurile acestuĭ Ministru. Ele probară cât este de otărîtă Curtea luĭ a rumpe tóte tractatele.

. . . .

«Sublima Pórtă a favorisatŭ în maĭ multe ocasiunĭ Curtea dela Viena fără să fie obligată la acésta de tractate. Eată câte-va exemple: Curtea de Viena a cerutŭ o estindere a fruntariilorŭ séle în spre Moldova. Acéstă pretențiune era contrară tratatelorŭ; ea 'șĭ-a regulatŭ hotarele cum a voitŭ; a întăritŭ fruntariile acestea cu trupe...... S. Pórtă preferindŭ pacea la o ruptură și unicamente în scopŭ de a restrînge legăturile de amiciție, carĭ subsistaŭ între ambele Curțĭ, a numitŭ unŭ comisarŭ anume și a datŭ Curțeĭ de Viena unŭ actŭ care o pune în posesiunea teritoruluĭ ce ea cerea.

. . . .

«N'a maĭ fostŭ exemplu ca Curtea de Viena să fie avutŭ Consulĭ, vre-odinióră, în Valachia și în Moldova; acestŭ punctŭ nu e de locŭ coprinsŭ în capitulațiunĭ. Totușĭ, când Curtea de Viena a cerutŭ să se stabiléscă agențĭ în aceste douĕ Provincĭĭ, S. Pórta, fără a considera că stabilirea acelorŭ agențĭ arŭ vătăma interesele sale politice și că vorŭ resulta inconveniente marĭ pentru ea, a consimțitŭ la acéstă inovațiune, cu scopŭ de a da noue dovedĭ de amiciția eĭ pentru Curtea de Viena....» (1).

(1) «Il a été spécifié dans le réglement des limites d'Oczakow que l'on n'inquiéterait jamais dans leur travaux les habitants de cette ville, qui munis de titres de la part des officiers respectifs seraient autorisés à tirer du sel des marais salants situés entre le Chateau Kilburn et Kopkoï, ces marais salants ayant été de temps immémorial affectés aux habitants d'Oczakow L'amitié qui régnait entre les deux Puissances leur faisait une loi de l'observation de cet article; il avait été en vigueur sans le moindre débat pendant cinq on six ans aprés l'époque du réglement des limites; et même, dans une occasion, la S. Porte ayant représenté à l'Envoyé de Russie que sa Cour avait formé quelque opposition à ce sujet, elle en rejeta la faute sur le commandant de la frontière; et ce qui prouve que la Cour de Russie reconnaissait le bon droit de la S. P-te, c'est qu'elle lui assura qu'elle avait donné des ordres précis pour éviter à l'avenir toute discussion semblable. La S. P-te recut, en effet, alors des lettres qui lui annonçaient que cet objet était terminé. Cependant, la Russie s'est écartée depuis quelque temps de cet article de traités. Elle a inquiété les habitants d'Oczakow dans leur extraction du sel, et lorsque la S. Porte en a itérativement fait ses plaintes à l'envoyé de Russie, ce Ministre a fait semblant d'ignorer les ordres

Incă din luna luĭ Septembre 1787 Principele Potemkin, scrie Langeron în «Résumé des campagnes de 1787—1788» (1) mersă la Elisabet, mare orașŭ noŭ situatŭ între Nipru și Bog . . . Trupele rusescĭ carĭ trebuiaŭ să compună óstea luĭ Potemkin încă merseră spre Elisabetŭ și spre Cherson . . .

qui avaient été donnés au Commandant de la frontière. Tantôt il disait que leur commissaire s'était trompé dans cet article du réglement des limites, tantôt il avait recours à des subterfuges, qui faisaient voir clairement que l'intention de sa Cour était d'annuler cet article du traité. En un mot, il a fini par élever une demande formelle, se plaignant de l'opiniâtreté des habitants d'Oczakow à vouloir absolument extraire du sel et persistant à les en empêcher.

Les capitulations portent formellement que ceux des sujets de l'une et de l'autre Puissance qu'un crime de trahison, qu'un manque d'insubordination, ou que toute autre faute pourrait déterminer à passer dans l'un des deux Etats respectifs pour s'y cacher ou pour prendre un asil, n'y seront point admis, sous qulque prétexte que ce soit, à l'exception des Russes qui embrasseraient l'Islamisme dans l'Empire ottoman et des mahométans qui se feraient chrétiens en Russie; que, dans tout autre cas, ils seront rendus à la première réquisition de part ou d'autre, ou qu'au moins ils seront chassés des Etats de la puissance chez laquelle ils seraient réfugiés. On n'a eu dans cela d'autre objet en vue que celui d'éviter les désagréments que pourrait amener une protection accordée à des malfaiteurs et d'éloigner tout motif de refroidissement. Il était également spécifié que tout sujet de l'une ou de l'autre puissance, soit mahométan, soit chrétien qui, coupable de quelque faute, passerait, dans quelque vue que ce fut, d'un Etat dans l'autre, serait sur le champ, rendu à la première reclamation de l'une ou de l'autre Puissance; ces deux points sont formels dans les capitulations; cependant, lorsque la S. P-te a réclamé le Prince de Moldavie Alexandre qui, s'étant laissé gagner par les insinuations des Russes, avait passé dans leurs Etats, l'Envoyé de cette cours a toujours usé de subterfuges, il a toujours cherché à éluder les capitulations et il a enfin répondu catégoriquement, que sa Cour ne rendrait jamais le Prince Alexandre quoique la S. P-te fut fondée dans sa demande.

L'envoyé de Russie ne s'est pas contenté de donner une pareille réponse. Il a présenté à la S. P-te un office dans lequel il annonçait que le P-ce Potemkin se trouvait sur les frontières à la tête de 60 mille hommes, qu'il était chargé de l'accommodement de quelques points en contestation et que, pour lui, il avait ordre de suivre les instructions q'il recevrait de ce général.

Tenir un pareil langage, c'était sans doute provoquer la S. Porte à la guerre; cependant, la S. P-te a cru devoir fermer les yeux. Ce parti lui était dicté par la prudence. Elle fit dire à l'Envoyé de Russie que, puisque le P-ce Potemkin avait été chargé de l'accommodement de quelques points en discussion, il devrait lui écrire pour l'engager de l'accommodement de quelques points en discussion, il devrait lui écrier pour l'engager à satisfaire la S. Porte sur les justes plaintes qu'elle avait contre sa Cour. L'Envoyé de Russie répondit catégoriquement que sa Cour ne renoncerait point au Kan de Tiflis, qu'elle ne rendrait point le Prince

(1) Hurm., Vol. II supl. I.

La începutulŭ primăvereĭ (1788) Principele Potemkin se apropiă de Oczakow . . .

Rumianțov adună armata sa în Polonia în 1787. Cu tóte stăruințele puse de Mitropolitulŭ Moldoveĭ și de unia din boerĭ, (cum vèdurămŭ) Rusia nu intră în Moldova decât după ce Austriaciĭ intraseră. Intrarea muscalilorŭ este din Iunie 1788, pe când în Aprilie și începutulŭ luĭ Maiŭ stilulŭ nostru, 1788, Austriaciĭ deja eraŭ în Moldova.

Armata luĭ Rumianțov era împărțită în 3 corpurĭ, care tustrele trecură Nistrulŭ fără greutate; unŭ corpŭ lângă Hotinŭ, sub ordinile generaluluĭ *en chef* Soltikof; al 2-lea corpŭ condusŭ de însușĭ Rumianțov trecu la Mohilaŭ și era destinat să ocupe Moldova, pe când corpulŭ I-iŭ era menitŭ să se unéscă cu óstea austriacă și să asedieze Hotinul. Al 3-lea corpŭ trecu la Iampol cu misiunea de a masca Benderul și de a se uni, la nevoiă, cu corpulŭ luĭ Potemkin . . .

---

de Moldavie et qu'elle ne se prêterait jamais aux représentations de la S. P-te au sujet de l'extraction du sel. Telles furent les réponses de ce Ministre. Elles prouvaient combien sa Cour était décidée à rompre tous les traités.

. . . .

La S. P-te a favorisé dans plusieurs occasion la Cour de Vienne sans y être obligée par les traités. En voici quelques exemples: La Cour de Vienne a demandé une extension de ses limites du côté de la Moldovie. Cette prétention était contraire aux traites; elle en a réglé les limites à son gré; elle a garni ses frontières de troupes . . . La S. Porte préférant paix à une rupture et uniquement dans la vue de resserrer les liens de l'amitié qui subsistait entre les deux Cours, a nommé un commissaire exprès et a donné à la Cour de Vienne un instrument qui la mettait en possession du territoire qu'elle exigeait.

. . . .

Il n'y avait point d'exemple que la Cour de Vienne eut eu jamais des Consuls en Valachie et en Moldavie; ce point n'est nullement spécifié dans les capitulations. Cependant, lorsque la Cour de Vienne a demandé d'établir des agents dans ces deux Provinces, la S. Porte, saus considérer que l'établissement de ces agents nuirait à ses intérêts politiques et qu'il en résulterait de grands inconvénients pour elle, a consenti à cette innovation, dans la vue de donner de nouvelles preuves de son amitié à la Cour de Vienne.

. . . .

(Suit un commandement aux Cadis, Vaïvodes et autres officiers résidents dans les Iles et sur les côtes de Constantinopole à Livourne portant que la Cour d'Allemagne s'étant alliée à celle de Russie pour prendre part à la guerre, l'Internonce et sa suite va partir de Constantinople pour Livourne, et recommandant de protéger et de ne pas inquiéter l'envoyé d'Allemagne dans les ports où il aborderait».

Colecț. Hurmuzake (Odobescu).

XXXI.

Intrarea austriacilorŭ în Moldova. Ipsilante prinsŭ de austriacĭ.

Pe când Muscaliĭ totŭ întârḑiaŭ de a intra în Moldova (1). Principele Coburg cu 15.000 de ostenĭ și cu cavalerie bună, intră în Moldova din Bucovina și atacă Hotinulŭ.

La intrarea oștireĭ austriace în Moldova, mareșalulŭ austriacŭ, Comitele Lascy, adreséză, în 1788, unŭ manifestŭ «*către populaţiunea greco-ort. din Moldova, Muntenia și alte ţĕrĭ vecine*», prin care spune la toţĭ mitropoliţiĭ, archiepiscopĭ, episcopĭ, archimandriţĭ, egumenĭ, boĭerĭ pămêntenĭ, noroduluĭ, «că Impĕrătésa Rusieĭ fiindŭ dușmănesce năvălită de către Pórta Otomanicéscă și pentru aceea P. I. Impĕratŭ ca credincĭosŭ (aliatŭ) păzitorŭ legăturilorŭ ce are cu Impĕrătésa Rusieĭ, aflându-se silitŭ a apuca armele și despre partea sa, și a trămite oștile sale împotriva Porţeĭ Otomanicescĭ»... promite că vorŭ fi în liniște și nesupĕraţĭ toţĭ ceĭ carĭ «vor ședé cu liniștire, la casa, Mŏnăstirea și poporulŭ lor și 'șĭ vorŭ căuta în pace de meșteșugulŭ sĕŭ tréba...» respectivă «și se vorŭ arĕta... în tótă vremea cu priinţă și gata voinţă spre slujba» Crăescel armate... Pre uniĭ ca aceĭa «Impĕrătésca mărire e hotărîtă a-ĭ lua întru puternica apĕrare, și protecţia sa întocmaĭ ca pe înșiĭ vechiĭ supușĭ locuitorĭ din ţĕrile séle....»

Maĭ promite deplinulŭ respectŭ și libertate a religiuneĭ ortodoxe... «Bisericile, Mŏnăstirile și schiturile dimpreună cu tóte averile și veniturile să se păzéscă în starea lor...» Va respecta privilegiile de care se bucură partea bisericéscă... Asemené ale boĭerimeĭ, ale tîrgurilorŭ... Maĭ promite Mareșalulŭ Lascy, că slujbele încă se vorŭ da la Românĭ și vorŭ fi primiţĭ și în óste.

---

(1) Muscaliĭ întârḑiéŭ, scrie Văcărescu, din cauză că Rumianţov «hrănise o mare urăciune asupra nemţilorŭ, ură din cea-l-altă resmeriţă, pentru căcĭ se ḑicea că'lŭ defăĭmaseră nemţiĭ atuncĭ. Decĭ acumŭ maĭ multŭ grijia ca să jóce pre Nemţĭ și să-ĭ aducă în stare de a perde rĕsbóiele și a remânè biruiţĭ, decât să facă însușĭ isbândă și să fie purtătorŭ de biruinţă asupra Turcilorŭ».
Tes. II, pag. 295.

Din totŭ coprinsulŭ manifĕstuluĭ, resare convingerea, că Austria intrândŭ în Principate, spera să le *păstreze*, până în Siret, ba încă amintea, prin unŭ falșŭ istoricŭ, de unŭ timpŭ când aceste țĕrĭ arŭ fi aparținutŭ Ungarieĭ... (1).

(1) Eată întregŭ manifestulŭ Mareșaluluĭ Comite Lascy către populațiunea greco-ort din Moldova, Muntenia și alte țĕrĭ vecine, din 1788:

Despre a sa impĕrătĕscă, crăĕscă-apostolĕscă mărire:

«Se face de scire și cunoscutŭ, cu acestŭ manifestŭ cele ce maĭ josŭ urmĕză, de obște tuturorŭ creștinilorŭ aĭ Bisericeĭ rĕsărituluĭ, atâtŭ parte bisericĕscă cum și mirenĕscă, ce se află locuitorĭ pe hotare turcescĭ: Dar maĭ virtosŭ locuitorilorŭ de Moldova, țĕra muntenĕscă, și alte acestora megieșe țĕrĭ, anume mitropoliților, sĕŭ archiepiscopilorŭ, episcopilorŭ, archimandriților, egumenilorŭ, și cea-l-alte părțĭ mŏnăstirescĭ și bisericescĭ. Așișderea boerilorŭ pămĕntenĭ, noroduluĭ, și unuĭ fieșce căruĭa din locuitoriĭ acestorŭ țĕrĭ, verĭ de ce stare și rangŭ să fie.

Impĕrătĕsa Rusieĭ fiindŭ dușmănesce năvălită de către Pórta Otomanicĕscă, și pentru aceea prea înălțatulŭ Impĕratŭ ca credinciosŭ păzitorŭ legăturilorŭ ce are cu împărătĕsa Rosieĭ, aflându-se silitŭ a apuca armele și despre partea sa, și a trămite oștile sale împotriva Porțeĭ Otomanicescĭ, aŭ socotitŭ maĭ nainte, după a sa milostivire, la urmările cele triste și atîrnătóre de moșinașĭ și de țĕranĭ, care aduce foculŭ rĕsboĭuluĭ.

Dreptŭ acĕsta, a sa împĕrătĕscă mărire, departe fiindŭ de a întĕmpina cu rĕŭ creștinilorŭ bisericeĭ rĕsărituluĭ ce se află locuitorĭ în țerile de maĭ susŭ numite, și de aĭ lipsi de casele, vitele, moșiile și averile lorŭ, este maĭ virtosŭ hotărîtă, pre unulŭ fiesce carele, și pe toțĭ aceĭa, care cu liniștire, vorŭ ședé la casa, monastirea și poporulŭ lor și 'șĭ vorŭ căuta în pace de meșteșugulŭ sĕŭ trĕba cinuluĭ lorŭ celŭ bisericescŭ sĕŭ, bresliĭ lorŭ ceĭ mirenescĭ, și cariĭ împreună se vor arĕta către împĕrătĕsca-Crăĕsca armie la totŭ prilejulŭ și în tótă vremea cu priință și gata voință spre slujbă; pre uniĭ ca aceștia dar este a sa Impĕrătĕscă mărire hotărîtă a-ĭ lua întru puternica apĕrare, și protecția sa întocmaĭ ca pe însișĭ vechiĭ supușĭ locuitorĭ din țĕrile sĕle; apĕrare, suptŭ care eĭ atuncĭ potŭ fără grijă și în pace a urma de a-șĭ căuta de alișverișŭ, meșteșugŭ și trebile lor, în totŭ loculŭ, precum și maĭ nainte.

Maĭ virtosŭ aŭ maĭ susŭ numițiĭ locuitorĭ creștinĭ aĭ bisericeĭ rĕsărituluĭ despre lege și obiceĭurile bisericeĭ lor să nu fie întru nimica supĕrațĭ: bisericile, monastirile și schiturile, dimpreună cu tóte averile și veniturile să se păzĕscă în starea lor, și tótă partea bisericĕscă și duhovnicĕscă mare și mică să fiă apĕrată, și privilegiile ce va fi avêndŭ, care privescŭ starea și averea eĭ, să fiă ocrotite.

Asemené aŭ și toțĭ boĭeriĭ și moșinașiĭ în țĕrile de maĭ susŭ numite Moldova și țĕra muntenĕscă să fiă, precumŭ eĭ s'aŭ aflatŭ și maĭ nainte, în vremea ce era suptŭ stăpînire ungurĕscă, ocrotindu-li-se tóte pronomiile, întocmaĭ ca și nĕmurile țĕriĭ ungurescĭ. Nu maĭ puțin orașurile și tîrgurile aŭ să fiă ocrotite cu dreptățile și obiceĭurile lor, care privescŭ casa, loculŭ, averile lor, și alte ca de aceste.

Dar nu-ĭ destulŭ cu atâta! înaltulŭ bine voitorŭ scoposŭ aĭ sĕle (sic) im-

Muscaliĭ neviindu-ĭ în ajutorŭ, Coburg lăsă apoĭ Hotinul, la care se întórse numaĭ după ce comitele Soltikoff intră și el cu corpulŭ I-iŭ de muscalĭ. Hotinulŭ resistă până în $^{16}/_{28}$ Septembrie 1788.

In estremitatea nordică a Moldoveĭ Austriaciĭ eraŭ în harțe cu Turciĭ. Colonelulŭ Fabris ocupă Botoșaniĭ și se pregătia să înainteze spre sudulŭ țĕreĭ. In óstea luĭ Fabris se afla și un micŭ contingentŭ de volintirĭ Moldovenĭ, 500 de ómenĭ. Acestŭ corpŭ înaintă contra Turcilorŭ spre Oreștе (1). La Larga treĭ ore departe de Iașĭ, Fabris cu Austriaciĭ (6—7000) și cu contingentulŭ românŭ se întâlni, în 7 Aprilie stilulŭ nostru, cu Turciĭ. Aceștia fură învinșĭ, și perdură «varie, bandiere, arme e bagagli. Fabris allora seguendo il corso della vittoria si avanzò fino ad Iassi capitale della Provincia dirimpetto alla quale situò nella sera del $^{8}/_{20}$ Aprile le sue soldatesche schierandole in ordine di bataglia sopra una collina. Ibraimo colla sua gente si era posto a sinistra della città sopra un altra collina.... (2)

---

pĕrătescĭ-Crăesciĭ măririĭ merge âncă și maĭ departe, și este de a pune și a așeḑa atâtŭ în slujba oștinéscă, cum și politicéscă pe aceĭa din pămêntenĭ și locuitoriĭ, carĭ se vorŭ găsi și vorŭ fi, séŭ de aicĭ nainte se vorŭ face destoinicĭ de slujbă și de a-ĭ face părtașĭ tuturorŭ acelorŭ dreptățĭ și folosurĭ, carĭ aŭ vechiĭ supușĭ locuitorĭ întru țĕrile împĕrătesciĭ séle măririĭ cele de moștenire.

Decĭ dar acelora, cariĭ după tóte acestea maĭ susŭ arĕtate ș'arŭ lăsa averea, casa, séŭ altă locuință și meșteșugulŭ lor, fugindŭ în hotare strĕine, și nu s'arŭ întórce în scurtă vreme în urmă, unora ca acestora li se va lua tótă averea și binele, fără întórcere, și se va împărți în dată în de obște ivélă între satu luĭ, la ceĭ-l-alțĭ locuitorĭ creștinĭ de aceeașĭ credință, carĭ aŭ rĕmasŭ cu liniște la casele și meșteșugulŭ, séŭ trebile lor.

Iar aceĭa carĭ, în potriva a tótă nădejde, s'arŭ cumva fura cu mintea de a arĕta celŭ maĭ micŭ tarzŭ de vrăjmășie către împĕrătésca-Crăiasca armie, uniĭ ca aceĭa se vorŭ socoti de dușmanĭ, și vorŭ fi dimpreună cu femeile și copii lor cu cé maĭ mare strînsóre pedepsițĭ.

Dreptŭ acésta, pentru ca nimenĭ să nu se pótă desvinovăți cu nesciința, ĭată, din înadinsŭ porunca împĕrătesceĭ Crăesceĭ măririĭ, noĭ, cărora împĕrătésca mărire ne-a încredințatŭ de-asupra-stăpânire peste tótă armia sa, facemŭ de scire și cunoscutŭ cele de maĭ susŭ arĕtate tuturorŭ creștinilorŭ bisericiĭ rĕsăritului, ce se afla locuitorĭ, după cumŭ la începutŭ s'aŭ pomenitŭ, pe pămêntulŭ țĕriĭ Moldoviĭ și țĕriĭ muntenescĭ și în alte hotare otomanicescĭ. Așa dar are să se dé datornica cinste și cucernicie pré înalteĭ împĕrătescĭ pecețĭ ce s'a pusŭ maĭ susŭ.

(După manifestulŭ originalŭ). L. S. *Feldmareșalŭ Graf Fon Lasți.*

(1) Becattini, T. VII, pag. 142.

(2) «Fabris atuncĭ urmărindŭ cursulŭ victorieĭ, înaintă până la Iașĭ, capitala Provincieĭ, în dreptulŭ căreĭa așeḑă, în séra dela 8 (20) Aprilie, oștirea sa, înșirând-o în ordine de bătaie pe o colină. Ibraim cu óstea sa, se așeḑase la stânga orașuluĭ pre altă culme...»

Dar înainte de a nara cele întêmplate între ambele oştirî neamice, să amintimŭ că, după Drăghicĭ, Domnitorulŭ Ipsilante primise ordine dela seraskierulŭ turcescŭ să mérgă la tabera turcéscă, la Fălciŭ. «Sciindŭ însă (Ipsilante) că Nemţiĭ fórte de grabă avéŭ să între în Iaşĭ, după corespondinţa secretă ce ţiné cu dênşiĭ, Domnulŭ, precumŭ spunŭ, făcea felurĭ de chipurĭ a prelungi călĕtoria sa ca să'lŭ apuce vremea în oraşŭ la sosirea acestora. Un turcŭ însă din aceĭ de pe lângă dînsulŭ, vĕḑêndŭ întârḑierea ce făcé pe cale, şi ne maĭ putêndu'şĭ stăpâni mânia şi gróza de nemţĭ, pe care poporulŭ îĭ aducé din césŭ în césŭ, aŭ scosŭ iataganulŭ dela brâŭ şi l'aŭ ardicatŭ să'lŭ lovéscă ca pe un trădătorŭ, şi puţinŭ de nu i-aŭ sburatŭ capulŭ pe locŭ..., décă din norocirea luĭ Ipsilante, Bim-başa luĭ, Viţu, unŭ vestitŭ vitézŭ între arnăuţĭ, nu scoté sabia maĭ iute ca fulgerulŭ ca să reteze mâna (turculuĭ) cu iataganulŭ şi să i-o dée la pămêntŭ» (1).

Ipsilante în urma acestuĭ episodŭ, ḑice Drăghicĭ, s'aŭ încunjuratŭ de arnăuţiĭ seĭ, înlăturândŭ Turcimea şi eşindŭ din oraşŭ, ca şi când ar fi fostŭ otăritŭ să mérgă la tabera viziruluĭ, de o dată însă l'aŭ înconjuratŭ un polc de husarĭ, carĭ uciseră Turciĭ şi făcură prisonierŭ pre Ipsilante cu totŭ bagajulŭ sêŭ, la Têrguşorŭ, lângă Iaşĭ.

Versiunea că Ipsilanti era înţelesŭ maĭ dinainte cu Austriaciĭ să-lŭ prindă, nu este numaĭ în Drăghicĭ (2).

Despre fapta luĭ Ipsilante, asemené Abattelle Becattini (3) scrie

---

(1) Istor. Mold., T. II, pag 51.

(2) Totuşĭ iată ce ḑice Choiseul, de şi maĭ apoĭ scrie şi el că Ipsilant a fostŭ înţeles cu Austriaciĭ:

«Vous aurez été promptement instruit de l'avantage remporté en Moldavie par les troupes autrichiennes. Le *Prince Ipsilanti a été fait prisonnier*, deux Pachas ont été tués et, à en juger par le grand nombre de blessés que les Turcs ont fait transporter à Ismaïl, leur perte doit avoir été considérable».

(3) «Domnitorul Moldoveĭ, Principele Ipsilante, considerând maĭ sigură libertatea sa, şi póte însăşĭ vĭaţa, cugetă să se retragă din Iaşĭ numaĭ cu 50 de turcĭ din gardă, carĭ îĭ remăseseră, fugindŭ pe la drépta dela oraşŭ spre Galaţi, pe apa Bahluĭ, care curge pe aprópe de oraşŭ. Nu puté însă să-şĭ pună în esecuţiune planulŭ sĕŭ fără ca Austriaciĭ să prinḑă de veste, séŭ fără ca să fiă urmatŭ o înţelegere secretă între ḑisulŭ Principe şi Comandantele Cesărescŭ. Acesta expediă pe dată douĕ jumătăţĭ de escadróne în góna cailorŭ, luate din ambele aripe şi apoĭ alte douĕ diviḑiunĭ de întărire. Acestea ajunseră pe Vodă fórte curêndŭ, când era să urce prin munţiĭ prin carĭ se trece în Polonia, îlŭ opriră, uciseră gardia şi făcêndu-lŭ prizonierŭ, îlŭ conduseră în tabăra imperia

…spodaro di Moldavia Principe Ipsilanti, scorgendo mai sicura …a liberta, e forse la sua vita, penso di ritirarsi da Iassi con … cinquanta Turchi della guardia, che li erano rimasti fugendo a …estra della cità verso Galatz pel fiume Baclui... Non potè però mettere in esecuzione il suo disegno senza che gli austriaci se ne avvedessero, *o sia che qualche segreta intelligenza corresse tra il predetto Principe e il comandante Cesareo*, spediti sul momento due mezzi squadroni a briglia sciolta staccati dalle due ale e poi due altre divisioni di rinforzo, lo raggiunsero ben presto mentre stava per salire le montagne.... lo fermarono, uccissero le guardie, e prigioniero lo condussero nel campo Imperiale. Insiemi con lui furono presi molti de' cortigiani e 40 tra muli e cammelli, che portavano i suoi più preziosi tesauri. Si racconta che nell' atto che stava l'Ospodaro per consignare la sciabla a' vincitori, un offiziale Turco tentasse di uciderlo, ma indarno, essendo restato il traditore ucciso egli stesso con un altro colpo di ciabla aventatogli da un ussero".

Totŭ asemené scrie și Salaberry în Histoire de l'Empire ottoman tome 4e, Paris, 1817, pag. 114: «L'empereur Joseph, qui ne paraissait que comme auxiliaire et qui s'était déclaré le dernier, fit entrer ses troupes dans la Moldavie, avant que le grand Vizir ou ses bastiments eurent passé le Danube (?). Le colonel Fabris franchissant les défilés de la Transilvanie (?) pénétra jusqu'à Iassy, et enleva l'Hospodar avec une *facilité qui fit croire à la connivence de ce Prince* avec les impériaux. Les autrichiens, maîtres de la Capitale, arborèrent bientôt dans toutes les villes ouvertes de la Principauté l'aigle allemande à la place du *croissant* (?!)».

împreună cu maĭ mulțĭ boerĭ și cu 40 de catârĭ și cămile, carĭ ducéŭ comorile luĭ cele maĭ preciόse. Se povestesce că în momentulŭ când Domnitorulŭ se gătia să-șĭ dée sabia în mânile învingĕtorilorŭ, unŭ ofițerŭ turcŭ se încercă să-lŭ ucidă, dar nu isbuti, căcĭ acela fu ucisŭ de altă lovitură de sabie ce-ĭ dete unŭ ușeriŭ».

Vol. II, pag. 142.

D. profesorŭ Erbiceanu a publicatŭ în Revista teologică, No. 28 (Noembre 1886, Iașĭ), unŭ estrasŭ din Ἱστορία τῶν ἐτῶν 1787 și 1788 παρὰ A. Λ., tipărită în Veneția la 1791. Comparândŭ acestŭ estrasŭ cu scrierea luĭ Becattini o găsirămŭ identică. A luĭ Becattini e tipărită la Veneția și totŭ în 1791. Care pe care s'a copiat dintre A. Λ. și Becattini? Eŭ presupunŭ că A. Λ. este greculŭ plagiatorŭ. De aceea nicĭ potŭ să citezŭ acestŭ fragmentŭ, care, câtŭ privesce episodulŭ prinderel luĭ Ipsilante, nu este decât o traducere din Becattini.

... a faptulŭ prindereĭ luĭ Ipsilante, cu bo... ... ară a bănui sinceritatea Domnitoruluĭ ... a nemţiĭ mergêndŭ la Iaşĭ, speraŭ că vorŭ ... aceea ce nerealizându-se, se vĕdură siliţĭ ...

... din Iaşĭ avu de consecinţe, că Ibraim ... scrie Becattini, fugi la Galaţĭ. Becat... această victorie a austriacilorŭ (2). Pare că ... căcĭ colonelulŭ Fabbris fu nălţatŭ la ... Banŭ, după o gravură austriacă, din 1788, ... s'ar fi întêmplatŭ maĭ departe de Iaşĭ. ... de trădarea luĭ Ipsilante, femeea luĭ ... maltrataţĭ de Turcĭ, închişĭ şi despoiaţĭ. ... protecţiunea ce căutară a le da Choiseul ...

... est réduite au dernier degré de l'infor... n'avait pas cru devoir acheter la bien... accuse publiquement de trahison, soutient ... laissé prendre à dessein. Enfin, Mr., ... avec l'Envoyé de Prusse, pressé la ... famille. La Princesse a été enlevée de ... destinée aux malfaiteurs. Son fils unique, ... la perte recente de sa femme a été em... la question pour savoir où sont les ... qu'environ deux millions placés chez ... objecte l'assertion de l'Ambassadeur ... fait passer plus de vingt à la banque ... les ordres du Visir. Je crains qu'ils ne ... cette accusation il ne croie rejeter sur le ... justifier par là les mauvaises dis...

... a jeté les yeux sur sa famille ... que la Porte ne fasse éprouver ... M. le Prince de Kaunitz a prié ... du Roi à Vienne de demander ... cette famille tous les bons offices ... dont elle est menacée. Le Roi a ... espère que vous obtiendrez qu'on ... vivre paisiblement dans l'ob...

XXXII.

Austriacii nu apěră Iaşii. Boierii cerŭ din noŭ intrarea Ruşilorŭ.

Intrarea în Iaşi a Austriacilorŭ aŭ pututŭ fi ocasiune de speranţă de apěrare pentru locuitorii capitaliei Moldovei. Acéstă speranţă fu de fórte scurtă durată. Fabris nu era îndestulŭ de tare ca să se mănţină în Iaşi contra unei oştiri mai mari de turci şi deci abié intratŭ în Iaşi la 8 April 1788, el declară mitropolitului şi boerilorŭ rěmaşi acolo, că vré să se retragă neîntârḑiatŭ. Atunci gróza cuprinse pre mitropolitŭ şi pre cei rěmaşi în ţéră şi, sub boldulŭ acestei gróze, mitropolitulŭ Leonŭ şi boierimea adreséză îndată (la 9 Aprilie) lui Rumianţov următórea scrisóre, rugându-lŭ să grăbéscă intrarea armatei rusesci în Moldova:

«*Pré luminate generalŭ anşefŭ, alŭ Nostru întru totŭ nădăjduitŭ mare făcětorŭ de bine.*

«Ne mai remânêndu-ne altă nădejde ca să scăpămŭ de primejdia cei de istovŭ perḑeri, iată şi acum, prin acestŭ înadinsŭ trimisŭ alŭ nostru, năzuimŭ iarăşi la Inaltă Milostivirea a *ei Impěrătescĭ măriri* şi prin acésta către înălţimea ta smerită scrisóre, cu multă plecăciune şi cu ferbinţi lacrimi, căḑêndŭ cu toţi de obşte, parte bisericéscă şi politicéscă, punemŭ de faţă starea nóstră cé vrednică de plângere, şi cele umilite rugăciunile nóstre, ca să se milostivéscă spre noi Impărătésca mărire, şi prin ale sale împěrătesci arme de subt comanda înălţimei tale, cum şi prin a înălţimei tale mijlocire şi iubire de ómeni, să ne izbăvimŭ de gróznica primejdie a perḑěrei, de care suntemŭ îngroziţi. Căci sciutŭ să fie Inălţimei Tale, că după biruinţa ce s'aŭ mai făcutŭ în trecutele ḑile asupra Turcilorŭ de către Kesaricescile oşti, la loculŭ ce se numesce Larga, trei césuri mai susŭ de Eşi, eri sâmbătă, Aprilie 8, aŭ venitŭ aici în Iaşi un corpos de vr'o şase—şapte mii óste Kesaricéscă, şi fugêndŭ Turcii în giosŭ câţi mai

---

scurité à laquelle sa catastrophe les dévoue. Je ne crois pas que pour y parvenir vous ayez besoin de combattre le prejugé qu'on peut avoir sur sa trahison, mais une des plus grandes preuves qu'il ne peut en être accusé, est qu'il a laissé sa famille entre les mains du G. Seigneur. Quoi qu'il en soit, Mr., vous ferez valoir le mieux qu'il vous sera possible l'intérêt qne S. Majesté prend à cette famille, d'après la recommandation de l'Empereur, et vous tacherez de convaincre les Ministres de la Porte qu'il peut arriver des circonstances où ils se féliciteront d'avoir donné un exemple de modération en ne confondant point les innocents avec ceux qu'il croiraient coupables».

Veḑi Hurmuzake, L. citatŭ.

era, aŭ prinsŭ Kesaricescii pe Domnulŭ de aice *Alexandru Ipsilante* şi-lŭ ţinŭ în pază. Iar astă-ḑí ni s'aŭ datŭ rĕspunsŭ de la Polcomnicului Comandir, cum că nu are poruncă să sté aicea, ci iarăşĭ fără zăbavă iaste să se întórcă înapoĭ cu corposulŭ sĕŭ şi cu Domnulŭ robitŭ. Deci de va fi una ca acésta, cunoscutŭ şi sciutŭ iaste, că îndată Turciĭ şi Tătariĭ ce sunt în părţile de josŭ a ţĕreĭ, negreşitŭ trebue să ne iée în picióre şi să pue sabie şi focŭ orĭ pe unde vor ajunge. Ne rugămŭ dar iarăşĭ din adânculŭ inimeĭ, vĕrsândŭ lacrimĭ cu jalnică plângere: milostiviţi-vĕ asupra a atâta norodŭ creştinesc şi izbăviţi-ne cum maĭ ingrabă de obştéscă perḑare ce ne stă asupră. Trimisulŭ nostru carele va închina Inălţimeĭ tale acéstă smerită din partea nóstră scrisóre, are sciinţă din destulŭ, ca să arĕte Inălţimeĭ tale, prin cuvêntŭ, grija şi temerea nóstră, cumŭ şi starea lucrurilorŭ din părţile acestea.

Noĭ aşteptămŭ cu însetată dorire, sosirea aicea cum maĭ ingrabă a *impĕrătescilorŭ* arme, ca să ne isbăvéscă de frica robieĭ varvarescĭ a Agarineanilorŭ. Nădăjduimŭ să nu fie trecută cu vederea cererea şi rugămintea nóstră celorŭ de o credinţă supuşĭ, şi remânemŭ a Inălţimeĭ tale către Dumneḑeŭ smeriţiĭ rugătorĭ» (1).

Leon, Mitropolitŭ Moldoveĭ.

Din Iaşiĭ Moldoveĭ
1788, Aprile 9.

Pré plecaţĭ slugĭ
(NB. Nu este altă semnătură).

Se maĭ trămite de mitropolitŭ şi boerime o petiţiune şi directŭ către Impĕrătésa, cerêndu-ĭ, în un stilŭ oribilŭ, să dé voie Moldovenilorŭ a-ĭ trămite o «diputaţione» ca să o asigure de devotamentulŭ Moldoveĭ şi de trebuinţa eĭ ca să nu întârḑie óstea ruséscă a intra în ţéră. Eată acestŭ actŭ ciudatŭ:

«Tótă suflarea norodului pravoslavnicŭ şi maĭ cu prisosinţă eparhiile acestea [illegible] dobânditŭ umbrirea apĕrăreĭ întru buna sa vieţuire, se sprijinesce întru [illegible]plătórele nevoĭ şi primejduitórele momenturĭ din pragulŭ pristolului vostru, [illegible] unde aiure atîrna întru a sa mîntuire. Césulŭ acesta alŭ întêmplărilorŭ [illegible] de acumŭ ne face ca cu cele maĭ umilite glasurĭ să strigămŭ şi să ce[illegible] suspinătóre lăcrimare toţĭ, noĭ Moldoveniĭ, prin unite plecărĭ, îndurarea [illegible] alŭ nostru, *prin o sprijinire fără de mijlocire şi trecere de vreme* [illegible] *cele pravoslavnice*, ca prin pajora ocrotireĭ semnuluĭ Impĕrătesceĭ [illegible] să ferimŭ o vĭaţă a nóstră, care se învăluesce în cugetările primej[illegible] iar a ruga pre atot Puterniculŭ împĕratŭ pentru proslăvirea [illegible] Iar credincioşiĭ pravoslavniciĭ Moldovenĭ ceĭ cu bună cugetare [illegible], după starea cé de acumŭ a Patrieĭ nóstre, după puterea [illegible] însuşindŭ către gătirile celorŭ trebuinciόse ceea ce se puté, [illegible] nădăjduindŭ la Indurarea Vóstră, vomŭ jărtvi cugetările [illegible] către aceste apĕrătorĭ puterĭ, ce le aşteptamŭ pentru [illegible] lungă înălţarea glasurilorŭ celorŭ rugătorĭ. Pentru acésta

(1) [illegible]
(2) [illegible] 1769–1800 de V. A. U. Bucurescĭ, 1889.

cu sfială cutezămŭ a adăogi: să fiĭ milostivŭ a primi o mângâere a sufletelorŭ nóstre: trimeterea la piciórele praguluĭ Vostru a uneĭ *diputaţione* (sic), pré bună şi credinciósă, cu nemărginirea mulţămirilorŭ nóstre celorŭ lăcrimătóre şi cu năzuire la limanulŭ Pravoslavieĭ, dela care se va încredinţa şi pentru rîvna nóstră şi pentru întêmplătórele nevoĭ.

«A împĕrătesceĭ, monarhicesciĭ vóstre măririĭ pré plecaţiĭ şi credincioşiĭ supuşĭ» (1).

Din causa întârdiereĭ Ruşilorŭ de a intra în ţéră, Iaşiĭ se deşertară de toţĭ cariĭ putéŭ se trécă Dunărea. Mitropolitulŭ şi boĭerimea care nu se dusese cu Ipsilante fugiră pe unde putură. Mitropolitulŭ în 28 Iunie 1788 era la M-rea Slatina.

XXXIII.

Manolache Roset.

Intre aceste Pórta avêndŭ nevoie să esiste în Moldova o autoritate naţională, ca să facă pe câtŭ posibilŭ a gravita în jurulŭ eĭ pre ţĕraniĭ Moldovenĭ, se grăbi a numi Domnŭ în loculŭ luĭ Ipsilante pre Manole Roset. Drăgicĭ scrie (2) că «acesta era unŭ boĭerŭ trăitoriŭ la Fălciŭ cu o reputaţie destulŭ de bună. Cândŭ vizirulŭ cu urdia turcéscă s'aŭ opritŭ acolo pentru o vreme, luândŭ sciinţă că Nemţiĭ aŭ intratŭ în Iaşĭ şi Ipsilante s'aŭ desvelitŭ a fi cu dênşiĭ şi ajutorulŭ Ruşilorŭ, pe de o parte aŭ scrisŭ (vizirulŭ) la Pórtă arĕtândŭ necredinţa luĭ şi tot-odată avêndŭ trebuinţă pe lângă armie de unŭ poruncitorŭ către ţéră, ş'aŭ aruncatŭ privirea asupra luĭ Manole Roset, ce se înfăţişase la elŭ cu boieriĭ din ţinutŭ, şi l'aŭ numitŭ Domnu Moldoveĭ după împuternicirea ce avé dela Sultanulŭ, ca să scóţă şi să pue Domnŭ pe aceste ţĕrĭ, la întîmplare de trebuinţă, făgăduindu-ĭ şi pentru învestitură după obiceiŭ a scrie să i să trimiţă din Ţarigrad».

Cine era acestŭ Manoli Rosetŭ? Eŭ credŭ că nu e altulŭ decât acelaşĭ Manolache Giani Roset, devotatulŭ Domnŭ efemerŭ alŭ ţĕreĭ muntenescĭ, care nu avu parte de Domnie în urma păceĭ dela Kuciuk-

(1) Din cartea mé „Documinte dintre 1769—1800“ 4° 1889, pag. 25.

(2) Ist. Mold. T. II, pag. 52.

Kainargi (1). Ipsilanti căpĕtă, cumŭ vĕḑurămŭ, domnia în loculŭ luĭ Manoli-Vodă din Craiova și în loculŭ candidatuluĭ uneĭ părţĭ din boĭerime. Era naturalŭ că Manoli-Vodă să fi fostŭ candidatulŭ de Domnie în loculŭ luĭ Ipsilante, trădătorŭ causeĭ turcescĭ. Este o părere ce o întăresce și faptulŭ, că proclamaţiunea ce adreséză el către Moldova, ca să'șĭ vestéscă Domnia, se vede scrisă de unŭ condeiŭ muntenescŭ. Am descoperitŭ acestŭ documentŭ la Mitropolia din Iașĭ în 1886. Eată'lŭ în tótă coprinderea luĭ și cu semnătura fasimilată. Nu să însemne loculŭ de scriere, probă că a fostŭ scrisŭ în cale, unde-va, în tabera turcéscă, séŭ chiar din Turcia:

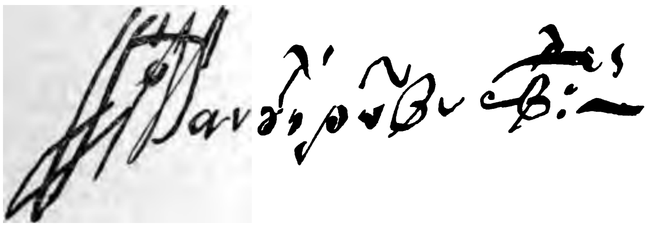
«Iω Manuil V. V. B. M. g. z. Moldavscæ.

«Preosfinţia· ta alesule de Dumneḑeŭ părinte Mitropolitŭ, Iubitorilorŭ de Dumneḑeŭ părinţilorŭ episcopĭ, prea cuvioșilorŭ archimandriţĭ și egumenĭ de pe la sfintele mŏnăstirĭ și tótă tagma bisericéscă, cinstiţilorŭ dumnévóstră boerilorŭ dintâiŭ și alŭ doilea, dumnévóstră boĭerilorŭ pârcălabĭ și starostĭ, căpitanilorŭ, bulucbașĭ, neguţitorilorŭ, orășanilorŭ, mazilĭ, breslașĭ, vorniceilorŭ de prin sate și tuturorŭ locuitorilorŭ ţĕreĭ Moldoveĭ, sănătate și totŭ binele vĕ poftimŭ dela milostivulŭ Dumneḑeŭ ca să vĕ dăruĭască. De obște vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pré puternica împĕrăţie Devletŭ Ali Osman (a căria putere să o întăréscă Dumneḑeŭ în vecĭ) pliroforisindu-se de amestecăturile ce s'aŭ făcutŭ aicé la Moldova și *dă* (sic) năvălirea neprietenilorŭ, póte din nepurtarea de grijă a obläduitoruluĭ ce a fostŭ, ni-aŭ orânduitŭ pre noĭ Domnŭ și oblăduitorŭ aceĭ ţĕrĭ, dându-ne putere îndestulă ca să curăţimŭ ţéra de ne prietenii împĕrăţieĭ și să o ocrotimŭ despre orĭ-ce împotrivire și necazurĭ: către care ĭată ne-amŭ și pornitŭ «erĭ» și avemŭ nădéjde la mila prea înălţatuluĭ Dumneḑeŭ, că în puţină vreme va intra fiesce-care lucru la orênduĭala sa și ţéra îșĭ va afla odihna și rĕpaosulŭ eĭ. Pentru care nu amŭ lipsitŭ a vĕ însciinţa de acésta, ca să vĕ veselițĭ și să vĕ bucuraţĭ cu toţiĭ, rugândŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru buna starea prea puterniciĭ împĕrăţiĭ și a nóstră și a vĕ sfătui părintesce ca să nu vĕ amăgiţĭ după *măgliselele* neprietinilorŭ ce vĕ arétă cu felurĭ de făgăduelĭ, căcĭ tóte acelea sunt vremelnice și fără de temeĭ, și ceĭ ce se amăgescŭ rĕmânŭ înșelaţĭ și căiţĭ până în sfîrșitŭ, dape cum aveţĭ pildă *pă* ceĭ ce aŭ creḑutŭ unele ca aceste, că nu numaĭ aŭ fostŭ pricinuitorĭ de rĕŭ și stricăcĭunea patrieĭ lor, ci șĭ-aŭ pĭerdutŭ și tóte averile, încă până în sfîrșitŭ uniĭ și vĭaţa; ci ca uniĭ ce sciţĭ cu câtă îndestulată și norocită petrecere aţĭ fostŭ sub stăpânirea prea puterniculuĭ Devletŭ, trăindŭ desfăţaţĭ în milĭ și în privileghĭurĭ împĕrătescĭ, moșiĭ

(1) Póte proba acéstă asertiune și faptulŭ, că în sigilinlŭ pusŭ sub Manifestŭ, se vede nu numaĭ bourulŭ Moldoveĭ ci și stema Munteńescă, după obiceĭulŭ luatŭ de ceĭ carĭ fuseseră când-va domni și la o ţéră și la altă. Văcărescu Enache spune că „Pre înaltulŭ Devletŭ făcu Domnŭ Moldoveĭ pre Manoil-Vodă, încă dela Sofia mergêndŭ spre Belgradŭ, care (Manoilŭ) trecêndŭ pe la Nicopole și pe la Bucurescĭ aŭ mersŭ la Iașĭ. (Tesaurŭ II, pag. 296). Decĭ nu era boĭerulŭ din Fălciŭ de care grăesce Drăghicĭ.

și strĕmoșiĭ, cum și înșivĕ, care vĕ aflațĭ acumŭ, stăpânindu-șĭ fieșĭ carele moșiile și pămênturile luĭ nesupĕratŭ între atâta sumă de anĭ. se vĕ arĕtațĭ acumŭ cu prothimie, maĭ vîrtosŭ d-tră boĭorilorŭ i dregătorilorŭ, ca uniĭ ce suntețĭ căpeteniĭ și otcârmuitorĭ celorŭ maĭ micĭ, se vĕ silițĭ în totŭ chipulŭ de a găsi mijlocŭ ca să năvălițĭ la domnésca nóstră milostivire împreună cu câțĭ alțĭ din locuitorĭ vețĭ putea să venițĭ la noĭ, *unde vețĭ audi că ne aflămŭ* și nu numaĭ cinste și milă vețĭ dobândi acumŭ, ci va fi cunoscută și în urmă slujba și *sadacatulŭ* acesta la totŭ némulŭ d-tră, a câștiga dela pré puternica împĕrăție milĭ îndestulate și privileghiurĭ; și câtŭ despre partea otomanicescilorŭ nóstre oștirĭ să nu avețĭ nicĭ o grijă și îndoĭală, pentru că aŭ datŭ strașnice poruncĭ împĕrătescĭ și ale nóstre ca să nu supere *pă* raia întru nemică. Iar ceĭ ce nu vețĭ avea mijlocŭ de o cam dată a scăpa și a veni la noĭ se vĕ depărtațĭ din prejurulŭ neprietenilorŭ, spre a nu se întêmpla unuĭa ca aceluĭa primejdia aceea ce o aduce ĭuțimea resboĭuluĭ, de care nimenĭ nu póte scăpa, nicĭ putemŭ noĭ sprijini atuncĭ aflându-vĕ lângă prietenĭ. Ci dar ascultați-ne sfaturile carĭ părintesce vĕ dămŭ la acésta și punețĭ silințe verĭ-care și verĭ din ce tréptă arŭ fi, de năvălițĭ cu îndrăsnélă la mila nóstră, ca din preună cu d-tră se putemŭ ocroti săraca țéră spre a o aduce la starea eĭ și vețĭ cunósce în faptă mila Domnieĭ mele și bună oblăduire cu milostivire cătră toțĭ care o avemŭ în cugetŭ a o sevêrși fiindu-ne milă de țéra acésta, ca uniĭ ce suntemŭ și noĭ *ca unulŭ* din patrioțĭ, dupre cum ne scițĭ și pe noĭ și némulŭ nostru. Așișderea și prea sfințiilorŭ vóstre părinților arhiereĭ, dupe datoria ce avețĭ să îndemnațĭ cu învĕțăturĭ și povățuirĭ *pă* orĭ câțĭ din pământenĭ vețĭ putea ca să urmeze dupe cum le scriemŭ, fiindŭ spre binele și folosulŭ lorŭ, și așteptămŭ fără zăbavă venirea lorŭ cătră noĭ spre a le da cuvinitele méle povățuirĭ pentru paza și buna otcârmuire a săraceĭ țĕrĭ, și fițĭ sănătoșĭ.

Iscălitŭ : 1788, 12 Iunie.

folio f. mare.

Iω M
Ambele mărcĭ.
1788
P C
B B

XXXIV.

Mavrogheni și Domnia Moldoveĭ. Proclamațiunea luĭ cătră Moldovenĭ. Acte de Domnŭ Moldoveĭ. Confiscarea moșiilorŭ luĭ A. Ipsilante.

Domnia Moldoveĭ înainte de numirea luĭ Manole Roset, o vedem disputată cu stăruință de către Mavrogheni. Oștirea luĭ, din Focșanĭ opera deja în Moldova, când Ipsilante fu prinsŭ de Austriacĭ. Mavrogheni, aflândŭ de întêmplarea luĭ Ipsilante, adreséză, în 13 Aprilie 1788, o proclamațiune cătră locuitoriĭ județelorŭ Moldoveĭ și în deosebĭ celorŭ aĭ județuluĭ Putneĭ, prin care le spune că «audindŭ Domnia mé întêmplarea de acolo din Moldova, cumŭ ațĭ rĕmasŭ fără Domnŭ, ca nesce oĭ fără păstorŭ, acumŭ la acéstă vreme resvrătită și socotindu-ne la câtă grijă și spaimă va fi adusŭ acéstă întêmplare, ne-aŭ cuprinsŭ multă durere și milă de voĭ». N. Mavrogheni îĭ asigură, decĭ, căcĭ îĭ consideră ca pe proprii sĕĭ supușĭ, [illegible] va griji de liniștea și pacea lor ca și de a locuitorilorŭ Munteneĭ.

Eată întregŭ actulŭ:

[illegible] ce s'aŭ scrisŭ la județe în Moldova, în 1788, Aprilie 13.

[illegible] cuvioșilorŭ archimandriți, egumenilorŭ și epitropilorŭ de pe la sfintele [illegible] și schiturĭ, molitfelorŭ vóstre protopopĭ, preoți și diaconĭ i d-vóstră [illegible] seŭ boierilorŭ, ce sunteți fără de dregĕtoriĭ, mazililorŭ, breslașilorŭ, [illegible] neguțitorilorŭ, orășenilorŭ, pârcălabilorŭ, sindiilorŭ, și tuturorŭ lo-[illegible] de prin tóte satele ținutuluĭ . . . . . din Moldova, sănĕtate. De [illegible] în scire, că audindŭ Domnia mé întêmplarea de acolo din Mol-[illegible] rĕmasŭ fără de Domnŭ ca nisce oĭ fără de păstorŭ acumŭ la [illegible] și socotindu-ne la câtă grijă și spaĭmă va fi adusŭ acéstă [illegible] cuprinsŭ multă durere și milă de voĭ, carĭ sunteți de acelașĭ [illegible] care nu amŭ lipsitŭ printr'acéstă domnéscă a nóstră carte [illegible] și a vĕ vesti tuturorŭ, ca să sciți, că Domnia mé nimicŭ [illegible] cu ceste-l-alte raele ale țĕreĭ nóstre, la paza și ocrotirea ce [illegible] vreme, ci ca unŭ părinte de obște și Domnŭ cu milă [illegible] împĕrătescĭ, precumŭ grijimŭ pentru locuitoriĭ țĕreĭ [illegible] pentru voĭ, ca să nu vĕ primejduiți de cătră vrășmașĭ [illegible] amŭ trămisŭ și trămitemŭ oștirĭ ale nóstre îndestule [illegible] la Focșanĭ, ca să vĕ păzéscă de vrășmașĭ și deosebitŭ [illegible] la partea loculuĭ pentru ocrotirea desevêrșită și [illegible] vremelnică pentru apĕrarea tuturorŭ locuito-[illegible] evangheliel ce dice: «păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ îșĭ [illegible] la mila și ajutorulŭ Domnieĭ mele, fițĭ fără

de nicĭ o grijă şi nu vĕ înfricoşaţĭ şi nicĭ nu vĕ temeţĭ de nimicŭ, că după cum vĕ încredinţămŭ maĭ susŭ Domnia mé, avemŭ tótă grija pentru ocrotirea vóstră şi fiesce-care să vĕ căutaţĭ alişverişurile şi hrana vóstră, fără de a nu vĕ risipi şi fără de a nu vĕ înstrĕina, séŭ de a vĕ împrăştia pe la depărtate locurĭ, păzindŭ înşişĭ voĭ credinţa cea dréptă şi supunerea către Devletuluĭ pré puterniceĭ împĕrăţiĭ, precumŭ suntem datorĭ după lege, fără de a nu vĕ înşela şi fără de a nu vĕ amăgi cineva şĭ din voĭ, a vĕ adăpa în niscare-va cugete rele; şi aşia cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ fiţĭ bine încredinţaţĭ şi nădăjduiţĭ la acestea ce vĕ scrie Domnia mé, rugândŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru biruinţa armelor pré puterniceĭ împĕrăţiĭ asupra vrăşmaşilorŭ séĭ» (1). 1788, Aprilie 13.

Maĭ există, din 17 Aprilie 1788, dela N. Mavrogheni şi alte proclamaţiunĭ către Moldovenĭ (2).

N. Mavrogheni maĭ vestesce Moldovenilorŭ, în 25 Aprilie anulŭ 1788, că ceĭ carĭ arŭ voi să se adăpostéscă în Muntenia, din causa resvrătirilorŭ şi a resmeriţeĭ, vorŭ fi primiţĭ de dênsulŭ cu braţele deschise:

«Pré cuvioşilorŭ arhimandriţĭ, egumenĭ după la sf. mŏnăstirĭ, d-vóstră boierilorŭ d'ântêiŭ şi alŭ doilea, d-vóstră boerilorŭ pârcălabĭ şi starostĭ din ţinuturile Moldoveĭ şi neguţĕtorilorŭ de acolo, sănĕtate! Aflămŭ Domnia mé de resvrătirea ce este într'acé patrie, şi socotindŭ că póte uniĭ nu veţĭ fi sigurĭ şi odihniţĭ pe la locaşurile şi locurile unde vĕ aflaţĭ şi pentru ca nu cum-va din pricina acésta să arĕtaţĭ că siliţĭ aţĭ fostŭ de nevoĭe pentru adăpostulŭ vostru a vĕ trage prin părţĭ şi locurĭ ne călcate de vrăşmaşŭ, ĭată de obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, ca să arĕtaţĭ şi celor-l-alţĭ, tuturorŭ deobşte, cumŭ că verĭcarĭ nu se vorŭ otărî de a şedé pe locurile séle şi vorŭ vré a se trage pentru ocrotirea şi siguranţa lor şi a caselorŭ şi a averilorŭ lor, bine să fie încredinţaţĭ cu toţiĭ de obşte, că Domnia mé cu părintescĭ braţe deschise nu numaĭ vĕ primimŭ la Focşanĭ şi în pămênturile ţĕreĭ nóstre (după cumŭ pentru acésta am

---

(1) Cod. No. XVII, fila 292 verso coprinde o copie ceva alterată

(2) Proclamaţie la judeţele Covurluĭ cu oraşulŭ Galaţĭ, la Tecucĭ, Tutova, Bacăŭ, 1788, Aprilie 17.

«Pré cuvioşilorŭ archimandriţĭ, egumenĭ, etc. de obşte vĕ facemŭ în scire etc. (precumŭ în proclamaţia de maĭ susŭ) apoĭ termină aşa: «Ci dar după ce veţĭ primi acéstă a nóstră domnéscă vestire să vĕ întórceţĭ ĭar la locurile vóstre câţĭ se va fi strĕmutatŭ şi apucându-vĕ de lucrulŭ pămêntuluĭ să vĕ căutaţĭ hrana şi chivernisé la vóstră, facêndu-vĕ alişverişurile fără a nu vĕ înfricoşa şi a nu vĕ speria, că după cumŭ vĕ încredinţămŭ, nu veţĭ petrece nimicŭ...» (restulŭ apróрe identicŭ ca în proclamaţia de maĭ susŭ).

Cod. No. XVII, fila 293.

Proclamaţiĭ la Bârlad, la Vasluĭ, şi la cele-l-alte judeţe din Moldova, din Aprilie 19, 1788 încă posedemŭ şi le dămŭ în anexele de la acéstă pagină.

Veḑĭ şi Cod. XVII, fila 294.

scrisŭ şi am poruncitŭ cinstitului şi credinciosului boierului Domniei mele Costake Kiani biv vel Clucerŭ, Caimacamului ce se află la Focşani, şi încă să sciţi că vĕ vomŭ ocroti şi vĕ vomŭ păzi cu tótă străjuirea şi osirdia, întocmai după cum străjuimŭ şi pre cei ai ţĕrei acesteia, nedeosibindu-vĕ nimica de dênşii; cumŭ şi carii veţi vré şi veţi pofti şi vĕ va fi mai îndemână a vĕ trage la Brăila, puteţi merge cu îndrăznélă şi fără de nici o îndoială, unde ca pre nisce raele credinciόse şi supuse ale Devletului pré puternicei Impĕrăţii primiţi veţi fi şi acolo şi veţi avé totŭ ajutorulŭ de ocrotire şi *«emniet»*. Ci dar, ca să fiţi fără de rĕspunsŭ şi înaintea lui Dumnedeŭ şi a stăpânilorŭ, nu amŭ lipsitŭ a vĕ arĕta şi acésta prin domnescele nóstre cărţi, la cari încredinţându-vĕ să fiţi următori a vĕ trage la aceste numite locuri, câţi nu veţi puté sta pe la casele şi pe la satele şi oraşele vóstre. Pentru care amŭ scrisŭ Domnia mé şi la luminatulŭ Ibrail Muhafezu şi la cinstitulŭ Ibrail Nazir, şi fiţi sănătoşi» (1). 1788, Aprilie 25.

N. Mavrogheni nu numai că adreséză proclamaţiuni ca acestea la Moldoveni, ci şi face acte de Domnŭ, căci numesce ispravnici în unele judeţe, în cursulŭ lunei lui Mai, 1788. Eată pitaculŭ de rânduire de ispravnicŭ la judeţulŭ Tecuciŭ, din Mai, 1788:

«Dat-amŭ Domnésca nóstră carte . . . . . . pe carele l-amŭ orânduitŭ Domnia mé ispravnicŭ la ţinutulŭ Tecuciului din Moldova, împreună cu . . . . ca unindu-se la tóte trebile ţinutului cu numitulŭ tovarăşulŭ sĕŭ, şi păzindŭ pe deplinŭ bunele Domniei mele învĕţături şi porunci ce i-amŭ datŭ, să aibă a fi cu multă purtare de grijă şi priveghere, ântêiŭ pentru paza şi ocrotirea locuitorilorŭ de către ómeni rĕi şi împotrivitori, apĕrându-i şi ferindu-i de ori-ce împotrivire şi nedreptate, spre a-şi puté avé odihna şi liniştea lorŭ după bună-voinţa Domniei mele, aşişderea să caute cu silinţă tóte pricinele şi păsurile lŏcuitorilorŭ ca să-i odihnéscă şi să-i aşede, mulţămindu-i pe fiesce-care de dreptulŭ lui; către acestea, atâtŭ numiţii ispravnici să se feréscă în totŭ chipulŭ de jafuri şi nedreptăţi, cât şi pe ómenii şi zapcii lorŭ să nu-i îngăduiască a năpăstui şi a jăfui pe cinevaşi cu câtŭ de puţinŭ, căci şi pentru aceia vorŭ avé însuşi a da sémă; şi aşia slujindŭ bine şi cu credinţă, vorŭ câştiga mila şi cinstea-i dela Domnia nóstră. Pentru care poruncimŭ Domnia mé şi molitfelorŭ vóstre protopopi, preoţi, diaconi i vouĕ buluc-başilorŭ, căpitanilorŭ, slujitorilorŭ, mazililorŭ, breslaşilorŭ, vorniceilorŭ de prin sate şi tuturorŭ locuitorilorŭ ţĕrani, toţi aveţi a cunósce pe numitulŭ boierŭ alŭ Domniei mele de Ispravnicŭ şi purtătorŭ de grijă vouĕ, dându-i supunere şi ascultare, ca să pótă săvârşi poruncile Domniei mele. Tolico pisah». 1788, Maiŭ, 15.

Mavrogheni nu urmări numai domnia din care fugi Ipsilante, ci şi averea lăsată de elŭ în Muntenia. Elŭ scrise Vizirului la Sofia şi

(1) Cod. XVI, fila 296 verso.
NB. Este şi traducerea în grecesce a acestui actŭ, la fila 297.

de acolo dobândi firmanulŭ (1) prin care, în Iunie 1788, Pórta autoriză pre Domnitorulŭ Mavrogheni să confisce pentru sineșĭ totŭ avutulŭ lui Ipsilante din Muntenia. In urmă, în August, acestŭ avutŭ Mavrogheni ilŭ trecu cu următorulŭ hrisovŭ pe numele luĭ Iosif, unulŭ din ceĭ treĭ fiĭ aĭ săĭ (ceĭ-l-alțĭ douĭ eraŭ Constantin și Petru):

Hrisovulŭ ce aŭ datŭ Măria sa pré Inălțatulŭ nostru Domnŭ, pré iubitŭ fiuluĭ măriei séle Beizadea Iosif, pentru tóte acareturile fugituluĭ Domnŭ Alexandru Vodă Ipsilante, ce le are cu firmanŭ împĕrătescŭ, cum-că le-aŭ 'hărăzitŭ fiuluĭ Măriei séle.

«După împĕrătesculŭ și vredniculŭ de închinăcĭune firmanŭ, ce ni s'aŭ datŭ la 21 ale Ramazamuluĭ 1202, pentru tóte acareturile și lucrurile de aicĭ din țéră ale fugituluĭ Domnulŭ Moldoveĭ Alexandru Vodă Ipsilante, ce a pribegitŭ la vrășmașĭ într'acéstă vreme de rĕsboiŭ, în care se cuprinde cum-că puternica Impĕrăție, (Domnulŭ Dumnedeŭ să-ĭ înmulțéscă stăpânirea), cunoscêndŭ grelele cheltuelĭ ce facemŭ Domnia mé cu mulțimea oștirilorŭ pentru paza țĕriĭ și cu

---

(1) Eată firmanulŭ:

Firmanulŭ pentru acareturile fugaruluĭ Domnulŭ Moldoveĭ Alecsandru Ipsilante, ce le-aŭ dăruitŭ Impĕrăția Măriei séle pré Inălțatuluĭ nostru Domnulŭ Țĕriĭ Românescĭ, Nicolae Petru Mavrogheni Vvd. Iunie, 1788.

«Alesule dintre Domnĭ aĭ némuluĭ Mesieĭ, stăpânule acelorŭ marĭ din tagma luĭ Isus, celŭ ce escĭ acumŭ Domnŭ Țĕriĭ Românescĭ, Mavrogheni Nicolae Vvd., săvârșiturile să-țĭ fie bune. Ajungêndŭ acestŭ Impĕrătescŭ semnŭ, în scire să fiă, că de vreme ce s'aŭ arĕtatŭ din cele scrise ale téle și din tefteru ce s'a trimisŭ, cum că fugindŭ Domnulŭ Moldoviĭ, pre în pământulŭ Țĕriĭ Româneștĭ are îndestule acareturĭ; de vreme ce s'a arĕtatŭ la pré Inălțata Pórtă, ca după tefterulŭ, orĭ să se vêndă numitele acareturĭ despre partea *Mirie* la ceĭ ce vorŭ vré să cumpere, séŭ prin împĕrătéscă poruncă de o dată să se facă zaptŭ veniturile numitelorŭ acareturĭ; de aceea dar, fiindŭ că amŭ cunoscutŭ cheltuelile cele marĭ care le facĭ cu oștirile, și lângă acésta fiindŭ încă cunoscută de toțĭ, că se cade despre partea pré Inaltuluĭ Devletŭ să țĭ se facă ție ajutorŭ și înlesnire la trebile și slujbele ce sunt asupră-țĭ, după încredințarea ce avemŭ, cum că numitele acareturĭ aŭ îndestulŭ venitŭ; ĭată după Impĕrătésca mé multă iubire ce avemŭ către tine, pentru cunoscuta credință și sîrguință ce aĭ arĕtatŭ, te-amŭ miluitŭ hărăzindŭ Impĕrăția mé ție numitele acareturĭ; decĭ spre încredințare s'a datŭ acestŭ Impĕrătescŭ alŭ meŭ firmanŭ care țĭ s'a trămisŭ. Ci dar după împĕrătésca mea iubire ce avemŭ către tine, cumŭ s'a disŭ maĭ susŭ, pentru multa ta credință și sîrguĭală încredințându-te bine cum că te-am miluitŭ cu numitele acareturĭ, le veĭ lua întru nestrĕmutata-țĭ stăpânire, după voința ta, și veĭ pune tóte silințele téle, spre săvêrșirea Impĕrăteștilorŭ mele poruncĭ, cu tótă credința și sîrguĭala; pentru care acestea s'aŭ datŭ acestŭ Impĕrătescŭ firmanŭ care s'aŭ scrisŭ la *21 ale Ramazamuluĭ, 1202 în Sofia.*»

iubire de dreptate şi cu milostivire judecândŭ cum că pentru acele grele cheltuelĭ şi pentru truda şi multa osîrdie ce avemŭ, se cade despre partea pré Inălţatuluĭ Devletŭ a se da nouă ajutoru şi înlesnire la trebile şi slujbele Impĕrătescĭ ce sunt asupră-ne, ne-aŭ miluitŭ Impĕrăţia cu tóte numitele acareturĭ, hărăzindu-ni-le şi dându-ni-le în nestrămutata stăpânirea nóstră, ca să le facemŭ zaptŭ după tefterulŭ ce ni s'aŭ trămisŭ, şi să le metahirisimŭ după a nóstră bună-voinţă; decĭ după puterea Impĕrătesculuĭ firmanŭ, tóte aceste lucrurĭ ca nisce bune ipostatice ale Domnieĭ mele, câştigate cu slujbă şi cu multă trudă din mila împĕrătéscă, avêndŭ asupra lor desăvêrşită volnicie şi stăpânire, amŭ bine-voitŭ Domnia mé din părintésca dragoste şi iubire de fiŭ, de le-amŭ hărăzitŭ pré iubituluĭ nostru fiŭ Iosif Mavrogheni Voevod, ca să le ţină şi să le stăpânéscă nestrĕmutatŭ cu desĕvârşită volnicie, tóte, cum anume se arată în deosebitŭ tefterŭ ce ni s'aŭ trămisŭ dimpreună cu Impĕrătesculŭ firman al pré Inălţatuluĭ Devletŭ. Pentru care acestŭ harŭ şi hotărîrea ce amŭ făcutŭ Domnia mé, amŭ datŭ pré iubituluĭ nostru fiŭ acestŭ Domnescŭ şi bine închipuitŭ al nostru hrisovŭ, întăritŭ cu domnésca nóstră iscălitură şi pecete, şi adeveritŭ cu credinţa pré iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ Constandin Voivodŭ, Petru Voivodŭ, şi cu mărturia dumnélor cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boierilorŭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Nicolae Brâncoveanu vel Banŭ, Manolache Brâncoveanu vel Vorn. de Ţéra de susŭ, Scarlat Greceanu vel Vist., Radu Slătineanu vel Vor. de Ţéra de josŭ, Ioan Damaris vel Logof. de Ţéra de susŭ, Costandin Stirbeiŭ vel Log. de Ţéra de josŭ, Nicolae vel Spătarŭ, Ioan vel Post., Dumitrache Fălcoianu vel Cluc., Dumitrache vel Comisŭ, Tudorache Tufénul vel Pahar., Alexandru Văcărescu vel Stol. Gregorie vel Serdarŭ, Mateiŭ Cantacuzino vel Slugerŭ, Stavarache vel Pit., şi Ispravnicŭ hrisovuluĭ acestuĭa Ioan Damaris vel Log. de Ţéra de susŭ, şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta într'alŭ treilea anŭ alŭ Domnieĭ mele, aicĭ la scaunulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, în logofeţia Divanuluĭ, la aniĭ 1788, August 1. (1)

Procit vel Logofĕtŭ.

XXXV.

Domnia luĭ Manole Vodă. Corespondenţa cu Iacob Episcopulŭ de Huşĭ, cu Mitropolitulŭ şi cu boieriĭ.

In Iunie 30 încă Manole Vodă nu era intratŭ în Iaşĭ. La data acésta episcopulŭ Iacob din Huşĭ se afla refugiatŭ prin pădurĭ cu mulţĭ boierĭ compromişĭ faţă cu turciĭ. Acestŭ episcopŭ scrie mitropolituluĭ (care era la Slatina), că la Iaşĭ a intratŭ unŭ paşă şi cu Calga-Sultan dimpreună cu Pah. Mihalache Manu. Maĭ spune acéstă carte a bejănărituluĭ episcopŭ, că în Iunie 29, Stolnicutŭ Arghirache Cuza a aflatŭ dela Vasluĭ, că pe acolo a trecutŭ vătavulŭ de călăraşĭ cu caĭ de olacŭ înaintea Măriel séle luĭ Manole Vodă, «care a fost şi dicêndŭ că póte să se întâlnéscă orĭ pe la Bêrlad, séŭ pe la Te-

(1) Cod. XV, fila 96.

cuciŭ» (1). Urméză de aci o nouă dovadă că nu din Fălciŭ venea noulŭ Domnŭ.

---

(1) Eată scrisórea luĭ Iacob:

Pré sfinţite Stăpâne,

«Cu prea plecate matanii inchinându-mĕ, sărutŭ cinstitŭ blagoslovitórea drépta preosfinţieĭ téle.

Pré cinstita carte a preosfinţieĭ téle, scrisă din Iunie 28, astăḑĭ Iunie 30 cu bucurie o amŭ primitŭ şi fórte m'amŭ bucuratŭ că te afli preosfinţia ta sănătosŭ şi în linişte, mergêndŭ bine până la mŏnăstirea Slatina. Noĭ cu blagoslovenia preosfiţieĭ téle până acumŭ ne aflămŭ şeḑetorĭ totŭ aicé în fundulŭ Brătileĭ, însă alţiĭ din boĭarĭ nimenĭ nu sunt aicé, că s'aŭ împrăştiatŭ cu toţiĭ care pe unde aŭ pututŭ. Insciinţărĭ de aicé: până acumŭ numaĭ unŭ paşa şi cu Calga-Sultan, dimpreună cu pah. Mihalache Manu se află intraţĭ în Ieşĭ. Iar Hanu până acumŭ se află totŭ peste Prutŭ. Turciĭ din Ieşĭ, ḑicŭ uniĭ că se slobodŭ în susŭ până aprópe de Şipote şi într'acoace spre noĭ încă s'aŭ sloboḑitŭ până pe la Kelişóia, luândŭ şi vre-o câte-va cărdurĭ de vacĭ de pe unde aŭ pututŭ găsi şi le-aŭ dusŭ la Ieşĭ. Iată trimiseiŭ preosfinţieĭ téle suretŭ de pe cartea ce-mĭ scrie pah. Mihalache Manu, pe care i-amŭ făcutŭ şi rĕspunsŭ mulţămindu-ĭ de acéstă carte cu mângâiere şi cumŭ că cu adevĕratŭ eŭ mĕ aflu bejănăritŭ în partea Cârligătureĭ cu câţĭ-va ticăloşĭ de ómenĭ ce amŭ pututŭ scăpa, aflându-mĕ acumŭ fugitŭ prin pădurĭ, fiindŭ împreună cu totŭ norodulŭ îngroziţĭ şi la mare lipsă în câtŭ aŭ începutŭ uniĭ să móră de fóme şi nu potŭ eşi de prin pădurĭ, că pe de o parte se slobodŭ Turciĭ din Ieşĭ şi apucă vitele noroduluĭ câte potŭ găsi şi le ducŭ la Ieşĭ: pe de altă parte ne desbracă şi ne jăcuescŭ mulţimea tâlharilorŭ şi a ómenilorŭ celorŭ rĕĭ, ce se află în tóte părţile, aflându-ne în cea maĭ amară şi ticălósă stare. Şi că scoposulŭ meŭ este ca să mĕ tragŭ spre Huşĭ şi că amŭ trimesŭ şi eŭ sureturĭ de bucurie şi de mângâiere de pe acea carte a dumisale, pre la pădurĭ pe unde se vorŭ putea găsi norodulŭ bejănăritŭ şi acumŭ de douĕ ḑile de cândŭ amŭ trimisŭ pe unŭ feciorŭ alŭ meŭ cu rĕspunsŭ la pah. Mihalache Manu şi încă până acumŭ n'aŭ maĭ venitŭ, ce a fi pricina nu potŭ să sciŭ. Mi-aŭ maĭ venitŭ o înştiinţare de la d-luĭ Stolniculŭ Arghirache Cuza, de peste codru, că ierĭ Joĭ, Iunie 29, i-aŭ venitŭ unŭ rĕspunsŭ dela unŭ logofĕtŭ vechilulŭ dumisale ce-lŭ are la Vasluiŭ, cumŭ că arŭ fi trecutŭ vătafulŭ de călăraşĭ pe acolo în caĭ de olacŭ înaintea Măriei Séle luĭ Manole Vodă, care aŭ fostŭ şi ḑicêndŭ că póte să-l şi întâlnéscă orĭ pe la Bârlad, séŭ pe la Tecuciŭ, şi de a fi adevĕratŭ nu sciŭ. Din susŭ nicĭ de la o parte nicĭ unŭ felŭ de însciinţărĭ nu avemŭ nimica, pentru care mĕ rogŭ preosfinţieĭ téle pentru ceva însciinţărĭ de bucurie, ca dor ne vomŭ maĭ mângâia şi noĭ pe aicé în câtă vreme vomŭ maĭ puté sta loculuĭ pe aicé. Osebitŭ să fie porunca preosfinţieĭ téle către feciorii dela Sinescĭ, ca când oiŭ avé a însciinţa pe preosfinţia ta să nu pricinuiască a veni la preosfinţia ta, căcĭ şi alaltă-erĭ i-am chiămatŭ pre toţĭ aicé şi nicĭ unulŭ nu s'a priimit să mérgă la preosfinţia ta cu acéstă însciinţare ce trămiseiŭ acum. Şi cu acésta rĕmâiŭ fiindŭ

A preosfinţieĭ téle pré plecată slugă — 88 Iunie 23.

Iacob, Episcopulŭ Huşuluĭ».

Manole Vodă în efemera sa Domnie s'a încercatŭ să readucă pre boierĭ în ţéră. In acestŭ sensŭ a scrisŭ şi Mitropolituluĭ să se întórcă la Iaşĭ, dar Mitropolitulŭ i-a rĕspunsŭ în August 5 în modulŭ următorŭ :

Pré Inălţate şi milostive Dómne,

«Atâtŭ din cele maĭ dinainte luminate cărţile inălţimeĭ téle, cât şi din acésta, ce ni s'a trimesŭ acumŭ într'aceste ḑile, prea deplinŭ amŭ înţelesŭ folositórele îndemnărĭ ce ne facĭ Inălţimea ta prin părintescĭ şi stăpânescĭ sfaturĭ, pentru să ne întórcemŭ la locurile nóstre, ca să stămŭ împreună a căuta nizamulŭ ţĕriĭ, spre a se aduce la cea d'ântêiŭ bine norocită stare, după cum iaste celŭ singurŭ scoposŭ şi buna-voinţă a pré puterniculuĭ nostru Impĕratŭ şi a celorŭ de mulţĭ anĭ stăpânĭ : noĭ prea Inălţate, precumŭ amŭ maĭ însciinţatŭ Inălţimeĭ téle, îndestulŭ cunóscemŭ că la acéstă hotărîre a drepteĭ socotelĭ, nu numaĭ folosulŭ şi buna stare atâtŭ a nóstră câtŭ şi a ţĕreĭ ne îndémnă a urma, ce şi acea mare datorie a supunereĭ nóstre pentru acele marĭ milostivirĭ care moşiĭ şi părinţiĭ noştri cum şi noĭ amŭ avutŭ şi avemŭ de la pré înălţatulŭ Devletŭ, nu maĭ puţinŭ ne légă. Dar fiindŭ că noĭ suntem opriţĭ aicea prin chipurile ce am arĕtatŭ, n'amŭ lipsitŭ cu tóte acestea *pe sub cumpĕtŭ a face datoria nóstră pre câtŭ ne-aŭ fostŭ în putinţă, sfătuindŭ şi îndemnândŭ atâtŭ pre boieriĭ de a doua stare, câtŭ şi pre mazilĭ i locuitoriĭ ce aŭ fostŭ băjănăriţĭ în părţile acéste, din cariĭ mulţĭ prin îndemnulŭ nostru şi prin arĕtarea celorŭ din partea Inălţimeĭ téle milostive făgăduinţe s'aŭ întorsŭ pre la locurile lor până acumŭ, şi socotimŭ că şi ceĭ-l-alţĭ ce aŭ maĭ rĕmasŭ se vorŭ întórce fără zăbavă, ĭar acumŭ eŭ împreună cu episcopulŭ ce se află lângă mine, după ce amŭ luatŭ acéstă de pe urmă carte luminată a Inălţimeĭ téle, îndată amŭ scrisŭ către d-lor boieriĭ ce se află împrăştieţĭ pre la deosebite locurĭ, ca să vie să ne adunămŭ la loculŭ ce s'a socoti şi sfătuindu-ne să ne luămŭ cuviinciósele mĕsurĭ, să punemŭ în lucrare tótă silinţa pentru să găsimŭ chipŭ şi cale să putemŭ scăpa, ca să năzuimŭ la mila şi acoperămĕntulŭ Inălţimeĭ téle.* Măcarŭ că câtă jale şi durere de inimă simţimŭ oprirea nóstră aicea, cu atâtŭ de multă grózâ şi frică suntemŭ coprinşĭ, ca nu cum-va *întorcĕndu-ne, să ne primejduimŭ a cădea în urgia pré înălţaţilorŭ stăpânĭ, de vorŭ socoti că depărtarea nóstră s'a făcutŭ cu chipŭ de hainlâcŭ şi nu de*

Intr'unŭ colţŭ alŭ pagineĭ a 3-a, ca *P. S.* se maĭ adaugă :

«Dumnealuĭ pah. Mihalache Manu ḑicŭ că se află şeḑĕtorŭ în casele dumisale vist. Mateĭ Canta, puindu-şĭ caiĭ la ceairŭ în grădina cea cu florĭ. Ḑicŭ uniĭ că de când aŭ mersŭ rĕspunsulŭ dela noĭ la pah. Mihalache s'aŭ pusŭ străjĭ turcescĭ tarĭ prin prejurulŭ Ieşuluĭ să nu se maĭ slodódă Turcĭ pe afară ca să facă rĕŭ şi nu scimŭ de va fi adevĕratŭ aşĭa».

Acéstă scrisóre era închisă după cum se închideaŭ scrisorile fără plic şi sigilată cu céră roşă cu pecetea episcopuluĭ, avĕndŭ de a drépta şi stânga mitreĭ literile : *ia cb.*

Formatulŭ sigiluluĭ ceva maĭ mare ca o monedă de 50 de banĭ. Ca suporţĭ scutuluĭ: crucea şi cârja. Mobilierulŭ scutuluĭ nu se póte vedé bine.

nevoie. Cu tóte acestea închiḑêndŭ ochiĭ și încredințându-ne la marea milostivirea și bunătatea cea creștinéscă a Inălțimeĭ téle, totŭ chipulŭ de silință vomŭ pune, precumŭ ḑicemŭ, ca să scăpămŭ și să ne întórcemŭ, avêndŭ după Dumneḑeŭ întărite nădejdele nóstre la acelŭ ighemonescŭ curatŭ sinidisisŭ a Inălțimeĭ téle, la care spânzurămŭ și vĭața și averea nóstră. Și puindŭ pe *acelașŭ inaltŭ Dumneḑeŭ marturŭ făgăduințelorŭ ce amŭ luatŭ dela Inălțimea ta și judecătorŭ apĕrăriĭ și acoperămêntuluĭ ce nădăjduimŭ dela mila Inălțimeĭ téle*. Decĭ dar acumŭ maĭ nainte prin acéstă smerită scrisóre năzuindŭ către Inălțimea ta, cu multe lacrimĭ ne rugămŭ: *Fiĭ milostivŭ asupra nóstră și asupra acestiĭ ticălósă patriĭ și cu chipulŭ* ce Dumneḑeŭ va ajuta Inălțimeĭ téle, *apĕră-ne de primejdiele ce ne îngrozescŭ*, ca de se va fi cunoscêndŭ asupra nóstră vre-o socotélă primejduitóre, să avemŭ *dela Inălțimea ta milostivă sfătuire (or cu ce chipŭ se va socoti), ca să nu intrămŭ de voĭa nóstră în primejdiile de care ne tememŭ*. Pentru care rugându-ne ĭarăși, rĕmânemŭ așteptândŭ celŭ de pe urmă respunsŭ stăpânescŭ alŭ Inălțimeĭ téle» (1).

Boĭeriĭ nu vorŭ să asculte de chiămarea Domnitoruluĭ, căcĭ se temŭ de vre-o cursă și se sciŭ culpabilĭ de ***hainlicŭ***, împreună cu Mitropolitulŭ. Dar cumŭ Muscaliĭ nu se decideaŭ a intra în țéră și ĭarna se apropia, când nicĭ atâtŭ Rușiĭ nu puteaŭ intra, boĭeriĭ din pribegie de pe lângă Austriacĭ scriŭ celor de lângă Rușĭ și-ĭ întrébă de cele ce se maĭ plănuise și décă n'arŭ face bine pre câțĭ-va din ceĭ adăpostițĭ pe lângă tabăra Ruséscă să-ĭ trămită la Iașĭ ca să aĭbă aerulŭ de a reveni cu toțiĭ la datorie, și va fi o încercare de ce rezultate arŭ dobândi boĭeriĭ, décă s'arŭ întórce toțĭ. Iată scrisórea:

«Printr'acéstă scrisóre a nóstră, nu lipsimŭ a cerceta de bună sănĕtatea d-vóstră pe care Dumneḑeŭ să o dăruéscă d-vóstră de a pururea, însciințândŭ pre d-vóstră și pentru noĭ că ne aflămŭ sănătoșĭ, dar cu óre-care paraponŭ, mirându-ne de o mare tăcere ce vedemŭ din partea d-vóstră, care totŭ felulŭ de *ipopsie* ne pricinueșce. Căcĭ nu numaĭ cea din dragoste și din legătura patriotismuluĭ îndemnare a ne da și nouă óreși-care idee de curgerea lucrurilorŭ vedemŭ că cu totŭ aŭ contenitŭ, dar și la cele ce noĭ scriemŭ câte o dată d-vóstră, nu luămŭ rĕspunsŭ. Și paraponulŭ nostru nu póte fi de altŭ, decât că vedemŭ că vremea trece fără nicĭ unŭ rodŭ din cele ce așteptamŭ să câștigămŭ. Ne vedemŭ și pe noĭ și tótă țéra, că nu suntemŭ nicĭ într'o stare și nicĭ putemŭ chipzui de ne-aŭ maĭ rĕmasŭ nădejde de vre-o adăpostire. Și fiindŭ-că d-vóstră orĭ din auḑirĭ prietenescĭ, orĭ din judecata celorŭ vĕḑute mișcărĭ socotimŭ că putețĭ a avé trebuincĭósă sciință asupra acestorŭ aporiĭ, noĭ necontenitŭ amŭ așteptatŭ ca să fimŭ împărtășițĭ cu vre-o însciințare din partea d-vóstră. Cu tóte aceste ĭată

(1) Din cartea mé „Documinte" presintate Academieĭ, 4° 1889 pag. 110.

August 5, fără de nicĭ o semnătură, dar este copie scrisă tocmaĭ din acéstă epocă și de bună sémă din partea Mitropolitului solicitatŭ de Manole Roset, să se întórcă la Iașĭ.

că după cele din trecutele cărţî a măriei séle luî Vodă, care sunt vĕḑute şi sciute de d-vóstră, trămitemŭ la d-vóstră şi pe acésta ce aŭ venitŭ acum ca s'o vedeţî. Înţelepcíunea d-vóstră îndestulŭ va înţelege şi cu adîncime va judeca cele scrise, întinḑêndŭ cugetulŭ şi către cele viitóre nesciute întêmplărî, séŭ maî alesŭ, către cele ce şi lucrurile ceste de faţă facŭ să se prepue. Arhondes, noî cu toţiî ca uniî ce suntemŭ socotiţî de pricinuitorî şi a fericiteî stărî şi a tristelorŭ întêmplărî a norodului, căruïa sórta ne-a pusŭ a fi ceî întâiŭ, şi pentru carele ne aŭ îndatoritŭ a avé tótă priveghierea, cum că suntemŭ legaţî cu o neapĕrată datorie şi multă purtare de grije, nicî într'unŭ chipŭ nu putemŭ a ne lepăda. Decî dar, într'acéstă dată nu lipsimŭ a înşciinţa pe d-vóstră, că după întârḑierea ce se vede că s'aŭ făcutŭ până acumŭ, iaste de prepusŭ, că de se va face şi vr'o poprire de acu înainte, negătirea celorŭ trebuincióse de ernatŭ va fi pricina de a nu erna oştile ruseşcî în pămĕntulŭ Moldoveî şi nestândŭ acelé, ïaste cunoscutŭ că nicî aceste *Kesariecescî* nu vorŭ puté sta, şi va remâné ţéra deschisă şi lăsată ïarăşi pe mânele Turcilorŭ.

Ci dar, ca să nu pătiméscă ticăloşia cea maî de apoî, amŭ socotitŭ noî, aceştî care ne aflămŭ în partea acésta, că de vomŭ puté găsi, să trămitemŭ treî patru din boïeriî ce se vorŭ primi să mérgă la Ieşî, ca să se auḑă că aŭ mersŭ din boïerî. Dar la acésta ceremŭ şi sfatulŭ d-vóstră de găsiţî cu cale ca să se facă acéstă *profilacsisŭ*, séŭ şi din boïeriî ce se află în partea aceïa pe vre uniî ceî veţî socoti d-vóstră, putêndŭ a-î îndupleca să-î trămiteţî ca să se întovărăşéscă cu ceî ce noî nădăjduimŭ să putemŭ găsi spre împlinirea acesteî socotelî. Pentru care poftimŭ ca fără de zăbavă să avemŭ rĕspunsŭ împreună şi cu niscaï însciinţărî ce vorŭ fi. De veţî socoti d-vóstră veţî arĕta şi Înaltuluî grafŭ cartea acésta domnéscă, cerêndŭ şi a Înălţimeî séle părintéscă sfătuire» (1).

Drăghicî scrie, că Manole Vodă nu avu nicî timpulŭ de a primi dela Pórtă insignele Domnescî, şi că, de abïa intratŭ în Iaşî, cu oştî turcescî, a muritŭ acolo şi a fostŭ îngropatŭ la Biserica Domnéscă a sf. Nicolae.

Documentele ce posedemŭ ne spunŭ fapte cu totulŭ din contra aserţiunelorŭ luî Drăghicî.

XXXVI

Moldoveni volintirî. Mavrogheni scrie volintirilor să se dée în partea luî. Căpitanul Viţu. Bătălia de la Vasluiŭ. Cetele rebele urmărite de Mavrogheni şi de Manole Vodă. Choiseul despre óstea acestora. Manole Vodă hain.

Maî ânteiŭ trebue ca să arĕtămŭ, că arnăuţiî carî eşiseră din Iaşî împreună cu Ipsilante, trecură în partea Austriacilorŭ şi se organizară în cete de volintirî duşmane Turcilorŭ şi luî Mavrogheni.

(1) Din cartea mé, „Documente dintre anii 1769—1800“, 1887. Pag. 112.

In fruntea acelorŭ oștirĭ de moldovenĭ ***rebelĭ***, era cu deosebire viteazulŭ căpitanulŭ Vițu, celŭ care tăiasă mâna turculuĭ, care voise să ucidă pre Ipsilante. Acestuĭ căpitanŭ și la alțĭ 7 căpitanĭ Moldovenĭ, adresasă N. Mavrogheni în 16 Maiŭ, 1788, următorulŭ apelŭ:

Cărțĭ ce s'aŭ scrisŭ la căpitaniĭ din ținutulŭ Moldovei.

«Căpitane Vitule i Odobașe, i Baraictarule, Ceaușule și tuturorŭ neferilorŭ dela acéstă căpitănie, sĕnătate! Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că acéstă ré pornire a vóstră, care ațĭ făcutŭ, de ațĭ ridicatŭ capu și v'ațĭ pornitŭ a vĕ împotrivi cu arme asupra oștirilorŭ pré puterniculuĭ Ali Osman Devlet, care ne este datŭ dela Dumnedeŭ stăpânitorŭ, sub a căruĭa umbră ațĭ trăitŭ, voĭ, părințiĭ și némurile vóstre, nu o socotimŭ a fi din însușĭ alŭ vostru cugetŭ, séŭ din vre-o semeție și îndrăznélă cu nebăgare de sémă, ci îndemnațĭ, silițĭ și amăgițĭ fiindŭ de făgăduințe deșérte ale vrășmașilorŭ, care nu le vețĭ puté câștiga nicĭ-odată, ațĭ făcutŭ acéstă rea pornire; însă încredințațĭ să fițĭ, că acéstă urmare, sfârșitŭ bunŭ nu póte avé nicĭ cumŭ, ci, orĭ acumŭ, orĭ maĭ pe urmă, verĭ la unŭ locŭ, verĭ la altulŭ, nu puteţĭ scăpa de osinda morțeĭ, pentru că insușĭ Dumnedeŭ ca unŭ dreptŭ judecătorŭ, face resplătire după fapte fieșĭ-căruĭa. Decĭ audindŭ Domnia mé de numele téŭ, căpitane Vițule, și vrêndŭ să te izbăvimŭ dintr'acéstă înșelăcĭune în care aĭ cădutŭ, ĭată, cu ĭubire de ómenĭ, într'adinsŭ, îțĭ scriemŭ, sfătuindu-te părintesce, ca pre unŭ fiŭ, ca lepădândŭ orĭ ce *fandasie* aŭ băgatŭ în capetele vóstre vrășmașiĭ, să venițĭ la cunoscință, spre a socoti cele din urmă, și spre a nu te înșela la aceste ce sunt tóte trecĕtóre și vremelnice, și acumŭ fiind-că sunt să vie acolea *bairacurĭ* cu puterĭ de oștirĭ rînduite de Domnia mé în partea loculuĭ, căutațĭ și maĭ nainte până a nu sosi acolea oștile nóstre, facețĭ silință de vĕ tragețĭ și venițĭ către noĭ cu plecăcĭune de vĕ închinațĭ și nu numaĭ primițĭ vețĭ fi și nevătămațĭ, fără de nicĭ o primejdie de către zabețiĭ și ostașiĭ noștri, când vețĭ veni cu capete plecate, ci încă și cu dregĕtorie de boerie vĕ voiŭ cinsti și milă vețĭ dobândi dela Domnia nóstră. Iar de nu vețĭ puté maĭ nainte a vĕ trage și a veni către noĭ, facețĭ mijlocire când vorŭ veni asupră-vĕ oștile nóstre, acolea, de eșițĭ înainte cu pricină de a vĕ lovi cu aĭ noștri și deosebindu-vĕ cu mijloculŭ, năzuițĭ cu plecăcĭune închinându-vĕ la oștile nóstre, și ĭată, cu jurămêntŭ strașnicŭ vĕ încredințămŭ pe scumpa vĭața pré puterniculuĭ împĕratŭ și pe capulŭ Domnieĭ mele, că nu numaĭ nu vețĭ petrece vre unŭ rĕŭ, ci vețĭ fi îndoitŭ și întreitŭ maĭ folosițĭ și maĭ câștigațĭ decât cu *volintiria*. Și lângă acésta maĭ folosițĭ vețĭ rĕmâne fără de nicĭ unŭ ponosŭ și hulă, după liniștirea vremeĭ aceștia, a trăi cu odihna, liniștea și cinstea vóstră. Ci dar ascultă-ne, căpitane Vițule, la acestea ce te învĕțămŭ ca pe unŭ fiŭ, părintesce și creștinesce, și urméză cumŭ te sfătuimŭ, fără de nicĭ o temere și fără de nicĭ o îndoĭală și, orĭ aicé venițĭ la Domnia mé cu îndrăsnélă, orĭ în partea loculuĭ de vețĭ vré a remâne în slujbă, avemŭ locurĭ a vĕ orândui, și așteptămŭ să audimŭ a vóstră întórcere și plecăcĭune, ca să ne bucurămŭ și să te cinstimŭ și să te miluimŭ» (1). 1788, Maiŭ 16.

(1) Cond. No. XVII, Arh. Statuluĭ, fila 299 verso.

Căpitanuluĭ Vițu.
» Iane Plastirea.

XXXVII.

Campania din 1788 în Moldova.

Intârḑierea Rușilorŭ de a intra în Moldova înlesnesce luĭ N. P. Mavrogheni conducerea cu succesŭ a campanieĭ, în anulŭ 1788.

Lucrarea energiculuĭ Domnŭ se póte studia de istoric în deosebitŭ, în Moldova și în ţéra Muntenéscă.

Să urmărimŭ maĭ ântâiŭ pre Mavrogheni în Moldova.

Aci, avêndŭ centrulŭ puterilorŭ sale în Focșanĭ, sprijinitŭ pe óstea turcéscă din cetatea Brăileĭ, Mavrogheni 'șĭ desfășură aripa stîngă prin judeţulŭ Putneĭ și alŭ Bacăuluĭ și aripa drépta prin judeţulŭ Tecuciŭ și Tutova naintînd până la Vasluiŭ. Aripa stîngă era naturalmente apĕrată de munţiĭ Vranceĭ iar cé dréptă se ţiné în legătură cu oștirea turcéscă și tătăréscă, carĭ între Prut și Nistru se urcaŭ mereŭ spre Iașĭ și Nordulŭ Moldoveĭ.

In aripa drépta a luĭ Mavrogheni luâ posiţiune după numirea sa de Domnŭ Moldoveĭ, și Manole Vodă cu unele cete de Moldovenĭ, rĕmase nehainite.

Ambele aripĭ ale oștireĭ luĭ Mavrogheni sunt hărţuite nu numaĭ de Austriacĭ, ci și de *volintiriĭ* moldovenĭ trecuţĭ sub drapelulŭ Austrieĭ.

Cu tóte dificultăţile ce întîmpina, maĭ ales din causa ***volintirilorŭ*** rebelĭ, Mavrogheni putu înaintà cu aripa drépta până în judeţulŭ Vasluiŭ, pe când aripa stîngă, se ţiné cu anevoĭe în judeţulŭ Bacăuluĭ și al Trotușuluĭ. Aripa acésta era maĭ mult pe defensivă; cu cé dréptă nainta, sperând a-șĭ combina mișcarea cu aripa dréptă turco-tatară, a căreĭ basă de apĕrare eraŭ cetăţile din Basarabia.

In primele ḑile din Maiŭ 1788 óstea luĭ Mavrogheni bătu la Vasluiŭ ante-garda aripeĭ stînge austriace. După afacerea dela Larga

---

Căpitanuluĭ Nicola.
» Sava.
Izbașa Hagi Jiuca.
Căpitanŭ Capsizul.
Delibașa Gheorghe.
Căpitanŭ Antonie Bekianu.

Austriaciĭ intrară în Iașĭ și cautară a înainta spre Galațĭ, prin Vasluiŭ.

Nu tóte cetele de neferĭ Moldovenĭ s'aŭ hainitŭ. Așia aflămŭ în Maĭ 1788, o cétă de neferĭ comandațĭ de Dumitru, fecĭorulŭ luĭ Moldovanulŭ Ianache, ajutândŭ oștirea luĭ N. Mavrogheni, în bătaia ce acéstă oștire câștigă la Vasluiŭ. Eată actulŭ din care resultă acéstă informațiune:

«Fiindŭ că Dumitru, fecĭorulŭ luĭ Moldovan Ianake Sprinceană s'aŭ arĕtatŭ cu slujbă vrednică ostășéscă la rĕsboĭulŭ ce s'aŭ făcutŭ de către oștirile nóstre asupra vrăjmașilorŭ nemțĭ la Vasluiŭ în ținutulŭ țĕreĭ Moldoveĭ, unde ca un sadacatlăŭ alŭ pré puterniceĭ Impĕrățiĭ, aŭ năvălitŭ asupra vrășmașilorŭ cu bărbăție și i-aŭ lovitŭ și i-aŭ biruitŭ împreună cu oștirile nóstre, ĭată pentru dréptă rĕsplătire slujbeĭ luĭ și pentru ca să facemŭ pildă și altorŭ slugĭ credincĭóse ce se vorŭ arĕta cu vrednicie, i-amŭ datŭ acéstă domnéscă a nóstră carte, prin care otărîmŭ ca să i se dé dela Cămărașia de ocne léfă pe tótă ḑiua câte 10 banĭ, care acéstă milă de léfă să o aĭbă nestrĕmutatŭ în tótă vĭața luĭ și după mórtea luĭ să se dé acéstă milă de léfă la copiiĭ luĭ» (1). 1788, Maiŭ 25.

In urma acestuĭ succes al luĭ Mavrogheni, la Vasluiŭ, ne esplicămŭ decisiunea subită a luĭ Fabris de a abandona Iașiĭ. Austriaciĭ cari cu aripa lor estremă stîngă cercaseră să înainteze spre Vasluiŭ, se deteră îndărăt, întîmpinândŭ forțele luĭ Mavrogheni.

Atuncĭ Mavrogheni simți că Austriaciĭ vor reveni asupra aripeĭ drepte cu atâtŭ maĭ multă înverșunare cu cât aflasă Coburg, că Ibraim-Pașa, comandantulŭ trupelorŭ turcescĭ din Iașĭ făcuse greșală mare, (după ce abandonă Iașiĭ în mânile luĭ Fabris în urma tradăreĭ luĭ Ipsilante) de a nu'șĭ uni trupele cu ale luĭ Mavrogheni, ajunse în județulŭ Vasluiŭ, ci de a apucà calea pe Prut spre Galațĭ. (2).

In asemene stare de lucrurĭ, Mavrogheni ordonă, în 26 Maiŭ 1788, trămiterea grabnică de nouĭ contingente de oștire turco-română. Ghiura Tufecci Bașa ce se afla cu oștire în Buzeŭ, primesce ordinulŭ luĭ Mavrogheni, ca împreună cu «d-luĭ cinstitŭ *Daritan Aga Tur-*

---

(1) Codica XVII, fila 302.

NB. Asemené cărțĭ s'a datŭ și Tonculuĭ, fecĭorŭ luĭ Cara Ivanciu Șiștovliu.

(2) „Questo contratempo (trădarea luĭ Ipsilante) obligo il Bassa Ibraimo a decampare da Iassi e rivolgersi a briglia sciolta verso Galatz. — Becattini T. VII, pag. 143.

nagiu» să mérgă cu trupele lor grabnicŭ în Moldova. Domnitorulŭ dă «Saraskieratulŭ» acestor nouĕ contingente luĭ Daritan Aga (1).

Intre aceste Turcia comisese erórea d'a da domnia Moldoveĭ luĭ Manole-Vodă. Becattini ḑice, că ceea ce a îndemnatŭ pre Turcia să facă pre Manole Domnu Moldoveĭ, (2) a fost dorința ca să dée a crede Europeĭ, că abandonarea Iașilorŭ de Ibrahim Pașa și trădarea luĭ Ipsilante nu aŭ schimbatŭ în nimica starea afacerilorŭ eĭ în Moldova. Becattini însă maĭ adaugă, că Manole Roset plăti cu jumĕtate milion de galbenĭ (?) dreptulŭ de a se urca pe *«un trono dubbioso ed efimero»* pe care în faptă nu se putu suĭ, neputĕndŭ purta decât vanulŭ titlu de Domnŭ (3).

Negreșitŭ era o greșélă din partea Turcieĭ, nu numaĭ de a măhni pre Mavrogheni, care se creḑuse în dreptŭ a lua pentru sine administrațiunea și a Moldoveĭ, dar maĭ cu sémă de a paralisa unitatea de comandă în mișcările trupelorŭ din Moldova.

Cu tótă acéstă eróre, Manole-Vodă, care ilŭ vĕḑurămŭ altă-dată, în Oltenia, destulŭ de bravŭ luptându-se alăturea cu Turciĭ, își combină și de astă-dată puținele trupe ce grabnicŭ se adunară în jurulŭ luĭ, în aripa dréptă a oștireĭ turco-române a luĭ Mavrogheni, și ambiĭ Domnĭ avură câte-va succese.

Aceste succese, contestate de Becattini, sunt mărturisite de *Choiseul*, care în 20 Iuliŭ 1788 (stil noŭ) în unŭ raportŭ alŭ sĕŭ cătră Cabinetulŭ din Versailles, scrie: că după ce «Manol-Bey 'șĭ-a unitŭ trupele séle cu ale luĭ Mavrogheni, Principele Coburg *«n'a pas cru pouvoir résister à un corps supérieur qui marchait à lui»* (4) și a datŭ îndărătŭ. *Choiseul* chĭar adaogă a spune, că ariergarda ósteĭ austriacă a fostŭ bătută de Domniĭ românĭ (5).

Aripa dréptă era așĭa dar în Iulie 1788 stăpână până la Vasluiŭ. Aripa stîngă caută și ea a combina mișcarea sa cu a aceleĭ drepte. La începutulŭ luĭ Iuliŭ 1788, antegarda aripeĭ stînge — com-

(1) Cod. XVII fila 302.

(2) „Per mostrare al mondo risolutezza e grandezza d'animo nominò subito un altro Principe nella personna di un rico mercante (?) greco chiamato *Merole* (?) Rosset." Tom. VII pag. 144.

(3) Becattini, T. VII, pag. 144.

(4) „N'a creḑutŭ că póte resiste la unŭ corpŭ superiorŭ de óste, care venia contra luĭ".

(5) Hurm. T. II, supl. 1, pag. 56.

pusă numaĭ de 400 ascherliĭ, facŭ o mișcare înainte contra neamicu
luĭ care ocupase cu antegarda aripeĭ séle drepte Târgulŭ-Ocneĭ. Austriaciĭ scoșĭ din acéstă localitate, sunt urmăriţĭ cu succesŭ, bătuţĭ din noŭ la Comănescĭ și alungaţĭ peste hotarŭ, în Ardeal, unde sunt din noŭ bătuţĭ.

Eată ordinea de ḑi, dată de Mavrogheni, relatândŭ acestŭ succesŭ de arme:

«Cinstiţilorŭ d-vóstră seraskerilerŭ, bimbașĭ, agalelorŭ, zabiţilorŭ și tuturorŭ *ascherliilorŭ noștriĭ*, sănĕtate și vrednică biruinţă asupra vrășmașilorŭ, vĕ pohtimŭ dela pré puterniculŭ Dumneḑeŭ să vĕ dăruĭască. Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că astăḑĭ Mercurĭ la 5 ale acesteĭ lunĭ (Iulie) ne veni veste de bucurie cum că d-luĭ *Hagi Suitari Bașĭ-aga* alŭ nostru numaĭ cu 400 de ascherliĭ, după ce *aŭ lovitŭ și aŭ gonitŭ pe vrășmașiĭ nemţĭ dela Ocnele Moldoveĭ*, mergêndŭ asupra lorŭ până la Comănescĭ, asupra hotaruluĭ nemţescŭ, unde acolo fiindŭ ordia vrășmașilorŭ întemeiaţĭ *cu cetate de pămêntŭ, cu șanţurĭ, cu tunurĭ și cu alte dresurĭ de resboiŭ*, cu îndrăsnélă și cu bărbăţie aŭ iurudisitŭ asupra lor, pre cariĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ biruindu-ĭ și sfărămându-ĭ fórte rĕŭ, *le-aŭ luatŭ meterezurile cu 4 tunurĭ ale vrășmașilorŭ și cu alte multe calabalăcurĭ* și întorcêndu-ĭ în fugă, *mergŭ ostile nóstre înainte*. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti tuturorŭ de obște și acéstă biruinţă care dă Dumneḑeŭ celŭ dreptŭ oștilorŭ nóstre asupra vrășmașilorŭ, ca să vĕ bucuraţĭ cu toţiĭ și să mulţămiţĭ și să slăviţĭ pre Dumneḑeŭ pre care luându-lŭ și d-vóstră intr'ajutorŭ, să năvăliţĭ cu îndrăsnélă asupra vrășmașilorŭ și nădăjduimŭ la mila Dumneḑeireĭ séle, că veţĭ birui, după cum în tóte părţile unde s'aŭ arĕtatŭ vrășmașĭ, asemené aŭ fostŭ biruiţĭ și aŭ fugitŭ rușinaţĭ și bătuţĭ; de care așteptămŭ și dela d-vóstră veste de bucurie și fiţĭ sănĕtoșĭ» (1). 1788, Iulie 5.

Restulŭ anuluĭ 1788 este folositŭ de Mavrogheni, de Manole Roset și de Turcĭ, pentru a împiedica maĭ departe înaintarea austriacilorŭ în Moldova. De altmintrelea și austriaciĭ, ocupaţĭ cu asediulŭ Hotinuluĭ, se ţinŭ și eĭ în defensivă în Moldova, cu atâtŭ maĭ multŭ că Muscaliĭ nu se otăriaŭ să intre și eĭ în Moldova, reţinuţĭ, cumŭ vomŭ vedé, cu alte nevoĭ despre Suedia. Harţe de antegarde destule dela August până la finea anuluĭ 1788. Ceea ce supĕra multŭ pre Mavrogheni eraŭ cetele de ***volontirĭ*** moldovenĭ, din carĭ Coburg făcuse ante-garda oștireĭ austriace. Cunoscêndŭ, ca Moldovenĭ, locurile, avêndŭ legăturĭ cu satele și cu boĭerimea, aceste cete sunt maĭ anevoĭe de bătutŭ decât óstea regulată austriacă.

(1) Cod. No. XVII, fila 311.

Ca să repună volintiriĭ, Mavrogheni face la începutulŭ luĭ Octombre 1788 unŭ noŭ apelŭ la săteniĭ Moldovenĭ, le arétă greşéla ce făceaŭ *hainiĭ*, şi cumŭ elŭ cu 40.000 de óste nouă e gata, ***încălţândŭ însuşĭ opincĭ***, să vină să stingă pre duşmanĭ şi pre hainĭ» (1).

---

(1) Eată acestŭ manifestŭ :

«Iω N. P. Mavrogheni . . . . . Pré cuvioşĭ archimandriţĭ şi episcopĭ a sfintelorŭ Mŏnăstirĭ şi schiturĭ, molitvelorŭ vóstre protopopilorŭ, preoţĭ şi diaconĭ, d-vóstră boĭerilorŭ, pârcălabilorŭ, şi boĭerilorŭ ce sunteţĭ fără dregĕtorie, căpitanilorŭ, vameşilorŭ, breslaşilorŭ, neguţitorilorŭ, orăşanilorŭ, vornicilorŭ, sătenilorŭ de prin sate şi tuturorŭ lŏcuitorilorŭ marĭ şi micĭ din ţéra Moldoveĭ, sănĕtate! S'aŭ audŭ̧itŭ la pré Inaltulŭ Devletŭ, că vre-o câţĭ-va volintirĭ învârtindu-se în pămĕnturile Moldoveĭ aŭ ridicatŭ arme asupra purtătórelorŭ de biruinţe oştirĭ ale pré puternicii Impĕrăţiĭ şi nu numaĭ eĭ ca nisce hainĭ s'aŭ făcutŭ vinovaţĭ de tótă pedépsa împĕrătéscă pentru a lor îndrăsnélă, ci âncă cu alŭ lor *hainlică* aŭ pricinuitŭ bunelorŭ raele neodihnă şi prăpădenie. De aceea cu tótă smerenia nóstră ni se poruncesce, prin sfîntŭ împĕrătescŭ vrednicŭ de închinăcĭune hatihumaiumŭ, să dămŭ cu puterea luĭ Dumnedeŭ ţĕreĭ vóstre doritŭ nizamŭ, adecă pre aceĭ vrăşmaşĭ volintirĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ să-ĭ prăpădimŭ şi pe credincĭósele raele ce şĭ-aŭ perdutŭ din pricina lor odihna să-ĭ căutămŭ şi strîngêndu-ĭ să-ĭ aducemŭ la urmă şi la casele lor. Decĭ fiindŭ că după acéstă vrednică de închinăcĭune împĕrătéscă poruncă, trămitemŭ de-ocamdată acolo în părţile loculuĭ Moldoveĭ vre-o câtevaşĭ baierace cu óste de a nóstră şi în urmă cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ este să plecămŭ, şi înşine cu câtă óste va face trebuinţa, iată de obşte vĕ însciinţămŭ şi vĕ adeverimŭ, că tótă socotéla nóstră este ca să se prăpădéscă volintiriĭ şi voĭ să vĕ câştigaţĭ odihna şi să vĕ stringeţĭ prin casele vóstre ca nisce raele ale pré puterniceĭ împĕrăţiĭ. De aceea dar fiindŭ-că acésta este cu totuşĭ pentru mântuinţa şi bună starea vóstră, îndată ce veţĭ vedé acéstă domnéscă a nóstră carte, până a nu pleca şi înşine de a veni în partea loculuĭ, vĕdêndŭ numaĭ baeracele nóstre ce se trimiseră de o cam dată, nu numaĭ să vĕ scoborîţĭ pe la satele şi casele vóstre şi să vĕ apucaţĭ de muncă şi de trebile vóstre, pentru ca să vĕ agonisiţĭ hrana vieţeĭ vóstre, ci âncă să şi daţĭ totŭ felulŭ mână de ajutorŭ, aretândŭ ostilorŭ nóstre locurile unde veţĭ sci că se află volintirĭ şi făcêndu-vĕ totŭ una cu ostaşiĭ noştri, să izbiţĭ pre aceĭ hainĭ volintirĭ ca nisce pricinuitorĭ sărăcieĭ şi peireĭ vóstre; nu vĕ temeţĭ, nicĭ puneţĭ în gândŭ că este lucru cu anevoĭe a se prăpădi aceĭ volintirĭ, fiindŭ-că fugŭ şi se vîră prin munţĭ şi se ascundŭ prin pădurĭ, căcĭ acésta este pré lesne de a-ĭ *zătigni* şi de a-ĭ înfrânge şi de a-ĭ potopi, că Dumnedeĭasca putere înlesnesce cele marĭ şi grele lucrurĭ şi precumŭ munţiĭ marĭ ceĭ cu prăpastiĭ şi cu rîpĭ marĭ, cu Dumnedeĭasca putere s'aŭ făcutŭ odinióră noue locurĭ şese şi câmpiĭ şi amŭ supusŭ pe maniaţiĭ (?) nemţĭ, asemené şi acumŭ cu 40.000 de óste de arŭ face trebuinţa, ce într'adinsŭ amŭ gătit'o şi încălţândŭ şi înşi-ne opincĭ, venimŭ şi vomŭ sdrobi aceĭ volintirĭ scoţêndu-ĭ de prin pădurĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ şi cu a sf. Nicolae, alŭ căruĭa nume purtămŭ, scriindu-ve acésta în diua prăznuireĭ pomeniréĭ sfinţieĭ séle. Acésta numaĭ să păziţĭ, ca voĭ înşivĕ să vĕ arĕtaţĭ credincĭóse raele ale pré puterniceĭ împĕrăţiĭ şi nu numaĭ să vĕ arĕtaţĭ *adiaforĭ* şi

XXXVIII.

Guvernulŭ austriacŭ în Moldova.

Austriaciĭ neajutațĭ de muscalĭ și bătuțĭ de Mavrogheni se retragŭ pe linia Siretuluĭ. In Roman se așédă centrulŭ «*administrațiuneĭ* Cesaro-regescĭ austriace» cum să intituléză, compusŭ din 2 Austriacĭ (baronulŭ Herghelet și generalulŭ Enteberg) și boerulŭ Constantin, Balș Ciuntul. Acéstă administrațiune rînduesce ispravnicĭ la unele din județele Moldoveĭ de apusŭ și nordŭ și prelevă dela aceste dările. Maĭ multe familiĭ boerescĭ aŭ trecutŭ în partea austriacilorŭ. Așĭa vedemŭ pre un Răducanu Roset și pe Toderașco Balș (1). In

---

să stațĭ departe de ostile nóstre, căcĭ atuncĭ strașnicŭ vĕ vomŭ pedepsi, ci să scoborițĭ îndată prin casele vóstre și să vĕ facețĭ totŭ una cu ostașiĭ noștriĭ, ca cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ volintiriĭ să se prăpădéscă și voĭ să aflațĭ mântuința și odihna vóstră. Aceste vĕ însciințămŭ și fițĭ sănĕtoșĭ». 1788, Decembrie 6.

Cod. XVII, fila 344 verso.

(1) De la d-nulŭ Senatorŭ Blancfort am dobânditŭ unŭ actŭ, dela „*k. k. administrația a Romanuluĭ*", prin care Răducanul Roset este rînduitŭ ispravnicŭ la ținutulŭ Niamțuluĭ, împreună cu cinstitŭ și credinciosŭ d-luĭ Toderașco Balș biv vel Vornic. Actulŭ e din 1789 Iunie 15 (4). Semnatŭ de B. Metzburg.

Porunca administrațiuneĭ din Roman, cătră mazilĭ, ruptașĭ, slujitorĭ, vornicĭ și locuitoriĭ din regiunea Moldoveĭ ocupată de oștirele Austriace, din 1789, Iunie 15.

«*De la Kesaro-Krăiasca administrație a Romanuluĭ.*

«Socotindu-se de cătră administrație, s'aŭ rînduitŭ pre cinstitŭ d-luĭ Răducanu Roset ispravnic la ținutulŭ Niamțuluĭ împreună cu cinst și credincios d-luĭ Toderașco Balș biv vel Vorn. căruia i s'aŭ dat deplină învĕțătură ca să cumpănéscă starea tuturor și să arĕtuiască pe toțĭ locuitoriĭ cu buna orânduială și dreptate, neasuprindŭ pe nimenĭ întru nimica preste dreptate. Să scrie dar și *vóao (sic)* mazililorŭ, ruptașilorŭ, slujitorilorŭ, vornicilorŭ, locuitorilorŭ de prin sate și tuturorŭ altorŭ ședĕtorĭ din ținutulŭ Niamțuluĭ, să dațĭ tótă ascultarea și supunere ce se cade ca unuĭ dregătoriŭ și ispravnic ce este orânduit, ca să pótă împlini cu lesnire poruncile împĕrătescĭ și slujbele trebuincióse a oștilorŭ și a țĕreĭ întocmaĭ precumŭ iĭ se trimete poruncă. Căcĭ pe cel ce se va arĕta nesupusŭ și împotrivitorŭ are desevêrșite puterĭ ca să-ĭ pedepséscă.

Iar de va fi mazilŭ, séŭ de altă stare, să-lŭ trimată aice cu vina luĭ in scrisŭ, ca să li să facă căduta cercetare spre pilda și altora». 1789, Iunie 15.

Orașulŭ Romanuluĭ.

Semnatŭ: *B. Metzbourg.*

L. Sigil Cĕră roșă. Vulturul bicept.

Memoriŭ de V. A. U., 1889, pag. 113.

partea reseriténă a Moldoveĭ administră după intrarea Rușilor, Divanulŭ din Iașĭ. Un documentŭ din 15 Sept. 1789 semnatŭ de General Feldmareșalŭ Baron Spleni scrie către boeriĭ Divanuluĭ să nu maĭ se amestice în județele Herța, Dorohoĭ, Botoșanĭ, Harlăŭ, Suceava, Niamțu, Romanŭ și Bacăŭ, nicĭ să le requisiționeze, ci numaĭ în județele unde sunt oștĭ rusescĭ și carĭ «*de acum* cu ajutorul cu Dumnedeŭ se vor lua sub stăpânire» de Rușĭ. Baronulŭ Spleni dice, că «dupre cum asupra dușmanuluĭ prietenesce unindu-ne (cu Rușiĭ) batemŭ rĕboiŭ, asemene și pentru cele trebuinciόse amêndurorŭ oștilorŭ trebue țéra să ne dée cădutŭ ajutorŭ» (1).

---

(1) *Memoriŭ* de V. A. U., pag. 122 și 113 din 1889. Eată nota întrégă a luĭ Spleni:

Gheneral Feldmareșal Baron Spleni către cinst. D-lorŭ Boeriĭ Divanuluĭ din Iașĭ

«Cu mirarea mé am vĕdutŭ astă-dĭ o carte a d-lorŭ boerilorŭ Divanuluĭ depreună cu un zapciŭ ce este rênduit să vie aice la Roman și la Bacăŭ să zapciiască pe ispravnicĭ, pentru împlinirea zaheréleĭ și a fênuluĭ ce s'aŭ orînduitŭ acestor ținuturĭ, spre trebuința oștilorŭ împĕrătescĭ rusescĭ, poruncindŭ Divanulŭ, cu un chipŭ de uĭtare că ar fi în părțile aceste oștile imper. Kes. măririĭ, la care osti nu puținŭ ajutorŭ trebue să dée acéstă țéră și maĭ alesŭ la fên, care de aiurea nu se póte aduce, cum și la cară spre caratulŭ zaherealeĭ și altorŭ trebuinciόse oștilorŭ; Pentru acésta dar, pe zapciulŭ ce s'aŭ trimisŭ de la Divanŭ asupra acestuĭ ținutŭ l'amŭ trimisŭ înapoĭ, căcĭ însușĭ Divanulŭ trebue să socotéscă că ținut. acesté pe unde se află acumŭ oștile Impĕr. Kes. Măririĭ, cum și ținuturile din sus, de unde necontenitŭ se cară zaherea pentru trebuința oștirilorŭ și maĭ alesŭ acumŭ nădăjduindŭ că far zabavă se va pogorî și luminatulŭ Prințipŭ în părțile aceste, trebue ținuturile: Herța, Dorohoĭ, Botoșanĭ, Harlaŭ, Suceava, Niamțŭ, Romanŭ și Bacăŭ, cu alte rînduelĭ de către Divanŭ să nu se supere, și de s'aŭ și trimisŭ nescaĭ zapciĭ de către Divanŭ într'acele ținuturĭ, nădăjduescŭ că îndată iĭ va chiama înapoĭ. Iar Divanulŭ cândŭ nu va conteni și tot va cere rînduele de la ținuturile aceste arĕtate (din carĭ noĭ nu vom conteni a lua cele trebuinciόse pentru oștile nόstre), nu numaĭ că ținuturile nu vor puté să rĕspundă la două părțĭ, ce pentru cea desevêrșitŭ stricăciunea lor, care trebue să li se întâmple, Divanul însușĭ va fi pricină. — Eŭ nădăjduesc, că înșiĭ d-lorŭ boiariĭ Divanuluĭ, asupra acesteĭ gingașe madea să facă obstesc și patrioticesc sfatŭ și să pue la cale, ca să nu se dé zăticnire ostilorŭ la trebuințele ce sunt și mie să-mĭ dé în grab rĕspunsŭ la ce cale s'aŭ pusŭ acéstă pricină, ca să potŭ lua mĕsurile méle. Căcĭ la ținuturile unde sunt oștile împĕr. rusescĭ și care de acumŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ se vor lua subt stăpînire întru nimica de către noĭ nu se supĕră; după cum asupra dușmanuluĭ prietenesce unindu-ne batemŭ rĕsboiŭ, asemenea și pentru céle trebuinciόse amêndurorŭ oștilorŭ trebue țéra să ne dée cădutŭ ajutorŭ. Asemené s'aŭ trimesŭ înapoĭ pe zapciulŭ ce era rânduitŭ la ținutŭ. Suceveĭ și Niamțulŭ, căcĭ la aceste ținuturĭ acumŭ s'aŭ trimisŭ esecuțiĭ de către mine, să aducă 700 care pentru trebuința ridicăreĭ corposuluĭ meŭ de aice.—Roman—Sept. 15.»

Acestŭ actŭ l'amŭ donatŭ biblioteceĭ Acad. române împreună cu altele maĭ susŭ aduse.

XXXIX.

Campania din 1789 în Moldova. Hainirea luĭ Manole Roset. Proclamarea nouă a luĭ Nicolae Mavrogheni după hăinirea luĭ Manole Roset.

Iarna anuluĭ 1788—89 a potolitŭ în câtŭ-va resbolulŭ în Moldova, dar a datŭ timpŭ de pregătirĭ pentru noua campanie. Căderea Hotinuluĭ, intrarea în Moldova a Muscalilorŭ, înaintarea lor spre Iașĭ, aŭ obligatŭ pre Turcĭ și pre Mavrogheni la alte disposițiunĭ belice. Aripa stîngă continuă a ține munțiĭ despre Ardeal și județele Trotușuluĭ și Bacăuluĭ, ĭar aripa dréptă se maĭ concentréză spre județele Bêrlad-Tecuciŭ. Aripa stîngă se sprijinea pe centrulŭ ostireĭ concentrate în Focșanĭ, ĭar aripa dréptă era în legătură cu acestŭ centru și cu Galațiĭ și Basarabia sudică.

Grație acesteĭ situațiunĭ, óstea comandată de generaliĭ luĭ Mavrogheni, respinseră în 1788 încercările austriacilorŭ de a sparge centrulŭ, atacându-lŭ între Bacăŭ și Focșanĭ. Totușĭ aripa dréptă a luĭ Mavrogheni, din causă că Turciĭ din Basarabia nu'șĭ combinaŭ bine mișcările lor cu ale Domnitoruluĭ munteanŭ, nu numaĭ nu maĭ progreséză, ci, din contra, perde pe tótă ḑioa terenul. Austriaciĭ simțindŭ slăbirea acesteĭ aripe, êșĭ diregŭ din noŭ forțele unite spre județulŭ Băcăŭ și al Putneĭ.

Nu maĭ puțin óstea luĭ Mavrogheni se luptă vitejesce, nu târḑiŭ chĭar în contra Rușilorŭ și-ĭ opresce cât-va timpŭ de a-șĭ face juncțiunea cu óstea austriacă în sudul Moldoveĭ.

La mônăstirea Adam óstea turco-română câștigă unŭ frumosŭ succesŭ contra Muscalilorŭ, la începutulŭ luneĭ Martie, 1789.

Dar unŭ elementŭ noŭ și neașteptatŭ de slăbire a aripeĭ drepte a ostireĭ luĭ Mavrogheni vine în trădarea luĭ Manole Roset. Acesta desperândŭ de a lupta cu succesŭ și în contra Rușilorŭ, după ce eĭ intrară în Moldova, preferi să se înțelégă cu eĭ și se lăsă a fi prinsŭ de Rușĭ în o cĭocnire din Februariŭ, séŭ începutulŭ luĭ Martie.

Despre acéstă trădare a luĭ Manole Roset nu scrie nicĭ unulŭ din puținiĭ noștri istoricĭ. Drăghicĭ ḑice eronatŭ (vêḑurămŭ), că Manole

Vodă a domnitŭ numaĭ 2—3 lunĭ și că mergêndŭ la Iașĭ, acolo s'a îmbolnăvitŭ și a muritŭ, îngropatŭ fiindŭ la Sf. Nicolae Domnescŭ.

In contra aserțiuneĭ acesteĭa, staŭ destule documente inedite. Eată, în primulŭ locŭ, o proclamațiune a luĭ N. Mavrogheni, cătră Moldovenĭ, povestindu-le ***hainliculŭ*** luĭ Manole Roset:

«Pré cuvioșilorŭ arhimandrițĭ, egumenĭ și epitropĭ dela sfintele mônăstirĭ și schiturĭ, molitvele vóstre protopopilorŭ, preoților ŭ și diaconilorŭ, d-lor boĭerilorŭ, pîrcălabĭ și boĭerilorŭ ce sunteți fără dregĕtoriĭ, mazililorŭ, breslașilorŭ, căpitanilorŭ, vameșilorŭ, neguțitorilorŭ, orășanilorŭ, panțirilorŭ, slujitorilorŭ, vorniceilorŭ de prin sate și tuturorŭ lŏcuitorilorŭ țĕranĭ de prin tóte satele și orașele Moldoveĭ, sănĕtate! De obște vĕ facemŭ Domnia mé în scire, pentru **hainulŭ Manole Vodă Roset,** *ce era orinduitŭ cu domnia asesteĭ țĕrĭ, că nemulțămitorŭ și necunoscĕtorŭ arĕtându-se* la atâta..... și cinste ce se învrednicise din Devletulŭ pré puterniculuĭ Impĕratuluĭ nostru, și călcândŭ pravila și porunca luĭ Dumneḑeŭ, fără a nu socoti osînda și urgia Dumneḑeéscă, care are a găsi pre ceĭ ce sunt împotrivitorĭ și necredincioșĭ stăpânitorilorŭ ce Dumneḑeŭ le-a datŭ, și fără de necĭ o durere și grijă de săraca raia, care era încredințată sub a luĭ oblăduire, aŭ cugetatŭ în *gândulŭ sĕŭ vicleșugŭ și aŭ și săvîrșitŭ fapta netrebnică și vrednică de tótă categoria, fugindŭ însușĭ de sineșĭ la vrășmașĭ, fără de nicĭ o nevoie,* séŭ pricină vrednică de îndreptatŭ, cu acestŭ mijlocŭ, care ne-amŭ pliroforisitŭ dela însușĭ Polcovniculŭ de Muscalĭ anume Ivan Trumbețcov *(ce prin puterea oștirilorŭ nóstre* ce avemŭ rânduite aci în Moldova și prin biruința ce aŭ datŭ Dumneḑeŭ ostirilorŭ nóstre la resboĭulŭ ce aŭ făcutŭ cu vrășmașiĭ la mônastirea Adam, l'aŭ luatŭ robŭ viŭ, prinḑêndŭ și alțĭ mulțĭ vrășmașĭ viĭ și morțĭ și iaŭ adusŭ aicĭ la scaunulŭ Domnieĭ mele), care din lacrimĭ, cu graĭulŭ luĭ, înaintea Domnieĭ mele, a arĕtatŭ că l-aŭ însciințatŭ numitulŭ Manole Vodă pre dênsulŭ, unde era cu oștirile luĭ, de aŭ trămisŭ pe furișŭ o sémă de ostașĭ, unde eșisă Manole Vodă, *afară din Galațĭ, de ilŭ aștepta, și luândulŭ de acolo l-aŭ trecutŭ la Iașĭ. Decĭ fiindŭ că s'aŭ întêmplatŭ acestŭ hainlicŭ* alŭ luĭ, de aŭ fugitŭ la vrășmașĭ și v'aŭ lăsatŭ ca pre nisce oĭ fără păstorŭ, voĭ dar să nu avețĭ nicĭ o frică séŭ temere din lipsirea luĭ, căcĭ Domnia mé avemŭ din pré putermicŭ împĕrătulŭ nostru hatișerifurĭ împĕrătescĭ date nouă încă maĭ de nainte pentru țéra Moldoveĭ și suntem rînduițĭ și poruncițĭ a griji și de țéra aceea și de raelele Moldoveĭ întocmaĭ ca și pentru raelile țĕreĭ aceștia și pentru aceea rânduimŭ putere de oștirĭ ale nóstre precum vedețĭ în ținutulŭ aceĭ țĕrĭ, pentru isgonirea și lovirea vrășmașilorŭ și amŭ avutŭ purtarea de grijă a vóstră încă până a nu se haini Domnulŭ vostru și a fugi la vrășmașĭ, cu câtŭ maĭ virtosŭ acumŭ vomŭ avé înduoitŭ grijă și durere pentru voĭ, de care amŭ datŭ strașnice poruncĭ și învĕțăturĭ seraskerilorŭ și tuturorŭ oștirilorŭ nóstre, ca să aibă asupra vóstră raielelorŭ miloserdie și să vĕ strĕjuĭască, să vĕ păzéscă a nu vĕ călca vrășmașiĭ și a nu vĕ supĕra și a nu vĕ jăfui alțĭ făcĕtorĭ de rele hoțomanĭ și jăcașĭ și vețĭ petrece prin silințe și purtarea de grijă a nóstră fără de nicĭ o primejdie, nedeosebindu-vĕ nimica din raelele țĕreĭ nóstre. Dreptŭ acésta avețĭ a sta feteșŭ carele pe la satele și locurile vóstre, cu toțiĭ, fără de a nu vĕ spăĭmânta, și nu numaĭ voĭ carĭ vĕ aflațĭ acumŭ pe la sate și pe la locurile vóstre să nu vĕ strĕmutațĭ, ci și pre alțiĭ câțĭ s'aŭ bejănăritŭ și aŭ fugitŭ, luândŭ aceste bune vestirĭ din noĭ, să avețĭ a-ĭ însciința și a-ĭ îndemna ca cu toțiĭ să se tragă

și să vie la locŭ și urma lor, să vĕ faceți hrana și chiverniséla vóstră, aflându-vĕ prin prejurulŭ oștirilorŭ nóstre, carii vinŭ să-și verse sângele pentru voĭ și să vĕ pązéscă pre voĭ și pre copiiĭ voștri și casele vóstre, cătră cariĭ se cade să aveți sîrguința a ajuta și voĭ cu veri-care zaherele, cu slujbă și care cu ce veți puté, după starea și putința vóstră, lepĕdândŭ din gândurile vóstre tóte cugetele rele și vicleșugurile, fără de a nu vĕ amăgi la lucrurĭ vremelnice și deșérte, că aceste sunt tóte trecĕtóre, la care nicĭ legea nicĭ datoria nu vĕ îndémnă pre voĭ raelelorŭ a vĕ împotrivi, orĭ a socoti măcar în gândulŭ vostru cugete rele, séŭ a dosi și a fugi din préjma oștirilorŭ nóstre, că și fuga și dosirea ĭarăși *hainlicŭ* se numesce, și după cum însușĭ Dumnedeŭ poruncesce prin gura apostoluluĭ dicêndŭ: «supune-vĕ-țĭ maĭ marilorŭ voștri și vĕ plecațĭ lorŭ, că aceĭa priveghiază pentru sufletele vóstre» și după datoria ce avețĭ cătră stăpânire a acestuĭ Devletŭ împĕrătescŭ, subt a căruĭa umbre ațĭ trăitŭ voĭ și părințiĭ voștri de atâta sumă de anĭ, fițĭ cu supunere și cu credință dréptă, că avem mare nădejde la mila luĭ Dumnedeŭ, carele bate resbóĭele și la puterea mulțimeĭ ceĭ nenumĕrate, a oștirilorŭ împĕrătescĭ, a înfrânge, a isgoni și pre vrășmașĭ și petrecêndŭ vremea acésta, vețĭ fi ĭarășĭ în odihna și liniștea vóstră, și câțĭ vĕ vețĭ arĕta credincioșĭ și raele drepte și vețĭ sluji acumŭ la acéstă vreme oștirilorŭ nóstre, vețĭ dobândi milĭ nemărginite, și slujba și credința vóstră va fi cunoscută și prin dréptă oblăduirea și mijlocirea Domnieĭ mele vețĭ câștiga nume bunŭ la împĕrăție și cele ce ațĭ risipitŭ acumŭ la acéstă vĕpae a rĕsboĭuluĭ, tóte le vețĭ pune la locŭ și le vețĭ întemeĭa îndoitŭ și întreitŭ din noianulŭ celŭ plinŭ de îndestulare și milostivire, care din fire are Devletulŭ pré puterniculuĭ Impĕratuluĭ nostru asupra supușilorŭ sĕĭ. Așĭa dar să urmațĭ și fițĭ sănĕtoșĭ!» (1). 1789, Martie 17.

O carte însemnată de consultatŭ asupra evenimentelorŭ din Principate la epoca ce studiămŭ este opulŭ luĭ Atanasie Kommen Ipsilante (2).

Acestŭ istoricŭ dă prețióse informațiunĭ despre Manole Roset Vodă (3) și câtŭ privesce hainirea luĭ.

---

(1) Dămŭ în anexă altŭ actŭ ĭar despre Manole Vodă, scrisŭ chĭar de Mavrogheni, în limba grécă, cu data din 20 Martie 1789. (Cod. XVII, fila 348.)

(2) Ἀθανασιου Κομνηνου Ὑψηλαντου Εκκλησειαστικων καὶ πολιτικων των εις δωδεκα βιβλιον Η', Θ' καὶ Ι', η τοι τὰ μετα την αλωσιν (1453—1789) ἐκ χειρογράφου ἀνεκδότου τῆς ἱέρας μονῆς τοῦ Σινᾶ, publicată de archimandritulŭ Gherman Afthonidos Sinaitul, la Constantinopole, în 8°, 1870.

(3) Pag. 705.

«Αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Μανόλ-Βόδα εἰς τὸ Γαλατζι ἔγραψεν ὁ Μαυρογένης τῷ πατριάρχῃ Προκοπίῳ νὰ καθαιρέσῃ τὸν Μολδοβλαχίας ὡς ὑποταγέντα τοῖς Ῥουσσοις, καὶ νὰ δώσῃ ἔκδοσιν διὰ νὰ χειροτονηθῇ μητροπολίτης Μολδοβλαχίας ἄλλος πιστὸς τῇ βασιλείᾳ τὸν ὁποίον αυτὸς θέλει εὕρει· καὶ ἐκήρυττε καὶ διὰ γραμμάτων καὶ δια ζώσης φωνῆς καὶ τὸν Μανόλ-Βοδαν Χαΐνην τῆς βασίλειας, με ὅλον όπο ᾐχμαλωτίσθη ἄκων· ἀλλ' ὁ Βεζίρης ἐδέχθη καὶ αὐτὴν τὴν συκοφαντίαν, μὲ τὸ νὰ δέχεται καὶ νὰ ἐνεργῇ τὰ ὅσα τὸν γραφει ὁ Μαβρογένης με ὅλον ὁποῦ ἠξεύρει βεβαιότατα πῶς τα πλείω είναι ψεῦδη, σκάνδαλα καὶ συκοφαντίαι . . . .»

Orĭ-care fie aprecierile luĭ Ipsilante Komnen despre Mavrogheni faptulŭ că — după aserțiunea verbală a d-luĭ B. P. Hasdeŭ — la Kiev este îngropatŭ Manole Vodă, ne probéză, că în adevĕrŭ elŭ a trecutŭ la Muscalĭ, orĭ că cu voĭe, orĭ fără de voĭe a fostŭ prinsŭ de eĭ, la Galațĭ. Din declarațiunea maioruluĭ rusŭ, prinsŭ la bătălia dela mŏnăstirea Adam, de către Mavrogheni, apare că prinderea luĭ Manole de Cazacĭ, a fostŭ de chĭar elŭ pregătită....

In totŭ casulŭ acestŭ Manole Vodă, care unŭ momentŭ stă în calea ambițiuneĭ luĭ N. Mavrogheni de a domni asupra ambelorŭ Principate, nu este altulŭ decât acel Manole Giani, οἶος τοῦ κληρικοῦ Τζαννῆ. De ce acestŭ Manole Giani se numĭa Roset, ni-o spune cronica luĭ Dumitrache:

«Să povestimŭ și pentru parțile Craioveĭ. Era acolo pusŭ de Domnŭ Caĭmacamŭ, dumnealuĭ Manolache Giani biv vel postelnicŭ. Dumnealuĭ dar pentru apĕrarea țĕreĭ, unindu-se cu boĭeriĭ aceĭ părțĭ de locŭ, ajungŭ la muhafăzulŭ Diiuluĭ Mehmet Pașa Capăcăran, carele maĭ nainte fiindŭ cu dregĕtoriĭ între ogeagliĭ, de câte-vașĭ orĭ ilŭ rĕnduise Pórta cu nizamurile țĕreĭ.

In locŭ numitulŭ Pașă ilŭ face vel Banŭ, și dându-ĭ cevașĭ óste, curăți acele cincĭ județe de *stupaĭ (Rușĭ)*. Despre altă parte îl insciință Porțeĭ la Babadag, de credincĭosŭ și vrednicŭ, fiindŭ noŭ vizirŭ Halil Pașa fiiulŭ luĭ Aivat Mehmet Pașa în loculŭ luĭ Moldovangi Ali Pașa; și i se făgădui Domnia, cum i s'aŭ și datŭ maĭ la urmă și se numi Manoil Roset, trăgĕndu-se despre mumă» (1).

Nu pré multe hrisóve esistă dela Manole Geani Roset, necĭ ca Domnŭ alŭ Munteniei ne cum ca Domnŭ alŭ Moldoveĭ. Dămŭ în anexă unulŭ din 7 Aprilie, 1770, în posesia d-neĭ generalŭ Macedonski. Reproducemŭ actulŭ cu facsimilea după semnătura luĭ Manole, care se mărginesce așĭ ḑice «Iω Manole Roset V.V. «*gospodin*» și nu și «*Ugrovlatiscoe*».

XL.

Pregătirĭ pentru rĕsboiŭ. Mĕsurĭ administrative. Campania în Muntenia în 1788. Emigrarea țĕranilorŭ.

Să ne întórcemŭ acumŭ în Muntenia. Aci Mavrogheni, îngrozitŭ de sórta familieĭ luĭ Ipsilante (2), ḑice Becatini, ișĭ manifestă cu maĭ

(1) „Memoriŭ" de V. A. Urechiă, presintatŭ Academieĭ în 1887—88. Bucurescĭ 4° 1889.
(2) Ipsilante fusese cazernat de austriacĭ la Brün.

multă ostentațiune de câtŭ orĭ când credința cătră Pórta otomana. Boeriĭ, fugindŭ cu tótă oprirea Domnitoruluĭ, il iritase rĕŭ și maĭ multŭ contra lorŭ (1).

Mișcarea de emigrare a boerilorŭ era atâtŭ de mare, în câtŭ Domnitorulŭ fu silitŭ să dea poruncă, ca nimenĭ din boeriĭ de clasa I séŭ II séŭ și din neguțitorĭ, să nu maĭ âmble prin Bucurescĭ cu butce, căcĭ împedică mișcarea oștirilorŭ. Dela acéstă oprire Domnitorulŭ scutesce numaĭ pe mitropolitulŭ, episcopiĭ, doctoriĭ, séŭ vre unulŭ ce va fi bĕtrânŭ, séŭ neputinciosŭ. Prin acestașĭ pitacŭ Mavrogheni, avêndŭ în vedere greutatea cu care se ține disciplina în oștirea turcă, acumŭ sosită în Bucurescĭ, ordonă ca jupânesele să nu maĭ âmble pe strade cu carete, ci să șéḑă pe la casele lor «căcĭ fiindŭ vremile împrăștiate și împărechiate, se potŭ urma multe împrejurărĭ necuviinciόse». Domnitorulŭ poruncesce și femeilorŭ mahalagiilorŭ și târgovețilorŭ că, de câte orĭ mergŭ după trebuințe, să iasă cu capulŭ acoperitŭ și nu cu desfrânărĭ «ca să se pótă păzi edeculŭ și cinstea fie-căruia» (2).

---

(1) In Febr. 18, 1788, la 4 ciasurĭ din ḑi Mavrogheni aŭ pornitŭ 4 cărțĭ să ducă ispravnicelĭ fugarilorŭ boerĭ însă la Buzeŭ copilulŭ din casă de divanŭ, la Argeșĭ aprodulŭ Ceaușescŭ, și la Prahova i Secuenĭ aprodulŭ Vătășesculŭ i pe isprăvniceĭ Câmpinenilorŭ.

Condica XVII, fila 269.

(2) Pitacŭ către Vechilulŭ spătărieĭ și către Aga, din 1788 Febr. 21. Fiindŭ ca acum după trebuința vremeĭ s'aŭ adunatŭ multă sumă de ostașĭ enicerĭ și levințĭ și sunt să maĭ vie și alțĭ de pe la serhaturĭ, după la ordiĭ, aicea și fiind-că din pricina caretelorŭ și a butcelorŭ se întâmplă de multe orĭ întâmplărĭ netrebnice, poruncimŭ D-nia mé D-tale vechilule de spătarŭ și D-tale vel-agă, ca se dațĭ în scire tuturorŭ, arĕtându-le că este porunca D-nieĭ mele, ca nimené din boeriĭ întâiŭ și al doilea, séŭ din neguțitorĭ, de astă-ḑĭ înainte se nu maĭ âmble cu carete séŭ butce, ci toțĭ de avalma să âmble călărĭ, afară numaĭ de Mitropolitulŭ, Episcopiĭ și din boeriĭ, séŭ doftori vre unulŭ ce va fi bĕtrânŭ, séŭ neputinciosŭ . . . . însă și acestia să mérgă cu multă băgare de sémă, ca să nu se urmeze la vre-unŭ ostașŭ vre o întâmplare netrebnică. Așișderea să dațĭ D-vóstră în scire și prin graiŭ și prin alte însciințărĭ, că și jupănese séŭ neguțătorese să nu maĭ âmble pe uliță cu carete, ci se șaḑă pe la casele lorŭ fiesce care, căcĭ fiindŭ vremile înprăștiate și împărechiate se potŭ urma multe întâmplărĭ necuviinciόse și maĭ vêrtosŭ să însciințațĭ și pe femeile mahalagiilorŭ și tirgovețilorŭ, ci cele ce vor avea să mérgă unde-va pentru vre o trebuință, să mérgă acoperite și nu cu desfrânărĭ, ca să se pótă păzi edecul și cinstea fie-căruia, care Domnia mé grijimŭ în tótă vreme de a fi ocrotite. Hotărîmŭ într'acestașŭ chipŭ și poruncimŭ Domnia mé să se urméze».

Totŭ în interesulŭ ordineĭ Domnitorulŭ dă specialŭ pitacŭ:

Pitacŭ regulândŭ hanurile din Bucurescĭ din 1788 Febr. 28.

Hangiiĭ sunt datorĭ a avé supravegherea tuturorŭ acelorŭ ce locuescŭ în hanŭ. Locuitoriĭ din hanurĭ să nu aibă arme. Asemenea să se înlătureze din hanŭ orĭ-cine nu se pórtă cinstitŭ (1).

Nu scimŭ de unde a luatŭ Becattini informaţiunea, că Mavrogheni ca să placă turcilorŭ, ar fi prefăcutŭ câte-va biserici din Bucurescĭ în geamiĭ. Acéstă minciună o aflămŭ și la anonimulŭ grecŭ, scriitorulŭ cărţeĭ Ιστορια των ἐτον (2). Acesta ḑice în adevĕrŭ, că Mavrogheni «*a ajunsŭ la atâta neruşinare și impiositate de a preface maĭ multŭ de o Biserică în Bucurescĭ în Giamiĭ turcescĭ*». Becattini, ca și greculŭ anonimŭ, aduce o proclamare a luĭ Mavrogheni către ţéră, în urma declarăreĭ rĕsboiuluĭ de Austria, unŭ manifestŭ pre care eŭ nu l'amŭ aflatŭ în condicile Domnieĭ séle, dar care, de altmintrelea concordă cu vederile luĭ și cu atâtea alte manifeste ce cunóscemŭ dela el. Eată actulŭ acesta, care este tradusŭ după grecesce de d. prof. Erbiceanu în Revista teologică (3).

«Noĭ Principele etc. etc. Vĕ facemŭ cunoscutŭ vouĕ creştiniloŭ, boĭerilorŭ, proistoșilorŭ și altora din orĭ-ce rangŭ și vĕ ordonămŭ în acelașŭ timpŭ ca să fiţĭ supușĭ și credincioșĭ Autocratoruluĭ nostru, sub a căruĭa autoritate am trăitŭ noĭ până acum. Nu trebuĭe să ne lepĕdămŭ noĭ de acéstă credincioșie, nicĭ măcar cu mintea, și vĕ ordonămŭ să aveţĭ tótă luarea aminte de a nu vĕ înșela de viclenia Tudéscă (nemţéscă); pentru că Némţulŭ şi Rușiĭ sunt de o potrivă ușorĭ la minte și ușureĭ ca frunḑa deasupra apeĭ. Rusulŭ aŭ începutŭ o dată rĕsboiŭ cu împĕratulŭ nostru, dar n'aŭ urmatŭ multŭ timpŭ şi noĭ am luat din noŭ domnirea acesteĭ provinciĭ; acésta caută să facă acum Némţulŭ. Acela rĕspândesce scrierĭ contra nóstră, acela voesce să vĕ asigure că adecă are să intre în acéstă stăpânire (a ţĕreĭ), dar este cu neputinţă să'șĭ ajungă scopulŭ sĕŭ. Scopulŭ sĕŭ este să semene între noĭ desbinarea, ș'ar reuși dar se teme de sine însușĭ, pentru că Autocratorulŭ nostru este așa de puternicŭ, în cât décă toţĭ Autocratoriĭ și toţĭ Regiĭ se ridică contra luĭ nu sunt în stare să'l învingă. Și eŭ am putere de caĭ şi de ómenĭ, ca alţĭ Regĭ şi Dumneḑeŭ este cu mine, pentru că legea mea este a Creștinilorŭ, ĭér nu a Turcilorŭ. De aceea veniţĭ voĭ creştinilorŭ, veniţĭ cu toţiĭ în numele luĭ Is. Christos, înarmaţi-vĕ, luaţĭ fie-care arma după cum puteţĭ, săgeţile, suliţele, cuţitele, și orĭ-ce altŭ ce v'ar cădé în mânĭ, veniţĭ, veniţĭ contra

---

(1) Cod. 17, fila 274 verso. Veḑĭ anexa.

NB. Saŭ cerutŭ şi chezeşie de la ceĭ ce şedŭ prin hanurĭ.

(2) Revista Teologică. Iaşĭ Noembrie 1886.

(3) Iaşĭ, Noembrie 1886. — Becattini pag. 146, vol. VII.

Nemților. Imputerniciți-vĕ de a opri invasiunea în țéră. Acia cugeta să invadeze pe nesimțite, nu pentru ca să ne cucerésca, ci pentru ca să ne jăfuĭésca. Dér va fi alungatŭ și Némțulŭ și Rușiĭ. Rusulŭ și altă dată aŭ invadatŭ în țĕrile nóstre, dér unde este acum? Nu vedețĭ voĭ óre că și în presentŭ împĕrățesce Autocratorulŭ nostru? Asvârlițĭ de la voĭ orĭ-ce neîncredere către pré Inaltulŭ nostru Autocratorŭ, sub a căruĭa guvernare noĭ am trăitŭ până acum atât de fericițĭ. In cât cine remâne orbŭ, acela este afurisitŭ și condemnatŭ eternŭ în Iadŭ. Noĭ vĕ ordonămŭ în timpŭ propriŭ să substragețĭ și să desființațĭ tóte scrierile ce se respândescŭ contra sfinteĭ nóstre credințĭ. Celŭ ce va trăda pe unul din aceĭ ce rĕspândescŭ ast-fel de scrierĭ și'l va preda în mânele nóstre va lua un dar de 400 leĭ, va fi înălțatŭ de la gradulŭ de cetățénŭ în gradulŭ boerilorŭ; și eŭ cu mâna mea 'l voiŭ îmbrăca cu caftanŭ. Acela însă care va continua a publica ast-fel de scrierĭ va muri într'unŭ parŭ, fără nicĭ o compătimire, în aceéșĭ óră. Fițĭ sănătoșĭ, credincĭoșĭ creștinĭ, supunețĭ-vĕ ordinilorŭ nóstre. Plătițĭ acum darea impusă vouă, după acésta vețĭ fi liberĭ de orĭ-ce altă dare fiscală. Venițĭ, venițĭ contra Nemțilorŭ spre a'ĭ învinge. Fițĭ sănătoșĭ» (1).

In urma declarăreĭ de rĕsboĭŭ a Austrieĭ, N. Mavrogheni adreséză către zabițĭ și ostașĭ, în 27 Februarie 1788 un ordin dn ḑi prin care le spune că «vrăjmașiĭ nemțĭ âmblă ca cu mijlocul de hrăpire și cu felurĭ de vicleșugurĭ să *calce* (țéra) și unde vor puté ajunge să hrăpéscă raĭaoa și să jăfuéscă». Domnitorulŭ apelă la ostașĭ ca să nu maă aștepte noŭ ordin dela elŭ, ci pe dată ce vor auḑi, că s'aŭ arĕtatŭ verĭunde niscariva nemți, numaĭ decât... «să vĕ pornițĭ asupra lor în grabă, ca cu veste, séŭ fără veste să'ĭ lovițĭ și nu voimŭ Domnia mé altă nimică fără numaĭ capetele lor». Domnitorulŭ renunță în favoarea ostașilor sĕĭ la tóte spoliile de rĕsboĭŭ, ba le promite și recompense «*harurĭ vrednice și dregătoriĭ care la altă vreme*» nu le potŭ ostașiĭ câștiga. La din contra, décă ostașiĭ nu'șĭ vor face datoria, vor fi pedepsițĭ. Termină Mavrogheni a îndemna ostașiĭ să «iurudiséscă ca nisce bărbațĭ vrednicĭ, fără sfială.... că ómenĭ sunt (dușmaniĭ) ca și noĭ, maĭ vêrtosŭ nisce nelegiuițĭ, pe carĭ însușĭ Dumneḑeŭ îĭ bate pentru nedrépta pornire a lor» (2).

---

(1) „Revista Teologigă" din 1886, pag. 118—119 Vorba „*Tudéscă*" încă probéză că anonimulŭ grecŭ a tradusŭ și plagiatŭ pe Becattini.

(2) Eată actulŭ întregŭ:

5 cărțĭ deschise către zabițiĭ ostașĭ din 1788, Februarie 27.

«Vĕ facemŭ in scire că de vreme ce vrăjmașiĭ nemțĭ âmblă ca cu mijloculŭ de hrăpire și cu felurĭ de vicleșugurĭ să calce și unde vor puté ajunge să hrăpéscă raĭaua și să jăfuĭască, nu trebue să ședețĭ nemișcațĭ făr de nicĭ o urmare așteptândŭ numaĭ poruncă dela noĭ, ci când vețĭ auḑi că s'aŭ arĕtat ver unde

Doue ḑile după acestŭ ordinŭ de ḑi, Mavrogheni trămite oștirilorŭ unŭ noŭ ordinŭ de ḑi cam în aceeașĭ coprindere, darŭ li maĭ vestesce că la plaiurile Secuenilorŭ țĕraniĭ muntenĭ aŭ săritŭ cu ciomegile asupra oștireĭ nemțescĭ și le aŭ gonitŭ.

Decĭ Vodă le ḑice să nu le fiă grijă de ómenĭ ca și eĭ, cu atâtŭ maĭ multŭ că acelora le este îndoită și întreită frica.... Domnitorulŭ promite câte 500 talerĭ de capŭ de vrășmașŭ neamțŭ «și-lŭ vomŭ cinsti cu cinste și dregĕtorie..... ca pre unŭ bărbatŭ vrednicŭ și viteazŭ,» și făcêndŭ pre toțĭ neferiĭ luĭ privilegiațĭ și nedăjnicĭ în vecĭ... Domnitorulŭ îndémnă pre ostașĭ așĭ face détoria și pentru motivulŭ că se cade «a ne pune vĭața pentru frațiĭ crestinĭ ceĭ de o lege cu noĭ și pentru patrie și pentru dragostea cea către pré puterniculŭ împĕratŭ Sultanulu Hamit, sub alŭ căruĭa skiptru ațĭ trăitŭ și v'ațĭ chivernisitŭ voĭ și părințiĭ voștriĭ, după cum și Domnia mé gata suntemŭ a ne jărtfi cu voĭ, la întêmplare de trebuință.... Ci dar să vĕ vedemŭ fiilorŭ!....» (1).

---

nescarva nemțĭ, numaĭ decât făr de a maĭ aștepta poruncă de la noĭ să vĕ porнițĭ asupra lor cu grabă, ca cu veste, séŭ fără veste să-ĭ lovițĭ; și nu voim Domnia mea alta nimica fără numaĭ capetele lor și tot avutulŭ de caĭ, arme, și de verĭ-ce alt vețĭ dobândi să fie al vostru folosŭ și osebitŭ să nădăjduițĭ de la Domnia mé cu mare bucurie harurĭ vrednice și cinste de dregătoriĭ, care la altă vreme nu le putețĭ câștiga. Iar când acéstă datorire nu vețĭ urma-o și se va întémpla de la verĭ-o parte a se arĕta vre-unŭ vrășmaș și nu-ĭ vețĭ lovi, dându-le vreme a năvăli și a călca în pămêntulŭ țĕreĭ acestia, atuncĭ să scițĭ că după gătirea ce facemŭ de a eși înșine Domnia mé afară, pe care vomŭ găsi că n'aŭ făcutŭ în vreme slujba luĭ, pe unulŭ ca acela îl vomŭ pedepsi cum va fi maĭ greŭ. Ci dar urmațĭ după cum vĕ scriemŭ și indată ce vețĭ simți de vrăjmașŭ numaĭ decâtŭ făr de a aștepta poruncă de la noĭ, de o parte să ne facețĭ de scire, despre alta să vă pornițĭ cu graba asupra lorŭ ca să-ĭ lovițĭ și cândŭ vețĭ avea silința deplinŭ și vețĭ iurudisi ca nisce bărbațĭ vrednicĭ, făr de nicĭ o sfială, avemŭ nădejde la ajutorulŭ mareluĭ Dumneḑeŭ, că vețĭ face isbânda negreșitŭ, pentru că ómenĭ sunt ca și voĭ, maĭ vêrtosŭ nisce nelegiuițĭ, pre care însușĭ Dumneḑeŭ îĭ va bate după nedréptă pornirea lor». 1788 Febr. 27.

(1) Eată actulŭ în întregime, după cod. No. XVII, fila 269 verso.

Carte către zabițĭ și ostașĭ domnescĭ spre a fi cu priveghĭare bărbațĭ a sări asupra vrășmașilorŭ nemțĭ.

«Tuturorŭ zabițilorŭ și vătașilorŭ Domnieĭ mele care vĕ aflațĭ la...... sănĕtate și vrednică biruință vĕ pohtimŭ dela milostivulŭ Dumneḑeŭ ca să vĕ dăruĭască. Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că de vreme ce nelegiuițiĭ nemțĭ fără de nicĭ o pricină vrednică s'aŭ pornitŭ asupra acesteĭ pravoslavnice țĕrĭ, a cărora pornire nicĭ este, nicĭ póte fi pentru altŭ sfîrșitŭ, fără de numaĭ să jăfuĭască unde

Cu tóte frumósele apelurĭ la țéră și la oștirĭ, cu tóte micile isbânde deja câștigate de oștire și de chĭar țĕraniĭ din unele părțĭ contra ante-gardelorŭ austriace, mulțĭ locuitorĭ din sate ca și din orașe, fiă după deprinderea vechiă, fiă ademenițĭ de spioniĭ austriacĭ și rusescĭ, abandonă casele lor și emigréză. N. Mavrogheni adreséză acestorŭ fugarĭ o proclamațiune prin care îĭ îndemna să revină la casele lor, unde nimenĭ nu-ĭ va supĕra cu nimica, căcĭ proviziunile ce vorŭ da la oștenĭ, li se vorŭ plăti directŭ de eĭ, din lefile ce aŭ. Poruncĭ strașnice s'aŭ datŭ să nu fiă nimenĭ din locuitorĭ supĕrațĭ cu nimica, ci apĕrațĭ de orĭ-ce jăfuitorĭ numaĭ să nu asculte de vorbele înșelătóre și de făgăduelile cu care âmblă vrășmașiĭ să-ĭ înșéle ...,

vorŭ puté ajunge, să calce și să robéscă pe frațiĭ noștri crestinĭ și se facă rĕutate țĕreĭ, avemŭ nădejde la dreptulŭ judecătorŭ și pré puterniculŭ Dumnedeŭ și la ajutorulŭ pré curateĭ Maiceĭ séle și alŭ tuturorŭ sfințilorŭ, că se vorŭ întórce rușinațĭ și vorŭ fi bătuțĭ de către ostile împĕrătesci și ale nóstre, după cum ĭată am și luatŭ astădĭ vestire de bucurie că și la .... (?) și aicĭ pretutindené unde s'aŭ arĕtatŭ, lovindu-se ostile nóstre și biruindu-ĭ s'aŭ întorsŭ rușinațĭ, ĭar maĭ vĕrtosŭ la plaĭurile Secuienilor cu cĭomagele ĭ-aŭ lovitŭ și gonitŭ. Dreptŭ acea nu lipsimŭ a vĕ însciința de aceste și a vĕ scrie, că nu trebue să vĕ îngrijațĭ de ómenĭ ca și voĭ, la care este âncă îndoită și întreită frica, nicĭ se cuvine a le da pricină de îndrăsnélă cu sfiala vóstră, ci luândŭ pre Dumnedeŭ întru ajutorŭ și încingĕndu-vĕ mijlócele vóstre cu brîulŭ credințeĭ, să îndrăsnițĭ să iurudisițĭ cu inimă întinsă ca să-ĭ lovițĭ și să-ĭ sdrobițĭ când se vorŭ arĕta. Și celŭ ce va face biruință și va aduce la Domnia mé capŭ de vrășmașŭ neamțŭ, unulŭ ca acela va lua dela Domnia mé 500 talere și-lŭ vomŭ cinsti cu cinste și dregĕtorie care la altă vreme nu póte dobândi, ca pe unŭ bărbatŭ vrednicŭ și viteazŭ făcĕndŭ și pre toțĭ neferiĭ luĭ privileghiațĭ și nedajnicĭ în vecĭ; și nu numaĭ voĭ care v'ațĭ ostășitŭ vețĭ avé în parte milele dela Domnia mé, cĭ vețĭ fi pricină pentru toțĭ pămĕntenii de obste a câștiga dela pré puternica împĕrăție ipolipsŭ bunŭ și a revĕrsa în urmă milele eĭ cele bogate către toțĭ, când prin silința și osirdia vóstră se vorŭ isgoni vrășmașiĭ din țéra acésta. Și pe lângă acestea vețĭ avé și dela milostivulŭ Dumnedeŭ vrednică resplătire pentru mântuirea și isbăvirea zidireĭ mânilor sf. séle de către vrășmașiĭ aceștia, pre care însușĭ Dumnedeŭ îĭ va bate, după nedréptă pornirea lor. Lângă acestea trebue să socotițĭ că șĭ détorĭ suntem *a ne pune vĭața pentru frațiĭ creștinĭ* ceĭ de o lege cu noĭ și pentru patrie și pentru dragostea pré puterniculuĭ împĕratŭ Sultanŭ Hamitŭ, sub alŭ căruĭa skeptru (!) ațĭ trăitŭ și v'ațĭ chivernisitŭ voĭ și părințiĭ voștriĭ, după cum și Domnia mé gata suntem dimpreună cu voĭ a ne jărtfi la întêmplare de trebuință pentru dragostea pré puterniculuĭ împĕratŭ Sultan Hamit și pentru țéră. Și ĭată de aicea vĕ vom proftacsi Domnia mé totŭ felulŭ de imdatŭ și nu vĕ vomŭ lăsa nicĭ cum fără de ajutorulŭ celŭ cuviincĭosŭ când va fi trebuință. Ci dar să vĕ vedemŭ, fiilorŭ, acum este vreme când trebue să vĕ arĕtațĭ fieșĭ-care slujba și vrednicĭa și rugămŭ pre milostivulŭ Dumnedeŭ ca să facețĭ isbânda aceea care o și nădăjduimŭ. 1788, Februarie 29.

Că ceĭ ce se amăgescŭ dela credința (cătră țéră) și se înșélă la primejdie de viață vinŭ....

Mavrogheni termină dicêndŭ, că și-a făcutŭ détoria crestinéscă maĭ vestindu-le o dată și că nu maĭ are pécatŭ décă eșindŭ apoĭ însușĭ la partea loculuĭ, va fi vaĭ! de acela ce-lŭ va afla neurmătorŭ: «nu va scăpa de robire și de sabie...» (1).

---

(1) Eată întregŭ actulŭ analisatŭ pe scurtŭ:

3 Cărțĭ deschise cătră locuitoriĭ fugarĭ ca să se intórcă la casele lor, din 1788, Martie 3.

«Tuturorŭ locuitorilorŭ de prin sate și orașe ot sud . . . . sănătate, de obște vĕ facemŭ în scire, că fórte ne mirămŭ Domnia mé de urmările vóstre și de mișcările care audimŭ că facețĭ risipindu-vĕ de la casele și locurile vóstre și ascundêndu-vĕ, în potriva învĕțăturilorŭ șĭ cărțilorŭ prin care intru atâtea rîndurĭ v'amŭ scrisŭ și v'amŭ încredințatŭ, că Domnia mé avemŭ pentru voĭ tótă purtarea de grijă cu durere de inimă și cu milă ca să nu vĕ bântuițĭ, nicĭ să vĕ primejduițĭ într'acéstă vreme și pentru truda și ostenéla ce facemŭ; neadormitŭ, diua și nóptea, priveghiămŭ pentru a vóstră petrecere, cheltuimŭ in greŭ și vărsămŭ hasnalele nóstre și pentru aceea am orânduitŭ și la partea loculuĭ atâta oștime ca să vĕ păzéscă și să vĕ străjuiască, atâtŭ pre voĭ de către vrășmașŭ, ca să nu vĕ calce, séŭ să vĕ hrăpéscă și să vĕ robéscă înstreinându-vĕ din locurile vóstre și despărțindu-vĕ de némurile și rudeniile vóstre, cât și pentru ale vóstre averĭ să nu se risipéscă, cărora ostașĭ le avemŭ date strașnice poruncĭ și învĕțăturĭ, ca să nu vĕ bântuéscă, séŭ să vĕ facă niscaĭ-va silĭ și jafurĭ, ci se petrécă cu voĭ bine și cu blândețe ca nisce raiele ce sunteți aĭ pré puterniculuĭ împĕratŭ, care, aŭ porunca a-șĭ vĕrsa sângele pentru voĭ. Apoĭ când aceste le vedețĭ de fața în faptă, că le facemŭ Domnia mé, pentru ce voĭ facețĭ urmărĭ netrebnice și mișcărĭ cu care dațĭ pricină de bănuială și înși-vĕ aducețĭ lucru la sfîrșitŭ reŭ și la primejdie? cu adevĕratŭ să scițĭ, că fórte ne-amŭ mâhnitŭ de acésta și iată vĕ scriemŭ și vĕ maĭ sfătuimŭ pe toțĭ: căutațĭ de vĕ adunațĭ fiesce care pe la casele și pe la locurile vóstre și ca nisce credincióse raiele stațĭ pe loc și nu vĕ temerețĭ că Domnia mé grijimŭ nu numaĭ pentru vrăjmașiĭ nemțĭ și vĕ apărămŭ ca să nu vĕ calce, să vĕ hrăpéscă, ca și despre óstele nóstre să nu fițĭ bântuițĭ, arĕtându-vĕ însă cu supunerea și credința acea ce se cade unorŭ raiele credinciόse, spre a da ajutorulŭ celorŭ trebuinciόse de hrana oștilorŭ nóstre din cele ce avețĭ, cu plata vóstră de la ostașĭ, fiindŭ-că pentru aceea le dămŭ Domnia mé léfă. Nu vĕ amăgirețĭ la vorbe înșelătóre și la *făgăduele cu care âmblă vrăjmașiĭ să vĕ înșale*, că tóte acelea sunt vremelnice și în zadar, carĭ nu póte avea nicĭ un temeiŭ adevĕratŭ și care aducŭ pe ceĭ ce se amăgescŭ de la credință și se înșală, la primejdie de viață, după cumŭ pildă avețĭ a vremilorŭ trecute pe ceĭ ce s'aŭ înșelatŭ la vorbele și îndemnările vrășmașilorŭ, séŭ la ale nepretinilorŭ aĭ patrieĭ, că n'aŭ folosit alt, decâtŭ în cea după urmă în robiciunea frațilorŭ creștinĭ, pentru care avețĭ a da sémă și înaintea luĭ Dumnedeŭ pentru ceea ce din pricina vóstră vor pătimi.

Dreptŭ acea ascultațĭ învĕțăturilorŭ ce vĕ dămŭ părintesce și domnesce și fiindŭ următorĭ la acestea ce vĕ scriemŭ, întorcêndu-vĕ fiesce carele, ca să audimŭ

XLI.

Protecţiunea acordată Românilorŭ din Ardélŭ.

Cu tótă aprinderea resbolului contra Austrieĭ, Mavrogheni scie deosebi dintre duşmaniĭ ţěriĭ pre româniĭ supuşĭ austriacĭ. Aşia vedemŭ că îngădue, cu pitaculŭ sěŭ din 5 Martie 1788, bârsanilorŭ ardelenĭ să-şĭ ţină oile în ţéră, numaĭ ordonă ispravnicilorŭ de Rŏmnicul-Săraĭ, Buzĕŭ, Saac, Prahova, Dâmboviţa şi Muscel, să nu-ĭ îngădue a sui oile la munte, ca să evite corespondenţa prin eĭ cu austriaciĭ (1).

Chiar şi maĭ târḑiŭ când rěsboiulŭ e maĭ aprinsŭ, Mavrogheni este bunŭ pentru ciobaniĭ ardelenĭ şi 'ĭ lasă în ţéră cu vitele lorŭ, prin următorulŭ pitacŭ alŭ Divanuluĭ:

Cartea boerilorŭ la biv vel 3 vist. Andreiŭ epistatulŭ amêndurorŭ plaĭurilorŭ din sudŭ Saac, ca «sudiţiĭ ce se află cu oile lorŭ la paşune aicĭ în pămêntulŭ ţěreĭ românescĭ, după a lorŭ cerere ce aŭ fostŭ făcutŭ în urma deschidereĭ rěsboiuluĭ, spre a li se da voie să trécă în lăuntrulŭ cu tóte vitele lorŭ, măcarŭ că li s'aŭ datŭ de către M. Sa Pré Inălţ. nostru Domnŭ slobodiciune ca să fie nepopriţĭ şi aŭ şi scrisŭ poruncile M. Séle la toţĭ vătaşiĭ plaĭurilorŭ cumŭ şi la D-lorŭ ispravniciĭ judeţelorŭ, ca să le daţĭ drumulŭ să se ridice cu tóte vitele lorŭ să mérgă în lăuntru neopriţĭ. Dar fiindŭ-că d-ta acumŭ aĭ însciinţatŭ, M. Séle luĭ Vodă, cum-că sudiţiĭ ce se află în partea loculuĭ cer ca să rěmâe cu oile în pămêntulŭ ţěreĭ să şi le pască aice, şi făgăduescŭ că tótă brânza ce vor face să o dée la neguţitoriĭ de aice, pentru trebuinţa capanuluĭ împěrătescŭ, rugându-se a li se da voie a cumpěra malaiulŭ pentru demâncarea celorŭ ce se află cu vitele la păşune aicea; la care acésta cu tóte că li aŭ trimisŭ

în puţine ḑile, că v'aţĭ adunatŭ şi vě aflaţĭ pe la casele vóstre, cu sîrguinţa de ajutorŭ la împliniirea celorŭ trebuincióse oştilorŭ nóstre. Iar cândŭ nicĭ acumŭ nu veţĭ înţelege, atuncĭ să sciţĭ, că Domnia nóstră tótă datoria creştinéscă ne-amŭ făcutŭ-o de amŭ eşitŭ din pěcatŭ şi cândŭ vomŭ eşi înşine afară la partea loculuĭ, va fi vaĭ de acela ce-lŭ vomŭ găsi neurmătorŭ: nu va scăpa de robire şi de sabie; iar ceĭ ce nu se vor sminti din credinţa lor şi se vor afla nestrěmutaţĭ de pe la locŭ şi slujindŭ şi ajutândŭ cu cele ce potŭ la trebuinţele oştilorŭ nóstre, uniĭ ca aceia veţĭ vedé milele Domnieĭ mele de faţă spre voĭ şi veţĭ câştiga privileghiurĭ carĭ nu le puteţĭ dobândi la alte vremurĭ, rěmâindŭ nedajnicĭ în tótă viaţa vóstră şi pentru puţinŭ ajutorŭ ce faceţĭ acumŭ oştilorŭ nóstre veţĭ dobândi maĭ mult şi vetĭ câştiga îndoitŭ şi întreit şi veţĭ fi pricina a câştiga şi ceĭ-l-alţĭ pămêntenĭ aĭ voştri nume bunŭ de la Devletulŭ prea puterniceĭ împěraţiĭ prin arětarea şi ajutorul Domnieĭ mele când ne veţĭ asculta». 1788, Martie 3.

Cod. XVII, fila 272.

(1) Cod. XVII, fila 275 verso.

M. Sa Vodă rĕspunsŭ prin cartea M. Séle cum să urmeze, dar deosebitŭ ne-aŭ chiămatŭ și pre noï M. Sa și ne aŭ poruncitŭ să'ți scriemŭ într'acestașî chipŭ, cum-că de vor da sudițiï vrednice chezașiï cum-că remâindŭ aice în țéră nu vor avé nicï un felŭ de ămbletŭ și trecere pe potecele plaïurilorŭ, nicï înșiï eï, nicï ómenï de aï lorŭ, nicï rude de ale lorŭ a trimete de aicï în colo, séŭ de acolo aicï, cu nicï un felŭ de pricină și de trebuință, nicï *corespondențiï* prin scrisorï, nicï alt-felŭ de spionlîcurï nu vor face, nicï vre-o zaherea nu se vor cerca a căra peste hotarŭ de aicï acolo, ci vor petrece cu ferire de tóte acestea, căutându'șï numaï de hrana vitelorŭ și cumcă vor plăti tóte rusumaturile visterieï Domnescï la vreme, după vechiulŭ obiceiŭ făr de nicï o împotrivire, cum și cele-l-alte obiceïurï și dreptățï ale stăpânilorŭ de moșiï și ale munțilorŭ, nepăgubindŭ pre nimenï de nimică și de te încredințezï și d-ta la tóte acestea, că nu vor face vre o urmare împotrivă, printr'ascunsŭ, care să aducă vre-o nevoïe țĕreï și nouă, și d-tale . . . . așa să primițï și slobodițï a rĕmâne cu oile lorŭ să și le pască aicï în țéră și le veï da pace la cățï sunt cu eï aicea în partea loculuï a nu-ï sili și a nu le face nicï o supĕrare pentru mergere în lăuntrulŭ, și le veï da voïe a cumpĕra și malaïulŭ celŭ trebuinciosŭ, numaï pentru de mâncarea lorŭ și a ciobanilorŭ. Iar să nu se cuteze, cu numele acesta că'șï ducŭ merinde pentru demâncarea ciobanilorŭ la oï, a trece măcarŭ o oca în lăuntru. Ci dar, după luminată porunca M. Séle luï Vodă, nu lipsimŭ ațï scrie și noï ca să urmezï întocmaï, după cum te povățuimŭ și să întărescï fórte tare potecile și tóte locurile hotaruluï, ca să nu pótă găsi mijlocŭ de a trece, că așïa ne aŭ poruncitŭ M. S. Vodă să'țï scriemŭ și intr'acestașï chipŭ vețï urma și pentru plaïulŭ Teliajinuluï, fiindŭ-că este datŭ asupra D-tale, să nu se facă vre unŭ cusurŭ, că apoï nu te veï putea mîntui de urgia și primejdia domnéscă și să avemŭ rĕspunsŭ» (1). 1788, Maiŭ 22.

La Martie 6, anulŭ 1788 Mavrogheni permite luï Ioniță Lungu suditŭ, care a avutŭ prăvălie în Pitescï, ca împreună cu alțï 11 sudețï bărbațï și muïerï și cu totŭ avutulŭ lorŭ să se retragă în Transilvania (2).

Ba maï multŭ, cu un cavalerismŭ de laudă, Mavrogheni cere de la Pórtă voïe ca să permită a eși din țéră nesupĕratŭ și agentulŭ Austriacŭ Sior Marchel (3).

---

(1) Cod. No. XVII, fila 301.

(2) Cod. XVII, fila 275 verso.

(3) «Cartea dată la divanulŭ țĕreï românescï de Sior Marcheli pentru întórcerea sa și supușilorŭ astriacescï la patria lorŭ, din 1788 Martie 11 e după firmanulŭ dobânditŭ la cererea luï Nicolae Mavrogheni-Vodă. Marcheli recunósce că li s'a datŭ voïe să iasă cu toțï cu totŭ avutulŭ lorŭ. Aŭ maï rĕmasŭ în țéră numaï sudițï 5, aretațï anume, până ce-șï vorŭ termina afacerile, după care se vor libera și eï în siguranță».
Cod. XVII, fila 284.

XLII.

Planulŭ de rĕsboiŭ alŭ Austriei. Mavrogheni împănéză pasurile munţilorŭ. Apelŭ la arme alŭ tuturora! Austriacii la Jiul de susŭ şi la Câmpu-lung.

Făcêndŭ din Timişóra şi localităţile vecine loculŭ de centru alŭ oştireĭ séle, Impĕratulŭ Austrieĭ căuta, prin aripa dréptă să invadă Serbia şi Bosnia, ca să fiă siliţĭ Turciĭ a-şĭ împărţi oştirea şi a se slăbi în Principate. Cu aripa stîngă Austriaciĭ se îndreptaseră prin Bucovina spre Hotin, ca să-şĭ dée mâna cu óstea aliată ruséscă. Orĭ câtŭ de mare era relativŭ oştirea austriacă, întinsă pe un frontŭ de atacŭ dela Hotin la Bosnia, acéstă oştire nu era în stare de a lua ofensiva în orĭ-care punctŭ alŭ frontuluĭ eĭ. Negreşitŭ şi Mavrogheni cu Turciĭ, credêndu-se détorĭ a ţine peptŭ Austriacilorŭ prin tóte punctele pe unde eĭ arŭ fi pututŭ strĕbate în Moldova şi Muntenia, căḑură şi eĭ în greşéla austriacilorŭ, împrăştiindu-şĭ totŭ maĭ multŭ forţele. Ce-ĭ dreptulŭ, Mavrogheni avu ochiulŭ maĭ multŭ aţintitŭ la Focşanĭ, ca să împedice de a fi învăluitŭ pe acolo de neamicŭ şi apoĭ să se afle între foculŭ austriacilorŭ de pe hotarulŭ munţilorŭ şi acé oştire ce arŭ fi rĕsbitŭ pe la Focşanĭ. Dar nu maĭ puţinŭ Mavrogheni caută să apere pasurile principale ale Carpaţilorŭ dintre Ardeal şi ţéra muntenéscă.

După ce prin proclamaţiunea ce amŭ adusŭ maĭ susŭ N. Mavrogheni rechiamă pre fugariĭ din sate şi oraşe, apoĭ în 5 Martie acelaşĭ anŭ, el adreséză o specială proclamare numaĭ către locuitoriĭ din oraşe şi târgurĭ, obligându-ĭ a lua parte activă cu óstea la apĕrarea localităţilorŭ unde locuescŭ: «Ca nisce raele credincióse să staţĭ dimpreună cu ostile nóstre la vre-o întêmplare de năvălire a vrajmaşilorŭ, sărindŭ cu micŭ cu mare, ... şi avemŭ nădejde la mila luĭ Dumneḑeŭ că veţĭ birui, *după cumŭ s'aŭ înfrântŭ* şi pe la alte locurĭ unde s'aŭ arĕtatŭ până acumŭ (1).

(1) Proclamaţiune la locuitorĭ, din 1788, Martie 5.
«Tuturorŭ locuitorilorŭ de prin oraşe şi târgurĭ ot sud ....
iarăşĭ de obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pentru a vóstră bună pace

Intre acestea Mavrogheni nu putu dispune de atâta oştire cât să trămită şi la estremitatea Olteniei. Pe acolo oştirea austriacă aflândŭ nepăzite trecĕtori în munţiĭ Jiuluĭ-de-susŭ, aŭ intratŭ şi înaintară până la tîrgulŭ Jiuluĭ, pe când alte cete austriace cercară se înainteze la Câmpu-lung şi Rucăr. Oştirea română unită cu cete din oştirea turcă aŭ isbutitŭ însă în primele ḑile din Martie să isgonéscă — cu pagube — pre austriacĭ din Jiŭ şi să'ĭ scótă din ţéră. La Câmpul-lung s'a întêmplatŭ asemenea luptă, în care austriaciĭ fură învinşĭ şi fugăriţĭ până peste hotarele Ardélului. Noĭ dămŭ în notă buletinulŭ acestorŭ victoriĭ, din 8 Marte 1788 (1). Domnitorulŭ ié ocasiune din acéstă victorie, ca să

şi strejuire, care trebue să aveţĭ intr'acéstă vreme spre a nu vĕ călca şi a vĕ hrăpi nescare-va vrăjmăşĭ aĭ împărăţieĭ, avemŭ tótă purtarea de grijă ḑiua şi nóptea cu durere şi cu milă ca de nisce raele credinciόse şi supuse şi pentru acea amŭ rânduită la tóte treĭ trebuinciόse părţile loculuĭ îndestuĭ ostaşĭ precumŭ a-ţĭ vĕḑutŭ, cărora ostaşĭ straşnicĭ poruncĭ le-am dat Domnia mé, ca să petrécă cu voĭ raele cu blândeţe şi su bună orânduială, dându-le trebninciόsele sacherele şi lefĭ dela visteria Domnieĭ mele, ca să nu fiţĭ voĭ supăraţĭ şi năcăjiţĭ, şi aşia veţĭ fi şi despre vrăşmaşiĭ nemţĭ feriţĭ cum şi despre oştile nóstre nu veţĭ păţi nicĭ un rĕŭ. Dreptŭ acea fiţĭ veselĭ, nu vĕ întristaţĭ, nicĭ vĕ risipiţĭ cu strĕmutarea şi cu fuga de la casele şi locurile vóstre, ca să nu scadem cu acésta din credinţa vóstră şi veţĭ da o pricină de bănuială, ci că nisce raele credinciόse să staţĭ dinpreună cu oştile nóstre la vre-o întâmplare de năvălire a vrăşmaşilorŭ, sărindŭ cu micŭ cu mare ca să le staţĭ înpotrivă şi să-ĭ loviţĭ. Şi avemŭ nădejde la mila luĭ Dumneḑeŭ că veţĭ birui, după cum s'aŭ înfrânt şi pe la alte locurĭ unde s'aŭ arĕtat până acum şi cine va fi bărbatŭ vrednicŭ şi va arĕta slujba în fapta cu osîrdie asupra vrăşmaşilorŭ împărăţieĭ, unulŭ ca acela va câştiga milĭ vrednice, care nu le póte dobândi la alte vremĭ, făcêndu-lŭ Domnia mé nedejnic în vecĭ; cumŭ înpotrivă, celŭ ce se va sminti din credinţa luĭ şi nu va urma datoria acea ce este datorŭ după lege raelele cele supuse către stăpânitoriĭ ce Dumneḑeŭ le-aŭ datŭ şi se va amăgi şi după înşelăciunile vrăşmaşilorŭ şi a voitorilorŭ de rĕŭ patrieĭ, unulŭ ca acela nu numaĭ luĭ îşĭ va pricinui sfîrşitŭ rĕŭ, ce şi celor-l-alţĭ fraţĭ creştinĭ primejdie de viaţă şi robiciune, pentru care vorŭ rĕmâne şi vinovaţĭ a da sémă înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

Ce dar urmaţĭ după învĕţăturile care părintesce vĕ sfătuimŭ şi care v'amŭ sfătuitŭ într'atâtea rêndurĭ până acumŭ, ca să nu vĕ căiţĭ pe urmă». 1788, Martie 5.

Cod. XVII, fila 275.

(1) «D-vóstră agalelorŭ, i boerilorŭ zabiţĭ, i polcovnicĭ buluc-başĭ, căpitanĭ şi tuturorŭ ostaşilorŭ ce sunteţĭ orânduiţĭ pe afară în ţéră Domnieĭ mele, sĕnătate.

«De obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, ca astă-ḑĭ ne-aŭ venitŭ alŭ doilea veste de bucurie a biruinţeĭ şi a vitejieĭ ce aŭ făcutŭ purtătórele de biruinţe otomanicescele oştirĭ şi ale nóstre de la Câmpu-lungŭ asupra vrăşmaşilorŭ, care oştirĭ năvălindŭ către dênşiĭ cu celŭ obişnuitŭ inreşŭ alŭ lorŭ i-aŭ gonitŭ nu numaĭ în trecutele ḑile până la Rucăr, ci trecêndŭ podulŭ aŭ iurudisitŭ în lăuntru în

îndemne cu intusiasmŭ ţéra şi ostaşiĭ la noue lupte şi victoriĭ. Şi pentru ca îndemnulŭ să fiă maĭ eficace, Mavrogheni trămite carte de rĕspunsŭ la căpitaniĭ sĕĭ, luĭ cămăraşŭ alŭ duoilea, şi la Buluc-başiĭ sĕĭ Spiru şi Luca carĭ aŭ repurtatŭ victoriele maĭ susŭ arĕtate, prin care cărţĭ de rĕspunsŭ spune că pre al duoilea cămăraşŭ, îlŭ ridică la rangulŭ de mare serdarŭ «şi facemŭ tótŭ némulŭ şi casa ta apĕrată de tóte dăjdiile visterieĭ şi alte multe şi să aibĭ şi cămărăşia alŭ duoilea ***arpalăcŭ***». Luĭ Luca şi Ipir (séŭ Spir?) îĭ «cinstimŭ cu paiaoa polcovniciei Craioveĭ». Cu cartea luĭ Mavrogheni e trămisŭ anume boĭerŭ dela Divanŭ cu treĭ caftane ca să-Ĭ îmbrace în tabără. Domnitorulŭ întinde resplătirea şi la polcovnicĭ şi la catane: «vĕ hărăzimŭ privilegiulŭ ca în tótă viaţa vóstră să fiţĭ apĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orânduelile visterieĭ. Şi de va fi căḑutŭ vre unulŭ din voĭ în rĕsboiŭ, hărăzimŭ acéstă apĕrare fiilorŭ sĕĭ, carĭ prin sciinţa vóstră luândŭ adeverinţă dela d-luĭ Caimacamul şi dela d-lor boĭeriĭ Divanuluĭ Craioveĭ, să vie la Bucurescĭ ca să li se dée şi cărţĭ din Divanulŭ Domnieĭ mele pe acestŭ privilegiŭ....»

Mavrogheni maĭ trămite şi 500 talerĭ carĭ să se împartă tuturorŭ de vel serdarulŭ (1).

---

pămĕnturile lorŭ şi pe uniĭ dintr'ênşiĭ ĭ-aŭ omorîtŭ şi pe alţĭ mulţĭ ĭ-aŭ rănitŭ. Ne-aŭ adusŭ şi atâtea capete de vrăşmaşĭ şi viĭ şi mulţĭ. Asemené biruinţe aŭ făcutŭ şi oştile nóstre de la Craĭova, atâtŭ otomanĭ câtŭ şi creştinĭ, care dândŭ năvală aŭ mersŭ la Têrgulŭ-Jiuluĭ şi de acolo gonindŭ pe vrăşmaşŭ şi lovindu-ĭ aŭ omorîtŭ maĭ mulţĭ; ne-aŭ adusŭ şi de acolo capete de vrăşmaşĭ pré multe şi viĭ robĭ, aŭ prinsŭ şi pe unŭ băraictarŭ cu baiaraculŭ luĭ şi pe toţĭ ceĭ-l-alţĭ vrăşmaşĭ ĭ-aŭ gonitŭ până la hotarele lor. Acestea vi le însciinţămŭ şi ca să vĕ bucuraţĭ şi ca să le vestiţĭ la toţĭ ostaşiĭ noştri ce se afla acolo, arĕtându-le pre largŭ cu buna înţelegere neputinţa vrăşmaşilorŭ şi dându-le îndrăsnélă la năvălirea către dênşiĭ. Ce darŭ acumŭ cândŭ s'aŭ făcutŭ la toţĭ cunoscută neputinţa vrăşmaşilor, nu perdeţĭ vreme, ci săriţĭ cu neîndoiósa nădejdie şi prin Dumneḑeĭasca putere şi a nóstră blagoslovenie îţĭ veţĭ birui şi îndată să avemŭ veste de bucuria vóstră, pentru că milostivulŭ Dumneḑeŭ îndestule semne şi inceputurĭ bune ne-aŭ arĕtatŭ şi ne arétă cu biruinţa ce dă ostilorŭ nóste asupra vrăşmaşilorŭ şi rĕmâne numaĭ la *gaivretulă* D-vóstre zabiţilorŭ şi ostaşilorŭ Domnieĭ mele, ca să faceţĭ îndrăsnéla ca nisce barbaţĭ vrednicĭ. Dreptŭ acea urmaţĭ după cumŭ vĕ scriemŭ şi să vĕ vedem fiilor!!!». 1788, Martie 8.

Cod. XVII fila 278.

(1) «Boĭerulŭ Domnieĭ mele alŭ duoilea cămăraşĭ i slugilorŭ Domnieĭ mele Ipir şi Luca buluc-başilorŭ, i vouĕ catanelorŭ, ostaşilorŭ Domnieĭ mele ce v'aţĭ purtatŭ cu credinţă şi cu vitejie şi aţĭ făcutŭ biruinţe asupra vrăşmaşilorŭ pré puterniceĭ împĕrăţiĭ. sănĕtate. Cartea ce aţĭ trămisŭ la Domnia mé vestitóre fiindŭ

XLIII.

Pregătirĭ de intrare a luĭ Mavrogheni în Ardeal. Manifestulŭ luĭ cătră Ardelenĭ.

Incuragiatŭ de isbândile micĭ dela Jiu şi Câmpu-lungŭ, Mavrogheni să dispune să intre în Ardélŭ. Atuncĭ în cursulŭ luneĭ Martie 1788 adreséză Braşovenilorŭ o proclamaţiune, care o dămŭ aci integrală, fiindŭ fórte curiósă şi importantă:

Cărţĭ de inscinţare către locuitoriĭ dela Braşovŭ, din 1788 Martie.

«Tuturorŭ locuitorilorŭ din ţinutulŭ Braşovuluĭ parte bisericéscă şi mirenéscă, cu dregătorie politicéscă şi ostăşéscă, sănătate şi totŭ binele vĕ poftimŭ

---

de biruinţă ce puterea luĭ Dumneḑeŭ v'aŭ hărăzitŭ asupra vrăşmaşilorŭ, o amŭ primitŭ şi veselindu-ne amŭ datŭ mulţămită mare luĭ Dumneḑeŭ pentru ajutorulŭ ce v'aŭ făcutŭ şi pentru credinţa şi sîrguĭala cu care v'aţĭ purtatŭ de obşte, pentru cinstea Domnieĭ mele şi a ţĕreĭ. Ĭată şi Domnia mé vĕ facemŭ cuviinciósă resplătire şi pe tine alŭ duoile cămăraşŭ ca unŭ credinciosŭ boĭerŭ alŭ Domnieĭ mele, ĭată te cinstimŭ cu dregĕtoria serdărieĭ celeĭ marĭ şi facemŭ totŭ némulŭ şi tótă casa ta apĕrată de tóte dăjdiile visterieĭ şi alte multe şi să aibĭ şi cămărăşia alŭ duoilea **arpalâcŭ**; ĭar pe tine Luco buluc-başa şi pe tine Ipir buluc-başa vĕ cinstimŭ cu paiaoa polcovnicieĭ Craioveĭ şi dămŭ Domnĭa mé volnicie pentru acésta boĭeruluĭ Domnieĭ mele.... Post ce s'aŭ orânduitŭ cu treĭ caftane de aicé din Divanulŭ Domnieĭ mele ca să vie în partea loculuĭ şi prin sciinţa d-sale caĭmacamuluĭ Craioveĭ, orĭ unde vĕ va intêmpina se vĕ îmbrace umerile vóstre cele credinciióse cu caftanele Domnieĭ mele cele hărăzitóre de cinste şi se vĕ numéscă cu maĭ susŭ numitele boĭeriĭ. Şi voĭ boĭerilorŭ Domnieĭ mele polcovnicilorŭ să fiţĭ ĭarăşĭ apĕraţĭ de tóte dăjdiile visterieĭ. Ĭar voĭ catanelorŭ credincioşĭ ostaşĭ aĭ Domnieĭ mele, ca uniĭ ce v'aţĭ purtatŭ cu credinţa cea cuviinciósă către Domnia mé şi pentru aceea v'aţĭ învrednicitŭ de către puterea cea Dumneḑeĭască a fi biruitorĭ; vĕ hărăzimŭ Domnia mé privilegiulŭ, ca în tótă viaţa vóstră să fiţĭ apĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orânduelile visterieĭ şi de va fi căḑutŭ vre-unulŭ din voĭ în rĕsboiŭ, hărăzimŭ acéstă apărare fiilorŭ sĕĭ, carĭ prin sciinţa vóstră luândŭ adeverinţă dela d-luĭ caĭmacamulŭ şi dela d-lor boĭeriĭ Divanuluĭ Craioveĭ să vie la Bucuresci ca să li se dea şi cărţĭ din Divanulŭ Domnieĭ mele pe acestŭ privilegiŭ. Şi ĭată vĕ trămitemŭ şi darŭ taleri 500, care să vi se imparţă prin mâna d-séle vel sărdarŭ. Cu toţĭ dar acum remânêndŭ împărtăşiţĭ de domnescele nóstre darurĭ ce am făcutŭ spre resplătirea acesteĭ credinţe ce aţĭ arĕtatŭ, acumŭ să vĕ sirguiţĭ ĭarăşĭ totŭ cu acestŭ hairetŭ şi credinţă, ca să aduceţĭ şi altă biruinţă asupra vrăşmaşilorŭ, cu ajutorulŭ mareluĭ Dumneḑeŭ şi a blagosloveniei Domnieĭ mele, ne avêndŭ nicĭ unŭ felŭ de îndoĭală că ĭarăşĭ după părintésca şi domnésca nóstră datorire vĕ vomŭ impărtăşi de altă cinste şi milĭ, atâtŭ pentru ca să remâie mulţămite ostenelele vóstre, câtŭ şi pentru a sta pildă şi altorŭ slugĭ aĭ Domnieĭ mele, ca să ne slujéscă cu credinţă şi cu dreptate. Şi tu postelnice, sevârşindŭ porunca Domnieĭ mele, să aducĭ adeverinţă dela toţĭ ceĭ maĭ susŭ numiţĭ şi însciinţare dela d-luĭ caĭmacamulŭ Craioveĭ; hotărîtŭ într'acestŭ chipŭ să urmezĭ, că acésta este porunca Domnieĭ mele». 1788, Martie 8.

de la milostivulŭ Dumneḑeŭ să vĕ dăruiască! Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că din césulŭ ce s'a stricat pacea dintre Inaltulŭ Devletŭ cu împerăția Rusieĭ, am avutŭ desĕvârșită voĭe ca să aducemŭ aci în principatulŭ nostru din tóte părțile mulțime nenumĕrate de ostașĭ, însă ĭubirea de ómenĭ și firésca miloserdie ce dela Dumneḑeŭ ne este în inimă sĕdită, spre a nu îngreuna norodulŭ de aicea, ne-aŭ zătignitŭ, maĭ vĕrtosŭ aflându-se aicea în principatulŭ nostru sumă de sudițĭ din vecinătate, atâtŭ neguțitori, câtŭ și de altă stare sălășluițĭ, ne amŭ îngrijatŭ pentru a lor pază și fericire, ca nu cum-va să li se întêmplă primejdie de vĭață, atingere de cinste și pagubă câtŭ de puțină la avutulŭ lorŭ. Dar fiind-că făr de veste și făr de nicĭ un cuvêntŭ de dreptate aŭ deschisŭ rĕsboiŭ și împĕrăția némțuluĭ în potriva Devletuluĭ, și vĕḑêndŭ mișcărĭ necuviinciόse la o persónă împĕrătéscă și creștină, căcĭ până a nu se vesti stricarea păciĭ aŭ semănatŭ prin plaĭurile țĕreĭ nóstre manifesturĭ îndemnătóre de a'șĭ eși norodulŭ din cuviinciósa supunere, cuprinḑêndŭ într'însele o hotărîre desĕvîrșită pentru cele viitóre, care numaĭ unuĭ Dumneḑeŭ sunt sciute, că singurŭ este a totŭ puternicŭ, și îndată după acésta nu numaĭ locurile Devletuluĭ aŭ călcatŭ, ce încă aŭ intratŭ și în hotarele principatuluĭ nostru, aŭ hrăpitŭ din supușiĭ noștriĭ, s'aŭ vĕrîtŭ și în mŏnăstirĭ vecine de hotarŭ și aŭ turburatŭ cu totŭ felulŭ odihna noroduluĭ acestuia, fără de a nu socoti vĕrsarea de sânge ce aduce acestŭ felŭ de urmărĭ și maĭ vĕrtosŭ nepurtândŭ grija nicĭ măcarŭ de înșișĭ sudițiĭ lorŭ, ce eraŭ aicea, ca să nu se primejduéscă; pentru acea dar *siliți am fostŭ ca să aducemŭ mulțime de óste, nu numaĭ spre în potrivirea acestorŭ mișcărĭ vrășmășescĭ, ci încă spre rĕsplătirea nedreptățeĭ care s'aŭ pornitŭ asuprŭ-ne. Și cu tóte că se cuvinea ca și noĭ asemenea fără de veste să ne pornimŭ și intrândŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ aici în lăuntru* să pricinuimŭ vĕrsare de sânge, robire și perḑare tuturorŭ celor-ce pornirea ostașilorŭ i-ar fi întâmpinatŭ; dar iarășĭ creștinésca nóstră datorire și firéscă *evsplachnie* ne-aŭ popritŭ de a ne porni fără de a nu vĕ face ântâiŭ scire, cum-că venimŭ, *și ântâiŭ să vĕ sfătuimŭ pentru binele ce vĕ voimŭ ca se vĕ dațĭ înșivă supunere făr de rĕsboĭ și împotrivire și se vĕ alcătuițĭ iarășĭ la acestŭ principatŭ de unde v'ațĭ desghinatŭ și vĕ primimŭ cu orĭ-ce legăturĭ și privileghiurĭ* vĕ vețĭ socoti înși-vĕ a vĕ fi maĭ de folosŭ, atâtŭ la partea bisericéscă, cât și ostășéscă, i politicéscă. Care aceste capitulațione ni le vețĭ trimite cu cel maĭ de cinste și de credință și maĭ de vîrstă dintre obștea de acolo în sorocŭ de ḑile ... ca să le aprobăluimŭ și să le întărimŭ cu domnescile nóstre hrisóve și o să vĕ câștigațĭ liniștea și ocrotirea avutuluĭ vostru, și să vĕ îndestulațĭ de privelegiurĭ pline de milostivire și iubire de ómenĭ și ceĭ politicescĭ șĭ maĭ vêrtosŭ ceĭ ostășescĭ, cu adăugire de întreită plată de léfă. Și deosebitŭ vețĭ câștiga totŭ felulŭ de harurĭ dela Dumneḑeŭ, fiindŭ ocrotițĭ sub oblăduirea ce cu totulŭ odrășlesce rodurĭ ale credințeĭ următóre propovăduireĭ a sfânteĭ evangheliĭ; iar de care cumvașĭ nu vețĭ da ascultare sfatuluĭ nostru, iată ne spălămŭ mânile de vinovăție pentru sângele ce are să se verse și pentru înfricoșata junghiere și amară robie a soțilorŭ și a copiilorŭ voștri și pentru foculŭ și prada ce are a se urma cu desĕvârșită prăpădenie pămêntuluĭ ce se va călca de ostașĭ. Care tóte acestea socotindu-le numaĭ ne aducŭ mare scârbă și mâhnirea sufletuluĭ și nicĭ într'unŭ chipŭ nu amŭ voi perḑarea și stricăciunea vóstră, dar nicĭ putemŭ a maĭ popri mulțimea oștilor ce sunt gata a năvăli acolo în lăuntru despre tóte părțile, și nădăjduimŭ la mila pré puter. D-ḑeŭ ce este rĕsplătitorŭ nedreptăți și ocrotitorŭ celorŭ asuprițĭ, cum că ne va ajuta și va încununa oștile nóstre cu biruință și cu isbândă. Acésta vĕ însciințămŭ și fițĭ sănătoșĭ. 1788 Martie (1).

(1) Cod. XVII, fila 287.

*

Lectorulŭ va observa cu emoţiune, credemŭ, vorbele din manifestŭ: **„să vĕ daţi înşi-vĕ supunere fără de rĕsboiŭ şi împotrivire şi se vĕ alcătuiţi iarăşi la acestŭ Principatŭ** (Valachia) **de unde v'aţi desghinatŭ"**. Negreşitŭ, istoricesce nu pré se potŭ explica vorbele aceste, dar ele ne arétă, că mintea luĭ Mavrogheni, orĭ a celorŭ din boĭerĭ carĭ nu-lŭ părăsiseră şi-lŭ încunjuraŭ, era conscientă de comunitatea de naţionalitate cu Munteniĭ a ***Românilorŭ Ardeleni***, pre carĭ Domnitorulŭ îĭ invită să nu maĭ fie «desghinaţĭ» de mama patrie.

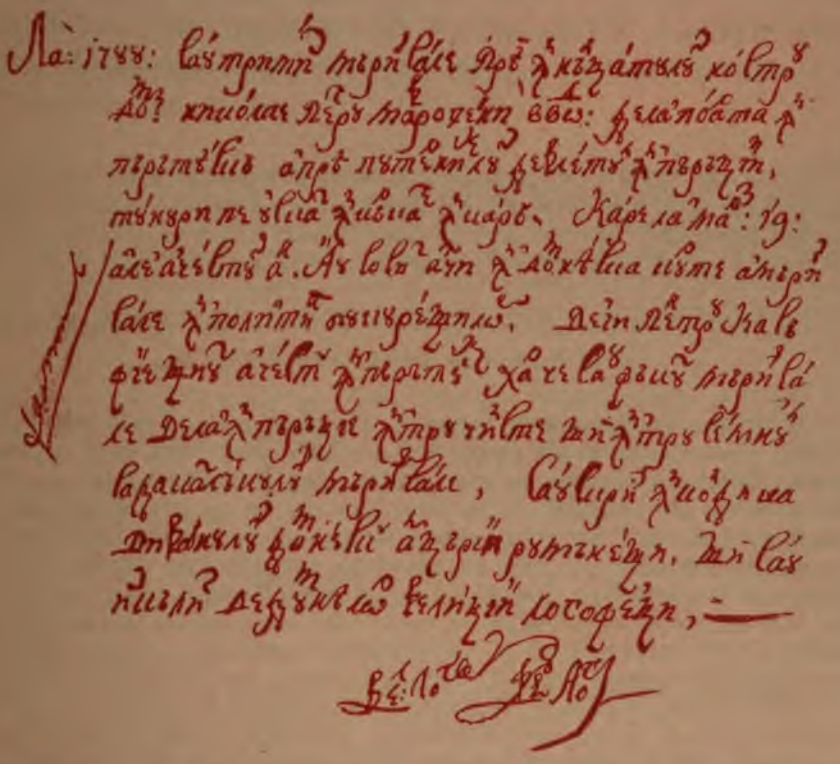
XLIV.

Movrogheni lăudatŭ la Constantinopole. ***Darurile Sultanuluĭ trămise luĭ Mavrogheni: baterie de tunurĭ. Nouĕ tradărĭ.*** *Confiscarea averilorŭ Jianilorŭ, a luĭ N. Topliceanu etc.* ***Austriaciĭ*** *trămitŭ cărţĭ la Craiova, cerêndŭ provizіunĭ.* ***Noile circulărĭ*** *ale luĭ N. Mavrogheni. Săteniĭ ademeniţĭ de Nemţĭ.* ***Apelulŭ*** *către eĭ. Volintirĭ.*

Intrigile boĭerimeĭ nu sunt băgate în sémă la Constantinopole. Domnitorulŭ N. Mavrogheni se bucură de cé maĭ bună opiniune la Pórtă şi marele Amiral n'are decât a se lăuda de ***ceraculŭ*** sĕŭ. Sunt convinşĭ la Divanulŭ turcescŭ, că Mavrogheni este celŭ maĭ vrednicŭ oşteanŭ şi că serviciile luĭ, în timpulŭ resboĭuluĭ, vorŭ fi de mare utilitate Turcieĭ.

Scirea de norocitele prime resultate dobândite de către Mavrogheni la începutulŭ campanieĭ 1788, sunt primite cu mare bucurie la Constantinopole. Atuncĭ Pórta dăruesce Domnitoruluĭ Munténŭ unŭ numĕrŭ considerabilŭ de tunurĭ. Acestŭ darŭ l-amŭ aflatŭ consignatŭ în condica No. XVII (Arhiva Statuluĭ) fila 291, cu litere marĭ şi în

colóre roșiă, ca o informațiune maĭ importantă, în coprinderea următóre (1):

Oștirea austriacă ce resbisă în județulŭ Jiuluĭ, intrasă în rela-

(1) «La 1788 s'aŭ trămisŭ M. Sale Pré Inălțatuluĭ nostru Domnŭ N. P. Mavrogheni VV. dela Pórta împĕrătéscă a pré puterniculuĭ Devletulŭ împĕrățieĭ tunurĭ pe uscatŭ încărcate în care, carĭ la *Martie 19* ale acestuĭ anŭ aŭ sositŭ aice în domnésca curte a Mărieĭ séle în politia Bucurescilorŭ. Decĭ pentru ca să fie sciutŭ acestŭ împĕrătescŭ harŭ ce s'aŭ făcutŭ Măriei séle dela împĕrăție întru cinste și întru semnulŭ sadacatlăculuĭ Măriei séle, s'aŭ scrisŭ în condica Divanuluĭ Domnescŭ alŭ țĕreĭ românescĭ și s'aŭ iscălitŭ de d-lor velițiĭ logofețĭ.

Vel log. vel log.»

Cum că eraŭ în țéră ceva tunurĭ și maĭ nainte de acestŭ darŭ, se vede și din *alaiurĭ* și din pitaculŭ următorŭ alŭ luĭ Mavrogheni:

«Carte de apĕrare a luĭ *George Tunariŭ* domnescŭ. Din întâmplare primejduindu-se rĕŭ din foculŭ tunurilorŭ a rĕmasŭ sĕcatŭ și vrednicŭ de jale, din slujba domnéscă, de nu se póte hrăni. Domnitorulŭ ilŭ scutesce de orĭ-ce dăjdiĭ și ordonă vistieruluĭ să-ĭ continuă léfa ce a avutŭ până acumŭ.

Cod. XVII, fila 227 verso.

ţiunĭ secrete cu uniĭ boierĭ din Craiova şi în genere de peste Oltŭ. Neaşteptatŭ s'aŭ hainitŭ de Mavrogheni Hagi Stanŭ Jianulŭ Post. şi fiulŭ sĕŭ Gheorghe, şi Pitarul Nicolae Toplicénu (1) şi carĭ aŭ fugitŭ în tabăra Austriacă. N. Mavrogheni dete Divanuluĭ de Craiova ordine de sequestrare a averilorŭ acelorŭ hainĭ (2) cum sequestrasă şi confis-

---

(1) «S'aŭ făcutŭ carte domnéscă la mânele dumnéluĭ cluceruluĭ Chénis, ca tóte lucrurile şi averile pitaruluĭ Nicolae Topliceanu ce s'aŭ hainitŭ fugindŭ la vrăşmaşiĭ împĕrăţieĭ, să-ĭ fie dăruite întru veşnică stăpânire, pentru slujbele ce aŭ arĕtatŭ şi arétă dumnéluĭ cu rĕzboiŭ împotriva acelorŭ vrăşmaşĭ».

(2) *Carte către Caimacamul Craioveĭ să iae în scris avutulŭ Jianuluĭ şi să trămiţă în scrisŭ către Măria Sa.*

«Cinstitŭ şi credinciosŭ boĭerulŭ Domnieĭ mele Teodorache Dibooglu biv. vel. Post. Caĭmacamulŭ Craioveĭ i d-vóstră celor-l-alţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Craioviĭ, sănitate. Vĕ facemŭ în scire pentru Hagi Stan Jianul Post. i pentru fiulŭ sĕŭ Gheorghe, care pămĕnténŭ fiindŭ al ţeriĭ aceştia ce este Memlechet al Devletuluĭ pré puterniciĭ Împĕrăţiĭ, subt a căruĭa umbră aŭ trăitŭ îndestulaţĭ şi s'aŭ chivernisitŭ petrecĕndŭ în milĭ Domnescĭ cu dregătoriĭ de boerie şi cu multe privileghiurĭ, încă maĭ cu deosebire acum în ḑilele Domnieĭ mele, miluindu-se de către Domnia mé şi cinstindu-se cu cinstea de boerie mare, la care aceste tóte bunătăţĭ fiindŭ necunoscĕtorĭ şi nemulţămitorĭ arĕtându-se, s'aŭ sculatŭ, în potriva legiĭ, şi în potriva datorieĭ, care se cuvine a avé ceĭ supuşĭ la stăpânitorĭ ce dela Dumneḑeŭ li s'aŭ datŭ, şi hainindu-se aŭ fugitŭ din patria lor, pribegindŭ în Ţéra Nemţéscă la vrăşmaşiĭ Împĕrăţieĭ într'acéstă vreme de răsmiriţă, după care pribegire a lor rĕmâindŭ după poruncile Împĕrătescĭ, după obiceĭŭ şi după tótă dreptatea, lucrurile şi averile lor tóte Domnescĭ ca a unorŭ hainĭ şi pribegĭ, am hotărîtŭ Domnia mé, ca tóte averile lor celea nemişcătóre, care aŭ rĕmasŭ Domnescĭ, să fie de astăḑĭ înainte afieroma la hazneaoa apelorŭ de aicĭ, ot. Zoodohul Pighi de unde se adapă totŭ norodulŭ Bucurescilor şi la sfânta Mŏnăstire dela acéstă numită haznea, pentru care am datŭ şi domnesculŭ nostru hrisovŭ deosebitŭ cu acéstă cuprindere, ca să aĭbă volnicie epistatulŭ dela zoodohul-Pighĭ a le face zaptŭ, şi a le stăpâni biserica şi hazneaua apelorŭ în bună pace, strîngĕndŭ şi luândŭ tóte veniturile lor, din care veniturĭ să cheltuĭéscă la trebuinţele hazneliĭ apelerŭ de acolo dela Craiova de unde se adapă norodulŭ deobşte al oraşuluĭ Craioveĭ, epistatulŭ de aicĭ dela zoodohul Pighi, ĭarăşĭ să pórte grijă a trimite cheltuĭéla cea trebuinciósă, pentru care veniturĭ şi cheltuĭelĭ să aĭbă a arĕta la Domnia mé pe tótă vremea socotéla şi prisosulŭ ce va prisosi din veniturĭ peste cheltuelĭ, se va orîndui de către Domnia mé unde să se dea, ĭérăşĭ la locŭ cuviinciosŭ, ĭéră cele mişcătóre tóte vînḑĕndu-se să se trimită baniĭ la Domnia mé. Pentru care ĭétă trimitemŭ într'adinsŭ pe . . . . . cu carele primindŭ acéstă domnésca nóstră poruncă, să aibĭ d-ta biv. vel. Post. caĭmacamulŭ Craioveĭ a face catagrafie de tóte averile Jianilor: case, prăvăliĭ, acareturĭ, locurĭ, moşiĭ, viĭ, morĭ, ţiganĭ, dobitóce, stupĭ, mărfurĭ, haĭne, giuvaerurĭ, banĭ, da-

casă și averile luĭ Constantin șĭ Iordache Cantacuzino (1). Averile aceste le donéză Mavrogheni la hasnéoa apelorŭ și la biserica luĭ dela actuala șose (grădina Kișelef).

Asemenea purtare a boiarilorŭ motivéză următórea proclamațiune adresată de Mavrogheni boerilorŭ d'ântâiŭ și alŭ doilea și la toțĭ locuitoriĭ prin care le ḑice:

«D-vóstră boerilorŭ d'intâĭ și alŭ doilea, polcov., căpitanilorŭ, și catanelorŭ țĕreĭ, neguțitorilorŭ, breslașilorŭ și orășenilorŭ din Craiova sănătate. De obște vĕ facem Domnia mé în scire pentru vrășmașiĭ nemțĭ ce s'aŭ arătatŭ la Gorjŭ că fiindŭ neputincioșĭ a sta înaintea oștilorŭ nóstre aŭ trămisŭ *cearșită* cu cărțĭ frâncescĭ care s'aŭ prinsŭ de către ostașiĭ noștri și s'au trămisŭ aicea la Domnia mé, prin care e scrisŭ către voĭ acia la Craiova dregătorilorŭ și cerŭ ajutorŭ de îmdatŭ

---

toriĭ cu zapise séŭ fără zapise și orĭ-ce, tóte prin cercetare bună să le facĭ zaptŭ, să le scriĭ până la una, apucândŭ cu strînsóre pe fiesce-care omŭ al lor ca să le aréte întru adevĕrŭ, și de o parte acum maĭ ântêiŭ să aĭbĭ a trimite la Domnia mé catastih iscălit de tóte averile lor, ĭér de altă parte să puĭ ca să vînḑă tóte cele mișcătóre cu prețulŭ lor cel cuviincĭos, și cu Mumbașirulŭ acesta să trimițĭ la Domnia mé baniĭ ce se vor strînge ântêiŭ și rîndurĭ; asemené să urmezĭ a trimite și ceĭ-l-alțĭ banĭ, după vînḑarea lor, cu fóe anume iscălită de fiesce-care lucrurĭ cu ce prețŭ s'aŭ vîndutŭ, la care să nu facĭ vre-unŭ cusur. Ji saam receh». 1888, Martie 17.

Cod. XV, fila 77.

(1) Cod. XVII, fila 28, din 1788, Martie 12, coprinde fóia țiganilorŭ luĭ Const. și Iordache Cantacuzino (129 de suflete) confiscațĭ din causa hainieĭ acestorŭ boĭerĭ.

Constantin Cantacuzino ḑisŭ și Dudescu nu așteptase declarațiunea rĕsboiuluĭ dintre Austria și Pórtă, ca să se apropie de politica austriacă, căcĭ deja în 1787 Iulie, elŭ obținuse dela împĕratŭlŭ Carol VI, unŭ hrisovŭ autorizândŭ umblarea și locuirea luĭ în Statele austro-unguresci și asigurându-ĭ protecțiunea guvernuluĭ austriacŭ și ungurescŭ. Constantin Cantacuzin invocase, pentru a obține acestŭ actŭ, acte anterióre dobândite de familia Cantacuzin, dela Austria, în 1711. Dămŭ în anexă acestŭ actŭ alŭ căruia originalŭ munitŭ cu sigilulŭ statuluĭ Austriacŭ și semnătura luĭ Carolŭ VI este în posesiunea nóstră.

Să arĕtămŭ îndată că nu tóte averile confiscate pe cuvêntu de *hainlic* dela boeriĭ pribegițĭ la neamicŭ, aŭ rĕmasŭ bune date de Mavrogheni la *haznaua* apelorŭ și la biserica luĭ, dela Capulŭ poduluĭ Mogoșóieĭ. Atâtŭ după uciderea luĭ Mavrogheni, cumŭ vomŭ vedé, câtŭ și sub domniĭ următorĭ dela pacea din 1791, se restituescŭ moșiĭ și averĭ la boeriĭ hainițĭ de Mavrogheni. Dămŭ în anexă actele, bunăóră, prin care Alex. Const. Moruzi restitue, la 1793 Augustŭ, averea nemișcătóre a frațilorŭ Constantinŭ și slugeru Gheorghe Măgurénu și a sulgereseĭ Maria Vergulésa și Nicolae Vergulu din 1793 Septembre 2. — In aceste acte de restituire nu se cruța de sigurŭ memoria luĭ Mavrogheni, iar temeiulŭ restituireĭ îl ia Divanulŭ și Moruzi-Vodă din proclamațiunea porțeĭ, după pacea din 1791 și 1792 de iertarea tuturorŭ celorŭ căḑuțĭ în vină de hainlicŭ.

ca să le proftacsiţĭ ca să staţĭ dinpreună ca dênşiĭ la rĕsboĭ în potriva oştilorŭ nóstre, lucru ce nicĭ legea nicĭ cuvêntulŭ politicescŭ nu slobóde pre supuşĭ a se împotrivi, séŭ a ridica armă asupra stăpânitorilorŭ ce de la Dumneḑeŭ sunt orânduiţĭ, maĭ vêrtosŭ asupra uneĭ stăpânirĭ sub a căria umbră a'ţĭ trăitŭ şi v'aţĭ chivernisit îndestulaţĭ voĭ şi părinţiĭ şi moşiĭ voştriĭ de atâta sumă de anĭ şi care pricinuesce primejdie de viaţă şi vătămare la obştea celor-l-alţĭ fraţĭ creştinĭ aĭ patrieĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ scrie şi acumŭ acésta domnésca nóstră carte la toţĭ că nu numaĭ să vĕ feriţĭ a nu vĕ cuteza la o făr' de lege faptă ca acésta şi să nu vĕ înşelaţĭ a vĕ împotrivi oştilorŭ nóstre, orĭ a ridica arme şi a da vre-unŭ ajutorŭ vrăşmaşuluĭ fiindŭ-că acestea sunt trecĕtóre şi nevrednice, la care nu trebue să vĕ înşelaţĭ a pune vre-unŭ temeiŭ, încă ca nisce datorĭ după lege şi ca nisce credincioşĭ raele supuse şi drepte ale prea puterniculuĭ Devletŭ alŭ împĕrăţieĭ, să vĕ siliţĭ cu oştile nóstre, care vorŭ să-şĭ verse sângele pentru voĭ şi cu inimĭ curate şi cugetŭ dreptŭ, fără de viclenie şi meşteşugurĭ ascunse purtându-vĕ să daţĭ oştilorŭ nóstre ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ, ca prin credinţa şi slujba ce veţĭ arĕta acumŭ la acéstă vreme trebuinciósă câştigândŭ şi voĭ şi tótă patria vóstră ipolipsisŭ bunŭ şi milĭ împĕrătescĭ şi ale Domnieĭ mele şi nu numaĭ voĭ să vĕ feriţĭ de urmărĭ împotrivitóre, ce încă şi pe alţĭ ce-ĭ veţĭ pricepe dintr'ênşiĭ, séŭ ver-care se dă după cugete rele şi metachirisesce minciunĭ . . . . . . pe uniĭ ca aceĭa să nu-ĭ acoperiţĭ şi ca pe nisce pricinuitorĭ de însuşĭ alŭ vostru rĕŭ şi ca pre nisce hainĭ să-ĭ descoperiţĭ, să-ĭ daţĭ de faţă, să-ĭ trămiteţĭ legaţĭ la Domnia mé, pentru că de nu veţĭ fi următorĭ după cumŭ vĕ poruncimŭ şi vĕ veţĭ înşela la urmărĭ netrebnice, să sciţĭ că hotărîre avemŭ a veni înşine acolo în partea loculuĭ cu puterĭ de 30.000 de óste şi pe toţĭ pe sub sabie vĕ vomŭ trece şi vĕ arĕtămŭ eşind din păcatŭ». (1) 1788, Martie 24.

Cu 3 ḑile numaĭ înainte de acéstă proclamaţiune, la 21 Martie 1788, N. Mavrogheni se adresă la tótă ţéră, să nu crédă în vorbele ce se rĕspândescŭ de nemţĭ şi de muscalĭ, ci să'şĭ caute fie-cine de tréba sa, căcĭ Vodă ĭĭ apĕră cu oştile séle şi *«câtŭ pentru un cavalerŭ oblăduitorŭ alŭ Sibiului, suntemŭ Domnia mé vrednicĭ, cu ajutorulŭ mareluĭ Dumneḑeŭ şi cu puterea oştilorŭ ce avemŭ a rĕspunde şi aĭ veni de hac»*. Pe cel ce se va dovedi că împrăştie vorbe de nemţĭ şi de muscalĭ, ĭĭ vor denunţa ómenĭ *ascunşĭ* aĭ luĭ Vodă, vor fi prinşĭ, legaţĭ şi vor fi trămişĭ la domnie, «dar şi hotărîrea nóstră să o sciţĭ, că nu avemŭ altă pedépsă a le face, ci numaĭ capulŭ să i-lŭ tăiemŭ îndată» (2).

(1) C. d. XVII, fila 292.

(2) Iată proclamarea:

Carte din 1788, Martie 21, către toţĭ de obşte.

Cu acéstă Domnéscă a nóstră carte scriemŭ şi însciinţămŭ la toţĭ de obşte ... de pe la monăstirĭ, preoţĭ şi protopopĭ, boerĭ d'întâĭ şi alŭ doilea, breslaşĭ

Nu numaĭ boerimea era acum trădătóre, dar și uniĭ din locuitoriĭ din județele muntene, agitațĭ de agențĭ muscalĭ și austriacĭ. Locuitoriĭ din Secuenĭ, cu tóte isbândele oștireĭ luĭ Mavrogheni și cu tóte îndemnurile și apelurile luĭ de a nu fugi, de a nu'șĭ părăsi casele, fugŭ și dosescŭ prin pădurĭ. Domnitorulŭ le adreséză în Aprilie 19, anulŭ 1788, următorulŭ actŭ, prin care le arétă réoa purtare nepatriotică și ĭĭ bănuesce că s'aŭ înțelesŭ cu vrăjmașiĭ Nemțĭ... Și le dă termenŭ de 5—6 dile să revină la casele lor, unde vor fi nesupěrațĭ. La din contra vor fi robiți și trecuțĭ sub sabie.

---

i neguțitorĭ, și tuturorŭ locuitorilorŭ de prin satele și orașele țěreĭ, că ne-amŭ înscințatŭ Domnia mé de uniĭ carĭ năráviți rěŭ în netrebniciĭ și obișnuițĭ a vorbi halturĭ și minciunĭ nu lipsescŭ a scorni și a presera vorbe de nemțĭ, de muscalĭ, cu mijlocŭ care daŭ îngrijare și spaimă oștilorŭ împěrăteștĭ și ale Domnieĭ mele ce se află rânduite la părțile loculuĭ celorŭ trebuincióse pentru împotrivire vrășmașilorŭ și pentru paza însășĭ a vóstră și a țereĭ de obște. De care acésta fórte multŭ ne-amŭ turburatŭ Domnia mé și ne dațĭ pricină că cu tótă dreptatea să ne pornimŭ cu nemilostivire și fără de milă asupra vóstră, în vreme ce este bine cunoscutŭ, că aceĭ ce facŭ acestŭ felŭ de vorbe cu adausulŭ de vrășmașŭ și pricinuescŭ grijă în inimile ostașilorŭ sunt necredincioșĭ și hainĭ; pentru care iată că vě scriemŭ la toțĭ de obște boerĭ, neguțitorĭ și locuitorĭ, parte bisericéscă și mirenéscă și ne facemŭ datoria creștinéscă de vě sfátuimŭ părintesce fieșĭ carele să se părăséscă și să nu se cuteze maĭ multŭ a vorbi, orĭ cumŭ de nemțĭ și de muscalĭ, ci căutându-vě trebile caselorŭ vóstre, alișverișurile și hrana pămêntuluĭ, să petrecețĭ ca nisce raele credinciόse și supuse ale prea putericeĭ împěrățieĭ, precumŭ sunteţĭ datorĭ dupră lege, făr de a vě eșĭ din gură vorbe care nu vi se cade și așĭa petrecêndŭ cu credință și cu supunere fițĭ făr'de nicĭ o grijă și făr'de nicĭ o îndoială și nu vě temerețĭ nicĭ de vre-o supěrare a oștilorŭ nóstre, când vețĭ fi credincioșĭ, nicĭ de vre-o hrăpire și călcare a țereĭ despre vrășmașĭ, în vreme ce câtŭ pentru unŭ *cavalerŭ oblăduitorŭ alŭ Sibiuluĭ, suntemŭ Domnia mé vrednicĭ cu ajutorulŭ marelui* Dumnedeŭ și cu puterea oștilorŭ ce avemŭ a rěspunde și a veni de hacŭ! Iarŭ când nicĭ după acésta nu vě vețĭ părăsi de vorbe ca acelea, să șcițĭ că avemŭ într'adins ascunșĭ ómeniĭ noștri, ca să afle și să dovedéscă pe celŭ ce va vorbi de nemțĭ și de muscalĭ orĭ cumŭ și deosebitŭ că avemŭ poruncĭ date la toțĭ zabițiĭ noștriĭ, ca să prindă pre aceĭa să-ĭ lege orĭ-care va fi acela și legatŭ să-ĭ trămită la Domnia nóstră; dar și hotărîrea nóstră să o scițĭ că nu avemŭ altă pedépsă a le face, ce numaĭ capulŭ să i-lŭ tăiemŭ, îndată cu mórte să'lŭ pedepsimŭ, pentru că nu numaĭ odată vi le-amŭ scrisŭ acestea și într'atâtea rîndurĭ și nu maĭ rěmâne ertare greșelilorŭ după ce amŭ ertatŭ odată și de douě orĭ. Ce darŭ urmațĭ după cumŭ vě poruncimŭ și ferițĭ-vě să nu cădețĭ în primejdie, fiindŭ-că datoria creștinéscă ne-amŭ făcut'o. Să scițĭ că hotărîre avemŭ și înșine să venimŭ în partea loculuĭ și pe uniĭ că aceĭa pe sub sabie ĭ vom trece». 1788, Martie 21.

Cod. No. XVII, fila 289.

Eacă proclamaţiunea:

«Vouě tuturorŭ locuitorilorŭ dela judeţ. Secuenilorŭ, vě facemŭ Domnia mé în scire, că ne amŭ înscíinţatŭ Domnia mé pentru ale vóstre netrebnice şi nesuferite urmărĭ, cum-că în locŭ de a vě arěta cu sîrguinţă împrejurulŭ oştilorŭ nóstre, carĭ sunt orînduite pentru a vóstră ocrotire, spre a'şĭ vĕrsà sângele pentru voĭ şi a sluji pentru pămêntulŭ vostru şi pentru datoria care aveţĭ ca nisce raiale ce sunteţĭ, iar voĭ împotrivă făcêndŭ, şi nemulţămitorĭ şi necunoscĕtorĭ fiindŭ de truda şi de cheltuéla cea gré ce facemŭ Domnia mé pentru a Vóstră isbăvire de către vrăjmaşĭ, v'aţĭ ridicatŭ după la casele şi după la satele vóstre şi fugindŭ şi depărtându-vě de lângă oştirile nóstre v'aţĭ ascunsŭ prin munţĭ şi v'aţĭ apropiatŭ la vrăjmaşiĭ noştriĭ, cu gîndurĭ ca să slujiţĭ printr'ascunsŭ vrăjmaşilorŭ şi ca să faceţĭ mijlóce şi povăţuirĭ vrăjmaşilorŭ, ca să hrăpéscă dela ostaşiĭ noştri lucrurĭ, care ne dă pricină a ne porni fără de nicĭ o milă, ca să lăsămŭ lovirea vrăjmaşilorŭ şi să vě lovimŭ pre voĭ, dându-vě în mânile ostaşilorŭ ca să vě facă *ciabun* şi să petreceţĭ cele ce n'aţĭ gînditŭ şi care noĭ n'amŭ voit'o a vi se face. In vreme ce noĭ nu aşteptămŭ acumŭ dela voĭ altŭ decât numaĭ o slujbă în préjma oştirilorŭ nóstre şi o credinţă dréptă, căcĭ *dăjdiile visteriei vedemŭ că vě împotriviţĭ de nu le rěspundeţĭ*, zaherelile cele trebuinciόse de hrana oştilorŭ iarăşĭ nu le daţĭ voĭ ca nisce datorĭ ce sunteţĭ a-ĭ hrăni, ci ale cumpěra Domnia mé cu grele cheltuelĭ din alte părţĭ şi le trimetemŭ noĭ de aice, cum şi lefile lorŭ şi tóte trebuinţele oştirilorŭ le împlinimŭ vĕrsândŭ haznelile nóstre: vre o primejdie iarăşĭ n'aŭ pătimitŭ de către ostaşĭ câţĭ aŭ stătutŭ şi câţĭ staŭ din locuitorĭ în oraşŭ cu sîrguinţă şi cu slujbă şi se află neclintiţĭ, nepetrecêndŭ nicĭ un rěŭ, afară numaĭ de vre-unŭ hainŭ şi spionŭ al vrăjmaşilorŭ noştriĭ. Apoĭ care pricină vrednică aveţĭ a fugi şi a dosi? séŭ ce greutate şi spaimă vě silesce de a nu sta în locurile vóstre, prin préjma oştirilorŭ nóstre, decâtŭ numaĭ o rěutate viclénă şi un cugetŭ rěŭ, cu care singurŭ voĭ cereţĭ perirea vóstră cu faptele ce le urmaţĭ? Pentru care să sciţĭ, că până aicé aŭ fostŭ tótă milostivirea şi rěbdarea nóstră şi maĭ multŭ nu vomŭ puté suferi şi cu hotărîre vě scriemŭ acéstă din urmă poruncă, ca să eşimŭ din pěcatŭ; să căutaţĭ toţĭ de obşte, mic şi mare, parte mirenésca şi parte bisericéscă, până în 5—6 ḑile să eşiţĭ de prin pădurĭ şi de prin munţĭ, să vě depărtaţĭ din préjma vrăjmaşilorŭ şi întorcêndu-vě toţĭ pe la sate, să aveţĭ a fi prin prejurulŭ oştilorŭ nóstre, ca să le slujiţĭ şi să vě sîrguiţĭ în trebile ostaşilorŭ ca nisce raĭale, precumŭ sunteţĭ datorĭ, fár de a nu dosi maĭ multŭ, pentru că de nu veţĭ fi următorĭ, pre viaţa împěratuluĭ Ne jurămŭ, că vomŭ întórce asupra vóstră oştile nóstre de vě va face *ceabun*, de vě va sfărîma şi vě va zdrobi. Ci dar ascultaţĭ la acestea ce vě poruncimŭ, ca să nu petreceţĭ aceea ce n'aţĭ gânditŭ şi maĭ multŭ nu vě vomŭ maĭ scrie, fără decât aşteptândŭ respunsulŭ întórcereĭ vóstre. Tolco pisah gospod. Iar de vě va lua cinevaşĭ cevaşĭ să veniţĭ la Domnia mé şi vě voiŭ împlini tóte înapoĭ, că de nu vě veţĭ veni la urmă-vě, şi să eşiţĭ din pădurĭ şi locurĭ ascunse, să sciţĭ că înşi-ne Domnia mé voimŭ să dămŭ porunca să vé robéscă şi să vě trécă sub sabie ca nisce nesupuşĭ» (1). 1788, Aprilie 19.

(1) Cod. XVII, fila 296.

Pe când pre țěranĭ ĭĭ silea să se întórcă la casele lor, de boĭerĭ amărâtulŭ Domnŭ voĭa să scape, punêndu-ĭ — cumŭ vědurămŭ — sub priveghierea Turcilorŭ, peste Dunăre. Boĭeriĭ nu pré voĭaŭ să mérgă acolo.... Eĭ găsiră pretextŭ, că aŭ copiĭ micĭ și că doĭcele nu vorŭ să mérgă peste Dunăre. Domnulŭ înlătură acestŭ pretextŭ, poruncindŭ în 11 Martie 1788, ca slugele și doĭcile să mérgă peste Dunăre cu haremulŭ boĭerilorŭ, unde nu li se va întêmpla nicĭ unŭ rěŭ. Spătarulŭ și Aga se arête porunca doĭcilorŭ și slugilorŭ. Cele care vorŭ fugi se vorŭ pedepsi și se vorŭ trămite fără de voĭa lor la stăpânĭ peste Dunăre (1).

Negreșitŭ, de țěranĭ avé nevoĭe Mavrogheni să-ĭ păstreze, pentru ca să se facă arăturĭ și să fie proviziunĭ de hrană în țéră. Chĭar ĭĭ obligă la lucrarea pămêntuluĭ. Eată cărțile adresate de Domnŭ în Aprilie 18, anulŭ 1788 către protopopĭ, preoțĭ și la locuitorĭ spre spre acestŭ scopŭ (2):

Iω Nicolae Petru Mavrogheni Vod. i gospod. zem. Vlas.

«Moliftelorŭ vóstre, protopopilorŭ, preoților ŭ, diaconilorŭ, mazililorŭ, breslașilorŭ, slujitorilorŭ, orășenilorŭ, pârcălabilorŭ de prin satele și orașele țěreĭ Domnieĭ mele și tuturor locuitorilorŭ, de obște vě facemŭ Domnia mé în scire, că după neadormita grijă ce avemŭ ḑiua și nóptea nelipsitŭ pentru paza țěreĭ și a vóstră a vě feri și a vě ocroti de orí-ce nedreptate și înpotrivire, am trimisŭ și trimitemŭ oștire la trebuincĭósele locurĭ ca să sté înpotriva vrășmașuluĭ și să nu le dé vreme a vě călca și a hrăpi lucrurile vóstre, care oștire fiind că aŭ ale lor trebuincióse, rînduite și sciute de unde să le ĭé, avemŭ Domnia mé date strașnice poruncĭ ca să nu vě supere și să vě bântuĭéscă pre voĭ, ci ĭér să fițĭ încredințațĭ la acésta, că atâtŭ oștile ce sunt în partea loculuĭ dinainte trimise, cât și cele ce se maĭ trimetŭ de aicea sunt numaĭ pentru a vóstră străjuire de către vrășmașĭ, și după poruncile ce aŭ date de la noĭ, se vor feri și nu vețĭ petrece nicĭ unŭ rěŭ dela dênșiĭ, și pentru aceea nu numaĭ a vě îngriji de eĭ nu trebuĭe, ci încă să vě înveselițĭ, primindu-ĭ cu bucurie ca pe

(1) Cod. XVII, fila 279.

Pre țéranĭ și desertorĭ nu-ĭ lasă să trécă peste Dunăre.

«Carte din 1788, Aprilie 11, către Daut-bașa, rânduitŭ cu 15 neferĭ paznimicĭ la puntulŭ Gigalia pe Dunăre să împedice trecerea peste Dunăre a desertorilorŭ și să înlesnéscă intrarea în țéră a celorŭ ce vorŭ să ia slujbă în óstea din țéră».

Cod. XVII, fila 292 verso.

(2) Cod. No. XV, fila 81, Arh. Stat din Bucurescĭ.

uniĭ cari voescŭ să-şĭ verse sângele şi să se jertfescă pentru a vóstră mântuire de către vrăşmaşiĭ Nemţĭ; pentru care lipsindŭ orĭ-ce întristare din inimile vóstre, să vĕ apucaţĭ cu toţiĭ de lucrul pămêntuluĭ, ca să vĕ faceţĭ arăturile şi semănăturile cele trebuinciόse, maĭ vârtosŭ la semănătura de orz să vĕ siliţĭ maĭ multŭ, a ara maĭ multŭ, să aveţĭ la vreme de cerere, ca să nu fiţĭ siliţĭ atunci a cumpĕra dintr'altă parte bucate, curăţindu-vĕ locurile i livedile vóstre de hrană, şi făcêndŭ câte sunt tóte spre chivernisirea caselorŭ vóstre, fiind că timpulŭ cu mila luĭ Dumnedeŭ se arétă fórte bunŭ, cu ploĭ şi cu semne de îmbelşugare, şi veţĭ strînge ródele şi ostenéla mânilorŭ vóstre cu bucurie, pentru că Domnia mé suntemŭ hotărîţĭ a ne pune vĭaţa în primejdie ca să păzimŭ ţéra şi pe voĭ cu tóte averile vóstre, nevătămaţĭ de către vrăşmaşĭ, *tolco pisah gospod.*». 1788, Aprilie 18.

Orĭ câtă energie punĕ Mavrogheni de a ţine în frâŭ oştirea turcă, ea neliniştea, pe alocurea locuitoriĭ. Aşĭa s'a întêmplatŭ la Câmpu-lungŭ, care fu prădatŭ de Turci.

Domnitorulŭ era amărîtŭ de acésta. Credêndŭ că ţeraniĭ arŭ fi maĭ încredĕtorĭ în vorba boĭerilorŭ din Divanŭ, pune atunci pre aceĭ boĭerĭ carĭ îĭ remăseseră credincioşĭ, să adreseze eĭ locuitorilorŭ fugiţi din judeţulŭ Muscelŭ, apelulŭ următorŭ, din 11 Maiŭ 1788:

Cărţĭ dela boĭerĭ către locuitoriĭ din judeţulŭ Muscel, a veni de unde sunt fugiţĭ.

«*Hristos a inviată*»,

«Pré cuvioşilorŭ egumenĭ de pe la sfintele mŏnăstirĭ şi schiturĭ, molitfelorŭ vóstre protopopilorŭ, preoţĭ şi diaconĭ, i d-vóstră boĭerilorŭ, mazililorŭ, neguţitorilorŭ, breslaşilorŭ, orăşanilorŭ Câmpulungenĭ, plăĭaşilorŭ, pârcălabilorŭ de prin sate şi tuturorŭ lŏcuitorilorŭ sătenĭ de prin tóte satele ot sud Muscel, părintéscă blagoslovenie trămitemŭ de obşte, ĭar dela noĭ boĭeriĭ dragoste şi sănĕtate pohtimŭ dela milostivulŭ Dumnedeŭ ca să vĕ dăruĭască. Măcarŭ că îndestulŭ v'amŭ sfătuitŭ părintesce printr'atâtea rîndurĭ de scrisorĭ şi v'amŭ povăţuitŭ pe largŭ, cu pohtă din dragostea şi durerea ce avemŭ, ca nisce patrioţĭ, în ce chipŭ trebue să vĕ purtaţĭ acumŭ la acéstă vreme, cu credinţa dréptă după datoria ce avemŭ către pré puterniculŭ Devletŭ împĕrătescŭ, pre carele dela Dumnedeŭ îl avemŭ stăpânitorŭ, sub a căruia umbră amŭ trăitŭ toţĭ de obşte şi ne-amŭ chivernisitŭ într'atâta sumă de anĭ, ferindu-vĕ de tóte cugetele, urmările şi mişcările, carĭ caută vrăşmaşiĭ a vĕ înşela şi a cădé din credinţa şi supunerea vóstră cé bună; dar fiind-că vrăşmaşiĭ nu vorŭ fi contenitŭ nicĭ acumŭ a amăgi pre norodŭ cu felurĭ de înşelăcĭunĭ şi cu urmărĭ netrebnice şi fără de nicĭ unŭ temeiŭ, silindŭ spre a vĕ face să eşiţĭ din rânduiala supunereĭ vóstre, nu lipsimŭ ĭarăşi de isnóvă printr'aceste cărţĭ a vĕ scrie şi a vĕ arĕta că înşi-vĕ vedeţĭ şi audiţĭ urmările vrăşmaşilorŭ, că nicĭ unŭ temeiŭ şi nicĭ o putere vrednică, seŭ scoposŭ bunŭ nu aŭ asupra acesteĭ ţĕri, ci numaĭ ca să hrăpéscă şi să jăfuiască pe unde

vorŭ puté ajunge hoțesce și apoĭ fugŭ și se întorcŭ rușinațĭ înapoĭ la hotarele lor. Decĭ când aceste sunt vĕḑute și cunoscute de fațā cā puterea și temeĭulŭ la dênșiĭ nu este, nu trebue sā așteptațĭ nicĭ dela Māria Sa Vodā poruncĭ, nicĭ dela noĭ sfātuirĭ și învĕțāturĭ, avêndŭ pildā totușĭ fapta lor, ci insușĭ din sine-vĕ sā vĕ ferițĭ de amāgiturĭ cu care âmblā sā vĕ înșéle fārā de a nu câuta la cestea ce sunt vremelnice și trecĕtóre și stândŭ întemeĭațĭ la credința și supunerea vóstrā, sā avețĭ a vĕ trage din prejurulŭ lor, sā fugițĭ de orĭ-ce spionlîcŭ și slujbā printr'ascunsŭ a vrāșmașilorŭ și sā vĕ aflațĭ pe lângā oștile domnescĭ, nedepārtațĭ cu slujba și cu sîrguințā, fiindŭ cā aceĭa mergŭ sā-șĭ verse sângele pentru voĭ și pentru noĭ toțĭ și aŭ strașnice poruncĭ date dela Māria Sa Vodā, a se purta cu voĭ bine și a nu vĕ face nicĭ unŭ rĕŭ, în vreme ce Māria Sa Vodā le trāmite și zaherelele cele trebuincióse și lefĭ din destulŭ din haznalele Māriei Séle și remâne la voĭ numaĭ o slujbā și sîrguințā a arĕta împrejurulŭ lor. Iar pentru cele ce împotriva voințeĭ Māriei Séle aŭ urmatŭ aceĭ fācĕtorĭ de rele ostașĭ, aceĭa în Câmpu-lungŭ de aŭ hrāpitŭ și aŭ jāfuitŭ mŏnāstirea și pre orāșanĭ, și aŭ fugitŭ, multŭ scârbindu-se Māria Sa Vodā, auḑindŭ de acestea, îndatā aŭ însciințatŭ la însāșĭ pré puternica ordie împĕrātéscā și la serhaturĭ, dupā unde aŭ fostŭ aceĭ ostașĭ ca sā-ĭ prindā și ca sā dé focŭ caselorŭ lor sā ardā cu totulŭ, pedepsindu-ĭ cu mórte. Și pentru a vóstrā pagubā ni-aŭ încredințatŭ pré bine Māria Sa, cā tóte pânā la una vi se va împlini din visteria M. Séle. De care vețĭ avé a arĕta la urmā M. Séle pagubele vóstre și vĕ vețĭ afla la tóte dreptatea și îndestularea. Ci dar ascultați-ne la acestea ce ca pe nisce fiĭ iubițĭ vĕ învĕțāmŭ cu dragoste și cu durere și nu vĕ îndoițĭ, nicĭ vĕ spĕriațĭ, cā Māria Sa Vodā aŭ trāmisŭ și trāmite necontenitŭ putere de oștirĭ îndestule asupra vrāșmașilorŭ de-ĭ lovesce și pe tóte ḑilele aduce la scaunulŭ M. Séle viĭ și capete de vrāșmașĭ, precumŭ auḑițĭ și avemŭ mare nādeje, cā pânā la urmā vorŭ fi biruițĭ desevêrșitŭ și vomŭ avé petrecerea nóstrā ïarāșĭ cu odihnā și cu linisce, rugândŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ, ca sā vĕ dāruĭascā pacea cea doritā, care o și nādājduimŭ» (1). 1788, Maiŭ 11.

In urma repețitelorŭ isbânde din munțĭ, Mavrogheni obligā prāvāliașiĭ din Muscel, Argeș și Prahova sā-șĭ redeschidā prāvāliile și sā-șĭ urmeze în linisce negoțulŭ lor:

3 cārțĭ deschise din 1788, Martie 19 la ispravniciĭ de Muscel, Argeș și Prahova sā siléscā neguțātoriĭ din Pitescĭ, Câmpu-lung și Ploescĭ ca sā deschiḑā prāvāliile sā vinḑā fārā fricā, de óre-ce óste numerósā din țérā 'ĭ apĕrā de orĭ-ce bântuire, de vreme cā și de cātrā vrāșmașĭ nu aŭ maĭ remasŭ vre-o grijā cācĭ cu mila și ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ pe orĭ unde s'aŭ arĕtatŭ «lovindu-ĭ purtātórele de biruințe domnescele nóstre și otomanicescele oștirĭ ĭ-aŭ înfrântŭ, ĭ-aŭ sfārâmatŭ și aŭ curāțatŭ locurile de dênșiĭ. Iatā cā vĕ poruncimŭ sā se citéscā acéstā domnéscā a nóstrā carte acolo în orașulŭ . . . . . întru auḑulŭ tuturor, ca fiescecare prāvāliașŭ și negustorŭ sā aĭbā a-șĭ deschide prāvālia și marfa lor, ca sā'șĭ

(1) Cod. No. XVII, fila 298.

facă alisverișiulŭ și neguțătoria lorŭ făr de nicĭ o grijă și sfială de către nimenĭ, cărora să le arĕtațĭ și acésta, că orĭ-ce pagubă li se va intâmpla și cât de puțin lucru li se va lua de cinevașĭ în silă, Domnia mé vom respunde de la înșine» (1). 1788, Martie 19.

Nicĭ vorba luĭ Vodă, atâtŭ de energică și atâtŭ de corespundĕtóre adevĕratelorŭ interese ale țĕreĭ, nicĭ sfatulŭ de maĭ susŭ alŭ boierilorŭ din Divanŭ, nu putură opri pre unia din locuitorĭ, împinșĭ de austriacĭ și de muscalĭ, de a se face cete de așia dișĭ «*volintirĭ*», dar carĭ eraŭ adevĕrate bande de hoțĭ, ce prădaŭ și neliniștеaŭ țéra și ucideaŭ icĭ-colo și câte unŭ turcŭ, ca să nu fie dișŭ că nu sunt *oslașĭ*.

Acéstă stare de lucrurĭ provocă pre Mavrogheni să dé în 26 Maiŭ 1788 următórea nouă proclamațiune:

«Tuturorŭ locuitorilorŭ de prin satele și orașele țereĭ Domnieĭ mele, sĕnitate! De obște vĕ facemŭ de scire Domnia mé, că într'acéstă vreme póte vre-unia din făcĕtorĭ de rele carĭ sunt din firea lorŭ nărăvițĭ la hoție și la fapte netrebnice să cugete din sineșĭ în gândul lor a se porni la câte rele și cu nume de *volintirie* să prade și să jăfuiască pre unde vorŭ puté ajunge: precumŭ și ceĭ ce sunt voitorĭ de rĕŭ patrieĭ și de neodihna vóstră a raelelorŭ, póte să pue la cale pe vre-unulŭ din ceĭ proștĭ pămĕntenĭ spre a eși din rînduiala supunereĭ lorŭ și se vorŭ înșela a se porni cu arme și aface vre-o . . . . . . îndrăznială, ca să ucigă și să omóre vre-unŭ turc, séŭ cu nume de volintirie, cumŭ s'aŭ întĕmplatŭ în în cea-l-altă trecută rezmeriță și va aduce asupra vóstră locuitorilorŭ vre-o bănuială care să vĕ pricinuiască vre-o peire și primejdie. Pentru care vĕ dămŭ în scire, că Domnia mé avemŭ rînduite în tóte părțile și potirĭ pentru hoțĭ și făcĕtoriĭ de rĕŭ și puterĭ oștirĭ pentru lovirea vrășmașuluĭ, cumŭ și a celorŭ ce póртă nume de volintirie și nu vorŭ puté lucra și săvĕrși nicĭ unŭ scoposŭ rĕŭ alŭ lorŭ, nicĭ vorŭ puté fi urmările acele ce aŭ fostŭ în cea-l-altă rezmeriță. Darŭ cu tóte acésta fiindŭ-că vremea este împărechiată și amăgitóre, cândŭ póte iarășĭ să se înșele vre-unulŭ din ceĭ proștĭ fără de minte și nărăvițĭ maĭ dinainte, a cugeta în gândulŭ lorŭ vre-o pornire rea, și fiindŭ-că Domnia mé voimŭ să trecemŭ fără de nicĭ o bănuială asupră-vĕ și fără de nicĭ o primejdie, curgerea acestuĭ rĕsboiŭ, după cumŭ așia și nădăjduimŭ la mila luĭ Dumnedeŭ, nu lipsimŭ a vĕ scrie la toțĭ de obște, că după cumŭ Domnia mé nu lipsimŭ, cu multă trudă și grijă pentru voĭ și facemŭ atâta cheltuială, vĕrsămŭ haznelile nóstre pentru paza țĕreĭ și a vóstră tuturorŭ raelelorŭ, despre orĭ ce făcĕtorĭ de rĕŭ, așia și voĭ trebue să fițĭ cu privighere și cu bună luare aminte pentru uniĭ ca aceĭa ce se adapă în gândurĭ deșérte ca acelea ca să nu cadă, cum dicemŭ, asupra vóstră vre-o bănuială cândŭ se va întêmpla a face vre-unŭ făcĕtorŭ de rĕŭ vre-o pornire rea, a ucide vre-unŭ turcŭ și vĕ vețĭ primejdui voĭ ceĭ nevinovațĭ, și pre care vețĭ pricepe că se află într'acestŭ

(1) Cod. XVII, fila 288.

felŭ de cugetŭ şi gătirĭ maĭ dinainte să'lŭ daţĭ de gâtŭ şi să'lŭ arĕtaţĭ la zabiţiĭ noştri; cumŭ şi cândŭ se vorŭ arĕta de faţă unulŭ ca acela ămblândŭ la aceste fapte de hoţie şi de volintirie, séŭ vorŭ fi eşitŭ din partea loculuĭ vre-unulŭ, numaĭ de câtŭ dândŭ de scire potiritorŭ şi zabiţilorŭ noştri, să săriţĭ şi voĭ asupră-le cu toţiĭ dinpreună marĭ şi micĭ cu ciomege şi cu sape, ca să daţĭ într'ênşiĭ să-ĭ loviţĭ, să-ĭ prindeţĭ, să-ĭ sdrobiţĭ şi să-ĭ ucideţĭ fară nicĭ o sfială ca pe nisce hoţĭ pricinuitorĭ de rĕulŭ vostru ş'alŭ patrieĭ. Aşia să ne aveţĭ blagoslovenia! urmaţĭ după cumŭ vĕ scriemŭ pentru binele şi folosulŭ vostru şi celŭ ce va fi următoriŭ şi veţĭ prinde niscare-va hoţĭ de aceĭa, séŭ îĭ veţĭ ucide, acela nu numaĭ va avé blagoslovenia luĭ Dumneḍeŭ, ca unŭ mîntuitorŭ şi izbăvitorŭ fraţilorŭ luĭ creştinĭ de făcĕtorĭ de rĕŭ, ce şi de la Domnia mé veţĭ câştiga mile şi resplătirĭ pentru slujba şi credinţa vóstră». (1) 1788, Maĭ 26.

XLV.

Incercarea austriacilorŭ d'a sparge centrulŭ linieĭ de frontŭ a luĭ Vodă. Victoriĭ nouĕ. Recompense la vitejĭ. Bătaia la pasulŭ Buzĕu şi la Curtea de Argeşŭ. Desertoriĭ austriacĭ.

In aceleaşĭ ḍile, dela finea luĭ Maiŭ 1788, pela 26 Maiŭ, oştirea luĭ Mavrogheni avu o nouă isbândă contra austriacilorŭ. Centrulŭ oştireĭ luĭ Sax-Coburgŭ cércă să spargă centrulŭ oştireĭ luĭ Mavrogheni din direcţiunea Focsanilorŭ, dar, cum deja arĕtarămŭ, nu isbuti de astă dată. La Odobescĭ se dete bătălia, în care austriaciĭ fură respinşĭ. Care încărcate de capete de ale vrăjmaşilorŭ, mulţĭ prinşĭ viĭ, unŭ baeracŭ, osebitŭ de multe lucrurĭ şi agaoniselĭ fură spoliile opime (2).

(1) Cod. XVII, fila 302 vers.
NB. La fila 305 este un alt act aprópe identic.

(2) Cărţĭ către zabiţi de biruinţa ce s'aŭ făcutŭ la Focşanĭ, din 1788 Maiŭ 29. «Cinstiţilorŭ D-stră Seraschierĭ, Bimbaşĭ, Agale, Zabiţĭ şi tuturorŭ Ascherliilor ot sud .... sĕnătate şi vrednică biruinţă asupra vrăjmaşilor vĕ pohtimŭ dela milostivulŭ Dumneḍeŭ. Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că astă-ḍĭ lunĭ la 29 ḍile ale acesteĭ lunĭ ne veni mujdea dela Focşanĭ în scrisŭ arĕtată, cum că biruitórele oştile nóstre lovindŭ pre vrăjmaşĭ ce sĕ arĕtase acolo şi biruinduĭ i-aŭ înfrântŭ şi i-aŭ isgonitŭ şi ne trimitŭ care încărcate de capete de ale vrăjmaşilorŭ şi viĭ mulţĭ şi baieracŭ de ale lor, osebitŭ de multe lucrurĭ şi agonisele cu care s'aŭ folositŭ oştile nóstre de la vrăjmaşĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti acéstă biruinţă, ca să arĕtaţĭ D-tră zabiţilorŭ şi la toţĭ ostaşiĭ spre a se bucura de acéstă biruinţă ce dă Dumneḍeŭ oştilorŭ nóstre şi asemenea D-vóstră

Noui rĕsplătirĭ se daŭ în 30 Maiŭ 1788 la ostenii distinşi în acéstă luptă. Luĭ Enache Buluc-Başa i se va da dela Cămărăşia Ocnei, o pensiune de banĭ 15 pe ḑi şi câte 10 banĭ pe ḑi la neferii Dumitru Baraictarŭ, Stoica neferulŭ, Iane, şi.... «pentru slujba ce s'aŭ arĕtatŭ la rĕsboiulŭ ce s'aŭ făcutŭ la Odobescĭ i Focşanĭ în potriva vrăjmaşilorŭ nemţĭ (1).»

La începutulŭ luneĭ Iunie, fiindŭ domnitorulŭ la Vălenĭ în munte, i-aŭ venitŭ veste de isbândă nouă asupra austriacilorŭ la vama Buzeuluĭ.

Despre acéstă luptă (nu mĕ încumĕtŭ să ḑicŭ rĕsboiŭ) vorbesce Pitarulŭ Hristache aşia:

. . . .
«Îĭ veni bună vestire
Că ceĭ despre Austria (2).
Aŭ făcutŭ o vitejie,
Adecă, mergêndŭ în susŭ,
Pân' la vamă aŭ ajunsŭ,
Şi că vama aŭ coprinsŭ,
Pre nemţĭ cu totulŭ i-aŭ stinsŭ...
Decĭ de grabă poruncĭ,
Tunurile slobodḑi.
Pe-atuncĭ trăsnia tunurile
De le mergé fumurile,
De trăsnetŭ multŭ şi de plesnetŭ,
Iţĭ sbura pĕrulŭ din creştetŭ.
Iar peste pucine ḑile
După acé isbândire,
Vĕḑurămŭ numaĭ că vine
Vr'o sută de nemţĭ, maĭ bine,
Aducêndu-ĭ din apoĭ
Turcii ca pe nisce oĭ:

---

de acolo, luândŭ pre Dumneḑeŭ în ajutorŭ, să năvăliţi cu îndrăznélă asupra vrăjmaşilorŭ, că nădejduimŭ la mila şi ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ că veţi birui, după cum în tóte părţile unde s'aŭ arĕtatŭ aŭ fostŭ biruiţi şi s'aŭ întorsŭ ruşinaţi şi bătuţi, de care aşteptămŭ şi de la D-tră veste de bucurie şi fiţi D-tră sănătoşi». 1788 Maiŭ 29.

Cod. XVII, f. 303 verso.

(1) Cod. XVII, fila 304.

Maĭ sunt şi alte nume, carĭ par a fi de streinĭ, ca Ivanciu Neferzi, Zanzi Neferul, [illegible] Sider, [illegible] căpitan la dorobanţi şi Ioan Şişteviăŭ asemene. Acestora şi Vodă li asigură câte 15 banĭ pe ḑi pe tótă viaţa lorŭ şi a copiilor lorŭ. (Acelaşi cod. XVII, fila 304).

(2) [illegible]

Uniĭ viĭ, alţiĭ rĕniţĭ,
Ş'alţiĭ prin masdrace 'nfipţĭ
Vedeaĭ pe turcĭ, pe veri-care
Cu câte unŭ capŭ la spinare.
Iar Mavrogheni vĕdêndŭ
Atâţia nemţĭ aducêndŭ,
Cu tunurĭ, cu terhanele
De iarbă şi cu ghĭulele,
Chĭamă pre Turcĭ, pe agale
Şi-ĭ îmbrăcară cu blane,
Pe alţiĭ i-a 'mpodobitŭ,
Cu celenchiurĭ de argintŭ,
Celenchiurĭ, blane, capóde
N'avé cin' să le maĭ pórte,
Atâta era de dese,
Nicĭ marfă maĭ remăsese.
Croitoriĭ, cojocariĭ
Şi sĕraciĭ argintariĭ
Nu maĭ puté totŭ lucrândŭ
Blane, celenchiurĭ făcêndŭ...»

Acolo căḑură 1000 de ostaşĭ austriacĭ, şi aŭ fostŭ mulţĭ prinşĭ viĭ cumŭ arétă Domnitorulŭ în următórea ordine de ḑi pe oştire:

«Cinstiţilorŭ d-vóstră seraschierĭ, bimbaşĭ, agale, zabiţĭ şi tuturorŭ ascherliilorŭ ce vĕ aflaţĭ . . . . sănĕtate şi vrednice biruinţe asupra vrăşmaşilorŭ vĕ pohtimŭ dela pré puterniculŭ Dumneḑeŭ; vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că astăḑĭ Duminică la 4 ḑile ale luneĭ Iuniŭ, ne veni veste bună la Văleni, cum că purtătórea de biruinţă oştirea nóstră iurudisindŭ asupra vrăşmaşilorŭ nemţĭ dela vama Buzĕuluĭ, i-aŭ lovitŭ fórte rĕŭ, pre carĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ biruindu-ĭ, peste 1000 aŭ omorîtŭ, aŭ prinsŭ viĭ şi aŭ rănitŭ, osebitŭ de multe lucrurĭ şi agoniselĭ, carĭ aŭ dobânditŭ oştile nóstre dela vrăşmaşĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti tuturorŭ acéstă biruinţă care dete Dumneḑeŭ ostilorŭ nóstre, ca să vĕ bucuraţĭ asemené şi d-vóstră luândŭ pe Dumneḑeŭ într'ajutorŭ să năvăliţĭ cu îndrăsnélă asupra vrăşmaşilorŭ şi nădăjduimŭ la mila luĭ Dumneḑeŭ că veţĭ birui, dupe cum în tóte părţile unde s'aŭ arĕtatŭ vrăşmaşĭ aŭ fostŭ biruiţĭ; de care aşteptămŭ şi dela d-vóstră vestire de bucurie, să fiţĭ d-vóstră sĕnătoşĭ»(1). 1788, Iunie 4.

Altă harţă se întâmplă la Curtea de Argeşŭ totŭ în primele ḑile din Iunie 1788. Mavrogheni resplătesce la 10 Iunie 132 neferi şi 10

(1) Cod. XYII, fila 364 vorso.

Buluc-Başi pentru că, la curtea de Argeşŭ aŭ apĕratŭ artileria, atacată de austriacĭ şi aŭ isgonitŭ pre aceştia (1).

In urma acestorŭ isbânde N. Mavrogheni trămite cărţĭ dela boeriĭ Divanuluĭ cătră vătaşiĭ dela plaiurĭ, prin care cărţĭ, cu data de 5 Iunie 1788, Domnitorulŭ ordonă tuturorŭ păzitorilorŭ de hotare să lase libera intrare în ţéră tuturorŭ desertorilorŭ din óstea austriacă (2).

XLVI.

Bătaia la Timis. Victorie. Oastea luĭ Mavrogheni intră în Ardeal. Turnavitu caimacam.

In Iuliŭ óstea luĭ N. Mavrogheni caută să străbată la Braşovŭ. Cetele din oştire, carĭ aveaŭ apĕrarea văieĭ Prahoveĭ, avêndŭ tabăra la Câmpina, plecară spre Predeal şi strebătură la Timişŭ în Ardeal unde întêmpinândŭ óste austriacă, s'aŭ bătutŭ cu acea şi aŭ dobânditŭ victoria, după care aŭ mersŭ totŭ înainte (3).

---

(1) Cod No. XVII, fila 307 verso. Cărţĭ date la neferiĭ din Argeş:

«Fiindŭ că . . . . . (buluc-başĭ, séŭ baraictarŭ, séŭ neferŭ feciorulŭ luĭ, ... bucurescĭanŭ séŭ edrinelaŭ) s'aŭ arĕtatŭ cu slujbă şi cu saidacatŭ la Curtea de Argeş, stândŭ cu vĭaţa luĭ de aŭ păzitŭ tunurile împĕrătescĭ, ş'aŭ făcutŭ trebuincĭósele mijlóce ostăsescĭ de aŭ gonitŭ pe vrăşmaşĭ, ĭată pentru resplătirea slujbeĭ luĭ amŭ datŭ acéstă domnéscă a nóstră carte, ca să aĭbă a lua léfă dela Ocne, pe ḑi câte banĭ ḑece in tótă vĭaţa luĭ şi dupe mórtea luĭ să aĭbă copiiĭ luĭ acéstă milă». 1788, Iunie 10.

NB. S'aŭ scrisŭ 132 cărţĭ asemené la neferĭ şi 10 la buluc-başĭ.

(2) «Boeriĭ scriŭ acestorŭ agenţĭ administrativĭ, că Vodă s'aŭ insciinţatŭ că vin soldaţĭ desertorĭ din Ardealŭ cu dorinţa de-a se supune Domuluĭ, dar că nu cutéză a trece din causa oştilor rânduite la hotarŭ. Domnu poruncesce ca in taĭnă vataşiĭ să vestéscă desertorilorŭ, că M. S. Vodă după firésca iubire de ómenĭ porunca aŭ datŭ serascherilorŭ ce se afla cu oştile la hotare, «ca ceĭ ce cu capete plecate şi cu supunere vorŭ veni spre închinăciune, nu numaĭ să nu-ĭ vateme întru nemicŭ ce încă cu blândeţe primindu-ĭ . . . . . . şi cu bună siguranţie de paza lorŭ la drumŭ, cu tóte ale lorŭ întregĭ şi cu îndestulare de cele trebuincióse ale mâncăriĭ, să-ĭ trimită până aice la luminatŭ scaunu Domnieĭ, unde vor afla mângâere de la mila M. S. Vodŭ». 1788, Iunie în 5.

Cod. XVII, fila 306 verso.

(3) «Cinstiţilorŭ Dumnélorŭ Serascherilor . . . . . (formula ca la cele-l-alte [illegible] de victorii). De obşte vĕ facemŭ Domnia mé in scire, că oştile nóstre dela Câmpina, luândŭ pre Dumneḑeŭ întru ajutorŭ şi năvălindŭ asupra vrăşmaşilorŭ,

Pitarulŭ Hristache amintesce de pornirea oştireĭ în direcţiunea Braşovuluĭ:

«Iar înapoĭ iĭ porniră
Dreptŭ la Braşov ca să-lŭ ia...»

Domnitorulŭ eşindŭ însuşĭ la óste, lăsă în Bucurescĭ o căimăcămie, dar sufletulŭ guvernuluĭ era *Turnavitul*, contra căruĭa energicŭ scrie Pitarul Hristache. Maĭ ânteiŭ acestŭ cronicarŭ arétă că Mavrogheni:

«Găsi dar a fi cu cale
Ca însuşĭ să se pogóre
Cu toţĭ Turciĭ după el,
Să s'alégă la un felŭ,
Orĭ spre bine, séŭ spre rĕŭ,
In mila luĭ Dumnedeŭ,
Că se supărasă fórte.
Vĕdêndŭ că nicĭ cum nu póte
Nicĭ Braşovulŭ ca să'lŭ ié,
Nicĭ Turciĭ spre Ruşi mergé,
Incepu a se găti
Spre vrăjmaşi a se porni
Şi strînsă tótă Turcimea
Şi tótă a luĭ boerimea
Şi aĭ curţeĭ marĭ şi micĭ
Ciohodarĭ şi epaicĭ,
Spătar, aga, dorobanţĭ
Şi Zapciiĭ toţĭ ceĭ alţĭ (1)
Şi merse 'ntâiŭ cu ordia
In câmpŭ sub Mitropolia.
Şedu dar câte-va dile
Acolo sub Monăstire,
Apoĭ iar se ridică
Şi dreptŭ în susŭ apucă,
Luându'şĭ oştirea tótă
Spre vrăjmaşĭ ca să se bată.

ca să intre în lăuntrulŭ lorŭ, pe la Timişŭ. unde întâmpinândŭ pe vrăşmaşĭ şi lovindu-ĭ fórte rĕŭ, i-aŭ zdrobitŭ şi i-aŭ sfărîmatŭ, luândŭ mulţime de robĭ soldaţĭ viĭ şi róbe, cu stégurile lorŭ, dimpreună şi cu tobele, iarŭ capete nenumĕrate ale celorŭ omorîţĭ, din carĭ mulţĭ viĭ şĭ capete aŭ adusŭ astădĭ aice la *scaunulŭ Domnieĭ mele* şi mergŭ înainte. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti şi acéstă biruinţă . . . . . . (ca în cele anteriór)». 1788, Iulie 11.

Cod. No. XVII, fila 311 verso.

(1) Fotino dice că óstea adunată în ţéră de Mavrogheni se urcă la 100,000. T. II, pag. 176, trad. Sion. Asemenea D. Papadop. Calimah în Revista D-luĭ Tocilescu pe 1890. pag. 125.

Ear *aici* în Bucurescĭ,
Ţi-era scârbă să privescĭ,
Că-şĭ lăsase pre iubitulŭ,
Adecă pre Turnavitulŭ,
Vechil în loc ca să-ĭ fie.
Apoĭ vedĭ blăstemăţie,
Din câţĭ boerĭ rĕmăsese
Pre dênsulŭ îl alesese
Maĭ harnicŭ, maĭ practicos!
Mojicŭ, grosŭ şi necioplitŭ
Ş'un fudulŭ deosebitŭ....

Până şi unŭ bĭetŭ Pitar Hristache se supĕră că unŭ omŭ de rêndŭ ajuge la o mare demnitate în ţéră!...

«Vaĭ, o! ţéră românéscă.
Vedĭ cin să te stăpânéscă?
Un Dumitru Turnavit
Care n'aĭ fi maĭ gânditŭ.
Păĭ să te daĭ la o parte
Şi să vedĭ ale luĭ fapte!

Ca ce fapte?

Apoĭ avé o mândrie
Lipită de mojicie
Şi atâta semetie
De nimenĭ nu vré să scie.

Dar puté Turnavitul alt-felŭ să aĭbă autoritate asupra boĭerimeĭ rĕŭ nărăvită?... Da, elŭ era aspru şi mareţŭ cu boĭerimea:

«Veniaŭ la dînsulŭ boerĭ
Pentru niscare-va trebĭ
Ca la un stăpânitorŭ,
Ţĕreĭ oblăduitorŭ,
Iar el ca unŭ blestematŭ
Şedé resturnatŭ în patŭ
Şi boiariĭ în picĭóre,
Staŭ cu capetele góle.
Alte orĭ staŭ prin pridvor,
Până se sculà din somnŭ.
In scurtŭ se afla al vremi
Al doile Mavrogheni.

Nu putéŭ boeriĭ suferi un mojicŭ la așĭa rangŭ de locotenentŭ domnescŭ. Dar era el Turnavitu în adevĕrŭ omŭ mândru, semeţŭ? Insușĭ Hristache descrie portulŭ luĭ simplu, fără de nicĭ o pretenţie, de rêndŭ:

«Avé în cap o căciulă,
Ţuguiată ca o sulă
Și cu ghebe în spinare
De nu făceaŭ cincĭ parale,
De aba roșie, ruptă,
Cu aţă albă cusută,
Cu poturĭ, cu imineĭ,
Se deprinsese cu eĭ.
Iar să'lŭ fi vĕḑutŭ călare
Chiarŭ vătafŭ de haimanale,
C'o grămadă de voinicĭ,
Toţĭ arnăuţĭ, socaricĭ,
Avêndu'ĭ pe lângă dînsul
De nu puteaĭ să'ţĭ ţiĭ rîsul...

Turnavitulŭ represintă pentru istorie acé clasă de boierinașĭ și neguţitorĭ românĭ, carĭ singurĭ rĕmăseseră credincioșĭ luĭ Mavrogheni și carĭ, urândŭ boierimea înstreinată, începe să aibă consciinţă de naţionalitate și de dreptŭ. Eată strĕbuniĭ celorŭ carĭ la 1821 și 1848 vorŭ lucra la mântuirea ţĕreĭ de fanarioţĭ, dar și de oligarhia boerĕscă.

XLVII.

Atacŭ simultaneŭ în munţiĭ Carpaţĭ. Apelŭ la ceĭ din Văleniĭ-de-munte. Isbânda dela Porcenĭ. Noulŭ atacŭ la pasulŭ Buzĕuluĭ. Impresurarea Brașovuluĭ.

In același timpŭ cândŭ Mavrogheni 'șĭ pusese în gîndŭ să iée Brașovulŭ, el ordonă să se facă simultaneŭ atacurĭ și pe la alte puncte. Așia îlŭ aflămŭ dând ordine cetelorŭ séle să atace Ardélulŭ pe la vama Buzĕuluĭ, pe când peste Oltŭ înaintaŭ în munţĭ și pe la Orșiova cete de Turcĭ. La acéstă ocasiune N. Mavrogheni adreséză locuitorilorŭ din judeţulŭ Secuenĭ și celorŭ din Vălenĭ următorulŭ

apelŭ ca să ajute oştirea spre a o înlesni să mérgă înainte şi li promite scutirea de birŭ, a lorŭ şi a copiilorŭ lorŭ.

Eată acestŭ apelŭ, din 14 Iulie 1788:

«Tuturorŭ locuitorilorŭ de la Văleni şi din prejurulŭ Văleniloru ot sud Saac sănătate. Fiindŭ-că cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ oştile nóstre *aŭ a face acumŭ năvălire asupra vrăşmaşilorŭ la vama Buzĕuluĭ* ca să-ĭ lovéscă, nu lipsimŭ a vĕ scrie şi vouă, că acumŭ este vremea cândŭ trebue să vĕ arătaţĭ credinţa şi datoria aceea ce vi se cade către prea Inaltulŭ Devletŭ pré puterniceĭ împĕrăţiĭ .... pentru cea dintr'atâta sumă de anĭ vieţuire şi chiverniselă cu care aţĭ trăitŭ subt umbrele cele pline de milostivire ale împĕrăţieĭ sale, voĭ şi părinţiĭ voştriĭ şi totŭ némulŭ vostru şi acumŭ este vremea cândŭ puteţĭ a câştiga şi a dobândi milĭ şi privileghiurĭ, care nicĭ odată nu le puteţĭ dobândi la altă vreme. Ce darŭ câţĭ din voĭ veţĭ arĕta acumŭ slujbă împrejurulŭ oştirilorŭ nóstre la năvălirile înpotriva vrăşmaşilorŭ împĕrăţieĭ şi veţĭ da ajutorŭ la cele de trebuinţa oştirilorŭ silindu-vĕ arĕtîndŭ în faptă credinţa vóstră cu tragere de inimă şi cu rîvnă ferbinte, silindu-vĕ cu slujba vóstră spre înlesnirea mergereĭ înainte şi isbânda oştilorŭ nóstre, bine să sciţĭ că nu numaĭ nedajnicĭ vĕ vomŭ face în vecĭ pre voĭ şi pre toţĭ copiĭ voştri, ci încă şi cu alte mile de privileghiurĭ şi cu darurĭ vrednice vĕ vomŭ hărăzi pe voĭ şi pe totŭ némulŭ vostru, care veţĭ fi deosebiţĭ din totŭ norodulŭ celŭ-l-altŭ de obşte. Pentru aceea dérŭ nu vĕ leneviţĭ, nicĭ perdeţĭ acéstă vreme, care vĕ póte face norociţĭ, ci înşi-vĕ vĕ porniţĭ din sine-vĕ ca să urmaţĭ câtŭ de mulţĭ oştirilor nóstre la acésta pornire, cu slujbă şi cu credinţă şi veţĭ cunósce în faptă milele Domnieĭ mele» (1). 1888, Iulie 14.

Numaĭ la finea luneĭ Iulie 1788 se realiză încercarea dela pasulŭ Buzĕuluĭ şi la vama de acolo. Pe la acestŭ punctŭ — maĭ lesne de ămblatŭ decât cum era pe atuncĭ Predealulŭ, — óstea luĭ Mavrogheni înaintă victoriósă spre Braşovŭ, pre care îl şi impresură. Eată ordinea de ḑi prin care N. Mavrogheni vestesce acéstă isbândire:

Cinstiţilorŭ D-lorŭ Serashierĭ .... (formula).

«Vĕ facemŭ D-nia mé în scire, că alaltăerĭ lunĭ pré slăvitulŭ Ali-Paşa cu D-lorŭ agalile, zabiţiĭ şi cu toţĭ ascherliĭ noştriĭ de la Văleni, luândŭ pe Dumneḑeŭ într'ajutorŭ aŭ făcutŭ iureşŭ la vama Buzĕuluĭ, unde intrândŭ oştile nóstre aŭ făcutŭ zaptŭ vama şi tóte meterezurile şi şanţurile vrăjmaşilorŭ de acolo. Aŭ luatŭ oştile nóstre întru stăpânire şi tóte tunurile vrăjmaşilorŭ câţĭ aŭ avutŭ acolo; iar pe vrăjmaşiĭ nemţĭ câţĭ s'aŭ aflatŭ la meterezurĭ în vama Buzeuluĭ pe toţĭ i-aŭ stricatŭ şi i-aŭ omorîtŭ şi de acolo, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ intrândŭ în lăuntru în hotarulŭ vrăjmaşilorŭ şi mergêndŭ înainte aŭ ajunsŭ până la Braşovŭ: aŭ făcutŭ şi Braşovulŭ muhaserea, pe care nădăjduimŭ la puterea mareluĭ D-ḑeŭ ca să stăpânimŭ şi cetatea Braşovuluĭ, în vreme ce tótă puterea vrăjmaşilorŭ nemţĭ aŭ fostŭ la vama Buzĕuluĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vesti .... » (2) (formula).

(1) Cod. No. XVII, fila 312 verso

(2) Cod. XVII fila 314.

Era de sigurŭ, o isbândă însemnată acésta dela Pasulŭ Buzeuluĭ. Nu putemŭ crede ceea ce ḑice Mavrogheni în ordinea sa de ḑi, că acolo era «*tótă puterea*» austriacilorŭ, dar, negreşitŭ intra în planulŭ lor de a întări multŭ acestŭ punctŭ, căcĭ cu mişcarea aripeĭ stînge austriace care înaintă spre Odobescĭ şi Focşanĭ, trebuia să fie combinată o pogorire de oştire austriacă din pasulŭ Buzĕuluĭ, ca să coprindă între două focurĭ óstea română-turco din Focşanĭ. Victoria dela Pasulŭ Buzĕuluĭ asigură spatele centruluĭ oştireĭ luĭ Mavrogheni şi sub impresiunea bună a acesteĭ victoriĭ, care 'ĭ deschide calea spre Braşovŭ, începe atacul general alŭ liniilorŭ austriace din Oltenia.

XLVIII.

Mersulŭ campanieĭ în Oltenia. Luarea Ruşaveĭ. Şenlîc la Bucurescĭ.

Maĭ numeróse ordine de ḑi avemŭ cu referinţa la succesulŭ trupelorŭ din Oltenia spre munţĭ şi peste munţĭ. Dămŭ în notă aceste diverse ordine de ḑi. Primulŭ este din Iulie 31, anulŭ 1788, relativŭ la lupta dela 27 Iulie, la Ruşava. Oştirea turco-română luă Ruşava şi Lazaretul şi Jupalnicul şi satulŭ Tufurile. Aŭ peritŭ 2500 Austriacĭ şi s'aŭ luată 10 tunurĭ. Scirea acéstă o dă luĭ Vodă căpitanŭ Mihaiŭ Stiucă ispravniculŭ din Mehedinţĭ, din chiar locurile din Ardélŭ unde străbătu óstea (1).

(1) Eată şi ordinea de ḑi relativă, comunicată şi boerilorŭ din Nicopole, doarŭ vor intriga maĭ puţinŭ:

Cinstiţilorŭ d-vóstră Seraschierĭ etc. (după formulă ordin.).

«De obşte vĕ facemŭ în scire, că astăḑĭ luândŭ Domnia mé însciinţare cum că purtătorile de biruinţă oştile pré putericeĭ împĕrăţiĭ şi cu oştile nóstre dimpreună cu M. S. Hásanŭ paşa Seraschierulŭ şi cu Maimişŭ paşa, Joĭ în 27 ale acesteĭ lunĭ la 3 césurĭ din zi, lovindŭ pre vrăşmaşiĭ nemţĭ la Ruşava, cu ajutorulŭ pré puterniculuĭ Dumneḑeŭ i-aŭ biruitŭ, i-aŭ izgonitŭ şi după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Ruşava călcândŭ şi lazaretulŭ nemţescŭ, asemené i-aŭ biruitŭ, i-aŭ izgonitŭ şi de acolo. Şi intrândŭ înăuntru în hotarele lorŭ aŭ făcutŭ oştile nóstre zaptŭ dimpreună cu *Ruşava şi Lazaretulŭ* şi Jupalniculŭ şi satulŭ Tufurile, la care acestŭ

In acelașĭ ordinŭ de ḑi Mavrogheni vestesce și altă mică isbândă dela Porceni din susŭ de Têrgulŭ Jiuluĭ. Despre acéstă isbândă este și unŭ altŭ ordinŭ de ḑi deosebitŭ, din Augustŭ 4 (1788) (1).

Al treilea ordinŭ de ḑi, din Augustŭ 6, vestesce înaintarea oștireĭ turcescĭ pe Dunărea, după luarea Orșoveĭ, și luarea cetățeĭ Inic-Calesi (2).

---

resboiŭ peste 2500 de vrășmașĭ nemțĭ, ostașĭ, aŭ căḑutŭ morțĭ și s'aŭ prinsŭ viĭ afară de alțĭ robĭ și róbe, le-aŭ luatŭ și 10 tunurĭ cu gebhanelele lorŭ și multe alte *lafurĭ* aŭ dobânditŭ și s'aŭ îndestulatŭ oștile nóstre de la vrășmașĭ. Unde trecêndŭ de altă parte și din împărătéscă ordie a Devletuluĭ împĕrătesc, Măria Sa Cherkez pașa cu putere de obște, aŭ iurudisitŭ cu toțiĭ înăuntrulŭ hotarelorŭ vrășmașilorŭ și cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ mergŭ înainte. Care acéstă vestire o scrie Domnieĭ mele chiarŭ din lăuntrulŭ lazaretuluĭ nemțescŭ Căpitanŭ Mihaiŭ Știucă ispravniculŭ Mehedințilorŭ și cu Capikihaiaoa nóstră, carĭ aŭ fostŭ rînduițĭ dinpreună cu oștirile și deosebitŭ ne-aŭ pliroforisitŭ și prin cuvêntŭ cătane din ale țĕreĭ ce aŭ adusŭ Domnieĭ mele aceste cărțĭ de vestire, carĭ aŭ vĕḑutŭ cu ochiĭ lorŭ aceste biruințe și sunt adevĕrate. Pentru care acéstă bună vestire făcêndŭ cuviincios *șenlic* aice la scaunulŭ Domnieĭ mele, nu amŭ lipsitŭ maĭ ântêĭ a proslăvi numele mareluĭ Dumneḑeŭ celŭ dreptŭ judecătorŭ, carele întru resplătirea nedrepteĭ pornirĭ a vrășmașilorŭ i-aŭ osînditŭ chiarŭ în loculŭ unde aŭ făcutŭ eĭ ântîia începere a pricineĭ resboiuluĭ, de aŭ călcatŭ și aŭ datŭ pricină de pomină a oștilorŭ Devletuluĭ pré puterniceĭ împĕrățiĭ, dândŭ biruința oștilorŭ nóstre de i-aŭ junghiatŭ și i-aŭ sfărîmatŭ. Osebitŭ de aceste biruințe ce s'aŭ făcutŭ la numitele locurĭ ni-aŭ venitŭ și altă veste dela Tîrgulŭ-Jiuluĭ, cumŭ d-luĭ Cara Mustafa, cu 300 de *atliĭ* lovîndŭ pe vrășmașiĭ ce era la Porcenĭ, unde spărgîndu-le ordia, peste 200 de *ceadirurĭ* le-aŭ tăiatŭ, le-aŭ sfărîmatŭ și din vrășmașĭ multă sumă aŭ omorîtŭ și aŭ prinsŭ viĭ și pe câțĭ aŭ scăpatŭ i-aŭ înfundatŭ într'unŭ locŭ strimtŭ făcêndu-ĭ muhaserea din tóte părțile, carĭ nădăjduimŭ la mila luĭ Dumneḑeŭ că nicĭ aceĭa nu vorŭ scăpa. Decĭ nu amŭ lipsitŭ printr'acéstă Domnéscă a nóstră carte a vesti și d-vóstră tuturorŭ (*(Restulŭ după cumŭ în tóte)* 1788, Iulie 31.

Cod. No. XVII, fila 313.

Asemenĕ carte s'aŭ scrisŭ și la d-lor boeriĭ de la Nicopole.

(1) « . . . . în scire, că pré slăvitulŭ Ibraim Pașa cu d-luĭ Cara-Firtaf (?) i cu d-lor zabițiĭ și cu tóte oștile ce era la Têrgulŭ Jiuluĭ, plecândŭ asupra vrășmașilorŭ la Porcenĭ, i-aŭ lovitŭ și le-aŭ sfărîmatŭ ordia de acolo dela Porcenĭ și stricatŭ cu puterea luĭ Dumneḑeŭ, fórte rĕŭ. Din care fórte mulțĭ aŭ omorîtŭ și aŭ luatŭ viĭ robĭ cu tóte ceadirurile lor, de aŭ și tăbărîtŭ și aŭ rĕmasŭ oștile nóstre într'acelŭ locŭ ce aŭ făcutŭ zaptŭ și de acolo intrândŭ oștile nóstre în lăuntru hotarelorŭ vrășmașilorŭ aŭ iurdisitŭ asupra Sibiilor. Pre care [illegible] lipsimŭ a vesti d-tră acéstă biruință . . . » (formula) 1788, August 4.

Cod. XVII, fila 314 verso.

(2) « . . . . Scire, că după ce cu puterea luĭ Dumneḑeŭ oștile nóstre a făcutŭ [illegible] Rașava, Jupalnicul, Tufurile *(seŭ Tuiurile?)* și aŭ sfărîmatŭ pe vrășmașiĭ [illegible] acolo, mergêndŭ înainte pe hotarele vrășmașilorŭ, pe Dunăre în susŭ, aŭ

Oștile din Jiŭ, după bătălia dela Porcenĭ, mergŭ înainte și iaŭ vama Vulcanuluĭ, unde Austriaciĭ perdŭ 4 tunurĭ și multe proviziunĭ diverse. Ordinulŭ de ḑi din 7 Augustŭ 1788 vestesce acéstă isbândă și dă scirĭ și despre luarea Mehedieĭ (1).

După fie-care victorie, la Bucurescĭ se face «*senlîc*» adecă paradă și slobodḑire de tunurĭ de bucurie. Asemene isbânde Mavrogheni nu uită să le vestéscă și boerilorŭ din Nicopole, ca dóră să sté liniștițĭ și să nu cuteze a intriga.

In direcțiunea Câmpu-lunguluĭ încă, în primele ḑile din Augustŭ, intrară oștile de sub seraskieratulŭ luĭ N. Mavrogheni, de prădară în Ardél maĭ multe sate (2).

iurudisitŭ asupra cetățeĭ ce avea vrășmașiĭ pe Dunăre, care cetate se numesce Inic-Calesi, Măria Sa Hasan-Pașa seraskerulŭ cu luminatulŭ Laz Meimiș-Pașa după uscatŭ și după Dunărea céta Caiclară și Șaicĭ. unde avêndŭ vrășmașiĭ cincĭ tăbiĭ cu tunurĭ îndestule, aŭ bătutŭ resboiŭ cincĭ césurĭ cu vrășmașiĭ, pre carĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ i-aŭ biruitŭ oștile nóstre făcêndŭ zaptŭ câte cincĭ tăbiile lor și pre toțĭ vrășmașiĭ aceĭ cetățĭ i-aŭ chirdositŭ fórte rĕŭ. Pentru care acéstă biruință amŭ datŭ slavă luĭ Dumneḑeŭ și amŭ făcutŭ șenlîculŭ celŭ cuviinciosŭ cu foculŭ tunurilorŭ, aicĭ la domnéscа nóstră curte. Decĭ nu lipsimŭ a vesti și d-tre» (formula). 1788, August 6.

Cod No. XVII, fila 315.

(1) «.... Scire, că d-luĭ Cara Mustafa Bimbaș cu ceĭ-l-alțĭ zabițĭ și cu tóte ostile nóstre dela Tîrgu Jiuluĭ, după ce cu puterea luĭ Dumneḑeŭ aŭ bătutŭ pe vrășmașiĭ ce era la Porcenĭ, sfărmându-le fórte rĕŭ ordia, totŭ aceste oștĭ, mergêndŭ de acolo inainte biruitorĭ, aŭ făcutŭ zaptŭ și vama Vâlcanuluĭ, unde mulțime de vrășmașĭ aŭ omorîtŭ și aŭ prinsŭ viĭ; le-aŭ luatŭ și 4 tunurĭ cu gephanelile lor, cédirurĭ, zaherele și totŭ ce aŭ avutŭ și de acolo intrândŭ în năuntrulŭ hotarelorŭ vrășmașilorŭ, mergêndŭ inainte, făcêndŭ biruință și luândŭ prăḑĭ dela vrășmașĭ; de altă parte M. Sa Hasan-Pașa Seraschierul, precum v'amŭ însciințatŭ, după ce cu puterea luĭ Dumneḑeŭ aŭ făcutŭ zaptŭ Rușava, Jupanic, Tufurile și aŭ făcutŭ acolo atâta sfărîmare vrășmașilorŭ, mergêndŭ înainte biruitorĭ, aŭ făcutŭ zaptŭ și cetatea Mehedia, unde multe zaherele și alte agoniselĭ aŭ luatŭ ostașiĭ noștri dela vrășmașĭ și iarășĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ mergêndŭ inainte, făcêndŭ biruință, pentru care acéstă bună-vestire amŭ datŭ slavă luĭ Dumneḑeŭ făcêndŭ *șenlicŭ* celŭ cuviinciosŭ aice la Domnesculŭ nostru scaunŭ cu foculŭ tunurilorŭ. Ci dar nu lipsimŭ a vesti și d-tre....» (formula). 1788, August 7.

Cod. XVII, fila 315.

(2) «..... Scire că astăḑĭ amŭ primitŭ veste de bucurie dela Câmpulungŭ, cum că dintre ostile nóstre ce avemŭ rînduite acolo, o sumă de ostașĭ creștinĭ adecă Ghiuler-Agasi cu buluc-bașiĭ și cu o sumă de neferĭ aŭ intratŭ în hotarele vrășmașilorŭ, aŭ sfărimatŭ fórte rĕŭ pre vrășmașiĭ ce aŭ întêmpinatŭ,

La 16 Augustŭ se vestesce intrarea oștilorŭ turco-române și pe la pasulŭ Branŭ în Ardél, cu intențiunea de a'șĭ face juncțiune cu óstea trecută prin pasulŭ Buzĕuluĭ, ca să realizeze înconjurarea Brașovuluĭ (1).

Câte-va ḑile apoĭ (August 21 și August 26) Domnitorulŭ aduce la scirea tuturorŭ, că óstea sa turco-română, intrată în Mehadia, a fostŭ din noŭ atacată de óstea austriacă, dar că acéstă fu bătută, după care óstea turcă înaintă în Ardeal și «aŭ făcutŭ și Temișóra muhaserea» (2).

omorîndŭ mulțĭ și luândŭ viĭ; aŭ călcatŭ sate de unde mulțime de robĭ și de róbe aŭ luatŭ, familiĭ întregĭ și copiĭ, ergheliĭ de caĭ, 200 oĭ și alte vite aŭ luatŭ oștile nóstre. Pentru care nu lipsimŭ a vesti și d-tre» (formula). 1788, August, 10.

Cod XVII, fila 316.

NB. Asemené cărțĭ s'aŭ trămisŭ la boieriĭ din Nicopole.

(1) «.... scire, că astă-ḑĭ ne aŭ venitŭ veste de bucurie dela Câmpulungŭ, cum-că pré slăvitulŭ Osman-Pașa cu puterea oștilorŭ ce avemŭ rînduite acolo, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ aŭ intratŭ în vama dela Branŭ, unde lovindŭ pre vrăjmașiĭ nemțĭ fórte i-aŭ stricatŭ, de care 5—600 aŭ omorîtŭ, între carĭ aŭ căḑutŭ și unŭ ofițerŭ mare și 3—400 aŭ luatŭ viĭ. Aŭ luatŭ și 6 tunurĭ ale vrăjmașilorŭ și multe alte agoniselĭ aŭ dobânditŭ oștile nóstre și așa după ce amŭ biruitŭ acolo și amŭ făcutŭ numita vamă zaptŭ, intrândŭ în lăuntru mergŭ oștile nóstre înainte asupra Brașovuluĭ, care și acela nădăjduimŭ alŭ stăpâni cu voia luĭ Dumneḑeŭ. Pentru care acéstă biruință amŭ dat slava luĭ Dumneḑeŭ făcêndŭ *șenlîc* celŭ cuviinciosŭ aicé la Domnésca nóstră curte cu focu tunurilorŭ. Decĭ nu lipsimŭ ....» (formula). — 1788, Augustŭ 16.

Cod. No. XVII, fila 317.

(2) ..... scire, că după ce cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ, oștile pré puterniceĭ nóstre împĕrățiĭ, aŭ făcutŭ zaptŭ Mehadia trecêndŭ și în lăuntrulŭ atâta cale, precumŭ v'amŭ însciințatŭ în trecutele ḑile, vrăjmașiĭ cățĭ scăpară dintr'acestŭ rĕsboiŭ maĭ înmulțindu-se și ispitindu-se acum de isnóvă resboi împotriva puterilorŭ oștireĭ nóstre totŭ acolo, asupra cărorŭ iurudisindŭ M. Sa pré slăvitulŭ Hasanŭ Pașa seraskierŭ cu puterea oștilorŭ împĕrățieĭ, i-aŭ biruitŭ și acumŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ fărămêndu-ĭ fórte rĕŭ, luândŭ iarășĭ mulțĭ robĭ viĭ și atâtea tunurĭ. Și astăḑĭ se află întinse corturile oștilorŭ nóstre cu M. Sa Seraskierŭ înlăuntru în Mehadia și dincolo de Mehedia, înainte de atâta cale. (formula *șenlic*, tuunrĭ etc. . .)». 1788, Aug. 21.

Asemené cărțĭ și la boeriĭ din Nicopole.

Cod. No. XVII, fila 318.

«....... scire că M. Sa Cerchez Pașa Seraskierulŭ, și pré slăvitulŭ Meemișŭ Pașa, cu putere de oștirĭ din ordia ruma ...... după ce aŭ făcutŭ zapt Mehadia și cetate Enikale și aŭ făcutŭ atâta biruință luândŭ mulțimĭ de

Din ordinulŭ de ḑi pe oștire, dela 26 August, se vede că óstea luĭ Mavrogheni nu însocesce pre Turcĭ spre Timișora, căcĭ ținta operațiunilorŭ séle belice, era coprinderea Brașovuluĭ și defensiva pe hotarele despre munțiĭ Carpațĭ. Când e vorba de «*Timișora*», Mavrogheni scrie, că se speră că acea cetate o vorŭ lua în stăpânire «*oștile pré puterniculuĭ împĕratŭ*» iar în ordinea de ḑi dela 16 August scrie, «că mergŭ oștile **nóstre** asupra Brașovuluĭ, care și acela nădăjduimŭ *alŭ stăpâni*».

In acelașĭ timpŭ óstea turcă din Belgrad luase Zemlinul. In Bosnia cu puține ḑile înainte óstea turcéscă dobândise biruință contra ostireĭ austriace (1). Aripa stângă a oștireĭ turcescĭ pășia din isbândă în isbândă.

robĭ viĭ și morțĭ, capete nenumĕrate, și atâta sumă de tunurĭ ale vrăjmașilorŭ, precumŭ v'amŭ insciințatŭ, mergêndŭ înainte biruitorĭ, aŭ făcutŭ și Temișvarul muhazerea. Pentru care ne însciințéză capichehaiaoa nóstră din ordihumaium cum că M. Sa pré înălțatŭ, pré luminatŭ stăpînulŭ nostru vizirŭ, aŭ scrisŭ vrăjmașilorŭ ce se află închișĭ în Temișvarŭ, cumŭ că de se vorŭ închina și de se vorŭ supune a se da făr de resboiŭ și a se închina la oștile nóstre, vorŭ avé raĭ și tótă milostivirea și nu vorŭ petrece nicĭ o primejdie. De care și așteptămŭ negreșitŭ însciințare cumŭ că s'aŭ închinatŭ și aŭ făcutŭ cu voia luĭ Dumneḑeŭ zaptŭ și Temișvarulŭ, după prósta starea și neputința în care se află vrăjmașiĭ. De altă parte vețĭ sci, că M. Sa Abdi Pașa Seraskierulŭ, cu puterĭ de oștire din Beligradŭ iurudisindŭ asupra Zemlinuluĭ l'aŭ făcutŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ zaptŭ și astăḑĭ se află sub stăpînirea oștilorŭ pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru și este otărîre a pré luminatuluĭ stăpînuluĭ nostru (Dumneḑeŭ să-ĭ fie ajutorŭ) că despre amêndouĕ părțile aceste ad. M. Sa Cerchezŭ Pașa cu slăvitulŭ Meemișŭ Pașa despre Timisvarŭ și M. Sa Abdi Pașa despre Moncaci, cu puterea oștilorŭ ce aŭ mergêndŭ înainte să ia și *Budinulŭ* vrăjmașilorŭ, pe care și nădăjduimŭ la ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ să-lŭ stăpânéscă purtătórele de biruințĭ oștile pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru». 1788, Aug. 26.

Cod. No XVII, fila 319.

(1) «. . . . Scire că purtătorile de biruință oștile pré puter. împĕratuluĭ nostru, după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Mehadia și aŭ prăpăditŭ pre vrăjmașiĭ sĕĭ, aŭ intratŭ și cale de douĕ césurĭ în lăuntrulŭ hotarelorŭ vrăjmașilorŭ, luându-le nenumĕrațĭ viĭ și capete și 50 de tunurĭ din care 10 aŭ opritŭ M. Sa Seraskier Asan-Pașa lângă M. Sa, iar 40 leaŭ trimesŭ la *ordihumaium*. Și iarășĭ am luatŭ veste cum-că vrăjmașiĭ intrândŭ în Bosna cu atâta óste, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ s'aŭ întorsŭ rușinațĭ și stricațĭ fórte rĕŭ. Aŭ prinsŭ și mulțĭ robĭ unde aŭ fostŭ acolo la acéstă bătălie și însușĭ imperatorulŭ nemțescŭ și s'aŭ juratŭ cu otărîre asupra Bosnieĭ să nu maĭ cerce cu rĕsboiŭ. Și iarășĭ am luatŭ veste cumcă vrăjmașiĭ ce aŭ fostŭ în potriva Belgraduluĭ s'aŭ trasŭ către partea Mehadieĭ lăsândŭ câte-va óste pentru paza Belgraduluĭ. Asupra cărora năvălindŭ

Despre isbândele dela Mehadia s'aŭ bucuratŭ multŭ şi Divanulŭ din Constantinopole, carele trămise lui N. Mavrogheni unŭ firmanŭ vestitorŭ isbândei. Urméză atuncĭ noua proclamare din Septembre 8 anulŭ 1788 prin care N. Mavrogheni vestesce sosirea şi cetirea firmanuluĭ (1). Acestŭ actŭ era de natură a maĭ potoli şi anima intrigele boierimeĭ, dar nu şi a le curma definitivŭ. Eacă actulŭ acesta:

[illegible] cărţi ce s'aŭ făcutŭ de vestire pentru resboiulŭ de Mehadia şi [illegible] de acolo.

.... Zemli Vlahiscoe .... Cinstitilorŭ D-lor [illegible] ascherliilorŭ ai Domnieĭ mele. — Vă facemŭ în scire că [illegible] pre inaltuluĭ împĕrătescŭ firmanŭ [illegible] cinstitulŭ Huseinŭ Aga Bariacdar-Başa [illegible] cu ajutorulŭ luĭ Dumnezeŭ [illegible] spre resboiŭ din câmpulŭ [illegible] pămêntulŭ ţăreĭ românescĭ [illegible]

[illegible]

lunei zilcada, Joi, în numita palancă care este în vêrfulŭ muntelui scoţêndŭ câte-va tunuri aŭ începutŭ rĕsboiulŭ din partea otomanicescilorŭ oştiri asupra meterezurilorŭ nemţesci ce era în celŭ adevĕratŭ boazŭ, bătêndŭ cu focŭ de trei părţi purtătorele de biruinţă oştirile nóstre ale împĕrăţiei, care oşti năvălindŭ cu sabie şi cu suliţe şi nădăjduindŭ la Dumnedeescuŭ ajutorŭ, aŭ intratŭ frica în inimile vrăjmaşilorŭ şi desnădăjduindu-se gheneralulŭ nemţilorŭ aŭ fugitŭ împreună cu óstea sa. Care fugă a lor făcêndu-se cunoscută a doua di diminéţă, aŭ intratŭ purtătorele de biruinţă oştirile împĕrătesci de aŭ făcutŭ zaptŭ meterezurile. Deci numitulŭ Serasker-Paşa gonindŭ pe fugiţii nemţi dela cetatea Mehadiei două trei ceasuri inainte, s'aŭ făcutŭ şi altŭ rĕsboiŭ cu *Ungurii ce sunt îmbrăcaţi în herŭ*, cari eraŭ spre ajutorulŭ fugiţilorŭ Nemţi şi în cè după urmă şi *îmbrăcaţii în herŭ* nesuferindŭ năvălirea oştirilorŭ otomanicesci aŭ fugitŭ şi ei. Şi aşia cetatea Mehadiei rĕmâindŭ deşértă de ómeni, fără de greutate s'aŭ stăpânitŭ de către pré puternica împĕrăţie. La acéstă dar mare biruinţă sunt nenumĕrate vitele şi robii şi róbele şi averile cari aŭ intratŭ în mânile biruitorilorŭ otomani. Către acestea loculŭ ce se numesce *Inicu (Enicale)* care este chieea Dunărei fiindŭ stăpînitŭ de oştile otomanicesci, o sumă de vrăjmaşi luândŭ cele trebuinciόse cu dênşii aŭ mersŭ şi s'aŭ ostitŭ cu dênşii acolo şi aşia oprindu-le trecerea Dunărei. Pentru care orînduitulŭ care era acolo asupra lor Mimiş Paşa năvălindŭ asupra vrăjmaşilorŭ şi multŭ strimtorindu-i s'aŭ închinatŭ şi cu acestŭ mijlocŭ aŭ luatŭ întru stăpînire totŭ loculŭ acela şi s'aŭ deschisŭ drumŭ spre Belgrad pe Dunăre; care aceste vestiri de bucurie ale marelorŭ biruinţe ce aŭ făcutŭ otemanicescile oştiri, ni se poruncesce prin mai susŭ numitulŭ înaltulŭ firmanŭ, ca arĕtându-le la cei ce se cade, *să ne silimŭ cu oştirile ce sunt orînduite aice, a înlesni mijlóce spre luarea Braşovului*; dreptŭ aceea nu lipsimŭ a vesti şi d-vóstre acéstă pre largŭ adeverite pentru mai susŭ numitele mari biruinţe care aŭ datŭ şi dă Dumnedeŭ oştirilorŭ nóstre asupra vrăjmaşilorŭ, ca să vĕ bucuraţi şi să slăviţi pre Dumnedeŭ pre carele luându-lŭ şi d-tre într'ajutorŭ să năvăliţi cu îndrăsnélă asupra vrăjmaşilorŭ . . . . .». (1) (*după formula cunoscută*). 1788. Sept. 8.

In cursulŭ lunei Septembre nouĕ victorii sunt semnalate prin ordine de di ale lui Nicolae Mavrogheni. In 13 şi 19 Septembrie 1788 Domnitorulŭ anunţă victoria mare dela Caransebeş, unde Turcii luară nu mai puţinŭ de 5000 prisonieri şi 200 tunuri de diverse calibruri. Caransebeşulŭ rĕmase o ruină în acestŭ rĕsboiŭ (2).

(1) Unŭ originalŭ în mânile nóstre.

(2) « . . . . în scire, că astădi la 13 ale lunei acesteia ne-aŭ venitŭ veste de bucurie, cumŭ că purtătórele de biruinţe ostile pré puternicului împĕratului nostru, lovindu-se cu oştile nemţesci în lăuntru la Caransebeş, cu ajutorulŭ lui Dumnedeŭ aŭ biruitŭ şi aŭ sfărîmatŭ puterea némţului, făcêndŭ şi Sabeşul zaptŭ, unde aŭ fostŭ şi însuşi Crailŭ lor, carele spăimântându-se de lovirea oştilorŭ otomanicesci, nóptea, Sâmbătă spre Duminică, la 8 césuri, aŭ fugitŭ şi pentru care acéstă bună vestire amŭ slăvitŭ . . , ». 1788, Septembrie 13.

Cod. XVII, fila 323.

In 18 Septembre nouě avantaje fuseseră obținute contra austriacilorŭ, pe linia Vălcanuluĭ. Numeróse sate se supuseră și óstea română-turco înaintéză contra Sibiuluĭ (1).

---

(1) «. . . . . . în scire, că d-luĭ Cara-Mustafa Aga, și cu slăvitulŭ Ibraimŭ Pașa din preună cu oștile de la Craiova după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Lazaretuli Valcanuluĭ și aŭ călcatŭ tóte cele din prejurŭ sate ale vrăjmașilorŭ, luândŭ atâta robĭ și róbe și mulțime de vite în multe rênduri, aŭ eșitŭ și aŭ intratŭ la ceabunŭ oștile nóstre maĭ în lăuntru, întindêndu-se cale de treĭ césurĭ, de unde cu multe agoniselĭ se întorcea îndestulațĭ și folosițĭ până aŭ ajunsŭ și la loculŭ ce se numesce Poiana, unde era la 6000 de vrăjmașĭ îmbrăcațĭ cu fier și alțĭ soldațĭ ostașĭ, carĭ spăimântându-se de puterea oștilorŭ nóstre, s'aŭ sculatŭ de la loculŭ lorŭ și aŭ fugitŭ. Dŭpă a cărora fugă toțĭ locuitoriĭ satelorŭ părțeĭ loculuĭ vedêndu-se că aŭ rĕmasŭ singurĭ, nefiindŭ vrednicĭ stăpânitoriĭ lorŭ, s'aŭ închinatŭ la oștile nóstre și s'aŭ supusŭ a fi raele ale pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru cerêndŭ ca să aibă milă și mângâere. De care acéstă fugă a vrăjmașilorŭ și supunere a tóte satele părțeĭ loculuĭ, aducêndŭ rĕspunsulŭ numițilorŭ la căpeteniĭ ot oștirile nóstre, s'aŭ pornitŭ tótă puterea oștirelorŭ, de mergŭ înainte asupra Sibiuluĭ, care, cu vrerea luĭ Dumneḑeŭ nădăjduimŭ a-lŭ stăpâni și pre acela. Decĭ făcêndŭ obicinuitulŭ șenlic cu foculŭ tunurilorŭ aice la domnésca nóstră Curte nu amŭ lipsitŭ a vesti și d-vóstră». . . . . . *(formula ordinară)* 1788, Sept. 18

Cod. No. XVII, fila 327.

«. . . . . . Erĭ v'amŭ însciințatŭ biruințele care cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ aŭ făcutŭ oștile otomanicescĭ în partea loculuĭ din Lazaretulŭ Vulcanuluĭ până la poiana unde este cetatea vrăjmașilorŭ, astăḑĭ iarășĭ amŭ primitŭ și alte nouĭ vestirĭ de bucurie, cumŭ că oștile nóstre, ce sunt subŭ chivernisirea luĭ Naime Ibraimŭ Pașa și a d-luĭ cinst. Bimbașŭ alŭ nostru Cara-Mustafa Aga, după ce aŭ intratŭ și s'aŭ lățitŭ în lăuntru în pĕmêntul țĕreĭ vrăjmașilorŭ, coprinḑêndŭ îndestulă parte de locŭ, făcêndŭ ceabunŭ aŭ ajunsŭ și la ținutulŭ și la orașulŭ Ahcea, care sunt departe în lăuntru ca la 15 césurĭ și prădândŭ din prejurŭ satele le-aŭ și făcutŭ zaptŭ și aŭ rĕmasŭ acolo oștirile, de unde îndată atâtŭ boeriĭ, neguțitoriĭ ce se afla acolo, câtŭ și din ceĭ de josŭ ceĭ maĭ aleșĭ aŭ scrisŭ arzuhalŭ cerêndŭ la oștile nóstre ca să le dea . . . . *(pace?)* că se supunŭ singurĭ, făgăduindu-se să se facă și eĭ raele, ale pré puterniculuĭ împĕratulŭ nostru și să plătéscă haraciŭ, a cărora plecăciune primind-o oștile nóstre, aŭ intratŭ în lăuntru în *casa bali* (?) de unde aŭ făcutŭ zaptŭ armele vrăjmășescĭ câte se aflaŭ acolo și gephanele îndestule, și astăḑĭ se află oștile nóstre în numita *Casa Ahcea* dându-le locuitoriĭ părțeĭ loculuĭ tainurĭ zaherele cele trebuinciósе oștilorŭ nóstre. Deosebitŭ de acestea acumŭ ne-aŭ scrisŭ și M. Sa pré înălțatŭ și pré luminatŭ vizir stăpînulŭ nostru vestindu-ne pe largŭ rĕsboiulŭ și biruința ce aŭ făcutŭ oștile otomanicescĭ la Caransebeșŭ, de care am scrisŭ cărțile Domnieĭ mele de însciințare D-vóstre, de prăpădirea vrăjmașilorŭ, unde au fostŭ și împĕratulŭ lorŭ, carele spăimântându-se, nóptea aŭ fugitŭ din preună cu oștile sale, în care fugă a lorŭ dândŭ pedestrimea peste călărime ca nisce înfricoșațĭ și socotindu-se uniĭ pe alțiĭ de vrăjmașĭ s'aŭ sfărîmatŭ tăindu-se și înjunghiindu-se între dênșiĭ și intr'acé junghiare a lorŭ aŭ pornitŭ M. Sa pré înălțatŭ vizirŭ odată asupră-le cu mare năvălire puterea oștilorŭ M. Sale, și lovindu-ĭ aŭ luatŭ 5000 de robĭ și peste

XLIX.

...rdél. Şépte sate se supunŭ.
...amaţiunĭ diverse.

...at-a maltratarea de cătră Turcĭ a Români... acesta era greŭ de făcutŭ, totuşĭ vedemŭ ...făcură în Muntenia, pe alocurĭ, adevĕrate ...banĭ cu care *Popa Ion dela Sf. Stefanŭ* ...ra dela Turcĭ Româniĭ robiţĭ de dînşiĭ (1). ...oĭ şi de altŭ mijlocŭ spre a scăpa pre Ro...lulŭ şi jafulŭ Turcilorŭ: li cerea să se în...unte în ţéra românĕscă; ba şi ceĭ ce vor ...ĭ apĕraţĭ, décă se vor declara raele. Eată, ca ...clamaţiune din 19 Septembrie 1788 adresată de ...ĭ dela Casabaoa Ahcé (?) din Banat:

...ĭ tuturorŭ orăşenilorŭ din Casabaoa dă Ahcea şi dela cele... părţiĭ loculuĭ din ţinutulŭ Transilvanieĭ, din ţéra nemţéscă, ...ntŭ Domnia mé dea d-luĭ Cinst. Bimbaş al nostru Cara ...e cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ aŭ intratŭ oştile nóstre ...ĭ partea loculuĭ, în ţéra vrăjmaşuluĭ, voĭ locuitoriĭ din ...nesŭ elciŭ cătră Dumnéluĭ maĭ susŭ numitulŭ zabitŭ alŭ ...a, pentru care amŭ luădatŭ buna urmarea vóstră de su...e aţĭ făcutŭ, cu care vĕ arĕtaţĭ, de care étă şi Domnia ...éstă Domnéscă a nóstră carte acéstă veste de bucurie. ...de ómenĭ ce avemŭ, câţĭ cu capete plecaţĭ şi supunere ...la noĭ făcându-se raele ale pré putern. împeratuluĭ nostru, ...ţĭ, ci şi totŭ felulŭ de mângăere veţĭ avea şi întru nimicŭ

...micĭ şi tóte gephanelele şi gătirile ostăşescĭ, fără de a scăpa ...ŭ fostŭ şi 2 ghinărarĭ din care unulŭ s'a omorît şi pre altulŭ ...te totŭ. Şi aşia aŭ intratŭ şi intră cu tótă óstea M. Sale în ...ŭ, supuindŭ mulţime şi noróde şi pe toţĭ vrăjmaşiĭ şi îm...beşulŭ l-aŭ arsŭ cu focŭ. Acésta vĕ însciinţămŭ şi fiţĭ sănă...
...10.

...326.
...nené la boeriĭ din Nicopole.
...XVII, fila 317, arh. Statuluĭ.
... prin subscriere în Bucurescĭ de câţĭ-va Românĭ din Ardél, ...«*Ion dela Sf. Stefanŭ a dat chezaşie de desrobire tl. 200*».

superăţĭ nu veţĭ fi, şi pentru câţĭ din voĭ veţĭ vré a vĕ trage şi a veni aice, iată amŭ scrisŭ la d-luĭ zabitulŭ oştilorŭ nóstre ca să vĕ trimită cu bună siguranţie de paza vóstră la drumŭ şi cu tóte lucrurile vóstre intregĭ aicĭ la Domnia mé, unde şi locŭ indestulatŭ de odihnă şi chiverniséla vóstră avemŭ a vĕ da. Ci dar orĭ-câţĭ şi orĭ de ce tréptă veţĭ fi, verĭ din ce parte de locŭ, veţĭ avé acéstă bună socotélă in cugetulŭ vostru, să fiţĭ bine încredinţaţĭ la acésta ce vĕ scriemŭ şi cu bucurie să năzuiţĭ la mila Domnieĭ mele: cu acestŭ mijlocŭ de supunere şi cu plecăciune arĕtându-vĕ nu vĕ va intîmpina nicĭ o lovire ostăşéscă. Acésta şi fiţĭ sănătoşĭ!» (1) 1788, Septembre 19.

Oştirile înaintândŭ în Septembre contra Braşovuluĭ, din maĭ multe părţĭ, cetele române din calea Buzĕuluĭ şi Timişuluĭ, ocupară satele din jurulŭ Braşovuluĭ. Domnitorulŭ prin proclamaţiunĭ către românii din şépte sate îĭ îndémnă să se supune ţĕreĭ românescĭ. Aceste sépte sate trămiseră câte unŭ *elciŭ* la Domnitorŭ să declare supunerea lorŭ, iar Domnitorulŭ le rĕspunde următorulŭ importantŭ manifestŭ, din Octombre 6, anulŭ 1788:

Carte ce s'aŭ scrisŭ la şépte sate ce s'aŭ închinatŭ. Scrisă pe cólă mare, de hârtie turcéscă.

«Vouĕ tuturorŭ locuitorilorŭ dela satele ce se numescŭ Săcelele, Tîrlungeniĭ, Zazeniĭ, Purcăreniĭ, Podila, Prejmile şi Hărmanŭ, din ţinutulŭ Braşovuluĭ, sănătate! Amŭ luatŭ Domnia mé însciinţare pentru supunerea şi plecăciunea vóstră, cumŭ că după ce aţĭ primitŭ domnescile Nóstre cărţĭ vestitóre de milostivirea ce facem Domnia mé spre voĭ, v'aţĭ bucuratŭ şi prin şépte elciĭ trimeşĭ aĭ voştri, către Seraskieriĭ oştilorŭ Domnieĭ mele, dela Văleni, anume Gheorghear Deleanu, Ioniţă Barbel, Bratulŭ Coinac, Ioan Bratul, Ion Bucşă, Ion Bratul şi Achim Olteanul aţĭ cerut ca să vĕ faceţĭ raele ale pré puterniculuĭ împĕratulŭ nostru, cu supunere sub stăpânirea Domnieĭ mele, cerĕndŭ dela mila Domnieĭ mele sa să fiţĭ primiţĭ sub ocrotirea nóstră. Pentru care ne-aŭ părutŭ bine de acéstă bună socotinţă a vóstră, carele pentru binele şi folosulŭ vostru aţĭ făcutŭ. Şi iată şi Domnia mé nu lipsimŭ printr'acestŭ domnescŭ alŭ nostru sinetŭ a vĕ încredinţà că atâtŭ voĭ, locuitoriĭ satelorŭ din maĭ susŭ numitele sate ce v'aţĭ închinatŭ, câtŭ şĭ alţiĭ de aĭ voştri ver de ce tréptă ar fi, care din sineşĭ, maĭ nainte de a fi întâmpinatŭ puterea oştirilorŭ nóstre se vorŭ închina şi vorŭ avé a se supune la noĭ şi a se trage cu locuinţa într'acéstă creştinéscă oblăduire a Domnieĭ mele, în ţéra românéscă, veţĭ petrece fericiţĭ subt stăpânirea pré puterniculuĭ Devletŭ alŭ împĕratuluĭ nostru, care din fire are milostivire asupra raelelorŭ sale, şi sub dréptă şi creştinéscă ocrotirea Domnieĭ mele, iubindŭ pre supuşiĭ noştri ceĭ credincioşĭ ca pe nisce fiĭ şi pre ceĭ din tagma ostăşéscă iĭ vomŭ orîndui în slujbă cu bunŭ folosulŭ lorŭ, învrednicinduĭ la cinste de dregătoriĭ, iar pe locuitoriĭ ceĭ muncitorĭ şi casnicĭ iĭ vomŭ mulţămi cu tótă odihna şi dreptatea lorŭ, pe moşiile Domnieĭ mele, care se numescŭ Uluiţiĭ ot sud Ialomiţa, o moşie mare în sud

(1) Cod. XVII, fila 326, Arh. Stat.

slamŭ Romnicŭ, i moşia Giulescii din sudŭ Ilfovŭ, i moşia Afumaţi în sudŭ Ilfovŭ, i moşia Zimnicele în sudŭ Teleorman, séŭ veri unde veţi vré şi vĕ va plăcé loculŭ de locuinţa vóstră, ori toţi la unŭ locŭ, séŭ deosebiţi, sunteţi primiţi şi aveţi voie a vĕ aşeḑa cu tóte casele vóstre. Pentru care şi poruncĭ amŭ scrisŭ atâtŭ ispravnicilorŭ, carĭ sunt rînduiţi de Domnia mé purtătorĭ de grijă numitelorŭ moşiĭ, cât şi d-lor dregătorilorŭ, ispravnicĭ aĭ judeţelorŭ, ca viindŭ voĭ din năuntru, să vĕ priméscă cu tótă mângâerea şi să vĕ aşeḑe în loculŭ unde vĕ va plăcé spre mulţămita şi odihna şi hrana vóstră şi a vitelorŭ vóstre, şi deosebitŭ avemŭ poruncĭ date la d-lor Seraskierii şi Zabiţiĭ noştri, ce avemŭ orînduiţĭ cu oştile pă mărginĭ, ca la eşirea vóstră să aveţi totŭ feliulŭ de pază şi de străjuire, şi nicĭ pre voĭ să vĕ supere, nicĭ ale vóstre lucrurĭ să nu se clintéscă întru nimica, ci încă şi ajutorŭ ce vĕ va trebui la drumŭ, pentru ale mâncăreĭ vóstre să vĕ dé. Dreptŭ aceea fiţĭ bine nădăjduiţĭ la acésta ce vĕ scriemŭ Domnia mé, şi atâtŭ voĭ locuitorilorŭ din maĭ susŭ numitele sate, vĕ porniţĭ a veni cu bucurie, şi fără de nicĭ o îndoială, séŭ temere de ceva, câtŭ şi pentru aceĭ de aĭ voştriĭ iĭ îndemnaţĭ şi vĕ înscinţaţĭ uniĭ pe alţiĭ orĭ de ce tagmă vorŭ fi, ca să scie că Domnia mé, după firésca iubire de ómenĭ ce avemŭ, pe fie-care vĕ primimŭ cu braţe deschise şi toţĭ veţĭ afla odihna şi milostivirea dela Domnia mé». (1) 1788, Octomb. 6.

L.

Istoriciĭ streinĭ despre isbândele luĭ Mavrogheni. Bătaia dela Mŏnăstirea Sinaia. Austriaciĭ respinşĭ de acolo. Austriaciĭ reduşĭ la defensivă de oştirea românо-turcă.

Becattini, care este favorabilŭ Austriacilorŭ, nu tăgăduesce diversele ciocnirĭ din luna Aprilie şi August 1788, dar le împuţinéză importanţa. Elŭ ḑice că: «Trupele cesaree se împotrivise cu obstinaţiune şi ajunseră a face mereŭ fără resultatŭ atacurile lor *(ale Turco-Românilorŭ)* obligându-ĭ a da îndărătŭ cu furie, asemené la pasulŭ Turnu-roşŭ, alŭ Buzĕuluĭ şi la Vulcan. *Fabris* (unchiulŭ celuĭ care luase Iaşiĭ) luă în posesiune în acele ḑile bogata mŏnăstire dela Sinaia unde s'arŭ fi pututŭ menţine daca nu era copleşitŭ de forţele

---

(1) Cod. XVII, fila 332 verso.

La fila 334 sunt şi cărţile scrise la ispravniciĭ pentru 7 sate ce s'aŭ închinatŭ, ca să-ĭ aşeḑe la odihna lor când vorŭ veni :

La judeţul Slam Romnicŭ
» » Ialomiţa
» » Ilfovŭ
» » Teleormanŭ.

superióre ale neamiculuĭ. Se apĕră însă Fabris acolo, dar silitŭ a abandona posiţiunea cucerită, n'o lăsă decât după ce incendiă mŭnăstirea» (1).

Maĭ apoĭ însă recunósce că aceste ciocnirĭ diverse orĭ *«scaramuccie distrasero gli Austriaci da maggiori intraprese nella Valachia per tutto il mese di Agosto»*(2).

Apoĭ déca óstea luĭ N. Mavrogheni n'ar fi isbutitŭ decât atât de a împedica descinderea oştilorŭ Austiace în inima ţĕreĭ, âncă laudă se cuvine bravuluĭ Domnitorŭ.

Şi nu maĭ multŭ isbutise óstea Austriacă, a înainta sub feldmareşalulŭ Conte de Vantersleben Fiamingo, oficerŭ de meritŭ. Din luna Aprile âncă, spre Servia şi la Dunăre .... «remasă monarhulŭ (Iosif II) maĭ multŭ de treĭ lunĭ în acé ultimă a sa cetate de fruntarie, suspendândŭ operaţiunile ulterioare ofensive, contra unuĭ neamicŭ, care *nu era atâtŭ de despreţuitŭ*, cum îlŭ credŭseră la începutŭ (3).

Ceea ce împedica pre Iosef II de a nu lua ofensiva maĭ energică contra fruntarieĭ turcescĭ era şi încetinéla cu care oştirea rusésca descindea spre Moldova (4).

Cum se face că Austriaciĭ sunt mereŭ bătuţĭ pe tótă linia munţilorŭ? *De Chénier* în *«Révolutions de l'Empire Ottoman»* (5) la pag. 249, recunósce că Turciĭ (respective Munteniĭ) «avură câteva

---

(1) «Le trupe cesaree fecero un ostinata resistenza, e giunsero a rendere così sempre infrutuosi i loro attachi, obligando li a dare adietro con furia, ugualmente che alle angusta di Torres (Turnu-roşŭ), Boza (Buzĕŭ) e Vulcan. Il Fabris (unchiŭ celuĭ care luă Iaşiĭ) si impadroni in quei giorni del rico Monastero di *Sidnay* (Sinaia), ove si sarebbe potuto mantenere si non fosse stato sopraffatto dalle forze superiori degli avversari. Vi si difese tutavia in tal modo, che non abandono la sua conquista se non dopo aver veduto consunto dalle fiamme il monostero stesso». Veḑĭ despre bătaia dela Sinaia în anexa ce scrie *Ioan Zane*.

(2) Că aceste harţe distraseră pre Austriacĭ dela maĭ marĭ intreprinderĭ în Valahia în tótă luna luĭ Augustŭ.

(3) «Dimoro il Monarca (Iosif II) per più di tre mesi in quella sua ultima piazza di frontiera, sospendendo le ulteriori operazioni di offesa contro un nemico che *non era poi tanto da disprezzarsi, come dapprima si era creduto*».

(4) Veḑí ce scrie de acéstă întârḑiere Văcărescu Enake în „Istoria Imperiuluĭ Otoman". Tesaur. II.pag. 295.

(5) Paris, 8°, 1789.

isbânde despre Ardeal, după ce atacaseră de maĭ multe orĭ posturile neamice, cu cé maĭ mare obstinaţiune, eĭ strebătură (Turciĭ), în Sclavonia şi în Banatŭ, unde făcură multă pustiere (1).

Şi maĭ departe: «In diferitele ciocnirĭ ce avu în Transilvania, Otomaniĭ puseră atâta încăpăţânare, că în două ḑile eĭ renoiră atacurile lor de maĭ multe orĭ» (2).

...... La 1-iŭ Septembre 1788, Austriaciĭ voindŭ (3) să forţeze pasulŭ Oituz, óstea turco-munténă îl apără şi sili pre generalulŭ austriacŭ Roll să dea îndărătŭ. Apoĭ Banatul fu invadatŭ de turco-muntenĭ.... Mersulŭ răpede alŭ acestora spre Ungaria «respândise gróza. Austriaciĭ otărîră să dè focŭ la maĭ multŭ de 60 de oraşe, ca să împedice pre Otomanĭ de a le coprinde» (4).

Asemene perderĭ le explică Abatele Becattini prin greşélele planuluĭ de resboiŭ conceputŭ de Imperatorele Iosef II: «In locŭ de a trece Dunărea şi de a merge dreptŭ contra Otomanilorŭ, în centrulŭ chiar alŭ ţĕreĭ lorŭ, elŭ le lasă timpulŭ de a aduna oştirĭ şi întinse unŭ frontŭ fără profunditate pe o linie cu multŭ pré lungă. Acestŭ principe la care activitatea era dreptŭ geniŭ, fără însă a-lŭ înlocui, otărîse singurŭ planulŭ mixtŭ de campanie ce adoptase» (5).

---

(1) «.... eurent quelques avantages du côté de la Transilvanie, après avoir attaqué plusieurs fois les postes ennemis, avec la plus grande obstination, ils pénétrèrent dans l'Escavonie et dans le Banat, où ils firent bien des ravages».

(2) «Dans les différents engagements qu'il y eut en Transilvanie, les Ottomans mirent tant d'opiniatreté, que pendant deux jours ils renouvellerent leurs attaques plusieurs fois». (pag. 250).

(3) Acelaşĭ autorŭ, pag. 250.

(4) «.... avait répendu la consternation. Les Autrichens se déterminerent même à mettre le feu a plus de 60 bourgs, pour empêcher les Ottomans de s'en emparer....».

(5) «Au lieu depasser le Danube et de marcher droit aux ottomans, dans le centre même de leurs provinces, il leur laissa le temps de rassambler des armées, et étendit un fond sans profondeur sur une ligne beaucoup trop longue. Ce prince, chez qui l'activité remplaçait le génie, sans le suppléer, avait arrêté seul le plan mixte de campagne qu'il avait adopté».
Pag. 115. Vol. VII, 1817, Paris et Londres.

LI.

Consideraţiunĭ politice. Principele de Ligne în Moldova. Suedia faţă cu Rusia. Mavrogheni despre politica esternă şi despre rĕsboiulŭ Suedieĭ.

Turcia, declarândŭ rĕsboiulŭ Austrieĭ şi Rusieĭ, comptă pe sprijinulŭ Suedieĭ şi al Polonieĭ. «Ambasadorele Anglieĭ dăduse Turcieĭ să spere, că aceste ţĕrĭ, (Suedia şi Polonia) vor lua armele în favórea Porţeĭ, şi că şi regele Prusieĭ se va însărcina să se opună împĕratuluĭ Iosif» (1).

In aceste împrejurărĭ se deosebi, ca diplomatŭ şi osteanŭ, Principele de Ligne.

Mareşalulŭ Principe de Ligne care jócă unŭ rolŭ destulŭ de importantŭ în resboiulŭ din 1788—1791, pe lângă ambele armate Ruséscă şi Austriacă, se afla în Noembre 1788 la Iaşĭ. De aci trămite Principeluĭ Kaunitz o scrisóre, apoĭ în 1 Decembre 1788, altă scrisóre la o persónă nenumită. Ambele aceste scrisorĭ le dămŭ în anexă, după cumŭ le-aŭ publicatŭ Staël-Holstein în «Lettres et penssées du Prince de Ligne» (2).

In prima scrisóre *de Ligne* face maĭ multŭ politică; judecă pre Muscalĭ în purtarea lor faţă cu Austriaciĭ în resbelulŭ de faţă şi arétă lentórea de mişcare a oştireĭ luĭ Potemkin. *De Ligne* i-a ḑisŭ că décă elŭ, Potemkin, arŭ fi voitŭ să înainteze oştirea pe ţĕrmiĭ Măriĭ-Negre la Dunăre, elŭ, *De Ligne*, arŭ isbuti să facă din Potemkin Hospodarulŭ *Moldoveĭ* şi *Valahieĭ*. Potemkin arŭ fi rĕspunsŭ că ar puté fi rege alŭ Polonieĭ de ar voi; a refuzatŭ să fie Duce de Curlanda.. Cu totŭ dispreţulŭ manifestatŭ de Potemkin pentru tronulŭ Românilorŭ, noĭ vomŭ vedé că acestŭ desideriŭ 'l-a avutŭ şi a cercatŭ maĭ apoĭ să-lŭ realizeze.

(1) «El embajador de Inglaterra le habia hecho concebir esperanzas de que se armarian estas dos naciones en favor dela Puerta, y ademas que el Rey de Prusia se encargaria de oponerse al Emperador Iose.»

[illegible] dela Turquia de Iose Maria Iouanin y Iulio van Gaver, — tradusă în l. Ispaniolă [illegible] litteraria. Barcelona, 1840 pag. 358.

(2) [illegible] 1 vol. 8° micŭ, 1818.

De Ligne a îndemnatŭ apoĭ, dice elŭ, pre Potemkin să facă Rusia ţĕrile Române independinte de Turcĭ şi să fie ele guvernate de propriĭ lor boĭerĭ, sub protecţiunea celor două imperiĭ.... Potemkin respunse: «*Nous verrons!*»

Am vĕdutŭ noĭ Româniĭ, apoĭ, ce gândurĭ hrăniaŭ Rusia şi Austria despre noĭ!

In a doua epistolă Principele *de Ligne*, din tabăra dela *Movila Răbăeĭ* şi *Iaşĭ*, face unŭ minunatŭ şi simpaticŭ tabloŭ alŭ societăţeĭ moldave şi pledéză cu multă căldură cauza ţĕrilorŭ române în faţa lumeĭ culte. Descrierea plastica şi viŭ colorată a uneĭ case boĭerescĭ, din epistola luĭ *de Ligne*, este proprie a ne arăta că o dată cu ocuparea Iaşilor de către Muscalĭ, chĭar în anulŭ 1788, boĭerimea se reîntorsese în Iaşĭ şi óre-care siguranţă şi încredere în viitorŭ înlocuise spaĭma şi gróza dela începutulŭ resboĭuluĭ.

Simţimintele acesteĭ boĭerimĭ, după *de Ligne* n'arŭ fi decât de laudă. Elŭ dice că boĭeriĭ: «*bănuiţĭ de Ruşĭ că aŭ preferinţă pentru Austriacĭ, suspecţĭ acestora căcĭ îĭ credŭ în legătură cu Turciĭ, eĭ (boĭeriĭ) dorescŭ totŭ atâta plecarea unora pe câtŭ se temŭ de revenirea celor-l-alţĭ*» (1).

Regretămŭ că nu putemŭ confirma aserţiunea nobilă a luĭ *de Ligne* despre boĭerimea Moldoveĭ. De sigurŭ *esceptiunĭ* se vorŭ afla între boĭerĭ, cu asemené *naţionale* simţiminte, dar noĭ amŭ arĕtatŭ cum boĭerimea acésta a chĭămatŭ ea însăşĭ pre Muscalĭ.

Ce e de mirare, de altmintrelea, că boĭerimea nóstră de acumŭ 100 de anĭ să nu fi avutŭ deşteptată consciinţă *naţională*, când *de Ligne* ne spune, că *cocónele* boĭerilorŭ «*méprisent la langue de leurs époux*»?

Din légănŭ primindŭ asemené dispreţŭ a totŭ ce e naţionalŭ, apoĭ înstreinatŭ sufletulŭ juneluĭ fiŭ de boĭerŭ prin educaţiunea grécă, când ajungeaŭ în vêrstă *ţéra*, *patria* pentru eĭ era numaĭ mijloculŭ d'a se *întreţine*, d'a dispune de veniturĭ cu care să-şĭ satisfacă largŭ trebuinţele de *luxŭ*, de risipă... Cele 150 de curţĭ boĭerescĭ din Iaşĭ eraŭ de sigurŭ — maĭ tóte — *exploatatóre*, éră nu *conducĕtóre devotate* şi *generóse* ale poporuluĭ românŭ.

---

(1) Staël-Holstein, pag. 236.

Şi când facemŭ acéstă durerósă constatare, noĭ nu urmărimŭ scopulŭ — ce nu admitemŭ la unŭ istoricŭ — de a denigra o clasă a societăţeĭ în favórea alteia; noĭ facemŭ numaĭ funcţiunea mediculuĭ deşteptŭ, care *«nu ascunde rana nevindecată»*, căcĭ scie că atuncĭ póte deveni cangrenă.

Trebue, în sînulŭ uneĭ societăţĭ ca cea descrisă de *de Ligne* să fi existatŭ undeva, în vre unŭ stratŭ obscurŭ, şi *sĕmînţa binelui*, a *naţionalismuluĭ*. Aceea aştepta numaĭ timpulŭ propice ca să încolţéscă!

Principele de Ligne se sili a dejuca politica englesă şi pruséscă în Polonia (1). Prin Princepele Czartoriski se înţelese ca Potemkin să dé 4000 de puscĭ dela Tula la Polonĭ, carĭ sub pretext d'a se înarma contra Tătarilor, să fie gata a se ridica contra regeluĭ Prusieĭ. Principele de Ligne isbutise a proba Polonilorŭ «că Regele Prusieĭ âmblă să ia ce maĭ rĕmăsese plus-minus independinte din Polonia după prima împărţire».

Despre pretenţia luĭ Gustav al III al Suedieĭ în timpulŭ rĕsbolului declaratŭ de Turcĭ Muscalilorŭ, ca flota ruséscă din Baltica să salute ea maĭ ântâiŭ flota suedeză, Becattini aduce maĭ multe informaţiunĭ în tom. VII, pag. 200 şi 221, dar nu este loculŭ a ne ocupa de acéstă. Ca să dejóce pre Suedezĭ, Ecaterina câştigă în favórea Rusieĭ pre Danemarka. Acésta declară rĕsboiŭ Suedieĭ (2) Anglia, care împinsese pre Suedezĭ contra Rusieĭ, nu voesce ca Dania să fie o pedică în calea Suedieĭ şi aduce lucrurile, că împedică pre Danemarka de a face rĕsboiŭ regeluĭ Suedieĭ, prin tratatulŭ ce Anglia subscrise cu Prusia la 13 August 1788, tratatŭ prin care Prusia se légă la acéstă şi âncă şi de a agită Polonia rusécă contra Muscalilorŭ (3).

(1) Vedĭ Lettres du Prince de Ligne (Viena 1818, pag. 140 şi 150). «Sous pretexte de s'opposer aux Turcs, j'ai engagé le Prince Potemkin à livrer 40,000 fusils aux Polonnais, s'ils veulent former une confédération appuyée par les deux cours imperiales. Plusieurs grands signeurs polonais que j'entretiens dans ce projet, n'attendent que son exécution pour etouffer le parti prussien. Je ne leur demande seulement que de n'être rien que polonais». etc.

(2) Becattini, vol. VII pag. 225.

(3) Becattini vol. VII, pag. 238.

Principele de Ligne — cum ḑiserămŭ — lucră și elŭ în acestŭ sensŭ în Polonia.

Totușĭ Suedia fu liberă a urmări rĕsboiulŭ. Acéstă scire este fórte plăcută la Constantinopole și ea este comunicată și ţěreĭ românescĭ, prin următórea proclamaţiune, din Septembre 15 (1788):

Cărţĭ de înscinţare de rĕsboiulŭ ce aŭ făcutŭ Sfeţi asupra Rușilorŭ. 1788, Septembre 15.

«..... în scire, că cu adevĕratŭ Sfeţiĭ aŭ pornitŭ rĕsboiŭ și pe uscatŭ și pe mare asupra Rușilorŭ și la începutulŭ luĭ Iulie cândŭ aŭ eșitŭ armata rușilorŭ până la Zaretŭ ca să vie la Marea Albă cu 30 de corăbiĭ marĭ și micĭ, armata Sfeţilorŭ, după ce aŭ popritŭ eșirea lorŭ la marea Baltică cu înfricoșatŭ rĕsboiŭ, pe unile din corăbile lor cele maĭ multe le-aŭ înecatŭ și cele-l-alte care abia scăpândŭ prăpădite s'aŭ întorsŭ înapoĭ. Asișderea și pe uscat făcêndŭ Sfeţiĭ năvalire asupra hotarelorŭ rusescĭ, le aŭ luatŭ și o cetate ce se numesce ..... și aŭ intratŭ la cele maĭ dinainte locurĭ ale Rusieĭ, apropiindu-se ca 20 de césurĭ cale până în Petersburg; care acéstă aŭ pricinuitŭ mare spaimă în Petersburg în cât și craiasa s'aŭ dus la Moska. Decĭ nu lipsimŭ a vesti și d-tre acéstă strimtorélă și slăbire de neputinţa a vrăjmașilorŭ rușĭ, întru care se află acumŭ, casă sciţi la ce stare se află vrăjmașiĭ noștri și fiţĭ d-vóstră sănătoșĭ.» (1) 1788, Septembre 15.

LII.

Noĭ pregătirĭ de invaḑiune a Ardélulul. Nouĭ proclamărĭ. Apelŭ la hainiţi. Suitariulŭ trădătorŭ. Intrigele luĭ Văcărescu și ale boierilorŭ.

In preḑioa uneĭ nouĕ încercărĭ a luĭ N. Mavrogheni d'a resbi în Ardealŭ, el adresă ţěreĭ o nouă carte de parigorie, în care-ĭ spune că «*suntemŭ hotărîţĭ a rĕmâne săracĭ și a ne jărtvi pentru mântuirea vóstră.*» El apelă la ţéră să ajute și ea sărindŭ în ajutorulŭ oștireĭ cu ce póte, căcĭ, ḑice el cu duioșie «*ale Domnieĭ mele cheltuelĭ și pagube sunt nenumĕrate și nesocotite, până în cât am ajunsŭ .... a ne vinde și hainele și acareturile nóstre ca să fie ţéra și locuitoriĭ eĭ păziţĭ* și necălcaţĭ de vrăjmașiĭ și de

(1) Veḑĭ și Cod. XVII fila 323.

ómenĭ reĭ (1). Ce puté face maĭ multŭ N. Mavrogheni şi cât e maĭ [illegible] iaţă cu frumósa luĭ purtare. acé a unora din boierĭ pămêntenĭ!

Unŭ apelŭ ultimŭ maĭ face vitézulŭ şi amăritulŭ Domnŭ chiarŭ şi la *hainiţiĭ* de ţéră. Acesta e motivatŭ póte de intrigele boerilorŭ

(1) Cod. XVII. fila 335.

Cărţi de parigorie către toţi de obşte

«Cuvioşilorŭ egumeni .... sănătate vĕ poftimŭ de la milostivulŭ Dumnedeŭ. De obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pentru a vóstră ocrotire şi străjuire de către vrăjmaşĭ şi de către ori-ce făcĕtorŭ de rĕŭ. carĭ cautŭ în-tr'acéstă vreme rezvrătită a vĕ călca şi a vĕ hrăpi. nu lipsimŭ Domnia mé, dioa şi nóptea a ne chipzui şi a face totŭ feliulŭ de mijlóce. orînduindŭ puterĭ de oştire în tóte părţile. precumŭ sunt vĕdute de faţă şi priveghiindŭ în totŭ césulŭ ca să fiţĭ feriţĭ şi ca să petreceţĭ curgerea acestuĭ rĕŭ resboiŭ fără de primejdie, la care nu numaĭ viaţă ne-o cheltuimŭ cu truda şi ostenéla ce facemŭ fără de nicĭ o odihnă şi adormire. avĕndŭ durere dintr'adinculŭ inimeĭ pentru voĭ raelele ce sunteţĭ încredinţaţĭ dela Dumnedeŭ subt a nóstră oblăduire. ci şi tóte haznelile nóstre amŭ cheltuitŭ şi cheltuimŭ până încâtŭ sfirşindŭ totŭ ce amŭ avutŭ şi [illegible] întimpina grelele cheltuelĭ, amŭ vêndutŭ şi tóte tacâmurile, rafturile şi haznelele Domnieĭ mele spre împlinirea grabnicelorŭ trebuinţe ale grelelorŭ cheltuelĭ ce pe tóte dilele facemŭ necurmatŭ cu atâta sumă de oştirĭ ce le hrănimŭ pentru paza şi ocrotirea ţereĭ şi nu vomŭ lipsi până în sfirşitŭ a sta cu viaţa şi cu averea nóstră. ca să vĕ păzimŭ şi *suntemŭ otărîţĭ a rĕmâne săracĭ* şi a ne perde pentru mântuirea vóstră. Decĭ aceste tóte sciindu-le voĭ. că se facŭ de către Domnia mé fără de nicĭ unŭ cusurŭ. şi că sunt adevĕrate şi de voĭ vĕdute, pri-[illegible] cu durere ca unŭ părinte către fiiĭ seĭ. să nu vĕ întristaţĭ. nicĭ vĕ îngrijaţĭ de nisce-care-va rele întâmplărĭ ale vremeĭ acesteia. nicĭ să vĕ pară rĕŭ de [illegible] pagubă şi risipă ce s'ar fi întâmplătŭ cuivaşĭ într'acéstă văpae a res-[illegible] ale Domnieĭ mele cheltuelĭ şi pagube sunt nenumĕrate şi nesocotite până [illegible] amŭ ajunsŭ. cumŭ dicemŭ. a ne vinde şi hainele şi acareturile nóstre [illegible] ţéra şi locuitoriĭ eĭ păziţĭ şi necălcaţĭ de vrăjmaşĭ şi de ómenĭ rĕĭ, ci rugaţĭ pre milostivulŭ Dumnedeŭ. ca să ne dé ajutorŭ a vĕ străjui după scoposulŭ [illegible]-voinţa Domnieĭ mele. după cumŭ şi nădăjduimŭ la puterea dumnedeireĭ [illegible] prin silinţa şi truda ce facemŭ veţĭ petrece curgerea acesteĭ vremĭ fără [illegible] primejdie şi veţĭ dobândi iarăşĭ odihna şi liniştea vóstră cea dorită, [illegible] cu pace pămĕnturile şi veniturile vóstre. şi tótă risipa care aŭ pri-[illegible] rezvrătirea vremeĭ aceştia. şi pagubele. le veţĭ împlini la locŭ, în [illegible] Domnieĭ mele şi vĕ vomŭ face Domnia mé îndestulaţĭ a vĕ agonisi îndoitŭ [illegible]. pentru cele ce acumŭ daţĭ la trebuinţele oştirilorŭ. numaĭ fiţĭ credin-[illegible] până în sfirşitŭ şi. cumŭ dicemŭ. veţĭ avé dela dreptatea Domnieĭ mele totŭ [illegible] spre îndestularea vóstră. Aşia dar fiţĭ următorĭ şi vĕ mângâeţĭ, [illegible] tótă grija şi întristarea. avĕndŭ bună nădejde la mila luĭ Dumnedeŭ şi [illegible] Domnieĭ mele. că veţĭ dobândi iarăşĭ odihna şi liniştea vóstră şi [illegible] în faptă durerea ce avem pentru voĭ. Acésta şi fiţĭ sănătoşĭ». 1788, [illegible].

din Nicopole. In tómna anuluĭ 1788 Mavrogheni află că Enache Văcărescu și alțĭ boerĭ, dela Nicopole aŭ adresatŭ o petițiune la Pórtă, cerêndŭ, — contra otărireĭ luĭ Mavrogheni — învoirea de a merge la Adrianopole. «Acestŭ arzohalŭ după ce l'aŭ luatŭ vizirulŭ, ne-aŭ trămisŭ rĕspunsŭ să stămŭ acolea (Nicopole) până ce va face otărîre. După ce aŭ sositŭ la Rusciuc (vizirul), viindŭ la Bucurescĭ și pîrîndu-ne Mavrogheni cu multe pîrĭ mincinóse, dândŭ și la hasnea o sumă de banĭ, aŭ pututŭ face ca să se trămiță fermanŭ cu unŭ ceaușŭ împĕrătescŭ și să iée și pe 6 boierĭ să-ĭ ducă la Rodosŭ surgunŭ și așia lăsându-ne familiile la Nicopole, la sfârșitulŭ luĭ Noembre, am purcesŭ după poruncă și am mersŭ la Rodosŭ» (1).

N. Mavrogheni isbuti și de astă dată a dejuca intrigile luĭ Văcărescu și ale luĭ N. și Manoil Brâncoveanu, Constantin și Scarlat Ghica, Ión Moruzi etc.

Nu suntemŭ de părerea învĕțatuluĭ istoricŭ și amicŭ al nostru D. Papadopul-Calimah, că aceștĭ boierĭ și cu marele Banŭ Pană Filipescul cu fiiĭ sĕĭ Nicolae și Constantin, constituiaŭ în țéră unŭ partidŭ *«al păceĭ»* în înțelegere cu Alex. Ipsilant. Ce *pace* era posibilă în țéră, décă Austria și Rusia împărțiaŭ țĕrile nóstre și imperiulŭ Otomanŭ, cum projectaseră? Eraŭ aceștĭ boierĭ consciențĭ de *naționalitatea* lor, când lucraŭ cu Alex. Ipsilante, *fugitŭ* la Nemțĭ? Tóte vorbele și faptele acestorŭ boierĭ nu le daŭ dreptulŭ a fi considerațĭ ca unŭ *partidŭ politicŭ și maĭ alesŭ naționalŭ*. A fi în contra luĭ Mavrogheni și a căută să mérgă la Constantinopole ca să intrige contra celuĭ care dela începutulŭ rĕsboiuluĭ să luptase cu atâta energie cu așia succesŭ contra oștireĭ austriace, era a avé puținŭ, fórte puținŭ deșteptată conscință națională. Mavrogheni - orĭ-ce dice Enache Văcărescu, — lucră ca om care cunoscé și pre Văcărescu și pre ceĭ-l-alțĭ boierĭ, când obținu ezilarea celorŭ 6 boierĭ (între carĭ și Văcărescu) la Rodos și când pe marele Banŭ Pană Filipescul și pre ceĭ doĭ fiĭ aĭ luĭ îĭ surguni la monăstirea Meteora (2).

---

(1) Văcărescu. Ist. Imp. Otom. Tes. II, pag. 296—297. Vedĭ Ist. luĭ Naum la aniĭ 1787.

(2) Vedĭ *„Dare de sémă"* de Papadopul-Calimah - în Revista arheol. a d-luĭ Tocilescu pe 1890, pag. 125.

In ţéră Jianiĭ şi Şerban Otetelişanu. cum vĕdurămŭ, eraŭ din ceĭ maĭ de curêndŭ hainiţĭ. Dar până şi *suitariul*, omŭ care mânca pânea Domnitoruluĭ. îl trădă şi se haini fugindŭ la nemţĭ, precumŭ se constată din o carte a luĭ Vodă. din Noembre 20, 1788, prin care dă luĭ Nicolae Polcovniculŭ Delibaşa folosinţa uneĭ prăvăliĭ de *cahvene*. pe loculŭ curţeĭ domnescĭ, la pórta curţeĭ, care cafené tot Vodă o dedesă suitaruluĭ. adecă bufonuluĭ sĕŭ. Acumŭ o dă nouluĭ sĕŭ servitorŭ credinciosŭ Delibaşa N. Polcovnicul (1).

In apelulŭ sĕŭ către *hainiţĭ*. maĭ alesŭ la ceĭ carĭ formaseră bande de aşia ḑişiĭ volintirĭ contra oştirilorŭ turcescĭ şi decĭ şi domnescĭ, le promite iertare. décă se întorcŭ la datoria lor, ba le promite chiar orînduire în slujbe cu bunŭ folosŭ. la din contra vor fi trecuţĭ sub sabie (2).

(1) Cod. XVII, fila 342.

(2) Eată aci acestu actŭ :

«. . . . . . Vouĕ tuturorŭ celorŭ ce din próste cugetele vóstre şi din rele îndemnărĭ şi amăgiturĭ deşérte şi mincinóse v'aţĭ înşelatŭ de v'aţĭ abătutŭ din calea cea bună şi v'aţĭ pornitŭ în urmărĭ netrebnice, petrecêndŭ în hoţiĭ cu supĕrarea locuitorilorŭ din sudŭ . . . . vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că după iubirea de ómenĭ ce avemŭ spre toţĭ şi spre ceĭ greşiţĭ şi după cugetulŭ nostru celŭ părintescŭ care avemŭ şi spre voi. ceĭ ce v'aţĭ înşelatŭ, ca să vĕ isbăvimŭ dintr'acéstă netrebnicie. v'amŭ scrisŭ cartea Domnieĭ mele de însciinţare, cu bune făgăduinţe cumŭ că sunteţĭ ertaţĭ de Domnia mé pentru greşala ce aţĭ făcutŭ şi nu numaĭ vorŭ fi nepomenite greşalele vóstre, ce încă veţĭ dobândi şi milă dela Domnia nóstră. orînduindu-vĕ în slujbele Domnieĭ mele, cu folosulŭ vostru, numaĭ să vĕ părăsiţĭ de urmările ce aţĭ apucatŭ şi să veniţĭ la cunosciinţă maĭ nainte. până a nu vĕ întâmpina puterile de zabiţĭ şi poteraşĭ aĭ noştşi, şi până acumŭ următorĭ nu v'aţĭ arĕtatŭ sfăturilorŭ nóstre. De care să sciţĭ, că aceste urmărĭ sfîrşitŭ bunŭ nu aŭ şi a vĕ scăpa din primejdia ceea ce aduce Dumneḑeŭ judecătorulŭ celŭ dreptŭ pe uniĭ ca voĭ şi de pedépsa şi de urgia Domnieĭ mele putinţă nu este. şi cată de iznóvă ne facemŭ creştinésca datorie de vĕ maĭ scriemŭ odată: ca să vĕ luaţĭ séma bine spre a nu rĕmâné căiţĭ pe urmă. şi de vĕ veţĭ părăsi de acéstă cale ce aţĭ apucatŭ şi veţĭ veni acumŭ după primirea acesteĭ de al doilé poruncĭ spre închinăciunea Domnieĭ mele. să sciţĭ că după cumŭ maĭ susŭ vĕ arĕtâmŭ, sunteţĭ ertaţĭ. şi veţĭ câştiga dela Domnia mé milă şi chiverniselă, orînduindu-vĕ în slujba Domnieĭ mele cu bunŭ folosulŭ vostru. iar de nu veţĭ fi următorĭ niciĭ acumŭ. după acéstă să sciţĭ că nu veţĭ scăpa de robie şi de sabie. neputêndŭ maĭ multŭ a vĕ ocroti şi a vĕ răbda şi pĕcatulŭ va fi în grumazul vostru». 1788. Oct. 17.

Cod. No. XVII, fila 337.

LIII.

Campania din 1788 dupe colecția Hurmuzaki și după scriitorii naționali. Potemkin Principe de Ligne despre Ruși. Luarea Hotinului.

Pucine sunt în colecțiunea Hurmuzake scirile despre mersulŭ resbolului în anulŭ 1788. La pag. 55 a volumului II, suplimentŭ I, Doc. XCII,--XCVII, se daŭ sciri pucinŭ importante dela 9 Iunie la 22 Iulie. După Choiseul, la 1 Iulie 1788 se lățise scirea în Constantinopole, că Rușii aŭ trecutŭ în fine Nistrul și aŭ intratŭ în Basarabia și că Mavrogheni a bătutŭ unŭ detașamentŭ de óste austriacă, dar că a fostŭ rănitŭ în luptă și că din acéstă rană a și muritŭ după după câte-va dile. «Ces nouvelles sont très-incertaines», adaogă Choisel (1).

Dela Iuliŭ la Octombre 1788, Potemkin își perdu timpulŭ în jurulŭ Oceacovului. La 1 Octombre Principele de Ligne scrie din tabăra dela Oceacov: «*Nous ne serions plus ici si les deux grandes armées des deux grands empires n'avaient pas été si long temps en compliments, à qui passerait l'une le Bog et l'autre la Save, et si j'avais été cru, elles se donneraient à présent la main à Nicopoli*» (2).

Numai în 17 Decembre 1788, pe unŭ gerŭ de 23 grade, Oceacovul cade. Austriacii, cari cum vědurămŭ, se retrăseseră pe linia Siretului, își concentrase principala lucrare la asedierea Hotinului. Dar numai în Septembre 1788 Hotinul capitulă cu condițiuni favorabile pentru asediați (3).

---

(1) Hurm., Vol. II supl. I, pag. 55.

(2) Pag. 223. «Lettres et pensées du Maréchal Prince de Ligne» par M-e la Baronne de Staël-Holstein, Vienne 16—1818. «Noi n'amŭ mai fi aci décă cele două mari armate ale celorŭ două mari împěrății n'arŭ fi statŭ atâtŭ de lungŭ timpŭ pe complimente, că cine să trécă una Bugulŭ și cea-l-altă Sava și décă ele mě credeaŭ, acumŭ ș'ar da mâna la Nicopoli».

(3) Luarea Hotinului se datoresce trămiterei unui contingentŭ de Ruși, după mijlocirea Principelui de Ligne (Lettres du Prince de Ligne, pag. 164). Văcărescu pomenesce de acésta (Tesaur II, pag. 296). Muscalii lăsară Hotinul în

Căderea Oceacovuluĭ arŭ fi putută da mână maĭ liberă Rușilorŭ, déca nu arŭ fi avutŭ de furcă cu resboĭulŭ cu Suedia (1) și décă nu exista în fundulŭ sufletuluĭ lor o tăinuită ură contra austriacilorŭ, de altmintrelea ură séŭ gelozie împărtășită și de Austriacĭ contra Rușilorŭ. Principele de Ligne spune, că unŭ oficerŭ de geniŭ austriacŭ însărcinatŭ să someze garnizóna dela Hotin de a se preda, arŭ fi ḑisŭ garnizoneĭ: «Temeți-vĕ de Muscalĭ; nu vĕ predațĭ lor; grăbiți-vĕ a vĕ preda Principeluĭ de Coburg, căcĭ Rușiĭ aŭ ḑisŭ că aŭ să vĕ violeze femeile și să vĕ scótă afară intestinele» (2).

Dela scriitoriĭ contimporanĭ românĭ séŭ și strĕinĭ, dar carĭ aŭ scrisŭ în țéră despre cele petrecute în cursulŭ anuluĭ 1789, încă putemŭ culege câte-va informațiunĭ utile.

---

stăpânirea Austriacilorŭ și eĭ plecară spre Iașĭ, de unde isgoniră pre Domnul și pre Hanul de acolo, carĭ se retreseră în Bulgaria și Galațĭ. Atâta isbândă a făcutŭ feldmareșalul Rumanțov în acestŭ anŭ (1788). Care *Domnŭ* isgoniră Muscaliĭ din Iașĭ? Manole Vodă? Văcărescu înțelege că *Domnulă* fu silitŭ a se retrage din *Moldova*, iar nu din Iașĭ, unde nicĭ pare să fie intratŭ.

Afacerile strĕine către Choiseul despre ocuparea Hotinuluĭ de către Coburg și despre continuarea rĕsboĭuluĭ:

«Chokzin est pris du 19 Septembre et cet événement peu important par lui-même le devient par la circonstance parcequ'il laisse M. le Prince de Cobourg maître de venir au secours de la Transilvanie, ou de marcher avec M. le M-is de Romanzow vers la Moldavie. (Hurm. Vol. II, supl. I. pag. 59).

. . . .

«La prise de Ckokzin a été confirmée par l'arrivée d'un courrier. La résistance qu'a faite pendant trois mois cette place qui, suivant les règles de l'art, ne devait tenir que trois jours, prouve aux Cours impériales qu'elles paieront bien cher les moindres succès. On assure que l'armée combinée s'est vu forcée d'abandonner pour la seconde fois la Moldavie et qu'elle vient d'évacuer Jassy».

. . . .

«Je puis mettre — ḑice Prince de Ligne, pag. 164 — encore Chokzin au rang de mes exploits militaires puisque c'est à force de courriers que je l'ai fait attaquer, et au rang de mes exploits politiques, puisque j'ai obtenu de l'impératrice qu'elle nous en assurat la poossession quelque paix que l'on fasse».

(1) *Choiseul* credea că în primăvéra anuluĭ următorŭ 1789 se va face pacea cu Suedia și că atuncĭ Ecaterina va puté trămite flota în Mediterana spre a activa resboĭulŭ. Choiseul adaogă: «Cette princesse, quoiqu'elle manque d'argent, continuera la guerre de terre, et si, pendant l'hiver, elle occupe la Valachie et la Moldavie, elle menacera au mois de Mai les provinces à la droite du Danube». Hurm. T. II, supl. I, pag. 60.

(2) Lettres du Prince de Ligne, pag. 161.

Până aci am citatŭ, din acéstă privință pre Enache Văcărescu, Dionisie Eclesiarculŭ și Pitarulŭ Christache, căcĭ aceștia scriseră cu gîndŭ otărîtŭ de a face istorie. Dar maĭ sunt scriitorĭ, carĭ nepropunêndu'șĭ a face anume *istorie*, prin lucrările lor atingŭ același scopŭ. Sunt apoĭ alțĭ carĭ scriŭ cronice, carĭ orĭ-cât de răpedĭ și nestăruitóre, caută să fie băgate în sémă.

Din acéstă categorie este scrierea protosinghelului Naum Rŏmniceanu. Cronica acestuia se întinde dela 1768 la 1810 și coprinde timpŭ vĕḑutŭ de autore. Dămŭ în anexă, după manuscrisulŭ academieĭ No. 322, părțile din acéstă cronică, relative la Domnia luĭ Mavrogheni. Despre mersulŭ campanieĭ din 1788 puține scrie Naum, dar el ne aŭ păstratŭ numele boierilorŭ surghiunițĭ peste Dunărea și la Rodos de către Mavrogheni. Dela scrierea luĭ am adusŭ înșine maĭ susŭ acele nume.

O altă operă, cu maĭ multe amănunte asupra vitezeĭ campaniĭ din 1788 a luĭ N. Mavrogheni este cea tipărită la tipografia *dela Cisméoa luĭ Mavrogheni* în 1789; este cea cu titlulŭ «*Povestire scurtă de faptele viteze ale Pré înălțatuluĭ, Bine credinciosuluĭ și biruitoruluĭ Domnuluĭ nostru și stăpânitorŭ a tótă ungrovlahia Domnu Domnŭ I*o *Nicolae Petru Mavrogheni, alcătuită de nobilulŭ și învĕțatulŭ boierŭ marele Caminar D-luĭ Manolache Persiani.*»

Deși acéstă filadă de 47 pagine, din Februarie 1789, este semnată de *Manolache Persiani*, ea coprinde lucrările în lauda luĭ Mavrogheni ale maĭ multora scriitorĭ. Așia fură: Mateĭ Mitropolitulŭ Mirelorŭ, Filaret episcopulŭ de Romnicŭ, Alexandru Calfoglu mele comisŭ, Ioan Zaneti mare logofĕtŭ, Teodor dascălulŭ de la Sf. Sava, Dumitru Zisu asemenea dascălŭ la Sf. Sava, marele postelnicŭ Eustație, George Slătineanu și frate sĕŭ Scarlat Slătineanu. Toțĭ aceștia scriŭ, care prosă, care versurĭ, spre a lăuda faptele de rĕsboiŭ ale luĭ N. Mavrogheni. Publicămŭ în traducere română, la anexe, aceste scrierĭ, din care, cât privesce campania din 1788, lectorulŭ va culege totŭ maĭ multe informațiunĭ decât amŭ aflatŭ în Hurmuzaki. Isbânḑile luĭ Mavrogheni la *Câmpu-lung, la Tîrgoviștea, la Focșanĭ, la Vălenĭ, la Sinaia, la Câmpina, la Cănenĭ*, sunt descrise și

câniate de diversiĭ acești scriitorĭ. Viteziile Domnitoruluĭ Muntean, împlu totŭ orientulŭ până la Bagdad. Organizarea armateĭ séle minuna chiar și pre Turcĭ. Gaziulŭ Sahip Devlet veni anume din Giurgiŭ la Bucurescĭ să vadă óstea luĭ Mavrogheni și rĕmase în admirațiune în fața eĭ. Unia ḑicŭ că acéstă armată trecé de 100.000 de ómenĭ «armațĭ și equipațĭ de minune» (1). Noĭ am adusŭ maĭ susŭ părerea nóstră asupra numĕruluĭ eĭ, care era multŭ maĭ redusŭ.

LIV.

Nouile disposițiunĭ bellice ale Austrieĭ. Mavrogheni intervine pentru pace la Choiseul.

Cu tóte neînțelegerile secrete și gelozií dintre cele douĕ armate sorțile resboluluĭ începŭ a suride de acumŭ înainte maĭ multŭ Austriacilorŭ. Corpulŭ de armată alŭ luĭ Fabris rĕmasŭ neocupatŭ după căderea Hotinuluĭ, putu să se îndrepte, în mare parte, spre Ardeal, ca să întărescă corpulŭ de acolo, atâtŭ de maltratatŭ de óstea luĭ Mavrogheni și acé turcéscă (2).

Noile disposițiunĭ bellice ale Austrieĭ eraŭ ajutate și de faptulŭ că în Moldova, la instigarea Austrieĭ și a Rusieĭ, se înființaseră, cum vĕḑurămŭ, cete de voluntirĭ dintre locuitoriĭ, carĭ cu gândŭ de pradă, hărțuiaŭ pre Turcĭ și pre aĭ luĭ Mavrogheni.

In Iașĭ, după căderea Hotinuluĭ, sosindŭ muscaliĭ luĭ Rumianțov, s'aŭ organizatŭ guvernŭ naționalŭ. Divanulŭ fu lăsatŭ să administreze cel puținŭ județele unde nu eraŭ nemțĭ, sub președința unuĭ superiorŭ rusŭ Lascasov senatorulŭ. Maĭ importanțĭ în Divanŭ eraŭ, scrie Draghicĭ, Logofĕtulŭ Iordache Ghika și Vorn. N. Rosnovanul, «dela care aceștia cerea tótă rĕspunderea».

(1) Vedi „Dare de sémă" de *Papadopulo Calimah* în *Revista pentru istoria* a d-luĭ To[illegible], pag. 125.

(2) [illegible]oiseul scrie în 26 Octombre 1788, la Versailles: «L'Empereur. dont [illegible] considérablement diminuée, attend le corps de M. le Prince de [illegible] à [illegible] Chokzin après la prise de cette place et qui s'avance dans [illegible]».
[illegible] I. supl. I, pag. 60.

Orĭ-cât se lăuda Mavrogheni cu óstea sa de 40.000, el, deșteptŭ cum era, nu puté să nu începă a se îndoi de sórta rĕsboiuluĭ. De aceea îl și vedemŭ esprimândŭ, în maĭ multe scrisorĭ către Choiseul, dorința de a se face pace, dorință împărtășită apoĭ și de marele vizirŭ, în decursulŭ luneĭ Noembrie și Decembrie anulŭ 1788. Mavrogheni stăruia pe lângă Choiseul «à faire passer par lui les insinuations que je pourrais avoir ordre de présenter au grand vizir. Quoigne l'intérêt de Mavrojeni soit sous tous les rapports, de hâter la paix et d'y contribuer». Choiseul totușĭ nu destăinuesce decât maĭ târḑiŭ luĭ Mavrogheni că deja în sensulŭ păceĭ lucrasă și vizirulŭ (1).

(1) Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 61, Doc. CVII.

Choiseul către Montmorin despre disposițiunile Turcieĭ pentru pace și despre dorința luĭ Mavrogheni de a comunica el mareluĭ Vizirŭ mijlocirĭ de pace.

«Ces détails ne permettent point de douter, M. le Comte, que le Grand Visir n'ait que le désir réel d'entrer en négociations et qu'il ne soit toujours dans l'intention d'employer les bons offices de la Cour de France.

Une lettre que j'avais reçue quelques jours auparavant du Prince de Valachie en est également la preuve. Il m'avait déjà érit plusieurs fois, ainsi que j'ai eu l'honnenr de vous le mander, M. le C-te, pour m'engager à faire passer par lui les insinuations que je pourrais avoir ordre de présenter au G. Vizir. Quoique l'intérêt de Mauro-Ieni soit sous tous les rapports, de hâter la paix et d'y contribuer, cependant, son personnel mérite si peu de confiance que je crus devoir mettre la plus grande réserve dans mes réponses. Il s'est plaint aujourd'hui et me presse de m'expliquer comme vous le verrez dans sa lettre, que je joins ici.

Après ce qui se passe entre le Visir et moi depuis deux mois, je n'ai plus de raisons pour me tenir sur la même réserve avec le Prince de Valachie; mais, comme il paraît ignorer la négociation déjà cemmencée, je n'ai rien dit qui put la lui indiquer.

J'ai confié à Rachid-Effendi la demande de Mauro-Iéni, afin qu'il ne put me soupçonner de manquer de confiance en lui, ou de vouloir conduire à son insu une double négociation, et je crois que ce Ministre n'a appris qu'avec plaisir cette circonstance qui, en cas de quelques mauvais succès, lui laisserait le moyen de les rejeter sur un autre».

Extrasŭ din scrisórea luĭ Mavrogheni către Choiseul despre tractarea păciĭ între Rusia și Austria cu Turcia:

«Le commencement de la lettre est rempli de compliments et ensuite de quelques détails sur des prisonniers de guerre pour lesquels je l'avais prié de solliciter du Visir un meilleur traitement.

Par rapport à l'affaire de la guerre, persuadé comme est le Suprème, de mon attachement et fidélité pour la Sublime Porte et de mon empressement pour les intérêts de mon auguste souverain, et ayant, comme j'ai dit, pour moi de la

Dar acéstă pace dorită e încă departe.... Insuşĭ Choiseul mărturisisă guvernuluĭ sĕŭ, în 13 Septembre, 1788, că «Turciĭ nu vor

---

bonté et bienveillance il m'a assuré que ses sentiments pacifiques et son humanité ne lui permettaient pas de considérer sans chagrin l'effusion de sang et la ruine du genre humain lorsqu'il commença à combattre avec valeur l'ennemi; mais comme les intérêts de la Sublime Porte exigeaient un prompt secours, il s'empressa de les défendre par la voie des armes; qu'ainsi, S. Altesse, le suprême Visir ne négligerait pas le moindre moyen qui puisse concourir au rétablissement de l'ancienne tranquillité de cette partie d'Europe, pourvu qu'il ne soit pas contre la gloire de l'Empire ottoman, puisque cela a été son principal but et connaissant outre mon attachement et fidélité pour la Sublime Porte et mon inclination pour la paix, il m'a permis d'accepter la proposition et de traiter de cette affaire, ce que je fais de bon coeur.

Je prie donc V. Excelence si elle a la permission de son auguste maître d'entrer et de traiter de cette importante affaire, de vouloir bien déclarer à l'avenir avec plus de décision ses sentiments touchant ce propos lorsqu'elle voudra m'honorer de ses lettres, afin que nous puissions profiter de l'occasion (par la proximité de notre ministère) de faciliter les moyens pour en accélérer la fin. Autrement, Mr. avec des lettres semblables à celles que jusqu'ici ont formé notre correspondance, nous ne pourrons rien conclure.

Rĕspunsulŭ luĭ Choiseul trimesŭ luĭ Mavrogheni cu privire la intervenirea Franţieĭ pentru facerea păciĭ.

«Jai reçu hier la letre que V. Altesse m'a fait l'honneur de m'adresser le 8 Noembre S. V. et je ne perds pas un instant pour avoir celui de lui répondre et de la remercier de la justice qu'elle rend aux sentiments généreux de notre auguste Cour. Sans-doute, Mon Prince, elle est, comme vous l'observez, la plus ancienne et la plus fidèle alliée de la S. Porte, et la seule puissance qui, depuis tant d'années qu'elle a contracté ces liens d'amitié, n'ait jamais donné lieu à la plus légère discussion ou à un seul moment de refroidissement. L'avenir ne peut jamais démentir l'heureuse expérience du passé, et cette inaltérable harmonie est dans les décrets de la Providence qui a placé nos Empires dans des rapports de politique et de commerce si intimes qu'ils ne pourront jamais séparer leur fortunes et que les mêmes intérêts ne cesseront jamais de leur être communs.

L'immortel Visir qui vient de rendre aux armes ottomanes leur ancienne gloire est trop éclairé pour ne pas sentir que, de toutes les Puissances de l'Europe, la France est la seule qui ne puisse être soupçonnée aujourd'hui d'agir par des motifs personnels. Elle n'a et ne peut avoir en vue, M-r, que la prospérité de la Sublime Porte; et c'est pour cette raison qu'elle désire lui voir promptement conclure une paix avantageuse qui puisse devenir une barrière insurmontable pour l'ambition de ses ennemis.

V. A-esse aura facilement saisi les raisons qui jusqu'à présent, m'ont empêché de m'expliquer plus clairement dans les différentes lettres que j'ai eu l'honneur de lui écrire. Je devais attendre que j'eusse reçu quelques lumières sur les dispositions de la Sub. Porte avant de lui communiquer entièrement celles du Roi mon maître.

âmbla seriosŭ după pace decât, séŭ când vorŭ fi fostŭ rĕŭ bătuțĭ ca la Pasaroviţ̦ și la Kainardgi, séŭ când vorŭ fi avutŭ marĭ isbânde (1).

Je vous prie aujourd'hui, M-r, de faire connaître à Son Altesse le Suprême que ma Cour s'empressera d'interposer sa médiation aussitôt que la S. Porte témoignera le désirer; qu'elle a déjà pris des mesures pour agir avec efficacité auprès de Cours ennemies; qu'enfin elle ne se refusera absolument à aucun des moyens qui pourront paraître nécessaires pour rendre cette paix stable et permanente à jamais.

Telles sont, M-r, les assurances aussi sincères qu'illimitées que je suis autorisé de donner à la S. Porte.

Le Suprême appréciera l'étendue et la grande utilité de ces dispositions du Roi mon maître, s'il daigne se rappeler le zèle et le succeès de la Cour de France en 1739, lors de la glorieuse paix de Belgrade, laquelle subsisterait encore si, en 1747, les Ministres qui gouvernaient alors l'Empire Ottoman ne s'étaient hâtés de renouveler prématurément cet accord, sans la participation de la France, à son insu et dans le moment où elle était en guerre avec la Cour de Vienne.

Les circonstances actuelles sont semblables à celles de 1739; les voeux de ma Cour sont plus ardents que jamais pour la prospérité ottomane et l'on ne saurait douter, M-r, du succès d'une négociation entreprise sous de si heureux auspices.

Je prie donc Votre Altesse, de faire connaître au suprême Visir les sentiments du Roi mon maître et de m'instruire des intentions de ce chef de l'Empire afin que je puisse me livrer à mon zèle et accélérer, s'il est possible, l'heureux instant qui doit rendre le repos à l'Europe et consolider la gloire de Yousouf-Pacha.

Je vais, M-r, en attendant votre réponse, engager le Ministère du Roi à continuer ses démarches secrètes et à préparer les voies; mais V. Altesse sentira combien il est nécessaire qu'il ne soit pas exposé à perdre des occassions précieuses et qu'il sache si la sublime Porte accepte exclusivement l'utile médiation de la France.

Puissiez-vous, mon Prince, inspirer au Suprême des sentiments de modération et d'humanité si dignes de lui et l'engager à m'accorder une confiance que je mérite par mon zèle sans bornes pour sa gloire personnelle, par mon attachement inaltérable aux intérêts de cet Empire que je regarde comme une seconde patrie. Je m'estimerai trés-heureux, M-r, si l'amitié que je vous ai vouée peut devenir un moyen de commencer le salutaire ouvrage de la paix et je me féliciterai de toutes les occasions où je pourrai vous renouveler l'assurance de la haute considération avec laquelle jaî l'honneur d'être etc.».

(1) «Les Turcs n'ont jamais fait la paix que lorsqu'ils y ont été contraints par de grands revers, comme à Passarovitz et à Kaïnardgik, ou lorsqu'ils ont obtenu de grands avantages, comme au traité de Belgrade. Ni l'un, ni l'autre de ces deux cas n'aura lieu, au moins de quelque temps, puisque la campagne n'est pas loin de sa fin.

Il ne faut pas oublier que lorsqu'ils ont accepté les conditions de la paix de Kaïnardgik, ils étaient épuisés par six campagnes; ils avaient perdu toute

[illegible] profită de iarnă, de încetarea silită a resbolului, ca să [illegible] note cu referință la acestŭ rĕsboiŭ. Incercarea luĭ N. Mavrogheni de a provoca, prin Choiseul, negociărĭ de pace, nu remâne fără resultate, căcĭ Choiseul, cum vĕdurămŭ, negoţiă, de şi nu voia să amestece în negoţiărĭ pre Domnitorulŭ munteanŭ. In o notă a ministrului din afară francesŭ către Choiseul se vede, că la finea luĭ Ianuarie 1789, Choiseul comunicase la Paris condiţiunile cu carĭ Rusia şi Austria ar primi să trateze de pace. Acestea cereaŭ ca basa negoţiărilorŭ *uti possidetis*. Ministrulŭ dela Verasllea dice că: «*Uti possidetis* qu'on propose pour base de la négociation pourrait effrayer au premier aspect. Il remblerait qu'on voudrait y comprendre la Moldavie et la Valachie, dont en effet les Cours impériales occupent une partie. Les explications que j'ai eues avec M. le Comte de Merci (ambasadorulŭ Austrieĭ la Paris) ont dissipé mes doules à cet égard»(1). Hotinulŭ, dice Merci, e totŭ ce cere Austria. Ba chĭar decă Turciĭ ar refusa acéstă cetate, totŭ Austria nu va rumpe negoţiările. «Quant aux autres places ou plutôt aux postes dont l'Empereur est en possésion, ils me semblent qu'ils sont si peu considérables qu'on peut se flatter que la Porte ne fera pas beaucoup de difficulté de les céder. Dans le fait, il n'en résultera qu'un arrondissement de frontières pour la Cour de Vienne, qui ôtera peu de choses aux Turcs et fixera les limites dans cette partie d'une manière plus solide et moins sujette à discussion.

[illegible] marine: ils craignaient à chaque instant de voir monter jusqu'à leur capitale [illegible] victorieuse. La Moldavie et la Valachie étaient conquises; l'ennemi [illegible] passé le Danube et s'avançait. Leurs troupes sans confiance dans leurs généraux [illegible] frappées d'une terreur panique, fuyaient sans oser combattre: et malgré [illegible] M. le Comte, ils auraient encore prolongé leur résistance si le [illegible] après 30 ans de captivité, venait de monter sur le trône, avide [illegible] n'avait cru pouvoir séparer sa gloire de celle de la [illegible] à quelque prix que ce fut une guerre entreprise par son [illegible]

(1) [illegible] pag. 59.

[illegible] se propune ca basă a negociaţiuneĭ ar puté speria [illegible] că in elŭ o să se coprindă Moldova şi Valachia, [illegible] în faptă o parte. Esplicaţiunile ce am avutŭ cu [illegible] indoelile mele în acéstă privinţă.

La négociation avec la Russie présentera, je crois, plus de difficultés» (1). Suedia însă, Gustav III alŭ eĭ, împinge pre Turcĭ la luptă!... (2) Așa dar Austria, dupe deprinderea ce-ĭ cunóscemŭ, cere numaĭ *«o rectificare de hotare»*!...

La 22 Martie, 1789, Choiseul, care a înțelesŭ pre Ministrulŭ sĕŭ unde voesce să ajungă negoțiațiunea, respunde maĭ limpeḑêndŭ în cât-va cestiunea (3).

---

(1) «Cătŭ privesce cele-l-alte localitățĭ séŭ maĭ curêndŭ *posturĭ* ce posede acumŭ împĕratulŭ, mi se parŭ atâtŭ de pucinŭ considerabile în câtŭ este de speratŭ că Pórta nu va face multă împotrivire de a le ceda. In faptă, nu va resulta din acéstă cesiune decât o rotunḑire de fruntariĭ pentru Curtea Vieneĭ, care va lua puțină trébă dela Turcĭ și va ficsa hotarele în acé parte în unŭ modŭ solidŭ și maĭ pucinŭ supusŭ la discusiune».

Hurm. Vol. II., supl. I, pag. 64.

(2) In 3 Maiŭ, 1789, guvernulŭ dela Versailes, adăogi a scrie luĭ Choiseul:

«La modification de l'*uti possidetis* me paraît offrir beaucoup de facilité. Il me paraît clair que l'Empereur ne cherche définitivement qu'à assurer ses frontières et les sacrifices que les Turcs auront à faire pour remplir cet objet me paraissent bien peu considérables, car alors il ne serait plus question de Chokzin et même, si j'entends bien la dépêche de Mr. le Prince de Kaunitz, la restitution de cette *place pourrait devenir le prix des cessions peu importantes (?) que les Turcs seraient dans le cas de faire*».

Veḑĭ și Hurm. vol. II, supl. I, pag. 66.

(3) Choiseul cătră Montmorin despre pretențiunele Rusieĭ și Germanieĭ, și despre condițiunele păceĭ:

. . . .

«Je sens-bien, Mr., que la Cour de Vienne ne tiendra pas inviciblement à l'*uti possidetis* qu'elle exige d'abord et les expressions mêmes du Premier Ministre m'autorisent à le supposer, puisqu'il ajoute que ces sacrifices seront de peu d'importance pour les Turcs, expression qu'il n'emploirait pas sans doute s'il avait réellement en vue la cession d'Oczakow et de son territoire, celle de Chokzin, de toute la Principauté de Moldavie, Dubizza et Novi. Mais il serait bien à désirer, comme vous l'avais pensé, Mr., que les Cours Impériales *réduisissent promptement leurs demandes aux prétentions qu'elles veulent définitivement conserver et qu'elles ne perdissent pas en d'inutiles tentations un temps précieux dont sauront profiter les ennemis de la paix.*

. . . .

J'espère désabuser les Turcs de la vaine espérance de reprendre Oczakow dont ils se bercent encore et je suis persuadé qu'ils consentiront, après la démolition de la place à laisser entièrement désert tout le territoire compris entre le Bog et le Dniester, moyen terme qui remplit également les vues de la Russie.

Cum puté accepta Pórta să trădeze pe baza *uti possidetis*, când Rusia ocupa o așia de mare întindere de teritoriŭ în Moldova, și pe aiurea. Insușĭ orbitulŭ De Merci ministru dela Versailles pricepe imposibilitatea acésta și scrie luĭ Choiseul în 31 Martie 1789, că a arĕtat Cabinetuluĭ rusescŭ, prin ambasadorulŭ francesŭ dela Viena, ca să atragă atențiunea Principeluĭ de Kaunitz asupra acestuĭ punctŭ (1).

Fața cu condițiunile puse de împĕratulŭ Austrieĭ, Pórta stabilesce pre ale séle, din care amintim:

1. Restituțiunea teritoriilorŭ și piețelorŭ ocupate de trupele austriace și anume Hotin, Sabatz și Palancele Bosnieĭ.

2. O despăgubire de spese de rĕsboiŭ ce Hamidi Zadé vizirulŭ o socoti a fi de 50.000.000.

Choiseul ḑice, că condițiunea acésta nu pré este rigurosŭ susținută de Turcĭ. Choiseul a objectatŭ Porțeĭ, că Austria ar putè consimți să evacueze Moldova și Hotinul, dar că nu le ar puté remite otomanilorŭ, de óre-ce în Moldova sunt și Rușiĭ aliațiĭ Austrieĭ și ocupațiunea Hotinuluĭ este comună. Acestŭ rĕspunsŭ al luĭ Choiseul este din 2 Iunie.

Intre aceste, se întêmplă și mazilirea viziruluĭ, care se lăsase a fi bătutŭ de austriacĭ și de muscalĭ. Hasan-Pașa amiculŭ luĭ Mavrogheni devenise vizir.

La Moldavie serait évacuée et, peut-être, si l'Empereur l'exigait absolument, pourrait-on convenir que la ville de Chokzin restera dans l'état où elle sera rendue sans que les Turcs puissent y ajouter de nouveaux ouvrages.

Le vieux Orsova et les terrains à l'orient de l'Unna resteraient à l'Empereur qui restituerait Novi et Dubizza. Les anciens traités seraient confirmés».

Hurm. Vol. II, supl. I.

(1) Afacerile stràine către Choiseul, despre condițiunile păceĭ și mijlocirea Franciei:

«L'objet de M. de Prince de Kaunitz en vous donnant l'*uti possidetis* pour base a été de montrer des facilités de la part de son maître, puisqu'il est vrai que l'Empereur gagnerait peu de chose en l'obtenant, mais pour la partie qui regarde la Russie, il présente une masse de possessions dont la Porte ne peut pas faire le sacrifice. Vous aurez, selon toute apparence, été bientôt à portée d'informer M. le Prince de Kaunitz de la répugnance de la Porte à traiter sur ce pied. J'ai écrit dans ce sens à M-r le marquis de Noailles et j'espère que [illegible] de cette première proposition, d'après les observations [illegible] son Ministre».

Ist. Românilor V. A. Urechia

DÓMNA SMARANDA

fiica cea mai mare a lui N. P. MAVROGHENI

măritată cu SCARLAT CALIMAH VODĂ

Intrarea Rușilorŭ în campania, schimbasă însă multŭ mersulŭ resboiuluĭ. In față cu oștirea ruséscă, care nainta între Nistru și Prut spre Dunărea, aripa dréptă turcă era multŭ distrasă dela mișcările oștireĭ luĭ Mavrogheni, concentrală la Focșanĭ. Acéstă împrejurare slăbia linia de apĕrare alésă de Mavrogheni. Acesta făcu greșală de a sprijini el aripa drépta turcă prin detașarea de oștenĭ din corpulŭ dela Focșanĭ. Cu acestŭ contingentŭ Turciĭ bătură pre muscaliĭ la Tabac și înaintară până la Movila Rabăeĭ, detașândŭ din ea pre Muscalĭ și sperândŭ a puté să intre în curêndŭ și chiar în Iașĭ.

In Basarabia începu campania în primele ḍile din Aprilie. Turciĭ fură, cum arĕtarămŭ, victorioșĭ la Tabacŭ:

Proclamație la seraskieri

«.... in scire, că oștile pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru, Dumneḍeŭ să-ĭ înmulțéscă stăpânirea, făcêndŭ mare rĕsboiŭ cu vrășmașiĭ la Tabac Chiuprusă aprópe de Ismail cale de 4 césurĭ și ajutândŭ Dumneḍeŭ oștilorŭ nóstre aŭ biruitŭ pre vrășmașĭ, din carĭ mulțime nenumĕrată aŭ prinsŭ viĭ și aŭ omorîtŭ, aŭ luatŭ dela vrășmașĭ și 18 tunurĭ dimpreună și cu alte multe lafurĭ și câțĭ aŭ pututŭ scăpa, gonindu-ĭ oștile nóstre, aŭ mersŭ Măria Sa Hanul dimpreună cu oștile biruitóre și astăḍĭ se află Măria Sa cu puterea oștirilorŭ la Hantepesi. *(Movila Răbăeĭ)* De care avemŭ nădejde la ajutorulŭ pré puterniculuĭ Dumneḍeŭ și în noroculŭ milostivuluĭ împĕratŭ, a goni pre vrășmașĭ și dela Iașĭ, cum și din tóte părțile. Decĭ nu lipsimŭ a vesti și d-vóstră» *(formula)* (1). 1789, Aprilie 29.

In primăvéra anuluĭ 1789 óstea austriacă avé căpeteniĭ maĭ încercate și maĭ abile. Bolnăvindu-se împĕratulŭ Iosif II după bătala dela Caransebeș, 1788, unde austriaciĭ fură învinșĭ, se întórsă la Viena, numindŭ comandantŭ în părțile Sclavonieĭ, pre mareșalulŭ Laudon și în părțile Ungarieĭ pre Hadik. Apoĭ, întêmplându-se mórtea mareșaluluĭ Hadik, se dete comanda acestuĭa mareșaluluĭ Laudon.

Sub conducerea acestuĭa Austriaciĭ vorŭ relua o fericită ofensivă în 1789.

Campania nouă din 1789, era să se deschidă, când muri în 7 Aprilie st. noŭ (2) Sultanul Abdul-Hamid în vêrstă de 65 de anĭ.

---

(1) Cod. No. XVII, fila 351 verso

Finea codiceĭ No. XVII este cu un actŭ relativŭ la pogonări, din 1789, Iunie 25.

(2) Enake Văcărescu ḍice *Martie* 1789. Tesaur, II. pag. 297.

[redacted]

C.P.S.C.M. J. E. Mansfeld sc.

à Vienne chez Artaria Comp.

Facsimile după o gravura din timpŭ, din bibl. Academiei.

V. A. U. Ist. Român.

austriacŭ era aşeḑatŭ la Podulŭ Beizadeleĭ, pe malulŭ Siretuluĭ la o milă şi ceva, în linie dréptă dela Bacăŭ, unde trupele austriace eraŭ sub comanda Coloneluluĭ Karaiciaĭ. Acesta îşĭ combină mişcarea cu a antegardeĭ de sub Kienmayer şi cu mişcarea a două bataliónе şi două diviziunĭ de cavalerie, carĭ din Ardélŭ primescŭ ordine de a ataca şi ele pre neamicĭ (Turco-românĭ) din flancŭ.

Din Focşanĭ auḑindŭ de mişcările oştireĭ austriace, încă se mişcă contra austriacilorŭ unŭ corpŭ de 8000 oştenĭ sub comanda luĭ Hagi Suitariŭ Seraskierulŭ. Obligaţĭ Turco-Românii a se apĕra nu numaĭ de óstea luĭ Coburg, dar şi de cea a Muscalilorŭ, eĭ nu puteaŭ prudentŭ să iée ofensiva. Colonelulŭ Karaiciaĭ între aceste luă o posiţiune naturalŭ întărită şi proprie de a împedica înaintarea oştireĭ turco-române în Moldova pe linia Focşanilor. Pasurile Oĭtuz şi Ghimus pre la carĭ arŭ fi putută să fie învăluiţĭ Austriaciĭ de o mişcare încunjurătóre a Turco-Românilorŭ, fură acoperite în timpŭ utilŭ de austriacĭ.

La 14 Aprilie (stilŭ noŭ) ante-garda luĭ Hagi Suitariŭ, tare de 8,000 cavalerĭ stete la *Petruscanĭ*, localitate situată cam la mijlocŭ între Adjud şi Ocna, pe apa Trotuşŭ. De aci óstea acésta Turco-Română apucă calea prin munţĭ până la Parava, totŭ pe drumulŭ mare care ducé dela Bacăŭ la Adjudŭ. Va să ḑică scopulŭ Turco-Românilorŭ era de a încunjură pre Austriacĭ.

Pe dată ce Karaiciaĭ prinsă de veste de mişcarea Turco-Românilorŭ trămisă câţĭ-va husarĭ şi unŭ detaşamentŭ de Arnăuţĭ Moldovenĭ comandaţĭ de căpitanulŭ Sava, din tabăra dela Faraonĭ, cu misiunea de a recunósce mersulŭ şi posiţiunea Turco-Românilorŭ.

Prinḑêndŭ la rêndulŭ lor de veste, Turco-Româniĭ nu înaintară maĭ departe, ci se întórseră îndărătŭ pe lângă apa Trotuşuluĭ. Austriaciĭ însă îĭ urmăriră, ucigêndŭ câţĭ-va şi făcêndŭ 4 prizonierĭ. Cam pe atâţia perdură şi Austriaciĭ. Era o simplă luptă de anteposturĭ şi durere! la aceste posturĭ se bătură Româniĭ luĭ căpitanŭ Sava cu Românĭ de aĭ luĭ Mavrogheni!

Cincĭ ḑile apoĭ, la 19 Aprilie stilŭ noŭ, urmă o afacere maĭ seriósă la Valea Seacă. Dămŭ în facsimile planulŭ aceste bătăliĭ, aşia cum l-amŭ aflatŭ făcutŭ de către Austriacĭ (1). Bătaia urmă între

(1) Veḑĭ planulŭ anexat.

óstea comandată de Karaiciaĭ, și acé de sub comanda luĭ Hagi Suitariŭ, împrejurul Faraoanilor. Hagi Suitariulŭ revenisă și se apropiă de Austriacĭ cu vigóre pe drumulŭ dela Agiudŭ spre Bacăŭ. Pe dată Karaiciaĭ ordonă ca cele 3 dividiunĭ de cavalerie Levenehr, Barco și Imperială și unŭ batalionŭ de infanterie a luĭ Kaunitz să ié grabnicŭ posițiune la Valea Sécă, la drépta dela drumulŭ pe care era angagiată óstea luĭ Suitariŭ. De abia esecutaseră Austriaciĭ acéstă mișcare, când étă și Turco-Româniĭ, la 5,000 oștenĭ cavalerie alésă, comandațĭ de Hagi Suitariul, unŭ Pașă, unŭ Bimbașă, trecŭ cu mare grabă șanțurile în care se întăriseră Austriaciĭ și daŭ unŭ atacŭ formidabilŭ (*«mit ungemeinem Muth»*). Austriaciĭ se retragŭ cu ordine înapoia artilerieĭ lor și întâmpină gróznicul iureșŭ alŭ Turco-Românilorŭ cu unŭ focŭ de tunurĭ atâtŭ de susținutŭ, în câtŭ obligă pe aĭ noștri să se retragă. Atuncĭ unŭ noŭ atacŭ impetuosŭ datŭ în flanculŭ stîngŭ alŭ Austriacilorŭ, nu isbuti maĭ bine, din causa artilerieĭ austriace. Unŭ alŭ treilea atacŭ la flanculŭ dreptŭ și la centru comandă Suitariulŭ, însă și acestŭ atacŭ fu respinsŭ. Atuncĭ Hagi Suitariul vĕḑêndu-șĭ fără resultatŭ atacurile, s'apucă de adună la unŭ locŭ morțiĭ și rănițiĭ seĭ și retrecu cu tótă prudența șanțulŭ, ca dincolo să-șĭ reforme oștirea pentru unŭ noŭ atacŭ. Acéstă nouă încercare n'avu locŭ, căcĭ, urmărițĭ de Austriacĭ, Turco-Româniĭ se retraseră spre infanteria lăsată îndărătulŭ lor și a doua ḑi se înapoiară până la apa Trotușuluĭ, lăsândŭ, cum scrie anonimulŭ (1) în mânile Austriacilorŭ douĕ drapele, 40 de morțĭ și 200 de prisonierĭ și alte averĭ. Scriitorulŭ care ne dă asemené informațiunĭ, pretinde că cavaleria austriacă n'a voitŭ să facă prisonierĭ, ci i-aŭ ucisŭ ca să-șĭ rĕsbune de identice procedimente ale Turcilorŭ. Mare credință nu putemŭ pune în cifrele istoriculuĭ oficiosŭ, care scrie, că cele treĭ atacurĭ ale Turco-Românilorŭ nu aŭ ocasionatŭ Austriacilorŭ decât 14 morțĭ și 32 de rănițĭ!

Principele Coburg la primirea scireĭ despre acéstă victorie trămise mulțămirĭ călduróse coloneluluĭ Karaiciaĭ și descinse îndată și elŭ cu oștirea din Roman spre Fărăónĭ, urmândŭ răpede calea spre

(1) In „Geschichte des Krieges", pag. 103.

Adjud. Feld-mareșalul Laitenant Spleeni și colonelulŭ Karaiciaĭ merseră dreptŭ asupra Focșanilorŭ. Oștirea acestora se compunea din 5 batalióne infanterie, 6 diviziunĭ husarĭ, 35 tunurĭ și toțĭ arnăuțiĭ românĭ aĭ căpitanuluĭ Sava. Restulŭ corpuluĭ de armată alŭ luĭ Coburg coprindea 5 batalióne de infanterie și 9 diviziunĭ de cavalerie, decĭ peste totŭ armata Austriacă era de 32,000 de ómenĭ. Pe planulŭ întitulatŭ «Lager bei podulŭ Peysedey», lectorulŭ va urmări cu înlesnire situațiunea înaintătóre a armateĭ austriace până în primele ḑile din Maiŭ. Restulŭ acesteĭ lunĭ se întrebuințéză de Coburg pentru a descinde câtŭ maĭ iute spre Roman restulŭ trupelorŭ din Nordulŭ Moldoveĭ. Principele Coburg primi întărirĭ din aripa dréptă austriacă despre Ardeal și înaintă spre Focșanĭ (1).

Linia turco-română, precumŭ veḑurămŭ era de mică profunditate, afară din orașulŭ Focșanĭ, unde era concentrarea ceva maĭ mare. Se tot aștepta sosirea trupelorŭ noĭ din Brăila și se spera a se puté opri intrarea luĭ Coburg în Muntenia, décă acesta ar fi cercatŭ să facă acéstă intrare prin Focșanĭ. El însă isbuti să facă o mișcare la care nu se așteptaŭ ceĭ din Focșanĭ. Lăsândŭ Focșaniĭ neatacațĭ, Coburg împinse o parte din oștirea sa în țéra românéscă spre apa Buzĕŭ până la 8 mile maĭ josŭ de Focșanĭ, întinḑêndu'șĭ frontulŭ și spre Târgulŭ-Ocneĭ ca să evite soluțiune de continuitate cu aripa Austriacă din Ardél. De sigurŭ Coburg urmărea planulŭ să iasă înaintea oștireĭ turcescĭ așteptată de la Brăila, pe care bătênd'o, apoĭ să încunjóre Focșaniĭ. Intre Faraónĭ și Ocna, se afla Feldmareșalul Spleeni cu o importantă parte din oștire, iar în lăturĭ pe apa Trotușuluĭ luă posițiune colonelul Horwath cu 4,000 ómenĭ trupe ardelene.

Pe dată însă Coburg simți că greșise în mișcarea sa precipitată, căcĭ află cum că o oștire turcă tare de 20,000 ómenĭ este concentrată nu departe, în susŭ și în josŭ de Focșanĭ. Nesimțindu-se destulŭ de tare nicĭ pentru a merge înainte nicĭ pentru a menține posițiunea ce luase, principele Coburg se retrage și trimite olac la Bêrlad, unde se afla Suvaroff cu oștire Ruséscă și-lŭ îndémnă să'șĭ facă grabnic juncțiunea cu armata austriacă și să înainteze împreună spre Focșanĭ.

(1) Veḑĭ planulŭ indicatŭ.

...rul cărțeĭ «Incercare de Istoria Rĕsbóelorŭ, a Conteluĭ ...aroff (1) Rymnikskу», oștirea ruséscă din Bêrlad se ... 3 regimente de carabinierĭ de câte 5 escadróne, regi-...ĭ ale coloneliloră Grekow, din 1,000 arnăuțĭ, adică ... 12 batalióne de infanterie și pe lângă tunurile re-... 16 piese de câmpŭ. Acéstă oștire fusese până acum ...eralŭ-Leitenantuluĭ Derfelden. Acestașĭ anonimŭ scrii-... Suvaroff de și nu cunoscea personalŭ pe principele ... fórte multŭ cu elŭ și nu întârḑiă să lege o strînsă ... scriitorŭ ḑice, că oștirea turcă în marșŭ spre Focșanĭ ... cĭ de 40,000 de ómenĭ. Pe dată ce Suvaroff primi ... lăsă o bună garnisonă în Bêrlad și în fruntea ...dreptulŭ pe căĭ aprópe neămblate prin munțĭ, ca să ... Óstea merse ḑi și nópte și trecu Siretulŭ pe unŭ ...striacŭ.

...ate Suvaroff percurse o cale de 12 mile, ceea ... Coburg, care veni să 'l întimpine în tabăra ce ...a stîngă a armateĭ Austriace. La 30 Iulie ora ... óstea rusescă la tabăra Austriacă și luă acĭ o ... să nu bage de sémă turco-românii că s'a făcutŭ ... cu Austriaciĭ.

... se construiră 3 podurĭ pe Trotuș, unulŭ în ... două la gura Domoșițeĭ. Colonelulŭ Baron ... protegerea primuluĭ podŭ, cu detașamen-... două podurĭ fură date în séma coloneluluĭ ... escadrónĭ de husarĭ și unŭ batalionŭ de infan-... comunŭ acordŭ făcură planulŭ de bătaiă. ...anculŭ dreptŭ cu 5 batalióne în prima linie, ... linie, fie-care batalionŭ formatŭ în careŭ ...anță de 300 pașĭ și artileria de reservă fu ... intervale. Cavaleria venea după infanterie

... des Grafen Alexander Suwarow Rymnikskу (Friedrich

Aripa dréptă era comandată de Feldmareșalulŭ Spleeni. La aripa stînga comanda Feldmareșalŭ Leitenantulŭ Levenehr.

Corpulŭ de armată rusescŭ era la flanculŭ stîngŭ cu 3 careurĭ, dar în frunte pășia unŭ șirŭ de armată Austriacă cu scop de a masca Turcilor presența Muscalilor. Cavaleria ruséscă venea în alŭ 3-lea rêndŭ.

La 31 Iulie diminéța la 3 ore se puse în mișcare armata aliată pe 3 colóne, trecu Trotușulŭ și merse până la Călimănescĭ, avêndŭ ca ante-gardă: Rușiĭ pre colonelulŭ Karaiciaĭ și aripa Austriacă pre colonelulŭ Kepiro. De la Călimănescĭ armata înaintă până la Mărășescĭ. Aci corpulŭ rusescŭ luâ o posițiune ascunsă în satŭ, iar corpulŭ Austriacŭ se răzimă cu aripa stângă de corpulŭ rusescŭ avêndŭ Siretulŭ la spate.

Din Mărășescĭ Suvaroff trămise unŭ oficerŭ cu 30 cazacĭ ca cercetașĭ (éclaireurs). Aceștia aduseră veste, că aŭ zărit patrule turcescĭ. Suvaroff detașéză 1500 cozacĭ și volintirĭ Moldovenĭ (tot-d'auna eĭ eraŭ pușĭ în frunte!) Antegarda turcă era de 3000 ostenĭ, sprijinițĭ pe un lagăr de 7000 oștire, comandată de Osman-Pașa și așeḑatŭ dincóce de Putna, cu scop de a tăia calea neamiculuĭ spre Muntenia. Nimicŭ nu isprăvi se pare acestŭ detașamentŭ de cozacĭ, de óre-ce însușĭ apologistulŭ luĭ Suvaroff scrie, că fața cu numĕrulŭ maĭ mare al oștireĭ turco-române *«mussten die Russen zurück»* fură silițĭ Rușiĭ a se întórce îndărătŭ. Totușĭ ar fi perdutŭ óstea turco-română în acéstă harță cu Cazacĭ, sprijinițĭ de Austriacĭ, la 600 ómenĭ.

Acum însă urméză o afacere maĭ seriósă: acé a trecereĭ Putneĭ de către Austro-Rușĭ sub foculŭ tunurilorŭ turcescĭ. Posedemŭ și dămŭ în facsimile (1) planulŭ trecereĭ Putneĭ în nóptea de 31 Iulie stil noŭ 1789 spre I Augustŭ, faptŭ belicŭ care deschide calea armateĭ aliate spre Focșanĭ. Acestŭ planŭ. ce presupunemŭ dresatŭ de principele de Ligne și care se conservă în manuscriptŭ originalŭ de Bibl. Academieĭ nóstre, va înlesni bărbațilorŭ specialĭ urmărirea, pas după pas, a mișcărilorŭ ambelorŭ armate, care'șĭ daŭ la Focșanĭ și apoĭ la Rĕmnicŭ o bătălie aprópe definitivŭ otărîtóre pentru sórta Turcieĭ și a luĭ N. Mavrogheni.

(1) Veḑĭ facsimilea.

Antegarda Austriacă nu putusă a se menține dincóce de Milcovŭ, până la sosirea luĭ Suvaroff și retrecusă îndărătŭ, luândŭ armata austriacă și ruséscă posițiunea *A* indicată pe planulŭ anexatŭ. Dincóce de Putna era, cum aretarămŭ, tabăra luĭ Osman-Pașa. In față cu tabera turcă Austriaciĭ construescŭ nóptea podŭ, după ce colonelulŭ Karaiciaĭ bate anteposturile turcescĭ și le alungă.

Indată apoĭ Austriaciĭ și Muscaliĭ trecŭ podulŭ lor de luntre *B. B.* și cavaleria prin vadŭ și atacă tabăra luĭ Osman Pașa. Acesta nu resistă și se retrage spre Focșanĭ, luândŭ acolo posițiunea *K. K. K.* La aripa lor stîngă Turco-Româniĭ punŭ cavaleria, la centru așédă infanteriă și la drépta totŭ infanteriă sprijinită în spate de monăstirea sf. Samoil și alte Bisericĭ. Turciĭ cugetaŭ că, sprijinițĭ pe întăriturile făcute la Focșanĭ, să învăluéscă pre neamicŭ luându-lŭ pe la spate. Decĭ detașară unŭ corpŭ de spahiĭ și aceștia primiră ordine să apuce pe departe prin lunca Putneĭ și să înconjure neamiculŭ, luândŭ pe la spate aripa dréptă austriacă. Dar Austriaciĭ prinseră de veste la mișcare și în puntulŭ *E* de pe planŭ respinseră primulŭ atacŭ alŭ Turcilorŭ. Aceștia reveniră cu maĭ multă impetuositate, pe totŭ frontulŭ austriacŭ, dar lipsițĭ de artilerie și secerațĭ de cea austriacă din aripa dréptă, sub comanda luĭ Spleeni în equer, eĭ nu putură nainta decât până la punctulŭ *G* de unde, după acestŭ al doilea atacŭ, se retraseră în posițiunea ocupată în jurulŭ și înlăuntrulŭ Focșanilorŭ. Austriaciĭ îșĭ desfășurară maĭ multŭ aripa dréptă în *I* și pe o linie de frontŭ profundă, profitândŭ de terenulŭ favorabilŭ, avêndŭ în față unŭ câmpŭ greŭ de ămblatŭ, din causă că era plinŭ de spinĭ și de tufărișŭ și de unŭ faldure de delișiorŭ, cum se póte vedé pre planŭ, eĭ apucară din noŭ ofensiva, atacândŭ din ambele aripĭ cu óste de cavaleriă pe când infanteria și artileria pășia nainte în centru și într'o nouă posițiune îndărătulŭ ataculuĭ cavaleriei. Turciĭ și Româniĭ nu putură a se susține contra acestuĭ atacŭ și se întórseră în linia lor de apărare în jurulŭ și în lăuntrulŭ Focșanilorŭ. Cavaleria austriacă (3 divițiunĭ) strebătură în punctulŭ *M* și înlesniră ast-felŭ înaintarea altorŭ treĭ divițiunĭ de cavalerie în punctulŭ *N*, chiar la marginea orașuluĭ, în partea stîngă privindŭ despre Milcovŭ. Altă divițiune de oștire austriacă îșĭ combină iute mișcarea cu cele din punctele *M* și *N* și

strebatŭ cu o manoperă identică în punctulŭ *O*, isgonindŭ pre Turcĭ și Românĭ.

Din aripa stîngă Suvaroff și infanteria mergŭ și eĭ înainte ca să încunjure Focșaniĭ din partea dréptă, cum privescĭ dela Milcovŭ. Suvaroff nu se opresce naintea retranșamentelorŭ marcate pe planŭ la stînga privitoruluĭ, ci trece și ia posițiune între Milcov și Focșanĭ la sudulŭ orașuluĭ, înapoĭ, strĕbate chĭar în orașŭ lângă pîrâulŭ de hotarŭ. De aci, ajutatŭ de infanteria austriacă, atacă pre Turcĭ și Românĭ adăpostițĭ între zidurile Monăstireĭ Sf. Samoil și ale altorŭ Bisericĭ ce se potŭ vede indicate în altŭ planŭ ce anexămŭ. Turciĭ și Româniĭ disputară neamiculuĭ pasŭ cu pasŭ stradele orașuluĭ (1) care remasă o ruină fumegandă.

După o apĕrare de maĭ multe ore silițĭ fură ceĭ din Monăstire a se preda, iar ceĭ carĭ putură se retraseră, Româniĭ maĭ multŭ spre Rĕmnicŭ și Turciĭ pe calea Brăileĭ.

Anonimulŭ austriacŭ pretinde (2) că óstea turco-română bătută era de 30.000 de oștenĭ și că a lăsatŭ în mânile învingĕtorilor tótă artileria, munițiunile, magazinulŭ și tabăra. Sunt multŭ esagerate, aceste spoliĭ, décă amintimŭ că acelașĭ scriitorŭ arétă că aliațiĭ nu prinseră viĭ în acéstă victorie decât 96 oștenĭ!

Și maĭ esagerate sunt cifrele date de Istoria Campaniilorŭ luĭ Suvaroff (3), ba chĭar și în Salaberry aflămŭ erorĭ de cifre. După primulŭ scriitorŭ germanŭ însă dămŭ în anexă planulŭ resboĭuluĭ dela 21 (31) Iulie 1789, cu esplicațiunile luĭ. Naréză și Salaberry pe scurtŭ acestŭ resboiŭ cam așia:

«Indată se află (de Coburg) că 40,000 Turcĭ din Brăila aŭ plecatŭ

---

(1) Insușĭ scriitorulŭ austriacŭ mărturisesce, că o monăstire din Focșanĭ fu încunjurată de Austriacĭ și că din turnulŭ eĭ ceĭ împresurațĭ trăgéŭ focurĭ. Cândŭ comandantulŭ Austriacŭ isbuti să intre în Monăstire găsi o garnizonă numaĭ de **treĭ** oștenĭ . . . Infanteria austriacă înfuriată căcĭ *treĭ* oștenĭ cutesezară a-ĭ resiste, iĭ măcelări miserabilmente! Chĭar și în Mŏnăstirea Sf. Samoil nu maĭ aflară Austriaciĭ decât 56 oștenĭ, carĭ cutezaseră a ține meterezele contra oștireĭ aliate, ca să dée timpŭ grosuluĭ armateĭ a se retrage.

Ausführliche Geschichte des Krieges. — „Wien 1791. pag. 123.

(2) Pag. 122, opera citată.

(3) Versuch einer Kriegs Geschichte des Grafen Alexander Suvarow Rymnikski II, Theil Gotha, 1796.

spre Focșanĭ. La 12 mile dela tabăra turco-română Coburg era c unŭ numĕrŭ maĭ micŭ și decĭ ceru ajutorŭ luĭ Suvaroff, care p locŭ se pune în marșŭ forțatŭ lăsândŭ ceva óste și în Bĕrlad (1)

Sultanulŭ Selim întărise și el óstea din Moldova și dela Dunăr cu 150,000 oștenĭ, dar greși înlocuindŭ și pre Vizirulŭ Iusuf Pașa prin pașa dela Vidin.

Coburg înainta contra trupelorŭ turcescĭ, pre când Suvaroff merge la Horopșescĭ și pe Prutŭ ca să încunjóre pre Turcĭ. Coburg luă lin de bătaiă la Milcov».

In marșurile acestea precipitate bieţiĭ ţĕranĭ românĭ eraŭ silĭţ di și nópte, să lucreze la drumurĭ din noŭ deschise... Să lucreze? și móră sub cazną, lipsițĭ până și de mâncare! (2).

Intre aceste, óstea turco-română, fără să fie adăogită încă ó ceĭ 40.000 oștenĭ dela Brăila și Buzĕŭ, carĭ nu sosescŭ la timpŭ face o mișcare înainte și primele șirurĭ sosiră lângă Mărăsescĭ (3)

Suvaroff mergêndŭ și elŭ spre a învălui pre turco-românĭ, își băgă unŭ acŭ în piciorŭ de unde turciĭ ilŭ numiră apoĭ *Topal* adică Schiopul.

La 21 Iuliŭ 1789 se dete bătaia. Austriaciĭ și Muscaliĭ avuri grija să-șĭ dividă trupele în micĭ carele și lăsară să tréca între inte-vale mulțimea de spahiĭ pe carĭ ĭĭ fulgeraŭ apoĭ cu tunurile așed la unghiurile carelelorŭ. Era în luptă, dice de Salaberry (4) 18,000 Austriacĭ și 7,000 de Rușĭ. Turciĭ fură sdrobițĭ, de și comandațĭ de însușĭ Hasan Pașa.

«Turciĭ nu prinsese de veste de juncțiunea Austriacilor cu Rușĭ căcĭ lucrulŭ se tăinui pré bine, punêndu-se totŭ Austriaciĭ în ante-gardă. La Mărășescĭ ajungêndŭ armata unită, începuse harțele cu ante-posturile turcescĭ. Turciĭ fură bătuțĭ și fugărițĭ uniĭ spre calea Bucu-rescilor, alțiĭ apucândŭ spre Brăila, în 31 Iuliŭ, 1789».

Acésta fu prima bătaiă câștigată de Austriacĭ de când începuse resboĭulŭ.

---

(1) Histoire des campagnes de Suwarow, pag. 51, T. II.
(2) Histoire des Campagnes de Suwarow, pag. 67.
(3) Pag. 75, ibidem.
(4) T. IV, pag. 131.

Insușĭ autorulŭ istorieĭ luĭ Suvaroff recunósce acésta ḑicêndŭ: «Für die kaiserliche war es die Erste Feldschlacht die sie in diesen Kriege gewannen» (1).

Avem informațiunĭ positive, că la Focșanĭ nu se afla și Mavrogheni în persónă, dar neîndoios se afla și óste Română. Décă ne amintimŭ de chiămarea — maĭ susŭ adusă — a tuturorŭ boĭărilorŭ în tabară, la quartierulŭ generalŭ, la începutulŭ campanieĭ, puteamŭ presupune că se afla la Focșanĭ și Mavrogheni, dar în capitolul de maĭ la vale vom arĕta cum vitézulŭ Domnŭ era în timpulŭ acesta ocupatŭ cu rĕsboĭulŭ în Carpațĭ. Cum că totușĭ la Focșanĭ eraŭ și Românĭ, se póte înțelege și din faptul că retragerea oștireĭ după învingere, se face nu numaĭ spre Brăila, ci și spre Bucurescĭ. Presința Românilorŭ o afirmă și Anastasie Turcitulŭ.

Bucuria despre victorie e mare în tabăra aliată.

Dăm în anexă reproducerea unuĭ tabelŭ în care sculptorele Schubert ne arétă cum Coburg și Suwarow și în genere Muscaliĭ și Austriaciĭ se îmbrățișéză și se felicită de isbânda (2) uneĭ lupte care ținusă dela 6 ore diminéța nu maĭ puținŭ de 10 ore!

Principele Coburg fu resplătitŭ de Impĕratulŭ sĕŭ cu Crucea mare a Marieĭ Teresa. Acelașĭ Impĕratŭ Iosif trămisă luĭ Suvaroff o tabachieră bogată cu cifra sa, însoțită de o epistolă autografă din 13 August 1791, ce dămŭ în anexă (3). Asemené reproducemŭ epistola adresată luĭ Coburg. Acelașĭ lucru făcu și Ecaterina cătră Coburg.

Cu multă inteligență fu combinatŭ îndată ataculŭ ce la 2 August stilŭ noŭ deteră trupele Turco-Române contra aripeĭ drepte a Rușilor dela Bêrlad, pe Siretŭ și pe Prutŭ. Acestŭ atacŭ sili pre Suvaroff să abandone pre Coburg la Focșanĭ imediatŭ după victoriă (4). Coburg ne maĭ fiindŭ sprijinitŭ de corpulŭ rusescŭ, nu cuteză să urmăréscă pre Turco-Româniĭ în retragerea lor. Austriaciĭ se mulțămiră a

(1) Pag. 71, tom. II.

(2) Veḑĭ gravura anexată.

(3) Veḑĭ anexele.

(4) „Ausfürliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und der Turkey“, Vol. III, pag. 124.

lui posițiune la o óră distanță de Focșanî pe apa Milcovuluî (1). Colonelulŭ Karaiciaî fu trămisŭ la puțină distanță înainte cu ante-garda.

Restulŭ luneî August Austriaciî nu cutezară a nainta, iar Suvaroff este strînsŭ ocupatŭ de mișcarea Turcilorŭ din Basarabia sudică și Galați-Brăila.

LVIII.

Unde era Mavrogheni când se dete bătălia dela Focșanî? Lucrarea oștireî române în Munțiî Carpațî.

Simțindu-se în Focșanî de pregătirile de atacŭ ale luî Coburg, încă dela desprimăvĕrarea anuluî 1789, Mavrogheni care, cum vĕdurămŭ, chiămase pe boiărî în tabăra dela Focșanî, 'șî luă misiunea de a ataca óstea austriacă de-alungulŭ Carpaților, ca să împedice adunarea de maî multă oștire Austriacă pe linia Centruluî Focșanî-Galațî.

In luna luî Iuliŭ Mavrogheni conduce cu vigóre oștirile turco-române pe la diversele pasurî din munțî contra oștirilorŭ austriace din Ardealŭ și Banatŭ (2).

[illegible] Austriacŭ (3) în tomulŭ alŭ IV-lea alŭ «Istorieî Rĕs-[illegible]», [illegible] din punctulŭ sĕŭ de vedere, ataculŭ diverselorŭ pasurî și așezarea trupelorŭ Austriace în timpulŭ erneî pe la aceste. La Pasulŭ [illegible] [illegible], în primele ḑile din Martie se găseaŭ două batalióne din primulŭ regimentŭ românescŭ, două batalióne a luî [illegible], [illegible] unulŭ dela Esterhazy, două divisiunî dela

(1) „Der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] seiner Anwesenheit von Berlat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Er begab sich deshalb [illegible] [illegible]“ [illegible] T. II, pag. [illegible] [illegible] Rimniksky. Gotha, 1796.

(2) In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Buzĕu), Temosch, Altschanze [illegible] [illegible] [illegible] commando des Fürsten der Walachei. [illegible] [illegible] Absicht hatten, zu gleicher Zeit unsere Grenzen [illegible] [illegible].

(3) Ausführliche Geschichte des Krieges [illegible] [illegible] und der Türkey. Vol. IV, pag. 7. Viena, 1791.

Husariĭ de Toscana, o divisiune de dragonĭ de Savoia și unŭ escadronŭ de voluntarĭ.

La Pasulŭ Turnu-Roșu eraŭ unŭ batalionŭ Oross, unulŭ Spleeni, unulŭ Aloinzi, o divisiune de husarĭ Toscana, o divisiune de dragonĭ și vre-o câte-va sute de volintirĭ călărĭ și pe josŭ. La Temeșiŭ, autorulŭ anonimŭ pretinde că se găsea numaĭ unŭ batalionŭ Oross.

In pasulŭ despre Câmpulung se găseaŭ 2 batalióne din alŭ 2-lea regimentŭ romănescŭ-austriacŭ care făcuseră parte în trecuta campanie din. armata prințuluĭ Coburg.

Cum se ridică zăpada din pasurĭ pe la finea luĭ Marte, Mavrogheni dete ordin de mergere înainte, de și ăncă dînsulŭ nu se afla în munțĭ.

Prima ciocnire se întâmplă între Câmpulung și Rucăr. La 8 Aprilie st. n. turco-românĭ atacă ante-posturile austriace dar, după cum scrie anonimulŭ istoricŭ austriacŭ, ataculŭ nu isbuti, de și Turco-Românĭ arŭ fi avutŭ 253 morțĭ. După obiceiulŭ luĭ, istoriculŭ nu acusă morțĭ din óstea austriacă decât unŭ *secuiŭ!*... Rănițĭ fură, ḍice, maĭ mulțĭ și durere! ceĭ maĭ mulțĭ dintre ostașiĭ din regimentulŭ românescŭ. La acestŭ atacŭ luară parte, din partea oștireĭ austriace și unŭ escadronŭ de volintirĭ românĭ, din ceĭ carĭ la îndemnulŭ înstreinațilorŭ boerĭ, abandonaseră pre Mavrogheni. Unŭ oficerŭ din acestŭ escadronŭ, anume Burtă, ăncă fu rănitŭ.

Oastea româno-turcă se retrasă ceva maĭ îndărătŭ, în Valea Muiereĭ *(Walja Mulieri)*, cautândŭ a se maĭ întări, sprijinindu-se acéstă ante-gardă pe trupele din Câmpulung, carĭ făceaŭ recunóscerĭ până în lăuntrulŭ Ardéluluĭ.

La 25 a aceleașĭ lunĭ (stilulŭ noŭ), 1500 Turcĭ, și la 4000 Arnăuțĭ muntenĭ eraŭ gata să năvăléscă dela Romniculŭ Vâlceĭ în Ardeal, cu intențiunea de a ocupa punctul Șease-sate peste munțĭ. S'aŭ și însinuatŭ turco-românii pe la Cozia și Cornet cu scopŭ de a ataca pe Austriacĭ pe țĕrmulŭ stângŭ alŭ Oltuluĭ, carĭ aveaŭ ante-posturile la Gura-Lotruluĭ și la Piatra. După 7 ore de bătaiă aprinsă de ambele părțĭ, românĭĭ și Turciĭ luară posițiunile dela Gura-Lotruluĭ și Piatra și dela Fórfica până la Cornet. Acéstă mônăstire fu prada flacărilorŭ în mijloculŭ acestorŭ harțe. La 1 Maiŭ (stilŭ noŭ) turco-românĭĭ căutară să mérgă înainte dincolo de Cornet și isbutiră unŭ

momentŭ să coprindă înălţimile dela Iona şi să delogeze pre inamicĭ din Sărăcinescĭ, dar, după arĕtarea anonimuluĭ austriacŭ (1) întreprinderea nu isbuti.

In definitivŭ aceste harţe eraŭ menite numaĭ să împedice pe austriacĭ de a se însinua în România, căcĭ adevĕrata încercare de a merge în Ardeal, urma să se facă numaĭ în lunile viitóre şi a nume după sosirea la Câmpina a Domnitoruluĭ Mavrogheni.

Anonimulŭ austriacŭ recunósce, că restulŭ luneĭ luĭ Maiŭ se menţinuse şi Austriaciĭ şi Turco-Româniĭ în posiţiunile ocupate, iar în luna Iuniŭ Turco-Româniĭ întreprinseră noue atacurĭ asupra pasurilorŭ Transilvănene.

Este de amintitŭ curagiósa încercare a Turco-Românilorŭ dela 18 Iuniŭ (stilŭ noŭ). Deprinşĭ a urca călărĭ munţiĭ ceĭ maĭ prăpăstioşĭ, eĭ se hotărîră a lăsa pasulŭ unde 'ĭ aşteptaŭ Austriaciĭ şi să trécă de a dreptulŭ peste munţĭ pentru a coprinde Făgăraşulŭ. Neamiculŭ luase tóte precauţiunile pentru a evita surprindere dela Munte. Aşia el făcu să sară cu iarbă de puşcă o gróznică stâncă care constituia unŭ felŭ de punte între două prăpăstiĭ pe unde era singurulŭ locŭ de trecere în spre satulŭ Breaza, care vine la o mică depărtare de Făgăraşiŭ, iar dincolo de acéstă prăpastie făcu întăriturĭ prin şanţurĭ şi aşeḑă puţine trupe pentru apărarea acestorŭ întăriturĭ.

Ajungêndŭ la loculŭ unde Austriaciĭ săltaseră în aerŭ stânca, Turco-româniĭ se puseră pe lucru şi prăvălindŭ petre reîmpreunară ambele malurĭ. Acum óstea nóstră trecu acestŭ locŭ dificilŭ profitândŭ şi de o negură désă, dar sgomotulŭ ce făcuseră pietrele prăbuşite pentru a constitui puntea de trecere, deşteptă atenţiunea sentineleĭ Austriace dela şanţurile din apropierea stânceĭ. Pe dată sentinela dă focŭ şumăiaguluĭ dela prăjina de alarmă. Din prăjină în prăjină semnalulŭ e datŭ pe o mare întindere în Ardeal, şi trupele Austriace din împrejurime se punŭ în mişcare, îndreptându-se la loculŭ de bătaiă, iar o parte cercândŭ să strebată la Câmpulung, şi se taĭe linia de retragere a cutezătóreĭ trupe Turco-Române.

---

(1) Opulŭ citatŭ, pag. 16, vol. IV.

Spaima fu mare și în oștirea Austriacă și în Făgărașŭ, unde tocmaĭ era ḑi de târgŭ la 19 Iunie (stilŭ noŭ) (1).

Turco-Româniĭ de și isbutiră să delogeze dela șanțurĭ garda și să-șĭ deschidă cale împlându-le și pe acestea cu pământŭ, vĕḑêndŭ că mișcarea lor este simțită șî temêndu-se ca să nu li se taĭe retragerea nu maĭ înaintară și se întórseră îndărătŭ la posițiunile lor, nu fără a se apĕra de ataculŭ combinatŭ alŭ neamiculuĭ care țîșnia din tóte părțile.

In luna Iuliŭ însă, precumŭ arĕtarămŭ, avea să se întêmple marea și ultima încercare a oștireĭ muntene de a strĕbate în Ardeal prin pasulŭ Timeșuluĭ. Mavrogheni înțelesŭ cu Turciĭ din centrulŭ frontuluĭ de bătaiă dela Focșanĭ lăsă o parte din oștirea sea acolo și cu o altă parte veni însușĭ la Câmpina luândŭ misiunea de a-'șĭ combina ataculŭ în pasulŭ Timeșuluĭ cu încercarea oștireĭ din Focșanĭ de a întâmpina pre Coburg la Putna. Mavrogheni ordonă unŭ atacŭ simultaneŭ prin tóte pasurile Carpaților̆.

Hagi Suitariul din corpulŭ dela Focșanĭ înaintase cu 8000 de călărĭ între Adjud și Ocna (14 Aprilie stilŭ noŭ). La 15 Aprilie st. n. Mavrogheni va să atace pe Austriacĭ la Temeșiŭ ca să producă o diversiune puternică, care să împedice întărirea neamiculuĭ din fața Focșanilorŭ.

Mavrogheni avé cu sine, în acéstă expedițiune 30,000 oștenĭ, pre carĭ îĭ concentrase la Câmpina. De aci elŭ naintă la Sinaia. Acolo detașă 6000 de ómenĭ cu misiunea de a cerca să trécă prin pasulŭ Temeșuluĭ (2).

Austriaciĭ, sub comanda generalŭ-maioruluĭ Oross, luaseră la

(1) In Fogaras war an diesem Tage eben Wochenmarkt. Der Schrecken und die Bestürzung unter dem Volke war unbeschreiblich. Die Bauern, um sich leichter flüchten zu können, boten den Kübel Waizen, den sie vorher um 8 Gulden nicht geben wollten, um 1, und eine Fuhr Holz, für die sie sonst zwey Gulden verlangten, um drey Groschen zum verkauf an (In Făgărașŭ era în acea ḑi târgŭ sĕptĕmânalŭ. Spaima și neliniștea în poporŭ era de nedescrisŭ. Țĕraniĭ, pentru a putea fugi maĭ ușorŭ, ofereaŭ pentru vînḑare, banița de grâŭ, pe care maĭ nainte nu o dedeaŭ cu 8 fiorinĭ, cu unulŭ, unŭ carŭ cu lemne, pentru care de obiceiŭ cereaŭ 2 fiorinĭ, pentru treĭ groșĭ). Vol. IV, pag. 21. Ausführliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und der Türkey. Viena, 1791.

(2) „Wirklich gieng auch bald darauf die Nachricht ein, der Fürst Mavrojeny sei mit 30.000 Mann von Kimpina aufgebrochen und bis Sinay vorgerückt", pag. 22, opulŭ citatŭ.

Predeal o posițiune favorabilă și se întăriseră în ea cu șanțurĭ și parapete.

In ḑioa de 15, la 6 ore diminéța, ante-garda luĭ Mavrogheni atacă aripa dréptă și stîngă de o dată eșindŭ din pădure, și când fu aprópe de șanțurĭ îndreptă treĭ tunurĭ asupra fortificațiunilorŭ austriace. Unulŭ din aceste tunurĭ fu însă îndată scosŭ din serviciŭ cu o lovitură de tunŭ (Sechspfünder) austriacŭ.

Cu mare vigóre fu condusŭ atapulŭ fortuluĭ. Oștirea atacatóre nu afla însă posițiune avantagiósă. Totușĭ 12 vitejĭ oștenĭ (1) avură cutezarea să sară în șanțurĭ sub plóia de glónțe și începură a bate piróne pe parapete ca să 'șĭ formeze scărĭ de urcatŭ pe ele. Șapte din aceștĭ bravĭ fură săcerațĭ de mórte și ceĭ-l-alțĭ silițĭ a renunța la temerara întreprindere.

Până la 10 ore ținu ataculŭ. Dar sosindŭ unŭ noŭ contingentŭ de oștire austriacă, sub comanda căpitanuluĭ Maina, aĭ luĭ Mavrogheni simțiră că ar puté fi luațĭ între două focurĭ și preferiră a se retrage.

Urmărițĭ de Austriacĭ, retragerea fu penibilă până la Valea Țapuluĭ, lîngă Sinaia. Autorulŭ austriacŭ pretinde, că Româniĭ lăsară 191 morțĭ și 33 caĭ. Cu prinșĭ nu se lăudară Austriacĭ decât cu *treĭ* și cu 6 drapele. Negreșitŭ că scriitorulŭ oficiosŭ austriacŭ nu denunță, după obiceiŭ, decât vre-o 30 morțĭ austriacĭ!

In acelașĭ timpŭ, după cum arĕtarămŭ, urma ca oștirea Turco-Română să ia ofensiva pe tótă linia Carpațilorŭ, ca să împedice concentrarea Austriacilorŭ în numĕrŭ mare la Focșanĭ. La 16 Iulie stilŭ noŭ, urmă la pasulŭ Turnuluĭ-Roșu, la Priporŭ, o harță a căreia descriere părtinitóre Austriacilorŭ negreșitŭ, o dămŭ în anexă (2).

In totŭ restulŭ luneĭ Iulie maĭ urmară diverse harțe de ante-garde în principalele pasurĭ Carpatice (3).

---

(1) Eată cum narézâ însușĭ autorulŭ oficiosŭ austriacŭ acestŭ episodŭ: „Zwölf Wagehälse hatten die Kühnheit in den Graben der Schanze zu springen, wo sie Nägel in die Pallisaden schlugen, und so hinauf klettern wollten; aber der Herr Posten-Kommandant, Obristwachtmeister von Layritz liess Manschaft auf das parapet (Brustwehre) steigen die 7 von ihnen erschoss".

(2) Veḑĭ anexa.

(3) Opulŭ citatŭ austriacŭ, T. IV, pag. 27.

Domnitorulŭ Mavrogheni, după harța dela pasulŭ Timeșuluĭ, pregăti unŭ noŭ atacŭ pentru primele ḑile din August, combinându-lŭ cu o mișcare simultanată despre Vălenii de Munte.

In momentulŭ când se pregăti și se dete bătălia dela Focșanĭ, maĭ multŭ decât orĭ-când Mavrogheni și corpulŭ sĕŭ de oștire luară ofensiva în Carpațĭ (1). Cu deosebire însă atacului fu îndreptatŭ maĭ cu putere în pasulŭ Buzĕuluĭ, ca să se provóce maĭ în apropiere de oștirea luĭ Coburg, diversiunea dorită, care să împedice întărirea corpuluĭ luĭ Coburg cu nouĕ contingente din Ardealŭ. Pasulŭ Timeșuluĭ fu apĕratŭ de Austriacĭ contra ante-gardeĭ luĭ Mavrogheni de 4000 oștenĭ, pe când în pasulŭ Buzĕuluĭ se concentraseră peste 9000 oștenĭ, maĭ multŭ Turcĭ, cu 6 tunurĭ. Ataculŭ violentŭ datŭ aci sub comanda luĭ Soliman Pașa cu douĕ tunurĭ, în cursŭ de maĭ multe ḑile îngroḑi pre Austriaci. Feldmareșalulŭ Leitenant, din Ardealŭ, se răpeḑi însușĭ la pasulŭ Buzĕuluĭ să aducă ajutóre oștireĭ austriace din acelŭ pasŭ *(gieng selbst nach Bocza ab)* (2).

Dămŭ în anexă pe largŭ după istoriculŭ oficiosŭ alŭ campanieĭ austriace, narațiunea diverselorŭ harțe urmate la pasulŭ Buzeuluĭ. Bravulŭ Soliman îșĭ făcu datoria cu sacrificiulŭ viățeĭ sale. Alăturea cu Turciĭ se luptară vitejesce și maĭ mulțĭ oștenĭ românĭ comandațĭ de Anastasie.

Acești vitezĭ împedicară juncțiunea armateĭ Austro-Rusescĭ din Focșanĭ cu óstea Austriacă care lucra să resbéscă prin pasulŭ Buzĕuluĭ, dar nu putură schimba sórta resboiuluĭ dela Focșanĭ!

De sigurŭ încurajiațĭ de isbânda luĭ Coburg, și a luĭ Suvaroff, dela Milcov, comandanțiĭ Austriacĭ carĭ apĕraŭ pasurile Carpatice în contra luĭ Mavrogheni, începură, cătră finea luĭ August (stilŭ noŭ) a lua ofensiva și a descinde pasurile. La 22 August (stilŭ noŭ) 2 colóne austriace purceseră a descinde pe valea Oltuluĭ. O colónă se opri la Racovița iar alta trecu Oltulŭ pe la Cânenĭ. Austriaciĭ se insinuase în Valea Topologuluĭ.

Acolo întâlniră o ante-gardă de câțĭ-va turcĭ sub comanda luĭ

---

(1) Am I und 2-ten August zeigte sich der Feind an allen Pässen, hauptsächlich aber bey Tömösch und Bocza (Buzeŭ).

(2) T. IV, pag. 31, opulŭ citatŭ. Veḑĭ narațiunea luĭ Anastasie (Selim).

[illegible] Bimbașa Seraskier și Bostan-Ulu Bimbașa și 300 de poterașĭ [illegible] comandațĭ de Armașulŭ Dumitru Lamciul (1).

Acéstă mână de vitezĭ ce puté contra înmiitelorŭ puscĭ ale [illegible]orŭ? Eĭ se luptară câtŭ putură și isbutiră a se retrage prin [illegible] spre Curtea de Argeș. Armașulŭ Dumitru și cu căpeteniile [illegible] [illegible]ară din Curtea de Argeș âncă ceva oștire și ca la 1000 [illegible] se întórseră aprigĭ contra Austriacilorŭ, ca să-ĭ oprésca de [illegible] înainte. O nouă harță remasă fără resultatŭ maĭ bunŭ pentru R[illegible]-Turcĭ, căcĭ era imposibilŭ ca 1000 de oștenĭ să țină lungŭ [illegible] contra unorŭ forțe cu multŭ maĭ marĭ. Că s'aŭ luptatŭ mi[illegible] poterașiĭ Armașuluĭ Dumitru, staŭ de mărturie ceĭ 200 de [illegible] și numeroșĭ rănițĭ ce arétă istoriculŭ Austriacŭ că aŭ remasŭ [illegible] câmpulŭ de bătaie din óstea română. Numaĭ 11 oștenĭ românĭ [illegible] să fiă prinșĭ de viĭ!

Resistența acéstă viteză a poterașilorŭ Armașuluĭ Dumitru, pusă [illegible] pe Austriacĭ. Eĭ se opriră din mersulŭ lor înainte, măr[illegible]-se a se întări în posițiunile ce apucaseră. Aci remaseră în [illegible] Septembre (2).

[illegible] pasulŭ Rușaveĭ âncă s'aŭ petrecutŭ harțe și bătăĭ între Turcĭ [illegible] în legătură unele din aceste bătăĭ cu acea dela Focșanĭ. [illegible]ele până acum cercetate de noĭ nu resultă că în 1789 [illegible] óstea turcéscă din acestŭ punctŭ și oștire românéscă, [illegible] nu vomŭ insiste a descrie diversele aceste harțe și [illegible] se întindŭ în Transilvania până dincolo de Mehadia și [illegible] Țera Munteńéscă în județulŭ Mehedințuluĭ.

[illegible] nu ne putemŭ ocupa aci de operațiunile belice turco-[illegible] spre Serbia, Croația, Slavonia, etc. Orĭ câte succese aŭ [illegible] Turciĭ icĭ-colea în aceste regiunĭ, bătălia care se dete [illegible] care urméză âncă a ne ocupa, le-aŭ făcutŭ inutile, [illegible] definitivŭ sórta rĕsboiuluĭ.

(1) [illegible] IV, pag. 41—45.

(2) [illegible]acŭ pretinde că de aceea óstea austriacă fu liniștită în Septembre în [illegible]-Turciĭ nu maĭ cutezară a o ataca. Dar de ce nu înaintară Austriaciĭ [illegible] pag. 46, opŭ citatŭ, vol. IV).

LIX.

Atac la Bêrlad. Rĕsboiul dela Rômnic. Evenimentele la Bucuresci.

In lipsa luĭ Suvaroff, vĕḑurămŭ că Turciĭ ca să facă diversiune voiră să trécă Prutulŭ şi să atace ariergarda din Bêrlad. Déră a doua ḑi după victorie Suvaroff plecă din Focşanĭ, şi la 27 era ear cu óstea la Bêrlad. Unŭ altŭ corpŭ de Ruşĭ detaşatŭ de Repnin se posta între Bêrlad şi Fălciŭ, sub comanda Principeluĭ locotenent-generalŭ Volgonski ca să acopere flanculŭ stângŭ alŭ luĭ Suvaroff.

Ne rămâne să studiămŭ acum şi a doua mare bătăliă, acé dela Rômnic, după chĭar autoriĭ germanĭ.

Să observămŭ maĭ ântêiŭ că victoria dela Focşanĭ nu prea era în definitivŭ aşĭa de mare, de óre-ce óstea turco-română nu numaĭ nu fu urmărită, dar că să retrasă relativŭ în destulă bună ordine şi anume cea maĭ mare parte din cavaleriă pe drumul la Rômnicŭ şi Buzêŭ, cea maĭ mare parte de Ianicerĭ pe drumulŭ Brăileĭ (die meiste kavalerie auf dem Wege, nach Rumnik und Buzeu, die meisten Ianitscharen auf dem Wege Braila). Negreşitŭ, în mânile Austro-Ruşilorŭ învingĕtorĭ remaseră cele ce nu eraŭ lesne de luatŭ în retragere şi âncă nu tóte, căcĭ Austriaciĭ nu aflară abandonate în retranşamente decât vr'o 10 tunurĭ.

Amŭ vĕḑutŭ atuncĭ că pe când se petrecea acéstă bătaiă la Focşanĭ, Domnitorulŭ Mavrogheni se afla în Carpaţĭ.

In bătăliile aceste ultime jucă ultima sa carte şi N. Mavrogheni. Sciindŭ că sórta luĭ era legată acumŭ de acé a rĕsboiuluĭ, scrie Selim (Anastasie): «Mavrogheni îşĭ slei visteria sa privată pentru a ridica cu a sa cheltuială un corpŭ noŭ de oştire alăturândŭ pe lângă acésta şi óstea ce maĭ putu aduna din tabĕra dela Focşanĭ, porni spre Rŏmnicŭ pentru a organisa acolo un atacŭ generalŭ, care să se pótă da totŭ într'unŭ timpŭ şi în contra tuturorŭ strîmtorilorŭ Transilvanieĭ, avêndŭ speranţă că inimiculŭ, vĕḑêndu-se silitŭ de a se apĕra din tóte părţile de odată, s'ar puté aflá maĭ multŭ deschisŭ din vre o parte. Mavrogheni se şi încercase a cărmui însuşĭ o expediţiune contra strîmtóreĭ dela Temiş». (1).

(1) Românul 1861, pag. 54. Veḑĭ anexa.

Despre corpulŭ de armată a luĭ Coburg în urma bătălieĭ dela Focșanĭ și până la jumĕtatea luneĭ Septembre (st. n.) nu se maĭ vorbesce de locŭ. Insușĭ Istoriculŭ Austriacŭ recunósce acésta. După acesta Coburg la 17 August lasă Focșaniĭ și ia posițiune nouă maĭ în apropiere de Carpațiĭ Ardelenĭ. Acéstă mișcare a corpuluĭ luĭ Coburg se explică prin faptulŭ ataculuĭ violentŭ ce Turco-Româniĭ dedeaŭ la pasulŭ Buzĕuluĭ, la Timeș și la cele-l-alte pasurĭ. Coburg rĕmase inactiv, nedându-șĭ bine sémă de cele ce se petreceaŭ în munțĭ și temĕndu-se de a înainta spre Bucurescĭ, pe câtŭ timpŭ la Brăila era o armată importantă Turcă și că din munțĭ putea îndată descinde armata luĭ Mavrogheni, așa în câtŭ Coburg putea să se afle între două focurĭ. In totŭ casulŭ, repețimŭ, bătălia câștigată de Coburg și Suvaroff la Focșanĭ, era departe de a fi fostŭ o victorie așa de strĕlucită cum aŭ voitŭ s'o califice aceștĭ duoĭ conducĕtorĭ de oștire, de óre-ce n'a cutezatŭ Coburg să urmeze calea spre Bucurescĭ.

Câtŭ audi de învingerea dela Focșanĭ, Domnitorulŭ se repedi cu o parte din trupele sale spre Rômnic pentru a căuta să împuținéze desastrulŭ. Elŭ provocă imediat o nouă concentrare de oștire Turco-Română. Marele Vizirŭ dela Măcinŭ, se puse însușĭ în fruntea a 100,000 de turcĭ și trecu Dunărea pe la începutulŭ luneĭ luĭ Septembre, *debarcândŭ* la Brăila.

Indată Principele de Saxa Coburg află că vine acéstă oștire turcă de 100.000 oștenĭ sub comanda mareluĭ vizirŭ în persónă. Coburg cere grabnicŭ ajutorŭ dela Suvaroff.

Mișcarea turcilorŭ și a luĭ Mavrogheni simțind-o Coburg, detașéză pre maiorulŭ Kienmayer cu câte-va cete de oștenĭ ca să facă o recunóscere spre Rômnicŭ. Se pare că Mavrogheni nu concentrase încă tóte puterile turco-române aci. căcĭ aflândŭ de apropierea luĭ Kienmayer de Rômnicŭ, orĭ rĕŭ informatŭ asupra puterilorŭ cu care acesta venea. preferi să lase Rômniculŭ și să ia posițiune la 5 mile dincolo de Buzĕŭ. maĭ apróppe de Turcĭ.

La 18 Septembre stilŭ noŭ. înainte de amiadĭ, Coburg primbumbă că Marele Vizirŭ cu mare putere. cu multă artilerie, cu mare numĕrŭ de cămile. a trecutŭ Buzĕul la Grădiștea și că chiar în acé di o să intâlnéscă pre Coburg la *Martinescĭ*. dincóce de apa Rômnic,

aflându-se deja la o distanţă de 4 ore de lagărulŭ Principeluĭ, pe drumulŭ ce duce dela Brăila la Focşanĭ.

Cu acéstă veste se trimise imediatŭ unŭ curierŭ la generalulŭ Suvaroff, iar corpulŭ Principeluĭ de Coburg 'şĭ trămisă tóte bagajele la Focşanĭ, şi 'şĭ construi o întăritură care adăposti manutanţa şi magasiile.

Apărarea acesteĭ întăriturĭ fu încredinţată maioruluĭ Klein de Khevenbüller care avea sub comandă 700 ómenĭ infanteriă, 100 cavaleriă şi 6 tunurĭ.

Corpulŭ Principeluĭ plecă după amiazĭ, la 3 ore, în 2 colóne, o oră la stânga, apoĭ dreptŭ înainte luândŭ posiţiune ast-felŭ că trecu frontulŭ pe drumulŭ dela Brăila la Focşanĭ, avêndŭ flanculŭ stângŭ cătră Milcovŭ, iar celŭ dreptŭ lângă o dumbravă cătră rîulŭ Rîmna.

Brigada generaluluĭ Karaiciaĭ care se compunea din 2 batalióne împĕrătescĭ şi infanterie Kaunitz, 2 divisiĭ Levenher chevaux légers, 1 divisie Barco, 1 divisie husarĭ săcuĭ şi arnăuţĭ (Românĭ şi Moldovenĭ) fu aşedată la flanculŭ dreptŭ, pentru a acoperi tot-de-odată drumulŭ ce duce dela Bucurescĭ prin Buzĕŭ, Rômnicŭ la Focşanĭ.

Corpulŭ de trupă se aşedă apoĭ în ordinea de bătaiă, hotărîtă în careurĭ, infanteria pe 2 liniĭ, cavaleria într'a treia linie.

Acéstă posiţiune era favorisată de terenulŭ alesŭ, protegêndŭ pe Principe, în casulŭ când inamiculŭ ar merge asupra Focşanilorŭ, a-lŭ putea ataca fără de veste în flancŭ.

Turciĭ şi Româniĭ luĭ Mavrogheni încă luaseră posiţiunĭ bune. Marele Vizirŭ ocupă cu lagărulŭ oştireĭ sale Martinesciĭ, pe flanculŭ dreptŭ alŭ luĭ Coburg şi arier-garda o avea spre Odaia, avêndŭ spatele acoperite cu garnizónele din Galaţĭ şi Brăila. La 19 Septembre sosi din spre Buzĕŭ Mavrogheni cu oştirea română şi înfiinţă la 20 Septembre (st. n.) tabără nu departe de tabăra Mareluĭ Vizirŭ (1).

(1) „Den 20 September war alles ruhig, um Mittags aber wurde wahrgenommen, dass der Feind auf den an der Seite unsers rechten Flügels liegenden Anhöhen, jenseits der Rimna, ein beträchtliches Lager aufschlage . . . . ." Patrula austriacă aduce scire, că „dass dieses neue Lager (lângă cel de la Martinescĭ al Mareluĭ Vizir) aus den Truppen des Fürsten Mavrojeni bestehe, die bisher zu Buseo waren" pg. 151 I-III din „Ausführliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und Türkey. Wien 1791.

[illegible] rĕmaseră în [illegible]

[illegible] la Petersburg. [illegible] marele cordon al [illegible] adresate lor de [illegible]

[illegible] Bucurescĭ în urma [illegible] Mavrogheni [illegible]

«In Bu[illegible] eraŭ în consternațiune. [illegible] Mavrogheni îl părăsiră până chiar [illegible] și nepoțiĭ luĭ. Unele dintre [illegible] capitala înainte de plecarea [illegible] din orașŭ pe o pórtă spre a merge [illegible] pe alta pentru a complimenta pe nemți, carĭ după bătălia de la Rômnicŭ plecaseră îndată spre Bucurescĭ».

Din acéste vorbe se vede că Mavrogheni după învingere reveni la Bucurescĭ, dar că acĭ nu rĕmase multe dile, credêndŭ că Austriaciĭ și Muscaliĭ se vorŭ grăbi să descindă până la capitala Munteniei, decĭ lăsândŭ căimăcămie în Bucurescĭ, se grăbi a trece Dunărea. Însușĭ Becattini recunósce că numaĭ după fuga acésta a luĭ Mavrogheni din țéră, putură pune mâna pe Muntenia. Acestŭ succesŭ descuragiândŭ și pe Turciĭ din Serbia, Belgradulŭ și el se predă Austriacilorŭ (1).

În urma bătălieĭ, Mavrogheni, dice En. Văcărescu, a lăsatŭ în Bucurescĭ puțină óste și el s'a retrasŭ la Giurgiŭ. Acĭ proiectă Domnitorulŭ să se facă o *treugă* cu Potemkin «întru care să lege, ca să nu vie Muscaliĭ și Nemțiĭ în țéră și să tragă și el Turciĭ din țéră până se va face pace. Trămisulŭ ce a fost însărcinatŭ cu acéstă solie ajungêndŭ la Focșanĭ găsi acolo pre prințulŭ Coburg, ce cu tóte că fusese biruitorŭ la acéstă campanie, dar nu se

(1) Aperta (fu) alle armi vittoriose la Valachia colla fuga dell'Ospodaro Mavrogheni, che vide rovesciato irremissibilmente il suo trono, facilitato in fine l'acquisto di Belgrado non meno che l'altro di Bender e di presso che tutta la Bessarabia».

îndrăznia să vie la Bucurescĭ . . . » (1). Emisarulŭ luĭ Mavrogheni a fostŭ pare-se unŭ trădătorŭ, care asigură pre Saxe-Coburg că póte în tótă liniștea să mérgă la Bucurescĭ, că óste nu este în cale nicăierĭ.

După Pitarulŭ Hristache, avemŭ altă versiune despre acestŭ trămisŭ. Cronica în versurĭ, ḑice că dupe victorie Nemții naintase până la Buzeŭ:

Maĭ pân' la Buzĕŭ venise.
Apoĭ ca să se maĭ bată (2)
Venia tréba cam cĭudată,
Că Turciĭ se risipise
De frică maĭ toțĭ fugise.
Decĭ vĕḑêndŭ și elŭ așĭa
Că nimicŭ nu isprăvia,
De totŭ se desnădăjduise
Și ţéra o părăsise
Și trecu în ţéra Turcéscă
Să nu se maĭ nevoĭască
Remâindŭ vr'o duoĭ-treĭ Pașĭ
In Bucurescĭ. cam golașĭ,
Cu vre-o mie de Turcĭ,
Toțiĭ, toțĭ ĭar nu maĭ mulțĭ;
Care și eĭ aștepta
Prilejŭ d'a se depărta;
Când de când să se strecóre
Nu cum-va să-ĭ impresóre
Că Nemțiĭ se întinsese
Tótă ţéra coprinsese
Iar Mavrogheni gândi
Incă pân' ce nu fugi
Că 'n Bucurescĭ aŭ rĕmasŭ
Vr'o câțĭ-va Turcĭ de pripasŭ
Și nu cumva să ié scire
De a Nemțilorŭ venire
Și până eĭ a sosi (3)
Să 'ncép'a parladisi

(1) Istoriculŭ Austriacŭ anonimŭ âncă ne spune că în tabĕra Austriacă dela Gârliccle și Golescĭ a sositŭ Episcopulŭ de Rômnicŭ, trămisŭ de Mavrogheni pentru a negocia unŭ armistițiŭ, dar că acesta nu trată numaĭ cu Potemkin, cum scrie Văcărescu, ci în deosebĭ cu Coburg. De altmintrelea Potemkin nicĭ nu era în tabĕră.

Mavrogheni luândŭ decisiunea de a negocia el armistițiulŭ îșĭ asigura unŭ ultimŭ mijlocŭ de salvare a Tronuluĭ.

(2) Mavrogheni.

(3) Nemți.

Decĭ chĭamă pre Filaret
De-lŭ trămise la *Nemţĭ* dreptŭ...
Ca să-ĭ parachiuiséscă
Câtŭ maĭ curêndŭ să pornéscă...

Va să dică, din contra părereĭ luĭ Văcărescu, că Filaret arŭ fi fostŭ trămisŭ la Muscalĭ.

Mitropolitulŭ Filaret află, după Hristache, pre Austriacĭ spre Buzĕŭ. E maĭ de credut însă versiunea istoriculuĭ Austriacŭ. Coburg esită d'a asculta de Filaret:

«Stătură la îndoĭală,
Arătândŭ multe cuvinte
Şi nu îndrăsniaŭ să intre
Pentru c'aflase că Turcĭ
In Bucurescĭ sunt cam mulţĭ.

Atuncĭ Coburg porunci ceteĭ de arnăuţĭ şi volintirĭ (1) ce-ĭ avé strînşĭ din Moldova, să mérgă eĭ ca ante-gardă, la Bucurescĭ.

Coburg trimiţêndŭ în ante-gardă pre arnăuţiĭ românĭ, urmărea scopulŭ de a trage în partea sa pre Bucurescenĭ, arătându-le că cu dînsulŭ ţine deja o parte din ţéră şi pe de alta făcea actŭ de prudenţă netrimiţêndŭ oştire Austriacă în ante-gardă, neîncredinţêndu-se deplinŭ în apelulŭ ce-ĭ făceaŭ boeriĭ rĕmaşĭ în Bucurescĭ, în asigurările ce-ĭ dedeaŭ că acĭ Austriaciĭ vorŭ fi bine primiţĭ.

De o dată se lăţesce vestea în Bucurescĭ, că óstea nemţéscă va intra în oraşŭ ne întârdiatŭ. Comandanţiĭ garnisóneĭ turcescĭ se hotărescŭ a retrage óstea la Văcărescĭ.

Pitarulŭ Hristache dice şi el că:

«Arnăuţiĭ ce s'aflase
Toţĭ pe caĭ încălecase
Şi spre Turcĭ se ridicase.
Merse de le dete veste
Că Némţulŭ pe marginĭ este (2)
Şi decât să se lovéscă
Maĭ bine să se pornéscă

(1) Pag. 208, tom. III, Ausfürliche Geschichte des Krieges.
(2) Adică barieră.

Și Dunărea să o trécă
Și spre Giurgiŭ cu toțĭ să mérgă,
Turciĭ numaĭ zăboviră
Ci îndată se porniră...

Turciĭ ajungêndŭ la Văcărescĭ staŭ loculuĭ, și nevĕḑêndŭ pre Austriacĭ apărêndŭ nicăirea, sunt otărîțĭ a reintra în Bucurescĭ și a-l prăda nainte de intrarea Nemțilorŭ:

«Ia spune-mĭ acum ce facĭ
Și unde să te maĭ bagĭ?»

întrébă Hristache cu dreptŭ cuvêntŭ. La scirea acesteĭ întórcerĭ a Turcilorŭ, confusiunea și spaĭma fură la culme în Bucurescĭ. Fugiaŭ toțĭ care în cotro puteaŭ:

«Uniĭ spre Nemțĭ apuca,
Alțiĭ prin hanurĭ intra.
Nemțiĭ nu se maĭ vedea
Turciĭ se apropia!...

Cele patru podurĭ de căpetenie ale orașului nu maĭ sunt destuŭ de largĭ pentru tótă lumea care cércă a fugi spre a-șĭ scăpa avutulŭ și maĭ cu sémă viața.

Bejănie cumplită!

Se închidŭ prăvăliile.... Légănele cu roțĭ aurite și chervanele gemŭ de femeĭ și de copiĭ căutândŭ să plece în direcțiunea opusă Văcărescilor, cu risiculŭ de a muri de fóme, orĭ de a fi ucișĭ de hoțĭ în cale.... Cine n'are măcar unŭ calŭ de încălecatŭ 'șĭ duce lada de Brașovŭ, orĭ sipetulŭ, la una din mŏnăstirile încongiurate de zidŭ și se pregătesce a 'șĭ-o apĕra, împreună cu alțiĭ asemenea luĭ, împușcândŭ dela meterezele ziduluĭ, în Turcĭ când vor năvăli.

Acum se petrecu în Bucurescĭ legendara-salvare a orașuluĭ de ***dascălulŭ Florea*** și ***învĕțăceiĭ*** seĭ dela școla româno-slavonă din sf. Gheorghe.

La mŏnăstirea sf. Gheorghe, dascălulŭ Florea învĕța liniștitŭ vre-o două-ḑecĭ de ucenicĭ să citéscă la psaltire și pe bucóvnă.

— Ce facĭ, dascăle, strigă din pragulŭ ușeĭ intrândŭ părintele Onofreĭ? Dă drumulŭ ucenicilorŭ pe la casele lor, că peste unŭ

ceasŭ-două totŭ orașulŭ e perdutŭ, că turciĭ aŭ hotărîtŭ să-lŭ prade și să-lŭ ardă până nu vinŭ nemțiĭ în Bucurescĭ. Grăbesce, dascăle, că nu maĭ e vreme de «cruce ajută buche az, ba; ce e césulŭ rĕŭ de mare cumpĕnă!»

Băețiĭ uceniciĭ 'șĭ punŭ cartea în traistă și daŭ busta spre ușă.

— Ho, țéră! strigă dascălulŭ Florea, alergândŭ în pragulŭ ușeĭ și împedecândŭ eșirea ucenicilorŭ.... ho, țéră! că Mavrogheni totŭ e domnŭ, de Turcĭ nu-ĭ habarŭ!

— Dar Mavrogheni a fugitŭ, dascăle, adaugă a dice popa. Cu nasulŭ în cărțĭ, dascăle, dĭ și nópte nu maĭ sciĭ ce-ĭ prin țéră.... Dă drumulŭ ciracilorŭ, că dascăliĭ grecĭ dela sf. Sava aŭ tulit-o la fugă încă de a-séră...

— Da eŭ nu sunt grecŭ, părinte.... Ce aŭ Turciĭ de împărțitŭ cu noĭ?

— Eștĭ nebunŭ, dascăle? Décă Nemțiĭ nu sosescŭ peste unŭ ceasŭ în Bucurescĭ, grecŭ orĭ românŭ, totŭ de sabie perimŭ...

— Care va să dică părinte, décă vinŭ îndată Nemțiĭ scapă orașulŭ?

Și fără să maĭ aștepte rĕspunsulŭ preotuluĭ, dascălulŭ Florea pune pólele antereuluĭ în brîŭ, și țîșnesce pe ușa șcóleĭ strigândŭ: «după mine băețĭ».

— A înebunitŭ bietulŭ dascălŭ gândi părintele Onofreĭ, care căutândŭ și el să-șĭ scape dilele, fugi în vre-o parte a țĕreĭ.

De odată, pe la amiadĭ, rĕsună aerulŭ de glasulŭ clopotelorŭ marĭ și micĭ de pe la tóte mônăstirile din Bucurescĭ.

Sgomotulŭ este asurditorŭ și tótă lumea se opresce din fugă, întrebându-se: Ce este? ce se întêmplă?

La mônăstirea Văcărescĭ, căpeteniile turcescĭ împărțiseră desŭ de dimineță glónțe și iarbă de pușcă la oștire. Tóte mĕsurile eraŭ luate pentru ca, cum va înnopta, Turciĭ să năvălescă în orașŭ să prade și să măcelărescă pe bieții locuitorĭ.

De o dată se audŭ la Văcărescĭ rĕsunările clopotelorŭ din Bucurescĭ.

Intr'o clipă căpiteniĭ și oștenĭ aŭ eșitŭ din corturĭ și pe sub [illegible] mônăstireĭ, întrebându-se unulŭ pe altulŭ:

— Ce este? ce se întêmplă?

— Ce să fiă mărite agale, strigă dascălulŭ Florea, oprindu-şĭ calulŭ în faţa unuĭ Iusbaşa turcŭ. Fugiţĭ, fugiţĭ agale! Aŭ intratŭ Nemţiĭ în Bucurescĭ... Sunt mulţĭ ca frunḍa şi iarba.... Auḍiţĭ clopotele cum rĕsună... Mitropolitulŭ cu boeriĭ primescŭ pe Nemţĭ cu cinste mare... Fugiţĭ!

Amesteculŭ celŭ maĭ cumplitŭ produce vorba dascăluluĭ Florea. Intr'o clipă Turciĭ aŭ încălecatŭ câte douĭ şi treĭ pe unŭ calŭ şi călărĭ şi pedeştri o tundŭ în direcţiunea Giurgiuluĭ...

Bucurescii sunt scăpaţĭ, fără ca Nemţiĭ să fi sositŭ măcarŭ la marginea oraşuluĭ. Ce se întêmplase?

Dascălulŭ Florea împărţise pre ceĭ douĕ-ḍecĭ de ucenicĭ aĭ luĭ pe la clopotniţele tutulorŭ mŏnăstirilorŭ din Bucurescĭ.

— Mĕ băeţĭ, când o fi sórele a chindie, trageţĭ mĕ clopotele, tóte clopotele până la vremea tócă-ĭ de vicernie şi Dumneḍeŭ cu noĭ.

Acéstă frumósă legendă Pitarulŭ Hristache o strică atribuindŭ tragerea clopotelorŭ la preoţĭ.

Atuncĭ preoţimea, ḍice el, dete năvală la clopotele bisericilorŭ. Turciĭ cum le auḍia din Văcărescĭ creḍură că sună în onórea intrăreĭ Nemţilorŭ şi

«Nu scieaŭ cum s'orŭ întórce!...»

Voluntiriĭ Austriacĭ şi puţină călărime intrară în Bucurescĭ, numaĭ în séra aceleĭ ḍile memorabile de 28:

«A doua ḍi aŭ intratŭ
Totŭ obuzulŭ regulatŭ
La létulŭ opt-ḍecĭ şi nouă
Octobre douĕ-ḍecĭ şi nouă (1).

Intrarea în Bucurescĭ a luĭ Coburg o descrie istoriculŭ oficiosŭ austriacŭ în tomulŭ III, şi o pune la 10 Noembre, stilŭ noŭ (2).

(1) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 40.

(2) «Hierauf kamen alle Bojaren, Kaufleute und Arnauten der Stadt unserer Mannschaft entgegen, und führten dieselben, bei der schon eingebrochenen Nacht, durch die mit Menschen angefüllten Gassen, bis jenseits der stadt, wo der Trupp auf dem Wege nach Giorgiewo Posto fasste, und den übrigen Theil der Avantgarde erwartete.

Negreşitŭ tótă boerimea din Bucurescĭ, după cum maĭ susŭ arĕtarămŭ din Istoria luĭ Mavrogheni, a luĭ Anastasie Turcitulŭ, nu aşteptă intrarea luĭ Coburg în Bucurescĭ pentru a i se închina, ci pe întrecutele eşi intru intâmpinarea luĭ la marĭ distanţe. Dăm după o naivă icónă anexată la Istoria campanieĭ Austriace, închipuirea cortegiuluĭ eşitŭ din Bucurescĭ pentru a întâmpina pre Principele Coburg la intrarea sa în capitala munténă (1).

Austriaciĭ intrândŭ în Bucurescĭ la 10 Noembrie stilŭ noŭ, dice şi Becattini, (2) fu «incontratto da tutti i boiari, mercanti ed arnauti. Tutto il clero aprestavalo fuori di una porta, ed nel tempo del suo ingresso suonavano tutte le campane e il popolo esclamava ad alto grida: *viva l'imperatore.* Ben volentieri si prestarono i boiari e tutti gli altri ceti di persone a prestar giuramento di fedeltà all' Augusto Regnante, il cui ritratto stava appeso publicamente sotto il trono, convenendo di buona voglia relativamente alle contribuzioni da pagarsi dalla rendite del paese per l'avanti adette al fuggitivo Prince Mauroieni, e circa le somministrazioni di commestibili di ogni genere».

Serbărĭ numeróse, mese, rugăciunĭ prin bisericĭ, tóte înlesnirile pentru inquartirarea oştireĭ, nimicŭ nu refusară ceĭ 800 boiarĭ [illegible] ce

Den 10-ten traf auch der Feldmarschal Prinz von Koburg mit dem Hauptkorps bey Bucarest ein. Bey 800 Bojaren, und mehr als 17 [illegible] [illegible] und giengen dem Prinzen entgegen, und empfiengen denselben vor der Stadt an einer kleinen Kirche. Von allen Seiten ertönte ein grosses Freudengeschrey, [illegible] wurden von allen grossen und kleinen Kirchen [illegible] geläutet. [illegible] standen in den Gassen [illegible] verherrlichten den Einzug des Prinzen [illegible] Kaiserlichen [illegible] in diese Hauptstadt. Der Prinz [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Coburg află în Bucurescĭ. Bietulŭ Mavrogheni totŭ maĭ spera la ţĕrmul Dunăreĭ că Austriaciĭ nu vorŭ intra în Bucurescĭ şi că doar se vor găsi câţĭ-va boiărĭ carĭ să vină după el măcăr în semnŭ de protestŭ contra invasiuneĭ Austriace.

LX.

Bătăliĭ la Porcenĭ şi Vlădenĭ. Oltenia ocupată de Austriacĭ.

Turciĭ maĭ susţinură câte-va ḑile rĕsboiulŭ în munţiĭ Olteniei şi după învingerea dela Rômnicŭ. La Porcenĭ şi Vădenĭ eraŭ 17000 de turcĭ sub Paşa cu două tuiurĭ Kara Mustafa, cel care, în 1788 dusese cu multă strălucire oştirile destulŭ de adîncŭ în Valea Haţeguluĭ.

Contra taberelor dela Porcenĭ şi Vădenĭ îşĭ îndréptă tótă puterea disponibilă Principele de Hohenlohe. Turciĭ apĕrară vitejesce pasul, dar fură bătuţĭ la 8 Noembre (stil noŭ). Hohenlohe 'şĭ deschise calea spre Craiova. In acelaşĭ timpŭ, óstea austriacă dela pasul care conduce la Rômniculŭ Vălceĭ sub comanda maioruluĭ Brugglach, âncă isbuti să rĕsbéscă — bătândŭ pe Turcĭ şi Muntenĭ — spre Olănescĭ şi Horez, la 5 Octobre (st. noŭ). La 6 Octombre óstea Austriacă apucă la Cozia. De aci descinse la Călimănescĭ şi Capu-Pisculuĭ. În antegarda acestuĭ detaşament de oştire austriacă era Boerul Băbeanu, care trădase pe Mavrogheni cu un numĕrŭ de poteraşĭ românĭ. Acésta nu împedică pre poteraşiĭ rĕmaşĭ credincioşĭ luĭ Mavrogheni să 'şĭ facă datoria până în fine. Aşa eĭ se luptară împreună cu Turciĭ în contra Austriacilorŭ şi a fraţilorŭ lorŭ trădătorĭ, la Ocna şi în maĭ multe puncte din calea Austriacilorŭ până la Craiova.

La 7 Octombre antegarda austriacă se afla la Fôntâna Banuluĭ. La Rômnicŭ 500 de turcĭ deliĭ şi 200 de poteraşĭ românĭ căutară fără resultat să împedice intrarea neamiculuĭ.

Românii şi Turciĭ carĭ puteaŭ să'şĭ apere viaţa se retraseră spre Craiova. Dar într'acolo mergea acum şi biruitórea oştire Austriacă intrată prin pasulŭ Rômniculuĭ. Pe la Căinenĭ ţîşnise detaşamentulŭ austriacŭ sub comanda Locotenentuluĭ Colonel Wilhorsky cu scop

«pentru a descinde în Valachia (*um tiefer in die Walachey einzudringen*) (1).

Prin pasul care duce la Câmpulung apucă alt detaşament austriac sub colonelul V. Kray care se îndréptă în marş repede spre Craiova. La 8 Noembre (st. noŭ) Kray se găsesce la 2 ore depărtare de acestŭ oraşŭ, la Isaliţa. Aci 50 de credincioşĭ oştenĭ de aĭ luĭ Mavrogheni arseră vitejeşte ultimul praf de puşcă în contra austriacilorŭ lăsândŭ 5 morţĭ şi maĭ mulţĭ răniţĭ în retragerea lor.

Se maĭ întórseră curândŭ apoĭ turciĭ şi Munteniĭ dar era prea tărḑiŭ. Ca şi la Bucurescĭ boeriĭ din Craiova eşiră împreună cu mulţĭ locuitorĭ din oraşŭ întru întâmpinarea colonelului Kray şi'l introduseră eĭ singurĭ în oraşŭ punêndŭ la disposiţiunea austriacilorŭ provisiunile necesare şi primindu'l cu marĭ manifestaţiunĭ de bucurie (2).

Scriitorul Austriac adesea citat de noĭ recunósce că acésta a fost ultima afacere belică a corpuluĭ de Armată Austriac în acest rĕsboiŭ De altmintrelea sosirea ernei pune capăt campanieĭ austriace în ţéra românéscă.

Despre intrarea Austriacilor în Craiova scrie şi Dionisie Eclesiarchul.

Eaca cumŭ naréză cronica intrarea Austriacilorŭ în Craiova:

«Nemţiĭ aŭ sositŭ şi aŭ intratŭ în oraşŭ cu pace, eşindu-le înainte boĭeriĭ schimbaţĭ în haĭne boĭerescĭ (3) şi întâmpinându-ĭ cu rugăcĭune i-aŭ poftitŭ de aŭ venitŭ la Episcopĭ, eşindu-le înainte cu

1 Vol 4, pag. 68. Ausführliche Geschichte.

(2) «Hierauf wurde der Oberste Kray mit seiner Mannschaft von den Einwohnern von Krajova ebenso freundschaftlich aufgenommen. als Prinz Coburg mit seinem Heere von den Bewohnern Bucarest's. Viele Bojaren und ein groser Theil der Bewohner dieses ziemlich anzehnlichen Städtchens kamen dem Herrn Obersten auf eine Stunde weit entgegen. Verschiedene von den Bojaren, liessen unter die Mannschaft, welche auf ihren beschwerlichem Marsche schon durch zwei Tage ohne Brot war, Brot, Fleisch, Wein, und andere Erfrischungen austheilen. Hierauf nahm der Oberste, unter Bedeckung eines Kavalleriedetaschements und der Scharfschützen, begleitet von alen Bojaren zu Pferde, bey läutung aller Glocken, gegenseitiger Begrüssung der Artillerie, und Rührung des Spiels von dem städchen Besitz».

(3) Cara-Mustafa cu Turciĭ din Craiova (avêndŭ şi catane românĭ) cu o lună înainte de ce Austriaciĭ să se apropie de acelŭ oraşŭ, după spargerea tabereĭ dela Porceni aŭ avutŭ o falşă alarmă. Coprinşĭ de frică fiindŭ, ḑioa pe la prânḑŭ aŭ datŭ fuga. .. Intr'unŭ sfertŭ saŭ multŭ jumĕtate ceasŭ, niciĭ unuluĭ n'aŭ

litanie bisericéscă, adecă preoţiĭ cu Sf. Evangelie şi cu S-ta cruce în pridvorulŭ bisericeĭ, unde Oberster Craiŭ cu oficerii luĭ (care acestŭ Oberster era venitŭ înaintea oştilorŭ cu piota pedestrimeĭ şi cu volintiriĭ) şi sărutândŭ sfintele, aŭ intratŭ în biserică toţĭ, cântându-li-se axion, ḑicêndu-se de diaconŭ citirea pentru biruinţa împrotivnicilorŭ, pomenindŭ pre Impěratulŭ Iosif, şi li s'aŭ făcutŭ masă mare în Episcopie de către boĭerĭ, ospătându-ĭ bine. Maĭ vêrtosŭ boĭeriĭ Bibescu, fiindŭ unulŭ din eĭ la Nemţĭ pre carele îndată l-aŭ făcutŭ ispravnicŭ. Apoĭ aŭ sositŭ şi generalĭ cu multă óste călărime....» (1).

LXI.

Quartiere de Iarnă. Belgradulŭ capitulatŭ. Succesele Ruşilorŭ. Mişcărĭ politice. Apreciărĭ despre rĕsboiulŭ dela Rômnic. Mavrogheni.

Coburg acum îşĭ stabili quartierulŭ de iérnă, pe când Principele de Hohenlohe făcu tot asemené la Craiova, în 26 Oct. 1789, după spargerea taberiĭ românо-turce dela Porcenĭ judeţulŭ Jiuluĭ şi dela Câmpina (2).

rĕmasŭ în oraşŭ şi fugindŭ până la Mŏnăstirea Jitianu, unde este podŭ mare stătătorŭ pe apa Jiuluĭ, acolo aŭ stătutŭ să vadă ce se face, şi vêḑêndŭ că era alarma falşă, s'aŭ întorsŭ în Craiova şi bănuindu-şĭ pre boĭerĭ că eĭ aŭ pricinuitŭ spaĭma lorŭ, aŭ chĭămatŭ pre toţĭ boĭeriĭ şi i-aŭ juratŭ să ţie credinţă cu eĭ şi să le spue adevĕrulŭ când se va întêmpla să vie Nemţiĭ şi *le-aŭ poruncitŭ de s'aŭ schimbatŭ şi s'aŭ îmbrăcatŭ în haĭne turcescĭ lepădându-şĭ işlicele şi puindŭ căciulĭ negre lungĭ în capŭ....»*

Turciĭ voĭaŭ cu acéstă schimbare de haĭne, ca în casŭ de năvală a Austriacilorŭ să fiă în pericolŭ şi boĭeriĭ şi decĭ eĭ să nu tăĭnuéscă de Turcĭ scirea invaḑiunеĭ oştireĭ austriace în oraş..... Dionisie adaoge că la ultimulŭ momentŭ când Nemţiĭ aveaŭ să intre, Turciĭ eraŭ gata să prade Craiova, décă boĭerimea şi neguţitorimea arŭ fi refuzatŭ de a da luĭ Cara-Mustafa 70 pungĭ banĭ, sumă ce în urmă boĭeriĭ aŭ pus'o pe ţéră şi aŭ scos'o cu pristosŭ!...»

Tom. II, pag. 178—179. Tesaur, P. Ilarian.

(1) Tesaur II, pag. 179.

(2) «Nemţiĭ décă s'aŭ implinitŭ treĭ anĭ, aŭ intrat în ţéră de o dată pe la tóte schelile într'oḑi, că aşa 'şĭ tocmise sfaturile între dênşiĭ şi Prinţulŭ Coburg aŭ intrat în Bucurescĭ cu generalulŭ şi cu oştile lorŭ, coprinḑêndŭ tótă ţéră peste Oltŭ şi nu 'ĭ aŭ stătutŭ nimene împotrivă; la Craiova aŭ venitŭ în ḑioa de Sf. Dumitru 26 Octombre Prinţulŭ Henzerberg, . . . iar la Cerneţĭ aŭ venitŭ doĭ generarĭ cu oştĭ pedestrime şi călărime, cu multe tunurĭ, venitaŭ şi regimentulŭ militarilorŭ românĭ ce le ḑice *Frăţuţĭ*, iuţĭ la rĕsboiŭ.

Tesaur II, pag. 178.—Dionisie Eclesiarcul, vêḑĭ povestea turcilorŭ din Craiova la acelaşŭ loc.

Victoria dela Rŏmnic demoraliză pre Turcĭ.... Garnizona din Belgrad sub Abdi-Pașa capitulă cu onorurile belice și se retrase în Bulgaria. Abdi fu descăpățînatŭ de Sultanulŭ ca pedépsă.

Rușiĭ, la gurile Dunăreĭ, mergeaŭ și eĭ din cucerirĭ în cucerirĭ. Benderul îșĭ deschise porțile înaintea luĭ Potemkin (1). Galațulŭ fusese arsŭ de Kaminski. Ismailulŭ maĭ ține încă. Suvaroff înainta ca să'lŭ asedieze.

La strigătulŭ de aman! al Turcieĭ, Anglia și Prusia se agită seriosŭ. Sub auspiciile acestorŭ două state, Poloniĭ se aliéză cu Pórta, o armată navală englesă se dispune a protege diversiunea regeluĭ Suedieĭ, care nu ceré altŭ decât se fie sprijinitŭ...

N. Mavrogheni trecêndŭ la Dunărea, «acolo poruncià turcilorŭ să stée cu resboiŭ asupra Nemților să nu-ĭ lase în țéră, dar turciĭ adaoge Dionisie Eclesiarchul (2) vĕḑêndŭ că și el aŭ datŭ dosulŭ de aŭ fugitŭ din țéră, nu'lŭ maĭ băgaŭ în sémă.

«Scria Mavrogheni și boerilorŭ țereĭ carĭ ĭĭ lăsase caĭmacamĭ la scaunulŭ Domnieĭ, că décă vor veni Nemțĭ în Bucurescĭ, să le dé zaherea și să ocrotéscă țéra, precumŭ și Măria Sa s'aŭ nevoit de aŭ scăpat-o de robie» (3). Bravulŭ Domnŭ voia cu orĭ-ce prețŭ să scape țéra de pustiire.

Nu putemŭ încheia acestŭ capitolŭ alŭ ocupațiuneĭ țĕreĭ de către Austriacĭ fără de a înregistra aci aprecierile unora din scriitorĭ asupra acestuĭ Domnŭ câtŭ privesce purtarea luĭ în rĕsboiŭ și chĭar față cu țéra, cât și apreciărĭ strĕine asupra rĕsboĭuluĭ dela Rômnicŭ.

Langeron în memoriulŭ sĕŭ despre campaniile Rușilorŭ și Austriacilorŭ scrie că triumfulŭ luĭ Coburg în Muntenia e datoritŭ

---

(1) Dămŭ în anexă stampa representândŭ luarea Benderuluĭ.

(2) Tesaurulŭ, Tom. II, pag. 177.

(3) Dionisie Eclesiarchul scrie că, după învingerea dela Rômnic «Turciĭ se gătise să robéscă țéra, (ca țéră neamică) și aŭ venitŭ unŭ pașă mare cu óstea luĭ, și adusese sacĭ ararĭ pline de stréngurĭ și curele și lanțurĭ să lege robiĭ și maĭ multŭ Bucurescii ĭĭ era în minte. Dar Domnulŭ Mavrogheni cu mare meșteșugŭ și cumpătare aŭ tăiatŭ pre acel pașă pe Dunăre și l'aŭ aruncatŭ în apă, nesciindŭ nime din Turcĭ».

Tesaur, Tom. II, pag. 177.

numaĭ luĭ Suvaroff, carele sili pre Coburg să adopte planulŭ sĕŭ de bătaie la Focșanĭ și la Rômnic. «Le prince de Coburg, dominé de sa gloire et croyant que la victoire s'était trompée, vainquit presque malgré lui!» (1)

Turcitulŭ Anastasie (Selim) în istoria luĭ N. Mavrogheni, însu-șĭ activŭ în bătăliile dela Focșanĭ și Rômnicŭ, atribue victoriile totŭ luĭ Suvaroff. «Nu voiŭ maĭ întreprinde să deslușescŭ în ce chipŭ... fură scăpațĭ de două orĭ Coburg și Austriaciĭ prin activitatea fără esemplu a luĭ Suvaroff căcĭ de două orĭ era să fie prăpădițĭ de către turcĭ» (2).

N. Mavrogheni, care după mărturia luĭ Selim se luptă vitejesce la Rômnicŭ, esplica învingerea sa prin nedisciplina oștireĭ séle și a celeĭ turcescĭ. Ordinele luĭ nu eraŭ esecutate, acésta vĕḑêndŭ el în tabera dela Focșanĭ:

«Selim, esclamă sĕrmanulŭ Domnŭ, scĭĭ bine că eŭ lașŭ nu sunt; am datŭ dovedĭ de vitejie chiar pe când postulŭ ce ocupamŭ cerea dela mine să fiŭ maĭ multŭ prudinte. De nu ar trebui aicĭ de câtŭ curagiŭ de a se asigura isbânda, nu m'așĭ teme de loc c'o să mĕ biruéscă; dar, privesce oștirea ce avemŭ, vedĭ de are cine-va pe ce se răḑima, spre a se flata că va birui.»

După perderea bătălieĭ, eșindŭ din Bucurescĭ însoțitŭ de credinciosulŭ Selim, care 'ĭ urmă de și schiopătândŭ în urma unor rănĭ căpătate în lupta ultimă, Mavrogheni era trist și ḑicea: «Cine s'a pusŭ vre-odată pe un tronŭ, și a pututŭ sta pe dînsulŭ în liniște? Cine a alergatŭ ca mine după favórea unuĭ Sultanŭ, fără să aibă a se teme de perderea capuluĭ sĕŭ? Vie dar mórtea când va pofti, destulŭ am trăitŭ décă am fostŭ Domnitorŭ!» (3)

«Acéstă disposițiune de spiritŭ se schimbă însă, scrie Selim — când sosirămŭ pe malurile Dunăreĭ. Vĕḑêndŭ acestŭ măreṭŭ fluviŭ, pe care'l trecusă câțĭ-va anĭ maĭ înainte pentru a merge să ia în posesiune demnitatea cé maĭ înaltă la care el puté să aspire, și pe care se gătia să'lŭ trécă acum îndărătŭ, fugarŭ și despoiatŭ de tótă

(1) Hurm., Langeron, pag. 92.
(2) Romȃnul 1861. pag. 54.
(3) Românul 1861, pag. 55. Vedĭ anexa.

mărirea, Mavrogheni, cu tóte că fusese Domnŭ, se opri spre așĭ arunca ochiĭ în urmă cu mâhnire și nefiindŭ în stare să se smulgă de odată dela tot ce fusese obiectulŭ ambițiuneĭ vieţeĭ séle întregĭ, el refuză de a merge maĭ înainte până nu se va încredința de a intratŭ în adevĕrŭ Coburg în capitala sa.»

Acéstă scire o află îndată Mavrogheni... Ba maĭ află, cum vedurămŭ, că boeriĭ, carĭ se otărîseră să rĕmână pe lângă dînsulŭ și-ĭ juraseră credință... «aŭ primitŭ cu brațele deschise» pre austriacĭ...

Atuncĭ N. Mavrogheni intră în barca care-lŭ aștepta și dise ultimulŭ adio uneĭ țĕrĭ care nu-lŭ înțelesese și nu-lŭ iubise că nu-lŭ înțelesese....

«Iar Domnulŭ Mavrogheni i-aŭ ***rĕmasŭ*** Domnia» dice Dionisie, voindŭ să înțelégă că-ĭ s'aŭ terminatŭ Domnia, după intrarea luĭ Coburg în Bucurescĭ. Celŭ puținŭ Dionisie nu'lŭ maĭ înfrunta, pe când En. Văcărescu scrié: «Mavrogheni în vremea ce aducea Turciĭ isbânde în Bosnia și în Ungaria, aducé și elŭ cu Turciĭ ce avea (nicĭ pomenesce de óstea română!) aicĭ isbândă pe la hotarele Transilvanieĭ și apoĭ se întórcé și ***jăfuia*** (?) Mănăstirile țĕreĭ și lua și odóre și sfintele rase de prin bisericĭ și vasele călugărilorŭ (1) și sfărîma zidurile curților, cumŭ aŭ făcutŭ la Cozia și la Argeșŭ și scrié la Devletŭ, că aŭ luatŭ dela Nemțĭ *Cozia calesi* (2). Ear într'acestŭ anŭ (1789) ce s'aŭ împotrivitŭ noroculŭ biruințeĭ. Pré înaltulŭ Devletŭ, neavêndŭ ce se maĭ facă și Mavrogheni aicĭ, carĭ nu avé ce se maĭ prade și să maĭ jăfuéscă, nicĭ maĭ rămăsese boĭerinașĭ și mazilașĭ

(1) Acésta era în timpulŭ când Craiova urma să fie apărată de Turcĭ. Văcărescu.

(2) Dionisie Fotino spune aceste fapte așa: «Mavrogheni cu oștile ce avé, avu noroculŭ a repurta câte-va învingerĭ asupra austriacilorŭ, atâtŭ la mânăstirea Sinaia câtŭ și la Cozia de peste Oltŭ și în alte locurĭ. Acele lovirĭ deși nu fuseseră de câtŭ nisce micĭ harțe totușĭ Mavrogheni către Turcĭ le representă ca bătăliĭ marĭ și mŏnăstirile le numise cetățĭ întărite, intitulându-le Sinaia-Kalesi, Kozia-Kalesi și altele. Pentru asemine succese, Sultanulŭ i-a trămisŭ *Kilit-Kaftan*, adecă sabie împĕrătéscă și haină, cu felurite laude și binecuvêntărĭ». (Trad. de Sion, Tom. II, pag. 177.

Și de ce nu le puté Mavrogheni considera ca cetățĭ acele Monăstirĭ înconjurate de ziduri cu metereze? Ca cetățĭ le luase austriaciĭ și le apĕrase până ce iĭ rĕsbi óstea luĭ Mavrogheni. Despre prădările vaselorŭ sfinte, n'amŭ aflatŭ de câtŭ în Văcărescu. Dar lucrulŭ era și posibilŭ, cu îndisciplina oștireĭ turcescĭ. Ce puté Mavrogheni contra acesteĭ nedisciplinе, el o făcu tot-d'a-una.

(audițĭ pe boerulŭ celŭ mare cum nu voiesce să ésă în fruntea țěreĭ din *prostime!!*) de a'ĭ da dregătorie fără de voie (vedĭ Pitar Hristache ce scrie din contra) și apoĭ îĭ jăfuia și trimeté caftanele pe la județe și îmbrăca fără voie pe cine audia că are banĭ... Făcuse și Caimacan Craioveĭ turcŭ și Chehaia turcŭ și Capigilor Chehaia turcŭ și ne avêndŭ ce altŭ a maĭ face aicé, cu pricină că merge ca să'șĭ facă cercetare ordiilorŭ, umbla prin sate și *îmbrăca pe țěranĭ cu caftane* și apoĭ îĭ punea la închisóre ca să-ĭ dée banĭ.... Spăimêntatŭ după tóte aceste... s'aŭ trasŭ la Giurgiŭ» (1).

Așa ceva n'o scriŭ nicĭ Dionisie nicĭ pitarŭ Hristache..... Este limpede strevědută ura *boieruluĭ* Văcărescu în ce spune de *democraticulŭ* Domnitorŭ! Eaca cum apěră și Selim pre Mavrogheni de acuzările ce i se aduceaŭ:

Pe câtŭ timpŭ era âncă primejdia mare, și era trebuință de multă energie, el era trebuinciosŭ; dar căderea protectoreluĭ luĭ, Hasan Pașa, puse în mișcare tóte limbile invidieĭ, și în secretŭ se pregătiră *o mulțime de acusărĭ pe care 'șĭ propunea inemiciĭ sěĭ să le asvârle asupra luĭ la cea maĭ d'ântêiŭ ocasiune favorabile. In faptŭ, nu există nicĭ o crimă saŭ greșélă care să nu 'ĭ-o impute. Se dicea că administrase rěŭ treburĭ cu care nicĭ că-lŭ însărcinase cineva vre-o dată; că ,șĭ însușise sume pe care nicĭ odinióră nu le primise; că tăiase capete care âncă stăteaŭ fórte solide pe umeriĭ lor. Dacă adevěrulŭ s'ar afla între amêndouě extremele, s'ar fi putută privi el ca omulŭ celŭ maĭ perfectŭ, căcĭ i se făceaŭ imputările cele maĭ contradictoriĭ și cele maĭ nepotrivite. Totŭ de o dată 'lŭ făceaŭ și cumplitŭ și risipitorŭ; și lașŭ și îndrăsnețŭ; și superstițiosŭ și ateŭ; și prea blândŭ și prea aspru; și prea prudinte și prea nesocotitŭ.* Dar de și nu era prea lesne de a vedea cu deslușire care 'ĭ eraŭ crimele, totŭ era evidinte că pedépsa 'ĭ era neapěrată și că 'ĭ se va face, îndată ce sentința se va puté pune în lucrare fără primejdie, căcĭ era deja pronunțată în secretŭ. Despre acésta era chĭar el convinsŭ; *și pe orĭ-ce grecŭ vedea plecândŭ spre Bucurescĭ, i se părea că o să fiă unŭ piritorŭ care mergea să dea dovadă în contra luĭ*».

(1) Tesaurŭ, Tom. II, pag. 297.

LXII.

Muntenia sub Austriacĭ. Bucurescíĭ în iarna anuluĭ 1789 90 Potemkin la Iașĭ. Noulŭ vizirŭ și resboiulŭ. Bătălia la Calafatŭ. Negociărĭ de pace la Iașĭ.

Pentru administrațiunea potitică a Munteniei se trămitŭ, maĭ târḑiŭ, din Viena. Baronul Thugut și Consiliarulŭ Stefan Raicevicĭ fostulŭ agentŭ alŭ Austrieĭ în Principate. In Bucurescĭ continue însă Divanulŭ din boĭerĭ de aĭ țereĭ. La finea anuluĭ 1789 și în anulŭ 1790 aflu în Divanŭ pre boĭeriĭ: Dumitru Ghyca Banŭ, Radu Slătineanu Vornicŭ, Drăghiceanu Greceanu Visternicŭ, Manolache Grădișteanu biv vel. Visternicŭ, Episcopulŭ Filaret (Rŏmniceanu), Ioan Damaris, Mateĭ Fălcoyanu, Constantin Stirbeĭ.

Alăturea cu boĭeriĭ din Divanŭ semnéză *ofichialulŭ* austriacŭ *Marchelius* și «Măria Sea pré înălțatulŭ Prinkip, séŭ *general-feld-marșal leitenant Baron fon Entiberg*».

In decursulŭ ĭerneĭ 1789—90, Bucurescíĭ resunară de petrecerĭ organisate de Austriacĭ. Balurĭ, ospețe neîntrerupte.... «Nemțiĭ după ce s'aŭ așeḑatŭ în Bucurescĭ și în Craiova s'aŭ apucatŭ — ḑice Dionisie Eclesiarcul — de musicĭ și de balurĭ, după obiceĭulŭ lor și nu pré grijia de resboiŭ... și ĭubea și boĭeriĭ, maĭ vêrtosŭ muĭerile, musicele și balurile nemțescĭ, că se aduna cu eĭ la acele veselitóre» (1). Se mărgini Coburg a pune străjĭ pe marginea Dunăreĭ la tóte schelele, ceva oștire regulată și maĭ alesŭ *volintirĭ* românĭ, sîrbĭ, arnăuțĭ... (2).

Acelésĭ petrecerĭ la Iașĭ, unde Potemkin ținé curte ca unŭ adevêratŭ Monarcŭ. «Suita luĭ cé strălucită și mare, scrie Drăghicĭ, nu înfățișa tipulŭ unuĭ statŭ-majorŭ de generalŭ, séŭ de mareșalŭ, ci glóta uneĭ curțĭ de monarcŭ orientalŭ, după îmbrăcămintea ce purtaŭ, fiindŭ încărcațĭ de aurŭ, și de argintŭ pe tóte cusăturile straelorŭ...

«Șefiĭ ceĭ maĭ atașațĭ de Potemkin nu ridicaŭ capulŭ dela petrecerĭ ce se daŭ în tóte ḑilele, când la unŭ boĭerŭ când la altulŭ

(1) Tesaur II, pag. 178
(2) Ibidem.

pentru ca să facă mulţămire sfetlişuluĭ, titlu de *serenitate* ce purta acestŭ prinţŭ (1).

Langeron amintesce că «après la prise de Bender, le Prince Potemkin vint s'établir à Iassy, où toutes les dames russes suivant sa cour vinrent embellir le séjour de cette capitale et faire l'ornement des fêtes que le Prince y donna!» Amorurile luĭ Potemkin cu cocónele moldovene şi maĭ alesŭ cu dómna de Witt, femeea unuĭ generalŭ polonŭ, nu eraŭ scandalurĭ tăinuite nimenuĭ... (2). Aceste petrecerĭ nu eraŭ de natură a activa preparativele campanieĭ anuluĭ 1790.

Mórtea luĭ Hasan Paşa ridică curagiulŭ partiduluĭ contrarŭ păceĭ. Iĭ succedă Celebi Aga Zadé Serif Hasan Paşa, ce se afla la Rahova Muhafir, neamicŭ alŭ luĭ Mavrogheni (3).

In asemené condiţiunĭ, noulŭ Vizirŭ puté spera succese militare, şi deci a fi contrarŭ la tratativele de pace. De aceea, cum scrie En. Văcărescu, provocă pe Prusia să se conforme tratatuluĭ de alianţă din Ianuarie, şi cu deschiderea campanieĭ din 1790, Frederic să intre şi elŭ în acţiune.

N. Mavrogheni, după eşirea sa din Muntenia nu stătu neactivŭ, nicĭ indiferentŭ la cele ce se lucraŭ. După ce încercarea luĭ de a dobândi armistiţiŭ dela Potemkin nu isbuti prin faptulŭ luĭ Filaret, Mavrogheni readună din sfărămăturile oştireĭ sale şi o complectă cu turcĭ, concentrându-şĭ acéstă oştire în faţa Calafatuluĭ.

Domnitorulŭ plănui să atace, cu óstea dela Vidin, Calafatul. Dionisie Eclesiarchul dice că acestŭ atacŭ urmă la 15 Ianuarie, pe un mare gerŭ. Mavrogheni şi Turciĭ aŭ isbutitŭ a trece Dunărea şi a se întări la Calafat. Audindŭ de acésta, boierĭĭ şi neguţitoriĭ din Bucurescĭ se înfricoşară «răpstindŭ asupra Nemţilorŭ că nu staŭ de resboiŭ, ci staŭ de tractirŭ şi de balurĭ... Apoĭ s'aŭ gătitŭ Nemţiĭ şi aŭ mersŭ

(1) T. II, pag. 54 şi 55. Ist. Moldoveĭ.

(2) Hurm vol II, supl. I, pag. 92, Memoriile luĭ Langeron.

(3) «Celebi Zadé Hasan Paşa — dice En. Văcărescu — după ce sosi, despre o parte întări gătirile resboiuluĭ, despre altă parte pré înaltulŭ Devletŭ îndemnă şi pre Craiulŭ Prusiacŭ ca să se ridice asupra Nemţilorŭ dupe datoria alianţeĭ ce făcuse cu Pórta».

Tesaur II, pag. 298.

asupra Turcilorŭ și era unŭ gerŭ cumplitŭ și zăpadă, însă nóptea pe lună, cu putere de oștĭ și tunurĭ, și lovindu-se cu Turciĭ i-aŭ biruitŭ și i-aŭ băgatŭ în Dunăre să se scalde și să bea apă; prins-aŭ și viĭ robĭ și aŭ luatŭ și câteva tunurĭ dela Turcĭ, ĭar pe ceĭ morțĭ i-aŭ cotelitŭ Nemțiĭ și ce aŭ găsitŭ aŭ luatŭ și i-aŭ aruncatŭ salahoriĭ în Dunăre. La acestŭ resboiŭ aŭ fostŭ și Vodă Mavrogheni cu Turciĭ și avé și caréta luĭ cu sine, căcĭ avé gândŭ să scape dela Turcĭ la Nemțĭ (?) Dar n'aŭ pututŭ, că l'aŭ priceputŭ Turciĭ și luà aminte Pașiĭ de elŭ; încă i s'aŭ imputatŭ că aŭ venitŭ la resboiŭ cu careta ca muĭerile, ĭar nu călare ca voĭniciĭ și careta cu telegariĭ i-aŭ răpitŭ în rĕsboiŭ ostașiĭ nemțescĭ»!

De unde a maĭ luatŭ Dionisie și acéstă nouă trădare pusă pe socotéla luĭ N. Mavrogheni? Și de când unŭ șefŭ de armată nu avé voĭe să aĭbă cu sine o caretă? Este unŭ ce esceptionalŭ acésta?

In urma acesteĭ victoriĭ, Coburg se mărgini a maĭ trămite două treĭ escadróne de óste sub coloneluluĭ Craiŭ (din Craiova) să înconjure cetatea Turnu «în un ostrovŭ nu departe de dênși» scrie Dionisie Eclesiarchul, (1) iar Coburg rĕmase până în primăvéră inactivŭ în petrecerĭ, la Bucurescĭ.

La Iașĭ însă eraŭ negociațiunĭ pentru pace cu Principele Potemkin, pe câtŭ timpŭ rĕsboiulŭ continua în tómna și iarna anuluĭ 1789—90 (2). Rușiĭ ridicaseră asediulŭ Ismailuluĭ ca să'șĭ adune toțĭ puterile contra Benderuluĭ, în Octombrie 1789 (3). La provocările

(1) Tesaur II, pag. 179.

(2) Ministrulŭ afacerilorŭ strĕine din Versailles scrie în 19 Martie 1790 luĭ Choiseul: «Nous sommes fondés à croire que la négociation entre le G. Vizir et le Prince Potemkin n'est pas rompue. D'un autre côte, ce Prince agit à Jassy, comme s'il était assuré d'y demeurer toujours».
Hurm. II, supl. I, pag. 74.

(3) Parte din traducțiunea unuĭ biletu turcescŭ trămisŭ ambasadoruluĭ de unulu din agențiĭ séĭ:

«Les Russes se sont éloignés d'Ismaïl et ont formé avec toutes leurs forces le siège de Bender. Cette place a tout au plus deux mois de vivres, et la Porte la regarde comme perdue. On ne peut pas même y envoyer du secours d'Ismaïl, puisqu'il s'y trouve tout au plus 10 à 15 mille hommes».
Hurm. Doc. CXXVII, vol. II, supl. I.

Prusieĭ (1) în favórea Turcieĭ. Ecaterina II (în 8 Ian. 1790 stilŭ noŭ) rĕspunse prin Neselrode, că și ea doresce să înceteze calamitățile rĕsboiuluĭ și că, ca titlu de încredere personală și esclusivă în regele Prusieĭ, ea va primi pacea cu condițiunea următóre: «Décă se va puté învoi la facerea păceĭ, că tóte țĕrile situate între Nistru, țĕrmiĭ Măreĭ Negre, Dunărea, Oltulŭ și fruntariile Austriace, cunoscute sub numele de Basarabia, Moldova și Valachia, să pótă forma pe viitorŭ unŭ Statŭ liberŭ și independinte guvernatŭ de unŭ Principe de religiunea *(Potemkin?)* domnitóre în țéră și care Statŭ nicĭ o dată să nu pótă fi supusŭ la altă putere, ci să servéscă pururea de barieră vecinilorŭ seĭ, ca să se înlăture între aceia totŭ cuvĕntulŭ de discusiune și de cértă, care certe nascŭ pré adese din causa uneĭ vecinătățĭ imediate. Cu acestŭ modŭ este de speratŭ că va lipsi pe viitorŭ orĭ-ce motivŭ de discusiune și că pacea și liniscea vorŭ fi solidŭ stabilite din o parte și din alta» (2).

Va să dică Rusia încercă ăncă o dată cu sistemulŭ eĭ: a face pre Românĭ independențĭ, ca apoĭ să li se întémple și lor ceea ce pățiră Tătariĭ din Crimea declarațĭ independențĭ!

In aceiașĭ lună 31 Ianuarie 1790 Pórta semnă cu Frederic Wilhelm al Prusieĭ unŭ tratatŭ de alianță în tótă regula. Acestŭ tratatŭ convenia Turcieĭ, dar convenia și Prusieĭ, care nu s'ar fi dat în lăturĭ să lase pre Rusia și Austria să ié pre séma lor Moldova

(1) Provocărĭ interesate: «Non era un mistero, che il Re di Prussia tirava tutte le sue linie perche gli venissero cedute le città di Danzica, di Thorn nella Prussia, state dichiarate amesse sempre alla Polonia nel trattato di membramento».

Becattini vol. VIII, pag. 100.

(2) «Si l'on peut convenir à la paix que tous les pays situés entre le Dniester, les côtes de la Mer Noire, le Danube, la rivière d'Aluta et les frontières autrichiennes connues sous le nom de Bessarabie, Moldavie et Valachie puissent former désormais un Etat libre et indépendant gouverné par un Prince de la religion dominante du Pays et qui ne puisse jamais être soumis à aucune autre Puissance, mais servit toujours de barrière à ses voisins, afin d'écarter d'eux tout sujet de discussion et de querelles qui ne naissent que trop souvent d'un voisinage immédiat, on pourra se flatter par là que tout sujet de discussion pour l'avenir serait ôté et la paix et la tranquillité solidement établies de part et d'autre».

Hurm. vol. II, supl. I, pag. 73.

și Valachia, numaĭ acele s'o lase, pre ea Prusia, a lua și ea o parte din Polonia. In acestŭ sensŭ încă în Oct. 1789 Prusia negoțiase în secret cu Rusia și Austria (1).

La umbra tratatuluĭ cu Pórta din Ianuarie 1790, Prusia concentră oștirĭ amenințătóre Austrieĭ. Leopold e silitŭ să ducă și el oștiri spre fruntaria nordică, căutândŭ să disimuleze prin marĭ pregătirĭ de rĕsboiŭ, temerile séle reale relative și la situațiunea internă și la cea esternă. Adevĕrat că succesele bellice contra Turcilor, obținute de către mareșaluluĭ Laudon, eraŭ îmbucurătóre (2) dar tocmaĭ aceste succese agitaŭ nu numaĭ pre Prusia, ci și pre Anglia. Ministrulŭ englez Pitt nu voiesce desmembrarea Turcieĭ în favórea Rusieĭ.

LXIII.

Bătălia la Giurgiu. Negocierĭ de pace. Reichembach. Purtarea Austrieĭ. Ecaterina continuă a cere înființarea unuĭ regatŭ românescŭ. Joculŭ politicŭ alŭ Prusieĭ.

Pre când ast-felŭ curgea politica la curțile beligerante și la Berlin, Londra, Coburg se pregăti să atace Giurgiul în primăvéra anuluĭ 1790. Acésta se întêmplă încă înainte de mórtea luĭ Iosif II.

---

(1) Choiseul către Sultan, despre intrigele și duplicitatea Prusieĭ față cu Turcia:

«La Cour de Prusse, en même temps qu'elle excite la S.-Porte à continuer la guerre en la berçant de nouvelles promesses, négocie secrètement avec les deux Cours Impériales et offre de leur laisser prendre la Moldavie et la Valachie et même de leur en assurer la possesion par sa garantie, à condition que ces deux Cours lui laisseront prendre une partie de la Pologne. C'est ainsi que la Cour de Berlin sacrifie entièrement l'Empire Ottoman à ses propres intérêts».

Hurm. vol. II, supl. I, pag. 71. Doc. CXXV.

(2) «I prodigiosi progressi del Maresciallo Laudon e del' Principe Coburgo contro i Turchi, igalmente che quelli della Russia erano sempre più a Londra e a Berlino un oggetto d'inquietudine, ed i respettivi primi Ministri Pitt ed il Conte de Hertzberg stavano ponderando i mezzi di conservare la bilancia politica, che veramente si videva minacciata dalle conquiste luminose dei due Imperi Confederati».

Becattini, VIII, pag. 48. Vedĭ în anexa despre aceste împrejurărĭ ce scrie Johann Wilh. Zinkeisen in tom. VI, sub titlu: *Orientalische Politik Preussens* și „Die Weitgreifenden Pläne des Ministers von Hertzberg“ apoĭ și în „Modification der Orientalischen Politik Preussens“, pag. 671–700.

De acestŭ evenimentŭ nu se amintesce în Hurmuzake, dar este descrisŭ pe largŭ în Dionisie Eclesiarchul și maĭ pe scurtŭ în Enache Văcărescu (1).

Eată cum îlŭ narézà Dionisie Eclesiarchul (2):

«Turciĭ din cetatea Giurgiovul, vĕḑêndŭ pre Nemțĭ negrijulivĭ și zăbavnicĭ în rĕsboiŭ, eĭ s'aŭ gătitŭ să-ĭ lovéscă fără de veste, și așia într'una de ḑile, fiindŭ oștile nemțescĭ la lagărŭ afară în câmpŭ cu corturile și negătițĭ de rĕsboiŭ și caiĭ călărimeĭ priponițĭ la pășune. Avé și multe muierĭ cu eĭ, după obiceĭulŭ nemțescŭ, unele ale ostașilorŭ, altele cu oștile se țiuŭ, de spală rufe și curvescŭ cu cine poftesce, că acestŭ lucru este la Nemțĭ fără de sfială, și Muscaliĭ încă o aŭ acésta fără perdea. Avea Nemțiĭ cu eĭ și vacĭ și capre, pentru lapte, și acelŭ lapte era pentru generarĭ și oficerĭ de-lŭ bé cu cafea; aveaŭ posadnice și slujnice țiitóre ceĭ maĭ marĭ. Decĭ eșit-aŭ Turciĭ fără de veste din cetate, ca la vr'o treĭ patru sute și aŭ isbutitŭ acolo la lagărŭ, unde fiindŭ și Principele cu tótă ofiçerimea și dândŭ năvală în Nemțĭ i-aŭ începutŭ a secera cu săbiile și cu iataganele ca pe verḑe și cumplitŭ îĭ tăié de rĕndŭ; ĭar muĭerile și copii țipaŭ, ostașiĭ strigaŭ ajutorŭ și se văitaŭ. Prințu Coburg cu generariĭ tremura și striga: Husarĭ, Husarĭ, Arnautŭ! Arnautŭ!.... că nu scié ce se facă de mare frică, că-șĭ perduse cumpĕtulŭ». Aŭ săritŭ Ungiriĭ, carĭ aveaŭ lagărŭ deosebitŭ și aŭ săritŭ și Arnăuțiĭ, volintiriĭ românĭ sub conducerea șefuluĭ lor, maiorulŭ Mavrodin. Acesta a luatŭ pre Turcĭ pe la spate și cu vitejia lor aŭ scăpatŭ din mânele Turcilorŭ tunurile Nemțilorŭ cu tóte spoliele și robiĭ. Totușĭ 6000 Nemțĭ aŭ căḑutŭ în acéstă bătae. Coburg dădea vina pentru acéstă perdere pe unŭ maiorŭ, care ar fi fostŭ trădătorŭ, fugindŭ la Turcĭ în Giurgiu și că acesta arŭ fi venitŭ cu Turciĭ în modŭ așa neașteptatŭ asupra tabereĭ austriace.

Noulŭ vizirŭ nu aștéptă nicĭ el desprimăvărarea pentru a se găti de rĕsboiŭ contra Austriacilor. Avea de gândŭ, zice Dionisie Eclesiarchulŭ, să robéscă Bucuresciĭ și tótă țéra. Acésta aflândŭ Boeriĭ din Bucurescĭ, și eĭ cunoscêndŭ slăbiciunea Austriacilorŭ de la întêmplarea de la Giurgiŭ, s'aŭ grăbitŭ de a trimite o delegațiune la generalulŭ Suvaroff, în înțelegere cu Mitropolitulŭ și Episcopiĭ, rugându'lŭ, în numele creștinătățeĭ, să vină cu oștirĭ grabnice să scape Bucurescii. Suvaroff primi chiămarea și expediă îndată oștirĭ și artilerie importantă spre țéra Românéscă, iar el veni în Bucurescĭ cu caĭ de poștă să se înțelégă cu Principele Coburg.

— Frate, te temĭ de Turcĭ cu atâția voinicĭ ce aĭ? ḑice Suvaroff luĭ Coburg.

(1) Ist. împĕraților ottomanĭ.
(2) Tesaur, vol. II, pag. 180.

Eĭ făcură planulŭ de bătaie contra urdieĭ viziruluĭ. Victoria rĕmase aliaţilorŭ, graţie artilerieĭ rusescĭ, între care 2 tunurĭ pe care le trăgea cu câte 40 de boĭ.

«Şi aşia aŭ izbăvitŭ D-zeŭ ţéra de peire..... Decĭ după acéstă isbândă aŭ venitŭ Suvaroff, Generalŭ comandirŭ cu óstele în Bucurescĭ întimpinându'lŭ boeriĭ ceĭ marĭ şi Archiereiĭ cu mare cinste, făcêndu'ĭ ovaţiĭ pentru vitejie şi biruinţe şi petrecêndŭ Muscaliĭ ca o lună de ḑile în Bucurescĭ, se veseleaŭ şi cântaŭ şi beaŭ şi împreunându-se soldaţiĭ Muscalĭ cu Nemţiĭ pe la cârciume, după ce se îmbătaŭ şi uniĭ şi alţiĭ, se băteaŭ pe podurĭ şi Muscaliĭ rĕsbea pe Nemţĭ că-ĭ bătea la fălcĭ cu pumniĭ şi-ĭ da josŭ» (1).

Intre aceste se întâmplă mórtea luĭ Iosef II-lea, la 20 Febr. 1790 şi-ĭ urmă în tron Leopold II Duce de Toscana.

Acéstă împrejurare, adausă la agitaţiunile seniorilorŭ din Ungaria, nemulţumiţĭ cu legile liberale şi egalitare ale luĭ Iosef II, şi cu ameninţările Prusieĭ, împingea pre Austria spre pace, încă trăindŭ Iosef al II-lea. Intre Unguriĭ nemulţămiţĭ âmblaŭ agitatorĭ Francesĭ, Flamanzĭ, şi Turcĭ (2) ca să-ĭ rĕscóle contra luĭ Leopold, căutândŭ să împedice ast-felŭ pre Austria de a urma maĭ departe rĕsboiulŭ cu Pórta.

In Polonia austriacă şi în Ardélŭ nu eraŭ maĭ puţine agitaţiunile. Totuşĭ asemené silinţĭ ale emisarilor streinĭ nu dădură resultatele aşteptate. Leopold făcu seniorilorŭ Ungurĭ concesiunĭ marĭ şi eĭ se liniştiră, (3) atuncĭ când la Roma, Neapoli, Paris, Londra, Berlin, se credé că Austria va fi în rele condiţiunĭ, cu atâtea zarve lăuntrice şi cu Prusia în spate, de a maĭ continua rĕsboiulŭ cu Turcia.

Murise Ahmet IV; murindŭ şi Iosef II numaĭ rĕmase actorŭ în rĕsboiŭ de cât Caterina II. Selim III doria pacea; pacea o doria şi

---

(1) Cronografulŭ luĭ Dionisie Eclesiarchul, Tesaur vol. II pag. 180—181.

(2) Becattini, VIII. p. 67:

«Per vero dire era piuchè certo, che nell' Ungheria erano insorti da qualche tempo de' torbidi degni di riflessione, quantunque la Corte di Vienna procurato avesse di nascondere con ogni cautela immaginabile la perigliosa sua situazione. Gli emmissarj Fiaminghi, e Francesi uniti agli Ottomani soffiavano per tutto il fuoco della ribellione, persuasi i primi de non poter mantenersi e i secondi non poter salvare il vaccilante loro Impero, che col procurare ovunque delle sollevazioni e rivolte.

(3) Becatini, VIII, pag. 72—80.

Leopold II, căcĭ avé pe lângă altele, socotelĭ de regulatŭ cu Frederic Wilhelm II.

Prusia deveni periculósă Austrieĭ şi maĭ multŭ în urma tratatuluĭ de alianţă închiatŭ de Frederic cu Turcia la 31 Ianuarie, 1790 (1). Un asemené tratatŭ făcu Prusia şi cu Polonia, cu condiţiune ca ea să dé contingentŭ de óste contra Austrieĭ (2).

Rusia schimba şi ea note cu Berlinul (3) note de natură a da bănuelĭ curţeĭ de la Viena.

Succesele bellice din primăvéra anuluĭ 1790 nu eraŭ însă de natură a împinge pe muscalĭ şi pe Austriacĭ la pace. Negociaţiunile începute la Iaşĭ fură întrerupte în luna luĭ Martie 1790 (4). Nicĭ

(1) Becattini, VIII, pag. 88.
(2) Vezĭ anexa dupe pag. 92 a luĭ Becattini vol. VIII.
(3) Vezĭ pag. 96 T. VIII a luĭ Becattini.

(4) «Les négotiations à Iassy sont rompues. La Porte Ottomane ne veut entendre parler d'aucune cession et d'aucun traité, sans la participation de la Suéde, et sans l'intervention de la cour de Berlin.

On est très-impatient d'apprendre quel effet produiront les dépêches qui ont été envoyées dernièrement par des couriers à Berlin, Varsovie et Petersbourg. Ces dépêches étaient le résultat du conseil qui avait été tenu la veille. La cour de Berlin ne s'est pas encore expliquée sur l'objet de ses préparatifs militaires. M. de Cachet, chargé d'affaires de la cour de Vienne à Varsovie, à envoyé à sa cour des dépêches dont le contenu a paru très-satisfaisant. On espère que la République acceptera les offres qu'on lui a faites. Son envoyé à Vienne, le général de Woyna, est très-porté pour une aliance avec cette cour : si elle a lieu, il est plus que probable qu'il n'y aura pas de guerre avec la Prusse, puisque cette cour attendu la neutralité de la Saxe Electorale, manquerait absolument son but.

Voici les propositions qui ont été faites par la cour de Vienne à celle de Berlin : 1. La cour de Berlin donnera son consentement aux articles de paix proposés dernièrement à la Porte Ottomane, par les deux cours alliées, et les garantira : 2. dans le cas où la Porte voudrait continuer la guerre, la cour de Berlin n'y prendra aucune part, à moins que les deux cours aliées ne s'éloignassent des demandes faites à la Porte, ou de l'équité naturelle ; 3. La cour de Berlin fera tout ce qui depéndra d'elle pour déterminer les Etats Belgiques à la tranquillité et à une soumission raisonnable ; 4. Enfin cette cour s'expliquera sur ce qu'elle exige des deux cours alliées. Les propositions qui ont été faites à la Répuplique de Pologne portent en substance ce qui suit : 1. La maison d'Autriche s'engage à garantir l'indépendance et l'indivisibilité des provinces qui composent actuellement les possessions de la République ; 2. les Polonais propriétaires de terres dans la Galicie, seront traités comme les domiciliés dans cette province, et ne paieront, quoique absence, que la contribution simple ; 3. on diminuera, autant qu'il sera possible, le prix du sel fossile de Wieliczka ; 4. On accordera à la République autant et plus d'avantages de commerce qu'aucune autre cour ne pourra lui en offrir, et cela sans demander aucun sacrifice quelconque».
„Moniteur Universel", No. 96. Coresp. din Viena 20 Martie 1790.

Turcii nu o voiaŭ. Choiseul scrie în 22 Martie guvernului sĕŭ de la Versailles, că: «Il n'est que trop vrai que les fanatiques et ceux qui sont soudoyes pour désirer la guerre, l'ont emporté sur tous les efforts du Grand Vizir et que le Grand seigneur a rejeté les propositions avantageuses et malheureusement tardives des cours impériales... La continuation de la guerre est résolue» (1).

Totuşi, subŭ presiunea ministrului Englezŭ Pitt, şi maĭ alesŭ a armateĭ luĭ Frederic Wilhelm, care era gata de a intra în rĕsboiŭ contra Austrieĭ, Imperatorele Leopold, cum arĕtarăm, primi negociaţiunile de pace (2). Se decise ţinerea unuĭ congresŭ la Reichembach în Silesia Prusiană. Aci se adună pe lângă representanţiĭ Austrieĭ şi aĭ Prusieĭ, plenipotenţiarĭ aĭ Anglieĭ şi Olandeĭ, ca să se concerteze asupra preliminărilor (3).

In primele conferinţe dela Reichembach (4) se tratară afacerĭ privindŭ maĭ multŭ pre Polonia decât Orientulŭ. Wilhelm ceru Danzigul şi Torn. Austria pentru acésta să despăgubéscă pre Polonia cu restituirea uneĭ părţĭ din Palatinatul Zamosc şi a salinelorŭ de Veliczka, iar Austria să păstreze cuceririle eĭ din Croazia, cele douĕ sangiacurĭ de Belgrad, de Semendria şi Oltenia (Valachia mică) până în Oltŭ, restabilindu'şi otarele dela Pacea de Pasarowitz din 1718. Leopold refusă şi energia refusuluĭ sĕŭ de a ceda din teritoriulŭ ce 'l

(1) Hurm. vol. II, supl. I, pag. 74.

«Nu este de cât pré adevĕratŭ că fanaticiĭ carĭ sunt plătiţi pentru a dori rĕsboiulŭ, aŭ paralizatŭ tóte stăruinţele mareluĭ Vizir şi că Sultanulŭ a refusatŭ propunerile avantagióse, din nenorocire târdiĭ ale curţilorŭ imperiale.... Continuarea rĕsboiuluĭ este hotărită».

(2) «Se ne stavano già da qualche mese gli eserciti Austriaci e Prussiani accampati in alcune parti a vista l'uno dell' altro, quasichè dovessero ad ogni momento combattire, quando apertosi un regolar carteggio tra due Sovrani, si convenne di unanime accordo tra loro di aprire un pacifico congresso a Reichenbach».

Bec. VIII, pag. 107.

(3) Vezi în anexa corespondenţele despre acésta publicate în Monitorul Universal francez din primele lunĭ ale anuluĭ 1790.

(4) Austria fu representată în Congresŭ de Principele de Reus trimisulŭ sĕŭ extraordinar la Berlin şi de Baronulŭ de Spielmann; Prusia prin Comitele de Hertzberg şi Marchesul Lucchesini; şi Domniĭ Evart şi Baronel de Reede pentru Anglia şi Olanda.

lăsase Maria Tereza maĭ potoli pretenţiunile luĭ Frederic Wilhelm. Pertratările la acestŭ congresŭ tărăgăiră mult timp fără resultatŭ, şi numaĭ din când în când apăreaŭ la lumină reciproce declaraţiunĭ şi contra declaraţiunĭ. In fine Baronulŭ de Lusi fu trămis de Regele Frederic Wilhelm la Viena să se înţelégă direct cu Leopold. Acesta arĕtă Imperatoreluĭ Austriacŭ, că Prusia nu maĭ pretinde teritoriile sus arĕtate, dar şi Austria să renunţe la cuceririle sale peste Dunărea, Sava şi Unna. Frederic Wilhelm promite mediaţiunea sa la Pórtă în favórea uneĭ rectificărĭ de otare despre Croaţia şi că-ĭ va da şi votulŭ sĕŭ la prosima alegere de imperatorŭ Romanŭ. Leopold, sfătuit de ministrulŭ sĕŭ Kaunitz, se decise a primi propunerile, numaĭ să i se dea o maĭ mare întindere de otare în Croaţia şi Rusava vechiă să i-se lase, ca punctŭ de apĕrare a Banatuluĭ şi ca Regele Prusieĭ să se unéscă cu el pentru a readuce sub ascultare Ţĕrile-de-jos şi Belgice.

In 27 Iuliŭ stilŭ noŭ 1790 Prusia şi Austria sĕmnară la Reichembach convenţiunea în acestŭ sensŭ (1).

Totŭ-odată Regele Frederich Wilhelm lăsă să se împrăştie vorba, că Representantulŭ sĕŭ la Constantinopole, *Dietz*, închiăind cu Pórta în Ianuarie 1790, tratatŭ de alianţă *ofensivă şi defensivă*, şi cu obligaţiunea pentru Prusia de a intra în rĕsboiŭ alăturea cu Turciĭ, trecusă peste puterele luĭ . . . Aşĭa ceva păré că este să se înţelégă din faptulŭ rechiămăreĭ luĭ Dietz dela Constantinopole şi a înlocuireĭ luĭ cu alt represintant.

Luândŭ cunoscinţă de cele otărite la Reichenbach, părerile fură diverse în Divanulŭ de la Constantinopole. Unia voia să se priméscă fără reservă cele acolo decise, ca să fie liberă Pórta de aşĭ întórce tóte puterile contra Muscalilorŭ; iar alţiĭ, basaţĭ pe tratatulŭ închiatŭ de Turcia cu Prusia, ceréŭ să se restitue Crimea, Benderulŭ, Ociacovulŭ, Basarabia şi totŭ ce era în mânile Ruşilorŭ. Maĭ ales se ceré de unia din Divanŭ respingerea condiţiunilorŭ ce Austria puse pentru libera navigaţiune în marea Négră şi pentru dreptulŭ de a avé con-

(1) Becattini v. VIII, pag. 113.

sulĭ în tóte scalele și porturile Turcieĭ. Divanulŭ trăgână de a respunde cate-va ḑile, dar în fine Sultanulŭ primi condițiunile propuse.

Frederic Wilhelm cercă să aducă și pre Ecaterina la tratare de pace. Ea rĕspunse, că Turcia a trasŭ ântâiŭ spada și că Rusia nu vă pune pe a sa în técă decât în ḑiua când Turcia va recunósce de bună posesiunea de Rusia a Crimeeĭ, și i se va da Ociacovul cu teritoriul seŭ... Ecaterina, necreḑêndŭ utilŭ politiceĭ séle să céră și Principatele, procedă pentru ele, cum procedase în 1774 pentru Crimeea. Ea propuse, vĕḑurămŭ, ca condițiune de pace, să se declare Principatele nedependinte, cu un Domnŭ suveranŭ, ca barieră între Rusia și Turcia... Ecaterina punêndŭ asemenea condițiunĭ adăugâ, că décă ele nu convinŭ Prusieĭ, cu care Rusia n'are nicĭ o cértă — Rusia e gata să 'ĭ rĕspundă prin arme, că soldațiĭ Muscalĭ cunoscŭ deja drumulŭ ce duce din Rusia la Berlin!

Din acestŭ rĕspunsŭ luă ceva curagiŭ și Leopold, care făcu cunoscutŭ, că în orĭ-ce cas, Austria avêndŭ alianță cu Ecaterina II, oștile austriace vor trebui să lupte alăture cu cele Rusescĭ în ḑiua când Prusia ar voi să invade pămênturĭ rusescĭ, și că nu pot oștile austriace evacua Principatele, până ce Turcia n'ar face pace și cu Rusia, câcĭ aceste principate aŭ fostŭ ocupate de Austria ca aliată a Rusieĭ.

LXIV.

Campania a 3-a din 1790. Mavrogheni la Calafat. Proclamațiunea austriacă despre Victoriă. Boeriĭ esilațĭ. Văcărescu în favóre la noulŭ Vizir, cere capulŭ luĭ Mavrogheni.

Pe cândŭ asemenea negociărĭ continuaŭ, campania a 3-a bellică urmă în Principate și peste Dunăre. Coburg înțelesŭ cu Suvaroff deciseră să trécă peste apa Timokuluĭ, care desparte Serbia de Bulgaria. Turciĭ se mărginiră a'șĭ concentra, din acéstă parte, puterile, spre a definde Vidinul. De altă parte Mavrogheni, cumŭ deja vĕḑu-

rămŭ maĭ în urmă, retrecuse Dunărea (1), cu un corpŭ considerabilŭ de oștire «*presso il luogo ove esistono le reliquie dell'antico ponte di Trajano*». De aci Mavrogheni se apropiă de Calafat, unde se întări în tranșee. La 26 Iunie stilŭ noŭ, în faptulŭ ḑileĭ, generalulŭ Brugglach cu 9 batalióne de infanterie și cincĭ diviḑiunĭ de cavalerie, în marșŭ forțatŭ înaintă spre tabera luĭ N. Mavrogheni. Lupta începu violentă, dar Mavrogheni se apără vitejesce, cu desperare, dar fu silitŭ, părăsitŭ de turcĭ, carĭ fugiră peste Dunărea, să trécă și el cu marĭ greutățĭ la Nicopole. Austriaciĭ uciseră 800 oștenĭ de aĭ luĭ Mavrogheni, făcură prisonierĭ vr'o 700, dobândiră câte-va tunurĭ, stégurĭ și șaice înarmate. Calafatul rĕmase în mânile Austriacilor . . . (2)

---

(1) Selim scrie că «la 14 August, Iusuf, (Pașa Vidinuluĭ) porunci diviḑiuneĭ luĭ Mavrogheni să trécă Dunărea, avêndŭ de gândŭ, că îndată ce óstea luĭ Mavrogheni se va întări cu șanțurĭ lângă satulŭ Calafatuluĭ, din dosulŭ căruia voia să se așeḑe, să trécă apa puținŭ maĭ susŭ cu restulŭ armieĭ séle, ca să pue pre inamicŭ între douĕ focurĭ. Dar inamiculŭ nepoliticosŭ nu lăsă să se împlinéscă acestŭ proiectŭ, ci, inaintândŭ nóptea, fără a fi vĕḑutŭ, ne atacă la 26 August în faptulŭ ḑileĭ cu oștire multŭ maĭ mare decât a nóstră».

Selim descrie apoĭ cu pénă de maestru episodele când crunte, când de rîsŭ ale resboĭuluĭ (veḑĭ anexa).

(2) Mavrogheni abĭa scapă cu vĭață în o luntre . . . . «o ghĭulé sparse barca luĭ Mavrogheni chĭar în minutulŭ când el se pogorîse intr'însa și de ar fi isbit'o cu o clipă maĭ apoĭ, principele 'șĭ-ar fi aflatŭ sfîrșitulŭ în Dunăre, dar nu era acésta mórtea ce i se destinase luĭ, ci o alta ! . . . »

Românulŭ din 1861, pag. 70, foiletonŭ. Veḑĭ anexa.

Mavrogheni și óstea luĭ s'aŭ bătutŭ ca nisce adevĕrațĭ vitejĭ. Resultă acéstă informațiune din chĭar proclamațiunea adresată Bucurescilorŭ și țĕreĭ de Divan anunțândŭ victoria ast-felŭ :

«*Cătră dumnéluĭ vel Spătarŭ, i cătră dumnéluĭ vel Aga, pentru biruința ce s'a făcutŭ la Calafatŭ*

Publicație pentru biruința ce aŭ făcutŭ generalulŭ Feldzeugmeister Graf Clerfait — la Calafatŭ, cum că strîngêndu-se acolo optŭ miĭ de Turcĭ, aŭ mersŭ numitulŭ gheneralŭ asupra lor cu 9 batalióne de pedestrime și cu 5 diviḑióne de călărime, și la 26 ale aceștiĭ lunĭ după călindarulŭ noŭ lovindu-se de diminéță în înseșĭ șanțurile turcescĭ, și neputêndŭ a-ĭ scóte numaĭ cu bătaia tunurilorŭ, s'aŭ aflatŭ silitŭ, și cu năvălirea puștelorŭ i-aŭ scosŭ din șanțurĭ, și cu tóte că vrășmașiĭ aŭ stătutŭ fórte tare și cu mare împotrivire, dar, ĭar oștirile crăiescĭ după firea lor bătândŭ tare rĕsboiŭ, 'ĭ-aŭ înfrântŭ pre vrășmașĭ cu mare omoricĭune și cu înecare în apa Dunăriĭ, care fără greșală aŭ rĕmasŭ morțĭ

Nouě succese în Bosnia fură ultimele victoriĭ ale Austriacilorŭ. căcĭ îndată apoĭ interveni armistițiulŭ de care vorbi-vomŭ maĭ josŭ

Intre acestea boieriĭ românĭ, esilațĭ la cererea luĭ N. Mavrogheni la Rodos și pe aiurea, stăruiră să li dée voie Pórta a merge la Tĕrnova, unde 'șĭ aveaŭ mulțĭ familiile. In Febr. 1790, scrie Văcărescu (1) sosi boierilorŭ (itlaculŭ) la Rodos, prin care Sultanulŭ învoi boierilorŭ să mérgă la Tĕrnova. Ajunseră boieriĭ la Chio numaĭ când murindŭ amiculŭ luĭ N. Mavrogheni. se făcu vizirŭ neamiculuĭ luĭ, Celebi Aga Zade Șerif Hasan Pașa.

Sosițĭ boieriĭ în jurulŭ Tîrnoveĭ. eĭ carĭ nu putéŭ să nu scie în ce situațiune se afla acum N. Mavrogheni, maĭ ales în fața nouluĭ vizirŭ, aŭ stăruitŭ și aŭ obținutŭ firmanŭ să mérgă la Adrianopole cu familiile lorŭ și *acolo să se odihnéscă*. La începutulŭ luĭ Iulie 1790 sunt boiariĭ acolo. Marele Vizirŭ care nu puté suferi pre N. Mavrogheni, nu întârḑiă a chiama la el pre Enache Văcărescu. Vizirulŭ ḑice luĭ Văcărescu, că desaprobă surgunirea luĭ și a boierilorŭ de către Mavrogheni și că *«să mĕ scol* (Văcărescu) *să mergŭ la ordie la Rusciuc»*.

«Deci, scrie Enache Văcărescu, lăsându'mĭ soția și un copilŭ maĭ micŭ ce aveamŭ la o doică, amŭ plecat cu menzil și amŭ mersŭ la Rusciuk. In césulŭ ce amŭ sositŭ, amŭ descălecatŭ în ordie la Bostangilar-Oda-Pașa. care și îndată dând veste la luminatulŭ Chehaia-Beiu, Chehaia Chatibi-Efendi. chiămându-mĕ m'aŭ luatŭ și m'aŭ dusŭ dreptŭ la Vizirulŭ.

[illegible] locŭ, ca la o mie cincĭ sute. luându-li-se și unŭ tunŭ, i vre-o câte-va stégurĭ. [illegible]ar din partea oștirilorŭ crăieșcĭ aŭ muritŭ unŭ ofițerŭ și s'aŭ rănitŭ unŭ maiorŭ [illegible] optŭ ofițerĭ, și soldațĭ ca vre-o optŭ-ḑecĭ morțĭ și rănițĭ: âncă maĭ viindŭ [illegible]torŭ Turcilorŭ cu șăicĭ de pe apă, iarășĭ mare stricăciune li s'aŭ făcutŭ cu [illegible] oștirilorŭ crăieșcĭ și indată ce aŭ luatŭ șcire de venirea armieĭ asuprăle. [illegible] tunurile câte li se găsea. nóptea și ḑiua le-aŭ întorsŭ înapoĭ: decĭ acéstă [illegible] să o publicuițĭ dumnévóstră la tótă obștea polițieĭ Bucurescilorŭ, ca să [illegible] mulțămită luĭ Dumneḑeŭ cu toțiĭ și fie-care să se bucure și să se veselécsă [illegible] la ajutorulŭ mareluĭ Dumneḑeŭ și la puterea oștirilorŭ crăescĭ, [illegible] și alte vestirĭ de bucurie pentru maĭ marĭ biruințe și sfărîmarea [illegible] 1790, Iunie 20.

[illegible] General-feld-marschal-leitnant Baron fon: *Rîmnic Filaret. Di-[illegible]*, *Manolache Grădișteanu. Dimitrie Logof.*

[illegible] 298.

«După ce m'aŭ primitŭ cu milostivire și cu cinste, m'aŭ pusŭ de amŭ ședutŭ și între alte vorbe și întrebări ce mi-aŭ făcutŭ pentru pricinile rĕsboiuluĭ și ale țĕreĭ românescĭ, mi-aŭ poruncitŭ să scriŭ boĭerilorŭ dela Bucurescĭ și să le arĕtŭ, că o să vie ordia împĕrătéscă la Bucurescĭ, ca să dée rĕsboiŭ Nemțilorŭ . . .».

Turciĭ simțiaŭ nevoĭa, aflândŭ dóră cumŭ boĭeriĭ se dedeseră toțĭ la Nemțĭ și Muscalĭ, să aibă măcărŭ câțĭ-va cu dênșiĭ. Vizirulŭ se gîndi tocmaĭ la ceĭ nemulțămițĭ de Mavrogheni, póte deja otărît să'lŭ pérdă pre acesta. Vizirulŭ promitea, decĭ, prin Văcărescu, deplină milostivire asupra boĭerilorŭ ce vorŭ abandona pre Nemțĭ, numaĭ să nu doséscă din țéră, în diua când Austriaciĭ vor fi învinșĭ. En. Văcărescu lucrâ acumŭ ca neamicŭ neîmpăcatŭ a luĭ N. Mavrogheni. Invitatŭ de Vizirŭ să scrie boĭerilorŭ din țéră, elŭ refuză dicênd: «In vreme ce sciŭ toțĭ din Bucurescĭ că Domnulŭ Mavrogheni este la Diiu, și este *halea Domnŭ*, și fiindŭ isbânda turcéscă are să vie la Bucurescĭ, nu este cu putință să-mĭ dée ascultare mie, ci toțĭ trebue să doséscă (1).»

Vizirulŭ întrébă: «*Până acolo urĕscŭ Româniĭ pre Mavrogheni?*».

Cu socotélă încărcată En. Vacărescu nară Viziruluĭ ceea ce el pretinde că sunt faptele rele ale luĭ N. Mavrogheni. Până acolo împinge lucrulŭ Enache Văcărescu, că dice Viziruluĭ, că décă ar sci că în mergerea Turcilorŭ, va fi luat și el cu Vizirulŭ spre Bucurescĭ, el va preferi *să doséscă*, décă va sci că Mavrogheni tot este Domn!...

Aceste declarațiunĭ le repeți En. Văcărescu și înaintea a treĭ alțĭ miniștri turcĭ séŭ «*rigialĭ.*» Aceștia fură de opiniune să se raporteze la Constantinopole declarările luĭ En. Văcărescu... Era totŭ ce voia Vizirulŭ: — «Mergĭ, dice el luĭ *Văcărescu, de scrie la boĭerĭ și 'ĭ încredințéză că nu va maĭ fi Mavrogheni Domnŭ!*»

Ca să fie maĭ tare în joculŭ seŭ politicŭ, En. Văcărescu ceru Viziruluĭ să se chiăme lângă dînsulŭ și ceĭ-l-alțĭ boĭerĭ din Arvanitohori și din Adrianopole. Acésta o dobândi lesne și pe dată En. Văcărescu scrise boĭerilorŭ din țéră. Scrisórea luĭ nu o aflămŭ publicată

(1) Tesaurŭ II, pag. 299.

în «*Istoria Impĕrăţilorŭ otomanĭ*», deşi lăsase loc pentru decopiarea eĭ. Ar fi unŭ documentŭ de mare învĕţăminte şi décă s'ar afla copia între hârtiile familieĭ Văcărescu s'ar aduce cu publicarea eĭ deosebită lumină în istoria acestorŭ timpurĭ grele. Póte că ar fi şi de natură a maĭ apĕra şi onórea politică a luĭ En. Văcărescu.

Destulŭ că din acelŭ momentŭ En. Văcărescu este omnipotentŭ pe lângă Vizirŭ şi serbătoritŭ în óstea turcéscă din Giurgiu şi Rusciuc. Vizirulŭ îĭ ordonă «*să fiă nelipsitŭ dela corturile luĭ*» pe tótă ḑiua «făcêndŭ şi *dragomanlic* în Divan în tótă curgerea de vreme ce am fostŭ la ordie într'acéstă campanie» (1).

Din aceste ḑile capulŭ luĭ N. Mavrogheni este otăritŭ peireĭ!

Greculŭ Anastasie (Selim) maĭ dă şi altă explicaţiune la căderea şi perirea luĭ N. Mavrogheni: ura învechită contra unuĭ nepotŭ al sĕŭ, Stefan, dragomanulŭ arsenaluluĭ turcescŭ. Selim arétă, că acestŭ Stefan era omŭ modestŭ şi stăruitorŭ în *slujba* sa, dar nu voĭa să se amestece în intrige..... N. Mavrogheni interpretă acéstă rĕcélă şi indiferenţă tocmaĭ din contra în planurĭ neamice luĭ. «In fine Mavrogheni se otărî să întrebuinţeze puţina stare şi puţinulŭ creditŭ ce-ĭ maĭ rĕmăseseră pentru ca să cumpere disgraţia nepotuluĭ sĕŭ, chĭar şi mórtea aceluia, de-ĭ va fi trebuinţă».

In deşertŭ Selim îĭ arétă că făcea rĕŭ, că luĭ chĭar îşĭ făcea rĕŭ, căcĭ perdea unŭ razimŭ sigurŭ perḑêndŭ pre Stefan, orĭ câtŭ el nu manifestă sgomotos serviciile ce adusese şi maĭ puté aduce unchiuluĭ sĕŭ. Mavrogheni «amărîtŭ de necazurĭ, scrie Selim, ajunsese incapabilŭ de a maĭ judeca cu sânge rece. El semănă ca unŭ omŭ care, urcândŭ o stâncă răpede cu ochiĭ mereŭ aţintiţĭ spre vêrfŭ, merge cu paşĭ fermĭ şi righturĭ, dar la coborîşŭ vĕḑêndŭ prăpastia deschisă sub piciórele séle, îşĭ perde totŭ cumpĕtulŭ şi se aruncă într'ênsa chĭar de frica ce are de a cădé în întru» (2).

Aşĭa fiindŭ acum Mavrogheni, el nu ascultă de sfatulŭ bunŭ al luĭ Selim, şi striga spumegândŭ de mânie: Nu sunt încunjuratŭ decât de *trădătorĭ!* Aţĭ luatŭ cu toţiĭ parte la complotŭ; toţĭ v'aţĭ înţelesŭ ca să-mĭ rĕpuneţĭ vĭaţa!...»

(1) Tesaur II, pag. 299.
(2) Românul din 1861, No. 22, foiletonŭ. Veḑĭ anexa.

Avea dreptate Selim. Décă Stefan nu fusese de mare ajutorŭ luĭ N. Mavrogheni, fu pentru el de peire înlocuirea luĭ Stefan în postulŭ ce avé prin *Hangerliul* «a căruĭ ură contra luĭ Mavrogheni, scrie Selim, nu avé marginĭ!»

LXV.

Hangerliu. Intrigile luĭ. N. Mavrogheni în fața morțiĭ. Uciderea luĭ. Apreciărĭ despre acésta.

Acestŭ Hangerliŭ începu a intriga în contra nenorocituluĭ Principe Mavrogheni. El amintia cum zarafulŭ Petrache îșĭ perduse capulŭ din causa luĭ Mavrogheui și că «Mavrogheni s'ar fi îmbogățitŭ din comorile aceluia» (1). Asemené intrigĭ se întêmplaŭ — prin o coincidență fatală, – tocmaĭ când Mavrogheni perdé bătălia dela Calafat... Atuncĭ Mavrogheni simți — inteligentŭ cum era — că e perdutŭ. Acéstă convingere îl aduse la cea maĭ de pe urmă descurajare și chĭar la esaltare à la Ludovic XI. Selim narézĭ o scenă gróznică de asemenea sureccitare (2). Dar asemené bólă și desperare nu-ĭ întunecă multŭ timpŭ pătrundĕtórea vedere politică. « — Selim, esclamă el — în urma unuĭ paroxismŭ de nervĭ — ora după urmă s'a apropiatŭ pentru mine; așĭ fi nebunŭ de m'așĭ flata că potŭ s'o îndepărtezŭ!...

In tot-d'auna pe N. Mavrogheni 'l-amŭ vĕdutŭ viteazŭ, despre-țuindŭ mórtea și însetatŭ de glorie, de lauda Istorieĭ. Până la ultimulŭ momentŭ atarĭ fură simțirile luĭ. El întrebă pre Selim — credincĭosulŭ și ultimulŭ sĕŭ amicŭ — ce ar fi maĭ cuviinciosŭ pentru gloria luĭ: să se ucidă singurŭ «séŭ să *așteptŭ cu liniște și curagiŭ lovitura fatală ce mi se pregătesce?*».

Selim pledă căldurosŭ contra sinuciderĭĭ. Apoĭ Selim voi să mérgă la Constantinopole să dejóce intrigele luĭ Hangerliu. Nu avu timpŭ. Abia plecatŭ, dela Vidin, dupe o despărțire de Mavrogheni, care merită să fie citită în scrierea luĭ Selim, — și abĭa Mavrogheni să

(1) Romînul, 1861. pag. 81. Vedĭ în anexă scrierea luĭ Selim.

(2) Vedĭ anexa.

mutase de lângă Vidin âmblândŭ rătăcitorŭ din satŭ în satŭ, și iată că la localitatea dișă *Bela* îl întâlni Capigiulŭ trămisŭ de Viziriulŭ «însărcinatŭ de *a-ĭ aduce cununa nemurireĭ*», cum scrie Selim.

Mavrogheni maĭ uză de unŭ mijlocŭ de scăpare, ce-lŭ plănuise de maĭ dinainte: el scóse, de faţă cu Capigiulŭ, unŭ micŭ coranŭ din sînŭ, și se declară partizanŭ al legeĭ luĭ Mohamet...

Dar planulŭ nu-ĭ reuși. Capegiulŭ nu-ĭ dete decât timpulŭ necesarŭ a-șĭ face rugăciunele dupe coranŭ. Ingenunchiândŭ, Mavrovheni exclamă: — Meritamŭ o altă resplătire dela suveranulŭ meŭ. Măcar să maĭ găséscă Sultanulŭ în totŭ imperiulŭ sĕŭ celŭ vastŭ, unŭ singurŭ grecŭ să-ĭ fie credinciosŭ ca mine!...»

După aceste cuvinte îșĭ goli însușĭ cu fermitate capulŭ și lăsă să i se trécă la gâtŭ stréngulŭ fatalŭ!... (1).

Ca să legitimeze fapta ucidereĭ, neamiciĭ luĭ inventaseră minciuna, că la bătălia dela Calafat, Mavrogheni otărîse să fugă la Nemţĭ. L'am vĕdutŭ, de sigurŭ, bătĕndu-se contra Austriacilorŭ cu desperare și căutându'șĭ apoĭ adăpostŭ totŭ pe ţĕrmulŭ turcescŭ. Cine 'l opri de a fugi la Austriacĭ, când acestia eraŭ învingĕtorĭ, décă în adevĕrŭ fusesese înţelesŭ cu eĭ?...

Scirile despre trădarea închipuită a luĭ N. Mavrogheni, încă din 1789 se respândise de Austriacĭ, carĭ nu puteaŭ uĭta cu ce vitejie Domnitorulŭ îĭ ţinuse în respectŭ în Carpaţĭ atâta lungŭ timpŭ. Așia veste duceaŭ jurnalele germane și la Paris, unde *Moniteur Universel* înregistra asemene scorniturĭ (2).

---

(1) Românul, 1861, foiletonulŭ dela pag. 82. Vedĭ anexa.

(2) «La défection de l'hospodar Mavrojeni se confirme par des lettres de Frankfort du 23 Novembre: il est en négociation avec les chefs des armées impériales. Il offre de faire cause commune avec les Autrichiens et les Russes, si les deux cours consentent à lui assurer la souveraineté de la Valachie»,

„Moniteur Universel", No. 106, din 7 Noembre, 1789.

«Les dernières nouvelles de la Valachie annoncent comme *certaine la mort de l'Hospodar Mavrojeni*. Ce prince a été décapité, par ordre du Grand-Visir, dans un bourg, près de Widdin. C'était le seul moyen qu'on eût de s'assurer de sa personne. Le Ministre, dit-on, l'avait mandé pour lui faire quelque reproche, l'hospodar refusa de venir, et le Grand-Visir lui renvoya un capigibachi qui, dans les formes de ce genre de procédure, lui trancha la tête. Cette nouvelle a besoin d'être confirmée».

„Moniteur Universel", No. 311, 22 Oct. 1790.

Eacă în ce modŭ rece și indiferentŭ naréză En. Văcărescu uciderea luĭ N. Mavrogheni:

«Intr'acéstă vreme Mavrogheni aŭ purcesŭ dela Diŭ, ca să vie la ordie, avêndŭ la dênsulŭ vre-o 7—8000 de óste și vre-o 20 de tunurĭ și fiind-că Românii (nu și Văcărescu?) printr'unŭ magzarŭ arĕtaseră tóte faptele séle la Vizirulŭ și Vizirulŭ la Impĕratulŭ, aŭ venitŭ hatișerifŭ și aŭ trămisŭ Vizirulŭ pre unŭ Sultanŭ și pre frate-sĕŭ, care era Capigi-Bașa și Mirahor-Paiasi și întâlnindu-lŭ pe cale viindŭ, într'un satŭ ce se numesce Bela, i-aŭ tăiatŭ capulŭ și l'aŭ adusŭ la ordie și chiămându-mĕ Vizirulŭ pre mine, m'aŭ trimesŭ la Leilec-ceadir cu caftangiulŭ măriei sale *să-ĭ vĕdŭ capulŭ* și întorcêndu-mĕ mi-aŭ poruncitŭ să scriŭ la Bucurescĭ boĭerilorŭ o carte, *ca din porunca Măriei sale*, și să le arĕtŭ, că dreptatea pré puternicului împĕratŭ aflândŭ de faptele luĭ Mavrogheni ce aŭ făcutŭ în țara Românéscă, i-aŭ făcutŭ rĕsplătirea, și după porunca îndată i-amŭ înscințatŭ și s'aŭ bucurat cu toțiĭ»!

Audițĭ! *s'aŭ bucurat cu toțiĭ!* ca și Enache Văcărescu!.... Cu așĭa boĭerime, ce putea face unŭ angerŭ, necumŭ Mavrogheni?

Totŭ maĭ omenosŭ este Dionisie Eclesiarculŭ, care dice: «iar pe Domnulŭ Mavrogheni l'aŭ tăiatŭ Vizirulŭ cu fermanŭ împĕrătescŭ, dar n'a fostŭ fermanŭ făcutŭ cu scirea împĕratuluĭ, ci cu *vicleșugŭ* aŭ pusŭ vizirulŭ pre capichehaiaoa luĭ de aŭ pusŭ pecetea împĕratuluĭ, *avêndŭ vizirulŭ pismă pe el*, încă din când era seraschier la Diŭ, că atuncĭ iĭ porunci a Mavrogheni luĭ să mérgă la óste, să nu stée în cetate...(1)».

Eată cum scrie și Choiseul despre uciderea luĭ Mavrogheni:

«Sa expusŭ astă-dĭ la pórta Seraĭuluĭ capulŭ Principeluĭ Vala-

«La nouvelle de la mort de l'Hospodar de Maurojeni est confirmée; sa tête a été envoyé à Constantinople. Ce malheureux prince avait cru pouvoir se soustraire à ce cruel sort, en embrassant la religion de Mohamet: mais cet expédient ne l'a pas sauvé· Le Grand Seigneur lui a donné pour succeseur de la dignité d'hospodar de la Valachie, le Prince Mauro Cordato. La famille de l'infortuné Maurojeni s'est sauvée à Carlsbourg en Transylvanie, avec une partie de ses trésors».

„Moniteur Universel", No. 312, 23 Oct. 1790.

(1) Tesaur II, pag. 181.

... N. Mavrogheni. Acesta fu victima geloziei ce marele Vizir și cei... își prinseseră contra lui din causa isbândelorŭ lui celorŭ ... silințelorŭ stăruitóre ce pusese pentru causa otomană. ... a obținutŭ ântei dela Sultanulŭ, care stima pre Mavro... să fie esilat. *Resistența* (?) ce puse de a se supune ... marelui Vizirŭ unŭ motivŭ suficientŭ ca să ordone *dela* ... Vizirulŭ a rechiămatŭ trupele ce Mavrogheni co... lipsitŭ așia de oștire, Domnitorulŭ n'a pututŭ evita ... ura contra lui. Oastea pare că fu nemulțămită ... ucidere și nu se póte vedé decât cu durere, că ze... mai statornicŭ și cele mai generóse silințī ale acestui Prin... aŭ fostŭ neconsiderate până la acelŭ punctŭ de a-I ... *trădare* demersurile ce el făcé ca să-I fie rĕsplătite și ... a'și perde viața în modŭ neomenosŭ» (1).

... expose aujourd'hui à la porte du Sérail la tête du Prince de ... Mavrojeni. Il a été victime de la jalousie que le Grand Vizir ... avaient conçue de ses premiers succès et de l'opiniâtreté ... la cause ottomane. Ses ennemis ont obtenu d'abord du Grand ... l'ordre de son exil. La résistance qu'il a apportée à s'y ... au Grand Vizir un motif suffisant pour ordonner de son chef ... Il a fait rappeler les troupes qu'ils commandait; et, aban... propres moyens, il n'a pu éviter le coup que la haine lui a ... paraît avoir été mécontente de cette cruelle exécution, et on ... douleur *que le zèle le plus constant et les efforts les plus ... importuné aient été méconnus au point de lui avoir fait im... démarches qu'il faisait pour en obtenir la récompense, et l'aient ... ignominieusement la vie*».

Signé: *Choiseul-Gouffier.*

...

... spică abatele Becattini mórtea lui N. Mavrogheni în vol. 8. ... Coburg a reclamatŭ la Viziru contra lui N. Ma... in timpŭ de armistițiŭ ... spediva intimazioni a que' ... aver viveri e denari. Stanchi quelli gia del tirannico ... ulteriori avanie, consegnarono in mano del Principe ... comandante dell'Armata Austriaca..... le lettere di ... nuova retribuzione . . . Sdegnato il Maresciallo, che ... nutrisse l'ardimento di chiedere tributti da una pro... in possesso perchè occupata dalle forze Austro-Russe, ... lettere al gran Vizir, per fargli comprendere come ... domandando nell atto medesimo un adequata sa... queste lettere al giovane Sultano, il quale

LXVI.

Negociărĭ de pace la Giurgiu. Văcărescu administră ţéra din tabăra turcéscă. Armistiţiŭ.

Pe când se întêmpla bătaia de la Calafat negoţiaţiunile de pace eraŭ intrate în o fază nouă, chiar la tabera Vizirului, ca o consecinţă a convenţiuneĭ încheiate de Austria cu Prusia la Reichenbach.

Impărătésa Ecaterina vĕḑêndŭ noua faţă ce luaŭ lucrurile, după convenţiunea dela Reichenbach, se grăbise a se împăca cu Regele Suedieĭ, prin condiţiunĭ onorabile pentru ambiĭ suveranĭ, la Varela, în 14 August 1790, cu intervenţiunea Spanieĭ.

Ecaterina II otărî că ea va continua singură resbelulŭ (1).

Muntenia în acestŭ timpŭ era administrată de Divanulŭ mixtŭ de boĭerĭ şi impiegaţĭ Austriacĭ. Maĭ la vale vomŭ studia faptele acesteĭ administraţiunĭ *sui-generis.*

O altă administraţiune ocultă maĭ exista în ţéră în acelaşĭ timpŭ.

Enache Văcărescu, înainte ca şi după uciderea luĭ N. Mavrogheni, este administratorulŭ supremŭ alŭ ţĕreĭ în numele şi din tabăra turcilorŭ, măcar că Pórta după uciderea bravuluĭ Domnŭ, numise îndată în locu-ĭ pe Alexandru Mavrocordat, ḑisŭ şi Delibeĭ. Acesta nu făcu nicĭ un actŭ de domnie, ţéra findŭ în mânile nemţilorŭ, ci stete în tabăra Vizirului (2). Văcărescu însă scrie pentru provisiunĭ, care

in un istante di collera invio al suo ministro il comando di far decapitare l'inquieto Mavrojeni».

Becattini ḑice, că Mavrogheni a fostŭ chiămatŭ la Vizirŭ şi că acolo i se tăiă capulŭ. Selim a fostŭ celŭ maĭ bine informatŭ şi cele scrise de el concordă cu cele scrise de En. Văcărescu, cum vĕḑurămŭ.

Că Austriaciĭ nu fură streinĭ la uciderea luĭ Mavrogheni, cum aŭ fostŭ părtaşĭ la acé a luĭ Gregorie Ghica, nu ne îndoimŭ, căcĭ vitezia cu care Domnitorulŭ le ţinu calea în munţĭ devenise «frica şi *spaĭma* Nemţilorŭ» :

Φρίκην Καὶ θαμ..ος τῆς Γερμανίας .... cum scrie Caminarul Persiani. D. Papadopulo-Calimach însă afirmă că «noulŭ Vizirŭ, **cumpĕratŭ de Austria** decapită mişelesce pe Vodă N. Mavrogheni, fără scirea Sultanuluĭ, la satulŭ Pelina (?) aprópe de Şistovŭ în Iulie, 1790.

Revista pentru Istoriă şi liter. de d. Gr. Tocilescu, 1890, pag. 125.

(1) Salaberry — Histoire de l'Empire Ottoman, vol. 4, pag. 137.

(2) Veḑĭ Fotino, II, pag. 180—181, trad. Sion.

de requisițiunĭ etc.; el e în comunicațiune cu Mitropolitulŭ și cu Episcopiĭ, deși aceste tóte se facŭ în secret de Austriacĭ (1).

La 1 Augustŭ 1790 trecuse urdia turcéscă cu Vizirulŭ la Giurgiŭ (din Rusciuc), însoțită de Văcărescu. La $^{2}/_{21}$ Augustŭ, Turciĭ pregătiaŭ planŭ de bătaie — căcĭ din Prusia Pórta spera ajutor... A doua ḑi la $^{3}/_{15}$ Augustŭ era să plece óstea turcéscă spre Daĭa, ear la $^{8}/_{20}$ «să purcedemŭ noĭ (Văcărescu și boieriĭ) cu Vizirulŭ».

Dar la $^{6}/_{18}$ Augustŭ Văcărescu venindŭ la Giurgiŭ din Rusciuc, vèḑu la cortul luĭ Hagi Eieni Aga Capigi Bașa nisce *Evropeĭ*. Intre eĭ era comitele Lusi. Cu acesta Văcărescu grăi italienesce, căcĭ evită de a vorbi grecesce, ca să nu'l bănuéscă Turciĭ. Lusi era solŭ pentru pace. Primitŭ de Vizirulŭ, fu îmbrăcat cu blană de samurŭ.... (2) Vizirulŭ trămise stafetă la Constantinopole. Resultă unŭ armistițiŭ între Austria și Pórtă, cu începere dela 21 Septembre stilŭ noŭ, până la finea luĭ Maiŭ 1791. Eată în ce modŭ este redactatŭ acestŭ armistițiŭ, după cum îl aflămŭ în Becattini (3):

«Se face de scire la tótă armata de sub ordinele mele și de asemenea la cele-l-alte armate ale Majestățeĭ Séle Apostolice, Regele Ungarieĭ și al Bohemieĭ, cum că primindŭ Pórta otomană condițiunile stipulate între Majestatea Sea și Majestatea Sea Regele Prusieĭ la 27 Iuliŭ trecutŭ. Eŭ Feldmareșalulŭ principe de Coburg am fostŭ autorisatŭ din partea prea grațiosuluĭ nostru suveranŭ, precumŭ de asemené și Marele Vizirŭ Șerif Hasan Pașa a fostŭ autorisatŭ de Sultanu a încheia unŭ armistițiŭ între respectivele două armate, austriacă

(1) «Iar mie-mĭ orîndui (Vizirulŭ) tréba țěreĭ românescĭ ca să se caute de mine tótă»... (Tes. II. pag. 299). Scrisorile mele ce am scrisŭ în județele țěreĭ românescĭ aŭ fost dindestule la induplecarea și credința ce aŭ firesce (?) Româniĭ către pré puternica Pórtă, ca să pornéscă pre locuitoriĭ aĭ tuturor județelorŭ după marginea Dunăreĭ, să care zacherea și să vîndă la serhaturile turcescĭ și să o vîndă la Turcĭ, aflându-se nemțiĭ la Bucurescĭ. In hasulŭ Giurgiuluĭ, 1700 familiĭ veniseră cu carele lorŭ din Ilfov, Vlașca și din Teleormanŭ și hălăduia sub ocrotirea mea... In tótă acéstă curgere de vreme, judecățile și pricinile lorŭ se căutaŭ de mine... Intr'acestŭ chipŭ am otcărmuitŭ trebile țěreĭ cu multă plăcere a stăpinilorŭ până cândŭ s'aŭ făcutŭ armistițiŭ cu Nemțiĭ».

Tesaur II, pag 299 - 300.

(2) En. Văcărescu in Tesaurŭ II, pag. 300.

(3) Vol. 8, pag. 129 - 131.

și turcă, spre a da locŭ la negociațiunile de pace. In consecință, noĭ, comandanțiĭ generalĭ aĭ dișelorŭ armate prin mediațiunea Conteluĭ colonelŭ Luzzi din serviciulŭ M. S. Prusiane, amŭ priimitŭ și semnatŭ reciprocamente următórele articole cu cele maĭ josŭ scrise pacturĭ și condițiunĭ:

1) Din diua subscriereĭ armistițiuluĭ supradisŭ, 21 Septembre curentŭ, va înceta orĭ ce ostilitate atâtŭ pe uscatŭ câtŭ și pe apă între trupele austriace și otomane, carĭ trupe până la subscrierea tratatuluĭ de pace vor rĕmânea în posesiunea provincielorŭ și fortărețelorŭ ce actualmente sunt în puterea lor, și între aceste se vor sili cu tótă stăruința de a evita orĭ ce manifestare de neamiciție, fiă directă fiă indirectă, care ar putea da ocasiune de întórcere, ast-fel că din ambele părțĭ să se observe o perfectă liniște și concordie.

2) In casulŭ când, contra a tótă așteptarea, s'ar comite, după publicarea presentuluĭ armistițiŭ, dintr'o parte séŭ dintr'alta vre o devastare, invasiune, daună, furtŭ, răpire séŭ altă faptă de ostilitate, ambele părțĭ se obligă de a'șĭ da reciprocă deplină satisfacere și despăgubire și să pedepséscă rigurosŭ pre autorĭ, favorisatorĭ și executorĭ.

3) Atâtŭ corpulŭ de armată regescŭ Austriacŭ câtŭ și acelŭ otomanŭ se vorŭ deosebi. Trupele austriace nu vor intra nicĭ în numĕrŭ mare, nicĭ în numĕrŭ micŭ în județele Turnu, Giurgiŭ și Brăila și din contra Marele Vizirŭ nu va ține dincóce de Dunăre dealungulŭ fruntariilorŭ Valachieĭ, ocupată de armata Austro-Rusă altŭ numĕrŭ de soldațĭ, decât necesariulŭ pentru garnisónele dișelorŭ treĭ cetățĭ. Assemenea trupele turcescĭ nu vor trece nicĭ în numĕrŭ mare, nicĭ în numĕrŭ micŭ fruntariile Valachieĭ în districtele cele-l-alte ocupate de Austriacĭ. Navigațiunea Dunăreĭ va fi liberă pentru ambele părțĭ în susŭ și în josŭ de a lungulŭ țĕrmuluĭ respectivŭ ocupatŭ, darŭ fără a se apropia de țĕrmulŭ opusŭ.

4) Loculŭ de destinatŭ pentru congresulŭ de pace se va fixa în țéră cu totulŭ neutră, și se vor lua mĕsurile cele maĭ eficace pentru siguranța luĭ și pentru comoditatea și libertatea miniștrilorŭ carĭ vor avea să asiste la el.

5) Din diua publicăreĭ presentuluĭ armistițiŭ se declară, că rĕ-

mâne deschisă între ambele părţî o reciprocă comunicaţiune precumŭ era şi maî înainte în timpŭ de pace.

6) Fie-care din supuşiî respectivî, care va voi să trécă de pe teritoriulŭ unuia séŭ altuia, va trebui să aibă pasportŭ semnatŭ de comandantulŭ séŭ şi cu acesta va putea âmbla pentru afacerile sale fără nicî o împedicare.

7) Rĕmâne hotărîtŭ şi stabilitŭ că armistiţiulŭ acesta nu va fi parţialŭ ci generalŭ pentru tóte armatele şi pe tóte hotarele M. S. Apostolice, Regeluî Ungarieî şi al Bohemieî, câtŭ şi ale Porţeî otomane, şi va trebui să dureze 9 lunî, adecă până la finea luî Maî 1791».

LXVII.

Turcia faţă cu Rusia în noua campanie 1790. Rĕsboiŭ navalŭ. Totŭ negociărî de pace. Prusia aliata Turcieî. Luarea Benderuluî de Potemkin. Situaţiune grea pentru Potemkin. Turcia exigentă. Rĕsboiulŭ Ruşilorŭ cu Suediî.

Turciî speraŭ că după facerea armistiţiuluî vor putea a'şî duce tóte oştirile contra Muscalilorŭ. Decî Vizirulŭ plecă din Ruşciuc spre Silistria, ca de acolo să facă pregătire contra Ruşilorŭ din Moldova. Flota turcéscă era la gurele Dunăreî (1), pe cândŭ muscaliî se pregătiaŭ să atace Kilia. Prin faptulŭ că Austriaciî nu îngăduiaŭ pre Turcî în favórea armistiţiuluî, să trécă prin Valachia spre Moldova, campania contra ostilorŭ rusescî mergea greŭ. In Septembre Sultanul ceru Austrieî să-î restitue Valachia — deşi pacea cu ea nu era făcută, — măcarŭ pe 6 lunî, ca să pótă conduce prin ea oştire spre Moldova. Supune acéstă *naivă* cerere Choiseul cătră Ministrul séŭ Montmorin (din Versailles) în nota ce'î trămite, din Constantinopole, în 8 Februarie 1790:

»Le Grand Seigneur veut que — sans attendre seulement la signature des préliminaires, sans savoir si l'on pourra convenir des premières bases de la paix, — l'armée autrichienne évacue la Valachie,

(1) Vedî corespondinţa luî Choiseul din 22 August 1790. Hurm. Vol. II, supl. 1, pag. 75.

par ce qu'il en a, dit-il, besoin pour attaquer les Russes en Moldavie, et, dans le cas où l'on ne pourrait convenir de la paix, il rendrait cette province qu'on lui aurait ainsi prêtée pour six mois» (1).

In 22 Septembre Choiseul scrie iarășĭ la Versailles, că Sultanulŭ primindŭ dela Austria refuzŭ la cererea de susŭ. a trămisŭ olac la Viziru ordonându-ĭ să reîncépă rĕsboiulŭ cu Coburg. Norocŭ, ḑice Choiseul, că Vizirulŭ maĭ puținŭ înverșunatŭ partizanŭ al rĕsboiuluĭ decâtŭ Sultanulŭ, apucase a semna convențiunea de armistițiŭ cu *Comitele Lusi*.

Campania cu Muscaliĭ fu anevoiósă pentru Turcĭ în 1790. Pe marea Négră, în 19 Iuliŭ, 36 de vase turcescĭ fură bătute de contra-amiralulŭ rusŭ Uschakow și nu putură scăpa în parte la Sinope, decâtŭ fugindŭ favorisațĭ de întunereculŭ uneĭ nopțĭ. Lupta nu fu decisivă «ma le forze Turche non tornerono a valeggiare per molto tempo» (2).

De altă parte Principele Potemkin «non tralasciava niun preparativo per uscire validamente in campagna coll' armata di terra» (3).

Intre aceste, la Iașĭ, cum vĕḑurămŭ, se afla unia din miniștriĭ Porțeĭ cu scopŭ de a negoția pacea. Ministrulŭ rusŭ Bulgakoff arestatŭ de Turcĭ, fusese liberatŭ cu gândŭ de a facilita negociările. Dar Pórta nu se lăsa de pretențiunile sale, relative la înapoiarea Crimeeĭ de Rușĭ, în situațiunea celŭ puținŭ în care o pusese tratatulŭ dela 1774, și acésta nu puteaŭ admite Muscaliĭ cu nicĭ unŭ prețŭ. Eacă de ce în Martie deja eraŭ rupte negoțiările dela Iașĭ (4). La

(1) Sultanulŭ vrea ca fără a aștepta semnătura preliminărilorŭ, fără a sci décă se va putea ajunge la primele base ale păceĭ — armata austriacă să evacueze Valachia, pentru că, ḑice el, are necesitate de acésta spre a ataca pre Rușĭ în Moldova, și în cas când nu se va putea încheia pacea, el va înapoia acéstă provincie, care i se va împrumuta pe șease lunĭ.

Vol. II, supl. I, Hurm. pag. 76.

(2) Lupta nu fu decisivă dar forțele turcescĭ nu se maĭ încercară la luptă multŭ timpŭ, iar acele rusescĭ se folosiră de acésta pentru a se retrage la Caffa, ca de aci să dea mână de ajutorŭ armateĭ de uscatŭ protegiând'o și procurându'ĭ provisiunĭ și Artilerie.

Becattini VIII, pag. 140.

(3) Ibidem.

(4) Hurm. vol. II, supl. I, pag. 73, Doc. CXXX.

acéstă se deciseră Turciĭ, — cum vĕdurămŭ, — împinşĭ de Regele Prusieĭ (1).

Pe când unŭ corpŭ de oştire, la ordinile luĭ Kaminski, ataca Galaţiĭ şi 'l ardea, Suvaroff l'amŭ vĕdutŭ ajutândŭ pre Coburg în bătăliile dela Focşanĭ şi dela Rômnicŭ (lângă Mărtinescĭ) la 22 Septembre.

Principele Potemkin începu campania cam încetŭ, în Augustŭ 1790, făcu demonstraţiunĭ în jurulŭ Benderuluĭ, luă Akermanul (cetatea Albă). La Bender ajunse Potemkin numaĭ în Octombre. Benderulŭ cădu nu prin luptă şi prin trădarea Paşeĭ. Acesta plăti la Constantinopole cu capulŭ trădarea cetăţeĭ.

Turciĭ, la favórea armistiţuluĭ cu Austria, îndoescŭ silinţele contra oştirilorŭ rusescĭ. Acésta ne esplică afirmaţiunea luĭ Choiseul în nota sa către ministrulŭ Montmorin, din 1 Sept. 1780, că: «La position du Prince Potemkin est cruelle, et le voilà loin de réaliser ses chimieres. Il ne s'agit plus pour lui de régner sur la Moldavie, mais de parvenir à en sortir» (2).

Choiseul afirmă încă că acumŭ Potemkin propuné, prin trămisulŭ sĕŭ Lascaroff, negoţiărĭ de pace şi că Turciĭ refusară: »*Ses avances ont été refusées*». Décă, adăogă Choiseul, Polonii s'ar decide a intra în acţiune şi ar descinde iute dealungulŭ Nistruluĭ, eĭ pe de o parte

(1) Choiseul către Montmorin, despre proiectulŭ de alianţă între Turcia şi Prusia:

«M. Dietz a pris enfin le seul parti qui ne permet plus aucune objection de la part des Turcs, ni aucune résistance de la mienne. Il adopte généralement toutes les conditions exigées par la Porte et il ne manque plus pour la signature du traité que le consentement du G-d Visir, auquel on vient d'expédier un courrier. On ne prévoit pas les motifs qu'il pourrait alléguer pour rejeter une convention entièrement rédigée suivant les désirs de la Porte. En voici les articles tels qu'ils me sont communiqués par l'agent plus fidèle et le mieux instruit qui, pour tout dire, les tient du Ministère lui-même:

Le Roi de Prusse promet de déclarer la guerre le printemps prochain aux deux Cours Impériales et de n'entendre à aucune proposition de paix que de concert avec la Porte. Il s'engage à lui procurer une paix solide, avantageuse et conforme à ses désirs, à lui faire restituer tout ce qu'elle a perdu dans cette guerre, et, de plus, la Crimée, objet qui forme seul un article séparément rédigé dans le termes les plus clairs».

(2) Hurm. II, supl. I, pag. 75.

și pe de alta cei 80.000 de Turcĭ din noŭ expediațĭ contra luĭ Potemkin, ar pune pre Rușĭ în grea situațiune.

Pórta devenia în așia ocurință, și maĭ neînduplecată în cererile séle (1) Pe de altă ea împlé «tutte le corti di Europa di lagnanze sopra la durezza del imperatrice nel ricusare a dessi (Turci) la pace, dal che essi deduceano che si vedea chiaro l'oggetto da essa prefisso di rovesciare il loro impero» (2).

Ecaterina II, cu scopŭ de a potoli réua impresiune făcută în Europa de acusările Turcilorŭ, puse pre Contele de Ostermann să transmite tuturorŭ miniștrilorŭ reședințĭ pe la curțile europene un memoriŭ circularŭ, desmințindŭ vorbele turcescĭ, că Rusia âmblă numaĭ după cucerirĭ teritoriale. Impĕrătésa acusă pre Pórta, ca începătóre rĕsboiuluĭ, apoĭ arétă că ea nu cere spre a face pacea decât:

1. Renoirea simplă a vechilorŭ tratate și a transacțiunilorŭ ulterióre păceĭ de la 1774.

2. Inființarea unuĭ Statŭ independinte din Moldova, Basarabia și Valachia.

---

(1) Choiseul cătră Montmorin, despre greutățile Rușilorŭ și cererile din ce în ce maĭ marĭ ale Turcilorŭ pentru închoiarea păceĭ.

«La position du P-ce Potemkin est cruelle, M. le C-te, et le voilà loin de réaliser ses chimères. Il ne s'agit plus pour lui de régner sur la Moldavie, mais de parvenir à en sortir. C'est en vain qu'il a renvoyé plusieurs fois Lascarof au camp turc pour y entamer à quelque prix que ce fût une négociation. Ses avances ont été repoussées et quatre-vingt mille Turcs marchent en ce moment contre lui. Si les Polonais se décidaient à la guerre et se portaient rapidement le long du Niester, il lui deviendrait au moins très-difficile de regagner Oczakow.

Je crois, M. le C-te, pouvoir assurer que le G-d S-r ne se désistera point de ses prétentions sur la Crimée, et vous pouvez en juger par celles qu'il se dispose à élever dans la rédaction du traité définitif avec la Cour de Vienne. Ce n'est pas assez pour lui, après tant de revers, d'obtenir l'entière restitution de ce qui lui a été enlevé, de se voir rendre Chokzin, toute la Valachie, les deux villes d'Orsova, Fétislam, Belgrade, Semendria, Sabatz, toute la Servie et un tiers de la Bosnie; il prétend encore aujourd'hui annuler toutes les concessions acordées par son prédécesseur à la Cour de Vienne, se reporter à l'époque de la paix de Belgrad».

Vol. II, supl. I.

(2) «tóte curțile Europeĭ de jăluirĭ asupra neînduplecăreĭ Impĕrăteseĭ, care refusă turcilorŭ pacea, din care refusŭ eĭ deducŭ că se vede clarŭ scopulŭ hotărîtŭ alŭ Impĕrăteseĭ de a le ruina imperiulŭ».

Beccattini VIII, pag. 141.

«Considerându-se bine, ḑicea Ecaterina II, intinderea ţěreĭ şi numěrulŭ cetăţilorŭ cucerite de oştirea ruséscă şi pe care voimŭ să le restituimŭ Porţiĭ, cessiunile neînsemnate ce-ĭ ceremŭ sunt de natură de a ne garanta contra a orĭ-ce bănuială de ambiţiune nemĕsurată. Cererea privitóre la independinţa celorŭ treĭ provinciĭ, din orĭ-ce parte s'ar considera, nu póte părĕ decât desinteresată din partea nóstră. Opresiunea şi devastările de totŭ felulŭ, sub care ele gemŭ, reaua administraţiune şi depradările, le facŭ de puţină importanţă chiarŭ şi pentru Pórtă. Primindŭ deci acestŭ punctŭ va perde maĭ puţinŭ de câtŭ va câştiga nimicindŭ orĭ-ce scânteie aprinḑĕtóre de rĕsboiŭ greŭ prin spese şi crudŭ, care atâtŭ de desŭ se întêmplă din causa acestorŭ posesiunĭ» (1).

Asemenea notă a guverneluĭ rusescŭ era din 8 Iunie 1790.

De sigurŭ *moderaţiunea* (?) Ecaterineĭ II venia în mare parte dela situaţiunea Rusieĭ în rĕsboiŭ cu Suedia, cu care închiée pace numaĭ în 14 August 1790 (2), şi dela ameninţările din partea Pru-

(1) «Considerandosi bene, l'estensione del paese ed il numero delle Piazze conquistate dalle armi russe, e che vogliamo restituire alla Porta, le meschine cessioni che le domandiamo sono di tal natura da garantirci da ogni sospetto di smisurata ambizione. La domanda riguardante l'indipendenza delle tre provincie, da qual si voglia parte si consideri, non puo parere se non desinteressata per parte nostra. L'oppresione e le vessazioni di ogni genere sotto di cui gemono, la cattiva amministrazione, e le spoliazione, le rendono di poca importanza alla Porta istessa. Accettando dunque questo puncto, perdera assai meno di quello che non guadagnera a stradicare affatto ogni incentivo di guerre dispendiose e crudelo cagienate con tanta frequenza di que' possedimenti».

Becattini, vol. VIII, pag. 144--148

(2) Victoria oştireĭ rusescĭ din Iulie 1790 asupra Sueḑilorŭ, a fostŭ anunciată în Bucurescĭ de Austriacĭ şi serbată prin Tedeum. Eată publicaţiunea trămisă în 19 Iulie 1790 de Divanŭ către judeţe şi la Aga şi Spătarŭ:

Publicaţiĭ la tóte judeţele i la Aga şi la Spăt. pentru biruinţa Moscalilor cu Sfeţi

«Măria Sa prĕ Inaltulŭ Principe Coburg prin Orderŭ insciinţéză Divanulŭ cum că ĭ-aŭ venitŭ veste dela Iaşĭ, cum că Măria sa Georgis Gheneralŭ-maiorŭ apropiindu-se cu flota muscăléscă de strâmtórea Măriĭ către Viiburg, unde sta tótă flota Sfeţilorŭ cea mare şi cea mică aŭ venitŭ însuşi Craiulŭ Sfeţilorŭ cu flota luĭ cea mică înaintea floteĭ moschiescĭ, şi izbindu-se aŭ ţinutŭ bătaia multă vreme, în cât atâtŭ de multŭ s'aŭ biruitŭ şi s'aŭ bătutŭ flota Sfeţilorŭ, câtŭ aŭ fostŭ

sieĭ. De alt-mintrelea convenia, cum arătarămŭ, Rusieĭ declararea indipendenţeĭ Principatelorŭ, cum ĭ convenise asemenea independenţa Crimeeĭ la 1774....

Inchierea păceĭ de Gustav, regele Suedieĭ, la Varella, cu Ecaterina II, surprinse neplăcutŭ pe Turcia ca şi pe Anglia şi pe Frederic Wilhelm II. Sultanulŭ făcu chĭar imputărĭ representantuluĭ Suedieĭ despre acéstă pace, pe când Suedia se legase către Turcia ca aliată, să continue resboĭulŭ contra Ruşilorŭ (1).

La acusările Divanuluĭ turcescŭ, Suedia respunse cu unŭ memoriŭ circularŭ (2), din 18 Noembre 1790, că Regele Suedieĭ s'a rĕsboitŭ contra Rusieĭ în treĭ campaniĭ, împedicândŭ ast-felŭ forţele navale rusesci de a fi duse din Baltica contra Turcieĭ, în Arhipelag. Suedia, în negociările sale de pace, cu intermediarea Spanieĭ, ceruse Rusieĭ ca să facă pace şi cu Turcia şi să se restitue Crimeea sub vechiĭ sĕĭ Hanĭ. La acéstă cerere Rusia a rĕspunsŭ, că amesteculŭ altorŭ curţĭ şi maĭ alesŭ acé dela Berlin, face imposibilă asemené împăcare şi că de aceea ea, Rusia, însărcinase pre Principele Potenkin să negocieze directŭ cu Pórta, fără nicĭ o intermediaţiune streină. Regele Suedieĭ n'a voitŭ totuşĭ să facă singurŭ pacea, dar în 20 Iulie Rusia a declaratŭ că va restitui Turcieĭ tóte cuceririle făcute dincolo de Nistru, (adecă în Principate) conformŭ trat. dela 1774, şi că cetatea Bender şi altele intermediare vorŭ fi dărîmate. Intre aceste Suedia

---

trebuinţă, a eşi şi flota cea mare vrêndŭ ca să taie drumulŭ Muscalilorŭ, pe care flotă ânsă Ruşiĭ puindu-o âncă înainte aŭ bătut-o maĭ cu asupră şi de totŭ i-aŭ sfărîmatŭ, şi aŭ câscigatŭ Muscaliĭ la acéstă bătălie 7 corăbiĭ marĭ şi treĭ micĭ, iar o corabie mare şi douĕ micĭ şi alte şăicĭ spărgêndu-le s'aŭ prăpăditŭ cu totŭ şi s'aŭ prinsŭ viĭ din Sfeţĭ ca la 6000 de ómenĭ, în scurtŭ tótă flota Sfeţilorŭ, uniĭ s'aŭ stricatŭ de totŭ, alţiĭ s'aŭ prinsŭ, atâtŭ câtŭ nicĭ o corabie n'aŭ pututŭ să scape, şi fórte mulţĭ ómenĭ s'aŭ înecatŭ în apă; s'aŭ luatŭ de Muscalĭ optŭ-sute de tunurĭ, şi însuşĭ Craiulŭ Sfeţilorŭ la bătălie când rĕmăsese numaĭ patru corăbiĭ mutându-se dintr'una în alta, care corăbiĭ iarăşĭ s'aŭ luatŭ de Ruşĭ şi nu se scie Craiulŭ ce s'aŭ făcutŭ; decĭ nu lipsesce Divanulŭ a însciinţa dumnévóstră, ca să puplicuiţĭ în totŭ judeţulŭ ţinutuluĭ acestuia de biruinţa ce s'aŭ făcutŭ. — 1790, Iulie 19.

(1) „Il Divano fu quello, che strepitó altamente, e chiamato il seegretario di legazione Suedeze Signore Aspo gli rimproveró In termiani assai forti diavere il suo Sovrano manifestamente violato ed infranto il Tratatto di alleenza". Becattini tom. VIII, pag. 185.

(2) Vedĭ anexa după Becattini, T. VIII, pag. 186—189.

perdu o bătaie navală și mai vĕḑĕndŭ că Frederic Wilhelm II împinge Pórta la o pace isolată cu Austria, iar că Anglia și Olanda nu dădéŭ banĭ și oștire pentru continuarea rĕsboiuluĭ, ce Suedia nu-lŭ maĭ puté continua, silitŭ fu Gustav regele a face pacea, mulţămindu-se cu declararea Ecaterineĭ II *«che assicurase alla Porta una pace non svantaggiosa»*.

Ce displăcea maĭ multŭ Porţeĭ era că Suedia recunoscuse prin tratatulŭ dela Warela, titlulŭ Impĕrătesei de «Czara della Crimeea e della picola Tartaria, non meno che di Sovrana de' Regni di Cabardinia e Giorgia».

LXVIII.

Congresulŭ dela Sistovŭ.

La Șiștovŭ (1) se adunaseră între aceste, de și totŭ cu tărăgănare și *«non con molta sollecitudine»* representanţiĭ Austrieĭ, în fruntea cărora era baronulŭ de Herbert, fostulŭ internunţiŭ austriacŭ la Constantinopole. Asemené sosiră acolo representantulŭ Prusieĭ, al Anglieĭ și al Olandeĭ, totŭ așia cum aceștia luaseră parte la tractatulŭ din 1698 (Carlovitz). Ungaria pretinse să aibă și ea unŭ representant (trattandosi di dover regolare de' confini spettanti al loro regno» (2). Comitele Esterhasi avu acéstă misiune, la marea satisfacere a Ungurilorŭ, carĭ, spre a mulţămi luĭ Leopold, îl rugară să grăbéscă a face serbarea încoronăreĭ ca rege al Ungarieĭ.

(1) Loculŭ de adunare fu lungŭ timpŭ discutatŭ. Pórta propuse Bucurescii orĭ Șumla, in finea luĭ Septembre 1790 stilŭ vechiŭ. Eată ce se scrie la 8 Octombre 1790 stilŭ noŭ, din Constantinopole:

«Le Congrès se tiendra probablement à Bucarest ou à Chumla, le Grand Seigneur exigeant absolument qu'il se tienne sur son territoire».

. . . .

Du 1-er Octobre. — Le Drogman s'est rendu aujourd'hui che MM. les Ambassadeurs d'Angleterre et de Hollande pour les inviter de la part du Grand Seigneur à se rendre à Bucarest et faire valoir la médiation de leurs cours pour terminer l'ouvrage de la paix entre la Porte et le Roi de Hongrie.

(2) Becattini, vol. VIII, pag. 132.

Din partea Turcieĭ era — scrie En. Văcărescu — «pré slăvitulŭ Reiz Efendi Biri Abdulah și pré învĕțatulŭ Meche Molasin și Ordu-Cadisi, Ismet Bei-Efendi și slăvitulŭ Oruznamegi Efendi Duri Mehemet. Dragomanŭ fu Alexandru Moruzi» (1). Din partea Prusieĭ era Comitele Luchesini.

Spătarul Ion Cantacuzino, personagiŭ importantŭ în timpurile de care ne ocupămŭ, nu atâtŭ prin lucrarea luĭ în țéră, cât prin cunoscințele ce avé cu bărbațiĭ la putere în Rusia și pe aiurea, ne a lăsatŭ în unŭ memoriŭ alŭ sĕŭ, în limba ruséscă, unele informațiunĭ ce n'aflarămŭ nicăiurea, relative la Congresulŭ dela Șiștovŭ. Așia el ne spune, că după cererea luĭ Luchesini, Divanulŭ din Bucurescĭ trămisă pe el, Ion Cantacuzino, ca să arĕte Congresuluĭ și în deosebĭ luĭ Luchesini, dorințele și drepturile țĕreĭ. «Scopulŭ luĭ Luchesini — scrie Ion Cantacuzino — era d'a scuza purtarea Turcilorŭ și de a depărta pre Românĭ din partida Rusieĭ și Austrieĭ, căutândŭ să dovedéscă, că unirea cu aceste puterĭ nu le va fi de nicĭ unŭ folosŭ, de vreme ce cu tóte făgăduelile lor, sórta acestorŭ ambe țĕrĭ nu se va putea hotărî fără cele-l-alte puterĭ ale Europeĭ». La aceste vorbe, Cantacuzino îĭ rĕspunse hotărîtŭ și cu vrednicie: «Cu nedreptŭ, marchise, imputezĭ Românilorŭ necredința către Turcĭ. Țéra Românilorŭ este o țéră liberă, ea îșĭ are drepturile sale; și aceĭ ce vorŭ voi a le desprețui, séŭ a le silui noĭ îĭ vomŭ numi și pe dênșiĭ tiranĭ și îĭ vomŭ urî ca și pe Turcĭ. Aplecarea către Rusia se póte erta privindŭ tractatele dela Kainardgi și conferința dela Aĭluncavac și nicĭ una din puterile Europeĭ n'aŭ făcutŭ până acum pentru țéră aceea ce aŭ făcutŭ Rușiĭ. Nu uita, domnule, că țéra Românéscă în vreme de treĭ vécurĭ s'a luptatŭ cu Turciĭ, pe când Turcia era în temeiulŭ putereĭ séle, și când ea făcea să tremure Europa. Silită de împrejurărĭ fatale, țéra Românéscă trebui în urmă să se plece, să se recunóscă sub protectoratulŭ Turcieĭ, iar nicĭ o dată aĭ fi róbă». Cantacuzino în urmă adăogă: «Pentru ce Prusia în locŭ d'a apĕra interesele Porțiĭ nu ia sub protecția sa țéra Românéscă, care ar fi maĭ mulțămită să fie sub protecțiea eĭ decât sub a unorŭ State vecine tarĭ

(1) Tesaurŭ II, pag. 301.

și puternice, și prin urmare tot-d'auna primejdióse pentru dênsa în rivalitatea lor? Prusiea prin posiția sa geografică nu póte fi primejdiósă pentru țéra Românéscă, dér interesele, maĭ cu sémă cele comerciale le ar fi comune. Ea ar putea vinde Principatuluĭ productele séle manufacturiale, și să priméscă în schimbŭ producte brute. Mê mirŭ cum Mareluĭ Frederic II ĭ-a scăpatŭ acésta din vedere, și iată acum o ocazie care ți se înfățișéză ca să facĭ fericirea Principatuluĭ întemeiatŭ fiindŭ pe interesele Prusieĭ. și eŭ credŭ că în împrejurările de acum, domnia-ta, veĭ putea cu înlesnire să dobândescĭ învoirea și rézĕmulŭ Porțiĭ pentru acésta». Ioan Cantacuzino în urmă, cu curățenia de inimă ce îl caracterisa, făcu cunoscutŭ acestŭ cuvêntŭ Prințuluĭ Potemkin.

«Ministru Olandezŭ, unŭ bĕtrânŭ slabŭ ce ocupa postulŭ de ambasadorŭ la Constantinopol, era maĭ de totŭ uitatŭ de cabinetulŭ sĕŭ. El își arĕta intusiasmulŭ pentru totŭ ce era orientalŭ, iubea pré multŭ portulŭ boierilorŭ și era mândru că vorbesce turcesce. Gelosŭ de influința ce Marchisulŭ Luchesini începuse a dobândi între boierĭ, el începu a-ĭ încredința, că nu trebue să dea nicĭ unŭ credĕmêntŭ acestuĭ ministru, căcĭ el nu are nicĭ o instrucție dela cabinetulŭ sĕŭ, decât numaĭ ca țéra Românéscă să se întórcă Turcilorŭ, fără nicĭ o condiție. Ministrulŭ englezŭ era prea rece cu boieriĭ și întemeia numaĭ vorbele Ministruluĭ olandezŭ. Aceste împrejurărĭ credemŭ că făcură ca relațiile între boerĭ și Ministru prusianŭ să înceteze (1).

Trăgănarea lucrăriĭ Congresuluĭ o esplică Văcărescu prin aceea, că Rușiĭ, avêndŭ succese bellice contra Turcilorŭ, Austria voia să le déе timpŭ să înainteze, ca să-șĭ impună și eĭ condițiunile de pace (2). Maĭ multŭ credemŭ că trăgănarea venĭ de acolo, că Austria spera să dobândéscă la tratatŭ cu atâtŭ maĭ bune condițiunĭ, cu cât Turcia va fi maĭ rĕŭ încolțită de Muscalĭ....

(1) Veḑĭ Magaz. Istor. p. Dacia. T. I. pag. 197.

(2) «Și cu tóte că se începuse Congresulŭ dela Noembrie 1790 și preliminările păceĭ eraŭ hotărîte, vĕḑêndu-se însă biruințele Moscalilorŭ, Nemțiĭ, după datoriă, prelungia pacea, potrivindŭ vremea de a o sĕvĕrși, séŭ de o dată cu Moscaliĭ, séŭ óreșĭ-ce maĭ nainte».
Văcărescu. Tesaur II, pag. 301.

În adevĕrŭ, la începutulŭ luĭ Octombre, armata ruséscă cu Potemkin, ajunsese la Bender și — cum vĕdurămŭ — luă cetatea — fiă și prin cumpĕrarea Pașeĭ ce o apĕra.

Luarea Kilieĭ, totŭ în Octombre, după optŭ dile de bombardare, de leitenant generalulŭ Gudovicĭ, deschise oștireĭ rusescĭ calea spre Tulcea. La 1 Noembre 1790, Rușiĭ intrară în Tulcea (1); de și era apĕrată de 6000 cavalerie turcă, 400 muscalĭ temerarĭ intrară în orașŭ și Turciĭ speriațĭ fugiră (2) fără de a cerca să lupte!

LXIX.

Luarea Ismailuluĭ.

La 12 Noembrie, flotila ruséscă strĕbătu pe Dunăre la Isaccea, luă iar fără luptă și acestŭ orașŭ unde aflară 48 tunurĭ și multe munițiunĭ de rĕsboiŭ și proviziunĭ, ca și la Tulcea.

Dela Isaccea, flotila merse de organisă asediulŭ Ismailuluĭ, din insula Cetal, după ce susținu o harță pe Dunăre cu flotila turcă, care se retrase sub bătaia foculuĭ din Ismail. Pe când la Versailles se credea, că campania anuluĭ 1790 s'a terminatŭ și că Potemkin «va prendre ses quartiers d'hiver à Iassy» (3), ĭată că în nóptea dela $^{10}/_{21}$—$^{11}/_{22}$ orașulŭ Ismail fu luatŭ de Muscalĭ sub Suvaroff: «La prise d'Ismail — dice Langeron — est certainement le plus extraordinaire de tous les événements de guerre arrivés depuis bien des siècles» (4).

Rușiĭ trecură sub ferulŭ spadeĭ 27000 de ostașĭ turcĭ din gar-

---

(1) «Une partie de l'armée russe a passé le Danube et s'est portée à Babadag. Un corps assez nombreux de Tartares qui occupait ce poste s'est promptement replié sur l'armée du Grand Vizir, toujours campé à Chumla. Constantinople, 8 Decembre, 1790»,

(2) Memoriulŭ luĭ Langeron, Hurm., pag. 96.

(3) Hurm Doc. CXLII, tom. II, supl. I, pag. 79.

(4) Hurm, pag. 97. Memoriulŭ Langeron. „Luarea Ismailuluĭ este în adevĕrŭ unulŭ din cele maĭ extraordinare evenimente de resbelŭ întêmplate de maĭ multe secole.“ Amintimŭ că fortificarea Ismailuluĭ de Turcĭ s'a făcutŭ după îndemnulŭ luĭ Moruzi, Domnulu Moldoveĭ.

nizona Ismailuluĭ (1). La Sistov însă congresulŭ, la data acésta «*continue tranquillement ses séances*» (2). La Constantinopole când veni scirea cădereĭ Ismailuluĭ, puținŭ de nu isbucni o revoluțiune.

---

(1) Les détails qui vous seront parvenus directement sur la prise d'Ismail ne sont que trop vrais. Les Russes, irrités d'une horrible perfidie, conseillée par un Prince Tartare, ont emporté la place d'assaut et passé au fil de l'épée 27 mille hommes qui y étaient enfermés. Les chefs n'ont pu parvenir à modérer la fureur du soldat et ont à peine préservé deux ou trois cents hommes de ce massacre général. Le Prince Tartare, frère du Kan, et deux ou trois Pachas ont péri les premiers.

Choiseul către Montmorin, în 22 Ian. 1791, pag. 79, Tom. II, sup. I. Hurm.

Vedĭ Panorama Universal — Hist. de Turquie de Iouanin, pag. 361. Becattini dă și raportulŭ luĭ Suvaroff despre aceste marĭ fapte de arme, în tom. VIII, pag 219:

«Dopo la pace di Kainardgì la Porta si era determinata a fortificarla (Ismail) e renderla un antemurala della Romania per consiglio di Morusi allora Hospodaro di Moldavia, e quelle opere consistenti in una triplice fossa con un grandissimo argine della maggior consistenza fortissimo ed erto con palizzate duplicate erano state construite negli anni 1776 e 1777, sotto la direzione di un Ingegnere nativo di Catalogna il quale trovandosi nel 1771, in Polonia sì era impegnato al servizio di Mustafà III. Aveano costate queste qualche milione di piastre dovute sborsare dai Moldavi e Valacchi, che furono inoltre obbligati a somministrare provvisioni, operaj, e tutti i materiali nella maggiore abbondanza. Il gran Visir, che conosceve l'importanza di questa gran fortezza, e che l'apprezzava come l'unico baluardo degli Stati del suo padrone, distacco dal suo esercito un Seraschiere, due Bassà, tra Principe della deposta famiglia di Crimea, tutto il corpo de suoi Gianizzeri, ascendenti intorno a diecisette mila, e tredici mila Asiatici armati, con precisa istruzione di morir tutti pria che cedere e parlare di rendersi. L'assedio incomincio verso il dì 25 di Novembre, e il bombardamento nel dì 6 Decembre, ma il numeroso presidio che potea dirsi piuttosto un armata, non lasciava avanzare di un passo gli assedianti, che non ascendevano più che a 25 mila uomini. Non era mai forse avvenuto in guerra che un corpo sì poco numeroso ne assediase un altro di 32 mila. Il Principe di Potemkin vedendo, che le operazioni erano per andare in lungo, e temendo la cattiva stagione, e che una gran parte delle sue truppe non restasse consunta dalle vigorose sortite della guarnigione, scrisse risolutamente al Ten. Generale Conte di Suwaroff (che si trovava sulla sponda sinistra del fiume Sireth per tenere a tenore di quanto si é detto, intercetta la comunicazione tra Ibrail, e l'assediata piazza) facendogli sapere, che egli voleva ad ogni costo Ismail nelle mani, e che percio ne affidava l'impresa al suo sperimentato valore. Il prode Uffiziale, di cui abbiamo già enunciate le azioni, e la gloria acquistata unitamente al Principe di Coburgo, nelle due vittorie di Foskani, e di Martinesti, ricevuta appena questa commissione si trasferì a gran passi in faccia ad Ismail con una scorta di circa quaranta Cosachi che gli servivano d. guardia, lasciando al Seret il Genersle Kaminskoi per comandare alle sue gentii

(2) Hurm, Tom. II, supl. I, pag. 79.

LXX.

Administrațiunea țěreĭ sub Nemțĭ.

Pe când Congresulŭ caută la Sistov să ajungă la o pace ce întârḑie iar Muscaliĭ pășescŭ din victorie în victorie la Basarabia și

---

Giunto al campo, venne ricevuto con i maggiori applausi, e visitati i posti comando le disposizioni perchè fosse disposto l'assalto senza perdita di tempo, destinandone la memorabil giornata. Prese tutte le opportune misure, fu diviso tutto l'esercito, rinforzato da varie Pulke di Cosacchi, in sette colonne di due mila cinquecento uomini per cadauna compresi quelli del Generale Ribas, e distribuite vennero agli Uffiziali le respettive inconbenze. Si pose egli alla testa delle due prime colonne e per incoraggire i soldati tenne loro in brevi parole il seguente energico discorso: *Ricordateci amici, che non vi è mai stato assalto per gli eserciti Russi, che non sia loro riuscito. Non vi possono essere per anche sfuggiti dalla memoria quelli di Oczakow, di Kilburn, e di Kilia, in cui avete sempre trionfato. Non ostante le numerose forze degli Ottomanii voi gli avete sempre battuti.* Il rimbombo uniforme delle voci feci comprendere l'universal desiderio di venire alle mane, onde immediatamente comparvero i segnali per avanzarsi ad assalire le combattute mura. I difensori trovavansi già preparati per la resistenza, essendo già stati minacciati di morte se si dimostravano neghittosi e vili, e al contrario allettati colla speranza di doviziosi premi se opponevano una coraggiosa difesa, talchè la loro costanza, ostinazione, e ferocia non poterono esser maggiori. Il Suwaroff prima di eseguire il suo piano avea fatta intimare la resa alla Piazza su della quale aveano i Musulmani tanta fiducia, che le aveano dato il nome di *Hordu Kalessi*, o sia Fortezza dello Stato. *Ajdgj Meemet* Bassà a tre code, che ài comandava colla dignità di Seraschiere, contando sulla validità della città, e sul numero e risoluzione de' Giannizzeri dette una risposta piena di disprezzo. ed aggiunse anche alla fiereza l'insulto. Gli fu soggiunto, che se volea attendere l'estrimità le sue truppe sarebbero passate tutte a fil di spada, e gli fu mantenuta la parola. I Russi cominciarono animosamente l'assalto, la matina del dì 2 Gennaro 1791, secondo il nostro stile, verso le ore sette di Francia, vale a dire cinque ore avanti il mezzo giorno. I Turchi oltre quello di fuori aveano eretto un trincieramento interno guarnito con cinquanta quatro cannoni di bronzo. Le batterie della Flottiglia incominciarono il cannoneggiamento nel giorno precedente, che durò per ventidue ore continue. Dalla parte di terra quattro mila Cosacchi furono le prime a montare le scale. Dalla parte del fiume ne seguirono l'esempio dieci battaglioni, e tre altri mila de' predetti Cosacchi. Ogni colonna fu ricevuta con un fuoco infernale a mitraglia, di rucili, granate, carcasse e altri strumenti di morte, Malgrado questi ostacoli, resto eseguita la scalata, e giunti che furono gli aggressori sul baluardo, attaccarono colla picca e la bajonetta i Turchi armati di lancie, spade e pugnale, e dopo non lunga resistenza ne fecero prigionieri cinque mila. Incalorito sempre più il combattimento, i Giannizzeri battendosi comme disperati, respinsero i Russi per ben cinque volte, e in tal congiuntura

Dobrogia, să aruncămŭ o retrospectivă ochire asupra administrațiunei țěreĭ muntenescĭ sub Coburg.

Deja am menționatŭ, că Principele Coburg mănținuse administrațiunea țěreĭ Muntenescĭ prin Divanŭ, cu adăogire de câțĭ-va representanțĭ austriacĭ. Despre acéstă regulare memoriulŭ rusescŭ alŭ luĭ Ion Cantacuzino scrie, că avu poruncă Coburg din Viena de a *con-*

molti restarono uccisi e non pochi feriti da ambe le parti. Il Generale Suwaroff fermo sempre ed intrepido senza niente alterarsi si occupava ad ispirar coraggio alle milizie, e sostituendo nuovi soldati agli estinti, ordinò un sesto attacco col rinforzo di alcuni Reggimenti di cavalleria. Questo ebbe luogo con tal bravura, buona direzione, e ordine, che fu inutile ogni riparo, e fu superata la breccia fatta già a forza di continuo fuoco. Le colonne Russe entrarono furibonde nella fortezza tagliando a pezzi, chiunque loro si presentava davanti. Più di 26 mila Turchi rimasero trucidati colla più orribile carnificina che forse siasi veduta in questo secolo; il rimanente fino a 42 mila uomini oltre gli abitanti si gettarono in ginocchio chiedendo la vita, il che non dee recar maraviglia, quando si consideri esser la Città di dieci Verste o siano intorno a sette miglia Italiane di circuito. Cinque e più mila Russi perdettero la vita ne' diversi attacchi senza annoverare i feriti, contandosi fra gli estinti molti Uffiziale dello Stato maggiore, e tra secondi il Generale Besborodoko fratello del primo Ministro nel dipartimento degli affari esteri della Corte di Pietroburgo. E' questa la maggior perdita di gente, che essi abbiano fatta in tutto il decorso della presente e forse anche della decorsa guerra, perchè i Turchi discacciati da' baluardi, si barricarono nelle strade, ed ogni edifizio puo dirsi, che sostenesse un particolare assedio, onde vittime furono del lor coraggio tre Generali maggiori, un Brigadiere, sei Colonnelli, più di quaranta tra Tenenti Colonnelli e Maggiori, cento sedici Capitani, e cento ottanta quattro altri Uffiziali subalterni. Il comandante Musulmano, scorgendo i vincitori penetrare per ogni dove, si rinchiuse con una scelta truppa di più di mille uomini, chiamati bravi, entro una Moschea ove si difese fino all' ultimo sangue ricusando di abbassare le armi, fino a tanto che vendette cara la sua vita unitamente a tutti i suoi seguaci. Uno spaventevole saccheggio seguì l' orrendo conflitto, e non terminò se non passati due giorni, avendo guadagnato i vincitori un bottino considerabilissimo. Furono ritrovati tante ne due argini, che nelle opere, e sulle batterie erette alle sponde del Danubio dugento e sessantacinque cannoni, trenta mortari, quattromila porzioni di polvere da cannone, sedici stendardi, ventotto bandiere, e infinite provvisioni da bocca. I prigonieri ascesero a sedici mila cinquecento, compresi gli Ebrei, ma tre mila in circa ne morirono in pochi giorni, mille distribuironsi tra gli Uffiziali, e il rimanente fu spedito a Nikolaw sul fiume Volga. Oltre al Seraschiere *Aydes Meemeth* perirono nella strage quattro Bassà a due code, e sei sultani Tartari avanzo dell' infelice famiglia de' Gueray proveniente dal famoso Gengiskan, che ne tempi delle Crociate avea soggiogata quasi tutta l'Asia. Tutti gli Ingegneri esteri vale vale a dire, Prussiani, Francesi, e Inglesi che si trovarono in Ismail perirono nell' assedio, e il sanguinoso macello fu tale, che fecero rosseggiare le acque del fiume in molta distanza della Piazza. Siccome nel tempo dell' attacco la flottiglia Russa combatteva con ugual valore contra la squadra leggiera Ottomana, che si trovava in un braccio del Danubio

serva întru tóte legile țěreĭ. Imperatorele Iosif numi însă directŭ pre Ión Cantacuzino *Spătarŭ* și pre Scalat Câmpineanu *Agă*, ca pre unii ce-ĭ cunoscea, de când fugiseră la Sibiŭ abandonândŭ pre Mavrogheni. Ceĭ-l-alțĭ membri aĭ Divanuluĭ, după memoriulŭ luĭ Ion Cantacuzino, fură: Președinte Principele Coburg, Vice-președinte General Entenberg, secretarŭ și translatorŭ Hofrath Markelius, Mitropolitulŭ Cosma, Filaret Episcopulŭ de Rômnic, Episcopulŭ de Buzěŭ Dositeiŭ, marele Banŭ D. Ghica, marele Vistierŭ Scarlat Cornescu, marele Vornicŭ Radu Slătineanu, marele Logofětŭ Radu Golescu, Ión Damali, Const. Drăgănescu, Vistierulŭ Mateĭ Fălcoyanu.

---

in soccorso degli assedianti, con una piogia incessante di palle incendiarie, e infuocate getto a fondo una gran porzione de' bastimenti Turchi, e astrinse il rimanente a rendersi con tutte le munizioni e cannoni. Tra gli Uffiziali trovati a bordo vi erano non pochi Svedesi e delle altre surriferite nazioni, che tosto colla morte ricevettero il giusto castigo di avere impugnate le armi in favore de' Maomettani contro i Cristiani loro fratelli. Non si sa comprendere come a fronte di tanti infelici esempj si trovi tra gli Europei chi osi passare in servizio de' Turchi, giacchè l'esperienza ha fatto vedere, che l'esser guidati i Musulmani indisciplinati e inesperti nella tattica da Uffiziali Cristiani ben poche volte è servito a far conseguir ad essi delle vittorie. Il Duca di Lorena, e il Principe Eugenio ne aveano sacrificati al loro giusto sdegno quanti ne aveano potuti aver nelle mani

Fu detto, che il Principe de Potemkin avesse prescritto che non si desse quartiere ad alcuno in questo memorabile assalto, non in vista dell' insolita ostinata resistenză, ma per aver saputo, che a Costantinopoli erano stati poc' anzi a sangue freddo trucidati tutti i prigionieri presi ultimamente dagli Algerini sopra la piccola squadra del Lambro Cazioni nell' Arcipelago contro ogni costume e diritto della guerra. L'Harem o sia il Serraglio delle vaghe donzelle, e degli Eunuchi del Seraschiere, procuro salvarsi alla meglio su' navigli appostati sotto il medesimo, ma caddero tutte in mano de Cosacchi Zaporowiensi, che erano smontati da cavallo per sostenere i loro compagni destinati a salir le scale. Il *Cadì*, e il *Capigì Bachi*, il figlio medesimo del già Kan di Crimea *Kerim Gueray*, il figlio del Seraschiere, il Bassà di Kilia, e molti altri Uffiziali e Ministri Ottomanni di primo grado si gettarono prostesi a terra avanti il vittorioso Generale Suwaroff, che pieno di modestia avea scritto al Principe di Potemkin per avvisarlo dell'ottenuta conquista in questi termini: *Le mura, e gli abitanti d'Ismail sono sottomessi a piedi di S. M. Imperiale. L' assalto è stato micidiale, ed io ho l'onore di farvi i miei complimenti per sì grande acquisto. Il Gen. Ribas ha presi a' nemici cento sedici bastimenti. Tutti i soldati si sono arricchiti. Noi siamo i padroni di tutta la spiaggia dritta del Danubio, e di togliere al gran Visir i modi di trar le sussistenza durante l'inverno. Ne' bastimenti Turchi incenerili dal General Ribas vi erano quattrocento sessanta cannoni de' quali cento e ventiquattro sono stati presi, e trecento quaranta colati a fondo del fiume*».

Becattini, Storia rag., t. VIII, pag. 212—220.

Negreşitŭ că în Divanŭ esercită o deosebită influinţă *Spătarulŭ* Ion Cantacuzino şi cu *Aga* Câmpineanu, ca ceĭ carĭ fuseseră directŭ dela Viena recomandaţĭ luĭ Coburg.

Acestŭ Divanŭ va fi nu maĭ pucinŭ în secrete legăturĭ cu Enake Văcărescu din Giurgiu, din tabĕra turcéscă şi după pacea dela Şiştov va primi îndată modificărĭ în sensulŭ vederilorŭ luĭ Enache Vacărescu.

Este loculŭ să înregistrămŭ aci, ceea ce Ion Cantacuzino *Spătarulŭ* ne spune despre modulŭ curiosŭ cum Divanulŭ prestă luĭ Coburg jurămăntulŭ de credinţă.

Coburg ceru asemené jurămĕntŭ după unŭ formularŭ scrisŭ în limba germană şi românéscă. Acestŭ formularŭ coprindé, că nemţiĭ mântuindŭ ţéra de robia Turcilorŭ, numaĭ prin puterea armelorŭ, Româniĭ jură pentru dênşiĭ şi pentru urmaşiĭ lor, credinţă şi supunere Austrieĭ, **„ca uniĭ ce aŭ fostŭ o dată tributarĭ Regilorŭ Ungarieĭ“.** Spătarulŭ Ion Cantacuzino şi boieriĭ ne găsindŭ cu cale a recunósce prin jurămĕntŭ acéstă aserţiune a Austriacilorŭ, eată cum I. Cantacuzino isbuti a face ca ţéra să nu jure pe *formularulŭ* întocmitŭ de Coburg: «Sciindŭ că prin împotrivire n'ar câştiga nimica, hotărĭ (I. Cantacuzino) c'ar fi maĭ bine a înşela pre Nemţĭ. Nedescoperindu-se Divanuluĭ, el merse numaĭ la Mitropolitulŭ şi-ĭ ḑise să numéscă o comisie secretă, care să cerceteze jurămĕntulŭ propusŭ». Se întocmi comisiunea din Episcopulŭ Filaret, Cornescu şi Ion Cantacuzino. Des de diminéţă se adunară aceştia, în ḑiua când la ora 12 boieriĭ avé să depună jurămĕntulŭ la Mitropolie. Cantacuzino ḑise colegilorŭ sĕĭ: «Nemţiĭ sunt prevĕḑĕtorĭ, noĭ însă le vomŭ dovedi că suntem maĭ isteţĭ decât dênşiĭ, când e vorba de fericirea patrieĭ nóstre; să aruncămŭ dér jurămĕntulŭ românescŭ scrisŭ de dênşiĭ şi să scriem altulŭ întemeiatŭ pe celŭ maĭ mare folosŭ alŭ ţĕreĭ. Noĭ îl vomŭ da apoĭ Mitropolituluĭ ca să-lŭ scóţă din sînŭ în minutulŭ ce va trebui a jura. Nemţiĭ nu vorŭ pricepe nimicŭ; translatorulŭ Markelius să fiă înconjuratŭ de boierĭ, carĭ să-l caute a-l distra şi să facă sgomot multŭ în câtŭ el să nu auḑă articolele jurămĕntuluĭ» (1).

Naivŭ mijlocŭ de a elude proiectele Austriacilorŭ asupra ţĕreĭ!

(1) Apud. Balusm. Magazinŭ Istoricŭ pentru Dacia, t. I, pag. 194—195.

Totușĭ istoriculŭ caută să ţină sémă boĭerilorŭ și în deosebĭ Spătaruluĭ Cantacuzino și pentru intenţiune.

Din fericire joculŭ politiceĭ Prusieĭ, al Anglieĭ și alte împrejurărĭ apĕrară la Șiștov ţéra în modŭ maĭ eficace de incorporare la Austria decât *intenţia* boerimeĭ la prestarea jurămêntuluĭ.

Déca faţă cu Austria Divanulŭ se pórtă destulŭ de românesce, reacţiunea boerésca contra regimuluĭ ce l'amŭ puté numi *democraticŭ*, al luĭ Mavrogheni, fu estremă. Oameniĭ luĭ Mavrogheni fură persecutaţĭ și ţĕraniĭ nu maĭ puţinŭ . . . Par-că boieri voiaŭ să'șĭ rĕsbune asupra lorŭ, de puţina considerare în care Mavrogheni îĭ avusese pre eĭ boeriĭ. Insășĭ Austria era în mirare vĕḑêndŭ pre boerime cum îșĭ apĕra privileghiele fără nicĭ o consideraţiune pentru îngenuchiarea de tot a contribuabililorŭ ţĕranĭ. In Moldova Coburgŭ totŭ isbuti să facă pre boeriĭ din judeţele ocupate de óstea austriacă, să ié și eĭ parte la nevoile rĕsboĭuluĭ, contribuindŭ ca și ţĕraniĭ cu care, proviant etc. Coburg cercă să dobândéscă acestașĭ lucru și dela Divanulŭ Muntenescŭ. Dar eată ce rĕspunsŭ energic cât și reacţionarŭ, și dușmănescŭ pentru ţĕranĭ, dă Divanulŭ la cererea luĭ Coburg:

Cătră Prinţip. dela Divanŭ

«Am primitŭ cu plecăcĭune vredniculŭ de închinăcĭune pré luminatulŭ ordĕrulŭ Inălţimeĭ, Tale prin care ni se poruncesce cum că, fiind-că ţĕraniĭ ceĭ-l-alţĭ tragŭ tóte greutăţile oștirilorŭ, să facemŭ porunca Divanuluĭ cătră d-luĭ vel Vistierŭ ca să dea și *scutelnicĭĭ boerilorŭ tuturorŭ* câte unŭ carŭ de fênŭ și câte unŭ carŭ de lemne cu cuvêntŭ că scutelniciĭ aŭ fostŭ pună acum nesupàraţĭ de nimicŭ. Acéstă poruncă după cum și cele-l-alte am fi vrutŭ să o sĕvîrșimŭ cu osîrdie, când nu am fi avutŭ datorie să arĕtămŭ cătră Măria Ta aceea ce aduce prihană la oblăduirea Inălţimeĭ Tale, ce aĭ asupra ţĕriĭ, împotriva bunelorŭ făgăduelĭ ale Mărieĭ Tale și ale Inălţimeĭ Sale Feldmarechalul Lasi, tipăritŭ, și împotriva firesceĭ și obicĭnuiteĭ milostirĭ ale pré puterniculuĭ Impĕratŭ și Craĭulŭ, spre a se păzi privileghiurile. Tótă lumea scie că la fitesce ţéră *o parte care se numescŭ boĭerĭ némurĭ, aŭ privileghiurĭ* **cu care se deosibescŭ dintre ţĕranĭ,** ce nu aŭ, și aceste privileghiurĭ, razimă la hierbinţéla ce aŭ și la ostenelile ce facŭ cu sângele lor aceștia, ca să păzéscă forma oblăduireĭ. De a avea *boeriĭ scutelnicĭ razimă la unŭ maĭ mare, maĭ vechiŭ privileghiŭ, care-lŭ dobândise din slujbele și din vitejia lor, adică ceĭ vechĭ Domnĭ întru resplătirea vre-uneĭ marĭ slujbe ce aŭ sĕvîrșitŭ cătră dênșiĭ și cătră patrie, le-aŭ hărăzitŭ sate întregĭ* **robĭ**, *carĭ se* **numea veciniĭ și rumânĭ**; *ceĭ după urmă Domnĭ, cu gândŭ tirănescŭ vrêndŭ să surpe némulŭ boĭerescŭ* 'ĭ-aŭ lipsitŭ de acestŭ mare privileghiŭ, și pentru ca să-ĭ mângâe óreșĭ-cum, în locŭ de câte 500 și de câte 1000 și maĭ multŭ, care avea

mulți, le-aŭ datŭ maĭ ântêiŭ câte 200, 300 ómenĭ din birnicĭ și celor-l-alțĭ după analogie maĭ câte puținŭ, ca să le slujéscă la viĭ, la morĭ, la adusŭ de lemne, la bucate, întocmaĭ ca să împlinéscă cu slujba lor loculŭ robilorŭ, ce îĭ luase și-ĭ făcuse birnicĭ: care acestŭ privileghiŭ 'l-amŭ avutŭ tot-d'auna deplinŭ, maĭ vîrtosŭ în vremea resmeriței ceĭ-l-alte, amŭ avutŭ și celŭ din urmă privileghiŭ, spre a avea scutelnicĭ, și amŭ dobânditŭ și celŭ d'ântêiŭ privileghiŭ spre a avea *salgvardie (?) osebitŭ sate* întregĭ precumŭ avemŭ la acésta și dovedĭ în scrisŭ. După încheerea păciĭ dela *Cainargi*, cu tóte că era *în tractatŭ să avemŭ tóte privighiurile, dar Domniĭ ĭarășĭ după tirănésca rîvnă care avea, ne-aŭ stricatŭ privileghiulŭ de o sumă mare de ómenĭ a nedajnicelorŭ sate; cu tóte acestea ne-aŭ lăsatŭ cel-altŭ privileghiŭ, adecă a avea scutelnicĭ și poslușnicĭ, până la Domnia luĭ Mavrogheni Vodă;* acesta ĭarășĭ a păzitŭ după vederea obiceĭuluĭ vechiŭ, și aŭ datŭ scutelnicĭ cu pecetluiturĭ i poslușnicĭ, dar după ce s'aŭ deschisŭ rĕsboiulŭ, fără de a ni-ĭ strica de totŭ, lăsândŭ numaĭ numele lor 'ĭ-aŭ pusŭ de aŭ datŭ zacherele, fênŭ, care și orĭ-ce da și birniciĭ, până într'atâtŭ, câtŭ s'aŭ prăpăditŭ vitele și tóte ale lor, de nu putea să ne fie de nicĭ o trebuință, séŭ folosŭ întru nimicŭ; acum după buna venire a creștinescilorŭ împĕrătescĭ oștirĭ, după ce aŭ rĕmasŭ dela visterie a fi nesupĕrațĭ și nu s'aŭ pus la zacherele și la altele, nu potŭ a ne fi ĭarășĭ de nicĭ unŭ folosŭ, séŭ de vre-o trebuință întru nimicŭ, maĭ vîrtosŭ de se întêmplă a avea cineva vite și care, căcĭ *ispravniciĭ fără de porunca Visterieĭ îĭ ia în slujba oștirilorŭ, ĭar acolo pe unde se află pâlcurile îĭ ĭaŭ însușĭ ostașiĭ* cu totulŭ și îĭ metachirisescŭ în slujbele séle fără de a nu-ĭ slăbi nimicŭ, și neadevĕrată și nedréptă este acéstă arĕtare, ce s'aŭ făcutŭ către Inălțimea Ta, cum că scutelniciĭ aŭ fostŭ nesupĕrațĭ până acum și nu aŭ datŭ nimicŭ, căcĭ întru nimicŭ osebițĭ de ceĭ-l-alțĭ n'aŭ fostŭ, ci și fênurĭ, care și vite li s'aŭ luatŭ, încă maĭ cu asupra lor decât celor-l-alțĭ, ponosluindu-se și pismuindu-se că aŭ nume de scutelnicĭ boerescĭ, și sunt acum chĭar în slujbele ostașilorŭ eĭ și carele și vitele lor. Decĭ ca să dăm *porunca Divanuluĭ către d-luĭ vel visterŭ spre a pune pe scutelnicĭ a da câte unŭ carŭ de fênŭ și câte unŭ carŭ de lemne, acésta este tocmaĭ a se strica privileghiulŭ boierilorŭ; și totŭ acésta este care aduce mare prihană la Inălțimea Ta, cum că s'aŭ stricatŭ privileghiurile țĕriĭ, care lucru datoria și adevĕrulŭ ne silesce a arĕta Măriei Téle, în vreme ce noĭ avemŭ nădejde să ceremŭ dela Inălțimea Ta* **ca să ne înoescĭ celŭ maĭ vechiŭ privileghiŭ, spre a ne da sate întregĭ precum am avut dela ceĭ vechĭ Domnĭ,** și o aveam în vremea rĕsmeriței ceĭ-l-alte și totŭ o dată nădăjduiamŭ să ne întăréscă Inălțimea Măriei Téle și celŭ de al duoilea privileghiŭ, spre a nu se supĕra scutelniciĭ și poslușnicĭ de către ispravnicĭ și de către pâlcurile ostăsescĭ. Dreptŭ aceea, cu plecăcĭune rugăm pe Inălțimea Ta, pentru amêndouĕ ca să cunóscemŭ și noĭ cum că am vĕḑutŭ *slobodenie cu bună-venirea și înfățișarea împĕrătescilorŭ oștirĭ, și cum că nu maĭ suntem supușĭ sub jugulŭ varvarilorŭ, care eram în vremea Gospodarilorŭ, de a face orĭ-ce vrea și orĭ-ce li se părea după fandasiile și relele lor socotințe, spre interesulŭ lor, și punem înaintea Măriei Téle suma scutelnicilorŭ și a salgvardiilorŭ ce aveam în vremea resmeriței ceĭ-l-alte, și sumele ce am avutŭ* în vremea păciĭ, cum și suma ce se numesce că 'ĭ avemŭ acum, ca să veḑĭ Măria Ta nedreptatea nóstră când vom perde și aceste puține ce ne-aŭ rĕmasŭ într'acéstă vreme» (1).

(1) Cod. No. XVIII, fila 348.

Acestŭ documentŭ iscălitŭ de toţĭ boĭeriĭ Divanuluĭ negreşitŭ va intrista pe toţĭ aceĭ, carĭ s'aŭ deprinsŭ cu procedeulŭ istoricŭ adoptatŭ până astădĭ, de a pune tóte relele pe vina Domnitorilorŭ, nu numaĭ fanarioţĭ ci şi naţionalĭ, şi de a atribui totŭ binele la clasa boĭerĕscă. Vadă-se o dată maĭ multŭ cum acéstă boĭerime, tocmaĭ în momentulŭ când în Francia se punea capătŭ privilegiurilorŭ boĭerescĭ şi alăturea cu Ardélulŭ, unde Horia şi aĭ sĕĭ ceruseră, expunêndu-şĭ capulŭ, dreptate pentru ţĕrănime, vadă-se, dicemŭ, cum că n'a învĕţatŭ nimicŭ, şi cere intórcerea la timpurile iobăgieĭ, desfiinţate de Mavrocordat.

Eată şi altŭ Documentŭ de valórea aceluĭ de susŭ:

Către Prinţip, în privinţa carelorŭ ce aŭ pusŭ să dea boeriĭ la óste.

«Am priimitŭ cu plecăcĭune vrednicŭ de închinăcĭune pré luminatulŭ order a Inălţimeĭ Téle, prin care ne arĕţĭ Măria Ta, că în anulŭ trecutŭ arĕtândŭ Inălţimea Ta *boerilorŭ Moldoveĭ cum că ca să nu se supere numaĭ ţĕraniĭ, să ajute şi D-lorŭ la care de óste şi cunoscând'o D-lorŭ că este spre folosŭ, acéstă arĕtare aŭ dat de bună-voĭa D-lor* 230 care pentru slujba campanieĭ şi cum că, după pilda Moldovenilorŭ, trebue şi noĭ de bună-voĭa nóstră să dămŭ 600 care câte cu 4 boĭ şi câte cu un omŭ şi osibitŭ 200 de cărăuşĭ, ca o maĭ mare ce este ţara românéscă decâtŭ judeţele Moldoveĭ. Pré Inălţate Dómne, adevĕratŭ nicĭ o dată *nu primimŭ a fi maĭ josŭ decâtŭ Moldoveniĭ la osirdea slujbeĭ* către oştirile împĕrătescĭ precum nicĭ suntemŭ maĭ jos *la hierbinţeala căznireĭ din mânile turcescĭ prin înaltele breşurĭ ale creştineştilorŭ împĕrătescĭ oştirĭ.* Numaĭ ne rugămŭ să primească înălţimea Mărieĭ Téle a lua séma, că *Moldova n'a avutŭ nicĭ o asemănare cu ţéra Românéscă, nicĭ în vremea păciĭ, ca uniĭ ce aŭ avutŭ Domnĭ creştinĭ şi cât era prin putinţă maĭ micşora şi impuţina tirania turcilorŭ, ĭar noĭ am avutŭ Domnŭ pe Mavrogheni-Vodá, carele unŭ anŭ şi jumătate maĭ naintea resmeriţeĭ deschisese rĕsmeriţe către bisericescile tagme, cătrŭ boerĭ şi cătrŭ ţăranĭ (?) şi iĭ muncea, iĭ tiranisea, cum nicĭ în vremea resmeriţiĭ; căcĭ rĕsmeriţa s'aŭ deschis la 5 ale luneĭ luĭ August şi la Aprilie în prelungire de şase, şapte lunĭ tómna şi ĭarna s'a mântuit de către turcĭ Moldova, până a nu simţi închĕerarea resmeriţeĭ; noĭ am avutŭ cum dicemŭ şi pe Mavrogheni Domnŭ şi o sută miĭ de turcĭ încă alţĭ anĭ duoĭ şi jumătate după deschiderea resmeriţiĭ în care vreme numitul Domnŭ despre o parte* şi turciĭ despre altă parte, aŭ prăpăditŭ cu totulŭ ţéra şi adevĕratŭ aŭ pătimitŭ multŭ ţĕraniĭ, *dér ochiĭ isgonitorilorŭ şi tiranilorŭ noştri aŭ fost cu maĭ multă rĕutate asupra bisericescĕĭ tagme şi asupra boerilorŭ* (1), asupra

(1) Aşa dar mărturisescŭ înşişĭ boĭeriĭ, că pentru ţĕranĭ Mavrogheni era bunŭ. Maĭ la vale boĭeriĭ credŭ a-şĭ justifica refuzulŭ de a da şi eĭ care, pe cuvêntulŭ că s'aŭ luatŭ tóte carele din judeţulŭ Vlasceĭ. Dar de ce daŭ eĭ ca exemplu unŭ judeţŭ în care Turciĭ eraŭ în putere, la Giurgiŭ, şi din care Văcărescu adunase şi el care şi proviantŭ pentru Giurgiu? De sigurŭ ţéra era îngenunchiată de resbelŭ peste totŭ, dar ceĭ maĭ săraciţĭ eraŭ óre boĭeriĭ, ceĭ maĭ mulţĭ fugarĭ peste otare?

[illegible] Mariei Tele [illegible] Mariei Tele [illegible] Mariei Tele [illegible]

[illegible] a Divanului [illegible] că [illegible] să plătéscă o sumă [illegible] Eată [illegible] docu-[illegible]

[illegible]

[illegible] zaharele [illegible] de a'şi [illegible] a se [illegible] dar soco-[illegible] care [illegible] zaharaua [illegible] tal. [illegible] banii ce s'au [illegible] dela [illegible] se orîndui

1 Cod. No. XVIII. f. 349—35[illegible]

a se face care, care socotimŭ că indestulŭ va fi chiria, și nicĭ o impotrivire séŭ discolie se va găsi; ci luândŭ porunca, numaĭ decât să căutațĭ să facețĭ aceste care, să fiă care bune, țépene, ca să pótă lua povară de 30 sacĭ cu ovĕsŭ, și de treĭ burie cu făină, însă să fiă carele cu câte optŭ caĭ și duoĭ cărăușĭ, și făcĕndu-se carele pe deplinŭ, cu tóte ale lor, după cum vĭ se scrie, să le dațĭ în mâna Mumbașiruluĭ și la mâna unuĭ armașŭ, séŭ slujitorŭ, ca să le ducă dreptŭ la Focșanĭ, și de acolo aŭ să-șĭ iae chiria lor pe o jumĕtate de lună dela boerulŭ celŭ orînduitŭ, și viindŭ cu povara aicĭ la Bucurescĭ, ișĭ va lua și cea-l-altă chirie pe jumĕtate de lună, dér până la sfîrșitulŭ acesteĭ lunĭ negreșitŭ să se afle tóte carele duse la Focșanĭ; socotiți-vĕ dér, că nu putețĭ găsi nicĭ o pricină, séŭ împotrivire, să ḑicețĭ că nu sunt care, pentru că noĭ vedemŭ aicĭ tot-d'auna viindŭ care cu caĭ cu buțĭ cu vinŭ și cu altele: nu potŭ să găséscă pricină și să ḑică că âmblă în angarele, pentru că indestulată chirie li se dă pe o lună și scapă și de angara, și este dela Dumneḑeŭ și vară vreme bună, și fără nicĭ o cheltuĭală ișĭ hrănescŭ caiĭ. socotiți-vĕ câtă trébă delicată este, care este în grabă să se aducă acéstă zaherea, ca să nu se intêmple lipsă la ordie; să nu cum-va să urmațĭ cu amelie, séŭ cu vre-o nebăgare de sémă la acéstă poruncă, pentru că nu va ajunge cu pedépsă de a scăpa, ci să scițĭ că vețĭ cădea în primejdie de viață, și să avemŭ rĕspunsŭ» (1). 1790, Maiŭ 25.

(1) Cod. No. XVIII, fila 161.

«Porunca ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ reportuluĭ comisieĭ visterieĭ pentru cisla némurilorŭ, de baniĭ ce s'aŭ pusŭ a da pentru carele de căratulŭ zahareleĭ, care cislă poruncesce Divanulŭ să se facă după puterea fiesce-căruĭa, și să o dée la d-luĭ vel spăt. ca după aceea să facă tacsilu banilorŭ». 1790, Iunie 13.

Enteberg, gheneral-feld-marschal-leitenant, *Rômnic Filaret*, *Dimitrie Ghica Banŭ*, *Radu Slătineanu*, *Marchelie*.

Dămŭ aci și două alte acte relative la carele de transportŭ ale oștireĭ, unulŭ din 23 Ianuarie 1790 și alŭ duoilea din 16 Februarie 1790:

Dela Divanulŭ Principatuluĭ țĕreĭ Românescĭ către d-luĭ vel Vist.

«Măria Sa pré Inălțatulŭ Principe, prin luminatulŭ orderŭ dela Februarie 2. ale acestuĭ următorŭ anŭ, poruncesce la Divanŭ, cum că carele cu transporturile ostășescĭ, din pricină că nu sunt sub povață ostășéscă, nu numaĭ carele se strică, ci și ómeniĭ dela care se năpustescŭ și fugŭ din lipsa hraniĭ, unde n'aŭ purtare de grijă să se căpuĭască de Vist. și poruncesce Măria Sa, ca Divanulŭ să dée în grabă poruncă, să se facă cislă pe tóte județele, de optŭ sute de care, și până la ḑi ântêiŭ de Martie să fie tóte aceste care strînse la unŭ locŭ, ca să se pótă da la magasie spre a se aduce transporturile maĭ în grabă; să nu aĭbă locuitoriĭ maĭ multŭ supĕrare, ci să aĭbă fiesce-carele vreme să se apuce de lucru pămêntuluĭ, și să-șĭ caute de muncă spre rodirea pămĕntuluĭ. Decĭ Divanulŭ nu lipsesce a scrie și a face dumitale cunoscutŭ porunca acésta, ca îndată după primirea acestuĭ pitacŭ, numaĭ decât să se facă de către Domnia Ta cisla acestor 800 care pe fiesce-care județŭ, după starea lor, și cum maĭ fără zăbavă să se pornéscă cu unŭ césŭ maĭ nainte poruncĭ către ispravniciĭ din tóte județele ca în ḑina soroculuĭ să fiă tóte carele gata, veĭ socoti însușĭ Domnia Ta, câtŭ este

In privința acestorŭ 200 care, esistă nizamulŭ intocmitŭ de Divanŭ și orânduirea la «*epistasia*» carelorŭ a Divanistului biv vel Vist. Manolache Grădișteanu (1).

de scurtă vremea sorocului, la care se cer aceste care; de aceea dér dicemŭ, că trebue ca și poruncile să se facă cu străjnicie, și cu mare grabă să se pornéscă spre a nu se zăbovi nici lucrarea ispravnicilorŭ județului pentru săvârșirea poruncei acestia». 1790, Ianuarie 23.

Cod. No. XVIII, fila 8–9.

Alta. «După insciințarea vistierului Drăghiceanu Greceanu, pentru carele ce sunt orînduite, că nu se potŭ găsi precum se cer, s'a făcutŭ rĕspunsŭ la d-luĭ vel vistierŭ, că de nu se potŭ găsi carele gata cu fierŭ se facă orînduială și din cele ne legate cu fierŭ, numaĭ să fiă țepene și sănĕtóse, fiindŭ-că se cerŭ cu grabă». 1790, Februarie 16.

Cod. No. XVIII, fila 29.

(1) *Cartea ce s'a datŭ d-luĭ Vist. Grădișteanu pentru epistasia carelorŭ.*
Dela Divanulŭ Principatuluĭ țĕriĭ Românesci, cătră d-luĭ biv vel Vist. Manolache Grădișteanu Divanistulŭ.

«Pentru două sute care mocănescĭ ce s'aŭ rânduitŭ a se face dintr'aceste 12 județe pentru căratulŭ a patru-ḑecĭ de miĭ sacĭ cu ovĕsŭ și două miĭ butóe cu făină dela Focșanĭ până în Bucurescĭ, cu plată de chirie pe lună câte talerĭ 60 unŭ carŭ, Divanulŭ a găsitŭ cu cale pentru buna săvĕrșirea acesteĭ trebĭ, a primi d-ta asupră-țĭ atâtŭ epistasia carelorŭ ce aŭ venitŭ până acum și vorŭ veni și de acumŭ înainte, spre a le primi cu zaptŭ dumnéta, câtŭ și a socoteleĭ banilorŭ de plata chirii acestorŭ care prin mâinele dumitale, cum și purtarea de grijă și silința până în sfârșitŭ a căratuluĭ acesteĭ zaharele din Focșanĭ până aicĭ cu orânduitele care și cu ómeniĭ ceĭ trebuincioșĭ ce se vorŭ rândui lângă dumnéta.

1. După primirea acestia, maĭ ântĕiŭ să cere d-le dela comisia Visterieĭ suma orânduelei carelorŭ la care județe anume sunt orânduite, și câte cât dela fie-care județŭ, și care județe sunt poruncite de a trămite carele dreptŭ la Focșanĭ și cu ce mijlocŭ, și care județe sunt poruncite de a veni dreptŭ aicĭ la Bucurescĭ? ca de aicĭ să se trămită dreptŭ la Focșanĭ să încarce numita zaharea, din care avemŭ raportulŭ dela comisia vistieriĭ, că aŭ și venitŭ, spre a avea dumnéta scire de unde să aștepțĭ orânduitele care ce sunt pentru tréba acésta.

2. Pentru ajutorulŭ dumitale 'țĭ orânduesce Divanulŭ și pe. . . . . . . ca să-lŭ metahirisescĭ la tréba acésta a carelorŭ după buna socotélă a dumitale și el să aĭbă a urma după porunca și povățuirea dumitale, fiindŭ cu léfă ce are orânduită pe lună tal. . . . Așișderea să cerĭ dumnéta dela comisia Visterieĭ patru din boerinașĭ, carĭ sunt orânduițĭ cu léfă dela cămara Crăiască a sluji la intêmplătórele trebĭ de acestea, cărora li se va face și dela Divanŭ ajutorŭ, carĭ să'ĭ orânduescĭ dumnéta unulŭ peste câte 50 care, carele acelŭ boerinașĭ are a merge de împreună cu carele la Focșanĭ, trimițĕndu-le dumnéta dreptŭ la Pitarŭ

Și pre când boeriĭ refusă să contribuĭască la greutățile țěreĭ, ca și țěraniĭ, fiind-că eĭ sunt boerĭ, eĭ cerŭ «*Prințipuluĭ*» austriacŭ adăogire de veniturĭ prin următorulŭ raportŭ:

Respunsŭ alŭ Divanuluĭ către Prințipŭ, pentru slujbele boeresci asupra Divanuluĭ.

Rezimându-ne la bunătatea Inălțimeĭ Téle, indrăsnimŭ a ruga pe Inălțimea Ta pentru venitulŭ luĭ vel cămărașŭ, vel căminarŭ, vorniculuĭ Curțiĭ, al luĭ vtori armașŭ, al luĭ vtori spătarŭ, al luĭ vel cupar, al luĭ icĭ cĭohodarŭ, ca să le dă-

---

Asanache Robescu, ce este orânduitŭ acolo la Focșanĭ pentru încărcatulŭ acestiĭ zaharele, ca să le incarce cu zaharea, și ĭarășĭ de împreună cu carele încărcate cu zaharea să vie la drumŭ până aicĭ, și până se va descărca zahareaua aicĭ în Bucurescĭ, ca ĭarășĭ printr'ênsulŭ să se descarce la magazia proviantuluĭ, și să iae adeverință dela magazierŭ pe câte burie cu făină, orĭ sacĭ cu ovĕsŭ aŭ făcutŭ teslimŭ și în câte cară, care adeverințe să le strângĭ în mânile dumitale ca să-țĭ daĭ séma.

3. Acestorŭ care aŭ să se încépă plata chiriilorŭ din ḑiua ce se vorŭ încărca cu zaherea din Focșanĭ, cărora să le socotescĭ dumnéta chiria pe lună câte talerĭ 60 precum s'aŭ tocmitŭ, dreptŭ aceea să te ajungĭ dumnéta cu numitulŭ Pitarŭ Asanache Robescu dela Focșanĭ, ca să te însciințeze pentru fiesce-care cărăușŭ, câtŭ și în ce ḑi aŭ încărcatŭ și aŭ plecatŭ din Focșanĭ dândŭ numitulŭ orânduitŭ fiesce-căruia cărăușŭ cfitanță la mână cu arĕtare anume: cutare din cutare județŭ, din cutare satŭ, din cutare cétă, a încărcatŭ în cutare ḑi atâția sacĭ, séŭ atâtea burie, sub purtarea de grijă cutăruĭa boerinașŭ, precum și d-luĭ asemené iĭ veĭ da scire când trimițĭ de aicĭ carele, cu cine anume din postelnicei le trimițĭ prin fóe, și când s'aŭ pornitŭ de aicĭ.

4. Fiindŭ că la orînduĭala de suma acestorŭ două sute care, a socotitŭ Divanulŭ și povare ceea ce póte încărca fiesce-care carŭ dintr'acea sumă de zaharea, cu mĕsură și pe puterea dobitócelorŭ. De aceea der dumnéta să povățuescĭ și să poruncescĭ orânduiților ce merg cu aceste care, a griji ca fiesce-care chirigiŭ să fie datorŭ a încărca într'unŭ carŭ câte 30 sacĭ, ca să pótă încărca în fiesce-care carŭ și câte două butóĭe cu făină, pentru care să nu-ĭ îngăduĭască a face zăbavă la călĕtorie ămblândŭ încetŭ, cu gândŭ de a le trece luna numaĭ cu unŭ căratŭ séŭ două, spre a lua plata de 60 de leĭ, ci să ămble cu silință ca fie ce carŭ să care într'o lună măcarŭ de treĭ orĭ câte atâta povară.

5. Baniĭ pentru chiria acestorŭ care sunt rânduițĭ a se da dela pré sfinția sa părintele Mitropolitŭ, pe mŏnăstirĭ, i preoțiĭ, i de sfinția sa părintele Buzĕŭ, i dela comisia Visterieĭ ce vinŭ de pe la județe și dela d-luĭ vel Spătarŭ, carĭ implinesce după cisla ce aŭ făcutŭ Divanulŭ prin catastihŭ anume pe Bucurescĭ, ci dér dumnéta să cerĭ dela d-lor cu cartea acésta a Divanuluĭ baniĭ ce va fi trebuință să daĭ acumŭ la pornitulŭ carelorŭ, cum și maĭ pe urmă la pornirea fieș-căreĭ cete, unde veĭ da dumnéta adeverință de baniĭ ce primescĭ, ĭar dumnéta dândŭ chirigiilorŭ pe mâna fie-căruĭa, să iaĭ dela mâinele lor cfitanță cu numele, porecla, satŭ și județŭ, a cărora plată de chirie este alŭ socoti dumnéta, precum

ruïască Inălțimea Măriei Téle la Divanŭ, fiindŭ-că acestŭ felŭ de veniturĭ era tot-d'auna câştigurĭ boerescĭ, şi nicĭ o dată nu intra la veniturile Domnilorŭ, şi fiindŭ-că fiesce țéră are veniturile eĭ în parte ale séle; cu acéstă bunătate a Măriei Téle, Divanulŭ va puté lucra fapta bună la scăpătațĭ, vrednicĭ de ajutorŭ, la îngropărĭ, la vĕduve şi la alte locurĭ cuviinciόse ca acestea; suma este pré mică, ïar mângâerea va fi pré mare. Şi tóte acestea facerĭ de bine se vorŭ adăoga la bunătățile Măriei Téle»(1). 1790, Ghenarie 21.

Ne existândŭ Domnŭ, nu eraŭ numițĭ slujbaşiĭ: vel cămăraşŭ, vel căminarŭ, vorniculŭ Curțeĭ, armaşulŭ al 2-lea, al 2-lea spătarŭ, vel cuparulŭ, icĭciohodarulŭ.... Boeriĭ rĕmaşĭ din Divanŭ vor să cumuleze veniturile acestorŭ oficiĭ....

O slujbă a Curțeĭ, dispărută sub regimulŭ Austriacŭ, a fostŭ şi *vel cafegiulŭ*. Avaetulŭ acesteĭ slujbe era dela *cafenele*. Abuzivŭ acestŭ venitŭ, 10 talerĭ de cafenea, în 1789—90, îl percepu pentru sine vel aga. Divanulŭ otăresce în 21 Octombre, 1790, ca venitulŭ să se percépă în folosulŭ cutieĭ milelorŭ, afară de talerĭ 10 pe lună, carĭ se

---

ḑicemŭ dumitale maĭ susŭ, din ḑiua ce încarcă zahareaua dela Focşanĭ şi plécă la Bucurescĭ şi de aicea înainte de rândŭ pe câtă vreme vorŭ face mergêndŭ şi viindŭ până la sfârşitulŭ căratuluĭ a tóteĭ sumeĭ de numita zaharea are a le âmbla chiria acésta şi acum îndată să pornescĭ dumnéta fără zăbavă o cétă ce va fi gata carele în Bucurescĭ, ca să plece la Focşanĭ, fiindŭ-că strigă şi se jăluescŭ cărăuşiĭ cum că şedŭ de-şĭ perdŭ vremea, cărora să le daĭ dumnéta acum înainte banĭ pe câte o jumĕtate de lună, ca să aïbă de chĭeltuïală.

6. Sevêrşindu-se căratulŭ de tótă suma acesteĭ zaharele şi făcêndu-le teslimŭ la magasia proviantuluĭ, să aïbĭ dumnéta să-țĭ daĭ séma la Divanŭ pentru isprăvirea trebiĭ, ca cu cfitanțele magasieruluĭ de teslimatulŭ acestorŭ patruḑecĭ de miĭ de sacĭ cu ovĕsŭ, şi două miĭ butóĭe cu făină, cu care împreună să arĕțĭ dumnéta Divanuluĭ şi socotéla banilorŭ prin catastih anume iscălitŭ câțĭ banĭ aĭ primitŭ dela d-luĭ vel Spătarŭ, câțĭ aĭ plătitŭ la căratulŭ acesteĭ zaharele cu cfitanțele chirigiilorŭ deosebitŭ ale fie-căruïa, arĕtândŭ şi adeverințele Pitaruluĭ Asanache, cu ḑiua ce aŭ încărcatŭ fie-care din Focşanĭ şi cu vremea de când şi până când a âmblatŭ acéstă chirie, şi în câte rândurĭ aŭ făcutŭ povară, şi câtă chirie a luatŭ fie-care, aşteptândŭ dumnéta porunca Divanuluĭ pentru sloboḑenia carelorŭ; decĭ pentru urmare spre sevêrşirea acesteĭ trebĭ poțĭ dumnéta a te ajunge şi cu comisia visterieĭ, şi cu ispravniciĭ județelorŭ, unde sunt orânduite aceste care, precum şi dela Divanŭ se va da dumitale oreşĭ ce ajutorŭ şi poruncĭ veĭ avea trebuință, şi adesé să raportuescĭ dumnéta Divanuluĭ de urmarea trebiĭ aceştia, puindŭ silințele dumitale pentru săvêrşirea fără de zăbavă». 1790, Iunie 14.

Cod. XVIII, fila 205.

(1) Cod. XVIII, fila 344.

vorŭ da ca léfă vătafuluĭ de coșarĭ, organisatŭ în interesulŭ buneĭ grije de incendiŭ (1).

Luĭ vel aga Scarlat Câmpineanu, i se dă însă îndată o compensare pentru acestŭ avaetŭ ce i se luâ. Se vede că aga Câmpineanu reclamase că i s'a scăḑutŭ venitulŭ. Decĭ Divanulŭ rênduesce la Noembre 1790, o cercetare: care anume fost-aŭ avaeturile *ab antiquo* ale ageĭ?

Dela Divanulŭ ţĕriĭ Românescĭ, cătră d-luĭ Stólnicu Dumitrache i cătră d-luĭ Stolnicu Niculescu.

«Pentru avaeturile agieĭ dela vătăjiile rufeturilorŭ din Bucurescĭ, fiindŭ că s'aŭ hotărîtŭ dela Divanŭ, că acele avaeturĭ pe câtŭ era în vremea Domniisale Alexandru Vodă Ipsilant, i a domniisale Mihaiŭ Vodă Șuţul, și a Domnieĭ séle Mihaiŭ Vodă Caragea să se dée la dumnéluĭ *vel aga Scarlat Câmpineanu*, Divanulŭ orânduesce pe dumnévóstră amêndouĭ, ca nisce practicoșĭ și cu sciinţe de aceste, ca împreunându-vĕ la unŭ locŭ, unde aducêndŭ și pe vătașiĭ rufeturilorŭ. atâtŭ ceĭ ce sunt acum, câtŭ și ceĭ ce aŭ fostŭ, bĕtrânĭ maĭ de înainte, și pliroforisindu-vĕ dreptu întru adevĕrŭ atâtŭ din cercetarea acestora, câtŭ și din alte doveḑĭ, câtŭ era obiceĭulŭ de se da în vremile a treĭ Domniĭ, după acelŭ obiceiŭ urmându-se și acum să aĭbă a se da avaetulŭ d-luĭ vel aga, care avaetŭ împlinindu-lŭ dumnéta Stolnice Costandine Nicolescule, după porunca ce aĭ, să-lŭ facĭ teslimŭ la d-luĭ vel aga și să raportuescĭ Divanuluĭ». 1790, Noemvre 15.

Enteberg, feldmarschal-leitnant, ot *Rômnic Filaret, Dumitrache Banŭ, Ioan Logof. Costandin Știrbeiŭ.*

---

(1) *Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă cătră boeriĭ epitropĭ.*

«Dela cafenele din Bucurescĭ obiceiŭ era de se lua de cătră vel cafegiŭ pe tótă luna avaetŭ care era venitŭ al sĕŭ, fără de a nu avea a face nicĭ zapciĭ târguluĭ, nicĭ altŭ nimenea la acelŭ avaetŭ; acum fiindŭ că vel cafegiŭ lipsesce și fiindŭ-că s'aŭ adeveritŭ Divanulŭ cum că pe tótă luna plătescŭ la agie tótă cafeneaua câte talerĭ ḑece, fără de a nu fi avutŭ *agia acestŭ obiceiŭ;* Divanulŭ a găsitŭ cu cale, ca acestŭ avaetŭ, câte talerĭ ḑece pe tótă luna de tótă cafenéua, să se facă venitŭ la *cutia milosteniceĭ* de obște, din care să se plătéscă *vătafuluĭ de coșarĭ*, care slujesce ĭarășĭ pe tótă obștea, léfa luĭ câte ḑece talerĭ pe lună, ĭar ceĭ-l-alţĭ banĭ să se cheltuĭască cu scirea Divanuluĭ la milosteniĭ de săracĭ și văduve care este folosŭ sufletescŭ de obște. Decĭ poruncesce Divanulŭ d-vóstră ca să luaţĭ în scrisŭ câte cafenele sunt în tótă poliţia Bucurescilor, și de tótă cafenéua să aveţĭ a lua câte talerĭ ḑece pe lună, care să-ĭ strîngeţĭ la cutie, din care dândŭ pe tótă luna vătafuluĭ de coșarĭ câte talerĭ ḑece, pentru ceĭ-l-alţĭ să aveţĭ a vĕ da socotéla. trecêndŭ și acestŭ avaetŭ alŭ cafenelilorŭ între cele-l-alte veniturĭ ale cutieĭ». 1790, Octombre 21.

Dumitrache Banŭ, Ioan Damaris, Matheiŭ Fălcoianu.

Cod. No. XVIII, fila 285.

Boierii âncă cerŭ regimuluĭ Austriacŭ ca să li se dée și sare gratis din ocnele țěreĭ:

Către Prințipŭ pentru obiceĭulŭ ce aŭ avutŭ boeriĭ de a li se da sare.

«Cu plecăcĭune însciințămŭ Inălțimeĭ Téle, că din sarea ce ĭasă din ocnele acesteĭ țěrĭ, am avutŭ totŭ-d'auna orînduĭală la toțĭ Domniĭ dupe vremĭ, de se da la boerĭ pământenĭ cum și la jupânesele věduve, sarea cea trebuincĭósă pentru casele nóstre fiesce-căruĭa după trebuința stăriĭ séle, care acestŭ obiceiŭ s'a păzitŭ și se da de către cămărașĭ în toțĭ aniĭ și când era ocnele věndute și când era în credință; pentru care rugămŭ pe Inălțimea Ta să bine-voescĭ a porunci la d-luĭ epistatulŭ ocnelorŭ ca să nu fim isterisițĭ de acestŭ obiceiŭ din mataculŭ pămêntuluĭ nostru, să ne împărtășimŭ pentru trebuința caselorŭ nóstre cu acéstă orînduĭală de sare după obiceĭulŭ ce l-am avutŭ din vechime» (1). 1790, Ghen. 26.

Iată și douě pitacurĭ pentru aprovisionarea cu sare a oștireĭ austriace:

«Către Căminariŭ Hagi Moscu. După însciințarea Vistieruluĭ Ghiurghiu, că este trebuință de sare la lagărŭ în județulŭ Ialomița, pentru vânḑare aŭ îndestulare, i se poruncesce a griji de acésta și dela Ocnele ce vor cădea maĭ aprópe să trimiță sare cu îndestulare la lagărŭ, ca să cumpere sare ostașiĭ, și de n'are mijlocŭ de cară să scrie Vist. . . . ., ca orĭ din carele lagăruluĭ, séŭ din județŭ să trimită să o încarce».

«După orderulŭ pré Inaltuluĭ Prințipŭ s'a făcutŭ poruncă la Căminariŭ Hagi Moscu, epistatulŭ Ocnelorŭ, ca să scótă sare din destulŭ, și Ocna Slăniculŭ ce până acum era închisă să se dée întru ajutorulŭ celor-l-alte spre a se scóte sare de ajunsŭ, adecă 200 séŭ 300 de cântare, și să nu se facă vre-o risipă din folosulŭ cămăriĭ împěrătescĭ, ĭar cheltuĭala ce-ĭ face-o la trebuința acestuĭ lucru, să se dea din baniĭ venituluĭ alŭ Ocnelorŭ și alŭ vămiĭ». 1790, 5 Iulie.

Și o dată porniţĭ în acéstă dicecțiune, de ce să nu céră boeriĭ Divaniștĭ și alte privilegiĭ? In interesulŭ aprovizionăreĭ oștirilorŭ se opresce vînḑarea în țéră și exportulŭ vitelorŭ de tótă specia. De grabă boerilorŭ le vine în minte, să céră administrațiuneĭ austriace scutirea boerilorŭ de așĭa proibițiune. Țěranulŭ, omulŭ din prostime nu va cumpěra, séŭ vinde o vită, măcar orĭ ce nevoĭe arŭ avea . . . Boerulŭ însă, va puté face acésta, de asemené mŏnăstirile și preoțiĭ . .

(1) Cod. XVIII, fila 346—347.

In actulŭ acesta ce dămŭ în notă aci, maĭ este amestecată și altă disposițiune, ĭar ca escepțiune, pentru boerĭ. «Ceĭ ce se întêmplă în vinovățiĭ și greșelĭ» urméză a se pedepsi cu bătaie...... «Dar fiindŭ-că între ceĭ-l-alțĭ proștĭ potŭ să cadă la vre-o vină și vre-uniĭ din ceĭ de cinste, carĭ nu se cuvine a se pedepsi cu bătaĭe, Divanulŭ a socotitŭ că aceĭa să se osîndéscă cu strafŭ, după mĕsura vineĭ luĭ, care acestŭ strafŭ s'a făcutŭ venitŭ la cutia milostenieĭ» (1).

---

(1) **Eată acestŭ actŭ:**

Publicațiĭ la 12 județe, și una la Caminaru Moscu pentru vite a fi opriți lŏcuitoriĭ să vîndă și negustoriĭ să cumpere.

«Măria Sa pré Inălțatulŭ Prințip, poruncesce prin luminatŭ orderulŭ Inălțimeĭ Séle, ca nimené din lŏcuitorĭ să nu aĭbe voĭe a vinde vite, căcĭ cu acésta să pricinuesce mare stingherélă la trebuinciŏse care și vite de slujbă, și cum că acéstă voĭe este să o aĭbă numaĭ partea boeréscă și bisericéscă, care nu daŭ care la trebuința oștirilorŭ, a-șĭ vinde vitele lor ce vorŭ avea de prisosŭ, și cum că pentru ca să fie îndestulare în țéră, atâtŭ pentru hrana oștirilorŭ, câtŭ și pentru trebuința țĕriĭ, poruncesce Inălțimea Sa, ca dela ḑi ântêiŭ a luniĭ viitóre, după carindariŭ noŭ, să fie opritŭ a nu maĭ trece de aicĭ, nicĭ la Ardeal. nicĭ la Banat niscareva vite: boĭ, vacĭ, oĭ, séŭ capre. Decĭ după înaltŭ orderulŭ Inălțimeĭ Séle, vĕ poruncesce Divanulŭ să fițĭ următorĭ și după ce vețĭ publicui acéstă poruncă atâtŭ la toțĭ lŏcuitoriĭ și negustoriĭ de vite i la vameșiĭ têrgurilorŭ, câtŭ maĭ vêrtosŭ la vătașiĭ plaĭurilorŭ, să avețĭ apoĭ purtare de grijă, ca nimené să nu cuteze printr'ascunsŭ a face vênḑare, căcĭ și celŭ ce va vinde se va osândi și celŭ ce va cumpĕra va păgubi și va lua și pedépsă, cum și pentru de a trece vite de aicĭ din țéră cu totulŭ să fie oprițĭ. Pe lângă acésta vĕ maĭ însciințămŭ, că la .... ale luneĭ aceștia s'aŭ trimisŭ d-vóstră publicațiĭ pentru ceĭ ce se întêmplă în vinovățiĭ și greșelĭ de a nu se globi cu dare de banĭ, dér fiindŭ-că între ceĭ-l-alțĭ proștĭ potŭ să cadă la vre-o vină și vre uniĭ din ceĭ de cinste, care nu se cuvine a se pedepsi cu bătaĭe, Divanulŭ a socotitŭ ca numaĭ aceĭ să se osândéscă cu strafŭ după mĕsura vineĭ luĭ, care acelŭ strafŭ s'a făcutŭ venitŭ la cutia milostenieĭ de oște, ci dér așĭa să urmațĭ și să avețĭ a însciința Divanuluĭ pentru uniĭ ca aceĭ vina luĭ și starea și părlegiulŭ întru care se află, dreptŭ într'adevĕrŭ, după care să socotițĭ câtŭ este cu cale a da după vinovăția luĭ, care să-ĭ și împlinițĭ și să-ĭ trimetețĭ dreptŭ la Divanŭ, cu însciințare în scrisŭ, ca să se dée la cutia de milostenie fără de a nu se face alte urmărĭ în potrivă, séŭ a se mistui acestŭ venitŭ alŭ cutieĭ. Vețĭ sci că acum într'acestŭ cĭasŭ veni alŭ duoilea orderŭ alŭ Inaltuluĭ Prințipŭ prin care întăresce fórte strașnisŭ porunca oprireĭ a vînḑĕreĭ vitelorŭ cu hotărîre de a nu avé nimenea voĭe să cumpere vite dela lŏcuitorĭ, căcĭ de se va face împotrivă avețĭ a cădé în mare osîndă de pedépsă, ĭar orĭ negustorĭ, séŭ liferanțĭ, adică cumpărătoriĭ împĕrătescĭ de se va întêmpla a âmbla să cumpere, *să aĭbă voĭe numaĭ dela mŏnăstirĭ boerescĭ, popĭ ce vorŭ fi avêndŭ de prisosŭ* și de vînḑarea cărora li se vorŭ da pășușurile cele cuviinciŏse fără de plată; așișderea întăresce Inălțimea Sa

Sub totŭ regimulŭ austriacŭ, noĭ n'amŭ aflatŭ renoire de privilegiĭ pe la mŏnăstirĭ. Posedĕmŭ unŭ singurŭ actŭ din 19 Aprilie 1790, în favórea mŏnăstireĭ Radu-Vodă. Se scutescŭ de beilicurĭ lemnariĭ și zidariĭ, carĭ lucră la mŏnăstire:

«S'a făcutŭ pitacŭ cu poruncă cătră dumnéluĭ vel spătarŭ i vel aga, după jalba luĭ David, epitropulŭ mŏnăstiriĭ Raduluĭ Vodă, a nu se supĕra cherestelele și alte trebuințe de lucru mŏnăstiriĭ, care le va avea tocmite a se lua la beilicurĭ, cum și pentru lemnariĭ i zidariĭ ce se însemnară maĭ josŭ, să nu se supere la fie ce beilicŭ, fără de numaĭ când va fi o trebuință grabnică, să iconomiséscă a nu rĕmânea nicĭ lucru mŏnăstiriĭ josŭ cum și pe lemnarĭ să-ĭ supue după așeḑemêntŭ a lucra, ca să nu găséscă pricină cu beilicurile și să facă alte meșteșugurĭ și înșelăcĭunĭ mŏnăstiriĭ» (1). 1790, Aprilie 19.

Lemnariĭ: Manole Grecu, Oprea, Manea, Sima, Stoica, Petre, Ștefan, Gheorghe, Ioan, Stoica, Marin.

Zidariĭ: Dumitru Tipografu, Ioan, Dinu, Dumitru, Gheorghe, Paraschiva, Nicola, Sandul, Ioan, Petre, Neacșul.

Din causă că toțĭ lemnariĭ, dulgheriĭ, se requisiționaseră la lucrulŭ podurilorŭ pe căile de comunicațiune, era fórte greŭ a se afla meșteșugarĭ de aceștia în Bucurescĭ (2).

Amŭ ḑisŭ că scutirĭ deosebite, orĭ reînoirĭ de milĭ la mŏnăstirĭ nu aŭ făcutŭ regimulŭ Austriacŭ. Adevĕratŭ că în 23 Ianuarie 1790: «S'aŭ făcutŭ Pitacŭ la pré sfinția sa părintele Mitropolitŭ, a da de scire tuturorŭ egumenilorŭ și epitropilorŭ mŏnăstirilorŭ, spre a-ș

---

oprirea treceriĭ, ḑicêndŭ că póte să se întêmple cu nume de lucrurĭ câștigate în rĕsboiŭ, a se trece în țĕrile acelea cu liniscire caĭ, boĭ, vacĭ, oĭ și capre de aicĭ din țéră și totŭ cu acéstă numire să se pricinuiască și paguba cămăreĭ de a nu plăti nicĭ vamă, de aceea dér cu totulŭ sunt oprite a nu eși din țéră acestŭ felŭ de vite, atâta numaĭ caiĭ ceĭ ce vorŭ fi de prețŭ peste 30 galbenĭ și cu adevĕrŭ că sunt câștigațĭ la rĕsboiŭ, aceĭa să fie slobodŭ a-ĭ trece, ci dér să întărițĭ strajnicŭ paza acésta, maĭ vêrtosŭ vătașiĭ de plaĭurĭ». 1790, Maiŭ 20.

(1) Cod. XVIII, fila 106.

(2) «După raportulŭ dumnéluĭ vel Vist. ce a însciințatŭ dumnéluĭ vel Aga, că nu maĭ póte găsi dulgherĭ să lucreze la trebuințele spitalurilorŭ și la casele dumnéluĭ Vorniculuĭ Văcărescu, s'a datŭ poruncă cătră dumnéluĭ vel Vist. ca din 73 de dulgherĭ ce sunt arĕtațĭ în fóĭe, să facă treĭ cete, cea d'ântâiŭ câte 20 dulgherĭ care să se iae după analoghia ce va găsi dumnéluĭ cu cale, și să lucreze câte 3 ḑile de rândŭ, apoĭ să se schimbe să intre altă cétă».

Cod. XVIII, fila 118.

arêta hrisóvele i sineturile de milele ce va fi avêndŭ, ca să şi le înoĭască»(1).

Acéstă poruncă n'avu însă nicĭ o consecinţă. Din respectulŭ bisericeĭ nu aflămŭ decât unŭ actŭ de constituire de léfă pentru preotulŭ duhovnicŭ alŭ puşcărieĭ (2) şi o curiósă notă a Divanuluĭ către «*Inalta Crăiască gubernie a Principatuluĭ Transilvanieĭ în scaunulŭ cetăţeĭ Sibiŭ*», cerêndŭ restituirea dela unŭ preotŭ dela biserica grecéscă din Braşov a capuluĭ st. Acsentie, dela mŏnăstirea Cotrocenĭ (3).

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 6—7.

(2) *Porunca ce s'a făcutŭ în dosulŭ jălbiĭ popi Barbu duhovnicŭ ot puşcărie şi în dosulŭ anaforaliĭ d-luĭ vel Armaşŭ, ca să i se dée léfă dela Visterie câte talerĭ 5 pe lună.*

«Fiind-că s'a adeveritŭ Divanulŭ şi dela Comisia Visterieĭ cum că a avutŭ preotulŭ, duhovniculŭ puşcărieĭ, léfa acésta, şi fiind-că după slujba sa în care se află cu primejdia vieţiĭ luĭ, i se cade cu tótă drepratea a-şĭ avé orânduĭala ce a avutŭ, poruncesce Divanulŭ dumitale vel vist. ca din veniturile ţĕriĭ să i să dé pe tótă luna câte aceĭ talerĭ cincĭ léfă, aşeḑêndulŭ în catastihulŭ lefilorŭ, de care nu suntemŭ la îndoĭală că şi Măria Sa pré Inălţatulŭ Prinţipŭ cu bună voire va primi acéstă puţină léfă, ce cu tótă dreptatea se cuvine numituluĭ Preotŭ; aşişderea poruncesce Divanulŭ, ca să i se păzéscă şi privileghiulŭ scuteliĭ de orĭ ce dărĭ şi angariĭ» 1790, Maiŭ 17.

Entenberg, feldmarşalŭ-leitnantŭ, ot *Rîmnic Filaret, Ioan Damaris, Constantin Ştirbeĭ, Mateĭ Fălcoianu.*

(3) «Cătră Inalta Crăĭasca gubernie a Prinţipatuluĭ Transilvanieĭ, în scaunulŭ cetăţiĭ Sibiuluĭ, însciinţare după arĕtarea ce a făcutŭ la Divan Ignatie Egumenu mŏnăstireĭ Cotrocenĭ de aicĭ de lângă politia Bucurescilor, ce este închinată la obştea mŏnăstirilorŭ ot sfetagora, cum că unŭ eromonahŭ şi duhovnicŭ, Hristofor sfetagoreţulŭ dela mŏnăstirea *Cseropotamulŭ*, ce de mulţĭ anĭ se află preotŭ slujitorŭ la biserica grecéscă a companieĭ din Braşov, a fostŭ primitŭ în păstrarea sa, prin mânele dumisale vel Ban Ghica Divanistulŭ, în cea-l-altă rĕsmiriţă trecută, capulŭ sfântuluĭ Acsentie celŭ noŭ şi mâna sfântuluĭ Acsentie celŭ vechiŭ, trimise de aicĭ dela egumenulŭ ce era la numita mŏnăstire Cotrocenĭ; dintr'acăruĭa păstrare căḑêndŭ aceste sfinte móşte la mânele sfinţieĭ séle părinteluĭ episcopŭ Ardéluluĭ Chiru Gherasim şi se află şi acum sub pecetea sfinţieĭ séle; pentru care aŭ adusŭ egumenulŭ Cotroceanu, la Divanŭ, doveḑĭ înscrisŭ dela toţĭ părinţi sfetagoreţĭ câţĭ se află aicĭ, anume sfinţia sa părintele archiereŭ Chir Gregorie Stavropoleos, cuviosulŭ arhimandritŭ, David, epitropulŭ mŏnăstireĭ Raduluĭ-Vodă şi cuviosulŭ archimandritŭ Chiril, egumenulŭ mŏnăstireĭ Mihaiŭ-Vodă, cum că aceste sfinte móşte nu aŭ fostŭ ale numituluĭ Hristofor, ci trimise dela egumenulŭ mŏnăstireĭ Cotrocenĭ în păstrarea sa pentru turburarea vremiĭ, ca când

Administraţiunea Austriacă, în ţéra Muntenéscă este anevoie de a se califica în două vorbe; în genere ea lasă să subsiste vechile deprinderi şi obiceiuri.

Mai înainte de tóte să amintimŭ aci, din noŭ, că nu numai Coburg are administraţiunea ţĕriĭ, ci că pentru administraţiune s'a mai trămisŭ dela Viena şi pre Baronul Tugut şi consiliarulŭ împĕrătescŭ Raicevici. N'amŭ aflatŭ nici unŭ act de administrare semnatŭ de acesta, dar mai aflarămŭ semnaţi adese şi pre duoi cancelariştii ai curţei şi ai statului, pre Marchelie şi Raab. Amŭ vĕdutŭ pe *Raab* numitŭ în comisiunea socotelilor. Toţi aceştia primiaŭ lefi şi tainuri dela visteria ţĕrii (1).

«*Prinţipul*» avé cancelaria proprie, la care dela 1 Mai, 1790 stilŭ noŭ, funcţiona unŭ cancilaristŭ român anume Dimitrie şi unŭ scriitor *Anton fon Fişer Mazurcovici.* Primului i se plătia 25 taleri

---

se vorŭ cere iarăşi să le dée, precumŭ şi d-luĭ vel Banŭ Dumitrache Ghica Divanistulŭ asemené dete mărturie şi pliroforie Divanuluĭ, şi fiindŭ-că acumŭ se cerŭ acestea de părinţiĭ sfetegoreţĭ, ca unŭ lucru al lor, pohtesce pre Inalta gubernie, ca să bine-voiască a însciinţa sfinţieĭ séle părinteluĭ episcopuluĭ Ardéluluĭ spre a da aceste sfinte móşte la orânduitulŭ epitropŭ, ce aduce cartea acésta, ca să le trimită aicĭ cu siguranţă, la loculŭ lor».

Cod. No. XVIII, fila 194—195.

(1) «După orderulŭ pré Inălţatuluĭ Prinţipŭ, pentru Escelenţia Sa Baronulŭ Tugut, i consilierulŭ Impĕrătescŭ Raiceviciu şi ceĭ doĭ canţelariştĭ aĭ Curţeĭ şi aĭ Statuluĭ, d-lor Marchelie şi Raab, ca să li se dée pe ḑi, pentru Escelenţia Sa Baron Tugut, 12, pentru d-luĭ Raiceviciu 6, la douĭ canţelariştĭ de fie-care câte patru adecă porţiónĭ de fĕnŭ, i de orzŭ, după care s'a făcut pitacŭ către d-luĭ vel Vist. ca întocmaĭ să dée acele porţiónĭ dela ḑi ântéiŭ a luĭ Martie». 1790, Februarie 25.

Cod. No. XVIII, fila 35. (Veḑĭ şi pag. 327).

Porunca ce s'a datŭ către d-luĭ cinst. vel Vist. in dosulŭ copiciĭ d-sale sinior Marchelis, ofichélulŭ Impĕrătescŭ, pentru tainulŭ d-séle.

«Veĭ vedé d–ta nota d-sale Sinior Marchelis ofichialulŭ Impĕrătescŭ, cum şi cuprinderea luminatuluĭ Orderŭ alŭ Mării Séle pré Inaltuluĭ Prinţipŭ, şi să aducĭ d-ta pre Ispravnici să-ĭ întrebĭ, cu ce cuvîntŭ să împotrivescŭ a nu da acéstă orânduială de orzŭ, i fĕnŭ, şi de aŭ altă poruncă împotrivă să arĕte, iar de nu, datorĭ sunt după Porunca Inaltuluĭ Prinţipŭ, a urma şi a da deplină acéstă orânduială». 1790, Sept. 6.

Cod. XVIII, fila 253.

și celuĭ din urmă (Mazurcovicĭ) 35 talerĭ pe lună (1). Acésta se vede din «cartea pentru léfa ce se orânduește la unŭ canțelistŭ și unŭ scriitorŭ de la Escelența sa generalŭ», dela Divanul Principatuluĭ țěreĭ Românescĭ cătră *Comisia Visteriei*.

Chiar din întitulatura actuluĭ de susŭ se vede, că pentru administrațiunea financelorŭ țěreĭ era rânduită o *comisiune*, ḑisă «*a Visteriei*». In acéstă comisiune intră și Raab, de care amŭ grăitŭ maĭ susŭ. Comisiunea avé condicarŭ specialŭ pentru tóte lucrările séle.

Divanulŭ compusŭ din boieriĭ și prelațiĭ deja numițĭ de noĭ maĭ susŭ, era esecutorulŭ ordinelorŭ luĭ Coburg și alŭ celor-l-ațĭ capĭ trămișĭ dela Viena. De-altmintrelea Divanulŭ ține, ca și în trecutŭ, condică de tóte lucrările séle. In Iauuarie 1790, Divanulŭ ceru luĭ Coburg rânduirea logofětuluĭ Raduc, ca condicarŭ (2).

Rînduirile în slujbe la județe, le făcea Divanul, dar negreșitŭ maĭ adese după indicațiunile capilorŭ Austriacĭ.

---

(1) «Măria Sa pré Inaltul Prințip, după reportulŭ Escelențiĭ Sale Feldmarșal-Leidnant Baron fon Ențenberg poruncesce prin luminatŭ Orderulŭ Inălțimi Sale, ca de la ḑi ântêiŭ de Maiŭ după calendarul noŭ, să intre la léfă cu totŭ 25 pe lună unŭ canțelaristŭ anume Dimitrie, ce slujesce la canțelaria Escelențeĭ, și osebitŭ să intre la léfă și altŭ trebuinciosŭ scriitoriŭ la canțelaria Escelențieĭ Sale, anume Anton fon Fișer Mazurcovicĭ, cu totŭ 35 pe lună, de la 27 ale luĭ Maiŭ după calindarulŭ noŭ, spre a li se da aceste lefĭ, fiind-că slujăscŭ, pentru care poruncesce Divanulŭ, să bine-voiască, cinstita comisie aĭ așeḑa în catastifu lefilorŭ și a li se da hotărîta léfă dela numitele ḑile». 1790, Maiŭ 22.
Cod. XVIII, fila 159.

(2) *Cătră Prințip, dela Divanŭ*

«Insciințămŭ Inălțimeĭ Téle, că la Divanulŭ celŭ mare este mare trebuință de unŭ condicarŭ cumŭ este la Comisia Visterieĭ, deosebitŭ, numaĭ la tréba acésta, adecă ca să ție condica Divanuluĭ și să fie cu grijă de a se trece tóte luminatele Măriеĭ Téle ordăre și raporturĭ ale Divanuluĭ și or-ce poruncĭ și cărțĭ sě daŭ dela Divanŭ afară în țéră pentru orĭ-ce trébă. Pentre care nu lipsim cu plecăcĭune a ne ruga Măriеĭ Tale, să bine-voescĭ a sě orândui unul ce va fi vrednicŭ, anume Răduc logofětŭ, căruĭa să i sě orânduĭască dela Măria Ta léfă, câte talerĭ 30 pe lună, cum este și alŭ visterieĭ.» 1790, Ianuarie 18.
Cod. No. XVIII, fila 345.

Austria avé două categorii de amici pre cari ține să-i resplătéscă și în favórea cărora intervinea pe lângă Divanŭ. Ori eraŭ indivizi, cari ajutaseră în unŭ mod óre-care, descinderea în țéră a oștireĭ Austriace, ori boĭării pre cari voia să-ĭ căpătuiască cu slujbe. Așa în 4 Ianuarie 1790, după ordinulŭ luĭ Coburg «s'a datŭ cartea Divanuluĭ luĭ Panait și Ion frați sin Dămian vătaful i Raduluĭ Bărleanu de la satulŭ Brăescĭ jud. Buzĕŭ, pentru slujbele ce aŭ arĕtatŭ la venirea armelorŭ chesăricescĭ, să fie apărațĭ de tóte orânduelile și dările ce vor fi pe țéră (1).

Unia din boĭărĭ se făcéŭ cunoscuțĭ Austrieĭ, însocindŭ óstea lorŭ prin județe. Eată unŭ exemplu:

«S'a datŭ cartea Divanuluĭ, cu poruncă cătră dumnélor ispravniciĭ Ialomițeĭ, că s'a rânduitŭ dumnéluĭ Ghiurghiu, lângă Escelența Sa gheneralŭ Horvat, și dumnélor să-ĭ dée totŭ felulŭ de mână de ajutorŭ cu mazilii breslasĭ i slujitorĭ de ajunsŭ la cele ce va avé trebuință, și de va fi trebuință să fie și unulŭ din dumnélorŭ ispravniciĭ lângă dumnéluĭ». 1790, Aprilie 27.

La fila 36 a cod. No. XVIII, din timpulŭ regențeĭ Austriace, aflu asemenea că, «după orderulŭ pré Inaltuluĭ Prinţip s'a făcutŭ pitacŭ la d-luĭ vel Vist. pentru Constandin Duca, pentru care voesce pré Inaltulŭ Prinţip, ca unde va fi prilegiŭ, să se orânduiască Ispravnicŭ la vre-un județŭ și-lŭ curtenesce către Divan». 1790 Februarie 24.

Câte odată Divanulŭ cutéză să resiste la unele ordine date în favórea vre-unuĭ boĭăr de a fi rânduit în slujbă, orĭ pentru a destitui pre unŭ altulŭ. Eată unŭ casŭ:

«Amŭ primitŭ luminatulŭ orderulŭ Inălțimeĭ Téle, dela Fevruarie 11, prin care ni se arétă cu mâhnirea Inălțimeĭ Téle, cum că Divanulŭ n'a fostŭ următorŭ la luminatulŭ orderulŭ Inălțimeĭ Téle ce s'a datŭ dela No. 38 pentru Ioniță Drăgănescu dela Vlașca, ca să se scótă din isprăvnicie, ci am făcutŭ împotrivă arĕtare. Pré Inălțate Dómne, noĭ nu cutezămŭ la nicĭ o luminată poruncă a Inălțimeĭ Téle, a ne arĕta neurmătorĭ, ci fiindŭ-că s'a întêmplatŭ de a venitŭ aicĭ Armașulŭ Nicolae, ce este rînduitŭ epistatŭ să facă vasele poduluĭ, a arĕtatŭ că n'a fostŭ Ioniță Ispravniculŭ pricina de cusurulŭ lemnelorŭ poduluĭ, ci altă pricină a fostŭ, unde aflându-se aicĭ și d-luĭ cinstitulŭ Maĭorul ce a fostŭ răportuitŭ pentru Ioniță Drăgănescu, aŭ mersŭ Paharniculŭ Alexandri, socrulŭ numituluĭ Ioniță de a grăitŭ cu d-luĭ, ĭertându-ĭ greșéla, ĭ-a datŭ făgăduință că v-răportui de acolo Inălțimeĭ Téle spre a-ĭ da ĭertăcĭune. Acum dar, după lumia

(1) Cod. No. XVIII, fila 5.

natulŭ orderulŭ Inălţimeĭ Téle, numaĭ decât lipsindŭ pe numitulŭ Ioniţă într'acest ceasŭ am făcut şi ispravnic în locul luĭ pe Vtore Vist. Răduc. Fărcăşanul, căruĭa ĭ-amŭ trimisŭ şi cartea Divanuluĭ de isprăvnicie, şi osebită poruncă pentru graba lucruluĭ vaselorŭ poduluĭ»(1). 1790, Febuarie 1.

Regimulŭ Austriacŭ caută a-şĭ apropia şi pre boĭeriĭ pribegiţĭ în Turcia şi pe aĭurea, din timpulŭ luĭ N. Mavrogheni. Eată unŭ actŭ relativŭ la familia Filipescilor:

«După Orderulŭ pré Inalţatuluĭ Prinţipŭ dela 27 ale luneĭ aceştie pentru cocóna Smaranda şi Zoiţa Filipescilor, ale cărora boerĭ se afla în ticăloşie surghiuniţĭ, aŭ făcutŭ rugăciune Mării Sale să nu li se supere ţărani, ci să-ĭ lase să fie pentru slujba d-lor, s'aŭ poruncit prin pitac la d-luĭ vel Vist. că fără de a se pricinui ne isprava la binele obştieĭ, şi la slujba ostăşască, să le facă uşurare şi ajutoriulŭ acela ce va fi prin putinţă». Februarie 22.

Din propria sa iniţiativă Divanulŭ încă intervine pe lângă vre unulŭ din miniştri, în favórea a câte unŭ personagiŭ. Aşĭa în Fevruarie 15, anulŭ 1790 «după rugăciunea ce în scrisŭ a făcutŭ Divanuluĭ biv. vel. Ban Ienacache, s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ la d-luĭ vel Vistier, ca să se orînduĭască fiĭulŭ d-luĭ Banuluĭ Ispravnicŭ la unŭ judeţŭ şi în loculŭ ce va găsi cu cale să răportuĭască Divanuluĭ»(2).

Unele numirĭ în funcţiunile judeţene le face Divanulŭ după găsirea cu cale a ispravnicilorŭ respectivĭ:

«S'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ la Ispravniciĭ Buzĕuluĭ pentru Dinul, ce aŭ fostŭ vătafŭ la plaĭulŭ Pârscovuluĭ şi după arĕtarea d-lor s'a orânduit în locu-ĭ Petre Mateĭ; fiind-că şi cel-l-altŭ ĭar după arĕtarea d-lor s'a orânduitŭ, să caute să nu fie şi acesta ca cel-l-altŭ»(3). 1790, Februarie 24.

Orĭ şi câtă umbră de autoritate maĭ lasă regimulŭ Austriacŭ Divanuluĭ de boiarĭ alŭ ţĕreĭ, se găsiră unia boĭerĭ, carĭ nu maĭ vorŭ să scie de acestŭ divanŭ. Aşia aflămŭ, bună óră, un rebelŭ contra Divanuluĭ, în Ianuarie 1790, pre Postelniculŭ Hĭeruţă Bocşănescu, numitŭ în actulŭ următorŭ:

Cătră Prinţip pentru Hĭeruţă Bocşănescu Post.

«Am vĕdutŭ luminata poruncă a Inălţimiĭ Téle, ce s'aŭ datŭ pentru Heruţă Bocşănescu Postelniculŭ, ca să-şĭ céră în scrisŭ ertăcĭune dela Divanŭ, şi să sĕ osândéscă cu închisóre de treĭ ḑile în casa luĭ; mulţămiţĭ suntemŭ Măriеĭ Téle,

(1) Cod. No. XVIII, fila 352.
(2) Cod. No. XVIII, fila 28.
(3) Cod. No. XVIII fila 35.

pentru care aducêndŭ pe Heruță în Divanŭ i s'aŭ cititŭ întru auḑŭ luminatulŭ orderŭ a Inălțimeĭ Téle, ca despre o parte să-șĭ cunóscă greșala, și să urmeze porunciĭ a-șĭ cere iertăciune în scrisŭ; despre altă parte să ne arĕte pe Polcovnicŭ anume și unde se află, ca să trimitemŭ sĕ-l aducă spre a intra cu dînsulŭ în judecată, să-ĭ căutămŭ dreptatea ce are cu acelŭ Polcovnicŭ, care și dintru ântêĭŭ acésta, ĭ-amŭ ḑis-o fără de a nu-lŭ opri, nicĭ a-ĭ cere zapisŭ pentru polcovnicŭ, și elŭ ĭară-șĭ următorŭ n'aŭ fostŭ, nicĭ iertăcĭune a-șĭ cere în scrisŭ, nicĭ pe Polcovnicŭ a ni-lŭ arĕta; dreptŭ aceĭa s'aŭ pusŭ aicĭ la caraula Divanuluĭ până să-șĭ céră, după luminata poruncă Măriei Téle, iertăcĭune în scrisŭ spre a se întórce asupra luĭ necinstea aceea, care o ceremŭ de la Măria Ta, fiind-că cinstea Divanuluĭ este cinstea Măriei Téle» (1). 1790, Ianuarie 19.

Cum nicĭ regimulŭ Austriacŭ, nicĭ Divanulŭ nu puteaŭ da slujbe tuturorŭ boĭerilorŭ, ceĭ rĕmașĭ afară din budgetulŭ țĕreĭ, după obiceĭulŭ lor, grăĭaŭ de rĕŭ pre Austriacĭ și lăudaŭ administrațiunea ruséscă dela Iașĭ, orĭ nu deșertaŭ antecamerile capilorŭ Austriacĭ, făcêndu-le ḑile rele, ca solicitatorĭ de slujbe. E probabilŭ chĭar, că unia din eĭ, nemulțămițĭ că nu capătă slujba dorită, eraŭ gata de a conspira acum contra Austriacilorŭ, cum conspiraseră altă dată contra luĭ N. Mavrogheni. De aceea Austaiacil iéŭ unele mĕsurĭ de ordine polițienéscă, interesândŭ liniștea și buna rĕndulală a țĕreĭ. Intre acestea fu și isgonirea din Bucurescĭ a tuturorŭ boĭerilorŭ, *carĭ n'avéŭ slujbe*, trămițĕndu-ĭ pre toțĭ pe la moșiele lor. Nu-ĭ vorbă, pitaculŭ cu acéstă disposițiune, se întemeéză pe nevoĭ igienice ale Capitaleĭ!...(2).

---

(1) Cod. XVIII, fila 344.

(2) *Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕreĭ Româneseĭ. Poruncă cătră d-luĭ vel Spătarŭ i d-luĭ vel Aga.*

«Măria Sa pré Inaltulŭ Prințipŭ, prin luminatŭ orderŭ Inălțimeĭ Séle, poruncesce pentru toțĭ boĭeriĭ i boerinașĭ, ce se află în Bucurescĭ, cânțĭ nu sunt la slujbă, *ca să li să dée de scire, și să fie silițĭ a eși afară pe la moșiile lor, căcĭ din mulțimea și multa adunave a noroduluĭ în Bucurescĭ, să pricinuesce nu numaĭ scumpătate, lipsă și ne ajungere la tóte ci și bólele se înmulțescŭ, acum maĭ vértosŭ în vreme călduróssă de véră;* decĭ după luminatŭ orderulŭ Inălțimeĭ Séle, Divanulŭ poruncesce d-vóstră, ca să însciințațĭ porunca la toțĭ, cânțĭ sunt fără nicĭ o slujbă, séŭ trébă în Bucurescĭ, și să-ĭ silițĭ ca negreșitŭ să iasă afară fără de zăbavă, și să arĕtațĭ Divanuluĭ de urmarea porunciĭ». 1790, Iunie 13.

Enteberg, gheneral-feld-marschal-leitenant, *Dimitrie Banŭ, Răducanu Slătineanu, Rômnic Filaret, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 196.

Mĕsura acésta contra boierilorŭ fu precedată de o altă mĕsură contra călugărilorŭ *strĕinĭ*... Pare-se că vineaŭ pré mulţĭ, carĭ făceaŭ — la adăpostulŭ raseĭ — meserie de spionĭ. Mitropolitulŭ — de sigurŭ la intervenirea luĭ Coburg, orĭ a luĭ Tugut — cere Divanuluĭ asemené poruncă de oprire de intrare a călugărilorŭ streinĭ, la ocasiunea isgonireĭ din ţéră a luĭ Iosif Proin-Radul-iotul și Diaconul Eugenie (1).

(1) Eată ordinea adhoc:

«Aŭ cetitŭ Divanulŭ acéstă înscìinţare a pré sfinţii séle Metrop. și s'aŭ găsitŭ cu cale socotéla pré sfiinţii séle, și de trebuinţă, și eata pentru Iosif Proin-Raduliotul și Diaconulŭ Evghenie ce aŭ fostŭ izgoniţĭ de aicĭ pentru ale lorŭ rele urmărĭ, și aŭ cutezat a se întórce iarășĭ aicĭ în ţéră fără de scirea și fără de voia Divanuluĭ și a pré sfinţii Séle, s'a făcutŭ poranca Divanuluĭ către d-luĭ vel spătariu, ca să-ĭ rădice în pază să-ĭ trimiţă spre a-ĭ scóte afară din hotarele ţeriĭ, unde aŭ fostŭ făcut surghĭunţĭ, dându-se și poruncă Ispravnicilorŭ mărgineni de a nu-ĭ lăsa altă dată a se maĭ întórce, nicĭ să calce maĭ multŭ în pămîntulŭ ţĕriĭ, iară pentru ceĭ-l-alţĭ călugarĭ ce se vorŭ intîmpla de acumŭ înainte a veni aicĭ în ţéră, întocmaĭ după cum aŭ găsitŭ pré sfinţia sa cu cale, s'aŭ făcutŭ poruncile Divanuluĭ și către Ispravniciĭ judeţelorŭ margenĭ și către Vătașiĭ de plaiŭ, ca nicĭ de cumŭ să nu-ĭ lase a intra în ţéră pre călugărĭ, ci poprindu-ĭ la hotarŭ și cercetându-ĭ cine sunt, de unde sunt și din ce locŭ vine, și cu ce trébă și unde cere să mérgă, să înscìinţeze Divanuluĭ, și Divanulŭ arĕtândŭ pré sfinţieĭ vóstre de vorŭ fi primiţĭ de sfinţia ta a veni, așa li se va da slobođenie, iarŭ de nu, vorŭ fi popriţĭ, izgonindu-se înapoĭ». 1790, Martie 20.

Cod. XVIII, fila 67.

Șépte cărţĭ totŭ după acéstă hotărîre la Slăm-Rômnic, Buzĕŭ, Saac, Prahova, Dămboviţa, Mușcel și Argeș.

«Pré sfinţia Sa părintele nostru Mitropolitulŭ ţĕriĭ aŭ înscìinţatŭ Divanuluĭ dela 15 ale luniĭ aceștia, pentru mulţimea călugărilorŭ străinĭ, carĭ ne cercetaţĭ și nesciuţĭ de unde sunt, și cu trébă și ce feliŭ de ómenĭ sunt, vinŭ în ţéră slobođĭ, din care póte uniĭ să fie goniţĭ din locurile lorŭ de ómenĭ rĕĭ, pentru care sfinţia ta aŭ găsitŭ cu cale, uniĭ ca aceștia ce sunt fără de nicĭ unŭ căpătâiŭ și ne sciuţĭ, să fie opriţĭ și ne primiţĭ aicĭ, și să lipséscă acestŭ rĕŭ obiceiŭ, maĭ *vărtosŭ acumŭ intr'acéstă vreme*, cerĕndŭ prea Sfinţia sa ca de acumŭ înainte să se facă ânteĭ cercetare la hotarŭ unora ca acelora, care acésta găsindu-o și Divanulŭ cu cale și de trebuinţă *intru acéstă vreme*, iată sĕ poruncesce atât d-stre, câtŭ și vătașilorŭ de plaiŭ, să aveţĭ purtare de grijă, de acum înainte, și cândŭ sĕ va arĕta vre-unŭ călugărŭ, verĭ din c° parte ale vecinătăţi, orĭ străinŭ, orĭ pămĕnténŭ, oprindu-lŭ, să-lŭ cercetaţĭ cu deamăruntulŭ, orĭ străinŭ orĭ pămĕnténŭ, cine este? de unde este și la ce vine? și făcĕndŭ înscìinţare Divanuluĭ, după porunca ce vĕ va veni, veţĭ fi următorĭ, orĭ al slobođi să vie, orĭ a nu-lŭ lăsa să intre în pămĕntulŭ ţĕriĭ întorcĕndu-lŭ înapoĭ; căutaţĭ însă de fiţĭ următorĭ, că apoĭ veţĭ avé a rĕspunde». 1790, Martie 20.

Cod. No. XVIII, fila 68.

De sigurŭ asemené mĕsurĭ interesaŭ de aprópe mersulŭ rĕsboiuluĭ. Totŭ cu vedere la resboiŭ, în timpulŭ noueĭ campaniĭ din 1790, aflămŭ date de Divanŭ ordinele următóre, oprindŭ, în Aprilie 25, şi maĭ departe orĭ-ce comunicaţiune a ţéreĭ, a comercianţilorŭ şi de orĭ-ce natură cu ceĭ de preste Dunăre.

Eată aceste două ordine:

«Poruncă către d-luĭ vel Spătarŭ şi către d-luĭ vel Aga, fiindŭ-că s'a apropiatŭ vremea de a eşi oştirile afară la lagheŭ, să însciinţeze la toţĭ de obşte, că orĭ-câţĭ vorŭ fi avêndŭ până acum comunicaţionŭ şi alişverişŭ la marginele Dunăriĭ, de acum înainte să conteneze, ca nicĭ să ducă, nicĭ să aducă marfă, nicĭ pentru altŭ alişverişŭ séŭ trebuinţĕ, căcĭ orĭ-care se va prinde, tótă marfa aceea se va lua şi se va şi pedepsi, ĭar de va fi altulŭ cu târgulŭ şi cu Ocna se va pedepsi; să nu găséscă vre unulŭ pricină că n'a sciutŭ». 1790, Aprilie 25.

«Poruncă către Căminariulŭ Hagi Moscu, cum că toţĭ ceĭ ce se află cu trebĭ de vămĭ şi cu altŭ alişverişŭ de negustorie, orĭ de altă comenecaţionă cu marginea Dunariĭ, trebue să se tragă, fiind-că este să ĭasă oştirile la lagărŭ afară, să arate d-luĭ pe toţĭ ceĭ ce vor fi orânduiţĭ, prin fóĭe anume Divanuluĭ, orĭ la trebĭ de vămĭ şi de ale ocnelorŭ la schelĭ, împreună cu ómeniĭ lor, şi la ce locŭ se află, în ce judeţŭ, şi cu ce trébă este orânduitŭ? care arĕtare să o facă fără de zăbavă» 1790, Aprilie 26.

Cu referinţă la *vămĭ*, dămŭ în note o colecţiune însemnată de documente, unele relative la arendarea lor, la condiţiunile de arendarea lor, altele arĕtândŭ ce articole nu se puteaŭ importa, orĭ exporta şi în genere mĕsurĭ luate pentru regulata percepere a vămilorŭ din tóte părţile ţĕreĭ românescĭ (1).

(1) *Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Româneştĭ. Poruncă către d-luĭ Camin. Hagi Moscu epist. vămilorŭ.*

«Pentru trebuinţa obşteĭ spre a fi sĕŭ din destulŭ la lumînările de aicĭ, este cu cale a fi opritŭ totŭ sĕulŭ, să nu ĭasă afară din ţéră, nicĭ de cumŭ, până nu se va face îndestulare şi împlinire de suma cé trebuinciósă aicĭ; dreptŭ acé Divanulŭ poruncesce d-le, că câte seurĭ se află aicĭ acumŭ, şi pe afară şi vorŭ vré ca să le rădĭ ca să le întrécă în alte părţĭ, d-ta să nu daĭ nicĭ de cumŭ voe de a se rădica, nicĭ Tescherele de trecĕtóre, până cândŭ cumŭ dísemŭ, se va face îndestulare trebuinţi ce avémŭ aicĭ, de care cumŭ că s'aŭ făcutŭ îndestulare trebuinţiĭ, atuncĭ numaĭ să te încredinţezĭ d-ta când veĭ vedea adeverinţă în scrisŭ a d-luĭ Biv. vel Stolnicŭ Constandin Neculescu, cuprindĕtóre care să dică aşa, că s'aŭ împlinitŭ slujba cea trebuinciósă aicĭ, ca pe unulŭ ce pre d-luĭ 'lŭ are Divanulŭ încărcatŭ cu tréba Narturilorŭ târguluĭ, şi are a griji de a nu fi lipsă

Se ĭaŭ negreșitŭ mĕsurĭ extraordinare în Bucurescĭ, în timpulŭ ocupațiuneĭ austriace. Eată ponturile cu care sunt să se urmeze ni-

în orașŭ, și de a nu se precupi de cătră vênḑĕtorĭ cu prețŭ nesuferitŭ; și după ce veĭ vedea acestŭ feliŭ de adeverință a d-luĭ, apoĭ pentru seulŭ ce va maĭ prisosi peste suma cé trebuinciósă aicĭ, acela va fi slobodŭ de a se rădica și a se vinde la alte părțĭ; ci intra acestŭ chipŭ, veĭ protacsi d-ta și porunci la toțĭ vameșiĭ de pe la tóte schelele ca sĕurile să nu le slobóḑă a trece nicĭ de cumŭ până nu vorŭ avea alŭ doilea însciințarea d-luĭ de slobozenie». 1790, Octom. 18.

Enteberg, gheneral-feld-marschal-leitnant, *Cozma* alŭ Ung. Vlah. *Ioan Log.*, *Marchelie* oficialul Impĕrătescŭ.

Cod. No. XVIII, fila 297.

Dela Divanu Prinţipatuluĭ țĕriĭ Romănescĭ. Poruncă cătră Ispravnicĭ ot sud....

«Ve facemŭ în scire pentru vînzarea vămilorŭ a anuluĭ viitorŭ leatŭ 1791, să faceţĭ într'acesta-şĭ chipŭ, adecă cea d'ăntâĭ strigare fiind-că aŭ fostŭ la 15 ale acesteĭ lunĭ, a doua strigare este să sĕ facă la sfârşitulŭ acesteĭ lunĭ, după noulŭ călindarŭ, ĭarŭ a treĭa strigare cândŭ cu hotărîre este să se dea vămile, este să se facă la 12 a luĭ Ianuarie, létŭ 1791 după noulŭ călindarŭ, care vine la ḑi 1 de Ianuarie după vechĭulŭ călindarŭ, începutulŭ anuluĭ cum sĕ obicĭnueşte în ţéra acésta; ci darŭ acésta sĕ o publicarisiţĭ în tóte judeţele şi la toţĭ ceĭ ce vor vré a fi muşteriĭ, ca să o auḑă şi sĕ o înţelégă, spre a veni fieşce-care în vreme să se afle or-ce muşteriĭ aicĭ, căcĭ în urmă de se va găsi cineva şi că n'aŭ sciut, veţĭ fi d-stră în vină». 1790 Decembrie 12.

Enteberg, feld-marschal-leitnant, *Rômnic Filaret, Ioan Log., Manolache Grădişteanu, Const. Ştirbeĭ, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 336.

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Romăneştĭ. Poruncă către Ispravnicĭ ot sud Teleorman.

«S'aŭ cititŭ la Divanŭ însciinţarea d-stre, ce faceţĭ de la Noemvrie 29 pentru 29 buţĭ ce a'ţĭ găsitŭ descărcate acia în Zimnicea, trecute de peste dunăre în pămîntulŭ ţĕriĭ în potriva prileghiuluĭ ţĕriĭ şi a poruncilorŭ Divanuluĭ, pentru care macarŭ că scrieţĭ d-stră cum că cercetândŭ v'aŭ arĕtat omul cel orînduitŭ asupra căminărituluĭ, cumŭ că sunt trecute cu o lună înainte, dar acestea sunt cuvinte de îndreptare, pentru că oprirea vinurilorŭ este încă de maĭ înainte din vremea domniilorŭ, care acelŭ obiceĭŭ fiindŭ sciutŭ şi împotrivă făcêndŭ, acéstă urmare era vînovaţĭ de a-ĭ osăndi să păgubéscă totŭ vinulŭ acesta, cu câtŭ maĭ vârtosŭ, că aŭ întăritŭ şi Divanulŭ acumŭ acelŭ obiceiŭ alŭ opririĭ vinurilorŭ străine după cumŭ aŭ fostŭ. Pentru aceĭa darŭ, Divanulŭ poruncesce ca tóte aceste vinurĭ să le întórcă înapoĭ şi pentru ca să nu se facă alte mijlocirĭ, ĭată într'adinsŭ orânduitŭ şi acestŭ mumbaşirŭ sluga Divanuluĭ, carele să sté acolo mumbaşiru până cândŭ se vor trece tóte aceste vinurĭ înapoĭ, cu carele sĕ aveţĭ a însciinţa Divanuluĭ cumŭ că s'aŭ săvîrşitŭ şi s'aŭ împlinitŭ porunca,

zamulŭ atâtŭ în lăuntrulŭ têrguluĭ, cât și prin mahalale, prin boĭeriĭ Spătarŭ și Aga:

«Dumnéluĭ vel Spătarŭ să aducă pe toţĭ hangiiĭ de pe la hanurĭ, cum şi de pe la mŏnăstirĭ, unde şedŭ boĭeriĭ şi negustoriĭ să-ĭ pue să dea catastihŭ fiindŭ şi de acumŭ înainte cu luare aminte şi cu priveghĭere, şi dândŭ în scire la toţĭ ca să nu sĕ cuteze cine-va de a trece vin de peste Dunăre aicĭ în pămêntulŭ ţĕriĭ, căcĭ le vorŭ pĭerde cu totŭ». 1790, Decembrie 10.

Enteberg, gheneral-feld-marschal-leitenant, *ot Rômnic Filaret, Dumitrache Banul, Radu Slătinénu, Ioan Log., Damari, Matei Fălcoĭanul, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 339.

Publicaţie la tóte judeţele şi la Spătar i Aga cumŭ şi la Căminaru Moscu pentru céră că este oprită.

«Sĕ face d-stre în scire pentru céra ce aŭ fostŭ slobodă pe acestŭ anŭ trecutŭ a eşi din ţéră, că deosebitŭ de lipsa şi scumpătatea ce aŭ pricinuit acéstă slobodenie fără de socotélă de aŭ ajunsŭ lumînările la unŭ preţŭ fórte mare, şi la o lipsă încâtŭ pătimesce politia şi totŭ norodulŭ de obştie*; darŭ este cunoscutŭ, că va să rĕmâe lucru a nu sĕ puté găsi nicĭ pentru trebuinţa sfintelorŭ bisericĭ. Decĭ ca sĕ nu ajungă tréba la o lipsă ca acéstă desăvêrşită, sĕ poruncesce d-stre, ca să însciinţaţĭ la toţĭ că céra este oprită a nu eşi din ţéră maĭ multŭ fără de scirea şi porunca Divanuluĭ în scrisŭ, până nu se va îndestula ântĕĭa trebuinţă de obşte a politieĭ şi a ţĕriĭ; pentru care sĕ aveţĭ a arĕta porunca Divanuluĭ la Vătăşeiĭ de plaiurĭ, la Vameşiĭ schelelorŭ şi la căpitaniĭ de margine, ca să nu sĕ cuteze a slobodi macarŭ o oca de céră fără de cartea Divanuluĭ. Iarŭ de se va întâmpla a face cercare vre-unulŭ fără de porunca Divanuluĭ în scrisŭ, nu numaĭ acela ce va da slobodenie se va pedepsi, ci şi céra se va lua contraband». 1790, Decembrie 19.

Enteberg, gheneral-feld-marschal-leitnant, *Rômnic Filaret, Radu Slătinénu, Ioan Log. Manolache Grădişteanu, Const. Ştirbeĭ, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 340.

Cătră cinstita dregĕtorie a Impĕrătesciĭ vămĭ, dela crăĭasca cetate a Braşovuluĭ

«La 2 ale nóstre de Martie, primindŭ Divanulŭ cartea Impĕrătesciĭ vămĭ, sub No. 462 dela 2 ale luneĭ luĭ Martie létulŭ 1790, pentru negustorulŭ Friderich fon der Remnic, carele a tăinuitŭ în vama Impĕrătéscă unŭ césornicŭ de aurŭ, preţŭ de 22 galbenĭ, séŭ 99 florinţĭ, am adusŭ pe numitulŭ Ioan Friderich faţă la Divanŭ, spre a-lŭ îndatori la cererea Impĕrătesciĭ vămĭ, ca să facă teslimŭ orĭ la negustorulŭ *Scufa*, séŭ la vama Impĕrătéscă la Braşov acéstă sumă de banĭ şi dete rĕspunsulŭ luĭ înscrisŭ sub a luĭ iscălitură, de curgerea pricinii, al căruĭa rĕspunsŭ, nu lipsimŭ după prietenésca vecinătate a-lŭ trimite alăturatŭ într'acéstă carte a Divanuluĭ, dela care va vedé cinstiţiĭ dregĕtorĭ aĭ Impĕrătesciĭ vămĭ, cum

care hangiŭ de toţĭ câţĭ sunt de şedŭ în hanurĭ şi în mŏnăstirĭ, anume cum îlŭ chĭamă? de unde este? de câtă vreme a venitŭ? şi cu ce trébă? şi egumeniĭ şi hangiiĭ să aĭbă datorie a da în scrisŭ pe tótă ḑiua cine a lipsitŭ dintr'acelŭ hanŭ şi mŏnăstire, şi cu chiezăşie a lipsitŭ, şi cu ce trébă şi unde s'aŭ dusŭ? cum şi

---

că acéstă pricină este încheĭată prin cinstită administraţie a crăescilorŭ vămĭ ale Transilvaniĭ dela Sibiŭ, de care nu lipsimŭ a face însciinţare spre rĕspunsulŭ la maĭ susŭ numita carte a Impĕrătesciĭ vămĭ, şi de va fi vre unŭ cusurŭ ïarăşĭ va avea Divanulŭ în scire». 1790, Martie 12.

Cod. No. XVIII, fila 53.

«La ispravniciĭ ot sud Slam Rômnic; s'a făcutŭ rĕspunsŭ la ispravnicĭ pentru vameşiĭ dela Focşanĭ, care nu urméză obiceĭuluĭ vechiŭ la luatulŭ vămiĭ, ci face supĕrărĭ în potriva ponturilorŭ; s'aŭ poruncitŭ ispravnicilorŭ ca să nu îngăduĭască a urma în potriva obiceĭuluĭ, trimiţêndu-li-se din ponturĭ şi capulŭ al 19, care este pentru Focşanĭ ritos, şi de vor maĭ face vameşiĭ şi de acum inainte nescarĭ luărĭ în potrivă, să-ĭ pue să plătéscă îndoitŭ». 1790, Aprilie 3.

Poruncă cătră ispravniciĭ ot sud Saac.

«Fiindŭ-că dumnéluĭ Hagi Moscu, epistatulŭ vămilorŭ a arĕtatŭ la Divanŭ, că cu porunca ispravnicilorŭ, ce aŭ datŭ vătafuluĭ plaĭuluĭ nu îngădue de a intra înlăuntru uniĭ-alţiĭ cu lucrurĭ de cele ne poprite, şi aşia se păgubescŭ vameşiĭ de Vălenĭ, li s'aŭ poruncitŭ să dée poruncă dumnélor, ca pentru cele ce sunt slobode a intra în lăuntru să nu se popréscă nicĭ de cum, fiindŭ şi folosulŭ cămăriĭ Impĕrătescĭ». 1790, Martie 13.

Cod. No. XVIII, fila 48.

«După însciinţarea ispravnicilorŭ dela Muscelŭ, pentru jafurile ce face lŏcuitorilorŭ, trimişiĭ şi Mortasipiĭ vameşilorŭ dela Pitescĭ, s'a datŭ poruncă la ispravniciĭ dela Argeş a nu-ĭ îngădui să facă urmărĭ în potriva cataloguluĭ şi a ponturilorŭ, şi ceea ce va fi luatŭ rĕŭ să-ĭ întórcă. Asemenea şi la ispravniciĭ Musceluluĭ s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ a nu îngădui pe Mortasipi, cum şi la căminarulŭ Hagi Moscu, epistatulŭ vămilorŭ, s'a poruncitŭ a scrie vameşuluĭ ca să se părăséscă de acelŭ felŭ de urmărĭ, că va cădea în grea pedépsă». 1790, Ianuarie 25.

Cod. No. XVIII, fila 11.

Poruncă cătră ispravniciĭ ot sud Prahova, ca să apuce pre cumpĕrătoriĭ de rachiŭ din Podgorie să dée vamă.

«S'a jăluitŭ la Divanŭ cumperătoriĭ vămeĭ aceluĭ judeţŭ alŭ Ploĭescilorŭ, cum că de pe la Podgorie aŭ cumpĕratŭ şi cumpĕră negustoriĭ sumă de rachiŭ pentru vinḑare şi pentru alişverişulŭ lor, dela care rachiŭ cerêndŭ vameşiĭ dreptul vămiĭ, nu se supunŭ a plăti, nicĭ vinḑĕtoriĭ podgorenĭ, cu cuvêntŭ că n'a fostŭ obiceiŭ, nicĭ cumpĕrătoriĭ negustorĭ, pentru care căutându-se catalogulŭ vămilorŭ, se găsesce pontŭ anume pentru acésta, unde ḑice chïar aşïa: «rachiulŭ ce-lŭ aducŭ

ceĭ ce vinŭ de unde aŭ venitŭ? cu ce trébă şi cu ce credinţă? şi să li să iae zapise hangiilorŭ din mână cum că vorŭ păzi acestŭ nizamŭ, şi cum că de se va întêmpla vre unŭ furtişagŭ séŭ în altă pricină, vre-unuluĭ dintr'aceĭ hangiĭ să dée séma, ĭar care hangiĭ nu va urma acésta, dumnélor Spătar şi Aga să-ĭ arête cu raportŭ la Divanŭ, ca să-şĭ iae pedépsa.

---

dela Podgorie, are a plăti vameşuluĭ ḑeciuĭală la ḑece banĭ unulŭ»; decĭ după acestŭ pontŭ dreptate are vameşulŭ, ca dela totŭ rachiulŭ acela ce-lŭ coбóră şi-lŭ aducŭ negustorii dela Podgorie, a lua ḑeciuĭală, adecă dela cumpĕrătorĭ, ĭar cu vînḑĕtoriĭ Podgorenĭ, să nu aĭbă a face alta, fără de numaĭ détorĭ sunt aceĭ vînḑĕtorĭ a arĕta într'adevĕr suma ce aŭ vîndutŭ, şi la cine aŭ vîndutŭ; dreptŭ aceea Divanulŭ vĕ poruncesce, să avețĭ a da totŭ ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ vameşuluĭ, ca aceĭ cumpĕrătorĭ să dée totŭ venitulŭ vămilorŭ la tótă suma vedrelorŭ ce aŭ adusŭ, séŭ vorŭ aduce dela Podgorie, fără de a nu maĭ aştepta altă poruncă; dér şi pe vînḑĕtoriĭ podgorenĭ să-ĭ apucațĭ ca să aĭbă a-ĭ arĕta întru adevĕrŭ tótă suma rachiuluĭ ce aŭ vîndutŭ şi vîndŭ, ĭar ne urmândŭ a arĕta, atuncĭ ca pe nisce viclenĭ şi înşelătorĭ ce sunt de venitul cămariĭ Impĕrătescĭ, să-ĭ apucațĭ să plătéscă totŭ venitulŭ vămiĭ. 1790, Iulie 1.

Entenberg, Cozma alŭ Ungro-Vlahieĭ *Rômnic Filaret, Vel Banŭ, Ioan Damaris.*

Cod. No. XVIII, fila 218.

Cătră d-luĭ Căminarulŭ Moscu, epistatulŭ vămiĭ.

«După orînduĭala ce s'aŭ făcutŭ la 21 ale luĭ August, leatŭ 1790, ca din ḑiua dint'âiŭ a luĭ Septemvrie începêndŭ, câte vite se vorŭ scóte din țéră să se plătéscă la acelea adăogirea cea hotărîtă, fiindŭ-că până acum nicĭ unŭ felŭ de socotélă nu s'a datŭ, nicĭ baniĭ acestuĭ venitŭ nu s'aŭ rĕspunsŭ la cămară, şi fiindŭ-că la sfârşirea anuluĭ după călindarulŭ noŭ trebue să se închee socotéla, şi apoĭ înainte la tótă luna trebuĭe să se dea baniĭ aceĭa la camera crăĭască. Pentru acésta dér, Divanulŭ poruncesce dumitale: îndată după primirea acesteĭa, să aĭbĭ a face în scrisŭ acéstă socotélă şi cu toțĭ baniĭ impreună să se adune ca să se dea la cămară». 1790, Dec. 29.

Cod. No. VXIII, fila 342—343.

Publicație la tóte județele i la Spătarŭ şi Aga, pentru vămĭ ce vorŭ să se vîndă.

«Fiind-că la 13 şi la 20 ale luĭ Decembrie după călindarulŭ noŭ este să se strige vînḑarea vămilorŭ a anuluĭ viitorŭ, iarŭ la 27 se vorŭ vinde aicĭ la Divanŭ, şi celŭ ce va da maĭ multŭ la cochiĭ-vechĭ acela le va lua, se poruncesce d-stre să înscĭințațĭ de obşte făcându-o acésta cunoscută la toțĭ, spre a sĕ afla la ḑiua acé orânduită or-care va fi muşteriulŭ, cărora li-se încredințéză că vînḑarea acestorŭ vămĭ va avea tóte acelea după cumŭ le-aŭ avutŭ şi în anulŭ trecutŭ; încă maĭ are acéstă deosebire, că în anulŭ trecutŭ tóte câte sĕ aducea pentru armie nu plătea vamă. Iarŭ acumŭ tóte sunt să se plătéscă, afară numaĭ din vinŭ i rachiŭ, verdețurĭ şi făină, ce va aduce pentru trebuința armieĭ acelea nu vorŭ plăti vamă, pentru care este şi lucru vĕḑutŭ că a patra parte nu aŭ rĕmasŭ ostaşĭ încâtŭ aŭ fostŭ în anulŭ trecutŭ». 1790, Noembrie 24.

Enteberg, gheneralŭ, *ot Rômnic Filaret, Const. Ştirbeĭ.*

Cod. No. XVIII, fila 321—322.

«Dumnéluĭ vel Spătarŭ i d-luĭ vel Aga, atâtŭ prin târgŭ câtŭ și prin mahalale, să așeḑe vătășeĭ în tóte mahalalele, ómenĭ de ispravă și cu bună credință, a cărora nume să se trécă în condica spătărieĭ și agieĭ.

Pentru 30 creițarĭ ce este a se lua de unŭ rîmătorŭ la slobodenia eșirii din țéră după raportulŭ caminaruluĭ Hagi Moscu; s'aŭ făcutŭ acéstă carte către numitulŭ Hagi Moscul și osebitŭ 6 cărți la Divanulŭ Craioveĭ și la cincĭ județe.

«Către căminaru Hagi Moscu epistatulŭ vămilorŭ și ocnelorŭ. Fiind-că rîmătorii aŭ fostŭ popriți a eși din țéră, iarŭ la Ianuarie 25 ale acestuĭ următoriŭ létŭ aŭ datŭ Măria sa pré înălțatulŭ Prințipŭ Orderŭ la Divanŭ, cumŭ că celŭ ce va vré a scóte rîmătorĭ să dée peste obicînuita vamă câte treĭ-ḑecĭ creițarĭ de unŭ rîmătorŭ pentru slobodenie, care banĭ să se dée la cămara Impĕrătéscă, iată s'aŭ făcutŭ poruncile Divanuluĭ și către ispravnicii și vameșii din cincĭ județe ot peste Oltŭ, după raportulŭ d-tale, ca să fie următorĭ a lua dela rîmătorii ce vorŭ trece înlăuntru câte aceĭ treĭ-ḑecĭ creițarĭ peste obișnuita vamă, dară deosebitŭ să dă d-tale poruncă și volnicie, ca să aibĭ a cerceta și pe cine veĭ dovedi dela venirea oștirilorŭ și până acumŭ, orĭ ispravnici județuluĭ, orĭ din zapcii, orĭ din vameșĭ, séŭ verĭ cine că aŭ luatŭ dela negustori de rîmătorĭ, orĭ aceștĭ câte treĭ-ḑecĭ de creițarĭ, orĭ maĭ multŭ, séŭ maĭ puținŭ, și peste poruncă aŭ slobodițŭ nescareva rîmătorĭ, pe uniĭ ca aceĭ să-ĭ apucĭ să împlinéscă baniĭ ce vorŭ fi luatŭ, ca să-ĭ rĕspunḑĭ la cămara Impĕrătéscă». 1790, Aprilie 10.

Cod. No. XVIII, fila 89.

«Către d-luĭ vel. Vist. După reportulŭ d-tale vatașiĭ de plaiŭ și Potecașĭ carĭ prindŭ pe uniĭ-alțiĭ, carĭ trecŭ peste plaiŭ cu lucrurĭ cele oprite și furtișagurĭ, și cerŭ a avé slobodenie, cât vorŭ găsi asupra lorŭ să fie ale lorŭ, Divanu a datŭ respunsŭ la acésta, că pe cine va prinde să aibă a înșciința Divanuluĭ pe cine anume aŭ prinsŭ și cu ce? și Divanulŭ va orândui ce să iee vătașiĭ și ce să iae potecașiĭ, și întru acestŭ chipŭ să răspundă d-luĭ vist. vătașilorŭ și potecașilorŭ i ispravnicilorŭ județuluĭ». Maiŭ 11.

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.

«Pentru 12 buțĭ cu vin și 12 buțĭ cu strugurĭ ale Raduluĭ Catană Brașovénuluĭ, ce aŭ făcutŭ în viile séle, care le are aicĭ în țéră, se poruncesce d-stre ispravnicilorŭ i vatașilorŭ de plaiŭ i vameșilorŭ dela schele, să avețĭ, a da voie ca să și le rădice și să le și trécă înăuntru la Brașovŭ, fără de nicĭ o oprire, după cumŭ slobodĭ aŭ fostŭ Brașoveniĭ în toțĭ aniĭ a-șĭ trece vinurile lorŭ ne oprițĭ, pentru care să aibă a-șĭ plăti vama ca unŭ suditŭ ce este, după tarifă, câte vreĭ la sută, fără altă supĕrare, numaĭ să grijițĭ, ca pe lângă aceste vinurĭ din viile sale, să nu ridice și altele de cumpăratŭ, fiind-că cu acésta se păgubesce venitulŭ vămeĭ». 1790, Octombrie 29.

Enteberg, ghenerarŭ, *Cozma* alŭ Ungro-Vlahieĭ, *Dumitrache Ban. vel Vist. Ioan Log., Constandin Ştirbeiŭ, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 300.

«Preotulŭ mahalaliĭ și vătășeiĭ aceĭa, ce se vorŭ așeḑa, să aĭbă datorie acum în grabă să dea catastihŭ de toţĭ câţĭ sunt șeḑĕtorĭ, anume, de când și cu ce negustorie, séŭ alișverișŭ, atâtŭ pământeanŭ séŭ strĕinŭ, însuratŭ séŭ ne însuratŭ?

«Să aĭbă purtare de grijă, ca pe tótă ḑiua a da în scrisŭ têrgoveţiĭ la d-ta vel Aga și mahalagii la d-luĭ vel Spătarŭ, câţĭ vorŭ veni de afară, orĭ pământeanŭ

«S'aŭ făcutŭ poruncă către Ispravnicii din sud Prahova, că aŭ luatŭ Divanulŭ înșciinţare, cumŭ că în locŭ de a da mână de ajutorŭ vameșilorŭ a nu se pricinui pagubă la venitulŭ cămăriĭ Impĕrătescĭ, eĭ sunt pricină a nu puté face târgŭ, că descarcă mărfurile și iaŭ carele și vitele, și li se poruncesce a se părăsi de acestŭ felŭ de urmărĭ, încă să dée mână de ajutorŭ vameșilorŭ după ponturĭ și catalogŭ la venitulŭ vămiĭ, că vor fi învinovăţiţĭ a rĕspunde paguba ce li se va pricinui». 1790, Aprilie 17.

Cod. No. XVIII, fila 101.

«Poruncă către ispravniciĭ ot sud Oltŭ după jalba vameșilorŭ de acolo, cumŭ că mergêndŭ cu porunca Divanuluĭ la ispravnicĭ, ca să le împlinéscă baniĭ dela începutulŭ anului până a se vinde vămile și să și iae ispravniciĭ ḑeciuială, următorĭ n'aŭ fostŭ a da baniĭ și să-șĭ iae ispravniciĭ ḑeciuială, ci se află orânduitulŭ vameșŭ păgubașŭ, de nu are cu ce rĕspunde sferturile la cămară; aŭ maĭ făcutŭ vameșiĭ arĕtare, împreună cu preoţiĭ i orășeniĭ și toţĭ locuitoriĭ dintr'acelŭ judeţŭ, cumŭ că d-lor ispravniciĭ i zapciĭ d-lor aŭ datŭ poruncă de aŭ opritŭ târgurile, după cumŭ arétă vameșiĭ unŭ răvașŭ a luĭ Mihalache Mardagiu zapciulŭ plășiĭ Vedĭĭ, în care scrie, că negreșitŭ să trimiţă parola de erĭ, că apoĭ embodisesce târgulŭ; jalba lorŭ rănduinduse la d-luĭ căminaru Hagi Moscu, ca să înșciinţeze Divanuluĭ de este vre-o poruncă pentru oprirea târgurilorŭ, și înșciinţéză, că acumŭ nicĭ o poruncă de a se opri târgurile nu este, fără numaĭ cândŭ era turcĭ, pentru reutăţile ce făcea în ţéră, era poruncă dată a fi oprite târgurile de pe la vale, iarŭ acumŭ fiindŭ liniște de turcĭ, nicĭ o poruncă nu aŭ a opri târgurile. S'aŭ trimisŭ mumbașir a aduce pe acelŭ zapciŭ; osebitŭ s'aŭ maĭ jăluitŭ vameșiĭ i târgoveţiĭ și toţĭ locuitoriĭ de acolo, cumŭ că zapciiĭ și slujbașiĭ de judeţŭ, cu nume de havaetŭ iaŭ câte o leiţă și unŭ zlotŭ de pe la ispravnicĭ cu cuvîntŭ de obiceĭŭ, care aceste rele urmărĭ fiind-că s'aŭ rădicatŭ încă din domnia măriĭ séle Alexandru Vodă Ipsilant, Divanu le poruncesce, ca să se părăséscă de acestŭ felŭ de rele urmărĭ, că de vorŭ maĭ face și se va maĭ înșciinţa Divanulŭ, se vorŭ aduce și se vorŭ pedepsi». 1790, Iunie 10.

Cod. No. XVIII, fila 194.

Dela Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ, către ispravniciĭ ot sud...

«Se face dumnévóstră în scire, că în potriva obiceĭuluĭ și privilegiuluĭ ţĕriĭ a înţelesŭ Divanulŭ cum că uniĭ alţiĭ aducŭ vinurĭ strĕine de peste Dunăre și nicĭ o vamă nu plătescŭ, care pentru acésta fiindŭ-că nu s'a datŭ nimuluĭ vre unŭ pașușŭ de sloboḑenie, nicĭ a avutŭ voĭe cinevașĭ, de aceea se poruncesce dumnévóstră, ca să cercetaţĭ în totŭ judeţulŭ, și câtŭ vinŭ se va găsi aicĭ în judeţulŭ dumnévóstră, strĕinŭ, séŭ rachiŭ adusŭ din ţéra turcéscă, să aveţĭ a apuca pe aceĭa cu strînsóre să plătéscă vama îndoitŭ. Din carĭ baniĭ drepţĭ aĭ

orĭ streinŭ, de unde aŭ venitŭ? cu ce trébă aŭ venitŭ şi la cine este in gazdă? cărora acestora veniţĭ de pe afară le va face dumnélorŭ cercetare după porunca ce aŭ.

«Dumnéluĭ vel Spătarŭ să urmeze a avé căpitanĭ, zapciĭ de ispravă şi cu străjarĭ la podurile cele marĭ, la marginĭ, şi la străjile drumurilorŭ, ce sunt

vămiĭ să se dée la cămara Impĕrătéscă, iar îndoiala să aveţĭ a o trimite aicĭ cu insciinţarea dumnévóstră în scrisŭ, şi cu fóie anume dela cine şi pe câte vinurĭ? care o şi aşteptămŭ, măcar că se cădea acele vinurĭ i rachiurĭ să se facă controbontŭ, ca unile ce şciutŭ a fostŭ acestŭ obiceiŭ de oprire încă din ḑilele Domnilor, dér de acéstă dată a făcutŭ Divanulŭ miloserdie cu dênşiĭ şi aŭ lăsatŭ a plăti numaĭ vama îndoită, iară după acésta în urmă de vor maĭ veni şi alte vinurĭ şi rachiurĭ strĕine, să aveţĭ dumnévóstră a le face controbontŭ pe tóte fără de a nu aştepta a doua poruncă, şi luându-le în scrisŭ, numaĭ decât să daţĭ scire Divanuluĭ, ca să se vinḑă şi să se dea baniĭ la cutia milosteniéĭ de obşte; aşişderea şi pe aceĭ, carĭ, prin mijlocirea lor, se vor sloboḑi acele vinurĭ, să-ĭ arĕtaţĭ, ca şi eĭ să se pedepséscă şi să se străjuĭască, dér să aveţĭ a însciinţa la toţĭ de obşte, făcêndŭ porunca acésta cunoscută fie-căruĭa, că sunt oprite vinurile i rachiurile strĕine a veni în ţéră, precum a fostŭ obiceiulŭ; de care măcar că s'a datŭ straşnică poruncă şi la dumnéluĭ vel Spătarŭ, ca să întăréscă paza marginilorŭ, dér şi dumnévóstră să aveţĭ grije de acésta. Aşişderea se poruncesce d-vóstră, ca să daţĭ în scire vătaşilorŭ de plaiŭ, i vameşilorŭ mărgineni, cum şi căpitanilorŭ, ca fără de paşuşulŭ meŭ, al feldmareşaluluĭ-leitnant Baron fon Entenberg, nicĭ vinŭ, nicĭ vite, nicĭ zaharea, nicĭ de ale mâncăriĭ, orĭ de ce, să nu iasă din ţéră, şi tóte acelea ce se vor găsi fără de paşuşulŭ meŭ, să se iae controbonţŭ şi să se arete». 1790, Noemvrie 1.

Entenbergh, gheneralŭ, *Filaret Rîmniceanu, Dumitrache Banŭ, Ioan Logof. Marchelius.*

Cod. No. XVIII, fila 303.

«Asemené poruncă s'a făcutŭ şi către căminarulŭ Moscu, ca să găséscă pre toţĭ ceĭ ce aŭ adusŭ în Bucurescĭ vinurĭ strĕine, să-ĭ apuce cu stringóre, şi după ce va lua dela dênşiĭ vama dréptă, care să se dée la cămara Impĕrătéscă, să-ĭ apuce să plătéscă îndoiala, pentru care îndoială să reportuĭască Divanuluĭ anume de câţĭ baniĭ sunt, iar de acuma înainte de vorŭ maĭ veni alte vinurĭ să se iae controbontŭ pe séma cutieĭ milosteniéĭ obştieĭ. Aşişderea s'aŭ maĭ însciinţatŭ pe la tóte marginile, ca nicĭ vinŭ, nicĭ altă zaharea de ale mâncăriĭ să nu iasă din ţéră fără de paşuşulŭ escelenţiĭ séle gheneraruluĭ, ci darŭ sĕ dă în scire şi d-le de acésta». 1790 Noembrie 1.

Cod. No. XVIII, fila 304.

La boerĭĭ epitropĭ pentru vinurĭ şi rachiurĭ străine ce se vorŭ maĭ aduce să se iae controbontŭ pe séma cutieĭ.

«Pentru ceĭ ce de aicĭ înainte vorŭ aduce vinurĭ şi rachiurĭ străine, din ţéra Turcéscă, în urmă după însciinţarea aceştiĭ poruncĭ, s'aŭ făcutŭ hotărîre, ca tóte acele vinurĭ i rachiurĭ să se facă controbontŭ şi vinḑêndu-se, baniĭ lor să se

alăturea, cari să privegheze neadormiţi ḑiua şi nóptea, să răportuiască de toţi ceĭ ce vorŭ eşi din Bucuresci, unde mergŭ şi cu ce trébă? cari aceĭ toţi câţi vorŭ eşi din Bucuresci, orĭ slugĭ, ómenĭ boĭeresci, orĭ alţĭ ómenĭ, verĭ ce felŭ, să aĭbă răvaşulŭ d-luĭ vel Spăt. câtŭ şi de ceĭ ce vorŭ intra, de unde vinŭ şi cu ce trébă? care de aceştia toţĭ pe fie-care séră să răportuĭască dumnéluĭ vel Spătarŭ cu catastihŭ la Escelenţa Sa Gineralulŭ, ĭar fără de răvaşŭ pe nimenea să nu lase a eşi din Bucurescĭ afară.

Dumnéluĭ vel Spătarŭ şi dumnéluĭ vel Aga, după datoria ce aŭ, atâtŭ ḑiua câtŭ şi nóptea să âmble prin târgŭ şi mahalale, străjuindŭ pururea cu priveghere, câtŭ şi toţĭ zapciiĭ dumnélor, marĭ şi micĭ, cu ómeniĭ lor din preună, cercetândŭ pentru ceĭ cunoscuţĭ, cât şi pentru ceĭ necunoscuţĭ, făcêndŭ cercetare tot-d'a-una, cu mare luare aminte pentru d'alde acestŭ felŭ de ómenĭ.

Dumnéluĭ starostea de negustorĭ, cu ceĭ 24 de negustorĭ, să aĭbă datorie cu negustoriĭ şi cu rufeturile a străjui nóptea pentru prăvăliile lor, rânduindŭ din tóte rufeturile pe rândŭ cu strajă, ca să nu se întêmple vre-o primejdie de focŭ, orĭ din felinare, séŭ din uscăcĭunea ce este, séŭ din altă întêmplare.

Toţĭ prăvăliaşiĭ, atâtŭ marĭ şi micĭ, pe la prăvăliele lor, câtŭ şi . . . . . se aĭbă tocitorĭ şi putinĭ pline cu apă tot-d'auna, care pentru acésta, cum şi pentru felinare, cu priveghere să aĭbă purtare de grijă d-luĭ vel Aga, după cum din inceputŭ a fostŭ acestŭ nizamŭ obicĭnuitŭ, şi pe care va dovedi că n'are patină, séŭ tocitóre plină cu apă, îndată *ridicându-lŭ la grosŭ*, să-lŭ aréte la Escelenţa Sa Generalulŭ, ca să se pedepsésca pentru nesupunerea luĭ; cum şi pentru ogeagurĭ datorĭ sunteţĭ de obşte a griji de curăţenia lor.

Toţĭ boĭeriĭ marĭ şi micĭ, parte bisericéscă, séŭ mirenéscă, *pînă la treĭ césurĭ de nópte să âmble fieşĭ-care* la tréba sa, ĭar dela treĭ césurĭ să nu maĭ âmble nimenea, ĭar carele nu va urma, se va pedepsi la inchisóre, însă dela unŭ césŭ să âmble toţĭ cu felinare.

Fiindŭ-că la cafenele se face adunare numaĭ de ómenĭ strĕinĭ şi netrebnicĭ, ... şi foculŭ ce arde intr'ênsele necontenitŭ lucru de primejdie, găsimŭ cu ... să se inchidă tóte cafenelele şi să stée inchise o lună de ḑile.

Dumnelor, boĭeriĭ zapciĭ, după cercetarea ce vorŭ face apururea, pentru ... apopsie şi bănuĭală, numaĭ decât pe care vorŭ cunósce în vre-o bănuĭală ... arete Escelenţeĭ Séle Generaluluĭ şi cu grabă să urmeze a-ĭ şi scóte unde ... rânduitŭ.

Dumnéluĭ vel Spătarulŭ să aĭbă datoria a pune pe mahalagii de pe mar- ... să inchidă cu gardŭ tóte drumurile şi locurile deschise, unde nu sunt

... de milostenie, ca unile ce şi maĭ mainte aŭ fost oprite, şi aŭ căl- ... şi provelegiulŭ ţĕriĭ şi porunca Divanuluĭ, afară din vinurile ce ... de aŭ adusŭ până acumŭ, la care aŭ făcutŭ Divanulŭ milostivire de ... ca să plătéscă vama indoită, din care vama dréptă este a cămăriĭ ... care acéstă hotărîre s'aŭ însciinţatŭ şi la ispravniciĭ judeţelorŭ pe ... aŭ poruncitŭ să se urmeze în faptă, ci dér şi d-stră să aveţĭ a ... vinurile i rachiurile ce se vorŭ maĭ aduce în urma porunci- ... 1790, Noembrie 1.

... ghenoralŭ. *ot. Rîmnic Filaret. Dumitrache Ban. Ioan Log.*

... XVIII fila 304.

străjĭ, pe care eşŭ din Bucurescĭ, ca să nu rĕmăe maĭ multŭ locŭ slobodŭ, decât acolo pe unde sunt străjile, care la acéstă cu mare străjnicie să facă strînsóre fieş-căruĭa, ca în grabă să se închidă tóte margiuele Bucurescilor de jurŭ împrejurŭ.

«Pentru marchitanii şi soldaţiĭ ce se află risipiţĭ în Bucurescĭ, şedêndŭ prin mahalale fără de nicĭ unŭ cuvêntŭ, să bine-voescĭ Inălţimea Ta, a da poruncă, ca să se ridice aceştia toţĭ să ésă la lagărŭ, séŭ să se dée voie şi porunca Escelenţeĭ Sele feld-mareşal-leitnant Baron von Entenberg, *ca să-ĭ ridice să-ĭ scótă pe toţĭ la lagăre*. Fiindŭ-că cataueIe aŭ începutŭ de strică şi sfarămă gardurile acele ce sunt în préjma Bucurescilor, la viĭ, i grădinĭ, care acestea sunt pentru o pază şi oprire de intrată şi eşită din năuntru politieĭ Bucurescilor, la ómenĭ rĕĭ şi furĭ de vite şi de altele; ne rugămŭ Inălţimeĭ Téle să binevoescĭ a da poruncĭ strajnicĭ, ca să nu strice acele gardurĭ, fiindŭ, cum dicemŭ, pentru a politieĭ străjuire»(1).

Cu tóte mĕsurile escepţionale luate, justiţia continuă a se da în Divanŭ şi în Departamenturĭ.

Puţine prefacerĭ în personalulŭ Departamenturilorŭ aflămŭ sub Austriacĭ. Eĭ nu lasă pre toţĭ boieriĭ ce-ĭ află la intrare, dér remânŭ mulţĭ neschimbaţĭ. In Februarie 1790, «prin pitacŭ s'a orînduitŭ judecătorŭ la Departamentŭ Sărd. Dumitrache Brezoianu, în loculŭ Clucerului Istrate Creţulescu»(2).

Cu deosebire a ţinutŭ Coburg să favoriseze pre unulŭ din judecătoriĭ Departamentuluĭ, cu numele Saul. Acesta a motivatŭ următórele treĭ acte:

«Către Comisia Visterieĭ, că alaltă-erĭ s'a făcutŭ poruncă Divanuluĭ către Comisia Visterieĭ pentru dumnéluĭ Paharniculuĭ Saul, ca până la Martie 1 să i se dée pe patru lunĭ trecute câte talerĭ 40, iar dela Martie de când aŭ intratŭ la judecătorie să iae câte talerĭ 150. Dér fiindŭ-că Inălţimea Sa pré Inălţatulŭ Prinţip a bine-voitŭ şi prin orderŭ cu hotărîre poruncesce ca dela dĭ ântêiŭ de Noemvrie să i se dée léfă deplinŭ câtŭ unuĭ Divanistŭ, care i s'a şi orânduitŭ câte talerĭ 150, trebue să urmeze întocmaĭ. Şi poruncesce Divanulŭ ca din veniturile Visterieĭ ţĕriĭ să dée câte talerĭ 150 dela dĭ ântêiŭ de Noembrie şi să orânduiască pe Saraf ca astădĭ să-ĭ dée negreşitŭ şi cu cartea acésta şi cu orderulŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ se va ţinea în sémă la socotială». 1790, Martie 15.

«După Orderulŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ s'a făcutŭ poruncă către Comisia Visterieĭ, pentru Paharniculŭ Saul, judecătorŭ dela Departamentŭ, ca să aibă léfă ca şi boieriĭ Divanişti, şi din dĭua d'ântêiŭ a luĭ Noemvrie 1789, până la sfirşitulŭ luniĭ luĭ Fevruarie să i se dée ceea ce i se face, pentru care Divanulŭ orân-

(1) Cod. No. XVIII, fila 241—243.

(2) Cod. No. XVIII.

duesce pe lună câte tal. 150, adică tal. 60 aĭ judecĕtorieĭ şi 50 aĭ nomocratoruluĭ şi tal. 40 prisosŭ după orderulŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ; dér fiindŭ-că léfa judecătorieĭ şi a nomocratoruluĭ până la sfîrşitulŭ luneĭ luĭ Fevruarie, s'a datŭ celorŭ ce aŭ slujitŭ, rĕmâne a i se da dumnéluĭ dela Noemvrie până la sfîrşitulŭ luĭ Fevruarie câte tal. 40, ĭar de acolea înainte pre ceste-l-alte lunĭ până la sfîrşitulŭ luĭ Aprile fiindŭ-că a luatŭ câte tal. 110, să i se dée şi aceĭ tal. câte 40 şi a i se urma pe fie-care lună, de acum înainte câte tal. 150, darea lefiĭ pe fie-care lună».

«Către dumnélorŭ boeriĭ epitropĭ, poruncă; după arĕtarea Paharniculuĭ *Saul*, că a avutŭ maĭ nainte dela epitropie orânduĭală de i se da câte tal. 50 pe lună, fiindŭ-că Inaltulŭ Prinţipŭ voĭesce a i se păzi acéstă orânduĭală, Divanulŭ nu a lipsitŭ a-ĭ însciinţa». 1790, Maiŭ 8.

Avemŭ de înregistratŭ în privinţa Departamentelor acestora, noua lor regulare — maĭ uniformă cu deprinderile apusene, prin următórea:

Porunca Divanuluĭ pentru buna orânduĭală şi nizamulŭ Departamentuluĭ. In dosulŭ Anaforaleĭ:

«Aceste raportuite de către dumnévóstră, făcêndu-se cunoscute la Divanŭ, s'a vĕḑutŭ că cu bună orânduĭală şi cu cale este cererea ce face printr'acésta, şi primită fiindŭ arĕtarea dumnévóstră, s'a şi poruncitŭ a se pune tóte în lucrare, şi s'a şi rânduitŭ casă într'adinsŭ pentru a se căuta judecăţile, cu masă numaĭ în mijlocŭ şi cu scaune în prejurŭ, fără de paturĭ, séŭ lăviţi, precum şi soldaţiĭ Impĕrăteşcĭ de pază la uşa caseĭ de judecată s'a rânduitŭ; pentru care se poruncesce şi tuturorŭ zapciilorŭ Divanuluĭ, ca în vremea judecăţeĭ nu numaĭ înşi-vĕ să staţĭ cu *sevasŭ* ce se cuvine şi cu luare aminte la *isihie*, ci încă să fiţĭ cu priveghere şi asupra celorŭ ce se judecă, ca să stée cu sfială, şi să nu se îndrăsnéscă nimenea a cuvênta nimicŭ până nu se va întreba de judecătorŭ şi se grăĭéscă numaĭ ale judecăţiĭ, şi deosebitŭ să aveţĭ a rândui pe tótă ḑiua câte unŭ zapciŭ de ceĭ micĭ, ca să stée afară la uşă împreună cu soldaţiĭ ceĭ rânduiţĭ, carele să fie détorĭ a sloboḑi intrarea în lăuntru numaĭ acelora ce vorŭ fi trebuincĭoşĭ şi cu pricină vrednică, ĭară altŭ pe nimenea să nu lase a intra în lăuntru fără trébă, ĭară când óre-cine nu se va arĕta cu supunere şi nu va fi următorŭ poruncii, ci se va obrăsnici nepăzindu-se orânduĭala ce se cuvine, pre unulŭ ca acela dumnévóstră boĭerĭ judecătorĭ aveţĭ a-lŭ arĕta cu Anafora în scrisŭ»(1). 1790, Ianuarie 28.

Avêntulŭ ce ié influinţa Austriacă în urma intrăreĭ oştirilorŭ cu Coburg în Bucurescĭ, este atâtŭ de mare, că până şi neguţitoriĭ Austriacĭ căuta, la umbra aceleĭ înriurirĭ, a se impune Românilorŭ, până la abusŭ. Nu unŭ casŭ avemŭ, ci numeróse, când vedemŭ

(1) Cod. No. XVIII, fila 21.

negustorĭ şi meseriaşĭ românĭ daţĭ afară din propriele lorŭ prăvăliĭ, ca să se instaleze în acele sudiţĭ austriacĭ.

Iată unŭ raportŭ alŭ Divanuluĭ către «pré Inaltulŭ Prinţipŭ» prin care, în 8 Februarie 1790 constată acéstă invaḑiune de marchitanĭ Austriacĭ în proprietăţile Românilorŭ:

«Istrate Islicarul de aicĭ din Bucurescĭ, aŭ jăluitŭ divanuluĭ, că în prăvălia unde-şi lucra meşteşugulŭ séŭ de-şĭ scotea hrana cea din tóte ḑilele, nouĕ sĕptamânĭ de când aŭ intratŭ unŭ marchitanŭ cu nişte marfă de Bécs, prăvălia nu este a luĭ Istrate ci o are luată cu chirie, aŭ datŭ şi banĭ jumĕtate înainte, aŭ cheltuitŭ şi talerĭ 10 de aŭ dres-o, altă prăvălie nu maĭ are ca să se pótă chivernisi, cincĭ soldaţĭ împĕrătescĭ ţine în casă, cu lemne, cu luminărĭ şi cu alte trebuinciόse; Divanulŭ după jalba luĭ aŭ poruncitŭ d-luĭ vel Agă, ca să facă pe acelŭ marchitanŭ să ésă din prăvălia jăluitoruluĭ; d-luĭ Aga însciinţéză Divanuluĭ, că trămiţĕndŭ de-a chiama pe acelŭ marchitanŭ, nicĭ aŭ vrutŭ să vie ca să stea faţă. Decĭ nu lipsimŭ a însciinţa Inălţimeĭ Téle de acésta şi a arĕta, că acestŭ jăluitorŭ datoria ca fieşce-care pământénŭ şi o împlinesce, fiind-că ţine cincĭ ostaşĭ împĕrătescĭ în casa luĭ, pentru prăvălia acésta elŭ plătesce chirie, când va fi scosŭ din prăvălie, ne avêndŭ unde să-şĭ lucreze meşteşugulŭ, urméză să fie lipsit şi de hrana vieţiĭ; marchitaniĭ aceştia se cuvine a-şĭ găsi prăvălie să intre cu învoĭală, fiind-că facŭ alisverişŭ pentru folosulŭ lorŭ. Să bine-voĭéscă Inălţimea Măriei Téle, ca cu luminata poruncă orĭ către d-lor cinstiţiĭ comandanţĭ, aĭ părţiĭ ostăşeşcĭ, séŭ către d-lor zapciiĭ dregătorĭ aĭ politieĭ, să scótă nu numaĭ pe acelŭ marchitanŭ din prăvălia jăluitoruluĭ, ci *şi pe alţĭ marchitanĭ, care asemenea aŭ intratŭ cu sila pe la alte prăvăliĭ*, precumŭ din jalbile stăpânilorŭ prăvăliilorŭ ce pururea daŭ la Divanŭ ne-amŭ adeverit, ca sĕ rĕmâe slobodŭ ca să se hrănéscă şi sĕraculŭ acesta»(1). 1790, Februarie 8.

Către Prinţipŭ.

«Punemŭ într'acestŭ plecatŭ rĕportŭ jalba ce aŭ datŭ la Divanŭ Stefan Polc. ca să se védă de Inălţimea Ta; pentru care să bine-voescĭ Inălţimea Ta a porunci pentru aceĭ marchitanĭ, că orĭ să se plătéscă chiria după dreptate şi aşa sĕ şéḑă să-şĭ facă alisverişulŭ şi căştigulŭ lor, orĭ se slobózá prăvălia jăluitoruluĭ să se pótă chivernisi cu alŭ sĕŭ(2)». 1790, Ianuarie 26.

Urmărirea contra amicilorŭ luĭ Mavrogheni şi a conluptaşilorŭ, carĭ i-aŭ rĕmasŭ maĭ lungŭ timpŭ credincioşĭ, nu e una din cele maĭ

(1) Cod. No. XVIII, fila 357—358.
(2) Cod No. XVIII, fila 341.

micĭ preocupaţiunĭ a Divanuluĭ ocupaţiuneĭ Austriace, în decursulŭ anuluĭ 1790 (1).

«După arĕtarea d-luĭ vel Log. Golescu s'a orânduitŭ Mumbaşir a strînge ravaşele slujbaşilorŭ vinăricerĭ ca să se potrivéscă catastihu spre a se vedé sfetirismosulŭ şi furtişagulŭ ce aŭ făcutŭ slujbaşi. 1790, Ianuarie 22.

---

(1) *Carte ce s'a datŭ dela Divanŭ pentru oprirea mărfiĭ Turnavituluĭ. Cătră starostea de Negustorĭ*

«Astă-ḑĭ aŭ datŭ jalbă la Divanŭ d-luĭ vistu Mateiu Fălcoian cum că l-a prădatŭ Turnavitulŭ cu 17 pungĭ de banĭ şi talerĭ 150, osebĭ de 50 pungĭ ce i-aŭ luatŭ domnul Mavrogheni, aşişderea şi căminariu Hagi Moscu aŭ datŭ jalbă cumŭ că l'aŭ jăfuitŭ Dumitrache Turnaviţu şi cămăraşulŭ Iancu Mavrogheni cu talerĭ 2500, osebĭ de talerĭ 8000 ce i-aŭ luatŭ juvaerurĭ domnul Mavrogheni, şi iarăşĭ căminariu Hagi Moscu, aŭ datŭ jalbă cumŭ că aŭ opritŭ Dumitrache Turnavitul baniĭ aĭ ciocănaşilorŭ dela Telega talerĭ 800 şi aĭ ciocănaşilorŭ dela Slănic talerĭ 1200. Aşişderea şi Saltana Medelnicerésa aŭ datŭ jalbă, cumŭ că are să iae dela Turnavitul talerĭ 4845 şi banĭ 74, cu hotărîre de judecată, şi aŭ făcutŭ cerere la Divanŭ. prin jalbile d-lor, ca orĭ să dée făgăduinţa în scrisŭ Dimitrie Armaşopolon comisionerulŭ Turnavituluĭ, la care este marfa a Turnavituluĭ trimisă, cumŭ că le va plăti aceştĭ banĭ, orĭ să dée poruncă Divanulŭ a se opri marfa Turnavituluĭ după analagon sumeĭ banilorŭ, şi osebitŭ de aceştia aŭ maĭ jăluitŭ şi alţi cumŭ că aŭ să iae dela Turnavitulŭ, şi aŭ cerutŭ dreptate şi ajı toriulŭ Divanuluĭ, unde viindŭ de faţă şi Dimitrie Armasopolon, comisionerulŭ Turnavituluĭ, la care se află marfa Turnavituluĭ trimisă; s'aŭ întrebatŭ ce respunde la acestea jălbĭ de pricinĭ de banĭ ce să jăluescŭ numiţi că aŭ să iae dela Turnavitul, şi aŭ datŭ Divanuluĭ respunsŭ hotărîtŭ, că nicĭ este vechilulŭ Turnavituluĭ a respunde la pricinile luĭ, nicĭ sê amestecă la plată de vre-o datorie a Turnavituluĭ; decĭ Divanul neputêndŭ a izgoni pe ceĭ ce daŭ jălbĭ şi cerŭ dreptate, acumŭ cândŭ se află marfa Turnavituluĭ aicĭ, şi fiind silitŭ Divanulŭ a face îndestularea jăluitorilorŭ saŭ rĕspunsulŭ numituluĭ comisionelŭ alŭ Turnavituluĭ, cumŭ că de vreme ce elŭ să lépădă şi nu va să răspundă la jalbile acestea, să şcie că marfa Turnavituluĭ este oprită, iar d-tale iţĭ poruncesce Divanulŭ, că îndată după primirea aceştiĭ poruncĭ să mergĭ la Armasopolon la care sunt 27 téncurĭ cu mătase ale Turnavituluĭ, după însuşĭ arĕtarea numituluĭ Armaşopolon, care téncurĭ să le pecetluescĭ cu pecetea starostieĭ şi cu pecetea numituluĭ Armaşopolon, comisioneriulŭ Turnavituluĭ, şi făcêndu-le tóte zaptŭ, să daĭ adeverinţă iscălită la mânile comisioneruluĭ pe atâtea téncurĭ pecetluite cu mătasa, cumŭ că le-aĭ făcutŭ zaptŭ din porunca Divanuluĭ după jălbile numiţilorŭ jăluitorĭ, şi să ieĭ şi d-ta adeverinţă dela mânile, comisionariuluĭ iscălită, pe atâtea téncurĭ pecetluite, cu mătase, ce sunt ale Turnavituluĭ, care téncurĭ cu marfă să aibĭ a le pune la unŭ locŭ sigurŭ într'o bună pază şi păstrare a nu se strica, şi a nu li se întâmpla vre-unŭ pericolonŭ, unde să stée poprite până se va face hotărîre pentru jălbile ce s'aŭ datŭ asupra Turnavituluĭ, şi precum ţi se va porunci cu alŭ doilea poruncă a Divanuluĭ aşa veĭ fi următoriŭ». 1790 Maiŭ 17.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, *Coshua* al Ung. Vlah., *Buzĕŭ Dositeiŭ, Marchelie, Ioan Damaris, Manolache Grădiştén, Constandin Ştirbeiŭ, biv vel Sardaru*,

Cod. No. XVIII, fila 105.

Puținŭ timpŭ după acésta boierii se împacă cu Turnavitu și mijlocescŭ acéstă poruncă nouă, din 5 Iulie 1790:

Poruncă cătră starostea de negustori pentru slobodenia Mărfii Turnavitului.

«Marfa Turnavitului, care după jălbile boierilorŭ jăluitori este oprită, findcă însiși acei boieri jăluitori aŭ datŭ acumŭ iscăliturile d-lor în scrisŭ la Divanŭ ca să se slobódă, să aibă dară a o face tótă teslimŭ în mânile lui Armașopulon comisionerulŭ Turnavitului, carele aŭ datŭ la Divanŭ adeverință sub iscălitura sa în scrisŭ cumŭ că aŭ primit'o tótă întrégă precumŭ aŭ fostŭ, care adeverință s'aŭ pusŭ în păstrare la canțilaria Divanului lângă jălbile jăluitorilorŭ ce aŭ cerutŭ oprirea aceștii mărfi și aŭ primitŭ acumŭ slobodenia ei»(1). 1790 Iulie 5.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, *Rômnic Filaret, Ioan Damaris, Costan. Știrbeiu, Mateiu Fălcoian.*

Nu numai în averea lor aŭ fostŭ isbiți amicii nefericitului N. Mavrogheni, ci și în viața lor. Sub acusare de ***«mare viclenie și de vindětori de patrie»***, sunt spânzurați în August 1790, duoi nenorociți foști slujbași Gheorghe Logofětulŭ și Cămărașulŭ Gheorghe Poliz (1).

---

(1) *Două publicații și la Spătarŭ și la Aga pentru duoi inși ce s'aŭ hotărîtŭ de spânduratŭ, cătră ispravnicii ot sud.*

«*Gheorghe Logof. și Gheorghe Poliz Cămărașŭ, prin corespondența ce aŭ făcutŭ cu partea vrăjmașului*, s'aŭ aflatŭ pîrători următori de mare viclenie și vindětori de patrie, după a cărora fapte judecata ostășéscă i-aŭ hotărîtŭ a se osîndi cu pedépsa funiei, care judecată din porunca pré Inaltului Prințipŭ la 27 ale acestei luni, după calindarulŭ noŭ, are a se împlini cu mai susŭ numiții; deci pentru pilda tuturorŭ să aveți d-vóstră ispravnicii a publicui acésta făcênd-o sciută și cunoscută tuturorŭ de obște». 1790, August 15.

Cod. No. XVIII.

Eată și alte două acte, unulŭ urmărindŭ o întrégă serie de slujbași ai lui Mavrogheni și al duoilea de surghiunire din țéră, a unuia din ómenii lui Mavrogheni:

Dela Divanulŭ Prințipatului țěrii Românesci

«De vreme ce ispravnici, menzilari, taingii și sameși, ce aŭ fostŭ la județulŭ Buzěului în vremea Domnului Mavrogheni, a cărora nume s'aŭ însemnatŭ mai josŭ însi-și s'aŭ doveditŭ pe sine în Divanŭ cu câștiguri nedrepte și dobânḑi de mâncătorii de pe la săracii lŏcuitori, prin împliniri de rĕmășițuri din rânduelĭ ale Visteriei, luate din județŭ și împărțite între dênșii, fără de a le arĕta la Visterie că le-aŭ împlinitŭ, și prin alte felurimi de hoții cu mĕsurături nedrepte zahare-

Décă amicii Turciei și ai lui N. Mavrogheni, eraŭ maltratați, surghiuniți când nu spânzurați, de Austriaci, eraŭ óre mai bine tratați Românii în genere din țéra Românéscă?

---

lelorŭ spre paguba și încărcătura săracilorŭ și spre înșelăciunea și paguba socotelilorŭ Visteriei țĕrei, dobândindu-se pe sineși, pe cari furtișagurĭ și câștigurĭ nedrepte, neputĕndu-se învoi și a se împărți între dênșii, aŭ cutezatŭ a se îndrăsni de a eși și la marele Divanŭ fără de nici o sfială, unde s'aŭ vĕḑutŭ de față relele urmări ale lor, ne tăgăduite de însiși acele câștigurĭ și hoții, tal. 7050, carele le-aŭ luatŭ mai josŭ numiții, cerĕndŭ analogŭ dreptŭ a le împărți acéstă hoție la toți tovarășii, și pe urmă, după ce daŭ Divanului acéstă pliroforie și arétă de față acéstă hoție a lor, facŭ într'adinsŭ învoieli și sulfure de împăcăciune întorcĕndŭ unulŭ altuia, care aceste urmări ale lor neiindŭ cuviință și cu cinste Divanului a le primi, séŭ ale trece cu vederea, după ce s'a făcutŭ de față vĕḑutele și datorŭ fiindŭ Divanulŭ a face pildă pentru alți slujbași și dregĕtori, osândimŭ pe toți acești tovarăși de furtișagurĭ să dée din însuși acelŭ câștigŭ de tal. 7050 *una mie galbenĭ Împĕrătesci la cutia milosteniei* săracilorŭ de obște, pentru care rânduimŭ zapcii pe . . . . . ca atâtŭ pe acești ce sunt aici dintr'înșii să-i apuce cu strînsóre să împlinéscă dela toți acésta cu analoghie partea lor, câtŭ și pe Panait Slujeru, Vistieru Neagu și Sameșu Gheorghe, ce se află afară la Buzĕŭ, să împlinéscă dela toți acéstă mie de galbeni în sorocŭ de ḑile . . . . . . cărora nici unŭ felŭ de pricinuire să nu priméscă, ci până la numitulŭ sorocŭ de nu va împlini acéstă sumă de galbeni, *să-i ridice pe toți în fiare, pe toți să-i aducă la Divanŭ;* pentru care poruncesce Divanulŭ și dumitale orânduitule zapciŭ Mumbașirŭ, de nu vei face împlinire să scii că te vei cunósce de nevrednicŭ și vei fi căḑutŭ din orânduiala slujbei téle». 1790, Iulie 2.

Câștigurile ce aŭ fieș-care după socotéla Comisiei dela Maiŭ 14, 1790.

Taleri	
2000	Stolniculŭ Răducanu ca tal. 500, răsura semilorŭ obicinuite ce aŭ luatŭ fără a nu eși din județŭ.
1500	Ilie Cămărașul cu tal. 500, răsura acestei semĭ, tal. 1000, luați din județŭ cu nume de a se cheltui la trebile județului și nu i-aŭ cheltuitŭ, bez tal. 300 dați Pit. Génet, ce a slujitŭ la magazie.
1000	Iamandi Căpitanulŭ
1600	Hagi Ene.
300	Panait Slujeru.
250	Vistierulŭ Neagu.
400	Sameșulŭ.
7050	

Alta. S'a făcutŭ volnicie cu mumbașirŭ să aducă pe Medelnicerul Ianache dela sud Dâmbovița ce a fostŭ ispravnicŭ în sud Vâlcea la létulŭ 1788, tovarășŭ cu Marcu Portarulŭ prin scirea ispravnicilorŭ, aici la Divanŭ, ca să rĕspunḑă pentru arĕtarea ce a făcutŭ către Domnulŭ Mavrogheni atunci la fuga numitului Portarŭ Marco în Sibiŭ, cum că a luatŭ numitul Portarŭ din județŭ tal. 13294 bani ai Măriei Séle, după care s'a pornitŭ numitulŭ Domnŭ de a luatŭ dela sudiții Austricesci, taleri 9028». 1790, Iulie 5.

Cod. No. XVIII, fila 223.

Nu numaĭ pe capulŭ sĕŭ nu era sigurŭ nime, darŭ nicĭ pe proprietatea și avutulŭ sĕŭ. Trebue administrațiuneĭ Austriace, în Ianuarie 1790, casa de șcólă și de bibliotecă de la st. Sava? Șcóla încétă, iar biblioteca și museulŭ didacticŭ eraŭ strămutate orĭ și unde (1). In localulŭ șcóleĭ, Austriaciĭ făcură spitalŭ militarŭ. Darŭ nu se respecta maĭ multŭ proprietatea privată. Se dă afară din casele séle cluceruluĭ Otetilișanu, fiind-că convinŭ casele luĭ Oberfervalteruluĭ spitaluluĭ din st. Sava. Pivnițele luĭ Lehliu și a cluceruluĭ Racovitzà se deșértă cu sila spre a le ocupa Austriaciĭ.... (2).

Alta. «După jalba luĭ Dumitrache Sandagiul și după anaforaua dumnéluĭ vel Spătarŭ pentru închisórea ce se află cu prepuuere de bănuĭală pentru ceĭ *ce aŭ fugitŭ din țéra Turcéscă*, și arétă dumnéluĭ vel Spătarŭ că el a fostŭ și isgonitŭ aicĭ, *ca unŭ omŭ al luĭ Mavrogheni* și în potriva poruncií pré Inaltuluĭ Prințipŭ s'aŭ întorsŭ, s'aŭ găsitŭ cu cale de către Divanŭ și s'aŭ poruncitŭ dumnéluĭ vel Spătarŭ ca să-lŭ surghiunéscă de aicĭ din pămêntulŭ țĕriĭ, trimițĕndu-lŭ cu paznicĭ, de unde să nu maĭ aĭbă voie a se întórce, și se însciințeze și pe ispravniciĭ Focșanilor de a nu-lŭ lăsa să maĭ calce în pămêntulŭ țĕriĭ; asemené și pentru o muĭere ce era în sălășluire fără cununie și âmbla cu jălbĭ numindu-lŭ de bărbatŭ, să grăĭéscă pré sfănțieĭ séle părinteluĭ Mitropolitŭ ca să cerceteze și să facă cuviinciósa îndreptare la acésta». 1790, Maiŭ 24.

(1) «S'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ prin pitacŭ la d-lor boeriĭ epitropĭ, după orderŭ ce aŭ venitŭ la Divanŭ, ca să se deșerte o odae ce este în sfântu Sava Vivliotichi, fiindŭ trebuinciósă a se pune într'ênsa hainele bolnavilorŭ ostașĭ Impĕrăteșcĭ, să rânduiască d-lor un gramaticŭ cu șciință de învĕțătură și cu *Andreiu dascălulŭ latinĭ*, ca să facă catastih de tóte cărțile anume, cumŭ și de alte meșteșugurĭ ale învĕțăturiĭ și să se așeze orĭ în mănăstirea sfântuluĭ Gheorghe séŭ în altă parte, unde vorŭ socoti locŭ bunŭ a nu sĕ strica». 1790 Ianuarie 28.

Cod. No. XVIII, fila 14.

(2) După raportulŭ d-luĭ vel Aga, ca după cererea d-luĭ Retmaisteru a i se da o pivniță să ție depositorium alŭ spitaluluĭ dela sfântu Sava, aŭ urmatŭ porunca Divanuluĭ, ca orĭ pivnița din curtea cé veche să i se dée, séŭ a paharniculuĭ Lehliu, ci pentru pivnița din curtea cé veche aŭ datŭ rĕspunsŭ că este pentru altă trébă a spitaluluĭ de acolo, iar pivnița dela păharnicu Lehliu vĕdĕndu-o i-aŭ plăcutŭ, dar aŭ cerutŭ și casele de désupra tóte ca să șédă Oberfervalterulŭ spitaluluĭ, în care case fiindŭ că șéde cluceriu Otetilișan cu chirie, l-aŭ făcutŭ de aŭ primitŭ numaĭ casele jumĕtate, și cere poruncă ca să scótă calabalâcurile din pivniță și să șédă și cluceriu în jumĕtate casele; s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ către domnuluĭ vel Agă, că pivnița cluceruluĭ Racoviță nu s'aŭ luatŭ, căcĭ are vinurĭ într'ênsa, apoĭ . . . . ne arĕtândŭ de sunt vinurĭ în pivnița Lehliuluĭ, cumŭ și pentru a ședé cu cluceriu Otetelișan în jumătate casele, iarășĭ nu arétă de s'aŭ mulțămitŭ și cluceru, ci să deschidă pivnița

In orașŭ nu maĭ putea resbate nime fără de a fi pungășit... Țĕranulŭ care aducé la Bucurescĭ de vîndare din produsulŭ câmpuluĭ sĕŭ, zaherele, lemne, legume etc. era dispoiatŭ de ele de către soldațĭ, «*luaŭ dela eĭ cu deasila, cu hrăpire, fără de plată, dintre cele ce aducŭ de vêndare; dela alțiĭ iaŭ baniĭ la drum, și așa numaĭ îĭ slobod de merg*»....

Numaĭ în 5 Februarie 1790 Divanulŭ isbutesce a dobândi voia să trămită la județe și la spătarulŭ Aga din Bucurescĭ următorulŭ ordinŭ pentru stărpirea acelorŭ jacmăniĭ austriace:

Publicațiĭ la 12 județe pentru ceĭ ce facŭ rĕutățĭ, celorŭ ce aducŭ de vîndare cele trebuincióse la târgŭ. Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ. Poruncă către vel. Isprawniciĭ ót sud...

«Fiind-că de apururea vinŭ jălbĭ Divanuluĭ, cumŭ că ómeniĭ ce arŭ fi viindŭ dela țéră cu lemne, la târgŭ, cu zaherele, legume și orĭ-ce de ale mâncăriĭ se supĕră, se necăjescŭ, și se păgubescŭ de ómenĭ rĕĭ, și *de către soldațĭ*, luându-le cu désila, cu hrăpire, fără de plată, dintre cele ce aducŭ de vîndare, dela alțĭ iaŭ banĭ la drumŭ și așa îĭ slobodŭ de mergŭ, din care acésta speriindu-se locuitoriĭ, se embodisesc de a aduce cu tragere de inimă cele trebuincióse la târgŭ de vîndare, și se pricinuesce dintru acésta și lipsă la obștea noroduluĭ, cum și acelorŭ locuitorĭ ticăloșie; decĭ noĭ, pentru partea ostășéscă, iată amŭ datŭ cu feld-marschal-leitnant strașnice poruncĭ cu jurămêntŭ tare, cumŭ că pe carĭ din ostașĭ se va găsi în faptă dintr'acésta, pe unulŭ ca acela îlŭ voiŭ vedea întocmaĭ ca pe unŭ hoțŭ drumașŭ, și după judecata ostășéscă i se va orândui pedépsa luĭ cu mórte, și comandanțiĭ companieĭ ce nu va ținea în orânduială ómeniĭ sĕĭ se vorŭ pedepsi și maĭ strașnicŭ, iar pentru ceĭ-l-alțĭ ómenĭ rĕĭ și hrăpitorĭ, carĭ supĕra pe locuitoriĭ ce aducŭ unele altele de vîndare la târgŭ, s'aŭ poruncitŭ la d-luĭ spataru, la d-luĭ Agă, și la d-luĭ Armașŭ ca nișce zabițĭ ce sunteți să dée tare poruncă zapciilorŭ d-lor de pe la marginĭ și de pe la rĕspântiĭ și din lăuntru politieĭ, cumŭ și pe afară, în drumurile care intră la Bucurescĭ, să rânduiéscă ómenĭ de pază, ca să străjuiéscă, de fața și prin taină ascunșĭ, cu priveghere maĭ vêrtosŭ în târgurĭ în lăuntru, și pe orĭ-care va vedea că se îndrăsnescŭ cu obrăznicie a face *hrăpirea bietuluĭ țĕranŭ*, orĭ a-ĭ face verĭ-ce supĕrare, numaĭ decâtŭ să ésă întru ajutorŭ și prinḑĕndŭ pe acela și legândulŭ, de va fi soldatŭ să-lŭ aducă la mine împreună și cu tacrirulŭ luĭ, iară de nu va fi soldatŭ să-lŭ aducă la Divanŭ, ca să-ĭ facă cu pedépsa luĭ pildă la toțĭ, iarŭ împotrivindu-se cineva-șĭ la aducere, îndată fără alta să-ĭ împușce. Decĭ se po-

---

și de vorŭ fi vinurĭ să însciințeze Divanuluĭ și să caute altă pivniță împrejurŭ, iar de vorŭ fi alte calabalâcurĭ să le scótă; iar pentru casă fiind-că arétă la Divanŭ d-luĭ Vist. Fălcoianu, că numaĭ treĭ odăĭ sunt drese în care șéde cluceriu, iar douĕ odăĭ sunt stricate, ci să grăiéscă cluceru sĕŭ cu stăpânu casiĭ, ca să se dregă și acele stricate, la care să dée și d-luĭ ajutorŭ».

Cod. No. XVIII, fila 14.

runcesce şi d-stră ca acestŭ Nizam, să-lŭ faceţĭ d-stră cunoscutŭ şi la toţĭ *locuitorii ceĭ înfricoşaţĭ ca fie-care să se îndemne la drumulŭ şi venirea luĭ, şi când va fi supĕratŭ de cineva, să strige cu glasŭ mare la potcraşĭ şi la paznicii zapcii să le mérgă întru ajutorŭ să-ĭ prindă, şi deosebĭ sĕ porunceşce şi zapciilorŭ, căpitanilorŭ de poteraşĭ de pe afară*, ca să fie şi eĭ cu purtare de grijă pentru acésta; care aceste porunci ce s'aŭ dat la d-luĭ spătaru, la Aga, la Armaş şi la d-tre, veţĭ şci că le-amŭ făcutŭ eŭ feld-marschal-leitnant cunoscute şi la partea ostăşéscă ca să le şcie» (1). 1790, Noembrie 5.

Asemenea s'aŭ făcutŭ şi la spătaru Aga şi Armaşu. ca să privegheze în Bucurescĭ şi pe la marginĭ.

Aga oraşuluĭ nu póte apĕra pre nimenĭ şi nimica de oştenii Austriacĭ; nicĭ chĭar ruinele curţilorŭ domnescĭ arse nu le póte protege: Austriacii fură lemnulŭ, ferulŭ, desgrădescŭ curtea «cărora n'aŭ pututŭ căpitanulŭ agiescŭ să le sté împotrivă»(1).

(1) «După porunca ce aŭ datŭ Divanulŭ încă de când s'aŭ arsŭ casele *curţiĭ noue*, la dumnéluĭ vel Aga. ca să rânduĭéscă paznicĭ a nu se lua de către cinevaşĭ herulŭ, petrele, cărămida şi orĭ-ce din cele rĕmase, aŭ reportuitŭ Divanuluĭ d-luĭ vel Aga la Decemvrie 11, *cum că soldaţiĭ lângă alte măruntae de fierŭ ce aŭ luatŭ, de care aŭ spusŭ de atuncĭ şi d-séle cinstituluĭ comandantŭ, aŭ luatŭ şi o uşă de fierŭ;* acum iarăşĭ aŭ reportuitŭ Divanuluĭ d-luĭ vel Aga dela 6 ale acesteĭ lunĭ, cum că ostaşiĭ nemţĭ aŭ mersŭ la două grajdurĭ ale curţiĭ despre viĭ, afară din cuprinsulŭ curţiĭ şi le-aŭ desgrăditŭ de jur-împrejurŭ de uluce, cărora n'aŭ pututŭ căpitanulŭ agiescŭ să le stea în potrivă; pentru care nu lipsimŭ cu plecăcĭune a însciinţa Inălţimeĭ Téle». 1790. Fevruarie 8.

Dér décă în oraşe Austriacii dădeaŭ *ĭureşŭ* în avutulŭ şi casele ómenilorŭ, ce se urma pe afară, prin judeţe? Ţéra maĭ era devastată şi de aşĭa ḑişiĭ *volintirĭ*, carĭ, sub pretextŭ că sunt partizanĭ aĭ Austrieĭ, vagabondaŭ, prădaŭ, jăfuĭaŭ.... Insuşĭ Coburg fu silitŭ a-şĭ purta atenţiunea asupra acestorŭ *hoţĭ*, carĭ organisaţĭ în cete, cu steagŭ, neliniŝteaŭ ţéra întrégă.

Aşĭa, în 25 Ianuarie, 1790, Divanulŭ ordonă vel Spătaruluĭ, ***să se ié la caraulŭ pre Radu Căciulă, Radu Hergheleġiu, Toder Moraru, Stan Drăgan, Voică Trăistarul şi Gheorghe Vasile, foşti «în slujba ostăşéscă lângă Dumitrache Strajmaistru sin Mi-***

(1) Cod. No. XVIII, fila 305.

halache, care după netrebniciile lor s'aŭ scosŭ dela slujba ostășéscă, să-ĭ pedepséscă cu câte 30 de toiage la tălpĭ» și cu ocna pe tótă vĭața la recidivă. Aceștia sunt trecuțĭ la birŭ ca pedépsă, și *«vel Vist. va încărca satele cu numele lor, «ĭar Dumitrache Strajmaistrulŭ s'a datŭ la spitalulŭ Colțeĭ fiindŭ bolnavŭ»*(1).

Alțĭ 27 de volintirĭ aĭ Majoruluĭ Stefani, pradă lŏcuitorĭ din Dâmbovița. Aceștia sarŭ cu toțiĭ și obligă pre Maiorulŭ Stefani să dée zapisŭ că din léfa acelor 27 de hoțĭ — ḑișĭ volintirĭ, — va plăti cu încetulŭ tóte pagubile. Divanulŭ intervine în 28 Februarie, 1790, la ḑisulŭ Maiorŭ Stefani *«ca unulŭ ce iubesce dreptatea (?) și nu voiesce a se ponoslui numele dumnéluĭ, să facă îndestulare»* la cererea celor cu zapisulŭ (2).

Eată unŭ altŭ casŭ în care intervine Divanulŭ cu raportŭ la Principele Coburg, ca să se aducă la Divanŭ unŭ altŭ voluntarŭ hoțŭ, *Hristea Bulucbașa*:

«Insciințămŭ Măriei Téle pentru unŭ Hristea Bulucbașa volintirŭ, ce se află în slujbă lângă Maĭorulŭ Nicola, pentru care jăluindu-se la Divanŭ Spătarulŭ Hangerliu cum că este détorŭ cu talerĭ 600, așișderea jăluindu-se și unŭ Gheorghe Bosneagul, că aicĭ în Bucurescĭ l-aŭ jefuitŭ de totŭ ce aŭ avutŭ asupra luĭ, aŭ scrisŭ Divanulŭ la Maĭorulŭ Nicola ca să-lŭ trimită spre a se judeca cu davagiĭ luĭ, când fiindŭ-că numitulŭ Hristea de sineșĭ venise în Bucurescĭ, aŭ mersŭ zapciulŭ Divanuluĭ cu cartea ce era scrisă pentru dênsulŭ de ĭ-aŭ arĕtatŭ chĭemându-lŭ să vie la judecată, și ântêiŭ a ḑisŭ că va veni a doua ḑi însu-șĭ la Divanŭ, ĭar după acésta mergêndŭ zapciulŭ să-lŭ chĭame, nu numaĭ n'a vrutŭ să vie, ci încă luândŭ cartea Divanuluĭ din mânele zapciuluĭ, cu înșelăcĭune, a încălecatŭ să plece; și cerêndu-ĭ zapciulŭ cartea să i-o dea, el l-a și gonitŭ lovindu-lŭ cu scara caluluĭ și așia în silă a luatŭ și cartea Divanuluĭ din mânele zapciuluĭ și s'aŭ dusŭ, nevrêndŭ să dea nicĭ o ascultare. Pentru care să binevoescă Înălțimea Ta a porunci să se aducă acestŭ Hristea la Divanŭ, ca să se caută prin judecată aceste jălbĭ ce sunt asupra luĭ»(3). 1790 Ianuarie 30.

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 10.

(2) «După jalba luĭ Bucur i Neculae și Radul din Valea-lungă sud. Dâmbovița pentru 27 volintirĭ aĭ Maĭoruluĭ Stefani ce i-aŭ prădatŭ și a luatŭ zapisŭ dela numitulŭ Maĭorŭ, ca din léfa lor să le plătéscă cu încetulŭ; care l-aŭ arĕtatŭ și la Divanŭ de s'aŭ vĕḑutŭ, s'aŭ scrisŭ Maĭoruluĭ Stefani, ca unulŭ ce ĭubesce dreptatea și nu voesce a se ponoslui numele d-luĭ, se facă îndestulare de dreptatea lor», 1790, Februarie 18.

(3) Cod. No. XVIII, fila 351—352.

Maĭ inserămŭ în notă și altŭ documentŭ de acéstă natură (1). In 10 August, 1790, Divanulŭ căpătă învoire dela Coburg să ia mésurĭ maĭ seriόse spre stârpirea hoţiilorŭ și jafurilorŭ așia ḑișilorŭ ostașĭ și voluntarĭ Austriacescĭ.

Publicaţiĭ la 12 judeţe și la Craiova pentru hoţiĭ și făcĕtoriĭ de rĕŭ.

«Fiindŭ-că într'acéstă vreme de primăvéră, mulţĭ din ceĭ nărăviţĭ de maĭ din nainte la fapte rele, vor cuteza a cerca gândurile lor cele deșérte spre a se porni în hoţiĭ, și rĕutăţile ce era obicĭnuiţĭ, alţiĭ din prόsta minte a lor, îndemnaţĭ de ceĭ rĕĭ, socotindŭ să se foloséscă cu agoniselĭ nedrepte, se vorŭ înșela la aceste netrebniciĭ, carĭ pentru ca să amăgéscă norodulŭ, să pόtă a-șĭ sĕvêrși relele faptelorŭ lor, se vorŭ și schimba în haĭne ostășescĭ, spre a nu fi cunoscuţĭ de hoţĭ, ĭată ânteĭŭ pentru ostașiĭ ceĭ bunĭ spre a fi cunoscuţĭ, Escelenţa Sa Feldmarechalul-leitnant, din porunca pré Inaltuluĭ Prinţipŭ, aŭ datŭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ scriindŭ la tόte tisturile ostășescĭ pe afară în ţéră, ca orĭ-care din ostașĭ, verĭ cu ce trébă ar fi orânduiţĭ în judeţŭ, să aĭbă dela comandirulŭ regimentuluĭ adeverinţă la mânĭ iscălită, *cum că este ostașŭ Impĕrătescŭ*, și cum că este orânduit séŭ trămisŭ cu cutare trébă, spre a fi cunoscutŭ; ĭară carele se va găsi fără de dovadă în scrisŭ la mânile lor, âmblândŭ după jafurĭ și fapte rele, cu pricină că este rânduitŭ la trébă, fără de dovadă la mânile luĭ, pe uniĭ ca

(1) *Hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ anaforaleĭ departamentuluĭ de cremenalionŭ pentru Ștefan fecioru Bratuluĭ a se trimete la ocnă, și alţĭ doĭ a se slobodi pe chiezășiĭ, cu porunca către boeriĭ judecătorĭ de la acelŭ departamentŭ.*

«Câtŭ pentru Ivan Turculeţ și Gregorie Geianu, fiind-că după arĕtarea d-stră n'aŭ pe nimenĭ Dovagiŭ, prin chĭezășie vrednică, (că orĭ când se va arĕta pe urma lorŭ vre-unŭ păgubașŭ să aibă a-lŭ da de faţă), să se slobόḑă dela închisόre, iarŭ pentru Ștefan fecioru Bratuluĭ, măcarŭ că arĕtaţĭ că nicĭ acesta n'are pe nimenĭ Dovagiŭ, dară pentru acești feciorĭ aĭ Bratuluĭ destuĭ părîșĭ le sunt înseșĭ faptele lorŭ, ce de atâţa anĭ până acumŭ, apururea n aŭ contenitŭ din jăcmăniĭ și tâlhariĭ, șciute de obște, precumŭ chiar și acumŭ la venirea armieĭ *cu mijlocu că aŭ intrat volintirĭ la slujba împĕrătéscă, asemenea aŭ începutŭ rele urmărĭ și tâlhăriĭ ale lorŭ, după cumŭ însușĭ dela comandiru lorŭ aŭ luatŭ Divanulŭ înșciinţare, că pentru aceste urîte fapte, ca pe nișce tâlhari i-aŭ și izgonitŭ din comanda sa*; dreptŭ acé divanulŭ poruncește d-tale vel Armaș, ca îndată ce veĭ primi porunca acésta, numaĭ decâtŭ pe acestŭ *Ștefan feciorulŭ Bratuluĭ să-lŭ pornescĭ cu grabă la Ocnă, ca să stée acolo în pedépsă*, și fără de porunca Divanuluĭ, nicĭ de cumŭ să nu fie slobodŭ a eși». 1790, Martie 16.

Cod. No. XVIII, fila 61.

Poruncă cu Mumbașir către cămărașul dela Ocna Telega, ca să pue în Ocnă pe Ștefan fecioru Bratuluĭ, și fără de porunca Divanuluĭ să nu-lŭ slobόḑă, dândŭ adeverinţă la mâna Mumbașiruluĭ că l'aŭ făcutŭ teslimŭ. 1790 Martie 16.

aceia, aŭ voie lŏcuitorii să sară cu toţiĭ să-ĭ prinḑă şi cu pază să-ĭ trămiteţi dumnévóstră la tisturile ce vorŭ fi maĭ aprópe: deci de altă parte dumnévóstră să întăriţi strejuirea şi paza cea cuviinciósă în totŭ coprinsulŭ aceluĭ ţinutŭ pentru hoţi, orânduindŭ poteraşi într'adinsŭ la părţile loculuĭ cele trebuincióse, şi la drumurĭ pe Polcovniculŭ judeţuluĭ cu toţi poteraşiĭ luĭ, căpitaniĭ cu slujitoriĭ lor, cum şi zapciilorŭ de prin plăşĭ, să le daţĭ poruncĭ a priveghea de acésta, carĭ să facă totŭ felulŭ de străjuire cu toţiĭ spre a simţi şi a cunósce maĭ dinainte pe aceĭ ce aŭ cutezatŭ acésta şi sunt porniţĭ spre fapte rele, ca maĭ nainte să-ĭ întîmpine, nedându-le vreme a săvîrşi vre unŭ rĕŭ, iar întâmplându-se a călca pe cinevaşi, orĭ la casele lor, séŭ la drumurĭ spre a-ĭ jăfui şi a le face vre un rĕŭ, numaĭ decât proftacsască cu unŭ ciasŭ maĭ nainte poteraşiĭ şi cu satele din preună, mare séŭ mic, să sară cu toţi să-ĭ prinḑă, să nu scape, séŭ de se vorŭ depărta să le iée urma şi să-ĭ puneţĭ în mână negreşitŭ, atât pe dênşiĭ câtŭ şi pe gazdele lor, căci hoţi fără de gazde nu potŭ fi, şi să-ĭ trimeteţĭ în bună pază cu ecsamenulŭ lorŭ aicĭ; pentru care să şi faceţĭ cercetare în tot cuprinsul judeţuluĭ de arnăuţĭ volintirĭ şi depărtaţĭ dela comănḑile lorŭ, sêrbĭ séŭ şi din pământenĭ, care âmblă încunjurându-se prin judeţŭ, cu arme asupra lorŭ, ca să vĕ dée sémă cu ce trebuinţă este? de cine este orânduitŭ? şi cu ce dovadă în scrisŭ la mânile lorŭ? şi pe aceĭ ce-ĭ veţĭ găsi fără nicĭ un căpătâiŭ şi fără de trebuinţă cunoscută, ne şciută şi cu bănuială, să aveţĭ a-ĭ prinde şi cu pază să-ĭ trimeteţĭ aicĭ la Divanŭ cu însciinţarea d-stră în scrisŭ, iarŭ maĭ vêrtosŭ pentru ţiganĭ ce sunt âmblătorĭ în ţéră, orĭ domnescĭ, mŏnăstireşcĭ, séŭ boereşcĭ, să aveţĭ a chiama pe toţĭ vătaviĭ lorŭ să le luaţĭ chezăşie bună dela mânile lorŭ, ca să-şĭ pórte grijă fieşcecare vătavŭ pentru toţĭ cetaşi luĭ a nu cugeta la câtŭ de puţină hoţie, şi a se părăsi de năravurile lorŭ, căcĭ pe lângă hoţĭ şi însuşĭ vătavu acela se va pedepsi straşnicŭ; aşişderea şi pârcălabilorŭ, preoţilorŭ de prin sate, şi fruntaşilorŭ orăşenĭ de prin oraşe să le daţĭ în şcire şi să le porunciţĭ, ca fieşce care să grijască în satulŭ sĕŭ, séŭ în oraşŭ a nu se afla vre-unŭ omŭ rĕŭ necunoscutŭ, séŭ gazdă de hoţi; să aibă şi datoria acésta, şi pentru ceĭ ce vorŭ fi în bănuială orĭ de hoţĭ séŭ de gazdă de hoţi, fără de a nu-lŭ trece cu vederea, să-lŭ dée în şcire la ispravnicĭ, că de se va dovedi în urmă, că din satulŭ şi oraşulŭ acela aŭ eşit vre-unŭ omŭ rĕŭ, pe lângă acelŭ hoţŭ va fi şi pârcălabulŭ în osindă; dreptŭ acé dară să grijiţĭ fórte de acéstă bună petrecere a locuitorilorŭ şi drumeţilorŭ, fără de grijă şi temere de hoţĭ şi ómenĭ rĕĭ, ca nişce deregătorĭ aĭ judeţuluĭ ce sunteţĭ, căcĭ veţĭ fi vinovaţĭ când nu veţĭ avé acéstă purtare de grijă, maĭ vêrtosŭ că uniĭ ca aceştĭ făcĕtorĭ de rĕŭ ne înfrânaţĭ fiindŭ, s'aŭ cutezatŭ în vremurile trecute şi la ómenĭ, ofiţeri Impĕrăteştĭ a face ucidere de mórte, şi socotiţi-vĕ când se va întêmpla una ca acésta în ce nevoie veţĭ intra!»(1). 1790, Aprilie 13.

Acéstă circulară e repeţită sub o altă formă numaĭ 2 ḑile după aceea, însă cu acésta de a doua circulară Divanulŭ ié, cu o duioşie care tocmaĭ bine nu-lŭ prinde, apĕrarea ţĕranuluĭ şi ordonă ispravnicilorŭ să le facă dreptate la jalbele lor. Ḑice Divanulŭ şi aceea, că *«la orânduiala oblăduireĭ ce ne aflămŭ»*, adecă sub regimulŭ

(1) Cod. No. XVIII, fila 97-98.

Austriacŭ, nu încape că pentru una și aceîașî afacere Divanulŭ să repete zadarnicŭ ordinulŭ ce dă ***după cum aveaŭ ispravnicii rĕŭ obiceiŭ din trecutŭ*** ....

Iată întregulŭ actŭ:

Publicațiĭ la 12 județe, cătră ispravnicĭ, pentru ceĭ ce facŭ rĕŭ ostașĭ, să-ĭ înșciințeze Divanuluĭ, cumŭ și la pricinile de judecățĭ orĭ-ce poruncĭ le vinŭ să le urmeze, iară să nu lase pe locuitorĭ să se intórcă în deșertŭ.

«Macarŭ că și alaltăierĭ prin cărțile ce vi s'aŭ trimis dela Divanŭ pentru nizamulŭ hoțilorŭ, s'aŭ arĕtatŭ cumŭ că locuitoriĭ aŭ voîe să sară să prindă pe care din ostașĭ vorŭ ămbla după jafurĭ și după fapte netrebnice, supĕrându-ĭ și necăjindu-ĭ, fără de a avé la mânile lorŭ pașușŭ și dovadă în scrisŭ dela maĭ mari comăndilorŭ, cumŭ că este orânduitŭ cu vre-o trébă; dară iată acumŭ într'adinsŭ să poruncesce d-stre, ca să avețĭ în grijă pentru uniĭ ca aceĭ ce se vorŭ găsi în județŭ fără de pașușŭ și fără de dovadă în scrisŭ la mânile lorŭ, cumŭ că este rănduitŭ cu trébă, să-ĭ punețĭ să-ĭ prindă negreșitŭ, și să-ĭ trimetețĭ în pază la tisturile ce vorŭ fi maĭ aprópe; pentru că așîa s'aŭ și datŭ poruncĭ la tóte tisturile ostășescĭ de pe afară, încă și ceĭ ce cu trebuință aŭ venitŭ să céră dela ispravniciĭ județuluĭ trebuințele lorŭ ostășescĭ, iarŭ de sineșĭ nu sunt volnicĭ a supĕra și a necăji pe locuitorĭ întru nimicŭ; pe lângă acésta vĕ însciințămŭ de obște, că multe poruncĭ pentru multe felurĭ de pricinĭ, judecățĭ și de altele ce să daŭ odată dela Divanŭ, d-stră ne urmându-le, ne săvărșindu-le, se întorcŭ jăluitoriĭ în deșertŭ, fără de nicĭ o ispravă și fără de nicĭ un rĕspunsŭ, séŭ însciințare dela d-stră, de li se pricinuescŭ cheltuelĭ și trépădŭ perdêndușĭ vremea lucruluĭ lorŭ; așișderea și pentru alte trebuințe ostășescĭ și Nizamurĭ ale țĕriĭ, câte douĕ treĭ rândurĭ de poruncĭ vi se trimet până le punețĭ în faptă cu lucrarea, pentru care să șcițĭ, că acestŭ rĕŭ obiceiŭ cu care ațĭ fostŭ învĕțațĭ, de a aștepta pentru o trébă câte douĕ treĭ poruncĭ, nu este acumŭ suferitŭ la orânduiala oblăduiriĭ ce ne aflămŭ, ci pentru orĭ-ce pricină mare séŭ mică, porunca Divanuluĭ ce s'aŭ datŭ o dată, are așĭ avé puterea și urmarea eĭ fără de a nu rĕmânea josŭ, supuindŭ pe ceĭ ce sunt îndatorațĭ la acé hotărîre și poruncă a Divanuluĭ, a fi următorĭ fără de voia lorŭ, și maĭ multŭ să nu așteptațĭ alŭ doilea și alŭ treilea poruncă, căcĭ acé de al doilea poruncă să scițĭ că are a vĕ veni cu urgie și cu mare osîndă; asemenea și pentru supĕrările ce se jăluescŭ locuitoriĭ pe tóte dilele, că aŭ de cătră ostașĭ, vĕ poruncesce Divanulŭ, ca fără de a nu lăsa pe săracĭ să se trepede pe aicĭ cu jălbĭ perdêndușĭ vremea lorŭ, să avețĭ d-stră Ispravnicilorŭ, ca nișce dregătorĭ ce sunteţĭ cu datorie a ajuta pe locuitorĭ la păsurile lorŭ, unde vețĭ audi că aŭ făcutŭ verĭ-care din ostașĭ vre-o supĕrare la vre-un satŭ, și aŭ luatŭ de sineșĭ, orĭ vite, orĭ care, orĭ bucate, séŭ verĭ ce, să aflațĭ pe aceĭ ostașĭ dela ce regimentŭ anume sunt, și cu grabă să înșciințațĭ Divanuluĭ, că într'altŭ chipŭ nu póte face Divanulŭ zaptulŭ acela ce se cuvine, séŭ pedépsa aceluĭ ostașŭ și împlinire de dreptulŭ săracilorŭ, când aceĭ ostașĭ nu sunt șciuțĭ și cunoscuțĭ, și pe lângă însciințarea de regimentu lorŭ, să avețĭ a înșciința Divanulŭ și pentru hrăpirile ce arétă jăluitoriĭ că li s'aŭ făcutŭ, câtŭ și ce supĕrare aŭ făcutŭ fieș-care, cu dovadă, fără de asuprire maĭ multŭ»(1). 1790, Aprilie 15.

(1) Cod No. XVIII, fila 112.

La 9 Iulie 1790 nouă circulară la cele 12 județe și la Divanulŭ Craiovei i la d. vel spătaru, pentru volintirii ce âmblă prin județŭ fără nicĭ o trébă, ci numaĭ spre a jăfui. (1)

Totuși asemene circulară n'aŭ fostŭ de vr'unŭ realŭ ajutorŭ țereĭ, décă judecămŭ după faptulŭ că ele mereŭ se repetă.

O asemene repetițiune găsimŭ în 1 Noembrie 1790. De astă dată Divanulŭ apelă la locuitorĭ să se înarmeze și să sară, ca să prindă ***voluntarii***, să-ĭ desarmeze și să-ĭ trécă ispravniculŭ peste hotarŭ în Austria, darŭ să nu-ĭ lase a trece la Turcĭ, orĭ la Rușĭ.

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Româneșcĭ, cătră ispravniciĭ ot sud.

«Fiindŭ că mulțĭ arnăuțĭ și volintirĭ ce s'aŭ lăsatŭ din slujba ostășéscă, mergŭ înarmațĭ și călărĭ prin țéră, fără de nicĭ o trébă și prin târgurĭ bulucŭ,

---

(1) *Publicațiĭ la 12 județe și la Divanulŭ Craioveĭ, i la vel spătaru și la vel Agă, pentru volintiriĭ ce âmblă prin județŭ fără nicĭ o trébă ca să sară să-i prindă. Dela Divanulŭ prințipatuluĭ țĕriĭ Româneșcĭ.*

«In multe rânduelĭ s'aŭ arĕtatŭ că este porunca Măriĭ Séle pré Inălțatuluĭ Prințipŭ pentru volintiri ce âmblă răzlnițĭ din comândile lorŭ înapoia lagărilorŭ, prădândŭ, jăfuindŭ și făcêndŭ totŭ felulŭ de rĕutățĭ, ca pe uniĭ ca aceia cu orĭ-ce mijlocŭ se va puté să se desbere, încâtŭ și voĭe s'aŭ datŭ poterilorŭ, ca să-ĭ prindă și să-ĭ ducă la lagărulŭ celŭ mare; acumŭ dară fiind-că aŭ luatŭ pré Inaltulŭ Prințipŭ bună pliroforie, cumŭ că mulțĭ ómenĭ străinĭ cu nume de volintirĭ se respândescŭ și âmblă prin tóte locurile, făcêndŭ felŭ de felŭ de supĕrărĭ, jafurĭ și alte netrebnice urmărĭ, pentru care cu tótă puterea pré Inaltuluĭ Prințipŭ se dă slobođenie la toțĭ căpitaniĭ, slujitoriĭ, pârcălabiĭ și săteniĭ, ca orĭ-unde se vorŭ afla acestŭ felŭ de ómenĭ âmblândŭ fără de căpătâĭŭ și prăvălindŭ, jăfuindŭ, făcêndŭ lucrurĭ tâlhăreșcĭ, să sară cu micŭ cu mare să abată ca să-ĭ prindă, și legându-ĭ să-ĭ aducă dreptŭ aicĭ, darŭ de nu-ĭ va puté prinde viĭ, să dée să-ĭ omóre, încă de care cumvaș vor fi și nescari-va căpitanĭ, tisturĭ Românĭ, decĭ lorŭ să le facă asemenea ca unora ce se învoĭescŭ dênșiĭ la urmărĭ de fapte rele. Decĭ Divanulŭ vĕ poruncesce, ca să scițĭ atâtŭ d-stră ispravnicilorŭ, câtŭ și la toțĭ de obște să însciințațĭ, că acéstă voĭe aŭ dat-o însușĭ pré Inălțatulŭ Prințipŭ, și negreșitŭ să pue în urmare porunca acésta fără de a nu se sfii nimenea de a face cu îndrăznélă silință să-ĭ prindă pe uniĭ ca aceĭ, și legându-ĭ să-ĭ aducă dreptŭ aicĭ, de care așteptămŭ și respunsŭ cumŭ că s'aŭ publicuitŭ porunca acésta întru auđulŭ tuturorŭ de obște, atâtŭ la târgurĭ i orașe, câtŭ și la tóte satele județuluĭ». 1790, Iulie 9.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, *Filaret Rŏmnicénu*, *Marchelie oficial Impĕrătescŭ*, *Manolache Grădiștén*, *Constantin Știrbeiŭ*.

Cod. No. XVIII, fila 227.

care ceĭ maĭ mulţĭ sunt de alte ţĕrĭ şi nu locuitorĭ de aicĭ din ţéra Românéscă căsătoriţĭ, care de multe orĭ s'aŭ întêmplatŭ a face hoţiĭ şĭ jafurĭ şi póte negreşitŭ şi acumŭ asemenea îndemnare să aibă, Divanulŭ poruncesce straşnicŭ, ca pe unĭ ca aceĭ ce aŭ fost în slujbă ostăşéscă găsindu-ĭ în ţéră âmblândŭ, arnăuţĭ séŭ volintirĭ, să aveţĭ a-ĭ opri cu bine, séŭ cu sila, luândŭ armele lorŭ cu puterea poteraşilorŭ, a zapciilorŭ şi a slujbaşilorŭ de judeţŭ, séŭ la întêmplare de trebuinţă, când vorŭ fi maĭ mulţĭ, să ridicaţĭ şi ómenĭ din ţéră armaţĭ spre a-ĭ duce şi a-ĭ scóte cu pază bună peste hotarŭ, unde să fie depărtaţĭ şi dela óstea Rusésca şi dela óstea Otomanicéscă, şi maĭ vêrtosŭ a nu se puté împreuna între dênşiĭ, şi după ce se vorŭ trece peste hotarulŭ ţĕriĭ Chesaricescĭ, atuncĭ să li se dée armele, ca să mérgă unde vorŭ vré, iar împotrivindu-se uniĭ ca aceĭa a da armele lorŭ, nicĭ a se lăsa ca să-ĭ ducă, şi nu arŭ vré ca să asculte la cuvintele cele bune, să li se metahiriséscă şi sila unora ca acelora; de care se cade şi d-stră ispravnicilorŭ să deşteptaţĭ pe locuitorĭ, şi să-ĭ povăţuiţĭ ca să fie silitorĭ pentru folosulŭ şi odihna lorŭ, spre a se înarma şi eĭ şi a sări, care cu arma, care cu ce va puté; aşişderea să daţi ajutorŭ unuĭ ispravnicŭ altuĭ ispravnicŭ de alăturea judeţuluĭ la prinderea unora ca acelora, de care maĭ nainte să daţĭ şcire locuitorilorŭ pentru venirea şi trecerea unorŭ făcĕtorĭ de rele ca aceia, făcêndu-ĭ cunoscuţĭ locuitorilorŭ şi când se vorŭ împotrivi, şi nu va fi altŭ mijlocŭ a se prinde, să dée să-ĭ omóre, ci darŭ aşĭa să urmaţĭ»(1). 1790, Noemvrie 1.

Entenberg gheнărar, *Filaret Rîmnicén*, *Dumitrache Ban*, *Ioan Log. Marchelic.*

Negreşitŭ că de asemene fapte ale volintirilorŭ vagabonḑĭ, ba chiarŭ şi ale ostaşilorŭ regulaţĭ, nu vomŭ face respunḑĕtorĭ pe căpeteniile Austriace (2), darŭ nu maĭ puţinŭ ele aŭ fostŭ causa de grele suferinţĭ pentru ţéră, cumŭ se póte înţelege şi constata şi din actele ce aduserămŭ maĭ susŭ.

Dreptatea cere să adăogămŭ încă, că multe din acele rele domniaŭ contra voinţeĭ capilorŭ oştireĭ Austriace, graţie conivenţeĭ cu hoţiĭ şi volintiriĭ vagabonḑĭ, a slujbaşilorŭ naţionalĭ din judeţe. Că lucrulŭ aşa este, se póte vedé din următórea circulară ce Divanulŭ adreséză la toţĭ ispravniciĭ:

(1) Cod. No. XVIII, fila 302.

(2) Şi cu tóte aceste iată barem unŭ cazŭ în care acusările se potŭ repurta la şefĭ şi în care cazŭ Divanulŭ muntenescŭ avu meritulŭ d'a cuteza să céră dreptate de la Coburg:

Către Prinţipŭ pentru doĭ husarĭ.

«Cu plecăcĭune înşciinţămŭ, că ispravniciĭ dela Ialomiţa înşciinţéză la comisia visterieĭ şi comisia înşciinţéză Divanuluĭ, că un domn căpitan Baron von Kereszti, de husarĭ, trimiţĕndŭ doĭ husarĭ la ţéra ungurésca, la întórcere aŭ maĭ venitŭ cu alţĭ treĭ, aducêndŭ haĭne şi alte calabalîcurĭ şi viindŭ pe la satulŭ

Cărţĭ la tóte judeţele pentru hoţiĭ ce se prindŭ, că s'aŭ insciinţată Divanulŭ că nu urméză obiceiulŭ a-ĭ trimite la spătărie.

«D-stră ispravnicilorŭ ot sud..., sănătate, vĕ facemŭ în şcire, că luând Divanulŭ însciinţare cumŭ că mulţĭ hoţĭ s'arŭ fi prinsŭ la acelŭ judeţŭ dela venirea armieĭ încóce, uniĭ cu vinovăţiĭ de uciderĭ, alţiĭ căznitorĭ de ómenĭ, furĭ de dobitóce şi borfaşĭ, şi d-stră prin *mijlocirea de mituirĭ iĭ slobodiţĭ*, precumŭ acestea pricinĭ s'aŭ şi cercetatŭ spre dovedire unele şi s'aŭ cunoscutŭ adevĕrate, şi măcarŭ că sunt a vi sĕ arĕta d-stre una câte una aceste pricinĭ de câţĭ vinovaţĭ aţĭ slobodită şi vorŭ fi să se céră, darŭ până a se săvârşi cercetarea acésta şi a se pliroforisi Divanulŭ maĭ desĕvârşitŭ, iată dela Divanŭ vi se poruncesce, să sciţi că orânduiala acesteĭ pricinĭ a hoţilorŭ curge într'acestŭ chipŭ, adecă: orĭ-ce felŭ de hoţĭ s'ar prinde în judeţŭ, nu sunteţĭ volnicĭ a-ĭ ţinea maĭ multŭ de câtŭ treĭ ḑile la grosulŭ d-stre, orĭ ucigaşĭ fie, orĭ căznitorĭ de ómenĭ, séŭ furĭ de dobitóce, séŭ borfaşĭ, iar a patra ḑi sunteţĭ datorĭ a-ĭ trimite la Bucuresci cu examenu lorŭ, dreptŭ la d-luĭ vel spătar, după obiceiŭ, şi d-luĭ are a-ĭ da la cremenalionŭ şi acolo aŭ a se cerceta şi după canonele, după orânduiala pravilelorŭ are a li sĕ hotărî pedépsa, după vină; ci darŭ acestea ce aţĭ urmatŭ până acumŭ, să nu vĕ îndrăzniţĭ a le maĭ urma de acumŭ înainte, şi orĭ-câţĭ vinovaţĭ vi se va afla în grosŭ, în ḑiua ce veţĭ primi cartea acésta, cu orĭ-ce pricină de hoţie, numaĭ decâtŭ cu examenulŭ lorŭ să-ĭ porniţĭ să-ĭ aducă dreptŭ la d-luĭ vel spătar, şi pe câţĭ veţĭ fi apucatŭ *a-ĭ slobodi cu mituirĭ, să-ĭ prindeţĭ şi iarăşi cu examenele lorŭ să-ĭ trimeteţĭ, până a nu rĕmânea lucru să vi se céră cu mustre, şi de acumŭ înainte să vĕ feriţĭ să nu se maĭ audă la Divanŭ, că s'aŭ urmatŭ fapte ca acestea*, ci după cumŭ maĭ susŭ vĕ ḑicemŭ, orĭ-ce vinovaţĭ de hoţie sĕ vor prinde, după treĭ ḑile să-ĭ trimeteţĭ dreptŭ la d-luĭ vel spătarŭ, că ne urmândŭ după cumŭ vi se poruncesce, veţĭ fi învinovăţiţĭ fără de cuvêntŭ de îndreptare; acésta şi fiţĭ sănătoşĭ.»

Iacă şi altŭ actŭ de aşĭa natură:

«D-stră ispravnicilorŭ ot... sud Buzeŭ; aicĭ la Divanŭ veniră cu jalbă Gheorghe Tunsoiu i Nica Marda dela Istriţa sud. Saac, arĕtândŭ, că unŭ călugărŭ, care este purtătorŭ de grijă pe moşia Istriţi, a m-riĭ sf. Gheorghe, i-apucă pe eĭ şi pe alţĭ săteni din satulŭ lorŭ, să plătéscă talerĭ 213, paguba ce ḑice că s'aŭ fă-

---

Jilava şi întêmplându-se masul acolo, aŭ apucatŭ pe Pârcălabu satuluĭ de ĭ-aŭ dat doĭ locuitorĭ să păzéscă de strajă nóptea la carele în care era acele haine, pe care locuitorĭ peste nópte trimiţêndu-ĭ cu caiĭ să-ĭ adape, diminéţa aŭ pusŭ pricina că le-aŭ peritŭ din carŭ calabalîcŭ, de talerĭ 35, şi aŭ luatŭ din satŭ treĭ boĭ; acuma ceĭ sĕracĭ stăpâniĭ boilorŭ îşĭ cerŭ vitele lorŭ, ne fiindŭ nimicŭ vinovaţĭ şi cerŭ ispravniciĭ luminata poruncă a Inălţimiĭ Téle, către acelŭ căpitan de husarĭ baronulŭ von Kereszti, ca să dé boiĭ săracilorŭ, ci să bine-voĭască Inălţimea márieĭ Téle a sĕ da acéstă poruncă, căcĭ ni sĕ pare că nu era cu cuviinţă să pună locuitorĭ să păzéscă de strajă, ci sĕ fi pusŭ cătane să păzéscă, care şciŭ obiceĭulŭ, séŭ încaĭ să nu fi trimisŭ peste nópte cu caiĭ să-ĭ adape». 1790, Ianuarie 26.

Cod. No. XVIII, fila 346.

cutŭ de cătră o sumă de hoţomanĭ, carĭ la venirea armieĭ l'aŭ călcatŭ şi l'aŭ prădatŭ, cu cuvêntŭ că şi eĭ aŭ fostŭ atuncĭ împreună cu aceĭ hoţomanĭ la acé pradă, de care numiţiĭ jălnitorĭ arétă, că cu adevĕratŭ de aŭ şi fostŭ împreună cu aceĭa, dară eĭ n'aŭ luatŭ nimicŭ dela acelŭ călugărŭ, ce vorŭ fi luatŭ tóte ceĭ-l-alţĭ hoţomanĭ, şi cumŭ că atuncĭ la venirea armieĭ, prinşĭ fiindŭ, aŭ încăputŭ la închisórea d-strĕ, şi după ce li s'aŭ luatŭ de cătră d-stră tot ce aŭ avutŭ asupra lorŭ, le-aţĭ luatŭ şi glóbă la 7 inşĭ din satulŭ lor câte tal. 27 de omŭ şi ĭ-atĭ slobodıtŭ şi cerŭ acumŭ dreptate a nu fi apucaţĭ ca să plătéscă acé pagubă de tal. 213, ca uniĭ ce eĭ totŭ ce aŭ avutŭ li s'aŭ luatŭ de cătră d-stră şi aŭ datŭ şi glóbă pentru vina lorŭ; decĭ şciutŭ este Divanuluĭ, că atuncĭ la venirea pré puterniciĭ oştirĭ aicĭ în pămêntulŭ ţĕriĭ, prindêndu-se 43 de hoţomanĭ, carĭ jăfuise pe mulţĭ, s'aŭ făcutŭ teslimŭ toţĭ la închisórea d-stre, cu tóte orĭ-ce s'a găsitŭ asupra lorŭ, dându-vi-se poruncă de cătră d-luĭ cinstitulŭ ofichélŭ impĕrătescŭ siniorŭ Marchelie, ca să sté la închisóre până vorŭ veni toţĭ păgubaşiĭ să-şĭ iée fie-care dreptulŭ sĕŭ dela aceĭ hoţomanĭ şi în urmă aţĭ fostŭ însciinţatŭ Divanuluĭ, cumŭ că aceĭ hoţomanĭ, spărgêndŭ grosulŭ unde i-avéţĭ închişĭ, aŭ scăpatŭ şi aŭ fugit, ci fiind-că acumŭ după arĕtarea jăluitoruluĭ, se vede că d-stră aţĭ făcutŭ însciinţare divanuluĭ ne adevĕrată, fiind-că nicĭ aŭ spartŭ de sine, ci însuşĭ cu voinţa d-stre i-aţĭ slobodıtŭ, luându-le de omŭ câte 27 de leĭ ruşfetŭ, ca să-ĭ lăsaţĭ, care urmare a d-stră este împotriva porunciĭ ce aţĭ avutŭ, ca să nu-ĭ lăsaţĭ până vor veni toţĭ păgubaşiĭ, şi fiind-că acéstă faptă a d-stră vĕ face tovarăşĭ cu aceĭ făcĕtorĭ de rele, dreptatea silesce ca Divanulŭ să hotărască pe d-stră a plăti tóte pagubele la orĭ câţĭ păgubaşĭ sĕ vorŭ arĕta de acumŭ înainte jăfuiţĭ de cătră aceĭ hoţomanĭ, însă, care pagube arŭ puté să le dovedéscă cu bune şi vrednice dovedĭ, pentru care şi se poruncesce d-stre, ca jăluitorilorŭ supĕrare nicĭ într'unŭ chipŭ să nu li se facă, fiind-că eĭ aŭ eşitŭ numaĭ cu trupu din închisórea d-stre, şi vina lorŭ ş'aŭ plătit-o la d-stră cu câte 27 de leĭ; ci darŭ aşia să urmaţĭ negreşitŭ, că maĭ viindŭ şi jăluindu-se, orĭ din păgubaşĭ, orĭ ênsişĭ aceştia, să şciţĭ că veţĭ fi aduşĭ cu trépădŭ şi după ce veţĭ plăti pagubile, vĕ veţĭ şi necinsti».

Dumitrache Banu, Manolache Grădiştênu, Dumitrache Log. Marchelie ofichélŭ Impĕrătescŭ.

Cod. No. XVIII, fila 20-24.

Şi când fapte de asemenea natură se petrecŭ în tótă ţéra, reacţiunea boierésca contra ţĕranilorŭ este în tótă plenitudinea. Monastirile şi boeriĭ, neascultaţĭ sub N. Mavrogheni, cât privesce *claca* respiră sub regimulŭ austriacŭ, care dă aspre ordine, orânduindŭ ***mumbaşirĭ*** să facă locuitorilorŭ zapcélîcŭ spre a se supune la tóte cele prevĕdute de ***ponturĭ*** şi de sigurŭ şi peste ponturĭ (1).

1) Cetimŭ în cod. din timpŭ:

«S'aŭ datŭ douĕ cărţĭ ale divanuluĭ M-reĭ Délulŭ din Sud-Dâmboviţa, pentru locuitoriĭ ce sunt şedetorĭ pe moşiile M-reĭ, că nu urmézǎ datoriilorŭ a-şĭ face clasa şi a-şĭ da dijmă precumŭ şi la cele-l-alte obiceiurĭ; s'aŭ poruncitŭ la ispravniciĭ judeţuluĭ, ca după condică să-ĭ supue».

Fi-va acéstă situaţiune gré pentru ţĕranŭ, causa pentru care un întregŭ satŭ, Neculescii, din judeţulŭ Rômniculŭ Săratŭ, a fugitŭ din ţéra Munténéscă în munţii Vrancei ai Moldovei (1), ori spionii ruşi aŭ îndemnatŭ la acestŭ actŭ pre săteni, ca să arete ţĕrei Muntenesci, că Românulŭ e mai fericit sub administraţiunea muscăléscă? Póte că ambele explicaţiuni sunt bune.

Dar atunci şi Coburg se puté felicita cu 30 de familii, cari emigrară din raiaoa Giurgiului şi cerură regimului Austriacŭ locŭ de aşeḑare în altă parte a ţĕrei munteneseci. Acestŭ locŭ li s'a datŭ în judeţele muntene şi fură şi scutiţi de biruri (2).

S'aŭ făcutŭ cartea Divanului cu Mumbaşir, dupa anaforaua pré sfânţiei. Părintelui Mitropolit, pentru locuitorii de pe la moşia Gherghiţii din sud. Ilfov, că nu vor să urmeze la obiceiurile şi adeturile moşiei, poruncindŭ a le face şi a le împlini tóte adeturile, şi a-i opri dela vînḑarea vinului i a rachiului.

(1) «După două înşciinţări ale ispravnicilorŭ ot sud Slam Rômnic şi după reportul d-lui vel Vist, s'a făcutŭ rĕspunsŭ la d-lui vel Vist, ca pentru satulŭ Neculescii ce aŭ fugitŭ în Moldova i pentru nişte volintiri ruseşci ce trecŭ dincóce în pămêntulŭ ţĕrii şi facŭ stricăciuni, s'aŭ făcutŭ rĕportŭ la pré Inaltulŭ Prinţipŭ, ca să scrie unde va socoti, cumŭ şi pentru trei sute scânduri i 70 cosorovi, bună este urmarea ce-aŭ făcutŭ şi pentru căratul şăicelorŭ să facă silinţă, iarŭ pentru vitele ce i sĕ cerŭ să dé la tăiat şi să plătéscă ocaua pe parale patru arétă discolii, că nu sĕ potŭ găsi, la acestŭ rĕspunsŭ dă Divanulŭ că şi d-lor era datori a nu lăsa să trécă vite din judeţulŭ d-lor în Moldova, căci boii împĕrăteşti acuma nu sĕ potŭ aduce şi să economiséscă d-lor a nu fi lipsă». 1790, Februarie 25.

A mai emigratŭ şi altŭ satŭ în Aprilie 1790, anume *Jitia*, cumŭ se vede în acestŭ actŭ:

«Rĕspunsŭ la Ispravnici din Slăm. Rômnic: la înşciinţarea ce aŭ făcutŭ pentru unŭ satŭ anume Jătia din plaiu Rômnicŭ ce aŭ fugitŭ în Moldova la vornicia *Vrancii*, în ţinutulŭ Putnii, care era postaşŭ în Rômnic, care ţinutŭ fiindŭ în stăpânirea Austriecéscă, aŭ scrisŭ escelenţia sa genăral Feld-marschal-leitnant baron fon Enzenberg la Roman, ca să poruncéscă a da aceşti ómeni, numai şi d-lor ispravnici să caute a trimete fóie de numele lorŭ şi ómeni de paza lorŭ la drumŭ spre a-i aduce». 1790, Maiŭ 8.

(2) «Pitac către d-lui vel Vist pentru 30 familii ce aŭ eşitŭ de Raiaua Giurgiului, cărora li s'aŭ datŭ la mâni luminatŭ senetŭ al Inaltului Prinţipŭ pentru odihna lorŭ în pămêntulŭ ţĕrii. aici, şi fiind-că la locul ce cerŭ ei a se aşeḑa, aŭ socotitŭ Divanulŭ că nu vorŭ avé odihnă, s'aŭ trimisŭ la d-ta cu vătavu de visterie ca să socotéscă un locŭ în partea muntelui, la Prahova, séŭ la Dâmboviţa a se aşeḑa, şi să li să dée şi cuviinciósă carte către ispravnicii de apărare». 1790, Martie 13.

Nevoile și greutățile ce apăsaŭ pe țéră din cauza ocupațiuneĭ streine și a resboiuluĭ nu împedicaŭ pe poporŭ d'a maĭ petrece, după deprinderile străbune, la ocasiunea serbătorilorŭ bisericeĭ. Așa vedemŭ, că bucurescenii petrecŭ totŭ una în balurĭ și mese cu Austriaciĭ, iarŭ și starea negutitoréscă și cé de jos nu lipsescŭ a'șĭ petrece pascele la jocurĭ și la dulapurĭ. Aceste din urmă nu lipsescŭ a se înființa cu anume voĭe a Divanuluĭ (1).

Birurile și veniturile țěreĭ se adună după obiceiŭ prin comisia Visterieĭ, în care este representantulŭ Austriacŭ Raab (2).

Dămŭ în note acte relative la darea fumărituluĭ pe 1790 (3).

---

(1) *Carte pentru Dulapŭ.*

«După obiceiu ce s'aŭ urmatŭ din vechime în toțĭ ani, s'aŭ datŭ prin acéstă carte a Divanuluĭ slobodenie luĭ Bálaș Săraciul i Iancu Ciohodariul i Panait Bucsarŭ și luĭ Damitru Căpitanu, ca să aibă voĭe a face la Radul Vodă dulapulŭ celŭ obicĭnuitŭ la serbătorile sfintelorŭ pascĭ ale Invieriĭ Domnuluĭ ce ține treĭ ḑile de rândŭ, pentru mîngâerea și privéla noroduluĭ de obște și pentru óreșĭ-care agonisélă și chiverniséla lorŭ, cu care se folosescŭ cu dela venitu acestuĭ dulapŭ, pentru cheltuiala și ostenéla ce facŭ, urmându-se orânduiala acestuĭ dulapŭ întocmaĭ după obiceiu ce s'aŭ urmatŭ și maĭ nainte; pentru care se poruncesce și d-stră zapciilorŭ politieĭ, supěrare să nu li să facă înpotriva obiceiuluĭ, ci să fie slobodḑĭ». 1790, Martie 13.

Cod. No. XVIII, fila 75.

(2) După orderulŭ pré Inălțatuluĭ Prințipŭ s'aŭ făcutŭ pitacŭ la d-luĭ vel Vist, că s'aŭ orânduitŭ din preună cu ceĭ-l-alțĭ la comisia socotelilorŭ, d-luĭ cinstit Raab, ca să fie nelipsitŭ dela acéstă trébă». 1790, Februarie 25.

Cod. No. XVIII, fila 33.

(3) *Cartea ce s'aŭ datŭ la mâna fumariuluĭ, cu ponturĭ, dela cine are a lua fumăritŭ. Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țěriĭ Românescĭ.*

«Fiind-că slujba fumărituluĭ din Bucurescĭ este venitŭ alŭ cămăriĭ crăescĭ, care s'aŭ vîndutŭ din porunca Măriĭ Séle pré Inaltuluĭ Prințipŭ oblăduitorulŭ țěriĭ la mezatŭ în Divanulŭ țěriĭ, pentru care rěspunde cumpěrătoriulŭ avaeturile banilorŭ pe tótă luna la cămara crăiască și fiind-că aŭ jăluitŭ Divanuluĭ cumpěrătorulŭ aceștiĭ slujbe, cumŭ că ceĭ maĭ josŭ numițĭ nu vorŭ să plătéscă acestŭ obișnuitŭ venitŭ al cămăriĭ, după datoria lorŭ, pentru prăvăliile și cârcimele cu care se negustorescŭ și îșĭ facŭ alisverișulŭ pentru folosulŭ și câștigulŭ lorŭ; s'aŭ datŭ dela Divanŭ acéstă carte, de volnicie la mânile cumpěrătoruluĭ de fumăritŭ, prin care să poruncesce pentru fieș-care în parte să se urmeze pre-

Nu maĭ puținŭ continuă a se percepe și darea căminăritului deși

---

cumŭ să cuprinde maĭ josŭ: 1) Pentru sudiți, pentru marchitanĭ, pentru ovreĭ, câțĭ dintrînșĭ ținŭ prăvăliĭ de se negustorescŭ aicĭ înlăuntru polițieĭ Bucurescilorŭ, orĭ prăvăliĭ cu felurĭ i meșteșugurĭ, séŭ cârciumĭ cu vênḑărĭ de vinŭ i rachiŭ, toțĭ aceștia sunt datorĭ a plăti acestŭ venitŭ alŭ cămăriĭ, fără de nicĭ o împotrivire, după ponturĭ și după vechiulŭ obiceiŭ, și numaĭ marchitaniĭ și negustoriĭ armieĭ, carĭ sunt la lagăre afară și-șĭ ținŭ prăvăliile lorŭ acolo de vindŭ mărfurile la armie, aceĭ aŭ a fi nesupĕrațĭ de nimicŭ și în bună pace, dar înăuntru polițieĭ Bucurescilorŭ făcêndŭ alisverișulŭ ca și ceĭ-l-alțĭ prăvăliașĭ aĭ polițieĭ trebue să plătéscă obișnuiturile veniturĭ ale cămăriĭ, cumŭ plătescŭ ceĭ-l'alțĭ prăvălieșĭ aĭ polițieĭ fără de nicĭ o deosebire, pentru că nu potŭ a pretendirisi scutélă cu nume de marchitanĭ și sudiți, cândŭ eĭ se negustorescŭ aicĭ în poliție, iarŭ nu la armie; pentru care se poruncesce d-tale vel Agă, să orânduițĭ zapciĭ harnicĭ, ca cu ajutoru și dela d-luĭ plațmaiorŭ să facă împlinire dela toțĭ aceĭ de acestŭ venitŭ al cămăriĭ.

2-lea. Pentru câțĭ cârciumarĭ și negustorĭ prăvălieșĭ aŭ luatŭ cărțĭ ale Divanuluĭ dela boerinași și dela alțiĭ ce aŭ privileghiurĭ de scutelĭ, fiind-că în privileghiurile și cărțile lorŭ scriŭ să scutéscă drepte bucatele lorŭ, iarŭ nu ale altora străinĭ dela aceste cârciume și prăvăliĭ ce se vorŭ dovedi că nu sunt bucatele privileghiațilorŭ, nicĭ cârciumele séŭ prăvăliile lorŭ, ci aŭ vêndutŭ priveleghiulŭ lorŭ la cârcimarĭ și prăvălieșĭ, să se iae acestŭ venitŭ alŭ cămăriĭ, și d-ta vel spătarŭ i d-ta vel Agă să daĭ fumariuluĭ tot cuviinciosulŭ ajutorŭ a se împlini dreptulŭ sĕŭ dela fieș-care cu zapciu orînduitŭ într'adinsŭ, afară numaĭ din logofețiĭ Divanuluĭ și aĭ Visterii, după anaforaua ce s'aŭ vĕḑutŭ la Divanŭ dela lét. 1783 Septembre a d-lor boerilorŭ Divanuluĭ țĕriĭ, întărită și cu hotărîre de judecată domnéscă a Măriĭ Séle Mihaiŭ Vodă Suțul, aceștia câțĭ sĕ afla în slujbă, care slujescŭ cu deosăbire ḑiua și nóptea în tótă vremea ne lipsitŭ și fără de nicĭ unŭ felŭ de rândŭ, să aibă a scuti câte o pivniță, măcarŭ a lorŭ, măcarŭ străină, să fie în pace și nesupĕrată, păzindulise privileghiurile și la acele cârciume ale lorŭ să nu aibă a face fumariĭ nicĭ o supĕrare.

3-lé. Pentru mŏnăstirĭ scrie la Ponturile Divanuluĭ, capulŭ 14 alŭ vînḑĕriĭ fumărituluĭ, cumŭ că mŏnăstirile celé marĭ, după vechiulŭ obiceiŭ, aŭ scutită câte o pivniță, care pentru acé câte o pivniță să nu aĭbă a face fumariulŭ nicĭ o supĕrare, iarŭ pentru câte alte cârcime séŭ prăvăliĭ vorŭ fi pretendirisindŭ a scuti maĭ multe, trebue să aibă privileghiurĭ domnescĭ de milă deosebită, pentru care priveleghiurĭ fiindŭ că atâtŭ de obște s'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ încă de astă iarnă după venirea oștirelorŭ, câtŭ și însușĭ la ponturile de vînḑarea vămilorŭ și a slujbelorŭ cămăriĭ, care s'aŭ publicuitŭ de față în auḑulŭ tuturorŭ, scrie la capulŭ 30 cumŭ că privileghiurile dela treĭ domnĭ: Alexandru Vodă Ipsilantŭ, Nicolae Vodă Caragea și Mihaiu Vodă Suțul, fieș-care mŏnăstire arĕtându-le la Divanŭ să se întăréscă cu cartea Divanuluĭ, și așia să fie păzite și urmate, urméză dară după cuprinderea acestorŭ ponturĭ și după orânduiala cé cuviinciósă, că câțĭ vorŭ avé privileghiurile lorŭ întărite cu cartea Divanuluĭ, să li se păzéscă, să fie nesupĕrațĭ de fumăritŭ pre câte prăvăliĭ séŭ cârcime le va fi scriindŭ cartea Divanuluĭ, iar care nu va avé cartea Divanuluĭ, să aibă a plăti, macarŭ mŏnăstire, macarŭ negustorĭ străinĭ aĭ companieĭ; dreptŭ acé să poruncesce d-tale vel Spătarŭ i d-tale vel Agă, după acéstă orânduială să urmațĭ,

numaĭ la orașe, cumŭ resultă din actulŭ ce dămŭ în nota din 8 Noemvrie 1790 (1).

Birulŭ țiganilorŭ este de aprópe urmăritŭ (2). Austriaciĭ reintroduseră

și să-ĭ dațĭ ajutorulŭ celŭ cuviincĭosŭ a se împlini dela fieș-care dreptulŭ fumariuluĭ». 1790, Iulie 3.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, Cozma, alŭ Ung. Vlah. Dimitrie Ban, Ioan Damaris log., Manolache Grădiștén Biv. vel Vist., Constandin Știrbeiu, Mateiu Fălcoianu, Marchelie ofichélŭ Împĕrătescŭ.

Cod. No. XVIII, fila 216.

(1) *Dela Divanulŭ Prinṭipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.*

«Dela Divanŭ aŭ venitŭ jalbă dela tóte satele plăeșescĭ din Plaiŭ, despre Buzeŭ sud. Slăm-Rŏmnic, cumŭ că orânduitulŭ ce este cu slujba căminărituluĭ la partea loculuĭ, în potriva vechiuluĭ obiceiŭ, a cărțiĭ Divanuluĭ și a ponturilorŭ de acéstă slujbă ce aŭ datŭ la mână, aŭ supĕratŭ și supĕră pe locuitoriĭ de prin satale acestuĭ plaiŭ, ca să plătéscă căminăritulŭ, cu pricină că aŭ plătitŭ în anulŭ trecutŭ alŭ Domnuluĭ Mavrogheni, pentru care *fiind-că obiceiu aŭ fostŭ a se lua căminăritulŭ numaĭ prin orașe și târgurĭ, iarŭ nicĭ prin sate plăeșescĭ în plaiŭ, nicĭ în satele cele-l-alte dela vale nicĭ o dată căminăritulŭ n'aŭ fostŭ,* după care obiceiŭ vechiŭ și Divanulŭ urmândŭ aŭ datŭ la mâna căminaruluĭ cărțĭ cu asemenea cuprindere, anerisindŭ nedrépta urmare ce s'aŭ făcutŭ în anulŭ trecutŭ alŭ domnieĭ luĭ Mavrogheni și s'aŭ datŭ acéstă carte a Divanuluĭ la mânile tuturorŭ satelorŭ dintr'acestŭ plaiŭ, să se apere acumŭ și tot-dé-una de slujbașiĭ căminarĭ, și pentru că aŭ făcutŭ orânduitulŭ cu acéstă slujbă a căminărituluĭ estimpŭ urmare în potriva vechiuluĭ obiceiŭ a ponturilorŭ Divanuluĭ, spre a jăfui pe locuitorĭ—se dă volnicie slugi Divanuluĭ... să mérgă și prin silința d-lorŭ ispravnici județuluĭ, după ce va împlini dela dânsulŭ totŭ înapoĭ ce aŭ luatŭ dela locuitoriĭ plăiașĭ, apoĭ rădicândŭ pe acelŭ căminarŭ ce-lŭ va găsi în plaiŭ făcêndŭ supărare satelorŭ, să aibă al aduce la Divan; de care se poruncesce și d-stră ispravnicilorŭ aĭ județuluĭ să avețĭ a da șcire și celorl-alțĭ tovarășĭ căminarĭ în cele-l-alte plășĭ ale județuluĭ ca să se părăséscă de acestŭ felŭ de urmărĭ, și să nu supere pe locuitoriĭ de prin sate pentru căminăritŭ, ci numaĭ prin orașe și târgurĭ să aibă a âmbla». 1790, Noemvrie 8.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, *ot Rômnic Filaretu, Dumitrache Ban, Ioan Log. Mateiŭ Fălcoian, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 310.

(2) *Către d-luĭ vel Armaș pentru birulŭ țiganilorŭ.*

«După orderulŭ pré Inălțatuluĭ Prinṭipŭ, cumŭ că voĭesce Măria Sé a sci câtŭ trebue să plătéscă birulŭ cele treĭ felurĭ de țiganĭ, ad. rudari, ursari, și spălători de aurŭ, și în ce vreme aceștĭ banĭ trebue să se dée? care acéstă arĕtare o cere Măria sa până în treĭ ḑile, ci darŭ îndată ce veĭ primi d-ta porunca acésta numaĭ decâtŭ să răportuĭască Divanuluĭ în grabă, care arĕtare să o facă după temeinice lucrurĭ, adecă, după condică și catastișe pecetluĭte, că este să se reportuiască Inaltuluĭ Principŭ». 1790, Martie 14.

Cod. No. XVIII, fila 56.

[illegible] cumŭ că d-ta aĭ tótă voia a strînge dăjdia lorŭ
[illegible] Prințipatuluĭ țĕriĭ Romănescĭ, și ca să nu să dée
[illegible] Măria Sé acéstă voĭe a trece zapcii d-tale
[illegible] pricină aŭ poruncitŭ Măria Sé și Divanuluĭ
[illegible] d-tale de cătră verĭ-cine, fiind-
[illegible] țiganilorŭ domnescĭ, după cumŭ
[illegible] încredințată, că și d-ta veĭ face catastihŭ
[illegible] țiganiĭ, ci încă și la vreme veĭ face
[illegible] cátŭ și a auruluĭ și după
[illegible] ci darŭ nu lipsimŭ a arĕta
[illegible] Prințipŭ pentru volnicia ce țĭ se
[illegible] armare». 1790, Martie 29.

[illegible]

[illegible] ce este a luminărieĭ de céră, pentru
[illegible] la luminărie, că cu pricină
[illegible] doveditŭ céră pe la negustori.
[illegible] făcutŭ poruncă la starostea de negus-
[illegible] macarŭ treĭ patru miĭ ocă céră
[illegible] se va lua cu porunca Divanuluĭ
[illegible] 1790, Martie 8.

[illegible] Divanuluĭ la căminaru Hagi Moscu, pentru banĭ ce ia
[illegible] galbinĭ, pe care asemenea să-ĭ
[illegible] s'aŭ făcutŭ după orderulŭ pré Inălțatu-
[illegible]

[illegible]

[illegible] luminatuluĭ Prințipŭ, s'aŭ datŭ poruncă la
[illegible] ce să daŭ la cămara Impărătéscă, să se
[illegible] în banĭ de argintŭ, asemenea și d-luĭ să
[illegible] ca ispravnicii ce banĭ vorŭ lua și vorŭ
[illegible] de care acésta s'aŭ datŭ poruncă la cămi-

puse sub pază de soldațĭ austriacĭ și venitulŭ acestorŭ puțurĭ — prin arendare — atribuitŭ cămăreĭ împĕrătescĭ (1), séŭ că proprietariĭ puțurilorŭ fură requisiționațĭ de ea.

séŭ să schimbe, unulŭ ca acela va fi osânditŭ pentru unŭ galbenŭ să dée altulŭ, și de-ĭ va fi marfa de maĭ multŭ prețŭ va fi osânditŭ să dée mușteriuluĭ glóbă prețulŭ mărfiĭ, ne fiindŭ cu cale a lăsa pe negustorĭ să câștige îndoitŭ câștigŭ cu acéstă urmare; decĭ Divanulŭ poruncesce d-stră să înscíințațĭ acéstă poruncă prin tóte orașele i târgurile și satele aceluĭ județŭ, ca fieș-care să scie că celŭ ce nu va vré nicĭ a lua nicĭ a schimba galbenu întru acestŭ maĭ susŭ numitŭ prețŭ, hotărîtŭ bine să scie, că se va osîndi cu osânda acésta negreșitŭ, ce poruncesce Inaltulŭ Prințipŭ, de care să și avețĭ purtare de grijă, ca să aflațĭ pe unulŭ ca acela ce nu va fi următorŭ, și numaĭ decâtŭ să înscíințațĭ Divanuluĭ». 1790, Februarie 15.

Asemenea s'aŭ făcutŭ pitaculŭ Divanuluĭ către d-luĭ vel Agă, pentru Bucurescĭ, cumŭ și către d-luĭ vel Vist.

Cod. No. XVIII, fila 27—28.

Publicațiĭ de la Visterie la căminaru Moscu, la spătarŭ, la Agă și la toțĭ ispravnicii pentru galbenĭ, ca să se priméscă la tóte dările câte talerĭ 5.

«Până acumŭ galbeniĭ și în alte dăjdiĭ a țĕriĭ aŭ urmatŭ și s'aŭ primitŭ la casa ostășască câte 5 leĭ și 10 parale, iarŭ acumŭ în țéră la obște nu se potŭ da galbeniĭ maĭ multŭ decât talerĭ 5 și cămara nu sufere maĭ multŭ paguba acésta; se face d-tale în știre, că din ḑiua dintâiŭ a luĭ Noemvre după călindarulŭ noŭ, galbeniĭ în orĭ-ce felŭ de dare nu se va primi la casa ostășéscă maĭ multŭ decâtŭ talerĭ 5, precum nicĭ casa nu-ĭ va da în maĭ mare prețŭ, pentru care se dă d-tale în știre maĭ de vreme, ca cu acéstă orânduială să urmezĭ d-ta a primi și a da galbeni la cămara crăiască, de care s'aŭ datŭ în știre și pe afară la ispravnici, și la slujbașĭ și la toțĭ de obște». 1790, Oct. 8.

Cod. No. XVIII, fila 27.

(1) «Cumpĕrătoriĭ ce aŭ cumpĕratŭ estimpŭ vama dela Câmpina cu păcurile de acolo aŭ datŭ jalbă Divanuluĭ cumŭ că la puțurile cu păcurĭ păzescŭ soldațĭ și nu-ĭ îngăduescŭ a lua pĕcura ce este obicînuită a vameșilorŭ, pentru care fiind-că păcura ce iese dintr'acele puțurĭ peste orânduelile curțiĭ este venitŭ alŭ cămăreĭ împĕrătescĭ, care s'aŭ vîndutŭ la mezatulŭ Divanuluĭ, pentru care vameșiĭ rĕspundŭ sferturile de banĭ aicĭ la camera resboĭuluĭ, să bine-voeștĭ Inălțimea Ta a poruncĭ să se ridice aceĭ soldațĭ și să fie slobodi vameșiĭ a-șĭ lua păcura, ca să nu se pricinuĭască nedreptate cumpĕrătorilorŭ vămiĭ; așișderea jăluesce numitulŭ vameșŭ, că acolo la Câmpina i s'aŭ pusŭ șése soldațĭ în cfartirŭ, pentru care sĕ rógă Măriei Téle a se porunci la d-luĭ ofichélu ce este acolo la Câmpina spre a i se slobodi casa vămiĭ de cfartirŭ, să pótă căuta tréba și strîngerea banilorŭ cămăriĭ; pentru care nu lipsimŭ și de acésta a arĕta Măriei Téle». 1790, Februarie 3.

Cod No. XIII, fila 356.

nile ţeranuluĭ român şi ale celorŭ de peste Dunăre. Iată un permi
de importŭ de cóse din Gratz:

Cătră Măria Sa.

«Constandin Grigoriu neguţătorŭ alŭ ţĕriĭ de aicĭ *cere slobodenie a a*
dela Graz şépte buţĭ cu cóse ce le are maĭ dinainte tocmite de omulŭ sĕŭ a
pentru care fiind-că Divanulŭ l'aŭ pusŭ de aŭ datŭ zapisŭ aicĭ la Divanŭ c
că *in altă parte nu le va scóte, nicĭ va-trece câtŭ de puţine in ţéra turcéscă*
sunt de trebuinţa ţĕriĭ, iar dovedindu-se cu câtŭ de puţinŭ că aŭ trec
dintr'acea marfă aĭurea să se pedepséscă cumŭ va fi maĭ greŭ, să bine-vo
Inălţimea Ta a-ĭ da paşaport şi slobodenie a aduce numitele şépte buţĭ cu cóse»
1790, Ianuarie 26.

«S'aŭ făcutŭ Pitacŭ la Divanŭ cătră căminaru Hagi Moscu epistatulŭ
milorŭ a scrie la vameşu dela hotarŭ pentru şépte buţĭ cu cóse ce este
aducă Constandin Grigoriu pentru trebuinţa ţĕriĭ aceştia, ca să le slobódă a v
plătindŭ insă vama cĕ obicĭnuită», 1790, Februarie 9.

Credŭ că acelaşĭ motivŭ esplică şi controlulŭ vîndĕreĭ ierbeĭ
puşcă i a plumbuluĭ. De asemene plumb şi iérbă de puşcă fuseră c
fiscate dela Turnavitu, cunoscutulŭ credinciosŭ alŭ luĭ N. Mavrogh

«S'aŭ făcutŭ Pitacŭ dela Divanŭ la Februarie 7, 1790, cătră starostea
neguţătorilor, după anaforaua starostiĭ ce s'aŭ cetitŭ la Divanŭ pentru 532
plumbŭ in 13 *lespe*, şi pentru 732 ocă iarăşĭ plumbŭ vergele intr'o putin
pentru 40 ocă iarbă de puşcă intr'un buriŭ, şi pentru 160 ocă fisicurĭ tes
ce sunt luate la starostie din magazia luĭ Chir Dumitrache Turnavitu, cumŭ

---

impuţinându-se nutreţulŭ, ceĭ maĭ mulţĭ voescŭ a-şĭ vinde caiĭ ca c'unŭ cuv
că s'aŭ dobitóce să scape de podveḑĭ, alţiĭ putemŭ ḑice că avêndŭ rudeniĭ
prieteşugurĭ cu din locuitoriĭ şeḑĕtorĭ inăuntru, potŭ face vre-o mijlocire cu c
se numescŭ cumpĕrătorĭ de caĭ impĕrătescĭ şi fără a-şĭ vinde dobitócele s
le trécă inăuntru la rudele şi să scape de podveḑile ţĕriĭ; ci dar de va fi
putinţă, bine este să se rădicnéscă cu totulŭ acéstă cumpĕrătóre a caĭlorŭ, ca
nu se pricinuiască lipsă de vite aicĭ in ţéră, iarŭ de nu va fi acésta prin puti
atuncĭ face trebuinţă a se pune acésta de Măria Ta in orînduială, încunoscĭinţ
pre Divan, de aceştĭ ómeni câţĭ cu adevĕratŭ şi cu numele lorŭ, sunt aceĭ rînd
de-a cumpĕra caĭ pentru trebuinţa impĕrătéscă şi fiesce-care câtă sumă de caĭ
porunceă a cumpĕra şi când se va intórce să fie iarăşĭ prin scirea Divanuluĭ sc
suma de caĭ ce vorŭ trece inăuntru. De acésta facemŭ scire Inălţimeĭ Tăle
ne rugămŭ a se pune la bună orînduială de Măria Ta cu a nu se da pricin
de neînchinirĭ aicia in ţéră la cererile trebuinţe lorŭ ostăşescĭ ce să ajuteză
dobitócele acestorŭ locuitorĭ aĭ ţĕriĭ». 1790, Ianuarie 31.

Cod. No. XVIII, fila 333.

[1] Cod. No. XVIII, fila 347.

s'aŭ găsitŭ musteriŭ ale cumpĕra acestea, însă plumbulŭ ocaua pe banĭ 60, iarba ocaua po talerĭ 1, fisicurile suta de testele talerĭ 14, ci fiind-că pe acestŭ prețŭ nu sĕ împlinesce léfa ce aŭ a lua Neferiĭ, să cerceteze starostea cu ce prețŭ le vîndŭ aceĭ musteriĭ, și de este îndestulŭ acestŭ prețŭ la analogul vîndĕriĭ, ca să nu se dée în pagubă și așĭa să urmeze a le da, rĕportândŭ și Divanuluĭ ce sumă aŭ eșitŭ, ca să iae poruncă».

Lipsa de importŭ era și ea mare. Nu maĭ era ferŭ de ajunsŭ în Bucurescĭ (1) și pentru trebuința podurilor se adusă din Roman. Acéstă lipsă motiva următórele ordine din 22 Ianuarie 1790:

S'aŭ făcutŭ poruncă la starostea de negustorĭ, ca îndată să cerceteze fórte cu de amănuntulŭ în totŭ târgu pe la toțĭ negustoriĭ unde se află ferŭ de vîndare, și la orĭ-cine va găsi, orĭ câtŭ ferŭ, anume în grabă să reportuiască Divanuluĭ». 1790, Aprilie 18.

«S'a datŭ poruncă prin pitacŭ la starostea de negutitorĭ, după orderulŭ pré Inaltuluĭ Prințipŭ, ca să dé în scire la toțĭ negutitoriĭ că ceĭ ce vorŭ vré a cumpĕra ferŭ să mérgă, séŭ să trămiță să ridice dela Sibiŭ, fiindŭ îndestulŭ, și după locŭ are sĕ-lŭ plătéscă funtul... creițarĭ séŭ opt. orĭ-ce felŭ de fierŭ arŭ vré». 1790, Ianuarie 22.

Starea acésta de decădere a comerciuluĭ nu se puté împuțina, de sigurŭ, cu ordine ca acesta:

«S'aŭ datŭ poruncă Divanuluĭ la ispravniciĭ ot sud Saac pentru târgu Găjeni, Orlați cu Bucov, să se siléscă ispravnici pentru strîngerea târgurilorŭ și pentru facerea obórelorŭ a nu se întâmpla pagubă vămiĭ ce este venitŭ alŭ cămăreĭ împĕrătescĭ». 1790, Februarie 16.
Cod. XVIII, fila 27.

«S'a facutŭ Pitacŭ la starostea de negustorĭ, după luminatu orderŭ dela 6 ale aceștiĭ lunĭ și după catalogu de o sumă de cărțĭ ce aŭ datŭ, care sunt de vîndare, să dée de scire la toțĭ de obște și care va vré să cumpere să arete la cinstitulŭ Ștabs auditorulŭ, unde este să se facŭ mezatulŭ acestorŭ cărțĭ». 1790, Februarie 25.
Cod. XVIII.

Și acéstă stare decădută a comerciuluĭ provine în mare parte și din causa requisițiunilorŭ de tótă natura în folosulŭ oștirilorŭ de ocupațiune. Requisițiunile avéŭ a se face, ce-ĭ dreptulŭ, cu *cislă*, pe județe și cu óre-care plățĭ minime. Acésta se vede din următórele

(1) Cod. No. XVIII, fila 22.

ordine ale Divanuluĭ, unulŭ dela 25 Ianuarie 1790 şi altulŭ din 29 Ianuarie:

«După reportulŭ d-luĭ vel Vist. pentru a maĭ avé locuitoriĭ unde sunt ostaşĭ uşurare, cumŭ şi ostaşiĭ a nu avé lipsă de carne, s'aŭ datŭ dela Divanŭ rĕspunsŭ d-luĭ, ca să poruncéscă să facă cislă pe doue plăşĭ la Ilfovŭ, unde nu sunt ostaşĭ ispravniciĭ judeţuluĭ, la care să se dée totŭ felulŭ de straşnice poruncĭ, a nu găsi cine-va mijlocu de vre-o mâncătorie, fără de numaĭ cisla să fie de cincĭ-ḑecĭ de vacĭ şi ceĭ ce vorŭ da vitele să-şĭ iae peile şi plată câte parale *treĭ pe ocă*».

După reportul d-luĭ vel Vist. pentru judeţu Buzeuluĭ, că nu maĭ are vite a se da la hrana oştirilorŭ, până şi vacile cu viţeĭ s'aŭ tăiatŭ, că să taie pe tótă ḑiua câte 15 vacĭ, cum şi pentru satele plaiuluĭ, i ungureni că nu potŭ a rĕspunde zahareaua în natură, s'aŭ datŭ poruncă la comisia Visterii, ca să facă orânduială la vre-unŭ judeţŭ, de vite, în puţină vreme până vorŭ sosi vitele împĕrătescĭ, cumŭ şi pentru ceĭ ce nu aŭ a rĕspunde zahareaua în natură să o rĕspunḑă în banĭ şi întâiŭ darea de banĭ să se dée pentru împrumutarea ce aŭ făcutŭ Divanulŭ prin zapis, şi să se iae zapisulŭ. 1790, Aprilie 29.

«După înşciinţarea ispravnicilorŭ dela sud Teleorman şi după reportulŭ d-luĭ vel Vistier pentru vitele ce se mănâncă de ostaşĭ, ca se taĭe pe fieşte-care ḑi câte patru-ḑecĭ vacĭ şi până acumŭ numaĭ dintr'acelŭ judeţŭ s'aŭ datŭ, aŭ găsitŭ şi Divanulŭ cererea ispravnicilorŭ dréptă şi reportuirea d-luĭ vel Vist. cu cale, spre a se da vite şi din judeţulŭ Oltuluĭ şi s'aŭ datŭ rĕspunsŭ la d-luĭ vel Vist. ca sĕ facă orânduĭală şi la Olt de vite.

Decĭ: *treĭ parale pe oca de carne* era preţul ce se promité de Austriacĭ

Pentru tăĭerea vitelorŭ requisiţionate ast-felŭ, cât pe ce să se *requisiţioneze* şi măcelarĭ românĭ. A trebuitŭ să intervină unŭ noŭ ordinŭ în 20 Maiŭ 1790 ca să se împedice asemene requisiţionărĭ (1). Măcelariĭ n'avéŭ voĭe să cumpere vite tinere pentru consumaţiunea oraşelorŭ. A trebuitŭ intervenirea uneĭ jălbĭ a lorŭ, din Aprilie 1790, ca să li se dée voĭe.

---

(1) «După reportulŭ d-luĭ vel Agă că nu vorŭ măcelariĭ a merge cu carne de tăiatŭ la lagăre, s'aŭ datŭ respunsŭ că de vreme ce arétă, că porunca este a nu face silă, ci de bună voĭe cine-va vré să mérgă, nu încape poruncă, nicĭ orânduĭală a face». 1790, Maiŭ 24.

Cod. No. XVIII, fila 162.

«La jalba măcelarilorŭ din Bucurescĭ ce aŭ datŭ, că nu iĭ îngăduescŭ marchitaniĭ ostăşescĭ să cumpere vite tinere, şi d-luĭ vel Agă le face sicletŭ a fi carne la scaune îndestulă, să rógă a avé voie să cumpere vite cumŭ vorŭ găsi; li s'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ, că vite tinere nu sunt slobodĭ a cumpĕra, ci d-luĭ vel Agă să arete numele măcelarilorŭ câţĭ sunt adevĕraţĭ măcelarĭ şi să li se facă cărţile Divanuluĭ la mânĭ, spre a avé voie să cumpere vite, ne maĭ supĕrându-ĭ marchitaniĭ cu luarea vitelorŭ, avênd şi câte un ostaşiŭ împreună». 1790 Aprilie 17.

«După însciinţarea d-luĭ vel Ghiurgiu i s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ că fiesce-care regimentŭ are a griji pentru măcelarĭ, fiindŭ orânduită plata lorŭ, ne fiindŭ ţéra datóre, iarŭ de nu aŭ ómenĭ cu acestŭ meşteşugŭ s'aŭ scrisŭ la ispravnici Săcuienilorŭ i Prahova, ca să trimiţă şi să slujéscă cu plată dela regimenturĭ; s'aŭ datŭ poruncă şi la d-luĭ vel Agă, ca câţĭ vorŭ vré din negustorĭ, să mérgă cu cele trebuinciόse de mâncare la lagărŭ ca să vîndă cu folosulŭ lorŭ». 1790, Maiŭ 3 (1).

Dămŭ în note o serie de ordine relative la requisiţiunĭ militare şi la modulŭ cumŭ se prelevaŭ. Iată însă unŭ documentŭ care probéză că asemene requisiţiunĭ nu se făcéŭ tot-déuna în modŭ regulatŭ şi după o anumită *cislă* (2), ci ca o adevĕrată jăfuire:

«După însciinţarea ispravnicilorŭ dela sud Teolerman pentru ostaşiĭ ce trecŭ în susŭ şi în josŭ, că aŭ luatŭ dela lŏcuitorĭ şi care şi vite şi fên şi porumb şi orĭ-ce aŭ găsitŭ de l'aŭ mâncatŭ, încâtŭ s'aŭ speriatŭ lŏcuitoriĭ, s'aŭ făcutŭ respunsŭ că întru atâtea rândurĭ li s'aŭ scrisŭ ca să afle pe ostaşiĭ ce facŭ rĕŭ, dela ce regimentŭ sunt, şi cumŭ chiamă pe comandiriĭ şi tisturile acelorŭ regimenturĭ? şi n'aŭ urmat'o acésta, din care sunt vinovaţĭ, căcĭ din pricina acésta nicĭ unŭ respunsŭ sevârşitŭ nu potŭ lua, ci să caute să însciinţeze numele comandiruluĭ i regimentuluĭ, ca să se scie spre a se puté face îndreptare şi să însciinţeze dreptulŭ adevĕrŭ cea ce s'aŭ luatŭ dela lŏcuitoriĭ de ostaşĭ, iarŭ să nu scrie vre-o minciună, că vorŭ cădé în mare urgie şi se vorŭ scóte şi din isprăvnicie» (3). 1790, Aprilie 24.

(1) Cod. No. XVIII, fila 125.

(2) «*Cisla* era maĭ multŭ o vorbă góla, căcĭ se luaŭ dela unele judeţe tóte vitele. Iată dovadă:

«După însciinţarea ispravnicilorŭ judeţuluĭ Ilfov şi după raportulŭ d-luĭ vel Vist. pentru trebuinţa ce este de vite a se tăia la ostaşĭ din cvartirŭ dela acestŭ judeţŭ, căcĭ vite nu se maĭ găsescŭ în judeţulŭ Ilfov, s'aŭ datŭ respunsŭ la d-luĭ vel Vist. ca suma ce va găsi cu cale şi în care judeţe va socoti din Dâmboviţa, Argeş, i Saac, să cisluiască, care cislă să o arete şi Divanuluĭ». 1790, Februarie 19.

Cod. No. XVIII fila 31.

(3) Cod. XVIII, fila 113.

Și nu numaĭ proviziunĭ în natură și vite se requisiționaŭ. Morile particulare eraŭ luate în serviciulŭ manutanțelorŭ oștirilorŭ (1). Lemnulŭ la podurĭ pe căile de comunicațiune, se taĭe și se cară requisiționalmente. Ba chiar vase de plutire pe Dunărea, Olt se fabrică în acelașĭ modŭ (2).

---

(1) *Cătră d-luĭ stolniculŭ Constandin Nenciulescul pentru cheltuĭala morilorŭ ce se face, unde se macină zaherĕua Impĕrătéscă.*

«După orderulŭ pre Inălțatuluĭ Prințipŭ, dela 3 ale luĭ Aprilŭ, pentru măcinișulŭ zaherelilorŭ ce se facŭ la morile de aicĭ și cerŭ stăpâniĭ morilorŭ a nu remănea de totŭ păgubașĭ avêndŭ multă cheltuĭală și oium nu li se dă și că voesce Măria sa a arĕta stăpâniĭ morilorŭ cheltuĭala ce aŭ la meremeturĭ și-șĭ va lua plata, s'aŭ făcutŭ poruncă către stolniculŭ Constandin Nenciulescu și către alțĭ stăpânĭ de morĭ, ca să arete cu catastihŭ tótă cheltuĭala ce aŭ la meremetulŭ morilorŭ, arĕtândui-se cuprinderea luminatuluĭ orderŭ întocmaĭ». 1790, Martie 28.

Cod. No. XVIII, fila 79.

(2) «După orderulŭ pré Inălțatuluĭ Prințipŭ dela Martie 3, cumŭ că d-luĭ maiorulŭ de Podari Hoembruc, arétă, că afară din 8 vase ce sunt făcute la Căsciόre s'aŭ isprăvitŭ și treĭ șeicĭ din cele 12 poruncite și s'aŭ pusŭ și pe apă, și cumŭ că de arŭ fi fierulŭ celŭ trebuinciosŭ s'arŭ isprăvi și cele-l-alte până la sfărșitu luĭ Martie și cumŭ că fierulŭ dela Roman ce s'aŭ adusŭ la Focșanĭ este trebuincĭosŭ a se aduce în grabă și cumŭ că maĭ face trebuință de lemne, de scândurĭ și de funie gróse ca să maĭ redée; de care poruncesce, ca ispravnicu județuluĭ Vlășciĭ celŭ din urmă celŭ află la Căsciόre, să facă gătirea cé cuviinciósă și se ducă tóte ale poduluĭ la loculŭ celŭ orânduitŭ și să-lŭ și facă. Așișdere arétă Măria Sa, cumŭ că pentru acelea 12 șăicĭ este trebuință de 220 de fulăĭ la lopețĭ, care trebue să se dée din județu Vlășciĭ i al Ilfovuluĭ și cumŭ că să se poruncéscă armașuluĭ Nicolae să pórte grijă, ca până la sfărșitulŭ luneĭ aceștia, ómeniĭ să fie strînșĭ și ca să rămâĭe și să stée aceștĭ ómenĭ în slujbă să nu fugă, să cuvine să nu se supere de dărĭ și să le plătéscă fieșcăruia pe ḑi din capitalulŭ țĕriĭ câte ḑece creițarĭ și câte o ocă malaiŭ de porumbŭ și după trebuință să-ĭ schimbe, pe lună, séŭ cétă, cu rândulŭ; pentru care acésta póte să pórte grijă și să ție socotélă armașu Nicolae care aŭ slujitŭ la rĕsmirăța trecută la muscalĭ lângă luntrașiĭ vaselorŭ și are sciința apeĭ și a locurilorŭ și trebue să ămble după poruncile ce i se va da; pentru care aceste tóte poruncesce să se facă rânduelile cele cuviinciόse în grabă și fără de mică zăbavă; decĭ după luminatu orderŭ Mării Séle, care întocmaĭ pe largŭ arĕtămŭ d-tale, să nevoeșci atâtŭ pentru hieru, pentru lemne, pentru ispravnicu Vlășciĭ, pentru lopătariĭ din județu Vlășciĭ și Ilfovuluĭ, cu rânduiala mâncăriĭ și plata lor i pentru acestŭ armașŭ Nicolae, a face trebuinciósele poruncĭ pentru orănduĭala și urmarea săvârșiriĭ și împlinirea acestora în vreme fără de zăbavă». 1790, Martie 12.

Cod. No. XVIII.

Serviciulŭ requisiţiunilorŭ (1) pentru armata austriacă nu se

---

Către Dumnélui vel Vist.

(1) «După orderulŭ pré Inălţatuluĭ Prinţipŭ dela 24 ale luĭ Martie cumŭ că de vreme ce slujba *cere a se lua socotéla zaharelelorŭ ce s'aŭ datŭ pentru ostaşĭ din judeţele de peste Olt şi a se face rânduială atâtŭ pentru ceea ce trebue să dé de acumŭ înainte, câtŭ şi pentru darea carelorŭ şi alte slujbe pentru campania viitóre*, şi aşĭa să se facă mĕsurile cele trebuinciόse, atâtŭ pentru vremea trecută, câtŭ şi pentru vremea viitóre; Divanulŭ să porucéscă d-tale şi să te insciinţeze, că trebue să mergĭ la Craiova cu d-luĭ Oberst-Laitnant *directoru zaharelelorŭ Helişer*, ca să întocmiţĭ acolo cu Divanulŭ şi să faceţĭ orânduelile obicĭnuite atâtŭ pentru binele slujbeĭ, câtŭ şi pentru mântuinţa ţĕriĭ şi să faceţĭ reportŭ de tóte ce se vorŭ face de d-ta acolo; pentru care nu lipsesce Divanulŭ a însciinţa cuprinderea orderuluĭ spre a fi următorŭ». 1790, Martie 16.

Iacă şi diverse acte relative la requisiţiunĭ, acte promise maĭ susŭ, la pagina 386:

«După însciinţarea comisii Visteriĭ ţĕriĭ şi după reportulŭ d-luĭ vel Vist. la pricina ce este între Ienache Ciupescu cu lŏcuitoriĭ dela Fulga pentru bani ce i să cere de zaharelele ce aŭ luatŭ, fiind-că elŭ tăgăduesce că nu aŭ luatŭ bani din judeţ dela ispravniciĭ ce nu aŭ fostŭ şi că sunt şi la alte sale ne plătitŭ, aŭ fĕcutŭ Divanulŭ rĕspunsŭ la d-luĭ vel Vist că s'aŭ orânduitŭ stolnicŭ Movilă ca împreună cu Polcovnicu Izvoranu i cu Ciupescu să facă cercetare de aŭ luatŭ ispravniciĭ din judeţŭ aceĭ banĭ şi luĭ nu-ĭ aŭ datŭ, la care să facă cărţile comisiĭ Visteriĭ». 1790, Februarie 15.

Cod. No. XVIII, fila 28.

«După însciinţarea ce face d-luĭ vel Vist. cumŭ că la cuptórele unde se cóce pâné ostăşéscă arŭ fi fostŭ trebuinţă de 4 care cu *butiĭ* să care apă şi fiind-că era mare cheltuiala, s'aŭ făcutŭ unŭ puţŭ după arĕtarea luĭ Constandin Gramaticu epistatul dela cuptóre, ci Divanulŭ să răportuiască cătră înaltulŭ Prinţipŭ, ca să slobóḑă aceştĭ banĭ aĭ cheltueli să se dée celorŭ ce aŭ făcutŭ, d-luĭ vel Vist. să facă cercetare prin vederea lucrurilorŭ de faţă cele ce s'aŭ lucratŭ la acelŭ puţŭ de sunt precumŭ le arétă orânduitulŭ epistatŭ şi de este cheltuiala lorŭ atâta, ca să nu fie arătarea luĭ cu prisosŭ». 1790, Aprilie 22.

Cod. No. XVIII, fila 210.

«După raportulŭ d-luĭ vel Vist. pentru lude 36 ce are a ţinea ispravnicu de curte, pescarĭ, acumŭ se află numaĭ 24, din care aceştĭ lude 7 sunt la Vlaşca, de unde nu potŭ aduce pesce şi cere vel ispravnicu a se schimba şi să i se dée dela Ilfovŭ cumŭ şi ceĭ ce lipsescŭ, să i se dée din ceĭ intraţĭ în orânduelĭ, s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ la d-luĭ vel Vist. ca pe ceĭ dela Vlaşca să-ĭ schimbe precumŭ cere, iarŭ pentru ceĭ ce lipsescŭ să fie îngăduitorŭ până se va istovi zahareua şi să i se dé». 1790, Aprilie 26.

Şése cărţĭ cu 6 Mum-başirĭ orânduiţĭ la 6 judeţe pentru care i salahoriĭ ce aŭ fostŭ porunciţĭ şi nu s'aŭ împlinitŭ, care sunt trecute din cuvintŭ în cuvintŭ cu datoria fieş-căruia judeţŭ, arĕtate pe anume.

«Fiindŭ-că pentru carăle i salahoriĭ ce sunt maĭ josŭ arĕtaţĭ, carĭ aŭ fostŭ orânduitŭ a veni dela judeţu Vlăşciĭ pentru trebuinţa lagăruluĭ cu ḑi de sorocu

făcé numaĭ de boieriĭ rînduiţĭ de Divanŭ, ci era unŭ anume *Di-*

---

orânduitŭ spre a se afla la orânduitele locurĭ, în treĭ rândurĭ s'aŭ trimisŭ poruncile comisieĭ Visterieĭ la ispravniciĭ judeţuluĭ, întâiŭ la Aprilie 25, alŭ doilea la Aprilie 26 şi alŭ treilea la ḑi întâiŭ a luniĭ aceştia, cu care aceste porunci din urmă s'aŭ trimisŭ şi Mumbaşirĭ într'adinsŭ, arĕtându-se ispravnicilorŭ câtŭ este de mare şi grabnică acéstă trebuinţă, şi câtă silinţă şi sîrdie sunt datorĭ să pue la acéstă trébă spre a se afla la sorocŭ, cumŭ şi ce primejdie le va veni cândŭ vorŭ face vre-o zăbavă şi nu numaĭ la sorocululŭ celŭ orânduitŭ nu s'aŭ arĕtatŭ sevârşitorĭ porunceĭ, nicĭ până astă-ḑĭ, carele i salahoriĭ n'aŭ venitŭ la lagărŭ, pentru care volnicesce Divanulŭ pe să méargă cu mare grabă la numitulŭ judeţŭ, ca să vaḑă intru adevĕrŭ, care este pricina de aŭ zăbovitŭ şi zăbovescŭ ispravniciĭ trimeterea acestorŭ care i salahori? de sunt adecă care în judeţŭ şi ispravniciĭ i cu Mum-başiriĭ n'aŭ făcutŭ căḑuta silinţă a le trimete până acumŭ, séŭ de este elŭ embodisit care zătignesce şi pricinuesce lipsă şi discolie la împlinirea aceştiĭ marĭ trebuinţe, din ce anume curge acésta ne urmare şi ne împlinire a poruncilorŭ şi de va fi pricina din nesilinţa ispravnicilorŭ şi a orânduituluĭ Mumbaşir, numaĭ decâtŭ să iae de grumazi pe ispravnicĭ să âmble în judeţŭ ḑina şi nóptea, ca să facă orânduita sumă de care i salahorĭ să le pornéscă cu grabă la orânduitele lagăre şi până nu va săvârşi tréba să nu slăbéscă pre ispravnicĭ nicĭ unŭ césŭ şi după ce va porni carele i salahoriĭ, apoĭ să rădice atâtŭ pe unulŭ din ispravnicĭ, câtŭ şi pe acelŭ Mumbaşir, ca pre unŭ nevrednicŭ şi becisnicŭ ce n'aŭ împlinitŭ slujba luĭ, să-ĭ aducă aicĭ la Divanŭ ca să se pedepséscă, iarŭ de va fi altă pricină adevĕrată şi vĕḑută de faţă, care zătignesce şi pricinuesce lipsă şi zăbavă la împlinirea aceştiĭ orânduelĭ, numaĭ decâtŭ cu mare grabă să răportuiască Divanuluĭ cu miriĭ dreptulŭ adevĕrŭ, arĕtândŭ cu plirofórie bună şi cu înţelegere curată şi pe anume, acésta poruncesce Divanulŭ». 1790, Maiŭ 7.

Cod. XVIII, fila 135.

«Respuns către comisie la raportŭ ce aŭ darŭ d-luĭ vel Vist. pentru luminările ce aŭ datŭ uniĭ din ispravnicĭ la trebuinţele ostăşescĭ şi cerŭ a se scădea la socotelile ce se încheie pentru zaherena oŭ Noemvre, s'aŭ datŭ poruncă ca ispravniciĭ să arĕte cu catastihŭ suma luminărilorŭ, la cine aŭ datŭ şi cândŭ? şi vĕḑându-se de Divanŭ catastihu, apoĭ se va da poruncă în ce chipŭ se va găsi cu cale». 1790, Maiŭ 20.

Către comisia Visteriĭ ţĕriĭ după raportu comisiĭ pentru luminările ce cerŭ uniĭ din ispravnicĭ a se scădea, ca să se arĕte cu catastihŭ la ce judeţŭ şi unde aŭ dat, ce s'aŭ cerut de Divanŭ a se vedea, arĕtă că ispravnicĭ aŭ trimisŭ catastihe, numaĭ până acumŭ fiind sumă puţină de ajunge până la tal. 200, darŭ póte să se maĭ întâmple de acestea şi cere hotărîre cumŭ să urmeze: să le fie în séma ispravnicilorŭ, séŭ să le iae dela locuitorĭ? S'aŭ datŭ respunsŭ dela Divanŭ, că Divanulŭ cere ca să vaḑă unde şi la ce locurĭ s'aŭ datŭ, spre a se face poruncă, atâtŭ pentru celea de acumŭ înainte, ce póte să se întâmple trebuinţă la ce locurĭ se cuvine a se da, şi unde nu este poruncă a se da, câtŭ şi pentru cele date până acumŭ, după ce se vorŭ vedé locurile unde s'aŭ datŭ să se facă orânduială de unde să plătéscă şi cu ce mijlocĭ şi pentru locurile ce

rectorŭ alŭ zaherelelorŭ, oberleitenant Helişer.

---

nu este cuviinţă a se da, să scie de acumŭ înainte a nu se maĭ da; şi face trebuinţă a se vedea acelŭ catastihŭ la Divanŭ». 1790, Maiŭ 23.

Cod. No. XVIII, fila 157.

«După orderulŭ pré Inaltuluĭ Prinţipŭ dela 13 ale acesteĭ lunĭ, că după însciinţarea ce aŭ luatŭ Măria sa dela directorulŭ zaherelelorŭ polcovniculuĭ Heliser, la socotéla ce aŭ arĕtatŭ de zaherele ce aŭ datŭ ţéra în natură, pentru brutariĭ de aicĭ care-şĭ cerŭ plata lorŭ pentru pânea ce aŭ datŭ dintr'alorŭ la venirea oştirilorŭ în ţéră şi poruncesce Măria Sa ca să încarce pre d-luĭ vel Vist. ca din baniĭ ce vinŭ de pe afară de pe zaherele să mulţăméscă şi pre aceştĭ brutarĭ şi tescherelele de dare se va scădé la socotélă de către directorul, ca să facă urmare şi săvârşire aceştiĭ poruncĭ, de care se arete şi Divanuluĭ ca să răportuĭască pré Inălţatuluĭ Prinţipŭ». 1790, Martie 4.

«Cătră d-luĭ vel Vist. ca să orânduĭască a se face merimet ce trebue cu cherestea la grajdu din mŏnăstirea Sărindariŭ, ca să se pue caiĭ escelenţiĭ Séle generaluluĭ Maior Salm ce este în conacŭ la d-luĭ vorniculŭ Cătunén, ne avêndŭ locŭ în curtea d-luĭ á pune». 1790, Aprilie 26.

«După raportulŭ d-luĭ vel Vist. şi după însciinţarea ispravnicilorŭ Muscelŭ, pentru scădĕmântŭ ce cerŭ la judeţŭ, s'aŭ făcutŭ respunsŭ, ca asemenea să facă şi la acestŭ judeţŭ cumŭ s'aŭ facutŭ la judeţele Prahoveĭ, spre a face ispravniciĭ estractŭ cumŭ este starea judeţuluĭ şi puterea şi atuncĭ ceea ce se va găsi cu cale se va face scădĕmêntŭ». 1790, Ianuarie 25.

«După raportulŭ d-luĭ vel Vist. pentru tal. 70, 60 ce s'aŭ cheltuitŭ la facerea a treĭ cuptóre la *Ciupag* şi unulŭ la Ruşĭ, în sud Teleorman şi după adeverinţa ce aŭ arĕtatŭ a ofichialuluĭ Impĕrătescŭ de acolo, s'aŭ făcutŭ respunsŭ d-luĭ Vistieruluĭ, că orĭ dela Visterie séŭ din judeţŭ să se dée aceĭ banĭ». 1790, Ianuarie 25.

Carte pentru îndreptarea drumuluĭ şi gătirea conacilorŭ de artileriile ce vinŭ pela Câmpu-Lung.

«Astă-dĭ... Martie luămŭ orderulŭ măriĭ Séle pré Inalţatuluĭ Prinţipŭ, întru care ni se poruncesce pentru artileria ce vine din lăuntru pe drumu Câmpu-Lunguluĭ, să orânduimŭ unŭ boeriŭ pentru purtare de grijă, credinciosu, cu pracsis, ipolipsis şi cu vrednicie; decĭ dară Divanu aŭ ales pe d-ta... de a merge la Câmpu-Lung şi acolo unde întâlnindu-te cu d-luĭ veĭ da porunca ce ţi se dă dela comisia d-luĭ cinstituluĭ Ghenarar Oberslaitnant Eliser, unde aĭ a urma întocmaĭ după cumŭ maĭ josŭ ţi se arétă, şi dimpreună cu artileria a d-luĭ a veni până în Bucurescĭ şi a purta de grijă de tóte celea trebuinciósе, însă din Bucurescĭ până la Câmpu-Lung tóte podurile pe unde vorŭ fi stricate să daĭ poruncă *ispravnicilorŭ, boerilorŭ, mazililorŭ, breslaşilor* să drégă podurile după povăţuirea d-le, pe unde vor fi gropĭ şi noróe, să astupe cu tufe şi cu pădure ca să pótă înlesni trecerea fără primejdie.

[illegible]iunile mari de producte agricole avură și alte conse[illegible] o industrie care era pe la 1790 fórte respândită: [illegible] spirtóselorŭ din grâne și porumburĭ. Ca să nu se îm[illegible] pentru magazinele oștirilorŭ, *povernele* întîmpinară [illegible] pedicĭ, căcĭ nu maĭ putură lucra decâtŭ fórte reduse [illegible] numaĭ cu marĭ garanțiĭ și pedepse, pentru proprietariĭ [illegible] că nu vorŭ lucra decâtŭ producte agricole stricate.

[illegible] vedé acestea din actele ce dămŭ în note tóte din [illegible]

[illegible] artileria vine cu 1200 vite, în 1070 caĭ și 130 boĭ, pentru pânea [illegible] pentru ovăzŭ și orzŭ de caĭ este de a li se da dela magazia Pitești[illegible] acestea la fieșce-ce conacŭ trebue 1070, tainurĭ de orzŭ, pen[illegible] pentru pâine făcêndŭ ispravnici care să-lŭ încarce d-lor și să-lŭ [illegible] cele orânduite și la locurile ce veĭ socoti d-ta împreună [illegible] conacile de poposală, vețĭ orândui de a pune câte 1200 por[illegible] poruncă ispravnicilorŭ, ca negreșitŭ fânulŭ fără zăbavă să-lŭ [illegible] care vinŭ care 12 de mĕsură, în fieș-ce carŭ câte 80 [illegible] de ocă 5, puindŭ d-stră și ómenĭ salahorĭ să lege fênulŭ [illegible] ca să nu se risipéscă și să nu dé iama chirigiiĭ a lua fără [illegible] nu va ajunge îndoitŭ și întreitŭ.

[illegible] voie și poruncă, ca să orânduițĭ boeriĭ și boerinași de în[illegible] pentru înlesnirea trebiĭ și pentru discolia carelorŭ de a [illegible] pentru grăunțele cailorŭ de unde vorŭ găsi să iae și cu fi[illegible] plătéscă chila Brăiliĭ de 240 ocă po tal. 7, care plată se va [illegible] și cu fitânțiiie d-luĭ se vorŭ ținea în sémă la Visterie. [illegible] ca aceste dobitóce ce vinŭ cu artileria, caĭ și boĭ, este să se [illegible] trebuința este de a se pune iarășŭ la acele orânduite conace [illegible] cumŭ și la alŭ doilea venire ce este să se maĭ aducă [illegible] și altulŭ la al doilea întórcere, iarășŭ d-luĭ să aibă pur[illegible] pe ispravniciĭ județelorŭ, de împreună și cu boeriĭ, ma[illegible] vreme să strîngă fênulŭ să-lŭ aibă făcutŭ gata porțione, să [illegible] să fie gata bătutŭ, după cumŭ ḑicemŭ că se plătesce dela [illegible] supere locuitoriĭ pentru care, ci lândŭ d-luĭ porunca Diva[illegible] olacŭ să purceḑi și în faptă să puĭ tréba, dândŭ poruncă [illegible] de zăbavă să se pue fênulŭ și porumbulŭ la locurile de [illegible] socoti, orânduindŭ câte un mazilŭ și câte unŭ slujitoriŭ a [illegible] fênulŭ și porumbulŭ, ca în vreme să se dée iarășĭ cu po[illegible] răspunsŭ în scrisŭ dela d-luĭ, că aĭ primitŭ porunca, și aĭ [illegible] tréba în faptă cumŭ ți se poruncesce și fiĭ sănătosŭ».

[illegible]

[illegible] 47.

[illegible] porunca ce ni s'aŭ datŭ prin cinstitulŭ pitacŭ alŭ Divanuluĭ supu[illegible] amŭ mersŭ înșine la povarna ce o are anastasie Negustoriŭ din

Orĭ-câtŭ de nesuferitŭ regimul requisiţiunilorŭ, totŭ s'arŭ fi în-

mahalua Gorganuluĭ, carele acestŭ Anastasie acumŭ se află la Rusia şi la numita povarnă, găsirămŭ pe Constandin nepotulŭ sĕŭ, ce-lŭ are lăsatŭ vechilŭ pentru acéstă trébă a povernií, căruia cerêndu-ĭ ca să ne arĕte bucatele ce le are strînse pentru lucru povernií, ca să le vedemŭ de sunt stricate, netrebnice pentru hrana, mâncarea obştieĭ, séŭ de sunt bune, precumŭ aşia ni-se poruncesce de către cinstitulŭ Divanŭ, niaŭ arĕtatŭ treĭ feliurimĭ de bucate, însă vre-o 10 chile de porumbŭ, i vre-o 10 de meiŭ şi vre-o 2000 ocă de mălaiŭ şi porumbŭ măcinatŭ, care aceste bucate ni le-aŭ arĕtatŭ: tóte sunt stricate, cu adeveratŭ netrebnicĭ de hrana obştieĭ, fără numaĭ de trebuinţa povernií; întrebândulŭ de maĭ are la altŭ locŭ aicĭ în Bucurescĭ alte deosebite bucate strînse, ca să mergemŭ să le vedemŭ de sunt stricate séŭ bune şi ne dete respunsŭ, că elŭ până acumŭ alte bucate nu are strînse, fără numaĭ acestea ce arĕtămŭ maĭ susŭ şi că este să méргă afară prin judeţŭ unde va afla bucate stricate să cumpere şi să le aducă; după acésta l'amŭ dusŭ la epitropie şi după porunca cinstituluĭ Divanŭ l'amŭ pusŭ de aŭ datŭ zapisŭ prin chezăşia unuĭ Diamandi Angheni negustorŭ, cuprindĕtorŭ întocmaĭ după porunca cinstituluĭ Divanŭ, prin care se légă elŭ şi cu chiezaşulŭ luĭ, că în tótă vremea câtŭ va lucra acéstă povarnă nicĭ într'unŭ chipŭ nu va face vicleşugŭ de a cumpĕra bucate bune, ca să le lucreze împreună cu celea stricate, fără numaĭ pre câtŭ i se va da voĭe dela cinstitu Divanŭ, la o sută de chile bucate stricate, cincĭ chile de bucate bune, iarŭ maĭ multŭ nu, iar dovedindu-se cu vre-un vicleşugŭ că aŭ cumpăratŭ bucate bune pentru trebuinţa povernií maĭ multŭ peste acelea cincĭ chile la sută, atuncĭ deosebitŭ de strafulŭ ce se va hotărî de cătră cinstitul Divanŭ ca se dé unde i se va porunci, ci să se osândéscă şi *cu pedépsa de perderea vieţiĭ*, elŭ şi cu chiezaşu luĭ, ci noĭ după porunca cinstituluĭ Divanŭ nu lipsimŭ a face însciinţare, ca să i se facă cuviinciósa hotărîre, cumŭ Dumnedeŭ va lumina cinstitulŭ Divanŭ». 1790, Martie 12.

Constandin Cluceriu. Nicolae Păhar. Stefan Medel.

Intărirea Anaforali dela Divanŭ.

«După încredinţarea ce aŭ datŭ Divanuluĭ prin chezaşŭ la epitropie cumŭ se vede într'acéstă Anafora a epitropilorŭ, i s'aŭ datŭ slobodenie, ca să aibă voĭe a lucra numitele bucate ce are şi altele ce va cumpĕra stricate, pentru care se poruncesce d-tale vel spăt. i d-tale vel Agă şi tuturorŭ câţĭ se cuvine, să nu fie povarna oprită maĭ multŭ, ci slobodă a lucra cu acestŭ felŭ de bucate, fără de a nu se supĕra de către zapciĭ întru nimicŭ». 1790, Martie 12.

Cod. No. XVIII, fila 55.

Pitacŭ către boeriĭ epitropĭ pentru povernĭ.

«S'aŭ cetitŭ la Divanŭ Anaforaua d-vóstră de cercarea ce aţĭ făcutŭ bucatelorŭ luĭ Anastasie povarnagiu şi de chezăşia ce a-ţĭ datŭ, căruĭa după chezăşia ce aŭ datŭ, i s'aŭ datŭ slobodenie dela Divanŭ a lucra ne opritŭ, ci darŭ să grijiţĭ d-vóstră de acéstă trébă a povernelorŭ, după porunca ce ne-aŭ venitŭ şi dela Măria Sa pré Inaltulŭ Prinţipŭ, prin orderŭ dela 22 ale luneĭ aceştia, prin care poruncesce Divanuluĭ: (ca să iae aminte Divanulŭ a nu

dulcitŭ, décă, precumŭ se promitea, se plăteaŭ requisiţionatele pro-

---

se cheltui bucate bune la acestŭ lucru de băutură şi că să se lucreze acestŭ lucru numaĭ de aceĭ ce s'aŭ hrănitŭ cu acéstă meserie :) şi atâtŭ acestŭ Anastasie să nu aducă bucate bune peste porunca slobodeniĭ ce i s'aŭ datŭ, câtŭ şi alţĭ, carĭ auḑimŭ că lucréză bucate la povernĭ în Bucurescĭ séŭ afară să cercetaţĭ d-vóstră, cine sunt, cu ce volnicie şi cu ce poruncă aŭ deschisŭ povernĭ de lucru? şi cu ce felŭ de chezăşie? cumŭ şi ce felŭ de bucate lucréză la povernĭ? şi să arĕtaţĭ negreşitŭ Divanuluĭ. Decĭ este Divanu datorŭ, după orderulŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ a face cercetare de acéstă trébă şi a fi pliroforisitŭ pentru fieş-care povarnă; cu care purtare de grijă sunteţĭ dela Divanŭ, d-vóstră încărcaţĭ şi aveţĭ a respunde şi fără de cartea Divanuluĭ nu este slobodŭ nimenĭ». 1790, Martie 13.

Cod. No. XVIII, fila 58.

11 Cărţĭ, publicaţiĭ la 11 judeţe, afară din Muscel, pentru povarnagiĭ ce vorŭ să cumpere bucate stricate.

«După jălbile unora din povarnagiĭ ce aŭ fostŭ obicĭnuiţĭ a se hrăni cu acestŭ lucru a povernelorŭ şi din poruncă aŭ fostŭ opriţĭ, răportuindŭ Divanulŭ către Măria Sa pré Inălţatulŭ Prinţipŭ, s'aŭ milostivitŭ Măria Sa atâta pentru dînşiĭ, spre a nu fi lipsiţĭ de hrana acé cu care aŭ fostŭ obicĭnuiţĭ, dândŭ ântêiŭ chezăşie aice la Divanŭ şi Divanulŭ să li dée slobodenie numaĭ pe bucate stricate ce nu vorŭ fi de alte trebuinţe fără de numaĭ de lucru povernilorŭ, câtŭ şi asupra acelora ce aŭ acestŭ felŭ de bucate stricate, ca să pótă prinde cevaşĭ pe dînsele să nu le pérḑă cu totulŭ, pentru care ne-aŭ datŭ Măria Sa Prinţipŭ orderu la Divanŭ, dela 22 ale luneĭ aceştia, cum-că Divanulŭ să iée aminte şi să pórte grijă a nu se lucra pe lângă acelé stricate şi bucate bune şi să se încredinţeze bine la acestŭ Divanŭ; Decĭ Divanulŭ aŭ orânduitŭ tréba acésta asupra epitropilorŭ ca să iae chezăşie dela fieşce-care după poruncile ce li s'aŭ datŭ şi arĕtêndŭ Divanuluĭ cu Anafora, să li se dée cărţile Divanuluĭ de slobodenie, căcĭ într'altŭ chipŭ, fără de cărţile Divanuluĭ, nu sunt slobodĭ nimenea, dar cu tóte acestea Divanulŭ vă poruncesce şi d-vóstră ispravnicilor, să nu cumva vre-unulŭ din ceĭ ce li se va da voĭe de bucate stricate prin cartea Divanuluĭ să ridice şi se aducă de pe afară la acestŭ felŭ de lucru de bĕutură şi bucate bune, să căutaţĭ să purtaţĭ de grijă, poruncindŭ şi zapciilorŭ ca să nu îngăduĭască a face înpotrivire la Inaltă porunca Mării Séle Inaltuluĭ Prinţipŭ, spre a ridica bucate bune, nicĭ sĕ fie slobodĭ a lucra pe afară cinevaşĭ povarnă fără de cartea Divanuluĭ şi de este acia în judeţu d-vóstră vre-o povarnă, să aveţĭ a cerceta, cine este acelŭ povarnagiŭ? şi cu ce poruncă şi slobodenie lucréză? şi negreşitŭ să însciinţezĭ Divanuluĭ, oprindŭ negreşitŭ pe celŭ ce nu va cărţile Divanuluĭ». 1790, Martie 15.

Cod. No. XVIII, fila 65.

Carte către Iordache Niculescu, ce s'aŭ orânduitŭ de Divanŭ asupra povernelorŭ.

«Eţi facemŭ în scire, că nimenea nu este slobodŭ a avea povarnă şi a lucra lucru de bĕutură ce se face din bucate, nicĭ în Bucurescĭ, nicĭ afară în ţéră, fără

ducte, fie și cu prețurĭ derisoriĭ, dar promisiunea nu se realisa maĭ

---

de numaĭ celŭ ce va avea cartea Divanuluĭ de slobodenie pe bucate stricate, după porunca și hotărîrea pré Inălțatuluĭ Prințipŭ, prin orderulŭ ce aŭ datŭ la Divanŭ, dela 22 ale luneĭ luĭ Martie lét 1790, în care scrie chiarŭ așĭa, că paza ce se face într'aceste vremĭ de a nu se lucra rachiŭ din grâŭ bunŭ este pré bună și trebuința este de a lua aminte Divanu, a nu se pune la facerea rachiuluĭ bucate bune, decâtŭ stricate și rachiulŭ să se facă numaĭ de aceĭ ce s'aŭ hrănitŭ până acumŭ cu acéstă meserie; deci amŭ socotitŭ să orânduimŭ într'adinsŭ unŭ boerŭ cu bunŭ epolipsisŭ, asupra căruia să dămŭ tréba acésta a Nizamuluĭ povernilorŭ, spre a păzi să nu se facă în potrivă urmărĭ; ĭată Divanu aŭ alesŭ pe d-ta și-țĭ dămŭ tréba acésta asupră cu asfetulŭ celŭ cuviincĭosŭ dela d-luĭ vel spătarŭ, ca maĭ ântêiŭ dupe ce veĭ primi porunca acésta a Divanuluĭ să aibĭ a face cercetare în toțĭ Bucurescii și afară ca să afli unde și cine lucréză povarnă și cu ce poruncă și slobodenie și pe cela ce nu va avea cartea Divanuluĭ numaĭ decâtŭ să-lŭ poprescĭ, să-lŭ închidĭ și să pecetluescĭ povarna, ca unuia ce aŭ făcutŭ îndrăznélă împotriva luminateĭ porunciĭ Mării Séle Inaltuluĭ Prințipŭ, care din începutŭ aŭ fostŭ dată prin orderŭ spre a fi poprite povernile, pe care să-lŭ arĕțĭ Divanuluĭ: de când și ce felŭ de bucate aŭ lucratŭ? și veĭ avea poruncă; de altă parte, să facĭ cunoscutŭ la toțĭ povarnagii vechĭ, carĭ se hrănescŭ cu lucru acesta, spre a șci cum-că escĭ orânduitŭ de Divanŭ asupra Nizamuluĭ povernilorŭ, însciințândŭ pe uniĭ ca aceĭa, că Măria Sa Inaltulŭ Prințipŭ s'aŭ milostivitŭ atâtŭ asupra povarnagiilorŭ spre a nu se isterisi de acestŭ alisverișŭ cu care aŭ fostŭ obicĭnuițĭ de s'aŭ chivernisitŭ, câtŭ și asupra celorŭ ce vorŭ avea bucate stricate spre a puté prinde pe dînsele cevașŭ să nu le piardă cu totulŭ și le dă voĭe, însă cu acéstă orânduială, să aibă ântêiŭ a da cheșazŭ la d-ta în scrisŭ cum că nu va strica bucate bune ce sunt de trebuință mâncăreĭ, la acestŭ lucru de bĕutură peste porunca d-luĭ, iarŭ de se va prinde, atuncĭ să se pedepséscă și să piardă și bucatele acelea și d-ta luândŭ acéstă chiezășie și pliroforisindu-te bine, ca unulŭ ce însușĭ aĭ a respunde la întîmplare împotrivă, să arĕțĭ Divanuluĭ cu Anafora în scrisŭ unde și cine anume? ca să se dée cartea Divanuluĭ de slobodenie a lucra și a face hrana sa și așĭa cu cartea Divanuluĭ va fi slobodŭ; dreptŭ acea se poruncesce d-tale vel spăt. să orânduescĭ un zapciŭ cu câțĭ-va slujitorĭ, ca să se afle la tréba acésta, lângă numitulŭ stolnicŭ». 1790, Martie 20.

Cod. No. XVIII, fila 77—78.

Către stolniculŭ Iordache Neculescu pentru povarnagii ce li se dă voĭe să lucreze.

«Vasile Grecu ce ține povarna Ianculuĭ la Fântâna Bouluĭ, după obiceiŭ vechiŭ, după chezășia ce arĕțĭ prin reportulŭ d-tale dela patru ale luneĭ luĭ Aprilie, că aŭ datŭ prin zapisŭ în scrisŭ, iată i s'aŭ datŭ slobodenie, ca să aibă voĭe a lucra rachiŭ de bucate stricate, pentru care s'aŭ datŭ la mânile luĭ cartea Divanuluĭ de slobodenie, ca să nu fie poprită, ci darŭ să grijescĭ bine, ca să nu se cheltuĭască la acestŭ lucru de bĕutură zahare ce este bună de mâncare, peste orânduiala și peste porunca ce este dată, căcĭ nu numaĭ el va cădé în mare vinovăție și va păgubi cu totulŭ acele bucate, ci și d-ta veĭ avea a respunde, ca un orânduitŭ asupra acesteĭ trebĭ». 1790, Aprilie 6.

nicĭ odată și ómeniĭ remăneaŭ cu «fitanțiĭ» neplătite, ba une-orĭ contestate, sub unŭ cuvêntŭ orĭ sub altulŭ (1).

Apoĭ pe lângă nevoile requisițiunilorŭ maĭ se impunéŭ, ca în timpurĭ liniștite și narturĭ. Adevĕratŭ că «boeriĭ epitropĭ» se camŭ sfiiaŭ de a impune narturĭ, déră Divanulŭ, împinsŭ de regimulŭ Austriacŭ, ceré acele narturĭ și otăria, bună-óră, ca carnea de mielŭ să se vîndă cu nartŭ la scaune dupe sf. Gheorghe:

«Dupe reportulŭ d-luĭ vel Agă, cumŭ să se urmeze pentru carnea de mielŭ a o vinde măcelariĭ la scaune? fiind-că sfeti Gheorghe aŭ trecutŭ, s'aŭ datŭ poruncă către boeriĭ epitropĭ, ca să cerceteze atâtŭ pentru acésta, câtŭ și pentru celelalte felurimĭ de cărnurĭ și nartul ce se va găsi cu cale să-lŭ arĕte Divanuluĭ și d-luĭ vel Agă să ducă pe măcelarĭ la boeriĭ epitropĭ și să aducă Anafora. 1790, Aprilie 24.

«Poruncă către boeriĭ epitropĭ, că din ḑiua sfințilorŭ Împĕrațĭ Constandin și Elena aŭ avutŭ poruncă a pune nartŭ la carne și nicĭ până acumŭ nu s'aŭ vĕḑutŭ nicĭ o urmare, ci darŭ dupe porunca ce aŭ să facă nartŭ și se arĕte Divanuluĭ Nartulŭ celŭ cuviinciosŭ, la care d-luĭ vel Agă se facă epistasia a se urma porunca». 1790, Maiŭ 24.

Dămŭ în note precióse documente referitóre la diverse narturĭ stabilite sub regimulŭ austriacŭ, între carĭ:

«Luĭ Dumitru Grecu povarnagiu ce are povarnă aicĭ în Bucurescĭ la Fôntâna Bouluĭ după raportulŭ stolniculuĭ, dela 5 ale luĭ Aprilie, asemenea carte i s'aŭ datŭ». 1790, Aprilie 6.

«Luĭ Gheorghe Grecu povarnagiu ce are povarnă aicĭ în Bucurescĭ la Fôntâna Bouluĭ dupe reportulŭ stolniculuĭ dela 5 ale luĭ Aprilie asemenea carte i s'aŭ datŭ»(1). 1790, Aprilie 6.

Cod. No. XVIII, fila 83.

(1) Iacă un exemplu:

«Dupe reportulŭ d-luĭ vel Vist. pentru ceĭ ce li s'aŭ luatŭ bucate în venirea crescinescilorŭ oștirĭ și li s'aŭ datŭ fitanțiĭ, cumŭ și pentru două fitanțiĭ ale magazierilorŭ i a d-luĭ vel Agă, ce s'aŭ luatŭ bucate dela Ioniță Nicola șalvaragiŭ, i Dragomir i Tudorache și Pilat ovreĭulŭ, de aicĭ din Bucurescĭ, care nicĭ în catastihŭ ce aŭ datŭ magazieriĭ nu se găsescŭ trecute, că de unde este porunca a li se plăti, fiind-că îșĭ cerŭ împlinirea dreptuluĭ lorŭ? s'aŭ datŭ respunsŭ la d-luĭ vel Vist. că pentru acele fitanțiĭ va face Divanulŭ teoria pricineĭ, iarŭ pentru plată, dupe cumŭ și d-luĭ găsesce cu cale, să fie îngăduitorĭ până se va încheia socotelile județelorŭ». 1790, Februarie 18. Ad. colendasgraecas!

Cod. No. XVIII, fila 30.

a) Nartulŭ pe verdeţurĭ şi legume din 15 Septemvrie 1790. *b)* Nartulŭ pe lucrurĭ de băcăniĭ, din 8 Noemvrie 1790. *c)* Nartulŭ pe carne, 15 banĭ oca. *d)* Nartulŭ pe pâne. *e)* Nartulŭ pe lumînărĭ de seŭ. *f)* Nartulŭ pe lumînărĭ de céră şi altele(1).

---

(1) *Nartulŭ lumînărilorŭ în ce chipŭ s'aŭ găsitŭ cu cale a vinde ocaua de lumînărĭ de céră. Către luminatul Divanŭ alŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ românescĭ, dela noĭ ceĭ maĭ josŭ numiţĭ, Anafora.*

«Dupe jalba ce aŭ datŭ luminatuluĭ Divanŭ celŭ ce ţine pe acestŭ următorŭ anŭ, cherhaneaua vînḑĕriĭ făcliilorŭ de céră, dupe poruncă ni-amŭ adunat la un locŭ şi prin cercetare îndestulându-ne de cumpĕrătórea materialurilorŭ la acéstă vreme şi de alte cheltuelĭ, ïată se arétă maĭ josŭ:

Părale	
70	Cumpĕrătórea uneĭ ocă de céră.
7	Se încarcă la ḑece una scăḑemêntulŭ ceriĭ la topitŭ şi lucru.
3	Pentru 9 dramurĭ bumbacŭ ce intră la ocă.
7	Pentru lemne, chiria prăvălieĭ şi simbria slugilorŭ.
7	Câştigulŭ lumînăraruluĭ, la ḑece unulŭ, dupe preţulŭ cumpĕrătóreĭ uniĭ ocă
94	de céră. Insă cu acestŭ nartŭ va puté fi până la vremea strînsuluĭ de

miere, ïarŭ atuncĭ razemă tréba ïarŭ la porunca luminatuluĭ Divanŭ; de acésta însciinţămŭ şi cé desăvârşită hotărîre se va face de către luminatulŭ Divanŭ».

Dumitrache Stolnicu, Ioniţă Căminariu.

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«De vreme ce s'aŭ cunoscutŭ de faţă paguba lumînăraruluĭ, poruncesce Divanulŭ ca să aibă voïe, de acumŭ până la vremea strînsuluĭ de miere, a vinde ocaua de făcliĭ de céră roşie câte părale 94. Insă făcliile să fie de ciară curată, făr de amestecătură şi fitilulŭ dupe potrivă, ïar atuncĭ eşindŭ céră nouă va face Divanulŭ cercetare şi va pune nartulŭ celŭ cuviinciosŭ; dreptŭ acea să aibĭ scire şi d-ta vel Agă, spre a face cuviinciósa publicaţie».

Cod. No. XVIII, fila 93.

Pentru lumînările de céră cu ce preţŭ póte să le vînḑă ocaua lumînărarulŭ.

«S'aŭ făcutŭ poruncă la căminariulŭ Moscu epistatulŭ vămilorŭ şi al ocnelorŭ i către stolniculŭ Dumitrache judecătorulŭ i către sărd. Chiriac Arbut, dupe jalba lumînăraruluĭ ce ţine cherhanaua de céră, ca sĕ socotéscă cumpĕrătórea ceriĭ câte parale 70 ocaua i cheltuïala ce are la bumbacŭ i la lucrătorĭ şi orĭ-ce şi se aréte Divanuluĭ cătŭ 'lŭ ţine ocaua cu tótă cheltuïala luĭ, ca sĕ se pótă cunósce cumŭ póte să vînḑă şi elŭ lumînările». 1790, Aprilie 8.

Din causa acestorŭ narturĭ nu maĭ aduceaŭ sătenii lucrurĭ de

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«Poruncesce Divanulŭ d-vóstră boerilorŭ epitropĭ ca din preună cu d-luĭ stolniculŭ Constandin Nicolescul (pe carele ìlŭ are Divanulŭ încărcatŭ cu tréba narturilorŭ târguluĭ) să mergeţĭ la d-luĭ vel Vist. unde făcându-se cercetare la tóte aceste ce se jăluescu zalhanagiiĭ cumŭ şi de s'aŭ urmatŭ şi în aniĭ trecuţĭ a se lua sĕurĭ de pe la zalhanagiiĭ şi câtă sumă de ocă s'aŭ luatŭ şi cu ce preţŭ s'aŭ vîndutŭ seulŭ an şi anţerţŭ, şi cu ce preţŭ se vinde acumŭ? să se facă o chibzuire în ce chipŭ s'arŭ putea face îndestulare pentru suma seuluĭ ce este trebuinciosŭ a se cheltui peste anŭ, aicĭ, şi a nu se pricinui scumpete luminărilorŭ şi dupe ce se va găsi mijlocŭ şi se va face îndestulare şi împlinire de suma cea trebuincióså, apoĭ veţĭ urma d-vóstră a pune şi nartulŭ celŭ cuviinciosŭ, cu ce preţŭ să vîndă luminărariĭ ocaua de luminărĭ la obşte, care nartŭ ce veţĭ găsi cu dreptate a se pune, să-lŭ aveţĭ alŭ arĕta Divanuluĭ în scrisŭ, ca sĕ se dée poruncă către d-luĭ stolniculuĭ, Niculescu, spre a griji ca sĕ fie nartulŭ păzitŭ, şi să urmeze fără de a se face vre-o înşelăcĭune la vîndare». 1790, Octomvrie 18.

Entenberg feld-marschal-leitnant, Cozma alŭ Ung. Vlah. Marchelie oficheal Impĕrătescŭ, Ioan Logf.

Cod. No. XVIII, fila 280.

Boerilorŭ epitropĭ, pentru nartulŭ cărniĭ.

«Dupe însciinţarea d-luĭ vel Agă şi aiarulŭ ce s'aŭ făcutŭ pentru carnea de vacă, că nu potŭ să vîndă măcelariĭ după nartŭ, fiindŭ vitele scumpe şi se încarcă ocaua de carne câte banĭ 15 afară din cheltuiala lorŭ, s'aŭ orânduitŭ dela Divanŭ la d-lor boeriĭ epitropĭ şi la d-luĭ stol. Dumitrache, ca să alégă preţulŭ celŭ dreptŭ cu care se cuvine a fi vîndarea cărniĭ, vĕdêndŭ şi aiarulŭ ce s'aŭ făcutŭ de d-luĭ vel Agă şi să însciinţeze Divanuluĭ în ce chipŭ vorŭ găsi cu cale». 1790, Martie 12.

Cod. No. XVIII, fila 56.

Către d-luĭ vel Agă pentru narturĭ.

«S'aŭ făcutŭ poruncă către d-luĭ vel Agă, dupe orderulŭ pré Inaltuluĭ Prinţipŭ, ce aŭ datŭ la Divanŭ, Aprilie 3, pentru nartŭ, ce s'aŭ făcutŭ de astă-tómnă spre a se vinde cele trebuincióse zaharele de hrana vieţi şi nu s'aŭ urmatŭ de d-luĭ vel Agă, i s'aŭ datŭ straşnică poruncă să urmeze negreşitŭ, arĕtându-i-se şi cuprinderea orderuluĭ întocmaĭ». 1790, Martie 26.

Către d-luĭ vel Agă, pentru nartulŭ cărniĭ.

«Dupe orderulŭ pré Inălţatuluĭ Prinţipŭ, că s'aŭ pliroforisitŭ însuşĭ Măria Sé, că nu potŭ măcelariĭ să vîndă oca carne câte banĭ 12 şi aŭ hotărîtŭ a vinde

vîndare în oraş. Aşîa că Austriaciĭ siliţĭ fură a publica, că unele arti-

până la sfântul Gheorghe oca carne câte banĭ 15, s'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ la d-luĭ vel Agă arĕtânduĭ-se şi cuprinderea orderuluĭ întocmaĭ, ca să pórte grijă a se urma acestŭ nartŭ şi să fie carne de îndestul şi bună». 1790, Martie 27.

Cod. No. XVIII, fila 78.

«S'aŭ datŭ poruncă la d-luĭ vel Agă pentru brutarĭ, ca Nartulŭ să-lŭ pă-zéscă şi să fie îndestulare, iarŭ în pâne să aibă voĭe a amesteca mălaiŭ de meiŭ şi de porumbŭ şi să scóţă la târgŭ şi mălae, iară pentru cele-l-alte rufeturĭ care nu vorŭ urma nartuluĭ, pe care-lŭ va dovedi, să-lŭ aducă la Divanŭ». 1790, Aprilie 17.

Cod. No. XVIII, fila 101

«Dupe înscîinţarea beerilorŭ epitropĭ pentru rîndulŭ măcelarilorŭ, că nu se póte a se pune nartŭ, fiindŭ vitele totŭ slabe, li s'aŭ datŭ poruncă, ca să gri-jîască la vreme, făr de altă poruncă să pue nartŭ». 1790, Maiŭ 6.

Porunca ce s'aŭ datŭ în dosulŭ reportuluĭ vel Agă pentru nartulŭ cărniĭ de vacă.

«Fiind-că a se face aiarŭ la carnea de melŭ este orînduitŭ d-luĭ vel logf. Ioniţă şi cu d-luĭ, sinior Marchelie ofichélul Impĕrătescŭ, orânduesce Divanulŭ şi pentru carnea de vacă, iarăşĭ la d-lor, unde viindŭ şi chirŭ Panait Dimancea să facă şi la acésta aĭarŭ celŭ cuviincĭosŭ şi să arĕte d-lor Divanuluĭ preţulŭ celŭ dreptŭ dupe care să se dée nartŭ măcelarilorŭ, ci darŭ d-ta vel Agă să daĭ ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ la d-lor pentru tréba acésta». 1790, Iunie 21.

Cod. No. XVIII, fila 118.

Porunca ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ Anaforaleĭ Epitropilorŭ, pentru nartulŭ cărniĭ. Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă către d-luĭ vel log. Ioniţă Damaris i către siniorŭ Marchelie.

«Veţĭ vedea d-vóstră acéstă carte ce aŭ făcutŭ d-lor boeriĭ epitropĭ şi nartulŭ ce punŭ la vîndarea cărniĭ, care fiindŭ că ni se pare a fi scumpă, acumŭ într'acéstă vreme, când mieiĭ crescêndŭ s'aŭ maĭ îngrăşatŭ, d-vóstră să bine-voiţĭ ca înşivĕ să facetĭ cercare acea ce socotiţĭ că trebue pentru buna cunoscintă şi de faţă vederea preţuluĭ ce-ĭ cuviinciosŭ, decĭ împreunându-ve amândoĭ în curtea conaculuĭ d-sale sinior Marchelie, unde aducêndŭ şi pe chir Panaiot Dimancea ca un practicosŭ în ale vitelorŭ, să faceţĭ d-vóstră aiarŭ ce urméză, cu bună luare aminte, ca pentru o trébă ce este a obştieĭ şi se arĕtaţĭ Divanuluĭ în scrisŭ nartulŭ celŭ dreptŭ, care se cuvine într'acéstă vreme a se da măcelarilorŭ; pentru care poruncesce Divanulŭ şi D-tale vel Agă să urmezĭ la cea ce vorŭ avea d-lor trebuinţă asupra trebeĭ aceştia». 1790, Iunie 17.

Feld-marschal ghenaral leitnant baron fon Entenberg, Cozma alŭ Ungro-Vlahiĭ, Rîmnic Filaret, Radu Slătinénu.

Cod. No. XVIII, fila 203.

cole, necesare la spitale, se vorŭ cumpĕra fără nart, cu prețurĭ bune(1).

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.

«Aducêndu-se fațâ in Divanŭ, atâtŭ pe lumînărariĭ, câtŭ și pe unii din negustori, zalhanagiĭ, măcarŭ că și lumînărariĭ âmblă să-șĭ micșoreze vinovăția lorŭ, arĕtândŭ că și în alțĭ ani aŭ fostŭ îndatorițĭ zalhanagiiĭ de le-aŭ datŭ lorŭ câte o sumă ocă de seŭ, și că eĭ n'aŭ vîndutŭ seŭ séŭ lumînărĭ făcute la negustorĭ din țéra Turcéscă, darŭ acestea le vînduse la o parte, amŭ întrebatŭ numaĭ acésta să aréte, adecă până a *nu se face armistrițța* de era seulŭ maĭ eftinŭ, de câtŭ acumŭ? și nicĭ de cumŭ nu puturâ să-șĭ tăgăduiască, ci cu graiulŭ lorŭ mărturisiră, că adevĕratŭ era maĭ eftin; dupe acésta le ḑiserămŭ iarășŭ: pentru ce atuncĭ când era seulŭ maĭ eftinŭ nu grija ca să fie cuprinsŭ seulŭ celŭ trebuinciosŭ peste anŭ, ca uniĭ ce eĭ sunt rufetŭ legatŭ să ție orașulŭ de lumînărĭ, să grijiască în tótă vremea a nu fi lipsă și alțiĭ să nu fie volnicĭ a deschide lumînăriĭ, decâtŭ rufetulŭ lorŭ? și la acésta nu avură nicĭ unŭ cuvîntŭ vrednicŭ de respunsŭ; i-am maĭ întrebatŭ: de vreme ce ḑicŭ că li s'aŭ datŭ și în alțĭ anĭ seŭ dela zalhanagiĭ și acésta vorŭ să facă și ca unŭ obiceiŭ hotărîtŭ, să aréte la Divanŭ vre-o carte de poruncă Domnéscă, prin care să se hotărască ca să fie datori zalhanagiiĭ în toțĭ ani să le dée câte o sumă ocă de seŭ, și nu avură, fără numaĭ cu gura ziseră, că așia s'aŭ urmatŭ; decĭ acéstă problemă a lorŭ ne fiindŭ carte și hotărîre Domnéscă la mijlocŭ, Divanu nu póte să o priméscĭ ca un obiceiŭ hotărîtŭ și maĭ vîrtosŭ, că de cumpĕra eĭ seŭ din vreme, pe când era eftinŭ, acumŭ nu arŭ fi avutŭ nicĭ o trebuință de a cere seŭ dela zalhanagiĭ; macarŭ și carte Domnéscă să fi fostŭ, pentru pedépsa vinovățieĭ lorŭ, Divanu, cu sfatŭ de obște, aŭ hotărîtŭ ca lumînărariĭ să cumpere seŭ orĭ unde vorŭ putea găsi și cu cât prețŭ se vorŭ putea tocmi și vînḑarea lorŭ la obște să fie ocaua de lumînărĭ pe parale 20, iarŭ nu maĭ multŭ; ci darŭ după acéstă hotărîre porunceșce Divanu și d-tale stolnicŭ Niculescule, ca să priveghezĭ a nu se vinde lumînările maĭ scumpe, ci să se păziasă nartulŭ acesta far de nicĭ o schimbare, iarŭ pe care din lumînărarĭ se va dovedi că urméză în potrivă și vîndŭ lumînările, orĭ cu lipsă din suma dramurilorŭ ocaliĭ, orĭ cu prețŭ maĭ susŭ, séŭ va pune în lumînărĭ amestecăturĭ, pe unulŭ ca acela să-lŭ pedepsescĭ d-ta cu bătaie în fața prăvălieĭ luĭ pentru pilda și vegherea celor-l-alțĭ tovarășĭ aĭ rufetuluĭ lorŭ; lângă acésta să le arĕțĭ d-ta că totŭ seulŭ de aicĭ din țéră, verĭ a cuĭ va fi, cu porunca mé feld-marschal-leitnant baron von Entenberg este de totŭ opritŭ a nu eși din țéră la nicĭ o parte și porunceseŭ lumînărarilorŭ ca să cerceteze și orĭ unde vorŭ dovedi seŭ scosŭ ca să-lŭ trécă în alte părțĭ verĭ a cuĭ va fi să-lŭ iae controbontŭ și jumĕtate dintr'acelŭ seŭ să se iae pe séma cătanilorŭ Impĕrătescĭ, iarŭ jumĕtate să se iae pe séma lumînărarilorŭ, fără de nicĭ o plată». 1790, Noemvrie 11.

Entenberg, Cozma al Ung. Vlahieĭ, Dumitrache Banŭ, Ioan logf.

(1) «Poruncă către ispravniciĭ ot. sud Ilfov, ca să dé în scire la toțĭ de obște ce vorŭ avé untŭ, găinĭ, ouĕ, lapte de vînḑare, să le aducă în Curtea cea vechie ca să le vânḑă pre bun prețŭ». 1790, Maiŭ 10.

LXXI

Abusulŭ cu sudiții. Evreiĭ. Turciĭ.

In vedere cu greutățile ce apĕsaŭ asupra țĕranuluĭ și spre a le maĭ ușura, Divanulŭ se tânguesce luĭ Coburg, în 12 Februarie 1790, că «Ungureniĭ» «*ce sunt cu locuința și legațĭ cu darea și rîndulŭ țĕriĭ*» acumŭ, de cândŭ aŭ intratŭ óstea austriacă în țéră, mergŭ la cancelaria luĭ Coburgŭ și capătă pasporturĭ cu carĭ se ducŭ la Transilvania.... Divanulŭ ḑice, că «țéra este încărcată la suma liuḑilorŭ, cu toțĭ ungureniĭ, la darea datorieĭ zaharelelor», apoĭ décă eĭ sunt slobodḑĭ a se duce în Ardél, cumŭ remânŭ satele încărcate cu quot-partea lorŭ?

«Poruncă către d-luĭ vel Agă, fiindŭ că la spitalurile din Bucuresci este trebuință a se cumpĕra untŭ, oue, găinĭ, lapte, s'aŭ poruncitŭ d-luĭ să dée în scire prin mahalale i celorŭ ce vinŭ la târgŭ cu de acestea de vînḑare, pentru hrana soldaților bolnavĭ, ca să se strîngă în Curtea cea vechiă pe marginea gârleĭ făcêndu-se ca unŭ târgușorŭ unde să-șĭ vînḑă lucrurile lorŭ cu prețŭ și cu tocmélă făr de a li se face vre o silă, séŭ a li se pune nartŭ, ci darŭ într'acestașŭ chipŭ să urmeze d-luĭ». 1790, Maiŭ 11. Iacă aci avemŭ originea halelorŭ actuale din Bucuresci de pe malulŭ gârleĭ.

Cod. No. XVIII, fila 141.

Cărțĭ la opt judeçe pentru seurĭ de trebuință a luminărarilorŭ.

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ românescĭ. Poruncă către ispravnicĭ, ot sud.

«Find-că pentru lipsa ce este de luminărĭ aicĭa în orașu Bucurescilorŭ, aŭ hotărîtŭ Divanulŭ, ca toțĭ neguțătoriĭ ce aŭ strînsŭ vite aicĭ în țéră și le-aŭ tăĭatŭ la zalhanale să dée o sumă oca de sĕŭ la luminărari de aicĭ din Bucuresci, ajutorŭ pentru trebuința obșteĭ, din care sumă după analogia ce s'aŭ găsitŭ cu cale, s'aŭ orînduitŭ și la acelŭ judeţŭ ca să dée neguțitoriĭ ce aŭ strînsŭ vite oca sĕŭ:.... Dreptŭ aceea primindŭ d-vóstră porunca acésta a Divanuluĭ, numaĭ de câtŭ să aduceți neguțitoriĭ câțĭ vorŭ fi strînsŭ vite și le vorŭ fi tăĭatŭ la zalhanale acĭĭa în județulŭ d-vóstră și puindu-ĭ să-șĭ facă cisla eĭ între eĭ să avețĭ a împlini dela toțĭ acéstă suma oca de seŭ ce maĭ susŭ sĕ arétă, și aducênd-o aicĭ să o facă teslimŭ la vătafulŭ de luminărarĭ, cărora să li se plătéscă de luminărarĭ mia de oca câte talerĭ 450, iarŭ nu maĭ multŭ, ca să pótă vinde și luminărariĭ la obște după nartulŭ celŭ hotărîtŭ, care banĭ prin marafetulŭ d-luĭ stolniculŭ Constandin Neculescul epistatulŭ narturilorŭ tîrguluĭ, să li se împlinéscă pe șinŭ dela luminărarĭ, adecă cu o mână să dée sĕulŭ și cu alta să priméscă baniĭ». 1790, Noemvrie 15.

Entenberg, Cosma alŭ Ung. Vlachiĭ, ot Rômnic Filaret, Dumitrache Banu, Constandin Știrbeĭ.

Cod. No. XVIII, fila 318.

Iacă anaforaua Divanuluĭ:

«Inălţimeĭ Tėle cu plecăcĭune însciinţămŭ, că dela o sémă de vreme încóce vedemŭ că uniĭ dintre ungureniĭ de aicĭ, ce sunt cu locuinţa şi legatĭ cu darea în rîndulŭ ţěriĭ, vinŭ la canţelaria Inălţimeĭ Téle şi luându-şĭ paşaporturĭ mergŭ şi la d-luĭ vel spătarŭ şi scotŭ răvaşŭ de drumŭ, ca să mérgă în Transilvania cu casele lorŭ, precumŭ veĭ vedea Măria Ta şi pe aceste cincĭ case ce s'aŭ scosŭ paşaporturĭ a merge şi Divanulŭ dela Inălţimea Ta n'are nicĭ o poruncă ca să scimŭ de sunt slobodĭ a merge din d'aceştĭ în Transilvania; atâta scimŭ, că ţéra este încărcată la suma luḑilorŭ şi cu toţĭ ungureniĭ la darea datorieĭ zaharelelorŭ, precumŭ s'aŭ datŭ înălţimeĭ Téle însemnare de tótă suma ungurenilorŭ; şi de sunt dintre dânşiĭ slobodĭ a merge în Transilvania să se dea luminată poruncă Inălţimeĭ Téle la canţelaria Măriei Téle, ca cândŭ li se dă paşpórte să-ĭ trimită la comisia visterieĭ, ca *să se scóţă cu numele lorŭ din catastihulŭ ungurenilorŭ*, ca să nu rĕmâe ţéra încărcată cu numele lorŭ şi pentru aceştia adevĕrulŭ arĕtămŭ Inălţimeĭ Téle, că la lét. ...., prin silinţa d-luĭ siniorŭ Marchelie ofiţerŭ împĕrătescŭ, aŭ fostŭ slobodĭ şi ne opriţĭ a merge în Transilvania, şi nicĭ aŭ avutŭ voĭe sĕ mérgă, acumŭ vĕḑêndŭ aceştia că s'aŭ înmulţitŭ aicĭ în ţéră podveḑile şi trebuinţele oştirilorŭ împĕrătescĭ, cerŭ să mérgă şi iară-şĭ peste puţină vreme ne astâmpărându-se la un locŭ, potŭ ĭară-şĭ a veni, ci să scimŭ şi noĭ de sunt slobodĭ de către Inălţimea Ta, ĭarŭ de nu sunt slobodĭ ĭarăşĭ să se poruncéscă a nu li se da sloboḑenie şi atâtŭ pentru aceştia ce s'aŭ scosŭ acumŭ paşapórte cât şi pentru alţiĭ ce s'aŭ maĭ dusŭ şi alţiĭ ce vorŭ vrea să mérgă. ci de acumŭ înainte să avemŭ porunca Inălţimeĭ Téle: în ce chipŭ să urmămŭ?» (1). 1790, Februarie 12.

Contra altuĭ némŭ de prigilegiaţĭ încă se tânguesce ţéra şi Divanulŭ obţine învoirea a se pune la birŭ toţĭ *ovreiĭ*, făcêndŭ o specială catagrafie «că âmblă cu înşelăciunĭ, ca se pótă fi apĕraţĭ.... şi nu daŭ nicĭ o dare nimicŭ, nicĭ în ţerile împĕrătescĭ **de unde vinŭ**, nicĭ aicĭ în pămîntulŭ ţěriĭ dupe ce sosescŭ, şi pricinuescŭ numaĭ o greutate ţěriĭ» (2).

Publicaţiĭ la 12 judeţe şi la Craiova pentru ovreĭ, a se pune la birŭ,

«Fiindŭ trebuinţă a se sci câţĭ ovreĭ se află cu lŏcuinţa aicĭ în pămîntulŭ ţěriĭ, atâtŭ ceĭ căsătoriţĭ şi întemeiaţĭ cu familiile şi casele lorŭ, câtŭ şi ceĭ ne căsătoriţĭ, ce se ţinŭ cu felŭ de felŭ de negustoriĭ şi meşteşugŭ, între carĭ

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 360—361.

(2) «Decĭ acestŭ actŭ spune de evreĭ, că vinŭ dela înpĕrăţiilevecine, şi ne arétă câtŭ de întemeiată e teza evreilorŭ autochtonĭ în Dacia şi în ori-ce casŭ, câtŭ de puţinĭ eraŭ evreiĭ pămînteni în Muntenia, pe la 1790! Se va vedé acésta şi din actele ce succesivŭ vomŭ maĭ publica, între carĭ o minunată statistică a Bucurescilorŭ din 1820.

se găsescŭ mulţĭ ovreĭ, care âmblă cu nume că sunt veniţĭ din năuntru din ţĕrile Impĕrătescĭ şi cu altŭ cevaşŭ numirĭ nu sunt intraţĭ în vre-unŭ felŭ de dare, ci âmblă cu înşelăciunĭ, ca se pótă fi apĕraţĭ, şi aşîa dupe vicleşugulŭ cu care se pórtă nu daŭ nimicŭ, nicĭ în ţĕrile Impĕrătescĭ de pe unde vinŭ, nicĭ aicĭ în pĕmîntulŭ ţĕriĭ dupe ce sosescŭ şi pricinuescŭ numaĭ o greutate ţĕriĭ, fără de a nu se folosi cămara Impĕrătéscă cu nimicŭ dela eĭ; pentru care fiindŭ la toţĭ datorie întrégă, ca după starea, puterea şi meşteşugulŭ ce are fiesce-care să facă cuviosŭ ajutorŭ şi folosŭ cămăriĭ; iată cu sfatŭ de obşte se găsi cu cale şi se poruncesce d-vóstră, să faceţĭ cercetare cu amĕruntulŭ în totŭ judeţul acela, şi să-ĭ luaţĭ în scrisŭ pe toţĭ evreiĭ câţĭ se vorŭ fi aflândŭ, arĕtândŭ pe fiesce-care cu familia luĭ şi ce meşteşugŭ şi negustorie are şi de unde se numesce că este? aşîa făcêndŭ catastihŭ curatŭ, întocmaĭ precumŭ vi se poruncesce, să aveţĭ a trimite la comisia visterieĭ, însă până la 11 ale viitóreĭ lunĭ luĭ Martie, dupĕ numĕrulŭ testamentuluĭ celuĭ vechiŭ şi să sciţĭ d-vóstră şi acésta, că orĭ-care ovreiŭ căsătoritŭ, séŭ necăsătoritŭ, aşeḑatŭ, séŭ ne aşeḑatŭ, se va afla slujindŭ marchitanŭ în tréba armadiĭ Impĕrătescĭ, aceĭa sunt a fi fără de dare, dară totŭ trebue să se iae în scrisŭ şi să fie arĕtaţĭ în catastih cu deosebire, unde slujescŭ, iară ceĭ-l-alţĭ aŭ să plătéscă la Visterie, dela ḑi ântêiŭ de Noemvre lét 1789 până la sfîrşitulŭ luĭ Octomvre lét 1790, pe unŭ anŭ întregŭ câte tal... cea-ce veţĭ găsi cu cale şi cu dreptŭ să arĕtaţĭ în catastihŭ pentru fieş-carele, cumŭ şi zaharelele celea orânduite, precumŭ respundŭ şi locuitoriĭ ţĕriĭ şi care din ovreĭ ce vinŭ din alte ţĕrĭ se vorŭ adeveri că şi-aŭ plătitŭ darea luĭ acolo, pentru anulŭ

Continuăm cu actele relative la *narturĭ*, începute la pagina 395:

«Poruncă către Aga Ischistambol şi Armaşu Arcuda, că nu sunt următorĭ zapisuluĭ şi prinsoreĭ ce aŭ datŭ pentru pânea a o scóte maĭ mare şi deplinŭ la dramurĭ după zapisŭ şi Divanulŭ după zapisulŭ ce aŭ datŭ are a le cere rĕspunsŭ, ci primindŭ porunca să aibă a da nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ, ca să se facă pânea după nartŭ şi prinsórea ce aŭ datŭ, să nu caḑă în vină pentru catahrisisŭ alŭ trebiĭ aceştia» 1790, Iunie 24.

Cod. No. XVIII, fila 211.

Către d-luĭ vel Agă pentru nartuluĭ vinuluĭ.

«S'aŭ datŭ poruncă dela Măria Sa Ghenerarul Entenberg şi dela ceĭ-l-alţĭ Divaniţĭ, la d-luĭ vel Agă, pentru nartulŭ vinuluĭ: a se vinde ocaoa dréptă şi vinulŭ ne amestecatŭ, pe părale şése». 1790, Martie 31.

Cod. No. XVIII, fila 80.

Narturile pentru lucrurile mâncăriĭ în ce chipŭ s'aŭ găsitŭ cu cale a se vinde.

	Părale		Părale
Unt de lemn	40	Săpunul celŭ bunŭ	36
Orezu	16	Fideua de Veneţia	50
Năhutul	12	Pastrama de vacă de zalhana	12
Măslinile	20	Săpunul prostŭ	20
Brânza de oĭ din Burduf	16	Meiul	24
Cascaval	22	Icrile tescuite	50

acesta acela va fi apĕratŭ de zaharele, iarŭ nu şi de darea ce se face acumŭ hotărîre, însă acéstă dare vorŭ respunde cu cislă între eĭ, ca să nu simţă vre

	Parale		Parale
Icrele negre moĭ	46	Morcovĭ ocaua	3
Mălaiul de porumb măcinatŭ . .	3	Capere	2
Mălaiŭ meiŭ măcinat	2	Gulia mare una	2
Făina de orzŭ	2	Gulia de mijlocŭ una	1
Ciapă	4	Guliile cele mărunte 2	1
Fasole	6	Ridichile, 6 de lună	2
Lintea	6	Rădichile cele marĭ, ocaua . . .	2
Mazărea	8	Ţelina ocaua	4
Bobul	10	Merele creţescĭ 8	1
Prunele uscate	5	Merele amestecate 15	2
Usturoiŭ 6 căpăţinĭ	1	Nucile 30	1
Prazul celŭ mare 5 fire	1	Apa, în ocolulŭ Agescu, sacaua .	4
Prazul măruntŭ 10 fire	2	In mahala, apa, săcaua	5
Spănac ocaua	4	Orzul ce se vinde la hanurĭ şi la băcăniĭ ocaua	4
Pătrănjel ocaua	6		

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«După acestŭ nartŭ ce s'aŭ găsitŭ cu cale a fi vîndarea acumŭ într'acéstă vreme la fieş-care felurime, precumŭ maĭ susŭ se arétă, poruncesce Divanulŭ d-tale, biv. vel stolnice Neculescule, să daĭ cuviinciosulŭ nizamŭ, ca cu acestŭ preţŭ să fie vîndarea lucrurilorŭ ce se numescŭ maĭ susŭ, iarŭ nu maĭ scumpe» 1790, Noemvrie 8.

Entenberg, Dumitrache Banŭ, Ioan logf. Constandin Ştirbeiu, Mateiu Fălcoian, Marchelie.

Cod. No. XVIII, fila 313.

Poruncă către boeriĭ epitropĭ pentru nartulŭ pâniĭ.

»Fiind-că Aga Ischi-Stambol şi cu Armaş Arcuda ce aŭ avutŭ asupra lorŭ nizamulŭ pentru nartulŭ de pâne aicĭ în Bucurescĭ, aŭ fostŭ datorĭ ca numaĭ până la grâulŭ noŭ să aibă acea epistasie, acumŭ dară, d-vóstră să daţi nizamulŭ acesta, adecă să cercetaţĭ preţulŭ grâuluĭ noŭ cu care-lŭ cumpĕră brutarii din tîrgŭ, atâtŭ celŭ de frunte, câtŭ şi celŭ de alŭ doilea şi alŭ treilea, să faceţi apoi şi cea cuviinciósă socotélă brutarilorŭ, după preţulŭ grâuluĭ ce cumpără, cu ce nartŭ se cuvine a vinde pânea în Bucurescĭ? însă căutaţĭ bine să nu faceţi vre-unŭ cusurŭ la acéstă socoţélă, precumŭ nu aţi făcutŭ cercetarea cea dréptă şi cuviinciósă la grâulŭ vechiŭ şi s'aŭ aflatŭ aceĭ doĭ boerĭ, de aŭ luatŭ tréba asupra lorŭ, cu multă deo-ebire şi folosŭ noroduluĭ; şi nu numaĭ acumŭ să faceţi acéstă urmare şi să arĕtaţi Divanuluĭ în scrisŭ, ci tot-déuna, în vremĭ, să cerce-

unulŭ năpăstuire, asemenea și la altă cheltuĭală ce vorŭ respunde rufeturile» (1). 1790, Aprilie 14.

---

taţĭ preţulŭ grâuluĭ și după aceea să urmaţĭ a face și nartŭ brutarilorŭ și iar să arĕtaţĭ Divanuluĭ, de care asteptămŭ respunsŭ» 1790, Septembrie 13.

Ioniţă Logofĕtŭ, Mateiu Fălcoianu, Marchelie, Biv. vel Sărdariu.

Cod. No. XVIII, fila 259.

Anaforaua epitropilorŭ pentru nartulŭ precupeţilorŭ.

«După luminată poruncă amŭ făcutŭ cercetare, pentru legumile și verdeţurile ce vîndŭ la obste precupeţiĭ în târgŭ și vedemŭ cumŭ că vîndarea le este cu preţŭ ne suferitŭ, darŭ noĭ după cercetarea ce facemŭ de preţulŭ cu care cumpără precupeţiĭ de pe la lŏcuitoriĭ de pe afară și de pe la grădinariĭ de aicĭ din Bucurescĭ și după starea vremiĭ, socotimŭ a fi cu cale să se vîndă legumile și verdeţurile cu preţulŭ ce însemnămŭ maĭ josŭ, însă acumŭ de o camŭ dată, dar maĭ asupra tómniĭ de se vorŭ maĭ eftini vomŭ purta de grijă și în ce chipŭ va fi atuncĭ vîndarea vomŭ face deosebita pliroforie cinstituluĭ Divanŭ, ci pentru ca să se păzéscă vîndarea cu acestŭ preţŭ, să fie luminată porunca cinstituluĭ Divanŭ către d-luĭ vel Agă, ca să dée poruncă tuturorŭ precupeţilorŭ în ce chipŭ să le fie vîndarea; de acésta însciinţămŭ cinstitulŭ Divanŭ». 1790, Septembrie 10.

Costache Cluceru, Nicolache Păhar.

Cod. No. XVIII, fila 261.

	Părale		Părale
Fasolea oca	7	Pătrănjel fire 15	1
Lintea oca	6	Morcovĭ fire 10	1
Mazărea oca	10	Gulia una	1
Bobul oca	8	Brojbe două	1
Ciapa oca	5	Sfecle maĭ marĭ 3	1
Varza, căpăţina mare	2	Sfecle maĭ micĭ 6	1
Iar cea mică	1	Spănac, ocaua	6
Usturoiŭ, căpăţinĭ opt	1		

Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Româneseĭ. Poruncă către d-luĭ vel Agă.

«Cu acestŭ preţŭ ce aŭ socotitŭ cu dreptate întru acéstă vreme, să poruncescĭ d-ta precupeţilorŭ de a fi următorĭ spre a vinde fiesce-care felurime de legumă, supuindu-ĭ fără de voĭa lorŭ la acestŭ nartŭ; iarŭ pe celŭ neurmătorŭ se va pedepsi, arĕtândŭ d-ta tuturorŭ de obște preţulŭ acesta, ca să fie sciut la toţĭ ceĭ ce cumpără». 1790, Septembrie 15.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, ot *Rômnic Filaret, Ioan Damaris, Manolache Grădișteanu, Constandin Știrbeiu.*

Cod. No. XVIII, fila 262.

(1) Cod. No. XVIII, fila 104.

O altă categorie de locuitorĭ de care se preocupă regimulŭ austriac în Muntenia, sunt turciĭ. La favórea armistiţiel, neguṣtoriĭ turcĭ aŭ voĭe să vie în ţéră, pe timpŭ limitatŭ şi cu *păşuşŭ* dela feld-merschal-leitnant Entenberg. Se face însă catagrafie de toţĭ turciĭ remaşĭ în ţéră, ascunşĭ pe la locuitoriĭ ţĕreĭ, cu scopŭ de a fi consideraţĭ ca «robĭ» şi a servi apoĭ la schimbulŭ pe prizonieriĭ austriacĭ, robiţĭ de turcĭ. Iată actele relative la acéstă categorie de locuitorĭ:

Publicaţie la tóte judeţele şi la Agă i la Spătar, pentru turcĭ.

«Dela Divanu Prinţipatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Poruncă către ispravnicĭ ot sud....

Pentru neguţătoriĭ turcĭ ce vinŭ cu firmanurĭ, aţĭ avutŭ poruncĭ date dela mine feld-marschal-leitnant, că uniĭ ca aceştia ce vinŭ cu firmanurĭ să aibă în mânile lorŭ şi paşuşurile mele, în care paşuşurĭ cu deosebire să poruncesce d-vóstră, că numaĭ în loculŭ unde este şederea ispravnilor să aĭbă a se neguţitori, fără de a nu âmbla prin sate, care aŭ voĭe a rĕmânea numaĭ până când vorŭ fărşi negustoria lorŭ; acumŭ amŭ înţelesŭ, după cumŭ şi însuşĭ ceĭ maĭ cinstiţĭ turcĭ se jăluescŭ, că o mulţime de turcĭ fugarĭ şi alt-felŭ de ómenĭ rĕĭ arŭ fi fugindŭ de peste Dunăre şi arŭ fi venindŭ aicĭ în ţéra românéscă făr de nicĭ unŭ felŭ de firmanŭ şi s'arŭ fi ascunḑêndŭ pe la lŏcuitorĭ pîn pădurĭ şi în alte locurĭ; pentru care straşnicŭ se poruncesce d-vóstră, ca să aveţĭ a urma după poruncile ce aveţĭ date dela mine feld-marschal-leitnant şi pe acelŭ felŭ de turcĭ fugarĭ, ce n'aŭ firmanurĭ, séŭ paşuşurĭ dela mine, să aveţĭ a-ĭ prinde, meteherisindŭ ânteiŭ cuvinte dulcĭ, după cumŭ aveţĭ povăţuire şi să le luaţĭ armele dându-se la celŭ maĭ de aprópe comandantŭ ostăşesc, ca să-ĭ trimiţă la mine, împreună cu armele lor (iarŭ maĭ vîrtos d-vóstră ispravnicilorŭ i căpitanilorŭ dupe margine fórte să străjuiţĭ marginea şi turc fără de firmanŭ să nu lăsaţĭ a trece şi intra în ţéră, dar să urmaţĭ negreşitŭ» (1). 1790, Noemvrie 22.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, ot *Rômnic Filaret, Ion Damaris, Const. Ştirbeiu, Mateĭ Fălcoianu.*

Publicaţie la tóte judeţele şi la Spătar i Agă, pentru turciĭ ce se vorŭ fi aflândŭ rĕmaşĭ în ţéră.

«Copie întocmaĭ dupe orderulŭ excelenţeĭ Séle feld-marschal-leitnant baron von Entenberg, care aŭ datŭ la Divanulŭ ţĕriĭ.

Suntemŭ pré încredinţaţĭ, că atâtŭ pe la ţéră, câtŭ şi cu deosebire în oraşŭ în Bucurescĭ, maĭ înaintea intrăriĭ armieĭ Cesaro-crăescĭ în ţéra românéscă i la vremea când intra armia şi după ce aŭ intratŭ, mulţĭ turcĭ, de lŏcuitoriĭ ţĕriĭ aŭ fostŭ luaţĭ în slujbă şi ânteiŭ că s'aŭ opritŭ aicĭ în ţéră, séŭ subt altŭ chipŭ, după cumŭ toţĭ aceştia ce sunt de legea luĭ Mohametŭ, uniĭ fiindŭ în slujba înalteĭ porţĭ, aŭ purtatŭ arme asupra armelorŭ crestinescĭ şi aŭ căḑutŭ

(1) Cod. No. VXII, fila 320—321.

robĭ la noĭ, carĭ sunt a se metaherisi întru asemenea chipŭ, precumŭ şi eĭ metachirisescŭ pe aĭ noştriĭ; decĭ să bine-voĭască cinstitulŭ Divan a face cele maĭ straşnice poruncĭ pe largŭ, atâtŭ pe la isprăvnicăturĭ, câtŭ şi la spătărie i la alte, dregătorie, ca fiesce-care în ţinuturile şi în popórele lorŭ să cerceteze cu amĕruntulŭ: unde şi câţĭ turcĭ se află? să se trimiţă foĭ la cinstitulŭ Divanŭ, care dregătoriĭ să aĭbă a ţinea în pază acestŭ felŭ de turcĭ, séŭ să se lase cu îndestulată chezeşie, ca când vorŭ fi ceruţĭ să se dea, ca să se pótă da la comisionulŭ schimbăriĭ de robĭ; numaĭ pohtescŭ pe cinstitulŭ Divanŭ, ca îndată ce va veni foile de pe la judeţe şi dregătoriĭ, să facă unŭ catastihŭ de tóte şi să ni se trimiţă». 1790, Decembrie 9. (st. n.)

Entenberg, feld-marschal-leitnant.

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Poruncă către ispravnicĭ, ot sud...

«După coprinderea maĭ susŭ arĕtateĭ poruncĭ, poruncesce Divanulŭ să aveţĭ a urma întocmaĭ, de care asteptămŭ făr de zăbavă respunsŭ cu fóie anume» (1). 1790, Noembrie 29.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, ot *Rômnic Filaret, Radu Slătineanu, Ioan Damaris, Marchelie.*

LXXII

Edilitatea sub Coburg.

Ocupaţiunea austriacă făcu óre-care bine, dóră în direcţiunea edilităţeĭ. Pentru prima dată se gândesce guvernulŭ ţĕreĭ la regularea pieţelorŭ publice, la curăţenia şi pavarea stradelorŭ din alte oraşe decâtŭ Bucurescĭĭ. Acésta grijă este energică, maĭ alesŭ spre finea anuluĭ 1790, din causa bóleĭ ciumeĭ, care amenința ţéra, la acéstă dată.

Acéstă curăţenie a oraşelorŭ, în interesulŭ igienicŭ, cumŭ şi mĕsurile de luat cu referinţă la tăierea vitelorŭ, le aflămŭ în circulara Divanuluĭ, către tóte 17 judeţe, din 6 Aprilie 1790. Se otărescŭ pedepse bănescĭ dela contravenţiunĭ, în folosulŭ *caseĭ spitaluluĭ*. Dămŭ în note actele relative. (2) Eată ordinul relativ la Bucurescĭ:

(1) Cod. No. XVIII, f!a 328.

(2) *Cărţĭ la 17 judeţe pentru curăţitulŭ uliţelorŭ de prin oraşe.*

«Fiind-că curăţenia politiilorŭ şi a oraşelorŭ, de spurcăciunĭ, de leşiurĭ, de gunóe şi de orĭ-ce murdarlîcurĭ şi putorĭ, este paza sănătăţeĭ de obste, căcĭ aceste molipsescŭ aerulŭ celŭ sănătosŭ şi pricinuescŭ bóle; iată se poruncesce d-vóstră,

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă către d-luĭ vel Agă.

«Curăţenia uneĭ politiĭ plină de norodŭ şi de alisverişŭ are deosebire la sănătatea obştieĭ şi la o bună ocârmuire de orânduiala ţĕriĭ (1); iată unŭ deosebitŭ lucru care învrednicesce luare de sémă la toţĭ! Pentru aceea dară, pré bune şi înţelepte orânduelĭ ale măriĭ Sale pré Inălţatuluĭ *Prinţipŭ de Sacsonia Coburg,* aŭ fostŭ date Divanuluĭ d-luĭ; porunci în multe rândurĭ de a se aduce acestŭ multŭ trebuinciosŭ lucru la urmare în faptă, ca şi celŭ mare şi celŭ micŭ să stringă gunoiulŭ dinaintea casi sale şi din curţile séle cu silinţă să-lŭ scótă afară din tîrgŭ; darŭ fiind-că acestŭ nizamŭ nu se păzesce, s'aŭ făcutŭ hotărîre în Divanŭ, ca nu numaĭ ceĭ micĭ, adecă prăvăliaşiĭ, negustoriĭ, rufeturile, mahalagiĭ, parte mirenéscă, cumŭ şi bisericéscă, ci şi boeriĭ toţĭ de obşte să stringă dinaintea casiĭ séle de doue orĭ pe septemână şi să-lŭ scótă afară din tîrgŭ, pentru care s'aŭ rânduitŭ hotărîre şi glóbă de banĭ la ceĭ ne ascultătorĭ, iar deosebitŭ va metahirisi escelenţia sa feld-marschal-leitnant silă cu esecuţia ostăşiască straşnică în câtŭ celŭ maĭ dinteiŭ va sta atâta vreme în casa sa neslobodŭ până când va fi desevărşită aşĭa curăţenie, care este spre binele de obşte; decĭ acéstă hotărîre, după ce s'aŭ vestitŭ şi s'aŭ făcutŭ cunoscută în Divanŭ spre înţelegerea fieş-căruia obrazŭ, iată să trimite d-tale, ca să o facĭ publică şi la tótă obştea, cumŭ şi fieş-căruia în parte, la care acéstă trébă şi poruncesce Divanulŭ straşnicŭ să fiĭ cu purtare de grijă acumŭ şi în tótă vremea şi să silescĭ pe fieş-care ca

---

să purtaţĭ grijă pentru târgurile şi oraşele aceluĭ judeţŭ, ca pururea în tótă vremea să fie tóte uliţile grijite şi curăţite, făr de gunóe şi făr de nicĭ un murdalîcŭ, putorĭ, séŭ leşurĭ, ca tóte aceste să se scóţă afară din oraşŭ la locu depărtatŭ iarŭ să nu se arunce pe uliţă şi pe lângă zidurĭ şi ulucĭ; aşişderea măcelarilorŭ să le daţĭ poruncă şi nizamŭ, ca să taĭe vitele la unŭ locŭ maĭ deosebitŭ, afară, unde să arunce măruntaiele şi spurcăciunile ce esŭ din trînsele, că murdalîculŭ face mare putóre nesuferită, care negreşitŭ molivsesce aerulŭ sănătăţei, iarŭ maĭ vîrtosŭ zalhana să nu fie în lăuntru târguluĭ şi a oraşuluĭ, ci afară, la locu depărtatŭ; decĭ la acéstă datorie să faceţĭ supuşĭ şi următorĭ pe fie-care, iarŭ celŭ neurmătorŭ porunciĭ, să scie, că maĭ ântêiŭ are a se pedepsi cu tal. 2 a doua óră cu tal. 4, a treia óră cu tal. 8 şi aşĭa înainte totŭ îndoitŭ să se pedepséscă, care aceştĭ banĭ sunt să se pue la casa spitaluluĭ; să se scie, că acéstă pedépsă fără nicĭ o deosebire a stărilorŭ să urmeze». 1790, Aprilie 6.

Cod. No. XVIII, fila 84.

(1) «După raportu d-luĭ vel Agă, pentru luminăria de céră şi pentru alte cherhanele de luminărĭ de seŭ şi de săpunŭ, cumŭ şi boiangiĭ, carĭ varsă pe podurĭ putorĭ spre molipsirea aeruluĭ şi arétă că arŭ fi bine să fie opriţĭ cherhanagiiĭ a nu maĭ lucra în tîrgŭ, cumŭ şi boiangii asemenea, s'aŭ datŭ porunci către d-luĭ vel Agă, că bună este acéstă socotélă a d-luĭ şi să le urmeze în faptă, ca să lucreze la mahalale şi să le aducă gata în prăvăliĭ spre vîndare» 1790, Maiŭ 6.

Cod. No. XVIII, fila 128.

«S'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ la d-luĭ vel Agă, pentru lemnele, i fênŭ şi cherestele ce vinŭ de vîndare la tîrgŭ, să pórte grijă d-lor a veni numaĭ la lo

negreşitŭ politia să fie curăţită de apururea; aşişderea să grijescĭ d-ta şi de alte necurăţeniĭ şi putorĭ, carĭ molivsescŭ aerulŭ sănătăţiĭ, după povăţuirile şi poruncile ce aĭ date şi maĭ dinainte pe largŭ, ca să nu fie cusurŭ trebeĭ aceştia din nepurtarea de grijă şi nesilinţa d-le» (1). 1790, Octombrie 23.

Entenberg feld maschal-leitnant, *Cozma alŭ Ungro-Vlah; Dumitrache Banul, Ioan Logf. Manolache Grădişteanŭ, Constandin Ştirbeiu, Mateiu Fălcoianu, Marchelie oficial Impĕrătescŭ.*

Poruncele date în April nu avură efectele dorite, de óre-ce aflămŭ o anafora a boerilorŭ epitropĭ, din 3 Maiŭ 1790, arĕtândŭ modulŭ de organizare a polcovniciei podurilorŭ, atributele acestuia și beneficiile luĭ și cerêndŭ Divanuluĭ readucerea ca polcovnicŭ a logof. Stoica, spre a se ocupa seriosŭ de podurile, adecă pavelele din Bucurescĭ.

In urma acesteĭ anaforale aprobată de Divanŭ, acesta, în 7 Maiŭ 1790 rînduesce pre vel Spătar și vel agă ca mumbașirĭ pe lângă

---

curile celea orînduite, să se strîngă ca să nu se maĭ priméscă îmbulḑirea carelorŭ pe uliţe, însă pe podu calicilorŭ lângă Antim, pe loculŭ Leurdeanceĭ, de lângă şetrăréşa Fălcoianca, i lângă mŏnăstirea Mihaiu Vodă, pe m[illegible]ŭ lângă Dâmboviţa, i pe podu luĭ Şerban Vodă, [illegible] unde aŭ fostŭ [illegible], i pe podulŭ tîrguluĭ de afară pe loculŭ Măinescului, de lângă polcovnicul de călăraşi Stan şi pe loculŭ Martagiuluĭ, iarŭ pe podulŭ Mogoşóei fiindŭ multe virane deschise, unde va socoti acolo să fie adunarea carelorŭ, şi de acésta să pórte grijă şi d-luĭ vel spătarŭ». 1790, Ianuarie 26.

Porunca ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ Anaforaliĭ epitropilorŭ pentru curăţitulŭ podurilorŭ. Dela Divanu Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«Obiceiulŭ care aŭ fostŭ, poruncesce Divanulŭ a se urma şi acumŭ şi să aĭbă volnicie polcovnicu de podŭ a sili cu acéstă poruncă pe toţĭ prăvălieşiĭ şi casnicĭ ca înaintea namestiilorŭ sale fiesce-care să măture şi se cureţe podu; aşişderea poruncesce Divanulŭ, d-tale vel Spătarŭ şi d-tale vel Agă, maĭ ântêiŭ să poruncescĭ la toţĭ străjariĭ mărginilorŭ şi respăntiéşiĭ ca să dée în scire lŏcuitorilorŭ ce intră în lăuntru politiei, arĕtându-le locurile cele orânduite unde aŭ a trage fără de a se popri maĭ multŭ pe podurile uliţilorŭ, carĭ locurĭ datorĭ sunt d-lor boeriĭ epitropĭ să le aréte anume după cumŭ maĭ înainte aŭ fostŭ poruncițĭ, ca să fie sciute, atâtŭ acelorŭ lŏcuitorĭ, câtŭ şi orăşenilorŭ politieĭ, făcânduo acésta sciută, cunoscută cu publicare către toţĭ de obste, apoĭ şi lŏcuitoriĭ ce se vorŭ găsi stândŭ pe uliţă să fie siliţĭ a trage la locurile celé orânduite». 1790, Iulie 1.

Cod. No. XVIII, fila 112.

(1) Cod. No. XVIII, fila 289.

polcovnicu de podurĭ și Epitropia obștéscă, pentru ca să repare podurile din capitală.

Iată aceste acte:

Anaforaua dela boeriĭ epitropĭ cu întărirea Divanuluĭ, pentru care s'aŭ orânduitŭ polcovnicu de podŭ logf. Stoica.
Către cinstitulŭ și marele Divanŭ alŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Dela departamentulŭ Epitropieĭ Anafora.

«Insciinţămŭ cinstituluĭ Divanŭ, că polcovnicia podurilorŭ, măria Sa Alexandru Vodă Ipsilante prin hrisovŭ aŭ legat'o subt povaţa epitropieĭ obsteşcĭ împreună cu toţĭ ómeniĭ stéguluĭ sĕŭ, asemenea urméză şi la măria Sa Nicolae Vodă Caragea, i la măria Sa Mihaiu Vodă Suţul, precumŭ şi la anulŭ dintâiŭ al mării Séle Nicolae Vodă Mavrogheni; fiind-că după cuprinderea hrisovelorŭ epitropia este încărcată cu purtarea de grijă a facereĭ şi meremetuluĭ celorŭ patru podurĭ marĭ domnescĭ, de către epitropie să alege omŭ vrednicŭ de slujbă şi credinciosŭ, pe care arĕtêndu-lŭ epitropia la Domnie îlŭ cinstea cu îmbrăcăminte de domnescŭ caftanŭ, dându-ĭ poruncă de a fi silitorŭ spre lucrarea şi meremetulŭ acelorŭ patru podurĭ, făcêndulŭ teslimŭ subt povaţa Epitropieĭ împreună cu toţĭ ómeniĭ stéguluĭ sĕŭ, ca numaĭ de epitropie să asculte, iarŭ aceştia nicĭ o trébă cu elŭ, séŭ cu ómeniĭ luĭ, să nu aibă, rĕmăindŭ numaĭ şi numaĭ pentru tréba podurilorŭ, ne supĕratŭ fiindŭ polcovnicu de vre-o cerere de havaetŭ, cumŭ şi ómeniĭ stéguluĭ sĕŭ de alte podveḑĭ şi lucrărĭ să nu se iae şi aşia urmându-se, podurile cele marĭ totdéuna, în curgere acelorŭ anĭ, era bune, fără nicĭ unŭ felŭ de stricăciune, iarŭ dela alŭ doilea an alŭ mării Séle Nicolae Vodă Mavrogheni, ne maĭ urmânduse orînduiala hrisóvelorŭ şi *polcovnicia podurilorŭ făcênduse făr de scirea Epitropieĭ, prin felurimĭ de gerimele, cu dare de havaeturĭ, nicĭ unŭ felŭ de lucrare nu s'aŭ făcutŭ la lucrarea şi meremetulŭ ḑiselorŭ podurĭ marĭ*, rĕmăindŭ suma de podine grămăḑĭ pe marginea podurilorŭ ne puse la locurile unde era trebuinţă de meremetŭ, care podină tótă aŭ ars-o ostaşiĭ ascherlăĭ, din care pricină a polcovnicilorŭ de podŭ fiindŭ ómenĭ nealeşĭ de epitropie, însărcinaţĭ cu dărĭ de havaetarĭ şi cu luare de ómenĭ din stégulŭ seŭ, la alte deosebite posluşaniĭ domnescĭ, aŭ rêmasŭ câte patru podurile cele marĭ la o próstă stare, precumŭ este cunoscutŭ cinstituluĭ Divanŭ; pentru care ne rugămŭ cinstituluĭ Divanŭ, ca să bine-voïască a-şĭ păzi orânduiala polcovniculuĭ de podŭ şi a ómenilorŭ seĭ după puterea hrisóvelorŭ domnescĭ, pe alegerea ce acumŭ aŭ făcutŭ epitropia, să se orânduïască la slujba polcovnicieĭ de podŭ Stoica Logf, care este omŭ vrednicŭ, cercatŭ şi credinciosŭ la tóte trebile epitropieĭ, aflându-se slujindŭ de câţĭ-va anĭ şi bine-voindŭ cinstitulŭ Divanŭ a se orândui acestŭ maĭ susŭ numitŭ la slujba polcovnicieĭ, fiindŭ de înşine sciutŭ şi alesŭ de vrednicŭ, avêndŭ şi satele ce sunt podinarĭ aĭ epitropii, mila cinstituluĭ Divanŭ de a fi nesupĕraţĭ la alte podveḑĭ, ca să pótă aduce în Bucurescĭ suma podiniĭ ce sunt tocmiţĭ, se vorŭ meremetisi câte patru podurile celea marĭ; noĭ fiindŭ pentru acéstă trébă a obştieĭ, îndrăsnimŭ a face în scire cinstituluĭ Divanŭ, arĕtândŭ puterea hrisóvelorŭ şi în ce chipŭ se potŭ îndrepta podurile, iarŭ hotărîrea remâne a se face cumŭ D-ḑeŭ va lumina cinstitulŭ Divanŭ (1)».
1790, Maiŭ 3.

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 131.

«S'aŭ datŭ poruncă către d-luĭ vel spăt. i către vel Agă, după orderulŭ pré Inaltuluĭ Prinţipe, care poruncesce, că după altă poruncă dela 11 a trecuteĭ lunĭ a luĭ Aprilie pentru făcutulŭ şi dregerea podurilorŭ, atâtŭ celea din tîrgŭ, câtŭ şi celea de prin mahalale şi nu s'aŭ făcutŭ nicĭ o urmare, pentru care fórte s'aŭ scărbitŭ pré Inaltulŭ Prinţipŭ şi poruncesce, ca să facă de isnóvă poruncă, că făr de zăbavă să se drégă, căcĭ şi erĭ era să se întâmple primejdie la 6 caĭ crăescĭ şi de nu se va face de acéstă dătă urmare, nu va trece cu vederea Inaltulŭ Prinţipŭ şi făr de milă se va turbura asuprăle, ne maĭ dândŭ ascultare la nicĭ unŭ felŭ de pricinuire şi ce primejdie se va întâmpla vorŭ respunde d-lor; ci pentru podurile celea marĭ s'aŭ datŭ straşnică poruncă la boeriĭ epitropĭ, ca fără de zabavă să pue să le drégă, iarŭ pentru podurile micĭ şi de prin mahalale, să pue d-lor pe târgoveţĭ şi mahalagiĭ ale drege făr de zăbavă şi să se astupe tóte baltacurile, stândŭ d-lor Mumbaşirĭ, cumŭ şi pentru curăţenia politieĭ şi măturatu podurilorŭ să urmeze porunceĭ, ce are dată dela 15 ale luĭ April şi să nu maĭ aştepte altă poruncă, ci în tótă vremea să urmeze» (1). 1790 Maiu 7.

«Poruncă către d-luĭ vel spăt. ca prin tóte mahalalele să cerceteze şi unde vorŭ fi drumurile stricate să rânduĭască zapciĭ asupra mahalagiilorŭ, ca cu tufă, cu fărâmătură de zidŭ, cu cenuşă, să se drégă negreşitŭ, până afară la câmpŭ, că apoĭ va avea d-luĭ a respunde» (2). 1790, Maiu 6. (3).

(1) Cod. No. XVIII, fila 130.
(2) Cod. No. XVIII, fila 128.
(3) Iată şi alte acte relative la pavelele din Bucurescĭ:

«Insciintămŭ Inălţimeĭ Téle, că zapciulŭ ce este purtătorŭ de grije asupra podurilorŭ, adecă polcovniculŭ de podurĭ, jăluĭ la Divanŭ, cumŭ că slujitoriĭ ce are la steagŭ, adecă podariĭ, fiindŭ şeḑĕtorĭ pe afară în sud Ilfov, nu-ĭ lasă ostaşiĭ ce locuescŭ prin casele lorŭ ca să vină în Bucurescĭ să-şĭ împlinéscă datoria slujbelorŭ, la tréba podurilorŭ, care s'aŭ stricatŭ neavêndŭ cu cine să lucreze şi cere cuviinciósa îndreptare la acestea, ca să nu fie elŭ căḑutŭ în vină, că podurile sunt necurăţite şi stricate, ci fiind-că aceştĭ podarĭ este trebuinţă a nu lipsi din slujbă, să bine-voescĭ înălţimea Ta a se da luminată porunca Inălţimeĭ Téle către comandiriĭ ce vorŭ fi printr'acele sate, ca să slobóḑă pe aceĭ podarĭ să vie spre a-şĭ împlini datoria slujbelorŭ, adecă a fi înşişĭ eĭ să lucreze la trebile podurilorŭ séŭ cu banĭ să-şĭ plătéscă septĕmâna la alţĭ ómenĭ de aicĭ din Bucurescĭ ca să lucreze, spre a nu se aduce podurile Bucurescilor la maĭ mare derăpănare şi stricăcĭune», 1790, Februarie 5.
Cod. No. XVIII, fila 354.

«După reportulŭ d-luĭ vel Agă, că i vine poruncĭ adese pentru meremetu podurilorŭ şi polcovnicu de podŭ nu-ĭ dă ascultare, ḑicêndŭ că boeriĭ epitropĭ are a-ĭ porunci, s'aŭ datŭ respunsŭ către d-luĭ, că polcovnicu de podŭ este supusŭ la epitropie şi pentru podurile celea marĭ să fie datorŭ a arĕta la epitropie, iar pentru celea-l-alte să urmeze obiceiuluĭ a pune pe ceĭ cu case şi prăvăliĭ să le drégă», 1790. April 24.

«Poruncă către boeriĭ epitropĭ, ca după datoria ce aŭ a purta grijă pentru podurĭ, să fie drese, fiind-că în tóte părţile sunt stricate, să orânduĭască d-lor

Reorganisarea spitalelorŭ dela Pantelimon și dela Mărcuța, cu scopŭ de a conține până la 1000 paturĭ (?) încă e o disposițiune a regimuluĭ austriacă:

«După orderulŭ pré Inălțatuluĭ Prințipŭ s'aŭ făcutŭ Pitacŭ la d-luĭ vel polcovniculŭ de podurĭ, cu podină dela epitropie a drege podurile cele marĭ, ĭar pentru podurile celea micĭ, carĭ sunt datorĭ mahalagiiĭ și prăvălieșiĭ a le drege, fiind-că găsescŭ pricină că nu se găsesce podină, s'aŭ datŭ poruncă osebită la comisia Visterieĭ a scrie cărțĭ la ispravnicĭ să pornéscă pe lŏcuitorĭ cu podină de vîndare, dar și d-lor să orânduĭască polcovniculŭ de podŭ ca să le dée ajutorŭ cu podină de cea veche, ca să drégă și acele negreșitŭ, să nu se întimple vre-o hata că vorŭ avea a da sémă». 1790, Aprilie 28.

«După anaforaua boerilorŭ epitropĭ pentru podari ce sunt cu pecetluiturile comisieĭ Visterii a fi apĕrațĭ, cu pricină că se supĕră de către ostașĭ, nu vorŭ a veni la lucru podurilorŭ, s'aŭ făcutŭ poruncă în dosulŭ Anaforaliĭ, că fiindŭ strașnică poruncă dela Inaltulŭ Prințipŭ a se drege podurile negreșitŭ, pentru care se rânduesce Mumbașir zapciŭ polcovnicescŭ, ca cu voĭe fără voĭe să-ĭ aducă pe toțĭ aceĭ podarĭ nesupușĭ la lucru și se poruncesce și la toțĭ zapciiĭ plășilorŭ să nu se supere maĭ multŭ aceștĭ podarĭ; așișderea se poruncesce și de către escelenția sa feld-marschal-leitnant la tótă partea ostășéscă, ca să slobodȡe pe aceĭ podarĭ, a nu le face nicĭ o supĕrare». 1790, Maiu 23.

Dela Divanu Prințipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.

«D-ta vel Agă fiind-că podulŭ ulițiĭ care începe dela hanulŭ luĭ Șerban Vodă și urméză la vale până la pórta din susŭ a curțiĭ domnescĭ, ceĭ vechĭ, este fórte stricatŭ, câtŭ se primejduescŭ caiĭ și vitele trecĕtorilorŭ și fiind-că podurile ulițelorŭ micĭ precumŭ este acésta sunt datorĭ a le drege mahalagiiĭ, ulicerĭ și prăvălieșiĭ câțĭ ședŭ de rândŭ pe acéstă uliță și de oparte și alta, Divanulŭ poruncesce d-tale, ca să puĭ pe toțĭ mahalagiiĭ, ulicerĭ și prăvălieșĭ, câțĭ ședŭ pe acéstă uliță și pe de oparte și pe alta, rânduindŭ zapciĭ asupra lorŭ, ca să-ĭ siléscă a drege acestŭ podŭ negreșitŭ, precumŭ trebue, de temeiŭ, iarŭ de vorŭ pricinui că nu aŭ chereste și podine, Divanu este pliroforisitŭ, că cherestea aŭ începutŭ a veni la tîrgŭ de vîndare din destulă, precumŭ și astăȡĭ vinerĭ ne-amŭ înscciințatŭ că aŭ venitŭ de vîndare din destulă la Tirgu-de-afară, de unde potŭ să cumpere din tîrgŭ și să drégă podulŭ negreșitŭ». 1790, Octombre 25.

Dela Divanulŭ țĕriĭ Românescĭ. Poruncă către d-lor epitropĭ.

«Podulŭ din pórta de susŭ a curțiĭ vechĭ peste apa Dâmbovița și de rîndŭ până la conacul d-luĭ Ministru Erbet fiindŭ fórte stricatŭ, vă poruncesce Divanu să avețĭ a'lŭ drege, la care să orânduițĭ pe polcovnicu de podurĭ și tóte locurile stricate să le împlinițĭ și să le întocmițĭ și să nu rămâe maĭ multŭ stricatŭ». 1790, Octombrie 25.

Cod. No. XVIII, fila 292.

Vist. ca să orânduiască a se face celea trebuinciόse pentru două spitalurĭ marĭ, unulŭ la Pantelimon și altulŭ la Mărcuța, în care să încapă câte o mie ómenĭ și de urmarea și începerea ce va face să aréte Divanuluĭ, ca să reportuiască pré Inaltuluĭ Prinţipŭ, care acelea să se cisluiască pe judeţe după mĕsura ce va da polcovnicu de ingineri(1). 1790, Martie 1.

In Maĭ 1790 se construesce casă de spitalŭ și la Bănésa, cumŭ probéză doue acte, pe lângă spitalulŭ esistentŭ dela Colţa(2).

De aceste spitale îngrijesce încă Epitropia obștéscă.

De acésta și continuă a fi îngrijite și podurile marĭ din Bucurescĭ. Aduserămŭ maĭ susŭ câte-va ordine relative la podarĭ și polcovniculŭ de podurĭ, sub administrarea austriacă. Podurile micĭ se repară de prăvăliașĭ și proprietariĭ de case din stradele laterale. Ingrijirea de podurile de pe Dâmboviţa(3) și de mĕsurile de apărare de focŭ nu

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 40.

(2) «Se vede acésta din nota d-luĭ siniorŭ Marchelie ofichialulŭ Impĕrătescŭ pentru stufulŭ ce se găsesce de vîndare la mahalagiĭ și pe la sate, că cerŭ preţŭ nesuferitŭ și trebue la spitalulŭ ce se face la Bănésa». 1790, Maiu 29.

«Poruncă către comisia Visterieĭ a rândui 60 care celea trebuinciόse la spitalulŭ ce se face la Bănésa, care care să nu se supere, nicĭ să se iée la alte podvόde și angariĭ; pentru a fi cunoscuţĭ să li se dée pașușurĭ dela comisia Visterieĭ și dela escelenţia sa gheneralulŭ». 1790, Maiu 29.

Cod. No. XVIII, fila 173.

«Poruncă către părintele Zehno Arhiereulŭ epitropŭ m-rii Colţiĭ, fiind-că s'aŭ orânduitŭ la spitalulŭ monăstiriĭ doftorŭ d-luĭ șătrariulŭ Ioan, care aŭ fostŭ și maĭ nainte, ci să fie insciinţatŭ și pe d-luĭ să-lŭ cunόscă de doftorŭ alŭ spitaluluĭ, dându-ĭ orânduita léfă de tal. 60 pe lună». 1790, Iunie 17.

Cod. No. XVIII, fila 204.

(3) «Fiind-că s'aŭ făcutŭ cheltuĭală din poruncă la cele trebuinciόsă tacâmurĭ de tréba foculuĭ, i la meremetu caselorŭ Divanuluĭ tal. 2459 și banĭ 117, care cheltuelĭ fiindŭ că sunt pentru a obșteĭ trebuinţă și folosŭ cu care nu se îndatoresce cămara Impĕrătéscă a o respunde; Divanulŭ poruncesce d-le sard. Arbut, ca unulŭ ce aĭ fostŭ și maĭ nainte la cislele de cheltuelile orașuluĭ și lefile Neferilorŭ, ce să plătea de rufetulŭ Bucurescilor, după acea orânduială urmândŭ, de împreună cu starostea de negustorĭ, să cisluesci cu dréptă orânduială acéstă sumă de banĭ, carĭ banĭ împlinindu-se cu zapcialicu d-sale vel Spătar, i d-sale vel Agă, să-ĭ faceţĭ teslimŭ la Visterie, ca să se pue în locŭ la cămara Impĕrătéscă de unde s'aŭ luatŭ de s'aŭ cheltuitŭ și să aibĭ d-ta sărd. Arbut, i d-ta staroste a arĕta cisla ce veţĭ face, la Divanŭ». 1790, Martie 1.

Către Hagi Chiriac starostea, pentru a împlini baniĭ după cisla ce s'aŭ făcutŭ.

«Pentru cheltuelile ce s'aŭ făcutŭ la cele trebuinciόse tacâmurĭ ale foculuĭ i la meremetu caseĭ Divanuluĭ și la alte trebuinciόse, care s'aŭ cisluitŭ pre bres-

sunt uitate sub regimulŭ ocupațiuneĭ austriace; spesele pentru ele și pentru reparațiunile la casele Divanuluĭ, le plătescŭ însă rufeturile.

In Maĭ 1790 s'aŭ strămutatŭ la turnul Colțeĭ *«foișorulŭ de focŭ»* unde maĭ fusese și maĭ înainte (1).

Unŭ obiceiŭ vechiŭ nu se perde sub Nemțĭ: *céta masalagiilorŭ* continuă a avé cătare!... Câte solemnități, âmblărĭ nóptea și chefurĭ nu aŭ fostŭ luminate de aceĭ masalagiĭ, carĭ pe lângă scutire, aveaŭ dreptŭ și la 4 rîndurĭ de cisme pe anŭ (2)!

---

lele din Bucurescĭ după pitacu Divanuluĭ dela Martie 1 și intrândŭ și sfintele ḑile ale patimilorŭ și ale sfintei învierĭ, aŭ fostŭ porunca Divanuluĭ dată ca să nu se supere nimenea într'aceste ḑile; acumŭ dară, după septemâna acésta, poruncesce Divanulŭ să se iae împlinirea acelorŭ ḑile în bani dela fie-care, pentru care țĭ se dă ajutorŭ pentru acéstă trébă pre Ioniță cupeț negustorŭ dintre lipțcanĭ, i pe Hagi Anton Blănariu dintre blănarĭ, i pe Hagi Nedelea dintre bogasierĭ, după orânduiala ce aŭ fostŭ maĭ nainte, ca să avețĭ a face împlinire dela tóte breslele și dela toțĭ, după cisla ce aŭ făcutŭ, carĭ banĭ împlinindu-ĭ să avețĭ a-ĭ face teslimŭ la visteria țĕriĭ, de unde s'aŭ luatŭ baniĭ de s'aŭ cheltuitŭ, fiind-că nu este datóre cămara Impĕrătéscă a respunde cheltuelile acestea ce s'aŭ făcutŭ la trebile politieĭ țĕriĭ; decĭ se poruncesce d-tale vel Spătar i d-le vel Agă, să dațĭ ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ cu zapciĭ și ómenĭ orânduițĭ din destuĭ, carĭ să âmble a face taxilŭ banilorŭ dela fieș-carele». 1790, Martie 26.

Cod. No. XVI, fila 79.

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Romănescĭ, către boeriĭ epitropĭ aĭ obșteĭ.

«Pentru podulŭ de peste apa Dâmboviței, care cobóră către Mihaĭ Vodă, primind porunca Divanuluĭ, să avețĭ a orândui pe polcovnicu cu podariĭ, ca să facă parmaclîcurĭ de stinghiĭ pe amêndoue marginile pentru sprijinélă a nu se face vre-o primejdie vitelorŭ și trecĕtorilorŭ acumŭ în vreme de ĭarnă pe îngheţŭ cumŭ și meremetu găurilorŭ și podinilorŭ stricate de acilea să le întocmițĭ». 1790, Decembrie 3.

Cod. No. XVIII, fila 390.

(1) «Către d-luĭ vel Agă, că s'aŭ cetitŭ raportulŭ d-luĭ pentru foișorulŭ de focŭ în care sunt paznicĭ pentru întâmplare de focŭ, cumŭ că s'aŭ slăbitŭ și paturile de susŭ s'aŭ stricatŭ și pentru ca să nu se întâmple primejdie cere a avea voie să mute pazniciĭ la Colța, unde aŭ fostŭ și maĭ nainte și este și maĭ înaltŭ; i s'aŭ datŭ respunsŭ, că de sunt numaĭ paturile stricate, să puĭe ómenĭ să le drégă, ca să se păzéscă totŭ acolo și acea puțină cheltuială ce va merge la acelŭ patŭ va areta-o într'alte cheltuelĭ, iarŭ de este de susŭ până josŭ slabŭ, să aibă voie a muta pazniciĭ de focŭ la Colța și să reportuĭască Divanuluĭ, ca să se căpuiască și pentru acelŭ foișorŭ a nu se face vre-o primejdie». 1790, Maiu 15.

Cod. No. XVIII, fila 147.

(2) «Poruncă către comisia Visterieĭ, după porunca Inaltuluĭ Prințipŭ pentru vameșiĭ dela Câmpina, că din baniĭ ce sunt să dée la căminaru Moscu arŭ fi

O altă mĕsură de edilitate, dar menită a produce unŭ venitŭ, din strafurile otărîte de 3 și 6 galbenĭ, este acea ce impune neguțitorilorŭ cumperarea de mĕsurĭ cu marca țĕreĭ, fabricate sub controlulŭ Divanuluĭ. Eată acestŭ documentŭ din 9 Iulie 1790:

Dela Divanulŭ Principatuluĭ țĕriĭ Românesçĭ. Poruncă cătră d-luĭ vel Spătarŭ.

«Fiindŭ-că apururea se jăluescŭ atâtŭ ostașiĭ, cumŭ și norodulŭ de obște, cumŭ-că cârcĭumariĭ ce vindŭ vinurĭ și rachiurĭ, după ce-șĭ iaŭ prețulŭ acelŭ dreptŭ, care este hotărîtŭ dela Divanŭ, cu folosulŭ câștiguluĭ lorŭ, fără de nicĭ o pagubă, apoĭ nu vîndŭ cu oca dreaptă, ci fiindŭ slobodĭ, în voĭa lorŭ, cu mĕsurĭ neînsemnate și necunoscute, facŭ felurĭ de meșteșugurĭ și vicleniĭ cu înșelaciunĭ la ocale, vîndĕndŭ cu mĕsurĭ maĭ micĭ, din care se pricĭnuesçe pagubă la tótă partea ostășéscă, cumŭ și la totŭ norodulŭ de obște, și cu acestŭ mijlocŭ nicĭ nartulŭ vinuluĭ nu se păzesçe și întru înzadarŭ este nizamulŭ ce s'aŭ datŭ la prețulŭ vîndĕriĭ cândŭ mĕsurile nu sunt drepte, decĭ fiindŭ cu cale a se pune și acésta la orânduiala cea cuviinciósă spre a avé cârcĭumariĭ mĕsurĭ însemnate și pecetluite cu semnulŭ Divanuluĭ, ca unŭ lucru ce este pentru trebuința și dreptatea de obște a totŭ noroduluĭ, după cumŭ și la alte politiĭ din țĕrile europenesçĭ să urmează, nu ca să maĭ mărească ocalele din dreaptă mĕsura lorŭ cea obișnuită, care este a țĕriĭ, următóre din ceputŭ și până acumŭ, adecă ocaua dréptă de patru sute dramurĭ, ci ca să nu se facă înșĕlăciune și vicleșugurĭ la acelea drepte ocale a vinde cu alte maĭ micĭ mĕsurĭ, înșĕlândŭ norodulŭ; iată dar din porunca Divanuluĭ s'aŭ făcutŭ mĕsurile celea cuvinciόse ale țĕriĭ de her albu, pecetluite cu semnul peceţiĭ Divanuluĭ, carĭ sunt drepte și întocmaĭ la dramurĭ, adecă cea dintâiŭ oca dréptă de dramurĭ patru sute, jumĕtatea de dramurĭ două sute, litra de dramurĭ una sută, și cindécă de dramurĭ cincĭdecĭ, care ți sĕ dă d-tale pentru cârcĭumile ce sunt în mahalaua ținutuluĭ spătăriĭ, spre a le împărți și a da la toată cârcĭuma de obște câte patru de acestea, făcându-le teslimŭ în mânile cârcĭmaruluĭ, dela carele veĭ lua d-ta cheltuiala acestora pentru câte patru, tal. doĭ și un ort, care banĭ să-ĭ aducĭ d-ta toțĭ deplinŭ pe suma ocalelorŭ ce primesçĭ, ca să se dée de unde s'aŭ cheltuitŭ, cu care aceste mĕsurĭ să aĭbă a vinde toțĭ cârcĭmariĭ, fără de a nu se cuteza să facă vre-o schimbare acestorŭ mĕsurĭ, séŭ a vinde cu altele ce nu vorŭ fi pecetluite cu semnulŭ peceţiĭ Divanuluĭ, iarŭ carele se va prinde în urmă că nu

---

opritŭ cea ce se face la păcura masalalelor, ca aceĭ banĭ să se întórcă dela Visterie d-luĭ căminaruluĭ și se va ținea în sémă, ci dar să urmeze porunciĭ». 1790, Maiu 20.

Cod. No. XVIII, fila 153.

«După reportu d-luĭ vel Armaș, pentru obiceĭulŭ ce aŭ avutŭ masalagiiĭ a li se da de patru orĭ într'unŭ an cisme și acumŭ nu li se dă; s'aŭ datŭ respunsŭ la d-luĭ vel Vistier, ca să cerceteze și de va fi avutŭ cu adevĕratŭ acestŭ obiceiŭ vechiŭ, poruncesce Divanulŭ să li să pună în orînduĭală obiceĭulŭ ce aŭ avutŭ, ca să li se dea». 1790, Noembre 22.

Cod. No. XVIII, fila 320.

vinde cu acestea mĕsurĭ drepte, unulŭ ca acesta să dée şése galbenĭ împĕrăteşcĭ, şi se va închide prăvălia séŭ cârcĭma acea, cu hotărîre ca nicĭ odată în urmă să nu se maĭ facă alisverişu şi vînḑare întrênsa; ci darŭ după ce veĭ face teslimŭ acestea mĕsurĭ, să publicueşcĭ totŭ de odată întru o vreme nizamulŭ acesta la toţĭ de obşte, ca să şcie fieş-care cumpĕrătoriŭ a cere dela cârcĭmarŭ să-ĭ vînḑă cu ocaua cea pecetluită, iar care cârcĭmarŭ nu va vrea, îndată să vie cumpĕrătoriulŭ la d-ta, să dée de şcire, spre a se urma hotărîrea ce arĕtămŭ maĭ susŭ, pentru care se va face în urmă osebite cercetărĭ pe subt cumpĕtŭ de a pune în mână pe unulŭ ca acela cu însăşĭ ocaua acea nedréptă şi schimbată, asemenea şi la toţĭ vênḑĕtoriĭ de untŭ-de-lemnŭ, oţetŭ, rachiŭ, să aĭbĭ d-ta a da mĕsurile aceste pecetluite, de care aşteptamŭ şi pentru aceştia asemenea foae de câţĭ sunt la numĕrŭ toţĭ pe anume» (1). 1790, Iulie 9.

Entenberg, feld-marşal-leitnant; Cozma alŭ Ungr.-Vlah.; Merchelius, oficheal împĕrătescŭ; Manolache Grădişténŭ; Costandinŭ Stirbeiŭ.

Asemenea poruncă ca acésta s'aŭ făcutŭ şi la d-luĭ vel Agă.

Dăm în note aci şi altele documente relative la mĕsurĭ, ocale, coturĭ etc. din Sept. şi Noemb. 1790 (2).

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 225.

(2) *Poruncă către boeriĭ epitropĭ pentru coturile de pe la prăvăliĭ.*

«Fiindŭ că s'aŭ înştiinţatŭ Divanulŭ, din jălbĭ, cumŭ că ceĭ ce vîndŭ marfă cu cotulŭ în Bucureşcĭ, prăvălieşĭ, ovreĭ şi bucureşteni, înşélă norodulŭ de vîndŭ cu coturĭ nedrepte, maĭ micĭ din mĕsura lorŭ şi mincinóse, care pricĭnuescŭ multă nedreptate şi scumpete, pentru care fiindŭ că coturile celea drepte cu care trebue să vînḑă fieş-care prăvăliaşŭ, sunt şciute şi cunoscute, însemnate cu semnulŭ cămăreĭ Domneşcĭ şi date intradinsŭ pe la toţĭ prăvălieşiĭ, care acelé se vĕdŭ că le-aŭ ascunsŭ şi facŭ vînḑare cu altele, se porunceşce d-vóstră, ca îndată după primirea aceştiĭ poruncĭ, fără de veste şi cu mijlocŭ pe sub cumpĕtŭ să cercetaţĭ întradinsŭ pre la prăvălieşĭ orĭ-care va fi, ca să puneţĭ în mână de acelé coturĭ mincinóse cu care înşélă norodulŭ, şi numaĭ decâtŭ să înşciinţaţĭ Divanuluĭ.» 1790, Sept. 6.

Carţĭ la 12 judeţe şi la Bucureşcĭ pentru a se împărţi coturĭ la ceĭ ce vîndŭ marfă. Divanulŭ principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«Pentru ca să se urmeze dreptatea de obşte la vînḑarea mărfurilorŭ cu cotu şi să nu se înşele maĭ multŭ norodulŭ de către vînḑĕtoriĭ mărfurilorŭ, care s'aŭ prinsŭ cu coturĭ schimbate şi maĭ micĭ din mĕsura lorŭ, Divanulŭ cu socotélă de obşte urmândŭ şi obiceiuluĭ ce aŭ fostŭ, aŭ făcutŭ coturĭ drepte de herŭ carĭ saŭ pecetluitŭ la amêndouĕ capetele cu semnulŭ peceţiĭ Divanuluĭ şi s'aŭ datŭ ca să se împarţă la toţĭ, orĭ câţĭ vîndŭ orĭ-ce felŭ de feliurime de marfă cu cotulŭ, atâtŭ aicĭ în tótă politia Bucureşcilorŭ, cumŭ şi pe afară în tótă ţéra, de obşte, nu numaĭ la negustoriĭ pămêntenĭ, i străinĭ, ci şi la braşovenĭ şi la ovreĭ, fără de nicĭ o deosebire, ca uniĭ ce aicĭ în ţéră negustorindu-se, sunt

Un câștigŭ realŭ avu țéra, sub regimulŭ austriacŭ, din grija maĭ mare pusă pentru a face practicabile drumurile marĭ și de a se

datorĭ așĭ vinde marfa cu cotulŭ țěriĭ care se urméză la obște, pentru care coturĭ măcarŭ că în vremea Domnilorŭ obișnuitŭ era de plătea negustorulŭ un galbenŭ, dar Divanulŭ făcêndŭ ușurare și scădere dintru acéstа ce era obișnuitŭ, orânduește cu hotărîre de obște a se lua numaĭ câte 60 parale de cotŭ, și fiindŭ că pricina a douĕ coturĭ ce obicĭnuiaŭ prăvălieșiĭ de ținea până acumŭ, unulŭ adecă maĭ mare pentru unŭ felŭ de marfă, era o lesnire a se înșĕla norodulŭ prostŭ ce nu avé șciința a mĕsuriĭ coturilorŭ, Divanulŭ aŭ rădicatŭ de totŭ acelŭ maĭ micŭ cotŭ și orânduește, că numaĭ unŭ cotŭ să fie la tóte feliurimele mărfĭ, cu care acela să vîndă negustoriĭ tótă marfa lorŭ, și să-șĭ iée prețulŭ; dreptŭ acea orânduește Divanu pe — ca la toțĭ de obște să dée cotŭ de herŭ pecetluitŭ cu pecetea Divanuluĭ, și să iée dela fieșĭ-care câte 60 de parale, și împărțindŭ aceste coturĭ nouĕ, să strîngă dela toțĭ pe celea vechĭ, după obiceiŭ, ca să nu rĕmâe maĭ multŭ a metahirisi cu acelea vre-o înșălăciune, după care acestŭ nizamŭ poruncește Divanulŭ tuturorŭ negustorilorŭ de obște a fi următorĭ, și fieșĭ-care cu acestŭ cotŭ să-șĭ vîndă totŭ felulŭ de marfă a lorŭ ca celŭ ce se va găsi cu altŭ-felŭ de cotŭ să șcie că se va pedepsi.» 1790, Octom. 21.

Dumitrache Ban, Ioan Logf., Mateiŭ Fălcoianŭ, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 288.

Publicații la Aga și la spăt. și la tóte județele.

«Primindŭ porunca Divanuluĭ, să aveți a face catastihŭ de câțĭ vîndŭ marfă cu cotulŭ în tĕrgurĭ și în totŭ județul acela, verĭ pămĕntenĭ, verĭ străinĭ, verĭ ovreĭ, verĭ Brașovenĭ, verĭ care vinde orĭ-ce felŭ de marfă cu cotulŭ să luațĭ în scrisŭ numele lorŭ și numĕrulŭ; așișderea să faceți catastihŭ de câte cârcĭumĭ cu vîndare de vinŭ, i rachiŭ, cumŭ și câțĭ vîndetorĭ de unt-de-lemnŭ séŭ oțetŭ, care vîndŭ cu mĕsurĭ de ocale în totŭ județulŭ acela, prin tîrgurĭ și pretutindenea? pentru toțĭ făcêndŭ catastihŭ, să trimeteți Divanuluĭ, carele aștéptă aceste fără de zăbavă.» 1790, Octomvre 11.

Insă în Bucurescĭ saŭ scrisŭ numaĭ pentru coturĭ.

9 poruncĭ pentru a se împărți ocale pe afară în județe. Dela Divanulŭ principatuluĭ țěriĭ Românescĭ.

«Pentru ca să se urmeze dreptatea la vîndarea vinuluĭ și rachiuluĭ, untŭ de lemnŭ și orĭ-ce cu mĕsurile celea drepte și obișnuite ale țěriĭ, iată după hotărîrea ce aŭ făcutŭ Divanulŭ încă dela trecuta lună luĭ Iulie 9 a acestuĭ următorŭ anŭ prin cartea iscălită de tótă obștea Divanuluĭ, făcêndu-se ocale de fierŭ albŭ, și pecetluindu-se cu semnulŭ pecețiĭ Divanuluĭ, după mĕsura țěriĭ, adecă ocaua de dramurĭ 400, adecă patru sute, iată după cumŭ și aicĭ în lăuntru polițieĭ Bucurescilorŭ s'aŭ urmatŭ, să trimite și afară la județe omulŭ Divanuluĭ, anume, carele să aĭbă a da la toțĭ câțĭ vîndŭ rachiŭ, câțĭ vîndŭ vinŭ, untŭ de lemnŭ, oțetŭ și orĭ-ce bĕutură, câte unŭ tacâmŭ de patru ocale, care este una de dramurĭ patru sute, alta jumĕtate, de dramurĭ douĕ sute, altă litră

construi podurĭ pe apele de pe căile marĭ. (1) Negreșitŭ aceste lucrărĭ se făceaŭ totŭ prin requisițiunĭ impilătóre, dar celŭ puținŭ totŭ se maĭ folosi și țéră din acele requisițiunĭ. Principala cale îngrijită, între Muntenia și Ardealŭ, fu acea dintre Ploescĭ-Câmpina-Timișŭ. Dămŭ

---

de dramurĭ una sută, și alta de cincĭḑecĭ dramurĭ, verĭ prin têrgurĭ, prin orașe, prin sate, pe la drumurĭ, pe la cârcĭme megieșescĭ, boerescĭ i mŏnăstirescĭ, și la toțĭ orĭ câțĭ facŭ vînḑare petutindenea și în totŭ loculŭ, datorĭ să fie de obște a primi aceste mĕsurĭ, orĭ străinĭ, orĭ pămîntenĭ și a vinde cu dînsele, pentru care aceste câte patru are a lua doĭ leĭ și unu ortŭ vechiŭ, iar maĭ multŭ nu, că se va pedepsi; decĭ se poruncesce d-vóstră ispravnicilorŭ aĭ județuluĭ să dațĭ ajutorŭ la acéstă, orînduindŭ unŭ slujitorŭ de aĭ d-vóstră, de împreună cu orînduitulŭ Divanuluĭ să âmble să arĕte tóte cârcĭmile din județŭ, cumŭ și pe alțĭ ce vîndŭ cu mĕsurĭ de ocale spre a se da la toțĭ mĕsurĭ drepte, căcĭ în urmă are să se cerceteze, și de se va dovedi că nu s'aŭ arĕtatŭ la orînduitulŭ Divanuluĭ toțĭ aceĭ carĭ vîndŭ cu mĕsurĭ, ca să li se dée mĕsurile Divanuluĭ și că nu urméză a vînde cu acelea, vețĭ fi învinovățițĭ; așișderea vi se poruncesce, atâtŭ d-vóstră, i zapciilorŭ de prin plășĭ, i căpitanilorŭ, i vatafilorŭ de plaiŭ și altorŭ slujbașĭ, să dațĭ totŭ feliŭ de mână de ajutorŭ orînduituluĭ acestuia, ca să pótă săvîrși tréba cu lesnire, supuindŭ negreșitŭ pe ceĭ ce se vorŭ arĕta cu împotrivire.» 1790, Noem. 5.

Entenberg, feld-marșal-leitnantŭ, Rŏmnic-Filaretŭ, Dumitrache Banŭ, Ioanŭ Damaris, Manolache Grădișteanŭ, Mateiŭ Fălcoianŭ, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 307.

(1) Brudina pentru trecerea pe podurĭ servia, atâtŭ statuluĭ, câtŭ și particularilorŭ, pentru întreținerea poduluĭ. Acéstă brudină nu o plătescŭ nicĭ ostașiĭ nemțĭ, nicĭ podvodariĭ lorŭ.

Dela Divanulŭ principatuluĭ țĕriĭ Româneseĭ, către ispravnicĭ ot. sud. Ilfovŭ, Vlașca, Oltŭ, Buzĕŭ, Prahova, Ialomița și Argeșŭ.

«Să scițĭ că la transporturĭ cu trebuințe ostășescĭ, cumŭ zaharele și altele, cumŭ și dela ostașĭ și ómenĭ împĕrătescĭ nu are a se cere nicĭ o plată la trecerea podurilorŭ peste apă, nicĭ de către stăpâniĭ moșiilorŭ, nicĭ de către cumpĕrătoriĭ veniturilorŭ acelorŭ podurĭ, nicĭ de către căpitanĭ séŭ podarĭ, pentru care Divanulŭ vĕ poruncesce strașnicŭ să însciințațĭ de acestea la toțĭ, ca să nu se cuteze nimenea din ceĭ ce aŭ podurĭ peste ape, a face vre-o supĕrare cărăușilorŭ cu acestŭ felŭ de transporturĭ, spre a le cere vre-o plată de trecĕtóre, nicĭ să le facă podariĭ dintr'acésta pricină vre-o zăbavă la trecere, căcĭ nu numaĭ unulŭ ca acela va întórce îndoitŭ și întreitŭ, ci încă se va și pedepsi.» 1790, Iunie 13.

Entenberg, gheneral-feldmarșal-leitnantŭ, Dimitrie Banŭ, Răducanŭ Slătinénŭ, Rŏmnicŭ Filaretŭ, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 195.

«Către comisia visterieĭ după notă d-luĭ cinstituluĭ obers-leitnantŭ fon Eli-

în notă (1) actele din 30 Ianuarie 1790, 5 Maiŭ, 23 Iulie, 7 Sept.,

---

șerŭ, proviant-maisterŭ, pentru drumurile și podurile ce cadŭ dela Focșanĭ până în Bucurescĭ, maĭ vêrtosŭ pentru podulŭ dela Molpovenĭ, ca să facă fără zăbavă întocmirea și dregerea lorŭ, pentru care acésta s'aŭ maĭ datŭ în multe rândurĭ poruncĭ către comisie, și să facă cumŭ maĭ în grabă, ca unŭ lucru ce este de mare trebuință.» 1790, Maiŭ 27.

Cod. No. XVIII, fila 167.

Pentru podulŭ dela Moldovenĭ s'a maĭ scrisŭ deja în Aprile.

Pentru podŭ dela Moldovenĭ sud Ialomiță i pentru dregerea drumurilorŭ.

«După orderulŭ pré Inălțatuluĭ Prințipŭ, astădĭ, la Aprilŭ patru, s'aŭ făcutŭ poruncă la ispravnicĭ Ialomițiĭ, ca să facă podŭ stătătoriŭ la Moldovenĭ, poruncindu-le ca cu grabă să se facă și să drégă și drumulŭ bine, care s'aŭ trimisŭ cu lipcanŭ întradinsŭ la Aprilŭ 5 diminéța, și osebită poruncă s'aŭ făcutŭ și la ispravniciĭ Ilfovuluĭ, ca să drégă drumulŭ ce cade într'acestŭ județŭ.» 1790, Aprilŭ 4.

Cod. No. XVIII, fila 82.

«După reportulŭ d-luĭ vel vist, că după însciințarea luĭ Nicolae Andronescu, ce este asupra podurilorŭ ot Cășciore, că n'are cujnițe de ajunsŭ, s'aŭ făcutŭ poruncă la d-luĭ vel armașŭ ca să proftacséscă cujnice negreșitŭ.» 1790, Februare 20.

Cod. No. XVIII, fila 32—54.

(1) *Către Prințipŭ, pentru Ionŭ sin Manole.*

«Amŭ înțelesŭ luminata porunca a Marieĭ Tale ce ni-se dă pentru Ioanŭ sin Manole, carele în drumulŭ Timeșuluĭ aŭ făcutŭ cârcĭumĭ în care va să pue vinŭ și alte trebuincióse pentru conacu călĕtorilorŭ Transilvanieĭ; pentru care să dea Divanulŭ păruncă a nu fi supĕratŭ de vamă, nu lipsimŭ cu plecăcĭune a însciința Marieĭ Tale, că pentru acéstă pricină dândŭ stăpânulŭ moșieĭ jalbă Divanuluĭ, amŭ reportuitŭ înălțimeĭ tale cum-că Divanulŭ aŭ socotitŭ pentru ca să nu-șĭ piardă nicĭ stăpânulŭ moșieĭ stăpânirea aceea ce are asupra pămĕntuluĭ sĕŭ după dreptate, și nicĭ acestŭ jaluitorŭ care aŭ apucatŭ de aŭ făcutŭ cârcĭmele să nu se păgubéscă întru nimicŭ, să bine-voescĭ, Maria Ta, a ne porunci ca să punemŭ pe stăpânulŭ moșieĭ să plătéscă nu numaĭ cârcĭmele pe câtŭ va fi cheltuitŭ până la unŭ banŭ, ci și vinurĭ, fênŭ, orzŭ și orĭ-ce va fi adusŭ să le plătéscă cu prețulŭ acela ce arŭ fi pututŭ vinde cu folosulŭ luĭ și să remâe cârcĭumele la stăpânulŭ moșieĭ; pe carele să-lŭ îndatoréscă Divanulŭ a purta grije de-a avé tóte cele trebuincióse drumuluĭ pentru odihna călĕtorilorŭ, la care rĕspunsŭ cu plecăcĭune rugămŭ pe Măria Ta, să bine-voescĭ a o priimi acéstă, pentru ca să nu se facă nicĭ stăpânuluĭ moșieĭ nedreptate cu a-șĭ pierde pămĕntulŭ sĕŭ, nicĭ paguba celuĭa ce aŭ făcutŭ cârcĭumele acestea întru nimicŭ și va fi îndatoratŭ stăpânulŭ moșieĭ a avé tóte cele trebuincióse pentru odihna călĕtorilorŭ.» 1790, Ghenarie 30.

Cod. XVIII. fila 350—351.

18 Noembre și 22 Noembre 1790, care se ocupă, fie de repararea căleĭ, fie de așeḍare de «*trahtiruri*» pentru căletorĭ pe acéstă cale.

«Poruncă către ispravnicĭ ot sud Prahova, după cererea d-luĭ Eperieșŭ, comisareșulŭ țěriĭ, pentru dregerea drumuluĭ dela Sinaia, că are însciințare dela comisareșulŭ Ungarŭ a-i se da pe tótă ḍiua 150 lucrătorĭ și să i-sě rânduiască două sate séŭ maĭ multe din plaiŭ, se poruncesce ispravnicilorŭ ca să se ajungă cu comisareșulŭ ungarŭ, ca nicĭ lucrătoriĭ să nu rěmâe fără de arăturĭ, și de urmarea ce vorŭ face să aĭbă rěspunsŭ Divanulŭ.» 1790, Maiŭ 6.

Dela Divanulŭ Principatuluĭ țěriĭ românescĭ, către Egumenulŭ Sinaiĭ.

«S'aŭ cititŭ la Divanŭ rěspunsulŭ ce facĭ pentru unŭ trachtirŭ ce este trebuinciosŭ a se așeḍa acolo, cu toate cele trebuincióse, întru care arěțĭ, că pentru trebuința călětorilorŭ aĭ făcutŭ două cârcĭme, una din susŭ și alta din josŭ m-reĭ, care aceste cârcĭumĭ potŭ fi pentru a conăci ceĭ proștĭ, iarŭ cândŭ se va întêmpla a trece alte persóne și obraze cinstite, trebue să-ĭ priimescĭ înăuntrulŭ m-reĭ; pentru care Divanulŭ aŭ socotitŭ, ca înăuntrulŭ m-reĭ să facĭ, cuvioșia ta, o despărțire cu unŭ rîndŭ de ulucĭ și în partea despre rěsăritŭ unde este și portița de intratŭ și eșitŭ cu câte-va odăĭ până într' acéstă parte, séŭ partea despre amiaḍă-ḍi, unde cade și cuhnia cu câte odăĭ sunt la acea parte să le deosebescĭ cuvioșia ta, cumŭ ḍicemŭ, deschiḍêndŭ și o portiță pe unde să aibă intrarea și eșirea musafiriĭ, gătindŭ acele odăĭ și puindŭ cele trebuinciόse pentru odihna și mulțămirea ofițerilorŭ și altorŭ persóne cinstite, spre folosulŭ m-reĭ, ca cu acésta să se facă și trebuința, și să fie și biserica i mŏnăstirea nesupěrate; ci darŭ acéstă gătire trebue să o facĭ, cuvioșia ta, negreșitŭ și fără de zăbavă.» 1790, Noembre 22.

Cod. No. XVIII. fila 319—20.

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țěriĭ Românescĭ. Poruncă cătră Medel. Grigorie Hrisoscoleo.

«Țĭ facemŭ în scire, că încă de astă-iarnă după bună-venirea ostirilorŭ crăescĭ s'aŭ datŭ în scire, prin ispravniciĭ județuluĭ Prahova, la toțĭ stăpâniĭ moșiilorŭ din drumulŭ Timișuluĭ, ca să se apuce să facă cârciumile aceluĭ drumŭ la locurile celea obicĭnuite, unde să așeḍe și tóte celea trebuinciόse de conacŭ, ca să găséscă căletoriĭ și ómeniĭ Impěrătescĭ ce mergŭ și vinŭ pe acelŭ drumŭ, cu zaharele de hrana ostirilorŭ și cu alte trebuințe, adăposturĭ pentru dânșiĭ și pentru vitele lorŭ și cele trebuinciόse, cu plată de banĭ, cu folosulŭ și câștigulŭ lorŭ, fără de nicĭ o pagubă, și ne urmândŭ stăpâniĭ moșiilorŭ a griji de acésta, aŭ pătimitŭ rěŭ atâtŭ călětoriĭ ce venea din lăuntru și cărăușiĭ ce aducea proviantŭ, de lipsa celorŭ trebuinciόse și de iuțimea vremiĭ de iarnă, ne avêndŭ conacŭ de adăpostire, în câtŭ unora li s'aŭ întîmplatŭ și mórte din viforulŭ ce aŭ datŭ întâiŭ; dreptŭ acea trebuință aŭ silitŭ a face Inaltulŭ guvernŭ o urmare cuviinciόsă la acésta și s'aŭ așeḍatŭ unŭ Ioan Manole cu tovarășulŭ sěŭ, marchitaniĭ, de aŭ făcutŭ cârciume din pagiște cu cheltuiala din cămara crăiască, unde aŭ pusŭ de tóte cele trebuinciόse pentru odihna și îndestularea căletorilorŭ;

Altă cale îngrijită în cât-va fu cé dela Focșanĭ la Bucurescĭ.

după cumŭ să urmézĕ și până acumŭ, darŭ fiind-că d-ta aĭ datŭ jalbă Divanuluĭ pentru cârciuma din valea Ursuluĭ, ce este pe moșia d-tale, bănuindŭ pentru ce să facă acestŭ alisverișŭ pe moșia d-tale altulŭ, și aĭ cerutŭ a o ținea d-ta și rĕspundĭ cheltuiala ce aŭ făcutŭ; Divanulŭ primesce acéstă cerere a d-tale după dreptatea ce aĭ, ca o moșie ce este a d-tale, care nicĭ Impĕrăția nicĭ Inaltulŭ Prințipŭ nu voesce acésta a te păgubi, séŭ a te isterisi de veniturile, însă fiind-că baniĭ cheltuelilorŭ ce s'aŭ făcutŭ la aceste cârciumĭ se cerŭ acumŭ la cămara crăéscă, după cumŭ și orderulŭ dela Inaltulŭ Prințipŭ s'aŭ datŭ la Divanŭ în doue rândurĭ pentru acésta și pe lângă acésta fiind-că celŭ ce va să ție cârciumele de iarnă, trebue de acumŭ să fiie așeḑatŭ spre a putea căpui atâtŭ fênulŭ celŭ trebuinciosŭ de conace alŭ găti și alŭ strînge de acumŭ până nu trece vremea fênuluĭ, cumŭ și grăunțele și tóte cele-lalte trebue din vremea lorŭ să le căpuiască, la care aceste, cere Divanulŭ bună încredințare și siguranță dela d-ta că le veĭ păzi, după cumŭ și numitulŭ Ioan Manole asemenea este legatŭ la înalta Gubernie; iată într'adinsŭ să scrie d-tale acéstă poruncă, la care ceremŭ respunsŭ hotărîtŭ dela d-ta în scrisŭ până în cincĭ-șése ḑile, adecă de vreĭ d-ta să ieĭ cârciuma asupra d-tale, să plătescĭ acumŭ baniĭ cheltuițĭ, ce s'aŭ făcutŭ la cârciumă și la împrejmuirile eĭ, care sunt să se dée la cămara crăéscă, să plătescĭ d-ta și luĭ Ioan Manole natura ce va fi strînsă la cârciumă, cumŭ vinŭ, rachiŭ, bucate pentru trebuința călĕtorilorŭ, cu prețulŭ ce le-arŭ fi vîndutŭ elŭ, și pentru ca să fie Divanulŭ bine nădăjduitŭ, că d-ta veĭ fi însuși silitorŭ, a avea tóte cele trebuincióse pe iarna viitóre, cumŭ: vinŭ, rachiŭ, pâne, fênŭ, grăunțe și adăpostire de odihnă călĕtorilorŭ și nu se va face vre-unŭ cusurŭ, să puĭ d-ta la Divanŭ, ca unŭ amanetŭ, tal. doue miĭ să sté în păstrare, ca cândŭ se va face vre-unŭ cusurŭ și se va întâmpla a pătimi călĕtoriĭ vre-o lipsă de cele trebuincióse, séŭ primejdie din neaflarea adăpostireĭ, să respundĭ cu acestŭ amanetŭ, iarŭ cândŭ d-ta aceste nu le veĭ primi a le face, atuncĭ va rămânea asupra numituluĭ Ioan sin Manole, încâtŭ numaĭ va fi vremea rezmirățeĭ, iarŭ nu maĭ multŭ, pentru că d-ta aĭ dreptate adevĕrată, ca unŭ stăpânŭ alŭ moșieĭ, a le ținea acestea, dară și trebuința vremei resboiuluĭ urmézĕ a înlesni trebuințele oștirilorŭ și acelorŭ ce călĕtorescŭ pentru oștirĭ, care este folosŭ alŭ țĕriĭ și bine de obste, ci darŭ la una dintr'aceste doue așteptămŭ respunsŭ hotărîtŭ». 1790, Iulie 23.

Asemenea poruncă și la Egumenu Mărgineanu, cumŭ și la Egumenu Sinait.

Cod. No. XVIII, fila 235.

«Divanulŭ aŭ luatŭ însciințare dela Escelenția Sa comandantulŭ Sibiuluĭ prin Măria Sé pré Inaltulŭ Prințipŭ, pentru drumulŭ ce urmézĕ dela Câmpina în susŭ spre Timiș până la valea Ursuluĭ, cumŭ că după poruncile ce li s'aŭ datŭ nicĭ unŭ dresŭ n'aŭ făcutŭ; se dă dar de iznóvă poruncă a pune totŭ felu de silință, ca cu un ciasŭ maĭ nainte să facă totŭ dresulŭ celŭ cuviinciosŭ la aceste trebuincióse locurĭ, fiind-că acumŭ este să trécă oștirea și alte transporturĭ pe acelea drumurĭ și la fieșcare trecere a oștirilorŭ să orânduiască câte unŭ boerinașŭ din conacŭ în conacŭ pentru a întórce carele înapoĭ, iarŭ alte care să se afle înainte de schimbatŭ». 1790, Septembrie 17.

Cod. No. XVIII, fila 263.

Căile din direcţiunea Ialomiţeĭ, spre Dunărea, în vedere cu mişcarea ostireĭ în primăvéra anuluĭ 1790, aŭ preocupatŭ de timpuriŭ pe Divanulŭ ţĕriĭ. Încă din 31 Martie s'a scrisŭ despre podulŭ dela ***Moldovenĭ*** de pe Ialomiţa (1).

In Maĭ se repetă ordinile pentru podurĭ pe Argeş şi în genere peste apele din Ilfov, Buzeu, Ialomiţa (2).

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă cătră Egumenulŭ sfinteĭ mŏnăstiriĭ Sinaia.

«Trebuinţă este negreşitŭ atâtŭ pentru ostaşiĭ Impĕrătescĭ şi pentru ómeniĭ călĕtorĭ şi âmblătorĭ în slujba Impĕrătéscă, ca acia la mŏnăstirea Sinaia, ce este aprópe la hotarulŭ Ardéluluĭ, să se orânduiască unŭ trahtirŭ, care să aibă atâta iscusire şi avere ca să pótă găzdui ofiţirĭ şi alţĭ ómenĭ de cinste; decĭ Divanulŭ protimiseşce pe cuvioşia Ta la acestŭ alisverişŭ, catun stăpânŭ alŭ moşieĭ, după dreptate şi iată într'adinsŭ cu acestŭ lipcanŭ şi scriemŭ: de voescĭ a lua asuprăţĭ şi a face trahtirulŭ acesta, cu de tóte cele trebuinciόse şi fără de cusurŭ, a putea găzdui, cumŭ ḑicemŭ, ofiţiriĭ şi alţĭ ómenĭ de cinste, să aibĭ a da respunsulŭ d-le, trimiţêndŭ şi încredinţare în scrisŭ subt iscăliturăţĭ, cumŭ că veĭ avea purtarea acésta de grijă cu tóte cele trebuinciόse şi îndestulare pentru găzduire şi bună odihnă; care acestŭ respunsŭ 'lŭ aşteptămŭ fără de zăbavă şi făr a trece iarăşĭ cu tăcerea, că iată vremea este şi trebue a se afla în grabă trahtirulŭ gătitŭ, iarŭ de nu, să avemŭ iarăşĭ respunsŭ şi va orândui cinstitulŭ gheneralŭ — comandă altŭ omŭ vrednicŭ acolea, căruia i se va da totŭ felulŭ mână de ajutorŭ pentru câştigu luĭ». 1790, Noembrie 18.

Entenberg, ot Rômnic Filaret, Dumitrache Banu, Ioan Logf. Mateiu Fălcoian, Marchelie.

Cod. No. XVIII, fila 308.

(1) *Cătră comisia Visterieĭ pentru a se face podu la Moldovenĭ peste Ialomiţa, i a se trimite hierulŭ celŭ trebuinciosŭ la Hierăşcĭ.*

«Dela April 10 prin luminatŭ orderulŭ Măriei Séle pré Inaltuluĭ Prinţipŭ, însciinţéză la Divanŭ, cumŭ că este trebuinţă a se face la Moldovenĭ, peste Ialomiţa, podŭ pe vase stătătorŭ şi visteria are datorie a trimite fierulŭ celŭ trebuinciosŭ la podu Herăşcĭ ocă 200. 6 Ţiganĭ meşterĭ de hier, 15 podarĭ şi poruncesce Măria Sa Divanuluĭ, ca numaĭ decâtŭ să aibă purtare de grijă a se pune la orânduĭală, comisia Visteriĭ să aibă a face cu urmarea şi săvârşirea trebiĭ în grabă, la aceste poruncite de Inaltulŭ Prinţipŭ, fără zăbavă». 1790, Martie 31.

Cod. No. XVIII, fila 82.

(2) «Poruncă cătră ispravnicĭ ot sud Ialomiţa, Buzeu şi Ilfov, fiind-că d-luĭ Zape meşterulŭ de podurĭ, din porunca Măriĭ Séle prea Inălţatuluĭ Prinţipŭ, pentru întocmirea şi aşeḑarea podurilorŭ peste apele din Ilfovŭ i din Ialomiţa şi

LXXIII.

Postele. Ispravnicii de județe. Mesurĭ administrative. Cutia milelor.

Pentru nevoile administrațiuneĭ și ale oștireĭ, continuă a esista menzilurile, darŭ nu parŭ a fi în bună stare. Oficeriĭ austriacĭ iéŭ dela menzilurĭ caiĭ fără sémă și serviciulŭ sufere. (1) Se iéŭ unele disposițiunĭ de îmbunătățire.

Buzeŭ, Divanulŭ le poruncesce ca totŭ ajutorulŭ ce va fi trebuinciosŭ de salahorĭ i cherestele, meșterĭ și orĭ-ce să aibă a le da negreșitŭ și în grabă fără de zăbavă să proftécsască cele ce va cere, fiindŭ trébă mare și delicată, că de va scrie că din pricina d-lor nu se póte sevărși întocmirea, vorŭ fi în vină». 1790, Maiu 12.

Cod. No. XVIII, fila 142.

«Poruncă către Fotache Știrbeiu serd. fiind-că este mare trebuință, pentru podulŭ ot Prisiceni de peste apa Argeșuluĭ a se întemeia, că este să trécă artileria pe acolo și fiind-că după însciințarea ce aŭ luatŭ dela vel Vist. că i aŭ datŭ și patru ómenĭ de poslușanie la podŭ, cumŭ și poruncă către ispravnicĭ a-ĭ da ajutorŭ, dela alŭ căruĭ venitŭ este să se foloséscă, îĭ poruncesce Divanulŭ, ca să pue tótă silința să-lŭ facă și să-lŭ întăréscă bine, tocmindŭ două vase cu cheltuiala d-luĭ și altele ce va fi trebuință și câtŭ maĭ curêndŭ fără de zăbavă să-lŭ săvârșéscă, fiind-că este strașnică porunca Inaltuluĭ Prințipŭ. la care s'aŭ orânduitŭ și Mumbașir să stée asupră-ĭ să-lŭ săvârșéscă». 1790, Maiu 15.

Cod. No. XVIII, fila 146.

(1) «După însciințarea escelențieĭ sale baronŭ Entenbergh ce aŭ făcutŭ la ispravniciĭ Argeșuluĭ, pentru așeḑarea și îndreptarea poștelorŭ, de dincóce de apa Oltuluĭ și de dincolo de apa Oltuluĭ, s'aŭ orânduitŭ dela Divanŭ — cu carte către Escelenția sa, ca dincóce de apa Oltuluĭ, și ceĭ de dincolo de apa Oltuluĭ, ajungêndu-se între dînșiĭ să facă așeḑarea și îndreptarea poștelorŭ, la care să bine-voiască escelenția sa a se face acésta bună întocmire și așeḑare.» 1790, Ianuarie 26.

Anafora la Coburg pentru poște:

«Din alăturatulŭ reportŭ ce se pune intr' acesta, alŭ epistatuluĭ poștelorŭ, veĭ înțelege Măria Ta supĕrările ce aŭ poștele.

Pentru care Divanulŭ cu plecăcĭune arétă înălțimeĭ Tale părerea sa pentru îndreptarea lorŭ, spre a lipsi aceste supĕrărĭ, prin luminatele poruncile MărieĬ Tale, ca să nu se prapădéscă și poștele și va avé și Divanulŭ mustrare pentru zăbava și zăticnirea trebilorŭ din pricina stricăcĭuneĭ poștelorŭ.

1. D-lorŭ oficeriĭ, ce sunt afară, în cfartirurĭ, séŭ ómeniĭ d-lorŭ, âmblândŭ

Décă regimulŭ austriacŭ introduse unele modificărĭ în compunerea Divanuluĭ, cumŭ vĕḑurămŭ, elŭ lasă neschimbată compunerea autorităţilorŭ judeţene, adăogêndŭ numaĭ la acésta, pe alocure, câte unŭ «*ofichial Cesaro crăescŭ*». Totŭ doĭ isparvnicĭ administrézã

---

prin ţéră cumŭ şi la Bucurescĭ, viindŭ, intorcêndu-se, pentru tréba d-lorŭ, să nu supere poştele, ci să âmble cu caiĭ d-lorŭ.

2. Pentru câţĭ slujbaşĭ împĕrătescĭ mergŭ şi vinŭ cu forşpanurĭ, să nu se supere poştele, ci să âmble cu caiĭ forşpanurilorŭ.

3. Pentru d-lorŭ oficeriĭ şi ostaşiĭ ce sunt la cfartirŭ prin satele poştelorŭ, să se dée poruncă, ca trebuinţele ce vorŭ avea pentru căratulŭ zachereleĭ să şi le facă cu caru cu boiĭ ce sunt pintre acele sate, iarŭ să nu opréscă pe postaşiĭ carĭ sunt datorĭ a veni cu caiĭ la slujba poştiĭ, fiind-că se prepădescŭ caiĭ poştiĭ de aicĭ.» 1790, Februarie 9.

Cod. No. XVIII, fila 359.

«După orderulŭ escelenţieĭ sale ghenăralŭ Entenberg ce aŭ luatŭ insciinţare dela ofichialŭ ce este în judeţulŭ Dâmboviţa, pentru satulŭ Voinescii şi Gemenele, că pórtă poşta şi se supĕră şi de care la căratu zaharelii, şi că poştea ce aŭ fostŭ la podu Bărbieriuluĭ s'aŭ rădicatŭ, din care se pricĭnuesce prăpădenie cailorŭ, neputêndŭ ţinea 12 césurĭ, s'aŭ făcutŭ poruncă la d-luĭ vel vist. ca îndreptarea ce va găsi d-luĭ cu cale a se face să arĕte Divanuluĭ în scrisŭ.» 1790, Aprilie 29.

Cod. No. XVIII, fila 118 —

Publicaţiĭ la tóte judeţele pentru poştĭ. Dela Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă către ispravnicĭ ot sud.

«Fiind-că Măria sa pré înaltulŭ Prinţipŭ are hotărîre şi poruncă strajnică dată atâtŭ la Medelniceriu Gregorie epistatulŭ poştilorŭ, câtŭ şi la tóte stăţiile dintr'acéstă ţéră, ca pururea să se afle în totŭ césulŭ gata caĭ aleşĭ, la fie-care poştă, pentru curierĭ şi estafeturĭ, adecă câte 12 caĭ cu hamurĭ, şése surugiĭ şi treĭ căruţe, şi fiind-că s'aŭ făcutŭ socotélă, cum-că de multe orĭ se va întêmpla a nu putea epistatulŭ poştelorŭ să ajungă cu cercetarea ce este datorŭ a o face adesé; de acea Divanulŭ poruncesce d-vóstră strajnicŭ, ca în tótă vremea să aveţĭ a face cercetare pe tóte septĕmânile de câte douĕ orĭ, pe la poştele ce se află intr' alŭ fie-căruia judeţŭ şi de veţĭ găsi nescaĭ caĭ lipsă, séŭ surugiĭ, séŭ căruţe, îndată, făr' de a maĭ aştepta altă poruncă, să-ĭ împliniţĭ dela postaşĭ, ce sunt datorĭ a avea caiĭ aceştia de slujbă, căcĭ de se va întêmpla, ferească Dumneḑeŭ, a se pricinui vre-o zătignire, vre-unuĭ curueriu din pricină că nu s'aŭ aflatŭ caĭ, negreşitŭ vĕ veţĭ invinovăţi şi d-vóstră intocmaĭ de opotrivă cu epistatulŭ poştelorŭ; lângă acésta vĕ maĭ insciinţămŭ, că nu sunteţĭ volnicĭ d-vóstră ispravnicilorŭ, precumŭ nicĭ alţĭ nimenea a lua caĭ de poşte, şi aĭ dărvari încóce şi în colé; ci darŭ vĕ poruncesce Divanulŭ şi pentru acésta, să nu vĕ îndrăzniţĭ maĭ multŭ a lua caĭ de poşte.» 1790, Iunie 15.

Cod. No. XVIII, fila 202.

judeţulŭ, cumŭ se vede şi din circulara următóre adresată acestorŭ ispravnicĭ din tóte judeţele, în 22 Aprilie 1790:

Publicaţiĭ la 12 judeţe şi la Craiova pentru ispravnicĭ, a âmbla prin judeţe, iarŭ să nu şédă amêndoĭ la scaune.

«Fiind-că s'aŭ însciinţatŭ Divanulŭ pentru toţĭ ispravniciĭ de obşte, cumŭ că maĭ nicĭ o dată nu se mişcă din locŭ a eşi înşişĭ prin judeţŭ, atâtŭ pentru trebuinţa ostaşilorŭ ce se află în judeţŭ, ca să căpuiască de celea ce trebue să căpuiască, de celea ce trebue, care le sunt orânduite, câtŭ şi pentru locuitorĭ să vadă cumŭ petrecŭ, despre zapciĭ şi slujbaşĭ, ci amêndoĭ staŭ la un locŭ şi poruncile şi trebuinţele ce sunt le trimetŭ numaĭ cu zapciĭ şi cu slujitorĭ fără de a se arĕta eĭ pe la d-lor comandiriĭ şi tisturile ostăşescĭ, ca să grăéscă şi să pue la cale de trebuinţele ce sunt şi fără de a face alte cercetărĭ pe urma zapciilorŭ şi acelorŭ orânduiţĭ, ci precumŭ vorŭ aceĭ zapciĭ şi slujbaşĭ, aşîa necăjescŭ şi supĕră pe lŏcuitorĭ cu urmărĭ şi cu cererĭ maĭ multŭ peste cele orânduite, pentru interesurile şi câştigurile lorŭ; şi iarăşĭ la celea obicĭnuite ale lorŭ de maĭ nainte aŭ cădutŭ zapciiĭ şi slujbaşiĭ şi pe lângă greutăţile trebuinţelorŭ aŭ şi de către dînşiĭ jafurĭ cu luărĭ maĭ multŭ peste cererile ce sunt cu poruncă, şi de acésta d-vóstră nimicŭ nu grijiţĭ: pentru care Divanu vĕ poruncesce: fiind-că la totŭ judeţu sunteţĭ câte doĭ, să căutaţĭ unulŭ din d-vóstră să aveţĭ tot-déuna a eşi în judeţŭ, ca să vĕ încunjuraţĭ pe plăşile şi satele judeţuluĭ, una pentru a griji de trebuinţele ostăşescĭ şi de poruncile ce vi se daŭ, alta pentru ca să cercetaţĭ urmările şi faptele zapciilorŭ d-vóstră, să ve pliroforisiţĭ înşivă de adevĕrulŭ lucrurilorŭ, în ce chipŭ să pórtă şi cumŭ metahirisescŭ slujbele ce li se daŭ? care acéstă datorie să o urmaţĭ acumŭ şi tot-déuna: a eşi câte unulŭ în rândŭ, iarŭ să nu şedeţĭ amêndoĭ la unŭ locŭ, fiind-că acésta este de mare trebuinţă a vedea înşivă cele ce urméză zapciiĭ şi slujbaşiĭ d-vóstră şi cumŭ petrecŭ lŏcuitoriĭ». 1790, April 22.

Măsurĭ de încetare a jafurilorŭ administratorilorŭ aŭ luatŭ Divanulŭ sub administraţia austriacă, de şi nu în genere, căcĭ nu voia Coburg să-şĭ înstrăineze aci boerimea, care trăia din acele abuzurĭ. Este unŭ casŭ însă în care, la 28 Ianuar 1790, vedemŭ cumŭ se dă poruncă de Divanŭ, ca cu «Mumbaşir să mérgă la Câmpu-Lung să se cerceteze jalba orăşenilorŭ din Câmpu-Lungŭ, de către Gheorghe Slujerul ispravnicu ot cu... Mumbaşir dinpreună pentru jafurile ce adecă s'aŭ făcutŭ de către Sterie ce aŭ fostŭ judeţŭ şi să aducă însciinţare orînduitulŭ Mumbaşir împreună şi pe pîrîtulŭ judeţŭ, ca aicĭ să se facă împlinire, iarŭ nu acolo (1).

In interesulŭ buneĭ orânduelĭ s'a dispusŭ, în 5 Iulie 1790, facerea uneĭ catagrafiĭ de tóte casele, unde se vinde vinŭ şi în genere de cârciume, spre a se veghia asupra lorŭ (2).

(1) Cod. No. XVIII, fila 107.

(2) *Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕrĭĭ Româneşcĭ. Poruncă către d-luĭ vel spăt.*

«Indată ce veĭ primi d-ta porunca Divanuluĭ, numaĭ decâtŭ să puĭ pe

Cutia mililorŭ și în genere Epitropia obștéscă a fostŭ bine-vĕ-ḑută de administrația austriacă. Acestŭ organŭ administrativŭ, orĭ de idilitate, fu menținutŭ. Veniturile caseĭ Epitropieĭ obștescĭ aŭ fostŭ îmbunătățite. Maĭ alesŭ cutia milelor aŭ primitŭ adause de veniturĭ cumŭ deja vĕḑurămŭ, bună óră din venitulŭ cafenelelorŭ din orașe. Ispravniciĭ și în genere slujbașiĭ, cumŭ amŭ arĕtat, eraŭ ținuțĭ a da la cutia milelorŭ o sumă de banĭ, la «*orânduire*». Aceștĭ banĭ nu pré intraŭ regulatŭ în casă și de aceea Divanulŭ expediă circulare provocândŭ la respectarea dispoșițiuneĭ (1).

---

vătavu de cârcĭumarĭ ca să facă foĭe anume de câte cârcĭumĭ marĭ séŭ micĭ sunt în totŭ cuprinsulŭ plășilorŭ d-tale, de prin mahalale, cățĭ facŭ vînḑarea de vinŭ? verĭ cine arŭ fi, pămênteanŭ séŭ străinŭ? pe tóte să le arĕte în numĕrŭ, cu catastihŭ, care catastihŭ să-lŭ trămițĭ făr' de zăbavă la Divanŭ, fiind-că are a da Divanulŭ prin d-ta mĕsurile celea cuvinciόse la vînḑarea vinuluĭ, cu care și ei să se foloséscă la alișverișulŭ lorŭ, darŭ și dreptatea cumpĕrătorilorŭ să se păzéscă cu bună orânduială, însă trebue să ĭ arĕțĭ d-ta vătavuluĭ de cârcĭumarĭ, să scie, că Divanulŭ are a face deosebită cercetare în tótă politia Bucurescilorŭ, și care cârcĭumă, séŭ magasie, séŭ casă cu vînḑare de vinŭ mare, séŭ câtŭ de mică, verĭ a cuĭ va fi, nu se va găsi arĕtată în catastihulŭ vătafuluĭ, nu numaĭ elŭ se va pedepsi, ca unŭ înșelătorŭ la porunca Divanuluĭ, ci pe lângă dênsulŭ va pătimi și acelŭ cârcĭumarŭ; ci darŭ așteptămŭ câtŭ maĭ curândŭ acea fóe, câtŭ și pe alțĭ orĭ cățĭ vîndŭ, orĭ untŭ de lemnŭ, oțetŭ, rachiŭ, cu mĕsurĭ, pentru toțĭ să facĭ foĭe.» 1790, Iulie 5.

Cod. No. XVIII, fila 221.

(1) *Cărțĭ la 17 județe pentru havaetu cutieĭ.*

«Vĕ facemŭ în scire pentru obișnuitulŭ avaetŭ alŭ cutieĭ de milostenie care sunt orânduițĭ de daŭ ispravniciĭ câte tal 50, după hrisovele Domnescĭ ce s'aŭ urmatŭ tot-déuna, fiind-ca acestŭ puținŭ ajutorŭ ce făcețĭ d-vóstră la cutia milosténieĭ, este trebuința obșteĭ, cumŭ și însășĭ d-vóstră, și l'ațĭ trecutŭ cu vederea, maĭ aducêndu-vĕ aminte de acésta datorie, care de asta nebăgare de sémă va fi pricĭnuitóre de smintélă, în vreme câudŭ de lume este șciutŭ câte dărĭ se da de ispravnicĭ maĭ nainte, de unele cu rușfetŭ, de alțĭ prin sila tiranieĭ ce sugruma pe toțĭ; iată vi se poruncesce, primindŭ cartea acésta să avețĭ a trămite acestĭ banĭ făr' de altă prelungire la Epitropie, luăndŭ adevĕrință de primire, căcĭ neurmândŭ din proerisis a vĕ împlini datoria d-vóstră cu acestŭ puținŭ ajutorŭ, să șcițĭ că vĕ vețĭ osăndi la maĭ mare strafŭ.» 1790, Aprilie 6.

Cod. No. XVIII, fila 89.

Câteva ḍile apoĭ, cu ocasiunea uneĭ circulărĭ de aflarea unorŭ caĭ austriacescĭ, Divanulŭ repetă ordinea în cestiune. Apoĭ în Decembre 19, anulŭ 1790 nouă repetire. (1)

Divanulŭ dela Craiova creḍuse unŭ momentŭ, că baniĭ avaetuluĭ dela cele 5 județe oltene să-ĭ oprescă la Craiova. In 19 Maiŭ 1790 Divanulŭ dela Bucurescĭ scrie celuĭ din Craiova:

«Către Divanulŭ Craioveĭ. După raportulŭ ce aŭ trimisŭ dela 16 ale luĭ Aprilie pentru talerĭ 50 de pe la ispravnicĭ, aĭ cutieĭ de milostenie, ce cerŭ a se opri acolo, s'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ, ca să se trimiță aicĭ, fiind-că în hrisóvele de orânduiala acestorŭ banĭ aĭ cutieĭ scrie să se trimită aicĭ, iarŭ nu acolo.(2)» 1790, Maiŭ 1.

---

(1) *Publicațiĭ la 12 județe pentru doĭ caĭ ce aŭ fugită dela Afumațĭ și pentru avaetulŭ cutieĭ a-lŭ trimete.*

«D-vóstră ispravnicilorŭ, vĕ facemŭ în șcire că la 28 ale luneĭ luĭ Aprilie, după carindariu noŭ, aŭ fugitŭ doĭ caĭ dela satŭ dela Afumațĭ din câmpŭ de unde păștea, amĕndoĭ caiĭ 'nalțĭ de mijlocŭ, la tóte picerile potcovițĭ cu potcóve nemțescĭ, unŭ calŭ este vînĕtŭ, altulŭ este murgŭ și cómele la amĕndoĭ sunt în drépta, carĭ aceștĭ caĭ sunt aĭ luĭ Daniilŭ Borșŭ Popa dela regimentulŭ Oros, pentru care bunŭ bacșiș are a capĕta acela la care se va găsi aceștĭ caĭ, ci d-vóstră să dațĭ în scire la toțĭ de obște pentru acésta. Vĕ maĭ însciințămŭ pentru avaetulŭ cutieĭ, de ispravnicie, pentru care vi s'aŭ maĭ poruncitŭ, și nu s'aŭ arĕtatŭ dela d-vóstră nicĭ o urmare, căutațĭ de nu facețĭ prelungire, ca să nu vĕ păgubițĭ cu trepede.» 1790, Aprilie 25.

Cod. No. XVIII, fila 114.

Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕreĭ Romănescĭ.

«Fiind-că d-lorŭ maĭ josŭ numițĭ boerĭ ce aŭ stătutŭ ispravnicĭ la numitele județe, n'aŭ urmatŭ a da obicĭnuitulŭ avaetŭ la cutia de milostenie după orânduĭala hrisóvelorŭ Domnescĭ, care ĭaste cu cale și drept. Și fiind-că epitropiĭ cutieĭ sunt silițĭ din porunca Divanuluĭ a-șĭ da socotéla de tóte aceste veniturĭ ale cutieĭ, carĭ prin report făcură arĕtare Divanuluĭ în scrisŭ, că de la aceștĭ maĭ josŭ numițĭ boerĭ ce se află acumŭ în Bucurescĭ, nicĭ pân' acumŭ n'aŭ pututŭ primi acestĭ banĭ, după douĕ poruncĭ ale Divanuluĭ, ce li s'aŭ scrisŭ, se dă volnicie orânduituluĭ de la Epitropie, carele să apuce pe fieșce-carele din d-lorŭ cu strînsóre să împlinéscă negreșitŭ aceștĭ banĭ la cutie, pentru care poruncesce Divanulŭ și d-vóstră numițilorŭ boerĭ, fiind-că acestŭ avaetŭ este obicĭnuitŭ să avețĭ a-lŭ da fără de pricină de împotrivire, căcĭ vețĭ fi silițĭ și cu alte mijlóce a-lŭ da fără voĭa d-vóstră.» 1790, Decembre 19.

Enlenberg feld-marșal-laitnant, Cosma al Ungro-Vlahieĭ, Rĕmnicu Filaret, Radu Slătineanu, Ioan Logf., Manolache Grădișteanu, Const. Știrbeĭ, Mateĭ Făl-coianu, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 340—341.

(2) Cod. No. XVIII, fila 19.

In 10 Octombrie 1790, s'a cerutŭ dela epitropia obștéscu sémă generală de gestiunea fondului Caseĭ(1).

LXXIV

Rechiămarea băjenarilor. Mĕsurĭ relative la agricultorĭ

Intru mĕsurile de administrațiune, de sub guvernulŭ austriacŭ, se cuvine a cita și silința ce-șĭ pune elŭ a rechiăma în plaiurĭ pre lŏcuitoriĭ fugițĭ. In felulŭ acesta este cartea din 4 Ianuarie 1790(2).

Cu circulara din 8 April 1790, aŭ fostŭ invitațĭ săteniĭ a cultiva pămîntulŭ, alŭ semăna, promițêndu-li-se, că de acumŭ înainte nu li se vorŭ maĭ lua bucatele fără de prețŭ. Regimulŭ austriacŭ nu ezită de a pune chiarŭ Mumbașirĭ, pre soldațiĭ seĭ, de prin sate, ca să scótă țĕraniĭ la arăturĭ și semănăturĭ de primăvéră:

18 Cărțĭ la 17 județe și la Divanu Craioveĭ, către ispravnicĭ, a îndemna pe lŏcuitorĭ la semănăturĭ.

«D-vóstră ispravnicilorŭ ot sud.... Sănătate, vă facemŭ în scire pentru rîndulŭ semănăturilorŭ de bucate, că trebuința o cunóscețĭ câtŭ este de mare, spre a îndemna și a sili pe lŏcuitoriĭ toțĭ de obste, să iasă cu plugurile lorŭ a face arăturĭ de bucate maĭ cu îndestulare decâtŭ în alte vremĭ, ca să pótă fi și pentru împlinirea datoriilorŭ ce aŭ către hrana ostirilorŭ ce se află în țéră de pază și ocrotirea lorŭ de către vrășmași și de ale prisosi și pentru alisverișŭ și

---

(1) «D-vóstră boerilorŭ epitropĭ, care suntețĭ după orânduiala hrisovelorŭ patru la numĕrŭ, ad. d-luĭ biv. vel Clucer Costache, i d-luĭ paharniculŭ Nicolae, i d-luĭ biv. vel Clucer Iordache Colfescule, ce te-aĭ fostŭ orânduitŭ în loculŭ reposatuluĭ stolnicu Ianache Palade și d-luĭ, biv. vel Medel. Stefănița, primindŭ porunca Divanuluĭ, să avețĭ a veni înaintea mitropolituluĭ și a părințilorŭ epitropĭ, ca să vĕ dațĭ socotélă de tóte veniturile cutiei până la orĭ-ce, i de cheltuelĭ, împreună cu tóte pitacurile și seneturile datoriilor, care socotélă căutându-se cu deamănuntulŭ de sfinția lorŭ părințiĭ Arhireĭ, după orânduiala hrisóvelorŭ și iscălinduse să se aducă la excelenția Sa feld-marschal-leitnant baron von Entenberg, fără de zăbavă». 1790, Octombrie 10.

Cozma Mitropolit. Dumitrache Ban, vel Vist., Ioan logf., Manolache Grădiștcanu, Constandin Știrbeiu, Matciŭ Fălcoianu, Radu Golescul.

Cod. No. XVIII, fila 272.

(2) «S'aŭ datŭ cartea Divanuluĭ luĭ Damian ce aŭ fostŭ vătavŭ, ca să fie epistat și Nazir peste vatași de plaiŭ, la doue plaiurĭ în sud Buzeu și să povățuiască pe lŏcuitorĭ a-ĭ strînge la urma lorŭ și 'a păzi Nizamulŭ cumŭ se cade». 1790, Ianuarie 4.

câștigul lorŭ întru acéstă vreme, când acumŭ nu li se maĭ iaŭ bucate fără de prețŭ, ci se câștigă și se folosescŭ cu prețŭ, care la alte vremĭ nu-lŭ aŭ și când se vorŭ sili a face arăturĭ de bucate maĭ îndestule este însușĭ folosulŭ și interesulŭ lorŭ: dară fiind-că uniĭ din lŏcuitorĭ aŭ venitŭ cu jălbĭ la Divanŭ jăluindu-se, că nu-ĭ slăbescŭ și nu-ĭ lasă tisturile și ostașiĭ ce sunt la fartirurĭ așĭ putea face arăturile lorŭ, alțiĭ din lŏcuitorĭ póte din lenevirea lorŭ se vorŭ zăbovi și nu vorŭ sili la acéstă trebuinciósă lucrare a pămîntuluĭ; de acea dară, iată că Măria Sa ghenăralu feld-marschal pré Inaltulŭ Prințipŭ aŭ datŭ poruncĭ la tóte tisturile ostășescĭ de pe afară, ce sunt la fartirurĭ, ca și însușĭ să fie Mumbașir a îndemna și a sili pe toțĭ casniciĭ și familiașiĭ unde se află la cfartirurĭ să iasă cu vitele lorŭ și cu plugurile lorŭ la arăturĭ de bucate și nu vorŭ fi lŏcuitoriĭ maĭ multŭ oprițĭ de către ostașĭ, nicĭ eĭ, nicĭ vitele lorŭ și rămâne acumŭ numaĭ la a d-vóstră silință de a pune acéstă faptă în lucrare, ca să orânduițĭ ómenĭ într'adinsŭ de a scóte pe fieșce-carele cu plugŭ la arăturĭ de bucate și îndemnândŭ să facă câtŭ de multŭ semănăturĭ; dreptŭ acea dară căutațĭ de nu facețĭ cusurŭ la acéstă trébă, care este cea dintâiŭ și maĭ mare a țĕriĭ, ci mare silință să punețĭ, până nu trece vremea arăturilorŭ, și facețĭ pre lŏcuitorĭ a se îndemna și însușĭ eĭ cu tragere de inimă pentru folosulŭ și alisverișu lorŭ, și pentru îndestularea țĕriĭ și să avemŭ respunsŭ» (1). 1790, April 8.

O altă mĕsură luată, sub regimulŭ austriacŭ, cu referință la agricultură, fu oprirea de a se da *pârjóle* la țérinĭ(2).

---

(1) Cod. No. XVIII, fila 86.

(2) *12 Cărțĭ la 12 județe pentru lŏcuitorĭ a nu avea voĭe să déc pârjóle, și a-ĭ îndemna la hrana pămîntuluĭ. Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.*

«D-vóstră ispravnicilorŭ ot sud... sănătate; pré Inaltulŭ Prințipŭ oblăduitorŭ țĕriĭ prin luminatu orderŭ Mări Séle dela 3 ale luĭ Februarie de acestŭ anu 1790, înscíințéză la Divanŭ pentru pârjólele ce se obicĭnuesce într'acéstă țéră în primăvéră a se da pe la livedĭ de fĕnețe și peste câmpurĭ, că lipsa ce este de fĕnŭ nu slobóde a se urma estimpŭ acestŭ obiceiŭ; pentru acea poruncesce Inălțimea sa a se zătigni acéstă urmare de pârjóle pe la luna luĭ Aprilie spre a putea găsi pășune dobitócelorŭ, transporturilorŭ, asemenea și pentru holdele de bucate poruncesce Inălțimea Sa, să încépă țĕraniĭ a lucra din vreme, ca să se facă îndestulare de bucate, căcĭ afară din hrana ce-șĭ dobândescŭ prin buna lucrare a pămîntuluĭ vorŭ avea mare câștigŭ din vîndarea bucatelorŭ lorŭ la mulțimea oștirilorŭ Impĕrătescĭ ce se află în țéră, căcĭ tóte li se vorŭ plăti cu banĭ gata cu deosebită urmare dintru a oștirilorŭ otomanicescĭ. Decĭ după luminatŭ orderu Inălțimiĭ Séle, Divanulŭ poruncesce d-vóstră, să facețĭ cunoscută și sciută porunca acésta la toțĭ de obște în totŭ cuprinsulŭ județuluĭ aceluia, ântâiŭ pentru pârjóle, maĭ multŭ pe locurile unde sunt trecĕtórele transporturilorŭ și pe lângă drumurĭ să nu se facă până la luna luĭ Aprilie spre a putea găsi vitele pășunea lorŭ fiindŭ lipsă de fĕnŭ; a doua pentru holde, să-ĭ îndemnațĭ pe toțĭ lŏcuitoriĭ țĕriĭ de obște, prin arĕtărĭ cuviinciόse, ca să se silescă din vreme a le lucra și a face arăturĭ cu îndestulare pentru binele și folosulŭ lorŭ, făcêndŭ

Acésta disposițiune fu repetită și în 14 Noembre 1790. (1)

In interesulŭ agriculturei, regimulŭ austriacŭ aŭ menținutŭ și întăritŭ vechile disposițiunĭ, ca țĕraniĭ să nu fie trașĭ în judecățĭ în cursulŭ lunilorŭ Iulie și Octobre, ca săși pótă cauta de tréba câmpuluĭ, a viilorŭ și a culesuluĭ porumburilorŭ. Numaĭ pentru Bucurescĭ funcționéză Divanulŭ odată pe septemână în Octombre.

Publicație la 12 județe a nu se trage nimenea la judecată în tótă luna luĭ Iulie.

«D-vóstră ispravnicilorŭ ot sud.... fiind-că aprópe este vremea secerișuluĭ bucatelorŭ cumŭ și cositura fânéțelorŭ și stringerea a tuturorŭ sĕmânăturilorŭ, cândŭ întru acésta vreme trebue să contenéze pricinile de judecățĭ și de jălbĭ intre locuitoriĭ țĕranĭ, precumŭ și obiceiulŭ aŭ fostŭ: Divanulŭ vĕ poruncesce să publicarisițĭ porunca acésta la toțĭ de obște, ca să scie, că în tótă luna luĭ Iulie pricinĭ și jălbĭ de judecățĭ nu se caută și fieș-carele sășĭ caute de lucru, fără de a nu trage și a duce d-vóstre pe nimenea într'acésta vreme la judecată, ci încă și pe ceĭ ce sunt întrațĭ în judecată să-ĭ slobodițĭ, dândŭ sfirșitŭ pricinilorŭ în grabă, fără de a ținea maĭ multŭ, ca să nu-și piérdă acésta trebuinciósă vreme.» 1790, Iunie 21.

Publicațiĭ la 12 județe pentru luna luĭ Octomvre că este vacanție.

«După obiceiŭ ce aŭ fostŭ și după trebuința ce urméză în vremea culesuluĭ viilorŭ și a porumburilorŭ, a nu trage nimenea prin judecățĭ, sĕ poruncesce

---

pe toțĭ să înțelégă, că are a lipsi dela acea, ca în vremile trecute, spre a li se lua bucatele făr de plată și făr de prețŭ, ci toțĭ vorŭ fi folosițĭ și câștigațĭ din munca lorŭ; dreptŭ acea și pe ceĭ leneșĭ să-ĭ silițĭ la acestŭ folosŭ și îndestularea lorŭ și în faptă să urmațĭ porunca acésta, de care să avemŭ respunsŭ». 1790, Ianuarie 26.

Cod. No. XVIII, fila 14.

(1) *Publicațiĭ la 12 județe către ispravnicĭ pentru pârjole.*

«Pentru pârjole s'aŭ insciințat d-vóstra încă de astă primăvéră din porunca Marieĭ sale pré înaltuluĭ Prințipŭ Coburg, că trebuința ce este într'acésta vreme de oștirĭ pentru a putea găsi vitele împĕrătescĭ hrana lorŭ peste câmpurĭ nu slobóde acestŭ obiceiŭ, maĭ vêrtosŭ acumŭ în vreme de iarnă, cândŭ nu sunt atâtŭ trebuinciόse pârjólele, iar vitele arŭ putea găsi pășunea lorŭ peste câmpŭ, deci fiind-că audimŭ că acea poruncă nu se păzesce, ci în totŭ loculŭ se dă pârjóle, Divanulŭ vĕ poruncesce strașnicŭ, să avețĭ a opri negreșitŭ spre a nu se maĭ da pârjóle, maĭ vêrtosŭ acumŭ cândŭ nu sunt, după cumŭ dicemŭ, atâta trebuinciόse, căcĭ de se va maĭ întêmpla undevașĭ, să scițĭ ca ispravniculŭ aceluĭ județŭ se va pedepsi și se va scóte din slujba sa.» 1790, Noemvre 14.

Entenberg, Ioan Logofĕtŭ, Mateiŭ Fălcoianu.

Cod. XVIII, fila 315.

d-vóstră să faceți publică în totŭ ținutulŭ, că în tótă luna luĭ Octomvre este vacanție și Divanulŭ se face numaĭ odată pe săptemână Vinerea pentru trebĭ ale Bucurescilorŭ, ci darŭ fiesce-care într' acéstașŭ lună să se astîmpere de judecată și să-și caute de culesulŭ viilorŭ și de arăturile bucatelorŭ.» 1790, Septembre 24.

Vorbindŭ de justiție, e loculŭ să ne otărîmŭ a anexa la acestŭ volumŭ o serie de acte din 1789/91 cu referință la diverse procese cercetate de departamenturĭ și de Divanŭ. Din aceste anexe lectorulŭ va puté așĭ da sémă de progresele și schimbările întêmplate în legile și obiceĭurile țěreĭ românescĭ, la finele seculuĭ alŭ XVIII-lea.

LXXV.

Licenciarea volintirilorŭ. Noulŭ neamicŭ: Ciuma! La Sistov. Muscaliĭ victorioșĭ în Basarabia și Dobrogea. Vizirulŭ strangulatŭ pentru uciderea luĭ Mavrogheni. Bucuria la Petersburg. Condițiunile de pace. Intervenirea Prusieĭ. Rescóla Șistovenilorŭ contra plenipotențiarilorŭ. Turciĭ cu Văcărescu vorŭ să apuce pre Rușĭ pe la spate. Coburg face diversiune. Semnarea păceĭ la Șistov. Analisa tratatuluĭ.

Amŭ întârdiatŭ pre lectorulŭ nostru cu cercetarea și documentarea administrațiuneĭ din aniĭ 1790/91, dar istoria nu maĭ este numaĭ înșirarea de nume propriĭ și de date de rĕsbóie, ci tocmaĭ cercetarea evoluțiuneĭ culturale a națiuneĭ, iarŭ acéstă evoluțiune se manifestă tocmaĭ prin documentele de categoria celora care le amŭ adusŭ maĭ susŭ.

Finea anuluĭ 1790 se semnaléză prin licenciarea tuturorŭ cetelorŭ de volintirĭ, formate de Coburgŭ în țéră. Divanulŭ vestesce ținuturilorŭ, prin circulară din 30 Decembre 1790, acéstă desființare și reintrarea cetașilorŭ sub legea comună, fiind-că *într'acéstă* vreme *«nicĭ unulŭ n'aŭ rĕmasŭ trebuinciosŭ maĭ multŭ în slujbă.»*

Actulŭ acesta, prin unŭ amestecŭ de lucrurĭ, ce nu face onóre cancelariștilorŭ Divanuluĭ din 1790, coprinde și o întrebare către ispravnicĭ, décă eĭ cu adevĕratŭ ș'aŭ arogatŭ dreptulŭ de a lua câte treĭ leĭ de fiĕ-ce vĭta ce se vinde în țéră, séŭ să esportă? (1)

(1) *Publicație la tóte județele pentru voluntirĭ și pentru vitele ce se slobodŭ.*

«Se face d-vóstră în scire pentru toțĭ câțĭ aŭ fostŭ volintirĭ în slujba

Dar ţéra abia scapă de cetele de vagabondĭ, de volintirĭ, şi ea este ameninţată greŭ de bóla ciumeĭ. Se iéŭ încă din Decembre 1790 mĕsurĭ profilactice contra întindereĭ acesteĭ complite bóle, care în 1791 este violentă în multe părţĭ ale ţĕreĭ şi în totŭ Orientulŭ Europeĭ. Instrucţiunile necesare date vorŭ urma în anexă. (1)

Pe când la Şistov, cumŭ vĕdurămŭ, continua molatecŭ negoţiările de pace între Austria şi Turcia, muscaliĭ culegeaŭ succese repeţite la Dunărea, în Basarabia, în Dobrogea. Vizirulŭ Hasan fu spânzuratŭ şi capulŭ luĭ expusŭ, în Februarie 1791, la Constantinopole, la pórta Seraiuluĭ, cu o inscripţiune, că era leneşŭ, ineptŭ şi trădătorŭ. I se imputà şi uciderea luĭ Mavrogheni, fără scirea Porţeĭ şi a Sultanuluĭ.

---

oştirilorŭ chesaro-crăescĭ, că într'acéstă vreme nicĭ unulŭ n'aŭ rĕmasŭ trebuinciosŭ maĭ multŭ în slujbă, ci toţĭ de obşte să sciţĭ, că sunt ridicaţĭ, lipsiţĭ şi fără nicĭ unŭ felŭ de slujbă séŭ pretenţie. Decĭ, pentru ca nu care cumva uniĭ ca aceştia purtândŭ totŭ numele acela de volintirĭ, se vorŭ împotrivi, orĭ a nu merge la judecătoriile ţĕriĭ, cândŭ se va întêmpla a avea vre-o pricină de judecată cu cineva-şĭ, orĭ a se purta cu nescare-va urmărĭ netrebnice, de aceea vĕ dămŭ în scire, că nu numaĭ d-vóstră să o sciţĭ acésta, ci şi la toţĭ de obşte să o faceţĭ acésta cunoscută, că fieş-carele dintr'înşiĭ are a fi următorŭ la poruncile ispravnicilorŭ, ale dregătorilorŭ şi la datoriile ţĕriĭ. Pe lângă acésta vĕ maĭ însciinţămŭ, că pentru tótă vita ce se vinde în ţéră şi se scóte din ţéră s'aŭ audītŭ, că ispravniciĭ ĭaŭ câte treĭ leĭ; pentru care aştéptă Divanulŭ rĕspunsŭ dela d-vóstră de aţĭ făcutŭ vre-o urmare ca acésta, orĭ de aŭ luatŭ altŭ-cineva, séŭ cumŭ este pricina acésta?» 1790, Decembre 80.

Cod. No. XVIII, fila 342.

(1) *13 Copiĭ după orderulŭ gheneraruluĭ la tóte judeţele şi la Aga i Spătar pentru lăzăretulŭ de ciumă şi la fiesce-care s'aŭ făcutŭ câte o poruncă cumŭ este maĭ josŭ.*

«Dela Divanulŭ Prinţipatulŭ ţĕriĭ Românescĭ.
Către ispravniciĭ de sud.....
Veţĭ vedea d-vóstră orânduĭala ce s'aŭ făcutŭ de acestea lăzăreturi la numitele locurĭ pentru care Divanulŭ vĕ poruncesce ca să le faceţĭ cunoscutŭ la toţĭ de obşte după poruncă». 1790, Decembre 8.

Entenberg feld-marschal-leitnant, Rômnic Filaret, Radu Slătineanu, Ioan Damaris, Mateĭ Fălcoianu, Marchelie. (Vedĭ instrucţiunile în anexă).

Cod. No. XVIII, fila 341.

«Și în urmă (a uciderei) *aŭ făcutŭ dómna luĭ Mavrogheni dava la împĕratulŭ cu harzoval, cumcă Domnulŭ eĭ a fostŭ credinciosŭ împĕrăţieĭ, aŭ slujit cu dreptate în oștire, Impĕratulŭ aŭ poruncitŭ de aŭ tăiatŭ capulŭ vizirulul, învinovăţindulŭ că aŭ tăiatŭ pe Mavrogheni cu firmanŭ viclean*», scrie Dionisie Eclesiarchulŭ (1).

Pe câtŭ era spaimă și tristeţă la Constantinopole în urma succeselorŭ Rușilorŭ, pĕ atâta mare era voĭa-bună la Petersburg. Medaliĭ de aurŭ se bătură în onórea luĭ Suvaroff, o scrisóre autografă trămise Ecaterina luĭ Potemkin, cu darŭ unŭ palatŭ. (2) Se ţinu aci în Martie consiliŭ noŭ pentru continuarea noueĭ campaniĭ, ba și a posibiluluĭ resboiŭ contra Prusienilorŭ. Se decisă, ca Potemkin și Suvaroff să lase comanda armateĭ dela Dunărea luĭ Repnin și Solticoff, carĭ să se ţină în ofensivă, iarŭ Potemkin și Suvaroff să mérgă la corpulŭ de armată destinatŭ a se bate cu Prusia, spre Livonia, Polonia, Rusia Albă. In Aprilie 1791 Rusia avea gata 340,000 ostașĭ: *il che rendea estatici tutti gli emuli di questa potenza*» ad. «Ceea ce făcusă să încremenéscă toţĭ protivniciĭ acesteĭ puterĭ.» (3)

Austria deși negoţia la Șistov, ţiné strînse relaţiunile cu Rusia. Potemkin era directŭ informatŭ, la Iașĭ (4), de toţĭ pașiĭ ce făcea Austria la Șistov. (5)

---

(1) Dionisie Fotino încă scrie, că firmanulŭ pentru tăierea capuluĭ luĭ Mavrogheni fusese falşŭ, fără scirea Impĕratuluĭ, fiind-că faimosul vali de Kethudasi, care era Taraphana Eminis, fiindŭ neamicŭ alŭ luĭ Mavrogheni, a mijlocitŭ mórtea sa prin Sala Mahmud, ce fusese crescĕtorulŭ luĭ Sultan Selim și cu tóte că vizirulŭ a trămisŭ la Constantinopole capulŭ luĭ Mavrogheni descriindŭ culpa ce a cerutŭ mórtea sa, dar Sultanulŭ s'a supĕratŭ fórte; pentru acésta nicĭ averile luĭ nu s'aŭ vîndutŭ în folosulŭ hazneleĭ împĕrătescĭ, după obiceiŭ, ci s'aŭ lăsatŭ dómneĭ și copiilorŭ seĭ». T. II, pag. 180 și 181. trad. Sion.

(2) Becat. 8, pg. 225.

(3) Becat vol. 8, pg. 228.

(4) Potemkin petrecé la Iașĭ în iérna 1790—91. Veḑĭ descrierea petrecereĭ dela Iașĭ de Langeron la pg. 98. In Martie 1791 elŭ merse la Petersburg, unde cheltui în petrecerĭ 4 milióne și apoĭ fu silitŭ de împĕrătésa să se întórcă la óste în principate. La finea luĭ Iulie 1791 e în Galaţĭ. (Hurm. Langeron pg. 104).

(5) Becat. 9. pg. 231.

Victoriile Rușilorŭ la Ismail, Isaccea, Tulcea nu puținŭ contribuiră a muia cerbicea plenipotențiarilorŭ turcĭ dela Șistov. De unde turciĭ susținéŭ mereŭ, că prin vorbele «*statu quo ante bellum*» să se înțelégă întórcerea la Moldova a Bucovineĭ și a tuturorŭ pămînturilorŭ ocupate de austriacĭ în timpulŭ resboiuluĭ, acum, influențată de victoriile de peste iérnă ale Rușilorŭ, Pórta primi, în 27 Ianuarie, *statuquo* relativŭ la posesiunile din ajunulŭ resboiuluĭ, decĭ recunoscu din noŭ spoliatiunea Moldoveĭ de Bucovina. Totușĭ Turcia îndemnată de Prusia cere să se facă mențiune în tratate, ca lucrare preliminară, convențiunea dela Reichembach. In ruptulŭ capuluĭ nu primi Imperatorele austriacŭ acésta și Prusia îndémnă pe Pórtă să nu maĭ insiste, destulŭ fiind-că Austria să priméscă în tratatulŭ seŭ cu Pórta, la Șistov, acelea condițiunĭ folositóre Porțeĭ, ce fură prevĕḑute la Reichembach. Austria puse în Maĭ 1791 următórele condițiunĭ pentru pace: I. Să i se cedeze de Turcia totŭ teritoriulŭ Croațieĭ turce, până la apa Unna. II. Să i se cedeze cetatea Orșoveĭ vechĭ cu totŭ districtulŭ seŭ, fiind-că Pórta nu împlinise articolulŭ din tratatulŭ dela Belgrad. Acelŭ articulŭ dispuné, că acé forteréța și vecinanțile eĭ vorŭ fi înapoiate Imperatoruluĭ «se dentro un anno, la Porta non avesse a sue spese fatto prendere altro corso al fiumicello Cerna, e fatto in modo che circuisse il distritto della medesima, affinche fosse intieramente separato dal territorio appartenente al Bannato di Temiswar(1). III. Libertatea de navigare și comerciŭ pentru supușiĭ Austriacĭ pe Dunărea și pe Marea Négră și pe tóte mările, fluviile și porturile, șcalele și radele Turcieĭ. IV. Despăgubirea supușilorŭ Austriacĭ de tóte pagubile suferite din causa resboiuluĭ. V. Să se anuleze articolulŭ din pacea dela Belgrad, care opresce pre Austria de a construi cetățĭ pe Dunărea și pe Sava și pe ori-ce hotarŭ despre Turcia. VI. Finalmente, că Hotinul și Principatele vorŭ remâne ocupate de Austria până când va dura resboiulŭ Turcieĭ cu Rusia.

---

(1) «Décă în unŭ anŭ de ḑile Pórta nu va fi datŭ, cu spesele séle, altŭ cursŭ apeĭ Cerneĭ într'așia felĭŭ că ea să încunjóre districtulŭ aceleĭ cetățĭ, ca să fie cu totulŭ separată de teritoriulŭ aparținênd Banatuluĭ Timisóreĭ.» In calea spre Mehadia, călĕtorulŭ vede și astăḑĭ resturĭ de apaducte imense, din lucrarea încercată de Turcia, ca să conducă pe acolo *Cerna*. Acéstă lucrare nu se realiză și România perdu o bună parte din teritoriulŭ seŭ.

Acestŭ *ultimatum* surprinsă și înmărmuri pre plenipotențiarii otomanĭ. Eĭ cerură instrucțiunĭ dela Constantinopole.

Acumŭ era terminată și luna luĭ Maiŭ și armistițiulŭ avea să înceteze, când sosi la Șistov chiarŭ marele noulŭ Vizir Iusuf Pașa. Acesta credu, că arŭ putea să intimideze pre plenipotențiariĭ austriacĭ, resculândŭ (1) contra lorŭ pre poporulŭ din localitate. «Puținŭ lipsi ca (plenipotențiariĭ) să nu remână victime ale turbăreĭ plebee» (2), scrie Becattini (vol. 8 pg. 262). Siliți fură plenipotențiariĭ să fugă și să se adăpostéscă la Bucurescĭ (3). Asemene purtare a luĭ Iusuf Pașa displăcu multŭ miniștrilorŭ Olandezŭ, Prusianŭ și Englezŭ, mediatoriĭ dela Șistov. Eĭ espediră curierĭ la curțile lorŭ, carĭ protestară contra aceleĭ purtărĭ.

Turciĭ surescitațĭ unŭ momentŭ de cutezanța plebeĭ dela Șistov, se declară gata a începe campania cu vigóre. Marele Vizir spera triumfurĭ. El aruncă, ajutatŭ de Văcărescu, în secret, unele podurĭ pe câte-va ape în Valachia și pe Dunărea, lângă Silistria, cu gândŭ de a lua pe muscalĭ de pe la spate, prin Valahia. Acestŭ planŭ nu isbuti. Rusia și Austria prinseseră de veste. Austriaciĭ făcură grabnică diversiune cu óste spre Cladova și întăriră óstea luĭ Coburg, din țéra Românéscă. Rușiĭ înaintéză grabnicŭ și eĭ în sînulŭ Turcieĭ, «a gran passi si aprivan l'adito per penetrare fino sotto le porte del serraglio!» (4) «Cu marĭ pașĭ îșĭ deschidéŭ intrare ca să strebată până sub pórta Seraiuluĭ.»

Puterile mediatóre amenințaŭ la rêndulŭ lorŭ. Ele provócă reînnodarea negoțiațiunilorŭ la Sistovŭ. Lucrarea se grăbi de astă dată

(1) Dămŭ în anexă corespondențile ce publică Monitorul francesŭ din 1791, cu referință la cele ce se petrecéŭ în orientŭ și în deosebĭ cu referință la resboiulŭ de care ne ocuparămŭ și ne ocupămŭ.

(2) „*Poco manco che non restassero quelli vittime del furore plebeo*".

(3) Choiseul scrie la Paris în 25 Iunie 1791: (Doc. CXLV Hurm. II supl. I, pg. 80):

«M. de Noailles vous aura instruit exactement de la marche du Congrès de Sistowa et des difficultés qui, au dernier moment, ont amené une déclaraton très-ferme des Ministres autrichiens, et enfin leur retraite à Bucarest. Quoiqu'ils aient en même temps évité tout ce qui pouvait donner à cette démarche l'apparence d'une vraie rupture, et quoiqu'ils aient ménagé aux Plénipotentiaires ottomans toute facilité pour renouer la négociation, elle me paraît cependant exposée à de grands dangers».

(4) Becat. vol. 8, pag. 264.

și în 5 Augustŭ, ḑi creḑută faustă de superstițioșiĭ Turcĭ, se semnéză la Sistovŭ pacea *«permanenta et perpetua»* și îndată se semnă și convențiunea anexă separată. (1)

Să analisămŭ tractatulŭ:

In art. I alŭ luĭ, Turcia acordă amnestiă completă tuturorŭ supușilorŭ eĭ, din Valachia și Moldova, carĭ aŭ luatŭ armele contra eĭ și vorŭ avé dreptulŭ a se întórce liniștițĭ în țéră și la moșiile lorŭ. In art. II Pórta recunósce și ratifică din noŭ «convențiunea din 7 Maiŭ 1775» *relative alla cessione della Bucovina, quella de 22 di detto mese 1778, sulla fissazione de 'limiti de detta provincia.»* «Relativă la cesiunea Bucovineĭ, și cé din 22 Maiŭ 1778, asupra fixăreĭ hotarelorŭ ḑiseĭ provinciĭ.» (2)

In art. III se dispune, între alte asigurărĭ date, libera navigațiune a supușilorŭ Austriacĭ și Toscanĭ și renoirea firmanuluĭ din 1786, relativŭ la dreptulŭ de intrare, petrecere și eșire din Moldova și Muntenia a ciobanilorŭ românĭ (Mocanĭ).

In art. IV Austria se légă a restitui Porțeĭ și a le evacua, tóte țerile, provinciele, posesiunile, terenurile, cetățile, fortarețele, cu tóta artileria și palancele ce a ocupatŭ în timpulŭ resboiuluĭ, coprinḑêndu-se *«tutto il Principato della Valachia e i distritti dela Moldavia ocupati dalle trupe imperiali,»* și a restabili otarele cumŭ eraŭ la 9 Februarie 1788 cândŭ s'a proclamatŭ resboiulŭ.

Art. V dispune, că Cetatea Hotinuluĭ cu *raiaoa* sa se vorŭ restitui Porțeĭ numaĭ în ḑiua cândŭ ea va fi făcutŭ pacea cu Rușiĭ, până cândŭ acésta cetate va sta în mânile Austriacilorŭ, neamestecându-se înse nicĭ directŭ, nicĭ indirectŭ în resboiulŭ Rusieĭ cu Turcia.

Evacuațiunea, ḑice art. VI, se va începe îndată după ratificarea păceĭ și se va termina în 30 ḑile.

In fine prin actulŭ separatŭ, la art. 6, se légă Austria din noŭ, a evacua principatele până în 30 ḑile dela ratificarea păceĭ.

Acésta pace fu de mulțĭ aplaudată și de mulțĭ criticată. Noĭ Românĭ scaparămŭ de a fi încorporațĭ la Austria și Rusia, grație intervențiuneĭ Anglieĭ, Olandeĭ și a Prusieĭ.

---

(1) Veḑĭ în anexă întregele acte, după Becattini vol. 8, pag. 264—278.

(2) Becattini vol. 8.

LXXVI.

Deşertarea Munteniei de Austriaci. Actulŭ de predare a ţerei în mânile guvernului Românescŭ.

Ocupaţiunea austriacă, maĭ alesŭ cu Oltenia, dură încă şi peste timpulŭ otărîtŭ în tratatŭ. «Néoa căḑută în munţiĭ veciniĭ Banatuluĭ întârḑiară restituţiunea miciĭ Valachiĭ.» (1)

Deja noulŭ Domnŭ alŭ ţereĭ Muntenescĭ este numitŭ de Pórtă. Măcarŭ că, după cumŭ vĕḑurămŭ, îndată după uciderea luĭ N. Mavrogheni fusese numitŭ în loculŭ aceluĭa Alex. Mavrocordat Deliul, dar Austria şi boeriĭ isbutiră, după pacea de la Sistovŭ, să fie înlocuitŭ acestŭ Domnŭ, care nicĭ o ḑi nu domni în Muntenia, prin fostulŭ Domnŭ Mihaĭ Suţul. Deşi ţéra era încă ocupată de o parte din oştirea austriacă, Suţu veni în Septembre 1791. Coburg însă nu maĭ este în ţéră; (2) Capĕtenie oştireĭ de ocupaţiune este comitele de Mitrowski. Acesta predă definitiv ţéra, prin representanţiĭ sĕĭ Comitele Strasoldo locot.-colonelŭ şi Cavalerulŭ de Caballini Ehrenberg major, în primirea representanţilorŭ nouluĭ Domnitorŭ Şuţu, cu actulŭ din 9 Septembre 1791, anume marele serdarŭ Dumetraki şi cancelarulŭ Domnitoruluĭ, Panaitache Codrică.

Dămŭ în notă, în limba originaluluĭ, actulŭ într'o próstă redacţiune francesă, prin care aceste 4 persóne recunoscŭ împlinită misiunea lorŭ, iar aci eatălŭ în trăducere: «Stipulatŭ fiindŭ în tratatulŭ de pace dintre Inaltă Pórtă otomană şi Curtea de Viena prin plenipotenţiariĭ acestorŭ două puterĭ, în 4 Augustŭ, că trupele M. S. I. şi R. A. vorŭ deşerta marea şi mică Valachie, cumŭ şi judeţele Moldoveĭ de dincóce de Siretŭ, A. S. Principele a tótă Ţéra Rumânéscă,

(1) „Le nevi cadute per tempo sulle montagne limitrofe al Banato, ritardorono la restituzione della picola Valachia". (Becattini 8, p. 270).

(2) Veḑi Fotino II, pag. 181.

Ioan Mihail Constantin de Șuțu, grațiosulŭ mĕŭ Domnŭ, în virtutea deplineĭ séle împuterniciri, destinându-ne pre noĭ doĭ, pre marele seŭ Serdarŭ și pre mine în calitate de secretarŭ alŭ sĕŭ, ca să asistemŭ din partea sa, ca representanțĭ aĭ autorităţeĭ Domnuluĭ Nostru, la cesiunea formală a ḑiseĭ țerĭ, ce d-vóstră domnilorŭ destinațĭ din partea E. S. Comandantulŭ generalŭ comte de Mitrowski avețĭ a o face în calitate de plenipotențiarĭ, representândŭ autoritatea Es. S.; Noĭ doĭ nu putemŭ decâtŭ a fi fórte măgulițĭ de a avé chiamarea să împlinimŭ cu tóte formalitățile cerute, comisiunea nóstră. Noĭ doĭ vĕ putemŭ asigura, d-lorŭ, maĭ denainte, că M. S. S. grațiosulŭ nostru Principe este îndemnatŭ cu bună-voință a acorda supușilorŭ M. S. I. și R. A. totŭ ce cere buna armonie, care esistă între cele două puterĭ respective, câtŭ și totŭ ce póte proba propriele séle simțiminte. La Bucurescĭ, în 9 Septembre, 9 óre diminéță, 1791 » (1)

---

(1) «Ayant été stipulé dans le traité de la Paix entre la sublime Porte Ottomane et la Cour de Vienne, par les plénipotentiaires de ces deux Puissances, le 4 d'Août, que les troupes de S. M. I. et R. A. évacuassent la grande et la petite Vallachie, aussibien que les districts de Moldavie en deçà du Schiret. S. A. R. le Prince de toute la Vallachie Jean Michel Constantin de Suzzo, mon Grâcieux Prince, en vertu de son plein pouvoir ayant destiné nous deux: son grand serdar et moi en qualité du son secrétaire, pour assister de sa part comme représentant l'autorité de notre Prince à la cession formelle du dit pays que Vous M. M. destinés de la part de S. E. M. le Commandant général Comte de *Mitrowski* devraient faire en qualité de plénipotentiaires représentant l'autorité de S. E. Nous deux ne pouvons que d'être bien flattés d'avoir à remplir avec toutes les formalités requises notre Commission.

Nous deux ponvons vous assurer MM. d'avance que S. A. S. nôtre Grâcieux Prince est porté de bonne volonté à accorder aux sujets de S. M. I. et R. A. tout ce que la bonne harmonie qui existe entre les deux puissances respectives exige, aussi bien que tout ce qui peut prouver ses propres sentiments. A Bucarest, le 9 Septembre, 9 heures du matin, 1791.»

Δημηθρακη μεγας σερδαρίς,
Le Comte Strasoldo m. p.
lieut-colonel.

Le Secrétaire de I. A. S.
Panajottaky Canceegliery Codrica m.p.
Le Chlier de Caballini
Ehrenberg m. p., major.

(Hurmuzaki, vol. VII, pag. 478.)

LXXVII.

Rușiĭ continuă resboiulŭ. Batalia la Macin. Incendiĭ la Constantinopole. Tulburărĭ în capitala Turcieĭ. Intervenirea luĭ Pitt. Intervenirea Danimarceĭ. Cererile Rusieĭ. Repnin. Negoțiărĭ de pace la Galațĭ, cu Potemkin. Apoĭ la Iașĭ. Planurile luĭ Potemkin, după Langeron. Mórtea luĭ Potemkin. Negoțiările continuă după mórtea luĭ Potemkin. Scriitoriĭ românĭ despre Potemkin. Inscripțiune la Golia.

Muscaliĭ continuă rĕsboiulŭ și după semnarea păceĭ dela Sistov. Principele Galițin, sub comanda luĭ Repnin, cu 25000 rușĭ (1) maĭ bătu pe Turcĭ, la Maiŭ în 17, în anulŭ 1791. Aci Rușiĭ luară 500 corturĭ, 26 tunurĭ, 5 stégurĭ, 26 bandiere și alte trofee și numĕroșĭ prisonierĭ. Repnin amenință Varna. Iusuf Pașa, de a două oră vizirŭ, era neconsolatŭ de atâte perderĭ, cu atâtŭ maĭ multŭ că scié, că tóta Turcia doria pacea, căcĭ toțĭ eraŭ convinșĭ, că Rusia nu va maĭ puté fi oprită de a merge înainte. Nenorocirĭ neașteptate adaogŭ la spaĭma de Rușĭ în Constantinopole: 4 incendiĭ nimiciră acolo dela 20 Maiŭ la 26 Iunie, la 9000 de case, prăvăliĭ, averĭ colosale. (2) Satirele și pamfletele se înmulțiaŭ în Constantinopole contra Porțeĭ.... Chiarŭ sultanuluĭ Selim III, i-se aruncaŭ Vinerea, mergêndŭ la moschee, reclamațiunĭ cerêndŭ pacea.... (3)

Divanulŭ Otomanŭ, vedêndŭ mișcarea acésta, caula să provóce pre Prusia și Anglia a se ține de promisiune și a ajuta Turcia cu oștire, ca așĭa Rusia să fie silită a face pace. Ambele cabinete se marginiră la intervențiunĭ diplomatice, iar nu bellice. In Londra ministrulŭ Pitt declară, ce-ĭ dreptulŭ, că va espedia o flotă de 35 vase în Baltica, ca să oblige pre Ecaterina a accepta pacea cu Pórta pe basa de *statu-quo*, se pregătia chiarŭ flota de plecare, dar lucrulŭ se mărgini la plecarea uneĭ singure fregate de resbelŭ cu două bas-

(1) Vedĭ și Langeron, pag. 101.

(2) «De Salaberry în Histoire de l' Empire Ottoman, vol. IV, pag. 139, dice că aceste incendiĭ eraŭ puse anume: «chaque nuit le feu etait mis dans un quartier de la ville ou dans un autre; des malintentionnés étaient les auteurs secrets de ces attentats impunis. Le fanar, le quartier des princes grecs, fut incendié presqu' en entier.»

(3) Vedĭ Becattini, t. 8, pag. 285.

timente armate. Aceste se marginiră a face recunóscerĭ în Beltulŭ mare, apoĭ se duseră la St. Elena. Parlamentulŭ englezŭ nu aproba intervenirea armată. Poporulŭ englezŭ nu voĭa nicĭ elŭ resboiulŭ cu Rușiĭ, ca să nu pérḑă comerciulŭ cu eĭ. Pitt nu putu învinge nicĭ Parlamentulŭ, nicĭ opiniunea neguțitorilorŭ. Curtea de Danemarca, vechĭa amică a Rusieĭ, se interpusă, ca să împedice ruptórea cu Anglia. Ea declară la Londra și la Berlinŭ, că Ecaterina nu va subscrie pace cu Turcia, silită de intervenirea cuĭva, dar că décă cabinetele de Londra și Berlinŭ aŭ niscaĭ-va propunerĭ equitabile și acceptabile de făcutŭ în asemenea scopŭ, Rusia le va auḑi cu plăcere, căcĭ ține să scie lumea, că la orĭ-ce glorie preferă pe aceea de a reda Europeĭ liniștea, destulŭ că acésta să fie împacată cu onórea sa și ca să se stabiléscă o nouă fruntarie, care să nu fie favorabilă Turcieĭ pentru planurĭ ofensive (1).

«Unŭ asemenea rĕspunsŭ, scrie Becattini,(2) conceputŭ cu atâta demnitate (eŭ Urechiă, voĭŭ ḑice: astuție) a făcutŭ să înțelégă Cabinetulŭ britanicŭ și celŭ prusianŭ, că nu era posibilŭ nicĭ cu amenințările, nicĭ «colle offerte» (cu propunerile) de a sdruncina otărîrea celuĭ dela Petersburgŭ. De aceea ministrulŭ Pitt trămise pe Fawkener în Rusia, ca să între în negoțiărĭ, pentru a obține pentru Turcia cele maĭ bune condițiunĭ posibile. Cu acestŭ scopŭ trămisulŭ Anglieĭ și al Prusieĭ, presentară împĕrăteseĭ Ecaterina unŭ memoriŭ, în 27 Iuniŭ, la care guvernulŭ rusescŭ rĕspunsă cu o lunga notă adusă de abatele Becattini (3): Guvernulŭ rusescŭ a înțelesŭ cu plăcere dorința sinceră și leală a Anglieĭ și Prusieĭ d'a vedé restabilită pacea între Rusia și Porta. Dar de óre-ce Rusia a suportatŭ greutatea resboiuluĭ, i-se cuvine să caute o pace care s'o resplătéscă de sforțările făcute. Ce cere Rusia este justŭ și moderatŭ.» Ce cere?

Cele două curțĭ aliate oferă să propună Divanuluĭ de a ceda pe tot-deauna Rusieĭ districtulŭ Oceakov, dela Bog până în Nistru, «*in tutta proprietà e sovranità*». Rusia va demantela însă cetatea

(1) Curĕnd și Choiseul din partea Francieĭ consilia pre Turcĭ să fie moderațĭ și să priméscă condițiunile paceĭ. Veḑĭ Hum. pg. 81, Doc. CXLVII din 1791, Iulie 13.

(2) Tom. VIII, pag. 278.

(3) Tom. VIII, pag. 279.

Oceacovuluĭ, spre liniştea Turcieĭ. Turcia va conserva tóte cetăţile de pe ţermulŭ Nistruluĭ şi de dincóce. Turcieĭ vorŭ rĕmâne tóte ţerile de dincóce de Nistru, căcĭ Rusia nu s'a pusŭ în gândŭ să-şĭ măréscă teritoriulŭ cu paguba Turcieĭ. (!) Însă cere, ca Turcia să nu împedice navigaţiunea liberă pe Nistru, ci încă s'o protégă. Rusia nicĭ odată nu s'a gânditŭ la distrugerea Monarchieĭ Otomane, nicĭ la daunarea equilibruluĭ generalŭ, cumŭ aŭ bîrfitŭ numaĭ neamiciĭ sĕĭ (!). Aştéptă Rusia să vadă ce vorŭ face, în acestŭ sensŭ, puterile amice ale Angliei şi Prusieĭ.

Cele două cabinete acceptară propunerea Rusieĭ. «*Il popolo inglese non volea sentir parola di guerra; il re di Prusia giudicava di non dovere entrare egli solo in un impegno si grande.*»(1)

Marele vezir, cumŭ vĕdurămŭ, între aceste fusese rĕŭ bătutŭ de Ruşĭ. Atâte disgratiĭ şi informaţiunile primite de Pórta, că Anglia şi Prusia o abondonă, décă nu va accepta condiţiunile de pace ale Rusieĭ, în unŭ momentŭ cândŭ oştirea ruséscă avé cale deschisa spre Constantinopole, îlŭ îndemnă se espedieze la tabăra luĭ Repnin plenipotenţiarĭ, ca să céră pacea şi să semneze o suspensiune de arme. Comandantulŭ rusescŭ respunse, că pacea se póte acorda numaĭ cu condiţiunile următóre:

I. Să nu maĭ fie vorba în congres despre Crimeea şi de Tartaria-mică, carĭ vorŭ remâne pe deapururea cumŭ sunt, sub suveranitatea Imperiuluĭ Rusieĭ, conformŭ convenţiuneĭ din 20 Ianuar 1784, care convenţiune va fi confirmată în tóte părţile eĭ şi considerată în deplină vigóre.

II. Cesiunea de Pórtă către Rusia a cetăţeĭ Oszacov, cu totŭ districtulŭ seŭ, Nistrul devenindŭ hotarulŭ între Rusia şi Turcia.

III. Libertatea de navigaţiune pe Nistru pentru ambele ţĕrĭ.

IV. Tractatulŭ dela Kuciuk-Kainardgi din 1774 în tóte articolele luĭ, cu referinţă la libera navigaţiune a bandiereĭ rusescĭ pe tóte fluviile şi mările supuse Porţeĭ Otomane, şi specialmente în Marea Négră, cumŭ

(1) „Poporulŭ inglezŭ nu voia s'audă vorbă de resbelŭ; regele de Prusia socotia că nu trebue să se bage singurŭ în aşia gré trébă."

și tóte convențiunile posterióre, principalmente cé din 1779, vorŭ remâne în deplină vigóre.

V. Turcia va putea construi orĭ restaura fortărețe, dar departe de Nistru, ca să nu supere navigarea liberă.

VI. Liberarea prisonierilorŭ de ambele părțĭ, fără rescumpĕrare.

VII. Pórta nu va fi în dreptŭ, pe viitorŭ, sub cuvîntŭ de felonie de a schimba ospodariĭ de Valahia și Moldova, și nicĭ unŭ turcŭ nu va maĭ putea pe viitorŭ a-șĭ stabili domiciliu în aceste doue principate.

In fine, ca ultimă condițiune, Rusia propune, după primirea preliminarilorŭ de susŭ, unŭ armistițiŭ de *optŭ lunĭ*, pentru a conveni în acestŭ timpŭ și de cele-l-alte puncte remase indecise (1).

Perderea de turcĭ a uneĭ bătăĭ navale în fața Varneĭ și bóla ciumeĭ care decima ostirea lorŭ, (dealtmintrelea și pre cé Ruséscă (2), adaose aceste la tóte cele-l-alte, silescŭ pre Pórtă să negoțieze grabnicŭ pentru pace. Decĭ, la 11 August 1791 (stilŭ noŭ), se deschiseră negociările, la Galațĭ, unde Potemkin se afla, urmându-șĭ viața sa de lucs, ca unŭ adevĕratŭ Suveranŭ.

Potemkin deși muria lumea în jurulŭ seŭ (3), persista a sta

---

(1) După Choiseul iată ultimele condițiunĭ primite de Vizir dela Repnin: (pag. 81, vol 1718—1781 Hurm.).

«Le Reis-Effendi me fait communiquer en ce moment, Mr., les conditions de l'acte préliminaire, signé par le G. Visir et par le P-ce Repnin.

Ils se réduisent à trois articles très-succints et qui seront susceptibles de grandes discussions lorsqu'il faudra les traiter définitivement.

1°. — Une suspension d'armes de huit mois, à compter du 1-er Août jusqu'au 1-er Avril (vieux style).

2°. — Le Dniester formera la limite des Empires, mais avec des modifications sur la manière dont sera possédé le terrain cédé à la Russie.

3°. — Il sera apporté en faveur des Turcs des modifications à quelques articles des anciens traités.»

. . . .

(2) L'Epidémie dont on avait commencé à sentir la maligne influence dès le mois de Juillet, augmenta bientôt dans toute l'armée avec une fureur indicible. A Galatz surtout, où, dans les années précédentes, on avait enterré légèrement un grand nombre de victimes des batailles,... les maladies furent affreuses. Tout ce qui habitait cette ville en fut attaqué. (Langeron pg. 104).

(3) Murisă și junele Principe Carol de Wirtemberg. (Langeron pag. 104.)

acolo (1), negociândŭ. Atinsŭ însă de bólă și elŭ, se grăbi să se ridicá să mérgă la Hușĭ....(2). Apoĭ, urându-i-se și aci, trece în cincĭ șése locurĭ diferite, scrie Langeron (pg. 104) și în fine merge la Cerdam, «jolie maison de campagne à 5 verstes de Iassy».

Cerdam pare să fie Cerdacul luĭ Ferentz. Decĭ Potemkin a trebuit să locuéscă la palatulŭ luĭ Duca Vodă, la Cetățuie.

La Hușĭ câtŭ stătu, congresulŭ pentru pace se ținu și acolo, după Becattini.

Congresulŭ se continuă apoĭ la Iașĭ. Aci sosiră plenipotențiariĭ turcĭ cu o suită de 3 la 400 persóne.

Potemkin, care nu isbutise în projectele luĭ de a domni asupra Curlandeĭ și a Polonieĭ, acumŭ nutrea speranțe să'șĭ țină pentru sine Moldova. póte și Valahia. Langeron recunósce, că decă Potemkin trăia, s'arŭ fi opusŭ la retrocedarea Moldoveĭ: «Acéstă dorință din parte-ĭ nu era condusă de dorința bineluĭ patrieĭ sale, ci de al seŭ. Măgulit cu gândulŭ plăcut și nu chimeric de o suveranitate independinte, după ce nu isbuti în projectele sele asupra Curlandeĭ și a Polonieĭ, Potemkin considerasă Moldova ca ceva al luĭ și avênd asemene project, el alcătuisă acele doue monstruóse regimente de 12 batalione de granădirĭ fie-care și de 12 escadróne de cuirassierĭ, ceĭ maĭ frumoșĭ și maĭ bunĭ soldațĭ. El destină aceste batalióne Principeluĭ Moldoveĭ și speră că Imperatésa i le va da luĭ.» (3)

Langeron chĭamă monstruóse acele regimente pentru că Po-

---

(1) «Le Prince etait fort bien établi à Galatz. Il y avait fait richement meubler une très-jolie maison; le grand visir lui envoyait tous les jours des fruits et de la glace. Que lui importait le reste?» (Langeron pg. 104).

(2) «Il vient à Huși, joli village, a 80 verstes de Iassy. Sa maladie augmente, il pleure, il gémit, il invoque tous les saints, se confesse, communie, maltraite valets et médecins, envoie cinquante courriers par jour, l'un chercher un fruit à Iassy, l'autre un légume en Crimée, un troisième un joujou à Moscou». Langeron pg. 104.

(3) Pag. 105. „Ce désir de sa a part n'etait pas dirigé par celui du bien de sa patrie, mais par le sien propre. Bercé de l'ideé flatteuse et nou chimérique d'une souveraineté indépendante, aprés avoir échoué dans ses projets sur la Courlande et sur la Pologne, il avait regardé la Moldavie comme un bien qui lui appartenait et c'est d'aprés ce project qu'il avait composé ces deux monstrueux régiments de 12 bataillons de grenadiers et de 24 escadrons de de cuirassiers des plus beaux et des meilleurs soldats de l'armée. Il destinait ces deux corps au Prince de Moldavie et espérait que l'impératrice les lui donnerait."

temkin, ca să se conforme uneĭ stipulaţiunĭ ce se negoţia de Turcĭ, că Ruşiĭ după reînnoirea paceĭ să nu aĭbă dreptulŭ a ocupa Moldova cu maĭ multă óste decâtŭ două regimente şi două escadróne, ca să respecte *litera* învoieleĭ, dar să aĭbă óste în Moldova, Potemkin mări regimentele şi escadrónele şi în locŭ de câteva miĭ de ómenĭ, voi să ţină în ţéra 24000 de muscalĭ în ḑioa când ar deveni Domnitorŭ.

Darŭ planurile omuluĭ, fie acelŭ omŭ chiarŭ gloriosulŭ şi neintrecutulŭ în mărirĭ Potemkin, sunt nimicite de sórtă . . . . Potemkin nu putu ajunge să semneze pacea; bóla luĭ se înrĕi. La finea luneĭ luĭ Augustŭ 1791, Potemkin refusă orĭ-ce remediŭ, trăindŭ câtva timpŭ prin forţa temperamentuluĭ sĕŭ. Apoĭ bóla se înteţesce . . . . In o ḑi cândŭ credé, că este maĭ bine, anunţă projectulŭ de a lăsa Iaşiĭ şi a se duce la Nicolaiew. Mediciĭ se opunŭ; elŭ îĭ maltrată. Eĭ tăcură şi elŭ plecă din Iaşĭ, pe calea Copouluĭ, în 25 Aug. (6 Sept.) cu Massot, chirurgŭ francesŭ, Timan doctorŭ germanŭ şi cu nepóta sa Comtesa Branitska. In cale se opri, ne maĭ putêndŭ continua călĕtoria. «Il descendit de voiture et ayant fait jeter un matelas par terre ce coucha dessus et expira.» (1)

Petrecerea luĭ Potemkin în Iaşĭ a rĕmasŭ legendară prin luxulŭ desfăşuratŭ. «După povestirea bĕtrânilorŭ din véculŭ alŭ 18-lea, s'ar puté alcătui, (scrie altŭ bĕtrânŭ istoricŭ, Draghicĭ (2) unŭ tomŭ întregŭ, la istoria ţĕreĭ de era prin putinţă a se ţine unŭ jurnalŭ de tóte urmările cele maĭ însemnate ale vieţuireĭ sale ḑilnice.»

Şi fiind-că citămŭ pe Draghicĭ, să amintimŭ că elŭ scrie, că Potemkin se ducé la Petersburgŭ, fiind-că căḑuse în opiniunea Ecaterineĭ şi că «în drumŭ aŭ muritŭ pe teritoriulŭ Moldoveĭ, *otrăvitŭ* precumŭ spunŭ, de duşmanĭ, de unde întorcêndu-lŭ la Iaşĭ, i-aŭ făcutŭ operaţie (voesce să ḑică *autopsie*) şi măruntaiele le-aŭ îngropatŭ

---

(1) «Langeron ḑice, că corpulŭ luĭ Potemkin fu dusŭ la Kherson şi îngropatŭ în monăstirea Cetăţeĭ, unde rĕmasă, cu tóte ordinile contrarie ale împeratuluĭ Paul.» (Langeron, pg. 105).

(2) Tom. II, pag. 55 a Istorieĭ Moldoveĭ.

unde și aŭ datŭ sufletulŭ, iarŭ trupulŭ, balsamându-se, le-aŭ trimisŭ la Petersburgŭ (?) spre a se înmormenta» (1).

Potemkin fiindŭ mortŭ (2), negoțiațiunile continuară după câtva timpŭ prin comitele *Bedborodko* (3). Acesta fu maĭ conciliant, de și ceru și elŭ în numele Ecaterineĭ 12.000.000 leĭ ce pretindé Rusia ca spese de resboiŭ. Pacea fu semnată în fine, la *Iașĭ în 9 Ianuarie 1792* (4).

Ecaterina ca să se arête magnanimă și generósă în fața Europeĭ, iertă Turcieĭ cele 12.000.000 leĭ. (5)

Ast-felŭ se termină acestŭ resbelŭ, în paguba Turcieĭ, de și ea sperase a eși învingătóre prin ajutorulŭ Anglieĭ, a Prusieĭ, a Suedieĭ și chiarŭ și a Polonieĭ. Dămŭ în anexă întreg trctatulŭ Păciĭ dela Iașĭ (6).

Consecința cé maĭ daunătóre a acestuĭ resbelŭ, pentru Principate, fu stabilirea în mintea Românuluĭ a convingereĭ, că Rusia până în puținĭ anĭ va nimici pre Turcĭ și decĭ totŭ maĭ mare deveni înrîuri-

---

(1) O curiósă otărîre luase unŭ momentŭ consistență în capulŭ luĭ Potemkin: elŭ voia să pună a se traduce și tipări la Iașĭ operile luĭ *Horațiu.*» Vom reveni asupra acesteĭ informațiunĭ.

(2) CXLIX. Choiseul către Montmorin, despre mórtea principeluĭ Potemkin și intârḑiarea lucrărilorŭ Congresuluĭ din Iașĭ. Constantinopole, 31 Octombre 1791.

. . . .

«La mort imprévue du P-ce Potemkin apportera nécessairement quelques délais aux opérations du Congrès de Jassy. Les trois Ministres plénipotentiaires ont declaré qu'ils n'avaient reçu leurs pouvoirs que du P-ce Potemkin et qu'ils étaient, par conséquent, obligés d'en demander de nouveaux à l'Impératrice.»

. . . .

(3) CL. Choiseul către Montmorin. despre reînceperea negociațiunilorŭ la Iașĭ. Constantinopole, 12 Decembre 1791.

. . . .

«Le C-te Bedborosko, arrivé à Jassy déjà dépuis quelques jours, a repris les négociations entamées par le feu P-ce Potemkin. et il paraît que ses manières conciliantes, si différentes de celles qu' affectait son prédécesseur, achèveront de lever les difficultés qui s'opposaient encore à la paix.»

. . . .

(4) Becattini pune data de 11 Ianuarie (loco citato). Cu acéstă pace se termină scrierea luĭ Becattini și a luĭ de Salaberry.

(5) «Avendo avuto l'imperatrice la generosità di condonare alla Porta 12.000.000 di piastre di cui andava creditrice per le spese.» (*Becat.* pag. 293, vol. 8).

(6) Veḑĭ anexa.

[illegible] cu puținŭ maĭ nainte, după a-[illegible] partizanŭ căldurosŭ al Rusiei. [illegible] atuncĭ de Muscalĭ ca și de ostea tur-[illegible] pe drumŭ, îĭ desbrăca, îĭ stâlcea [illegible] pe la case, de nicĭ se maĭ poțŭ povesti.» (1)

[illegible] cântatŭ de unŭ versificatorŭ Român, (2)

---

(1) [illegible]

(2) [illegible] din Biblioteca Academieĭ se află următórele versurĭ:

«[illegible] *Cnéze Potemkin al Imperățiceĭ Moscovĭ*, [illegible]

[illegible]

După ce s'aŭ ostenit,
Ca unŭ comandirŭ vestitŭ,
De-aŭ supusŭ și-aŭ biruitŭ
Și cetățĭ aŭ risipitŭ,
Ismailulŭ și Vozia,
Cu puternică tăria,
Benderulŭ și alte multe
Care sunt de toțĭ sciute:
Prins-aŭ în a sale mrejĭ
Pre vitejiĭ ceĭ aleșĭ
Și-aŭ cerutŭ să facă pace
Neavêndŭ altŭ ce maĭ face.
Din Turciĭ ceĭ maĭ aleșĭ
Aŭ venitŭ și-aicĭ în Eșĭ:
Reiz Efendi și-alțĭ mulțĭ
Pentru pace hotărîțĭ.
Eată și mórtea sosește.
Tâlharíulŭ celŭ făr de veste,
Și cu mare îndrăsnélă
Ilŭ face de ésă-afară
Din curțile und'era,
Bolnavŭ, precum se afla,
Gândindŭ acésta cu cale
Ca să facă o primbare,
Când spre Nistru aŭ purcesŭ,
Din orașŭ, de-aicĭ din Iașĭ,
Căutândŭ locŭ de scăpare
Dintr'a morțeĭ vătămare;
Iar ceasulŭ celŭ otrăvitŭ
Maĭ multŭ n'aŭ îngăduitŭ
Și când aŭ mersŭ o ḑi cale,
Unde se numesce — o vale
Codrulŭ, Fundulŭ-Bîculuĭ,
După starea loculuĭ,

și pe zidulŭ internŭ alŭ bisericeĭ Golia se înscrie numele, titlurile luĭ și ḑiua morțeĭ. Este ultima amintire ce remasă în Moldova dela Potemkin. (1)

Și vĕḑĕndŭ că ajungé
Mórtea carea îl goné.
Acolo aŭ poruncitŭ
Să-ĭ aștérnă pre pămêntŭ,
Să îngădue puțin,
Stându-ĭ careta în drumŭ.
Decĭ privindŭ în tóte părțĭ
La câmpiĭ frumoșĭ și verḑĭ,
Din ochĭ lacrimĭ îĭ curgé
Lumeĭ dându-ĭ defaĭmare
Cumcă nicĭ unŭ prețŭ nu are
Că celŭ-ce tare o iubesce
La sfîrșitŭ multŭ se căesce.
Aŭ ḑisŭ și cuvêntŭ maĭ tare
De-a vieţeĭ luĭ scurtare :
«Nicĭ averea mé cé multă
Acumŭ nimicŭ nu-mĭ ajută.
Diamanturĭ și berlanturĭ,
Nu-mĭ trebuițĭ, stațĭ-în laturĭ !
Cinurĭ și cavaleriĭ,
Acumŭ vĕ lasŭ celorŭ viĭ !
Prieteniĭ credincioșĭ
Acumŭ sunt neputincioșĭ
Și decâtŭ rudele tóte
Moartea este maĭ aproape
Și grăbesce cu tărie
Făcêndŭ a sa datorie.
Iar puterea eĭ cé dată
Taĭnă de noĭ neaflată !
Venițĭ ostașĭ într'armațĭ !
Gătițĭ caiĭ, înhămațĭ,
Ca să mĕ pornescŭ îndată
Unde n'amŭ fostŭ nicĭ odată,
Să lasŭ aĭ meĭ cunoscuțĭ
Să mergŭ la ceĭ nesciuțĭ...»
Decĭ ceru să-ĭ dé la sine,
Icóna să i se 'nchine
Și spre ea a căutà.
Aŭ strigat să vie toțĭ
Ostașiĭ luĭ înarmațĭ.
I-aŭ învĕțatŭ cu cuvinte
Ca cumŭ le-arŭ fi fostŭ părinte
Și le aducé aminte
Ca pre dênsulŭ să nu'lŭ uĭte,
Ca unulŭ ce vede bine
Că perŭ tóte de la sine.
Iar după aceste tóte
Schimbâ viața luĭ spre mórte
Și se dusă sprintenit
La polculŭ cel'aŭ gătitŭ,
Să ié a sa resplătire :
Orĭ milă, orĭ osîndire . . .
. . . .

Acestŭ cnézu s'aŭ severșitŭ la aniĭ dela Hristosŭ 1791 (fila 33—36 din codex 154 al Academieĭ. Codicele e e copie din 1837 în 4°.)

(1) In monastirea Golia dela Iașĭ, pe păretele din drépta, este o lungă inscripțiune rusécă în litere aurite, cu referință la Potemkin. Iată traducerea dată de P. S. Episcop Melchisedec:

«Reposatulŭ în Dumneḑeŭ pré luminatulŭ Kneaz Gregorie Alexandrovicĭ «Potemkin Tauricul, generalŭ feld-marschal alŭ Rusieĭ, comandantŭ șefŭ alŭ ar-«miilorŭ rusescĭ operătóre la sud, alŭ tóteĭ cavaleriĭ, ușóre, regulate și neregu-«late, alŭ flotelorŭ din Marea Neagră, Azov, Caspică și Mediterană, Senatorŭ, «presidentŭ al colegiuluĭ ostășescŭ alŭ statuluĭ, generalŭ guvernatorŭ alŭ Tavrieĭ «și Charcovuluĭ, generalŭ adjutantŭ, actualŭ camerierŭ alŭ M. Séle Imperiale, «generalŭ instpectorŭ alŭ oștilorŭ, sub colonelŭ alŭ Leib-guardieĭ, alŭ polculuĭ «preobrajenski, șefŭ alŭ corpuluĭ cavaler-garḑilorŭ, alŭ polculuĭ de Chiurasierĭ, «cu numele seŭ, alŭ polculuĭ de dragonĭ de Sant Petersburg, alŭ celuĭ de gra-«nadirĭ de Ecaterinoslav, supremulŭ șefŭ alŭ palatuluĭ fabricăreĭ de arme și ca-«valerŭ alŭ ordinelorŭ rusescĭ; alŭ st. apostolŭ Andreĭ celŭ ântêiŭ chiămatŭ, alŭ

Ceea ce nu puţină contribui la terminarea resbelului fu şi marele evenimentŭ din Franţa, *revoluţiunea* poporului contra vechei monarchiĭ. Acestŭ evenimentŭ aruncă panica în tóte curţile creştine: «Un sentiment spontané d'alarmes, scrie Salaberry (pag. 148 vol. 4) et de haines saisit à la fois toutes les têtes couronnées de l'Europe et une croisade presque universelle fut tramée contre une seule nation, que de grandes erreurs et de grandes fautes devaient précipiter dans le gouffre de l'anarchie». Un sentiment spontaneŭ de îngrozire şi de urî coprinde totdeodată pe tóte capetele încoronate ale Europeĭ şi o cruciadă aprópe universală fu urzită contra uneĭ singure naţiunĭ pre care marĭ erorĭ şi marĭ greşelĭ avéŭ s'o precipite în prăpastia anarchieĭ.

«st. Alexandru Nevski, alŭ ordinuluĭ ostăşescŭ alŭ st. mareluĭ martir Gheorghe «purtătorul de biruinţe şi al st. întocmaĭ cu apostoliĭ Cnéz Vladimir, de clasa I-a: «al ordinilor regale polone: al vulturuluĭ albŭ; alŭ st. stanislaŭ, alŭ ordinuluĭ «prusianŭ vulturul negru; alŭ elefantuluĭ danez; alŭ ordinuluĭ suedez; alŭ Se«rafimilorŭ şi alŭ mareluĭ Principatŭ Holstein, grafŭ alŭ Rusieĭ, mare hetmanŭ «alŭ oştirilorŭ căzăcescĭ de Ecaterinoslav şi de Marea Négră, celŭ maĭ zelos pen«tru Domnitorŭ; credinciosŭ fiŭ alŭ Patrieĭ, carele a întrunitŭ cu Imperiulŭ ru«sescŭ Crimeea, Tamanul şi Cubanul, întemeitorulŭ şi ridicătorulŭ flotelorŭ vic«torióse în mările sudice, învingĕtorulŭ puterilor turcescĭ, pe uscatŭ şi pe mare, «cuceritorulŭ Basarabieĭ, alŭ Oceacovuluĭ, Benderuluĭ, Akermanuluĭ, Kilieĭ, Is«mailuluĭ, Anapeĭ, Sugiuc-cale, Sunieĭ, Tulceĭ, Isaccia, alŭ insuleĭ Berezan, Hagi«Beiuluĭ şi Palanceĭ, carele a făcut să tremure capitala şi a sguduitŭ inima im«periuluĭ Otoman prin victoriile pe mărĭ; carele a acoperit de glorie armia ru«séscă în Europa şi Asia şi a pus temelia gloriósei păcĭ cu Pórta otomană, fun«datorulŭ şi ridicătorulŭ a multe oraşe, protectorulŭ sciinţelorŭ, industrieĭ şi co«merciuluĭ, bărbatŭ împodobitŭ cu tóte virtuţile publice şi cu cucernicie, a «terminatŭ glorióse curgere a vieţeĭ sale în Principatulŭ Moldoveĭ, la 37 verste «dela oraşulŭ capitaleĭ Iaşĭ, în 5 ḑile ale luĭ Octombrie la alŭ 52-lea an dela «nascere, aruncândŭ în abisulŭ măhniciuneĭ nu numaĭ pre toţĭ aceia cărora le-aŭ «făcutŭ bine, ci şi pre aceĭ carĭ 'lŭ cunosceaŭ».

Loculŭ unde murĭ fu pólele déluluĭ *Băcul*, care se întinde la nordulŭ Basarabieĭ. P. S. Melchisedec a vizitatŭ monumentulŭ ridicatŭ acolo luĭ Potemkin, venindŭ la 1851 dela Kiev.

Întrebândŭ pe unŭ Român Basarabian, ce este acelŭ stîlpŭ, acela i-a respunsŭ că-ĭ *stîlpulŭ luĭ Sfetlicĭ*.

Sfetulŭ Român dădé luĭ Potemkin vechiulŭ luĭ titlu de «*Svetlei sĭĭ*» adecă «preĭ luminat».

— Darŭ de ce chiamă aşia, ilŭ întrébă Episcopulŭ român.

— Pentru că *a sfeclit'o aicĭ!* respunde glumeţulŭ român. *(Notiţe istorice şi archeologice, Bucurescĭ 1885 pag. 243).*

ANEXE

LA TOMULŬ III

(Tomul I din seria 1786—1800)

rea muscalilorŭ în Principate, unde, cu puţinŭ maĭ nainte, după afirmaţiunea chiarŭ a unuĭ istoricŭ partizanŭ căldurosŭ al Rusieĭ, Draghicĭ, «Poporulŭ se temé atuncĭ de Muscalĭ ca şi de ostea turcéscă, fiindŭ că ţiné calea ómenilorŭ pe drumŭ, îĭ desbrăca, îĭ stâlcea şi făcea multe necuviinţe pe la case, de nicĭ se maĭ poţŭ povesti.» (1)

Acumŭ Potemkin este cântatŭ de unŭ versificatorŭ Român. (2)

(1 (Tom. II, pag. 56).

(2) In codicele No. 154 din biblioteca Academieĭ se află următórele versurĭ: «*Intâmplările vieţeĭ feldmarşaluluĭ Cnézu Potemkin al Imperăţieĭ Moscovĭ, în stihurĭ*».

O ! tu deşértă lume!
— Ne putêndŭ a-ţĭ da alt nume,
Pentru ale tale schimbărĭ
Ce facĭ într'acestea stărĭ, —
Vĕḑŭ în tine norocirea
Coverşită cu mărirea,
Cu aşîa aşeḑemêntŭ
Ca-cumŭ n'arŭ avé sfîrşitŭ.
Perdéoa când o ridicĭ,
Te uiţĭ, nu sciĭ ce sĕ ḑicĭ...
Atuncĭ te arĕţĭ schimbată,
Precumŭ firea ţi-ĭ lăsată,
Orĭ-cu a morţeĭ grăbire
Séŭ în vr'o nenorocire.
Şi ne întrebândŭ de nime
Eţĭ iéĭ darulŭ iar la tine
Iarŭ pre ticălosulŭ omŭ
ılŭ dărîmĭ ca pre unŭ pomŭ,
De cinste şi de dulcéţă,
Maĭ pe urmă şi de viaţă,
Şi'lŭ aducĭ la aşîa stare
De'lŭ facĭ vermilor mâncare.
Precumŭ acumŭ voiŭ să ḑicŭ:
Şi la mare şi la micŭ
In lume s'aŭ auḑitŭ
De Potemkin celŭ vestitŭ,
Că acestŭ mare bărbatŭ
Fiindŭ celŭ ântêiŭ de sfatŭ,
Ministru impĕrătescŭ,
Feldmarşalulŭ ostăşescŭ,
Vitejilorŭ celorŭ marĭ
Aĭ Rusieĭ ceĭ maĭ tarĭ,
De care 'ntr'acéstă vreme
Siliţĭ sunt mulţĭ a se teme,
După ce s'aŭ ostenit,
Ca unŭ comandirŭ vestitŭ,
De-aŭ supusŭ şi-aŭ biruitŭ
Şi cetăţĭ aŭ risipitŭ,
Ismailulŭ şi Vozia,
Cu puternică tăria,
Benderulŭ şi alte multe
Care sunt de toţĭ sciute ;
Prins-aŭ în a sale mrejĭ
Pre vitejiĭ ceĭ aleşĭ
Şi-aŭ cerutŭ să facă pace
Neavêndŭ altŭ ce maĭ face.
Din Turciĭ ceĭ maĭ aleşĭ
Aŭ venitŭ şi-aicĭ în Eşĭ :
Reiz Efendi şi-alţĭ mulţĭ
Pentru pace hotărîţĭ.
Eată şi mórtea soseşte,
Tâlhariulŭ celŭ făr de veste,
Şi cu mare îndrăsnélă
Ilŭ face de éşă-afară
Din curţile und'era,
Bolnavŭ, precum se afla,
Gândindŭ acésta cu cale
Ca să facă o primbare,
Când spre Nistru aŭ purcesŭ,
Din oraşŭ, de-aicĭ din Iaşĭ,
Căutândŭ locŭ de scăpare
Dintr'a morţeĭ vătămare ;
Iar ceasulŭ celŭ otrăvitŭ
Maĭ multŭ n'aŭ îngăduitŭ
Şi când aŭ mersŭ o ḑi cale,
Unde se numesce — o vale
Codrulŭ, Fundulŭ-Bîculuĭ,
După starea loculuĭ,

şi pe zidulŭ internŭ alŭ bisericeĭ Golia se înscrie numele, titlurile luĭ şi ḑiua morţeĭ. Este ultima amintire ce remasă în Moldova dela Potemkin. (1)

Şi vĕḑĕndŭ că ajungé
Mórtea carea îl goné.
Acolo aŭ poruncitŭ
Să-ĭ aştérnă pre pămêntŭ,
Să îngădue puţin,
Stându-ĭ careta în drumŭ.
Decĭ privindŭ în tóte părţĭ
La câmpiĭ frumoşĭ şi verḑĭ,
Din ochĭ lacrimĭ îĭ curgé
Lumeĭ dându-ĭ defaĭmare
Cumcă nicĭ unŭ preţŭ nu are
Că celŭ-ce tare o iubesce
La sfîrşitŭ multŭ se căesce.
Aŭ ḑisŭ şi cuvêntŭ maĭ tare
De-a vieţeĭ luĭ scurtare:
«Nicĭ averea mé cé multă
Acumŭ nimicŭ nu-mĭ ajută.
Diamanturĭ şi berlanturĭ,
Nu-mĭ trebuiţĭ, staţĭ-în laturĭ!
Cinurĭ şi cavaleriĭ,
Acumŭ vĕ lasŭ celorŭ viĭ!
Prieteniĭ credincioşĭ
Acumŭ sunt neputincioşĭ
Şi decâtŭ rudele tóte
Moartea este maĭ aproape
Şi grăbesce cu tărie
Făcêndŭ a sa datorie.
Iar puterea eĭ cé dată
Taĭnă de noĭ neaflată!
Veniţĭ ostaşĭ într'armaţĭ!
Gătiţĭ caiĭ, înhămaţĭ,
Ca să mĕ pornescŭ îndată
Unde n'amŭ fostŭ nicĭ odată,
Să lasŭ aĭ meĭ cunoscuţĭ
Să mergŭ la ceĭ nesciuţĭ...»
Decĭ ceru să-ĭ dé la sine,
Icóna să i se 'nchine
Şi spre ea a căutà.
Aŭ strigat să vie toţĭ
Ostaşiĭ luĭ înarmaţĭ.
I-aŭ învĕţatŭ cu cuvinte
Ca cumŭ le-arŭ fi fostŭ părinte
Şi le aducé aminte
Ca pre dênsulŭ să nu'lŭ uite,
Ca unulŭ ce vede bine
Că perŭ tóte de la sine.
Iar după aceste tóte
Schimbâ viaţa luĭ spre mórte
Şi se dusă sprintenit
La polculŭ cel'aŭ gătitŭ,
Să ié a sa resplătire:
Orĭ milă, orĭ osîndire...
. . . .

Acestŭ cnézu s'aŭ severşitŭ la aniĭ dela Hristosŭ 1791 (fila 33—36 din codex 154 al Academieĭ. Codicele e o copie din 1837 în 4º.)

(1) In monastirea Golia dela Iaşĭ, pe păretele din drépta, este o lungă inscripţiune ruséscă în litere aurite, cu referinţă la Potemkin. Iată traducerea dată de P. S. Episcop Melchisedec:

«Reposatulŭ în Dumneḑeŭ pré luminatulŭ Kneaz Gregorie Alexandrovicĭ «Potemkin Tauricul, generalŭ feld-marschal alŭ Rusieĭ, comandantŭ şefŭ alŭ ar«miilorŭ rusescĭ operătóre la sud, alŭ tóteĭ cavaleriĭ, uşóre, regulate şi neregu«late, alŭ flotelorŭ din Marea Neagră, Azov, Caspică şi Mediterană, Senatorŭ, «presidentŭ al colegiuluĭ ostăşescŭ alŭ statuluĭ, generalŭ guvernatorŭ alŭ Tavrieĭ «şi Charcovuluĭ, generalŭ adjutantŭ, actualŭ camerierŭ alŭ M. Séle Imperiale, «generalŭ instpectorŭ alŭ oştilorŭ, sub colonelŭ alŭ Leib-guardieĭ, alŭ polculuĭ «preobrajenski, şefŭ alŭ corpuluĭ cavaler-garḑilorŭ, alŭ polculuĭ de Chiurasierĭ, «cu numele seŭ, alŭ polculuĭ de dragonĭ de Sant Petersburg, alŭ celuĭ de gra«nadirĭ de Ecaterinoslav, supremulŭ şefŭ alŭ palatuluĭ fabricăreĭ de arme şi ca«valerŭ alŭ ordinelorŭ rusescĭ; alŭ st. apostolŭ Andreĭ celŭ ântêiŭ chiămatŭ, alŭ

Ceea ce nu puțină contribui la terminarea resbeluluĭ fu și marele evenimentŭ din Franța, ***revoluțiunea*** poporuluĭ contra vecheĭ monarchiĭ. Acestŭ evenimentŭ aruncă panica în tóte curțile creștine: «Un sentiment spontané d'alarmes, scrie Salaberry (pag. 148 vol. 4) et de haines saisit à la fois toutes les têtes couronnées de l'Europe et une croisade presque universelle fut tramée contre une seule nation, que de grandes errecurs et de grandes fautes devaient précipiter dans le gouffre de l'anarchie». Un sentimeut spontaneŭ de îngrozire și de urĭ coprinde totdeodată pe tóte capetele încoronate ale Europeĭ și o cruciadă aprópe universală fu urzită contra uneĭ singure națiunĭ pre care mari erorĭ și marĭ greșelĭ avéŭ s'o precipite în prăpastia anarchiei.

«st. Alexandru Nevski, alŭ ordinuluĭ ostășescŭ alŭ st. mareluĭ martir Gheorghe «purtătorul de biruințe și al st. întocmaĭ cu apostoliĭ Cnéz Vladimir, de clasa I-a; «al ordinilor regale polone: al vulturuluĭ albŭ; alŭ st. stanislaŭ, alŭ ordinuluĭ «prusianŭ vulturul negru; alŭ elefantuluĭ danez; alŭ ordinuluĭ suedez; alŭ Se«rafimilorŭ și alŭ mareluĭ Principatŭ Holstein, grafŭ alŭ Rusieĭ, mare hetmanŭ «alŭ oștirilorŭ căzăcescĭ de Ecaterinoslav și de Marea Négră, celŭ maĭ zelos pen«tru Domnitoriŭ; credinciosŭ fiŭ alŭ Patrieĭ, carele a întrunitŭ cu Imperiulŭ ru«sescŭ Crimeea, Tamanul și Cubanul, întemeitorulŭ și ridicătorulŭ flotelorŭ vic«toriόse în mările sudice, învingĕtorulŭ puterilor turcescĭ, pe uscatŭ și pe mare, «cuceritorulŭ Basarabieĭ, alŭ Oceacovuluĭ, Benderuluĭ, Akermanuluĭ, Kilieĭ, Is«mailuluĭ, Anapeĭ, Sugiuc-cale, Sunieĭ, Tulceĭ, Isaccia, alŭ insuleĭ Berezan, Hagi«Beiuluĭ și Palanceĭ, carele a făcut să tremure capitala și a sguduitŭ inima im«periuluĭ Otoman prin victoriile pe mărĭ; carele a acoperit de glorie armia ru«séscă în Europa și Asia și a pus temelia gloriósei păcĭ cu Pórta otomană, fun«datorulŭ și ridicătorulŭ a multe orașe, protectorulŭ sciințelorŭ, industrieĭ și co«merciuluĭ, bărbatŭ împodobitŭ cu tóte virtuțile publice și cu cucernicie, a «terminatŭ gloriósa curgere a viețeĭ sale în Principatulŭ Moldoveĭ, la 37 verste «dela orașulŭ capitaleĭ Iașĭ, în 5 ḑile ale luĭ Octombrie la alŭ 52-lea an dela «nascere, aruncândŭ în abisulŭ mâhniciuneĭ nu numaĭ pre toțĭ aceia cărora le-aŭ «făcutŭ bine, ci și pre aceĭ carĭ 'lŭ cunosceaŭ».

Loculŭ unde muri fu pólele déluluĭ *Bâcul*, care se întinde la nordulŭ Basarabieĭ. P. S. Melchisedec a vizitatŭ monumentulŭ ridicatŭ acolo luĭ Potemkin, venindŭ la 1851 dela Kiev.

Intrebândŭ pe unŭ Român Basarabian, ce este acelŭ stîlpŭ, acela i-a respunsŭ că-ĭ *stîlpulŭ luĭ Sfetlicĭ*.

Bietulŭ Român dădé luĭ Potemkin vechiulŭ luĭ titlu de «*Svetlei sĭi*» adecă «pré luminat».

— Darŭ de ce chiamă așia, ilŭ întrébă Episcopulŭ român.

— Pentru că *a sfeclit'o aicĭ!* respunde glumețulŭ român. (*Notițe istorice și archeologice, Bucurescĭ 1885 pag. 243*).

ANEXE

LA TOMULŬ III

(Tomul I din seria 1786—1800)

ANEXE LA PAG. 15

D. de Choiseul către d. de Vergennes despre intrigile ce se fac la Pórtă pentru punerea luĭ Mavrogheni la domnia țěreĭ românescĭ.

«J'ai eu l'honneur de vous informer avant-hier par le courrier de Vienne du changement général arrivé dans le Ministère et de l'élévation de Yussuf Pacha de Morée, qui, après avoir été l'un des derniers valets du Capitan Pacha, avait obtenu depuis quelque temps toute sa confiance. Les grands de l'Empire, tous ceux qui ont déjà occupé les premières places voient avec peine l'usage violent que le Gd amiral fait de son crédit et, malgré la terreur qu'il inspire, les gens de loi ne dissimulent point leur mécontentement. Je crains, Mr, que le nombre de ses adversaires n'augmente encore si, comme on me l'assure, il persiste à vouloir faire son drogman Pce de Valachie. Il l'avait tenté vainement il y a quelques mois, et je ne vous informai point de cette intrigue, parceque je ne pensais pas qu'elle put se renouveler. Les circonstances sont changées, et ce genre d'événement autrefois très-indifférent, pouvant avoir aujourd'hui des suites embarrassantes, je vous prie d'excuser quelques détails dans lesquels je vais entrer.

Le G. S. étant venu l'été dernier passer la journée dans la maison de campagne du Capitan Pacha, celui-ci se jeta aux pieds de S. Hautesse et lui demanda la Principauté de Valachie pour son drogman. Le G. S., suivant son usage, la lui acorda sur le champ, donna sa parole impériale de déposer le lendemain le Prince de Valachie contre lequel il n'y avait aucunes plaintes, et de nommer à sa place Mavrogheni; mais lorsqu'il voulut faire dresser le Hatishérif, ses Ministres lui représentèrent le danger d'un changement qu'il n'avaient pas conseillé et il fut entièrement de leur avis. Toutes les grandes familles grecques, malgré la haine qui les divise toujours, se réunirent pour empêcher un paysan de l'archipel de leur enlever une place qu'elles regardent comme leur patrimoine et se cotisèrent pour convaincre tout le Divan de l'incapacité de Mavroieni. Cependant celui-ci ne désespérant point encore de son élévation, voulut s'assurer que la Russie n'y mettrait point obstacle et vint me demander des conseils que je me gardai bien de lui donner; mais l'ambassadeur d'Angleterre, moins prudent ou plus empressé de l'obliger, lui offrit, avec les assurances les plus positives d'un plein succès, des services qu'on ne lui demandait pas et fit avec beaucoup d'éclat et de gaucherie à Mr de Bulgakov des offres que ce Ministre rejeta avec humeur. Cette fausse démarche ayant bientôt transpiré, il crut même devoir té-

moigner encore plus fortement son indignation. Il déclara dans un office remis à la Porte que Sa Souveraine ne souffrirait jamais l'élévation de Mavroiéni, et que, satisfaite de la conduite du Prince actuel, elle exigeait qu'on le maintint dans sa dignité.

Cette affaire parut alors absolument manquée, mais elle va se renouveler. Mavroieni qui, à beaucoup d'esprit joint l'audace la plus inébranlable, a su persuader à son maître que son honneur était engagé à emporter une grâce qui lui avait été enlevée publiquement et Hassan Pacha m'a dit à moi-même qu'il saurait tôt ou tard venger cet outrage.

Je ne doute point, M-r, que la Cour de Russie ne s'oppose à ce changement par une suite de l'extension qu'elle donne à tous les articles des traités qui peuvent être utiles à ses vues. D'ailleurs, le Prince actuel de Valachie a fait passer des sommes considérables à Pétersbourg, et on le dit fort protégé de M. de Bulgakow, dont la conduite est sans doute fort approuvée de l'Impératrice, puisqu'elle le comble de bienfaits.

Vous saurez apprécier, M-r le Comte, le degré d'importance que l'on doit attacher à cette intrigue».

D. de Choiseul cătră d. de Vergennes despre numirea luĭ Mavrogheni la domnia țĕreĭ românescĭ. (10 Avril 1786).

«La négociation de la mer Noire, dont je suis occupé, est encore dans une situation qui ne me permet pas d'en prévoir les suites et de hasardées démarches.

Le Drogman du Capitan Pacha, ce Mavro-Ieni dont j'ai eu l'honneur de vous entretenir, Mr, dans ma dernière dépêche, vient d'être nommé Prince de Valachie, lorsqu'on s'attendait le moins au succès de ses intrigues et je n'espère plus qu'après avoir profité de l'influence qu'il avait sur le Visir pour ses propres intérêts, il apporte le même zèle à seconder nos projets. J'ignore encore, Mr, si la Russie avait été consultée sur ce choix, auquel son Ministre s'est opposé longtemps. On assure que son Drogman a témoigné quelque humeur, mais on ne peut juger par là des véritables dispositions de sa Cour. Il n'est cependant pas vraisemblable que la Porte ait voulu contrarier ouvertement une Puissance pour laquelle elle est accoutumée d'exagérer les ménagements».

Bulgakow cătră Simolin despre nemulțămirile Rusieĭ față cu Turcia pentru schimbările de domnĭ în țĕrile române. (27 Mart 1787).

«La Porte ne se montre pas mieux disposée relativement à ce qui se passe dans la Cuban et aux environs d'Oczakow. Elle ne prend aucunes mesures pour contenir ces peuples et donne même asile aux transfuges qui passent de la Russie dans son Empire. Il est vrai qu'il a été publié des firmans pour mettre ordre à ces divers objets, mais ils restent sans exécution.

D'un autre côté, elle se permet toutes sortes de vexations contre les peuples de la Valachie et de la Moldavie qu'elle ruine par de fréquents changements d'Hospodars, dont le choix fait même peu d'honneur à son humanité, car celui de Valaquie, par exemple, gouverne de la manière la plus tyrannique.

Ces griefs ne sont pas les seuls que la Russie ait à reprocher aux Turcs».

Choiseul către Afacerile străine despre preparativele Turciei pentru rĕsboiŭ cu Austria.

«Le Ministre (l'Internonce) paraît bien convaincu que l'Empereur est plus intéressé qu'aucune puissance à la conservation des Turcs, dont le voisinage peu inquiétant lui permet de porter ses forces sur ses autres frontières et dont l'anéantissement ne lui offrait d'ailleurs, en compensation d'un avantage si réel, que l'acquisition de quelques provinces pauvres et difficiles à réduire par leur étendue, leurs montagnes, la résistance; mais il est possible que M. d'Herbert ignore les projets de sa cour ou veuille les cacher et peut-être même son affectation à démontrer ses principes pacifiques doit-elle être pour moi un nouveau motif d'observer ses démarches. Il a profité de la visite que les Ministres ont faite au nouveau Pce de Moldavie pour rester enfermé avec lui plus de deux heures et, depuis quelque temps, il a pris divers prétextes pour multiplier ses agents en Valachie et en Moldavie. Afin de me ménager les moyens de savoir tout ce qui se passera dans cette dernière province, où les troupes turques ne tarderont pas à se rassembler, j'ai placé près du Prince Ypsilanti, en qualité de secrétaire, un Français aussi sûr qu'intelligent et qui, dans l'espérance de mériter vous boutés, ne négligera rien pour se rendre utile.

Mes mesures sont également prises, M. le Cte, pour être bien instruit de toutes les déterminations que la Porte pourra prendre et de la disposition où seront successivement les esprits. Dans ce premier moment, la nation s'indigne de la perfidie qu'elle éprouve. Elle sent qu'elle a épuisé tous les sacrifices qui pouvaient éloigner l'orage, et les regrette, puisqu'ils n'ont servi qu'à encourager de nouvelles usurpations. Le même sentiment des Ministres a passé jusqu'aux derniers soldats et la fermentation est extrême. Les Fetfa du Mouphti ont été envoyés dans les provinces avec ordre d'y rassembler sur-le-champ toutes les troupes, et 60 mille hommes sont désignés pour former une première armée d'observation en Moldavie, Depuis quatre jours on enlève tous les charpentiers de la ville pour le service de l'arsenal et tout ce qui existe de vaisseaux est mis en armement».

ANEXE LA PAG. 17

Istoria faptelorŭ luĭ Mavroghene Vodă și a rĕzmiriţeĭ din timpulŭ luĭ pe la 1790. Scrisă la 1817 de pitarulŭ Hristache.

O poveste minunată
Când s' întêmplă câte o-dată,
La vre o parte de locŭ
Din alŭ aceĭ ţerĭ norocŭ,
Tótă firea e pornită
A n'o avea tăĭnuită,
Ci pentru o pomenire
O punŭ în publicuire,
Ca după vremĭ să citéscă,
Ce nu sciŭ, să pomenéscă;
Dreptŭ acea dar și eŭ,
Cu mila luĭ Dumnedeŭ

Incepŭ după a mea idee,
Cu vr'o câte-va condee,
Povestea Mavroghenéscă
De la ţéră Românéscă,
Că nu e după dreptate
A o lăsa la o parte,
Fiindŭ lucrurĭ minunate
Și peste fire ciudate,
Intêmplărĭ nepomenite
Și fapte neaudite,
Care de le-oĭ scri pe tóte
Mavroghenescile fapte,

Nu'mi ajunge nicĭ hârtie
Nicĭ condee 'n mânĭ să'mĭ fie,
Ci din cele maĭ mărunte,
Să nu vi se pară multe,
Şi vĕ rogŭ orĭ câţĭ nu sciţĭ:
Ascultaţĭ să pomeniţĭ.

La leatu optŭ-ḑecĭ şi şése
După ce s'aridicase,
Cu Domnia din norodŭ
Mihaĭ Şuţulŭ voevodŭ,
Nu trecu câte-va ḑile
S'auḑimŭ de Domnŭ, că vine,
Unulŭ ce a fostŭ în trébă
Dragomanŭ pe marea Albă,
Ce'ĭ ḑice şi Mavrogheni
Iscusitŭ şi omŭ alŭ trebi,
Şi încă unŭ darŭ maĭ are
Căcĭ e omŭ şi vitézŭ mare;
După care auḑire,
Cu atâta'-mpodobire,
Toţĭ cu mare veselie
Ilŭ aşteptămŭ ca să vie.

După ce intră 'n Bucurescĭ,
La ce ântĕĭ să privescĭ?
La galantomie mare,
Séŭ la blânda'ĭ căutare?
Că'lŭ vedeaĭ c'o plecăciune,
Incâtŭ era o minune.
Şi cu o galantomie
Plină de elefterie,
In tóte părţile dândŭ
Bacşişiurĭ şi aruncândŭ,
Leĭ, essindarii şi groşĭ
Sta asvirliţĭ pe drumŭ groşĭ.
Iar décă sosi la curte
Să maĭ veḑĭ bacşişurĭ multe!
Sta revărsaţĭ prin tipsiĭ
Totŭ stamboli şi fonducliĭ.
Şi carĭ din boierĭ mergea
Mâna de iĭ săruta,
Vedeaĭ cum iĭ atîrnă
Cu pumnul galbenĭ pîn mână.
Ne miramŭ toţĭ ce să fie
Acéstă galantomie?
Şi nimenĭ nu pricepea
Acésta ce'nţelegea.
Şi toţĭ mulţămiamŭ, ḑicêndŭ,
Că amŭ dobânditŭ Domnŭ blândŭ.
După ce s'a aşeḑatŭ,
De nizam s'a apucatŭ;
Şi puse tóte la cale
După a s'a cugetare,
Arĕtândŭ o hărnicie,
Cu o mare străşnicie.
Dete 'ntêiŭ poruncă mare
Ca toţĭ săĭ dea ascultare,
Că cele ce elŭ va ḑice
Nimene să nu'ĭ le strice,
Fie bune, fie rele,
Elŭ 'şi-o da séma cu ele.
Apoĭ maĭ dete-unŭ nizamŭ
Să nu ămblămŭ cum ămblamŭ,
In zarriflicurĭ şi 'n plimbărĭ
Şi în alte desfrânărĭ,
Ci óreşĭ ce maĭ feriţĭ,
C'apoĭ vomŭ fi pedepsiţĭ.
Noĭ, după a nóstră fire,
O socotiamŭ îngrozire,
Cu care Domniĭ s'arétă
Puţinŭ, ântêiŭ, d'o-cam-dată
Şi totŭ nu'ĭ damŭ creḑĕmêntŭ
Vĕḑêndu'lŭ la fire blândŭ,
Ci o socotiamŭ dreptŭ glumă,
Dar vĕḑurămŭ că nu'ĭ bună;
Că de o mică pricină
Te pomeniaĭ că'lŭ anină.
Numaĭ ce'lŭ vedeaĭ d'o-dată
P'in târgŭ trecêndŭ, fără glótă,
Cu vr'o douĭ treĭ, din preună
Cu câte o sopă 'n mână,
Şi după ce se întorcea
Vedeaĭ colea şi colea
Câte unulŭ atârnatŭ
De vre'o şiandrama legatŭ.
Iar pe afară prin câmpurĭ
Staŭ ţepele 'nfipte pâlcurĭ,
Pe uniĭ în ţepĭ căznindŭ
Iar pe alţiĭ spânzurândŭ,
In câtŭ ne camŭ speriarămŭ,
Şi toţĭ la grijă intrarămŭ,
Vĕḑêndŭ fapte întocmite
Şi lucrurĭ deosebite,
Care altulŭ n'aŭ avutŭ
Din câţĭ Domnĭ amŭ petrecutŭ.
Décă mergeaĭ şi la curte
Vedeaĭ altele maĭ multe,

Te uĭtaĭ prin spătărie
  Rĕmânéĭ la aporie,
Vedeaĭ săbiĭ ferecate
  Totŭ prin păreţĭ spĕnzurate,
Maĭ pistóle, busdugane,
  Măsdrace şi iatagane,
Suliţĭ, angere, cuţite,
  Ca acile ascuţite,
Măciucĭ, maĭ puşcĭ ghintuite,
  Tóte prin păreţĭ lipite;
Apoĭ staĭ, te socotiaĭ
  Şi'n rostŭ nu puteaĭ să'ĭ daĭ.
Vedeaĭ casele d'o parte
  Numaĭ de arme 'ncarcate,
D'altă parte te uĭtaĭ
  Şi la elŭ şi îngheţaĭ
Că'lŭ vedeaĭ c'unŭ hărzŭ străinŭ
  Nu'şĭ semăna a creştinŭ.
Cândŭ ilŭ auḑiaĭ vorbindŭ
  Incremeniaĭ tremurândŭ,
Din damuitŭ şi din chiafărŭ,
  Şi din as şi din caldărŭ,
Nu'lŭ maĭ puteaĭ potoli
  Nicĭ a'lŭ maĭ inconteni.
Atâta unŭ darŭ avea
  Fórte-e vlaviosŭ era.
Şi la cel e-l-alte tóte
  La chipŭ, la vorbă, la fapte,
Nu avea deosobire
  Dintr'unŭ păgânŭ d'altă fire.
Avea câţĭ-va spênzuraţĭ
  In portŭ schimbatŭ îmbrăcaţĭ,
Cu nisce mintene scurte
  Numaĭ pân' la brâŭ făcute,
Cusute cu găitanurĭ
  Şi la brâne iataganurĭ,
La capŭ cu salurĭ turceşcĭ
  Cu şalvarĭ largĭ încălţaţĭ,
Şi cuţa pân' la genuche
  Cu gaĭtanurĭ pe muche,
Cu iminiĭ în picióre
  Şi cu genuchile góle,
Cu mânicile sumese
  Şi prin mânĭ glónţele dese,
Galeongiĭ, le ḑicea,
  De lângă elŭ nu lipsea.
Cândŭ facea vre-o plimbare
  Nu mergea cu pompă mare,
Ci călare voinicesce,
  Şi la capŭ legatŭ turcesce;
Cu galeongiĭ dimpreună
  Şi mazdracŭ ţiindŭ în mână;
Şi pe unde nu gândeaĭ,
  P'acolo ilŭ întâlniaĭ:
Tiptilŭ, pe josŭ şi călare,
  Prin târgŭ şi prin mahalale;
Une-orĭ în portŭ turcescŭ,
  Alte-orĭ călugărescu.
Maĭ avea obicĭnuitŭ
  Unŭ tunŭ, séra nelipsitŭ,
La unŭ césŭ ilŭ sloboḑia,
  Cândŭ străjile se pornia,
Ca să fie semnŭ de strajă,
  Micŭ şi mare s'aĭbă pază.
Dela un césŭ să nu âmble
  Nimenĭ, nicĭ să se maĭ plimbe
Nicĭ călare, nicĭ cu butca,
  Că ştréngulŭ îĭ va fi munca.
Decĭ noĭ ne maĭ speriarămŭ,
  De plimbărĭ ne maĭ lăsarămŭ;
Şi cumŭ auḑiamŭ, dândŭ tunulŭ,
  Numaĭ toţĭ p'a casa drumulŭ;
Şi nimenĭ nu îndrăsnea
  Să stea la musaverea,
Că câtŭ era nóptea mare,
  In straja făcea preâmblare.
Şi te pomeniaĭ cu elŭ,
  Tiptilŭ, în portŭ felŭ de felŭ:
Turcesce, călugăresce,
  Schimbatŭ ca dómne feresce.
Apoĭ décă maĭ trecu
  Altŭ ceva maĭ noŭ făcu:
Dete straşnică poruncă,
  De puse pe popĭ la muncă;
Ca, câte bisericĭ sunt
  Şi câte se vorŭ fi aflândŭ,
Să stea pururea deschise,
  Şi cu luminărĭ aprinse;
Şi popa să nu lipséscă
  De lângă ea, s'o păziască,
Pentru vre-o întêmplare,
  Orĭ de mórte, séŭ de bóle;
Ca, cândŭ ilŭ va căuta
  Să'lŭ póte curêndŭ afla.
Săraciĭ popĭ, ce păţise
  Şi ce potopŭ le sosise.
Ce muncă şi ce canonŭ
  Că nu lipsiaŭ din amvonŭ;

Câtŭ era ḑiua de mare
Sta priveghindŭ în picióre,
Cu ochiĭ pe drumŭ sticliţĭ,
Şi cu dinţiĭ totŭ rînjiţĭ,
Să nu cum-va să soséscă
Şi póte să nu-ĭ găséscă;
Că scia c'obicĭnuesce,
De'i lovea totŭ făr' de veste,
Cândŭ nu le trăsnea prin gândŭ,
Atuncĭ 'lŭ vedeaĭ venindŭ,
Orĭ cu vr'o célma în capŭ
Séŭ câte unŭ camilafŭ,
De nu putea'ĭ să'ĭ alegĭ,
Nicĭ ca să'ĭ maĭ înţelegĭ.
Ci sta bieţiĭ popĭ săracĭ,
In sbangă, şciĭ, ca soldaţĭ,
Tótă ḑiua nelipsiţĭ
Uĭtându-se pe la sfinţĭ,
Avêndu'ĭ parigorie
La a lorŭ melancholie,
Iar, colea, maĭ înseratŭ,
Cândŭ gândeaŭ că aŭ scăpatŭ,
Incepea iar a toca,
Şi iar la slujbă intra,
La ortonŭ de diminéţă....
Apoĭ ĭată, uĭte viaţa.
Apoĭ le maĭ porunci,
Şi alta'ĭ maĭ sfătui:
Ca toţĭ să pue în capŭ
Câte unŭ grecescŭ potcapŭ;
La nimenĭ să nu'lŭ maĭ ea,
Cumŭ uniĭ obicĭnuia,
Ci ca unŭ darŭ neclătitŭ
De totŭ să fie opritŭ.
Decĭ s'acesta o urmară,
Ţoţĭ căciula lepădară,
Gata la poruncă fuse
Şi toţĭ potcapiurĭ puse;
Că n'avea cumŭ să nu pue
Vĕḑêndŭ că nădejde nu e
A'ĭ maĭ sta cu 'mpotrivire,
Séŭ a'ĭ maĭ da sfătuire;
Că se temea de elŭ fórte
Să nu 'ncapă la vr'o mórte,
Că'ntru nimicŭ nu avea
A tăia ş'a spenḑura.
Incă elŭ făcea unŭ hazŭ
A ḑice *al* şi nu *az*.
Ci ce cântecŭ le cânta
Acele şi eĭ juca.
Ne miramŭ toţĭ ce să fie
Acestŭ focŭ şi greu urgie?
Şi nimenĭ nu putea s'afle
Ce închipuescŭ aste fapte?
Uniĭ ḑicea că ĭ omŭ bunŭ,
Ceĭ maĭ mulţĭ că e nebunŭ;
Alţi 'lŭ ţîneaŭ de prostŭ,
Şi niminĭ nu-ĭ da de rostŭ.
Cândŭ şedeaĭ cu elŭ la sfatŭ
Chiarŭ nebunŭ adevĕratŭ;
Cândŭ începea numa'ţĭ spune,
Nisce basne de minune.
Cumŭ şi se felŭ s'aŭ purtatŭ
Şi nóptea ce a visatŭ.
Unele ĭlŭ întrebaĭ
Alte rĕspunsurĭ luaĭ.
Iar la ḑile 'mpĕrătescĭ
Cândŭ vreaĭ să'lŭ heretisescĭ,
In locŭ de logosŭ să facă
Spunea după Marea Albă;
Apoĭ uĭte-te şi veḑĭ
De puteaĭ să'ĭ maĭ alegĭ.
Ci care, cumŭ ḑicŭ vorbea,
După cumŭ să pricepea
Şi nimenĭ de nicăirea
Nu putea să'ĭ afle firea.
Şi maĭ avea încă una:
Că credea lesne minciuna;
La dênsulŭ câtŭ te-aĭ fi dusŭ
Vr'o minciună să'ĭ fi spusŭ,
Pe locŭ intraĭ la nazarŭ
De te avea maĭ mandarŭ;
Insă ce felŭ de minciună:
Cu zavistia 'mpreună
Să şciĭ să paradoseşcĭ
Şi să categoriseşcĭ,
Pe uniĭ de bunĭ d'o parte,
P' altulŭ de rĕŭ d'altă parte;
Şi-aşa prohoriseaĭ
Şi cinste iţĭ dobândeaĭ.
Numaĭ să te ţiĭ şi bine
C'apoĭ rîde-orŭ toţĭ de tine,
Cumŭ păţi bietulŭ Deşliŭ
D'o pomeni mortŭ şi viŭ:
Aşa 'ntrase d'o-cam-dată
Şi elŭ la acéstă tréptă,
Avêndu'lŭ la unŭ nazarŭ,
Incâtŭ iĭ dete caftanŭ,

De armaşĭŭ mare, pafta
După slujba ce'ĭ făcea,
Şi aşa o surdisi
Pănă cândŭ o şi greşi,
C'atâta mi'lŭ forfecară,
De nu nemerea pe scara;
Şi'ĭ fuse într'unŭ zădarŭ
Mavroghenesculŭ nazarŭ,
Şi să fi sciutŭ sĕrmanulŭ
La ce-o să-lŭ scótă caftanulŭ
Maĭ-maĭ că, s'ar fi lăsatŭ,
D'acestŭ caftanŭ piperatŭ.
După ce'şĭ perdu nazarulŭ
Intră de rândŭ Perdicarulŭ,
Cu minciunĭ, ḑicêndŭ că şcie,
Fórte bine astronomie.
Adicăte că-ĭ ghicitorŭ
Şi de stele cititorŭ.
După care amăgire
Credea 'ntr'ênsulŭ peste fire,
Şciĭ, ca Turci 'n Moametŭ
De'lŭ ţine omŭ sântŭ şi dreptŭ,
Ast-felŭ şi elŭ ilŭ ţinea
Şi de tóte ilŭ credea;
Nóptea căuta pe stele
Ḑiua venea cu muşdele,
Arĕtândŭ luĭ Mavrogheni
Cursulŭ anilorŭ, ş'alŭ vremi,
Şi cele întêmplătóre
Ale vremeĭ viitóre.
Apoĭ nicĭ elŭ n'o lungi,
Că începu a'lŭ părăsi,
Pentru că vedea că'ĭ spune
Nisce minciunĭ de minune.
Une orĭ bĭetŭ le ghicia,
Iar maĭ adesea minţea.
După ce eşi şi elŭ
Dintr'acestŭ meşteşugelŭ,
Apoĭ altu'n locŭ căḑu
Care pân'în sfârşitŭ fu,
Adecă-te: Turnavitulŭ
Dimitrache, procopsitulŭ;
Cu şoptele, cu momele
De'ĭ întrase pe supt piele,
Orĭ-ce i-ar fi arĕtatŭ
Nu eşa dintr' alŭ luĭ sfatŭ.
Atâtŭ i-se 'ncredinţase,
Incâtŭ pe toţĭ iĭ uĭtase,
Numaĭ, avea şi dreptate
Că iĭ semăna la tóte.
Adevĕratŭ, işĭ găsise
Omulŭ după cum poftise,
Cu tóte încoronatŭ
Chiarŭ Iuda celŭ spĕnzuratŭ.
Acumŭ dar să maĭ lăsămŭ
Ş'altă vorbă s'apucămŭ.

La lĕtulŭ optŭ-ḑecĭ şi optŭ
Dete spaimă în norodŭ
Auḑindu-se că vine
Oste turcéscă mulţime,
Avêndŭ Turciĭ şi Tătariĭ
Grósnicŭ rĕsboĭ cu Muscaliĭ.
Decĭ iarăşĭ luarămŭ veste
De rĕsmiriţă că este
Şi vĕḑurămŭ ca unŭ aslanŭ
Pe Mavrogheni în divanŭ.
Incepêndŭ a se găti
Rĕsboiulŭ a'lŭ întocmi,
Şi de grabŭ sabia scóte
Şi în spătărie o trase,
Din técă pe jumĕtate
Cu pioşchiolurĭ atârnate,
Ş'a colea o spânḑură
Semnŭ de rĕsboĭ arĕtă.
Apoĭ scóte şi sangéculŭ
Adecă: tuiulŭ şi stégulŭ
Şi le aşéḑă în curte
A fi la toţĭ cunoscute,
Că sunt puse într'adinsŭ,
După cum maĭ susŭ am ḑisŭ,
Dup'aceea porunci
Să facă catagrafi,
De câţĭ Nemţĭ se află 'n ţéră
Şi pe toţĭ să'ĭ scoţ' afară;
Pe sudiţĭ şi ceĭ-l-alţĭ
Şi câţĭ sunt lorŭ închinaţĭ,
Cum maĭ în grabŭ să'ĭ pornéscă
Să plece 'n ţéra nemţéscă;
Avêndŭ şi cu eĭ bătae
Grabnică şi fórte mare,
Că pân' a 'ncepe cu Rusia
Să sculase ş' Austria.
Iar după ce iĭ porniră
Tóte scheile se porniră;
Şi porunci cărţĭ de scrise,
Prin judeţe le trămise,
Intr'auḑŭ să le citéscă

Prin tótă ţéra românéscă;
Cu bună pliroforie
De acéstă bătălie,
Şi nimenĭ să n'aĭbă frică,
Ci să stea toţĭ în odihnă,
Că pe toţĭ iĭ va păzi,
Nimică nu vorŭ pătimi,
Numaĭ să stea cu credinţă
La acéstă rĕsmiriţă;
Că intrase 'n bănuélă
După a luĭ socotélă,
Să nu fugă cine-va
La vrăjmaşŭ care cum-va,
Séŭ să facă ceaşitlicurĭ
Ş'alte multe hainlicurĭ,
Cu carĭ sunt obicĭnuiţĭ
De le facŭ în rĕsmiriţĭ;
Care acea bănuélă
O avea fără 'ndoială,
După vremile 'ntîmplăreĭ,
Maĭ multŭ pe boeriĭ ţĕreĭ,
Ca ceĭ ce sunt maĭ semeţĭ
Şi la tóte maĭ isteţĭ;
Pentru că cumŭ maĭ trecu,
Nu sciŭ ce-i-se păru,—
Pe boeriĭ Filipeşcĭ
Îĭ surghiuni din Bucureşcĭ
Cu felurĭ de cazne multe,
Tocmaĭ într'unŭ vêrfŭ de munte.
Iar după ceĭ surghiuni
Dreptŭ la case năvăli
Şi tóte zaptŭ le făcu
Scule ş'i alte ce avu;
Butcĭ, rădvane şi carete
Ş'alte lucrurĭ maĭ mĕrunte.
Decĭ până Turciĭ sosi
El câtă vreme a găsi,
Să strîngă şi de aicĭ
Vre-o sumă de voinicĭ
Să dea o ajutorinţă
La acéstă rĕsmiriţă.
Óste începu a strînge
Pentru vĕrsare de sânge;
Toţĭ condoraţiĭ, cismariĭ
Precupeţiĭ, cârciumariĭ,
Osebit Românĭ de ţéră
Ce'ĭ strînsese după afară;
Şi le făcu baeracŭ
După cum l'era pe placŭ
Făcêndu'ĭ totŭ cete cete,
Inarmaţĭ, cu puscĭ pe spete,
Rînduindu-le şi léfă
Numaĭ ca să facă trébă,
Iar pe Româniĭ de ţéră
Ce'ĭ strînsese dup'afară,
După ce le făcu léfă
Iĭ maĭ puse la o trébă:
Ca să invęţe şi mustra
Să scie să dea cu puşca.
Apoĭ să staĭ să priveşcĭ
Şi cu dragŭ să pomeneşcĭ
De Românaşiĭ voinicĭ,
Incălţaţĭ totŭ cu opincĭ!
Să te fi datŭ la o parte
Să veḑĭ regule curate,
Câtŭ eraŭ de drăgălaşĭ
Şi născuţĭ a fi puşcaşĭ!
Se mira cine 'ĭ vedea
Şi gura la eĭ căsca,
Căcĭ părea c'aŭ fostŭ catane
De cândŭ aŭ eşitŭ din fóle!
De aşa mustră curată
Se totŭ mira lumea tótă,
Cumŭ mergeaŭ peste câmpie
Mândri şi cu veselie!
Greciĭ ca nisce măgarĭ
Se mira de opincarĭ,
Care de cândŭ s'aŭ născutŭ,
Puşca în ochĭ n'aŭ vĕḑutŭ,
Pe carĭ iĭ credea mişeĭ
Ne slujindu-se cu eĭ,
Căcĭ eĭ cândŭ veneaŭ în ţéră
Intraŭ cu ómenĭ d'afară;
Bunĭ pentru ostăşie
Nu credeaŭ Românĭ să fie.
Ş'acumŭ în óste de'ĭ punea
Maĭ multă fală făcea.
Iar după acestea tóte
Vĕḑurămŭ că alte scóte:
Dete straşnică poruncă
Boerilor să se strîngă
La curte, toţĭ înarmaţĭ,
Pe caĭ bunĭ încălicaţĭ;
Carĭ după ce veni,
De rĕsboĭ 'ĭ sfătui
Şi'ĭ trimise spre Focşanĭ
Să dea rĕsboĭ în Muscalĭ.
Boeri plecândŭ se duse;

Până la Buzĕŭ n'ajunse
Şi trimise să se-ntórcă
  Zăbavă să nu maĭ facă.
Nu'ĭ trimetea d'altŭ ceva
  Numaĭ firea le-o 'ncerca,
Ca să vaḑă cumŭ s'arată:
  Supuşĭ séŭ hainĭ d'odată?
Iar clucerulŭ Câmpinénulŭ
  Ca să scape de tiranulŭ,
Adecă de Mavrogheni,
  Apucă drumulŭ Vieni,
Spre părţile ţĕreĭ Nemţeşcĭ,
  Lăsându'şĭ tóte 'n Bucureşcĭ,
Numaĭ călare, cu trupulŭ,
  Ca óea cândŭ vede lupulŭ.
Mavrogheni cumŭ simţi,
  Ca unŭ balaurŭ scrîşni,
Şi de graŭŭ orîndui
  Casa de pecetlui,
Orînduindŭ într'adinsŭ
  De le-aŭ luatŭ tóte 'n scrisŭ:
Haine, scule, argintăriĭ,
  Carete, moşiĭ şi viĭ,
Şi orĭ-ce aŭ maĭ aflatŭ
  Pe tóte le făcu zaptŭ.
Atuncĭ să fi vĕḑutŭ jale
  Şi plângere fórte mare,
Că după ce i le luă,
  Pre cocóna 'ĭ rădică,
Din preună cu copiĭ
  De'ĭ supuse la urgiĭ:
In Ţarigradŭ îĭ trimise
  Acolo iĭ surghiunise.
Iară déca maĭ trecu
  Ş'altulŭ iar aşa făcu:
Spătar Iancu Măgurénulŭ,
  In urmă după Câmpinénulŭ.
Vodă cumŭ vĕḑu aşa
  Că 'ncepur-a se căra,
Câte unulŭ, câte unulŭ,
  Numaĭ lăsă pe nicĭ unulŭ,
Şi'ĭ porni 'n ţéra Turcéscă
  Ca să nu'lŭ maĭ necăjéscă.
După ce dar iĭ porniră
  Iată şi Turciĭ sosiră,
Nenumĕrată mulţime
  Cu tunurĭ şi cu tărime.
Unulŭ şi unulŭ deliĭ
  Resgrăsenĭ şi vindeliĭ
Hotonenĭ şi Nicopenĭ
  Şiştovenĭ, Turtucăenĭ,
Manafĭ, Arapĭ, Anatolenĭ,
  Dancălicĭ şi Giurgiuvenĭ,
Ortale peste ortale
  Cu felurĭ de saltanale.
Gemea ţéra românéscă
  Numaĭ de óste turcéscă,
Carĭ după ce veniră
  La conace năvăliră,
Deşertîndŭ casele tóte
  Ce era maĭ îmbrăcate,
Toţi ceĭ maĭ marĭ, agale
  Ce aveaŭ pompă maĭ mare;
Iar ceĭ maĭ micĭ năvăliră
  Care pe unde putură,
Ămblândŭ totŭ înverşunaţĭ,
  Şciĭ, ca nisce cânĭ turbaţĭ;
Nimenĭ n'avea să le ḑică
  Vre o vorbă câtŭ de mică,
Că cumŭ te ar fi auḑitŭ
  Punea mâna pe cuţitŭ;
Mĕ cutremurŭ cândŭ gândescŭ
  La acelŭ fursaltŭ turcescŭ
Şi la acelŭ căpătêiŭ
  Ce 'lŭ avea Turciĭ ântêiŭ!
Atâtŭ avea semeţie
  De nimenĭ nu vrea să scie
De *avrad* şi *d'anasîna*
  P'atuncĭ se 'ngroşase gluma.
Mulţĭ se lipsiră de case
  Şi toţĭ prin hanurĭ intrase,
Ne fiindŭ obicînuiţĭ
  A şedea cu atâţia Turcĭ;
Cariĭ déca maĭ trecu
  La zurbale începu,
Şi la alte multe rele
  Ce era deprinşĭ cu ele.
Nu era ḑi netrecută
  A nu fi zurba făcută,
Numaĭ auḑiaĭ trântindŭ
  Pistóle, puşcĭ, slobodindŭ.
Iar vitézulŭ Mavrogheni
  Ca unŭ norocitŭ alŭ vremi
Şi ca unŭ cârmuitorŭ
  Straşnicŭ oblăduitorŭ,
Avêndŭ putere deplină,
  Dată prin firmanŭ în mână,
Ce va face, ce va ḑice,

Nimene să nu le strice,
Să spânzure şi să taie,
Fie măcarŭ câtŭ de mare,
Indată orîndui
Paznicĭ spre a străjui,
Dândŭ straşnicĭ poruncĭ tarĭ
Intêiŭ pe la ceĭ maĭ marĭ,
Să fie cu privighere
Spre făcĕtoriĭ de rele,
Că în urmă maĭ simţindŭ
Pe vre unŭ Turcŭ rĕŭ făcêndŭ,
Dela orĭ ce baeracŭ,
Aga le vine de hacŭ;
Asemenĭ fu porunciţĭ
Şi ceĭ-l-alţĭ aĭ luĭ zabiţĭ,
Adecă: Spătarulŭ, aga
Cumŭ şi a lorŭ tótă tagma,
Unde vor simţi ostaşĭ,
Făcêndŭ vr'unŭ rĕŭ undevaşĭ,
Fără de altă intrebare
Să'lŭ prindă şi să'lŭ omóre.
Apoĭ d'aci să te ţiĭ,
Să vedĭ bătăĭ la zapciĭ,
Totŭ cu sopa neghiobeşce
Vedeaĭ numaĭ că'ĭ lovesce,
Nu căuta nicĭ de mână,
Nicĭ de piciorŭ, nicĭ de gură,
Unde le venea lovea,
Vaĭ! de eĭ ce pătimea!
In câtŭ şi eĭ se sperĭese
De aceste bătăĭ dese,
Ce pătimea bieţiĭ Turcĭ,
De zapciĭ şi de-arnăuţĭ,
Atâtŭ de ceĭ spătăreşcĭ,
Maĭ vîrtosŭ de ceĭ ageşcĭ.
Că cumŭ audĭa de aga
Tremura Turciĭ ca varga,
Şciindulŭ că e deliŭ,
Ce iĭ dĭcea Hangerliŭ;
Atâtŭ iĭ luase frica
De nu maĭ dĭcea nimica;
Cândŭ 'lŭ vedea prin tîrgŭ trecêndŭ
Se scula toţĭ tremurândŭ,
Şciĭ, ca cândŭ ar fi trecutŭ
Vr'unŭ Turcŭ mare, cunoscutŭ,
Aşĭa se scula la rândŭ
Toţĭ cu toţiĭ tremurândŭ.
Bravo, Mavrogheni brava,
Altul ca tine maĭ stava
Aşĭa totŭ grantulŭ să'şĭ ţie,
Cu atâta străşnicie?
Unde s'aŭ maĭ audĭtŭ
Şi unde s'aŭ pomenitŭ
D'unŭ ghiaurŭ să se 'ngrozéscă
Atâta óste turcéscă,
Şi cu răcorile numa
Să'şĭ sigurifséscă slujba?
Mĕ rogŭ ce putere tare
Şi ce străşnicie mare,
Ce avea ómeniĭ luĭ,
Te intrebŭ, mie să'mĭ spuĭ:
De n'arŭ fi fostŭ Mavrogheni
S'ar fi sumeţitŭ puteriĭ
Ci cu răcorile luĭ
Se temea şi de aĭ luĭ,
Că toţĭ Turciĭ ilŭ scia
Ce fursaltŭ mare avea;
Vedeaĭ gogémite paşĭ
Şi atâţĭ marĭ bimbaşĭ,
Cu barbele lungĭ, lăsate,
Până la brâŭ spânzurate,
Aşteptândŭ pe la perdele
Ne putêndu-ĭ găsea vreme!..
Apoĭ voivodŭ era,
Séŭ a vizirŭ semăna?
Care Domnŭ aŭ maĭ stătutŭ,
Treĭ tuiurĭ să fi avutŭ?
Şi care altŭ să se bată
Cu doĭ Impĕraţĭ d'odată?
De mare cinste e vrednicŭ
Mavrogheni celŭ puternicŭ.
Adevĕr, spunŭ, că prăda,
Dar nevoĭa 'lŭ indemna:
Cumŭ era să odihnéscă
Atâta óste turcéscă?
Şi de ar fi fostŭ altŭ Domnŭ
Ar fi maĭ scăpatŭ vr'unŭ omŭ,
Cu atâta mare-oştire
Ce cădĭuse pe creştinĭ?
De câte orĭ s'aŭ ispititŭ
Şi 'n câte rîndurĭ s'aŭ pornitŭ
Să dea focŭ şi să robéscă
Şi să iarmaladiséscă,
Şi elŭ, cu a sa putere,
I-aŭ opritŭ de aste rele!
Pe câţĭ paşĭ şi Turcĭ vestiţĭ
I-a omorîtŭ, surghiuniţĭ,
Numaĭ căcĭ se ispitise

La rĕŭ, iar nu se și pornise?
Liponŭ la așia amarŭ
Nu 'ĭ era baniĭ zadarŭ.
Óre n'aĭ fi bucurosŭ
Dela mórte să fiĭ scosŭ
Și să daĭ pentru scăpare
Și cămașa din spinare?
Vreĭ să ḑicĭ că, jăfuea...
Jăfuea unde scia...
Pe care scia că n'are
Nu'ĭ maĭ făcea supĕrare,
Ci unde vedea maĭ glótă
P'acolo da câte o rótă.
Să lăsămŭ dar până aicĭ
Să 'ncepemŭ de resmirițĭ.

Veni vremea să pornéscă
Oste spre țéra Nemțéscă;
Decĭ facu mare gătire
Pentr' a Turcilorŭ pornire;
Și găti vr'uo ḑece mie
Cu o mare protimie.
Tuturorŭ lefi împărți
Și spre Brașovŭ îĭ porni;
Iar pe ceĭ maĭ marĭ agale
Iĭ îmbrăcă și cu blane;
Sfătuindu-ĭ cum se facă
Și pe la ce locurĭ să trécă,
Pentru Brașovŭ ca să-lŭ ia,
Dupĕ cumŭ nădăjduia.
Apoĭ dupĕ ce-ĭ porni
Altă óste maĭ găti,
Atâtŭ Turcĭ câtŭ și Tătarĭ
Și-ĭ trămise spre Muscalĭ.
Iar peste puține ḑile
Priimi o rea vestire,
Cumŭ că Russia s'a întinsŭ
Și Moldova a cuprinsŭ,
Și din cățĭ Turcĭ s'aŭ aflatŭ
Maĭ nicĭ unulŭ n'a scăpatŭ.
Dupĕ care auḑire
Iarășĭ maĭ făcu oștire
De ostașĭ să maĭ trămiță
Spre a da adjutorință,
Ca să mérgă drept la Iașĭ
Să gonéscă pre vrăjmașĭ.
Și porni o sumă mare
De Ienicerĭ și ortale
Imbărbătându-ĭ cu vorba
Ca să stea să ia Moldova.
Iară cumŭ plecă din locŭ,
Sciĭ, ca cândŭ dete pe focŭ.
Că toțĭ Turciĭ se topiră,
Nicĭ unulŭ nu maĭ veniră.
Apoĭ vĕḑêndŭ că nu póte
Pe Muscalĭ din Iașĭ a-ĭ scóte,
Se maĭ lăsă de Moldova
Și s'apucă de Europa;
Căcĭ vedea că cam spre Nemțĭ
Venia Turciĭ maĭ semețĭ;
Iară în colo spre Rușĭ
Cum se ducea era dușĭ;
Rarŭ când unulŭ de scăpa
De voĭnicŭ se lăuda.
Decĭ pân'a găti ostire,
Iĭ veni bună vestire
Că ceĭ despre Austrie
Aŭ făcutŭ o vitejie,
Adecă: mergêndŭ în susŭ
Pân' la vamă aŭ ajunsŭ
Și că vama aŭ coprinsŭ
Pe Nemțĭ cu totulŭ i-aŭ stinsŭ.
Decĭ de grabŭ și porunci
Tunurile-a slobodi;
P'atuncĭ trăsnia tunurile
De le mergea fumurile
De trăsnetŭ multŭ și de plesnetŭ
Ițĭ sbura pĕrulŭ din crestetŭ.
Ear peste puține ḑile
Dupĕ acea isbîndire,
Vĕḑurămŭ numaĭ că vine
Vr'o sută de Nemțĭ, maĭ bine,
Adducêndu-ĭ din apoĭ
Turciĭ, ca pe nisce oĭ:
Uniĭ viĭ, alțiĭ rănițĭ
Alțĭ prin masdrace 'nfipțĭ
Vedeaĭ din Turcĭ pe orĭ-care
Cu câtĕ-unŭ capŭ la spinare.
Iar Mavrogheni vĕḑêndŭ
Atâția Nemțĭ adducêndŭ,
Cu tunurĭ, cu terhanele
De earbă și de ghiulele,
Chiămă pe Turcĭ, pe agale
Și-ĭ îmbrăcară cu blane;
Pe alțĭ 'i-a împodobitŭ
Cu celenchiurĭ de argintŭ.
Celenchiurĭ, blane, capóte
N'avea cin' să le maĭ pórte,

Atâta era de dese,
  Nicĭ marfă maĭ rĕmasese.
Croitoriĭ, cojocariĭ
  Şi săracil argintariĭ
Nu maĭ putea totŭ lucrândŭ
  Blane, celenchiurĭ făcêndŭ. —
Apoĭ dupĕ ce-ĭ cinstiră
  Iar înapoĭ ĭĭ porniră,
Dreptŭ la Braşovŭ, ca să-lŭ ia,
  Darŭ nimicŭ nu folosia,
Că óstea de tot slăbise
  Şi Turciĭ se maĭ rărise,
Uniĭ la rêsboiŭ perise,
  Alţiĭ de frică fugisă.
În susŭ a se maĭ întinde,
  Séŭ a maĭ merge 'nainte,
Vedea câ nu isbutise
  De câte orĭ se pornise:
Da numaĭ câte-o năvală
  Şi se opria ĭar la vamă,
Şi de la vamă prin giurŭ,
  De făcea câtĕ-unŭ ceaburŭ.
Găsia cât'-o caraulă,
  Cumŭ amŭ ḑice mură 'n gură,
Şi cândŭ le venia 'ndemână
  Stergea câte-o căpăţînă,
Şi la Bucureşcĭ năvală
  Ca să le dé Vodă blană.
Asta le era isbânda,
  Totŭ câştigulŭ şi dobênda.
D'ăntêiŭ de nu borbonia
  Incaĭ totŭ maĭ frunḑăria.
Iar de la o vreme-'ncóce
  Aşa-ĭ vedea-ĭ că se 'ntórce.
Vĕḑêndŭ aşa Mavrogheni,
  Că se dedeseră leni,
Se socoti, ce să fie
  Acést'a lorŭ mişelie
Şi împotrivă norocŭ
  Că cumŭ mergŭ aşa se 'ntorcŭ?
Şi fiind-că pentru léfă
  Nu-ĭ tragŭ inima la trébă
Şi nu scia că din fire
  Şi din a lor norocire
Nu potŭ să prohoriséscă
  Pe vrăşmaşiŭ să-lŭ biruéscă.
Decĭ dup' ale-alte multe
  Cisluirĭ marĭ şi mărunte,
Ce le presăra prin ţéră,
  Atâtŭ aicĭ, câtŭ ş'afară,
De ne luasemŭ de gândurĭ
  Cu cisle totŭ rândurĭ, rândurĭ;
Maĭ află unŭ vicleşugŭ
  Să-ĭ ia cu altŭ meşteşugŭ,
Şi 'ncepu a se porni
  Spre ceĭ micĭ a-ĭ boeri,
Făcêndŭ pe uniĭ şetrarĭ
  Pe alţiĭ pitarĭ, serdarĭ,
Ca să vaḑă ceĭ maĭ marĭ
  Să se 'ndemne a da banĭ
Apoĭ d'aci să te ţiĭ
  Şi să maĭ veḑĭ boeriĭ!
Alergândŭ care de care
  Să ia caftanulŭ maĭ mare,
Măturândŭ totŭ de prin casă
  Şi dând până la cămaşă,
Numaĭ şi numaĭ să fie,
  In rêndŭ 'l arhontologie,
Să nu rĕmâe maĭ josŭ
  Decâtŭ unŭ altulŭ maĭ prostŭ;
Chiarŭ se punea şi ţĕraniĭ
  De da cu duiumulŭ baniĭ
Şi care nu-ţĭ trecea 'n gândŭ
  Vedeaĭ caftanŭ îmbrăcândŭ;
Şi dintr'un mojicŭ plugarŭ
  L'auḑiaĭ: arhon şetrarŭ!
Decĭ cu miḑlocul subţire,
  Iĭ spĕlase pe toţĭ bine.
Apoĭ vĕḑêndŭ că oştirea
  Totŭ nu-şĭ părăsesce firea
Să facă şi eĭ vr'o trébă,
  Dupĕ ce le dete léfă;
Nu, ci se ducea în munţĭ
  Şi se 'ntorcea jumuliţĭ,
Găsi dar a fi cu cale
  Ca însusĭ să se pogóre
Cu toţĭ Turci dupĕ elŭ
  Să 'şĭ alégă la unŭ felŭ,
Orĭ spre bine, séŭ spre rĕŭ
  In mila luĭ Dumneḑeŭ.
Că se supĕrase fórte,
  Vĕḑêndŭ că nicĭ cumŭ nu póte
Nicĭ Braşovulŭ ca să-lŭ ia,
  Nicĭ Turciĭ spre Ruşĭ mergea.
Incepu a se găti
  Spre vrăjmaşĭ a se porni
Şi strînse tótă turcimea
  Şi tót'a luĭ boerimea

Şi aĭ curţiĭ marĭ şi micĭ
Ciohodarĭ şi ecpaicĭ
Spătarŭ, aga, dorobanţĭ
Şi zapciĭ toţĭ ceĭ-alţĭ,
Şi merse ântêiŭ c' urdiă
In câmpŭ sub Mitropoliă;
Şeḑu darŭ câte-va ḑile
Acolo sub monastire,
Apoĭ ĭar se rĕdică
Şi dreptŭ în susŭ apucă,
Luându-şĭ oştirea tótă
Spre vrăjmaşĭ, ca să se bată.
Ĭar aicĭ în Bucurescĭ
'Ţĭ era scârbă să privescĭ;
Că 'şi lăsase pe iubitulŭ,
Adecă pe Turnavitulŭ,
Vechilŭ în locu-ĭ să fie.
Apoĭ veḑĭ blăstemăţie!
Din câţĭ boerĭ remasese,
Pe dinsulŭ ĭlŭ alesese
Maĭ harnicŭ, maĭ credinciosŭ
Şi la trébă practicosŭ,
Mojicŭ, grosŭ şi necioplitŭ
Ş'unŭ fudulŭ deosebitŭ.
Vaĭ! o ţéră Românéscă
Veḑĭ cin' să te stăpânéscă?
Unŭ Dumitru Turnavitŭ,
Care n'aĭ fi maĭ gânditŭ.
Păĭ să te fi datŭ d'o parte
Şi să veḑĭ ale luĭ fapte!
Că făcea prin Bucureşcĭ
Totŭ tarturĭ Mavrogheneşcĭ;
Apoĭ avea o mândrie
Lipită de mojicie
Ş'atâta o semeţie,
De nimenĭ nu vrea să scie!...
Venia la dinsulŭ boerĭ
Pentru niscare trebĭ,
Ca la unŭ stăpînitorŭ,
Ţĕreĭ oblăduitorŭ;
Ĭar elŭ, ca unŭ blăstematŭ,
Şedea în patŭ rĕsturnatŭ
Şi boeriĭ în picióre
Stăndŭ cu capetele góle.
Alte orĭ sta prin privdorŭ
Până se scula din somnŭ.
In scurtŭ se afla alŭ vremi
Alŭ doilea Mavrogheni.
Avea în capŭ o căciulă
Ţugnétă, ca o sulă,
Şi o ghebă în spinare
De nu făcea cincĭ părale,
De aba roşie ruptă
Cu aţă albă cusută;
Cu poturĭ, cu imineĭ, —
Se deprinsese cu eĭ.
Ĭar să-lŭ fi vĕḑut călare
Chiarŭ vătafŭ de haimanale,
C'o grămadă de voinicĭ
Totŭ arnăuţĭ, socaricĭ,
Avêndu-ĭ pe lîngă dinsulŭ
De nu puteaĭ să 'ţĭ ţiĭ rîsulŭ;
Şi da prin tîrgŭ cât'o raĭtă
Ca să-lŭ vaḑă lumea tótă
La ce tréptă a adjunsŭ
Şi câtŭ s'a 'nălţatŭ de susŭ.
Afferim Dimitrăchiţă
D'ar maĭ fi vr'o rĕsmiriţă
Şi unŭ Mavrogheni Domnŭ,
Sciŭ că tu te-aĭ face omŭ!
Acumŭ iaţĭ nădejdea, frate,
Că aia nu se maĭ póte.
Ce gândiaĭ? c'a ta Domnie
Până 'n sfîrşitŭ o să ţie,
De ămblaĭ aşa pe susŭ
Câtŭ fu Mavrogheni dusŭ?
Nu socoteaĭ că e vêntŭ
Asta ce ămblaĭ făcêndŭ,
Care suflândŭ te 'ngrozesce
Apoĭ ĭar se potoleşce?
Nu sciéĭ să lumea este
O rótă ce se 'nvîrtesce,
Care altă trébă n'are
De câtŭ să sue, pogóre?
Cu tóte aceste dar
Să ḑicemŭ că e unŭ dar
Şi unŭ noroc negânditŭ
De la Dumneḑeŭ venitŭ
Că tóte la omŭ cândŭ vine,
Orĭ rele vorŭ fi, orĭ bune,
Sunt totŭ după norocire,
Ĭar nu născute din fire.
Darŭ să le lăsămŭ d'o parte
Să 'ncepemŭ de alte alte:
A vedea sfîrşitulŭ trebi
Ce a făcutŭ Mavrogheni.
Dupĕ ce eşi afară,
Se plimbă cât-va p'afară

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Maĭ pân' la Buzeŭ venise.
[illegible] ca să se bată.
[illegible]
Că Turciĭ se [illegible],
De frică maĭ toțĭ fugise.
Decĭ [illegible] și [illegible] așa,
Că nimică nu [illegible].
De totŭ se [illegible]
Și țéra o părăsise
Și trecu 'n țéra Turcéscă
Să nu se maĭ nevoiască,
Rămâindŭ vr'o doĭ treĭ pașĭ
In Bucurescĭ camŭ golașĭ,
Cu vre-o mie de Turcĭ
Toțiĭ-toțĭ iar nu maĭ mulțĭ;
Care și eĭ aștepta
Prilejŭ d'a se depărta,
Cândŭ de cândŭ să se strecóre
Nu cum-va să-ĭ împresóre,
Că Nemțiĭ se întinsese,
Tótă țéra coprinsese.
Iar Mavrogheni gândi,
Incă pân a nu fugi,
Că 'n Bucurescĭ aŭ rĕmasŭ
Vr'o câți-va Turcĭ de pripasŭ,
Să nu cum-va să ia scire
De a Nemțilorŭ venire
Și până eĭ a sosi
Să 'ncépă a parladisi.
Și chiămă pe Filaretŭ
De 'lŭ trămise la Nemțĭ dreptŭ,
Ca să-ĭ parachinisésca
Cum maĭ curĕnd să pornéscă.
Sânția sa plecă, se duse
Și spre Buzeŭ îĭ ajunse
Și i-a întîlnitŭ viindŭ
Spre Bucurescĭ coborindŭ,
[illegible] poruncă priimisă
Și d'aceea se pornise.
După ce s'apropriară,
[illegible] la îndoélă,
[illegible] multe cuvinte:
Și nu [illegible] să intre
Pentru c' aflase de Turci
Că 'n Bucurescĭ sunt cam mulțĭ.
Dup' aceea se sculară
Arnăuțiĭ ce s' aflară
Și toțĭ caiĭ 'ncălecară
Și spre Turcĭ se rĕdicară.
[illegible] de le dede veste,
Că Nemțală pe margini este
Și decâtŭ să se lovéscă,
Maĭ bine să se pornéscă
Și Dunărea să o trécă,
Ca spre Giurgiŭ cu toțĭ să mérgă.
Turciĭ nu maĭ zăbovirà
Ci îndată se pornirà,
Plecă pân' la Văcărescĭ,
Apoĭ gândi 'n Bucurescĭ
Pentru ce însă așa,
Să nu le facă ceva?
Intêiŭ s'armaladisésca
Și maĭ apoĭ să pornéscă
Maĭ vĕrtosŭ că Nemțĭ nu sunt,
Ci racea i-a amăgitŭ.
Așa dar se socotirà
Iar înapoĭ se pornirà.
Ia spune-mĭ acumŭ ce facĭ
Și unde să te maĭ bagĭ?
Uniĭ spre Nemțĭ apuca,
Alțiĭ prin hanurĭ intra.
Nemțiĭ nu se maĭ vedea,
Turciĭ se apropia.
Ce milă Dumnedeéscă
Făcu legea creștinéscă!
Că pe toțĭ Turciĭ orbi
Și înapoĭ se porni.
Dar totŭ nu se întórcea,
Clopote de n'audia;
Ci cumŭ începur'a trage
Nu scia cumŭ s'or întórce.
Socotindŭ adĕvĕratŭ
C'atuncĭ nemțiĭ aŭ intratŭ.
Iar nemțiĭ tocmaĭ pe séră
Aŭ intratŭ și eĭ d'afară;
Insă din volintirime
Puținĭ și din călărime;
A doua di a intratŭ
Totŭ obuzulŭ regulatŭ.
La létulŭ optŭ-decĭ și [illegible]
Octembre două-decĭ și [illegible].

După unŭ codice propriŭ. Vedĭ și *[illegible]* din 18[illegible], [illegible]

Istoria luĭ Nicolae Mavrogeni, Domnulŭ țěreĭ Românescĭ.

(Fragmentŭ din Anastase, séŭ „Memoriile unuĭ grec în secolulŭ XVIII")

I.

SUMARIU

Anastasie se otăresce să mérgă în Valachia la Mavrogheni, care ajunsese domnŭ în acea țéră.— Trece Balcaniĭ și Dunărea și se întâlnesce cu nisce călětorĭ francĭ. — Indiscrețiunea unuĭ egumenŭ grecŭ. - Elŭ întâlnesce pe Condili, care lăsase serviciulŭ luĭ Mavrogheni.

De multŭ timpŭ aveam dorința d'a merge în Valachia, să cercŭ norocululŭ meŭ pe lângă Mavrogheni, care se făcuse Principe alŭ aceĭ provinţe. Din Egipt trecuĭ la Constantinopole. In timpulŭ acela Iusuf fusese înălțatŭ la demnitatea de Mare Visir. Din momentulŭ numireĭ séle, Iusuf pregăti rumperea păciĭ cu Rusia și resbelulŭ isbucni fără declarațiune formale. La 18 August 1787 Turcia făcu ambasadoruluĭ acesteĭ puterĭ politeța de a-ĭ da unŭ apartament la șépte turnurĭ (1) pe socotéla Sultanuluĭ și garnisóna turcéscă de la Ociacof atacă fortăréța de Kinburn într'unŭ momentŭ în care acésta se credea în pacea cea maĭ deplină. Chiarŭ de arŭ fi dobânditŭ turciĭ succesulŭ celŭ maĭ complect într'acéstă lovire, totŭ n'arŭ fi pututŭ să fie apěrațĭ de pata acesteĭ fapte de rea credință, dar neisbândirea lorŭ adaogă maĭ mult rușinea pentru dânșiĭ. Impěratulŭ găsi acumŭ unŭ pretextŭ seriosŭ pentru a se uni cu Rusia și declară resbelŭ Porțeĭ la 9 Februarie 1788. Acéstă întâmplare se păru că va face neapăratŭ din Valachia teatrul rěsboiuluĭ în cursul campanieĭ următóre, și de acea se îndoi dorința mea d'a merge în acea provinție. Dobândiŭ dela Hassan scrisóre de recomandațiune către Iusuf și către Mavrogeni.

Marele visir tăbărîse oștirea sea la Daud-Pacha și aridicase stindardul sacru alŭ Profetuluĭ: elŭ adunase în jurulŭ sěŭ marea óste a credincioșilorŭ pentru apěrarea Imperiuluĭ Otoman. Aveamŭ proĭectulŭ de a-ĭ face o visită în trécătŭ; dar sperândŭ a juca unŭ rolŭ maĭ strălucitŭ pe păměntulŭ Valachieĭ, mě otărîĭ a merge la Mavrogheni.

Cu tóte că tóte disposițiunile și scrisorile de recomandare 'mĭ eraŭ luate pentru plecare, maĭ petrecuĭ însă încă vre-o patru ḑile în capitala Turcieĭ, pentru a me deda la tóte plăcerile ce acestŭ scurtŭ spațiŭ de timpŭ îmĭ permitea d'a'mĭ procura. După ce 'mĭ luaĭ adio într'acestŭ chipŭ dela Constantinopole, plecaĭ către teatrulŭ resbeluluĭ și alŭ periclelorŭ, alŭ cărora drumŭ este adesea încoajuratŭ de maĭ puține pericle decât alŭ plăcerilor. Echipagiurile mele eraŭ fórte ușóre: ele nu consistaŭ de cât în cea ce calulŭ meŭ putea să pórte, pe lângă persóna mea. Nefiindŭ îndestulŭ de bogatŭ pentru a'mĭ da o escortă numerósă, creḑuĭ că voiŭ călětori în chipulŭ acesta cu maĭ puțină temere decât când aș fi fostŭ însoțitŭ de unŭ cortegiŭ neîndestulătorŭ pentru a mě apěra.

Merseĭ la tabăra luĭ Iusuf. Visirul 'mĭ era cunoscutŭ de maĭ înainte de când era Kehaia al luĭ Hassan. Indată ce el mări numěrulŭ scrisorilorŭ mele

(1) Inchisórea de Statŭ la Constantinopole unde Pórta, în cas de rumpere de relațiunĭ, aresta pe Ministriĭ puterilorŭ străine, subt pretextŭ d'a-ĭ apăra de insultele poporațiuneĭ.

cătră Mavrogheni, inaintaiŭ călĕtoria mea, căcĭ și Iusuf se pregătea pe curândŭ să pornéscă cu óstea sa în câte-va locurĭ însemnate, unulŭ după altulŭ, pentru ca să dea timpŭ Zaimilor și Timarioţilorŭ de prin tóte provinţele Rumeliei a mări numĕrulŭ armieĭ séle și doriamŭ să întâlnescŭ în calea mea cât se va putea maĭ puţine din aceste despărţirĭ de dreptŭ—credincioșĭ de aĭ luĭ Mohamet, carĭ supuindu-se chiămăreĭ ce le făcea Vicariulŭ Profetuluĭ (1), eraŭ să alerge din tóte colţurile să se așeḑe subt ordinele locoţiitoriuluĭ sĕŭ.

Dela Daud-Pașa până la Heracli nu mi se întâmplă nimicŭ extra-ordinarŭ. Trecerea Balcanuluĭ arŭ fi pututŭ da plăcerĭ marĭ unuĭ altŭ om decât mine. Eŭ însă care eramŭ multŭ maĭ doritorŭ d'a cunósce sfîrșitulŭ lucrurilorŭ de cât începutulŭ lorŭ, fuseĭ încântatŭ în ḑiua când vĕḑuĭ muntele Emu la spatele meŭ și cu atâtŭ maĭ multŭ când maiestósa Dunăre începu a rostogoli subt ochiĭ meĭ valurile séle mărețe; ĭar după ce trecuĭ acestŭ rîŭ mândru și puseiŭ piciorulŭ pe câmpiile bogate ale Valachieĭ, atuncĭ bucuria mea nu maĭ avu marginĭ.

Spre a profita pe cât 'mĭ era cu putinţă de bine facerile Cristianismuluĭ și a da o probă de stimă ce purtamŭ încă pentru instituţiunile séle 'mĭ propuseĭ a petrece întâia nópte după sosirea mea pe un pămĕntŭ creștinescŭ, într'o mŏnăstire ce era în drumulŭ meŭ ș'aĭ căria călugărĭ aflasemŭ că vieţuiaŭ în abundenţă și că puteaŭ cu înlesnire să dée călĕtoruluĭ din bogatele rĕmășiţe ale meseĭ lor, și din dormitorulŭ lor un colţŭ pentru odihnă. Mŏnăstirea se cotropise cu o oră maĭ înainte de către o cétă de Francĭ ce călĕtoreaŭ avêndŭ la mână o ordine otărîtóre dela guvernul provinţial pentru a fi bine primiţĭ și ospătaţĭ orĭ unde în calea lor.

Ḑicŭ că schitulŭ era cotropitŭ de dênșiĭ, căcĭ numĕrândŭ stăpâniĭ, slugile, curieriĭ, mekmandariĭ (2) și dragomaniĭ, creḑŭ că nu eraŭ maĭ puţinŭ de treĭ-ḑecĭ, și călugăriĭ fuseseră scoșĭ de prin chiliele lor pentru a face locŭ acestorŭ numeroșĭ óspeţĭ. Creḑuĭ maĭ întĕiŭ că o mĕsură așia de estraordinară, trebue să aibă o cauză de aceeașĭ însemnătate, și că negreșitŭ capulŭ acesteĭ cete va fi celŭ puţinŭ un trămis al vre uneĭ puterĭ creștine, d'a se duce la Pórtă spre a trata niscaĭ afacerĭ importante. Mĕ otăriĭ dar în liniște a'mĭ odini calul în orĭ-ce colţisorŭ mi s'ar acorda. Vruseĭ cu tóte acestea să mĕ asigurŭ décă bănuelele mele eraŭ adevĕrate și adresându-mĕ la unŭ fel de curier jumĕtate elveţianŭ jumĕtate italianŭ, carele dădea ordinele sale către economulŭ mŏnăstireĭ într'o limbă amestecată cu italienesce și elveţienesce, fără ca economulŭ să înţelégă unŭ singurŭ cuvêntŭ din vorbirea luĭ și totŭ ce putuĭ descoperi fuse că domnul T*** patronulŭ sĕŭ era unŭ tênĕrŭ posesorŭ de o stare mare și care, desgustându-se d'a găsi a casă la dênsulŭ tótă odihna, și de-așĭ vedea ordinile esecutate îndată ce le dedea, s'a apucatŭ să rătăcéscă prin lume, pentru a'șĭ procura plăcerea, séŭ d'a se culca fără cină, séŭ d'a continua călĕtoria sa fără a se odini într'unŭ patŭ. De aci avea gândŭ să se opréscă maĭ întĕiŭ la Constantinopole; dar de acolea înainte nu era otărîtŭ încă de va merge la China pe uscatŭ, séŭ la Peru pe mare, acésta nu se șcie încă.

---

(1) Acestŭ titlu se purta de Sultanulŭ ca urmașŭ alŭ Califilorŭ. In tóte resbelele séle în contra puterilorŭ străine creștine, stindartulŭ sacru alŭ Profetuluĭ era tot-dé-una desfășurat spre a face pe poporulŭ sĕŭ să créḑă, că resbelele séle eraŭ întreprinse tot-dé-una pentru apĕrarea Islamismuluĭ.

(2) Impiegaţiĭ ce se însărcinéză în Turcia d'a însoţi la drumŭ pe ambasadoriĭ și voiagioriĭ de distincţiune și de a împlini trebuinţele ce aŭ.

De şi invasiunea francilor lipsise pentru puţinŭ pe călugări de chiliuţele lor, dar stareţulŭ nu avusese nicĭ o supĕrare. Eŭ înţelesesemŭ, că acesta vĕḑêndu-mĕ că mĕ făcusemŭ familiarŭ cu óspeţiĭ seĭ din nóptea trecută şi că aveamŭ către dênşiĭ o purtare puţin obişnuită unuĭ mahometanŭ, începuse a prinde bănuelĭ despre mine. Temêndu-mĕ dar să nu facă la Bucurescĭ vre-unŭ raportŭ rĕŭ în contra mea, creḑuĭ că pentru astă dată aşĭ putea fără căinţă să mĕ lépădŭ de Profetulŭ. Il trăseĭ dar la o parte şi-ĭ ḑiseĭ cu unŭ tonŭ de confidenţă misteriósă, că eŭ sunt unŭ grecŭ venitŭ tiptilŭ, ceea ce-ĭ fu uşorŭ de creḑutŭ auḑindŭ vorbirea mea în limba grécă, şi că sunt unŭ emisarŭ al Rusieĭ, însărcinatŭ a afla dispoşiţiunile călugărilorŭ de religiunea grecéscă către marea împĕrătésă. Atuncĭ elŭ îndată 'mĭ deschise inima sa, 'mĭ arĕtă cea maĭ vie admiraţiune pentru Ecaterina, şi mĕ ruga s'o asigur cu cea maĭ întâe ocasiune, că părintele stareţŭ Kiril este unulŭ din ceĭ maĭ devotaţĭ partisanĭ aĭ eĭ, adăogând chiar, că schitulŭ ar fi avêndŭ marĭ înlesnirĭ d'a întreţine o corespondinţă secretă între persónele distinse d'a servi intereselor aceleĭ principese. N'amŭ datŭ uităreĭ buna sa voinţă când, maĭ în urmă, avuĭ trebuinţă d'a supune la contribuţiunĭ, séŭ d'a trimete în acelŭ districtŭ oştirĭ pentru a sta în cartiere.

Imĭ luaĭ iaraşĭ drumulŭ, cufundatŭ în gândurĭ, printre nisce locurĭ băltóse pre unde prea încetŭ puteamŭ merge, ast-fel încâtŭ abia zăriĭ pe unŭ călăreţŭ alŭ căruia echipementŭ nu preţuia maĭ multŭ decât calulŭ sêŭ, şi carele venea din partea către care mĕ dirigeam eŭ. — La câţĭ-va paşĭ departe de mine, el 'şĭ opri calulŭ strigândŭ: «Selime!» şi tot într'unŭ timp strigaiŭ şi eŭ: «Condili!» —

Domnulŭ Condili ce era o dată catolic romanŭ, avusese de întêiă soţiă p'o soră a luĭ Mavrogheni, prin urmare o grécă. Rĕmâindŭ vĕduvŭ peste optŭ-spreḑece lunĭ dupĕ căsătoria lorŭ, creḑu că celŭ maĭ bunŭ mijloc d'a proba dorul şi iubirea sa către soţia ce perduse era d'a îmbrăţişa religiunea ce ea profesase; cu tóte acestea însă el se reînsură cu o catolică romană înainte d'a împlini anulŭ doliuluĭ. — Părăsi şi pe acéstă a doua soţie pentru a intra în o monăstire, şi eşi şi din monăstire, pentru a se însura d'a treia óră cu o femee maĭ jună decât cele douĕ d'intâiŭ. — In politică el nu fusese maĭ statornicŭ decâtŭ în amóre: Consulŭ alŭ Veneţieĭ la Canea, el vînduse turcilor interesele republiceĭ; şi trimis fiind apoĭ de turcĭ la Zante, ĭ-aŭ trădat pe acestia în favórea Veneţianilorŭ. — Eŭ 'l cunoscusemŭ la Constantinople, unde 'şĭ da aere de importanţă, ca cumŭ în mâneca luĭ ar fi purtatŭ trăsnetulŭ luĭ Ioue. — Când Mavrogheni fusese însărcinatŭ cu principatulŭ Valachieĭ, trămise înaintea sa aci pe acest demnŭ cununatŭ alŭ sêŭ, ca Caimacamŭ din parte'ĭ. — Cândŭ sosi el însuşĭ, îl numi Cămărasŭ al sêŭ şi 'l credeamŭ esercitândŭ încă acéstă funcţiune din urmă.

— Unde aĭ plecatŭ Iordache? îl întrebaĭ: la Constantinopole, séŭ la Tabără?

— Unde m'o mâna norocŭlŭ, îmĭ respunse elŭ, căcĭ iacă-mĕ iarăşĭ obligatŭ a'lŭ căuta.

— Asta este o întâmplare cu care te veĭ fi obicinuitŭ, iĭ ḑiseĭ. — Dar Mavrogheni de ce te-a alungat?

— Spună cine póte! îmĭ rĕspunse el ridicândŭ din umerĭ, căcĭ eŭ unulŭ nu potŭ. Când un omŭ are unŭ spiritŭ familiarŭ de care se conduce tot-déuna, noĭ ăştia bieţiĭ muritorĭ nu maĭ suntemŭ admişĭ dupĕ perdea. Aceĭ ce lucréză prin inspiraţiune potŭ face orĭ-ce le trece prin capŭ. Veĭ fi auḑitŭ negreşitŭ

vorbindŭ de bogatulŭ Văcărescu, Cresus al boierilorŭ, care credea că s'a putut apĕra de orĭ-ce prădare din partea luĭ Mavrogheni prin nevenirea sa nicĭ o dată la curte și prin neprimirea orĭ-căreĭ funcțiunĭ séŭ distincțiunĭ. Eĭ bine, Mavrogeni, grațiă consilieruluĭ sĕŭ celuĭ nevĕḑutŭ, a aflatŭ mijloculŭ d'a desgropa pe Văcărescu, — I a trimis respunsŭ că ceĭ umilițĭ urmézǎ a fi înălțațĭ, și că interesulŭ țereĭ cere, ca el să ocupe unŭ postŭ emininte.

— Și pe semne n'a găsitŭ totŭ aceeașĭ rațiune pentru a te opri pe d-ta în servițiulŭ sĕŭ?

— Demonulŭ sĕŭ celŭ familiarŭ 'ĭ-a băgatŭ in capŭ, că numele sĕŭ grecescŭ este o corupțiune, că el se trage dintr'o vechiă și nobilă familiă venețiană, Morosini, și acum si dă numele de Mauroceni. Limba mea din nenorocire a alunecatŭ într'o ḑi și 'ĭ-amŭ datŭ numele ce purta tată-sĕŭ, și pentru acéstă crimă elŭ m'a condamnat, pe mine cumnatulŭ sĕŭ, consilierulŭ sĕŭ, cămărașulŭ sĕŭ, eŭ care aveamŭ dreptulŭ d'a gusta fie-ce paharŭ cu vinŭ ce bea elŭ, m'a condamnatŭ, ḑic, să viețuescŭ cu pâne și apă în ocnele de sare! — Amŭ găsitŭ cu cale maĭ bine să mĕ facŭ neveḑutŭ maĭ înainte de executarea sentințeĭ; dar după ce voiŭ trece otarele principatuluĭ sĕŭ, atuncĭ voiŭ vorbi!

Imĭ păru că d-lŭ Condili nu aștepta momentulŭ acela pentru esecutarea amerințăreĭ ce făcea; dar ne voindŭ a'mĭ perde timpulŭ în care nu așteptamŭ să găsescŭ nicĭ unŭ cuvintŭ de adevĕrŭ: «Iordache, îĭ ḑiseĭ, d-ta care plecĭ, poțĭ avea rațiunea d-tale de a vorbi, dar eŭ care sosescŭ abia, aș fi greșitŭ când te așĭ asculta. Cunoscŭ lumea îndestulŭ pentru a sci, că aerulŭ ce încongióră pe unŭ omŭ disgrațiatŭ este contagiosŭ, și nu poțĭ să desaprobĭ, déca aĭ fostŭ și d-ta tratatŭ ast-felŭ precumŭ aĭ fi tratat și însu'țĭ pe alțiĭ în asemenea casŭ. — Așia dară, adio; 'țĭ doresc tóte fericirile.»

După aceste cuvinte mĕ depărtaĭ, dar, cu tótă graba plecăreĭ mele, totŭ nu putuĭ să nu auḑŭ pe Condili strigândŭ, că va îngriji pe drumulŭ sĕŭ să poruncéscă a se ține caiĭ gata pe la poștiĭ pentru întorcerea mea. Nu mĕ maĭ apucaĭ să daŭ rĕspunsŭ și făcĕndu tótă putinciósa silință, sosiĭ chiarŭ în séra acea la Bucurescĭ.

II.

SUMARIU

Anastase sosesce în Bucurescĭ. — Curtea luĭ Mavrogheni. — Elŭ se presintă la vechiulŭ sĕŭ patronŭ. — Serviciile séle sunt primite. — Politica luĭ Mavrogheni. — Anastase se numesce capŭ alŭ Arnăuțilorŭ gardeĭ. — Situațiunea unuĭ ospodarŭ. — Slăbiciunea luĭ Mavrogheni — Mersulŭ armieĭ cătră Focșanĭ.

Din minutulŭ când resbelulŭ se declarase contra Austrieĭ, Mavrogheni, prevĕḑendŭ că Valachia va deveni teatrulŭ bătălieĭ, îșĭ trimise înapoĭ la Constantinopole pe Dómna sa cea grósă d'împreună cu tótă escorta eĭ; mĕ miraĭ multŭ de acéstă înțeléptă mĕsură, care 'mĭ păru a fi de bunŭ augurŭ pentru mine. Pentru a se pune în stare d'a purta cheltuelile trebuinciόse la apĕrarea principatuluĭ sĕŭ, el pusese contribuțiunĭ grele, nu numaĭ asupra mirenilor, dar chiar și asupra membrilor cleruluĭ, carĭ, ca miniștri aĭ păciĭ, nu pricepeaŭ în ce chipŭ putea să-ĭ privéscă pe dênșiĭ resbelulŭ, căcĭ eĭ credeaŭ, că nu trebuia a se pretinde dela dênșiĭ decât rugăciunĭ pentru scăparea țĕreĭ lor. Osebitŭ de acésta prin-

cipele trimisese în esilŭ în Turcia, séŭ pusese la oprélă în ţéră, pe aceia d'intre boerĭ pe carĭ îĭ bănuia, că întreţinŭ înţelegerĭ secrete cu Austria. Elŭ încredinţase la vre-o şépte, séŭ optŭ miĭ de seĭmenĭ, séŭ soldaţĭ provincialĭ, paza gurelor şi a potecelorŭ ce forméză singura trecĕtóre printr'acea înfiorătóre barieră de munţĭ care desparte Transilvania de ţéra Românilor. Prin îngrijirile séle, Bucurescĭĭ, oraş d'o întindere fórte mare, aşeḑatŭ într'o câmpie, pentru apĕrarea căruia natura n'a făcutŭ nimicŭ, şi artea n'a putută face maĭ nimicŭ, Bucurescĭĭ, ḑicŭ, devenirà unŭ oraşŭ aşía de bine întăritŭ pe cât situaţiunea sa putu permite. Fie-care han fu prefăcut într'unŭ fortŭ; tóte mŏnăstirile fură schimbate în fortăreţe; palatulŭ archiepiscopuluĭ şi biserica mitropolieĭ chiar, clădite pe singura înălţime ce putea servi ca punctŭ de apĕrare, se transformară într'o cetăţue; şi, unŭ scandalŭ neauḑitŭ pentru Românĭ, se vĕḑură soldaţiĭ principeluĭ locuindŭ acolo unde până aci nu se auḑise decât sfintele servіţiĭ; ghiulele de tunŭ se grămădiră acolo unde era înfiptă sf. cruce, puştĭ şi sabiĭ staŭ înţesate acolo chiar unde preotulŭ presinta sfintele taine înaintea credincioşilor rugătorĭ.

Tocmaĭ pe când se făceaŭ aceste pregătirĭ de resbelŭ intraiŭ şi eŭ în Bucurescĭ. In apropierea acesteĭ cetăţĭ, nu întâlnea călĕtorulŭ altŭ decât cete de familiĭ ce fugeaŭ dintr'insa înspăimêntate şi lăcrimândŭ, şi despărţirĭ dintr'o oştire turbulentă care năvăleaŭ înăuntru. Orĭ pe unde 'mĭ opriamŭ mersulŭ meŭ în cetatea acésta n'auḑiamŭ vorbindu-se decât de esilurĭ, de strafurĭ, de confiscărĭ, de arestărĭ, de recrutărĭ, de fortificărĭ şi de planurĭ de atacŭ şi de apĕrare. «Fórte bine!» ḑiseĭ în gândulŭ meŭ, «tóte aceste sunete discordanţĭ sunt pentru urechile mele o armonie desfătătóre. Ele 'mĭ promitŭ aceea ce 'mĭ trebuesce, aceea ce 'mĭ place mie maĭ multŭ decât orĭ-ce: confusiunea şi turburarea, carĭ se parŭ c'ar fi ajuns a fi elementulŭ meŭ; resuflu şi eŭ aicĭ, şi o să înnotŭ acumŭ în largulŭ meŭ». De auḑiamŭ vorbindŭ că vre-unulŭ din ceĭ maĭ d'întêĭ funcţionarĭ aĭ statuluĭ ar fi scăḑêndŭ din favóre, séŭ că se anunţă pe curândŭ căderea vre-unuia din ceĭ marĭ: «Bravo!» 'mĭ ḑiceamŭ în sine'mĭ; «este trebuinţă ca să'mĭ deschiḑă şi mie cine-va loc». Mĕ asemĕnamŭ cu acele paserĭ răpitóre pline de esperiinţă, care chiar din momentulŭ ce se începe bătălia, batŭ deja din aripe aşteptândŭ câştigulŭ ce li se pregătesce.

Insă, după ce se astîmpără prima furie a simţurilor mele, când mĕ găsiĭ cufundatŭ pe gândurĭ în singurătatea camereĭ mele, visurile de mărire nu'mĭ maĭ fură tot aşia de strălucitóre. «Amŭ intratŭ» 'mĭ ḑiseiŭ, într'o «ţéră unde n'amŭ nicĭ unŭ amicŭ, nicĭ măcarŭ unŭ cunoscutŭ, unde fie-cine urméză a mĕ privi ca pe un trântorŭ, contra căruia toţĭ aŭ interesŭ a se uni; sunt în mâna unuĭ singurŭ omŭ, şi omulŭ acela este Mavrogheni! Mavrogheni care, chiar în vechea sa posiţiune dependinte, nu putea erta să'l contra-ḑică cine-va; care se guverna maĭ multŭ de capriciulŭ sĕŭ decât de raţiune, şi care în vechia sa condiţiune de supusŭ, după ce atâta timpŭ s'a luptatŭ cu setea sa pentru gloria ce acumŭ a căpătat'o, se îmbată astă-ḑĭ în fie-ce minutŭ din cupa linguşirilor şi a putereĭ! Este adevĕratŭ că portŭ în sînulŭ meŭ calităţĭ de acelea carĭ, în situaţiunea sa de astă-ḑĭ, urméză a fi preţióse în ochiĭ sĕĭ, şi în buzunarulŭ meŭ amŭ recomandaţiunĭ pe care propriulŭ sĕŭ interesŭ 'lŭ obligă ale lua în óre-care băgare de sémă. Cu nisce scrisorĭ aşía de favorabile pentru mine, din partea celor douĕ personage, carĭ sunt maĭ puternice în imperiulŭ Otomanŭ, marele-vizirŭ şi Căpitan-paşa, ar trebui abia să amŭ timpulŭ da'mĭ declina numele şi d'a declara ceea ce dorescŭ, pentru a dobândi totulŭ. Dar de unde şciŭ eŭ, décă Mavrogheni, cu tóte că nu e nicĭ elŭ prea scrupulosŭ în materie de religiune, nu va privi schimbarea mea de lege

ca o pedică la înaintarea mea în principatulŭ sĕŭ grecescŭ? Nu cum-va va fi conservândŭ vre-o rea suvenire despre maniera puţinŭ cavalerêscă a eşireĭ mele din casa sa? Nu este probabilŭ iară-şĭ, ca să fie supĕratŭ că n'amŭ maĭ mersŭ nicĭ odată să-l întâlnescŭ, să cerŭ protecţiunea luĭ, şi umbrirea mea sub aripele sêle? In faptă mĕ încredinţasemŭ în maĭ multe rînduri, că era de o fire aşía de neapropiată, încât, de ce l'aĭ fi strînsŭ maĭ de aprópe, de aceea 'ţĭ opunea maĭ multă resistenţă. Aveamŭ dar a mĕ teme, că recomandările mele vor să servêscă numaĭ spre a-ĭ da ocasiunea d'a arĕta independinţa sa, neluându-le de locŭ în sémă: aşía dar cu tóte frumósele mele speranţe, vrémŭ să fiŭ pregătitŭ a suferi primirea cea maĭ rece, şi otărîĭ a înainta cu atâta prevedere, încât unŭ refusŭ să nu pótă nicĭ a mĕ compromite, nicĭ a mĕ ruşina.

După planulŭ acesta, departe de a face o toaletă completă pentru a mĕ duce a doua ḑi la audienţa luĭ Mavrogheni, departe d'a prevesti pe toţĭ trecĕtoriĭ pe uliţe, prin aerulŭ meŭ de importanţă, că mĕ ducŭ la Curte; departe d'a anunţa printr'unŭ tonŭ d'autoritate, la sosirea mea în palatŭ, că aducŭ cu mine recomandaţiunile mareluĭ-vizirŭ, ale mareluĭ amiralŭ şi ale primuluĭ dragomanŭ alŭ marineĭ, amŭ datŭ chiar în escesulŭ contrariŭ; şi nevoindŭ a rădica tonulŭ încât să mĕ vĕḑŭ silitŭ să'l coborŭ la casŭ de nereuşire, veniĭ într'o îmbrăcăminte aşía de simplă, intraĭ în sala de audienţă cu atâta modestie, în partea cea maĭ retrasă a apartamentuluĭ, cu mânele vîrîte pe mânece, încât o cétă numerósă de curtesanĭ ce sta în mijloculŭ săleĭ spre a atrage tóte privirile, şi alŭ cărora aerŭ, costumŭ şi maniere anunţaŭ pretenţiunĭ înalte, abia zăriră că mĕ aflamŭ şi eŭ acolea.

Eĭ nu întrerupseră pentru mine nicĭ desele şi lungele lor căscăturĭ ce le dedea unŭ aerŭ de neastâmpărŭ, nicĭ convorbirile lor ce păreaŭ destinate a ajunge până la urechile auditorilor celor maĭ depărtaţĭ şi se atingeaŭ când de celŭ din urmă *bon mot* ce făcuse banulŭ Craioveĭ, când de cea din urmă băgare de sémă făcută de d. cămăraşŭ, când de cea din urmă trăsură de spiritŭ a d-luĭ Spătar.

Auḑisemŭ şi eŭ, că arŭ fi unŭ locŭ unde modestiĭ se vorŭ înălţa prin laude, dar loculŭ acela negreşitŭ că nu era anticamera luĭ Mavrogheni. Credincioşiĭ sĕĭ nu păreaŭ de loc dispuşĭ a acorda unuĭ străinŭ o posiţiune maĭ ridicată decât aceea ce elŭ însuşĭ voia să 'şĭ dea, ce 'ĭ arŭ fi lăsatŭ deplină mulţămire a dorinţelorŭ séle décă arŭ fi găsitŭ elŭ cu cale d'a se ţine la códă. Esta pré adevĕratŭ, că din timpŭ în timpŭ primeaŭ a mĕ onora cu atenţiunea d-lor, dar acésta pentru a mĕ mĕsura cu ochiĭ dela capŭ până la picióre, ĭar nicĭ de cumŭ pentru a mĕ invita prin ochiĭ lorŭ măcarŭ să ĭaŭ parte în nobila lorŭ cétă. Acelŭ esamenŭ tăcutŭ merse atâtŭ de departe, în câtŭ în sfîrşitŭ perduĭ răbdarea şi începuĭ şi eŭ, la rêndulŭ meŭ, a'ĭ esamina cu atâta mândrie în câtŭ puţinŭ câte puţinŭ le camŭ tăiaĭ pofta de vorbă şi siliĭ privirile lorŭ cele măreţe a se schimba într'o uĭtare silită. Unulŭ d'intrênşiĭ, în sfîrşitŭ otarit a se ridica în luptă, se deslipi din cétă şi veni suriḑindŭ, cu unŭ felŭ de poliţeţă muşcătóre până la scaunulŭ unde şeḑusemŭ şi mĕ întrébă cu unŭ aerŭ insolinte: décă societatea d-lor are onórea d'a-mĭ fi plăcută? Fără altă întrevorbire eramŭ să 'ĭ respundŭ că nu, când totŭ odată se deschise uşa cabinetuluĭ luĭ Mavrogheni şi toţĭ aspiranţiĭ la onórea audienţeĭ séle se aşeḑară în cercŭ în jurulŭ camereĭ, pe când unulŭ din ofiţeriĭ sĕĭ se înainta spre a alege pe acelŭ fericitŭ muritorŭ pe care 'lŭ va presinta maĭ întâiŭ Inălţimeĭ Séle.

Fie-care din eĭ, sperândŭ acéstă distincţiune, se muncia să trécă cu câte-va degete maĭ înainte de burta vecinuluĭ sĕŭ. Câtŭ pentru mine în acelŭ mo-

mentŭ criticŭ, eramŭ cea maĭ de pe urmă persónă de care 'şĭ ar fi adusŭ aminte eĭ să se ocupe. Şi m'ar fi uitatŭ cu totulŭ, de n'aşĭ fi informatŭ pe uşierŭ de presenţa mea, ridicândŭ mâna peste capetele tuturor celora ce se împingeaŭ d'înaintea mea, şi arĕtând nisce hârtiĭ, care fură un talismanŭ la vederea căruia uşierul împinse cu grămada pe ceĭ ce staŭ d'înaintea mea şi mĕ trase spre elŭ. Iĭ dedeĭ atuncĭ scrisoriele mele de recomendare şi 'mĭ făcuĭ plăcerea viclénă d'a numi în gura mare pe aceĭ ce le scrisese. Elŭ le duse îndată principeluĭ, şi întorcênduse chiar în acea clipă, 'mĭ ḑise, să intru în cabinetulŭ sĕŭ. Imĭ aruncamŭ ochiĭ asupra celora ce lăsamŭ în anti-cameră; şi păreaŭ c'aŭ fostŭ d'odată isbiţĭ d'unŭ trăsnetŭ. Unulŭ era palidŭ de consternatŭ, altul roşiŭ de necazŭ; toţĭ se trăgeaŭ cu respectŭ să mĕ lase să trecŭ, şi fie-care părea că se ocupă a afla mijlóce să repare cu dibăcie imprudinţa sa, când marele personagiŭ ce se presintase incognito va trece iară-şĭ prin anti-cameră.

Dar, de şi amŭ fostŭ chiămatŭ aşia de iute de principe, nu dobândiĭ pentru acéstă o primire maĭ mulţămitóre. Mavrogheni nu vru nicĭ măcarŭ să 'mĭ adreseze o privire plină de surprindere la care mĕ aşteptamŭ. Elŭ continua a da atenţiunea sa trebilor ce'lŭ ocupaŭ, fără a arĕta că a băgatŭ de seamă că mĕ aflu în faţa sa, lăsându'mĭ tótă înlesnirea d'a privi dărăpănarea ce a săvârşitŭ ambiţiunea maĭ multŭ decât vîrsta în trăsurile feţeĭ séle, ce eraŭ de felŭ comune şi grosolane. Pasiunea sa dominantă, prin întunecarea naturală a ochiuluĭ sĕŭ celuĭ dreptŭ, adăogase în ast-fel de gradŭ uitarea crucişă a ochiuluĭ stîng, încât privirea sa devenise cu totulŭ prevestitóre de rĕu. Elŭ se uita în vecĭ în lăturĭ. Pentru a vedea bine pe celŭ ce 'ĭ vorbia în faţă, 'şĭ întorcea capulŭ intr' o parte. Este adevĕratŭ, că partea de josŭ a obrazuluĭ sĕŭ compensa ciudata asprime a părţeĭ de susŭ. Barba şi mustăţile pe care le îngrija fórte multŭ, eraŭ negre ca cernéla, surîsulŭ ce eşia din buzele séle ast-fel încongiurate era atîtŭ de dulce pe câtŭ era de spăimântătóre posomorirea sprîncenelor séle; buzele séle desvĕleaŭ când vorbia două rînduri de dinţĭ albĭ ca zăpada, şi nimenĭ nu şcia maĭ bine decât dênsul a'ĭ arĕta la orĭ-ce ocasiune.

Tocmaĭ după ce săvârşi d'a dicta o scrisóre de treĭ feţe către Reis-Efendi, şi după ce termină tóte cele alte treburĭ ale séle, chiar şi curăţitulŭ unghielor pe care le îngrija în cea maĭ perfectă linişte, abia atuncĭ Mavrogheni, prefăcênduse în sfîrşitŭ, că mĕ zăresce, mĕ întrébă cu unŭ tonŭ posomorîtŭ, décă eŭ sunt celŭ ce 'ĭ a adusŭ acele trenţe de hârtiĭ, arĕtându'mĭ bietele mele scrisorĭ, ce eraŭ asvârlite pe sofa, fără sĕ fie deschise? Iĭ rĕspunseĭ, că da, şi mĕ plecaiŭ cu unŭ aerŭ respectuosŭ. «Dar m'amŭ însărcinatŭ cu dênsele din întâmplare, iĭ adăogaĭ, căcĭ sciŭ eŭ fórte bine, că recomandaţiunile sunt cu totulŭ de prisos către Inălţimea Vóstră; că chiar talentele nu sunt de ajunsŭ, décă se înfăţişéză însoţite de îngâmfare, şi că trebue numaĭ ca o raḑă din bunătatea Inălţimeĭ-Vóstre sĕ pice de bună-voiĕ asupra aceluia ce veţĭ avea bunătate să 'l favorisaţĭ».

Acestŭ complimentŭ, făcutŭ caracteruluĭ independinte al principeluĭ, 'mĭ păru că maĭ tocesce spiniĭ cu carĭ era sbârlitŭ. Trăsurile feţeĭ séle maĭ perdură din asprimea lor; 'mĭ păru că vĕḑuĭ unŭ felŭ de surîsŭ de mulţămire, şi în sfîrşitŭ 'mĭ mărturisi chiar prin vorbă satisfacţiunea sa. «Aĭ dreptate, 'mĭ ḑise, voinţa mea este singura mea lege. D'aĭ fi măcarŭ Archangelul Gabriele, coborîtŭ din înălţimea cerurilor, trebue maĭ întâiŭ să găsescĭ mijlocŭ d'a 'mĭ plăcea mie, pentru ca sĕ capeţĭ de la mine vre-o favóre, în Valachia celŭ puţinŭ.» «Dar, 'mĭ adăogă desposomorîndu-se cu totulŭ, tu sciĭ că cu tóte nebuniile tale eŭ totŭ te-amŭ iubitŭ tot-déuna. Eraĭ vestitŭ în sburdălniciĭ la tinereţe; sperŭ că

timpulŭ 'ţĭ a maĭ dată minte, fără aţĭ stinge foculŭ acela. Spune'mĭ, căcĭ sciŭ c'aĭ fostŭ Kiaşef în Egipt, cumŭ aĭ ajunsŭ la acelŭ rangŭ, şi din ce causă 'l aĭ perdutŭ?

Iĭ povestiĭ pe scurtŭ tóte întâmplările mele din pămêntulŭ Mamelucilor, fără însă a pune în acea descriere atâta esactitate şi adevĕrŭ ca în acéstă carte. Nu crusei sĕ 'ĭ cerŭ credulitatea vrêndŭ a mĕ face sĕ trecŭ dreptŭ unŭ modelŭ de înţelepciune şi de virtute: dar 'mĭ zugrăviĭ vinele şi greşelile mele cu condeiulŭ indulginte al unuĭ amicŭ, a căruĭ chiar defăĭmarea este tot-déuna maĭ puţinŭ aspră decât lauda inamiculuĭ. Celŭ din urmă obiectŭ de care iĭ vorbiĭ fuse întâlnirea mea cu Condili, la intrarea mea în principatulŭ sĕŭ, şi-ĭ spuseiŭ că luase drumulŭ spre Turcia.

—Nu, 'mĭ ḑise Mavrogheni: sciŭ bine că merge drept la Viena. Elŭ nu face ocolulŭ acesta decât pentru a mĕ amăgi. Dar ce 'mĭ pasă? sunt sigurŭ că elŭ a fostŭ în totŭ timpul maĭ periculosŭ pentru amiciĭ de cât pentru inamiciĭ seĭ: de aceea şi eŭ amŭ datŭ ordine, ca tóte drumurile sĕ 'ĭ fie deschise. Dar cu tine voĭ face cu totulŭ din contra».

Încredinţaĭ pe beiulŭ, că eŭ unulŭ mĕ constituiamŭ prisonierulŭ sĕŭ de bună-voiă: şi véḑendŭ că după acéstă nu 'mĭ maĭ face nicĭ o întrebare, îl salutaĭ şi mĕ trăseĭ.

Intr' acestŭ timpŭ, lungimea audiinţeĭ ce dobândisemŭ, şi despre care în anticamerĭ începuserĭ a crede, că nu se va maĭ sfârşi, confirmase pe deplinŭ ideea ce 'şĭ formaserĭ toţĭ despre însemnătatea persóneĭ mele. Misterulŭ ce mĕ învĕlnia, asemĕnatŭ aburilorŭ ce învĕlescŭ vêrfulŭ munteluĭ, făcea şi maĭ multŭ să crescă pretinsa mea importanţă; de aceea, când apăruĭ din noŭ în cerculŭ aspiranţilorŭ la audiinţa principeluĭ, nu maĭ era nicĭ unul care să nu sĕ pregătéscă a virî câte o pieziṣă observaţiune, destinată a 'ĭ înlesni drumulŭ d'a se adresa apoĭ d'a dreptulŭ către persóna mea. Acelŭ ce, la intrarea mea, sĕ făcuse că nu aude salutarea ce-ĭ adresasemŭ, acum spunea către alţiĭ, că d'intr' unŭ frigŭ mare s'ar fi pomenitŭ d'odată cu o asurḑire fórte supĕrătóre; celŭ ce'mĭ risese cu hohotŭ în faţă, spunea acum că, din óre care supĕrărĭ casnice, i s'aŭ turburatŭ minţile, ast-fel în câtŭ a rĕmasŭ zănaticŭ; iar cât pentru celŭ ce mĕ atacase de-a dreptul prin cuvintele sale, spunea, că el orĭ de câte orĭ vede unŭ străinŭ de o mare însemnătate doritorŭ de-a sta incognito, el 'şi cunósce datoria sa de-a 'ĭ veni întru ajutorŭ cu orĭ ce chipŭ, născocindŭ câte un mijlocŭ ingeniosŭ spre acest sfîrşitŭ. Fie-care aruncându-'mĭ ast-fel mica sa frasă de îndreptare, ca şi când eĭ, bieţiĭ ómeni, n'ar fi gânditŭ că vorbele lor 'mĭ ar atinge urechiele, se făcură în urmă că sunt în mirare d'a mĕ saluta cu chipulŭ celŭ maĭ graţiosŭ şi vorbindu-'mĭ toţĭ de o dată vrură să mĕ încredinţeze prin tonulŭ celŭ maĭ de *slugă plecată* că, ... dar nu sciŭ despre ce voiau sĕ mĕ încredinţeze, căcĭ n'amŭ vrutŭ a mĕ opri nicĭ o clipă măcar pentru a 'ĭ asculta; ci despicând mulţimea, cu unŭ aerŭ de demnitate, iĭ lăsaĭ pe toţĭ sĕ 'şĭ împarţă între dênşiĭ o salutare plină de mândrie ce le aruncaĭ.

A doua ḑi primiĭ dela Mavrogheni ordine d'a merge sĕ 'l întâlnescŭ la o casă de ţéră ce avea afară din oraşŭ, unde însu'şĭ el desemnase şi plantase o grădină fórte frumósă. Acéstă ordine este de bunŭ augurŭ, mĕ gândiĭ eŭ. Intr' unŭ timpŭ, Mavrogheni, când intra în grădina'sa, 'şĭ lăsa importanţa la uşă. Este prea adevĕratŭ că în mijloculŭ lalelelor şi garófelor sale, caracterulŭ luĭ lua o înfăţişare maĭ voiósă, devenea şi elŭ de colórea roselor; dar ca şi aceste regine ale florilor, ascundea tot-deauna câte unŭ ghimpe. Printre voioşia ce domnea în

conversaţiunea sa descoperiamŭ o greutate staţionară, ce 'ĭ apĕsa ânima, precumŭ se vede în stânca nemişcată subt undele limpeḑĭ, carĭ în cursulŭ lor o acopere, dar nu o ascundŭ. Cuvintele ce 'mĭ ḑise nu se păreaŭ a fi pregătite din 'nainte, dar ţinta lor evident era d'a descoperi în ce chipŭ vorbeşce lumea, despre dênsulŭ. «Nimicŭ maĭ plăcutŭ, 'mĭ ḑise elŭ, decât d'a şci ce ḑice lumea de noĭ, şi nimenuĭ ca omuluĭ streinŭ (pe care nu 'lŭ cunóşce nimenĭ, şi de care nu se sfieşce nimenĭ), nu 'ĭ vine maĭ bine să afle acéstă, din causă că elŭ nu ţine de nicĭ o partită. Unŭ omŭ noŭ venitŭ aude adesea lucrurĭ pe care omulŭ celŭ maĭ iscusitŭ nu póte isbuti a le scóte la lumină. — «Suliman celŭ dreptŭ, de gloriósă memorie, iĭ ḑiseĭ cu o mare seriositate, orĭ de câte orĭ se întâmpla ca supuşiĭ sĕĭ să desaprobeze faptele séle, avea obiceiŭ d'a tăia nu numaĭ limba la ceĭ ce rîdeaŭ, dar chiar şi urechiele la ceĭ ce 'ĭ auḑia.»

—«O înţelepte Solimane! strigă elŭ, cu unŭ suspinŭ, însă fiind-că nu sunt supremulŭ arbitru al imperiuluĭ, ar putea fi o desfătare pentru mine să auḑŭ diferitele opiniunĭ ce are lumea despre meritulŭ administrăreĭ mele.»

—«Stăpâne, iĭ respunseĭ fiind, la mare îndoială că 'ĭ ar putea face plăcere sĕ auḑă opiniunĭ, carĭ tóte se sfârşiaŭ cu o defăimare, ce ar putea să afle Inălţimea Vóstră, decât că supuşiĭ se întrecŭ care maĭ de care sĕ vorbéscă de Măria Vóstră cu maĭ multă iubire şi respectŭ»?

—«Dar care este virtutea mea pe care o laudă maĭ multŭ din tóte,» respunse elŭ? «Fi-va óre blândeţea, séŭ neinteresarea mea?»

Acéstă întrebare mĕ punea pe unŭ têrîmŭ fórte alunecosŭ. Aci trebuia sĕ iaŭ linguşirea cu asaltŭ, şi isbindu'lŭ ast-fel despre partea cea maĭ slabă a sa, trebuia să'lŭ expuĭ a lovi şi a răni pe ceĭ ce 'l uraŭ, de şi avea tótă bunavoinţă de-a se arĕta numaĭ cu iubire şi cu mângâiere. Laudele prin cuvinte deşérte şi generalĭ, câtŭ de puţinŭ meritate sĕ fie, îşi găsesc locul tot-déuna cu înlesnire. Dar, în momentulŭ acesta, Mavrogheni se părea a fi ast-fel de setosŭ de laudele cele maĭ nepotrivite cu constituţiunea sa, încât mĕ temuĭ, că n'ar putea să mistuiască tóte laudele câte dorea sĕ i se facă. Acéstă întrebare ce 'mĭ făcea elŭ, nu era óre o cursă pentru a descoperi pe linguşitorulŭ, şi a 'şĭ rîde apoĭ de mine? Mĕ munceamŭ să citescŭ pe faţa sa ceea ce trebuia să creḑŭ; dar trăsurile luĭ eraŭ în nemişcare, fisionomia sa era nemişcată şi nimic nu putuĭ afla.

Iĭ trebuia însă unŭ respunsŭ. «Stăpâne» iĭ ḑiseĭ, cine nu cunósce câtŭ de bunŭ şi de dulce este caracterulŭ Măriĭ Tale, şi tótă lumea este încredinţată că, décă câte o dată escĭ sforţatŭ să daĭ o ordine cu asprime, ânima cea mult bună a Măriĭ Tale geme de nevoia care te-a îndatoratŭ a o face.»

—«Vĕḑŭ, 'mĭ rĕspunse elŭ cu nerăbdare, că n'o sĕ pot scóte nimicŭ de la tine. Dar 'ţĭ voiŭ proba că n'amŭ trebuinţă să 'mĭ rĕspunḑĭ la cestiunea ce 'ţĭ amŭ adresatŭ. Lumea ḑice că sunt o fiară nesătulă de răpire şi de rĕutate.»

Mĕ arĕtaĭ fórte surprins de aceste cuvinte.

—«Dar, continuă Mavrogheni,» se ḑice că sunt cumplitŭ ca Alerone rîul iadurilor, şi neîmblânḑitŭ ca Satana; şi cu tótă mirarea ce vreĭ să 'mĭ arĕţĭ despre acéstă, o cunoşcĭ însă şi tu ca şi mine. Dar ceea-ce în adevĕrŭ póte că nu sciĭ, este că publiculŭ ar trebui sĕ 'mĭ fie recunoscĕtorŭ că sunt ast-fel precumŭ sunt.»

Pentru astă dată mirarea mea deveni adevĕrată, dar mĕ feriĭ d'a 'ĭ o arĕta.

— «Sunt douĕ lucrurĭ, ḑise Mavrogheni, pe care creḑ că nu le poţĭ tăgădui.»

Eramŭ să 'ĭ respundŭ: negreşitŭ aşia este! dar mĕ opriĭ la timpŭ».—Una este

că acéstă provinţie trebue să fie apěrată; alta, că nimenĭ nu e maĭ în stare de cât mine a o apěra».

Făcuĭ din capŭ unŭ semnŭ de aprobaţiune.

«Spune-mĭ acumŭ, cumŭ este cu putinţă fără banĭ să respingŭ o invasiune şi să mě menţiŭ şi eŭ la putere? Décă nu voiŭ aduna sumele necesare pentru a face soldaţĭ şi a întreţine o armie, Austriaciĭ vor intra peste o lună de ḑile în Bucurescĭ; şi décă nu voiŭ porni mereŭ ,ca până acumŭ, darurĭ şi peşchesurĭ luĭ Căpitan-Paşa, mareluĭ visirŭ şi Sultanuluĭ, mě voiŭ vedea destituit până la anulŭ. Lorŭ dar trebue să se impute răpirile mele, căcĭ, de aşĭ fi generosŭ şi îndurătorŭ, eĭ m'arŭ acusa de acésta ca de o crimă.

«Câtŭ pentru asprimea mea, adăogă elŭ după ce 'şĭ maĭ trase resuflarea, pentru ce gândescĭ că a făcutŭ Pórta în favórea mea o escepţiune fără exemplu până astă-ḑĭ în regulele sale obicĭnuite?

Pentru ce gândescĭ că 'mĭ a acordat tot de o dată şi rangulŭ de Seraskier turcescŭ şi prerogativele unuĭ hospodar grec? Pentru ce îmĭ a dat ea comanda a maĭ multorŭ miĭ de soldaţĭ musulmanĭ? Nu mi le-a dat óre pentru a me pune în stare de a înlătura printr'o tărie estraordinară tóte pericelele ce ameninţaŭ acéstă provinţie? Aşĭa dar, când în posiţiunea rară în care mě pune nascerea mea într'una din insulele grecescĭ, calitatea mea de supusŭ alŭ unuĭ principe mahometanŭ şi religiunea grecéscă ce profesezŭ, vědŭ pe grecĭ că mě urĕscŭ ca pe unŭ trântorŭ venitŭ de aiurea, pe românĭ că favoriză într'ascunsŭ pe Austriacĭ şi pe Musulmanĭ că mě despreţuescŭ ca pe un ghiaur şi raia şi că toţĭ aceştia se unescŭ spre resturnarea mea; când věḑŭ că trebue să mě apěrŭ de gelosia celuĭ d'ântĕĭ, de veclenia celuĭ d'alŭ doilea şi de fanatismulŭ celuĭ d'alŭ treilea; când şciŭ că blândeţea s'arŭ lua dreptŭ slăbiciune şi n'arŭ aduce decât îmbărbătare cutezanţeĭ lorŭ şi ar grăbi căderea mea; în sfirşitŭ când nu 'mĭ potŭ ascunde, că ruina mea ar trage după dînsa chiarŭ ruina provinţieĭ mele, nu este óre datoria mea să preîntâmpinŭ, printr'o apěsare estraordinară, nisce elemente carĭ sunt gata a isbucni? Trebue óre să me oprescŭ înaintea minuţióselorŭ forme ale legeĭ, în locŭ de a avea recursŭ la o dreptate grabnică, pentru a lega mânele omuluĭ bănuit, a paralisa pe vînḑětorŭ şi a perde pe criminalĭ?»

Se opri aci pentru ca să vaḑă efectulŭ produsŭ asupra-mĭ prin talentele séle oratorice şi se arĕtă mulţămitŭ. După ce dar scuză într'acestŭ chipŭ, după plăcerea sa, necesitatea în care se afla d'a goli la lăḑĭ şi d'a trânti la capete fără să maĭ céră voie dela proprietariĭ lorŭ, trecu dela trebile séle la ale mele.

«Din ora de când aĭ sositŭ, 'mĭ ḑise, 'mĭ aĭ ocupatŭ necurmatŭ gândirile. Din nenorocire, după capitulaţiunile acestorŭ provinţiĭ, este totŭ aşĭa de greŭ în Valachia pentru unŭ musulmanŭ, pre cât este în Constantinopole pentru unŭ grecŭ, ca să dobândéscă înaintare. Sunt fórte puţine posturĭ la care unŭ turcŭ ar putea să pretinḑă; şi cu tóte acestea aşĭ dori pentru tine o funcţiune şi avantagiósă în sine, şi care să nu te prea depărteze de persóna mea. M'amŭ gânditŭ multŭ până să'ţĭ găsescŭ una, care să reunéscă aceste douĕ condiţiunĭ. Dar în sfirşitŭ, convinsŭ că cu talentele tale trebue să isbutescĭ, în orĭ-ce carieră, te orânduescŭ să fiĭ Divan-Efendi alŭ meŭ (secretarŭ al Divanuluĭ). Veĭ avea să schimbĭ spata pentru a ţinea péna.»

Bagatele! mě gândiĭ eŭ în mine: totŭ cu acea întorsură de mână cu care s'ar fi sburatŭ capulŭ unuĭ inemicŭ, se vorŭ înmulţi eserciţiile de pénă pe hârtie. Imĭ voĭ închipui, când voiŭ sta în cabinetulŭ meŭ să aşeḑŭ simetricesce fraze şi vorbe, că aşeḑŭ companiĭ de soldaţĭ în linie de bătaĭe; şi acésta totŭ cu aceeaşĭ

ţintă, adecă de apĕrare şi de atacŭ către inemicĭ. Miniştriĭ vor fi neapĕratŭ onoraţĭ multŭ de noulŭ lor corespondent, şi scrisorile mele vor deveni monumente de conservatŭ, ca modelurĭ de stilŭ diplomaticŭ, pentru meditaţiunea secolilor viitóre. Dar eŭ cunosceamŭ bine caracterulŭ luĭ Mavrogheni şi nu'ĭ arĕtaĭ nicĭ mirare, nicĭ nemulţămire. «Stăpâne, iĭ ḑiseĭ, cu seriositate, Inălţimea Vóstră a făcutŭ până astă-ḑĭ îndestule minunĭ, şi acumŭ va maĭ face încă una: d'a mĕ metamorfosa pe mine de odată într'unŭ secretarŭ înţeleptŭ şi aşeḑatŭ, stărcitŭ câtŭ e ḑiua de mare pe călcâie să tragŭ la linie drepte şi să rotunjescŭ la perióde. Este adevĕratŭ, că eŭ nu cunoscŭ decât dialectulŭ poporarŭ alŭ limbeĭ turcescĭ; dar mĕ voiŭ sili a studia limbagiulŭ curţeĭ, pentru ca ceĭ marĭ în capitală să nu găsescă a critica nimicŭ în scrisorile nóstre cele provinţiale».

Acéstă întrebare pare că pusese pe gândurĭ pe Domnu Mavrogheni. Pe când 'l salutamŭ ca să plecŭ: «maĭ aştéptă! 'mĭ ḑise, gândurile de-al doilea sunt adesea maĭ bune decât cele d'întĕiŭ, şi mi se pare c'ar fi maĭ bine să te facŭ Beşli-Aga alŭ meŭ. In calitatea acésta, veĭ avea comanda regimentuluĭ de Ianicerĭ aĭ meĭ; veĭ fi însărcinatŭ a transmite ordinele Sultanuluĭ în diferitele provinţe, a orândui escortele marilor funcţionarĭ aĭ Porţeĭ, şi sciŭ bine că veĭ îndeplini de minune sarcina acésta. Va trebui în adevĕrŭ să ţiĭ şi unŭ felŭ de tribunalŭ de justiţie, pentru a lua cunoscinţă de contestările ce s'ar ivi între Musulmanĭ şi raiele, şi să'ĭ judecĭ după regulele condiceĭ mahometane; dar ce ne pasă? când Dumneḑeŭ ne dă o funcţiune, totŭ elŭ ne acordă şi talentele trebuitóre spre a'ĭ îndeplini funcţiunile. Postelniculŭ meŭ este unŭ minunatŭ ministru de Statŭ, cu tóte că nicĭ nu scie să'şĭ subscrie numele, şi póte că din causa acésta este elŭ şi maĭ bunŭ. Vistierulŭ meŭ este fără cusurŭ, de şi nu cunósce nicĭ măcar regula de treĭ. Şi câtŭ despre spătarulŭ nu cum-va este elŭ maĭ rĕŭ ministru alŭ poliţieĭ, pentru că câte odată nóptea se desfătéză spărgêndŭ la ferestre pe la orăşenĭ şi făcêndŭ sgomotŭ prin uliţe? Veĭ face şi tu ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ: veĭ lua unŭ ajutorŭ bunŭ, care va fi plătitŭ maĭ puţinŭ şi care va face trébă maĭ multă decât căpetenia sa, şi ast-fel vor merge bine tóte. In casurĭ grele însă şi îndoióse, închipuesce-ţĭ tot-déuna că musulmanulŭ are dreptate şi fă'l să câştige pricina».

Funcţiunea de Beşli-Aga nu'mĭ plăcu nicĭ de cumŭ maĭ multŭ decât cea de Divan-Efendi; dar mĕ rezimaĭ pe caracterulŭ nestatornicŭ alŭ principeluĭ pentru a'şĭ preschimba óre-cumŭ proiectele séle; şi sciamŭ că pentru a le face să nu se maĭ preschimbe, era de trebuinţă numaĭ óre-care impotrivire să'ĭ arĕţĭ. Il salutaĭ dară din noŭ şi mĕ retrăseĭ fără a'ĭ face cea maĭ mică obiecţiune.

A doua ḑi iar mĕ chiamă, şi tocmaĭ după gândulŭ meŭ se întorsese vîntulŭ: «Scanavi este de pĕrere, ḑise Mavrogheni, zărindu-mĕ» că o să fiĭ unŭ prostŭ judecătorŭ: elŭ ḑice, că nicĭ odată n'o să aibĭ gravitatea necesară într'o sală de audienţă, şi că n'o să'ţĭ placă maĭ bine să cobori vîrfulŭ mustăţilor decât să'l rĕsucescĭ în susŭ. Nu înţelegŭ nicĭ eŭ însu-mĭ pentru ce'mĭ parĭ că doresci aşia de tare funcţiunea acésta. Crede-mĕ pe mine, comanda arnăuţilor meĭ 'ţĭ-ar conveni cu multŭ maĭ bine». Tocmaĭ acésta era ceea ce'mĭ plăcea maĭ cu osebire; şi, spre a'lŭ întări maĭ bine în resoluţiunea acésta, nu'ĭ arĕtaĭ, nicĭ bucurie, nicĭ rivnă. Eramŭ chiar să începŭ a discuta asupra îndatoririlor şi atribuţiunilor acesteĭ funcţiunĭ, spre a'mĭ asigura şi maĭ bine posesiunea eĭ prin óre-care contradicţiune, pe când 'mĭ tăie cuvêntulŭ: «să nu'mĭ vorbescĭ! strigă Mavrogheni, eŭ maĭ bine decât tine cunoscŭ ceea ce 'ţĭ convine. Orânduirea 'ţĭ amŭ şi scos'o; iată-ţĭ-o: dute de'ţĭ ia postulŭ în posesiune şi mulţămesce luĭ Dumneḑeŭ c'a trimisŭ predecesoruluĭ tĕŭ o lungóre, care a lăsatŭ vacantŭ unŭ locŭ aşia de bunŭ.

Orânduirea ta va face pe mulţĭ să te rîvnèscă, dar câte-va hapurĭ de plumbŭ le va împuţina numĕrulŭ şi alŭ acestora, pe curêndŭ».

Mĕ aruncaĭ la piciórele principeluĭ spre mulţămită de favórea sa, şi după aceea nu mĕ maĭ gândiĭ la altŭ, decât a mĕ achita de noua mea funcţiune. Făcuĭ curîndŭ cunoscinţă cu oficieriĭ din corpulŭ mĕŭ de oştire, şi ajunseĭ, de şi cu óre-care anevoinţă, a dobândi şi supunere de la soldaţĭ. Maĭ înainte de meseria lor de astă-ḑí, ceĭ maĭ mulţĭ d'intre dênşiĭ avusese meseria de banditĭ şi se păreaŭ dispuşĭ a sfârşi viaţa lor precumŭ o începuse. După câte-va ḑile de campanie, ne învoirămŭ cu desevârşire.

Fiind-că nu mĕ aşteptamŭ să staŭ timpŭ multŭ la unŭ locŭ, nu făcuĭ nicĭ cheltuială pentru instalarea mé. Lăsândŭ principeluĭ Brâncoveanu plăcerea d'a pune pe frumósele séle róbe să 'ĭ facă vîntŭ într' un chioscŭ poleitŭ, armându-le cu códe de păunĭ albĭ, eŭ mĕ mulţămiĭ d'a locui într'o casă de lemnŭ şi cu câţĭ-va ţiganĭ pentru a mĕ servi: este obiceiŭ d'a vorbi rĕŭ de rasa acésta de ómenĭ agerĭ, flecarĭ, mincinoşĭ şi hoţĭ, carĭ, închinându-se luĭ Mahometŭ cu turciĭ, şi sânteĭ fecióre cu creştiniĭ, lucréză în Valachia a stórce aurŭ din gunóiele oraşelor, cu aceeaşĭ adresă cu carĭ scóte foiţele de aurŭ din luciosulŭ cristalŭ alŭ pâraelor ce se coborŭ din munţiĭ acesteĭ ţĕrĭ. Décă ţiganiĭ s'ar sui iar în căruţele lor şi ar părăsi ţéra acéstă, provinţia ar rĕmânea lipsită de cântătorĭ, de dănţuitorĭ, de musicanţĭ şi de ursitorĭ, şi nu s'ar maĭ găsi nicĭ căldărarĭ, nicĭ lăcătuşĭ, nicĭ cucierĭ. Câtŭ pentru mine, n'amŭ fostŭ nemulţămitŭ de serviţiulŭ lor. Eĭ sunt prea multŭ despreţuiţĭ pentru ca să pótă fi oneştĭ, dar sunt şi prea sfiicioşĭ pentru ca să se dea la crime de mare cruḑime; nicĭ o-dată nu lipsescŭ d'a isbuti în orĭ-ce meserie ce întreprindŭ, décă le trebue maĭ multă isteţime decât curagiŭ, maĭ multă îndemânare decât muncă.

Desorganisarea imperiuluĭ Otomanŭ silesce adesea pe suveranŭ a alerga la vicleşugŭ pentru a'şĭ ţinea dreptulŭ ce 'ĭ dă Constituţiunea ţĕreĭ asupra vieţeĭ supuşilor sĕĭ ceĭ adevĕraţĭ. De aci vine că guvernulŭ turcescŭ înfăţişéză adesea unŭ contrastŭ ciudatŭ de învederată viclenie, cu óre-care bună credinţă adevĕrată: căcĭ elŭ observă tractatele cu mare îngrijire, şi în purtarea sa faţă cu provinţiele grecescĭ, Valachia şi Moldavia a datŭ despre acéstă unŭ exemplu demnŭ de mirare. Când se supuseră aceste provinţiĭ armelor turcilor, (1) ele stipulară păstrarea religiuneĭ şi dreptulŭ d'a se guverna de către principĭ de naţiunea lor. Acéstă capitulaţiune a fostŭ tot-deauna păzită fără abatere. Li s'a şi datŭ guvernatorĭ, când d'intre nobiliĭ ţĕreĭ lor, când d'intre neguţătoriĭ din Fanar, când ómenĭ a cărora naşcere le dedea dreptŭ la acestŭ postŭ eminințe, când însfârşit ómenĭ ce n'aveaŭ altŭ titlu spre a ajunge aci decât bogăţiile lor; însă, până astă-ḑĭ, într' una ca şi în cea-l-altă provinţiă, clopotniţele bisericilorŭ creştine se înalţă maĭ presusŭ decât minarelele moscheelor turcescĭ, şi închinătoriĭ luĭ Christ au preşederea asupra celor ce credŭ în Mahometŭ, celŭ puţinŭ în cea ce privesce organisaţiunea din întru, căcĭ afară de acéstă, ospodarulŭ grecŭ primeşce dela suveranŭ puterea cu care este învestitŭ, întocmaĭ ca şi un paşă turcŭ. Despotŭ în provinţia sa,

---

(1) Acéstă scriere coprinde maĭ multe inexactităţĭ istorice şi amĕnunte lipsite de fundamentŭ pe carĭ însă nu le rectificămŭ, din causă ca nu dămŭ acéstă operă ca istorie, cĭ ca o naraţiune din timpulŭ luĭ Mavrogheni, care, cu tóte neexactităţile, aruncă óre-care lumină asupra aceleĭ epoce şi asupra deprinderilor şi datinelor de pe atuncĭ, carĭ sunt fórte puţinŭ cunoscute încă. *(Nota Redacţiuneĭ.)*

dar sclavŭ cu tóte acestea alŭ sultanuluĭ, capulŭ sĕŭ póte, în orĭ-ce momentŭ, să se găséscă numeratŭ între acele patru-spre-ḍece ce are dreptulŭ să céră dela supușiĭ sĕĭ pe fie-care ḍi, fără a da vre-o seamă de dênsele împărătesculuĭ ucidătorŭ de ómenĭ (sultanuluĭ): acésta este o împregiurare ce în ideea multor ómeniĭ ar scădea cât-va din fericirea d'a posede o curte alcătuită, în tóte departamentele séle, întocmaĭ după curtea foștilor împĕrațĭ grecĭ.

Cu fie-care principe noŭ sosesce din Constantinopole o cétă nouă de funcționarĭ de Statŭ și de curtisanĭ. Maĭ tot-déuna eĭ sunt rudeniĭ ale suveranuluĭ lor până la a douĕ-ḍecilea spiță; dar Mavrogheni, sciindŭ câtŭ sunt de setóse chiar de sângele aprópeluĭ lor aceste lipitóre finanțiare, avea împrejurulŭ sĕŭ unŭ numĕrŭ multŭ maĭ micŭ decât orĭ-care altulŭ d'intre predecesoriĭ luĭ. Sosirea mea dar făcu societățeĭ séle intime unŭ adaosŭ, care nu'ĭ fu neplăcutŭ. Abia trecea câte-o ḍi fără să trimiță să mĕ aducă, ca să'mĭ plătescŭ partea mea la petrecerile séle; elŭ se sfia de grecĭ și se temea de Turcĭ. Eŭ eramŭ unŭ felŭ de dobitocŭ amfibiŭ pe care'lŭ privea ca neavêndŭ nicĭ ghiare, nicĭ aripĭ de înnotatŭ; elŭ ḍicea adesea orĭ: «n'amŭ frică că Selim să mĕ sfâșie, séŭ să'mĭ alunece din mână».

Favórea însă de care mĕ bucuramŭ nu era și ea fără óre-care inconveniente. Barometrul dispozițiunilor Principeluĭ era tot-déuna la variabile: adesea se ridica la timpŭ frumosŭ; adesea iar se coboria la furtună, și în casulŭ acesta Marea Négră chiar nu se arétă maĭ furtunósă, în luna luĭ Martiŭ, decât elŭ. Aceste variațiunĭ depindeaŭ maĭ cu osebire dela scirile ce'ĭ veneaŭ din Constantinopole. Când vedeamŭ venindŭ vre-unŭ trimisŭ dela Pórtă, aveamŭ grijă a mĕ ține în lăturĭ până ce se afla obiectulŭ misiuneĭ aceluia. Intr'una din ḍile 'lŭ găsiĭ așia de spăimântatŭ, ca când Parcele ar fi venitŭ să'lŭ siléscă să le urmeze.» Ia citesce colea, 'mĭ ḍise cu unŭ tonŭ de desperare, ia veḍĭ ce scrie aicĭ». Eŭ mĕ așteptamŭ celŭ puținŭ să găsescŭ vre-unŭ hatișerifŭ conțiindŭ scóterea sa din Domnie. Dar nicĭ de cumŭ: era o gazetă de la Viena; și acea mare nenorocire nu consistea decât într'unŭ articolŭ trimisŭ din Bucurescĭ, în care într'adevĕrŭ elŭ era fórte maltratatŭ. «Acéstă diatribă miserabilă, continuă elŭ, compusă în vre-o cafenea de la Viena pentru a face petrecerea celor ce n'aŭ de lucru, se va culege de toțĭ blăstemațiĭ de scriitorĭ de ḍiare din Germania spre a se tipări; va fi privită în totŭ restulŭ Europeĭ ca unŭ documentŭ autenticŭ, și în sfîrșitŭ istoriografiĭ serioșĭ îĭ vor da unŭ caracterŭ durabilŭ, și o vor face să trécă în istorie, pentru viitorŭ, ca unŭ adevĕrŭ netăgăduitŭ. Voiŭ fi defăimatŭ de străinĭ în tóte secolile viitóre, și nicĭ unulŭ din concetățeniĭ meĭ nu va întrebuința péna sa spre a mea justificațiune. Ah! de ce m'a asvârlitŭ sórta în mijloculŭ unuĭ neamŭ asĭa de miserabilŭ? Eŭ aveamŭ în mine generositate, o mândrie onorabilă, multă nobleță în sentiminte; și numaĭ când vĕḍuĭ că virtutea întâritŭ maĭ multă neîncredere decât vițiulŭ, și vițiulŭ fericitŭ răpindŭ pentru dênsulŭ laudele cuvenite virtuțiĭ, atuncĭ și eŭ amŭ părăsitŭ calitățile ce nu puteaŭ să semene decât pedicĭ în drumulŭ carierеĭ ce 'mĭ propuneamŭ să petrecŭ. Atuncĭ deveniĭ și eŭ ca ceĭ-l-alțĭ: falșŭ, invidiosŭ, fără credință. Nu trebue dar să caḍă vina asupra mea; greutatea greșalelor mele și responsabilitatea lor este a acelora ce aŭ sucitŭ spre rĕŭ disposițiunile mele cele bune».

Póte conchide cine-va din aceste cuvinte ale luĭ, că una din principalele slăbiciunĭ ale luĭ Mavrogheni era dorința sa cea mare d'a figura în istorie. Adesea faptele séle n'aveaŭ altŭ scopŭ decât d'a le sci așeḍate în analele timpilor. Elŭ afla chiar unŭ felŭ de mulțămire în evenimentele acelea, la care de și nu era elŭ amestecatŭ, însă în sinele trebuia să aducă unŭ subiectŭ de întristare generală.

De esemplu, décă s'ar întâmpla unŭ cutremurŭ, o inundare, unŭ focŭ, care să cenuşéscă jumĕtatea unuĭ oraşŭ, elŭ atuncĭ bătea din palme, şi striga cu unŭ aerŭ de satisfacţiune: «Eată câte-va paginĭ pentru istorie. Urmaşiĭ noştriĭ vor ḑice: Acésta s'a întimplatŭ sub domnia principeluĭ Mavrogheni». Şi pentru a face pe urmaşĭ să'lŭ pomenéscă, gândescŭ c'ar fi fostŭ în stare, ca Nerone, să dea focŭ capitaleĭ séle. Acéstă sete de o glorie după mórte, da tuturor faptelor séle o turnură teatrală, care era cu totulŭ ciudată pentru unŭ ospodarŭ alŭ Valachieĭ, şi care 'lŭ fácea să facă lucrurĭ de acelea ce în ţĕrile creştine catolicĭ l'ar fi înălţatŭ până la cerŭ, de óre-ce, ţéra acésta, îlŭ fácea să trécă dreptŭ unŭ lipsitŭ de minţĭ. Nimicŭ nu'lŭ spăimânta ast-fel ca amerinţarea de-a fi luatŭ în risŭ în una din scrierile publicate în ţéra francilor(1); şi aşĭ putea numi douĕ séŭ treĭ capete carĭ rĕmaseră între umeriĭ posesorilor lor, numaĭ din frica ce avea Domnulŭ ca nu cum-va să'lŭ sfâşie jurnalele Vieneĭ când le-ar fi tăiatŭ. Adesea îĭ venea să imite pe principele Cantemir şi să scrie elŭ însuşĭ istoria timpuluĭ sĕŭ' pentru a fi sigurŭ cu chipulŭ acesta, că va figura acolo aşîa precumŭ elŭ dorea; dar n'avea îndestulŭ timpŭ ca să se ocupe de acésta, şi amâna acéstă lucrare după finitulŭ resbeluluĭ. Alte orĭ gândea să mĕ facă pe mine istoriografulŭ sĕŭ. Ceea ce'lŭ oprea, era că nu i se părea că spiritulŭ meŭ ar fi îndestulŭ de seriosŭ, şi se temea să nu facă pe cititorĭ să rîḑă. Alte orĭ îĭ venea dorinţa s'aducă lângă sine vre unŭ învĕţatŭ francesŭ; dar tóte capetele lor era smintite prin ideile cele revoluţionare, şi unŭ asemenea omŭ ar fi pututŭ face să rĕsune şi în Turcia strigarea de libertate. Până a se otărî însă la unŭ felŭ asupra acestuĭ subiectŭ, elŭ se silea d'a acorda doveḑĭ de distincţiune tuturor acelora pe carĭ 'ĭ credea capabilĭ d'a-ĭ da luĭ óre-care celebritate, fie în versurĭ, fie în prosă; şi Bucurescii ar fi devenitŭ o grădină de scriitorĭ de ode şi de sonete, déca nu ar fi fostŭ fórte anevoĭe d'a-ĭ intra în placŭ. In mijloculŭ laudelor celor maĭ estravagante, nu trebuea adesea decât unŭ cuvêntŭ pentru a întărîta mânia sa, şi obicinuia a trimete pe autorŭ să corigă cuvêntulŭ acela la ocnele de sare, locŭ minunatŭ pentru a răci intusiasmulŭ poeticŭ şi a face să se stârpéscă orĭ-ce născocire literară.

Acéstă temere însă nu putu îngheţa curagiulŭ unuĭ fiŭ pocitŭ alŭ luĭ Apoline, carele se credea destinatŭ a restabili în Grecia modernă gustulŭ elinescŭ în tótă a sa curăţenie. Acela presintă luĭ Mavrogheni o odă în onórea sa, compusă în forma odelor luĭ Pindar. După esemplulŭ poetuluĭ ce luase de modelŭ, elŭ turnase laudele principeluĭ în câte-va cuvinte, şi se întinsese fórte multŭ asupra căderiĭ Babilonuluĭ şi asupra cutremuruluĭ dela Lisabona, subiecte ce 'ĭ dedeaŭ ocasiune să facă o mulţime de perióde resunătóre, după placulŭ sĕŭ. Acésta însă nu era şi gustulŭ maĭ puţinŭ clasicŭ alŭ ospodaruluĭ: şi poetulŭ vĕḑêndŭ că versurile séle nu produceaŭ impresiunea la care s'aştepta, îlŭ rugă cu umilinţă d'a şterge dintr'însele cele ce nu 'ĭ-ar plăcea; şi atuncĭ Mavrogheni luă condeiulŭ şi înegri tótă scrierea osebitŭ de numele seŭ, ḑicênd că acel cuventŭ singur ḑice maĭ mult decât versurile luĭ tóte.

Autorulŭ închisă în mica sa persónă tótă mânia de care este capabilŭ unŭ poetŭ şi unŭ cocoşatŭ. Nu rĕspunse nimicŭ Domnuluĭ; dar 'şĭ vêndu casa ce avea, desfăcu şi starea sa mişcătóre tótă, şi se retrase în Austria. De acolo, ne

(1) Turciĭ numeaŭ pe atuncĭ francĭ pe toţĭ Europeiĭ apusenĭ, fără osebire, carĭ locuiaŭ din afară din hotarele imperiuluĭ Otoman.

maĭ avêndŭ a se teme de ocnele Valachieĭ adresă principeluĭ o scrisóre, pentru a'lŭ vesti, că elŭ avusese proectulŭ d'alŭ alege pe dênsulŭ eroulŭ uneĭ poeme epice, dar că de óre-ce versurile séle n'aŭ avutŭ noroculŭ să'ĭ fie pe placŭ, elŭ o să se mulţăméscă să scrie în prosă: că a făcutŭ tocmélă cu unŭ librarŭ dela Lipsca pentru a compune istoria resbeluluĭ, şi că nu va uĭta nicĭ una din faptele principeluĭ Mavrogheni.

Dar pe acelŭ timpŭ principele începea a avea ocupaţiunĭ maĭ serióse decât aceea d'a se gândi la producţiunile muselor. Graniţa despre médă-nópte a Principatuluĭ sĕŭ, deşi lipită cu Austria, dar 'ĭ pricinuia temere puţină. Natura o întărise îndestulŭ printr'o barieră de munţĭ, între carĭ nu se afla decât câte-va potecĭ strîmte, ale cărora înălţimĭ fiind maĭ peste putinţă d'a se apropia, apărarea lor devenea lesniciósă şi trecerea prin ele cu desăvârşire primejdiósă. Partea cea lesne de isbitŭ a Valachieĭ era despre răsăritŭ şi lesne putea cine-va să rĕsbéscă într'însa despre Moldavia, care era deja ocupată de Ruşĭ; chiar de când s'a deschisŭ resbelulŭ, aceştĭ barbarĭ intraseră în provincia acésta, luaseră capitala eĭ Iaşiĭ, şi făcuseră prisonierŭ pe principele Ipsilante, ospodarulŭ eĭ; şi cu tóte că fuseseră în urmă respinşĭ spre Hotin, eĭ amerinţaŭ în fie-care ḑi d'a recâştiga tĕrĕmulŭ ce perduseră şi d'a se înainta până la unŭ pârîŭ ce curge pe unŭ locŭ şesŭ şi formézā linia despărţitóre dintre Moldavia şi Valachia.

Spre apĕrarea otaruluĭ despre partea acésta, care era celŭ maĭ tare amerinţatŭ, Mavrogheni 'şĭ ficsase încă de maĭ înainte ca *rendez-vous* alŭ puterilor séle celor maĭ tarĭ, câmpia Focşanilor, care pórtă acestŭ nume după unŭ oraşŭ fără de ziduri, aşeḑatŭ la hotarulŭ amêndorura principatelor, şi din care oraşŭ fie-care principatŭ posedézā pe jumĕtate. In Aprilie primiŭ ordine d'a merge acolo, din Bucurescĭ, cu arnăuţiĭ, a cărora principală divisiune o comandamŭ eŭ, şi cu orĭcâţĭ seimenĭ, orĭ enicerĭ s'ar fi pututŭ aduna din provincie. Se porni totŭ odată dela Sofia, totŭ asupra acestuĭ punctŭ maĭ multe divisiĭ de infanterie şi de cavalerie din oştirea cea mare, căcĭ acolo 'şĭ avea Marele visirŭ cartierulŭ generalŭ alŭ sĕŭ, compuse acele divisiunĭ de enicerĭ cu léfă subt ordinele sangiacilor lor (séŭ şefĭ prin înaintare), şi de oştirĭ ţinutale de spahiĭ subt ordinele agilor lor (séŭ comandanţĭ cu dreptulŭ de moştenire). Când se reuniră la Focşanĭ puterile acestea tóte, ele puteaŭ să se ridice la vre-o douĕ-spre-ḑece séŭ treĭ-spre-ḑece miĭ de ómenĭ. Dar cu trupele acestea nu putea cine-va a se răzima decât asupra arnăuţilor, ce eraŭ din natura lor bravĭ, şi cărora nu le lipsea decât disciplina şi óre-care cunoscinţă în tactică. Maĭ toţĭ eniceriĭ şi infanteria veneaŭ din Anatolia. Eraŭ ómenĭ obicĭnuiţĭ a se ocupa de profesiunĭ pacĭnice şi nu mergeaŭ pe josŭ decât când eraŭ în neputinţă d'aşĭ procura caĭ. Spahiiĭ din contra, carĭ formaŭ cavaleria, eraŭ în cea maĭ mare parte ómenĭ carĭ căpătaseră dela vre-unulŭ din oameniĭ marĭ aĭ imperiuluĭ unŭ Ziamet saŭ unŭ Timar(1) ca titlu de rĕsplată pentru serviciile lor casnice; şi adesea chiar eraŭ locţiitorĭ trimişĭ de către titulariĭ lor, carĭ titularĭ era chiar o femee séŭ unŭ copilŭ. Abia şciéŭ aceştia să stea pe caĭ şi ar fi avutŭ înfăţişare maĭ bună ca pedestrime. Indatoraţĭ a'şĭ îngriji înşile de îmbrăcăminte şi de hrană, n'avea altă grijă decât d'a calcula timpulŭ absenţeĭ lor de a casă şi minutulŭ unde ar putea să se

(1) Ţinuturĭ dăruite militarilor, care se deosebescŭ între dênsele numaĭ după numĕrulŭ de ostaşĭ de cavalerie ce titulariĭ sunt obligaţĭ d'a da guvernuluĭ în timpŭ de resbelŭ pe a lor socotélă.

intórne în vetrele lor. Eĭ nu staŭ subt stégurĭ decât atâtŭ câtŭ găseaŭ mijlóce să trăiască jăcmănindŭ pe amicĭ și pe inamicĭ; și îndată ce acéstă înlesnire le ar fi lipsitŭ, eĭ se credeaŭ descărcațĭ de orĭ-ce obligațiune, și se făceaŭ nevĕḑuțĭ, fără concediŭ. Provisiunile date de guvernŭ, și asupra cărora capiĭ făceaŭ negoțŭ, eraŭ după obiceiŭ, neîndestulătóre și de calitate próstă; ast-fel încât era anevoie de a ghici care era causa adevĕrată a celeĭ maĭ marĭ mortalitățĭ, îmbelșugarea séŭ fómetea? Neavêndŭ nicĭ unŭ felŭ de magasiĭ în regulă, oștirile ar fi fostŭ bântuite de mórte din pricina hraneĭ celeĭ rele, séŭ a fómeteĭ, de n'ar fi avutŭ o mulțime nemĕsurată de telalĭ, séŭ împrumutătorĭ de bună-voie de carĭ tot-déuna se găsescŭ în suita uneĭ armiĭ turcescĭ, care împedecă marșulŭ eĭ, și popresc re-tragerea sa. Când léfa soldaților se întâmplă a nu le fi de ajunsŭ, aceĭ ómenĭ, ce se împacă cu puținŭ, primescŭ în locŭ de banĭ armele, obiectele de echipa-mentŭ, caiĭ; de unde resultă, în momentulŭ bătăiĭ, că jumĕtate din infanterie este fără arme, și jumĕtate din cavalerie fără caĭ.

Mavrogheni vedea tóte neorânduelele acestea, dar nu putea să le aducă nicĭ o tămăduire. Principatulŭ sĕŭ nu dedese decâtŭ o parte din oștirile adunate la Focșanĭ, și se temea d'a aduce aminte celor-alțĭ că omulŭ pe care 'lŭ pusese în capulŭ atâtor musulmanĭ nu era altulŭ decâtŭ unŭ grecŭ, unŭ ghiaurŭ. Când însă sosi la tabără și vĕḑu acea adunătură gróznică de trupe nedisciplinate, să spăi-mântă și tremură că sfîrșitulŭ nu va corespunde de locŭ dorințelor séle. Intr'o ḑi când merse să dea o rótă cu mine, să se asigure décă se esecuta nisce regle-mente nouĕ, la care vĕḑu că nu se conformaŭ cu nicĭ unŭ chipŭ, nu putu să se oprésca d'a striga: «Selime, sciĭ bine că eŭ lașŭ nu sunt; amŭ datŭ doveḑi de vitejie chiarŭ pe când postulŭ ce ocupamŭ cerea dela mine să fiŭ multŭ maĭ pru-dentŭ. De nu ne-ar trebui aicĭ altŭ decâtŭ curagiŭ spre a se asigura isbânda, nu m'așĭ teme de locŭ c'o să mĕ biruiască; dar, privesce oștirea ce avemŭ, veḑi de are cine-va pe ce să reḑima spre a se flata de-a eși biruitor?—«Asupra fo-culuĭ aceluia netăgăduitŭ ce lipsesce cu totulŭ dela bandele acestea de creștinĭ, așĭa de rĕŭ disciplinate și dênsele, iĭ rĕspunseĭ pentru a'lŭ popri de-a se preda la descuragiare, reazimă-te pe ceea ce ține locŭ de ordine, de tactică și de sub-ordonațiune între rîndurile soldaților turcĭ; reazimă-te pe fanatismŭ, pe acelŭ in-tusiasmŭ a privi mórtea fără spaimă, fiind-că o crede unŭ pașportŭ sigurŭ pentru a ajunge la fericirea eternă».

Acestŭ discursŭ se păru că 'lŭ însufletesce. «Este de mirare, îmĭ ḑise elŭ zîmbindŭ, că tocmaĭ unŭ grecŭ să dorésca așĭa tare să se conserve foculŭ fana-tismuluĭ turcescŭ; să caute a popri glótele cele cu caĭ albĭ despre Nord d'a veni să înfigă din noŭ sfânta Cruce pe malurile Bosforuluĭ! sórta mea cea neînțelésă voiesce ast-felŭ, și aducŭ ceruluĭ rugăciunĭ ferbințĭ să 'mĭ acorde grația acésta».

III.

SUMARIU

Lovirea cu Austriaciĭ.—Avantagĭurile dobândite de către Anastase.—Voiesce să trécă strimtorile pentru a merge spre Brașovŭ. Este respinsŭ. — Corpulŭ de oștire turcescŭ se întórce la Vălenĭ.

Marele visirŭ șeḑuse așĭa multŭ în nelucrare la Sofia, încâtŭ pe la Constan-tinopole începuse a se murmura în gura mare. Pentru a se restabili veselia în

capitală, Iusuf otărî să sacrifice o parte din armia sa. Banatulŭ Temişórei fu teatrulŭ ce elŭ îşĭ alesese pentru acéstă tragedie. Trebuinţa era însă să încépă a trage asupra vre-unuĭ altŭ punctŭ băgarea de sémă a oştirilor austriace, ce ocupaŭ provinţia acésta. Avêndŭ planulŭ acesta, generarulŭ primarŭ ordonă luĭ Mavrogheni să atace una după alta tóte pasurile munţilor, ce se aflaŭ între Valachia şi Transilvania, şi iĭ trimise unŭ adaosŭ de patru miĭ de ómenĭ de oştire prós-pătă, jumĕtate infanterie, jumĕtate cavalerie. Cu puterile acestea şi cu cele ce putu scóte din câmpulŭ Focşanilor, principele cercă una după alta să învingă îngrozitórele strîmtorĭ dela Terzburg, dela Vulcan şi dela Turnul-Roşu. Dar după ce vĕḑu că nu isbutesce la nicĭ unŭ unŭ punctŭ, dori să renunţe la nisce cercărĭ atâtŭ de omorîtóre pe câtŭ eraŭ şi de nefolositóre. Dar acésta nu intră în planurile viziruluĭ. Acesta trecêndŭ Dunărea la Vidin, şi înaintândŭ cu armia d'a lungulŭ otaruluĭ despre apusŭ alŭ Valachieĭ, dete principeluĭ ordine noue de a'şĭ îndrepta armele séle spre strîmtorile ce mergŭ la Braşovŭ, oraşŭ bogatŭ şi fórte comerciantŭ, unde boeriĭ fugiţĭ din principatŭ trămisese avuţiile lor, ca într'unŭ locŭ de siguranţă. In urmarea acestuĭ atacŭ Mavrogheni organisă la Văleni o nouă tabără alcătuită din vre-o treĭ miĭ de spahiĭ, care maĭ fusese întrebuinţaţĭ deja la atacurile precedente, şi din două miĭ cincĭ sute de ómenĭ de oştire próspătă, arnăuţĭ şi eniceri, scoşĭ din tabăra dela Focşanĭ, şi încă neobicĭnuiţĭ la resbele de felulŭ acesta. Câţĭ-va desertorĭ Nemţĭ ce cunosceaŭ bine potecile şi puncturile ce eraŭ păzite le serveaŭ de călăuze, şi otărî să atace maĭ întêiŭ strîmtórea dela Bozan (?).

Pe mine mĕ alesese, ca să conduc espediţiunea acésta. Eŭ eramŭ chiamatŭ să'ĭ daŭ gloria, séŭ să'ĭ suferŭ ruşinea; de acea mĕ şi otărîĭ a nu uita nicĭ una din îngrijirile şi din privigherile, carĭ ar fi putută servi spre a'ĭ asigura succesulŭ, căcĭ este de prisosŭ să maĭ adaogŭ vre-o vorbă pentru curagiulŭ meŭ. La 9 August porniĭ, din Vălenĭ, şése sute de spahiĭ, carĭ ajunseră totŭ în ḑiua acea în mare apropiere de Austriacĭ, şi care luaseră posiţiune în faţa linielor lor. La 10 mĕ puseĭ pe drumŭ, în fruntea divisiuneĭ principale, compusă din optŭ sute de arnăuţĭ şi din 200 de spahiĭ. Mĕ opriĭ la treĭ leghe depărtare de ante-garda mea, şi peste câte-va ore, îmĭ sosi restulŭ cavaleriei şi infanteria tótă. La 11, diminéţa, tóte puterile nóstre eraŭ concentrate pe vîrfulŭ dola Poru Ilki, primulŭ punctŭ pe care era nevoĭe a ne face stăpânĭ.

Pe câtŭ era de importante, totŭ atâtŭ era de anevoĭe de-a lua în stăpânirea nóstră înălţimea acésta, care domnea tóte jururile loculuĭ. Ea se cobora spre linia Austriacilor printr'o clină uşóră; şi îndată ce eĭ ar fi prinsŭ de veste de planulŭ nostru, n'ar fi lipsitŭ de-a pune s'o impresóre printr'o cétă de cavalerie aşeḑată în observaţiune despre partea lor cea dréptă. Pentru a înşela corpulŭ lor, împinseĭ pe spahiĭ şi pe eniceriĭ meĭ, ca şi când n'aşĭ fi avutŭ altă gândŭ decâtŭ de-a ocoli muntele acela. Pe când colóna lor prelungită şi înaintându-se cu încetulŭ deştepta băgarea de sémă a inimicilor, arnăuţiĭ meĭ ascunşĭ ochilor lor de către acelŭ munte, se urcaŭ din partea opusă peste stâncĭ, cu o greutate necreḑută; şi tîraŭ acolo după dênşiĭ artileria nóstră. Când veniseră fórte apróple de vîrf, şi până a nu'ĭ afla Austriaciĭ, trămiseĭ ordine oştirilor celor-l-alte de-a se întórce cu spatele şi de-a urca şi dênşiĭ stâncile munteluĭ. Indată ce cavaleria inemică vĕḑu mişcarea acésta, ghici intenţiunile nóstre, şi plecă în fuga mare să'şĭ apuce locŭ pe poiana acea; dar într'acelaşĭ momentŭ ea ḑări vîrfulŭ munteluĭ copleşitŭ de arnăuţiĭ noştriĭ, carĭ răcnindŭ în gura mare, asvârliră îndată la focurĭ din bateriele nóstre ce le şi aşeḑaseră.

La acéstă vedere neașteptată austriacii se opriră și priveaŭ încremeniți când pe arnăuții, carĭ eraŭ stăpânĭ aĭ înălțimeĭ, când spahiĭ, carĭ se urcaŭ pe munte pe unde nu puteaŭ fi atacațĭ. In sfîrșitŭ se traseră înapoĭ și merseră să'șĭ reia posițiunea lor cea d'întĕĭ.

Era o frumósă priveliște să fi vĕḑutŭ acele oștirĭ carĭ până aci merseră în liniște prin fundulŭ strîmptoreĭ, încuragiate de strigările de bucurie ale camaraḑilor lor carĭ ocupaŭ deja înălțimea, cum se repeḑeaŭ pe cóstele cele răpeḑĭ ale stâncilor, cumŭ îșĭ făceaŭ drumŭ de trecere printre mărăcinĭ și crângurĭ, cumŭ se suiaŭ pe nisce înălțimĭ ce se păreaŭ a fi neapropiate, cumŭ săriaŭ ca nisce căprióre dintr'unŭ vîrfŭ de munte într'altulŭ, cumŭ picaŭ josŭ și se ridicaŭ, îșĭ dedeaŭ uniĭ altora ajutorŭ, făcêndu-se pio și scară, și tóte acestea subt foculŭ neîntreruptŭ alŭ inemiculuĭ, alŭ căruĭ sgomotŭ era năbușitŭ, potŭ ḑice, de strigările de mulțămire ale soldaților noștri.

In fine, ómeniĭ din aripa mea cea stângă biruiră tóte pedicile și tóte nevoile și prinseră și eĭ locŭ pe poĭana acea d'impreună cu camaraḑiĭ lor din aripa dréptă, care de cât-va timpŭ deja o luaseră în posesiunea lor.

Nóptea o petrecurămŭ în posițiunea acésta respectabile, comandând în frunte liniile Austriace și protectațĭ la spate printr'o perdea de pădure fórte désă, care nu permitea inemiculuĭ sĕ cunóscă puterea nóstră séŭ sĕ cerce a ne muta din loc. Nóptea fuse frumósă, și stelele luciaŭ pe firmament ca nisce diamante; dar în revărsatulŭ ziorilorŭ se înălță o ceață așa de désă în cât se părea că acopere natura întrégă cu unŭ vĕlŭ nepătrunsŭ și obiectele deveniră atuncĭ și maĭ întunecóse în orele ḑileĭ de cumŭ fuseseră în orele nopțeĭ. Voindŭ să profitŭ de acea perdea nepipăită ce ne copleșia, puseĭ să atace cavaleria austriacă în șanțurile eĭ prinŭ ante-garda mea de spahiĭ; și aceștĭ eroĭ, neputândŭ cunósce numĕrulŭ nostru, fură coprinșĭ de spaĭmă, apucară la fugă chiarŭ dela 1-iulŭ focŭ ce dederămŭ și părăsiră în mânile nóstre minunata posițiune ce țineaŭ.

Coborâĭŭ atuncĭ corpulŭ meŭ de armie după munte. Eramŭ protejațĭ în drépta prin continuațiunea tufișuluĭ de pădure, prin întru căreia pătrunseseră arnăuțiĭ meĭ; și în față-ne avémŭ céța aceea care nu ne lăsa nicĭ să vedemŭ nicĭ să fimŭ văḑuțĭ de câtŭ pênă în depărtare de vre-o douĕ-ḑecĭ de pașĭ.

Unŭ închipuitŭ desertorŭ austriacŭ se angajase a ne arĕta drumulŭ celŭ maĭ bunŭ pentru a da ocolŭ șanțurilorŭ inamiculuĭ. Mișelulŭ acela mergea alăturea cu mine, dar fiind-că 'lŭ bănuĭamŭ, iĭ priveghĭamŭ cu multă grijă tóte mișcările séle. De odată lŭ văḑăĭ oprindușĭ calulŭ; se intórce cu câțĭ-va pașĭ înapoĭ sub unŭ pretextŭ de nimicŭ și creḑêndŭ că a nemeritŭ unŭ momentŭ favorabilŭ și porni calulŭ în fuga cea maĭ mare.

Ajutoratŭ de ușurința și de iuțéla sa, inamiculŭ ar fi aflatŭ tocmaĭ în momentulŭ celŭ maĭ criticŭ și sosirea nóstră și numĕrulŭ nostru și dispozițiunile nóstre. Goniĭ calulŭ după acestŭ trădătorŭ în fuga cea maĭ răpede, trăseĭ și eŭ amêndouĕ pistólele în direcțiunea ce elŭ luase, căcĭ să 'lŭ ochescŭ nu puteamŭ, fiind-că céța mi'lŭ furase dinaintea ochilorŭ chĭarŭ din minutulŭ fugeĭ séle. Dar nu profită de înșelătoria luĭ; d'abia făcuĭ o sută de pașĭ și auḑiĭ unŭ sgomotŭ surdŭ ca când ar fi picatŭ ceva greŭ dintr'o înălțime; totŭ de o dată mĕ pomeniĭ și eŭ pe marginea uneĭ ripe și din fundulŭ eĭ auḑiĭ eșindŭ nisce gemete care 'mĭ deteră să pricepŭ că trădătorulŭ nu scăpase de glónțele mele decâtŭ pentru a îșĭ zdrobi ósele peste stâncĭ.

In iuțéla góneĭ, eŭ mĕ depărtasemŭ óre cumŭ de ómeniĭ meĭ și ocolindŭ după unghiulŭ uneĭ stâncĭ pentru a-ĭ reîntâlni, mĕ treziĭ de odată în mijloculŭ

uneĭ cete de husarĭ austriacĭ, carĭ eşiseră din rêndurile lorŭ pentru a face o recunóscere şi pe care 'ĭ atrăsese în partea acésta sunetulŭ pistólelorŭ mele. La a lorŭ întâlnire, eŭ mĕ creḑuĭ perdutŭ. Vruseĭ însă să facŭ o încercare pentru a le scăpa maĭ înainte d'a mĕ preda ca să facă cu mine orĭ-ce arŭ vrea. «Amicĭ, le ḑiseĭ în limba italiană, auḑit-aţĭ semnalulŭ meŭ? veniţĭ în ajutorulŭ unuĭ creştinŭ, care caută să fugă; scăpaţi-mĕ de turbanulŭ acesta din capŭ şi curîndŭ daţi-mĭ vre-o căciulă».

La aceste cuvinte, mĕ primiră cu marĭ strigărĭ de veselie; fie-care luă în mână-şĭ căciula ce purta şi o ridică în aerŭ, dar profitândŭ de momentulŭ unde mânele lorŭ eraŭ ast-felŭ prinse, porniĭ în galopulŭ celŭ maĭ mare. Auḑiamŭ deja sgomotul mersuluĭ oştirilorŭ mele şi în puţine minute ajunseĭ iară corpulŭ meŭ de oştire. Husariĭ, auḑindŭ şi eĭ acelŭ sgomotŭ, ce le vestea că îĭ ajunge inamiculŭ, nu maĭ creḑură de trebuinţă să mĕ urmăréscă, ci se înturnară trimiţêndu-mĭ dreptŭ escortă câte-va glónţe, carĭ, mulţămită ceţeĭ, şuerară pe lângă urechile mele, dar mĕ lăsară să trăescŭ. Maĭ făcurămŭ încă vre-o doue sute de paşĭ şi céţa se respândi îndată şi ne vĕḑurămŭ numaĭ la o bătaie de puşcă departe de liniile austriacilorŭ. Un foc spăimântătorŭ din tóte bateriile lorŭ ne salută de o dată. Eŭ le respunseĭ dândŭ semnalele de năvălire; şi pe când spahiiĭ, carĭ respinseseră corpulŭ de cavalerie, loveaŭ pe inamicŭ în lature, eŭ mergeamŭ dreptŭ într'însulŭ cu óstea cea-l-altă.

Arnăuţiĭ noştriĭ ajutoraţĭ de săbiile lor, se suiră peste redutele asupra cărora eraŭ puse bateriile, şi eniceriĭ noştri scóseră cu dinţiĭ lor fitilulŭ dela tunurĭ; rupseră îngrădirile de castramente, şi împlură şanţurile cu corpurĭ grămădite, căcĭ mulţĭ bravĭ periră maĭ înainte de-a se întări liniile. In sfîrşitŭ foculŭ inemiculuĭ începu a se domoli şi numĕrulŭ luĭ a se împuţina. Ne făcurămŭ cu tunulŭ unŭ drumŭ prin eĭ şi trupele nóstre năvăliră din tóte părţile ca o gârlă răpede. Găsirămŭ în tabără grămeḑĭ de morţĭ, dar nicĭ unŭ corpŭ cu viaţă. Austriaciĭ fugiseră cu atâta zorŭ mare, încâtŭ nicĭ nu astupaseră tunurile ce părăsiseră.

Inaintându-ne spre contumaţă (vamă) şi cele-l-alte clădirĭ, din dosulŭ tabereĭ, le găsirămŭ asemenea pe tóte pustiĭ. Din délulŭ de unde se aflaŭ edificiurile acestea, se vedea prea lămuritŭ trupele inemice, carĭ eraŭ deja la o distanţă însemnată, şi cercaŭ să apuce pasulŭ ce ne despărţea de Braşov (Cronstadt), prin partea cea maĭ strîmtă a aceluĭ pasŭ. Câtŭ eramŭ de prăpădiţĭ de ostenélă nu vruseĭ să oprescŭ mersulŭ nostru nicĭ unŭ singurŭ minutŭ, ci continuarămŭ a urmări pe fugarĭ. Ajunserămŭ peste puţinŭ la o rîpă, unde treĭ sute de ómenĭ otărîţĭ ar fi pututŭ lesne să oprécsă o armie întrégă. Dar ameţéla Austriacilor era aşia de complectă, în câtŭ fie-care soldatŭ fugea deosebitŭ. Vre-o treĭ ḑecĭ însă se raliară şi vrură cât-va timpŭ să se opue mersuluĭ nostru, dar nu le folosi acésta la altŭ nimicŭ, decâtŭ de-a se preda singurĭ în mâna morţiĭ.

Indată, din vîrfulŭ unuĭ dealŭ, zărirămŭ de departe câmpia în care da strîmtórea aceea; şi la a eĭ vedere, speranţa şi chiarŭ încredinţarea de-a putea ajunge până la Braşov scóse din pepturile nóstre strigărĭ de o bucurie generală. Unŭ singurŭ lucru ne cumpĕta: Austriaciĭ păreaŭ a se ralia din noŭ la gura poteceĭ şi a se pregăti să intre iară într'însa pentru a ne disputa trecerea. Creḑurămŭ întêiŭ, că ne înşelaŭ ochiĭ noştriĭ, dar ne încredinţarămŭ în curêndŭ că acésta nu era o ilusiune de optică. Indată ce se aflase la Braşov, că trecĕtórea strîmtoreĭ dela Bozan fusese învinsă, se trămisese treĭ miĭ de ómenĭ, ce formaŭ garnizóna aceste cetăţĭ, ca să vie în ajutorulŭ corpuluĭ austriacŭ ce fu-

sese învinsŭ de armele nóstre; eĭ întâlniră pe fugarĭ, se întruniră cu dênşiĭ, şi'ĭ aşeḑară la arier-gardă, ca să isbéscă cu trupele cele odinite pe soldaţiĭ noştriĭ ceĭ obosiţĭ.

Nu eramŭ în stare să luptămŭ cu năvălirea uneĭ cavaleriĭ ce nu trăsese încă nicĭ unŭ focŭ. şi într'o clipă trupele acestea nuoĭ, pornindŭ din délulŭ în vîrfulŭ căruia le věḑuserămŭ, căḑură peste noĭ cu totŭ avantagiulŭ ce le da clina tĕrîmuluĭ. Otărîĭ cu tóte acestea să le ţinŭ peptŭ, numĕrulŭ lor nepărêndu-ni-se prea considerabilŭ; dar când věḑuĭ, după resistenţa mea la lovirea acesteĭ d'întêiŭ divisiĭ, că maĭ ese totŭ de pe délulŭ acela încă o a doua divisiune şi maĭ numerósă, simţiĭ bine, că nu maĭ e speranţă de-a reuşi, şi că nu ne maĭ rĕmânea altă partidă de luatŭ decâtŭ de-a ne întórce înapoĭ.

Când věḑusemŭ pe inemicŭ că începea a se reuni, înţelesesemŭ că trebuia să alergŭ la mijlóce estraordinare spre a reînvia ardórea soldaţilor meĭ obosiţĭ; prin urmare le împărţisemŭ câte unŭ paharŭ mare de *curagiŭ*, subt formă de *rachiŭ*. Acéstă doctorie făcu efectŭ: le încălḑi inima, şi aburiĭ eĭ li se urcă în capŭ. Câţĭ-va din eĭ se simţiră aşia de înflăcăraţĭ de dorinţa de-a se sui la cerŭ prin drumulŭ celŭ maĭ scurtŭ, încâtŭ nemulţămindu-se d'a fi ucişĭ în rîpă, se suiră pe munţiĭ din prejurŭ. De acolo asvîrleaŭ ca plóe arborĭ, petre, bucăţĭ din stâncĭ peste Austriacĭ împedecându-le ast-felŭ mersulŭ, pe când restulŭ armieĭ îşĭ sĕvârşea retragerea în bună ordine. Dederămŭ focŭ vămeĭ în trecere; şi părăsindŭ tabăra cea cu şanţurĭ, unde plătiserămŭ atâtŭ de scumpŭ cea d'întêĭ victorie, reintrarămŭ în Valachia, fără altă perdere decâtŭ a câtor-va intusiaştĭ dintre noĭ, carĭ prea multŭ se devotaseră. Nóptea în sfârşitŭ veni şi ea, ca să maĭ domoléscă atâtŭ góna ce ne daŭ Nemţiĭ, câtŭ şi iuţéla fugeĭ nóstre şi ast-felŭ puturămŭ cu ceva orînduială maĭ bună să reintrămŭ în partea Vălenilor.

O împrejurare pricinui o simţitóre mâhnire trupelorŭ mele, căcĭ perdurămŭ în timpulŭ retragereĭ nóstre pe ceĭ maĭ mulţĭ dintre prisonieriĭ ce prinserămŭ în góna nemţilorŭ. Ceĭ maĭ voĭnicĭ şi maĭ activĭ găsiseră mijlocŭ să scape la primulŭ momentŭ de confusiune şi ne remăsese numaĭ din ceĭ răniţĭ şi obosiţĭ de ostenélă, carĭ maĭ multŭ ne împedecaŭ mersulŭ decât ne folosiaŭ. O parte din eĭ avură norocalŭ d'a muri pe drumŭ; cât pentru ceĭ ce se păreaŭ dispuşĭ să trăiască, fără altŭ motivŭ decât d'a ne încurca drumulŭ, nu fuse bine de dênşiĭ; maĭ toţĭ suferiră o operaţiune hirurgicală, care ţintea a deosebi trunchiulŭ de extremitatea superióră a corpuluĭ, căcĭ soldaţiĭ meĭ nu primeaŭ a se încurca cu calabalîcŭ de prisosŭ şi capulŭ unuĭ inamicŭ le era îndestulŭ a căpăta recompensa obişnuită. Mĕ siliĭ să conservŭ pe la loculŭ lorŭ câte-va capete care îmĭ insuflaŭ milă; dar věḑuĭ că mijlocirea mea la acésta, nu plăcea eroilorŭ meĭ: «Eĭ vreaŭ, ḑiceaŭ eĭ, să le lasŭ sarcina asta asupră-le s'o săvârşiască după voia lor».

După ce ămblarămŭ maĭ tétă nóptea fără a ne opri, odinirămŭ la cele dintâiŭ raḑe ale auroreĭ. Plecarămŭ apoĭ şi séra reintrarămŭ în Valenĭ, unde nu fuserămŭ lăudaţĭ multŭ pentru lauriĭ ce udaserămŭ cu sângele nostru, cu tóte că noĭ făcuserămŭ multŭ maĭ multŭ decât toţĭ aceia ce cercaseră, maĭ înainte de noĭ, a lua vre-o strîmtóre. Şi apoĭ noĭ aduceamŭ şi prea puţine capete şi mĕ temŭ, că arnăuţiĭ meĭ ar fi luatŭ ca să-şĭ împle saciĭ, chiarŭ capete de ale tovarăşilorŭ lorŭ ucisĭ, décă soldaţiĭ musulmanĭ n'arŭ fi avutŭ inţelépta îngrijire d'aşĭ rade capetele, pentru a nu se întâmpla greşele ca acestea.

Décă cititorilorŭ li se pare că amŭ datŭ o socotélă pré amănuntă despre spediţiunea acésta, îĭ rogŭ să se gândéscă, că eŭ scriŭ pentru petrecerea mea

maĭ multŭ şi apoĭ care evenimentŭ din resbelulŭ acesta póte fi pentru mine maĭ interesantŭ, decât bătălia dela Bozan, în care eramŭ chiarŭ eŭ însumĭ eroulŭ?

La Vălenĭ, aflarămŭ îndată nuvela, că nu numaĭ strâmtórea acésta, darŭ tóte câte ducŭ în Transilvania, fuseseră fortificate şi se păziaŭ, pentru a nimici orĭ ce nouă încercare d'a le maĭ lovi. Renunţarămŭ dar la acestŭ proectŭ şi mi se dete ordine d'a porni tótă oştirea spre Focşanĭ, punctulŭ către care din tóte părţile se păreaŭ a veni să se grămădéscă norĭ noĭ.

IV.

SUMARIU.

Frigulŭ aduce unŭ armisteţŭ cu nemţiĭ. — Luarea Ociacofuluĭ de către Potemkin. — Selim succede luĭ Abdul-Hamid la 7 Aprilie 1789. — Disgraţia luĭ Hassan şi a luĭ Iussuf. — Incurcătura în care se află Mavrogheni. — Armistiţiu la 20 Maiŭ 1790. — Mórtea luĭ Hassan. — Stefan, nepotulŭ luĭ Mavrogheni este înlocuitŭ prin Hangerliu. — Reinceperea ostilităţilorŭ cu Austriaciĭ. — Cele din urmă lupte ale luĭ Mavrogheni.—Esecutarea luĭ.

Ruşiĭ sub comanda luĭ Romanţof luaseră ĭarăşĭ Iaşiĭ, chĭarŭ dela deschiderea campanieĭ. Austriaciĭ, subt ordinele luĭ Coburg, se înaintaseră până la Ajud. Departe de a se sfii de unŭ bimbaşă (colonelŭ turcŭ), ce trămisese Mavrogheni cu 1800 de ómenĭ, pe la jumĕtatea luĭ Octombre, ca să scóţă ante-posturile lorŭ din acelŭ oraşŭ, eĭ continuaseră mersulŭ lorŭ şi luaseră în sfârşitŭ şi oraşulŭ Focşanĭ.

Valachia se părea atuncĭ a fi în cea maĭ mare primejdie; numaĭ din pricina apropiereĭ ierneĭ se maĭ amână sfîrşitulŭ. Armiele combinate, credêndŭ că este îndestulŭ pentru anulŭ acela biruinţa Moldoveĭ întrege, se aşedară în cuartirurile lorŭ de iarnă, Ruşiĭ la Iaşĭ şi Nemţiĭ la Roman; ĭar noĭ stamŭ destulŭ de rĕŭ în tabăra nóstră nu departe de Focşanĭ.

Trebile nu înfăţişaŭ unŭ aspectŭ maĭ favorabilŭ dincolo de Valachia. Prin năvălirea sa în Banatulŭ Temişóreĭ, visirulŭ Iusuf împlusese imperiulŭ otomanŭ întregŭ de cea maĭ mare veselie, şi apoĭ de odată cufundase tóte inimele într'o fórte mare întristare. Luarea acesteĭ provinţe fusese aşĭa de grabnică, spaima rĕspândită prin succesulŭ viziruluĭ fusese atâtŭ de mare, încâtŭ Buda şi chiarŭ capitala Austrieĭ credea deja, că vĕdŭ pe Turcĭ la uşa lor; dar o mână maĭ puternică decâtŭ cea omenéscă însemnase Mehadia ca termenulŭ celŭ din urmă alŭ progreselor luĭ Iusuf. Sub zidurile cetăţeĭ aceşteia, aerulŭ ciumatŭ alŭ acestuĭ locŭ mlăştinosŭ, se făcu îndoitŭ vătĕmător sănĕtăţeĭ, din pricina timpuluĭ umedosŭ, şi decimâ aşĭa de teribile rîndurile soldaţilor sĕĭ, încâtŭ pentru a nu'ĭ perde pe toţĭ, se vĕdu silitŭ d'a părăsi cu cea maĭ mare grabă biruinţele séle. Totŭ cu acea iuţélă cu care condusese în Banatŭ o oştire numerósă şi plină de ardóre, totŭ aşĭa de răpede scóse elŭ înapoĭ o mână de trupe slăbănogite prin bóle, şi se vĕdu silitŭ la sfîrşitulŭ anuluĭ, d'a închia, pentru treĭ lunĭ, cu Nemţiĭ, unŭ armistiţiŭ umilitor.

Confidenţa Turcilor în comandantele puterilor lor pe mare încercase o isbire totŭ aşĭa de completă. La începutulŭ primăvereĭ din 1788, când Hasan, căpitan-paşa, se suise în Marea Négră cu optŭ-spre-dece corăbiĭ de linie, douĕ-decĭ de fregate şi o sumă nenumĕrată de şalupe canoniere, pentru a merge să lovéscă escadra ruséscă lângă Kinburn, imperiulŭ întregŭ avea cele maĭ strălucite speranţe de reuşită; dar când trecu timpŭ după timpŭ şi primiră bătăĭ după bătăĭ;

când întêĭ șalupele canoniere ale luĭ Hasan fură prăpădite în Liman de către Nasaŭ; când apoĭ flota sa se respinse cu o perdere însemnată de către Paul Iones la Gluboca; când în fine tótă pregătirea corăbiilor séle de resbelŭ fu prăpădită prin aceștĭ doĭ comandanțĭ de maĭ susŭ, împreunațĭ în dreptulŭ Kinburnuluĭ, atuncĭ inimile tuturor musulmanilor se împlură de spaimă și de temerĭ; toțĭ se acoperiră cu sacĭ și cu cenușă, toțĭ vĕḑură mâna luĭ Dumneḑeŭ ridicată în contra celor ce aŭ turburatŭ pacea.

Câtŭ fu de mare desperarea bine-credincioșilor, când, la 17 Decembre, Potemkin se făcu stăpânŭ peste importanta cetate dela Ociacof! Efectulŭ produsŭ prin evenimentulŭ acesta este maĭ presusŭ de orĭ-ce descriere. După unŭ anŭ ca acesta, însemnatŭ prin ameninţătorulŭ pericolŭ alŭ Valachieĭ, prin perderea Moldavieĭ, desființarea armieĭ turcescĭ, nimicirea floteĭ otomane, rușinosulŭ armistițiŭ încheiatŭ cu Austria, și luarea unuia din bulevardele imperiuluĭ de către Rusia, calamitățile se păreaŭ că nu vor maĭ înceta decâtŭ după ce némulŭ luĭ Osmanŭ s'ar fi isgonitŭ din Europa cu desevêrșire. Poporațiunea a căreia nemulțămire pricinuită de tóte aceste nenorocirĭ se maĭ amărîse și maĭ tare vĕḑêndŭ mereŭ despărțirĭ din armia mareluĭ visirŭ, că se întorceaŭ în tóte ḑilele, trecêndŭ Bosforulŭ, în starea cea maĭ miserabilă; începu atuncĭ poporulŭ să céră capulŭ luĭ Iusuf, totŭ aceleașĭ strigărĭ furióse cu carĭ maĭ înainte ceruseră numirea sa de visirŭ.

Insă, renunțândŭ la orĭ-ce proectŭ de resbelŭ ofensivŭ, visirulŭ otărî să concentreze, pe câtŭ va fi putință puterile séle la unŭ locŭ, spre a se ocupa de apĕrarea imperiuluĭ. Trimisese luĭ Mavrogheni unŭ adaosŭ de cincĭ miĭ de ómenĭ carĭ împrăștiindu-se între Curtea de Argeș, Rîmnicŭ, Brâncovenĭ, Vălenĭ și Câmpina, se păreaŭ a fi de ajunsŭ spre apĕrarea otaruluĭ Principatuluĭ sĕŭ, și intră apoĭ și elŭ însu-șĭ în Basarabia, pe când ostilitățile se suspendaseră.

Ișĭ rădică deja mâna spre a da în acea parte o nouă lovitură în Moldavia și'șĭ promitea, că succesele séle de maĭ înainte se vor renoi, când o împrejurare neașteptată veni să vestejéscă tóte speranțele Turcilor și să ne paralíseze puterile.

Acésta fu mórtea Sultanuluĭ Abdul Hamid, căruia iĭ succese nepotulŭ sĕŭ Selim, și la împrejurarea acésta nimenĭ nu era pregătitŭ. Fără a fi pututŭ prevedea o așia mare preschimbare, acestŭ Principe trecu de odată, la 7 Aprilie 1789, din umbra haremuluĭ la splendoarea tronuluĭ despoților otomanĭ.

Ca ceĭ maĭ mulțĭ tinerĭ, Selim se ocupă a strica totŭ ce făcuse ĭpredecoruluĭ sĕŭ. Barba luĭ abia era de cincĭ-spre-ḑece ḑile și aceĭ doĭ favorit principalĭ aĭ unchiuluĭ séŭ, Iusuf și Hasan, căḑură îndată din posturile înalte ce ocupaŭ. Nu-ĭ trată însă de totŭ cu asprime. Vîrsta luĭ Hasan, îndelungele séle serviciĭ, vechile séle isbânḑĭ, inspiraŭ încă pentru acestŭ eroŭ veteranŭ unŭ felŭ de venerațiune, la care era lumea obicĭnuită și căria noulŭ monarhŭ creḑu că trebue să se plece. Ișĭ ascunse dar disgrația sa prin aparința uneĭ favorĭ nouĭ, și îlŭ orândui Begler-beĭ alŭ Rumelieĭ, iar pe căpitan-beĭ (care era până aci comandantŭ alŭ marineĭ, subt ordinile séle), anume Geretlu-Husein, îlŭ puse în loculŭ mareluĭ amiralŭ.

Nu numaĭ că Hasan se depărta cu acestŭ chipŭ de elementulŭ sĕŭ naturalŭ, dar, osebitŭ de acésta primi ordinŭ de-a pleca în fruntea armieĭ din Basarabia, în calitate de Seraschier, să desrobéscă fortăreța Ociacovuluĭ. Iusuf, ce era cu mult maĭ puținŭ întemeiatŭ în dragostea poporuluĭ suferi o disgrație maĭ complectă. Din rangulŭ de vizirŭ mare îlŭ koborî la acela de pașă de Vidin; și spre a învenina și maĭ multŭ săgéta cu care îlŭ răni, demnitatea ce elŭ perdea, fuse dată guvernatoruluĭ acesteĭ cetățĭ, chiarŭ inemiculuĭ sĕŭ celuĭ maĭ de-

claratŭ. Acestŭ noŭ comandantŭ primarŭ era supranumitŭ Dgenase, adică Mortulŭ, supranume ce i se dedese din causa slabeĭ sănĕtăţĭ.

Câtŭ despre Mavrogheni, nu i se făcu îndată vre-o schimbare în situaţiunea sa. Pe câtŭ timpŭ era primejdia încă mare, şi era trebuinţă de multă energie, elŭ era trebuinciosŭ; dar căderea protectoruluĭ luĭ puse în mişcare tóte limbele invidieĭ, şi în secretŭ se pregătiră o mulţime de acusărĭ pe care îşĭ propuneaŭ inemicii sĕĭ să le asvîrle asupra luĭ la cea maĭ d'intêiŭ ocasiune favorabilă. In faptă, nu esistă nicĭ o crimă, séŭ greşală, care să nu-ĭ o impute. Se ḑicea că administrase rĕŭ treburĭ cu care nicĭ odinióră nu le primise; că tăiase capete, care încă staŭ fórte solide pe umeriĭ lor. Décă adevĕrulŭ s'ar afla între amêndouĕ estremele, s'ar fi pututŭ privi elŭ ca omulŭ celŭ maĭ perfectŭ, căcĭ i se făcéŭ imputările cele maĭ contradictorie şi cele maĭ nepotrivite. Totŭ de odată îl făceaŭ şi cumplitŭ şi risipitor; şi laşŭ şi îndrăsneţŭ; şi superstiţiosŭ şi ateŭ; şi prea blândŭ, şi prea aspru; şi prea prudentŭ, şi prea nesocotitŭ. Dar deşi nu era prea lesne de-a vedea cu desluşire, care-ĭ eraŭ crimele, totŭ era evidentŭ, că pedépsa iĭ era neînlătuarată şi că i se va face, îndată ce sentinţa se va putea pune în lucrare fără primejdie, căcĭ era deja pronunţată în secretŭ. Despre acésta era chiar elŭ convinsŭ; şi pe orĭ-ce Grecŭ vedea plecândŭ spre Bucurescĭ i se părea că o să fie unŭ pârîtorŭ, care mergea să dea dovadă în contra luĭ, asemenea şi pe orĭ-ce turcŭ vedea că sosesce aci, gândea că este vestitorulŭ însărcinatŭ a-ĭ aduce disgraţia sa.

Aflându-se în posiţiunea acésta şi şciindŭ, că perderea principatuluĭ sĕŭ va trage după sine şi perderea luĭ chĭarŭ, ne avêndŭ să aştepte nicĭ unŭ ajutorŭ de la noulŭ vizirŭ, care dorea să 'l vaḑă încercândŭ pagube în resbelŭ maĭ bine decât isbânḑĭ, Mavrogheni îşĭ slei visteria sa privată pentru a ridica cu a sa cheltuĭală unŭ corpŭ noŭ de oştire; şi alăturândŭ pe lângă acésta şi óstea ce maĭ putu aduna din tabăra dela Focşanĭ, porni spre Rômnic, pentru a organisa acolo unŭ atacŭ generale, care să se pótă da tot într'unŭ timpŭ în contra tuturorŭ strîmtorilorŭ Transilvanieĭ, avêndŭ speranţă că inamiculŭ, vĕḑêndu-se silitŭ d'a se apăra din tóte părţile de o dată, s'arŭ putea afla deschisŭ maĭ multŭ din vre-o parte. Mavrogheni se şi încărcă a cârmui însu-şĭ elŭ spediţiunea în contra strîmtoreĭ dela Timiş. Dar, séŭ că aŭ aflatŭ Austriacii scopulŭ sĕŭ, séŭ că l'aŭ bănuitŭ, căcĭ eĭ iĭ apucară înainte printr'unŭ atacŭ atâtŭ de puternicŭ, în cât chiarŭ până să nu aibă timpulŭ d'a da semnalele loviriĭ, ce combinase elŭ, fuse respinsŭ cu o perdere considerabilă şi silitŭ de a se înapoia spre Ploescĭ. Vĕḑêndu-şĭ dar ast-felŭ proectele zădărnicite până a nu avea timpulŭ de a le îndeplini, îşĭ rechiămă trupele séle dela otarele Ungarieĭ şi se întórse descuragiatŭ cu totulŭ, la Rômnic, unde îşĭ aşeḑă cartierulŭ generalŭ.

Dela începutulŭ foculuĭ eŭ fusesemŭ rănitŭ la cópsă printr'unŭ glonţŭ, care, atingêndu-mĕ la osŭ produse încetŭ încetŭ o esfoliaţiune fórte durerósă. Rana acésta mĕ pusese pentru cât-va timpŭ în neputinţă d'a servi, de aceea părăsiĭ Rômnicul şi mĕ întorseĭ la Bucurescĭ, unde chirurgulŭ luĭ Vodă, singurulŭ tăetorŭ de óse de omŭ din principatŭ, carele era în stare d'a deosebi unŭ osŭ de piciorŭ dintr'unŭ ciocănelŭ de tobă, fu trimisŭ de vre o doue orĭ la mine pentru a-mĭ grăbi vindecarea.

Nu voiŭ maĭ întreprinde să desluşescŭ aicĭ în ce chipŭ, după evenimentele acestea maĭ mărunte, de care vĕ vorbiĭ, fură scăpaţĭ de douĕ orĭ Coburg şi Austriacii, prin activitatea fără esemplu a luĭ Suvarof, căcĭ de doue orĭ eraŭ să fie prăpădiţĭ de către turcĭ. Suvarof bătu cu desĕvârşire pe turcĭ, odată la

Focşanĭ şi alŭ doilea la Rômnic; acestea sunt fapte pe carĭ analele neultate ale istorieĭ le-a scăpatŭ din întunericŭ. Ast-felŭ, de mare era ameţéla turcilorŭ la Rômnic, în cât, cu tóte ca Dgenaze, comandantele lorŭ, ordonase să se împuşce chiarŭ soldaţiĭ sĕĭ, carĭ arŭ fugi, dar tótă tabăra otomană căḑu în puterea inamicilorŭ lorŭ. Cursulŭ Dunăreĭ se opri prin numĕrulŭ multorŭ care ce rĕmăseseră într'însa şi prin trupurile acelorŭ, carĭ cercară să trécă undele séle împlute de sânge.

In Bucurescĭ, tótă lumea, dela mare până la micŭ, eraŭ în consternaţiune; ceĭ maĭ mulţĭ dintre curtisaniĭ luĭ Mavrogheni îl părăsiră, până chiarŭ şi rudele luĭ cele maĭ de aprópe şi nepoţiĭ luĭ. Unele dintre persónele însemnate ale ţĕreĭ părăsiseră capitala, înainte de plecarea principeluĭ şi pe când principele eşia din oraşŭ pe o pórtă spre a merge în Turcia, boeriĭ sĕĭ eşiaŭ pe alta pentru a complimenta pe nemţĭ, carĭ, după bătălia dela Rômnicŭ, porniseră îndată spre Bucurescĭ.

Cât despre mine, fără a căuta să mĕ laudŭ de credinţa mea şi cu tóte că aşĭ fi putută găsi causă pentru a rĕmânea în Bucurescĭ, căcĭ rana mea mĕ silea a schiopăta în suita principeluĭ, făcuĭ neroḑia de a merge după dênsulŭ. Temerea mea cea maĭ mare era, că 'lŭ vedeamŭ cufundatŭ într'o desĕvârşită întristăciune de a părăsi suveranitatea a căreĭ căpătare 'lŭ costase atât de multŭ; dar mĕ vĕḑuĭ cu mulţămire înşelatŭ asupra acestuĭ punctŭ. Cu tóte că atâtea resbele, perdute unulŭ după altulŭ, dedeseră gândurilorŭ séle o colóre pré întunecósă, călĕtoria păru a-ĭ schimba gândurile şi a-ĭ rechiăma veselia: «Cine s'a pusŭ vre-o dată pe unŭ tronŭ, îmĭ ḑise elŭ, şi a pututŭ sta pe dênsulŭ în linişte? Cine a alergatŭ ca mine după favórea vre unuĭ Sultan, fără să aibă a se teme de perderea capuluĭ sĕŭ? Vie dar mórtea, când va pofti; destulŭ amŭ trăitŭ, décă amŭ fostŭ principe».

Acéstă dispoziţiune de spiritŭ se schimbă însă, când sosirămŭ pe malurile Dunăreĭ. Vĕḑêndŭ acestŭ mâreţŭ fluviŭ, pe care 'lŭ trecuse, cu câţĭ-va anĭ maĭ înainte, pentru a merge să ia în stăpânire demnitatea cea maĭ inaltă la care elŭ putea să aspire, şi pe care se gătea să'lŭ trécă acumŭ înapoĭ, fugarŭ şi despoiatŭ de tótă mărirea, Mavrogheni, cu tóte că fusese principe, se opri spre a'şi arunca ochiĭ în urmă, cu mâhnire, şi nefiindŭ în stare să se smulgă de odată dela totŭ ce fusese obiectulŭ ambiţiuneĭ vieţeĭ séle întregĭ, elŭ refusă d'a merge maĭ înainte, până nu se va încredinţa de-a intratŭ în adevĕrŭ Coburg în capitala sa. Dar şcirile rele aŭ aripĭ; elŭ află îndată, că inemiciĭ nu numaĭ aŭ intratŭ în Bucurescĭ, dar chiarŭ că nobiliĭ 'ĭ aŭ primitŭ cu braţele deschise; şi ast-felŭ, ḑicêndŭ adio pentru tot-déuna principatuluĭ sĕŭ, elŭ intră în barca care'lŭ aştepta.

Binele câte odată se nasce din rĕŭ. Perḑêndŭ bătaia dela Rômnic, Djenaze perdu şi demnitatea de mare-visirŭ; dar, fiind-că elŭ chiarŭ de acumŭ purta numele de mortŭ, Sultanul Selim, creḑu, se vede, că póte să'ĭ lase viaţa. Insă neisbutirea locotenentuluĭ sĕŭ şi a celor-l-alţĭ generalĭ aĭ sĕĭ îlŭ desgustaseră de resbelŭ, şi elŭ alese, pentru a înlocui pe Djenaze, pe vechiulŭ nostru Căpitan-paşa, Hasan, ale căruia sentimente pacĭnice conveneaŭ maĭ bine disposiţiunilor celor nouĕ ale suveranuluĭ. Cumŭ se orândui, noulŭ visirŭ se duse la cuartierulŭ generalŭ, la Şumla; şi Mavrogheni recâştigândŭ niţelŭ curagiŭ şi speranţă după aflarea acesteĭ noutăţĭ, se duse de grabă să'lŭ întâlnéscă.

Stoiculŭ celŭ maĭ nesimţitor, n'ar fi privitŭ pe aceste două personage fără a simte óre-care plăcere, cândŭ 'şĭ frecaŭ barbele unulŭ de altulŭ îmbrăţişându-se, pe când eĭ se cunosceaŭ aşia de bine între eĭ. Se ḑice, că la cea întâĭ a lor să-

rutare, emoţiunea ce simţiră amêndoĭ fu aşia de mare, încâtŭ pleopele lor de aramă vărsară chiar lacrime de bucurie. In faptă, vizirulŭ şi principele eraŭ cu totulŭ unulŭ pentru altulŭ. Luĭ Hasan i se părea, că ajutorulŭ luĭ Mavrogheni ĭ ar chezăşui ceva succese diplomatice, şi luĭ Mavrogheni iĭ părea reazimulŭ luĭ Hasan maĭ necesarŭ decâtŭ esistinţa; dar vaĭ! bucuria celuĭ din urmă fu scurtă. Intocmaĭ ca Moisi, Hasan era destinatŭ a privi numaĭ de departe obiectulŭ tuturor dorinţelor séle, ţinta tuturor bucuriilor séle: pacea cea de multŭ căutată, şi pe care în sfirşitŭ abia o vedea licărindŭ în depărtare, sórta poruncise ca elŭ să nu guste din încheierea eĭ. După o iarnă întrégă petrecută în negoţiaţiunĭ spinóse şi ostenitóre, numaĭ unŭ armistiţiŭ se încuviinţase, şi la 20 Martie 1790, Gazi-Hasan, după o zăcere care nu ţinu decâtŭ câte-va ore, termină lunga şi strălucita sa carieră. Uniĭ inculpaŭ pe inemiciĭ sĕĭ de a-ĭ fi scurtatŭ ḑilele, dar era de nouĕ-ḑecĭ de anĭ când muri.

N'a maĭ rĕmasŭ acumŭ luĭ Hasan decâtŭ memoria; dar ea va trăi înconjurată de splendóre, câtŭ timpŭ va ţine imperiulŭ turcescŭ. Unŭ singurŭ norŭ, ce ar întuneca sórele la apusulŭ sĕŭ, n'ar putea face să se uĭte atâtea ore în timpulŭ cărora elŭ a aruncatŭ părae de lumină. Fusesemŭ martor, în tinereţea mea, la espediţiunea din Morea; maĭ târḑiŭ 'lŭ amŭ urmatŭ în Egipt, şi destinata sa esercitase asupra aleĭ mele aceeaşĭ influinţă depărtată, dar neîntreruptă, ce esercitéză asupra natureĭ întregĭ marea făclie a lumeĭ. Precumŭ am vĕḑutŭ pompa ameḑiḑileĭ séle, vĕḑuĭ şi raḑele din urmă ale apusuluĭ sĕŭ; şi nu numaĭ că în timpulŭ vieţeĭ luĭ Hasan, sórta mea a stătutŭ legată indirectŭ de-a luĭ, dar încă şi după mórte'ĭ sórta mea se aflâ înfăşurată în negrulŭ întunecimeĭ ce acoperi imperiulŭ Otoman.

Intîmplarea acésta ridică curagiulŭ partideĭ, care voia resbelulŭ. Un simplu agă dela Ruşciuc fu numitŭ ca succesor al luĭ, numaĭ din pricină, că, cu câţĭ-va anĭ maĭ înainte, acelŭ turburătorŭ musulmanŭ insultase pe principele Repnin (1), carele trecea, ca vestitor de pace, prin oraşulŭ ce guverna elŭ. Mânia personală fu privită ca o chezăşuire despre sciinţa militară. N'amŭ trebuinţă să adaogŭ că cu câtŭ maĭ multŭ Hasan s'a arĕtatŭ amicŭ alŭ luĭ Mavrogheni, cu atîtŭ succesorulŭ luĭ se creḑu dator de a-ĭ deveni celŭ maĭ neîmpăcatŭ inemicŭ; dar Mavrogheni maĭ avea încă unŭ inemicŭ secretŭ, de carele nu se temea nicĭ de cumŭ, şi era cu multŭ maĭ periculosŭ decâtŭ toţĭ aceia a cărora duşmănie se declarase: acelŭ inemicŭ era chiarŭ elŭ însuşĭ.

Acestŭ inimicŭ iĭ inspirase, puţinŭ câte puţinŭ, o ură învechită în contra nepotuluĭ sĕŭ Stefanŭ, dragomanulŭ arsenaluluĭ; şi acésta fără cuvîntŭ, căcĭ Ştefanŭ era unulŭ din ómeniĭ aceĭa ciudaţiĭ, carĭ preferŭ unŭ postŭ modestŭ cu care să'şĭ pótă crea prin muncă o existinţă liniştită şi dulce, rĕsplata uneĭ oneste şi modeste industriĭ, iar nu posturĭ multŭ] maĭ înalte, carĭ sunt şi cu multŭ maĭ sguduitóre şi nesigure, unde ambiţiunea este legănată pe genuchiĭ pericoluluĭ. — Ştefan, pentru a priveghia mai bine cursulŭ şi a preveni consecinţele intrigilorŭ, ce se urzeaŭ împotriva unchiuluĭ sĕŭ, s'a abţinutŭ totŭ-dé-una, cu o neauḑită staruinţă, d'a se amesteca elŭ însu-şĭ în intrige, şi nu'şĭ slăbise puterile în strigărĭ deşerte, nicĭ nu inţise inrĕutăţirea inemicilorŭ sĕĭ prin lupte nefolositóre.

O conduită atâtŭ de diferită de a sa, urma să pară de bănuit acestuĭ unchiŭ

(1) Principele Nicolae Repnin, ambasador Rusŭ la Constantinopole, şi apoĭ generalŭ în oştirile Rusieĭ, care luă maĭ multe biruinţe în contra Turcilor.

ne cu minte; și omulŭ care se mulțămise de a se ține de datoria postuluĭ sěŭ, care věḑuse pe Gazi-Hasan înlocuitŭ în comanda marineĭ prin Hasan de la Creta, și pe acesta înlocuitŭ prin Husseim Georgianul, carele sub favoritulŭ sultanuluĭ ca și sub acela căruia i-se inchina poporulŭ, nicĭ odată nu s'a schimbatŭ din credința sa către ceĭ maĭ marĭ aĭ luĭ, nicĭ din devotamentulŭ sěŭ pentru ceĭ de aprópe luĭ, nu putu dobândi dela nesocotitulŭ de unchiu alŭ sěŭ decâtŭ o dușmănie înrădăcinată dreptŭ recompensă a tutulorŭ calităților sale celorŭ bune și a servicielorŭ ce-ĭ făcuse. In fine Mavrogeni se otărî să întrebuințeze puțina stare și puținulŭ creditŭ ce'ĭ maĭ rěmăseseră pentru ca se cumpere disgrația nepotuluĭ, séŭ chiar și mórtea luĭ, décă va fi trebuință.

Spăimântându-me de acéstă otărire a luĭ, a căreia esecutare trebuia neapăratŭ se aducă ruina principeluĭ și a tutulorŭ celorŭ de pe lângă dînsulŭ, mě duseĭ să'lŭ întâlnescŭ, și fără multe perifrase îĭ puseiŭ înainte tóte consecințele cele rele ale acestuĭ scopŭ nesocotitŭ. — Dar amărîtŭ de necazurĭ, Mavrogeni ajunsese incapabile de a maĭ judeca cu sânge rece. Elŭ semăna cu unŭ omŭ care urcândŭ o stâncă răpede cu ochiĭ tot-dé-una ațintițĭ către vîrfŭ, merge cu pașĭ țepenĭ și sigurĭ, dar la coborîșŭ věḑěndŭ prăpastia deschisă sub picióręle sale, îșĭ perde totŭ cumpětulŭ și se aruncă într'însa chiarŭ din frica ce are d'a cădea în întru. — Ofensatŭ de îndrăsnéla mea, dar incapabile d'a găsi cuvinte puternice în contra argumentelorŭ mele, elŭ nu'mĭ rěspunse la tóte mustrările mele, decâtŭ prin ocărĭ. «Nu sunt încungiuratŭ decâtŭ de trădătorĭ», 'mĭ striga elŭ, spumegândŭ de mânie; «ațĭ luatŭ cu toțiĭ parte la acelașiŭ complotŭ; toțĭ v'ațĭ legatŭ ca să'mĭ luațĭ viața; toțĭ v'ațĭ deschisŭ brațele, ca să'mĭ apucațĭ rěmășițele avereĭ mele.»

Nu creḑuiŭ de trebuință să cautŭ a'ĭ da rěspunsurĭ la atâtea înculpărĭ nemeritate; mě mărginiĭ a'ĭ spune, că déca va persiste a lucra după plăcerea inemicilorŭ seĭ, rěsturnândŭ și pe acestŭ din urmă rézimŭ alŭ caseĭ sale, apoĭ amiciĭ sěĭ se vorŭ vedea silițĭ a-șĭ îngriji de siguranța lorŭ, și'lŭ lăsaĭ să se maĭ gândéscă la avisulŭ ce'ĭ dedeĭ.

Nu'ĭ fuse de nicĭ unŭ folosŭ. Elŭ continuâ să intrigeze pentru isgonirea din funcțiune a nepotuluĭ sěŭ; și, fiindŭ că ceea ce elŭ cerea cu atâta rîvnă, se întêmplase a fi de acordŭ cu dorințele chiarŭ ale inamicilorŭ sěĭ celorŭ maĭ înverșunațĭ, elŭ ajunse la ținta ce'șĭ propusese. — Ștefan fu destituitŭ, dar Mavrogeni avu mâhnirea d'a vedea orânduitŭ în loculŭ luĭ pe Hangerliul, a căruia ură asupra luĭ Mavrogeni nu avea marginĭ.

Așĭ fi pututŭ, fără vre o mustrare de cugetŭ, să mě despartŭ de dênsulŭ în aceste momente, dar din doně motive remăseĭ încă cu elŭ: o rěmășiță de dragoste îĭ maĭ păstramŭ încă, cu tóte nedreptățile luĭ și apoĭ nu 'mĭ venea să-mĭ daŭ demisiunea tocmaĭ în momentulŭ când tămăduirea răneĭ mele îmĭ permitea de a'mĭ relua serviciulŭ.

Adevěratŭ este, că acelŭ serviciŭ se cunoscea că nu o să ție multŭ timpŭ. Geniulŭ păceĭ pe care 'lŭ věḑuserămŭ unŭ minutŭ întinḑêndŭ aripele séle deasupra consilielorŭ Porțeĭ, îșĭ luase sborulŭ de aci spre Nordŭ și se oprise în Austria. Iosif II, autorulŭ acestuĭ resbelŭ, acelŭ Principe, care, prin chipulŭ nesocotitŭ cu care vruse să esecute scopurile séle folositóre în sine-le, dar care în locŭ de a se sfîrși după dorința luĭ, a aprinsŭ foculŭ rebelieĭ în tóte statele séle, dela Dunăre până la rîulŭ Escaut, Iosif II murise. După ce a stinsŭ flacările ce elŭ ațițase, desființând de o dată pe patulŭ sěŭ de mórte tóte reformele ce ocupaseră cu ostenélă viața sa întrégă, elŭ și-a datŭ sufletulŭ, împovoratŭ

de vederea atâtorŭ nenorocirĭ publice și private, ce adăpară cu amărăciunĭ minutele din urmă ale unuĭ om plinŭ de mândrie și de simțire. Leopold, fratele și urmașulŭ sĕŭ, care cu părere de rĕŭ părăsise malurile pacinice ale rîuluĭ Arno, căcĭ nu se bucura d'a se espune vijelielorŭ, care bubuiaŭ atuncĭ împrejurulŭ tronuluĭ imperialŭ, Leopold dedese trupelorŭ Austriace deja nișce ideĭ așa de diferite din ale trecutuluĭ, încâtŭ într'o vară întrégă, ele se mulțămiră de a privi în liniște pe turcĭ dela unŭ malŭ alŭ Dunăreĭ până la cel-altŭ. Din nenorocire, Iusuf, pașa vidinuluĭ, care nu iubia odihna, luă liniștirea acésta a lorŭ dreptŭ o dovadă de slăbiciune și îșĭ închipui că puterile séle unite cu acelea ale luĭ Mavrogheni, arŭ fi îndestule spre a isgoni pre Austriacĭ din vecinătatea sa. Elŭ invită pe principele fără principatŭ să vie cu oștirea, ce-ĭ maĭ remăsese, să se unéscă împreună și acesta se duse lângă elŭ îndată.

La 14 August, Iusuf porunci divisiuneĭ luĭ Mavrogheni să trécă Dunărea, avêndŭ de gândŭ, ca după ce acelŭ despărțimênt se va întări cu șanțurĭ lângă satulŭ Calafatulŭ, din dosulŭ căruia voia să se așeḍe, să trécă apa puținŭ maĭ susŭ cu restulŭ armieĭ séle, ca să pue pe inamicŭ între doue focurĭ Dar inamiculŭ nepoliticosŭ, nu lăsă să se îndeplinéscă acestŭ proectŭ, ci, înaintândŭ nóptea fără a fi vĕḍutŭ, ne atacă la 26, în faptulŭ ḍileĭ, cu oștire multŭ maĭ multă decâtŭ a nóstră. Adevĕrulŭ este că, atăcându-ĭ dela spate, iĭ făcuĭ a crede unŭ momentŭ, că planulŭ nostru reușise și că Iusuf elŭ însușĭ ĭ-arŭ fi atăcândŭ; dar acéstă diversiune venea prea târḍiŭ spre a ne scăpa: inamiciĭ eraŭ deja în deplină posesiune a liniilorŭ nóstre.

In mijloculŭ vărsăreĭ de sânge ce urma după acésta, nu sciŭ de îmĭ va fi iertatŭ de a vorbi despre sórta uneĭ căldărĭ, care, câtŭ de prostŭ obiectŭ se pare a fi și ea, a formatŭ însă unŭ episodŭ însemnat în tabloulŭ generalŭ. De unŭ timpŭ nepomenitŭ, acéstă sculă a bucătărieĭ fusese consolațiunea, reazimulŭ, punctulŭ de împreunare alŭ uneĭ odale (regimentŭ) respectabile de ienicerĭ. Trupele acesteĭ divisiunĭ o căraŭ după dânsele în fugele lorŭ, cu tótă iuțéla ce putea să permită forma, mărimea și greutatea sa, și căldarea fácea cu maiestate retragerea sa în mijloculŭ funcționarilorŭ devotațĭ serviciuluĭ sĕŭ, caĭ eraŭ dela bucătarulŭ primarŭ, Așci-bașa alŭ odaleĭ, până la celŭ de pe urmă rândașŭ alŭ regimentuluĭ. Unŭ despărțimêntŭ de husarĭ de aĭ inamiculuĭ o zări și otărî să se facă stăpânŭ pe dânsa. Ieniceriĭ a cărora era căldarea, otărîră și eĭ, pe de altă parte, să apere până la mórte unŭ instrumentŭ ca acela, care de atâtea orĭ susținuse existența lor și restartornicise vigórea lorŭ. Lupta fu lungă și sângerósă: când Austriaciĭ biruitorĭ duceaŭ căldarea în triumfŭ, când ieniceriĭ, atăcându-ĭ ca nisce desperațĭ, se puneaŭ iarăși în posesiunea eĭ. In fine, d'abia când victima pasivă a acesteĭ contestărĭ înverșunate, târîtă într'o parte, târîtă într'alta, vĕḍu că periră toțĭ apărătoriĭ sĕĭ ceĭ musulmanĭ, d'abia atuncĭ trecu din mânele bine-credincioșilorŭ într'ale păgânilorŭ(1), fără să se arĕte îngrijată de a șci cine vorŭ fi aceia, carĭ vorŭ împlea de aci înainte larga sa capacitate și cine va fi însărcinatŭ de a maĭ ațița foculŭ sub pântecele sale cele năprasnice.

Voĭ care dațĭ tot-dé-una maĭ mare importanță cuvintelorŭ decât lucrurilorŭ, vețĭ întórce capulŭ cu disprețŭ dela o asemenea scenă și vețĭ privi-o ca unŭ faptŭ de vitejie nebunéscă! Aflațĭ dar, că organisarea fundamentală a ienicelorŭ, face din căldarea ce servă la fertura din tóte ḍilele punctulŭ de împreunare alŭ regimentuluĭ lorŭ, face obiectulŭ a căruia perdere împle, pe acelŭ

(1) Păgâni aci suntŭ creștiniĭ, iar bine credincioșĭ sunt musulmaniĭ. Anastase e turcit.

corpŭ, ce n'a şciutŭ s'o apere, cu o pată neştérsă şi ruşinósă şi că indestulŭ este, ca soldatulŭ să aĭbă unŭ obiectŭ óre-care a căruĭ păstrare să fie pentru dênsulŭ unŭ punctŭ de onóre, căcĭ puţinŭ ne pasă ca obiectulŭ acela să fie unŭ vasŭ de aramă, séŭ unŭ peticŭ de mătasă împestriţatŭ de maĭ multe feţe (ca stindardulŭ), séŭ o aquilă, séŭ o căldare.

Divisiunea mea pătimise maĭ puţinŭ de câtŭ tóte în bătaia acésta a nóstră: mĕ întorseĭ dar la Calafat, ca să protegŭ reîmbărcarea celor-l-alte trupe, dar nu putuĭ opri o scenă de o grozavă confusiune. Sute de nenorocițĭ, neputêndŭ ajunge la barcele adunate pe rîŭ, se aruncară în apă cu speranţă d'a le ajunge şi valurile Dunăreĭ uciseră unŭ numĕrŭ maĭ mare de soldaţĭ de aĭ noştriĭ, decâtŭ armele nemţilorŭ. Barca plină de soldaţĭ fu cufundată în apă de către artilerie; o ghiulea sparse barca luĭ Mavrogheni chiarŭ în minutulŭ când elŭ se coborîse dintr'însa şi d'arŭ fi isbit-o cu o clipă maĭ înainte, principele ş'arŭ fi sfârşitŭ ḑilele în Dunăre; dar nu era acésta mórtea ce i se destinase luĭ, ci alta.

Fiind-că rĕmăsesemŭ pe urmă pe malulŭ inamiculuĭ, cu o mână de arnăuţĭ, mĕ aşteptamŭ să beaŭ paharulŭ mucenicieĭ, cu tóte că bĕutura acésta nu 'mĭ era de locŭ pe gustŭ, cândŭ zăriĭ la câţĭ-va paşĭ o luntricică pitită în stufŭ, pe care n'o luase nimenea de acolo, neputênd-o scóte. O arĕtaiŭ la vre-o patru cincĭ d'intre soldaţiĭ meĭ ceĭ maĭ vrednicĭ: alergarămŭ degrabă la dînsa şi aruncându-ne înăuntru, traserămŭ câtŭ putémŭ, cu braţele în locŭ de vâsle către malulŭ turcesc. Artileria inamică găsise în noĭ unŭ semnŭ ca să lovéscă, dar pentru noroculŭ nostru iuţéla cursuluĭ Dunăreĭ ne împinse curîndŭ spre loculŭ scăpăreĭ; şi cu tóte că ghiulele şuieraŭ pe lângă urechele nóstre, nicĭ una însă nu ne a atinsŭ de mórte. Mi-aŭ lăsatŭ numaĭ prin cărnurĭ vre-o douĕ rănĭ spre suvenire de ḑioa aceea, dar eŭ m'aşĭ fi lipsitŭ bucurosŭ şi de acelea, cu tóte că, după cumŭ ḑice Coranul, din rănile făcute de armele necredincioşilorŭ ese unŭ mirosŭ plăcutŭ luĭ Mahomet; şi cu atâtŭ maĭ multă, că turciĭ sunt atâtŭ de supuşĭ voinţelorŭ providenţeĭ, în câtŭ nicĭ nu obicĭnuescŭ a târĭ după oştirile lorŭ ómenĭ de aceia, carĭ strică decretele ceruluĭ şi carĭ se numescŭ chirurgĭ.

Reuşirămŭ ast-felŭ a trece Dunărea; ne stabilirămŭ cu şederea în apropierea Vidinuluĭ. Printr'o întâmplare ciudată trecerea nóstră în Turcia se făcea chiarŭ în momentulŭ când Hangerliul deşteptase în capitală vechia istorie a zarafuluĭ Petrache şi de a da de faţă pe Mavrogheni, că s'arŭ fi îmbogăţitŭ din comorile ce perduse Sultanulŭ din pricina morţeĭ silite şi grabnice a acestuĭ bancherŭ. Asemenea lovirĭ date principeluĭ, una după alta, se păreaŭ a face neapĕrată perderea sa; fie-care silinţă ce făcea elŭ pentru a se maĭ ridica nu servia decâtŭ pentru a răpeḑi căderea sa şi maĭ multŭ şi sórta pare că voia să 'lŭ conducă din nenorocire în nenorocire, pentru a încovoia puţinŭ câte puţinŭ orgoliulŭ sĕŭ până la pămêntŭ, nevrêndŭ să-lŭ dobóre dintr'o singură lovitură.

In mijloculŭ silinţelorŭ neroditóre ce făcea elŭ pentru a conserva mândria sa cea neobicĭnuită, se vedea într'însulŭ pe tóte ḑilele simptome de o perdere de curagiŭ crescêndŭ neincetatŭ. Incepuse să créḑă elŭ însu-şĭ la voia secretă a povăţuitoruluĭ supranaturale cu care în timpiĭ seĭ de fericire, îĭ plăcea să facă a crede pe lume, că are relaţiune: chiarŭ elŭ se temea acumŭ de acelŭ povăţuitorŭ: căcĭ, în locŭ de a fi unŭ geniu bunŭ, acelŭ spiritŭ familiarŭ alŭ sĕŭ devenise o furie rĕsbunătóre, care'lŭ muncia ḑioa şi nóptea. — Cu ochiĭ ţintiţĭ elŭ se adresa din timpŭ în timpŭ către acea fiinţă închipuită, ca cândŭ arŭ fi vĕḑut'o înainte-ĭ, şi'ĭ cerea să-şĭ maĭ precurme persecutările, séŭ alte orĭ se apuca d'împreună cu acelŭ spiritŭ să apere şi să îndrepteze conduita şi admini-

strația sa. Intr'una din ḑile, in mijloculŭ unuĭ cercŭ numĕrosŭ, aromindŭ câte nițelŭ, căcĭ dela unŭ timpŭ încóce, somnulŭ acesta îĭ amorția adesea simțirile și dedea o odină scurtă grijilorŭ ce'lŭ sfâșiaŭ, 'lŭ vĕḑuĭ mișcându-șĭ buzele câte-va minute, ca și cândŭ ar fi șoptitŭ ceva către altă persónă, și apoĭ sculându-se de o dată, totŭ corpulŭ sguduitŭ de convulsiunĭ, deschiḑêndŭ nisce ochĭ turburațĭ, și răcnindŭ cu o voce ca tunetul: «Ba tu mințĭ, duhŭ necuratŭ! căcĭ n'amŭ datŭ eŭ focŭ magasielorŭ celorŭ góle, ce se credea că sunt pline cu grâne; n'amŭ reclamatŭ eŭ léfa desertorilorŭ, carĭ nu părăsise nicĭ odată stégulŭ suveranuluĭ lorŭ; nicĭ n'amŭ îngropatŭ eŭ în câmpŭ casa cu banĭ a oștiriĭ, care după depeșile mele, o răpise o cétă de ulanĭ nemțescĭ; nicĭ paharulŭ cu otravă nu 'l-amŭ datŭ..........».

Inghețândŭ de oróre și de spaimă, îĭ puseĭ mâna pe buze și reușiĭ a opri acestŭ isvorŭ desvelitorŭ de taĭne; îl trăseĭ din cameră afară și abia putuĭ să domolescŭ rătăcirea mințitorŭ séle. «Selime» îmĭ ḑise elŭ atuncĭ, «ora de pe urmă mi s'a apropiatŭ, așĭ fi nebunŭ de m'așĭ flata că pociŭ s-'o depărtezŭ; spune-mĭ dar cu sinceritatea ta cea obicĭnuită, ce 'țĭ pare a fi maĭ cuviinciosŭ glorieĭ mele: să-mĭ sfârșescŭ eŭ singurŭ ḑilele, ca să nu lasŭ pe persecutorĭ să triumfe după dorința ce aŭ, séŭ să așteptŭ cu liniște și curagiŭ lovitura fatală ce mi se pregătesce?»

— Stăpâne, îĭ respunseĭ, cu seriositate, toțĭ cunóscemŭ că unŭ rege, unŭ generalŭ, unŭ omŭ de Statŭ, potŭ fără nicĭ o mustrare de cugetŭ, să jertféscă uneĭ politice rele și nesocotite, unuĭ necazŭ nebunescŭ, unuĭ punctŭ de onóre amăgitorŭ, atâtea victime inocințĭ pe câtŭ arŭ găsi cu cale. Cunóscemŭ iarășĭ că unŭ particularŭ póte sacrifica o parte din membriĭ corpuluĭ sĕŭ pentru conservarea celor-l-alțĭ. Dar, orĭ câtŭ de uriciósă arŭ deveni existința unuĭ omŭ pentru elŭ însu-șĭ și pentru ceĭ-l-alțĭ, nu vedemŭ nicăerĭ să ne ḑică, că 'ĭ este ertatŭ de a alerga la sinucidere și acésta este cea maĭ grozavă din tóte crimele.......».

— «Nu-țĭ amŭ cerutŭ eŭ să-mĭ înșirĭ» strigă Mavrogheni «tóte teoriile și ideile creștinilorŭ și mahometanilorŭ; căcĭ așia, luându-ne după aceștĭ din urmă, eĭ ne arŭ ḑice póte că ora morțeĭ nóstre fiindu-ne scrisă pe frunte, nu este în mâna nóstră de a o grăbi. Eŭ te consultŭ pentru a sci care din aceste doue partite m'arŭ face să figurezŭ maĭ cu folosŭ în instorie? Amŭ vĕḑutŭ, că s'a datŭ laude la uniĭ eroĭ din vechime, carĭ s'aŭ ucisŭ fără nicĭ o trebuință; amŭ vĕḑutŭ iar, că s'aŭ căntatŭ dintre ceĭ modernĭ, carĭ s'aŭ supusŭ răbdăreĭ d'a viețui fără ca să maĭ conserve vre-o speranță câtŭ de mică și nu pré sciu care din aceștia insuflă lumeĭ maĭ multă admirațiune».

— «Aceia carĭ trăescŭ, îĭ strigaĭ fără îndoială. Ceĭ viĭ figuréză pretutindenea multŭ maĭ bine decâtŭ morțiĭ. Și apoĭ afară de acésta, este și obiceiulŭ pĕmêntuluĭ ast-felŭ și este o datorie de a se conforma luĭ. S'arŭ bănui că vre-o bólă mizerabilă și rușinósă te a lipsitŭ de onórea ștrénguluĭ de mătasă și martoriĭ acesteĭ fapte eroice s'arŭ pune la pedépsă póte ca nisce ucigașĭ».

Mavrogheni pe ascunsŭ totŭ maĭ conserva óre-care dragoste pentru viață. Nu numaĭ că otărî să sufere viața și să n'o maĭ scurteze pe câtŭ îĭ rĕmâsese; dar, pentru a'șĭ asigura maĭ bine și acéstă rĕmășiță, elŭ otărî a o feri de mâna luĭ Iusuf, care devenise acumŭ inemiculŭ sĕŭ.

Eŭ mĕ dispuneamŭ încă odată a'lŭ urma, căcĭ nu mĕ puteamŭ otărî de alŭ părăsi tocmaĭ la nenorocire; dar, spre mirarea mea cea maĭ mare, în locŭ de a-mĭ fi recunoscĕtorŭ de devotamentulŭ meŭ, elŭ îlŭ privi ca o sarcină supĕrătóre. «Amŭ vĕḑutŭ eŭ, îmĭ ḑise elŭ, că Iusuf te are de aprópe; sciŭ eŭ că

escĭ spionulŭ luĭ, şi adăogă că sigurulŭ şi celŭ din urmă serviciŭ ce aşĭ fi trebuitŭ să maĭ facŭ încă unuĭ stăpânŭ care a fostŭ plinŭ de bunătăţĭ şi de indulgenţă pentru mine şi căruia ar fi trebuitŭ încă să'ĭ maĭ daŭ óre-care supunere, este de-a mĕ depărta pentru tot-déuna dinaintea ochilor sĕĭ». Cât-va timpŭ mĕ împotriviĭ; dar vĕdêndŭ, că în tóte dilele îmĭ făcea mustrărĭ noue, că n'amŭ plecatŭ, luaĭ şi eŭ otărîrea de a-lŭ satisface. Bătaia dela Calafatŭ fusese pentru mine unŭ câmpŭ de onóre, şi 'mĭ mărise reputaţiunea mea militară; prin urmare eramŭ fără grijă despre destinulŭ meŭ. Căutaĭ unŭ momentŭ, în care îmĭ păru că Mavrogheni se bucura de óre-care linişte de spiritŭ şi, intrândŭ în camera sa, îĭ sărutaĭ mâna şi îĭ ceruĭ ordinele séle pentru capitală.

Se făcu galbenŭ audindŭ vorbele mele, şi se uită la mine cu unŭ aerŭ aşia de speriatŭ, ca şi când nicĭ odinióră nu mĭ ar fi ordonatŭ să mĕ ducŭ. «Stăpâne, îĭ diseĭ, nu m'aĭ învinovăţitŭ însu-ţĭ, chiarŭ erĭ, dicêndŭ că m'amŭ împizmuitŭ a şedea lângă D-vóstră»? «Ah! strigă elŭ, trebuia tu să asculţĭ unŭ omŭ amărîtŭ de atâtea nenorocirĭ grămădite pe capulŭ sĕŭ? Situaţiunea mea nu-ţĭ maĭ lasă nicĭ o speranţă, se vede, de óre-ce aŭ venitŭ lucrurile până aci!» Şi se preâmblà cu paşĭ marĭ şi cu unŭ aerŭ turburatŭ. Apoĭ oprindu-se şi cercându-se a se arĕta maĭ liniştitŭ îmĭ dise: «Nu, nu se póte; Sultanulŭ nu voiesce să mĕ pérdă pe mine; elŭ scie bine câtŭ amŭ făcutŭ eŭ pentru binele imperiuluĭ».

Mĕ încercaĭ să'ĭ întărescŭ în minte ideea acésta mângâetóre şi gândeamŭ că şĭ-a maĭ luatŭ puţină odihnă, când de odată sberâ cu o sălbăticie maĭ mare ca tot-déuna. «E de prisosŭ să cercŭ a'ţĭ ascunde aceea ce simt. O grózâ întunecósă îmĭ apasă sufletulŭ; nisce fantasme de totŭ felulŭ se ţinŭ după mine şi iaŭ formele cele maĭ îngrozitóre de esme, de năluce împrejurulŭ paşilor meĭ. Chiar acuma iată douĕ, treĭ, o cétă întrégă de aceste esme înfăţişézâ imaginaţiuneĭ mele prevestirile cele maĭ nenorocite».

— «Eĭ bine, dar printre atâtea duhurĭ de ale întunereculuĭ, îĭ ziseĭ eŭ, nu se vede óre vre unŭ îngerŭ strălucitor, care să'ţĭ arĕte, că ducêndu-mĕ eŭ în capitală voiŭ putea lucra pentru restabilirea posiţiuneĭ DomnieĭTale? 'Ţĭ este cunoscută vechia mea intimitate cu Spiridon, influinţa ce are acesta asupra tatăluĭ sĕŭ, legăturile acestuĭ din urmă cu Hangerliulŭ, creditulŭ ce cest-l-altŭ are în Divanŭ, bogăţiile şi ambiţiunea luĭ Mavrocordat. Cunoscĭ câtŭ de multŭ a doritŭ acesta o domnie pentru fiulŭ sĕŭ. Nu s'ar putea lua mĕsurĭ cu dênsulŭ, în puterea cărora elŭ să'şĭ întrebuinţeze starea şi creditulŭ ce are pentru a'ţĭ scăpa viaţa şi rangulŭ ce ocupĭ, subt condiţiunea însă, ca să laşĭ fiuluĭ sĕŭ, după încheerea păceĭ, tóte drepturile ce aĭ maĭ putea să aibĭ asupra Valachieĭ»?

Acésta fu ca şi cumŭ aşĭ fi întinsŭ unŭ paiŭ unuĭ omŭ care se înécă; dar principele se agăţă de elŭ cu mare zelŭ, şi mĕ sili să pornescŭ, ca să aducŭ proectulŭ acesta la îndeplinire. Când îmĭ luaĭ adio dela dênsulŭ, îmĭ strînse mâna între mânele séle, carĭ eraŭ înmuiate într'o sudóre rece: «Selime, îmĭ dise, Selime, tu care m'aĭ cunoscutŭ din tinereţile tale, tu, care tot-déuna aĭ despreţuitŭ bunătăţile mele; tu, pe care nicĭ odată nu te-amŭ perdutŭ din ochiĭ meĭ, nicĭ chiarŭ când te gândeaĭ că te părăsisemŭ cu totulŭ, acordézâ-mĭ şi tu singura rĕsplată, care póte sta în puterea ta; nu suferi să se atribue incapacităţeĭ mele aceea ce a fostŭ unŭ efectŭ alŭ ordinelor sórteĭ. Când veĭ audi vre odată criticândŭ conduita mea din timpulŭ Domnieĭ, opune acelor învinovăţirĭ tabloulŭ puţinelor şi slabelor mijlóce ce amŭ găsitŭ; spune ce amŭ făcutŭ acolo, şi cu ce le-amŭ făcutŭ. Când s'ar uni lumea întrégă să mĕ condamne, tu nu'ţĭ uita pe vechiulŭ tĕŭ amicŭ, şi aibĭ cutezanţa d'a lua apĕrarea memorieĭ séle».

Mĕ simţiĭ atinsŭ; eramŭ în punctulŭ de a renunţa la călĕtoria mea, dar în ce-ĭ arŭ fi pututŭ fi de folosŭ presinţa mea? Trăseĭ atuncĭ încetişorŭ mâna mea din mânele séle şi-ĭ ḑiseĭ, că sper alŭ vedea triumfândŭ de toţĭ inamiciĭ sĕĭ.

— Fie pe voia luĭ D-ḑeŭ, îmĭ ḑise elŭ, cu unŭ tonŭ maĭ odinitŭ: plécă şi să-ţĭ dea D-ḑeŭ norocire!»

Plecaĭ, dar nu fuseĭ norocitŭ.

Mavrogheni se mută curîndŭ de lângă Vidin, dar nu se depărtă pré multŭ, ci ămblă cât-va timpŭ rătăcindŭ din satŭ în satŭ, fără să se fixeze nicăerĭ, ca şi când ĭ-arŭ fi fostŭ frică să nu 'lŭ urmăréscă cine-va, însă nicĭ o dată nu se depărtă de lângă otarele principatuluĭ sĕŭ, întocmaĭ ca fluturulŭ de nópte ale căruia aripe s'aŭ pârlitŭ prin flacăra vre uneĭ lumînărĭ şi tot continuă a fâlfâi împrejurŭ, micşorândŭ cércănulŭ din ce în ce, până la minutulŭ otărîtŭ pentru sfârşitulŭ sĕŭ.

Minutulŭ acela sosi pentru Mavrogheni la Bela. Acolo vĕḑu sosindŭ de o dată înainte-ĭ, nu o fantasmă plăsmuită de imaginaţiunea sea, ci unŭ capigiŭ însărcinatŭ a-ĭ aduce cununa muceniciei (căcĭ după prejudecăţile musulmanilorŭ, favórea ştrénguluĭ de mătasă trimisŭ din partea Sultanuluĭ, asigură pe lumea cea-l-altă tóte resplătirile muceniciei). Elŭ păstrase pentru scăparea sea cea maĭ din urmă, unŭ mijlocŭ iscusitŭ, în puterea căruia avea tótă credinţa. Elŭ ḑise trimisuluĭ din partea Sultanuluĭ: «De multŭ timpŭ recunoscusemŭ eŭ într'ascunsŭ, cu câtŭ este islamismulŭ maĭ adevĕrată credinţă decâtŭ tóte cele-l-alte; singura mea dorinţă ar fi să îmbrăţişezŭ în publicŭ acéstă sfîntă religiune şi să mĕ prenumĕrŭ şi eŭ între ceĭ bine credincioşĭ».

La aceste cuvinte principele scóse din sinulŭ sĕŭ unŭ micŭ coranŭ pe care 'l purta asupra sa cu scopulŭ acesta, 'l sărută cu cuvioşie şi ceru să-şĭ facă profesiunea sa de credinţă. O asemenea cerere nu se putea refusa.

Capigiulŭ îĭ lăsă totŭ timpulŭ trebuinciosŭ pentru a-şĭ face rugăciunile, îngenunchierile şi spălările după religiunea sea cea nouă şi tocmaĭ după ce îşĭ termină tótă ceremonia îĭ mărturisi satisfacţiunnea sa de a putea trămite la cerurĭ unŭ bine credinciosŭ adevĕratŭ.

Ce maĭ putea face Mavrogheni atuncĭ? Nu se afla de loc acolo la îndemână unŭ poporŭ fanaticŭ tot-dé-una gata de a lua sub protecţiunea sa pe neofitulŭ acela, a căreĭ etate tĕnĕră ar fi pututŭ da nascere uneĭ compătimirĭ publice în favórea sa; păcătosulŭ cu pĕrulŭ albŭ nu avea dinaintea sa decâtŭ unŭ esecutorŭ cu sânge rece, carele nu se gândea la nimicŭ altŭ decâtŭ, a se achita de misiunea sa. Vĕḑêndŭ dar că orĭ-ce meşteşugire devenise netrebuinciósă, principele se armă în sfârşitŭ cu resoluţiunea de a se supune destinuluĭ sĕŭ. Nu se putu opri însă de a striga îngenunchiândŭ: «Aş fi meritatŭ o altă resplătire, celŭ puţinŭ dela suveranulŭ meŭ. Măcarŭ să maĭ găséscă în totŭ imperiulŭ sĕŭ celŭ întinsŭ, unŭ singurŭ grecŭ, care să-ĭ fie maĭ credinciosŭ decâtŭ mine!» După cuvintele acestea îşĭ goli capulŭ şi lăsă să-ĭ petrécă ştréngulŭ celŭ fatalŭ şi cu chipulŭ acesta se rupse existenţa luĭ Mavrogheni.

(*Românul* din 1861 Ianuariŭ),

ANEXE LA PAG. 18

Unŭ strenepotŭ alŭ luĭ N. P. Mavrogheni, actualmente consulŭ generalŭ alŭ Turcieĭ la Marsilia, publică o lucrare cu titlu: «*Les Mavroyéni*», la Firmin Didot din Paris. I-am comunicatŭ, la cerere, cólă după cólă, lucrarea mea şi d-sa mi-a trămisŭ până acumŭ (Februar 1892) vre-o 5 corecturĭ pe colóne după lucrarea sa. Estragemŭ aci, cele ce scrie despre originea luĭ N. P. Mavrogheni. Este multă *fantasie* în acéstă parte a lucrăreĭ d-luĭ Consulŭ generalŭ, darŭ nu mĕ îndoescŭ, că ea va fi citită cu profitŭ de istoricĭ şi că va servi la discernerea adevĕruluĭ.

«... Voilà, en un mot, ce qu'est Paros, après tantôt soixante et dix ans de régénérescence.

C'est donc encore dans son passé qu'il faut rechercher les véritables éléments qui constituent la plus solide gloire de Paros.

Le dernier des hommes remarquables qu'elle ait produit est incontestablement Nicolas Mavroyéni, auquel les Pariens, entre parenthèses, auraient dû conserver un plus fidèle souvenir, une plus constante gratitude.

Les avis sont partagés au sujet de l'origine de cette famille. On pense communément qu'elle se rattache à celle du fameux conquérant vénitien, François Morosini, qui s'immortalisa par l'asservissement du Péloponnèse à sa patrie et en reçut, comme marque de reconnaissance, le titre de «Péloponnésien».

Ceux qui partagent cette croyance, se basent sur une similitude de nom, admissible par le séjour prolongé des Morosini dans le Levant et surtout en Eubée; sur la figuration du lion de Saint-Marc au pied du blason des Mavroyéni, sur les traditions orales conservées par ces derniers à cet égard, et enfin sur le témoignage de plusieurs historiens et généalogistes, comme Félix Sales, C. M. Couma, M. Persiani, Thomas Hope, etc.

En ce qui concerne les traditions existant dans la famille encore maintenant, nous renvoyons le lecteur à ce que nous disons au sujet de la perte des papiers du prince Pierre, dans la biographie que nous consacrons à ce personnage.

L'affinité des Mavroyéni avec les Morosini par la ressemblance orthographique et vocale des noms est trop bien expliquée dans les ouvrages de F. Sales, archéologue-paléographe de Vienne, en Autriche, pour que nous cherchions, ici, à ajouter quoique ce soit à l'interprétation de ce savant.

Quant au séjour des Morosini dans le Levant, les événements qui les y amenèrent ne sont pas d'une date fort reculée et sont, par cela même, faciles à raconter; c'est la simple histoire de la conquête vénitienne en Orient et principalement sur le sol des anciens Grecs, occupé et stérilisé durant des siècles par la domination inintelligente des Ottomans.

François Morosini, qui personnifie cette conquête, fut le plus illustre des membres de cette famille renommée et un des plus grands capitaines qu'ait eu la République de Venise. Né en 1618, il ne tint pendant de longues années qu'une place secondaire dans les fastes de son pays. Le véritable point de départ de sa glorieuse fortune ne commence guère que vers 1685, pour se maintenir jusqu'à sa mort.

Débarqué en Morée au mois de juin 1685 avec une armée de huit mille

hommes, effectif alors respectable contre une nation qui s'acheminait déjà vers la décadence, François Morosini acheva la prise de possession de la Chersonèse moraite par la bataille de Patras, le 23 juillet 1687. En décembre, une fois Athènes prise et abandonnée comme d'aucune utilité stratégique, restait encore Négrepont.

Bien que le doge Justiniani vînt a décéder sur ces entrefaites et que le conseil des Dix l'élut à sa place, le 3 avril 1688, Morosini ne s'en rendit pas moins le 9 du même mois à Paros pour y organiser cette expédition. Les préparatifs achevés, il parut le 23 juillet devant Négrepont et la bloqua sans effet jusqu'au 21 octobre. Alors, il dut lever le siège, tellement ses troupes avaient été diminuées par des combats partiels; et très-fatigué lui même, il tomba malade et fut obligé de revenir à Venise en 1689.

Cependant, la guerre continuant toujours en Orient, on crut que la présence du doge y était nécessaire. On le nomma généralissime pour la quatrième fois, quoique âgé de soixante et quinze ans. Il partit donc en 1693. Arrivé à l'armée, il mit plusieurs fois en déroute la flotte turque et prit Malvoisie, ce qui assura la conquête définitive de la Morée. Enfin, accablé d'infirmités, il tomba malade et s'éteignit à Napoli de Romanie, le 6 janvier 1694, universellement regretté. La corespondance d'Anne Akerhjelm, dame de compagnie de la comtesse Kœnigsmark, témoin oculaire, nous montre que c'est dans l'île d'Eubée que le chef vénitien dépensa le plus de temps, d'efforts et de talents. Son corps fut rapporté à Venise, où le sénat lui fit élever un monument avec cette inscription:

FRANCISCO-MAVROCENO-PELOPONNESIACO
SENATVS
ANNO MDCVIC.

Bien que les dépouilles mortelles du doge aient été ramenées dans sa patrie, nous avons tout lieu de croire qu'un ou plusieurs des siens, de ses propres enfants peut-être, demeurèrent en Eubée après sa mort et y formèrent souche, à l'imitation de celui de ses parents qui, nommé duc Crète, succomba dans cette île au commencement du dix-septième siècle, comme l'indique cette épitaphe que nous devons à l'obligeance de l'archevêque orthodoxe de Candie:

D. M.
DONATO MAVROGETO CRETAE DVCI.
OMNI VIRTVM GENERE ADMIRA
TIONEM EXCVLTISSIMO.
MVLTIS EIV. AD COMMVNE BONVM
GESTIS CELEBERIMO.
ANO. SAL. MDCXIX.
ANGELO CRADONIC COSIL ET
THOMA CVIRINOPROCSIL.

C'est de cette manière, c'est-à-dire par des Morosini restés dans le Péloponnèse, que les Mavroyéni se rattacheraient au doge François.

«Les Mavroyéni, dit C. M. Couma, sont originaires du Péloponèse. Ils sont

ainsi qu'eux-mêmes l'affirment, une branche des Morosini, qui ont commandé avec gloire sur Venise, et que des ouvrages latins nomment Mauroceno» (1).

M. Persiani est aussi explicite dans son *Tableau Synoptique* publié à Bucharest en 1789. Il affirme que cette descendance est incontestable, mais la citation que nous en ferions serait beaucoup trop longue; et nous préférons y renvoyer le lecteur.

Pourtant, si nous nous en référons aux autres versions publiées à ce sujet, leur origine serait beaucoup plus ancienne et remonterait au Bas-Empire, à une de ces familles chassées de Constantinople par Mahomet II. Cette filiation est indiquée par Pouqueville et a été copiée textuellement dans les œuvres de l'auteur du *Voyage en Grèce*, par tous les écrivains que la guerre de l'indépendance hellène poussa à prendre la plume en faveur d'un peuple esclave.

«Les Mavroyéni, écrit Pouqueville, sont issus d'une de ces maisons princières qui conservèrent, après la prise de Constantinople, quelques lambeaux de leur illustration passée. Leurs aïeux possédèrent longtemps des fiefs dans l'île d'Eubée; et un de leurs ancêtres, après avoir perdu la ville de Carystos, passa au service de la Porte (2).

Outre cette diversité d'opinions qui, cependant, tendent à nous confirmer l'existence de la parenté qui unit les Mavroyéni aux Morosini, nous ajouterons que telle était la conviction du prince Nicolas Mavroyéni lui-même, qui, pour indiquer plus clairement son origine, signait tous les actes officiels de son gouvernement du nom de «Mauroceno». (??)

D'un autre côté, voulant élucider ce point, comme aussi reproduire ici, avec la plus scrupuleuse exactitude et avec toute l'authenticité voulue, les armes de la famille Mavroyéni, nous nous sommes adressés à des personnes dont la compétence, en la matière, est indiscutable et reconnue par les archivistes paléographes les plus autorisés de France et de l'étranger. Ces personnes sont: M. Louis Blancard, archiviste en chef du département des Bouches-du-Rhône, et M. de Grasset, dont les connaissances dans l'art héraldique ne le cèdent en rien à celles du savant directeur des archives de Marseille.

Consulté par nous sur le point de savoir son opinion sur la parenté des Mavroyéni avec la famille du doge Morosini, de Venise, M. L. Blancard, sur les attestations que nous lui avons fournies et après avoir pris l'avis de plusieurs de ses collègues et confrères, a exprimé un avis absolument favorable. En outre, M. L. Blancard, ayant bien voulu nous adresser à M. de Grasset pour l'examen du blason des Mavroyéni, nous avons présenté à ce savant une estampe de 1790. Au-dessous de cette estampe, grossièrement lithographiée, on lisait ces vers:

„Ἠλίαν ἐκτρέφεν ἠδὲ σὲ τίσε κόραξ ὄχ᾽ ἄριστε,
ἡγεμόνων δακίης κοίρανε Νικόλαε.
„Ἐκνικᾷς ἀρετῇσι βροτὸν πάνθ᾽, ὥσπερ ὅπλοισι,
Γερμανοὺς ἠδὲ τῇ κυρίου χάριτι.
„Εἷς ἐτέων ἀμέλειτε Θεὸς σώσειν ἐλίξεις,
πωλλὰς ἐνθώκῳ ἐς τέλος ἱδρυμένον.

(1) „Οἱ Μαυρογέναι ἦσαν Πελοποννήσιοι. Τὸ γένος των, καθὼς βεβαιόνουσιν οἱ αὐτοί, εἶναι κλάδος τῶν εἰς τὴν Βενετίαν ἐνδόξως ἡγεμονευσάντων Μοροσινίων, οἱ ὁποῖοι εἰς λατινικὰ συγγράμματα ὀνομάζονται Μαυρογέναι".—*Histoires des actions humaines* [Ἱστορίαι τῶν Ἀνθρωπίνων πράξεων]: C. M. Couma. Vienne, 1812, t. I, p. 388.

(2) *Histoire de la Régénération de la Grèce*; F.-C.-H.-L. Pouqueville. Paris, 1826, t. IV, p. 216. — *Les Iles de la Grèce*; L. Lacroix. Paris, 1853, p. 425. *Excursions en Roumélie et en Morée*; Dora d'Istria. Paris, 1863, t. II, p. 230.

«*Le corbeau [symbole de la Valachie] a nourri Élie [le Prophète]; à toi Nicolas, le meilleur des princes et le souverain de la Dacie, il t'honorera et servira d'emblème*

«*Tu vaincs tout mortel par tes vertus, comme tes armes ont vaincu les Allemands par la grâce de Dieu.*

«*Sois persuadé que Dieu te conservera de nombreuses années sur le trône*».

M. de Grasset, après une étude attentive de cette estampe, a eu la complaisance de blasonner et d'expliquer, comme suit, les armes de Mavroyéni dont nous offrons la reproductin et qui sont les seules véritables dont cette famille puisse faire usage. (?)

«*Armes. — D'argent au corbeau de sable la tête contournée à dextre tenant en son bec un rencontre d'or, sommé d'une croix de sable, accosté à senestre d'un soleil à seize rais d'or, et posé sur tértre de sinople. L'écu bordé d'une guirlande de laurier de sinople orlée et liée d'or, environné d'un cartouche d'azur à lambrequins d'or et d'argent, posé sur une épée d'argent et un sceptre d'or en sautoir, supporté par deux bustes de hérauts, têtes et bras de carnation revêtus de tuniques de sinople sonnant des trompettes d'or, et soutenu par une tête de génie de carnation ailée d'or posant sur un lion ailé au repos aussi d'or. Le tout posé sur un manteau de gueules fourré d'hermine surmonté d'une couronne princière d'or formée de gueules*».

C. M. Couma, M. Persiani, Pouqueville et autres se complètent mutuellement et nous donnent, pensons-nous, la clef de l'énigme non résolue, jusqu'à présent, sur l'origine des Mavroyéni.

Après la mort de François Morosini, la possesion de l'Eubée, dont il avait assuré la conquête ainsi que celle de la Morée tout entière, fut confirmée aux Vénitiens par la traité de Carlowitz, le 26 janvier 1699. Mais la République italienne, malgré son habileté politique consommée et peu scrupuleuse, ne sut point conserver cet accroissement de territoire et se laissa reprendre par les Turcs, en 1715, ce qu'elle leur avait enlevé par la force de ses armes et la stratégie de son défunt généralissime. L'armée ottomane, commandée par le sultan Ahmed III et le grand vizir Damad-Ali-Pacha, débuta au mois de mai par la prise de l'île de Tinos dans l'Archipel. Elle entra ensuite dans la péninsule; Corinthe, Napoli de Romanie, Egine, Coron, Navarin, Modon, le Château de Morée, ouvrirent leurs portes. L'île de Cérigo, et, dans l'île de Candie, la Sude et Spinalunga tombèrent tour à tour. A la fin de novembre 1715, les Vénitiens ne possédaient plus rien dans la mer Ionienne, ni dans la Morée; les Maniotes retirés dans leurs montagnes, continuèrent à défendre leur indépendance, les armes à la main. La Grèce était redevenue ce qu'elle était au seizième siècle.

Or c'est probablement à l'issue des péripéties de cette lutte si meurtrière et si désastreuse pour Venise que nous pourrions faire remonter, — en nous autorisant de la version de Pouqueville, — la dépossession de la ville de Carystos au détriment des Mavroyéni, et leur retraite dans l'archipel de la Grèce, comme nous l'indiquerons plus bas d'après C. M. Couma. L'abandon de ce domaine dut leur être très sensible, car l'Eubée, à laquelle les Vénitiens donnèrent le nom de Négrepont, était renommée dès la plus haute antiquité pour sa richesse végétative(1). On citait son doux climat et on parlait de ses oliviers, de ses vi-

1) Les Vénitiens transformaient volontiers la plupart des appellations locales; c'est ainsi que le fief propre des Mavroyéni, Caristos, devint *Castel-Rosso*, à cause de la teinte des pierres dont il était bâti.

gnes, de ses céréales et de ses pâturages comme des meilleurs de la Grèce (1). La parenté qui existait entre les Mavroyéni et les Morosini fut peut-être le motif de la fuite de ceux-ci dans les Cyclades. Les Turcs, vainqueurs et intraitables comme on les connaissait, n'auraient certainement pas manqué de faire retomber leur courroux sur les vaincus et principalement sur la famille de l'illustre chef vénitien qui, tant de fois, leur avait livré les plus cruels combats. Pour éviter la vengeance des Ottomans, les Mavroyéni prirent la fuite. C. M. Couma, que nous citerons encore, écrit à ce propos:

«Il est incontestable que quand les Turcs conquirent le Péloponnèse, en 1715, deux Mavroyéni, Pierre et Étienne, réunirent leur fortune mobilière et se transportèrent dans l'île de Paros où ils achetèrent des propriétés. Ils étaient très riches, car Pierre fit reconstruire à ses frais l'église de cette île, vouée à la Vierge-aux-Cent-Portes, ainsi que l'indique une inscription conservée jusqu'à ce jour. Quant à Étienne, il se rendit ensuite à Constantinople et parvint, grâce à son instruction, à la dignité d'interprète de la marine. Lorsqu'il mourut, en 1766, le prédicateur Cornélius (2) prononça son oraison funèbre, dans laquelle il exalta ses vertus ainsi que son amour de la science, qui le détermina à fonder une école grecque à Paros en y adjoignant un maître, envoyé par lui de Constantinople. Pierre étant resté à Paros, y donna le jour à deux fils: Démétrius et Nicolas (3).»

A partir de cette époque, il est possible de suivre, pour ainsi dire pas à pas, l'histoire des Mavroyéni, grâce à des papiers du temps découverts tout dernièrement et que nous avons réunis et compulsés.

Pierre et Étienne ne vinrent pas seuls chercher un refuge dans les Cyclades, ils furent accompagnés ou suivis dans cette circonstance de leur père Démétrius, de leur mère, Maroussaki, de leur autre frère, Nicolas, et de leur sœur, Granétaki (4).

La fortune des Mavroyéni qui, d'après Couma, était considérable et leur permit d'acquérir des propriétés dans toutes les parties des Cyclades, les mit vite en évidence et chacun brigua leur alliance. Un contrat de vente, daté du 1-er janvier 1725, que nous reproduisons en regard, nous informe qu'à cette date, Maroussaki (5) était décédée, que Granétaki avait épousé un notable du pays, était décédée, et que Nicolas Mavroyéni, oncle de notre héros, propriétaire au village de Képhalo-Marmara, était consul d'une nation étrangère.

Etienne, que Couma nous montre revenu de ses terreurs, après avoir d'a-

---

(1) *La Grèce ou description topographique de la Livadie, de la Morée et de l'Archipel*. G. B. Depping. Paris, 1823, t. II, p. 112. — *Les Iles de la Grèce*; L. Lacroix. Paris, 1853, p. 410. — *Lettres sur la Grèce, l'Hellespont et Constantinople*; A. L. Castellan. Paris, 1811, p. 21.

(2) Cornélius, natif de Zanthe, fut un des nombreux élèves de Bulgaris de Corfou. Nommé prédicateur de la Grande-Eglise de Constantinople, il prononça plusieurs éloges et oraisons funèbres, publiés à Venise, en deux volumes, en 1788. Il mourut dans la ville qui avait été son berceau, vers la fin du dix-huitième siècle.

(3) Ἱστορίαι τῶν Ἀνθρωπίνων Πράξεων; C. M. Couma, t. X, p. 389.

(4) Ce nom de Granétaki est très répandu aux Cyclades. Il est dérivé, croit-on, du mot français *grenade* (en grec ῥοδιά) auquel on a ajouté la terminaison du diminutif *aki* que nous retrouverons dans une foule de noms contenus dans cet ouvrage. Granétaki signifie donc *petite granade*.

(5) Maroussaki est un des diminutifs, fort nombreux, de Marie.

bord fui l'invasion turque avec les siens dans un lieu moins en évidence que l'Eubée, ne resta que peu de temps à Paros et passa, selon l'expression de Pouqueville, au service de la Porte. Cette dernière le choisit comme interprète de sa marine jusqu'en 1766, moment de sa mort, saisi par Cornélius pour nous exposer, dans un long discours, les qualités éminentes qui firent regretter sa mémoire. Malheureusement, ce n'est qu'incidemment que cete clésiastique mentionne sa femme et pas du tout ses enfants, s'il en eut. Etienne fut un homme d'une vertu exemplaire, prodigue de ses richesses, et d'un patriotisme éclairé. Il fonda, comme nous venons de le constater, une école grecque à Paros, sa patrie d'adoption, et y envoya de Constantinople un maître dont il paya les honoraires.

Pierre, auquel l'église de la Vierge-aux-Cent-Portes dut sa reconstruction, s'installa à Parikia ou plus exactement à Képhalo-Marmara où habitait également son frère Nicolas. Cet endroit était alors le centre le plus important de l'île de Paros à cause de sa proximité avec la forteresse vénitienne de Saint-Antoine, que le prince Véniéri défendit avec la plus grande intrepidité contre Barberousse, qu'il ne rendit que par famine, et dont on voit encore les débris, sur une hautte colline, à côté de ceux du couvent du même nom. Le voisinage du port de Trio y provoquait aussi un certain mouvement de transit. Actuellement, Képhalo-Marmara n'est plus qu'un chétif petit village de la commune Marpissa qui, avec les deux hameaux de Dragoula et de Tzipido, porte la dénomination de *Villages inférieurs* [τὰ κάτω χωριὰ]. On y montre aujourd'hui les ruines des vastes édifices, témoins d'une certaine prospérité lointaine, ainsi que celles d'une construction plus modeste appelée par les paysans *Maison de Mavroyéni*.

Ce fut dans cette maison que Pierre Mavroyény et Kira Prégoulina (1) donnèrent le jour à plusieurs enfants: Démétrius (2), Iréne, Cendilo et Nicolas, le futur hospodar de Valachie.

Nicolas, fils cadet de Pierre Mavroyéni, naquit donc à Marmara de Paros, jadis Port-Képhalo, et non à Mycône, ainsi que plusieurs auteurs l'ont avancé sans examen, parce que, sans doute, ils avaient connaissance que Pierre Mavroyéni, qui jouissait d'une très grande richesse et était vice-consul d'Autriche dans les Cyclades, possédait également une résidence à Mycône:

— Le «Musée de la Société historique et éthnologique de la Grèce», à Athènes, possède, en effet, un fauteuil, style Louis XIII, ayant appartenu à cette maison et au-dessus duquel on lit cette mention:

346. — ΕΔΡΑΝΟΝ ΑΝΗΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΜΥΚΟΝΩ ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1735.—ΔΩΡΗΤΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ.

C'est-à-dire:

346. — *Ce fauteil provient de la Maison de Pierre Mavroyéni à Mycône en 1735. — Offert par A. Mélétopoulo* (3).

(1) C'est là évidemment un surnom comme on en donne tant en Gréce, mais dont la signification nous échappe. Nous le reproduisons tel que nous le trouvons dans le *Voyage au Levant* de C. S. Sonnini, t. I, p. 150.

(2) V. la biog. de D. Mavroyéni, gouverneur de Mycône.

(3) Le Musée de la Société historique et éthnologique de la Grèce [Μουσεῖον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος], qui possède le fauteuil de Pierre Mavroyeéni, est situé à l'École Politechnique à Athènes. Son Catalogue, non encore publié, porte cette remarque: „346. — „Ἕδρανον ἐκ ξύλου κεχωρματισμένου ἐρυθροῦ μετὰ χρυσῶν ποικιλμάτων καὶ ὑφάσματος δα-

La distance qui sépare les deux îles de Paros et de Mycône est insignifiante, et Pierre Mavroyéni se rendait alternativement de l'une dans l'autre, selon les cas, et aussi parce que ses fonctions de vice-consul d'Autriche devaient nécessiter sa présence à Mycône comme à Paros et dans les îles circonvoisines à des intervalles inégaux.

Il est difficile de déterminer avec précision la date de la naissance de son fils, Nicolas Mavroyéni, faute de documents certains, mais on peut la croire voisine de l'an 1735, et plutôt antérieure que postérieure à cette époque.

Ses parents lui donnèrent au baptême le prénom de Nicolas, qui était celui de son oncle, et celui d'un saint dont la réputation est considérable en Orient, surtout chez les marins, qui en ont fait leur patron et se plaisent à environner sa mémoire d'une foule de légendes, dans lesquelles il est toujours questions de sauvetage en mer (1). Etait-ce une prédestination de son existence à venir? — C'est bien possible. Quoi qu'il en soit, on raconte que, dans cette circonstance, un prêtre de Santorin, aux paroles duquel on croyait comme à autant de prédic-

μάσκου ἐρυθροῦ, καλύπτοντος τέσσαρα προγενέστερα, ὧν τὸ παλαιότερον χρυσοΰφαντον, ἐκ τῆς ἐν Μυκόνῳ ἀριστοκρατικῆς οἰκίας τοῦ Πέτρου Μαυρογένους κτισθείσης τῷ 1735." [346. — Fauteuil de bois couleur acajou, avec filets dorés et étoffe recouvrait quatre fauteuils, dont le plus ancien était tissé d'or, provenant de l'aristocratique maison de Pierre Mavroyéni à Micône, bâtie en 1735]. L'inscription rapportée plus haut se lit sur une petite pancarte suspendue au fauteuil lui-même. Il n'y a pas quatre fauteuils plus anciens, ainsi que semble dire le catalogue, mais un seul fauteuil, celui dont nous offrons une reproduction, et dont l'étoffe, usée par le temps, au lieu d'avoir été enlevée fut, chaque fois, recouverte d'une nouvelle étoffe, de manière qu'en relevant un des coins on peut voir les quatre Tissus différents. Tous sont rouges ou roses, et le plus ancien contient des fils d'or.

(1) Au temps des persécutions exercées par les empereurs Dioclétien et Maximilien, saint Nicolas fut jeté dans les cachots de Rome, comme beaucoup d'autres chrétiens, et n'en sortit qu'à l'avènement de Constantin, sous le règne duquel il assista au concil de Nicée en 235, convoqué par ce prince. Saint Nicolas, qui était archevêque de Myra, en Lycie, mourut dans un âge avancé, à Byzance, où sa mémoire fut des plus vénérées à cause des miracles qu'on lui attribuait. La légende, celle qui établit surtout sa réputation et le fit choisir comme le patron des marins par les Orthodoxes, est celle-ci:

Un individu, obligé de prendre la mer pour des affaires urgentes, se rendit à l'église de ce saint pour invoquer sa protection avant de s'embarquer... Le navire qui le portait était déjà loin du port, quand vers neuf heures du soir, les matelots se levèrent pour tourner les voilet qui n'étaient plus sous le ven.t Notre homme se leva également, parce qu'il avait soif, mais, comme il arrive souvent, en cherchant à se désaltérer, il gêna la manœevre, fut bousculé et finalement précipité au beau milieu de la mer ainsi que Toussaint Lavenette dans „Robert-Robert". L'obscurité était si profonde et le vent soufflait avec tant de violence que les matelots, impuissants à le sauver. se plaignaient amèrement de la mort cruelle qu'ils croyaient réservée à leur passager... Quant à l'infortuné, ses vêtements s'emplirent d'eau, et il disparut dans les flots écumants, en s'écriant: „Sainl Nicolas, sauvez-moi!" Mais les deseins de Dieu sont incompréhensibles! Cet homme qui criait et qui se croyait toujours au fond de la mer se trouva soudain transporté dans sa propre maison... Or, comme il continuait pour cette raison à se lamenter, les voisins, qui le croyaient absent, entendant ce vacarme, se levèrent, allumèrent des lumières et entrèrent chez lui. On doit penser quel fut leur étonnement quand ils le virent, ses vêtements dègouttants d'eau de mer et criant comme un possédé. Ils demeuré-

tions et d'oracles, s'écria, dès qu'il le vit, sur un ton d'inspiration: «Enfant, ta carrière sera brillante, mais puisse ta fin être heureuse!»(1)

Arrivée du grand amiral Djézaerli-Hassan-Pacha au port de Trio. Nicolas Mavroyéni, assuré de sa protection, part pour Constantinople.— Les moyens dont disposait la famille de Nicolas Mavroyéni lui permettant d'étudier les lettres, comme on dit en Grèce, il s'y livrait avec une ardeur extraordinaire lorsque, à ce qu'on raconte, le redoutable Djézaërli-Hassan-Pacha, atterrit, au sud-est de l'île de Paros, dans le Port de Trio, choisi par lui comme station d'été pendant l'évolution de la flotte turque dans la mer Égée et où, depuis, tous les-épitropes des Cyclades prirent l'habitude de venir annuellement verser les prestations de leur île respectives (2).

Djézaërli-Hassan-Pacha avait eu une existence très mouvementée avant d'arriver au plus haut grade de la marine ottomane. C'est ainsi que, né en Perse et vendu comme esclave, il devint amiral du port d'Alger, d'autres disent gouverneur d'une province de l'Odjac, qu'il dut quitter pour se réfugier en Espagne à cause du Dey qui jalousait ses richesses; motif des plus probables. Recommandé ensuite à Constantınople auprès de Raghib-Pacha par le comte de Ludolf, il devint capoudan-pacha ou amiral en chef (3). Hassan-Pacha était de petite taille et, si nous en croyons les historiographes, il avait toujours auprès de lui un superbe lion privé au sujet duquel on raconte que, voulant éprouver le courage de M. de Choiseul Gouffier, ambassadeur de France, il fit un jour paraître tout à coup cet animal à ses côtés, tandis qu'il conversait avec celui-ci. L'ambassadeur français, sans donner le moindre signe de crainte, regarda froidement cette énorme bête, et dit à son hôte: «Vous avez là un bel animal!» Le pacha ne put s'empêcher de s'écrier: «Les Français sont braves» (4)! Ce lion, il le tua un jour de ses propres mains parce que dans un accès de jalousie, cette bête lui avait enfoncé ses griffes dans une cnisse. Hassan-Pacha, que les grecs sur-

---

rent émerveillés d'une telle aventure. Enfin le naufragé leur dit: — „Que se passe-t-il donc, mes frères, et comment se fait-il que vous ayant quitté, hier soir, à neuf heures, ayant navigué pendant un certain temps, étant tombé à la mer, puis englouti, en invoquant l'assistance de saint Nicolas, je me retrouve, comme vous le dites, parmi vous et dans un état anormal?„ Après avoir examiné attentivement ses vêtements trempés et écouté ses paroles, les voisins de cet homme comprirent que c'était là un miracle; et, pleurant de joie, ils récitérent le *Kyrie éleison*. Ce fait, qui se passait à Constantinople, se répandit bientôt par toute la ville et parvint aux oreilles de l'empereur et du patriarche qui appelérent cet individu pour leur narrer ce prodige. Quand il eut achevé son miraculeux récit, tous s'écrièrent à l'exemple de David: „Dieu est grand, et ses œuvres admirables!"

(*Official Orthodoxe du mois de Décembre*. Venise, 1876).

(1) *Anastase ou Mémoires d'un Grec;* Thomas Hope. Paris, 1820, t. I p. 44.

(2) Le capodan-pacha quitait tous les ans Constantinople, le 23 avril (v. s.), jour de la Saint-Georges, pour percevoir les impôts dans l'Archipel. Cette fête, comme celle de Saint-Démétrius, le 26 Octobre, sont chez les Grecs, ce que sont Pâques et la Saint-Michel dans le midi de la France. Les matelots de la flotte turque étaient engagés pour une campagne qui commençait à la Saint-Georges et finissait à la Saint-Démétrius.

(3) *La Turquie*; Juanniu et Van Gaver. Paris, 1840, p. 363. — *Histoire Moderne de la Grèce* J. R. Néroulos. Genève, 1828, p. 91.

(4) *Lettres sur le Bosphore;* Locard. Paris, 1822, p. 27.

nommaient «Moustaka» à cause de sa grande moustache, portait toujours le costume des *Levend* ou soldats de marine (1).

Chaque fois que le grand amiral tenait la mer pour faire rentrer les impôts, il était de règle, dans ces circonstances, soit dans l'archipel, soit sur le littoral de la Grèce, d'héberger volontairement, ou le plus souvent contre son gré, le commandant en chef des forces maritimes de l'Empire ottoman, ainsi que sa suite. C'était là une marque de condescendance dont les insulaires se seraient bien passés, mais il fallait subir cet excès d'honneur, sous peine de subir des spoliations de tous genres aussi ingénieuses qu'arbitraires. Autre temps, autres mœurs; c'était admis et généralisé à la hauteur d'un principe, et le contraire eût semblé extraordinaire à l'oppressé comme à l'oppresseur.

Or l'amiral Hassan-Pacha, le jour qu'il aborda à Trio de Paros, fut invité à un banquet dans la maison du vice-consul d'Autriche, Pierre Mavroyéni, à l'instigation de Nicolas, son fils (2).

Nicolas, qu'un auteur nous dépeint comme un adolescent employant son avoir à des œuvres pies et comme un jeune homme plein de fougue qui, sans attendre qu'un léger duvet ombrageât ses lèvres, pourchassait déjà avec acharnement les corsaires, afin de préserver son pays de leurs fréquentes attaques et de leurs déprédations; Nicolas, disons-nous, le promoteur de cette invitation, souvent périlleuse avec un Turc de ce temps, tourmenté par une ambition bien rare pour son âge, trouva moyen de s'introduire si fréquemment en présence de l'amiral et lui fit une cour si assidue, qu'il en obtint la promesse de sa protection à Constantinople s'il consentait à se rendre dans cette ville pour y briguer un emploi. C'était précisément le rêve qu'il caressait en secret. Le jeune Mavroyéni, incapable de modérer les transports de sa joie, baisa avec une frénétique reconnaissance le pan de la robe d'Hassan-Pacha; et, acceptant avec empressement cette offre inattendue, partit bientôt pour le Bosphore, on devine aisément avec quelles espérances.

CHAPITRE III

Nicolas Mavroyéni à Constantinople. — Les différente versions publiées sur son arrivée dans cette ville. — Il fraye avec les Fanariotes; Djézaerli-Hassan Pacha, le fait nommer interprète de la marine turque. — Son influence sur le grand-amiral.

Ce que nous avons dit à propos du départ de Nicolas Mavroyéni de Paros, et de son arrivée à Constantinople, est la versions généralement adoptée, à tort ou à raison. Mais l'exactitude nous fait un devoir de transcrire les données contraires d'autres écrivains.

D'après C. M. Couma, «Nicolas Mavroyéni partit tout jeune de Paros pour Constantinople, où il apprit le turc, l'italien et le grec, langue dans laquele il ne fit que de médiocres progrès. Sa bravoure et son intelligence l'élevèrent au poste de drogman de la marine. Il était très habile dans ses manières avec

(1) Sous le nome de *Levend*, les nations méditerranéennes désignaient les recrues de la marine turque provenant de l'Orient (Levanto) en général et de la Grèce en particulier. A la longue, ce nom est devenu synonyme de „brave".

(2) *Anastase ou Mémoires d'un Grec*; Th. Hope. Paris, 1820. t. I. p. 45 — Νικόλαος Μαυρογένης; Antonopoulo.

les Turcs, à tel point qu'il en fut aimé comme un coreligionnaire. Hassan-Pacha le prit bientôt à son service, le fit nommer interprète de la marine, et le choisit comme son conseiller privé et le guide de toutes ses actions (1).»

Selon Ahmed Djevdet, Abd'oul-Raman, Imbéry et Vassif-Effendi, «le prince Nicolas Mavroyéni vint dans sa jeunesse de l'île de Paros à Constantinople. Là, auprès de Hadji-Nicolaki, banquier de Djézaërli-Ghazy-Hassan-Pacha, il aprit la langue italienne, alors en grand usage, avec le fils de Nicolaki, Stavraki, qui devint interprète du Divan impérial. A la prière de Nicolaki, Mavroyéni fut nommé secrétaire de l'interprète de la marine. Sa facilité d'élocution et son intelligence native attirèrent sur lui l'atention d'Hasan-Pacha qui, à peine la place de drogman de la marine vacante, le fit nommer par un *iradè* ou ordonnance impériale. Les Fanariotes, bien qu'énormément vexés de voir un simple employé du banquier Nicolaki devenir interprête de la marine, n'osèrent rien dire, craignant le courroux d'Hassan-Pacha (2)».

Quel que soit, au juste, la façon dont Nicolas Mavroyéni se rendit à Constantinople, nous savons d'une maniére positive qu'il se familiarisa vite avec son nouvel entourage, qu'il se jeta tête baissée dans les intrigues du Fanar et sut se servir avec tant d'adresse du haut appui d'Hassan-Pacha, qu'en l'espace de trois années, pendant lesquelles il subit vraisemblablement les métamorphoses indiquées par les chroniqueurs ci-dessus, il réussit, les uns disent à supplanter, les autres à remplacer après décès l'interprète de la flotte, Argyropoulo, homme d'une profonde érudition et d'une parfaite honnêteté.

La charge d'interprète de la flotte ou de la marine *(tersanèh terd jamani)* dont le titulaire, comme en général tous les drogmans officiels, portait le titre de *tchawouchir*, était dévolue principalement aux *bâch-capi-kehayas;* elle venait en troisième ligne, c'est-à-dire après l'hospodorat et l'emploi de drogman du Divan.

Jusqu'à la révolution hellène de 1821, les Grecs du Fanar conservérent le privilège exclusif de fournir des interprètes de la marine et du Divan au gouvernement turc. Lorsqu'à cause de cette levée de boucliers, les Fanariotes ne possédèrent plus la confiance des osmanlis, on ne put trouver dans l'Empire, comme l'eût souhaité le Grand-Seigneur, un seul Turc qui fût en état ou qui eût la bonne volonté de parler une langue étrangère. On fut obligé de conférer ces dignités, abolies depuis, à des Juifs ou à des Arméniens.

Le drogman de la marine avait un traitement, revenu ou bénéfice annuel de 300 bourses. Cette somme n'était, il est vrai, qu'éventuelle. mais, bon an mal an, elle surpassait toujours considérablement la rétribution allouée a l'interprète du Divan, qui ne touchait que 94 bourses.

Le drogman de la marine disposait en outre des places de *mousselims* ou de *mouhassils,* espèce de petits gouverneurs civils et militaires que la Sublime Porte répartissait dans certaines îles de l'Archipel comme sur le continent grec pour y exercer, en son nom, une sorte de contrôle et de surveillance. Il achetait ces charges et les revendait au plus offrant pour son compte particulier. L'appel des jugements rendus par les premiers juges, qui étaient ordinairement au nombre de trois ou quatre par île, était portè devant l'interprète de la flotte qui décidait en dernier ressort; les insulaires préféraient s'en tenir au verdict de leur compatriote plutôt que d'en appeler au grand amiral, dont l'intervention

(1) Ἱστορίαι τῶν Ἀνθρωπίνων πράξεων, C. M. Couma, t. X, p. 390.

(2) *Histoire de l'Empire ottoman,* Ahmed Djevdet, t. X, p 406.

eût été considérée comme la dernière des calamités. C'était lui également qui faisait passer les avis et ordres du gouvernement ottoman aux insulaires grecs et qui transmettait les réclamations, pétitions ou autres pièces de ce genre au Divan impérial par le canal du capoudan-pacha. — «Le premier secrétaire de la communauté d'Hydra, rapporte G. D. Criésis, fut J. Criésis, homme qui possédait le plus de connaissances de son temps; rempli de sagesse et d'intelligence, il laissa des chroniques remarquables sur son époque, dans son premier mémoire adressé à l'interprète de la flotte, N. Mavroyéni. Chargé de protéger les droits de ses compatriotes, et envoyé deux fois à Constantinople, comme délégué, il y représenta son pays avec tant de sagesse et de dignité qu'il excita l'admiration de N. Mavroyéni (1).»

Le drogman de la marine percevait les dîmes des îles, quand, chaque année, il accompagnait le grand amiral dans la tournée qu'il faisait à cet effet dans l'Archipel. Le fac-simile suivant, revêtu de la signature de Nicolas Mavroyéni et dans lequel il atteste avoir reçu cet impôt des habitants de Naxos, en 1776, vient corroborer ce fait».

Actul ce noĭ nu dăm în fac-simile, ḑice:

«Nous déclarons par le présent que l'île de Naxos, autrement dit: Castro, Bourgo et Néochori ont seulement payé le dixième du bakié de l'année courante, 1776, au trésor de S. A. notre illustre seigneur, vizir et grand amiral, Ghazy-Hassan-Pacha. En foi de quoi nous avons délivré la présente attestation pour leur sauvegarde et pour valoir ce que de droit. — Le 22 Août 1776.

NICOLAS MAVROYÉNI, *dragoman de la marine impériale.*

La date précise de la nomination de Mavroyéni comme interprète de la flotte nous échape, attendu que si l'histoire des grands interprétes du Divan a été imparfaitement écrite, celle des drogmans de la marine reste encore à faire. Cependent, en nous basant sur les pièces officielles que nous avons reçues des Cyclades et de Constantinople, nous pouvons établir ainsi la chronologie des interprètes de la flotte immédiatement avant et après Nicolas Mavroyéni.

Document signé par Nicolas Mavroyéni, comme fondé de pouvoirs de la femme de l'interprète de la marine, Th. Dimaki.

1763 THOMAS DIMAKI
1766 ÉTIENNE MAUROYÉNI.
. . . . ARGYROPOULO.
1771 (?) NICOLAS MAVROYÉNI.
1786 ÉTIENNE MAVROYÉNI (neveu du précédent).

Une fois drogman, Mavroyéni donna à cette place une importance qu'elle n'avait jamais eue. «Ses prédécesseurs n'avaient jamais été que les interprètes des commandants, même les plus imbéciles et les plus stupides; Mavroyéni devint l'ami et le conseiller du pacha le plus énergique et le plus clairvoyant qui eût jamais été à la tête de la marine turque. La lion, dont le rugissement faisait trembler le musulman, montrait la douceur d'un agneau avec le rusé Grec.

(1) *Histoire de l'île d'Hydra jusqu'à la révolution de* 1821; traduite du grec moderne par Théod. Blancard, Marseille, 1888, p. 84.

Si le bruit de quelque acte illégal commis par son drogman arrivait jusqu'à lui, le premier mouvement d'Hassan était la colère: il jurait qu'il ferait sauter la tête à l'insolent qui résistait à ses ordres; mais la vue de Mavroyéni suffisait pour désarmer son ressentiment, et il chargeait de nouvelles faveurs cette tête qu'il venait de jurer de faire tomber. Toutes les infractions du drogman aux lois et aux usages des Turcs, ne semblaient que lui assurer plus d'influence sur son protecteur, et les Grecs, aussi portés qu'autrefois à attribuer les effets, qui les surprenaient, à quelque cause surnaturelle, s'étonnèrent moins de la puissance de Mavroyéni, que de la vertu des ingrédients dont il avait dû se servir pour composer un philtre» (1).

Les historiens sont unanimes à constater l'influence considérable, sans bornes, dont Nicolas jouissait sur l'esprit de Djézaërli-Hasan-Pacha qui fut, certes, l'amiral le plus remarquable de la marine ottomane. Ce musulman avait été si charmé de l'esprit de son drogman et tellement captivé par ses manières, que jamais aucune intrigue, faite en vue de lui nuire, ne put ébranler un seul instant l'attachement que lui portait son maître. D'aucuns assurent qu'il poussait sa confiance en Mavroyéni jusqu'a lui permettre de le remplacer, mais sans officialité, dans ses fonctions. On a maintes fois cité le crédit dont avaient joui jadis Panayotaki et Nicolas Mavrocordato, mais tout cela n'était rien auprès de l'énorme ascendent de Nicolas Mavroyéni, non seulement sur le grand-amiral, mais aussi sur les membres composant le Divan impérial.

Emerson Tennent, un publiciste anglais de quelque valeur, nous laisse deviner la tactique mise en pratique par le drogman de la flote pour arriver à posséder un si grand crédit: «L'audace et la présence d'esprit de Mavroyéni, écrit-il, l'adresse de sa conduite envers les Turcs, le zèle qu'il montrait pour la gloire de l'Islam, et les extases dans lesquelles il tombait souvent dans le Divan, en criant d'un air inspiré: «Allah! Allah!» le rendirent l'unique idole des Ottomans, aide de camp, interprète, conseiller et instrument de toutes les entreprises d'Hassan-Pacha (1).»

ANEXE LA PAG. 19

Nu numaĭ de la ocasiunea solemneĭ intrări în Bucurescĭ a Domnitoruluĭ avem pitacurĭ organizândŭ alaiurĭ. Maĭ dămŭ aci alaiulŭ cu care eşia Domnia, afară, la Isvorul-Tămăduireĭ şi cu care eşia Domnia la Binis.

In cod. XVII, fila 251 am maĭ aflatŭ un alaiŭ, din 1787, fără indicare de ocasiunea la care avu locŭ. Îl reproducemŭ, fiind primulŭ în care găsim introdusŭ *un tun* cu tunariĭ luĭ şi treĭ equipage domnescĭ: Careta Gospod, cu 6 telegarĭ, Butca Gospod, cu doĭ telegarĭ şi — lucru estraordinar — o saniă domnéscă înhămată cu cerbĭ.

Orînduiala alaiuluĭ de măne (?) în ce chipŭ s'a orînduitŭ.

Toţĭ aproḑiĭ vătăşescĭ, aproḑiĭ ceauşescĭ, copiiĭ din casă aĭ vătavuluĭ de visterie şi paharniceiĭ toţĭ, cu ceauşiĭ şi stegariĭ lorŭ, înarmaţĭ şi călărĭ, doĭ câte doĭ, după òrînduială.

(1) *Anastase ou Mémoires d'un Grec;* Th. Hope, t. I, p. 45.

(1) Emerson Tennent, t. II, p. 279. — Ἡ Ἥρως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, etc.; Stéph. Th. Xénos. Londres, 1861, t. I, p. 74.

Toţĭ Portăreiĭ ot vel Portar — asemenea
6 Comişeĭ călărĭ cu haine roşiĭ — asemenea,
4 salahorĭ aĭ grajdurilor Gospod. — asemenea,
Cămăraşiĭ şi lipcaniĭ, asemenea călărĭ şi înarmaţĭ cu vătaful de călăraşi şi Odobaşa de lipcanĭ.
Tagma logofeţeilor ceĭ micĭ de Vesteriĭ.
« « « « de Divanŭ.
Hekeam Başa cu iamaculŭ sĕŭ.
Toţĭ levenţiĭ ot vel ispravnic za curte călărĭ şi înarmaţĭ, câte doĭ.
Ciohodarŭ gospod, toţĭ înarmaţĭ şi călărĭ.
6 Satîrĭ, asemenea.
6 Alaiŭ-Ceauşĭ, din carĭ doĭ să âmble pentru mişcarea şi îndreptarea alaiuluĭ la mergere, cu bună orînduială.
3 saracciĭ şi unŭ mataragiŭ, asemenea călărĭ şi înarmaţĭ.
2 Trâmbiţaşĭ Gospod, călărĭ.
Iciagalele toţĭ cu idecliiĭ, călărĭ şi înarmaţĭ, câte doĭ.
4 Postelnicĭ Capocelăĭ şi înarmaţĭ.
4 logofeţĭ de taină.
4 logofeţĭ za visterie, de ceĭ ce aŭ îmbrăcat caftane.

Al 3-lea Comis	cu Caftangiu
Al 2-lea Comis	cu al 2-lea pitarŭ.
Vătaful de paharniceĭ,	cu vătaful de curte
Vătaful de aprodĭ,	cu ceauş de aprodĭ,
Al treilea vist.	cu al 3-lea post.
Al 3-lea logofĕt de sus,	cu al 3-lea logofĕt de jos.
Vel cupariŭ,	cu devictarul.

Patru trâmbiţaşĭ gospod.

Biv vel armaş muhurdar,	cu Vel Post. Matheiŭ.
Vel Pitar Stavrache,	cu Pitar Mănăilă.
Serdar Gregoraşco,	cu Serdar Stanciu.
Paharn. Călinescu,	cu Pah. Nicolake.
Paharn. Iancu,	cu Pah. secretar.
D-lŭ Vel Comis,	cu D-lŭ biv vel clucer vechil Postelniciei.

Tacămulŭ armăşieĭ înaintea tunuluĭ.

Armaşiĭ	cu puşcaşiĭ călărĭ şi înarmaţĭ.
Al 2-lea armaş,	cu al 3-lea armaş.

Pitar Şerban.
Tunul cu doĭ topciĭ deasupra şi toţĭ ceĭ-l-aţĭ tunarĭ călărĭ împrejurulŭ tunuluĭ, cu fuştele în mânĭ.
Vel Armaşŭ cu toţĭ lăutariĭ cântândŭ şi cu 4 trâmbiţaşĭ.
Cavasĭ doĭ înaintea cămareĭ şi înarmaţĭ.
Cămara Gospod cu 10 tufecciĭ de oparte şi 10 de altă parte, călărĭ şi înarmaţĭ.
Vechilulŭ cămărăşieĭ şi cu Vel gramatic după cămară.
Haznea Emini cu totŭ tacămulŭ luĭ, călărĭ şi înarmaţĭ.
Ordu-Agasi cu totŭ tacămulŭ luĭ călărĭ şi armaţĭ.
Careta Gospod. cu 6 telegarĭ.
Sania Gospod cu cerbiĭ.
Butca Gospod cu doĭ telegarĭ. (Cond. XVII, fila 251).

1787. Alaiŭ la Isvorul Tămăduireĭ.

«Alaiul prea iubiteĭ Dómneĭ Domnieĭ mele *afară*, la Isvorul Tămăduireĭ».

50 Seimenĭ polcovnicescĭ } călărĭ şi armaţĭ.
50 « bulucbăşescĭ }

6 Postelnicĭ toţĭ cu capoturĭ şi tacămŭ curaţĭ.

Ceauş spătăresc,	cu ceauş agiescŭ.
Baş bulucbaş,	cu polcov. de sermanĭ.
Vtorĭ Pit.,	cu polcov. de térg.
Vornic dă harem,	cu vel căpit. de dorobanţĭ.

50 nemţĭ din pórtă, pe josŭ.

12 fustaşĭ cu darde şi cu isbaşa lor.

8 Căpitanĭ aĭ seimenilor spătărescĭ şi 4 aĭ giudeţelorŭ înarmaţĭ cu zardavelu în cap.

10 Ciohodarĭ pe lingă careta gospodja şi cele-l-alte carete următóre.

Poruncim Domnia mea, Ceauş spătăresc, să fiĭ zapciŭ, ca să gătescĭ acest alaiŭ joĭ, până în ḑiuă». (Condica No. 17, fila 177).

ANEXE LA PAG. 33.

Justiţia sub Mavrogheni.

Din următórele acte se póte vedé, încă odată, că neîntemeiată este afirmaţiunea unora din scriitorĭ, că Mavrogheni judeca *turcesce* şi numaĭ după voia luĭ.

Adevĕratŭ că pedepsia greŭ abaterile dela datoriĭ ale impiegaţilor justiţieĭ. Aşia în 3 April 1787 a urmăritŭ pe Miculŭ zapciulŭ «să respunḑă, căcĭ aŭ slobodḑitŭ unŭ ucigaşŭ din puşcărie, luândŭ ruşfetŭ». (Cod. XVII fila 166).

Amŭ arĕtatŭ că N. Mavrogheni n'a schimbatŭ dela o l-altă judecătoriĭ de la «departamenturĭ». In 5 Maĭ, 1878, a numitŭ pe nepotulŭ sfinţieĭ séle părinteluĭ Zihnea (?) la depart. de şépte, în loculŭ armaşuluĭ N. Cantacuzino. «Poruncimŭ d-luĭ Vel Vist să-lŭ aşeḑĭ în catastihulŭ legilor între judecătorĭ. Aşişderea poruncimŭ şi d-luĭ Vel log. de ţéra de susŭ, să arĕţĭ Domnesculŭ nostru pitacŭ boerilor judecătorĭ dela acelŭ departamentŭ, ca să fie înscíinţaţĭ.» (Cod. XVII, fila 174).

Amintimŭ acestŭ casŭ ca să se confirme aserţiunea nóstră, că nu s'aŭ desdesfiinţatŭ de N. Mavr. «*Departamenturile*» şi că schimbările la ele nu eraŭ atâtŭ de dese şi de generale cumŭ s'ar fi pututŭ crede. Din pitaculŭ adusŭ se maĭ vede şi aceea, că la orĭ ce numire în slujbă de judecător trebuia să participe doĭ din veliţiĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ: Visternicul, pentru regularea lefeĭ numituluĭ şi unuluĭ din logofeţiĭ marĭ, ca contrasemnator alŭ alegereĭ funcţionaruluĭ.

Acumŭ diversele acte maĭ susŭ promise.

Iată un casŭ fórte curiosŭ de abusŭ alŭ unuĭ ispravnicŭ din Meedinţĭ, care în locŭ de a face dreptate la jalba unuĭ mazilŭ, îlŭ bate la falangă şi îlŭ închide. Aşia ceva nu făcea Mavrogheni, ci boerulŭ Clucerul Frusin!

Carte la Caimacamu Craioveĭ, a luĭ Dumitrasco Anescul cu Costea Neguţitorulŭ pentru 6 oĭ.

«Zemli Vlah.... De vreme ce la Domnia mea aŭ datŭ jalbă Dumitraşco Anescul mazilŭ din sud Mehedinţĭ pentru Costea Neguţitoru, cumcă la leat 1780

i-aŭ datŭ șése oĭ cu tocmélă și tot prelungindu-lŭ nevrêndŭ să i le plătéscă aŭ mersŭ la dênsulŭ să-ĭ céră baniĭ la ḍi ântĕiŭ a luĭ Maĭ, iarŭ numitulŭ Costea nu numaĭ banĭ nu i-aŭ datŭ, ci încă aŭ săritŭ la dânsulŭ de l'aŭ și bătutŭ și cumcă mergêndŭ la Clucerulŭ Frusinu Ispravnicu județuluĭ, ca să-ĭ judece pentru acésta, numitulŭ clucerŭ, fără de a nu intra în nicĭ o cercetare ca să vaḍă cine este vinovatŭ, l'aŭ pusŭ la ḍi de târgŭ în falangă și i-aŭ trasŭ 200 de toege la tălpĭ și după aceea l'aŭ băgatŭ în pușcărie în butucĭ dimpreună cu tâlhariĭ globindulŭ și cu talerĭ 146, fără de a nu i se da baniĭ după oĭ. Pentru care, măcarŭ că aŭ datŭ zapisŭ de împăciuire la mâna Costeĭ, dar ḍice că acelŭ zapis l'aŭ datŭ de nevoie ca să scape dela închisóre. Așișderea dimpreună cu dênsulŭ aŭ trimesŭ jalbă Domnieĭ mele și tótă bresla mazililorŭ de acolo cerêndŭ dreptate pentru acéstă strașnică pedépsă ce aŭ făcutŭ clucerul Frusinu luĭ Dumitrasco, cu fălanga la ḍi de têrgŭ și cu închisóre la pușcărie, avêndulŭ pe acesta ca pe unŭ părinte în tarafulŭ lorŭ. Decĭ vrêndŭ Domnia mé ca să Ne pliroforisimŭ de adevĕrŭ la aceste, iată scriemŭ d-le cinstitŭ și credinciosŭ boĭerulŭ domnieĭ mele Alexandru Gherake biv. vel Post Caimacame Craioveĭ, ca d-ta împreună cu d-lor ceĭ-l-alțĭ boĭerĭ de acolo, să facețĭ cercetare fórte cu de amĕnuntulŭ atâtŭ pentru pricina gâlceveĭ luĭ Dumitrasco cu Costea în ce chipŭ s'a întâmplatŭ și cine dintre amêndoĭ aŭ datŭ ântêiŭ pricină de gâlcévă și care este vinovatŭ maĭ multŭ la acésta, cât și pentru pedépsa cu falanga și cu închisóre ce se jăluesce că i-aŭ făcutŭ clucerulŭ Frusinu: de este adevĕrată și în ce chipŭ l'aŭ bătutŭ? Care aceste să le cercetațĭ prin ómeniĭ ce se vorŭ fi întâmplatŭ de față, iar maĭ vêrtosŭ pentru glóba, care este cu totulŭ nesuferitŭ Domnieĭ mele, să cercetațĭ cu ce cuvîntŭ s'aŭ îndrăznitŭ clucerulŭ Frusin de aŭ făcutŭ o urmare ca acésta, însă cercetarea să o facețĭ dréptă în adevĕrŭ, în frica luĭ D-ḍeŭ, făr de a *părti* la vre-o parte și orĭ în ce chipŭ vețĭ dovedi, se însciințațĭ Domnieĭ mele, cu anafora. Pentru care orînduimŭ și Mumbașirŭ pe boerulŭ Domnieĭ mele.... Post, să stée acolo până vețĭ face cercetare și așteptând respunsurĭ până iĭ va veni alŭ doilea poruncă dela Noĭ în ce chipŭ să urmeze și după cercetare, de va remânea clucerulŭ Frusinu vinovatŭ la acésta, să iée Mumbașirulŭ trépădŭ dela numitulŭ clucerŭ talerĭ 30. Tolico pisah gsp. 1787 Apr.

1786 Aug. 19. — Judecata înaintea unuĭ arbitru rînduitŭ de Vodă:
O livadă făcută pe moșie străină atâtŭ o stăpânesce celŭ care a făcuto și urmașiĭ sĕĭ, câtŭ este *trăitorŭ* pe moșie; iar décă lipsesce, o perde și revine proprietaruluĭ moșieĭ.

Judecata luĭ Nicola Gheorghiu moldovénŭ din Hărlăŭ cu Christodor Tolea din Bucurescĭ, că i-aŭ luatŭ nevasta și din avere.

Domnitorul munténŭ corespunde în privința acésta cu domnitorul moldovénŭ Alesandru Mavrocordat, care adeverindŭ dreptatea luĭ Gheorghiu, domnitorul munténŭ aruncă la pușcărie pe vinovatŭ și vinde nisce moriĭ ale aceluia pentru îndestularea păgubașuluĭ. Cond. 17, fila 125.

O carte de Judecată a luĭ Pătrașcu, pentru pricina ce are cu cumnatu-sĕŭ Radu, amêndoĭ poterașĭ.

«Pătrașco Poterașŭ dela Stégulŭ d-luĭ polcovnicŭ de poteră ot. satu Mârșa sud Vlașca, aŭ trasŭ la judecată înaintea Nóstră pe cumnatu-seŭ Radu poterașŭ

totŭ dela stégu luĭ, arĕtând că estimpŭ, după doue ḑile trecute după ḑiua sfîntuluĭ Gheorghe, în marginea satuluĭ fiindŭ unŭ stârvŭ de calŭ, s'aŭ dusŭ séra de s'aŭ urcatŭ aprópe de acelŭ mortŭ calŭ, într'unŭ copaciŭ, păzindŭ cu puşca, ca viindŭ la stârvŭ vre unŭ lupŭ să mănânce, să dée într'însulŭ să-lŭ omóre şi peste nópte mergêndŭ şi acestŭ Radu cu puşca, totŭ pentru a păzi la acelŭ stârvŭ, ca să ucigă vre unŭ lupŭ; după ce aŭ mersŭ acolo, vĕḑêndŭ că nu-ĭ vine bine să dée cu puşca, aŭ mersŭ de aŭ luatŭ stârvu să-lŭ tragă la locu unde iĭ venea luĭ cu îndemână ca să pótă da cu puşca şi acolea unde întindea stârvulŭ, văḑêndŭ Petraşco mişcarea stârvuluĭ, întunericŭ fiindŭ şi ne băgândŭ sémă aŭ datŭ cu puşca cu alice, şi aŭ împuşcatŭ pe cumnatu-seŭ Radu printr'o mână şi pe la cóste, băgândŭ într'însulŭ 13 alice şi peste o septemână puindu-se în carŭ, aŭ venitŭ aicĭ să jăluiască Măriĭ Séle luĭ Vodă şi elŭ de frică aŭ pusŭ mijlocitorĭ şi aŭ făcutŭ pace şi i-aŭ datŭ tal. 26 şi acumŭ 'şĭ cere bani înapoĭ fiindŭ că nu aŭ muritŭ şi este sănătosŭ; faţă fiindŭ şi Radu cumnatu-seŭ, luarea banilorŭ n'aŭ tăgăduitŭ, fără numaĭ ḑise, că elŭ s'aŭ dusŭ la stârvŭ în picióre şi cu puşca la spinare şi luândŭ coşulŭ caluluĭ în mână să-lŭ tragă fiindŭ uşorŭ s'aŭ pomenitŭ împuşcatŭ şi din copaciulŭ care aŭ datŭ cu puşca diestima loculuĭ până la stârvŭ este numaĭ de 5 paşĭ şi elŭ pentru că i-aŭ fostŭ cumnatŭ l'aŭ ertatŭ şi aŭ făcutŭ pace pe aceştĭ banĭ, ne mergêndŭ nicĭ la doftorŭ ca să-ĭ scóţă alicele dintr'însulŭ, pentru ca să nu-lŭ scóţă în cheltuială, iară de ar fi fostŭ străinŭ nicĭ într'unŭ chipŭ nu s'arŭ fi odihnitŭ, pentru că osebitŭ de cheltuiala ce aŭ făcutŭ la căutatulŭ boleĭ, dar şi de bucatele ce aŭ avutŭ peste câmpŭ semănate s'aŭ păgubitŭ şi aŭ rămasŭ şi secatŭ de mână, încâtŭ la lucru greŭ nu póte munci; decĭ fiindŭ că şi de însuşĭ noĭ ḑesbrăcându-se Radu se vĕḑu semnele alicelorŭ, care sunt şi până acum în carnea luĭ ne scóse, şi maĭ vêrtosŭ că din copaciulŭ care aŭ datŭ cu puşca cunoscutŭ lucru se vede, că este şi maĭ puţină diestimă ca de 5 paşĭ, pentru că de susŭ dândŭ vine maĭ aprópe şi vederea omuluĭ stândŭ în picióre, nu face vre-o asemănare ca de lupŭ, fiindŭ jigănia cu patru picióre, ci trebue să se fi uitatŭ bine cu ochiĭ şi apoĭ să dea cu puşca, decĭ fiindŭ ca acéstă învoire aŭ făcut-o prin zapisŭ cu bună-voĭe şi rugatŭ de cumnatu-sĕŭ Pătraşco, care zapisŭ se vĕḑu şi de noĭ, cu cuprindere întocmaĭ, hotărîmŭ că Radu să fie în pace şi nesupĕratŭ de aceĭ banĭ de către cumnatu-sĕŭ Pătraşco, pentru că nicĭ acumŭ nu este litrositŭ şi vindecatŭ, aflându-se alicile în carnea luĭ, şi după vreme când se va întîmpla a se deschide rănile să aibă cu ce a se căuta; acésta! 1786. Decem. 11. (Cod. 16, fila 13).

Vel. spăt., Costandin Cocorăscu Pahar.

Altă judecată:

Io. Nicolae Petre Mavrogheni V. V. i gpd. Zem. Vlas.

S'aŭ înfăţişatŭ la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele amêndouĕ părţile, şi fiindŭ doveditŭ numitu Gheorghe Grecu cum că aŭ fostŭ gazdă de hoţĭ, nu s'aŭ primitŭ păra luĭ, ci hotărîmŭ ca Costandin Polcovnicu să aibă pace, dându-ĭ acéstă Domnéscă nóstră întărire la mâna luĭ intru apĕrare. — 1787. Mart. 3. (Cond. 16. Fila 33, 34).

Vel. Logf.

pec.
gospod.

Pré Inălțate Dómne.

După jalba ce aŭ datŭ Inălțimeĭ tale Gheorghe Grecu, din satul Bălănescĭ sud. Oltŭ, pentru dumnealuĭ Constandin vel polcovnicŭ za dorobanțĭ, arĕtândŭ că fără vină l'aŭ prepusŭ de gazdă de hoțĭ, și bătêndu-lŭ cu 200 de bețe la falangă, i-aŭ luatŭ și totŭ ce-aŭ avutŭ după sufletulŭ luĭ, precumŭ maĭ josŭ anume se arétă și îșĭ cere dreptate cu împlinire, prin care jalbă ne poruncescĭ Măria Ta să cercetămŭ și să înșciințămŭ Măriĭ Tale; după luminată poruncă, aducêndu-se față Constandin polcovnicŭ pîrâtulŭ, s'aŭ întrebatŭ ce are a rĕspunde? și ḑise, că aicĭ în Bucurescĭ de însușĭ elŭ prinḑêndu-se treĭ hoțĭ, anume: Dumitru, Velco și Hristea Sirbu, și la cercetarea ce s'aŭ făcutŭ de judecată în spătăria dumnéluĭ biv vel spăt. Costache Mavrogheni aŭ arĕtatŭ, că în primăvéră aflându-se în hoție, aŭ maĭ avutŭ tovarășŭ pe unŭ Mincul, care este împușcatŭ într'unŭ piciorŭ din bătălia ce aŭ făcutŭ dincolo de Dunăre cu potera siimenéscă i pe unŭ Costandin ce aŭ fostŭ înpreună cu dînșiĭ aicĭ în Bucurescĭ, când s'aŭ prinsŭ eĭ și aŭ scăpatŭ și pe acestŭ Gheorghe jăluitorŭ, numițiĭ prinșĭ hoțĭ l'aŭ arĕtatŭ că-lŭ aŭ gazdă, la care aŭ și banĭ și arme lăsate la dînsulŭ și după acestŭ tacril a lor, cu volnicia dată în scrisŭ a d-luĭ biv. vel spăt. Mavrogheni, aŭ mersŭ și maĭ întêiŭ aflândŭ pe acestŭ Mincu rănitŭ în satulŭ Cotenița dintracelŭ județŭ, care fusese prinsŭ de ispravnicĭ cu o septămână de ḑile maĭ nainte de prinderea acestorŭ hoțĭ de aicĭ din Bucurescĭ, și în ḑiua ce aŭ ajunsŭ numitulŭ polcovnicŭ într'acestŭ satŭ, întru acea ḑi fusesă venitŭ și acestŭ Mincul dela ispravnicĭ la casa luĭ și prinḑendulŭ aŭ mersŭ asupra satuluĭ Viișóra ce este din susulŭ Coteneții diastima de locŭ de o jumătate de ciasŭ, unde se află șĕḑetoriu acesta arĕtatŭ atâtŭ de gazdă Gheorghe jăluitorŭ și găsindulŭ și pe dînsulŭ, aŭ începutŭ a face cercetare, după porunca ce aŭ avutŭ, și intră cele-l-alte găsindŭ și pe unŭ Tudor sluga sa, aŭ arĕtatŭ, că anu în postulŭ san-Petruluĭ, pe vremea prașiliĭ de porumbŭ, simțindu-se de poteră că aŭ venitŭ după dinșiĭ să-ĭ prindă, iar acestŭ Gheorghe împreună cu Mihail tovarĕșulŭ sĕŭ pe venitulŭ moșiei Izvorăle și Cotenița ĭĭ puse pe toțĭ aceștĭ hoțĭ de săpa la porumbŭ și într'acelașŭ chipŭ nu se putea dovedi hoțiĭ de poteră și într'o sâmbătă séra s'aŭ sculatŭ acestŭ Gheorghe dela Viișóra,. luândŭ înpreună și pe Tudor, sluga sa și mergêndŭ la satulŭ Cotenița aŭ intratŭ în grădina luĭ Velco, ce este unulŭ dintr'aceĭ prinșĭ hoțĭ de atuncĭ și luândŭ de subt pătululŭ luĭ cincĭ puscĭ i doue iatagane și patru pistóle, șeḑêndŭ la cârciuma luĭ în satŭ, la unŭ Necola cârciumarŭ, fratele acestuia Tudor slugă, de acolea aŭ încălecat Gheorghe și pe Tudor l'aŭ luatŭ totŭ pe josŭ, avêndŭ și unulŭ și altulŭ arme în spinare să le ducă la casa luĭ la Viișóra, și pre drumu mergĕndŭ, aŭ ḑisŭ Gheorghe cătră Tudor sluga, să nu spue nimĕnuĭ de rădicarea armelorŭ, că după ce le va vinde la Craiova ĭĭ va da și luĭ talerĭ 10 și ajungêndŭ a casă le-aŭ pusŭ în soba bordeiuluĭ, apoĭ a doua ḑi Duminică prinḑênduse de polcovniculŭ județuluĭ, acestŭ Mincul rănitulŭ, totŭ într'acea ḑi despre séră, aŭ ḑis Gheorghe cătră Tudor sluga, că elŭ merge la polcovnicŭ să scótă pe Mincul, și fiindŭ că elŭ rĕmâne singurŭ a casă l'aŭ întrebatŭ pe stăpânulŭ sĕu Gheorghe, décă va veni cinevașĭ la dênsul peste nópte să dée pușca? și i-aŭ poruncitŭ să nu dée că-lŭ spânzură, și apoĭ după acéstă vorbă ce-aŭ avut-o între dênșiĭ, luândŭ armele de unde le avea puse întêiŭ, le-aŭ trecutŭ în pivnița bordeiuluĭ și le-aŭ pusŭ întrĕ nișce buțĭ, și după ducerea luĭ, Gheorghe peste nópte cine va fi venitŭ nu șcie, că dreptŭ

unde aŭ fostŭ armele aŭ rădicatŭ două scândurĭ ale bordeiuluĭ şi aŭ luatŭ armele, şi la rădicarea lor aŭ rĕmas unŭ piştolŭ, care l'aŭ datŭ luĭ Tudor pentru făgăduiala de tal. ḑece; de care şi însuşĭ Nicula brat Tudor sluga, pentru rădicarea armelorŭ din grădina Velculuĭ totŭ asemenea arĕtare i-aŭ făcutŭ şi polcovniculuĭ, şi după arĕtarea acestora prinḑĕndŭ şi pe acelŭ Mihaiŭ tovarăşulŭ luĭ Gheorghe, l'aŭ certatŭ cu óresce bătaie; şi fiind-că elŭ aŭ fostŭ şi bolnavŭ de frigurĭ, s'aŭ arĕtatŭ de bolnavŭ fórte rĕŭ, şi cu tóte ale luĭ mişcărŭ de scăpare ce-aŭ făcutŭ nu s'aŭ creḑutŭ, şi nóptea când aŭ rĕmasŭ acolo, i-aŭ pusŭ pe amêndoĭ în butucĭ şi l'aŭ culcatŭ cu acestŭ Gheorghe alăturea, şi amêndoĭ învăliţĭ cu unŭ chiurchiŭ, şi peste nópte adormindŭ şi străjile, polcovniculŭ fiindŭ smăcinatŭ de âmblarea drumurilor, de lângă acestŭ Gheorghe s'aŭ sculatŭ Mihaiŭ tovarăşulŭ sĕŭ şi cu butuculŭ în picióre aŭ fugitŭ şi nu l'aŭ maĭ găsitŭ, şi pentru aceea şi pentru ca să spue armele, şi i-aŭ datŭ câte-va toiage la falangă după aducerea lor aici, înfăţişindu-sĕ înaintea judecăţeĭ tóte părţile totŭ asemenea arĕtare aŭ făcutŭ hoţiĭ, şi încă aŭ arĕtatŭ că după ce s'aŭ rănitŭ Mincul în ţéra turcéscă, şi întorcĕndu-se înapoĭ, pe drumŭ aŭ întîlnitŭ unŭ Turc şi i-aŭ luatŭ calulŭ şi o puşcă şi unŭ iataganŭ; şi pe calŭ l'aŭ pusŭ pe acelŭ Mincu rănitŭ, şi trecĕndŭ Dunărea aŭ venitŭ la satulŭ lor, Coteniţa, s'aŭ despărţitŭ şi de al-doilea Dumitru Velco şi Nandiciu, şi cu unŭ Costea, şi s'aŭ dusŭ asupra Craioveĭ în judeţulŭ Gorjilor pe Maradie şi aŭ lovitŭ pe unŭ omŭ ce-ĭ ḑice pe poreclă Spânu, şi i-aŭ luatŭ tal. 100 şi aŭ maĭ lovitŭ pre unŭ ciobanŭ, şi i-aŭ luatŭ tal. 40, şi dela unŭ Român tal. 20, şi dela altŭ ciobanŭ tal. 15, şi apoĭ lovindu-se cu poterile de peste Oltŭ, aŭ peritŭ acelŭ Costea tovarăşulŭ lor, care i s'aŭ adusŭ şi capulŭ la luminata pórtă gospodŭ, cumŭ şi acelŭ Tudor i brat Ego Nicula, slugile luĭ Gheorghe gazda, peste celĕ de maĭ susŭ arĕtate, aŭ maĭ ḑis şi acésta, că viindŭ pe drumŭ cu Gheorghe stăpânulŭ lor, s'aŭ rugatŭ de dênşiĭ ca să nu spue pentru puşcĭ şi de punerea lor la acelea locurĭ ce se arétă maĭ susŭ, cumŭ şi de pistolulŭ ce l'aŭ datŭ luĭ Tudor sluga şi-le va da tal. 40, la care arĕtărĭ ale lor, nicĭ Gheorghe jăluitoriulŭ, înaintea judecăţiĭ pentru acelea arme care le-aŭ rădicatŭ dela Coteniţa şi le-aŭ dusŭ de le-aŭ ascunsŭ la casa luĭ, cumŭ şi de pistolulŭ celŭ rĕmasŭ şi l'aŭ datŭ luĭ Tudor, sluga sa, pentru făgăduială de tal. 10, n'au tăgăduitŭ, atâtă numaĭ aŭ rĕspunsŭ pentru arme, că nu şcie cine le-aŭ luatŭ din pivniţa bordeiuluĭ; deci dară cumŭ aŭ fostŭ Gheorghe gazdă şi ascunḑĕtorŭ de hoţĭ, este doveditŭ însuşĭ din tacrirulŭ hoţilor, şi din spusa slugilor luĭ, care atuncĭ cândŭ era cu toţĭ de faţă aŭ rĕmas anapologhitos. iar pentru ceea ce arétă jăluitoriulŭ că i-saŭ luatŭ, nicĭ polcovniculŭ n'au tăgăduitŭ, ce ḑisă, că unile s'aŭ luatŭ de însuşĭ, şi altele de poteraşĭ, după obiceiŭ, căcĭ obiceiulŭ vechiŭ este dela hoţĭ şi dela gazdele hoţilor, orĭ ce se vor găsi, cei ce prindŭ iaŭ totŭ, şi eşindŭ nescare păgubaşĭ maĭ întêiŭ împlinescŭ paguba, şi apoĭ ceea ce rĕmâne este al lor, căcĭ pentru aceea i-se pune viaţa în primejdie; noĭ de cercetarea ce amŭ făcutŭ şi atuncĭ şi acumŭ, după luminată poruncă, înşciinţămŭ, iar hotărîrea cea desăvârşitŭ sĕ va face de către Inălţimea Ta. 1787, April 29.

Vel Post. — Costandin Cocorăscu, vel. pahar.

Celĕ luate de Dumnealuĭ Polcovniculŭ za Poteră.

1 Unŭ calŭ cu şea.
1 Ipângea de aba albă.

1 Ţolŭ de pĕrŭ.
1 Chiurciŭ postavŭ de ţéră.
2 Antiree scurte de aslagé.
4 Cămăşĭ româneşcĭ vechĭ.
3 Părechĭ ismene.
3 Peşchire.
1 Basma albastră próstă.
1 Fesŭ.
½ Cotŭ postavŭ roşu.
3½ Coţĭ alagé.
3 Petice postavŭ verde.
1 Tuzlucĭ.
1 Băsma de 12 parale.
1 Mindirŭ pânză de Braşovŭ complectă cu paie.
1 Călimărŭ de alamă.
1 Flintă.
tal. 16, banĭ 90 luaţĭ şi daţĭ la Iordoche bir vătavă spătărescă.

Celé luate de poteraşĭ.

1 Păreche desagĭ de pele.
1 Cojocŭ scurtŭ.
1 Fesŭ.
1 Ploscă.
1 Păreche suratraĭ vechĭ
1 Riémé de aţă.
1 Cuţitŭ de 25 parale.
1 Piperniţă de osŭ.
3½ Oca bumbacŭ.
4 Oca lînă.
2 Oca de pĕrŭ. (Cond. 16, fil. 33, 34).

Carte de judecată a luĭ Ioan sin Lefter Chelariŭ M-riĭ Negoeşcĭ, care după înşciinţarea D-lorŭ Isprarnicilorŭ ot sud Ilforŭ, aŭ în ipopsie că arŭ fi săpatŭ la o comóră.

«Fiindŭ că după înşciinţarea dumnélorŭ boerilorŭ ispravnicĭ sud. Ilforŭ ce ni-aŭ făcutŭ, că în présma monăstiri Negoesciĭ s'aŭ găsitŭ o săpătură de grópă cu asemănare de comóră, şi după cercetările ce aŭ făcutŭ Dumnélorŭ, ḑicŭ că în pivniţa monăstiriĭ Negoeşcĭ s'aŭ găsitŭ o cazma, şi în gura acei cazmale fiindŭ rĕmasŭ niţelŭ pămêntŭ l-aŭ potrivitŭ cu pămêntulŭ săpăturiĭ aceĭ gropĭ, şi nimicŭ despărţire între dînsele n'aŭ avutŭ, şi aŭ bănuială, că arŭ fi fostŭ la acea săpătură de grópă un Ioan sin Lefter chelaru monăstireĭ, care chelariŭ aducêndu-se aicĭ, după cercetările ce am făcutŭ ne-am adeveritŭ, că acea săpătură de grópă s'aŭ făcutŭ Joĭ nóptea spre Vinerĭ la 8 ale trecutuluĭ Aprilŭ, şi chelariulŭ fusese trimisŭ de igumenu de la 1 Aprilŭ cu nişce zaherea la Olteniţă, şi aŭ venitŭ la

15, tot a aceleĭ lunĭ, la monăstire, precumŭ ne-amŭ încredinţatŭ din însăşĭ gura luĭ Iordache, ce aŭ fostŭ orânduitŭ zaheregiu domnescŭ, că numitulŭ chelarŭ a fostŭ nelipsitŭ dela Olteniţa între aceste 15 ḑile, cum şi numitulŭ egumenŭ, Joĭ, la 8 ale aceleĭ următóre luĭ Aprilŭ, aŭ fostŭ aicĭ în Bucureşcĭ, şi a doua ḑi Vinerĭ aŭ plecatŭ de aicĭ la monăstire împreună cu d-luĭ paharnic Fierescu şi cu d-luĭ Costache armaşŭ; după aceste încredinţărĭ ce aŭ luatŭ judecata, cunoscutŭ lucru este, că rea a fostŭ arătarea dumnélorŭ ispravnicilorŭ, pentru că nicĭ una n'aŭ eşitŭ adevĕrate, şi rĕmâne Ioan chelariu a fi nesuperatŭ pentru acésta pîră ce s'a făcutŭ asupră-ĭ. — 1787. Iunie 17. (Cond. 16, fila 45).

Vel spătar. Costandin Cocorăscu, pahar.

Pré Inălţate Dómne

«Jăluescŭ milostiviriĭ Măriei tale pentru dumnéluĭ polcovnicŭ din sud. Vlaşca ce se află acum aicĭ, că viindŭ cu slujitoriĭ dumnéluĭ la casa mé, m'aŭ luatŭ cu bănuială de hoţie, ḑicêndŭ că aşĭ fi şi eŭ amestecatŭ cu ceĭ doĭ hoţĭ ce s'aŭ prinsŭ şi s'aŭ trimisŭ unuia capulŭ aicĭ, şi altulŭ viŭ, de care, milostive Dómne, eŭ nu mĕ sciŭ cu nicĭ unŭ felŭ de pricină de hoţie, că suntŭ 6 anĭ de când şedŭ în satulŭ Gratia, şi pe urma mea nu s'aŭ doveditŭ nicĭ unŭ felŭ de hoţie, care acésta mie îmĭ este năpaste; maĭ vĕrtosŭ dumitale, Dómne, am şi cartea dumnélorŭ ispravnicilorŭ din sud. Vlaşca, ce scrie către Măria Ta pentru mine şi mĕ adeveréză de omŭ dreptŭ şi cu dajdie în visterie, câtŭ şi adeverinţa satuluĭ o am, toţĭ săteniĭ iscăliţĭ; deosebitŭ de acestea, Luminate Dómne, când aŭ venitŭ polcovnicu a casă la mine de m'a luatŭ maĭ ântâiŭ ca pre un hoţŭ, şi m'a şi globitŭ, de care maĭ în josŭ voiŭ arĕta Măriei Tale, şi acumŭ m'a dusŭ şi m'a închisŭ la dumnéluĭ vel. spătariŭ, luândŭ şi cartea dumnélor ispravnicilorŭ, ce scrie către Măria Ta, pentru mine; cu lacrimĭ mĕ rogŭ Mării Tale, să amŭ dreptate, cât şi celea ce mĭ-a luatŭ polcovnicu să fie luminată porunca Mării tale ca să-mĭ împlinéscă, că va fi cu pĕcatŭ să rămânŭ păgubaşŭ, şi ce va fi mila Mării tale.

Robulŭ Măriei Tale.

Celea ce mi s'aŭ luatŭ de Polcovnicŭ

1 Căciulă drept. tal. 3.
1 Puşcă drept. tal. 8.
1 Păreche cizme tal. 3, câtŭ şi altele.

Dumitru din satul Gratia, ce mĕ aflu închisŭ la d-lŭ vel. spătarŭ.

Resoluţie:

Dumnéta vel spătarŭ, să arĕţĭ Domnieĭ mele de pricina aceasta negreşitŭ. 1787. Octombre 30.

Raport.

«Măcarŭ că prin acéstă jalbă ce aŭ datŭ Dumitru jăluitorulŭ, arétă că este năpăstuitŭ, şi numaĭ pentru o bănuială s'aŭ jăfuitŭ de către polcovnicŭ ot sud.

Vlașca, iar pentru că în tacrirul dumnélor ispravnicilor acestuĭ județŭ, ce s'aŭ trimesŭ dela 25 ale trecutuluĭ Octombre dintr'acestŭ următorŭ anŭ, arétă că s'aŭ adeveritŭ din spusa luĭ Vasile pârcălabŭ ot cătunŭ, cumŭ că Preda hoțulŭ Berién celuĭ care s'aŭ adusŭ maĭ în trecutele ḑile capulŭ la Iuminata Pórtă gospod, după ce s'aŭ împușcatŭ de poterașĭ acolo, l'aŭ adusŭ în casa luĭ de aŭ murit și la mórtea luĭ fiindŭ și preotulŭ satuluĭ față aŭ arĕtatŭ cumŭ că unŭ Nicola ce-aŭ șeḑutŭ în gura Isvoruluĭ și aŭ avutŭ hodae la Gusia și acumŭ șéde în satulŭ Gratia lângă Tănase Trăistaru, toțĭ dintr'acelŭ județŭ, și are treĭ copoĭ, doĭ roșiĭ și unulŭ negru, are și nevastă și unŭ copilŭ, și cumŭ că aŭ arĕtatŭ că și acesta este unŭ hoțŭ, și după acéstă arĕtare a hoțuluĭ, ḑicŭ dumnélor ispravniciĭ, că cercetândŭ de acelŭ Nicola, s'aŭ găsitŭ acesta, adică Dumitru jăluitorŭ sin Gheorghe, și șĕderea aŭ spusŭ și eĭ întocmaĭ precumŭ se arétă maĭ susŭ, cumŭ că și tóte ceste-l-alte semne întocmaĭ s'aŭ găsitŭ asupra luĭ, numaĭ doară numele este schimbatŭ, că Preda aŭ ḑisŭ că-lŭ chiama Nicola, iar pe acesta-lŭ chiamă Dumitru, și pentru acésta nedându-se creḑĕmêntŭ jăluitoruluĭ numaĭ prin graiŭ, dela eșirea jălbiĭ s'aŭ datŭ poruncă luĭ Gheorghe tata jăluitoruluĭ, ca prin ómenĭ carĭ șciŭ, să încredințeze judecata de este jalba jăluitoruluĭ adevĕrată, anume Radu Vĕnătorul sin Marin, omŭ ca de 60 de anĭ, i Ioan sin Călin, omŭ ca de 40 de anĭ, pe carĭ s'aŭ intrebatŭ ce aretare șciŭ să facă pentru acésta? și maĭ întêiŭ Radu aŭ datŭ mărturia, că astă-iarnă la Gusia, până la o vreme aŭ fostŭ și elŭ cu vite la fênŭ împreună cu jăluitorulŭ, nicĭ de cumŭ n'aŭ vĕḑutŭ pe Preda Berién viindŭ la dênsulŭ, nicĭ pe tovarășulŭ luĭ, nicĭ șcie pe acelŭ Preda Berién cine aŭ fostŭ, fiind-că nu l'aŭ vĕḑutŭ nicĭ odată, nicĭ n'aŭ simțitŭ măcarŭ să fi auḑitŭ vre-odată séŭ mergêndŭ la casa luĭ, séŭ măcarŭ vorbă să fi făcutŭ cu hoțĭ undevașĭ, ne cumŭ să fie la tovărășie cu dênșiĭ, pentru că de astă-véră după ce aŭ isprăvitŭ fênulŭ ce aŭ avutŭ, s'aŭ mutatŭ iarășĭ la casa luĭ în satulŭ Gratia, și n'aŭ fostŭ strămutatŭ dela casa luĭ măcarŭ o ḑi, avêndu-șĭ hrana pămêntuluĭ ad. porumbulŭ și fênulŭ împreună toțĭ săteniĭ împrejurulŭ satuluĭ, până acumŭ când s'aŭ rădicatŭ de polcovnicŭ cu mijloculŭ ce se cuprinde în jalbă; asișderea mărturie aŭ datŭ și Ioan, care pentru aceste arĕtate maĭ susŭ, după ce li s'aŭ arĕtatŭ cu deamăruntulŭ tóte rĕutățile ce curge asupra celor ce jură strîmbŭ, s'aŭ rînduitŭ ca să facă și jurămêntŭ, și cu tótă voința s'aŭ trasŭ a merge către jurămêntŭ; apoĭ vĕḑêndŭ că nu se îndoescŭ nimicŭ, i-amŭ întorsŭ iarășĭ înapoĭ, și înaintea judecățiĭ făcêndu-se jurămêntŭ pe casele și agonisita i pe copiĭ și pe sufletele lor, că într'același chipŭ precumŭ se coprinde maĭ susŭ; decĭ de vreme ce după aceste mărturiĭ ne-amŭ încredințatŭ că jăluitorulŭ aŭ fostŭ nelipsitŭ de la casa luĭ, și numaĭ pentru o bănuială, căcĭ s'aŭ aflatŭ acestŭ jăluitorŭ cu șederea pe la locurile ce se arétă maĭ susŭ, saŭ jăfuitŭ de numitulŭ polcovnicŭ, dela judecată se găsesce cu cale, că atâtŭ tóte acele jafurĭ să i se întórcă înapoĭ, câtŭ și de acumŭ înainte să rĕmâe numitulŭ Dumitru jăluitorulŭ nesupĕratŭ de acéstă bănuială. 1787, Noemvrie 24. (Cod. 16, fila 79, 80).

Vel spăt., — Costandin Cocorăscu vel pahar.

Anaforaua Anicăĭ fata luĭ Stanislav copilŭ din casă pentru pricina de judecată ce aŭ avutŭ cu tatălŭ sĕŭ Stanislav.

Pré Inălţate Dómne.

«Niţa fata luĭ Stanislav copilulŭ din casă de Divan, încă dela 31 ale luĭ Ghenarie, arétă judecăţiĭ, cumcă slujindŭ la reposata Aniţa Bănésa Filipésca, iarŭ fi făcutŭ haine, după cumŭ în dosŭ arétă şi după ce aŭ muritŭ reposata Bănésă aŭ mersŭ la Nicolae Ciubucciu să slujéscă, ca sa nu i se prăpădéscă haĭnile, dar tată-sĕŭ Stanislavŭ aŭ datŭ jalbă Măriĭ Séle, mincinósă, ḑicêndŭ, cumcă Nicolae Ciubucciu nu este însuratŭ şi o ţine ţiitóre pe fia sa, care după porunca Măriĭ Séle aducêndŭ pe Nicolae amŭ cercetatŭ pricina şi numitulŭ Ciubucciŭ aŭ arĕtatŭ judecăţiĭ, cumcă elŭ este însuratŭ şi pe Aniţa n'aŭ luat'o pentru acéstă trébă, ci ca pe o slujnică şi încă maĭ multŭ ca să o mărite şi arétă cumcă aŭ şi găsitŭ pe unŭ Tudor căpitanŭ de aŭ logodit-o şi după spusa-ĭ i-aŭ făcutŭ şi fóie de zestre, puindŭ în fóie pe aceste ce le aŭ arĕtatŭ Aniţa, că le are dela stăpâna sa cea dintâiŭ, şi le cere dela numitulŭ Stanislavŭ ca să i le dée când se va cununa cu dînsulŭ, pe care apucândulŭ judecata în multe rânduri, s'aŭ pusŭ soróce încă odată şi zapisŭ aŭ datŭ la canţelaria spătăréscă cu sorocŭ de 10 ḑile şi aŭ trecutŭ şi acestŭ sorocŭ şi încă totŭ nu le-aŭ datŭ tóte, ci aŭ maĭ rămasŭ o giubé de Ghiermesit blănită cu nurcă, o tivilichie dezblănită şi 15 coţĭ pânză subţire; ci dară judecata găseşce cu cale, ca stanislavŭ să împlinéscă tóte acestea, pentru căcĭ unŭ părinte este datorŭ încă elŭ să înzestreze pe fia sa, iar să nu opréscă cele câştigate cu munca eĭ; noĭ de cercetarea ce amŭ făcutŭ arĕtămŭ Măriĭ Tale, iar cea de săvârşitŭ hotărîre se va face de către Inălţimea ta. 1788, April 1. Cod. 16 fil. 99—100.

Vel. spăt. — Costandin Cocorăscul vel păhar.

Anaforaua luĭ Costandin Logf. cu Maria soţia luĭ.
Io N. Petru Mavrogheni gpdr.

«Pré sfinţia ta Părinte Metropolitu, să teoriseşcĭ acésta şi după porunca sfinteĭ biserici şi după pravilă urmândŭ, să facĭ hotărîrea cuviinciósă şi să ne inşciinţezĭ în scrisŭ prin anafora, pentru care poruncimŭ d-luĭ vel spăt. ca cu zapciu d-luĭ să-ĭ înfăţişezĭ înaintea pré sfinţiĭ séle părinteluĭ Metropolitŭ. 1788, Noembrie 6.

Vel. Logf.

pecetea

Pré Inălţate Dómne.

Maria soţia luĭ Constandin Logf. s'aŭ arĕtatŭ cu jalbă la judecata acestuĭ departamentŭ ḑicĕndŭ că sunt acumŭ treĭ anĭ de când îndrăgindu-se cu o Lucsandră femee, aŭ începutŭ a i se sparge casa şi cu tóte că pentru acea faptă a luĭ s'aŭ necinstitŭ şi straşnicŭ s'aŭ pedepsitŭ de cătră Măria Ta, dară iarăşĭ n'aŭ făcutŭ părăsire, ci şi acumŭ se află cu acea femee, care atuncĭ era făcută surghiunŭ de cătră Măria Ta la mŏnăstirea Dintrunŭ lemnŭ; după a căruia jalbă maĭ întâiŭ amŭ trimisŭ de aŭ rădicatŭ pe acea femee de unde se afla, dela Găeşcĭ sud Vlaşca şi amŭ trimis-o iarăşĭ la numita mŏnăstire, de unde ne-aŭ venitŭ şi înşciinţare că s'aŭ primitŭ de stariţa mŏnăstiriĭ; după acésta înfăţişândŭ şi pe numitulŭ Constandin cu Maria soţia luĭ, n'aŭ tăgăduitŭ de acésta, fără numaĭ ḑisă, că nevrâstnicŭ fiindŭ, fără de şcirea şi voia părinţilorŭ luĭ, precumŭ aŭ găsitŭ: săracă şi făr de zestre aŭ luat-o întru căsătorie şi cumcă de cândŭ s'aŭ împreunatŭ amêndoĭ totŭ ré veţuire aŭ avutŭ, atâtŭ pe aceleaşi vremĭ ne destoinicŭ aflându-se la meşteşugulŭ condeiuluĭ şi ne putândŭ a se chivernisi din destulŭ, cumŭ şi maĭ în urmă slujindŭ Divanuluĭ şi pe la ispravnicĭ şi începêndŭ a câştiga maĭ cu adausŭ şi a o îmbrăca cu haĭne scumpe şi juvaericale pre câtŭ nu i se cădea, aŭ adăugatŭ şi maĭ multă nesupunere şi împotrivire, mergêndŭ şi la maĭ rĕŭ traiŭ, necinstindulŭ cu ocară de părinţĭ şi cumŭ că nu-ĭ vrednicŭ să câştige precumŭ şi alţiĭ, să-ĭ facă case marĭ şi rădicândŭ şi în multe rândurĭ mâna asupră-ĭ, şi vĕrsându-ĭ lăturĭ în capŭ şi alte multe asemenea, care aceste ne maĭ putêndu-le suferi, şi răcindu-i-se inima despre dînsa, aşia aŭ căḑutŭ la pĕcatulŭ curvieĭ, dară cu tóte aceste ḑise, că de nu l'ar fi datŭ în judecată politicéscă şi în urgia MărieĭTale de şi straşnic s'aŭ pedepsitŭ, scosŭ fiindŭ şi din chiverniсélă, séŭ după acésta în urmă binişorŭ să fi ămblatŭ, că cu cuvêntŭ dulce şi supunere să-lŭ fi apipăitŭ, iarăşĭ arŭ fi fostŭ cu dînsa, suferindŭ cum arŭ fi pututŭ, după cum aŭ suferitŭ şi maĭ nainte, iar de vreme ce şi întâiŭ l'aŭ datŭ săboruluĭ, şi aŭ pătimitŭ atâta necinste şi pedépsă, în puşcărie şi în butucĭ multă vreme şi la *zid* cărândŭ cu targa, şi iarăşĭ în urmă nu s'aŭ arĕtatŭ cu cevaş plecăciune şi părăsire de ocărĭ, ci încă maĭ multă pornire făcêndŭ, i-aŭ stricatŭ şi multe lucrurĭ ce le aŭ găsitŭ pentru chivernisala vieţi lui, care pentru acésta cu totu răcindu-i-se inima nu póte a se maĭ lipi de dênsa, încă nicĭ cu ochiĭ a o vedea, dară iarăşĭ ca să nu o lase de totŭ neajutorită, i-aŭ datŭ casa ce aŭ făcut'o cu a lui strădanie, împreună cu tóte ale caseĭ, şi tóte sculele şi hainele ce i le-aŭ făcutŭ, care sunt la preţŭ de tal. 1000, şi cu dînsa să nu maĭ fie, cum şi o copilă ce o are iarăş elŭ să o înzestreze cu deosebită cheltuială: care la aceste ḑise ale luĭ Costandin, fiindŭ şi însăşĭ ea faţă şi ascultându-le n'aŭ pututŭ tăgădui, că nu l'aŭ ocăritŭ, fără numaĭ ḑise, că de năcazulŭ faptelorŭ luĭ l'aŭ necinstitŭ, adevĕratŭ, precumŭ aŭ arĕtatŭ întocmaĭ; dar judecata, după datorie, lăsândŭ netrebnicile lorŭ cuvinte şi fapte, şi ca să-ĭ facemŭ iarăşĭ a se uni unulŭ cu altulŭ, amŭ arĕtatŭ maĭ întâiŭ straşnica şi înfricoşata pedépsă a MărieĭTale, care se întinde până a-ĭ lua şi viaţa, că o va cerca) de nu se va uni iarăşĭ cu dînsa şi a o avea întru ale sale, precumŭ şi maĭ nainte; al doilea şi rĕspunsulŭ ce va să dée în cea-l-altă viaţă la nefăţarniculŭ Imperatu: după care aceste viindu-şĭ în socotélă niaŭ ḑisŭ singurŭ că-şĭ cunóşce greşala şi sĕ va pocăi şi va fi iarăşĭ cu soţia luĭ, şi va avé-o ca şi maĭ nainte, dându-ne şi zapisŭ, cumŭ că de nu va căuta-o precumŭ

aŭ căutat-o şi maĭ nainte, atuncĭ sĕ-lŭ arĕtămŭ Mării Tale, ca să se pedepséscă cu mórte; numaĭ cerĕnd să dée şi ea zapisŭ la judecată, că nu-lŭ va maĭ ocărî, séŭ va maĭ rădica mâna asupra-ĭ, ci-lŭ va cunósce de bărbatŭ şi stăpânŭ şi va fi mulţămită, după vremĭ, cumŭ iĭ va da mâna să o caute, pentru îmbrăcaminte, hrană şi slugĭ în casă, şi unde sĕ va duce elŭ acolo să şéḑă, iar nu unde-ĭ va fi voia, prin străine locurĭ, fiind-că elŭ o să se ducă afară pe la ispravnicĭ după chivernisélă; care cuvĕntŭ plăcutŭ fiindŭ judecăţiĭ, după ce, cumŭ maĭ susŭ arĕtămŭ, aŭ datŭ zapisŭ subt a luĭ iscălitură, întărindu-se şi cu alte vrednice de credinţă iscăliturĭ, amŭ făcutŭ cercetare şi de loculŭ, care are socotéla să o mute, şi ne arétă că aŭ poftitŭ pe logf. acestuĭ departamentŭ şi aŭ primitŭ, şi amŭ întrebatŭ şi noĭ pe logf. de-ĭ este voĭe cu adevĕratŭ a o primi, şi ḑicĕndŭ că o primeşce, s'aŭ socotitŭ şi de judecată că este bine despre amĕndouĕ părţile a şedé la dĕnsulŭ, fiindŭ căsătoritŭ, cu casă de cinşte după a sa potrivă şi maĭ alesŭ omŭ alŭ judecaţiĭ aflându-se, să facă şi perierghie asupra vieţiĭ lor, să vaḑă maĭ întêiŭ de cheltuiala ce-ĭ va trimite eĭ bărbatu-sĕŭ, ca să nu tăgaduiască în urmă că iarăşĭ nu o caută, cumŭ şi ea de-lŭ va maĭ catigorisi şi-lŭ va maĭ ocărî, printr'ĕnsulŭ să se dovedéscă maĭ curatŭ, din care din amĕndoĭ curge pricina, şi arĕtându-ne, să şcimŭ pe care din amĕndoĭ să înscĭinţămŭ Marii Tale a se pedepsi; şi de unadată aŭ primitŭ şi ea a da acestŭ felŭ de zapisŭ, care puindu-se de s'aŭ făcutŭ cu ifosulŭ de maĭ susŭ arĕtatŭ şi ducĕndu-se la dĕnsa logf. departamentuluĭ, trimisŭ fiindŭ din partea judecăţiĭ ca să-lŭ iscăléscă, nu numaĭ n'aŭ vrutŭ să-lŭ iscăléscă, ci unde maĭ întêiŭ citindu-ĭ zapisulŭ celŭ dela bărbatatu-sĕŭ, cu hrăpire i-l'aŭ luatŭ din mână şi bagândulŭ în-sînŭ, ce l'aŭ făcutŭ nu se şcie, că nu l'aŭ maĭ datŭ, şi aşĭa nicĭ zapisulŭ bărbatuluĭ, nu-lŭ dă, nicĭ despre partea eĭ sinetŭ că nu-lŭ va maĭ ocarî şi până nicĭ la loculŭ unde aŭ găsitŭ bărbatu-sĕŭ nu vru să se mute, ci încă şi pe trimisulŭ logf. cu multe necuviőse vorbe l'aŭ obrăznicitŭ, şi aşĭa vĕḑĕndŭ bărbatu-sĕŭ, că piere fără de chivernisélă, s'aŭ dusŭ cu ispravniciĭ judeţuluĭ, lăsândŭ pentru îmbrăcămintea copiliĭ luĭ tal. 20 la logof. judecătorieĭ, ca să-ĭ tîrguiască câte cevaşĭ pentru îmbrăcăminte, după care şi urmândŭ aŭ trimisŭ unŭ negustorŭ cu şam – alagele ca să alegă, şi n'aŭ primitŭ, gonindŭ şi pe negustorŭ. Decĭ la o nesupunere şi neurmare a eĭ, de ceea ce judecata găsise cu cale şi o aşeḑase pentru binele şi folosulŭ eĭ, şi cumŭ maĭ susŭ arĕtămŭ nicĭ într'unŭ chipŭ mulţăminduse şi primindŭ, neputĕndu-se dela acestŭ departamentŭ să se facă hotărîre, înşcĭinţăm Mării Tale, ca orĭ să se orĕnduiască la judecata bisericéscă, séŭ după cum duhulŭ sfântŭ ĭva lumina pe Măria Ta cu cea desăvĕrşită hotărîre. 1788, Augustŭ 28. (Cod. 16, fila 138—139).

Constandin Cocorăscu pahar..

ANEXE LA PAG. 37

Maĭ dămŭ aci unŭ pitacŭ domnescŭ alŭ luĭ N. Mavrogheni, din 10 April, anulŭ 1787, către polcovnicĭ şi căpitanĭ de prin judeţe, relativŭ totŭ la stârpirea hoţilor.

«... Zemli Vlah..; Boerulŭ Domnieĭ Mele polcovnice din judeţulŭ... i vóuĕ slugilor Mele căpitanilor dela acelŭ judeţŭ, măcarŭ că prin tóte Domnescile Nóstre cărţi, ce vi s'aŭ scrisŭ maĭ nainte v'amŭ poruncitŭ tot-déuna pentru hoţĭ şi pentru făcĕtorĭ de rele, ca să grijiţĭ dimpreună cu slujitoriĭ voştri pururea în tótă

vremea, dar fiind-că acumŭ în vreme de primăvéră scimŭ că obicinuescŭ ceĭ ce aŭ cugetŭ rĕŭ, de a se porni în hoţiĭ şi fapte tâlhărescĭ: Iată de isnóvă vĕ poruncimŭ, ca maĭ înainte, din vreme, să fiţĭ toţĭ cu privighere, străjuindŭ judeţulŭ cum se cade, prin tóte locurile şi cu mijlóce printr'ascunsŭ să şi cercetaţĭ, ca să aflaţĭ pe ceĭ ce facŭ gătire de a se porni într'acestŭ felŭ de căĭ rele, să nu le daţĭ vreme a se porni şi a sevêrşi scoposulŭ lorŭ, ci maĭ înainte să aduceţĭ pe fieşcare la grijă, cu paza cea multă, ca să vadă bună străjuirea vóstră, să se părăséscă de acestŭ felŭ de gândurĭ; iar pe carele s'ar ispiti şi s'ar porni la fapte hoţescĭ şi tâlhărescĭ şi se va dovedi hoţŭ cu adevĕratŭ, numaĭ decâtŭ să-ĭ prindeţĭ şi în scurtŭ: hoţĭ şi tâlharĭ să nu audimŭ că se află în judeţulŭ acela şi nu i-aţĭ prinsŭ, că să *sciţĭ: pedépsa vóstră va fi mórtea* şi acolo, *în loc, vom spânzura pe acelŭ polcovnicŭ séŭ căpitanŭ* într'a căruia *poporŭ se va afla hoţĭ;* ci dar fiţĭ cu toţĭ deşteptĭ şi gata la picior dimpreună cu toţĭ ómeniĭ voştriĭ, străjuindă dioa şi nóptea. 1787. Apr. 10».

Eacă şi altă carte deschisă către ispravnicĭ, vestinduli-se pre cea de sus: «D-tre ispravnicilor ot sud... sănĕtate. Fiind-că acumŭ în vreme de primăvéră obicĭnuescŭ hoţiĭ şi făcĕtoriĭ de rĕŭ a se porni la câte rele, iată de isnóvă amŭ scrisŭ poruncile Domnieĭ Mele la polcovnicĭ şi la toţĭ căpitaniĭ de obşte, ca mai nainte, din vreme, să străjuéscă cu mijlocŭ de a nu se puté porni nicĭ unulŭ în fapte hoţescĭ, séŭ tâlhărescĭ, ci să întăriască paza judeţuluĭ prin tóte locurile, ca să se îngrijéscă toţĭ de paza cea bună şi să părăséscă, să se lase de acele gândurĭ rele; iar pe carele s'ar ispiti a se porni în hoţiĭ şi se va dovedi cu adevĕratŭ, numaĭ decâtŭ să-ĭ prindă, să nu scape şi în scurtŭ să nu audimŭ că sunt hoţĭ şi nu i-aŭ prinsŭ, că avemŭ otărîre *cu mórte să-lŭ pedepsimŭ spînzurându-lŭ acolo în locŭ.* Dar şi d-tre ispravnicilor să sciţĭ, că vĕ vomŭ pune de veţĭ împlini din casele vóstre tótă puguba câtă se va pricinui aceluĭ prădatŭ şi jăfuitŭ, séŭ aceluĭ ucisŭ de hoţĭ şi veţĭ fi şi în urgia Domnieĭ Mele cădutĭ, căcĭ ómenĭ dindestuĭ aveţĭ cu carĭ puteţĭ a face tótă cuviinciósa străjuire, a curăţi locurile de uniĭ ca aceia; şi decĭ fiţĭ la acéstă trébă deşteptaţĭ cu toţiĭ şi vĕ siliţĭ de a fi linişte şi odihnă şi de a nu se audi nicĭ a se simţi măcarŭ de hoţĭ în judeţulŭ d-tre şi să aveţĭ a trimete deosebită porunca Nóstră la polcovniculŭ şi la toţĭ căpitaniĭ dintr'acelŭ judeţŭ, dela carĭ să ne trămiteţĭ şi rĕspunsurile primireĭ». 1787, April 10.

ANEXE LA PAG. 48

Cumcă N. Mavrogheni era în adevĕrŭ bunŭ creştinŭ, se vede nu numaĭ din faptele aduse la paginile 40—48, dar şi din faptulŭ că aŭ ziditŭ însuşĭ biserică, la loculŭ unde astădĭ se dice la Şosea. A maĭ ajutat restaurarea şi de alte bisericĭ. Insuşĭ Domnulŭ urmaşŭ de la 1793 recunoscu acésta prin actulŭ următorŭ:

Pré Inălţate Dómne.

«Jăluescŭ Mării Tale, că în sud Prahova se află o Mre ce se numesce Prahoviţa, hramulŭ Adormireĭ Născĕtóreĭ de D-deu, care fiindŭ zidită de anĭ 200 în dilele unuĭ Alecsandru Vodă, şi din începutŭ s'aŭ închinatŭ Metoh la sf. Mre

la Ierusalim, iară după ce s'aŭ ziditŭ aci in Bucurescĭ Sf. Gheorghe celŭ noŭ, aŭ rĕmasŭ numită Mre Metoh la Sf. Gheorghe, a căruia zidire fiindŭ la locŭ nestatornicŭ, mişcându-se pămêntulŭ fórte a crăpatŭ zidurile şi s'aŭ dărêmatŭ, încâtŭ nimenea nu maĭ cuteza a intra intrînsa, şi vre o cincĭ, şése anĭ creştiniĭ locuitorĭ de pre împrejurŭ rĕmaseră fără de Biserică, ne maĭ fiindŭ alta aprópe; iară la anulŭ 1786, în vremea Domnii séle Domnuluĭ Mavrogheni însciinţindu-se pentru surparea aceĭ Bisericeĭ, şi cumŭ că locuitoriĭ n'aŭ altă Biserică împrejurŭ, din poruncă amŭ fostŭ orânduitŭ epistat spre zidirea alteĭ Bisericĭ de isnóvă, şi fiindŭ acéstă Biserică fórte sĕracă şi scăpătată, neavênd nicĭ unŭ felŭ de venitŭ de nicăirea, s'aŭ fostŭ milostivitŭ, prin cartea Domnéscă, şi aŭ datŭ Mônăstiriĭ cincĭ posluşnicĭ carĭ iĭ-era de ajutorŭ, până când s'aŭ începutŭ răsmiriţa, iară de atuncĭ încóce nu are; ci mĕ rogŭ Măriei Tale, ca să te milostivescĭ Măria Ta asupra Sfinteĭ Mônăstirĭ a o milui cu câţĭ posluşnicĭ te va indura duhulŭ sf., şi va fi pomenirea Mării Tale veşnică. 1793, Martie 16.

Robul Mării Tale, Mihălache Epistatŭ al sfinteĭ Mônăstirĭ Prahoviţa din sud Prahova.

Resoluţiunea domnéscă.

D-ta vel log. de ţéra de josŭ teorisândŭ jalba, să veḑĭ hrisóvele ce are şi să arĕţĭ Domnieĭ Mele.

L. S. *biv. vel Stolnic.*

Io Alecsandru Costantin Vodă

Poruncimŭ Domnia Mea D-tale vel Vist să-ĭ facĭ cartea Domnieĭ Mele de poruncă cătrĕ Ispravnicii judeţuluĭ, ca să aibă acéstă sf. Mre cincĭ ómenĭ scutiţĭ, pentru ajutorulŭ lipseĭ şi scapătăciuneĭ în care sĕ află. 1793, Martie 26.

Vel Logof.

Pré Inălţate Dómne.

După luminată porunca Inălţimeĭ Tale făcêndŭ teorie la jalba acéstă, nu are sf. Mre Prahoviţa şi alte hrisóve, fără numaĭ o carte a luĭ Mavrogheni de a ţinea lude cincĭ scutelnicĭ, care i-aŭ şi avutŭ de posluşanie şi ajutoriulŭ Mreĭ, aflându-se fórte scăpătată, şi fără de nicĭ o altă milă deosebită, cumŭ că este Mre săracă şi derăpănată, şi fără de milĭ Domneşcĭ, este lucru şciutŭ şi adeveratŭ, dară la cererea ce face pentru scutelnicĭ, indestularea razimă la creştinésca milostivire a Inălţimeĭ Tale. 1793, Martie 20. (Cond. 24, fila 41)».

Al Mării Tale plecată slugă, Vel Logof. Scarlat Ghica.

Sub domnia luĭ N. Mavrogheni, la 1788, întêmplându-se *ipopsifiare* adică sacrare de mitropolitŭ, a luĭ Cosma, urmaşulŭ mitropolituluĭ Gregorie, celŭ care păstorise 28 anĭ iată alaiulŭ cu care a fostŭ dusŭ la scaunu seŭ, noulŭ mitropolitŭ: (1)

(1) Veḑĭ şi memoriulŭ „*Pe file de Ceaslov*" cetitŭ la Academia română în şedinţa din 11 Noembrie 1888.

Alaiulŭ ce s'aŭ orînduitŭ la eşirea din mitropolie a P. S. părinteluĭ ipopsifios al S-teĭ Mitropoliĭ.

D-lŭ vel aga cu zapciiĭ bresleĭ d-sale şi cu totŭ alaiulŭ celŭ obicînuitŭ alŭ domnieĭ sale.
Seimeniĭ spătăresci cu zapciiĭ bresleĭ d-luĭ vel spătarŭ, adecă vel căpitan de lefegiĭ, başbulucbaşŭ, polcovniciĭ şi ceĭ-l-alţĭ cu ómeniĭ lorŭ după orânduială.
D-lŭ vel portarŭ cu tótă bresla d-sale.

Tagma Divanuluĭ

6 postelniceĭ, câte doĭ.

Treti log. ot depertament. Ioniţă	cu log. za taină Gheorghe
Vătav de păhărniceĭ	cu al 2-lea pitar.
« « Divan	cu vătav de vist.
Trete post.	cu ceauş de aproḑĭ.
« vist. Halea	cu biv trete vist. Alexandru şi stoln. Dumitrache.
Biv vel armaşŭ Iorgache	cu halea 3 log. Petrache.
Al 2-lea log. comisul	cu vel pitar

Protopopiĭ pe josŭ cu câţĭ-va preoţĭ, înaintea careteĭ şi împrejur, iar ceĭ maĭ mulţĭ în urmă.

6 fustaşĭ aĭ Divanuluĭ, cu darde	Careta gospod	iar 6 fustaşĭ cu darde.
5 ciohodarĭ		iar 5 ciohodarĭ.
Logofeţĭ aĭ Divanuluĭ		iar logofeţĭ aĭ Divanuluĭ
şi preoţĭ		şi preoţĭ.

Io N. P. Mavrogheni VV. i gsd. z Vlah.,
Poruncimŭ Domnia mé biv vel armaşŭ Iorgache, mâne dă diminéţă să gătescĭ alaiulŭ acesta, la curtea vechie şi să nu se facă cusurŭ. — 1787 Sept. 25. (Cod. 17, fila 235 vers).

In cod. XVII fila 252 (arh. statuluĭ) se póte vedé şi pompa deosebită cu care se serba ḑioa de Bobotéză.

ANEXE LA PAG. 56

Eacă încă câte-va acte relative la bresle, comerciŭ etc.

Cartea brăgarilor din Bucurescĭ.

«Brăgariĭ din Bucurescĭ aŭ jăluitŭ Domnieĭ Mele, cumŭ maĭ nainte tot-déuna din vechime şi până la létulŭ 1780 aŭ fostŭ slobodĭ şi volnicĭ fie-care a se hrăni cu acéstă muncă a brăgărieĭ, iar la acelŭ létŭ, pentru lipsa ce s'aŭ întîmplatŭ de bucate în ţéră, s'aŭ opritŭ, ca să nu se cheltuiască zacheréua la lucru de brăgărie, până la leat 1783, când după cercetarea ce s'aŭ făcutŭ, vĕḑêndu-se că nu

este vrednică acéstă puţină muncă a lor a aduce lipsă ţări, una pentru că totŭ lucrulŭ lor este numaĭ din meiŭ, alŭ doilea că nu ridică atâta sumă încâtŭ să cunóscă ţéra lipsă întru acésta, s'aŭ slobodjitŭ a se lucra iar; însă fiindŭ numaĭ ḑece prăvăliĭ orânduite de a lucra, aŭ remasŭ ceĭ-l-alţĭ, carĭ din începutŭ acésta le-aŭ fostŭ hrana lor şi a părinţilorŭ lor, isterisiţĭ de hrana acésta şi aŭ cerutŭ dela Domnia mea, ca după cumŭ din începutŭ, din vechime aŭ fostŭ slobodŭ alisverişulŭ acesta, fără de a se pricinui din acésta vre-o lipsă ţĕriĭ, să fie şi acumŭ iarăşĭ neopriţĭ până la 20 de prăvăliĭ, şi pentru slobodenia acésta din care aŭ câştigatŭ hrana vieţi lor, cumŭ şi ca pentru să nu fie slobodĭ alţiĭ maĭ mulţĭ decâtŭ ceĭ ce vorŭ intra la numĕrulŭ de 20 prăvăliĭ, a lucra bragă aicĭ în Bucurescĭ, s'aŭ legatŭ a da la orfanotrofie pe an talerĭ 600, după care a lor cerere şi după dreptate s'aŭ făcutŭ rânduială încă dela lét 1784 Oct. prin cartea d-nieĭ Séle Mihaĭ Vodă Suţu cu ponturĭ întru acestŭ chipŭ:

1) Pentru ca să nu remâie nechivernisiţĭ şi ceĭ ce s'aŭ aflatŭ vechĭ bragiĭ de se hrănea cu acéstă muncă, să fie slobode până la 20 de prăvăliĭ aicea în Bucurescĭ să se hrănéscă neopriţĭ.

2) Dintr'aceştĭ 20 de prăvăliaşĭ, ceĭ maĭ de frunte să aibă a fi căsătoriţĭ şi aşeḑaţĭ cu statornicia lor aci, cumŭ şi ceĭ-l-alţĭ până la numĕru de 20 de prăvăliĭ iarăşĭ să se facă şciuţĭ şi cunoscuţĭ şi toţĭ cu chezaşĭ.

3) Unulŭ dintre toţĭ aceştĭ 20, alesŭ dintre dênşiĭ, să fie vatavŭ de bragiĭ, carele să fie datorŭ se respundă pentru toţĭ ceĭ-l-alţĭ cumŭ şi pentru a lucruluĭ brăgăriilor, la întâmplare de trebuinţă să dée respunsulŭ.

4) Pentru slobodenia ce aŭ câştigatŭ pentru hrana şi chiverniséla ce dobândescŭ din acésta şi pentru oprirea a altora a nu lucra bragă nimenea, afară dintr'aceştia, s'aŭ poruncitŭ, că dela tóte acestea prăvăliĭ să se dée orfanotrofieĭ pe totŭ anulŭ câte talerĭ 600, adică talerĭ 300 la Sf. D-tru şi talerĭ 300 la Sf. George, precumŭ eĭ înşişĭ s'aŭ legatŭ.

5) Nimenea altulŭ afară de acelŭ care va intra la numĕrulŭ de 20 prăvăliĭ să nu fie volnicŭ a vinde bragă.

6) Acestŭ rufetŭ, după obiceiulŭ ce aŭ fostŭ din vechime şi după cumŭ şi tréba lor urméză, ca prăvăliaşiĭ tîrgoveţĭ ce sunt, aŭ a şci de zabetŭ alŭ rufetuluĭ lor, după cumŭ şi la toţĭ asemenea prăvăliaşĭ şi rufeturĭ este zabetŭ d-luĭ vel Agă alŭ tîrguluĭ. De aceea darŭ, la d-luĭ vel Agă s'aŭ cădutŭ să legămŭ acestŭ rufetŭ şi prin d-lor s'aŭ poruncitŭ să se facă căutarea şi alegerea de aceştĭ 20, a fi ómenĭ sciuţĭ, cunoscuţĭ, cu chezaşĭ, iar ceĭ maĭ de frunte căsătoriţĭ şi statornicĭ aicea, cumŭ şi vătavu iarăşĭ prin d-luĭ să se orânduéscă pre celŭ ce va fi alesŭ de toţĭ.

De aceea amŭ înoitŭ şi Domnia mea rânduiala acésta cumŭ se cuprinde maĭ susŭ şi d-ta vel Agă ţiindŭ fóie de numele lor în condica agieĭ, cu chezăşiile lor, să nu îngăduescĭ maĭ multŭ decâtŭ aceştĭ 20, nicĭ cumŭ pe altulŭ nimenea a vinde bragă în Bucurescĭ, ce numaĭ acestea 20 de prăvăliĭ să aĭbă slobodenie. 1786 Oct. 13. (Cod. 17, fila 96 verso).

Copie scósă după pitaculŭ Măriĭ Séle Nicolae Vodă Mavrogheni.

Fiind-că cărămidariĭ care lucréză şi vindŭ cărămidă de obşte, s'aŭ nărăvitŭ a cere preţŭ peste orânduială şi peste dreptŭ scumpŭ şi norodulŭ, care aŭ trebuinţă, siliţĭ fiindŭ de nevoie, daŭ preţŭ ce cerŭ cărămidariĭ, care acésta fiindŭ

fără de cale; iata cu hotărîre amŭ Domnia Mea neavêndŭ cuvêntŭ a se plânge cinevașĭ, ci darŭ poruncimŭ d-luĭ vel spătarŭ i d-luĭ vel Agă, să aréte hotărirea Domnii Mele la toțĭ cărămidariĭ de obște, ca să nu se cuteze a se lăcomi maĭ multŭ peste acestŭ prețŭ ce amŭ hotăritŭ și cărămida să facă bună, lucrată bine și arsă bine, ferinduse de înșelăciune, apoĭ să publicuițĭ cu pristavŭ și la totŭ norodu de obște în Bucurescĭ ca să șcie fieșce care nartu cărămidiĭ. osebitŭ de acéstă, vedemŭ și la tóte celea-l-alte lucrurĭ prețŭ fără orânduială, pentru care poruncimŭ d-luĭ vel Agă să arĕțĭ pitacu acesta al Domnii Mele d-lor veliĭilorŭ boeriĭ, ca mâne strîngêndu-se d-lor toțĭ la unŭ locŭ unde aducêndŭ, d-lor și pe Epitropi, să socotéscă d-lorŭ boerĭ prețulŭ atutor lucrurile câte sunt trebuincióse noroduluĭ de obște ce, sĕ vêndŭ in Bucureșcĭ, atâtŭ ale mâncăriĭ, cât și orĭ-ce, și să se pue nartulŭ celŭ cuviinciosŭ la tóte, după care să se facă în scrisŭ arĕtare, subt iscăliturile d-lor, ca să se întăréscă și de Domnia Mea. 1787, Iunie 20». (Cond. 16, fila 153).

vel log. vel log. vel log.

ANEXE LA PAG. 67

Menzilurile continuă sub Mavrogheni după regulamentulŭ luĭ Alex. Ipsilante. Iată unŭ ordinŭ relativŭ la transportarea prin poștă a uneĭ *haznele* turcescĭ spre Bender:

«Cătră Ispravnicĭ și cătră căpitanĭ dupe la menzelurĭ, pentru aznéoa ce merge la Benderŭ, să dé slujitorĭ dă pază.

.... Zemli Vlah ... D-lorŭ ispravnicilorŭ de județe și voă căpitanilorŭ dupe la menzilurĭ, pe unde va veni acestŭ ogeac-tatar, carele merge cu haznea la Benderŭ, să avețĭ a-ĭ da din căpitănia în căpitănia slujitorĭ din destulŭ de pază, ca să trécă cu *selamet*, să nu se întèmple vre-o primejdie și renduitulŭ care merge cu numitulŭ tătarŭ să aibă a aduce de la ispravniciĭ Slamu Rîmniculuĭ rĕspunsŭ către Domnia Mé, cum că aŭ trecutŭ cu selametŭ, fără de nicĭ o peticnélă. că dă se va întêmpla cevașĭ din pricina neîndestulăreĭ slujitorilorŭ, voĭ vețĭ avé a da sémă cu capetele vóstre. Toli. 1787. April 3. (cod. XVII fil. 167).

ANEXE LA PAG. 76

Maĭ eată două acte date de N. Mavrogheni în favórea și pentru protegerea țĕranilorŭ.

«17 cărțĭ către arhimandrițĭ, egumenĭ, epitropĭ i către toțĭ locuitoriĭ de obște, cu povĕțuirĭ:

... *Zemli Vlah.* Cuvioșilorŭ arhimandrițĭ, egumenĭ și epitropĭ după la sfintele monăstirĭ, i moliftelorŭ vóstre protopopilorŭ, preoțilorŭ și diaconilorŭ, și d-tre boiarilorŭ, i boerinașilorŭ, breslașilorŭ și neguțătorilorŭ, și voua părcălabilorŭ, sindiilorŭ, și tuturorŭ locuitorilorŭ țĕranĭ de prin tóte satele și orașele din tótă țéra Domnieĭ Mele! măcarŭ că și în trecutele ḑile, prin domnescile nóstre cărțĭ, ce v'amŭ trămisŭ, heretisindu-vĕ de S-ta înviere a Domnuluĭ D-ḑeŭ și mântuitoriuluĭ nostru Isusŭ Hristosŭ, atâtŭ la partea bisericéscă cât și la toțĭ ceĭ-l-alțĭ supușĭ aĭ noștri, ce ne-aŭ încredințatŭ Dumneḑeŭ, sub a nóstră oblă-

duire, parte mirenéscă, trimițându-le Domnescile nóstre blagosloveniĭ și rugândŭ pre milostivulŭ D-ḑeŭ, ca să ajungețĭ fieșcarele cu bucurie și îndestulațĭ a petrece ḑilele sfinteĭ Invierĭ și la anulŭ și la mulțĭ anĭ, amŭ scrisŭ și alte cuviincióse învĕțăturĭ și poruncĭ, ce sunt folosulŭ caselorŭ vóstre și alŭ sufletuluĭ vostru; dar eată, că osebitŭ și acum, după dragostea ce avemŭ asupra tuturorŭ supușilorŭ noștri și pentru neadormita grijă ce avemŭ pentru dînșiĭ, nu lipsimŭ a trimite și întradinsŭ pre credinciosu boeriŭ alŭ nostru pe d-lŭ Ianake Politimosŭ biv vel slugerŭ, cu acéstă domnéscă carte vestitóre de bucurie și mângăiere, spre a vĕ plisoforisi dă bunŭ cugetulŭ și scoposulŭ nostru ce avemŭ Domnia Mé asupra vóstră, precumŭ maĭ josŭ vĕ vomŭ arĕta și coprinḑĕtóre iarășĭ dă bune învĕțăturĭ pentru alŭ vostru sufletescŭ și trupescŭ folosŭ; prin care scriemŭ maĭ ântêiŭ cuvioșiilorŭ vótre egumenĭ și epitropĭ dupe la mŏnăstirĭ și d-tre boiarilorŭ și boerinașilorŭ, carĭ avețĭ pe moșiile vóstre sate cu ómenĭ locuitorĭ, *să iubițĭ pă maĭ miciĭ voștri și pe ceĭ proștĭ, arĕtându-vĕ spre eĭ cu dragoste, cu dreptate și cu milostivire, ca către uniĭ ce sunt zidirea luĭ D-ḑeŭ*, ca și Noĭ; pentru că D-ḑeŭ două lucrurĭ cere de la voĭ, carĭ sunteţĭ datorĭ a le urma, adecă: dreptatea și milostivirea. Să-ĭ îndemnațĭ pe dènșiĭ cu durere la cele dumneḑeescĭ, ca să petrécă fieșcarele cu fapte creștinescĭ și cu pază la sfintele bisericĭ, fiindŭ că acésta *este datoria fieșcăruia stăpân către ómeniĭ luĭ* și avețĭ a da sémă pentru dînșiĭ înaintea luĭ D-ḑeŭ, și să-ĭ povĕțuițĭ spre cele bune, făcêndu-vĕ însă maĭ ântêiŭ voĭ pildă cu urmărĭ *sufletescĭ, ca să vaḑă ceĭ proștĭ și să învețe să vĕ ferițĭ de nedreptățĭ cerêndŭ dela dênșiĭ numaĭ ceea ce este dreptulŭ*, iarŭ maĭ multŭ peste dreptate nu vĕ silițĭ a agonisi agonisială nedréptă, că aceea nu este de nicĭ unŭ harŭ. Și când aceste le vețĭ urma și vomŭ vedea Domnia Mé buna urmare a fieșcăruia, *că iubițĭ pe maĭ miciĭ voștri*, carĭ sunt și aceia zidirea luĭ D-ḑeŭ, și-ĭ îndemnațĭ spre cele bune, și nu-ĭ supĕrațĭ peste dreptate, să scițĭ că și Domnia Mé vĕ vomŭ iubi din totŭ sufletulŭ Nostru și vețĭ avea de la milostivulŭ D-ḑeŭ parte de sufletŭ bunŭ, iar dela Domnia Mé vețĭ câștiga milă și blagoslovenie; iarŭ cândŭ acestea nu le vețĭ urma, să scițĭ, că întru zadarŭ vĕ este mergerea la biserică și evlavia ce arĕtațĭ, căcĭ creștin făr de fapte nu este mîntuitŭ. *Așișderea și voĭ locuitorilorŭ țĕranĭ și toțĭ ceĭ-l-alțĭ de obște*, urmândŭ domnescilorŭ nóstre învĕțăturĭ și poruncĭ, ce vĕ avemŭ date, să vĕ *ferițĭ de cele rele, hrănindu-vĕ cu muncă dréptă și să păzițĭ s-ta biserică*, să fițĭ curațĭ, ca să câștigațĭ dela milostivulŭ D-ḑeŭ cele bune și dă folosŭ și ca să fie rodurile vóstre cu îndestulare, să cinstițĭ pe maĭ mariĭ voștri, să-ĭ ascultațĭ **la cele cu cale** ca să cunóscă celŭ micŭ pre celŭ maĭ mare și să nu se *împotrivéscă cinevașĭ la cele drepte. Iar câtŭ pentru odihna și buna petrecerea vóstră de cele împotrivă, să scițĭ că acésta este la Noĭ cea maĭ d'ântêiŭ purtare de grijă deapururea cu milă și cu temere de D-ḑeŭ, ca pentru unŭ norodŭ se ni s'a încredințatŭ sub a nóstră chivernisire și oblăduire, precumŭ vețĭ fi cunoscutŭ, ca să petrecețĭ în ḑilele nóstre odihnițĭ, mulțămițĭ și apĕrațĭ de orĭ-ce nedreptățĭ, jafurĭ și necazurĭ, neîngăduind pă nimenĭ a vĕ supĕra cu câtŭ de puțină strîmbătate* împotriva poruncilorŭ Domnieĭ Mele. Și pe lîngă cele-l-alte *diafendipsis* și ocrotire ce ne vomŭ trudi a avé, despre tóte altele să scițĭ și *pentru rîndulŭ dăjdiilorŭ visterieĭ și să fițĭ bine încredințațĭ, că nu numaĭ cu vre-o încărcătură nu vețĭ fi încărcațĭ séŭ, supĕrațĭ maĭ multŭ peste putința vóstră și peste baniĭ ceĭ drepțĭ și obicĭnuițĭ, în ḑilele nóstre, ci încă vĕ făgăduimŭ* că vețĭ cunósce și milă dela Domnia Mé cu mijlocŭ de a simțĭ și a cunósce *ușurința și buna întemeiare a caselor vóstre*, după cumŭ ațĭ și vĕḑutŭ în faptă că amŭ maĭ făcutŭ, ca *să fițĭ întru tóte mulțămițĭ și ușurațĭ* și ca să ne pomenițĭ.

Deci să fiți bine incredințați și nădăjduiți la acestea ale nóstre bune făgăduelĭ, că făr de îndoială le vețĭ căștiga, le vețĭ cunósce și vețĭ vedé mila Domnieĭ Mele în faptă. De care bucurându-ne, pliroforisindu-vĕ maĭ nainte, să vĕ apucațĭ cu nădejde bună, cu inimă veselă și cu silință dă semănăturile câmpuluĭ de grădinĭ și de munca vóstră, acumŭ în primăvéră, când este vemea de acestea, lipsindu-vĕ tóte grijile și să vĕ îndemnațĭ a vĕ face arăturile cu îndestulare și făr de lenevire, ca să avețĭ și hrana caselor vóstre cé de peste anŭ și ca să vĕ și prisoséscă dă a vinde pentru folosulŭ și interesulŭ căștiguluĭ vostru. Și *de avețĭ vre unŭ pĕsŭ și nedreptate, să sciți că ușa Divanuluĭ Domnieĭ Mele este pururea deschisă și primimŭ pe fieșcare făr de supĕrare; orĭ cândŭ și în verĭ ce vreme să năzuițĭ cu îndrăsnélă și vețĭ afla tótă îndreptarea dela Domnia Nóstră, după cumŭ și orînduitulŭ boerŭ are porunca Domnieĭ Mele dată, că orĭ-ce nedreptățĭ și supĕrărĭ făr de cale, împotriva voințeĭ Domnieĭ Mele va vedé că aŭ locuitoriĭ de către cinevașĭ, să le aréte Domnieĭ mele.* Iată amŭ poruncitŭ și numituluĭ boerŭ ce l'amŭ orînduitŭ pentru acésta, ca să nu vĕ facă vre unŭ felŭ de cheltuială séŭ cerere, orĭ cu ce felŭ de nume pentru ostenéla sa, ci să fițĭ bine apĕrațĭ. Acésta poruncimŭ Domnia Mé și nu lipsițĭ după datorie a face tot-déuna *doale* și rugăciunĭ către milostivulŭ D-ḑeŭ pentru scumpă viața pré puterniculuĭ împĕratŭ (a căruia stăpânire D-ḑeŭ să o lățéscă și să o facă maĭ biruitóre decâtŭ tóte altele) și pentru bună starea și viața Domnieĭ Mele. Tolico pistah Gosp. 1787, Aprile 5.» (Cod. XVII, fila 171).

17 Cărțĭ către ispravnicĭ i polcovnicĭ i căpitanĭ de margenĭ cu boieriĭ orânduițĭ, cu povățuirĭ.

«Zemli Vlah. D-stră Ispravnicilor de prin județe i Polcovnicilor, i căpitanilor de pe margenĭ și aĭ scaunuluĭ și vouă zapciilor de prin plășĭ, iată amŭ orînduitŭ Domnia Mé de aicĭ boerulŭ Nostru credinciosŭ într'adinsŭ pe d-luĭ.... cu cărțile Domnieĭ Mele către egumenĭ, către boierĭ, către preoțĭ, către breslașĭ i neguțitorĭ, către pîrcălabĭ i sindicĭ și către toțĭ locuitoriĭ țĕranĭ din tóte satele și orașele din tótă țéra Domnieĭ Mele, coprinḑĕtóre de multe poruncĭ și învĕțăturĭ cuviinciόse, arĕtându-le pe largŭ și în ce chipŭ se cuvine a petrece, atâtŭ egumeniĭ și boieriĭ cu locuitoriĭ și cu ceĭ maĭ micĭ aĭ lorŭ, câtŭ și locuitoriĭ și ceĭ maĭ micĭ cumŭ trebue să se aréte către maĭ mariĭ lor și ce felŭ sunt datorĭ a viețui fieș-care creștinŭ, cu fapte bune către D-ḑeu, ferițĭ de tóte rĕutățile și nelegiuirile, vestindu-le lângă acestea și deosebite milĭ ce avemŭ Domnia Mea cugetŭ a arĕta către locuitoriĭ ce i-aŭ incredințatŭ D-ḑeu sub a nóstră oblăduire, ca să petrécă în ḑilele Domnieĭ Mele în tóte mulțămițĭ și ferițĭ de orĭ-ce nedreptățĭ, jafurĭ și supĕrărĭ; care cărțĭ cetindu-le și d-stră ispravnicilorŭ, voĭ polcovnicilor și căpitanilorŭ vețĭ vede tótă coprinderea poruncilor Domnieĭ Mele. Ce, dar după ce le vețĭ înțelege tóte acele câte amŭ scrisŭ, să căutațĭ și d-stră ispravnicilor și voĭ polcovnicilorŭ și căpitanilorŭ, să fițĭ întocmaĭ următorĭ făr de cusurŭ. Și maĭ întâiŭ vĕ poruncimŭ, să vĕ ferițĭ de orĭ-ce nedreptățĭ și urmărĭ în potriva voințeĭ Domnieĭ Mele: a nu supĕra pre locuitorĭ și a jăfui pe cinevașĭ cu ceva, ce să âmblațĭ printre dênșiĭ cu bună orînduială și cu tótă dreptatea să nu îngăduițĭ pe nimenĭ a face lorŭ supĕrărĭ, jafurĭ și nedreptățĭ în potriva voințelor și a poruncilor Domnieĭ Mele, ci să-ĭ diafendipsițĭ, să fițĭ cu temere de D-ḑeŭ și cu fapte bune sufletescĭ. Slujba Vóstră să fie cu dréptă

credință către Domnia Mea, cu silință și vrednicie; pe slujitorĭ toțĭ să-ĭ avețĭ, voĭ polcovnicilor i căpitanilor, la tréba domnéscă pururea gata, ómenĭ harnicĭ, cu arme bune și cu caĭ în slujbă, iar să nu vĕ cutezațĭ ale lua banĭ și ale da drumulŭ, pentru că Domnia Mé numaĭ și numaĭ pentru acésta am ridicatŭ avaeturile grele ce dațĭ maĭ înainte, ca să nu avețĭ pricină de a maĭ lua banĭ dela dênșiĭ, séŭ a jăfui pre cinevașĭ. Pe toțĭ ómeniĭ voștriĭ să-ĭ povățuițĭ, să-ĭ invĕțațĭ și să-ĭ silițĭ la céle dumnedeescĭ, a avé evlavie către cele sfinte, a fi temĕtorĭ de D-deŭ și a petrece în orînduiala creștinéscă pentru binele și folosulŭ lorŭ, iar să nu-ĭ lăsațĭ în netrebnicĭĭ și fapte nelegiuite, pentru că avețĭ și voĭ a da o sémă înaintea luĭ D-deŭ, ca nisce zabițĭ ce vĕ aflațĭ asupra lor. Și să vĕ facețĭ înși-vă pildă cu urmărĭ de fapte bune sufletescĭ, ca să vadă ceĭ micĭ aĭ voștri și să urmeze și eĭ. Nizamulŭ țĕreĭ și marginile să le pădițĭ întocmaĭ după poruncile Domnieĭ Mele. Pentru hoțĭ și făcĕtoriĭ de rele să vĕ silițĭ peste tótă vremea dimpreună cu toțĭ ómeniĭ voștriĭ a-ĭ prinde și a curăți locurile de a nu se simți nicăirĭ, maĭ vêrtosŭ acumŭ în vreme de primăvéră, când obicinuescŭ de se pornescŭ la căĭ rele; să vĕ silițĭ cu mijlocŭ de față și printr'ascunsŭ, ca maĭ nainte să aflațĭ cugetulŭ celor rĕĭ și gătirile lor spre căĭ rele, ca să nu le dațĭ vreme de a face nicĭ începere, nicĭ urmare, și așia să fie liniște și odihnă despre partea hoților în tótă țéra Domnieĭ Mele, ca nu numaĭ locuitoriĭ să fie făr de grijă, ci și călĕtoriĭ, ce mergŭ și vinŭ prin țéra Domnieĭ Mele să n'aibă nicĭ unŭ felŭ de bântuială. Pentru că de aceea avemŭ orînduițĭ pretutindenea zabițĭ polcovnicĭ și căpitanĭ cu ómenĭ îndestuĭ și deosebițĭ odobașiĭ cu nefarĭ rînduițĭ. Și când acestea le vețĭ pădi și vețĭ sluji Domnieĭ Mele cu dréptă credință, cu vrednicie, cu temerea de D-deŭ și nu vețĭ face nicĭ unŭ cusurŭ, povĕțuindŭ și pe ómeniĭ voștri la fapte bune creștinescĭ, să scițĭ că unulŭ ca acela ce va sluji bine, otărîre avemŭ nu numaĭ a nu'lŭ scóte și a nu'lŭ lipsi nicĭ unulŭ din slujba Domnieĭ Mele, ci încă să'lŭ și miluimŭ; cumŭ împotrivă: când vre unulŭ va vinovăți, să scie că cu mórte ilŭ pedepsimŭ. Ci dar fițĭ următorĭ la tóte după cumŭ vĕ poruncimŭ și să nu îngăduițĭ d-tră ispravnicilor, cumŭ nicĭ voĭ căpitanilor, pe nicĭ unulŭ din locuitorĭ a face strămutărĭ din loculŭ lorŭ, trecêndŭ în alte părțĭ și să odihnéscă fieșcare în loculŭ sĕŭ, petrecêndŭ cu linisce și cu dreptate. Și nu lipsimŭ a face «*doale*» și rugăciunĭ către milostivulŭ D-deŭ, pentru scumpă viața pré puterniculuĭ Nostru împĕrat (a căreia stăpânire D-deŭ s'o lățéscă!) și pentru bună starea și viața Domnieĭ Mele. Tolico pidah gpd. 1787.» April 5. (Cod. XVII, pag 767).

ANEXA LA PAG. 81

Tabelulŭ pe mușama în colorĭ, de care amŭ făcutŭ mențiune la pagina nóstră 81 a acestuĭ tom, represintă pre Mavrogheni pre Tronŭ, înconjuratŭ de Divanițĭ și împărțindŭ darurĭ la oșteniĭ carĭ aŭ adusŭ capete de nemțĭ. La drépta și la stînga tronuluĭ sunt inscripțiunĭ în limba grecéscă. Pictura, fórte naivă, dă însă destulŭ de bine portretulŭ luĭ N. Mavrogheni. Pânza e semnată de zugravulŭ Grigorie, la 1 Ianuar 1789.

Iată inscripțiunile în limba grécă și în traducerea ce nia făcutŭ activul Român Macedonian D. Murnu.

I

. . . . ἔκτισε τὸν ἥλιον ὁμοίως
Τὰ ἐν αὐτοῖς διὰ βουλῆς τὰ πάντα θαυμασίως.
Λαμωρὸν φωστῆρ ἁ (ε) πέθετο εἰς φῶς τὸ τῆς ἡμέρας,
Σελήνην τε προσέθετο εἰς φῶς τὸ τῆς ἑσπέρας.
Ὅπως ὁ μὲν θερμαίνειε καὶ λάμψειε γῆν πᾶσαν,
Η' δὲ νυκτός σκότο . . . . . . γῆν ὅλην ἀπό πᾶσαν.

II.

Μαρία σὸν ἱκέτευε υἱόν Σου Παναγία
Τ' Αὐθέντην τὸν Νικόλαον τὸν ὄντα ἐν Δακίᾳ.
Ὅπως ἰσχὺν καὶ δύναμιν αὐτὸν νὰ τὸν ἐδώσῃ,
Τιὰ νὰ φυλάξῃ τὸν ῥαγιὰν καὶ Νέμτσους νὰ τροπώσῃ
Ὡσάν ὅπ' εἶν' ἐνάρετοσ βαθεία εὐλαβής,
Καὶ φύλαξέ ταν πάντοτε νὰ μένῃ ἀβλαβής.

III.

Χριστὸς τὴν πέτραν πίστεως τῷ Πέτρῳ στερεώσας,
Ὁ ἄναξ Δακῶν σκήπτον τε Πετρίδ' ἀφιερώσας.
Τῶν Ἀποστόλων πρώτιστος ὁ Πέτρος ἀνεδείχθη,
Τῶν ἡγεμόνων μέγιστος Πετρίδης ἐκηρύχθη.

IV.

Νικόλαος, Νικόλαος, ὁμώνυμος τὴν κλῆσιν,
Οὐδόλως διαφέροντες τὰ ἔργα καὶ τὴν φύσιν.
Ἀμφότερ ἠξιώθησαν τῆς χάριτος τῆς θείας,
Ὁ μὲν εἰς μέρη τῆς Βλαχιᾶς, ὁ δὲ εἰς τὴῆ Λυκίας.
Νικόλαε, Νικόλαον περίσωξη μὲ τὸν λαόν,
Ὅπου θεός καὶ βασιλεὺς τεολῆμι ἔκαμαν αὐτόν. ἀμήν.

V.

Χριστέ, θεέ, εὐλόγησον τὴν Δακίαν γῆς σφαῖραν,
Καὶ τὸν Αὐθέντην τὸν σεπτὸν μὲ δεξιάν τὴν χέραν.
Σταυρὸς Χριστοῦ ὁ τιμιος, τὸ ἅρμα οἰκουμένης,
Μεθ' οὗ νικᾷ πολέμιον κι ἐχτροὺς ὁ Μαυρογένης.
Παντὶ τούτῳ πιστεύοντι ἐξ ὅλης τῆσ καρδίας,
Βοήθειαν καὶ δύναμιν παρέχει σωτηρίας.

VI.

Δακίαν τὴν Μερόγειον ὁπωῦ 'μοιαζει σφαῖραν
Θεός τὴν ἐνεχείρισε σ' τοῦ Μαυρογέν' τὴν χέρα.
Κατὰ σειράν δοθήσεται λαμπροῖς τούτου βλαστοῖς,
Σαδίκοις ἔργοις χρᾶται γὰρθεός καὶ ἄνακτ' ἀρεστοῖς.
Δακίας χῶρος ἄοικος οὐ κ οἶδε πῶς θὰ γένῃ,
Εἰς ἐλκ. χώρας ἔμπλεως δάφορ ἀπό γένῃ.
Ἐν ᾧ θεός ἐνίδρυσε λαμπρόν ὑψηλόν θρόνον,
Γ' Αυθέντην τὸν Νικόλαον καὶ Μαυρογένην μόνον.

Ὡς ἥλιον ἐπέθηκεν αὐτὸν ὑψηλῷ θρόνῳ,
    Ὡς λάμψειε καὶ φωτίσειε πάντας δικαίους πόνῳ.
Ἥλιος λαμπραῖς ἀκτῖσι θερμαίνει πᾶσαν κτίσιν,
    Νικόλαος δικαιοσύνῃ βρότειον ἐκλάμπει φύσιν.
Ἥλιος καθέλκει ἀναθυμιάσεων ῥεύματα,
    Πετρίδης τε προσέλκει τ' Ὀτμάνων τά στρατεύματα.
Ὁ μὲν γάρ ἥλιος λαμπραῖς θερμαῖς ἀκτῖσι,
    Ὁ δὲ Νικολαος τὴν δαψιλεῖ χρημάτων χρήσει.
Ἀπ' τὸ πρωῒ ἀνέτειλαν λάμψαι ἕως ἑσπέρας,
    Μετά καιρούς δὲ δύσειαν σ' τὸ τέλος τῆς ἡμέρας.
Ματαίως κοπιάζουσιν οἱ Γερμανοί κὶ οἱ Ρῶσσοι,
    Πρὸς τούτοις ἄλλοι μύριοι κὶ ἀκόμη καὶ καμπόσοι.
Οὐδ' ἄσπρον ἄλλον δύναται ἡλίῳ ἀντι τεῖνα',
    Οὐδέ ῥιγάτον ἕτερον τῷ Βλὰχ-μπέῃ ἀντιστῆναι.
Δακῶν Τουρκῶν γάρ σύστημα καὶ κόσμος ἔτι ὅλος,
    Δουβάδες, πολυχρονισμούς, τελοῦσιν ὁμοφώνως.
Τ' Αὐθέντη ὅπου φύλαξε τοὺς πάντας ἀβλαβεῖς,
    Ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, πρὸς ὅν (?) καὶ εὐλαβεῖς.
Δός θεέ πανευτυχεῖς τῷ ἡγεμόνι χρόνους,
    Τοῖς τούτου ἐναντίοις δὲ βάσανα, συνεχεῖς πόνους.
Θεέ τὴν ὅλην στήριξον, βοήθησον τῷ Μαυρογένῃ,
    Κὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν, κονιορτός, στάκτη νὰ γένῃ.

VII.

Ὡς ἡ ἔλαφος προθύμως σ' τάς πηγάς ὁρμᾷ,
    Οὕτω Τουρκῶν τὸ στράτευμα τ'Αὐθέντη καταντᾷ.
Ἡ ἔλαφος κινεῖται 'σ τοῦ ὕδατος τὴν πόσιν,
    Τό στράτευμα προσῖρέχει 'σ τοῦ ξαχερὲ τὴν βρῶσιν.
Νερόν πολὺ καὶ καθαρόν τοῖς πίουσιν ὑγείαν.
    Ζαχερές πολὺς καὶ μπόλικος τοῦ ὁλουφέ δαψίλειαν.
Τό στράτευμα δυνάμωσον, θεέ, τό τῶν ὀτμάνων,
    Διὰ νὰ σβύσῃ τὴν 'ισχὺν Αὐθέντης τῶν Δουσμάνων.

VIII.

Αὐθέντης στράτευμα κινᾷ νὰ πάῃ 'σ τοὺς Νέμτσους νὰ νκᾷ,
    Ὁ Νέμτσος στράτευμ' αὐθωρεί ἀφίν' καὶ φευγει ὅσ' ἠμπορεῖ.
Γἰουρυῦσι οἱ Τοῦρκος κάμνουσιν μπροστά τ' ἀμπαϊράκια,
    Νέμτσους νικοῦν καὶ φέρνουσι κεφάλῖα 'σ τὰ μισδράκια.
Καπότια καὶ πενήσια, ζελέτια καὶ μπακτσίσια,
    Καὶ γοῦνες ὅλιι πέρονσι ἀπ' τὸν Αὐθέντην 'ισια.

IX.

Ἥρωας τοὺς ἀπ' ἀρχῆς ἁπάσης οἰκουμένης,
    Εἰς πάντα ὑπερέβηκε τἀνῦν ὁ Μαυρογένης.

X.

Ἄλλα Γερμανῶν βουλεύματα, ἄλλα δὲ θεός κελεύει.

[illegible] semnele.
[illegible] minunatŭ.
[illegible] lina.
[illegible] serei.
[illegible] pămentuluĭ.
[illegible] pămentuluĭ.

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] apostoliĭ.
[illegible] maĭ mare între Domn[illegible]

[illegible] nume.
[illegible] după fapte și după natură.
[illegible] divină.
[illegible] in ale Lyciei.
[illegible] poporulŭ sĕŭ.
[illegible] încredintat.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pe adversarĭ și pe [illegible]
[illegible] inima.
[illegible] de mântuire.

VI.

Ca pe unŭ sóre l'a pusŭ pe unŭ tronŭ inaltŭ,
Spre a luci şi lumină pre toţi drepţiĭ prin munca sa.
Sórele prin radele-ĭ strălucitóre incăldesce tótă creaţiunea,
Nicolae prin dreptate luminéză natura muritóre;
Sórele atrage curentele de evaporaţiunĭ,
Iar Petride îşĭ atrage oştile otomane.
Sórele prin radele séle calde şi strălucitóre.
Şi Nicolae prin usul banilor îmbogăţesce;
De diminéţă aŭ resăritŭ, ca să lucéscă până séra,
Şi după timpurĭ va apune pe la finitulŭ dileĭ.
In deşertŭ se muncescŭ Nemţiĭ şi Ruşiĭ,
Şi pe lângă aceştia şi mulţĭ alţiĭ şi încă câţĭ-va.
Nicĭ uă altă stea nu se póte compara cu sórele,
Nicĭ altŭ regatŭ nu póte resiste luĭ Vlah-Beĭ.
Dakiĭ, Turciĭ şi chiar tótă lumea,
Facŭ de acordŭ rugăciunĭ şi urărĭ de *mulţĭ anĭ.*
Domnitoruluĭ, care a veghétŭ pe toţĭ nevătămaţĭ,
Ca pe pupila ochiuluĭ şi pe pioşĭ.
Dă, o! D-deule! anĭ pre fericiţĭ principeluĭ,
Iar adversarilorŭ acestuia, durerĭ şi muncĭ continue.
D-deule al tutulorŭ, susţine şi ajută pe Mavroghene,
Şi tótă mulţimea duşmanilorŭ să se facă pulbere şi cenuşă.

VII.

După cumŭ cerbulŭ cu ardóre se aruncă la fôntânĭ,
Toţ aşia óstea Turcilorŭ se supune Domnitoruluĭ.
Cerbulŭ se pornesce către berea apeĭ,
Oştirea alérgă către mâncarea zahereleĭ.
Apă multă şi limpedă este sănĕtate pentru ceĭ ce o-beaŭ.
Zaheré multă şi cu prisosŭ e înmulţire a lefeĭ.
O! D-deule! împuternicesce oştirea Otomanilorŭ,
Pentru ca Domnitorulŭ se stingă forţa duşmanilorŭ.

VIII.

Domnitorul pornesce óstea să mérgă a invinge pe Nemţi,
Nemţulŭ la momentŭ lasă oştirea şi fuge câtŭ póte.
Turciĭ facŭ năvală înainte cu stindardele,
Pe Nemţi iĭ-învingŭ şi aducŭ capete pe suliţe,
Săricĭ şi benisie, jiletce şi bacciţe,
Şi blănĭ toţĭ iaŭ în modŭ egalŭ de la Domnitorulŭ.

IX.

Pe eroiĭ ceĭ de la începutŭ, din întregulŭ Universŭ,
In tóte, Mavroghene acuma ĭ-a întrecutŭ.

X.

Alte sunt gândurile Nemţilorŭ,
Şi alte ordónă D-deŭ,
In 1 Ianuarie 1789 de pictorulŭ *Grigorie.*

PAG. 82

Slujba oieritului pe 1787 Oct. 1. coprinsă în Cod. 17, fila 228 o vom aduce mai departe, în comparare cu darea aceasta la alți ani. Asemenea și darea Tutunăritului (Cod. XVII fila 56 și 57) și acea a Vinăriciului pe anulŭ 1786. Cod. 17, fila 75 verso.

ANEXE LA PAG. 88 (și 68)

Atingêndŭ câte-va puncte despre vămĭ, la pagina 68, datorĭ suntemŭ a aduce ca anexă la pag. 88, noua regulare ce Mavrogheni făcu afacereĭ ciobanilor Ardelenĭ, afacere atâtŭ de multŭ vênturată, cumŭ vĕḑurămŭ în trecuțiĭ anĭ, de agențiĭ Austriacĭ, la Constantinopole și în țĕrile române.

«Așeḑĕmêntulŭ ce s'aŭ făcutŭ pentru Ardelenĭ, care așeḑĕmêntŭ s'aŭ întăritŭ și cu pré înalta împĕrătéscă poruncă:

1) Ciobaniĭ din Ardeal pentru oile ce vorŭ pasce în pămêntulŭ țĕreĭ romănescĭ să aibă să plătéscă oeritulŭ câte 10 banĭ de óie numaĭ și plocónele după obiceiŭ; asemenea și văcăritulŭ strĕinilor să-lŭ plătéscă și Bârsaniĭ și Țuțueniĭ totŭ cu unŭ prețŭ, iar nu cu deosebire, uniĭ într'unŭ felŭ și alțiĭ într'alt-felŭ, adecă: de vită mare câte banĭ 33 și de vită mică pe jumĕtate.

2) Gelepiĭ să nu se îndrăznéscă a lua oĭ în silă dela aceștia, séŭ fără prețŭ, în vreme ce cumpĕră și pentru trebuința Țarigraduluĭ, nicĭ altă dată, ci să cumpere cu tocmélă și cu învoire și cu banĭ gata. Insă și numițiĭ Bârsanĭ să nu se aréte cu împotrivire la vînḑarea oilor pentru trebuința Țarigraduluĭ, ci să vînḑă cu prețulŭ lor și cu învoire, ca să nu se pricinuéscă lipsă nicĭ la oile Țarigraduluĭ.

3) Pentru perdea să aibă să dée fieș-care câte tal. unulŭ și câte 1 melŭ la stăpâniĭ moșiilorŭ, séŭ când nu vorŭ da mielŭ, să dée câte talerĭ doĭ, iar nu maĭ multŭ. Și pentru ca să nu fie pricină, perdéua să nu fie nicĭ maĭ mare, nicĭ maĭ mică de câte oĭ 700 și de fiesce ce 700 de oĭ să se dée unŭ mielŭ și unŭ leŭ la stăpâniĭ moșiilorŭ, iar nu maĭ multŭ. Iar de le va fi perdéua maĭ mică asemenea iarășĭ să urmeze făr de pricinuire.

4) Căpitaniĭ dupe la menzilhanelile țĕreĭ să nu iée de astă-ḑĭ înainte cu sila caiĭ ciobanilor, séŭ măcarŭ și aĭ altora, iar care va îndrăsni să facă acestŭ felŭ de fapte necuviinciόse, numaĭ decâtŭ ispravniciĭ județuluĭ pe aceĭ căpitanĭ să-ĭ trimiță către d-luĭ vel Spătar, ca să-șĭ iée căḑuta pedépsă și să plătéscă și paguba cailor.

5) Vătașiĭ de plaiŭ să nu se îndrăznéscă să iée cu vre unŭ felŭ dĕ numire banĭ dela aceștĭ ciobanĭ, nicĭ la mergere, nicĭ la întórcerea acestorŭ ciobanĭ.

6) Căpitaniĭ de margene să nu maĭ îndrăznéscă să iée banĭ, séŭ altŭ cevașĭ dela maĭ susŭ ḑișiĭ Bârsanĭ, cu nicĭ unŭ felŭ de numire, că de se va îndrăsni cinevașĭ, îĭ va plăti îndoițĭ și se va și pedepsi de către d-luĭ vel Spătar.

7) Pentru vitele maĭ susŭ ḑișilorŭ ungurenĭ, ce vorŭ intra prin bucate și prin țarină, să se facă ispășire după dreptate și să plătèscă paguba aceĭ cu vitele și să grijéscă d-lorŭ ispravniciĭ, când vorŭ jălui cinevașĭ că s'aŭ năpăstuitŭ, să-ĭ înfățișeze cu vorniceiĭ și ce vorŭ fi luatŭ maĭ multŭ din dreptate, să-ĭ pue să plătéscă îndărăt și să se pedepséscă.

8) Stăpânii moşiilorŭ să aibă grijă a-şĭ astupa gropile lorŭ de bucate şi verĭ-cine măcar, gropile séle, ca să nu se întêmple să caḑă vre-o vită într'o grópă, găsind-o destupată. Şi d-vóstră ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ să cercetaţĭ cu amĕnuntulŭ şi orĭ când se va întêmpla să se răpue vre-o vită cu acestŭ mijlocŭ, cercetândŭ de acea grópă a cuĭ a fostŭ, pre acelŭ ce a avut-o, prin marafetulŭ judecăţeĭ d-tre să-lŭ apucaţĭ să plătéscă vita, care s'aŭ răpusŭ. Iar când stăpâniĭ gropeĭ nu se va afla, atuncĭ să fie totŭ satulŭ datoriŭ să rĕspunḑă paguba, ca să grijască cu datorie pentru toţĭ ceĭ strĕinĭ ce ară pe moşie să-şĭ astupe gropile de bucate în tótă vremea.

9) Maĭ susŭ numiţiĭ ciobanĭ să aibă voiă a cumpĕra porumbŭ şi a-lŭ aduce prin plaiurĭ pe la stânĭ, însa porumbu numaĭ cât le va fi trebuinciosŭ pentru mâncarea şi hrana lorŭ şi acésta prin sciinţa vătavuluĭ de plaiŭ, pentru ca să privigheze vătafulŭ a nu trece cu acestŭ mijlocŭ ciobaniĭ zaherea de porumbŭ de vênḑare, de neguţătorie, căcĭ atuncĭ se va pedepsi vătafulŭ.

10) Maĭ susŭ ḑişiĭ ciobanĭ tunḑêndu-şĭ vitele lorŭ, lâna ce vorŭ lua dela dênsele să o trécă în lăuntru, ca unŭ lucru alŭ lorŭ, fără de a nu li se cere nimicŭ de avaetŭ, nicĭ cu numele de vamă, însă şi ciobaniĭ să nu-şĭ tunḑă oile la baltă, ci să le tunḑă după vechiulŭ obiceiŭ, lingă hotarŭ.

11) Maĭ susŭ numiţiĭ ciobanĭ, munţiĭ şi delniţile şi locurile ce le vorŭ trebui pentru păşiunea vitelorŭ lorŭ, să aibă a le tocmi cu stăpâniĭ acestora din preţŭ cu învoială şi mulţămită, tocmindu-se după dreptate, şi pentru plată şi chirie, în locŭ de banĭ de vorŭ da caşŭ, la caşulŭ ce'lŭ vorŭ da să nu se facă vicleşugŭ la nicĭ o parte, ci să se cântărécă cu dreptate, şi d-tre ispravnicilorŭ fórte să grijiţĭ ca să nu se năpăstuéscă nicĭ o parte măcarŭ câtŭ de puţinŭ, ci la vremea cântărituluĭ să orânduiţĭ omŭ alŭ d-tre lingă cantaragiŭ, care să privigheze să nu se facă năpăstuire la nicĭ o parte.

12) Pentru brânza ce din vechime este obiceiŭ a'şĭ face pentru trebuinţa lorŭ, după ce încetéză în luna luĭ Augustŭ a da caşŭ la căşărie, trecênd-o în lăuntru, să nu fie supĕraţĭ de vamă, séŭ de alte cererĭ. Aşişderea şi pentru vama peilorŭ de oĭ mórte să nu se supere, cumŭ şi lâna de la vitele lorŭ, când vorŭ tunde după obiceiŭ, oile lorŭ la hotarŭ, trecêndu-o atuncĭ, să nu fie supĕraţĭ de vamă; iar când vorŭ tunde oile la vale şi vorŭ da bănuială că cu lâna lorŭ d'impreună cumpĕră şi altă lână strĕină, pentru neguţătorie, atuncĭ, prin marafetulŭ d-luĭ aghentulŭ, să se apuce ciobaniĭ, ca să plătéscă vama, să nu se păgubéscă miria împĕrătéscă; însă pentru aceĭ ce remânŭ la câmpŭ véra cu oile şi nu la munte şi ernéză, să le tunḑă la vale; pentru lâna acestora aşia să urmeze vameşiĭ: să le céră răvaşŭ de oeritŭ şi vĕḑêndŭ suma oilorŭ ce aŭ plătitŭ, să cântăréscă lâna şi să ţie în sémă din lâna ţigaie ocă una lână de fiesce óie şi de óia bîrsană două, iar după acéstă socotélă câtŭ vorŭ avé maĭ multă, să plătéscă vama, după dreptate». — 1787, Febr. 20. (Cod. XVII, fila 168 etc.).

ANEXE LA PAG. 87

Diversele firmanurĭ ce amŭ menţionatŭ la pag. 87, urmate de numirea ca Seraskier a luĭ Ali-Paşa peste o oştire de 100.000 ostenĭ, convinseră pre Enache Văcărescu, vistierulŭ luĭ N. Mavrogheni, că va fi rĕsboiŭ: «Indată se zugrăvi, ḑice însuşĭ Enache Văcărescu, (1) rĕsboiulŭ în inima mea.»

(1) Tesaur de mon. de Papiŭ Ilarian. Tom. II pg. 239.

In mijloculŭ acestorŭ pregătirĭ de rĕsboiŭ — care ocasionaŭ ţĕrilor române grele angarale — N. Mavrogheni tot nu puté crede că Austria va intra în alianţă efectivă cu Rusia. Enache Văcărescu ne spune acéstă credinţă a luĭ Mavrogheni şi cum el Văcărescu a combătut-o. (1) Dealmintrele, în febr. 1787 Herbert internunţiulŭ Austrieĭ la Constantinopole, încă tot protesta de simţirile pacifice şi amicale ale Curţeĭ Vieneze. Choiseul, în raporturile dela 10 febr. 1787, către ministrulŭ de externe francez, arétă că «*Le ministre (l'internonce) paraît bien convaincu que l'Empereur est plus interessé qu'aucune puissance à la conservation des turcs, dont le voisinage peu inquiétant lui permet de porter ses forces sur ses autres frontières et dont l'anéantissement ne lui offrait d'ailleurs en compensation d'un avantage si réel que l'acquisition de quelques provinces pauvres et difficiles à réduire par leur étendue, leurs montagnes, la résistance des habitants....*»

ANEXA LA PAG. 88 (nota I)

Eată pitaculŭ luĭ N. Mavrogheni, din 30 febr. 1787, prin care ordonă aplicarea în ţéră a «*ponturilor*» legate de Austria şi Turcia, relative la sudiţiĭ austriacĭ:

«Cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ Domnieĭ Mele, d-lor veliţilorŭ boierĭ şi d-ta Vel Spătare, şi d-ta Vel Aga, şi d-tre boierilor ispravnicĭ după la judeţe, Vătaşilor de plaiŭ, căpitanilor, vornicilor, zapciilor de prin plăşĭ, vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pentru tóte pricinile a sudiţilor nemţĭ, ce prin d-luĭ cinstitŭ aghentŭ ni s'aŭ arĕtatŭ, fiindŭ-că s'aŭ făcutŭ cercetare, după cererile Escelenţeĭ séle solului Kesariceseu, la prea înălţata Pórtă şi cu pré înalt impĕrătescŭ firmanŭ ni se poruncesce că tóte aceste maĭ susŭ arĕtate prin *ponturĭ* întocmaĭ să urmeze; Poruncimŭ Domnia Mé tuturorŭ d-tre şi vouĕ deobşte, ca la tóte câte se coprinde maĭ susŭ, fiescecare în dregătoria ce vĕ aflaţĭ, să facă lucrare şi săvĕrşire fără de a maĭ aştepta altă poruncă a Domnieĭ Mele.» (Cod. XVII, fila 169).

Procit. Vel Vist.

ANEXA LA PAG. 109

In 13 Aug. 1787 N. Mavrogheni dete circulărĭ, séŭ cărţĭ deschise, către căpitaniĭ, după marginea Dunăreĭ, să nu îngăduéscă trecerea a verĭ unuĭ Turc fără de firman.

---

(1) „Insumĭ l'am vĕḑutŭ să scrie un tacrir la Devlet prin care arĕta, că Nemţiĭ nu numaĭ n'aŭ aleanţie ca Ruşiĭ, ci ḑicé, că le sunt şi vrăjmaşĭ; însuşĭ el mi-a arĕtatŭ tacrirul acesta când îl scrié. L'amŭ întrebatŭ şi ce vrăjmaşie aŭ? Mi-a rĕspunsŭ, că nu voiesc Nemţiĭ să dé titlu de imperatriţă împĕrătesceĭ Rusieĭ. Auḑiţĭ posnă de rĕspunsŭ, cetitorilor! Atuncĭ ne maĭ ḑicêndŭ alt, i-am rĕspunsŭ, că aleanţia Nemţilor cu Muscaliĭ o scie Devletul dela 80 şi dela tractatulŭ de 84; însuşĭ chesarulŭ prin solul séŭ la Ţarigrad aŭ arĕtat-o pré Inalteĭ Porţĭ acésta; estimp aŭ mers chesarulŭ iarăşĭ la Crim şi poţĭ să maĭ ḑicĭ, că n'aŭ aleanţie? La acestŭ tacrir n'are să'ţĭ facă alt rĕspunsŭ pré cinstitulŭ Devlet decât să'ţĭ ié capulŭ, cu pricinuire că'ţĭ baţĭ jocŭ. — Nu scii tu, mi-a ḑis: acesta e adevĕrulŭ. Şi adevĕratŭ eŭ n'amŭ sciutŭ, că de unde socotiamŭ că voiŭ vedé rĕspunsulŭ ce amŭ ḑisŭ, amŭ vĕḑutŭ că-ĭ vine rĕspunsŭ cu afirisŭ şi cu: *slugă credinciósă*". Tesaur II pg. 294.

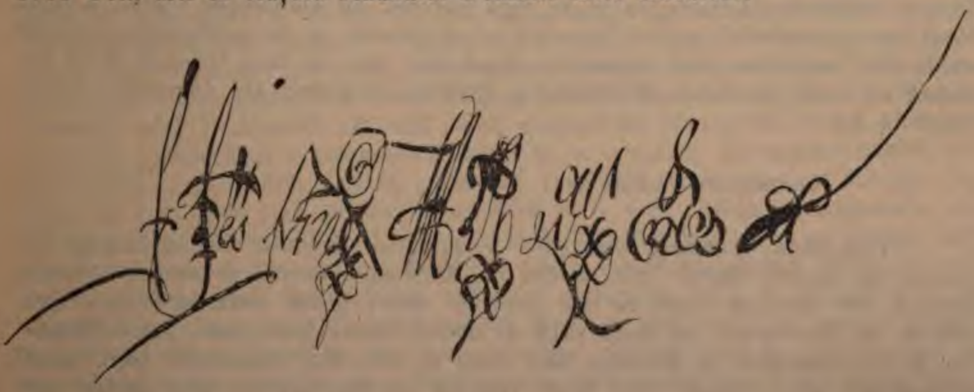
Aceste acte, dovedescŭ cu câtă îngrijire era N. Mavrogheniĭ pentru paza liniştiteĭ petrecerĭ a locuitorilor ţĕreĭ. (Cod. XVII, fila 216).

ANEXE LA PAG. 116 şi 204

Amŭ donatŭ Academieĭ, în 1873 Iuliŭ 30, unŭ pitacŭ domnescŭ dela Nicolae Mavrogheni. Prin acesta, în Oct. 1788, Mavrogheni confiscă averea chiar şi a uneĭ boeróice, a Caliţeĭ Doicésca, căcĭ împreună cu părinţiĭ aŭ fugitŭ din patrie *«trecêndŭ la vrăjmaşiĭ împĕrăţieĭ»*. Averea confiscată o donéză Vodă la haznaoa apelor.

Io Nicolae Petru Mavrogheni VV. i gospodar zemli vlah.

De vreme ce Caliţa Doiceasca, fata luĭ Chiriţă Doicescul, pământénă de aci, atât ea cât şi părinţiĭ eĭ, locuitorĭ din judeţul Ialomiţa, într'acéstă vreme de resmeriţe s'aŭ sculatŭ de aŭ fugitŭ din patria eĭ, trecêndŭ la vrăjmaşiĭ împĕrăţieĭ, după a căruia fugă remâindŭ totŭ avutulŭ eĭ ce-lŭ are aice în pământulŭ ţĕreĭ a fi domnesc, ca a unuia ce aŭ pribegitŭ din patria eĭ; iată am otărît, ca o moşie a numiteĭ Caliţa Doicésca, ce are aice în pământulŭ ţĕreĭ, la jud. Ialomiţa.... (*sters.*) dimpreună cu toţĭ ţiganiĭ eĭ, să fie afieromă la hazneaua apelorŭ ot *Ζωοδοχο πηγή*, de unde se adapă şi se îndestuléză tótă obştea. Decĭ amŭ datŭ Domnia Mé acestŭ domnesculŭ nostru hrisovŭ ca de astădĭ înainte acéstă maĭ susŭ numită moşia şi cu ţiganiĭ câţĭ vorŭ fi, să le stăpânéscă haznéoa apelorŭ, şi să aibă volnicie epitropiĭ ce sunt orânduiţĭ de către Domnia Mé purtătorĭ de grijă veniturilorŭ aĭ zoodoculuĭ pighi să facă zaptŭ atâtŭ moşia, câtŭ şi ţiganiĭ, să le ié venitulŭ, care să se cheltuiască la trebuinţele hazneleĭ apelorŭ. Şi am întărit hrisovul acesta cu domnésca nóstră iscălitură şi pecete, care s'aŭ scris la anulŭ 1788 Oct., aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ

Semnătura luĭ *Io Nicolae Mavrogheni VV.*

Ioan Damari vel log. procit. (1).

(1) Mormêntulŭ luĭ Damari este în biserica St. Ión de lîngă Curtea cu juraţĭ.

In Iunie 1788 s'aŭ fostŭ confiscatŭ de Mavrogheni averile Jianilor, şi ale luĭ Şerban Oteteleşanu «carĭ s'aŭ hainit». Cu pitaculŭ din 27 Iunie 1788 spătarŭlŭ Geanoglu e însărcinat să administreze, ca epistat, tóte moşiile, viile etc. ale acelorŭ boerĭ şi venitulŭ să-lŭ dee la biserica luĭ Mavrogheni şi haznéoa apelorŭ, cărora le-aŭ afiorisit (1).

Dăm o stampă representândŭ biserica luĭ Mavrogheni, aşia cum se află restaurată astăḑĭ, la şoseaua Kisseleff. E regretabil, că afară dóră de două sfesnice marĭ de fer bătut, nu se maĭ conservă nimic din titoricescile odăjdiĭ. — Până şi inscripţiunea bisericeĭ este falsificată, cu dată greşită!...

Eacă şi diverse acte, dela Alex. Moruzi, prin care amintindu-se confiscărĭ diverse făcute de Mavrogheni dela hainiţĭ, s'aŭ restituitŭ la 1792 acele averĭ:

Anaforaŭă Serdariuluĭ Costandin, i slugeru Gheorghe fraţi Măgureni pentru moşiile ce li s'aŭ luatŭ de Mavrogheni.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Voevoda.

«De vreme ce prin amĕnuntă cercetare s'aŭ doveditŭ, că acestea moşiĭ, şi acareturĭ, nicĭ vêndute aŭ fostŭ, nicĭ amanetŭ, nicĭ date pentru cinurĭ de boeriĭ, nicĭ datorĭ aŭ fostŭ visterieĭ ţĕriĭ vre unŭ banŭ, ci numaĭ pentru căcĭ s'aŭ fostŭ trasŭ atuncĭ din ţéră din adevĕrată pricină a silniciilorŭ luĭ Mavrogheni, a cărora strămutare şi împrăştiere, fiind-că prea puterniculŭ nostru Imperatŭ (Domnul D-ḑeu să-ĭ înmulţéscă puterea şi biruinţa) din firească milostivire de obşte la toţĭ aŭ ertat, după care înaltă poruncă sunt şi boeriĭ Magureni ertaţĭ; eată dară, după puterea pré Inalteĭ poruncĭ, care ni s'aŭ datŭ spre a cerceta celea adevĕrate pricinĭ ale acestorŭ feliŭ de acareturĭ, şi spre a da Domneşcile nostre întăririĭ celorŭ ce li se cuvinŭ de a li se întorce lucrurile ce li s'aŭ luatŭ, ca să şi le stăpânescă, intărimŭ Domnia mea stăpânirea dumnélorŭ boerilorŭ Măgureni asupra lucrurilorŭ şi acareturilorŭ acestora, şi poruncim dumnéluĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boeriulŭ Domnieĭ Mele vel. log. de ţéra de josŭ, să le faceţĭ hrisovulŭ Domniĭ Mele de stăpânire, ca să se rógă pururea luĭ Dumneḑeu pentru scumpă viaţa pré puterniculuĭ nostru Imperatŭ, şi să păzéscă şi de acum inainte dréptă credinţă şi supunere cătră stăpânirea Impĕrăţieĭ sale, în care Hrisovŭ să se numéscă cu bună pliroforie adevĕratele şi dreptele acareturĭ ale dumnélor. 1793, Augustŭ 22.

Pré Inălţate Dómne.

«Dumnéluĭ Serdariulŭ Costandin, i dumnéluĭ slugeriŭ Gheorghe, fraţĭ Măgureni, aŭ jăluitŭ Măriei Tale, ḑicênd că, în vremea acestiĭ de acumŭ răzmiriţĭ trecute, nicĭ într'unŭ chipŭ ne maĭ putêndŭ suferi gróza tirăniilorŭ şi a silniciilorŭ luĭ Mavrogheni, aŭ fostŭ siliţĭ de acéstă nevoie a-şĭ părăsi patria dumnélor şi a se înstrăinà în Moldova, iară celea de aicĭ din pămêntulŭ ţĕriĭ, moşiĭ şi acareturĭ ale dumnélor, nicĭ le-aŭ vêndutŭ luĭ Mavrogheni, nicĭ pentru care va cinurĭ de boeriĭ le-aŭ datŭ luĭ, care instrăinare a dumnélor ce le-aŭ pricinuitŭ

(1) Cond. XVII, fila 309 vers.

numaĭ singurŭ rĕutăţile şi tirăniile luĭ Mavrogheni, alcătuindu-o Mavrogheni pentru ponos de hăinlîc le-aŭ făcutŭ zaptŭ tóte moşiile, şi verĭ-ce alte acareturĭ aŭ avutŭ dumnélor aicĭ, şi le-aŭ afiorisitŭ la Biserica ot. cişmea ce se ḑice zoodohul-pighi, pe care după întorcerea dumnélor aicĭ la patrie-şĭ, ca nişce drepte milostivirĭ, ca să li să dea luminatŭ Hrisovŭ de întărirea drepteĭ stăpânirĭ pe acestea acareturĭ ale dumnélor, care maĭ josŭ anume se vĕdŭ aretate, întru a cărora jalbă, cu zapciŭ vatavŭ de aproḑĭ, ni se poruncesce de Măria Ta, ca să cercetămŭ, după porunca ce este dată, şi să arĕtămŭ Măriei Tale prin Anafora; luminateĭ porunci întocmaĭ fiindŭ urmatorĭ, după ce aŭ înfăţişatŭ zapciulŭ înaintea nóstră pe d-luĭ slugeriŭ Gheorghe Măgureanu, cu Dionise Epitropul Bisereceĭ, unde Mavrogheni aŭ fostŭ afiorisitŭ acestea moşiĭ, i-amŭ cerutŭ să ne aréte de are vre unŭ hrisovŭ a luĭ Mavroghene pentru afiorisala acestor acareturĭ ale numiţilor boerĭ, şi ne arétă o carte a luĭ Mavrogheni scrisă cu létŭ 1788, Febr. 18, care măcarŭ că se vede a fi copie, dară o văzumŭ că este cu peceteă luĭ Mavrogheni, cacumŭ arŭ fi însăşĭ cartea cea din tăiŭ, în care se coprinde, că atuncĭ în vremea răsmiriţi hainindu-se D-luĭ Slugeriŭ Iordache Măgureanulŭ şi pribegindŭ în ţéra nemţéscă, şi rĕmăindu-le toate lucrurile şi averile a fi Domneşcĭ, le-aŭ afiorisitŭ la cişmeua apelorŭ ot. Zoodohulŭ-pighi şi la Biserica ot. cişméoa de acolo, adecă a tria parte din moşia Măgurenĭ ot. sad. Prahova, i din casele de acolo de piatră, i jumătate din moşia Floresci, i jumătate din moşia Ghedera, i jumătate din moşia . . . . . . care aŭ luato dela Iordache Slatineanu cu judecată, părintească fiindŭ, i jumătate din muntele Tamaora, i jumătate din moşia Buda, i douĕ moşiĭ la Băltaţĭ, i o moară cu două roate în apa Prahoviĭ, i câte suflete de ţiganĭ de vatră va avea, i cincĭ sute stânjănĭ din moşie Sărata ot. sud. Buzeŭ, adecă 15 părintescĭ şi 15 cumpăraţĭ de dînsul, i moşiile ce are în sud Slam-Rômnicŭ, i jumătate din moşia Bragareasca ot. sud. Saac, şépte pogoane vie în Dealu Buzuenĭ sud. Saac, i a patra parte din moşia Valea-lungă ot. sud. Dâmboviţa, i câţĭ caĭ va avea, câte oĭ va avea, câţĭ rîmătorĭ va avea, câţĭ stupĭ va avea, câte vacĭ va avea, şi doĭ vătăşeĭ de ţiganĭ laeştĭ, câte suflete vorŭ fi, toate acestea maĭ susŭ numite moşiĭ, morĭ, vite, acareturĭ, case, ţiganĭ şi dobitoace le dă în zaptul şi stăpânirea Bisericeĭ dela cişmea, care aceasta carte ḑisă numitulŭ Dionisie, că i s'aŭ datŭ de Mavrogheni la mânile luĭ, şi cu aceasta aŭ stăpânitŭ până cândŭ aŭ venitŭ D-lorŭ numiţiĭ boerĭ de unde se instrăinaseră, iară de atuncĭ încoace, şi le-aŭ luatŭ întru a lorŭ stăpânire; decĭ după cercetarea ce făcurămŭ, arĕtamŭ Măriei Tale, că instrăinarea D-lorŭ numiţilorŭ boerĭ Măgurenĭ, cumŭ şi altorŭ boerĭ ce aŭ pribegitŭ atuncĭ în ţéră Nemţească, aŭ fostŭ numaĭ singurŭ din pricina silniciilorŭ, zmăcinăturilorŭ, prăḑilorŭ, şi a grozavelorŭ tirăniĭ ce se urma de Mavrogheni atuncĭ, aicĭ într'acestŭ (memlechet) a prea puterniciĭ Impĕrăţiĭ, care acestea infocate urmări ale luĭ, fiinţa lorŭ aŭ fostŭ destoinică să le facă vĕḑute şi cunoscute, nu numaĭ aicĭ în pămĕntulŭ ţĕriĭ, ci şi în toate laturile, iară după ce D-ḑeŭ celŭ atotŭ puternicŭ ni-aŭ miluit cu închierea păciĭ, totŭ intru aceeaşĭ vreme, ni-amŭ învrednicitŭ de amŭ căştigatŭ ne mărginită şi fericită milă, a pré puterniculuĭ Impĕratŭ prin pré înaltulŭ Hatehumaium, spre a fi toţĭ ertaţĭ de verĭ-ce greşală împotrivă vorŭ fi făcutŭ în diastima rĕsboiuluĭ, şi toţĭ aceia sa vie fieş-care la locurile şi la pămĕnturile sale; după aceasta dară nemărginită milă sunt şi Dumnealorŭ numiţiĭ boerĭ Măgurenĭ ertaţĭ de greşala ce aŭ făcutŭ din pricina luĭ Mavrogheni, şi pentru moşiile şi acareturile D-lorŭ se roagă Măriei Tale spre a căştiga luminatŭ Hrisovŭ dela Domneasca Măriei Tale oblăduire, pentru întemeiarea stăpânireĭ, şi nu lipsimŭ după luminată poruncă a insciinţa Inălţimi tale.»

Moșiile ce arétă D-lorŭ boeri Măgurenĭ, că fiindŭ bune și drepte ale Dumnealorŭ, li saŭ fostŭ luatŭ de Mavrogheni.

A treĭa parte din moșia Măgurenĭ ot. sud. Prahova. Jumătate din moșia Florescĭ sud. Prahova.
Moșia Avara sud. Prahova
Jumătate din moșia Dambŭ, ce-ĭ ḑice și Buda sud. Prahova.
O moară cu două roate în apa Prahoveĭ.
Țiganĭ de Vatră.
O mie stânj. moșie la Sărată ot. sud. Buzeŭ.
Treĭ-ḑecĭ și treĭ pogoane vie cu casă în sud. Buzeŭ.
O moșie ce se numesce Marginea, însă de zestre a soțieĭ Dumnealuĭ Sărdariuluĭ Constantin.
Jumătate moșia Brăgăreasca ot. sud. Saac.
Șépte pogoane vie în Délul Buzeenĭ ot. sud. Saac.
Jumătate din moșia Valea lungă, ot. sud. Dâmbov. (Cond. 24, fil. 372.

Filaret al Ungro-Vlahieĭ, Vel. Vornic Scarlat Grecén, Vel. Vornic... Vel. Vornic..... Vel. Logf.....

S'ugerésa Maria Vergulésa cu Dionisie Egumenŭ ot. zoodoh-pighi pentru moșia ce-i s'aŭ luatŭ de Mavrogheni.

Io Alecs. Const. Moruzi Vvd.

«Înfățișându-se la Divanŭ înaintea Domnieĭ Mele Dionisie Egumenŭ cu Nicolae Vergul, unde după cercetarea ce amŭ făcutŭ și Domnia Mea, și din celea ce s'aŭ urmatŭ făcênduse cunoscutŭ și bine doveditŭ mizloculĭ luăriĭ aceștiĭ moșiĭ dela Nicolae de către Mavrogheni, pentru pricină adevĕrată de boerie, numindu-o cumpărătóre, amŭ găsitŭ anaforaua pre sfințieĭ sale părinteluĭ Mitropolitŭ și a dumnélor boerilor bună, spre a face Nicolae Vergulŭ zaptŭ moșia, să o stăpânéscă cu pace, plătindŭ numaĭ Biserecii zoodoh-pighi tal. 150 pentru pomenirea luĭ. 1793, Septembre 13. (Cod. 24, fia 432).

Pré Înălțate Domne,

«Slugerésa Maria Vergulésa din sud. Buzeŭ prin vechilul soțulŭ sĕŭ Nicolae Vergulŭ aŭ jăluitŭ Măriei Tale ḑicêndŭ, că cu nedreptate luându-se de Mavrogheni o moșie a sa Grabicina din sudŭ Buzeŭ, și dându-o la biserica ot. zoodoh-pighi o stăpânesce și acumŭ Egumenulŭ dela numita biserică, și cere ca pre cumŭ ale altora moșiĭ, ce cu asemenea nedreptățĭ se luaseră de Mavrogheni, și le-aŭ luatŭ fieș-care în stăpânirea lor, asemenea să i-se dee și dumné-eĭ în stăpânire-șĭ acésta moșie, care e bună și dréptă a sa; cu acăruia jalbă vătavulŭ de paharniceĭ, din luminată porunca Mării Tale înfățoșindu-ĭ naintea nóstră pe Nicolae soțulŭ slugereseĭ cu Dionisie Egumenŭ ot. zoodohul-pighi, l'amŭ întrebatŭ cu ce cuvêntŭ stăpânește moșia acéstă a jăluitóreĭ, și rĕspunsă, că o aŭ cumperatŭ cu însușĭ baniĭ cuvioșieĭ séle, dela jăluitórea și dela soțul eĭ, cu buna voința dumné-eĭ prin zapisŭ și cu dréptă tocmélă, carĭ banĭ toțĭ dupa zapis i-aŭ și numĕ-

ratŭ în mâna numitului soţuluĭ jăluitóreĭ, şi aŭ primitŭ zapisŭ de vênḑare iscălitŭ de jăluitórea i de soţul sĕŭ, şi încredinţatŭ cu vrednice mărturiĭ, care zapisŭ cerêndu-i-l să mi-lŭ aréte, respunsă că-lŭ are trimisŭ la Ţarigrad, dară ḑice că este trecutŭ în condicile Divanuluĭ şi de acolo se va vedea, după al căruia rĕspunsŭ cercetând condicile-lŭ vĕḑumŭ scrisŭ cu let. 1788 Iulie 3, iscălitŭ de jăluitórea i de soţul sĕŭ Nicolae şi adevĕritŭ de pré sfinţia lor părinţiĭ Archireĭ şi de dumnélor veliţiĭ boerĭ, prin care vinde luĭ Dionisie Egumenŭ ot. Zoodohul-pighi şi bisericeĭ de acolo moşia Grabicina ot sud Buzeŭ, stânjenĭ opt-sute douĕ-ḑecĭ şi cincĭ, în tal. o mie şése sute şésă-ḑecĭ; în potriva căruia rĕspunsă Nicolae soţulŭ jăluitóreĭ, că pricina acestuĭ zapisŭ este aşia: soţia luĭ şi el voindŭ a se cinsti cu cinŭ de boerie, aŭ provalisitŭ aicĭ la Mavrogheni, că pentru cinulŭ de boerie *serdarŭ* primeşce să afieroséscă la schitul ot Poiana Mĕruluĭ moşia Grabicina pentru chivernisala şi măngăerea părinţilor călugăraşĭ ce locuescŭ acolo, şi neprimindŭ atuncĭ Mavrogheni, peste unŭ anŭ cândŭ aŭ adusŭ pe toţĭ boeriĭ, dela Buzeŭ cu urgie, s'aŭ pomenitŭ atuncĭ cu numitul Dionisie viind şi ḑicêndu-ĭ că pentru moşia ce voia în anulŭ trecutŭ să o dé la schitulŭ Poiana Mĕruluĭ să-ĭ facă zapisŭ de vênzare pe numele biserecíĭ ot Zoodohul-Pighi, precum i-aŭ făcutŭ şi zapisulŭ ce se arétă maĭ susŭ, dându-ĭ şi banĭ tal. doue miĭ, pe care banĭ, pe de o parte, i-aŭ datŭ Mavrogheni prin mâna numituluĭ Dionisie, iar pe de alta parte aŭ trimisŭ pe unŭ Edecliŭ icioglanŭ al sĕŭ şi luându-lŭ cu baniĭ dimpreună, ĭ-aŭ datŭ de i-aŭ numĕratŭ la cămară, şi dreptŭ aceĭ banĭ l'aŭ făcutŭ *Serdariŭ*, care acésta, ḑise, că este sciută şi însuşĭ luĭ Dionisie, iară Dionisie tăgădui ḑicêndŭ, că baniĭ aŭ fostŭ chiarŭ aĭ sĕĭ, luaţĭ împrumutŭ de la negustorĭ, iară nu aŭ fostŭ a luĭ Mavrogheni, căcĭ baniĭ după ce i-aŭ fostŭ luatŭ Nicolae soţul jăluitóreĭ dela Cuvioşia sa, unde i-aŭ datŭ, şi pentru ce i-aŭ datŭ? Cuvioşia sa ḑise, că nu scie; atâta şcie, că spuindu-ĭ Nicolae atuncĭ că aceştĭ banĭ este să-ĭ dé luĭ Mavrogheni pentru cinŭ de boerie, l'aŭ rugatŭ ca să-ĭ ducă Cuvioşia sa la Mavrogheni, după a căruia rugăciune Mavrogheni mustrândulŭ i-aŭ ḑisŭ, ca să ducă baniĭ înapoĭ de unde i-aŭ luatŭ, fiindŭ-că acela nu este datorŭ nimicŭ, şi aşia după poruncă aŭ şi urmatŭ de aŭ dusŭ baniĭ înapoĭ la Nicolae, decĭ pentru acéstă provlimă a luĭ Dionisie, cum că baniĭ aceştia ce i-aŭ datŭ atuncĭ, pre cumpărătórea aceştiĭ moşiĭ aŭ fostŭ chiarŭ aĭ sĕĭ împrumutaţĭ dela negustorĭ, iară nu a luĭ Mavrogheni, judecata aŭ găsitŭ cu cale, ca Dionisie să încredinţeze cu jurămêntŭ, pentru care şi făcusemŭ pitacŭ judecăţiĭ către pré sfinţitulŭ Metropolitŭ, ca să încredinţeze Dionisie cu jurămêntŭ, că acéstă provlimă este aşa, care Pitacŭ cetinduse întru auḑul luĭ Dionisie de faţă înaintea judecăţiĭ, dete rĕspunsulŭ, că elŭ jurămêntŭ nu primesce, după care rĕmasă de faţă cunoscutŭ, că baniĭ aŭ fostŭ aluĭ Mavrogheni daţĭ cu iconomie, adecă pre despre o parte s'aŭ făcutŭ că-ĭ dă prin Dionisie, ca cumŭ arŭ cumpăra moşia, şi pe de altă parte, i-aŭ luatŭ iarăşĭ elŭ şi l'aŭ făcutŭ Sĕrdariŭ, care se înţelege curatŭ, că moşia i-aŭ luat-o pre cinŭ de Boerie, şi fiindŭ-că tóte cinurile boerilor luĭ Mavrogheni, cum şi pecetea lorŭ, prin prea Inalta împĕrătéscă poruncă şi hotărire sunt anerisite şi stricate, şi Nicolae soţul jăluitóreĭ aŭ rĕmasŭ iarăşĭ în starea ce aŭ fostŭ întâiŭ, urméză, după tótă dreptatea, ca jăluitórea acésta să-şĭ ia moşia iarăşĭ întru stăpânire-şĭ, iară hotărîrea cea desăvârşită rĕmâne la Măria ta.— 1793. Sept 2. (Cond. XXIV Fil. 433.)

Filaret Al Ungro-Vlahicĭ, Dumitrache Racoviţă Vel. Ban, Ienache Moruz Vel. Vorn., Manolache Vel. Vorn., Nicolae Filipescu Vel. Vornic, Vel. Logf. Ghica.

ANEXE LA PAG. 123

Cărţĭ către arhimandriţĭ şi egumeniĭ, epitropiĭ dupe la tóte mŏnăstirile, de paregorie.

Zemli vlah.... Prea cuvioşilor arhimandriţĭ, egumenĭ şi epitropĭ dupe la tóte mănăstirile şi metócele ot sud ..... sănătate! De obştie vĕ facemŭ în scire, că avem Domnia mea adevĕrată înşciinţare cu pliroforie desevârşită, cum că uniĭ din ceĭ rĕĭ îndărătnicĭ farmasonĭ nelegiuiţĭ şi fără de temere de Dumneḑeŭ şi de stăpân, cariĭ sunt vrăjmaşĭ patrieĭ şi împotrivitorĭ la bună oblăduirea Domnieĭ şi la însuşĭ bună-voinţa prea puterniculuĭ deoletuluĭ împărăţieĭ, ce are pentru bună odihna raelelor ţĕreĭ, după celŭ rĕŭ năravul lor, nu lipsesc a scorni de la sineşĭ minciunĭ neadevĕrate, într'acéstă vreme şi a presăra vorbe în deşert la norod cutezându-se a şi scrie afară în ţéră la săteniĭ şi ómeniĭ lorŭ halturĭ şi vestirĭ de neadevĕrate spre a aduce grijă şi spaimă în inimile ómenilor, ca cu acestea turburândŭ odihna şi căḑênd la desnădăjduire, să pricinuiască pagube de risipă la agoniselele lorŭ şi strămutarea caselorŭ lorŭ şi odihneĭ lorŭ, spre a putea eĭ săvârşĭ cele diavolescĭ rele scoposurile şi interesele lor şi spre a-ĭ vedea slăbiţĭ şi cu trebuinţă de dênşiĭ, lucrurĭ care nu le sufere nicĭ Dumneḑeŭ şi care ne tulbură duhul; ci cât pentru a lor rĕsplătire avem bună nădejde şi suntem încredinţaţĭ la dreptatea şi judecata mareluĭ Dumneḑeŭ, că nu vor rĕmânea toţĭ aceia câţĭ urmézā acest fel de netrebniciĭ spre turburarea neodihneĭ noroduluĭ obşteĭ, fără de osînda şi pedépsa aceea ce li se cade, dupĕ scoposurile inimeĭ lor. Iar cuvioşia vóstră, ca parte bisericéscă ce sunteţĭ, să căutaţĭ fieşce-care după datoria ce aveţĭ, să nu ascultaţĭ nicĭ să vĕ amestecaţĭ la vorbe minciunóse ale nelegiuiţilorŭ, ce grijindŭ numaĭ de cele sufletescĭ şi de ale sfintelorŭ mŏnăstirĭ iconomiĭ şi chiverniselĭ, să vĕ faceţĭ fiĭ bisericescĭ adevĕraţĭ şi credincioşĭ către stăpânĭ; nicĭ să credeţĭ la havadişurĭ minciunóse, ce vĕ va scrie, orĭ vre-unul din obrazele părţeĭ bisericescĭ, séŭ vre-unulŭ din obrazele părţeĭ mirenescĭ, pentru că Domnia Nóstră străjuimŭ ḑiua şi nóptea paza şi odihna cuvioşieĭ vóstre şi a tuturor locuitorilor ţĕreĭ Domnieĭ Mele, de care aveţĭ şi pilde de faţă vĕḑute, că maĭ înainte nicĭ ḑece ómenĭ harnicĭ nu se afla la Domnie de pază la vreme de trebuinţă, iar Domnia nóstră ţinemŭ cu îndestulare atâţia ostaşĭ numaĭ şi numaĭ pentru paza şi odihna ţĕreĭ, cheltuindŭ şi vărsândŭ haznalele nóstre şi osebit şi înşine ne trudimŭ şi suntemŭ gata a ne porni fără de nicĭ unŭ pregetŭ de va fi trebuinţă şi în scurtŭ, capulŭ ne vomŭ pune şi vomŭ jertfi pentru voĭ toţĭ, ca un părinte, dupĕ cuvêntulŭ evangelieĭ ce ḑice: «Păstorulŭ celŭ bunŭ sufletul îşĭ pune pentru oĭ». Şi nu vomŭ îngădui nicĭ viaţa vóstră, nicĭ averile vóstre a se sminti întru nimic! De aceea dar iarăşi vĕ sfătuimŭ, să nu vĕ amăgiţĭ după relele scoposurĭ ale voitorilor de rĕŭ patrieĭ, cari acumea, urmândŭ şi în cea-l-altă rĕsmeriţă, aŭ vêndutŭ patria lorŭ şi aŭ pricinuitŭ atâta sângere şi rĕsvrătire ţĕreĭ, carĭ şi-aŭ luatŭ plata lorŭ de la Dumneḑeŭ; ci făcându-vĕ închinăciunile vóstre cu rugăciunĭ ferbinte către milostivulŭ Dumneḑeŭ, să căutaţĭ cele sufletescĭ, care se cuvinŭ la datoria cinuluĭ vostru. Şi avemŭ nădejde, că prin ajutorulŭ dumneḑeireĭ sale şi prin multă trudă şi ostenéla Domnieĭ mele, vomŭ petrece acéstă vreme fără de nicĭ o primejdie. To- [illegible] — 1788 Ianuarie 27 (1).

(1) [illegible] anexele promise la paginile 65, 77, 81, 83, 96, 98, 107, [illegible] volumuluĭ.

ANEXA LA PAG. 143

La acéstă pagină s'a promisŭ ca anexă documentele ce amŭ publicatŭ, în analele Academieĭ şi deosebĭ, în 1889, sub titlu «*Memoriĭ*». E de prisosŭ a maĭ publica tóte aceste documente, după ce amŭ datŭ în notă, la pagina 143 chiar şi documentul citat la pag. 141.

ANEXA LA PAG. 146

Dimitrie Fotino publică unŭ firmanŭ alŭ Sultanuluĭ Abdulŭ Hamidŭ către N. Mavrogheni pentru declararea rĕsboiuluĭ cu Rusia şi-l pune cu data 1787 Augustŭ 5. Acestŭ actŭ încă se cuvine să fie înregistratŭ, faţă cu proclamaţiunea Ecaterineĭ II către Românĭ, ce amŭ reprodusŭ la pagina acésta 146.

Firmanulŭ luĭ Sultanu Abdulŭ-Hamidŭ către Nicolae Vodă Mavrogheni pentru declararea rĕsboiuluĭ cu Rusia, din anulŭ 1787 Augustŭ 5.

Alesule dintre Domniĭ némuluĭ luĭ Isusŭ, temelia celor marĭ din compania luĭ Isusŭ, astă-ḑĭ Voevodŭ alŭ Ţĕreĭ Româneştĭ Nicolae Mavrogheni, pecetluéscă-se sfârşiturile tale cu succesŭ! După ce va sosi acestŭ împărătescŭ semnŭ sciutŭ să-ţĭ fie, că aşĭa precumŭ Ruşiĭ nu s'aŭ săturatŭ de folósele şi câştigurile ce aŭ dobânditŭ în articoliĭ stipulaţĭ prin tratatulŭ de la Kainargi, şi fiindŭ că după sfintele fetvale (capete de legĭ) trebue să se facă după comună înţelegere espediţiune, este pregătire ca să iasă sangiac-şerifŭ, şi chiarŭ vechilulŭ înaltŭ deplinŭ împuternicitŭ, marele consiliarŭ, cârmuitorŭ alŭ lumeĭ, apărătorulŭ popórelorŭ, Epitropulŭ meŭ Iusufŭ-Paşa (a căruia strălucire D-ḑeŭ s'o ţie în mulţĭ anĭ, şi să măréscă puterea şi fericirea luĭ!) şi toţĭ Ogeacliiĭ, rigealurile şi alte ordine ale oştirilorŭ nóstre; şi cu ajutorulŭ luĭ D-ḑeŭ momentulŭ plecăreĭ lorŭ se va arĕta prin împărătésca mea rânduială. Aşĭa dar, tu, carele escĭ Domnulŭ ţĕreĭ Românescĭ, veĭ înfăţişa acéstă împrejurare boierilorŭ ţĕreĭ ca să şcie cu încredinţare toţĭ, că nu se va face nicĭ o lovire în drepturile lorŭ din partea înaltuluĭ meŭ Devletŭ (*Adunarea generală a turcilorŭ*) şi prin urmare să fie toţĭ statornicĭ în centrulŭ supunereĭ, să nu aibă nicĭ o grijă séŭ prepusŭ, şi să se siléscă a îndeplini ordinele imperiale; şi fie-căruia să arĕţĭ că vorŭ fi cu siguranţă şi pace sub umbra mileĭ mele împĕrătescĭ; şi tu, Domnulŭ ţĕreĭ Românescĭ nu lipsi pe lângă aceste a te înţelege cu seraskierulŭ Ismailuluĭ, deplinŭ împuternicitŭ şi înaltŭ consiliarŭ şi fostulŭ epitropŭ cârmuitoriŭ Ali-Paşa, spre a urma întocmaĭ după consiliulŭ şi ordinulŭ séŭ. Prin urmare să daĭ şi să primescĭ înştiinţărĭ despre mişcarea duşmanilor, purtându-te cu credinţă şi lucrândŭ după ordinele ce se vor da, raportândŭ şi la Inalta Pórtă acele ce merită a fi însciinţate. Dreptŭ care s'a şi datŭ acestŭ ordinŭ împĕrătescŭ alŭ meŭ.

ANEXA LA PAG. 167

Strilbiscki a fostŭ, după intrarea Ruşilor în ţéră, un personagiŭ importantŭ. El a dobânditŭ titlulŭ de protoereŭ al Moldoveĭ, Valahieĭ şi alŭ Basarabieĭ. La pagina nóstră 142 amŭ amintitŭ că Strilbiscki arétă că a tălmăcitŭ o corespondenţă din rusesce, «pe câtŭ *a fostŭ puterea sciinţeĭ luĭ de limbă moldovenéscă*». Acéstă necunoscinţă perfectă de limbă românéscă nu l'a împedicatŭ de a'şĭ face o tipografie proprie la Movilăŭ şi de a tipări acolo câte-va cărţĭ românescĭ. Aşĭa avemŭ de la el *Psaltiria* tipărită «întru însuşĭ a sa tipografie în tĕrgulŭ Movilăuluĭ, care este între hotarulŭ Rusieĭ şi al Moldovieĭ, în anulŭ de la Hristosŭ 1786 în luna Iunie 28 în 4°. Cartea e dedicată împĕratuluĭ, împĕrăteseĭ şi familieĭ imperiale,

ANEXA LA PAG. 163

Dăm în alăturare, după Sultzer, planulŭ Iaşilorŭ, la intrarea în el a Austriacilorŭ. Asemenea planulŭ Bucurescilor (1).

ANEXA LA PAG. 200

Amŭ arĕtatŭ pregătirile de rĕsboiŭ făcute de N. Mavrogheni în primele lunĭ din anulŭ 1788. Dămŭ aci locŭ uneĭ circulărĭ, cu care maĭ mulţĭ boierĭ aĭ luĭ credincioşĭ fură însărcinaţĭ, în 12 Marte 1788, cu conăcirea şi aprovizionarea oştirilor turco-române din unele judeţe.

Iată acéstă carte :

«Fiindŭ-că pe d-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerŭ al D-nieĭ mele. . . . . . l'amŭ orânduitŭ atâtŭ purtătorŭ de grijă oştilor de la sud . . . . . asupra cărora aŭ făcutŭ D-nia mea Serascher şi Bimbaşa pe d-luĭ Hasechi Ibraim Aga şi oştilor de la sud . . . . . cât şi dinpreună silitorŭ şi următorŭ pentru lovirea vrăjmaşilor ce se vorŭ arĕta la părţile locului şi deosebitŭ am datŭ D-nia mea poruncĭ şi povăţuirĭ pentru locuitoriĭ părţiĭ locului, ca pre ceĭ strămutaţĭ să-ĭ aducă la locurile lor şi să le arĕte tutulor de obşte în ce chip trebue să se pórte la acéstă vreme, cum şi pentru ceĭ ce se vorŭ adăpa în cugetele rele şi gândurĭ deşérte să-ĭ dovedéscă, să-ĭ prindă şi să-ĭ triméţă la D-nia nóstră; iată dar i dăm acéstă a nóstră Domnéscă carte, ca să aibă tótă volnicia asupra ispravnicilor dela sud . . . . făcêndu-le mumbaşirlîcurĭ cu strîmtóre pentru împlinirea zacherelelor şi celor trebuinciόse de conacele şi tainuirile ostaşilor, după orânduelile ce sunt făcute de la Vistieria Domnieĭ mele, ca să le împlinéscă tóte la vreme, făr de cusurŭ, cumŭ şi pentru tóte cele ce este orânduitŭ, să fie următorĭ ispravniciĭ a da ascultare cu ajutorul ce va avea trebuinţă; de care poruncimŭ Domnia mea, a fi următorĭ, atâtŭ la împlinirea a tóte cele trebuinciόse, ca să nu fie vre o lipsă de conacele Ascherliilor câtŭ şi orĭ câtŭ ajutorŭ va cere numitulŭ boerŭ alŭ Domnieĭ mele, la trebile ce este orânduitŭ, să aveţĭ a'l asculta şi a-ĭ da, căcĭ pe acela ce ni va arĕta că nu aŭ fostŭ următorŭ şi orĭ aŭ făcutŭ vre un cusurŭ la împlinirea celor trebuinciόse ale Ascherliilor, séŭ că n'aŭ datŭ ajutorŭ de ómenĭ harnicĭ, ce i va cere şi ajutor la trebile ce este orânduitŭ, unulŭ ca acela straşnicŭ se va pedepsi de către Domnia mea. Aşişderea i damŭ Domnia mea volnicie, ca pre orĭ-care din boerinaşiĭ judeţuluĭ i va fi trebuinciosŭ alŭ metachirisi la trébă şi'l va cunósce de vrednic, să aibă voie a'l orândui şi acel boerinaş să fie supusŭ şi următorŭ. Şi celŭ ce va sluji cu credinţă va câştiga milă şi cinste dela Domnia mea, iar pe ceĭ ce nu vorŭ asculta, are voie sa-ĭ trimiţă în fiare la Domnia mea.» 1788 Mart. 12. (Cod. XVII).

ANEXE LA PAG. 211

Unŭ altŭ apelŭ alŭ Domnitoruluĭ N. Mavrogheni către emigraţĭ, să se reîntórcă în patrie, promiţêndu-le iertare şi apĕrare, avemŭ, din 12 Iunie 1788.

Vedĭ în Addenda anexele şi pentru paginile din volumŭ: 187, 190, apoĭ 205.

Mavrogheni promite fugarilorŭ despăgubire dela visterie, de tóte pagubele ce ar suferi, décă l'ar asculta să se reîntórcă în ţéră.

Eacă actulŭ:

«Cuvioşilorŭ egumenĭ, molitvelorŭ vóstre protopopĭ, preoţĭ şi diaconĭ, d-tre boerilorŭ i boerinaşilorŭ, mazililorŭ, breslaşilorŭ, neguţătorilorŭ, orăşanilorŭ, părcălabilorŭ, sindiilorŭ şi tutulorŭ locuitorilorŭ ţĕreĭ, ce vĕ aflaţĭ bejănăriţĭ, sănătate. De obşte vĕ facemŭ Domnia Mea în scire, că voĭ vedeţĭ în ţéră câte silinţe şi strădanie punemŭ şi câte cheltuielĭ vĕrsămŭ pentru paza vóstră de orĭ-ce primejdie întêmplătóre ale acesteĭ vremĭ, ca să nu pătimiţĭ nimicŭ şi ca să puteţĭ sta pe la locaşurile vóstre nestrămutaţĭ. Apoĭ cu tóte aceste silinţe şi cheltuielĭ grele, ce facemŭ Domnia Mea pentru voĭ, auḑim că încă până acumŭ nu v'aţĭ întorsŭ pe la satele şi oraşele vóstre, după poruncile ce v'amŭ scrisŭ într'atîtea rîndurĭ maĭ nainte şi staţĭ risipiţĭ şi bejănăriţĭ, acumŭ când este vremea a tótă strînsura vóstră: de cosit fînurile, de strînsulŭ bucatelorŭ.... de care ne mirămŭ pentru ce le faceţĭ aceste? în vreme când Domnia Mea şi pentru rîndul dăjdielorŭ v'amŭ făcutŭ mila aceea ce s'aŭ căḑutŭ, cu îndestulare, dupe cumŭ aţĭ vĕḑutŭ din hrisovulŭ ce v'amŭ trimisŭ şi după cum aţĭ cunoscutŭ şi'n faptă că de atîta vreme sunteţĭ nedăjnicĭ..... De altă parte iată şi poruncĭ straşnice amŭ datŭ oştilorŭ nóstre, ca să nu vĕ supere, séŭ să vĕ facă vre-un rĕŭ. Decĭ iată cu hotărîre vĕ scriem Domnia Mea acéstă a nóstră domnéscă carte, ca în sorocŭ de 10 — 15 ḑile, mult până la sfîrşitulŭ acesteĭ lunĭ, toţĭ să vĕ aflaţĭ pe la satele, oraşele şi locurile vóstre, ca să vĕ apucaţĭ de munca şi hrana cea trebuinciósă caselorŭ vóstre, şi de aveţĭ vre-o temere la întórcerea vóstră despre niscaĭ-va ostaşĭ, iată Domnia Mea întradinsŭ amŭ orânduitŭ unŭ bu!uc-başa, omŭ de ispravă, cu milă şi cu durere de creştinĭ, care iubesce pe raiale, cu 100 de neferĭ, ca să apere şi să vĕ străjuiască, cu carele să vĕ ajungeţĭ spre a vĕ da neferiĭ trebuincioşĭ de paza familielorŭ vóstre, pentru întórcere şi venirea fără de grijă, ca să vĕ aşeḑaţĭ la locaşurile, unde nu veţĭ avea nicĭ o bântuială, séŭ pagubă averilor vóstre. Iar de se va întimpla a se păgubi cine-va de către ostaşĭ, Domnia Mea tótă paguba aceluia făgăduimŭ a o pune la locŭ şi se va împlini până la una. De care să aveţĭ a merge la dregătorie şi la ispravniciĭ noştri, ca să arĕtaţĭ paguba vóstră cu adevĕrŭ, cu fóiă anume şi ispravniciĭ însciinţându-ne, nu veţĭ rĕmânea păgubaşĭ». — 1788 Iunie 12. (Cod. XVII, fila 367 verso).

ANEXA LA PAG. 220

Pe când N. Mavrogheni, în Iulie 1788, işĭ îndrepta atăculŭ asupra pasuluĭ Buzĕuluĭ, Austriaciĭ şi boeriĭ haini isbutiaŭ să tragă în partea lorŭ pre uniĭ locuitorĭ. In maĭ multe casurĭ găsimŭ ţĕranĭ arestaţĭ de ómeniĭ luĭ Vodă, ca *spionĭ* austriacĭ. Dămŭ aci unŭ resumatŭ de actŭ prin care Mavrogheni iertă nisce asemenea spionĭ ţĕranĭ, după rugămintea satuluĭ lorŭ:

Săteniĭ din Sălătruc şi din Berislăvescĭ trămitŭ la Vodă pre unchiaşulŭ Ianache Duhotarul din Sălătrucŭ, să se róge pentru liberarea dela închisóre, din Bucurescĭ, a luĭ Niţul Diacon ot Salatruc (Argeşŭ) şi a luĭ Radu Lotreanu din Berislăvescĭ, prinşĭ de ostaşĭ în plaiulŭ Loviste şi bănuiţĭ de spionĭ. Vodă iĭ iertă la cererea ţĕranilor, pe chezăşia satelorŭ. — 1788 Iulie 14. (Cod. 17, fila 312).

ANEXE LA PAG. 229.

Nu numaĭ pre Românii Ardeleni îĭ îndemnă N. Mavrogheni a i se supune, ci adresă proclamaţiunĭ şi către soldaţiĭ austriacĭ, învĕţându-ĭ a dezerta şi a veni la elŭ, unde vor avé cinste şi câştigŭ.

Asemenea proclamaţiunĭ s'aŭ trămisŭ şi la 17 Sept. 1788, prin vătaşiĭ de plaiurĭ din judeţele Dâmboviţa şi Argeş. (Cod. N. XVII, fila 324). Veḑĭ în *Addenda*.

ANEXA LA PAG. 243

Scurtă dare de sémă a faptelor eroice a pré Înălţatuluĭ, piosuluĭ şi victoriosuluĭ Domnitorŭ alŭ nostru şi Principe alŭ întregeĭ Ungro-Vlachieĭ, Domnuluĭ Iôn Nicolae Petru Mavrogheni Voivodŭ.

Compusă de pré nobilulŭ şi învĕţatulŭ boerŭ mare căminarŭ, d-nu Manolache Persiani. Apoĭ versurĭ şi cuvântărĭ de laudă culese din alţĭ învĕţaţĭ şi imprimate în ordine în imprimeria cea din noŭ înfiinţată sub patronagiulŭ domnescŭ, lângă Isvorulŭ tămăduireĭ, la cişméua din Bucuresci, de Nicolae şi Iôn Lazăr din Ianina şi închinată de eĭ cu plecăciune pré ilustrului Domnitorŭ. In anulŭ mântuireĭ 1789, luna Februarie. De Dimitrie tipografulŭ (1). *(Pagina I-a).*

(1) Cărticică în 8° de 56 pagine. Ni-amŭ servitŭ cu esemplarulŭ amicului nostru d-nu profesor Erbiceanu.

„Ἠλίαν ἐκτρέφεν ἠδὲ σὲ τῖσε κόραξ ὅχ' ἄριστε,
ἡγεμόνων δακίης κοίρανε Νικόλαε.
„Ἐκνικᾶς ἀρετῇσι βροτὸν πανθ', ὥσπερ ὅπλοισι,
γερμανοὺς ἤδη τῇ κυρίου χάριτι.
„Εἰς ἐτέων ἀμέλησε θεὸς σώσειεν ἑλίξεις,
πολλὰς ἐν θώκῳ ἐς τέλος ἱδρυμένον.

O! Domnitorule Nicolae, celŭ maĭ bunŭ dintre Principiĭ Dacieĭ, corbulŭ acesta hrănia pe profetulŭ Ilie și pe tine. Tu, prin virtuțile Tale, învingĭ pe totŭ muritorulŭ, precumŭ prin arme aĭ învinsŭ pe Nemțĭ, cu grația Domnuluĭ de susŭ. Să nu-țĭ pese, că D-ḑeŭ te va mântui, și a-ĭ să trăescĭ anĭ îndelungațĭ și veĭ rêmânea până la fine statornicŭ pe scaunulŭ têŭ. *(Marcă și versurĭ pag. 2-a).*

(Pag. 4-a) Pré Inălțatuluĭ, pré piosuluĭ și pré dreptuluĭ stăpânŭ al nostru, Domnitorŭ a tótă Ungro-Vlahia, domnuluĭ domnuluĭ Ión Nicolae Mavrogheni Voevodŭ.

Vĕḑêndŭ și noĭ acumŭ, o! pré *buncle Domnitorŭ*, zelulŭ căldurosŭ alŭ inimeĭ pré nobiluluĭ și invețatuluĭ boerŭ: a mareluĭ căminarŭ, d-nu Manolache Persiani, către Inălțimea Ta, care stă d'asupra orĭ-căreĭ laude, care este fală națiuneĭ și subiectulŭ de convorbire alŭ principilorŭ, precumŭ și presenta: *povestire scurtă* a luĭ despre faptele Tale cu adevĕratŭ eroice, în care le a istorisitŭ într'unŭ modŭ așia de deslușitŭ și adevĕratŭ, încâtŭ a ațîțatŭ și pe alțĭ învețațĭ ca să scrie, și eĭ fiindŭ nișce servĭ recunoscĕtorĭ aĭ Măriei Tale.

Pe lângă acestea vĕḑêndŭ, că mulțĭ iubitorĭ de invetătură, atâtŭ dintre pămênteni, câtŭ și dintre strĕiniĭ de aicĭ și din alte părțĭ, dorescŭ să posede susŭ ḑisa *scurtă povestire*, cu versurile și eugomiile (laudele) dintr'însa, n'amŭ pregetatŭ a le edità in nóua nóstră împrimerie, cea inființată cu concursulŭ domnescŭ și strălucitŭ al Inălțimeĭ Tale, la sf. și domnésca Monastire: *Isvorulŭ Tămăduireĭ*, care s'a clăditŭ maĭ nainte de Inălțimea Ta, cu bunŭ gustŭ și lucsosŭ. Multe ne aŭ îndemnatŭ la editarea acesteĭ cărțĭ: pentru ca faptele Tale eroice să se perpetueze, și pentru fala comună a națieĭ. Décă dar, după înțeleptulŭ care a ḑisŭ: «surdŭ e bărbatulŭ, care ș'ar compara gura cu a luĭ Hercule», cu atâtă maĭ multŭ are să fie acuzatŭ și acela, care n'ar vesti în tóte părtile, cu voce puternică, faptele iubite de Dumneḑeŭ ale Inăltimeĭ Tale, zelulŭ Tĕŭ arḑĕtorŭ către cele divine, Marea Ta și domnéscă milă către ceĭ lipsițĭ, și într'unŭ cuvêntŭ tóte vitejiile Inălțimeĭ Tale, făcute în modŭ minunatŭ. Gloria Ta sburândŭ d'asupra întregeĭ Europe, a Asieĭ și Lybieĭ (Africeĭ), a adjunsŭ până la limitele extreme ale pământuluĭ. Faĭma obiciunesce a respândi pretutindenĭ faptele de obște folositóre ale eroilorŭ aleșĭ, spre a fi admirate.

Grație luĭ D-ḑeŭ celuĭ de susŭ, care a întăritŭ neputința nóstră, și ne a pusŭ pe calea cea bună de a effectuà acéstă lucrare seriósă și fórte dorită de către toțĭ.

Oferimŭ dar acéstă carte Alteței Tale, ca unŭ premiciŭ al împrimerieĭ nóstre înființate de curêndŭ prin protecțiunea domnéscă și strălucită a Alteței Tale, implorândŭ a o primi cu obiciuita-țĭ bună-voință și a o privi cu ochiŭ veselŭ.

Iar Ochiulŭ acela care vede tóte, să acorde Inălţimeĭ Tale, aicĭ pe pămêntŭ, o statornicie neclintită pe tronulŭ Tĕŭ celŭ pré strălucitŭ, sănătate fericită şi viaţă îndelungată, împreună cu tótă strălucita şi domnésca casă a Ta, păzindu-o în pace şi în mare fericire; iar după ilustra Ta plecare de pe acestŭ pămêntŭ, să-ţi acorde Domnia de susŭ şi fericirea ceea ce remâne pentru totŭ-d'a-una. Amin.

Aĭ Inălţimeĭ Tale pré plecaţĭ servitorĭ

Nicolae şi Ión Lazăr, din Ianina.

Către pré nobilulŭ mare căminarŭ, d-nu Manolache Persiani şi către recunoscĕtorulŭ lectorŭ.

(Versurĭ pe pagina 5-a şi 6-a)

Aceluia faţă de care sirenele luĭ Omer sunt slabe şi musele luĭ Herodot tacŭ, fiind-că îl invidiéză, cumŭ aşĭ puté să-ĭ împletescŭ versurĭ elegante de laudă, lipsitŭ fiindŭ de elocinţa luĭ Nestor şi a luĭ Demostene? Mercuriŭ şi Apolone trebue să vină pe pămêntŭ şi să-mĭ aducă fôntâna Hipocrini, de unde se pot lua culorĭ pentru a-lŭ admira, dar ca să scriŭ nu mĕ potŭ lăuda. Insă scriŭ, şi de îţĭ voiŭ micşora virtuţile în mod cutezătorŭ, o facŭ din înclinarea mea şi să nu fiŭ incomodŭ. Alergaţĭ dar o! Muse din Elicon şi încoronaţĭ eroicesce cu laurĭ pe acela care este icóna nobleţiĭ, podóba secoluluĭ, pilda tinerilor, coróna medicilor; pe acela care este stîlpulŭ modestieĭ, colosulŭ înţelepciuneĭ, oglinda celor însemnaţĭ şi facla virtuţeĭ; pe acela care este regula amiciţieĭ şi deliciul vorbelor, şi arĕtaţĭ, că nu m'amŭ înşelatŭ în acéstă a mea descriere. Iacă Saturn care alérgă cu figura escelentă a principeluĭ Mavrogheni, şi-lŭ face capŭ (superiorŭ tuturorŭ). Pentru mulţămire şi acestuia nu-ĭ e lene ca să întoneze prin versurĭ şi calităţile sufletuluĭ Luĭ, şi neputêndŭ alt-felŭ fi păstrate pentru venitorŭ, a vrutŭ să se imprime spre a vedé vitejiile luĭ Marte *Dacicul*, ale erouluĭ unicŭ: Nicolae Mavrogheni, Principiĭ şi generaliĭ secoluluĭ venitorŭ şi câţĭ sunt capiĭ celor patru vênturĭ. Şi se miră cumŭ de nu póte să cânte în imnurĭ mulţimea calităţilor Luĭ. Şi ca o albină, înaintéză răpede spre liveḑi şi cu ochĭ de Lynx caută în pădurĭ şi culege câte florĭ sunt de oferitŭ unuĭ asemenea principe. Acuma presenta carte a străluciteĭ epoce a luĭ Mavrogheni să se citéscă cu mare băgare de sémă. Decĭ celŭ ce va citi ceva greşelĭ tipografice, să nu crédă că aŭ provenitŭ din ignoranţă. După cumŭ nu se póte ca cerulŭ să fie în tot-déuna fără norĭ, totŭ aşia de greŭ este a găsi şi o carte fără greşelĭ. Prin urmare, o! lectorule, priimesce acésta în modŭ veselŭ, şi fiindŭ sănĕtosŭ, să o păstrezĭ cu mare bucurie.

Mateiŭ Myreon.

Ὦ σταυρὲ Χριστοῦ τὴν βοήθειαν δίδου,
Τῷ εὐσεβεῖ Ἡγεμόνι Νικολάῳ,
Ὅπως διώκῃ πάντα ἀντικείμενον,
Ἐκ γῆς Δακῶν πάσης τε καὶ Μολδαυΐας,
Ὧν σὺ σφραγὶς σὺν ὀρνέῳ τε καὶ βοΐ,
Μέσον Ἰωάννου τε καὶ Νικολάου.

Adecă :

O! Cruce a luĭ Christu! dă ajutorulŭ tĕŭ piosuluĭ Domnitorŭ Nicolae, ca să gonéscă orĭ-ce lucru rĕŭ din ţéra întregeĭ Dacii şi a Moldoveĭ! a cărora marcă escĭ tu, cu unŭ vulturŭ şi unŭ capŭ de boŭ, între S-ţiĭ Ión şi Nicolae. *(In versurĭ pe pag. 8-a, cu stampa).*

Precuvêntare (1)

Câtă bucurie nu simte poetulŭ, când cu bună nemerire, mulţime de vorbe vinŭ împrejurulŭ fantasieĭ séle, aşĭa că fără ostenélă póte compune versurĭ metrice! câtŭ nu se înveselesce laringele sĕŭ, ca şi cumŭ ar respira celŭ maĭ uşorŭ şi elasticŭ aerŭ alŭ uneĭ atmosfere fórte limpede, când nu se împrumută cu strofe de vorbe şi cu diferite şi neînsemnate perifrase nicĭ din dicţionare, nicĭ din cărţile de laudă ale filologilor, ca să cânte virtuţile subiectuluĭ, despre care este vorba! Şi câtŭ de iute nu-ĭ merge condeiulŭ, când faptele eroice ale bărbatuluĭ istorisitŭ îĭ vinŭ una după alta în minte fără ca să întrebe pe contimpuranĭ, pe ceĭ d'imprejurŭ şi pe convieţuitorĭ, ca să i-le descrie una câte una, de óre-ce sunt marĭ şi cunoscute tutulor, şi proclamate de toţĭ fără a fi întrebaţĭ! Ce plăcere neîntrecută nu încântă pe lăudătoriĭ Alexandrilor, Caesarilor, Carolilor, Petrilor, şi alţĭ atarĭ scriitorĭ! Insu-şĭ Omer scriindŭ despre bărbaţiĭ vitejĭ aĭ seculuĭ sĕŭ s'a arĕtatŭ aşĭa de mare şi de faimosŭ, încâtŭ trecerea atâtorŭ secole n'a putută nu numaĭ să-ĭ ştérgă, dar nicĭ chiarŭ să-ĭ micşoreze renumele, ci din contră, i l'a măritŭ şi-lŭ păstréză încă în flóre şi în vigóre. Cu câtŭ maĭ mare renume n'ar fi dobânditŭ însuşĭ acestŭ poetŭ, celŭ maĭ mare şi maĭ vestitŭ dintre toţĭ, décă subiectulŭ sĕŭ ar fi fostŭ urmaşulŭ celebrilor Mavrocheno, prea piosulŭ Domnitorŭ, celŭ maĭ curagiosŭ eroŭ alŭ seculuĭ, fala contimpuranilor sĕĭ Romeĭ (*neo-grecĭ*), şi părintele, şi reazemulŭ naţiuneĭ? Cu câtŭ maĭ multŭ nu s'ar fi întinsŭ unŭ atare poetŭ, avêndŭ înaintea sa unŭ oceanŭ de vitejiĭ şi de darurĭ agradabile luĭ D-ḑeŭ, ca să plutéscă în largŭ fantasia luĭ, şi o câmpie de graţiĭ fórte întinsă şi în tot-déuna înverḑită, pentru ca condeiulŭ sĕŭ să percurgă fără a fi atinsŭ de ceva? Atuncĭ în adevĕrŭ, timpulŭ venitorŭ ar fi cunoscutŭ, până la ce gradŭ de glorie potŭ ajunge faptele cele marĭ şi demne de laudă ale unuĭ eroŭ, şi până la ce gradŭ elocinţa îngeréscă o póte ajunge gura şi condeiulŭ unuĭ mare poetŭ. Eŭ într'adevĕrŭ n'aşĭ fi cutezatŭ să-mĭ udŭ condeiulŭ,

(1) Paginare nouă în cărticică cu No. 1, 2, 3.

nicĭ să-mĭ deschidŭ gura, ca să scriŭ şi să cântŭ vitejiile mareluĭ Mavrogheni, ne putêndŭ esiste nicĭ o comparaţiune între mărirea acestuĭ bărbatŭ şi ne esperienţa mea; de óre-ce însă unŭ începutŭ necomplectŭ este trebuinciosŭ, şi ca să ḑicŭ aşia neapĕratŭ pentru orĭ-ce perfecţionare, amŭ hotărîtŭ ca să desemnezŭ, după putere, icóna vrednică de admiraţie a mareluĭ Domnitorŭ alŭ Dacieĭ, comparând-o cu marii şi renumiţiĭ eroĭ aĭ secolelor trecute. Sperŭ că acéstă poemă deşi e fără artă, nu va fi criticată de lectoriĭ iubitorĭ de muse, nicĭ respinsă pentru lipsa de frase şi de figurĭ oratorice, precumŭ ceĭ ce preţuescŭ multŭ ospĕţurile n'ar respinge unŭ fructŭ timpuriŭ, orĭ câtŭ de necoptŭ şi acru ar fi, ambiţionându-se să-lŭ aibă pe masa lorŭ, ca *prémices*. Prin urmare aşia ceva fiindŭ acéstă poemă, eĭ, cu marea lor învĕţătură şi cu eleganţa artistică, să o înfrumuseţeze să admire mărirea eroului, să-ĭ divinizeze virtuţile, să-ĭ laude înţelepciunea, să anunţe posterităţiĭ superioritatea luĭ faţă de cei-l-alţĭ eroĭ, să-lŭ numéscă şi eĭ *Mavrogheni Dacicul*, ca pe unulŭ din strămoşiĭ sĕĭ, vreaŭ să ḑicŭ de veneţianulŭ Mavrokena, pe care alţiĭ l'aŭ numitŭ *Peloponesiacŭ*. Acesta cucerindŭ Peloponesulŭ, s'a făcutŭ demnŭ de acestŭ titlu după ce a ajutatŭ Marea Egee, după ce a cuceritŭ Manea (provincie în Peloponesŭ) cea vecĭnicŭ în revoltă, după ce a liberatŭ Morea (Peloponesul) de revoluţionariĭ Albanezĭ, iar acela *(Mavrogheni)* după ce a scăpatŭ Dacia, care este înaintea ochilor nemţilor, călcândŭ trufia acestora, cum să nu se numéscă *Dacicul?*

Să-lŭ numéscă dar cu acestŭ titlu, care cu dreptŭ se cuvine Alteţeĭ Séle şi cu modulŭ acesta să dobândéscă renumele ce aŭ dobânditŭ atâţia alţĭ poeţĭ carĭ aŭ scrisŭ despre eroĭ. Iar mie ertându-mĭ acéstă lucrare imperfectă le urezŭ sănĕtate.

(*Versurĭ pe pagina 4—14*)

Ilustru şi faimosŭ era în Veneţia numele *Mavrokenilor*, pentru vitejia lor. Şi cu atâta întreceaŭ pe ceĭ-l-alţĭ concetăţeni ai-lor, cu câtŭ sórele întrece pe ceĭ-l-alţĭ planeţĭ. Toţĭ în Veneţia luĭ Mavrokeno iĭ-dasera şi prenumele de: *Peloponesiacŭ*, pentru că cucerise Peloponesulŭ şi-lŭ smulsese din jugulŭ sclavieĭ. Décă elŭ ar esiste acumŭ, privindŭ şi admirândŭ de departe una câte una calităţile atâtŭ de multe ale domnitoruluĭ Vlahieĭ, activitatea luĭ cea fără margine, veneraţiunea luĭ către cele divine, şi perfecta luĭ credinţă, *sadacatulŭ* către pré puternicul Imperatulŭ al nostru, iubirea şi alipirea luĭ de *Devletul* Osmanliilor, ar sparge urnele şi ar rupe epigramele cu carĭ-lŭ împodobiseră Veneţianiĭ; pentru că talentele luĭ aŭ fostŭ odată esceleinte şi faptele-ĭ ilustre. Acumŭ însă ce a resăritŭ în Grecia unŭ altŭ luceafĕrŭ cu multŭ maĭ strălucitorŭ, şi mare în virtuţĭ, a întunecatŭ lumina aceluia (Peloponesiaculuĭ), şi a inceputŭ să se stinjă, precumŭ lângă sóre se perde lumina luneĭ.

Indată ce s'a nascutŭ Alecsandru cel noŭ, după figură şi semne pârea curagiosŭ, şi de atuncĭ rudele şi străiniĭ preḑiceaŭ mărirea şi virtutea nouluĭ Mavrokeno. Apoĭ în urma uneĭ vedeniĭ şi inspiraţiune divină, familiariĭ aŭ ḑisŭ să se numéscă: Nicolae, ca şi cumŭ ar fi prevĕḑutŭ victoriile ce le pregătia vitejia luĭ cea fără de margine. Cumŭ s'a făcutŭ de optŭ-spre-ḑece anĭ a începutŭ să urmăréscă pe corsarĭ spre a preserva loculŭ de pirateriile lor.

Pe urmă făcêndu-se interpretŭ al floteĭ, cu dreptŭ cuvêntŭ era lăudatŭ de tóte lumea. Şi însuşĭ gazi Hassan-Paşa vedêndŭ atâta credinţa, ilŭ avé în mare favóre ca pe unŭ fiŭ alŭ sĕŭ propriŭ. Dar ce n'a făcutŭ elŭ în acelŭ ciasŭ, şi câţĭ nu proclamă icramulŭ către eĭ!

Atâţia romeĭ (creştinĭ) a scosŭ elŭ din gura luĭ Haron, luptându-se pentru eĭ cu sufletulŭ şi cu corpulŭ. Fiind-că în resbelulŭ contra Rusieĭ mulţĭ romeĭ aŭ datŭ semne de necredinţă, s'a mâniatŭ Sultanulŭ şi a hotărîtŭ să decapiteze pe toţĭ câţĭ apucaseră armele şi maĭ cu sémă se jurase, ca să estermine de totŭ genulŭ Psarianilorŭ (*locuitoriĭ din insula Psara*), şi pe ceĭ-l-alţĭ necredincioşĭ din alte localităţĭ, să-ĭ pedepséscă aspru înaintea ómenilorŭ, spre a se da pildă ca în viitorŭ nicĭ unŭ raia să nu îndrăsnéscă să se revolte cu armele în mână. Mavrogheni cumŭ află de hotărîrea Sultanuluĭ a alergatŭ cu lacrimile în ochĭ, ca să opréscă acéstă prăpădenie a naţiuneĭ şi vĕrsarea de sânge. «D—ḑeŭ să păstreze în vecĭ pe puterniculŭ stăpânŭ urmaşuluĭ al-Osman, la greşiala raialelorŭ sale să respundă cu amnistia, ca săĭ proclame pretutindenea neresbunarea sa. Este de datoria unuĭ rege, ca să facă dreptate amestecată cu milă. Aşia, dela începutŭ şi până acumŭ înaltulŭ *Devlet* a arĕtatŭ mare *adalet* faţă de supuşĭ. Iar eŭ pentru rĕsplata uneĭ aşia de mare bine-facere, să fiŭ numitŭ *sadică* servŭ al împĕrăţieĭ, să-mĭ vĕrsŭ şi sângele de va cere trebuinţă, să facŭ să se supună puterniculuĭ Devletŭ némurĭ, carĭ n'aŭ cunoscutŭ nicĭ o dată idaet; mândrindu-se pentru locurile lorŭ, ce cu greŭ potŭ fi călcate, şi ḑicŭ că nicĭ o dată unŭ strĕinŭ nu se póte apropia de eĭ».

Ascultândŭ Sultanulŭ aceste promisiunĭ, şi cunoscêndŭ şi bunele calităţĭ ale bărbatuluĭ, pe toţĭ ĭ-a iertatŭ şi ĭ-a lăsatŭ liberĭ să se ducă glorificândŭ pe Domnulŭ. Pe urmă Mavroghene pentru acéstă binefacere a servitŭ necontenitŭ cu tótă inima sa, făcêndŭ *hairaturĭ* în fie-care memlechetŭ (provincie) şi acésta spre mulţămirea înaltuluĭ Devletŭ; şi se onora ca părinte al némuluĭ, era lăudatŭ şi faima luĭ neştérsă. Cu tóte acestea era neliniştitŭ, până când s'a presintatŭ unŭ timpŭ fórte priinciosŭ pentru supunerea Maneĭ (provincie în sudulŭ Peloponesuluĭ) A trămisŭ darŭ scrisorĭ ca să îndemne şi să înduplece pe primaţiĭ din Mania, că nu este dreptŭ ca eĭ să trăiască nesupĕraţĭ; legea luĭ D-ḑeŭ ne arétă curatŭ ca fie-care să plătéscă tributŭ regeluĭ sĕŭ: «Daţĭ luĭ Caesar ce e a luĭ Caesar, şi luĭ D-ḑeŭ ce e a luĭ D-ḑeŭ» ne ordónă Christ. Eĭ aŭ rĕspunsŭ: «Ce vrea să ḑică stăpânitor şi ce caută elŭ, pe câtŭ timpŭ nimenea până acum nu s'a urcatŭ la noĭ? fiind-că castrele nóstre sunt zidite de D-ḑeŭ şi înconjurate de stâncĭ ripóse şi de prăpăstiĭ adâncĭ. Din ceĭ ce de la începutŭ aŭ căutatŭ să ne biruiască câţĭ aŭ scăpatŭ dintr'ênşiĭ, ca să anunţe perirea lorŭ? Să ne căutămŭ de trébă şi să nu ne pese de nimicŭ». Mavrogheni vĕḑêndŭ că consiliile sale sună în pustiŭ, a începutŭ cu ameninţările. Şi în acelaşŭ timpŭ iĭ încinge pe uscatŭ şi pe mare, şi'ĭ bate necontenitŭ, şi mare mulţime dintre eĭ omóră. Locuitoriĭ vĕḑêndŭ că tunurile şi împuşcăturile cadŭ ca plóia, asta nu e glumă, aŭ ḑisŭ: «haĭ să plătimŭ şi noĭ tributŭ, ca şi ceĭ-l-alţĭ şi să nu pătimŭ desastre maĭ marĭ». Aŭ alergatŭ darŭ cu toţiĭ ca să se închine luĭ, promiţêndŭ cu jurămêntŭ, că nu se vorŭ maĭ revolta; de óre-ce a pututŭ să se urce cu uşurinţă la Mania, e semnŭ că D-ḑeŭ ilŭ însoţesce. Şi cu toţiĭ, micĭ şi marĭ, s'aŭ prosternatŭ cerêndŭ iertare la cele ce aŭ greşitŭ, şi că se vorŭ face *sadichi* raiale precumŭ sunt şi ceĭ-l-alţĭ din cazalele (judeţele) din Morea (Peloponnesŭ). După ce 'i-a consiliatŭ ca să nu maĭ cuteze să se opună cu arme în contra regilorŭ, la unulŭ dintre primaţiĭ lorŭ a datŭ puterea, făcêndu-lŭ Beiŭ în acelaşĭ timpŭ In modulŭ

acesta Maniaţiĭ aŭ cunoscutŭ D-ḑeŭ şi rege, şi pe Mavrogheni 'lŭ priveaŭ ca pe unŭ altŭ eroŭ Achille, care singurŭ făcuse maĭ multe vitejiĭ în Troada de câtŭ toţĭ ceĭ-l-alţĭ Grecĭ cu tótă armata. De aci înainte renumele celŭ mare a luĭ Mavrogheni se respândia dintr'o ţéră într'alta. Şi toţĭ în comunŭ îĭ admiraŭ marea vitejie, înţelepciunea, presenţa de spiritŭ şi mărinimia. Decĭ cu dreptŭ cuvêntŭ se bucură de respectulŭ tutuloлŭ; dar tóte acestea nu eraŭ bine privite de către ceĭ invidioşĭ carĭ în tóte chipurile căutaŭ să-lŭ supere, însă n'aŭ pututŭ nicĭ chiarŭ să'lŭ atingă vr'odată. Tótă speranţa elŭ o consacrase providenţeĭ luĭ D-ḑeŭ şi trăia fără grijă; el ḑicea: «Décă D-nul D-ḑeulŭ meŭ este cu mine, care duşmanŭ vătămătorŭ va fi vr'o dată contra mea?».

Pré puterniculŭ şi biruitorulŭ Sultanŭ Hamit-han, în care dreptatea e încarnată, cunoscêndŭ că nisce duşmanĭ aĭ împerăţieĭ îl persecută, îl face Domnu plenipotenţiarŭ al Vlahieĭ, sperândŭ că statulŭ sĕŭ în credinţa bărbatuluĭ are să găséscă unŭ mare sprijinŭ. Decĭ în modŭ gloriosŭ fiindŭ proclamatŭ Domnitorŭ al Vlahieĭ, a primitŭ cu zelŭ frênele administaţiuneĭ. Şi toţĭ admiraŭ marea luĭ înţelepciune, pietatea către D-ḑeŭ şi nemărginita-ĭ dreptate. Pe ceĭ demnĭ de milă, îĭ-miluia în abundanţă, iar pe furĭ şi pe rebelĭ îĭ pedepsia aspru. Călĕtoriĭ se bucuraŭ de mare libertate, şi buniĭ locuitorĭ de mare linişte; aşĭa că tóte mergeaŭ în mare armonie şi toţĭ se felicitaŭ de atâtă fericire. Dar, după cum ḑice Solomon, din deochiare, séŭ spre pedepsirea pĕcatelorŭ, séŭ după cum filosofiĭ caută să ne convingă cu observaţiunile lorŭ: că orĭ-ce lucru din lume, cândŭ ajunge la culme, ne maĭ avîndŭ unde să se urce, se prăvălesce îndată. Aşĭa de odată a lucitŭ o scânteie tristă, care s'a aprinsŭ în resbelŭ, şi a arsŭ orĭ-se speranţă că în venitorŭ să maĭ pótă remânea cea d'întêiŭ linişte, resbelulŭ fiindŭ de multŭ aţitatŭ de Rusia. Aşĭa dar supuşiĭ, carĭ nu cunoşceaŭ bine pe Mavrogheni, s'aŭ întristatŭ de acésta, creḑêndŭ că Alteţa Sa se va obosi de resbelŭ îndată ce va începe, şi maĭ cu seamă prejudecata îĭ-făceă să crédă, că duşmaniĭ sunt tarĭ şi că vor învinge. Ḑicea: unŭ bucătarŭ n'are frică de oĭ, şi de locŭ nu se gândesce orĭ-cât de multe ar părea că sunt. Ca şi cum ar fi Ierihó, care a fostŭ atacată şi biruită de Evreĭ cântândŭ din trâmbiţele lor. Că D-ḑeŭ se opune celor trufaşĭ. Care vre odată, strĕinŭ séŭ familiarŭ, s'a gânditŭ ca s'o ḑică acésta? — Armatele inimice aŭ năvălitŭ cu cutezanţă în interiorulŭ Vlahieĭ, ḑicêndŭ: «Cine se vorŭ opune şi se vorŭ bate cu noĭ, pe cândŭ noĭ îĭ-închidemŭ înainte de ce să înţelégă? şi aruncândŭ manifeste orĭ-pe unde vomŭ trece, pe toţĭ supuşiĭ lor îĭ întórcemŭ cu noĭ, şi ast-felŭ fără pericolŭ vomŭ ajunge până la duşmanulŭ nostru principe, care ne urésce şi ne vomŭ resbună.» Dar îndată aŭ înţelesŭ, că adevĕrată e ḑicĕtórea: «alte sunt gîndurile ómenilorŭ şi alt-felŭ dispune D-ḑeŭ», căcĭ aŭ fostŭ prăpădiţĭ cum aŭ vrutŭ să înainteze şi să cuprindă Câmpu-Lungulŭ. A venitŭ îndată scirea, împreună cu capetele şi cu prisonieriĭ nemţĭ, carĭ tremuraŭ de frica ce aŭ luatŭ cândŭ se resboiaŭ, pentru că eĭ nicĭ că se aşteptaŭ că era să fie aşĭa de cruntŭ bătuţĭ. După aceste trofee s'aŭ trămisŭ şi altele maĭ multe de la Têrgu-Jiŭ. Şi pe urmă veniaŭ pe rândŭ din fie-care bogazŭ (strimtóre), şi le aşteptaŭ la curte ca să facă hazŭ. Necontenitŭ aduceaŭ tunurĭ, tobe, stégurĭ, sclavĭ şi nenumĕrate puşcĭ; şi ḑicêndŭ că aceştea sunt de la Focşanĭ, acelea de la Vălenĭ, cele-l-alte de la Câmpina şi de la Căneni, le aşeḑaŭ în rândŭ josŭ în meidanŭ, şi fie-care aştepta să ia icramulŭ. S'a respănditŭ vestea la ordui humaïun şi fie-care doria să védă trofeele luĭ Vlah-Beĭ. Şi cândŭ vedeaŭ de departe că aduceaŭ sclavĭ, îndată ḑiceaŭ,

că sciŭ că sunt d'aĭ luĭ Vlah-Beĭ, pentru că se deprinsesera audindŭ în fie-care di, că şi astă-dĭ aŭ adusŭ sclavĭ şi capete din Vlahia. Şi ast-felŭ îĭ lăudaŭ marea vitejie şi îĭ uraŭ din inimă orĭ-ce fericire. Afară de acésta lăudaŭ *iltifatele* şi mulţimea de *tainate* ce le aŭ oştirile, şi léfile se daŭ la fie-care regulatŭ şi în abundanţă, aşia că niminea nu era lipsitŭ. Ostaşiĭ de huzurulŭ (traiŭ bunŭ) ce aveaŭ, păreaŭ că se ducŭ să petrécă, şi nu să se resboéască. De aceea orĭunde se ducŭ îĭ însoţesce victoria, pentru că şĭ-aŭ cele necesare şi ast-felŭ nimene nu fuge. Aşia vorbeaŭ şi felicitaŭ pe eroulŭ neamuluĭ, şi laudele treceaŭ de la unulŭ la altulŭ. Cum că la *ordie* cele d'ântêiŭ capete s'aŭ trămisŭ din Vlahia, toţĭ şi aducŭ aminte de acésta. Apoĭ bună-voinţa gloriosuluĭ Mavroghene se întinde şi în alte părţĭ locuite de altŭ némŭ. Pe oştirea Nemţo-ruşilorŭ, care din Bogdania speră să trécă fără pedică în Vlahia, fiindŭ că a găsitŭ uşóră întrarea în Iaşĭ, se pregătia să trécă şi dincóce, Mavroghene nu o-aşteptă să vină până aicĭ, ci cu armata luĭ o urmăresce cu impetuositate şi o silesce să ia fuga. Şi şĭ-înavuţesce armata sa cea vitează şi victoriósă cu mulţime de prădĭ şi de prisonierĭ. Şi elŭ remâne în Bogdania ca oblăduitorŭ, unde a dobinditŭ faĭmă mare, şi a orênduitŭ unŭ Caĭmacamŭ, până cândŭ *Devletulŭ* (guvernulŭ turcescŭ) a alesŭ unŭ Domnitorŭ, pe care l'a pusŭ sub protecţia luĭ. Şi ast-felŭ s'a ştersŭ ruşinea neamuluĭ prin serviciile credinciósе ale Dacilorŭ luĭ Mavroghene.

Dar ce să nareze cine-va şi ce să lase din faptele cu carĭ cărţĭ întregĭ ar trebui să se imple, décă ar fi narate tóte una câte una multele isbândĭ ce sunt cunoscute în Rumelia şi în Anatolia (Asia mică) până la Bagdat? şi toţĭ îĭ admiră marele *sadacat* (miluire). Se miră de pré multele cheltuelĭ ce le face şi cumŭ unŭ singurŭ omŭ le previne tóte. Spiritulŭ luĭ celŭ neobositŭ, în acelaşĭ timpŭ şi privigherea, toţĭ admiră şi laudă unŭ aşia mare geniŭ. Şi însuşĭ marele Gazi-Sahip Devletŭ a venitŭ singurŭ să se facă lăudătorŭ ocularŭ; şi lăsândŭ tótă armata în Rusciuk, a trecutŭ la Bucurescĭ cu unŭ micŭ *buluk* (trupă). Şi vědêndŭ regula ce domnia, a disŭ din tótă inima: *Alah perhudar eĭ leie* (D-deŭ să-lŭ ducă la bine) pe Beiulŭ Vlahieĭ! Cu ce regulă administréză una aşia de mare mulţime de askere (óste)! Oameniĭ ămblă în tótă libertatea şi fie-care îşĭ face în linisce *kiarul*. Provisiunile şi tóte cele necesare sunt în abundenţă, de aceea este bine vědutŭ de împěratŭ. În hatişerifurĭ Mavrogheni este lăudatŭ, şi că nicĭ odată n'are să fie destituitŭ. Căcĭ din timpulŭ luĭ Hazret-Suleiman (st. Suleima) şi până acum nu s'a vědutŭ unŭ asemenea eroŭ în împěrăţie. Decĭ ca unŭ servŭ fórte credinciosŭ al împěrăţieĭ să se bucure, până când va trăi. de tronulŭ Vlahieĭ. Pe urmă îlŭ îmbrăcă cu gună (blană) şi-lŭ încinse şi cu unŭ hangiarŭ ce le duse cu elŭ dela *ordie* (corpŭ de armată) pentru acestŭ scopŭ. Şi pentru iubirea Domnitoruluĭ, la ceĭ d'întêiŭ arhonţĭ (primaţĭ) i-a îmbrăcatŭ cu *cavadié*; pe alţiĭ i-a îmbrăcatŭ cu *benişe*, şi le-a împărţitŭ banĭ, dândŭ fie-căruia şi câte unŭ consiliŭ. Hangiarulŭ era ornatŭ cu petre preţióse şi-lŭ trămisese pré puterniculŭ împěratŭ pentru serviciile séle în actuala împrejurare; Beiulŭ Vlachieĭ era cunoscutŭ în totŭ statulŭ sěŭ.

Dar trebuia o gură poetică ca a luĭ Omer, ca să descrie cu cadenţă tóte pe întregŭ, unde fie-care să admire isbîndile eroluĭ şi în acelaşĭ timpŭ să-lŭ divinizeze; să înţelégă deosebirea ce ar fi esistândŭ între unŭ asemenea poemŭ şi între Iliada şi pomulŭ luĭ Voltaire ce se chiamă Henriada, şi între tóte poemele ce numaĭ elocinţa le-a făcutŭ să fie celebre fără vre-o causă mare. Atuncĭ

décă s'ar fi sculatŭ vre-unulŭ din ceĭ vechĭ, ca să se compare, n'ar fi pututŭ. Şi însuşĭ Peloponesiaculŭ celŭ de aceeaşĭ familie pare cu multŭ inferiorŭ luĭ Mavrogheni. Căcĭ décă ca titlu i s'a datŭ Peloponesulŭ, şi elŭ (Mavrogheni) a fostŭ mântuitorulŭ Vlahieĭ. Chiar şi însuşĭ Alexandru de ar fi trăitŭ, n'ar fi îndrăsnitŭ să se compare şi elŭ acuma.

Mĕ rogŭ Alteţeĭ Séle ca să nu observe greşala mea că amŭ scrisŭ, şi să mĕ erte. Dar n'amŭ făcutŭ acésta pentru alt-ceva, decâtŭ ca să daŭ ocasiune altora ca să scrie o istorie elegantă. Precumŭ fructulŭ celŭ noŭ, orĭ câtŭ de acru ar fi, fiind-că apare celŭ d'ântêiŭ este nostimŭ la toţĭ; ast-felŭ cu mare bună-voinţă să priméscă şi aceste versurĭ, ca *prémices*, şi să nu ne lipséscă de favorulŭ sĕŭ pré strălucitŭ.

(FINE)

Tetrastihŭ de acelaşĭ

(Versurĭ pe pag. 15)

Se vede cumŭ natura când se zoresce nu póte să ne aréte vre-unŭ prodigiŭ pe sfera pămêntuluĭ. Şi cumŭ că acéstă regulă o păstréză neschimbată pentru fie-care secolŭ, acésta se scie bine de toţĭ. Precumŭ în acelaşĭ timpŭ cu grozavulŭ Alexandru n'a scosŭ şi pe vre-unŭ altulŭ aşĭa de mare ca elŭ, totŭ ast-felŭ şi acuma fama luĭ Mavrogheni, eroulŭ némuluĭ, a ajunsŭ departe şi pe toţĭ îĭ chiamă la laudă. Talentele şi isbânḑile luĭ sunt cunoscute şi admirate de *Devletŭ*. Prin urmare Prinţulŭ curagiosŭ, Alexandru celŭ noŭ, trebue în comunŭ să fie numitŭ ca unŭ piedestalŭ solidŭ, ca falǎ, şi ca singura speranţă a tuturor principilor vechĭ şi contimporanĭ.

Altă alocuţiune a pré Sf. Episcopŭ a Rômniculuĭ, Domnulŭ Filaret.

(în versurĭ pe pag. 16—17)

Mulţĭ aŭ scrisŭ vieţile şi istoria eroilorŭ, dar posteriorilorŭ le aŭ lăsatŭ bănuială: ore adevĕrate să fie cele ce aŭ compusŭ, laudele şi vitejiile ce le atribue lor? Fiindŭ-că aŭ istorisitŭ lucrurĭ ce le aŭ auḑitŭ, dar pe carĭ nu le aŭ vĕḑutŭ, nicĭ cunoscutŭ; însă acéstă istorie a gloriosuluĭ nostru Domnitorŭ Mavroghene, care este fala némuluĭ orthodoxŭ, deşi este scurtă, abia atingêndu-se de faptele sale, dar este adevĕrată, pré populară şi de toţĭ cunoscută şi dovedită prin multele trofee. Şi poetulŭ recunoscĕtorŭ, ca martorŭ ocularŭ al lucrurilorŭ, face o descriere adevĕrată a faptelorŭ celor strălucite ale gloriosuluĭ principe, ale erouluĭ acestuĭ secolŭ, care a fostŭ predestinatŭ de susŭ, ca să fie Domnitorulŭ Vlahieĭ. Prin limbă nu se potŭ descrie strĕlucitele-ĭ fapte; toţĭ le proclamă, le adeverescŭ, le divinizéză şi le pré laudă. Cu o singură gură comună îl botéză de eroŭ neînvinsŭ. Il strigă: părinte, îl numescŭ mântuitorŭ, căcĭ faptele îl arétă aşĭa ceva. In grozavulŭ focŭ al resbeluluĭ, elŭ a procuratŭ linisce pentru fie-care. Şi bătêndŭ cu bărbăţie armia nemţéscă, multă glorie şi mare renume a adausŭ la tronulŭ Vlahieĭ, şi prin serviciulŭ sĕŭ celŭ credinciosŭ şi prin mare-ĭ vitejie, o epocă seculară de superioritate a Bogdanilorŭ. Şi multe alte fapte bune a făcutŭ elŭ în Vlahia, carĭ nu sunt scrise în acéstă istorie, unde abia sunt trecute una séŭ două; căcĭ alt-felŭ ar trebui să se compună

cărţĭ întregĭ. Poetulŭ credŭ că e demnŭ de laudă, şi judecŭ ca unŭ bunŭ începutŭ poemulŭ ţĕreĭ; pe care 'lŭ oferă, ca ceĭ doĭ banĭ aĭ vĕduveĭ, protectoruluĭ sĕŭ şi dătătoruluĭ de graţiĭ. A scris-o pe scurtŭ ca să aréte preferinţă, iar nu eleganţă de stilŭ. Scurtŭ este poemulŭ după cantitate; dupĕ calitate însă e prea mare. De aceea e demnŭ pentru imprimare maĭ multŭ ca orĭ-care altulŭ.

Alta, a prea nobiluluĭ arhonŭ fostŭ mare comisŭ d-nŭ Alexandru Calfoglu.

(în versurĭ pag. 18—21)

In océnulŭ lumeĭ plutindŭ gândulŭ meŭ, e în pericolŭ să se înnece, cum in actualulŭ secolŭ pămêntulŭ a datŭ nascere unuĭ principe, unuĭ eroŭ teribilŭ? Unŭ principe, care s'a făcutŭ coróna şi celorŭ de acum şi celorŭ ce aŭ fostŭ o dată, care e înzestratŭ cu marĭ talente, are credinţă şi de virtuţĭ e împodobitŭ; care are unŭ sufletŭ curagiosŭ, e credinciosŭ împĕratuluĭ, care 'lŭ stiméză în tot-d'a-una; nu socotesce întru nimicŭ viaţa şi avuţia, nicĭ altŭ-ceva asemenea şi dispreţuesce mórtea. Elŭ s'a născutŭ în secolulŭ din urmă numaĭ şi numaĭ ca să se facă vêrfulŭ eroilorŭ celebri şi vitejĭ din vechime şi din timpurile moderne. Aşia pentru credinţa acésta a fostŭ orânduitŭ de D-ḑeŭ, precum o dată alesulŭ sĕŭ David. Şi inspiraţiunea divină s'a strecuratŭ în inima împĕratuluĭ, care îndată l'a încoronatŭ Principe alŭ întregeĭ Vlahie, predicatorŭ alŭ adevĕruluĭ şi judecătorŭ fórte justŭ; şi din înălţimea tronuluĭ sĕŭ ne învaţă virtutea. In mijloculŭ fericireĭ în care trăiaŭ cu toţiĭ, Rusia din rĕutatea eĭ, pornesce resbelŭ şi se pórtă duşmănesce; In acelaşĭ timpŭ şi pe neaşteptate şi Nemţiĭ aŭ deschisŭ luptă fără să dea măcarŭ de veste. De aceea justiţia divină trebuia negreşitŭ să-ĭ lase să se umilescă. Atuncĭ Principele Vlahieĭ, ca unŭ Rigă al Prusieĭ, a aşeḑatŭ oştirea în ordine de bătălie, şi îndată, spre bucuria generală, înfrânge de totŭ pe Nemţĭ; orĭ-unde aŭ scosŭ capulŭ i-a apucatŭ ameţéla şi aŭ fugitŭ rĕŭ de totŭ. Se îngrozescŭ cumŭ unŭ Romeŭ, într'adevĕrŭ unŭ noŭ Hercule, îĭ învinge eroicesce. Elŭ singurŭ învingĕtorŭ pentru întêia óră, a făcutŭ mare sgomotŭ, şi renumele luĭ a ajunsŭ să se audă în întréga Turcie, în Anadolia şi în Stambul. Nu a fostŭ de ajunsŭ victoria, ce în puţinŭ timpŭ, şi chiarŭ la momentŭ a câştigat-o în Vlahia, şi pentru care lumea se miră, ci şi în Bogdania a trămisŭ unŭ corpŭ din oştirea biruitóre şi strică şirurile alese ale Nemţilorŭ, le i-aŭ tunurĭ, mulţime de prisonierĭ, luptându-se cu peptulŭ spre partea Ocnelor şi aŭ pusŭ în desordine rînduiala inimicilor şi norulŭ celŭ desŭ. Acéstă vitejie a luĭ într'unŭ minutŭ s'a respânditŭ pretutindenea. Că victoria nu aparţine altuia ci numaĭ mareluĭ principe. Nu se mulţămesce cu atâta, ci trămite şi la Prutŭ întru întîmpinarea Ruşilor şi le ḑise: «nu maĭ departe! nu aprópe de ţéra mea, căcĭ nu vĕ potŭ suferi!» Şi ast-felŭ aŭ rĕmasŭ pe locŭ şi îndată aŭ începutŭ să se retragă în Lehia. Nicĭ unulŭ n'a rĕmasŭ, sciindŭ că Mavrogheni domnesce în Vlahia. Decĭ bĕtrânĭ şi tinerĭ, Musulmanĭ şi Romeĭ, cu toţiĭ se miră, cumŭ? prin ce economie fără vre-o tulburare, tóte mergŭ de minune? Nu vĕ vorbescŭ de Europa care se miră de acestŭ principe. Cumŭ stăpânesce elŭ nisce mulţimĭ nesupuse, neobicĭnuite, şi li se face conducĕtorŭ? Cumŭ acestŭ principatŭ a pusŭ în desordine dóuĕ înfricoşate imperiĭ? Cuĭ să se atribue acésta? Nu este alt-ceva de câtŭ speranţa în D-ḑeŭ. Toţĭ Turciĭ îlŭ glorifică şi-lŭ chiamă mântuitor alŭ lor, şi duşmaniĭ amarŭ plângŭ. Eĭ ḑicŭ, că cine merge contră cu Mavrogheni, armele îĭ sunt neputinciόse. De aceea întregŭ némulŭ şi împĕratulŭ otomanilor bine-cu-

vintézâ din inimă pe Domnitorulŭ Vlahieĭ şi părintele comunŭ alŭ nostru. Tóte acestea s'aŭ făcutŭ răpede; dar décă lupta va continua, vĕdŭ cu ochiĭ cumŭ are să cucerescă locurĭ, castre, ţĕrĭ şi ómenĭ arĕtêndu-se mântuitorŭ comunŭ. Chiarŭ în numele sĕŭ (Nicolae) e cuprinsŭ înţelesulŭ de: victoria poporuluĭ. Elŭ este sprijinulŭ împĕrăţieĭ, alŭ ortodoxieĭ şi al St. bisericeĭ. Bravo o! principe curagióse şi viteze, eroulŭ secoluluĭ nostru, că tu unŭ singurŭ escĭ fala nóstră a tutulor. Să trăescĭ în mulţĭ secolĭ o! tu care escĭ demnŭ de corónă, Achile alŭ timpuluĭ actualŭ. Cu bine-cuvêntarea căldurósă a divinuluĭ sf. de astă-ḑĭ Nicolae celŭ înspăimântătorŭ.

(FINE)

Altă alocaţiune a pré nobiluluĭ arhon fostŭ mare logofĕtŭ domnulŭ Ión Gianet

(Versurĭ pag. 22—27)

Când se adresézâ o alocuţiune principeluĭ Mavrogheni, care este fala secoluluĭ actualŭ, pentru eleganţă cuvêntuluĭ trebue să aibă în proporţiune vocea omerică. Dar décă limba se îndoesce, găsesce în tot-déuna atâtea fapte peste mĕsură escelente, ca să laude după cum se cuvine şi să facă o adevĕrată descriere. Prenumele faimosŭ de Mavrogheni, care se trage din Veneţia, sub Nicolae celŭ maĭ escelentŭ între principĭ, ajunge fórte ilustru. Acestŭ principe prin ordinŭ divinŭ şi aprobarea împĕratuluĭ domnesce acumŭ în modŭ slăvitŭ în Dacia. De bază are cultulŭ către D-ḑeŭ, speranţa şi credinţa solidă. De aceea biruesce pe inemicŭ şi reuşesce în tóte. Din copilărie a studiatŭ prudenţa, dreptatea, curagiulŭ şi temperanţa, şi pe aceste patru cualităţĭ le are din cerŭ ca unŭ dar alesŭ. Elŭ a fostŭ apărătorŭ alŭ patrieĭ, şi interpretŭ alŭ floteĭ; iar acumŭ în modŭ splendidŭ domnesce cu demnitate în principatulŭ Dacilor, până chiarŭ şi în Moldova. Acesta este gura luĭ Christ cea nemincinósă; fiind-că are speranţă în D-ḑeŭ, nu scie de totŭ ce vrea să ḑică umilinţă. Tóte le raportézâ luĭ D-ḑeŭ şi este credinciosŭ împĕratuluĭ, ca unŭ bunŭ servitorŭ; 'şĭ sacrifică şi viaţa când regele ordonă şi e pré zelosŭ pentru poruncile regeluĭ, şi fórte bunŭ comandantŭ alŭ atâtor oştirĭ. La cele d'întêiŭ serviciŭ se arétă semnulŭ luĭ D-ḑeŭ şi martorĭ sunt popórele, marea Egee, şcólele şi templele sacre; cişmelele, stabilimentele pentru săracĭ şi cele-l-alte stabilimentele pentru orfanĭ şi clădirile publice; plăţile lefilorŭ profesorilorŭ din casa luĭ proprie, precumŭ şi ajutórele date şcolarilorŭ; asemenea şi ţéra Maniaţilorŭ (în Peloponesulŭ de sudŭ) unde cu expediţiunea-ĭ înspăimântătóre a pătrunsŭ în munţiĭ ceĭ prăpăstioşĭ; încărcatŭ de praḑĭ, o subjugă de totŭ şi înaintézâ în interiorulŭ munţilorŭ; şi acéstă ţéră, ce nicĭ o dată nu scié ce vrea să ḑică stăpânire şi supunere, o alipesce la imperiŭ şi'ĭ impune să plătéscă tributŭ. De aceea s'a numitŭ interpretŭ alŭ floteĭ, şi elŭ celŭ d'întêiŭ s'a numitŭ *principe* prin excelenţă, şi este gloria împĕratuluĭ. Adversariĭ 'lŭ sub-minézâ, însă în deşertŭ se muncesc, căcĭ voinţa împĕratuluĭ este nestrămutată. Inamiciĭ se mişcă, se tulbură; dar faptele luĭ strigă, D-ḑeŭ îlŭ chiamă. Şi din iconomia luĭ D-ḑeŭ pentru acéstă anomalie noulŭ astru (stea) povestesce mântuirea şi arétă datoriile fie-căruia, ca unŭ lucéfĕrŭ comunŭ. Şi într'o asemenea vijelie, furtună şi prea mare tulburare, se trămite ca unŭ mântuitorŭ comunŭ. Şi cu pedagogia, şi învĕţătura luĭ cea înţeléptă devine unŭ părinte comunŭ, şi îndată insuflă tutulorŭ frica de D-ḑeŭ; şi aŭ începutŭ să chiăme pe D-ḑeŭ, şi să mérgă desŭ pe la bisericĭ şi să fie ascultătorĭ. Şi cu mare veghere şi cu mare

răbdare de ostenelĭ îngrijesce ḑi şi nópte. Şi a păzitŭ ţéra într'unŭ modŭ admibilŭ, între doĭ inimicĭ, aşîa că poporulŭ, într'unŭ timpŭ aşîa de anormalŭ, o duce în mare linişte, ca şi în timpŭ de pace. Şi ruşinea pricinuită némuluĭ de către alţiĭ s'a ştersŭ de totŭ prin faptele ilustre ale luĭ Mavrogheni şi ceea ce maĭ nainte nu esistă, în timpulŭ sĕŭ a devenitŭ o mare minune. Pe nenumĕraţĭ fugarĭ şi ostaşĭ desertorĭ iĭ întórce regulatŭ, şi toţĭ fără ca să murmure, se supunŭ, se întórnă şi aŭ frică de mânia luĭ şi-şĭ sacrifică viaţa pentru Mavrogheni, pe care 'lŭ divinizéză mulţimea oştirilorŭ. Obiceiurile strĕine, glótele nesupuse, prin voinţa divină le ţine împreună subjugate, şi se opune cu mare bărbăţie la orĭ şi ce atacŭ. Intre doĭ marĭ adversarĭ, Ruşiĭ şi Nemţiĭ, principele Mavroghene cu puterea luĭ Dumneḑeŭ esceléză şi covîrşesce prin arme. Şi pentru sângele ce vérsă, nu e responsabilŭ, nu este elŭ causa pentru acésta; elŭ din datorie rĕspunde Nemţilorŭ, carĭ de la începutŭ aŭ pornitŭ rĕsboiŭ; de aceea şi justiţia divină ĭ-a datŭ luĭ victoria; şi la Sinaia, şi la Vălenĭ, şi la Câmpu-Lungŭ şi la Cânenĭ, pretutindenea ĭ-a bătutŭ; şi ca trofee a adusŭ prisonierĭ, desertorĭ, tunurĭ şi multe alte prăḑĭ; numĕrulŭ sclavilorŭ şi stégurilor luate de la Nemţĭ este prea mare; şi cine ar putea să 'ĭ numere? cu grămada iĭ ducŭ în rĕsăritŭ şi apusŭ; şi pe lângă acestea la Focşanĭ trămite o mare óste în contra inimicilorŭ, şi de două orĭ iĭ pune pe fugă; alte părţĭ ale Moldoveĭ, lipsite de protecţiune, le liberéză la timpŭ, şi întinde până la Prutŭ armele biruitóre şi câştigă pe deplinŭ victoria, şi pretutindenĭ a devenitŭ faimosŭ pentru mulţimea prisonierilorŭ trămişĭ de elŭ în tabăra imperială, pentru tunurĭ şi puştile luate de la inamicĭ şi altele. Pe lângă acestea a inspiratŭ zelŭ, vigóre şi curagiŭ, tabăreĭ otomanilorŭ, şi oştirea merge spre elŭ, alérgă pe întrecute în contra Ruşilorŭ şi Nemţilorŭ. Pentru tóte aceste alese şi divine calităţĭ ale minunatuluĭ principe, şi spre rĕsplata strĕlucită a acestuĭ servŭ credinciosŭ, Impĕratulŭ celŭ bunŭ şi celŭ maĭ puternicŭ dintre toţĭ, al căruĭ statŭ va fi în secolĭ şi pe care 'lŭ fericesce celŭ de susŭ neîncetatŭ, care subjugă pe inimicĭ, pentru ca numaĭ sub dênsulŭ să fie naţiunĭ, limbĭ şi popóre, trămite Hati-Humaiun şi face cunoscute publiculuĭ serviciile principeluĭ Mavroghene.

Epigramme de învĕţatulŭ d-nŭ Theodoru, profesorŭ la şcóla Domnéscă dela St. Sava, ierologiĭ, şi alte diferite, referitóre la gloriosiĭ sĕĭ părinţĭ la patrie şi la supuşĭ.

(Versurĭ la pag. 28—29)

Scólă-te, o! prea fericitule Petre Mavroghene, ca să-ţĭ veḑĭ copilulŭ Domnŭ în Dacia. Şi tu, insulă Paros, desfătéză-te, fiindŭ patria ilustruluĭ Nicolae, Domnitorulŭ Ungrovlahilorŭ. Strĕinĭ şi boerĭ, indigenĭ şi particularĭ, bucuraţi-vĕ fiindcă posedeţĭ unŭ asemenea Domnitorŭ.

Alta, de laudă.

Mausoleŭ şi pyramide le-a făcutŭ Semiramis, şi unŭ óre-care Dedalŭ a făcutŭ labyrintulŭ; iar Nicolae a făcutŭ cişmele şi a ridicatŭ acumŭ unŭ mare trofeŭ luptându-se contra Germanieĭ.

Alta

O! Tu, care escĭ podóba principilorŭ, să trăescĭ anĭ îndelungaţĭ şi să dea Domnulŭ ca să prăpădescĭ oraşele Nemţieĭ.

Alta

O! Dacie, acestŭ fruntașŭ a venitŭ la tine, fiindŭ trămisŭ de D-ḑeŭ, ca să facă să dispară lucrurile necuviinciόse

Alte versurĭ carcinice

Ca din partea Ţěreĭ.

«Domnulŭ m'a salvatŭ prin înţelepciunea sa».

Din partea Domnuluĭ către Ţěră:

«Intr'adevěrŭ eŭ ţĭ-amŭ fostŭ salvatorŭ».

Din partea pieţeĭ (comerciuluĭ):

«Piaţa ḑice: că acestŭ Domnŭ mĭ-a fostŭ într'adevěrŭ mântuitorŭ».

Alte versurĭ Iambice.

Acrostihŭ:

Acela care învinge pasiunile și are frică de D-ḑeŭ, care este dotatŭ cu voinţă tare și este judecătorŭ dreptŭ și păzitorŭ alŭ legilorŭ; acela care este prea înţeleptŭ și blândŭ pentru toţĭ, a fostŭ socotitŭ de Domnulŭ celŭ de susŭ ca să domnéscă după cumŭ se cuvine asupra piosuluĭ poporŭ alŭ Ungro-Vlahilorŭ. Cumŭ se chiamă și cine este acela de care vorbescŭ? Acrostihulŭ de aci 'lŭ arétă deslușitŭ: **Nicolae.**

N
NON
NOAON
NOAΛAON
NOAΛOΛAON
NOAΛOKOΛAON
NOAΛOΧIKOΛAON
NOAΛOΧINIKOΛAON
NOAΛOΧIKOΛAON
NOAOΛKOΛAON
NOAΛOΛAON
NOAΛAON
NOAON
NON
N

Discursŭ de laudă compusŭ de învĕţatulŭ preotŭ și profesorŭ, d-nu Dimitrie Zissu din Arghirocastru (Albania) și pronunţată în ḑiua nașcereĭ Domnuluĭ.

(în proză la pagina 30—34)

Ne a venitŭ sĕrbătórea misteriósă, sĕrbătóre luminósă și îmbucurătóre. Mulţĭ înţelepţĭ theologi, o! pré bune Domnitorŭ, găsindŭ multe exemple pentru dovedirea acestuĭ pré mare și nepriceputŭ misterŭ al întrupăreĭ luĭ D-ḑeŭ, n'aŭ pututŭ însă de locŭ ca să deslușéscă acéstă. Unŭ sofistŭ a ḑisŭ, că ferulŭ înroșită la focŭ, ḑeșĭ a luatŭ din natura și însușirea foculuĭ, cu tóte acestea remâne ceea ce a fostŭ: ferŭ nesucitŭ și neschimbatŭ; totŭ așĭa și natura omenéscă fiindŭ înḑeită prin foculŭ ḑeităţiĭ, a remasŭ ceea ce a fostŭ: natura omenéscă, fără să se schimbe în substanţa ḑeităţiĭ, precumŭ nicĭ ḑeitatea nu s'a prefăcutŭ în natură omenéscă. Esemplulŭ e minunatŭ, dar nu ĭ-convingĕtorŭ întru tóte, căcĭ ferulŭ momentanŭ fiindŭ asemenea foculuĭ, se răcesce iute, perḑêndu-șĭ căldura; pe cât timpŭ unirea misteriósă a D-ḑeŭ — omuluĭ Iisus n'a fostŭ nicĭ că se va putea vre odată despărţi în două, de ore-ce amêndouĕ naturile aŭ fostŭ substanţe. Atâtŭ din acestŭ esemplŭ, câtŭ și din altele luândŭ în minte o obscură zugrăvire, noĭ credemŭ în adevĕrŭ, că fiulŭ și cuvêntulŭ luĭ D-ḑeŭ în timpurile cele din urmă, pentru marea luĭ iubire de ómenĭ s'a făcutŭ omŭ, luândŭ trupŭ sântŭ și fără sĕminţă din pururea fecióră Maria, și ângeriĭ laudându-lŭ aŭ strigatŭ: «glorie luĭ D-ḑeŭ celuĭ de susŭ și pe pămêntŭ pace, între ómenĭ bună învoire». Cumŭ însă și în ce modŭ s'a născutŭ, acèste numaĭ Elŭ singurŭ o scie. Lăsândŭ acestŭ misterŭ, fiindŭ supra-naturalŭ și nepriceputŭ, ca să-l esplice aceia carĭ se ocupă cu cuvêntulŭ, eŭ să numescŭ cu voce tare cele ce se vorbescŭ și se proclamă în gura mare de către toţĭ, relativŭ la Alteţa Vóstră. Dar mĕ găsescŭ strimtoratŭ, neșciindŭ cu ce laude demne de Alteţa Vóstră să începŭ. Tóte faptele Tale sunt într' adevĕrŭ marĭ și eroice și demne să fie perpetuate în secolĭ. Cele-l-alte sunt supuse stricăciuneĭ și uĭtăriĭ, neputêndŭ de locŭ să se opună timpuluĭ care dobóră tóte. Unde sunt dar muriĭ Semirameĭ? unde este Colosulŭ acela, séŭ Labyrintulŭ din Creta? Unde sunt orașe și case strălucite? Tóte acele aŭ dispărutŭ și s'aŭ acoperitŭ cu uĭtarea. Cu virtutea însă nu merge așia: ea trăesce în toţĭ secoliĭ. Spre esemplu, isbânḑile Tale marĭ și în adevĕrŭ eroice din Peloponesŭ, din Mania și din alte părţĭ; aceste isbânḑĭ nu se laudă până acumŭ de către tóte orașele? nu se proclamă neîncetatŭ de toţĭ ómeniĭ? Acelŭ numerosŭ poporŭ, după ce a fostŭ liberatŭ din multe rele, nu-ţĭ oferă miĭ de mulţămirĭ, ţie, bine-făcĕtoruluĭ și mântuitoruluĭ lor? Dar pentru ce vorbescŭ de vechile Tale fapte minunate, pe carĭ toţĭ le sciŭ, pe câtŭ timpŭ înaintea ochilorŭ meĭ am o așĭa de mare mulţime de vitejiĭ pe carĭ secoliĭ nu le vorŭ putea șterge? Tu, care ca unŭ altŭ Alexandru te aĭ aretatŭ la noĭ, n'aĭ mântuitŭ acumŭ Dacia de dușmaniĭ eĭ Nemţĭ, pe carĭ ĭ-aĭ prăpăditŭ din tóte părţile, ca pe o ţesĕtură de păienjenĭ, și pretutindene aĭ ridicatŭ trofee în contra lorŭ? (D-ḑeŭ te a favorizatŭ ast-felŭ, ca să te facă să învingĭ în tóte părţile, fiindŭ adornatŭ cu virtuţĭ divine și cu adevĕratŭ princiare).

Aceste marĭ și eroice fapte ale Tale, cutreerândŭ tóte lumea, ca să ḑicŭ așĭa, nu se laudă în totŭ-d'a-una? nu escĭ proclamatŭ de mântuitorŭ și liberatorŭ de către toţĭ pioșiĭ de aicĭ, atâtŭ de ceĭ ce aŭ în mână administraţiile biserisescĭ, câtŭ și de boeriĭ primaţĭ și de totŭ poporulŭ? căcĭ care clericŭ, petrecêndŭ liniștitŭ într'unŭ asemenea timpŭ, nu se bucură aḑĭ de cea maĭ mare bucurie?

Care boierŭ nu se înveselesce și elŭ împreună? care neguțătorŭ, séŭ cetățénŭ nu se înveselesce și elŭ, căutându-șĭ fără frică de negoțŭ și bucurându-se în libertate de câștigulŭ sĕŭ? și cu unŭ cuvêntŭ, trăindŭ o viață pré fericită și pacinică, găsindu-se sub ocrotirea acestuĭ eroŭ admirabilŭ? Ferićițĭ sunt dar ceĭ ce aŭ avutŭ norocŭlŭ să tráéscă sub Domnia Ta. Și într' adevĕrŭ «Tu ca unŭ pastorŭ, care nu escĭ plătitŭ, n'aĭ datŭ somnŭ ochilorŭ Teĭ, și pirotială pleópelor tale, și repausŭ tîmplelorŭ tale, ca să vorbescŭ după David, conservêndŭ turma nebântuită și nevătămată de supĕrătoriĭ Nemțĭ, și conducêndu-o spre pășiunea mântuireĭ și apa veselieĭ. «Păstorulŭ celŭ bunŭ îșĭ sacrifică și sufletulŭ pentru oile sale» precumŭ a ḍisŭ însușĭ Domnulŭ nostru Iisus. Bucură-te tu dar o! Dacie, și înveselesce-te în tot-d'a-una, pentru că aĭ fostŭ onorată de D-ḍeu maĭ multŭ decât tóte țĕrile, găsindŭ pentru tronulŭ tĕŭ unŭ ast-felŭ de eroŭ, căruia de aci înainte să-ĭ daĭ titlulŭ de Dacicŭ, pe care l'a meritatŭ pentru faptele sale, și toțĭ cățĭ se îndeletnicescŭ cu acestea așia trebue să îl numéscă și eĭ și să-lŭ laude în scrierile lor. Și aicĭ ḍicŭ, că din acestea a resultatŭ câștigŭ pentru tine, nu o trupă de ḍece miĭ de caĭ, nicĭ aurulŭ luĭ Dariŭ, nicĭ pogóne de pămêntŭ, ci mulțimĭ nenumĕrate de bărbațĭ pioșĭ, carĭ îșĭ ridică mânile rugătóre cătră stăpânulŭ, care astă-ḍĭ s'a născutŭ în peșteră, și se rógă împreună cu mine pentru binele Alteței Tale, pentru trofee și victoriĭ neîntrerupte contra inimicilorŭ, pentru sănĕtatea-țĭ veselă, pentru glorie și statornicie pe tronulŭ celŭ înaltŭ al Ungro-Vlahieĭ, și pentru viață îndelungată. Iar eŭ mĕ voiŭ ruga luĭ D-ḍeŭ și pentru altele maĭ multe: póte că este cine-va în acéstă viață, căruia după putință să-ĭ veștescŭ curatŭ marea filantropie către mine a Alteței Tale. Iar acumŭ ce să ḍicŭ? O! Stăpâne, Regele tutulorŭ, pe pré Inalțatulŭ și pré piosulŭ Domnitorŭ al nostru, Domnulŭ Ión Nicolae Mavroghene, pe voevodulŭ Dacieĭ, pe fala națiuneĭ, pe subiectulŭ convorvirilorŭ principilorŭ, întăresce-l pe pré slăvitulŭ seŭ tronŭ. Imple-ĭ sufletulŭ de róua divină. Supune la picióreĭe sale orĭ-ce dușmanŭ și adversarŭ, și învrednicesce-l împreună cu pré-piósa și pré luminata nóstră Dómnă, și cu pré luminațiĭ și ilustriĭ Beizadele și cu Domnițele și cu P. S. S. Mitropolitulŭ și cu Episcopiĭ și cu serviĭ ceĭ credincioșĭ și cu tóta casa luĭ Domnéscă, și cu renumita țéră, să sĕrbătoréscă cu strălucire și cu glorie nascerea Ta cea mântuitóre a lumeĭ, și acumŭ și în anulŭ venitorŭ, și în mulțĭ anĭ pré ferićițĭ, și în perióde aducĕtóre de bucurie. Amin.

Altă alocuțiune, trămisă pré nobiluluĭ boerŭ și mare căminarŭ, d-luĭ Manolachi, de către pré nobilulŭ boerŭ fostŭ mare postelnicŭ d-nu Eustațiŭ din Constantinopole.

(Proză la pagina 35—37)

Servulŭ sĕŭ Eustatiade cutezêndŭ să se subscrie împreună servitor, cu cura[illegible] oferă lucrarea sa de tinĕrŭ Inălțimeĭ, care stă d'asupra orĭ-căreĭ laude, îndem[illegible] fiindŭ la acésta, atâtŭ din descrierĭ și tradițiĭ vechĭ, câtŭ și din cele trămise [illegible]. Și să nu disprețuescĭ a arunca o căutătură veselă către unŭ amicŭ.

[illegible] servulŭ și conservulŭ tĕŭ pironindu-mĭ mintea la laudele țesute pen[illegible] amŭ lăudatŭ zelulŭ celor ce le-aŭ scrisŭ, dar amŭ înțelesŭ că [illegible] —lucru naturalŭ—de faptele séle vitejescĭ, și îngrijindŭ multă

ca să apropie cuvintele de meritŭ, aŭ rĕmasŭ multŭ indĕrătŭ. Şi nu-ĭ ciudatŭ lucru, pentru că faptele, pentru carĭ nu se găsesce comparaţie, cumŭ va putea vre odată cuvĕntulŭ ca să descrie asemenea fapte într'unŭ modŭ cumŭ se cade? Mare a fostŭ Pompeiŭ, dar s'a învinsŭ de Cesare. Cesare a fostŭ curagiosŭ şi a măritŭ autoritatea găsită. Pyrŭ a fostŭ eroicŭ, dar de două orĭ fiindŭ învinsŭ de Romanĭ, n'a cutezatŭ pentru a treia óră. Inspăimântătorŭ a fostŭ Alecsandru, dar elŭ fiindŭ Grecŭ, cu Greciĭ a pornitŭ în contra barbarilor. Pe când comandantulŭ asemenea unuĭ leŭ, eroiculŭ învingĕtorŭ: Domnitorulŭ nostru, luândŭ stăpânirea ca emulaţie a virtuţiĭ, a făcut-o maĭ ilustră, şi n'a suferitŭ să fie bătutŭ de Cesar, ci elŭ a pusŭ pe fugă pe Cesar, încâtŭ l'a făcutŭ să dée îndĕrătŭ în faţa Inălţimeĭ séle, ca să-şĭ încunune venerabilulŭ capŭ cu aceĭ laurĭ de biruinţă cu carĭ acela în atâţia secolĭ se încununa. Şi nu precumŭ: fiulŭ luĭ Filip în capulŭ Grecilor a pornitŭ în contra barbarilor, ci elŭ (Mavrogheni) cu barbarĭ s'a resboitŭ în contra barbarilor, şi ceea ce e maĭ însemnatŭ cu puţinĭ din eĭ a bătutŭ mulţimĭ nenumĕrate, nu însă ca Pyrus de două orĭ, ci şi de treĭ orĭ, şi de multe orĭ a învinsŭ pe Cesarĭ, iĭ învinge, şi să dea D-ḑeŭ să-i învingă în totdéuna. Şi nu este acésta ceva demnŭ să o admire succesivŭ toţĭ secoliĭ? De aceea şi naţiunile Europeĭ s'aŭ lăsatŭ de-a diviniza de aci nainte pe Cesar alŭ lor, şi aŭ îndreptatŭ şi limba şi condeiulŭ şi presa întru lauda celuĭ din urmă după timpŭ, dar celuĭ d'întâiŭ după vitejiĭ dintre eroiĭ Grecĭ, şi orĭ căreĭ alte naţiunĭ. După acésta aŭ cunoscutŭ că deşi Greciĭ, prin invidia sórteĭ aŭ perdutŭ imperiulŭ, nu însă şi virtutea şi geniulŭ. De aci Grecia cea bĕtrână reîntineresce bĕtrâneţa. De aci, precumŭ stelele şi luna se întunecă de sórele ce stă d'asupra pămĕntuluĭ, tot aşia şi laudele acelora multŭ se întunecă de acestŭ vitézŭ leŭ. Şi aicĭ lasŭ să ḑică alţiĭ câţĭ foenicĭ de victorie a semănatŭ în patria comună, Grecia, şi cumŭ nicĭ marea n'a rĕmasŭ fără ca să i-a parte la acestea. Unde sunt acumŭ miile de gurĭ ale oratorilor eleganţĭ, să culégă grădinile muselor spre a încununa pe Marţialulŭ nostru laureatŭ? Unde sunt limbile curgĕtóre ca unŭ isvorŭ, carĭ să imiteze şi elanurile râuluĭ, spre a lăuda chiarŭ una singură din vitejiile Alteţeĭ Séle? Unde este melodia elocintă a luĭ Nestor séŭ a luĭ Antinor frygianulŭ ca să laude puţinŭ mulţimea de virtuţĭ înnăscute ale Alteţeĭ Séle? Şi credŭ, că adevĕrŭ grăescŭ décă ḑicŭ, că cuvĕntulŭ meşteşugitŭ este ca o umbră pe lângă faptele vitejescĭ ale orĭ-căruĭ altŭ eroŭ; şi orĭ-ce discursŭ oratoricŭ şi melodiosŭ este ca o umbră pe lângă umbra faptelor celuĭ maĭ curagiosŭ eroŭ alŭ nostru. Şi orĭ-care omŭ cu minte nu se miră atâta cumŭ de a întrecutŭ pe nisce aşia de marĭ şi aşia de curagioşĭ resboinicĭ, după cumŭ esperienţa şi timpulŭ o dovedescŭ, câtŭ se miră décă vre-odată vre-unulŭ din urmaşĭ va puté să se apropie de Alteţa Sa. Şi cele de dincolo de Gadera (Cadix) s'aŭ vĕḑutŭ acumŭ că potŭ fi trecute, pe câtŭ timpŭ faptele cele marĭ ale apărătoruluĭ nostru comunŭ şi respectabiluluĭ comandantŭ în fie-care limbă rĕmânŭ neplutite. Din acestea se întunecă mintea, se légă limba, amorţesce mâna, cade condeiulŭ. De aceea ne rugămŭ numaĭ, ca până în adâncĭ bĕtrâneţe să fie fericitŭ şi neclintitŭ pe gloriosulŭ sĕŭ scaunŭ domnescŭ.

Altă laudă a d-nuluĭ George, fiulŭ prea nobiluluĭ boerŭ fostŭ mare vornicŭ, d-nu Slătineanu, în versurĭ ieroelegiace. (în limba vechiă, pe pag. 38-39).

Utilitatea némuluĭ nostru şi fala tutulorŭ câţĭ locuescŭ pe pămĕntulŭ fericitŭ alŭ Dacieĭ, belicosule Domnitorŭ Mavrogheni, oracolulŭ celorŭ pioşĭ, aĭ

rĕsăritŭ într'adevĕrŭ ca un sóre strĕlucitorŭ lucindŭ prin razele inimeĭ Tale generóse, prin probele prudenţeĭ Tale şi prin faptele experienţeĭ Tale. Şi reputaţia Ta cea multŭ lăudată ne spune de nobilitatea Ta, de virtuţile străbunilorŭ Tĕĭ şi de înţelepciunea Ta, de pietatea, viaţa şi de caracterulŭ tĕŭ celŭ bunŭ; pe aceste patru virtuţĭ le face să fie vĕdute de toţĭ; ne grăesce de vitejiile şi de atâtea fapte ale Tale minunate, şi aĭ fericitŭ ţéra prin îmbelşugata ta cunoscinţă. Tu aĭ înfiinţatŭ pentru Muse locuinţe măreţe şi te-aĭ arĕtatŭ apărătorŭ al celorŭ ce iubescŭ musele. Pentru acéstă causă Minerva te-a împodobitŭ cu mare înţelepciune, Apolone cu domnia şi Marte cu victoria. Şi acuma Domnia, care face gloria bărbaţilorŭ, şi care într'adevĕrŭ este o probă pentru ómeniĭ faimoşĭ, te-a arĕtatŭ superiorŭ. Bărbăţia ta arét-o să fie maĭ forte de a luĭ Hercule şi a luĭ Achille. Tu, prin elocuenţa şi înţelepciunea ta, escĭ maĭ bunŭ decât Nestorŭ celŭ dulce vorbitorŭ, séŭ decât Ulysse celŭ cu multă minte. Tu singurŭ, pentru justiţia şi inteligenţa Ta, escĭ fală tutulorŭ eroilorŭ; care poseḑĭ stăpânirea Ungro-Vlahieĭ, diadema şi sceptrulŭ eĭ domnescŭ pe tronulŭ Dacieĭ. Stăpânulŭ, — Dumneḑeŭ — care domnesce tot-d'a-una, a insuflatŭ fuga Nemţilorŭ celorŭ timiḑĭ ca nisce iepurĭ. Pe aceştia omorîndu-ĭ cu ferulŭ, şi luându-le armele, aĭ ridicatŭ unŭ trofeŭ gloriosŭ în Vlahia. Impĕratulŭ otomanilorŭ cum a auḑitŭ de tóte faptele rĕsboinice, câte le-aĭ îndeplinitŭ în modŭ gloriosŭ, cu suliţa Ta, ca dovadă pentru favórea sa, ţĭ-a trămisŭ darurĭ înveselitóre de inimă, promiţĕndu-ţĭ pentru tot-d'a-una Domnia Dacieĭ. Care dorindu-ţĭ binele 'ţĭ vorbesce cu vorbe înaripate. Bravo ţie, Mavroghene, pentru liniscea ce o ţiĭ; nu este altŭ bărbatŭ, nicĭ va fi, nicĭ are să se maĭ nască; Tu într'adevĕrŭ escĭ celŭ maĭ mare între toţĭ Domnitoriĭ. Tu aĭ curăţitŭ tronulŭ Dacieĭ de ceĭ rĕutăcioşĭ. Fericitŭ e scaunulŭ care ţĭ-a căḑutŭ: o! fruntaşule, tu strĕlucescĭ şi prin fapte şi prin graiŭ. Fericiţĭ sunt prin urmare locuitoriĭ câţĭ sunt credincioşĭ Alteţeĭ Tale! Tu le verşĭ adeseorĭ din îmbelşugatele Tale bunurĭ. Fericitŭ e prin urmare oraşulŭ, care este împodobitŭ cu legĭ bune; cu lucrărĭ sfinte, cu esemple de pietate, cu şipote ce vérsă apă rece, cu temple superbe, cu case bine construite. Pentru acésta, D-ḑeŭ care vede inima şi rinichiĭ pămĕntenilorŭ, ţĭ-a datŭ tóte câte sunt de doritŭ. Tu escĭ bunŭ vorbitorŭ, agerŭ la minte şi prudentŭ, şi într'adevĕrŭ escĭ Justiţia încarnată. Să trăescĭ darŭ, o! fruntaşule prea faimosŭ, care escĭ gloria Dacieĭ, anĭ îndelungaţĭ şi fericitŭ.

Altă alocuţiune a d-luĭ Scarlatŭ Slătineanu, frate cu susŭ ḑisulŭ George.
(*în versurĭ politice pe pagina 40—43*).

De unde să începŭ, ca să laudŭ şi să divinizezŭ pe principele Dacieĭ? Şi câtŭ aşĭ dori să mi se dăruiască aci o limbă poetică, oratorică, o limbă plină de intusiasmŭ, ca să laudŭ după cumŭ se cade calităţile demne de laudă ale acestuĭ Domnitorŭ înţeleptŭ, ale luĭ Mavrogheni Nicolae, care este coróna principilorŭ, gloria secolilorŭ! Toţĭ şĭ-aducŭ aminte celebritatea străbunilorŭ sĕĭ şi talentele lorŭ sunt lăudate în modŭ gloriosŭ. Elŭ în imperiŭ este ca o flóre odoriferantă, mare şi ilustru nu numaĭ în Dacia. Şi un leŭ rugindŭ de l'ar vedea, se va îmblânḑi; modestia luĭ pe toţĭ îĭ îndreptéză. Elefanţĭ, pardoşĭ şi cele-l-alte fére de'lŭ vor vedea, i se vorŭ închina, şi acésta e o minune. Pe acésta, care în imperiŭ a lucitŭ ca aurulŭ strălucitorŭ şi a luatŭ premiŭ, némurile l'aŭ admiratŭ pentru marea luĭ înţelepciune, pentru curagiulŭ şi geniulŭ sĕŭ, ca pe unŭ principe excelentŭ, şi mi-

nunea tutulorŭ, ca unŭ stilpŭ alŭ bisericeĭ şi ca plagă celorŭ nedrepţĭ, ca pe unŭ bărbatŭ cu minte multă, cum nu maĭ este altulŭ, care întrece pe toţĭ, şi marĭ şi micĭ. Ascultaţi-mĕ dar o! popóre, şi toţĭ audiţĭ; judecătorĭ de pe marginile pămêntuluĭ, învĕţaţĭ şi făceţi-vĕ înţelepţĭ. Pe eroulŭ Dācieĭ cu toţiĭ să-lŭ lăudaţĭ, şi să vĕ minunaţĭ de isbândile luĭ. Că este fórte dreptŭ şi prodigiulŭ principilorŭ, unŭ părinte bine-voitorŭ şi onórea romeilorŭ (grecilorŭ). Elŭ nu este înavuţitŭ cu laude simple, ci este împodobitŭ cu mulţime de virtuţĭ. Elŭ a strĕlucitŭ ca unŭ stîlpŭ de focŭ în interiorulŭ Devletuluĭ, şi tóte treburile şi popórele 'l-aveaŭ ca p'o oglindă; Elŭ care a întrecutŭ, prin dreptatea sa, pe toţĭ principiĭ din vechime şi până adĭ. Pe fanarioţĭ ĭ-a arĕtatŭ multŭ ruşinaţĭ şi micşoraţĭ întru câtŭ privesce administraţia sa; şi acésta pentru că eĭ — fanarioţĭ — aveaŭ în tot-d'a-una conducĕtorĭ şi sfetnicĭ, carĭ iĭ consiliaŭ ca pe nisce servitorĭ; pe câtŭ timpŭ prea înălţatulŭ şi curagiosulŭ nostru Domnitorŭ nu priimesce soţĭ şi este tot-d'a-una vigurosŭ. Pe acestŭ principe prea luminatŭ m'amŭ pusŭ eŭ ca să'l istorisescŭ. Bucurie şi frică în acelaşĭ timpŭ am în inima mea pentru că m'amŭ învrednicitŭ să'ĭ narezŭ faptele; şi cumŭ amŭ cutezatŭ eŭ ca să'lŭ laudŭ, cu tóte că sciamŭ că nu voiŭ putea ajunge acolo, adecă să laudŭ precumŭ se cade cualităţile naturale ale unuĭ principe înţeleptŭ, pe acela care convorbia adesea cu Sultanulŭ şi cu marele vizirŭ. Nicĭ unŭ altŭ domnitorŭ n'a ajunsŭ ca elŭ, pentru că nicĭ unulŭ n'a avutŭ înţelepciunea luĭ. Harulŭ (darulŭ) Minerveĭ (adecă înţelepciunea) este care statornicesce faima şi ridică numele în modŭ gloriosŭ. De aceea prea puternica împĕrăţie Domnia Luĭ a onorat-o cu treĭ *tuiurĭ*. Toţĭ Domnitoriĭ câţĭ aŭ fostŭ, pe Inălţimea Luĭ trebue s'o declare cu multŭ superióră lorŭ. De înălţimea Luĭ tremură şi micĭ şi marĭ, chiar şi Turciĭ ilŭ respectă. Autoritatea luĭ se întinde peste ţĕrmurile Dunăreĭ şi în Vlaho-Bogdania. Mulţĭ înţelepţĭ l'aŭ comparatŭ cu ceĭ maĭ renumiţĭ eroĭ vechĭ şi moderni. Elŭ este protecţiunea supuşilorŭ sĕĭ şi epis!atulŭ celŭ maĭ bunŭ alŭ însemnatuluĭ statŭ alŭ Vlahieĭ. Inţelepţiĭ şi ómeniĭ de sciinţă l'admiră şi staŭ cu gurile căscate, şi toţĭ ilŭ numescŭ oceanŭ alŭ inteligenţeĭ. Nicĭ unŭ altŭ consiliarŭ maĭ bunŭ decâtŭ Elŭ nu s'a arĕtatŭ vre-odată la Divanŭ: Ascunde şi întunecă pe toţĭ ceĭ-l-alţĭ, precumŭ sórele cu lumina luĭ întrece pe stele. Elŭ ca rosa odoriferantă pe lângă cele-l-alte florĭ, împodobitŭ cu virtuţĭ şi fără pasiunĭ; cu prudenţă, cu înţelepciune, şi cu inteligenţă. Ar fi trebuitŭ să trăiască Omer ca să ni-lŭ presinte şi să ni-lŭ zugrăvéscă cu tóte virtuţile séle. Puneţi-vĕ dar în minte multe darurĭ ale acestuĭ principe şi eroŭ minunatŭ. Şi cu toţĭ să ne rugămŭ luĭ D-deŭ să-ĭ dée fericire, viaţă lungă şi sănătate deplină. Elŭ a întrebuinţatŭ darulŭ luĭ D-deŭ, adecă Domnia, la facere de judecăţĭ drepte. De aceea judecătorulŭ celŭ dreptŭ şi stăpânulŭ tutulor l'a făcutŭ să se aréte superior armelor nemţescĭ. Şi înşişĭ Nemţiĭ ilŭ proclamă de învingător, şi nu potŭ să nege acésta şi se înspăimêntă de numele Luĭ. Vĕdêndŭ atâtea trofee, triumfurĭ, voiniciĭ cu dreptŭ cuvêntŭ se miră de atâtea isbândĭ. De sigurŭ, că faima ilustră a Luĭ a ajunsŭ până la Orient şi în Apusŭ, şi principele Vlahieĭ, Domnitorulŭ celŭ maĭ bunŭ, trebue să fie admiratŭ în secoliĭ venitorĭ. Şi-Lŭ rogŭ să-mĭ priméscă acestŭ dar simplu, ca celŭ maĭ bine voitorŭ nouă din toţĭ Domnitoriĭ. Şi unŭ Şahŭ alŭ Persieĭ, când i s'a oferitŭ apă nu primi numaĭ simplu acéstă bĕutură, ci şi ardórea cu care i-se oferi; şi Domnulŭ nostru Crist să te învrednicéscă să fiĭ în tot-déuna protector şi liberator al nostru.

(FINE)

Scrisóre a Mitropolitului Myréon și versurile sale.

(in proză pe pagina 44—47)

Pe d-vóstră arhon căminarŭ, sărutându-vĕ cu dorŭ, în numele Sf. Spiritŭ vĕ bine-cuvĕntezŭ. Sciindŭ că la ofrande și sacrificiĭ să cercetéză inima, iar nu ceea ce se oferă, amŭ cutezatŭ să vĕ oferŭ versurile neesperienţeĭ mele, ca să le daţĭ sufletŭ cu protecţiunea d-vóstre, îndreptândŭ greșelile mele, de o veţĭ găsi de cuviinţă. Și sciindŭ d-vóstră, că nu din tóte vinele pămêntuluĭ ese aurŭ, nu vĕ veţĭ supĕra pentru uriciunea lorŭ; iar décă iarășĭ pentru bunulŭ meŭ norocŭ, vĕ ar plăcea vre unŭ versŭ, totŭ vĕ voiŭ fi recunoscĕtorŭ ca și cumŭ mi-aţĭ fi împrumutatŭ culorile versurilorŭ experienţeĭ d-vóstre și trebuia ca raḑele să se întórcă iarășĭ în propriul lor globŭ. Veţĭ priimi dar cu sinceritate și cele de întêiŭ versurĭ ale mele și cele de a doua, informându-mĕ tot-de-odată cum aveţĭ să împliniţĭ lipsele. Decĭ neîndoindu-mĕ că bunĕtatea d-vóstre va priimi cu nobilitate cererea dorinţeĭ mele, remânŭ,

Al d-vóstre de totŭ supusŭ și căldurosŭ întru Christos bine-cuvêntatorŭ

Matheiu, Mitropolitulŭ Myreon.

(versurĭ).

De așĭ avé pe Omer ca inimă a mea, pe Eurepide ca mână, pe Pindar ca condeiŭ și pe Archimede ca minte, m'așĭ sfii ca să-mĭ mișcŭ buzele, și cu atâtŭ maĭ multŭ să pronunţe o compunere a mea. Intr'adevĕrŭ unuĭ Alexandru trebue Apolo și nimenĭ altulŭ să nu vorbéscă chiar de ar fi Solon. Eŭ, care n'amŭ idee de practică și teorie și sunt de totŭ incapabilŭ pentru o simplă esplicaţiune, cumŭ vreaŭ să plutescŭ in Océnŭ și să călĕtorescŭ pe josŭ în marea Caspică? Dar cu tóte acestea, preferŭ să-mĭ dé titlulŭ de ignorantŭ maĭ bine, de câtŭ să trecŭ de nerecunoscĕtorŭ. Și vinŭ precumŭ odată copiiĭ Ebreilor, și precumŭ iarășĭ copiĭ Romanilor veniaŭ la Titu, ca să oferŭ ceĭ doĭ banĭ aĭ vĕduveĭ, salvatoruluĭ, protectoruluĭ și liberatoruluĭ Dacieĭ, ca unŭ darŭ a umiliteĭ mele minte, și ca un slabŭ semnŭ, aceluia, care este admiraţiunea lumeĭ. Surdŭ și nesimţitor trebue să fie acela, care nu laudă pe câtŭ póte pe Hercule séŭ pe Achile. In istoriĭ vedemŭ, că Anibale și Scipione eraŭ ceĭ d'întêiŭ pentru stratagemele lor. Dar și ciĭ de ar existe în secolulŭ curgĕtorŭ, eĭ înșișĭ era să-ĭ pună coróna. Căcĭ cine din generaliĭ Grecĭ și Romanĭ, și din generaliĭ Europenĭ, póte să guverneze némurĭ nesupuse și să trămită împĕratuluĭ nenumĕraţĭ prisonierĭ? Cine póte să guverneze atâtea oștirĭ și să vadă atâtea judecăţĭ ce se ivescŭ? Care, cu tóte că are atâtea grijĭ de resbele și de guvernare, totușĭ caută și de biserică. Ar trebui ca Urania și Melpomene să scrie faptele eroice ale luĭ Mavrogheni, precumŭ și mărirea, progresulŭ, și credinţa Luĭ către D-ḑeŭ. Pentru că ce maĭ nainte? ce maĭ în urmă să începŭ? nu sciŭ, nicĭ potŭ să laudŭ după cumŭ merită. Credinţa a dat-o luĭ D-ḑeŭ, iar supunerea sa a dat-o regeluĭ (sultanuluĭ) cu totŭ sufletulŭ sĕŭ, și amêndoĭ i-aŭ datŭ darurĭ. D-ḑeŭ i-a datŭ sănĕtate și copiĭ bunĭ, iar sultanulŭ: Domnia Dacilor. Europenii fără să vrea ilŭ laudă și-lŭ admiră pentru *sadacatulŭ* luĭ. Și unŭ adversarŭ scie și nu ascunde virtutea, pe care admirândŭ nu vrea să o acopere cu tăcerea. Amŭ auḑitŭ că feldmareșaliĭ Europeĭ scriŭ în sigiliulŭ lorŭ în diferite modurĭ. Unul scrie că «virtutea singură este nobilitate»; și «nu numaĭ cu arme», sigiléză cel-l-altŭ. Elŭ, fără ca să se laude, le scrisese de

multŭ în inima sa; cumŭ să nu sciŭ dar, când vĕdŭ marĭ mișcărĭ eroice, strategiĭ, victoriĭ și altele? Lasŭ la o parte laudele musulmanilor, căcĭ Luĭ le-aŭ aflatŭ până chiarŭ și némurile Brahmanilor. Care din principiĭ de acumŭ și vechĭ avea intrarea neoprită (la sultan) afară de el singurŭ? Intr'adevĕrŭ provedința divină ilŭ păstrase și-lŭ predestinase pentru acestŭ timpŭ. Să pornéscă în rĕsboiŭ, să învingă prin modurĭ ce nu se potŭ spune și în acelașĭ timpŭ să guverneze atâtea némurĭ de ómenĭ. Și décă cine-va se va gândi bine, acésta nu este putere omenéscă, ci divină. Cine dar nu-lŭ numesce unŭ noŭ Perseŭ, și prevĕḑĕtor neadormitŭ, ca unŭ altŭ Ulyse? Și cine nu face versurĭ din tótă inima luĭ, alŭ cărora echoŭ să-lŭ audă și ceĭ din cel-l-altŭ semi-globŭ? Toțĭ cu căldură se rógă celuia care a venitŭ pentru noĭ, care s'a născutŭ în peșteră dela Betleem și a fostŭ înfășatŭ în iesle de caĭ, D-luĭ Iisus Christ, care apoĭ a fostŭ tăiatŭ împrejurŭ, și pe urmă botezatŭ de Ión, și care pe omulŭ mortŭ l'a ridicatŭ susŭ: să trăiască în anĭ mulțĭ, fericitŭ și norocosŭ, ca să caute de noĭ, ca unŭ părinte. Primițĭ sacrificiulŭ nesângeratŭ alŭ sufletuluĭ meŭ ca o ecatombă și dobândă a tăcereĭ mele. Să trăițĭ mulțĭ anĭ în veselie și să sĕrbătorițĭ cu credință nascerea divină.

(FINE)

Laudă către înțelépta, puternica și Sublima Pórtă a Otomanilor

(*în versurĭ sapfice pe paginile două ultime*)

Pleoapele ochilorŭ Curțeĭ Otomanilor s'aŭ uitatŭ dreptŭ și neclipitŭ cândŭ a vrutŭ să resplătéscă vitejiile, credința și faptele Domnitoruluĭ nostru, pentru ca și alțiĭ să-lŭ imiteze. Dare-ar D-ḑeŭ ca (Sublima Pórtă) să fie pentru tot-d'auna fórte puternică, neclintită și solidă, și în tot-d'a-una rĕsplătindŭ înțelepțesce pe toțĭ virtuoșiĭ!

Laudă și rugăciune către prea Înălțatulŭ nostru Domnitorŭ.

(*în versurĭ iambice*).

O! celŭ maĭ bunŭ dintre bărbațĭ, Nicolae, principe alŭ Ungro-Vlahilor, și fala némuluĭ grecescŭ, D-ḑeŭ să te ție constantŭ în anĭ îndelungațĭ, și să-țĭ întinḑĭ mâna tutulor cățĭ țĭ-o vorŭ cere, fiindŭ ajutatorŭ statornicŭ al némuluĭ nostru. Credința și virtutea ta, încredințéză pe Stăpâniĭ noștriĭ (Turciĭ) despre credința neclintită a supușilor lor, consângeniĭ cu tine. Lasŭ la uă parte binefacerile Tale întinse ca nisce raḑe asupra națiuneĭ nóstre și suntemŭ rugătorĭ către D-ḑeŭ pentru fericirea Ta.

(FINE)

De Dionisie, Egumenulŭ St. și Domnesceĭ Monastirĭ: Isvorul tămăduireĭ.

(*Versurĭ*)

Natura și Sórta aŭ pusŭ terminŭ pe orizontulŭ acesteĭ sfere, și staŭ liniștite. N'aŭ să ne maĭ scótă vre-unŭ altŭ eroŭ atâtŭ de curagiosŭ, de strategu și de vĕrtosŭ. Și acumŭ ca și maĭ nainte nu vorŭ maĭ avea nicĭ o filotimie. Mulțĭ secolĭ nu vorŭ avea asemenea portrete și ast-felŭ de luminĭ. Și cine se îndoesce,

să vină singurŭ şi îndată se va încredinţa vĕdêndŭ zelulŭ, esperienţa, prudenţa, ordinea şi bărbăţia ce sunt în vigóre numaĭ la mavroghene, gloriosulŭ mareşalŭ al ginteĭ romeilorŭ (Grecilorŭ), şi are să admire pe marele Domnŭ al Vlahieĭ, care este frica şi spaima Germanieĭ. Pentru mulţĭ secolĭ Elŭ va fi gloria naţiuneĭ şi de principĭ va fi considerat ca un altŭ munte Atlas. Tu dar, o! faimă, proclamă-lŭ, şi tu, o! invidie, laudă-lŭ şi sfărâmă-ţĭ săgeţile.

(FINE)

ANEXA LA PAG. 245

Mavrogheni pe de oparte stăruia şi el la Choiseul pentru pace, cu scrisorĭ, în iérna 1788/89, şi pe de alta fácé tot ce puté să 'şĭ împlinéscă golurile în şirurile armateĭ şi să reinsufleţéscă partizaniĭ ce maĭ afla în ţéră. Anulŭ 1789 îlŭ începu Mavrogheni cu exibiţiunea unuĭ tabelŭ cu colorĭ — lucratŭ de zugravulŭ Gregorie, — în care tabloŭ artistul represintă pe Domnitorŭ salutatŭ de ţéră, de poporŭ şi de şcolarĭ. El împarte darurĭ la ceĭ carĭ s'aŭ luptatŭ, séŭ sunt hotărîţĭ a se lupta pentru ţéră.

Dar nu tótă ţéra era de părerea pictoreluĭ. Bandele de voluntarĭ ante-turcescĭ se înmulţiaŭ. In judeţulŭ Vâlcea a fostŭ chiarŭ bătaie contra unorŭ asemenea bande:

Cinstiţilorŭ D-nĭ Seraschierĭ & *(formula)*,

«Iarăşĭ vĕ însciinţăm, că vre-o 300 de voluntirĭ eşindŭ în judeţulŭ Vâlcea până la Olănescĭ, cu socotélă să lovéscă Rômniculŭ, pe carĭ întêmpinêndu'ĭ ostaşiĭ noştri ce se aflaŭ în partea loculuĭ şi scriindŭ aĭ noştri la Rômnicŭ de le-aŭ maĭ mers şi alţiĭ îndată, aŭ lovit fórte rĕŭ pe aceĭ voluntirĭ, pe carĭ înfrângêndu'ĭ, mulţĭ aŭ prinsŭ viĭ şi aŭ omorîtŭ, care se aducŭ aicĭ la scaunulŭ Domnieĭ mele. Pentru care nu lipsimŭ a vesti şi D-tre & (formula). — 1789, Martie 7. (Cod. XVII, fila 346).

Cu sosirea primăvereĭ rĕsboiulŭ avé să ié o înăsprire mare. Austria şi Rusia sunt decise a'lŭ activa energic.

ANEXA LA PAG. 257

Planurile de resbelŭ ce anexămŭ sunt — cele maĭ multe — originale, manu-[illegible] O parte însemnată din ele le am aflatŭ în archiva Academieĭ române, iar [illegible] reproduse după stampe din cartea «Versuch einer Kriegs-Geschichte [illegible] Suworow Rimnikski» (Gotha 1795), din «Ausfürliche Geschichte [illegible] Russland, Oesterreich und der Türkey,» (Wien 1791), etc. [illegible] Domnuluĭ generalŭ Fălcoyanu şefulŭ Statuluĭ Major român, [illegible] reproducereĭ acestor planurĭ, în atelierele armateĭ.

ANEXA LA PAG. 265

«Prinz Coburg erhielt das Grosskreuz des Maria-Theresien-Ordens, und Suworow ein sehr gnädiges Schreiben des Kaisers Joseph, mit einer reichen Dose begleitet, auf welcher des Kaisers Namenszug; der Brief, im Original deutsch, war folgenden Inhalts:

«Ich habe, Herr General en Chef! Ihr Schreiben, mit ausnehmendem Vergnügen empfangen, und den glorreichen Sieg, welchen die unter Ihrem Kommando stehenden Truppen Ihro Kaiserlichen Majestät, vereinigt mit den Meinigen unter dem Prinz Coburg, bey Foxhani erfochten haben, daraus ersehn. Prinz Coburg kann Dero einsichtsvollen und tapfern Beystand, so wie jenen Ihres ganzen Korps nicht genug anrühmen, wofür ich Ihnen ganz besonders verbunden bin. Ich ersuche Sie auch dem kommandirenden General-Feldmarschall Fürsten Potemkin Tauritschewski, in meinem Namen für die Ihnen aufgetragene so eifrige Beytretung meine Dankbarkeit zu erkennen zu geben. Ich wünschte nur mehrere Gelegenheit, wo ich meine ausnehmende Bundesgenossen-Treue und werkthätige Unterstützung Ihrer Kaiserlichen Majestät beweisen könnte. Derweilen verbleiben Sie, Herr General en Chef, meiner vollkommenen Achtung, welche die von Ihnen schon mehreremals bewiesene Heldenthaten verdienen, ganz versichert.

Laxenburg, den 13. August 1799. *Joseph.*» (1)

Folgendes sind die Schreiben Sr. Majestät des römischen Kaisers und der russischen Kaiserin an den Grafen; ersteres in deutscher Sprache, letzteres aus dem Russischen übersetzt:

«*Herr General en Chef!*

«Wie vergnüglich mir die Nachricht des am Rymnikflusse den $^{11}/_{22}$. September über den Grossvezier erfochtenen Sieges war, werden Sie selbst leicht beurtheilen. Ich erkenne in voller Maasse, dass ich selben vorzüglich Ihrer so geschwinden Anschliessung an das Korps des Prinzen Coburg sowohl, als Ihrer persönlichen Tapferkeit und dem Heldenmuth der unter Ihrem Kommando stehenden Truppen Sr. Majestät zu verdanken habe.

Empfangen Sie also, zum öffentlichen Zeichen meiner Erkenntlichkeit, das hierbeyliegende Reichsgrafen-Diplom. Ich wünsche, dass Ihre Familie sich dadurch dieses glorreichen Tages auf beständige Zeiten erinnern möge, und ich zweifle nicht, dass Ihro Kaiserliche Majestät aus Freundschaft gegen mich, und aus billiger Wohlgewogenheit gegen Sie, Herr General en Chef, gestatten werde, dieses Diplom anzunehmen und davon Gebrauch machen zu dürfen. Seyn Sie übrigens versichert, dass ich mit aller Hochschätzung bin

Ihr wohlaffektionirter

Wien, den 9. Oktob. 1789. *Joseph.*»

«*Unserm General en Chef Grafen Suworow Rymniksky.*

Ihr besonderer Eifer, den Sie in Ihrem vieljährigen Dienste bewiesen haben,

---

(1) Din „Versuch einer Kriegsgeschichte des Grafen Alex. Suworow". Tom. II, pag. 105.

und die Sorgfalt und Pünktlichkeit in der Ausführung der Aufträge des Oberbefehlshabers, Ihr Fleiss, Kühnheit und ausserordentliche Geschicklichkeit, die Sie besonders beym Angriff der vom Grossvezier angeführten zahlreichen türkischen Armee den $^{11}/_{22}$. Septemb. beym Flusse Rymnik gezeigt haben, wo Sie mit unsern Truppen und mit dem Korps unsers Bundesgenossen, Sr. Majestät des römischen Kaisers, unter dem Kommando des Prinzen von Sachsen-Coburg, einen völligen Sieg über die Feinde erhalten haben, machen Sie sich unserer besonderen Kaiserlichen Wohlgewogenheit würdig. Um dies zu erkennen zu geben, begnadigen und ernennen wir Sie nach der Einrichtung unsers Kriegsordens des heil. Georgs zum Ritter dieses Ordens vom grossen Kreuze der ersten Klasse, und befehlen Ihnen, die hier mitgeschickten Ordenszeichen anzulegen.

St.-Petersburg, den 18. Oktob. 1789. *Katharina.*»

«*Mein gnädiger Herr Graf Alexander Wasilowitsch,*

Ihre Unerschrockenheit und Geschicklichkeit in Anführung der Armee, die Sie bey der Schlacht am Flusse Rymnik bewiesen haben, wo Sie einen vollen Sieg über den Grossvezier davon getragen, geben Ihnen das Recht zur Erlangung des Kriegsordens des heil. Georgs von der ersten Klasse.

Se. Kaiserliche Majestät hat geruht Ihrem Verdienst diese Gerechtigkeit wiederfahren zu lassen. Mit einem besondern Vergnügen übersende ich Ihnen den Gnadenbrief Sr. Kaiserlichen Majestät mit dem Ordenszeichen, und sehe den brennenden Eifer zum voraus, mit welchem Ewr. Erlauchten nach neuen Thaten im Dienst Sr. Kaiserlichen Majestät ringen werden. Seyn Sie von der wahren Hochachtung und aufrichtigen Ergebenheit überzeugt, mit welcher ich die Ehre habe zu seyn, Ewr. Erlauchten ganz gehorsamer Diener

Fürst Potemkin Tauritschewsky.»

Im Lager bey Bender, den $^{3}/_{14}$. Novemb. 1789.

ANEXE LA PAG. 270

Scrisórea Imperătesei Ecaterina:

«So eben erhalt ich Euer Liebden Schreiben durch den Rittmeister Hartelmüller. Ich lasse Sie selbst beurtheilen, wie sehr diese so vortheilhafte als glorreiche noch mehr aber so ganz unerwartete Nachricht Mir Vernügen verursacht hat, und kann ich Euer Liebden nicht genug Meine Erkenntlichkeit an Tag legen. Der glückliche Erfolg dieser muthvollen Unternehmung übersteigt fürwahr alles, was man sich hätte versprechen können; und ersuche Ich Euer Liebden, das hier beigeschlossene kleine Merkmal (das Feldmarschallspatent) Meiner innigsten Zufriedenheit, nach seinem wahren Werth aufzunehmen.»

Die russische Kaiserin schickte unserm Helden einen mit Diamanten besezten goldenen Degen, dessen Werth auf 36,000 Rubel geschäzt wird, mit folgendem Handschreiben begleitet:

«Mein Hr. Feldmarschall Prinz von Sachsen-Koburg! Ich habe mit Vergnügen die ausgezeichnete Art vernommen, mit der Se. Majestät der Kaiser den

neuen Dienst belohnte, den Sie der gemeinschaftlichen Sache durch den wichtigen Sieg leisteten, welchen Sie, vereinigt mit meinem General Gr. von Souwarow Rimniskoy, über das durch den Grosvezier selbst angeführte ottomanische Heer erfochten haben: Um ihnen Beweise meiner Theilnehmung za geben, schicke ich Ihnen beiliegenden Degen, den ich als ein Zeichen meiner Achtung und meines Wohlwollens anzunehmen bitte. Möchte er in Ihren Händen immer als ein Werkzeug dienen, um auf der Bahn die Sie bisher mit so vielem Ruhme durchlaufen sind, neue Lorbeer zu pflücken! — Ich bitte Gott, dass er Sie Herr Feldmarschall Prinz von Koburg, in seinen heiligen Schutz nehme.»

Ihre wohl affektionirte

Katharina.

ANEXA LA PAG. 271

Den 16ten Iuly führte der Herr Vorpostenkommandant beym Rothenthurme: Passe, Oberstwachtmeister Graf Wlelhorsky von Toskana Husaren, einverständlich mit dem Hrn. Kommandanten des Volontärskorps, Oberstwachtmeister von Klein, eine Patrouille in das feindliche Gebiet, in die sogenannte *Pripora*. Als sie sich dieser Gegend näherten, erhielten sie von einem Kundschafter die Nachricht, dass sich der Feind in Suits befinde. Sogleich entschlossen sie sich, den Feind zu überfallen, marschirten die ganze Nacht und langten mit Anbruch des Tags dort an. Bey der Kirche des Ortes stand eine feindliche Wache, auf die unsere Infanterie zuerst stiess. Die Wache wollte sich durch eine schleunige Flucht in die Kirche retten; aber auch dahin wurde sie von den Unsrigen verfolgt und todtgeschossen. Dadurch wurde der übrige feindliche Haufen, der im Dorfe lag, und über 200 Mann stark war, allarmirt. Muthig griffen ihn die Unsrigen an und zwangen ihn, nach einigem Widerstande, über Hals und Kopf die Flucht zu ergreifen. Die Kavallerie verfolgte die Flüchtigen, deren so viele, als erreicht werden konnten, theils niedergehauen, theils genommen wurden. Uiber 50 blieben auf dem Platze, und 21 fielen den Unsrigen als Gefangene in die Hände. Auch wurden zwey feindlich Fahnen erbeutet. Unser Verlust bestand von den regulären Truppen in 3 Todten und 3 Blessirten, und von den Freywilligen in 1 Vermissten, einem Todten und 1 blessirten Pferde. Unsere Mannschaft machte ansehnliche Beute, worunter sich, ausser verschiedenen Waffen, über 40 Pferde mit Sattelzeug und Bagage und 4 Ochsen befanden. Der Oberstwachtmeister, Graf Wielhorsky, rühmte den Muth und die Entschlossenheit der ganzen anwesenden Mannschaft, vorzüglich aber des Rittmeisters Simoni, der Oberlieutenante Schelzinger und Botrazky von Toskana Husaren, des Oberlieutenants Vijenodt von Spleni, und der Kapitains Stojan und Laskari und der Offiziere Stephan und Juonitza von den Freywilligen.

Auf die sodann von mehreren Seiten dem F. M. L. Fürsten von Hohenlohe, zugekommenen Nachrichten, dass der Feind sich allenthalben in Valeni versammle, einen Hauptangriff auf den Pass bey Bocza vorhabe, und zu gleicher Zeit auch andere Pässe anzufallen Anstalten mache, traf der Herr Feld-Marschallieutenant vorzüglich für Bocza, und dann auch an einem jeden andern Orte, wohin des Feindes Absicht gerichtet seyn konnte, die nöthigen Vorkehrungen.

Am 1 und 2ten August zeigte sich der Feind an allen Pässen, hauptsäch-

lich aber bei Tömösch und Bocza, am ersteren Orte mit beyläuffig 4000, an letzteren aber mit 8 bis 9000 Mann, wovon die eine Hälfte aus Janitscharen, die andere aus Reuterey bestand, und die 6 Kanonen und 100 mit Ochsen bespannte Wägen bey sich hatten.

Da aus eben diesem die Absicht des Feindes so weit sich offenbarte, dass auf Bocza der Hauptangriff gerichtet sey die übrigen Vorrückungen aber bloss zur Täuschung, und um uns zweifelhaft zu lassen, geschehen, so schickte der Herr Feld-Marschallieutenant die nöthige Verstärkung voraus, und ging selbst nach Bocza ab.

Da ein Wolkenbruch vor einigen Tagen die Verhaue im Buzauer Thale geöffnet, und alle Kommunikations-Brücken weggerissen hatte, wurden die Feldwachen verstärkt, und in der Eile zwey Kommunikations-Brücken hergestellt. Unterlieutenant Fuchs vom 2ten Szeklerregimente, und Oberlieutenant Vetsei von Oross trugen sich, jeder mit 100 Freywilligen zum Vorpostendienst an. Der erste wurde in die Waldungen rechts, der zweyte in die Waldungen links hinter die Reuter-Feldwachen detaschirt. Den 3. früh verliess Oberlieutenant Vetsei mit seiner Mannschaft den ihm angewiesenen Posten, und kam in das Thal zu den Feldwachen, vermuthlich in der Absicht gegen den Feind etwas zu unternehmen. Aber in eben demselben Augenblicke stürzte die ganze feindliche Kavallerie mit verhängten Zügeln auf unsere Feldwachen. Nur ein Theil der Freywilligen, die alle zu Fuss waren, konnten sich retten. Der Oberlieutenant Vetsei mit 50 Mann blieb auf dem Platze und der Rittmeister Imgarten von Szekler Husaren, wurde, weil er zweimal vom Pferde stürzte, gefangen.

Nun rückte die feindliche Kavallerie bis auf einen Kanonenschuss gegen unsere Verschanzungen vor; aber hier wurden sie durch unser lebhaftes Kanonenfeuer aufgehalten. Inzwischen zog sich die feindliche Infanterie rechts, und links in die Waldung, um auf die Flügel unserer Schanzung zu kommen.

Lieutenant Fuchs vom 2ten Szeklerregimente that dem Feinde in den Waldungen starken Abbruch, und retirirte sich ohne Verlust eines Mannes zum Hauptposten. Der Feind führte in der Mitte des Thales eine Batterie von 3 Kanonen auf, wovon eine auf den zweiten Schuss durch den Oberlieutenant Roussau des 1ten Artillerieregimentes, der bey dieser Gelegenheit durch einen feindlichen Schuss sein Pferd verlor, demontirt wurde. Die andern zwey Kanonen wurden von unseren Seitenbatterien ebenfalls bald zum Schweigen gebracht und von den Feinden zurückgeführt.

Da die feindliche Infanterie die Flanken des Postens, wegen der starken Verhaue, nicht gewinnen konnte, warf sie sich hinter die abgehauenen Bäume, und feuerte gegen unsere Verschanzungen, aber ohne aller Wirkung. Nur wenn sich irgend wo ein stärkerer Haufe blicken liess, wurde mit einigen Kanonenschüssen unter sie gefeuert.

Nachmittags um 5 Uhr sah man, dass der Feind, ungefähr eine starke Viertelstunde von den Verschanzungen, ein Zelt aufschlagen liess; woraus zu vermuthen war, dass der Hauptangriff den 4ten geschehen sollte, wie es auch in der Folge die Aussage der Gefangenen bestätigt hat. Gegen 6 Uhr bat der Herr Major Daniel von Szeklerhusaren den Fürsten Hohenlohe, den Feind mit der Kavallerie attaquiren zu dürfen. Der Fürst rekognoscirte die feindliche Stellung, fand die Infanterie gänzlich von der Kavallrrie getrennt, und traf sogleich alle Anstalten zum Angriffe der feindlichen Kavallerie. Der Herr Major Borra von Szekler Husaren erhielt die Erlaubniss, die Avantgarde zu machen.

Sobald der Feind die Anstalten unserer Kavallerie zum Angriffe bemerkte, sammelte er sich in einen dichten Haufen, der zu 8 bis 9 Mann hintereinander, die Breite des Thals einnahm. Die Infanterie sammelte sich ebenfalls zu beiden Seiten des Thales auf den Höhen vor der Waldung. Drey Eskadronen Szekler Husaren, die durch eine Eskadron von Toskana unterstützt wurden, begannen den Angriff mit der grössten Lebhaftigkeit. Anfänglich wurde der linke Flügel des Feindes bedroht, der zwar eilig die Flucht ergriff, aber doch bey dem Verhaue eingeholt wurde, wo unsere Husaren eine grosse Niederlage unter den Feinden anrichteten. Ihrer 400 fand man auf dem Wahlplatze liegen.

Inzwischen wurden auch die zur Rechten des Thales gelagerte feindliche Infanterie durch unser heftiges Kanonenfeuer zum Weichen gebracht. Die Infanterie auf den Anhöhen zur Linken des Thales attaquirte der Oberlieutenant Pall mit einem Zuge von Szekler Husaren, und schon fieng sie an zu weichen, als 500 Janitscharen sich in ein mit Sträuchern bewachsenes Thal warfen, und heftig auf unsere Kavallerie feuerten. Der Oberleutenant Pall liess den Zug Szekler Hussaren absitzen, und nun drangen diese wackern Männer mit dem Säbel in der Faust in das Thal und hieben den grössten Theil der Janitscharen zusammen. Nur wenige retteten sich durch die Waldungen. Indessen bestieg der Rittmeister Gagny mit einem Flügel von Toskana ebenfalls die Anhöhen auf der linken Flanke, und trieb, was sich von den Feinden noch hielt, in die Flucht. Der Herr Major Borra, die Rittmeister Damo und Ernst, und der Kadet Samuel Christoph mit 15 Szekler Husaren waren an der Spitze der attaquirenden Kavallerie, als sie einem Theil der feindlichen Infanterie in den Verhanen begegneten, wovon 45 zusammen gehauen wurden.

Wegen der einbrechenden Nacht, und des sehr üblen Terrains wurde der Feind nur bis zum dritten Verhaue verfolgt. Noch diese Nacht flüchtete er sich bis Tscherasch.

Unser Verlust bestand in 1 Vermüssten von Szekler Husaren Imgarten genannt. An Todten Oberlieutenant Vetzei von Oross, 3 Korporals, 4 Gefreyte und 59 Gemeine, zusammen 67 von Oross. Von Szekler Husaren blieb 1 Korporal und 8 Gemeine todt und 10 Gemeine wurden blessirt, auch wurden 4 Pferde getödtet und 23 verwundet. Die Freywilligen von Oross nicht zu rechnen, welche das Opfer der Vermessenheit ihres Anführers wurden.

Der Verlust der Feinde muss sehr ansehnlich gewesen seyn; da ihrer gegen 600 auf dem Wahlplatze sind begraben worden, worunter sich auch Solyman Pascha von zwey Rossschweifen befand, welcher durch einen Ferman der Pforte die Vollmacht des Seraskiers hatte.

Wir haben nur 4 Gefangene gemacht; desto ansehnlicher war die Beute: 20 grosse Wagen mit Munizion, Zelten, Bagage und Proviant, 2 Fahnen, eine Kiste mit Ehrenzeichen (silbernen Federn, die unter diejenigen ausgetheilt werden, die sich bey einem Gefechte besonders auszeichnen) und 200 Pferde fielen den Unsrigen in die Hände.

Der Kommandirende en Chef war Zeuge der Tapferkeit unsrer Mannschaft; besonders wurde Major Daniel von den Szekler Husaren gerühmet, der sich durch das Anerbieten den Feind anzugreifen, und während des Gefechtes durch Geistesgegenwart und Anfeuerung der Mannschaft vorzüglich auszeichnete. Der Herr Major Borra und die beiden Rittmeister Damo und Ernst haben durch ihr Beispiel ihre ohnehin brave Truppe zu unwiderstehlicher Tapferkeit hingerissen. Rittmeister Gagny hat durch den tapfern Angriff der feindlichen Infanterie die

letzte Hoffnung des Feindes zernichtet. Oberlieutenant Roussau des 1ten Artillerieregimentes hat nicht nur unsere Artillerie mit dem besten Erfolge dirigirt, und eine feindliche Kanone selbst demontiret, sondern auch die Infanterie des Feindes, die auf den Höhen zur rechten Seite des Thales war, durch eine starke Kanonade zum Weichen gebracht. — Auch rühmte der Herr F. M. L. Fürst von Hohenlohe vorzüglich den Eifer und die guten Dispositionen des Herrn Postenkommandanten, Obersten von Schultz des Szekler Husarenregiments.

Der von dem Generalmajor Prugglach getroffenen Veranstaltung zu Folge, sind die zu einer Unternehmung auf Czapar bestimmten Truppen am 22. August in zwey Kolonnen über den Olt gegangen. Die eine, welche aus 2 Divisionen Infanterie von Oross und Spleny, einer Eskadron von Toskana Husaren, den wallachischen Freiwilligen zu Pferde, und 150 zu Fuss bestand, und eine dreipfündige Kanone mit sich führte, unter Anführung des seitdem obenangeführten Vorfalle bey Suits zum Obristlieutenant ernannten Grafen Wilhorsky, von Toskana Husaren, setzte bey Rakovicza über den Fluss. Die andere Kolonne, welche aus einer Division von Oross und Spleny und einer halben Eskadron von Toskana Husaren zusammengesetzt war, und unter den Befehlen des Majors Klein, vom Korps der wallachischen Freywilligen stand, passirte den Fluss bey Kineny.

Beyde Kolonnen trafen auf der Anhöhe von Titest zusammen, wo sie die Nacht hindurch stehen blieben.

Am 23. rückte der ganze Trupp bis in das Topologer Thal. Hier liess man in Quarreen gestellt, die Mannschaft bis Mitternacht ausruhen; hierauf aber wurde der Marsch weiter bis in die Ebene von Suits fortgesetzt, wo wieder Halt gemucht, und der Anbruch des Tages erwartet wurde.

Sobald der Tag graute, rückte der Trupp in grösster Stille gerade gegen Czapar vor, ein Flügel Husaren aber und die berittenen Freywilligen wurden rechts über die Topolog, so wie die unberittenen Freywilligen, linker Hand an das Gebirge hin abgesandt, um dem Feinde zu eben der Zeit, wenn der Haupttrupp angriffe, in die Flanken zu fallen, und demselben den Rückzug soviel möglich, zu erschwehren.

Die rechts abgeschickte Reuterey stiess zuerst auf einige feindliche Fouragierer, welche sogleich die Flucht ergriffen und die in Czapar liegende Mannschaft allarmirten.

Diese bestand in 2000 Mann zu Pferde unter dem Kommando des Osina, Bin-Bascha Seraskier, und Bostan Ulu, Bin-Bascha, ferner 300 sogenannten Potteraschen zu Fuss, unter den Befehlen des Dumitru Lamcsiu Armas.

Ungeachtet die Feinde sogleich gegen unsere Mannschaft zu kanoniren anfiengen, rückte diese entschlossen und in bester Ordnung bis in die Nähe des feindlichen Lagers. Hier liess der Oberstlieutenant Wilhorsky die Truppen aufmarschieren, und dann den Feind sogleich auf beyden Flanken angreifen; er selbst, weil er bemerkte, dass schon einige Fahnen wiechen, und einen Vorsprung zur Flucht zu gewinnen suchten, griff ohne Zeitverlust mit der Kavallerie von vorne an.

Nach einem kurzen Widerstande war der Feind ganz überwältiget, verliess eillig seine Schanze, und stürzte sich gegen den Wald bey Kurte Argys. Unsere Kavallerie setzte den Flüchtigen über drey Viertelstunden weit, bis an den engen Pass nach, welcher in den Wald führet.

Hier liess der Oberstlieutenant Wilhorsky die Verfolgung einstellen, setzte die Mannschaft wieder in Ordnung, und schickte dann ein Kommando gegen den

Wald, den Feind auszuspähen. Dieser hatte sich inzwischen ebenfalls wieder gesammlet, und rückte nun über 1000 Mann stark, vor, unsere Reuterey anzugreifen.

Da sich der Oberstlieutenant in Verfolgung des Feindes von der Infanterie abgesondert und entfernet hatte, die Pferde auch schon ziemlich abgemattet waren, so zog er sich der Uebermacht des Feindes ungeachtet, in besster Ordnung gegen die Infanterie zurück, welche indessen sich in ein länglichtes Viereck gestellt hatte.

Der Oberstlieutenant setzte sich mit der Reuterey an die rechte Flanke des Quarrees, und zur Deckung seines rechten Flügels liess er die Freywilligen von Oross und Spleny ebenfalls in ein Quarree stellen.

Der Feind besetzte seine verlassene Schanze wieder, und fieng an aus selbiger zu feuern.

Ohne ihm hierzu viele Zeit zu lassen, machten die Unsrigen den zweyten Angriff, indem sie mit beyden Quarrees und der Kavallerie in der Mitte, unter klingendem Spiele und anhaltender Kanonade, gegen die feindliche Schanze vorrückten.

Der Feind wurde durch den tapfern Angriff unserer Truppen sogleich wieder ausser Fassung gebracht, verliess so eilig als zuvor seine Schanze, und der Herr Oberstlieutenant verfolgte die Fliehenden mit der Kavallerie neuerdings bis über den oben erwähnten engen Pass in die Waldung, liess aber, um für alle Fälle im Rücken gedeckt zu seyn, die Freywilligen von der Infanterie ganz in der Nähe folgen.

Die Feinde verliefen sich nun gänzlich in dem dichten Walde. Da schon kein Mann mehr zu entdecken war, so versammelte der Oberstlieutenant seine Kavallerie, und zog sich wieder zu dem Quarree zurück.

Zur Erholung des ermüdeten Truppes und zugleich zu weiterer Erwartung des Feindes, blieben die Unsrigen hierauf noch gegen 2 Stunden bey Czapar stehen.

Während dieser Zeit wurde die eroberte siebenpfündige Kanone, und ein Pulverkarren, aus der feindlichen Schanze herbeygebracht.

Nebst dieser Kanone und dem Pulverkarren, hat der Feind 6 Fahnen, sein ganzes Lager mit allem Gepäcke, 96 Stück Schlachtvieh, und mehr als 100 Pferde verlohren, welche unserer Mannschaft sammt einer beträchtlichen Beute an Waffen, Kleidungsstücken und Geld von den gebliebenen Türken, in die Hände gefallen sind.

Es wurde auch einiger Vorrath von Brod, Gersten, Kukurutz, und andern Lebensmitteln gefunden, welche, da sie wegen Mangel an Wägen nicht fortgebracht werden konnten, der Truppe Preis gegeben wurden.

An Todten hat der Feind bis 200 auf dem Platze gelassen, und wahrscheinlich noch mehrere Verwundete gehabt, welche in den Sträuchern und in dem Walde ihre Rettung gefunden haben. Als Gefangene sind 19 Mann eingebracht worden. Unserer Seits war der Verlust an Todten in 2 Mann von Toskana Husaren, 1 von Oross Infanterie und 1 wallachischen Freywilligen, und an Verwundeten in 9 Mann, worunter sich der Oberlieutenant Maurer von Toskana Husaren befand, der eine leichte Quetschung am Arm erhielt, endlich in einem todten, in 4 verwundeten und einem vermissten Pferde.

Die sämmtliche Infanterie hat sich bey diesem Vorfalle durch den bezeigten guten Willen auf dem langen und beschwehrlichen Marsche, wie auch dadurch ganz besonders ausgezeichnet, dass sie immer und selbst in der Nähe des von den Feinden verlassenen reichen Lagers, in der bessten Ordnung beysammen

geblieben, und nicht ein Mann aus Reihe und Gliede getreten ist, um Beute zu machen, welches die gute Folge hatte, dass die Kavallerie, da sie nach dem ersten Angriffe, weil der Feind mit Uibermacht auf das Neue anrückte, sich zurückziehen musste, mit aller Sicherheit hat aufgenommen werden können.

Die Kavallerie hat beyde Mahle mit der rühmlichsten Entschlossenheit und mit solchem Nachdrucke angegriffen, dass ihr der ungleich überlegene Feind, obschon er eine Schanze zu seiner Deckung hatte, nur einen schwachen Widerstand leisten konnte, und sein Heil in der Flucht suchen musste. Bey der Einnahme der Schanze hat der obengedachte Oberlieutenant Maurer sich vorzüglich hervorgethan.

Besonders verdienen die beyden gemeinen Husaren Johann Balint und Johann Bojer von der zweyten Eskadron der ersten Majorsdivision, angerühmt zu werden, von welchen der eine zuerst sich in die feindliche Schanze warf, der andere aber den von 3 Feinden umringten Oberlieutenant Maurer gerettet hat.

Diese verschiedenen Niederlagen der Feinde machten, dass sie wieder eine zeitlang von ihren Angriffen nachliessen und der Monat September strich vorüber, ohne dass man etwas von kriegerischen Auftritten von einiger Bedeutung en diesen Gegenden gehört hätte.»

ANEXE LA PAG. 296

Zinkeisen în vol. VI alŭ *Istorieĭ Otomanilor* (pag. 673) arétă că Diez, ministrulŭ Prusieĭ la Constantinopole, la începutulŭ rĕsboiuluĭ, împinge pe Turcia spre pace. Ministrulŭ din Berlin Hertzberg apoĭ făcu planulŭ, ce comunică în secretŭ luĭ Diez, ca să îndemne pre Turcia a ceda Rusieĭ Crimea, Georgia etc., şi Austrieĭ Principatele, contra interveniriĭ Prusieĭ şi Franciei, ca să se garanteze integritatea restuluĭ Turcieĭ, între Dunăre şi Asia. Prusia îşĭ reserva din acéstă intervenire unele folóse bunicele, comerciale în Mediterana. Diez respinge planulŭ ministruluĭ sĕŭ din Berlin, ḑicêndŭ, că décă Reis Efendi l'ar primi ar fi rumptŭ în bucăţĭ de Turcĭ. Diez probéză luĭ Hertzberg, că peirea Turcieĭ va puté fi fatală Prusieĭ; că va împinge «tôt ou tard la Prusse dans de grands malheurs».

Aceste se scriéŭ în X-bre anulŭ 1787. (1)

La începutŭ Hertzberg formulă planulŭ sĕŭ alŭ politiceĭ orientale, fără de a se întreba cu regele Wilhelm II. Impotrivirea la planŭ a luĭ Diez face, ca Hertzberg să aducă în 1788 şi pre Regele a adopta vederile séle. Depeşa Regeluĭ către Diez, din 9 Febr. 1788 nu maĭ lasă îndoială acestuia, despre nouele ideĭ ale luĭ Wilhelm II, cât privesce politica Orientală. Hertzberg isbutesce să se trămiţă la Constantinopole un bărbatŭ maĭ apropiatŭ de vederile séle, pe lângă Diez, pre Götze (2), căruia Hertzberg, în scrisorile către el se declara «Votre trés affectionné ami». La pagina 680 et seq. (Tom. VI) Zincheisen analiséză instrucţiunile către Diez trămise prin Götze în «*Sinne der Plane Hertzberg's*». Nu le vom reproduce aci, căcĭ deja e pré mare acestŭ volumŭ. Se dispune prin ele, că Prusia

(1) Veḑĭ scrisorile luĭ Diez în Köngl. Bibliothéque Berlin.

(2) Veḑĭ în Arhivul regal din Berlin „volume touchant la mission du lieutenant colonel de Götze à Constantinopole".

va face o diversiune armată, care va obliga pre Austria a nu apĕsa cu tótă oştirea sea asupra Turcieĭ şi că Prusia va face alianţă ofensivă şi defensivă cu Turcia, de care amŭ amintitŭ la pagina la care aceste şirurĭ se referă. Până în fine «Diez geht so viel wie möglich auf Hertzberg's Ideen ein» în anulŭ 1788, dar isbutesce a suggera modificaţiunĭ la planulŭ politiceĭ orientale a Prusieĭ, modificaţiunĭ ce amŭ arĕtatŭ în lucrarea nóstră, la capitolele la care anexămŭ aceste ultime observaţiunĭ. Numaĭ puţin însă Diez provócă cu resistinţa sea la planurile luĭ Hertzberg, óre-care furtună asupră-şĭ. Hertzberg la finea anuluĭ 1789 cerea regeluĭ rechiămarea de la Constantinopole a luĭ Diez.

Regele îĭ rĕspunde, că «il ne faut pas tarder de laver comme il le mérite la tête au S-r de Diez, mais aussi me proposer un successeur à lui envoyer, que j'attends de votre part». Cu tóte aceste tot Diez ţinu cu Reisul Efendi conferinţele în care, în Oct. 1789, se propuse alianţa Prusieĭ cu Turcia pe bazele următóre:

«In dem Vertragsentwurfe waren in vier Artikeln, zufolge der Instruction vom 23. Mai, nur die Hauptpunkte herausgehoben, welche wir bereits kennen:

1) Schutz und Sicherheit der preussischen Flagge gegen die Räubereien der Barbaresken. 2) Aufnahme Preussens, Englands und Hollands in den Frieden, und Anordnung der Verhältnisse der Republik Polen, wie es ihre Sicherheit und ihre eigenen und Preussens Interessen erheischen (terminer tous les points qui concernent la sûreté et les intérêts de la Pologne et de la Prusse). 3) Unterstützung der Pforte durch Preussen mit allen seinen Streitkräften, sobald dieselbe über die Donau hinübergedrängt werden sollte, und zwar so lange, bis sie den ruhigen Besitz aller ihrer Länder diesseit dieses Flusses und des Kuban, die vollkommenste Sicherheit für Constantinopel vom Schwarzen Meere her, und einen festen und dauerhaften Frieden erlangt haben würde. Dagegen sollte sie sich nur verpflichten, Oestreich gegen die ihm zu überlassenden Eroberungen (die Moldau und Walachei) zur Zurückgabe von Galizien und der Länder an Polen zu bewegen, welche es bei der letzten Theilung erhalten habe. Zugleich werde sie es billig finden, dass Preussen, als aufrichtiger Freund und Verbündeter der Pforte, bei der Schlichtung der noch zwischen Oestreich, Russland und Polen schwebenden Streitigkeiten auf haltbare und vortheilhafte Weise (d'une manière solide et avantageuse) bedacht werde. 4) Nach dem Frieden Garantie aller Besitzungen der Pforte diesseit der Donau durch Preussen, England, Holland, Schweden und Polen, sowie alle übrigen Mächte, welche derselben beitreten wollen. Dann werde auch ein neuer Defensivvertrag mit der Pforte abgeschlossen werden, demgemäss sich die contrahirenden Mächte gegenseitig ihre Besitzungen garantiren und jeden Schutz und jede Hülfe gegen ihre Feinde zusagen. Sollte Russland, Oestreich oder eine andere Macht Preussen infolge dieses Vertrags schon vor seinem förmlichen Abschlusse den Krieg erklären, so verpflichtet sich die Pforte, es sofort mit allen ihren Streitkräften zu unterstützen und die Waffen nicht eher wieder niederzulegen, als bis man einen der Würde und den Interessen beider Mächte, der Hohen Pforte und des Hofes zu Berlin, vollkommen entsprechenden Frieden erlangt haben werde. (1)

---

(1) Nach der uns vorliegenden „Copie du Traité d'Alliance que le Sr. Diez, Envoyé de Prusse, a proposé à la Sublime Porte de la part de sa Cour, dans la Conférence qu'il a eu le 9 Octobre 1789 avec Mohammed Raschid etc.", zugleich mit den dazu gehörigen Randbemerkungen des Cabinets von Berlin.—*(Zinkeisen Tom. VI, pag. 737—738)*.

Resultatulŭ finalŭ alŭ negociaţiunilor Prusieĭ cu Turcia, l'am adusŭ, intru câtŭ a interesatŭ şirulŭ evenimentelor din 1790 etc., cu referinţă la Principate; deci nu vomŭ mai prelungi acéstă anexă. A se vedea detaliile în Zincheisen la vol. VI pag. 680—740.

ANEXA LA PAG. 299

Eată ce scrie Becattini despre tratatulŭ Prusieĭ cu Polonia:

«Oltre a questo Trattato (*cela cu Turcia*) la Corte di Prussia ne concluse un altro simile colla Polonia, diviso in otto articoli in vigori de' quali impegnossi nel caso che fosse la Repubblica attaccata un soccorso di 14 mila uomini d'infanteria, e 4. mila di cavalleria accompagnati da un proporzionato treno d'artiglieria; e il Re, e Repubblica di Polonia in contraccambio un soccorso di 8. mila soldati a cavallo e 4. mila a piede al Re di Prussia, nel caso di guerra, e questo soccorso dovea esser somministrato nel termine di due mesi dalla data del giorno in cui ne verrà fatta la domanda dalla parte attaccata, e resterà a sua disposizione per tutta la durata della guerra. Se poi fosse preferito in veci di effettivi soldati il soccorso in danaro sarà questo valutato 20. mila zecchini di Olanda per mille uomini a piedi l'anno, e 27. mila per altrettanti di cavalleria, e quando tali ajuti non fossero a norma delle circonstanze sufficienti, il Re di Prussia gli aumenterà fino a 30. mila combattenti, e la Polonia 20. mila. Di Più fu stipulato per togliere affatto la Repubblica da ogni emancipazione, que se qualunque estera potenza preteso avesse a titolo di Atti, e stipulazioni precedenti, attribuirsi il diritto di frammischiarsi negli affari interni del Governo e della Dieta Polacca, il Re di Prussia interporrà subito i suoi buoni uffizj presso la detta potenza per prevenire ogni rottura rapporto rapporto a una simile pretensione, ma se questi buoni uffizj non avessero, il loro effetto, e che per tal motivo risultassero delle ostilità contro la Polonia, S. M. Prussiana avrebbe subito assistito la Republica colle sue forze, a norma del concertato. Quest' ultimo articolo chiara cosa era esser diretto contro l'Imperatrice delle Russie, che da molti anni conservata avea una specie di ascendente e supremo predominio sopra le risoluzioni e gli affari domestici de' Polacchi. Ciò si conobbe dal pubblico maggiormente, allorchè si vide circolare per l'Europa la seguente notificazione trasmessa dal Ministero di Berlino a tutte l'estere potenze, e la risposta della Corte di Pietroburgo, ripiene entrambe di espressioni le più singolari, che vanno a formare due documenti assai rari nella moderna istoria.

«E' generalmente noto che tutti gli antecessori di S. M. Prussiana non hanno avuto altro in mira, che mantenere una buona e tranquilla vicinanza colla Serenissima Repubblica di Polonia, ed osservare intieramente in tutte le sue parti il Trattato di Oliva del 1660. Così però non ha fatto la Corte di Russia essendo che fino dal 1704. restarono invasi da innumerabili eserciti Russi, i dominj Polacchi, ed intrigossi fin da quel tempo, ugualmente, che nel 1733. nella libera elezione de' suoi Re, con voler di più dare a sua nomina, e con violenza un Duca da essa scelto e nominato alla Curlandia Feudo fino da' più reconditi tempi spettante alla Corona di Polonia. Nella guerra di setto anni il gran Re Federigo Zio di S. M. ora Regnante vide ripiene di soldati Russi tutte le provincie con-

finanti a' suoi Stati, per invaderli come fecero, impadronendosi a forza aperta della Prussia, non meno, che di una parte della Pomerania, e della Marca Brandemburghese. ove commisero i maggiori eccessi di crudeltà inauditi tra popoli colti mettendo i Cosacchi Russi il tutto a ferro e fuoco senza risparmiare le capanne de' miseri abitàtori delle campagne, aggravando i popoli di esorbitanti contribuzioni e transportando le loro mogli e figli nella più orrida schiavitù. Avrebbe potuto quel guerriero Monarca, andare incontro à suoi nemici sino sul teritorio Polaco, per dove si erano aperti il passo, ma si astenne dal farlo per non turbare la quiete, e volle più tosto restare esposto a' maggiori mali. Nell 1775., e negli anni antecedenti si accinse la Russia a costituire in Polonia quella forma di governo, che era più coerente alle sue mire, strappando dal seno della patria que' Senatori, che si opponevano a' suoi disegni, ed inviandoli in doloroso esilio sebbene nati liberi e non suoi sudditi, nelle nevose foreste della Siberia. Nel 1784 furono forzati molti Polachi a popolare la Tartaria, e il Cuban: le infrazioni delle promesse furono allora i mezzi più dolci di cui si servì la Russia per desolare il paese, e appena dichiarata la guera attuale da Turchi, l'Armata Russa passando e ripassando il Bog ed il Nieper, erigendo in Podolia i suoi magazzini come nel proprio dominio, ed esigendo le derrate e i foraggi con violenza, ha fatto chiaramente comprendere all' Europa, che essa considera la Polonia come uno Stato a lei totalmente soggeto e un paese di conquista. Perciò adunatasi legittimamente la Dieta Generale di quel Regno i Nunzj hanno richiesta con reiterate istanze ed interposta la mediazione di S. M. Prussiana affine di liberarsi da una tale oppressione, e la M. S. come buon vicino commosso dalle continue doglianze che gli venivano esposte, giudicò di non poterla denegare, e fece de' replicati passi presso la Corte di Pietroburgo per tutto l' anno 1788 e anche nel 1789, acciò si degnasse l'Impeiatiice di ordinare, che le sue milizie evacuassero le provincie della Polonia, acciò la Dieta come indipendente potesse prendere le misure che credeva opportune a riparare i mali interni della propria constituzione, usando di que' diritti che proprj sono di ogni libera Sovranità. Ma con suo dolore ha veduto il Re di Prussia, non aver finora le sue insinuazioni prodotto il desiato effeto nell' animo di S. M. l'Imperatrice delle Russie, onde sembra, che in tal caso non gli resti, che prendere quegli espedienti, che verranno stimati opportuni per allontanare dale sue frontiere quell incendio che di bel nuovo pare che si avvicini rapidamente a di lui Stati, affine di preservarli de quelle calamità di cui sono minacciati. — Berlino 11 febbraio 1790.»—*(Becattini VIII pag. 82).*

La replica della Russia è di questo tenore:

«Non vi è cosa, che abbia ripieno l' animo di S. M. l' Imperatrice di tutte le Russie di stupore e maraviglia, quanto un certo scritto che si vuol far credere emanato dalla Corte di Berlino, in cui si fanno con singolare speciosità risaltare alcune amarezze di quella Potenza contro l' Impero di Russia. S. M. è sì persuasa del giusto discernimento e saggia maniera di procedere di S. M. Prussina, che non può mai figurarsi in mente, che un simile scritto abbia veduta la luce con approvazione di quel Sovrano, e piuttosto vuol supporlo opera di chi cerca suscitare il fuoco della discordia e della mala intelligenza tra S. M. Imperiale e la Casa di Brandemburgo. Troppo son note al mondo tutto le rette intenzioni della M. S. perchè si vagga in obbligo di potersi giustificare, ma a solo fine di disimpressionare alcune menti torbide e pregiudicate, non ha voluto traslasciare

di dare al pubblico alcuni schiarimenti della sua retta maniera di procedere. Se mai S. M. l' Imperatrice ha dimostrata in ogni tempo della propensione più per una, che per un altra potenza, ciò è stato assolutamente verso la Corte di Prussia; nè vi è chi non sappia, che fino dal felice suo avvenimento al soglio confermò subito col defunto Re Federigo II. una pace forse artatamente e senza ponderazione conclusa, pace che fu la vera e total salute de' suoi sconvolti e quasi disperati interessi, e lasciò che egli potesse disimpegnarsi con decoro e senza perdita da una guerra, che avea avute per lui, e potea aver in appresso le più infauste conseguenze. Ristabilita la pace col Trattato di Hubestburgo del 1763., l' anno sussegeuente aderì l' Imperatrice alla richiesta di una rinnovazione di alleanza colla Casa di Prussia, e nella guerra, che l' Impero Russo ebbe poi a sostenere colla Porta Ottomanna, non fece S. M. passo alcuno se non di concerto con quel Monarca. Sconvolta, e messa sossopra la Polonia da' confederati di Bar, e assalito iniquamente nella stessa sua sacra persona il Re Stanislao ugualmente assistito nelle sue giuste pretensioni al trono provenienti da una libera elezione, dalla Prussia medesima non meno che dalla Russia; l' Imperatrice si fece un pregio di annuire a tutti i progetti che le furono trasmessi sotto gli occhi dal prelodato Re Federigo per ottenere l' intento di rimettere la quiete tra i Polacchi, e togliere loro il modo di straziarsi, e lacerarsi uno contro l' altro e turbare la tranquillità de' Principi vicini. Egli fu che per mezzo del Principe Enrico ancor vivente, spedito a bella posta a Pietroburgo, messe in campo il piano di una nuova costituzione di governo in Polonia, e quello di un consiglio permanente onde dare una maggiore attività alla suprema potestà legislativa, ed a tale oggetto offrì la propria garanzia, e ricercò con reiterate istanze S. M. l' Imperatrice a voler concorrere anch' essa colla sua influenza a un tale stabilimento creduto in quelle circostanze troppo necessario. Dall' istesso Re venne formato l' altro piano per la rintegrazione de' diritti della Casa d' Austria, della Russia, e della Prussia sopra alcune provincie possedute dalla Polonia, piano offerto all' Imperatore Giuseppe II. allorchè il Re Federigo portossi personalmente ad abboccarsi seco lui nel campo di Boemia nel 1770., e spedito contemporaneamente a Pietroburgo, e definitivamente poi effettuato nel 1773. Sopraggiunta nel 1778. la guerra per la succesione di Baviera, S. M. l' Imperatrice, che trovavasi in stretta alleanza a un tempo, e colla Corte di Vienna, e con quela di Berlino, interpose la sua mediazione per un amichevole accomodamento avanti che le ostilità proseguissero con maggior furore. Si unì in tal mediazione col Re Cristianissimo, e quindi ne nacque il Trattato di Teschen, di cui ebbe il Re di Prussia non lieve motivo di restar soddisfatto mediante l' espressa condizione dell' adesione dell' Imperatrice Regina e de' suoi figli per la riunione a' suoi dominj de' Margraviati di Bareith, e Anspach, destinati a formare gli appanaggi della seconda e terzogenitura della Casa di Brandemburgo. Il Re non tralasciò di renderne grazie all' Imperatrice con sua lettera, nella quale la supplicò a volersi interporre ancora per quietare alcune vertenze insorte tra esso e la Città di Danzica, il che S. M. l' Imperatrice non sdegnò di fare per tre volte consecutive. Questi fatti sono generalmente a notizia di ciascheduno e troppo palesi all' Europa tutta, che vano assunto sarebbe il negarli. Se poi S. M. l' Imperatrice assalita di nuovo ingiustamente dalla Porta Ottomanna, in sequela di qualche maligna istigazione, per difendere i suoi dominj, è stata obligata a fer passare le sue truppe pel territorio Pollaco, si è servita come tante volte in addietro di quel diritto, che è in uso tra le potenze amiche e confinanti, ne ha richiesto il

passaggio al Re, e alla rappresentanza de la Repubblica, e quando ha saputo che le sue truppe hanno commessi de' danni, appena verificati e liberi da ogni esagerazione, senza perdita di tempo ha ordinato che sia dato il più pronto indemnizzamento. S. M. Imperiale non ha mai inteso con ciò di opprimere la libertà e indipendenza della nazione Polacca, ma solo si riserva a prendere quelle misure che sono coerenti alla dignità di sua corona, quando essa venga formalmente richiesta a voler sostenere quella garanzia della costituzione Polacca, che ha prestata a suggestione ed unitamente e di concerto colla Corte di Prussia, ed in ogni e qualunque deliberazione che sopra questo articolo fosse per prendere non mancherà, come ha fatto finora, di comunicarla a S. M. Prussiana. Quando poi vi fosse chi sotto il pretesto politico d' intrigarsi in una guerra non appartenente che alle parti belligeranti, occultasse sagacemente il fine di alterare in qualche parte, o smembrare o per via della violenza, o surrettiziamente i dominj Pollachi in qualche minima parte, venendo così a rovesciare il Trattato di divisione del 1772., solennemente confirmato nel 1775., S. M. l' Imperatrice si trova astretta a dichiarare in faccia a tutto il mondo, che da lei non si soffrirà giammai una simile alterazione, e che vi si opporrà validamente con tutti i mezzi che Dio le ha posti nelle mani, fino a che resterà un sol uomo nel suo Impero. — Pietroburgo 15. Marzo 1789». — *Bestboroske.*

ANEXA LA PAG. 300 și 433

Amŭ promisŭ a publica tóte corespondențele din «*Moniteur Universel*» alŭ Franciei, relative la evenimentele din Orientŭ și din țerile nóstre. Le vomŭ da la finea vol. IV, căcĭ ele interesézĭ și aniĭ următorĭ domnieĭ luĭ Mavrogheni, de după pacea dela Șiștov și dela Iașĭ 1791/2. Am reprodus însă chiar în notele dela volumulŭ acesta unele pasagiĭ din «Moniteur», carĭ nu se puteaŭ amâna de a fi cunoscute. (Vedĭ de esemplu la pag. 308—309).

ANEXA LA PAG. 311

Mavrogheni nu era urîtŭ numaĭ de boerime, ci maĭ ales de fanarioțĭ. Dintre aceștia Ipsilantesciĭ îĭ sunt ceĭ maĭ înverșunațĭ neamicĭ. Să înregistrămŭ aci rândurile pline de venin, în care Ipsilante Atanasie Comnen narézĭ domnia luĭ Mavrogheni în «Εκκλησιαστικων καὶ πολιτικων των εις Δοδεκα Βιβλιον Η, Θ' κα Ι.» (Constantinopole 1870):

«Capetan-Pașa a cerutŭ Sultanuluĭ, ca să facă Domnŭ al Vlahieĭ pe dragomanulŭ sĕŭ Nicolae Mavrogheni, și a luatŭ pentru acesta și *Hatti* imperialŭ. ceea ce vĕdêndŭ Vizirulŭ și Kehaia-Bei Nazif-Effendi n'aŭ priimitŭ să se dea domnia Valahieĭ dragomanuluĭ floteĭ, și aŭ opritŭ esecutarea actuluĭ imperialŭ, în luna luĭ Iunie. Vizirulŭ a dĭsŭ Sultanuluĭ: «Intru ce 'Țĭ-aŭ plăcutŭ clădirile acelea, pe carĭ Hassan-Pașa le-a ziditŭ din nedreptățile și sudorile sĕracilorŭ? după ce a ruinat insulele din marea albă, acuma cere să facă Domnitorŭ pe dragomanulŭ sĕŭ, pentru ca printr'ênsulŭ să ruineze iarășĭ și pe Valahia?»

Iar la anii 1786 Comnenŭ scrie:

«După ce Mavrogheni a sositŭ la Bucurescĭ, în luna luĭ Maiŭ, s'a ocupatŭ să facă galionulŭ (corabia) imperialŭ, comandatŭ încă în timpulŭ predecesoruluĭ săŭ Suţu; nu ducé grijă de locŭ ca să plătéscă creditorilor sĕĭ, nicĭ chiar brutarilor, neguţătorilor, găinarilor şi măcelarilor (cărora le datora pentru measa-ĭ zilnică, după ce s'a făcutŭ Domnŭ, până cândŭ a plecatŭ din Constantinopole,) în locŭ să le trimită lorŭ câte ceva banĭ pentru aceste datoriĭ, a construitŭ un chirlanghiciŭ *(felŭ de corabie)*, pe care l'a încărcatŭ cu 18 miĭ de chile de grâŭ şi l'a trămisŭ Sultanuluĭ, pe urmă a construitŭ şi un *perganti*, pe care l'a încărcatŭ cu orḑŭ de l'a trămisŭ Sultanuluĭ. Apoĭ terminândŭ galionulŭ (corabia), l'a umplutŭ cu 40 de miĭ de chile de meiŭ şi l'a pornitŭ spre Constantinopole. Nu s'a mulţămitŭ numaĭ cu atâta; ci fără ca să iĭ maĭ céră ceva, scrie Viziruluĭ cumŭ că a începutŭ să construéscă şi un altŭ galionŭ, pe care 'l va încărca cu 40 de miĭ de chile de orḑŭ şi 'l va trămite la Constantinopole.... Dese orĭ trămitea floriĭ (galbenĭ) Viziruluĭ şi femeilorŭ Viziruluĭ şi a luĭ Capetan-Paşa; trămitea floriĭ şi haznadaruluĭ Viziruluĭ. Luĭ Capetan-Paşa, în Misir (Egipetŭ), iĭ trămise şi floriĭ şi un costumŭ de haine cu blană de samurŭ. La Spătărie nara în fie-care ḑi Arhiereilor şi boierilor visele ce le vedea; de multe orĭ le ḑicea că pe ziduľŭ Spătărieĭ vede pe Vizirŭ şi pe Capetanŭ Paşa, carĭ 'lŭ îndémnă să omóră pe treĭ boerĭ Vlahĭ. Injura pe câte-şĭ treĭ Domnitoriĭ, predecesoriĭ sĕĭ, numindu-ĭ *cherata*, cu acestŭ calificativŭ înjura şi pe toţĭ primaţiĭ din Fanarŭ, pe carĭ iĭ numia: *Padişah-haiuleri*. Cu fie-care călăraşŭ scria Viziruluĭ acusândŭ pe ceĭ treĭ Domnitorĭ, predecesorĭ aĭ sĕĭ, ca fiindŭ prea iubitorĭ de argintŭ şi că aŭ hrăpitŭ multe şi aŭ ruinatŭ Vilaetulŭ Valahieĭ. Orĭ-ce judecată şi hotărîre, făcută de ceĭ treĭ predecesorĭ aĭ sĕĭ, o anula la divanulŭ sĕŭ, proferândŭ la adresa lorŭ multe acusaţiunĭ. Asemenea a anulatŭ şi unele hrisóve ale Domnitoruluĭ Ipsilante-Voevodŭ, relative la buna administrare a ţéreĭ. In serbătorea Sf. Apostolĭ şi a Sf. Fecióre, a cutezatŭ urgisitulŭ de D-ḑeŭ să intre în Sf. Altarŭ, şi luândŭ singurŭ Sf. Potirŭ s'a împărtăşitŭ. In acestŭ intervalŭ de 7 ½ lunĭ, noĭ capi-cheaialele la Capi-Conak în fie-care ḑi eramŭ supĕraţĭ şi rugaţĭ de creditoriĭ, neguţătoriĭ, şi de săraciĭ de brutarĭ, de pescarĭ, de găinarĭ, cariĭ cu lacrime în ochĭ ne rugaŭ pentru plata lorŭ. Dar din nenorocire soţul nostru Nicolae Scanavi, fiulŭ luĭ Dimitrie Scanavi, pe care Mavrogheni 'l-orânduise să aĭbă daraverile din Capu-Chehaialik, insulta pe ceĭ maĭ mulţĭ ómenĭ, carĭ iĭ-cereaŭ parale, şi nu asculta consiliulŭ nostru, ca să le promită cum că n'aŭ să-şĭ pérdă dreptulŭ, ci înjurându-ĭ şi chiarŭ bătêndŭ pe uniĭ dintre eĭ, s'a făcutŭ causă că Domnitorulŭ Mavrogheni să fie vorbitŭ de rĕŭ, şi paralele, ce acesta dese-orĭ le trămitea să plătéscă pe creditoriĭ sĕĭ, le dedea lorŭ numaĭ puţine parale, iar pe cele maĭ multe le cheltuia ca să rezidéscă din fundamente chioscuľŭ măreţŭ şi costisitorŭ de lângă casa luĭ din Buiucderé, pentru grădină şi alte trebuinţe ale sale. Şi scrié Domnitoruluĭ Mavrogheni tot-d'a-una uneltirĭ şi calomniĭ în contra arhonţilorŭ (primaţĭ) şi altorŭ persóne, şi acela (Mavrogheni), avêndŭ inclinăciune spre rĕutate, dădea credĕmîntŭ la aceste calomniĭ».

Comnen maĭ scrie despre anulŭ 1787:

«Mavrogheni acusândŭ şi denigrândŭ maĭ în tot-déuna pe predecesoriĭ sĕĭ la marele Vizirŭ, în cele din urmă ĭ-a scrisŭ, cumŭ că eĭ în fie-care anŭ luaŭ din Valahia 18 miĭ de pungĭ, şi făceaŭ fórte rĕŭ oprindŭ pentru sine aceste câştigurĭ.

«Vizirulŭ face marĭ şi costisitóre pregătirĭ... In afară de pregătirile de pe uscatŭ gătesce şi 40 de galóne spre a le trămite la Uzu şi încă 40 de salupe, avêndŭ fie-care pe prora sa un tunŭ care trage o ghiulea de unŭ càntarŭ. A datŭ ordinŭ şi din insulele măreĭ Mediterane şi archipelaguluĭ să maĭ vină încă vre-o 300 sute de şalupe spre a le trămite la Uzu şi marea cea Neagră împreună cu galiónele. Pentru aceste pregătirĭ marele Vizirŭ ḑicea, că se facŭ după obiceiulŭ Europeĭ, unde în tot-déuna oştirile staŭ gata, şi a opritŭ de a se vorbi cumŭ că are să fie resbelŭ; scopulŭ luĭ era ca pornindŭ îndată rĕsboiŭ în contra Ruşilor să-ĭ supra-prindă nepregătiţĭ. A înduplecatŭ şi pe Sultanŭ, ca să consimtă şi Elŭ pentru declararea resboiuluĭ, ḑicêndu-ĭ că-lŭ doresce poporulŭ; şi ast-fel Sultanulŭ, de frica vre-uneĭ revolte, a consimţitŭ. A scosŭ şi *fetfaua* Muftiulŭ. Acel carĭ aŭ îndemnatŭ pe Vizirŭ ca să declare rĕsboiŭ Ruşilor aŭ fostŭ Reisul Feizi-Suleiman Efendi şi ambasadorulŭ Anglieĭ, dar maĭ multŭ decâtŭ toţĭ Vlah-bei Mavrogheni, carele din rancună că ambasadorulŭ Rusieĭ Serghiŭ l'acusase la Pórtă, nu înceta să scrie cu fie-care poştă mareluĭ Vizirŭ raportându-ĭ scirĭ mincinóse şi calomniĭ în contra imperiuluĭ rusescŭ aţiţându-lŭ în diferite modurĭ, ca să declare resboiŭ Ruşilor.

«Trămite (Mavrogheno) în ascunsŭ de noĭ capi-chehaialele, mareluĭ Vizirŭ, cu Vel-Capan-tugiari Teodor Turnavit, 5 miĭ de floriĭ (galbenĭ) şi în acestŭ alŭ doilea anŭ, ca şi cumŭ n'ar fi de ajunsŭ câte a trămisŭ în anulŭ d'întêiŭ, şi cele 1000 de pungĭ pe carĭ le plătise, ca să-lŭ facă Domnŭ în Valahia. Marele Vizirŭ vĕḑêndŭ ast-fel de mişcărĭ şi calomniile în contra *selefilor*, din tóte acestea a înţelesŭ, că ţéra aceea e cu dare de mână şi e capabilă pentru asemenea dărĭ, şi că predecesoriĭ luĭ Mavrogheni făceaŭ rĕŭ de opreaŭ pentru sine aceste marĭ câştigurĭ, a orânduitŭ multe şi nesuferite *havalé* în Vlaho-Bogdania, pentru hrana oştirilor din Ismail, sub comanda Serascheruluĭ Sahin Ali-paşa, şi pentru ambarulŭ din Isaccea, şi pentru Hotin, Bender, Uzu, Akerman şi Belgrad....

«Mavrogheni temêndu-se, ca nu cum-va cu timpulŭ Constantinŭ Moruzi să domnéscă în Vlahia, a dat Viziruluĭ 145 de pungĭ şi l'a esilat la insula Tenedos, în luna luĭ Iunie. Sultanulŭ a dăruitŭ Domnitoruluĭ Moldoveĭ Al. Ipsilante cele 40 de pungĭ, pe carĭ i le ceruse (Sultanulŭ) pentru duşumeaua nouluĭ seraiŭ imperialŭ ce-lŭ zidi la Ainali-Kavaki; Ipsilante a scris cu mâna sa Sultanuluĭ starea de plînsŭ, în care se găsesce Moldova din causa rĕsboiuluĭ, şi ĭĭ cerea milă şi hărizire a celorŭ 40 de pungĭ.... Ipsilante se purta bine şi tóte afacerile domnescĭ le căuta cu înţelepciune; pe câtŭ timpŭ Nic. Mavrogheni se purta prostŭ şi fără milă către creştiniĭ Valahĭ; de cândŭ s'a făcutŭ Domnŭ nu s'a mulţămitŭ să dea turcilorŭ câtŭ 'ĭ cereaŭ, (în locŭ ca să'ĭ róge să maĭ ierte ceva din cele multe ce cereaŭ), ci le dedea şi le promitea să le trămită lucrurĭ ce nu 'ĭ ceruseră.... aşîa în cursŭ de 5 lunĭ din al doilea anŭ alŭ Domnieĭ sale, a hărizitŭ Sultanuluĭ, pe lângă anualulŭ *miri* (tributŭ) de 625 de pungĭ, încă 403 de pungĭ şi 46 de groşĭ (leĭ), ce a dat pentru făina, grâulŭ, orḑulŭ, bulgurulŭ şi untulŭ ce s'aŭ trimisŭ la ambarulŭ din Isaccea, şi pentru oile ce s'aŭ trimisŭ la Ismail, şi altele... Acestea tóte vĕḑêndu-le Vizirulŭ, şi apoĭ că a datŭ 145 de pungĭ spre a se trămite în exilŭ Const. Moruzi voivodŭ şi presupunêndŭ că în Valahia şi Bogdania se póte căştiga multŭ şi că e adevĕrată mărturia luĭ Mavrogheni, care 'ĭ-a scrisŭ, că predecesoriĭ luĭ luaŭ anualŭ 18.000 de pungĭ, l'a încărcatŭ să plătéscă 4439 de pungĭ. Aşîa dar din causa luĭ, din Ungro-Valahia şi Moldova se trămiteaŭ mulţĭ *aspri* (banĭ) şi provisiunĭ şi cherestele. Şi a cutezatŭ să scrie asemenea lucrurĭ viziruluĭ, fără să se gândéscă maĭ 'nainte

ca să plătéscă pe aceia, carĭ l'aŭ împrumutatŭ în primulŭ anŭ alŭ Domnieĭ sale, și pe negațitorĭ, și pe alțĭ mulțĭ: tot le a maĭ plătitŭ câte ceva, dar le datoresce încă aicĭ la Constantinopole 1200 de pungĭ; și noĭ, capi-chehaialele séle, maĭ în fie-care ḑi suntemŭ supĕrațĭ la capi-conak și la casele nóstre de rugămintele lor, ca să-ĭ scriem ca să le trămită baniĭ; și elŭ în locŭ să le trămită baniĭ ce le datoresce, în 30 August scrie Viziruluĭ, că va construi 14 șalupe, pe carĭ le va trămite aicĭ fără să i le céră. Și în locŭ de a se ruga pentru vre-o mică ușurare, elŭ caută să trămită și lucrurĭ ce nu i se cerŭ, așia că chehaia-bei Hasan-Efendi, citindŭ a parte scrisorile luĭ, ne ḑice că, omulŭ acela trebue să fie nebunŭ, impreună cu Divan-Efendiulŭ sĕŭ Lutfi-Effendi, fostŭ cadiŭ la Giurgiu.»

Estragemŭ cele scrie despre 1788, de Atanasie Ipsilante Comnenŭ:

«Până acumŭ Mavrogheni dădea viziruluĭ și promitea săĭ dea lucrurĭ ce nu i-le cerea, numaĭ și numaĭ spre a se recomanda; dar acum, cu venirea luĭ Capetan-Pașa în Constantinopole, a începutŭ în tóta Valahiă să facă hrăpirĭ și extracțiunĭ de banĭ și de lucrurĭ, ceea-ce nicĭ odată nu s'a făcutŭ până atuncĭ. . . . . . . Mavrogheni a calomniatŭ pe Domnulŭ Moldoveĭ Alexandru Ypsilante la marele-vizirŭ, căruia a scrisŭ, că Ypsilanti este unŭ *hainŭ*, pentru-că s'a predatŭ de bună voie Nemțilorŭ și a predatŭ și Iașiĭ în mânile generaluluĭ Nemțilorŭ; prin urmare s'a numitŭ *hainŭ* și de către marele-vizirŭ, carele în adinsŭ a primitŭ acéstă calomnie a luĭ Mavrogheni ca o scire adevĕrată. Decĭ prin ordinulŭ viziruluĭ s'aŭ sigilatŭ tóte casele luĭ, în 7 Maiŭ, și s'aŭ aruncatŭ într'una din închisórele cele maĭ grozave și maĭ periculóse, adecă în turnulŭ luĭ Bostangi-Pașa, maĭ ântâiŭ fiulŭ luĭ Ypsilanti, Constantin, și apoĭ ginerele sĕŭ Alexandru Manu, care era mare logofĕtŭ alŭ Patriarhieĭ. A doua ḑi, 8 Maiŭ, Patriarhulŭ Procopie a fostŭ însciințatŭ de către Stefan Mavrogheni, dragomanulŭ floteĭ, să se ducă pe la elŭ spre a'lŭ întâlni. Patriarhulŭ după st. liturghia s'a dusŭ dreptŭ la casa omorîtuluĭ zarafŭ Petrache, unde locuesce Dómna luĭ Mavrogheni, și s'a întâlnitŭ cu Stefanŭ. Nu se scie absolutŭ nimicŭ despre ce s'a vorbitŭ în acéstă întâlnire misteriósă; dar uniĭ credŭ că s'a vorbitŭ și de logofeție (Stefanŭ vrea să se facă mare logofĕtŭ alŭ Patriarhieĭ). . . . . .

«Deși s'aŭ sigilatŭ tóte casele luĭ Ipsilante și s'aŭ închisŭ în turnulŭ luĭ Bostangi-Pașa susŭ numitŭ, cu tóte acestea nu s'a făcutŭ *musaderé*, adecă hrăpirea lucrurilor găsite în acele case, precumŭ obicinuia Pórta să facă îndată după sigilarea caselor; se vede că s'aŭ gânditŭ cumŭ că Franciĭ dela Stavrodrom vor fi sciindŭ (după mărturia dată mareluĭ Vizirŭ Iusuf-Pașa de către seraschierulŭ din Ismail Sahin-Ali-Pașa), că Alex. Ipsilante fără voia sa a fost făcutŭ prisonierŭ de către Nemțĭ. Prin urmare, ca pentru Franciĭ să nu ḑică că Pórta, sciindŭ pe Ipsilante peste mĕsură avutŭ, l'a calomniatŭ și i-a confiscatŭ averea, aŭ amânatŭ *musaderela* și aŭ începutŭ a cerceta lucrurile din afară din casele sale...... După maĭ multe manopere, Ștefan Mavrogheni s'a făcutŭ mare logofĕtŭ alŭ Bisericeĭ.... Domnitorulŭ Nic. Mavrogheni, aflândŭ la Bucuresci înaintarea nepotuluĭ sĕŭ la Logofeție, a ḑisŭ la Spătărie înaintea boerilorŭ valahĭ: «Ce! unŭ tĕnĕrŭ, care cu doĭ-treĭ anĭ înainte purta scufie roșă, să se facă Logofĕtŭ!» Și a scrisŭ totŭ așia și patriarhuluĭ Procopie; se vede că nu 'ĭ-a plăcutŭ că nepotulŭ sĕŭ a reușitŭ să facă ceea ce elŭ n'a pututŭ, pe cândŭ și elŭ a fostŭ dragomanŭ alŭ luĭ Capetan-Pașa. Ștefanŭ, vĕḑêndŭ scrisórea unchiuluĭ sĕŭ adresată Patriar-

hului, a ḑisŭ; «Glumesce Vodă»..... Reisul n'a putută găsi înscrisurile pentru cele 7000 de pungĭ ale Al. Ipsilante, şi a ḑisŭ luĭ Ştefanŭ că unchiulŭ sĕŭ N. Mavrogheni a minţitŭ; — Ştefan 'i-a rĕspuns, că Ipsilante încă de când era Vlah-Beĭ, a depusŭ baniĭ sĕĭ la Banca din Viena...... Demersurĭ se făceaŭ ca să se libereze din închisóre pe fiul şi ginerele luĭ Al. Ipsilante. S'aŭ făcutŭ garanţĭ: Postelniculŭ Teodorŭ, Clucĭarulŭ Racoviţă, ginerele Hatmanuluĭ Alex. Şuţu, zarafulŭ Lazarache şi eŭ (Athanasie Comnenŭ Ipsilante).....

«Domnulŭ N. Mavrogheni şi nepotulŭ sĕŭ Ştefanŭ aŭ pusŭ totulŭ în mişcare pentru ca ceĭ închişĭ să fie omorîţĭ, şi puneŭ sub ochiĭ turcilorŭ calomnia, că Al. Ipsilante a depusŭ la Viena 7000 miĭ de pungĭ.. S'a cerutŭ arhereilorŭ ca să garanteze eĭ pentru persóna garanţilor de maĭ susŭ... s'aŭ întrunitŭ în consiliŭ şi aŭ ḑisŭ: «mâne să nu facemŭ garanţiĭ garanţilor» La observaţia arheriuluĭ din Kesaria: «Décă nu vomŭ garanta, fraţilor, ceĭ închişĭ vorŭ fi omorîţĭ şi noĭ vomŭ fi causa acestuĭ omorŭ», Arhier. din Kizicŭ a rĕspunsŭ: «ducă-se în urgia luĭ D-ḑeŭ». Numaĭ arhiereiĭ din Nicodemia şi din Arta se arĕtaŭ favorabilĭ, ceĭ alţĭ staŭ indiferenţĭ, de frica celorŭ doĭ Mavrogheni... In cele din urmă aŭ garantatŭ.. Tefterdarul, faţă cu Mehmet-Naifi Efendi, a adusŭ din închisóre pe Beizadea şi pe Logofĕtŭ, cărora le-a ḑisŭ să promită 1500 de pungĭ spre a fi puşĭ în libertate şi să-şĭ scape viaţa... După multe esitaţiunĭ, sciindŭ că n'aŭ de unde să plătéscă atâţia banĭ, aŭ promisŭ în fine, şi aŭ datŭ Tefterdaruluĭ un înscrisŭ iscălitŭ de eĭ amêndoĭ, că vorŭ plăti în treĭ căşturĭ 1500 de pungĭ; pe urmă Dómna Ecaterina, şi mama luĭ Ipsilante Alex. Smaragda, şi fiica Domnitoruluĭ Al. Ipsilante Raliţa şi mama Logofĕtuluĭ Alex. Manu, Zamfira, aŭ datŭ şi ele unŭ înscrisŭ, garantând că vor plăti cele 1500 de pungĭ; s'aŭ liberatŭ din închisóre Beizadéua şi Logofĕtulŭ Al. Manu, nóptea la 31 Augustŭ; apoĭ s'aŭ disigilatŭ şi tóte casele lorŭ... Beizadéua şi Logofĕtulŭ aŭ vêndutŭ totŭ ce avéŭ şi aŭ plătitŭ....

Manoli-Vodă a fostŭ făcutŭ prisonierŭ la Galaţĭ. Mavrogheni a scrisŭ Patriarhuluĭ Procopie, ca să scótă din funcţiile séle pe Mitropolitulŭ Ungro-Vlahieĭ, ca unulŭ ce s'a supusŭ Ruşilorŭ, şi să scótă *ecdosis* spre a se hirotonisi ca Mitropolitŭ alŭ Moldo-Vlahieĭ un altŭ, care să fie credinciosŭ Impĕrăţieĭ, şi pe care 'lŭ va găsi elŭ. Şi atâtŭ prin scrisorĭ câtŭ şi prin graiŭ viŭ declară pe Manoli-Vodă de *hainŭ*, cu tóte că a fostŭ făcutŭ prisonierŭ fără voia sa. Vizirulŭ a primitŭ şi acéstă calomnie, cu tóte că scie că cele maĭ multe din câte iĭ scrie sunt minciunĭ şi calomniĭ. Mavrogheni, după ce a priimitŭ patriarhicésca *ecdosis* a îndemnatŭ pe episcopulŭ Rĕmnicului şi pe alŭ Buzĕuluĭ, să priméscă mitropolia Ungro-Vlahieĭ; aceştia n'aŭ vrutŭ să priméscă, şi aŭ fostŭ lăsaţĭ liberĭ numaĭ după ce î-aŭ datŭ: episcopulŭ Rĕmniculuĭ 30 de pungĭ şi celŭ alŭ Buzĕuluĭ 20 de pungĭ.

Despre cele întêmplate în 1789, maĭ scrie acelaşĭ autorŭ:

.... «Mavrogheni, după ce a stinsŭ tóte obiceiurile, şi orânduelile ce existaŭ în Vlahia, a rĕsturnatŭ, a tulburatŭ şi a încurcatŭ tóte *obiceiurile naţieĭ grecescĭ celeĭ fórte vechĭ din Constantinopole*».

Despre domnia Mavrogheni amŭ aflatŭ scrisŭ cu mâna o mică insemnare, pe un ceaslovŭ, ce l'amŭ donatŭ Academieĭ în 1888 N-mbre:

... «Intr'aceştĭ anĭ a făcutŭ Domnulŭ Nicolae Mavrogheni vodă pe toţĭ boeriĭ

cei mari surghiun peste mări. Fostaŭ iarnă cu zăpadă de șépte palme. Muritaŭ cai și oi și ómeni păstori *(nedescifrabilă)*... robĭ și nu se cunoscea unghia boulul. Turcii mergea spre munte și venea. Vara aŭ robitŭ Moldova tótă. Aŭ robitŭ și țéra Ungurésca până la Brașov.

«Robitaŭ și óste nemțéscă; trecutulea în țéra turcéscă și iaŭ vêndutŭ multŭ norodŭ. Văzêndŭ Muscaliĭ acésta aŭ trimesŭ ajutor și aŭ gonitŭ pe Turcĭ.

«Milostiv Domnulŭ Mavrogheni aŭ păzitŭ acéstă țéră, nicĭ unŭ sufletŭ n'aŭ peritŭ.

— «Și întâiŭ măria sa aŭ fugitŭ, apoĭ după elŭ toțĭ Turciĭ. Venitaŭ Nemțĭ fórte mulțĭ și aŭ ședutŭ acĭ 4 anĭ și aŭ făcutŭ pace și s'aŭ dusŭ și aŭ venitŭ și Beeriĭ ceĭ surghiunițĭ și aŭ venitŭ iar Mihaiŭ Vodă domnŭ... la létu 92».

ANEXA LA PAG. 319

«Nell' istesso tempo tolse *(Vizirul)* al Sig. Heidelstein Inviato Svedese a Costantinopoli la guardia d' onore, e il *Reis Effendi* gli negò per ben tre volte l' udienza nell' atto, che il popolaccio mostrava un fierissimo sdegno, e minacciava fino di andare a metter fuoco al palazzo dell' ambasciata. Spedito un corriere a Stoholm coll' avviso di quanto avveniva, giudicò il Re dover dare alla Porta non meno che a tutte le altre corti un discarico del suo operato, con una memoria circolare concepita in questi termini:

«Il Re di Svezia cercando sempre di conservare i preziosi vincoli esistenti tra la sua Corona, e la Porta Ottomanna, riunendo gl' interessi del Sultano con quelli del suo popolo e del suo Rego, non ha mancato mai agli impegni contratti combattendo validamente per tre intere campagne in mare e in terra per salvar l' Impero Turco, e impedendo alle forze marittime Russe di transferirsi dal Baltico nell' Arcipelago, il che se fosse avvenuto, l' Impero suddetto, circondato da tante disgrazie, sarebbesi veduto sull' orlo di sua rovina. La Porta perciò avrebbe dovuto vedere con soddisfazione, che il Re dopo essersi dichiarato in favore di lei, in un tempo in cui le due più formidabili potenze d' Europa congiuravano in suo danno, e non tendevano a meno che rovesciare il trono del gran Signore avea date nelle conferenze, che hanno preceduta la sua pace colla Russia le più significanti prove delle premure ed attaccamento, che nutre per la prosperità della medesima. Quando il Re di Spagna si intrometteva a riguardo delle proposizioni fatte dalla Corte di Pietroburgo a S. M. Svedese, e gli pose per condizioni preliminari I. che la Russia dovesse far la pace nel tempo medesimo tanto colla Svezia, quanto colla Porta. II. Che la Crimea fosse assolutamente restituita a quest' ultima per rimetterne in possesso come in addietro il Kam de' Tartari. La Russia rapresentò, che altre Corti, ed in ispecie quella di Berlino rendeano co' loro maneggi sempre più difficile l' effettuazione di un tale accomodamento, e che perciò avea essa incaricato il Principe di Potemkin d' intraprendere una negoziazione particolare colla Porta senza l'ammissione di verun mediatore. Non volendo il Re sentir parole di pace separata il ministro Russo fece sotto il dì 20 Luglio la dichiarazione al Plenipotenziario Svedese, che la Russia avrebbe restituite all' Impero Ottomanno tutte le conquiste eseguite dalle sue armi di là dal Niester conforme al Trattato di Kainardgì, e che la Piazza di Bender con altre fortezze intermedie sarebbero demolite. Frattanto il Re ebbe la

disgrazia di perdere nella ritirata della sua flotta da Viburgo nove Vascelli di linea, e le di lui avanzate operazioni fin presso Pietroburgo furono frastornate dagli elementi, e da una serie di contrarie combinazioni. Il Re di Prussia stava tutto occupato a maneggiare una pace particolare tra la Casa d' Austria, e la Porta, e le potenze Marittime offerivano de' buoni uffizj, ma non supplivano al bisogno urgente di denari, e di armate, e l' impotenza assoluta in cui si trovava la Svezia di continuare la guerra; ed i soccorsi tanto solennemente promessi, che tutti mancarono a un tratto giustificano bastantemente la risoluzione a cui ha dovuto apprendersi S. M. Svedese. La guerra importava alla Svezia l' esorbitante somma di settanta milioni di piastre, e nella marina non vi erano rimasti che soli quattordici Vascelli di linea, e ciò non ostante S. M. Malgrado il desiderio unanime della nazione ricusava di sottoscrivere la pace alla conclusione della quale erano stati tolti tutti gli ostacoli. Già i Ministri Russo e Svedese si erano separati, ed il Re insisteva tuttora sopra i due punti di essere egli il solo e unico mediatore tra la Russia, e la Porta, e che la Crimes fosse puramente e semplicemente restituita. Per mezzo di tre successivi corrieri l' Imperatrice rigettò questi due articoli, e in ispecial modo il secondo, e il di lei ministro assicurò il Plenipotenziario Svedese, che la sua Sovrana non avrebbe ricusata la mediazione del Re, ma solo allorchè fosse stata conclusa la pace tra la Russia e la Svezia, e che in quanto alla Crimea essendole stata ceduta solennemente nel 1784 dalla Porta, che in seguito essa non avea offesa nè dirittamente, nè indirettamente, anzi l' era stata da quella intimata la guerra, avendola validamente difesa contro ogni replicato attacco; avea determinato di azzardar tutto priachè spogliarsi del giusto possesso di detta Penisola. Cedendo il Re a tali dichiarazioni, che vennero inserite ne' pubblici atti della negoziazione, ordinò la sottoscrizione della pace, ed insistè specialmente sulla condizione, che la Russia non si mescolasse più sotto alcun pretesto o quesito colore nel governo della Svezia, e sulla promessa autentica, che l' Imperatrice assicurasse alla Porta una pace non svantaggiosa, e di più, volle che non si facesse nessuna menzione del Trattato di Abò del 1742, che avea turbato l' effetto dell' alleanza conclusa tra la Svezia e la Porta nell' anno 1739, per il che l'alleanza suddetta veniva sempre più ad acquistare una maggior solidità. Ragioni sì positive e incotrovertibili non possono fare a meno di non convincere anche gli animi i più prevenuti, e il mondo imparziale potrà facilmente discernere, che, se il Re di Svezia fosse a tempo restato soccorso, a norma delle replicate sue instanze, e gli fossero state mantenute le promesse fattigli fino dal primo anno di Vascelli, soldati, e denari, non si sarebbe trovato nella fatale e dolorosa alternativa o di soccombere a una forza superiore, o a deporre quelle armi, che avea impugnate non meno gloriosamente per se stesso, che utilmente per l' Impero Ottomanno. — Constantinopoli 18 Novembre 1790. — *Heidelstein*».

ANEXA LA PAG. 325 și 429

Publicămŭ aci, ca anexe la studiulŭ despre administrațiunea țěreĭ Muntenescĭ sub Coburg, maĭ multe acte, orĭ estrase de acte, relative la administrațiune, orĭ la justiție, la mônastirĭ, la comerciŭ, bresle, etc.

Iată-le :

Către Divanŭ,

Jăluescŭ bunătăţiĭ d-vóstră, că eŭ âncă fiindŭ nevrâstnicŭ, rĕposase părinţiĭ meĭ şi rĕmăsesemŭ sub stăpânirea mameĭ ceĭ vitrege, căreĭa, după fóia ce se vede, i-se înplinise tótă zestrea de unchiulŭ mĕŭ Dumitru, în care fóia se cuprinde, că aŭ rĕmasŭ dietă dela părinţiĭ meĭ. măcarŭ şi de o tăgâduescŭ, şi reposândŭ şi mamă mea cea vitregă, m'aŭ lăsatŭ la unŭ cumnatŭ alŭ meŭ, Gheorghe Elefteriu, lăsându-ĭ şi o vie cu rodŭ, căruĭa ce va agonisi să plătéscă *la dascălŭ să învĕţŭ carte* şi, învĕţândŭ numaĭ unŭ anĭ, sciindŭ meşteşugulŭ cojocăriĭ, m'aŭ luatŭ dela carte să mĕ înveţe cojocăria, şi am slujitŭ fără de plată până am ajunsŭ în vêrstă, şi până a nu veni armia chesaricéscă, ca să'mĭ descoperŭ cele rĕmase dela reposaţiĭ părinţĭ m'amŭ dusŭ la Rusciuc, unde amŭ găsitŭ pe unchiu-meŭ Dumitru, carele era brigligiŭ, şi apucându'lŭ cu strînsóre de rĕmasele tătine-mĕŭ, elŭ, ca să nu rĕmâe de negustorĭ, mergêndŭ la Ţarigradŭ, mi-aŭ datŭ nesce zapise ale părinţilorŭ meĭ, ca să stăpânescŭ lucrurĭ de ale părinţilorŭ meĭ, adecă o vie de la Gheorghe Elefteriŭ, care vie este a mumă-miĭ de zestre, împreună cu casele celé marĭ ot. mahalaua Lucaciŭ, i unŭ zapisŭ de tal. 1.377, banĭ 6, datorie bună, cu dobânda lor, după cum se va vedé şi zapisele la cercetarea ce ne se va face, cum şi pentru oca 700 céră, iarăşĭ o cerŭ dela Cârstea şi de la Gheorghe, pentru care mĕ rogŭ cinstituluĭ Divanŭ să mi se facă dreptate cu înplinire, şi ce va fi mila d-vóstră. — Pré plecatulŭ d-vóstră *Mihaiŭ* sin reposatuluĭ *Craia Bogasier.*

Dela Divanŭ,

Vatav. de păharniceĭ cu păriţiĭ dela care are a cere pereusia, să-ĭ înfăţisezĭ la judecata departamentuluĭ, unde, de înpreună cu ceĭ-l-alţĭ boerĭ să fie şi d-luĭ stolnicŭ Dumitrache. ca să cerceteze şi să ne facă anafora. 1789, Decemvre 2. (Cod. XVIII, Fil. 1).

Către cinstitulŭ Divanŭ al principatuluĭ ţĕrĭĭ Românescĭ, dela departamentulŭ judecăţiĭ.

Prin mum-basirlîculuĭ maĭ susŭ numituluĭ zapciŭ, se înfaţişară la judecată Mihaiŭ (ce până acum aŭ fostŭ nevrâstnicŭ), sin Craia Bogasier cu Gheorghe Lefteriu, cerêndu'ĭ o vie din Délul Negovanilor sud. Saac, care, după mórtea părinţilorŭ luĭ, aŭ fostŭ primit'o Gheorghe prin zapisŭ ce se vĕḑu, cu lét. 1778, Ghenarie 1. Datŭ la mâna luĭ Dumitru ot. Tetova, fratele mortuluĭ Craia şi unchiu luĭ Michaiŭ, cu tocméla ca să o lucreze în optŭ anĭ, şi să iea rodulŭ, iar la sorocu să'ĭ o dé lucrată, vie roditóre împreună cu tóte dichisele, şi vasele vieĭ câte pe anume sunt la zapisŭ scrise, şi fiind-că după acelŭ sorocŭ de anĭ optŭ aŭ trecutŭ până acum alţĭ anĭ treĭ, i-ceru Mihaiŭ socotélă de cheltuială ce aŭ făcut'o şi venitulŭ vieĭ; aşişderea cu altŭ zapisŭ dintr'acelaşĭ anŭ 1778, Decemv. 15, i-maĭ ceru luĭ Gheorghe Lefteriu banĭ părintescĭ tal. 1376.60, ce i-aŭ fostŭ primitŭ, iar prin mâna numituluĭ Dumitru, unchiu luĭ Mihaiŭ; întrebându-se şi Gheorghe Elefteriu, nu tăgădui, nicĭ datoria, nicĭ aşeḑĕmêntulŭ vieĭ, arĕtându-se bucurosŭ, ca să facă teslim şi să-şĭ iée şi zapisele, âncă şi socotéla vieĭ pe treĭ anĭ de cheltuială şi venitŭ iarăşĭ fu primitorŭ să'ĭ o dée, pentru

care şi dela judecată aşa să hotăresce, ca Gheorghe, Lefteriu după zapise să-şĭ plinéscă tótă datoria, însă pentru vie la ceĭ treĭ anĭ, fiindŭ Gheorghe sameşŭ să-şĭ tragă cheltuială, după vremĭ, cu dobândă la ḑeciuială şi să se plătéscă şi haculŭ pentru ostenéla luĭ, peste tóte . . . . şi asupra luĭ Chiriţă Cupeţul care prin vechiulŭ, fiu sĕŭ Costandin fu la judecată faţă, cerêndu'ĭ Mihaiŭ casele tătăne-sĕŭ ot. mahalaua Lucaciŭ, iar Vechilulŭ luĭ Chiriţă arată zapisŭ cu létŭ 1774, Decemvre 3, iară a luĭ Dumitru Tetové, unchiu luĭ Mihaiŭ, vênḑêndŭ acele case luĭ Chiriţă în tal. 1100, de sunt anĭ 15, cu tóte acestea fiindŭ-că acum se află în vêrsta cea după pravilă, are dreptate să-şĭ caute părintésca moştenire, dar fiindŭ-că vênḑĕtorulŭ, adecă Dumitru, unchiu luĭ Mihaiŭ, măcarŭ că locuesce la Tetova, dar înţelese judecata, ca alişverişulŭ este în ţéră precum şi în anulŭ trecutŭ, aŭ fostŭ aicĭ negustorindu-se, iar de acéstă dată pentru ale răsmiraţĭ întêmplărĭ lipsesce, carele face trebuinţă a fi faţă ca să îndestuleze judecata, cu ce volnicie aŭ vîndutŭ casele, orĭ după dietă saŭ învĕţătura mortuluĭ, séŭ velnicitŭ de vre-o judecată? ci acésta diafora a caseĭ se va maĭ zăbovi până va fi şi unchiulŭ sĕŭ faţă, şi atuncĭ se va face cea maĭ cu temeiŭ hotărîre a judecăţeĭ, iar de se va întêmpla unchiuluĭ sĕŭ sfârşitŭ acolo, atuncĭ Mihaiŭ va aduce doveḑĭ de mórtea unchiuluĭ sĕŭ, şi iérăşĭ, cu alta teorie a judecăţiĭ se va face izbrănire, iér cea de sĕvârşitŭ hotărîre pentru tóte rĕmâne a se face de către cinstitulŭ Divanŭ. — 1789, Decembrie, 2. (Cod. XVIII, Fil. 2—3).

Dela Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Cu acéstă anafora de judecată şi hotărîre ce aŭ făcutŭ departamentulŭ judecăţeĭ, înfăţişindu-se şi la marele Divanŭ Mihaiŭ cu Gheorghe Elefteriu şi cercetândŭ şi noĭ pricina de isnóvă cu amăruntulŭ, amŭ găsitŭ dréptă şi cu cale judecata departamentuluĭ şi cătŭ pentru vie hotăresce Divanulŭ, să o facă zaptŭ Mihaiŭ, şi să o stăpânéscă ca a luĭ bună chironomie dela părinţĭ, urmândŭ pentru socotéla roduluĭ şi a cheltueleĭ din treĭ anĭ, şi ostenéla luĭ Gheorghe precumŭ departamentulŭ aŭ găsitŭ cu cale, şi pentru ca să aibă Mihaiŭ îngăduială până va veni unchiulŭ sĕŭ, şi atuncĭ teorisindu-se pricina casiĭ se va hotărî, cum şi pentru banĭ să dâ şi însu-şĭ Gheorghe datorŭ, numaĭ arétă, că din întêmplările acestor cunoscute vremĭ trecute de rĕsmeriţă, aŭ scăpătatŭ, aŭ păgubitŭ, şi aŭ perdutŭ, nu numaĭ aceştĭ banĭ a acestuĭ copilŭ, ci şi aĭ altorŭ negustorĭ, care l'aŭ împrumutatŭ pe dênsulŭ după vremĭ, pentru care la létulŭ 1786 s'aŭ făcutŭ cercetare din poruncă domnéscă pentru acésta, şi arétă la Divanŭ anafora a judecătorilor de atuncĭ, în care se coprinde datoria luĭ de tal. 6605, unde înfăţişindu-se atuncĭ şi datornicií luĭ, şi atâtŭ din tacrirulŭ însuşĭ alŭ datornicilor, câtŭ şi din cercetarea ce în multe chipurĭ şi în multă vreme aŭ făcutŭ judecătoriĭ, pliroforisindu-se că starea luĭ este fórte próstă şi că maĭ multŭ nu póte da decâtŭ tal. 500 pe anŭ la toţĭ, aŭ făcutŭ judecata hotărîre, după pravilă, ca să nu-lŭ supere datornicií ce aŭ luatŭ dela dênsulŭ maĭ multŭ, decâtŭ a lua cu analoghie toţĭ aceĭ tal. 500 pe anŭ; decĭ cunoscutŭ fiindŭ, că Gheorghe nu are aceştĭ banĭ gata să-ĭ plătéscă acum cu nicĭ unŭ felŭ de chipŭ, aŭ hotărîtŭ Divanulŭ că de va vrea Mihaiŭ a intra şi elŭ la analoghia acelor tal. 500 pe anŭ împreună cu ceĭ-l-alţĭ datornicĭ, să aibă zapciulŭ celŭ orânduitŭ a împlini pe totŭ anulŭ analogulŭ ceĭ vine dintre ceĭ tal. 500 la suma de tal. 1376 banĭ 60 ce are a lua cu dobânda lor, până i se va plătiĭ toţĭ baniĭ, iar ne primindŭ să fie îngăduitorŭ până va veni unchiulŭ sĕŭ, carele aŭ avutŭ asupră-şĭ aceştĭ banĭ aĭ luĭ Mihaiŭ dela

carele i se cade maĭ multŭ luĭ Mihaiŭ a'şĭ căuta acéstă pereusie, ca dela unulŭ ce în mâna luĭ aŭ fostŭ şi să-lŭ apuce pe unchiulŭ sĕŭ de dreptatea ce are, ca să-ĭ plătéscă toţĭ baniĭ deplinŭ, capetele câtŭ şi dobânda şi apoĭ unchiu-sĕŭ îşĭ va căuta cu acestŭ Gheorghe Elefteriŭ la care elŭ i-aŭ datŭ. 1789, Decembrie 20. (Cod. XVIII, Fil. 4—5).

Dimitrache Ghica, Ban; Rad Slătinénul, Vornic; Manolache Grădiştén u, biv. vel. Vist; Marchelius, Ofichĕl împĕrătescŭ.

*

După jalba luĭ Gheorghe Manicat Safran vechiluluĭ luĭ Ioan Cincu dela Sibiŭ, pentru datoria ce are a lua dela rĕposatulŭ serdar Zamfirache şi după orderulŭ pré înaltuluĭ prinţipŭ, iĭ cerea jăluitoruluĭ, s'aŭ trecutŭ zapisulŭ înapoĭ la condică sub No. 5. Iar pentru avutulŭ numituluĭ rĕposatŭ s'aŭ datŭ poruncă şetrariuluĭ Angheli, care are lucrurĭ de ale aceluĭ rĕposatŭ, cum şi alţiĭ ce va fi maĭ avêndŭ să nu le dée nimĕnuĭ, nicĭ altor datornicĭ să nu să plătéscă până va lua isprăvire acéstă datorie, care are a se căuta când va fi şi fiulŭ, să-lŭ dée Zamfirache faţă, fiindŭ că acum lipsesce, de care lucrurĭ ce sunt la şetrariŭ Angheli, aŭ datŭ şetrariulŭ adeverinţă la Divanŭ.

*

Stan Hergheligiu ot satulŭ Ciumaţĭ sud Ilfov cu sărdarulŭ Ioniţă Sefendachi pentru o iapă cu tacâmulŭ eĭ, i douĕ puştĭ şi unŭ brâŭ, care s'aŭ hotărîtŭ a le plăti sărdarulŭ în sorocŭ de o lună.

*

S'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ către Dumitru Slătinénu pentru o cutie cu scule a d-luĭ Ioniţă Fălcoianu care se afla la dênsulŭ, să o dé. — 1790, Ianuarie, 21.

*

S'aŭ făcutŭ volnicie la jalba luĭ Drăganŭ ot. Neculescĭ sud. slam. Rĕmnic. pentru 156 oĭ ce i-s'aŭ luatŭ cu porunca spătaruluĭ Chiani (?) şi la înfăţişarea ce aŭ avutŭ cu spătaru la d-luĭ vel. vist, aŭ arĕtatŭ că plata acelorŭ oĭ este asupra luĭ Costandin Iarca i asupra păharniculuĭ Dedulescu, ce aŭ fostŭ ispravnicŭ, să-ĭ înfăţişeze înaintea ispravnicilorŭ de acum, şi de la cine va rĕmânea orĭ să înplinéscă, séŭ să-ĭ aducă pe toţĭ la Divanŭ. — 1790, Ianuarie, 21.

*

S'aŭ datŭ poruncă la d-luĭ vel. vist. ca să pue să se facă catastihŭ de rădicătură de oieritŭ, că are nădejde Divanulŭ a se da poruncă dela pré Inaltulŭ Principŭ. — 1790, Ianuarie, 25.

*

S'aŭ datŭ poruncă la d-luĭ vel. agă pentru Zamfirŭ vĕtafu de cârciumarĭ, ce aŭ muritŭ făr de a nu avea copiĭ séŭ soţie, ca înpreună cu unulŭ din d-lorŭ boeriĭ epitropĭ şi cu starostea de negustorĭ, să facă catagrafia de totŭ rĕmasu luĭ, însciinţândŭ şi Divanuluĭ, şi acelé să stee spre a nu să hrăpi de uniĭ alţiĭ. — 1790, Februarie, 7. (Cod. XVIII, Fil. 23).

*

Porunca care s'aŭ făcutŭ către starostea de negustorĭ în dosulŭ Jălbiĭ şi Anaforaliĭ departamentuluĭ, ca să se vêndă la mezatŭ treĭ moşiĭ din sud. Telcormanŭ, anume Balaciĭ: i Guguléscа şi Zimbrésca ale Dumné-eĭ Catrina stolc. Bălăcéncăĭ.

Veĭ vedea anaforaua ce aŭ făcutŭ către Divanŭ dumnélorŭ boeriĭ judecătorĭ aĭ departamentuluĭ, pentru care Divanu-ţĭ poruncesce, să facĭ mezatŭ acestorŭ moşiĭ, după obiceiŭ, întru auḑulŭ tuturorŭ, avêndŭ de scire şi ceĭ care li se cuvine a sci de vênḑarea acestorŭ moşiĭ; pentru care dintr'acestea nu va fi cunoscutŭ suma stînjenilorŭ se va face alegere la faţa loculuĭ, şi pe acea sumă ce va eşi va numĕra muşteriu şi cusuru banilor, şi dară sĕvêrşindu-se mezatulŭ să arĕţĭ Divanuluĭ pentru buna stăpânire, după obiceiu. — 1790 Febr. 9.

*

Pitac către pré sfinţia sa părintele Mitropolitŭ a trimite să aducă pe preoţiĭ dela satu Luica din jud. Ilfovŭ, carĭ s'aŭ arĕtatŭ cu înpotrivire şi nesupunere la porunca Divanuluĭ la cartea de blastemŭ, ḑicêndŭ şi cuvinte de hulă.— 1790, Februarie, 9. (Cod. XVIII, Fil. 26).

*

S'aŭ făcutŭ cartea Divanuluĭ către Dumnéluĭ judecătoru ţinutuluĭ Branuluĭ ce este subt comanda al Comitatuluĭ Haromsechiu, după jalba Bratuluĭ sin Caraiman, i Voicul Moja şi cu alţĭ locuitorĭ dela satulŭ Talea din sud. Prahova pentru Bucur Cărbacea, i Coman Tişcă, i Radul şi Ion sin Popa Tişcă, şi alţĭ tovarăşĭ aĭ lorŭ dela Moeciu din hotarulŭ Branuluĭ, ţinutulŭ Braşovuluĭ, cum că în anulŭ trecutŭ le-aŭ luatŭ dela o stână din muntele Dichiu 700 de oĭ, 1500 ocă brânză, 150 ocă sare, 100 ocă mălaiŭ şi o căldare, Divanulŭ ilŭ poftesce a le căuta judecata. — 1790 Febr. 18.

*

După anaforaua starostieĭ pentru talerĭ 110 ce are a lua logofĕtulŭ Dragomir dela cumnatu-sĕŭ Ioniţă Polcovnicu, care lipsesce la Ţarigrad, avêndŭ Polcovniculŭ o clironomie la starostie, după doveḑile ce aŭ avutŭ, că cu adevĕratŭ are a lua, s'a datŭ poruncă starostieĭ de neguţătorĭ, ca să-ĭ dea acestĭ banĭ din partea aceluĭ Ioniţă şi baniĭ *să-ĭ dea de argintŭ*. — 1790, Februarie, 18. (Cod. XVIII, Fil. 31).

*

S'aŭ făcutŭ pitacŭ la boeriĭ epitropĭ, după arĕtarea dumnéluĭ vistierulŭ Grădişténu, pentru unŭ *Ianache Dascălu, ce aŭ muritŭ fără de clironomĭ*, ca să cerceteze de avutulŭ luĭ şi să-lŭ ié la epitropie, dândŭ adeverinţă la mâna dumnéluĭ vistieriŭ, din care să se scótă cheltuiala îngropăriĭ, i pomenirile ce se vor fi făcutŭ. 1790, Februarie 19. (Cod. XVIII, Fila 30—49).

*

S'aŭ făcutŭ pitacŭ la pré Sfinţia Sa părintele Mitropolitŭ după orderulŭ pré Inaltuluĭ prinţipŭ dela 27 ale luneĭ aceştia, pentru patru inele ce cunósce Mihalache Medelniceru Dedulescu dintre lucrurile ce s'aŭ furatŭ dela Slam Rŏmnic, care inele sunt în păstrare la dumnéluĭ Staab Auditoriŭ, să trimită cu vătafulŭ

de Divanŭ numitulŭ Medelnicer, ca să priméscă jurămêntŭ, că acele inele sunt ale luĭ, şi să aibă rĕspunsŭ Divanulŭ, ca să răportuiască pré Inaltuluĭ prinţipŭ, ca după jurămêntŭ să i se dée inelele. 1790, Februarie 19. (Cod. XVIII. Fila 30 –50).

*

Porunca ce s'aŭ făcutŭ din dosulŭ jălbiĭ Vlădicaĭ Zehnos epitropulŭ mônăstiriĭ Colţiĭ pentru moşia Comarnic, la Ispravniciĭ Prahoviĭ, după ifosulŭ ce s'aŭ făcutŭ şi la stolniculŭ Niculescu pentru moşia luĭ Alexandru Vodă Ipsilante.

Veţĭ vedea jalba ce aŭ datŭ la Divanŭ Sfinţia Sa părintele Zehnos epitropulŭ Colţiĭ, pentru care să poruncesce dumnévóstră, ca să daţĭ în scire acelor părinţĭ, să se scóle cu sineturile vechĭ ce aŭ ḑisŭ, că aŭ pentru acéstă moşie, şi nu le-aŭ arĕtatŭ, ca să vie la Divanŭ să se judece şi până a se judeca moşia să o aibă mônăstirea întru stăpânirea sa precumŭ, aŭ stăpânit-o din vechime, care să facă zaptŭ acum cu ajutorulŭ dumnévóstră, să o ţie şi să-ĭ ié venitulŭ, şi după ce vor veni şi se vor judeca, Divanulŭ va hotărî dreptatea cuĭ se va cădé. 1790, Februarie, 19. (Cod. XVIII, Fila 33).

*

S'aŭ vĕḑutŭ la Divanŭ însciinţarea ce facĭ, Pré Sfinţia Ta, de pricina comisuluĭ Bărcănescu cu Smaranda Maniĭ soţia sa, ci câtŭ pentru baniĭ de zestre, veĭ sci Pré Sfinţia Ta, că silindu-se comisulŭ Bărcănescu i-aŭ împlinitŭ pe toţĭ, dându-ĭ la mână de obrazŭ vrednicŭ de credinţă, asemenea şi pentru baniĭ ce aŭ fostŭ hotărîtŭ de Divanŭ ca să dea pe tótă ḑiua cheltuiala numiteĭ soţieĭ séle, aŭ împlinitŭ dintr'înşiĭ, şi cusurulŭ ce va maĭ fi ilŭ va împlini şi pe acela, cum şi pentru hainele şi sculele zestreĭ, fiindŭ-că comisulŭ arétă, că le are la Braşovŭ, cu puţină îngăduială le va aduce şi elŭ va fi silitŭ a face isbranire pentru totŭ cusurulŭ zestreĭ, ce să face însciinţare Pré Sfinţieĭ Tale pentru acésta, ca să fie sciutŭ, că de acuma înainte nu maĭ este comisulŭ Bărcănescul datorŭ a maĭ purta cheltuiala pe tótă ḑiua, ci rĕmâne ca de către rudele d-luĭ dinpreună cu d-eĭ să dée baniĭ unde vor găsi locŭ sigurŭ să âmble cu dobândă, ca dintr'acea dobândă să-ĭ scóţă d-luĭ cheltuiala hraneĭ şi a trebuinţelor ce va avea; iar pentru darurile dinaintea nunţiĭ, fiind-că comisulŭ face apelaţie, se va face cercetare; cu tóte acestea fiind-că tréba vedemŭ că s'aŭ înlesnitŭ până aicĭ Divanulŭ cere dela Pré Sfinţia Ta, să ni se trimiţă însăşĭ cartea despărţireĭ, aicĭ, la Divanŭ, ca şi acesta să o dea la al 3-lea obrazŭ, până va împlini Bărcănescu tóte cele drepte ale soţieĭ séle, să nu maĭ găséscă şi cu acésta pricină de prelungire. 1790, Februarie 22. (Cod. XVIII, Fila 32).

*

După anaforaua dumnéluĭ vel spăt. şi al judecătoruluĭ spătăriĭ, pentru pricina judecăţiĭ, ce are Constantin Dedulescu postelnicelŭ, i doĭ fraţĭ aĭ luĭ anume Stan i Niţul cu unŭ Gheorghe Opincă, ce aŭ fostŭ căpitanŭ, pentru unŭ frate al lor ce l'aŭ omorîtŭ numitulŭ căpitanŭ cu slujitoriĭ, şi i-aŭ luatŭ armele i 500 galbenĭ ce-ĭ aŭ avutŭ în chimirŭ, după care ucidere fugindŭ la unŭ bim-başa dela Curtea de Argeşŭ, cu mijloculŭ aceluĭ bim-başa aŭ apucatŭ pe Constandin ca să-ĭ dée zapisŭ, că mórtea aŭ fostŭ din pricina lor, iar Gheorghe Opincă nu este vinovatŭ, şi nevrêndŭ a da acelŭ zapisŭ era să-şĭ primejduiască şi viaţa şi aŭ datŭ lucrurĭ de tal. 460 de şi-aŭ scăpatŭ viaţa, de care acésta aŭ datŭ măr-

turie Dumitrache Hurmuzoglu, că prin mâna luĭ s'aŭ datŭ aceste de și-aŭ scăpatŭ viața, și s'aŭ găsitŭ cu cale a-ĭ plăti Gheorghe acești banĭ, i armele să le dée, cum și pentru 500 galbenĭ, de vor puté face jurămêntŭ Constandin i Nițul frațiĭ mortuluĭ, că atuncĭ la mortŭ aŭ fostŭ aceĭ galbenĭ cu adevĕratŭ, și nu i-aŭ luatŭ eĭ, și să-ĭ plătéscă Gheorghe Opincă cu slujitoriĭ aceia, iar pentru ucidere pricinuindŭ Gheorghe că elŭ aŭ fostŭ trimisŭ cu poruncă să-ĭ ridice și neavêndŭ, supunere, întêiŭ mortulŭ aŭ datŭ întrênșiĭ, și apoĭ aŭ datŭ eĭ de l'aŭ omorîtŭ, fiind-că între céta mortuluĭ aŭ fostŭ unŭ Nica Untarul, de va da mărturie acelŭ Nica, că întêiŭ mortulŭ și cu frate-sĕŭ aŭ slobodițŭ focurĭ în Gheorghe atuncĭ se va micșora vina ucideriĭ, iar când nu va mărturisi într'acestŭ chipŭ Nica Untarul, se vor pedepsi după pravilă; la care acésta se arétă în anafora, că aŭ rĕmasŭ amêndouĕ părțile mulțămițĭ, după care s'aŭ făcutŭ și dela Divanŭ întărire, dândŭ dumnéluĭ vel spătarŭ, și prin cuvêntŭ la Divanŭ mărturie, că sunt mulțămițĭ, ca să se urmeze întru tóte asemenea, și să poruncesce dumnéluĭ vel spătarŭ a împlini tal. 460 și armele, iar pentru galbenĭ să ducă pe Nițul i Constandin frațiĭ mortuluĭ a săvêrși jurămêntŭ, și jurândŭ să împlinéscă și galbeniĭ, iar neputêndŭ jura, să nu se supere, cum și pentru fapta uciderii să se aducă și acel Nica Untarul la jurămêntŭ și de va putea jura séŭ nu, să însciințeze, ca să se facă cea de săvĕrșitŭ hotărire a osîndeĭ pentru fapta ucideriĭ, după pravilă. 1790, Februarie 22. (Cod. XVIII, Fila 36).

*

După jalba luĭ Procopie Esarhu pentru a scóte pe egumenu mônăstiriĭ Cășciórele, s'aŭ orînduitŭ dela Divanŭ, că părințiĭ Sfete Goreni carĭ se află aicĭ, ca una ce și acéstă mônăstire este închinată acolo, să cerceteze pricina și să aréte Divanuluĭ de pricina acésta. 1790, Februarie 26.

*

Treĭ cărțĭ la Sl. Rĕmnic, Buzĕŭ, Ilfov, pentru lude 18, ce aŭ fugitŭ dela ocnele Moldoveĭ.

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud sac sănĕtate, vĕ facemŭ în șcire că dela ocna ot Moldova, la 7 ale luneĭ aceștia aŭ fugitŭ aceștĭ maĭ josŭ numițĭ 18 fugarĭ anume Nica, Stan, Ivan, Cicol, Dimitrie, Tiinova, Hristodor, Dimitrie, Ștefișoglu, Diamandi, Ionandi, Stancul Stoil, Atanasie Mitré, Mateiŭ Stoica, Vasile Dobre, Simion Sandul, Petru Novăștit, Constandin Stanciu, Slavul Tudor, Ștefan Ioan, Petre Constandin, Nicolae Catezioglu, pentru care Divanulŭ vĕ poruncește strașnicŭ, să cercetațĭ în totŭ ținutulŭ, de față și pe sub cumpĕtŭ, ca de se va fi întîmplatŭ a veni aicĭ în partea loculuĭ aceștĭ fugarĭ și se vor fi aflândŭ tăinuițĭ, orĭ toțĭ, orĭ dintr'înșiĭ, să avețĭ a-ĭ dovedi, și prinḑêndu-ĭ, să avețĭ a înșciința Divanulŭ numaĭ decâtŭ. 1790, Aprilie 8. (Cod. XVIII, Fila 85).

*

S'aŭ făcutŭ poruncă cu zapciŭ armășescŭ către cămărașŭ dela ocna Slănic, ca să pue pe unŭ Petre sin Popa Manea ot Baciu ce s'aŭ găsitŭ canon în ocnă. 1790, Aprilie 12.

*

Anaforaua departamentuluĭ de Cremenalion pentru țiganiĭ Domnescĭ, carĭ se amestecă cu cununiĭ uniĭ fără de știrea stăpânuluĭ lor, alțĭ cu sciință de boeriĭ

ce aŭ ţiganĭ, şi cerŭ la acésta cum să urmeze, orĭ după pravilnicésca condică séŭ după cum va porunci Divanulŭ? s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ dela Divanŭ, că pravila are a se urma, însă acestŭ felŭ de pricinĭ să aibă a le cerceta deosebitŭ şi să le aréte Divanuluĭ, şi pentru fieşcare se va face judecată şi hotărîrea eĭ. 1790, Aprilie 12.

*

S'aŭ datŭ poruncă la boeriĭ epitropĭ pentru casa vistierului Racoviţă, fiind-că slugeriŭ Palada ce este epitropŭ fiindŭ economŭ rĕŭ, să se scóţă şi să i-se iée socotéla neîngăduindu-lŭ a se maĭ amesteca, la care luare de sémă să fie şi să se dée de ştire şi clucerului Racoviţă, la care să fie zapciŭ, vătaful eĭ de paharnic. 1790, Aprilie 17.

*

După anaforaua starosteĭ de negustorĭ prin care cere şi se rógă pentru obiceiulŭ telalîculuĭ, ce este orânduitŭ pentru starostea şi pentru telalĭ, a nu se strica şi a da poruncă cum să urmeze, că-lŭ apucă pe dênsulŭ telaliĭ, pentru lucrurile ce aŭ vêndutŭ ale casiĭ vorniculuĭ Creţulescu, căcĭ după jalba clucerului Istrate Creţulescu se porunceşce a nu se scădea din banĭ nimicŭ, s'aŭ datŭ poruncă iarăşĭ la starostea, că la tóte cele-l-alte are să se urmeze obiceiulŭ, iar numaĭ dela casa acestuĭ boerŭ să nu iée nimicŭ, căcĭ se află în distihie, şi să nu se facă nicĭ o scădere banilor. 1790, Aprilie 17. (Cod. XVIII, Fila 102).

*

Hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ anaforaliĭ departamentuluĭ la pricina mahalagiilor dela St. Gheorghe vechiŭ cu Mitul Croitoru Dărstorén pentru o prăvălie ce aŭ cumpĕrat-o între eĭ, şi nu-lŭ primescŭ, şi cerŭ a se da luĭ Stan Zăbunaru, după a lor cerere s'aŭ hotărîtŭ a întórce baniĭ Stan Zăbunaru Mituluĭ şi să rĕmâe prăvălia luĭ.

S'aŭ judecatŭ şi la marele Divanŭ Mitul Croitoru cu Stan Zăbunaru pentru protimisis a acesteĭ prăvăliĭ, unde faţă fiindŭ şi preoţiĭ vecinĭ şi mahalagiiĭ în Divanŭ şi întrebaţĭ fiindŭ, toţĭ cu o gură respunseră, că pe Stan îlŭ voescŭ de cumpĕrătorŭ, fiindŭ crescutŭ întru acéstă prăvălie, pămênténŭ de aicĭ, şi însuşĭ pricinuitorŭ cu trudă şi paza luĭ de aŭ scăpatŭ numita prăvălie întru acéstă trecută vreme din mânile Turcilor ne stricată, la care aŭ şi cheluitŭ de aŭ făcutŭ câte unŭ merimetŭ şi aŭ apărat-o de Turcĭ, şi aŭ trasŭ tóte angariile eĭ, şi deosebitŭ vĕdurămŭ şi adeverinţa eclesiarhuluĭ bisericeĭ domneşcĭ dela Aprilie 21, cum că maĭ multŭ primescŭ pe Stan Zăbunaru decâtŭ pe numitulŭ Mitul; decĭ Divanulŭ aŭ hotărîtŭ Stan Zăbunaru să stăpânéscă prăvălia cu pace, întorcêndŭ banĭ Mituluĭ Croitoru, pentru care i s'aŭ datŭ dela Divanŭ acéstă întărire. 1790, Aprilie 24. (Cod. XVIII, Fila 116).

Gheneralŭ Entenberg Felmarşal lieutenant.
Racoviţă consilierŭ
Marchel ofiţialŭ împĕrătescŭ.

Filaret Rŏmnicénu.
Dumitrache banŭ.
Radu Slătinénu.
Manolache Grădişténu.
Constandin Ştirbeiŭ.
Mateiŭ Fălcoianu.
Dumitrache logofĕtŭ.

*

Porunca ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbiĭ clirosuluĭ bisericilor domnescĭ.

Cu cale fiindŭ jalba şi cererea clirosuluĭ bisericilor domnescĭ, poruncesce Divanulŭ, ca datorŭ să fie orĭ-care chiriaşĭ ce are verĭ-ce namestie pe loculŭ bisericilor, să aibă a da şcire bisericaşilor ca să iscălésсă şi bisericaşiĭ după obiceiulŭ lor la facerea din noŭ, orĭ la prefacerea, orĭ la schimbŭ, orĭ la vênḑare, afară din mezatŭ, la care acea potŭ avea bisericaşiĭ şcire din strigarea ce face telalulŭ întru auḑulŭ tuturor, căcĭ de nu va urma acesteĭ datoriĭ nu va fi temeinică vênḑarea, séŭ schimbulŭ ce vor face; dreptŭ aceea datorĭ să fie şi bisericaşiĭ a arĕta acéstă poruncă la toţĭ chiriaşiĭ, ca să aibă şcire maĭ nainte. 1790, Maiŭ 1. (Cod. XVIII, Fila 123).

Entenberg leitnant-feldmarschal, Rŏmnic-Filaret.

*

Primindŭ porunca Divanuluĭ, să aveţĭ a orândui dumnévóstră unŭ boerinaşĭ cu pracsisŭ, şi din poruncă, cu alţĭ meşterĭ lemnarĭ să méргă la moşia Ogrezenĭ a Ecaterini Fălcoenceĭ şi prin carte de blăstemŭ să facă dréptă preţuire caselor ce sunt făcute pe numita moşie de şătrariu d. *Antonie Fotino* soţulŭ numiteĭ Ecaterina, care sunt numaĭ de lemnŭ clădite şi învălite iar nu şi zidite, însă preţuirea se va face după starea în care se va fi aflândŭ acumŭ; şi să fie şi prin şciinţa amêndorora părţilorŭ, şi acea preţuire a orânduituluĭ de către dumnévóstră deîmpreună cu meşteriĭ lemnarĭ cercetându-se şi adeverindu-se cu iscăliturile dumnévóstră, să aveţĭ a o trimite la Divanŭ fără de zăbavă. 1790, Maiŭ 4. (Cod. XVIII, Fila 127).

*

Hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ anaforaliĭ departamentuluĭ de Cremenalion la pricina luĭ Costandin pitariu cu Costandin Moldovénu pentru neşte chimirurĭ cu galbenĭ.

S'aŭ cetitŭ la Divanŭ anaforaua, şi după atâtea doveḑĭ ce sunt arĕtate întru acéstă cercetare, nu rĕmâne îndoială cum că baniĭ acelor chimirurĭ sunt luaţĭ de Costandin, pentru care nicĭ este trebuinţă de a'l căzni, căcĭ numaĭ cu a mărturisi că 'ĭ aŭ luatŭ elŭ, şi a nu'ĭ da, nu este păgubaşilor acésta de nicĭ unŭ folosŭ, în vreme ce cunoscutŭ este una ca acesta, ce aŭ urmatŭ atâtea netrebniciĭ, că tóte acestea le-aŭ pusŭ înainte şi le-aŭ hotărîtŭ a le suferi cândŭ aŭ făcutŭ fapta acésta; Dreptŭ acea hotărésce Divanulŭ, ca totŭ avutulŭ luĭ orĭ banĭ, orĭ haine, orĭ alte lucrurĭ, câte se vorŭ dovedi, orĭ la dênsulŭ, orĭ la acea précurvă, séŭ verĭ la cine, să se ia-e până la una şi să se dée spre împlinirea acestuĭ furtişagŭ de banĭ la păgubaşĭ, afară de zestrea soţiiĭ luĭ, Maria, care este hotărîtă prin deosebita carte a pré sfiinţiiĭ sale părintele Mitropolitŭ; pentru care să poruncesce dumnévóstră judecătorilor departamentuluĭ, acésta să o cercetaţĭ cu totŭ felulŭ de mijlocŭ, atâtŭ dumnévóstră despre partea judecăţiĭ, câtŭ şi păgubaşiĭ să facă totŭ felulŭ de cercetare, ca să afle să dovedéscă, puindŭ şi pre acea pré curvă la cercetare cu înfricoşare ca să mărturiséscă adevĕrulŭ de avutulŭ luĭ Costandin, şi aşia dumnéluĭ vel armaş să facă împlinire. 1790, Maiŭ 6. (Cod. XVIII, Fila 133—135).

*

Porunca către vel. agă pentru pricina a douĭ băcanĭ ce aŭ reportuitŭ Divanuluĭ şi unŭ făinarŭ, că i-aŭ trimisŭ la lagăru dela Herăşci şi la Ialomiţa;

după porunca Divanuluĭ i-saŭ poruncitŭ, ca câţĭ în voia lor nesiliţĭ vorŭ a merge, să-ĭ trimiţă ântâiŭ la Ecselenţia sa ghenăraluluĭ, ca să aréte la ce lagărŭ mergŭ, şi să li se dée cărţile Ecselenţeĭ séle la mânĭ, spre a nu se supĕra de către nimenea. — 1790, Maiŭ, 8. (Cod. XVIII, Fil. 139).

*

Porunca cu mumbaşir către cămăraşu dela ocna Teléga ca să pue pe Gheorghe Ploeşténul şi Ienache Delhiu, ucigaşiĭ luĭ Vasile Holteiu dela Ploescĭ, i pe Voinea sluga luĭ Tudor Pitén căpitanu, ucigaşiĭ luĭ Ioan, Barbatu Eftincăi ot. Mogoşoia, dândŭ adevĕrinţă mumbaşiruluĭ. — 1790, Maiŭ, 17.

*

Volnicie cu mumbaşir Armăşeşcu, ca să pue în ocna Slănic pre Ştefan Uugureanu, Străinu ce aŭ făcutŭ înşĕlăciunĭ unora şi altora cu nume de datoriĭ şi i-aŭ mâncatŭ, atâtŭ la partea politicéscă câtŭ şi la partea ostăşéscă, şi mumbaşiru să aducă adevĕrinţă dela cămăraşŭ de ocnă, că l'aŭ făcut teslim, carele făr' de alŭ doilea poruncă să nu se slobóḑă.

*

Dela Divanulŭ principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Porunca către Costandin Zisul.

La 15 ale luneĭ luĭ Maiŭ te-aĭ înfăţişatu la Divanŭ cu Andreiŭ Rusul, şi Divanulŭ te-aŭ îndatoratŭ, ca în sorocŭ de 15 ḑile, adecă până la sfîrşitulŭ luĭ Maiŭ, să aĭbă a găsi şi a aduce aicĭ la Divanŭ pe soţia acestuĭ Andreiŭ, după care hotărîre vedemŭ că soroculŭ aŭ trecutŭ şi următoriŭ n'aĭ fostŭ, pentru care Divanulŭ 'ţĭ poruncesce ca negreşitŭ pe soţia jăluitoruluĭ acestuia să o aibĭ a o da în mânile luĭ şi să iéĭ adevĕrinţă iscălită cu martorĭ cum-că aĭ făcut'o teslim, că într'altŭ chipŭ să sciĭ că nu eşcĭ mântuitŭ, şi cândŭ nu veĭ fi următorŭ să sciĭ că ţi-se va trimite mumbaşir de te va rădica din slujbă, şi aducându-te aicĭ, veĭ cădé în osîndă, şi după faptele tale cu care te-aĭ purtatŭ la acésta netrebnică faptă. — 1790, Iunie, 5. (Cod. XVIII, Fil. 180).

*

După raportulŭ d-luĭ vel. agă pentru pereusia luĭ Stefan Ungureanu care s'aŭ hotărîtŭ de Divanŭ a se trimite la ocnă pentru înşĕlătoriile ce aŭ făcutŭ unora altora, s'aŭ datŭ poruncă la vel. agă a se vinde lucrurile cu mezatŭ şi baniĭ să se împarţă pe datornicĭ. — 1790, Iunie, 6. (Cod. XVIII, Fil. 181).

Lucrurile anume:

Un bordeiŭ, de vale la sfeti Ioan, pe locu mônăstirescŭ, care póte să facă ca tal: 30.

Un pistolŭ ca de tal: 4.

Patru peĭ de vacă.

Treĭ păturĭ nouĕ, una câte tal: 2, şi alte mĕruntăĭ próste ale caseĭ.

*

Divanulŭ Principatuluĭ țěriĭ românescĭ

Poruncă către boeriĭ epitropĭ.

Dragomir biv. 3-lea logofĕtŭ este datorŭ capete tal. 120 afară din dobândă la Nicoli sărdarŭ, pentru care datorie iĭ sunt casele amanetŭ, şi la sorocŭ neplătindŭ, sunt date spre vêndare. Decĭ fiindŭ că Dragomir este la catastih de mila ce s'aŭ rânduitŭ a da dumnévóstră dela cutie tal. 10 pe lună, vě poruncesce Divanu, ca să daţĭ acum tal. 90 pentru 9 lunĭ, şi cu tal. 30 ce aŭ câştigatŭ şi elŭ, care i-aŭ şi datŭ împlinindŭ capetele să-'ĭ daţĭ luĭ Nicoli sărdaru spre a'ĭ scăpa casele, iar pentru dobândă va avea şi sărdaru Nicoli îngăduială până la tómnă.—1790, August 13. (Cod. XVIII, Fila 246).

Entenberg, Cozma al Ungro Vlahieĭ, Rômnic Filaret, Ioan Logf, Manolache Grădişteanŭ, Costandin Ştirbeiŭ, Mateiŭ Fălcoianu.

*

Porunca către ispravniciĭ ot. sud. Saac. ca să orânduiască omŭ harnicŭ la viile luĭ Ioniţă Dan Braşovén, ce le are aicea la acelŭ judeţŭ, ca să facă totŭ vinulŭ zaptŭ, şi dândulŭ în sémă bună, să stea în păstrare până la a doua poruncă, pe care vinŭ să'lŭ měsóre şi să trimită înscíinţare la Divanŭ, şi să facă fără de zăbavă, până nu ridică vinurile, că nu se vor îndrepta, şi fiindŭ că şi Ioniţă Dan se află la viĭ, să aibă a'lŭ trimite şi pe elŭ, spre a se izbrăni cu datorniciĭ cum şi Stoicăi polcovniculŭ să'ĭ dée în scire a se scula, să vie şi el aicĭ. 1790, Octombre 18.

*

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţěriĭ românescĭ.

Poruncă către ispravniciĭ ot sud...

Se face d-vóstre în scire pentru un ucigaş, care la 24 ale luĭ Noembrie dupăce 'şĭ-aŭ luatŭ din oraşŭ Prospulk un car cu chirie ca să mérgă la Edimburg, mergêndŭ pe drumŭ aŭ omorîtŭ pe o slugă a unuĭ cojocarŭ anume Goli Vetzler ce era cărăuşul sěŭ; acest hoţ este la stat scurt şi gros, în vêrstă de anĭ 25, la obraz cu semne multe de věrsatŭ, buzatŭ, pěrulŭ capuluĭ murgŭ, céfa grósă şi se arétă el că este strajămeister la volintirĭ; era îmbrăcatŭ pe dênsulŭ un antiriŭ leşescŭ, scurtŭ, soldăţescŭ, albastru-cenuşiŭ cu găitanurĭ pestriţe, nădragiĭ asemenea, de postav, unguresci, cisme negre unguresci cu pintenĭ, avea un bastonaş scurt de trestie; când se afla la numitulŭ oraşŭ Proşpulk purta în capŭ pălărie ostăşéscă în treĭ cornurĭ şi cu funta de mătase galbenă, şi după ce aŭ sěvêrşit uciderea l'aŭ vědutŭ în oraşul Palindorf cu o ipingea soldăţéscă cenuşie şi în cap cu o pălărie rotundă, vorbesce fórte bine nemţesce şi 'şĭ numesce numele sěŭ Cristof Weber; născutŭ în oraşulŭ Rap; la şederea luĭ în oraşulŭ Proşpulk avea prieteşugulŭ iarăşĭ cu o slugă a unuĭ cojocarŭ, cu care împreună după ce aŭ sěvêrşit acéstă faptă l'aŭ věḑut în oraşulŭ Palindorfŭ, carele acéstă slugă a cojocaruluĭ este în vêrstă de anĭ 24, la stat scurtŭ şi grosŭ, are giubea galbină de postav de ţéră cu laĭbăr roşu, cu nădragĭ verḑĭ, cismele nemţescĭ, pěrulŭ ridicatŭ în susŭ; butca ce are este văpsită verde, căptuşită înăuntru cu postavŭ cenuşiŭ şi cu gurĭ verḑĭ împistraţĭ cu albŭ, perdéua de pele; d'naintea butciĭ douě ferestre şi în spatele butciĭ iarăşĭ o ferestrue, cu doĭ telegarĭ castaniĭ 'nalţĭ de

15 pumnĭ, calulŭ din drépta de amêndoĭ ochiĭ este orbŭ şi spetitŭ, calulŭ celŭ din stânga este fórte mare la copite, amêndoĭ cu hamurĭ nemţescĭ, în cap cu căpĕstre de pele şi la ochĭ capacele de pele de . . . . de aicĭ se poruncesce dv. cu deosebire ca să aveţĭ a cerceta fórte cu deamĕruntu pe sub cumpĕtŭ în totŭ ţinutulŭ acelorŭ judeţe, ca negreşitŭ să se găséscă aceştĭ hoţĭ, şi or cine ĭĭ va găsi, să'ĭ aducă aicĭ la mine, feldmareşal leitnant, şi unŭ bacşiş va căpăta. 1790, Decembrie 11. (Cod. XVIII, Fila 334—335).

Entenberg, feldmareşal leitenant, *Rômnic Filaret*, *Ioan Logofĕtulŭ*, *Manolache Grădiştênu*, *Costandin Ştirbeĭ*, *Marchelius*.

*

S'aŭ făcutŭ carte către magistratulŭ Braşovuluĭ, ca să dée în scire luĭ Ioniţă din Braşov, că i se strigă viile la mezatŭ pentru datoria Stoicăĭ logofĕtŭ, i a comisaruluĭ rĕsboiuluĭ Clemais, ca orĭ să vie să rĕspundă la datorie, séŭ de nu, să scie, că la soroculŭ mezatuluĭ este să se vêndă viile. (Cod. XVIII, Fila 27).

*

După insciinţarea Divanuluĭ Craioveĭ pentru nisce ţiganĭ ce are aicĭ în ţéră paharniculŭ Ioniţă Gănescu, viindŭ împreună cu omulŭ paharniculuĭ şi armaşiĭ orânduiţĭ, s'aŭ datŭ şi cartea divanuluĭ, ca împreună cu armaşulŭ orânduitŭ de aicĭ, prin cercetare bună, câţĭ ţiganĭ va găsi de aĭ paharniculuĭ să-ĭ iée, însă cu aceĭ ţiganĭ să nu care-cum-va să iée niscare-va ţiganĭ de-aĭ prinţipatuluĭ de aicĭ. (Cod. XVIII, Fila 29).

*

Mormêntulŭ luĭ Damari.

Dintre boeriĭ Divanuluĭ luĭ Sax-Coburg era şi Damari. Amŭ aflatŭ mormêntulŭ acestuia în biserica St. Iónŭ (lângă curtea cu juraţĭ). Este în biserică, pe drépta şi în cuprinderea următóre:

Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Ἰωάνης Δάμαρης, μέγας Βορνικος, ὅστις ἀνεπαήθη τοῦ 1798, σεπτεμβρίου 4. — Καὶ ὁ ἄρχων μέγας λογοθέτης Μανωλάκης Ὑψηλάντης μετὰ τῆς συζύγου του Μαριωάρας, οἵτινες ἀνεπαύθησαν: ἡ μὲν τοῦ 1788, Μαρτίου 8, ὁ δὲ τοῦ 1789, ὀκτομβρίου 9.

Adecă: Aci zace servulŭ luĭ D-ḑeŭ Iónŭ Damari, mare vornicŭ, care a repausatŭ la anulŭ 1798, Septembrie 4. Şi boerulŭ mare logofĕtŭ Manolache Ypsilante şi soţia sa Marióra, cari aŭ repausatŭ: Marióra la anulŭ 1788, Martie 8; iar Manolache la 1789, Octombrie 9.

*

Dămŭ aci în anexă, ca tabelŭ, cuprinsulŭ unuĭ pasportŭ, cu care, după ocuparea Munteniei de Austriacĭ, se întorcéŭ în patrie emigraţiĭ din timpulŭ luĭ Nicolae Mavrogheni.

ANEXA LA PAG. 420

Cu referinţă la calea din judeţulŭ Argeşuluĭ, Divanulŭ scrie ispravniculuĭ, din porunca luminatuluĭ Principŭ, «veĭ lua d-ta pliroforie pentru cererea ce se

A

SACRATISSIMÆ CÆS
MAJESTATIS, ARHI DUCIS AUSTR
RUM COMITIS &c. REGIUM IN MAGNO
ſis, & ſingulis, cujusque Statu, Gradus, & Dig
Majeſtatis Fidelibus, quorumcunque Circulorum,
mendantibus, Paſſuum, Pontium, Vadorumque
conſtitutis, & reſidentibus, Militaribus, Eccleſia
cioſam Nostri Commendationem. Poſtquam Pr
in Valachia oriundus, & cum Uxore sua et tribus pe
bus muniri petiiſſet, hocque fine reverenter nob
randi, ac ſuo tempore redeundi facultate ipſi indul
Eidem præſentes Noſtras Salvi Conductus Liter
reſtitutis.

E Regio Magni Principatus Transylvaniæ.

Semnat: Comes Petrus de Reva

sunt scrise cu mâna în acestŭ pașportŭ. Locurile cu puncte sunt

A PAG. 429

EO REGIÆ & APOSTOLICÆ

MAGNI PRINCIPIS TRANSYLVANIÆ, & SICULO-
CIPATU TRANSYLVANIÆ GUBERNIUM: Univer-
Oficiique, & Functionis Summefatæ Cæſareo Regiæ
atum, & Oppidorum Magiſtratibus, Præſidiorum Com-
ibus, in hoc Magno Principatu, & I. Hungariæ Regno
tem, & Secularibus Præſentes viſuris Salutem, & Offi-
m Exhibitor *Györgytze Miroslován Pollkovnik, ex Krajova*
*patriam suam retro**) profecturus, ſemet Literis Pa....ali-
tiſſet; non modo pro libera eundi, ibidemque commo-
feld & debita, ubi neceſſitas tulerit, præbenda aſſiſtentia,
imus, & concedendas, Præsintibus prelectis, Exhibenti

aio Cibinii die 28 Menſis Xbris Anno Domini 1789.

L. S.
ustriac

David Vajna

*) ...ii, care este în posesiunea mea.

face din judeţu Argeşuluĭ, pentru facerea şi dregerea drumuluĭ ce duce la Craiova, la care cerere, d-tale sciută fiindŭ starea întru care se află acelŭ judeţŭ, şi rĕspunderile podvódelorŭ cu care este încărcatŭ, şi fiindŭ d-tale cunoscute asemenea, atâtŭ trebuinţa aceluĭ drumŭ, cum şi starea şi rĕspunderea judeţuluĭ Vâlciĭ, pe cum veĭ găsi cu cale veĭ pune tréba în orânduială, şi cea ce veĭ găsi cu cale veĭ orândui la Vâlcea, şi iarŭ cea ce veĭ găsi cu cale veĭ orândui la judeţulŭ Argeşuluĭ, şi de starea în care veĭ pune acéstă trébă, veĭ reporta şi la Divanŭ, ca să scie ce să rĕspundă Măriei sale.» — 1790, Martie, 27. (Cod. XVIII, Fil. 76).

ANEXA LA PAG. 433

Estrasele din *Monitorulŭ francesŭ*, dintre 1789—1800, se vorŭ publica ca anexe la unŭ volumŭ următorŭ, căcĭ ele privescŭ evenimentele coprinse în maĭ multe volume.

ANEXA LA PAG. 434

Anexa cu tratatulŭ dela Sistov se va pune la volumulŭ IV următorŭ, (alŭ II-lea alŭ serieĭ 1786—1792).

ANEXA LA PAG. 443

Eacă ce scrie Becattini (VIII, pag. 289) despre facerea paceĭ dela Iaşĭ:

«Tante affollate disgrazie, e i ragguagli giunti al gran Visir de 'maneggi sopradescritti de' ministri delle potenze alleate, e della loro determinazione di abbandonar la Porta a se stessa, se non accettava le condizioni di pace proposte all' Imperatrice, la strada aperta a' vincitori di avvicinarsi alla metropoli stessa dell' Impero, lo indussero a spedire al campo del Principe di Repnin dei plenipotenziarj, per implorare la predetta pace, e chiudere una sospensione di armi. Il Supremo Comandante Russo già munito delle sue istruzioni, replicò che si voleasi la pace da' Turchi colla Russia era d' uopo accettare senza riserva ed eccezione nessuna le seguenti condizioni.

I. Che non si parlasse in verun modo della Crimea e della piccola Tartaria, che sarebbero restate per sempre come lo erano, sotto la Sovranità dell' Impero di Russia, a norma della Convenzione del 20 Gennaro 1784, la quale sarebbe stata confermata in tutte le sue parti, e considerata nel sue pieno vigore.

II. Che sarebbe ceduta dalla Porta Ottomanna alla Russia la Città e fortezza di Oczakow con tuto il suo distretto per rimanerne essa in pieno possesso, e che in avvenire il fiume Niester avrebbe servito di confine a due Imperj.

III. Che per tal motivo S. M. l'Imperatrice delle Russie, e per un effetto della sua moderazione avrebbe restituite alla Porta tutte le conquiste fatte dalle sue armi oltre il suddetto fiume, la cui navigazione sarebbe restata libera a' sudditi d' ambe le parti, e protetta dalle respective potenze contraenti.

IV. Che sarebbe stato rimesso in vigore il Trattato di Kainardgi del 1774. in tutti quelli articoli ne' quali ora non vi veniva derogato, relativamente alla libera navigazione della bandiera Russa, in tutti i fiumi e mari sottoposti alla

Porta Ottomanna, e specialmente nel mar Nero, non meno che tutte le convenzioni posteriori, principalmente quella del 1679.

V. Che sarebbe lecito alla Porta Ottomana il costruire ne' suoi dominj di frontiera, lungi però dal Niester per non turbarne la navigazione, quelle Fortezze che avesse credute a proposito, o restaurarne altre a suo piacimento.

VI. Che tutti i prigonieri sarebbero stati rimessi in libertà da una parte e l' altra senza pretensione di riscatto.

VII. Che non sarebbe lecito alla Porta il rimuovere in avvenire sotto pretesto di fellonia i due Ospodari di Valacchia, e Moldavia, nè alcun Turco avrebbe mai potuto in apresso aprir domicilio e stabilirsi in que' due Principati.

VIII. Che restava fissato un armistizio di otto mesi per convenire negli altri punti che restavano indecisi.

Questa pace fu segnata sul campo di battaglia medesimo, ove i Turchi sofferte aveano le due ultime sconfitte nel dì 11. di Agosto, e sembrò certamente al fiero Jusuff di avere ottenuto migliori condizioni che non vi era da sperare nello stato deplorabile in cui trovavasi.

A Jassi, di ritorno da Pietroburgo si è aperto il congresso tra i Plenipotenziarj Russi, e i Turchi in Husch, Villaggio non lontano al Pruth, affine di estendere il Trattato definitivo conforme agli enunciati preliminari che è stato poi sottoscritto alle medesime indicate condizioni nel dì 11. Gennaro 1792. avendo avuto l' Imperatrice la generosità di condonare alla Porta 12. millioni di piastri di cui andava creditrice per le spese. In tal maniera ha avuto termine la nuova guerra tiratasi addosso dagli Ottomanni sulla supposizione di poter ricuperare la Crimea, ma in vece hanno dovuto soffrire che resti in mano a' lor nemici Oczakow, che è la chiave del mar Nero col suo territorio, che si stende circa cento e venti miglia in lunghezza, e cento in larghezza tra il Niester e il Bog, due gran fiumi Navigabili, deserto è vero, ma di ottimo suolo, che può in breve divenire coltivato e fertile, mediante la vicinanza di Cherson. Non ostante l' assistenza delle Potenze protettrici, la Monarchia de' Sultani ha riportate, come si è veduto, nuove scosse ed urti terribili, e l' esser passata in potere de' suoi più formidabili ed invincibili avversarj la chiave suddetta, per cui una volta o l' altra non è per loro ardua cosa l' aprirsi l' adito sotto le mura del serraglio, può certamente affrettare l' ultima sua decadenza e rovina.

Tratatulŭ întregŭ alŭ păceĭ dela Iașĭ se va reproduce intre anexele tomuluĭ următoriŭ, dupĕ *Martens* (V. p. 67) și cu apreciările luĭ Koch și ale luĭ F. Schoell (Histoire abrégée des traités de paix entre les puissances de l'Europe depuis la paix de Westphalie. 4 vol. 4'. Bruxelles 1838, pg. 429).

ADDENDA ET CORRIGENDA

Din repeḑiciunea culegereĭ aŭ rĕmasŭ maĭ multe anexe, carĭ se daŭ aci, spre complectarea tomuluĭ. Lectorele va scuza mica desordine, care se va îndrepta la o nouă ediţiune, — décă se va maĭ face când-va!

ANEXA LA PAG. 44

Carte de condicarŭ de judeţŭ.

.... Zemle Vlah. Dat'amŭ cartea D-nieĭ mele luĭ ... pre carele l'amŭ orînduitŭ a fi condicarŭ la sud ca să aibă a ţinea condica judeţuluĭ şi a urma întocmaĭ după coprinderea acestorŭ poruncĭ ce-ĭ dămŭ:

Tóte domnescele nóstre poruncĭ câte să trimitŭ şi s'aŭ trimisŭ către ispravnicĭ, séŭ către judecătorĭ, pentru chivernisirea locuitorilor, pentru paza judeţuluĭ şi pentru orĭ-ce pricină de obşte, séŭ povăţuirĭ şi învăţăturĭ, maĭ virtosŭ, cele ce sunt următóre întru tótă vremea, şi obicinuite, să aibă a le trece în condică tóte, de rândŭ, cu vremea lor, ca şi schimbându-se ispravniciĭ, séŭ judecătoriĭ şi viindŭ alţiĭ, să găséscă acele poruncĭ în condică, să le energhiséscă şi să le păzéscă.

Şi logofĕtulŭ acesta să fie dator la schimbatulŭ boerilor ispravnicĭ, séŭ judecătorĭ, a arĕta celor ce vinŭ câte poruncĭ sunt date maĭ dinainte, iar să nu fie uitată porunca ce se dă odată şi să nu se ţie de cel ce vine în urmă ispravnicŭ, cu pricină că aŭ rĕmasŭ cărţile de acele poruncĭ la boeriĭ ispravnicĭ ce aŭ fostŭ maĭ nainte.

Aşişderea şi urmarea ce face ispravniciĭ după poruncile Nóstre şi cărţile ce scrie în deobşte, prin plăşĭ, cum şi listele de orĭ-ce trebuinţă vor face ispravnicilor, asemenea şi acelea să fie tóte trecute tóte în condică. Să se păzéscă în mânile orênduituluĭ logofĕtŭ şi pravilnicésca condică ce este trimésă la judeţe întru care este povĕţuirea pe largŭ, cum să urmeze ispravniciĭ şi judecătoriĭ la pricinile de judecăţĭ, i de cele obicĭnuite ale moşiilor şi de multe cuviincióse povĕţuirĭ.

La judecăţile ce se vor căuta de judecătorĭ, séŭ de ispravnicĭ, să se afle orînduitulŭ logofĕtŭ de faţă, cetindŭ şi ascultândŭ, ca să facă practică de pricină, întru care se scrie atâtŭ ḑisele unuia, câtŭ şi rĕspunsulŭ altuia şi hotărîrea

ce s'aŭ făcutŭ și după aceea să facă apoĭ carte de judecată, séŭ anafora. Cum și de nu se va urma pricina și va rĕmâné a se aduce marturĭ, séŭ alte dovedĭ, iarășĭ să aibă a face practica și să o trécă in condică, ca să fie pururea sciutŭ ce a rĕspunsŭ fieșcarele din ceĭ ce s'aŭ judecatŭ? ce dovedĭ aŭ arĕtatŭ și la ce aŭ rĕmasŭ pricina? carele la acésta să fie fórte cu luare aminte ca să înțelégă și să facă zaptŭ cum se cade pricina, cercetarea și hotărîrea judecățeĭ, spre a scrie însĕșĭ acęle ce se vorbescŭ și se hotărĕscŭ la judecată, iar nu altele. Și așia să se scrie în condică tóte pricinile de judecățĭ ale noroduluĭ, ce se caută de ispravnicĭ și de judecătorĭ, peste tótă vremea, spre a se afla trecute cu tótă orênduiala lor, cu hotărîrea și împlinirea ce s'aŭ făcutŭ și să adevereze în fieșcare carte séŭ anafora, că sunt trecute în condică, după care dându-se celuĭ ce a câștigatŭ judecata cartea, séŭ anaforaoa, să dé și la mâna celuĭ ce n'aŭ rĕmasŭ odihnitŭ adeverința iscălită de ispravnicĭ, séŭ judecătorĭ, prin care se arétă anume sorocŭ ce s'aŭ pusŭ de față acelora, ca să vie la Divanŭ de a'șĭ face *apelația* lor. Și să dé și ceĭ cu pricina adeverință sub iscăliturile lor, întru care să aréte ḑioa ce ș'aŭ pusŭ sorocŭ și pe hătărîrea de acolo. Iar pentru ceĭ ce aŭ rĕmasŭ odihnițĭ și mulțămițĭ pe hotărîrea de acolo, să scrie însușĭ în carte că s'aŭ mulțămitŭ și s'aŭ odihnitŭ.

Să aibă datorie orânduitulŭ logofĕtŭ, ca pe tótă luna să trimiță prin d-lorŭ ispravniciĭ, aicĭ la logofeția Divanuluĭ Domnieĭ Mele, condică de câte judecățĭ s'aŭ căutatŭ de judecătorŭ și de ispravnicĭ, cu arĕtare în ce chipŭ s'aŭ hotărît, séŭ la ce aŭ rĕmasŭ? De s'aŭ mulțămit séŭ nu? Ca, cândŭ va veni cu apelație la Divanŭ vre-unul și va cere ca să aducă pe păritul luĭ aice, să i se céră adeverința soroculuĭ, să se caute în condică pricina aceluia ca să se vaḑă.

Lîngă acésta, fiind-că s'aŭ întêmplatŭ și se întêmplă necurmat gălcevurĭ și pricinĭ pentru zălogirĭ și vênḑărĭ de moșiĭ și de veniturĭ și de orĭ-ce lucrurĭ, că s'aŭ făcutŭ printr'ascunsŭ i cu altă economie și s'aŭ vêndutŭ la ómenĭ strĕinĭ, carĭ sunt oprițĭ a cumpĕra, ca să lipséscă dar acestea, să aibă a se trece în condica județuluĭ tóte vênḑările de moșiĭ, de locuitorĭ și de orĭ-ce, séŭ zălogire de va fi, cu orânduiala făcută, după cercetarea ispravnicilorŭ și să se adevereze de dênsulŭ, că este trecutŭ în condică, ca la orĭ-ce judecată să se créḑă de adevĕratŭ acestŭ zapisŭ, iar fără de a se trece în condică să nu aibă statornicie nicĭ unŭ felŭ de vênḑare, séŭ zălogire. Care pentru acésta să aibă datorie ispravniciĭ maĭ ântêiŭ a da în scire la totŭ județulŭ, ca toțĭ să scie a veni la condică. Așișderea și orĭ-ce alte așeḑămênturĭ, ca să fie temeinice și cu credință de adevĕrate, să aibă a se arĕta și a se scrie în condica județuluĭ adeverindu-se logofĕtŭ, după cum pentru unele ca aceste se arétă și în *pravilnicésca condică.*

Așișderea să se trécă în condica acésta și exsamene de cercetările a fieșcăria vinovatŭ și căḑutŭ în hoție, ca să se afle trecute. Și când ar avé vre-o trebuință numitululŭ logof. de vre-o povĕțuire și învĕțătură, să aibă prin dd. ispravnicĭ a insciința la d-luĭ vel logofĕtŭ și d-lor velițiĭ logofețĭ să aibă a arĕta Domnieĭ mele și porunca ce va primi dela Noĭ, iarășĭ prin ispravnicĭ să o trămită la orênduitulŭ logofĕtŭ.

Și pentru slujba și ostenelele luĭ, i s'aŭ orînduitŭ de către Domnia mé léfă pe lună câte tal. 20.

Așișderea să aibă a ține și treĭ lude scutelnicĭ pentru poslușnia caseĭ luĭ, ómenĭ streinĭ și fără de pricină și fără de dajdie în visteria Domnieĭ mele, cărora, după cercetarea ce li se va face de către ispravnicĭ, fiindŭ cu adevĕratŭ fără de pricină, să aibă a li se da de la vistieria Domnieĭ mele pecetluiturĭ

domnescĭ, pe numele şi chipurile lor, ca să fie apěraţĭ. Şi lângă acésta să iée şi havaetu de la cărţile de judecată, séŭ anafora ce vorŭ face ispravnicii şi judecătoriĭ, însă la pricină hotărîtă de acolo, pentru scrisŭ şi trecutulŭ în condică de la parale 20 până la parale 60. Şi ispravnicii, séŭ judecătoriĭ să aibă a însemna în carte acelŭ havaietŭ, ca să nu se îndrăznéscă a lua maĭ multŭ. Aşişderea să ié şi de la revaşele ce se face de soróce de către ispravnicĭ 1 de la parale 2 până la parale 4, iarŭ maĭ multŭ să nu se cuteze a lua, după cumŭ într'acestŭ chipŭ s'aŭ fostŭ făcutŭ hotărîre de către Domnia sa fratele nostru domnulŭ Alexandru Ipsilant voevodŭ, pentru havaeturĭ prin condica ce o vědum, cu leat 1780, Februarie în 10. Iar de la vênḑărĭ, zălogirĭ de moşiĭ, viĭ, ţiganĭ séŭ alte aşeḑěminte, cumŭ şi de la vênḑărĭ de veniturĭ de moşiĭ, care poruncimŭ maĭ susŭ, a merge cu zapisulŭ ca să se cerceteze de ispravnicĭ şi să se trécă în condică, să ié, pentru scrisulŭ în condică, de moşie mare parale 30, de moşie mică 15; de vie mare parale 30; de vie mică parale 15, şi de ţiganĭ la unŭ sufletŭ 15 banĭ, însemnândŭ iarăşĭ ispravnicii, séŭ judecătoriĭ, acest havaetŭ într'acele aşeḑěmênturĭ. Poruncimŭ Domnia mé d-stră ispravnicilor aĭ judeţuluĭ, věḑêndŭ cartea Domnieĭ mele, să aveţĭ a'lŭ metahirisi la tréba acésta, dându-ĭ condica judeţuluĭ asupră-ĭ, ferindu-se de a nu face niscare-va jafurĭ celor ce vorŭ avé pricinĭ de judecăţĭ, séŭ a cere ruşfeturĭ şi mită, că pentru aceea i s'aŭ orânduitŭ de către Domnia mé léfă îndestulă, ca să se mulţăméscă, spre a se feri de unele ca acele, nicĭ să zăbovéscă cu scrisulŭ cărţilor, séŭ cu trecutulŭ în condică pe locuitoriĭ ce vorŭ ave pricinĭ de judecată, ca să li se pricinuéscă periciune cu perderea de vreme şi cu cheltuélă, ci să le dé drumulŭ, pentru că de va face vre-unŭ cusurŭ la vre una din câte iĭ poruncimŭ maĭ susŭ, nu numaĭ va fi lipsitŭ, ci şi altă dată nu se va maĭ învrednici la mila şi slujba domnéscă, ce'lŭ vomŭ şi pedepsi. I saam réc. GPd. 1787, Februarie. (Cod. XVII fila 242—245).

Pitacŭ la Mitropolitŭ pentru unŭ preotŭ ce aŭ scrisŭ o diată şi la condica departamentuluĭ nu s'aŭ trecutŭ.

Io Nicolae Petru Mavrogheni VV. i procĭ

«P. S. Ta părinte Mitropolitŭ, însciinţămŭ pré Sfinţieĭ tale, că în urmă, după ce amŭ făcutŭ Domnia mé hotărîre, ca tóte dietele şi alte aşeḑěmênturĭ ce se facŭ între norodŭ, de obşte, să se trécă în domnésca condică, ce s'aŭ aşeḑatŭ la departamentulŭ de şépte, unde aŭ a se cerceta de sunt adevěrate şi de sunt drepte şi cu cale, iar într'altŭ chipŭ să nu se maĭ cuteze nimenĭ a face şi după ce s'aŭ însciinţatŭ acéstă hotărîre pe la tóte mahalale şi s'aŭ cetitŭ prin tóte bisericile întru auḑulŭ tutulor preoţilor şi alŭ noroduluĭ de obşte, věḑumŭ iarăşĭ la Divanŭ astăḑĭ o diată scrisă de unŭ popa Manole din mahalaua . . . . . acum la luna ce aŭ trecutŭ a luĭ Martie, netrecută la condică şi fără de orênduiala aceea ce *în Divanŭ s'aŭ hotărîtŭ*; care acésta ne dete multă scârbă: de ce să nu fie următor acelŭ preotŭ porunceĭ şi să facă de sineşĭ diată, care este şi fără de orînduiala dreptăţeĭ coprinderea eĭ, împotrivă fiindŭ la pravilĭ şi la obiceiulŭ pămênteluĭ. Decĭ pentru acéstă vină fiindŭ vrednicŭ de pedépsă acelŭ preotŭ, iată scriemŭ P. S. tale să trimiţĭ să-lŭ aducă pe acelŭ preotŭ şi să-lŭ ridicĭ la închisóre straşnică, de unde să nu se slobódă nicĭ de cum fără de scirea şi porunca Domnieĭ Mele, şi să întărescĭ poruncile P. S. Tale de isnóvă la preoţĭ, să nu se

[illegible] ca acestea. Poruncimŭ ție zapciule, ce escĭ orênduitŭ, [illegible] preotŭ să-lŭ ducĭ cu acestŭ pitacŭ la P. S. Sa părintele Mi[illegible] Aprilie 19. (Cod. XVII, fila 176 verso).

[illegible] *ispravnicii județelor pentru muierĭ să nu le închidă.*

«D-vóstră ispravnicilor od sud sănĕtate. Find-că este fără orênduială a se închide la gros muiere împreună cu ómenĭ, séŭ la casă de omŭ neînsuratŭ, [illegible] poruncimŭ, de acum înainte muierea ce se va întêmpla să aibă orĭ-ce [illegible] să nu fițĭ volnicĭ a o închide, nicĭ la conaculŭ d-vóstră, nicĭ la [illegible] isprăvniciei, cum nicĭ la altă casă de omŭ neînsuratŭ, ci la părcălabulŭ [illegible] să o dațĭ ca să o aibă în pază, séŭ de nu va fi pârcălabulŭ însuratŭ, să se dé la altŭ omŭ cu ispravă din fruntașiĭ satuluĭ, însuratŭ, cu casă și de ispravă. Într'acestŭ chipŭ să urmațĭ de acum înainte la închiderea muierilor.» 1786, Iulie, 4. (Cod. XVII, fila 55 verso).

ANEXA LA PAG. 45

[illegible] Părintele Mitropolitŭ a fi bisericile deschise până la unŭ ceasŭ din nópte și candelele aprinse.

«Pré Sfinția Ta, părinte Mitropolitŭ, primindŭ domnesculŭ nostru pitacŭ, să daĭ poruncă tuturor egumenilor, epitropilor după la monastirĭ și preoților după la bisericile mahalalelor, din totŭ orașulŭ Bucurescĭ, ca fieșcare biserică orĭ monastire séŭ de mahala să fie tótă ḑioa deschisă dă diminéța până sérea la unŭ ceasŭ din nópte, ca să găséscă creștiniĭ vreme, orĭ la ce vreme va puté a merge la sfânta biserică să-șĭ facă cuviinciósele închinăciunĭ și rugăciunĭ la loculŭ celŭ rânduitŭ de Dumneḑeŭ, de unde nelipsitŭ să fie unŭ preotŭ alŭ bisericeĭ, păzindŭ dă biserică dă diminéță până la unŭ ceasŭ din nópte, arḑêndŭ și candelile necontenitŭ la stăpânescile sfinte icóne și la sfântulŭ Pristolŭ; așișderea și slujba utreneĭ, care o obicĭnuia a o face dăminéța, fiind-că nu potŭ creștiniĭ să proftacséscă și rĕmăindŭ fără de sljbă, să poruncescĭ P. S. Ta, ca pe tóte ḑilele slujba utreneĭ să se facă de cu séră, iar nu de diminéță; pentru care a pururea peste tótă vremea să porțĭ Pré Sfinția Ta grija de a se urma porunca acésta, rânduindŭ și cercetătorĭ spre a se vedé dă se păzésce acéstă orînduială, fiindŭ spre multŭ folosŭ sufletescŭ. 1786, Iulie, 6. (Cod. XVII, fila 23).

ANEXA LA PAG. 62

Orĭ-care fie punctulŭ de vedere din care, nu numaĭ Domniĭ românĭ, ci și chiar Domniĭ fanarioțĭ, aŭ conservatŭ organizarea corporațiunilorŭ (bresle, isnafurĭ), acestea încă aŭ fostŭ unŭ factorŭ importantŭ pentru propășirea cultureĭ naționale. Neînstreinarea comerciuluĭ și industrieĭ din mânile pămêntenilorŭ, a contribuitŭ multŭ la menținerea, în actele breslelor, a limbeĭ române. Organisațiunea tare și neînstreinată a corporațiuneĭ, a fostŭ o cetate inconscientă a limbeĭ și naționalitățiĭ române. A pututŭ strĕbate în cancelaria Divanurilorŭ limba grécă, dar nu și în cancelaria stărostiilorŭ de bresle. După dreptulŭ acordatŭ bresleĭ, fie-

care din ele era o şcólă pentru meseria respectivă. Breslaşul a simţitŭ nevoe de a învĕţa pe lângă meserie şi carte şi acea carte a fostŭ aprópe tot-d'a-una românéscă, fie la şcóle domnscĭ, fie la dascălii particularĭ.

Dintre corporaţiunile, carĭ, în deosebĭ, a contribuitŭ, la respândirea cultureĭ, pe lângă corporaţiunea tipografilorŭ în care intraŭ şi xilagrafiĭ, săpătorĭ de icóne pentru cărţile bisericescĭ, vomŭ cita corporaţiunile nobile a zugravilorŭ şi săpătorilorŭ de peceţĭ.

Sfragistica română merită tótă atenţiunea cunoscĕtorilorŭ Minunate sunt sigiliile Domnitorilor moldovenĭ, maĭ alesŭ în secolulŭ alŭ XVII-lea.

Nu putemŭ admite aserţiunea unora, că Domnitoriĭ şi autorităţile 'şĭ făcéŭ sigiliile peste hotarŭ, de óre-ce avemŭ decumente date numaĭ douĕ, treĭ ḑile după întronarea unuĭ Domnŭ, dela cariĭ conservămŭ sigiliĭ fórte frumóse, ce nu putéŭ să fie fostŭ comandate, fabricate şi sosite din strĕinătate în douĕ séŭ treĭ ḑile.

Sigiliile documentelorŭ muntene sunt inferióre celorŭ moldovene. Vomŭ da asupra sigilografieĭ nóstre maĭ încolo unŭ studiŭ cât maĭ complectŭ.

Deprinderea străvechiă a Românilorŭ de a zugrăvi chipul fundatorilor pe muriĭ biserilorŭ, a întreţinutŭ gustulŭ arteĭ pictureĭ în ambele principate.

La 1786 Suţu află monăstirile rĕŭ ţinute, aşa în câtŭ *«şi chipurile (titorilorŭ) cele zugrăvite în biserică le-aŭ lăsatŭ de s'aŭ stricatŭ şi unele de totŭ s'aŭ ştersŭ altele cu ochiĭ scoşĭ din vremea rĕsmiriţeĭ»*. Domnitorulŭ provócă restaurarea monăstirilor şi trimete înadins pre zugravul Iordache pe la tóte monăstirile din judeţe, ca să restaure portretele titoricescĭ, dândŭ pentru acésta următorulŭ pitacŭ: (Cod. XVI, Fila 72.

«Cuvioşilorŭ egumenĭ, epitropiĭ, stariţilorŭ de pe la tóte monăstirile marĭ şi micĭ, din ţéra Domnieĭ mele, vĕ facemŭ în scire, că între alte acatastasi şi rea chivernisélă ce vedemŭ asupra monăstirilorŭ din neeconomie şi nepurtare de grijă a egumenilorŭ şi epitropilorŭ, ne-amŭ însciinţatŭ, că şi pomenirea repausaţilorŭ cititorilorŭ, ce cu a lorŭ agonisită şi strădenie aŭ ziditŭ şi aŭ întemeiatŭ sfintele monăstirĭ, s'aŭ datŭ la nebăgare de sémă, în câtŭ şi chipurile lorŭ cele zugrăvite în biserică le-aŭ lăsatŭ de s'aŭ stricatŭ şi unele de totŭ s'aŭ ştersŭ, altele cu ochiĭ scoşĭ din vremea rĕsmeriţeĭ, nu le-aŭ maĭ dresŭ şi sunt fără nicĭ o cuviinţă, care acésta este un mare cusurŭ şi mare nemulţămită a Nóstră, de care vi se face şi pedépsă: cum nu vĕ temeţĭ de Dumneḑeŭ? în vreme ce reposaţĭ aceĭ ctitorĭ 'şĭ-aŭ vĕrsatŭ sudórea şi agonisita lorŭ de aŭ ziditŭ sfintele case şi le-aŭ înzestratŭ cu atâtea acareturĭ, din carĭ vĕ hrăniţĭ şi vĕ îndestulaţĭ cu tóte cele trebuinciόse, şi apoĭ, nu aveţĭ nicĭ o grijă pentru pomenirea lor! Decĭ, nefiindu-ne acésta nicĭ într'unŭ chipŭ suferită, iate într'adinsŭ amŭ orânduitŭ Domnia Mea pe Iordache Vechier zugravulŭ, ca să vie pe la tóte monăstirile de obşte din fie-care judeţŭ, unde să aibă a drege şi a îndrepta chipurile ctitorilorŭ, pe unde vorŭ fi stricate, nu numaĭ pentru podóba sfintelor bisericĭ, ci maĭ multŭ pentru neuĭtata pururea pomenire a ctitorilor; şi dar la acestea să vĕ arĕtaţĭ dar cu tótă supunerea şi protemia, şi plata zugravuluĭ să o aveţĭ a o rĕspunde şi a'l mulţămi cum se cade, ca pre unŭ trămisŭ al nostru». — 1786, August 22.

Asemenea protecţiune acordată de Domnitorŭ pictureĭ, încuragiază pre zugravĭ, aşia în câtŭ eĭ acumŭ solicită dreptulŭ de a se constitui în corporaţiune. Mavrogheni, în 28 Noembre 1786, dă hrisovulŭ de constituire a corporaţiuneĭ

zugravilorŭ, și insărcinéză pe Ioniță ca să constitue brésla, fiindŭ elŭ staroste, séŭ Cacașu-bașa.

Acestŭ importantŭ hrisovŭ credemŭ utilŭ a'lŭ aduce aci intreg:

Cartea luĭ Cacașu-bașa de zugravĭ din 1786, Noembre 28.

«Finid-că Ioniță Meșterŭ Zugravŭ, s'a arĕtatŭ cu silință și slujbă la lucrulŭ curțeĭ gospodŭ și a poruncilorŭ domnescĭ, iată darŭ ca să fie de acum înainte cu maĭ multă silință, l'am făcutŭ domnia Mea **Cacașu-bașa** peste toțĭ meșteriĭ zugravĭ, căruia 'ĭ-am datŭ acéstă Domnéscă carte la mână, prin care poruncimŭ, ca maĭ ântêiŭ să cerceteze câțĭ sunt zugravĭ și se hrănescŭ cu acestŭ meșteșugŭ, și pentru câțĭ vorŭ fi vrednicĭ de meșterĭ, cu sciința meșteșuguluĭ deplin și intrațĭ la vre-o orânduială de dajdie, să facă fóie de numele lorŭ și de mahalaua unde locuescŭ și la ce orânduială de dajdie sunt fieșĭ-care așeḑațĭ, ca să fie sciuțĭ și ca să nu fie volnicŭ altulŭ strĕinŭ, fără scirea cacașu-bașiĭ, până a nu intra la orânduiala bresleĭ lorŭ și la dajdie după putința luĭ, a matacherisi meșteșugulŭ acesta, iar carele din meșteriĭ ceĭ sciuțĭ, cacași-bașeĭ ce vorŭ intra acumŭ la orânduiala bresleĭ lorŭ, se va întêmpla a strica lucrulŭ cuĭvașĭ și va înșela pe uniĭ alțiĭ, să aibă pentru unulŭ ca acela însușĭ cacașu-bașa și a lucra lucra la pagubă, fiind-că pentru aceea suntŭ oprițĭ alțiĭ fără de scirea luĭ a metacherisi și meșteșugulŭ acesta. Să aibă orânduitulŭ cacașu-bașa d'impreună cu toțĭ meșteriĭ zugravĭ, a face între dênșiĭ alegere de 3—4 fruntașĭ, carĭ vorŭ fi maĭ procopsițĭ la sciința acestuĭ meșteșugŭ, spre a se numi proestiĭ bresleĭ, cu care împreună să facă **longe**, de a judeca pre ceĭ ce între dênșiĭ de brésla acésta vorŭ avea pricină pentru ale meșteșuguluĭ lorŭ și pentru ucenicĭ și călfĭ, pe care după obiceiulŭ meșteșuguluĭ acestuia și după dreptate să'ĭ îndrepteze, cum și dintre dênșiĭ ceĭ carĭ vorŭ face stricăciunĭ la meșteșugulŭ lorŭ, să'ĭ judece după vina lorŭ, la care **longe** décă vre-unulŭ din zugravĭ nu se va supune de șineșĭ a veni chiămatŭ fiindŭ, să aibă volnicie cacașu-bașa și cu ceĭ-l-alțĭ proestĭ a'lŭ aduce și fără de voia luĭ, cu céușulŭ lorŭ. Așișderea să aibă și eĭ a ține cutie, după cum tóte alte bresle urméză, în care să fie datorĭ meșteriĭ a da câte o para pe sĕptĕmână, să fie pentru milostenia celorŭ scăpătațĭ, care banĭ cu scirea proestoșilorŭ să se cheltuiască când va fi trebuință, la lucru cuviinciosŭ, pentru ajutorulŭ vre-unuia din brésla lorŭ vrednicŭ de milă, iarŭsă nu să risipéscă în zadarŭ.

«Pentru ucenicĭ, să aibă a se urma după obiceiulŭ lor, cum este și la alte meșteșugurĭ, a nu primi unŭ meșterŭ uceniculŭ altuia, până nu'șĭ va împlini sorocului luĭ. Și fiind-că după cum s'a ḑisŭ maĭ susŭ, când se va întêmpla vre-o înșelăciune ver cuivașŭ, casașu-bașa este dator a rĕspunde și a da sémă pentru una ca aceea, dar poruncimŭ ca tóte tocmelile de lucru zugrăvieĭ la verĭ-ce felŭ de binale, să se facă prin scirea și marafetulŭ luĭ, și să aibă la cutia lor acelŭ meșterŭ a da din tocméla prețuluĭ, talerĭ 3 la sută. Dela uceniculŭ ce va eși calfă, adecă meșterŭ, să aibă casașu-bașa, când va eși calfă, a lua talerĭ 3, avaetulŭ luĭ, și așia să intre la orênduiala meșteșugurilor a lucra de sineșĭ meșteșugulŭ acesta, după cum se urméză și la tóte rufeturile de alte meșteșugurĭ, de daŭ la starostiĭ lor avaetŭ când esu calfă. Drept aceea, poruncimŭ vouĕ tutulor meșterilor zugravĭ, să avețĭ a'lŭ sci pe numitulŭ Ioniță de casușa-bașa căruia săĭ avețĭ a'ĭ da ascultare, la cele ce se cuvinŭ ale bresleĭ vóstre, după obiceiŭ și după orênduiala meșteșuguluĭ, cum și la vre-o trébă Domnéscă, când vĕ va chiăma

numitulŭ casaşu, să nu vĕ împotriviţĭ, că pe unulŭ ca acela are voĭe a'lŭ duce şi fără de voia luĭ» (1).

Constituţiunea acéstă a bresleĭ zugravilor sub maĭmăria meşteruluĭ Ioniţă nemulţămesce însă pre aceĭ din zugravĭ, carĭ nu sunt numaĭ *cacaşu*, adecă zugravĭ de binale, ci zugravĭ de icóne şi chipurĭ, adecă ceea ce numim astădĭ pictorĭ-artiştĭ. Aceştia reclamă luĭ Mavrogheni şi cerŭ constituirea lor în bréslă deosebită. Mavrogheni, în 1 Februarie 1787, le acordă cererea. Maĭ-marele, séŭ starostele se numesce archi-zograv. Primulŭ archi-zograv e alesŭ de pictorĭ în persóna luĭ George Venier. Ca să se pótă constitui o bréslă din pictorĭ-artiştĭ, avênd starostia şi sfatulŭ sĕŭ de bĕtrânĭ, cine nu înţelege că aceştĭ pictorĭ eraŭ destulŭ de numeroşĭ în Bucurescĭ?

Este decĭ necontestatŭ progresŭ şi în acéstă artă frumósă pe la finele secoluluĭ al XVIII-lea.

Iată întregŭ actulŭ constitutivŭ alŭ logeĭ; numele de *loja* e consacratŭ chiar în actele de constituire a corporaţiunilor pictorilor românĭ din 1787:

«Intre alte meşteşugurĭ trebuinciόse obşteĭ fiindŭ şi unulŭ alŭ meşterilor zugravĭ şi cacaşĭ, pe carĭ găsindu'ĭ Domnia Mea fără nicĭ unŭ felŭ de rênduială, din care pricină mulţĭ din ceĭ ce aveaŭ trebuinţă a lucra acestŭ meşteşugŭ se înşela, se păgubea şi li se strica lucrulŭ de către ceĭ ce numaĭ cu numele era meşterĭ, şi nu sciaŭ meşteşugulŭ desĕvêrşitŭ, vrut'amŭ Domnia Mea, că cum după tóte alte brésle, să se pună şi acestŭ meşteşugŭ în orênduială, pentru folosŭ de obşte, spre a lipsi acele înşelăciunĭ şi dupe a cacaşilor jălbĭ şi cererĭ, amŭ fostŭ orânduitŭ cacaşu-başa pre Ioniţă atâtŭ peste cacaşĭ câtŭ şi peste zugravĭ, dându'ĭ cartea Domnieĭ Mele cu ponturile şi povăţuire cuviinciόse.

«Dar după acésta, în urmă, meşteriĭ ce sunt zugravĭ, viindŭ cu jalbă înaintea Domnieĭ Mele şi arĕtându-ne, că meşteşugulŭ lor este deosebitŭ şi că nu potŭ fi totŭ la o rânduială cu cacaşiĭ, cerêndŭ a li se orândui lor unŭ deosebitŭ archi-zograv, amŭ cercetatŭ Domnia Mea acésta şi amŭ găsitŭ cererea lor cu cale, pe carĭ deosebindu'ĭ din cacaşĭ, înaintea Domnieĭ Mele îşĭ aleseră pe Gheorghe Venier, ca să fie archi-zograv peste meşteriĭ zugravĭ, iar Ioniţă cacaşu-başa să rĕmână peste cacaşĭ, fără de a nu avea a face cu zugraviĭ. Pentru care ĭĭ dămŭ volnicie numituluĭ archi-zogravŭ, maĭ întêiŭ să cerceteze câţĭ vor fi vrednicĭ de meşterĭ, cu sciinţa meşteşuguluĭ deplinŭ şi intraţĭ la vre-o orênduială de dajdie, să facă fóie de numele lor şi cu mahalaua unde locuesc..... *(restulŭ este aprópe identicŭ cu hrisovulŭ datŭ luĭ Ioniţă; decât să adaoge, că calfa care deschide prăvălie să dea la cutia bresleĭ câte 10 talerĭ. Să maĭ adoge încă obligaţiunea, ca «atuncĭ când vre-unulŭ din zugraviĭ ceĭ învĕţaţĭ desĕvêrşitŭ vor tocmi unŭ lucru din cele maĭ marĭ, archi-zogravulŭ să aibă a rândui lângă acelŭ zugravŭ învĕţatŭ şi calfă, séŭ ucenicĭ din ceĭ maĭ proştĭ, spre chivernisélă, a ajunge toţĭ, «dupe cum şi prin cuvêntŭ deosebitŭ amŭ poruncitŭ»*. 1787, Februarie 1. (2)

In 1786, Maiŭ 21 s'a întêmplatŭ unŭ procesŭ între doĭ zugravĭ şi boerulŭ Constantin Nănciulescu, pentru zugrăvirea uneĭ bisericĭ.

Eată estrase din judecata Divanuluĭ şi a luĭ Mavrogheni, din Cod. XVII, fila 136 verso:

(1) Cod. XVII, fila 117.

(2) Cod. XVII, fila 128 verso—130.

«... Zemli Vlah... la Divanŭ înaintea Domnieĭ Mele, fiindŭ P. Sa părintele mitropolitŭ și d-lorŭ cinstițiĭ și credincioșiĭ boeriĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele, aŭ eșitŭ pitarŭ Const. Nenciulescu jăluindŭ pentru Silvestru Monahu i Costantin zugrafiĭ, cumcă în anulŭ trecutŭ prin zapisŭ aŭ făcutŭ tocmélă cu dînșiĭ ca să'ĭ zugrăvéscă o biserică la satulŭ..... întocmaĭ după pruba ce le-aŭ arĕtatŭ, și să le dé plată talerĭ 750 banĭ gata, 50 vedre vinŭ, 10 vedre rachiŭ, 1000 oca faină bună, 1000 oca malaiŭ, 100 oca fasole și 50 oca pesce săratŭ, din care tocmélă le-aŭ și datŭ banĭ gata tal. 369 și totŭ vinulŭ i rachiulŭ și cele-l-alte, iarŭ eĭ nu numaĭ lucrulŭ n'aŭ isprăvitŭ, ci încă și ceea ce lucrară, lucrară prostŭ și nu după pruba ce le-aŭ datŭ și ceru la acésta dreptate; față fiindŭ la Divanŭ și numițiĭ zugrafĭ, cum că le-aŭ fostŭ tocméla într'acestŭ chipŭ, ca să facă lucrulŭ după pruba ce li-aŭ arĕtatŭ pitarulŭ, și cumcă aŭ primitŭ aceĭ tal. 369, vinulŭ i rachiulŭ și cele-l-alte, nu tăgăduiră, făr de numai ḑiseră, că acelŭ lucru ce aŭ lucratŭ arŭ fi după pruba ce le-aŭ arĕtatŭ pitarulŭ; dar împotrivă la acésta ne arétă pitarulŭ, mai ântêiŭ o anaforă a departamentuluĭ de nouă, cu leat 1785 Noembre, întărită și de Domnia Sa fratele Mihaĭ Vodă Suțulŭ, în care găsesce judecata cu cale ca să'șĭ alégă fiesce-care din partea sa câte unŭ meșterŭ zugravŭ și cu carte de blăstemŭ mergêndŭ acolo să cerceteze lucrulŭ ce aŭ facutŭ și de se va găsi întocmaĭ după pruba ce s'aŭ tocmitŭ, nu numaĭ să plătéscă pitarulŭ ceĭ-l-alțĭ banĭ, ci să pérḑă și ostenéla trimișilorŭ zugravĭ i alte cheltuelĭ ce se va întêmpla și așia aŭ alesŭ Silvestru Monah din partea sa pe Ștefan Iermonahŭ dela mitropolie, iar Constantin pe Simeon Zugravulŭ și pitarulŭ pe Trandafirŭ, carĭ zugravĭ s'aŭ poruncitŭ să prețuiască și lucrulŭ ce era făcutŭ, după orînduiala meșteșuguluĭ lorŭ. Așișderea ne arétă și anaforaoa tot acestuĭ departament, cu létŭ 1786, în care scrie, ca viindŭ numițiĭ zugravĭ înaintea judecățiĭ, prin carte de blăstemŭ aŭ mărturisitŭ cumcă lucrulŭ ce aŭ făcutŭ pârîțiĭ zugravĭ este multŭ maĭ josŭ decâtŭ pruba ce aŭ fostŭ tocmitŭ și încă la unele locurĭ *sunt câte-va văpselĭ netrebuincióse*, care de nevoie trebue să se strice și să se zugrăvéscă de isnóvă și cumcă după pruba ce aŭ lucratŭ pârîțiĭ de arŭ fi fostŭ isprăvită biserica, plăté tótă ostenéla lorŭ talerĭ 500, dar nefiind isprăvită, pentru cât aŭ lucratŭ li se cuvine tal, 360 și cu 140 ce rĕmânŭ, să găséscă pitarulŭ alțĭ meșterĭ, ca să-ĭ pue de a isprăvi lucrulŭ. După care mărturie ce aŭ datŭ numițiĭ zugravĭ, găsescŭ judecătoriĭ cu cale, ca Silvestru și Constantin să intórcă cheltuiala ce aŭ luatŭ maĭ multŭ peste ceea ce se cuvine după dreptate și talerĭ 52 cheltuiala ce s'aŭ făcutŭ și pitarulŭ să pérḑă vinulŭ i rachiulŭ și cele-l-alte ce le-aŭ datŭ, spre a se desface. Așișderea arétă pitarulŭ și altă anaforă a d-lorŭ velițilorŭ boerĭ, cu létŭ 1786, întărită iarășĭ de Domnia Sa fratele Mihaĭ V.V. Suțulŭ, in care scrie, cumcă după apelația ce aŭ făcutŭ Silvestru, cumcă nu este odihnitŭ la judecata departamentuluĭ, aŭ cercetatŭ și d-lorŭ pricina acésta și aŭ găsitŭ judecata departamentuluĭ cu cale și cu dreptate, iar elŭ de nu este odihnitŭ, strice cele ce aŭ lucratŭ și să zugrăvéscă biserica de isnóvă întocmaĭ după pruba ce s'aŭ tocmitŭ ș'apoĭ să-ĭ plătéscă pitarulŭ baniĭ deplinŭ. După acésta aŭ întrebat Domnia Mé pe pârîțĭ la ce nu se odihnescŭ și ce maĭ aŭ a ḑice? Și măcar că pricinuia cumcă numițiĭ zugravĭ n'arŭ fi făcutŭ cercetare cu deamĕnuntulŭ și i-aŭ năpăstuitŭ, dar pricinuirea lorŭ amŭ vĕḑut-o Domnia Mé de totŭ fără de cale și nepriimită judecățeĭ, de vreme ce înșișĭ eĭ I-aŭ alesŭ și I-aŭ cerutŭ, carĭ vedemŭ că prin carte de blăstemŭ aŭ mărturisitŭ dreptŭ, adevĕrŭ înaintea judecățeĭ. Decĭ aceste maĭ susŭ numite cercetândŭ și hotărîrea de judecată, le-amŭ găsitŭ Domnia Mé făcute cu bună orânduială, drepte și cu cale,

după care datorĭ eraŭ păriţiĭ să plătéscă aceştĭ talerĭ 52 cheltuială şi talerĭ 9 ce sunt asupra lorŭ trecuţĭ maĭ multŭ, Dar Domnia Mé milă făcêndŭ cu dînşiĭ pentru sărăcia lorŭ, am poruncitŭ pitaruluĭ de le-aŭ iertatŭ din cheltuială jumĕtate, adecă talerĭ 26, iar ceĭ-l-alţĭ tal. 26 şi ceĭ tal. 9 aŭ hotărîtŭ ca să-ĭ plătéscă la pitarulŭ, de care zapciulŭ celŭ orînduitŭ să facă mijlocirea şi volnicŭ este pitarulŭ să pue pe orĭ-care zugravŭ altŭ, ce va găsi, ca să'şĭ isprăvéscă lucrulŭ, fără de oprire, pentru care s'aŭ datŭ la mânile sale acéstă carte după hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ la Divan».—1786, Maĭ 20. (Cod. XVII, fila 136 vert).

Am arĕtatŭ că şi Mavrogheni s'a preocupatŭ de sanitatea publică şi că aŭ rînduitŭ doctorĭ şi aŭ grijitŭ de spitale. Ameninţată ţéra de bóla ciumeĭ, încă din 1784 (1), Mavrogheni a provocatŭ şi elŭ Divanulŭ să facă un *nizam cu ponturĭ* pentru paza ţĕriĭ de asemenea epidemie. Este póte celŭ maĭ vechiŭ *nizamŭ* de aşĭa natură, decĭ credemŭ utilŭ a'lŭ publica pentru prima dată. Lectorulŭ va observa naivitatea unor mĕsurĭ *profilactice*, ca aceea a *fiştanieĭ* şi a *intervenireĭ móştelorŭ şi în genere a credinţeĭ religióse*, dar lectorele să'şĭ amintéscă, că astăḑĭ sunt doctrine admise, că influinţa *morală* nu jócă unŭ micŭ rolŭ în conducerea omuluĭ în ḑilele grele.

Iată nizamulŭ în cestiune:

Ponturile nizamuluĭ care găsimŭ cu cale să se dè pentru paza de bóla ciumeĭ.

1) P. S. Părintele Mitropolitŭ să strîngă tóte móştele câte se află aicĭ în oraşu Bucurescilorŭ, la mitropolie, şi împreună cu toţĭ arhiereiĭ să facă *osfiştanie* şi să dé poruncă la toţĭ preoţiĭ pre la tóte mahalalele şi pe la tóte monăstirile ca să vie toţĭ la S-ta mitropolie în ḑiua aceea, care este să se facă *osfiştanie* şi să ié toţĭ preoţiĭ din s-ta aiazmă, ca să boteze tóte mahalalele fără de dare şi să li se dée preoţilorŭ deosebită poruncă straşnică, ca în tóte dimineţile după s-ta liturghie, să citéscă moliftele ce sunt pentru paza ciumeĭ şi iéră după vecernie să facă paraclisŭ. Din care aiazmă ce se face la mitropolie să trămiţă prin vase marĭ la tóte judeţele, la protopopiĭ ceĭ rînduiţĭ, ca şi protopopiĭ făcêndŭ osfiştanie spre a înmulţi aiasma, să trămiţă la tóte satele, dândŭ poruncă prea sfinţia sa părintele mitropolitulŭ către toţĭ egumeniĭ, protopopiĭ şi preoţiĭ din tótă ţéra, ca după cum aice, aşĭa şi după afară aşĭa să urmeze, cu rugăciunĭ, cu osfiştaniă tot-d'a-una la sfintele bisericĭ, adecă: după liturghie, moliftele şi după vecernie, paraclise. Iar, feréscă Dumneḑeŭ orĭ aice la Bucurescĭ, la vre-o mahala, séŭ afară la vre-unŭ satŭ de se va întêmpla zmreduială de acéstă bólă, aceĭ preoţĭ, orĭ aĭ mahalaleĭ, séŭ aĭ satuluĭ, datorĭ să fie până la 6 sĕptĕmânĭ să facă *osfiştanie* în tóte ḑilele dearîndulŭ şi să boteze în totŭ coprinsulŭ enoriilor, pentru care să se facă luminatele poruncĭ ale MărieĭTale, atâtŭ aicĭ în Bucurescĭ către d-lŭ vel spăt, i către d-lŭ vel agă, câtŭ şi afară către ispravniciĭ judeţelor, ca să îndemneze pe egumenĭ, pe protopopĭ şi preoţĭ să săvêrşéscă tóte precumŭ scriemaĭ susŭ.

2) Fie-care preotŭ din órĭ-ce mahala, să fie datorŭ ca orĭ când se va bolnăvi cineva verĭ de ce bólă numaĭ decât să dé în scrisŭ la cercătoriĭ ceĭ orînduiţĭ, carĭ vor âmbla prin mahalale, carĭ cercetătorĭ să fie datorŭ boerulŭ celŭ orînduitŭ aĭ orîndui din seimeniĭ orînduiţĭ câţĭ va fi trebuinţă şi preoţiĭ dimpreună cu vătăşeiĭ mahalalelor să aibă purtare de grijă a arĕta şi a dovedi

(1) Veḑĭ tomul nostru I, seria 1774—1786 pag. 393.

cine s'aŭ bolnăvitŭ? de când? şi de ce bólă? Şi apoĭ aceĭ seimenĭ orînduiţĭ, să aibă datorie, ca în tóte dimineţile să mérgă la boerulŭ celŭ orînduitŭ, să aréte de sănĕtate şi de întêmplarea bóleĭ acesteia. Iar întêmplându-se vre-unŭ omŭ a muri, în grabă şi fără de veste de orĭ-ce bólă va fi, să şi aibă voie preoţiĭ alŭ ridica şi alŭ îngropa până nu vor da preoţiĭ şi vătăşeiĭ veste la boerulŭ celŭ rînduitŭ, şi apoĭ boerulŭ orînduitŭ după ce va face cuviinciósa cercetare, de va fi de mórte bună, va da rĕvaşŭ de slobodenie, ca să-lŭ îngrópe, iar fără de scirea şi adeverinţă înscrisŭ alŭ boeruluĭ ce se va orîndui, să nu cuteze alŭ îngropa, măcarŭ de orĭ-ce stare şi tréptă va fi mortulŭ, ci care preotŭ şi vătăşeĭ nu vor urma întocmaĭ după aceste poruncĭ, se vor pedepsi cu gré pedépsă, pentru că atuncĭ când nu vor urma acesteĭ poruncĭ se vor asemăna întocmaĭ ca nisce ucigaşĭ.

3) Să orênduiască 2 căpitanĭ cu 40 seimenĭ, ca să fie pentru paza lazaretŭrilor şi pentru cercetarea mahalalelor, carĭ aceştĭ căpitanĭ şi seimenĭ să fie sub ascultarea boeruluĭ celuĭ orînduitŭ şi să ou fie chiămaţĭ vre-odată nicĭ la alaiŭ, nicĭ orînduiţĭ undevaşĭ, nicĭ la orĭ-ce trébă, nicĭ în Bucurescĭ, ci să fie numaĭ pentru acéstă trébă, cum ḑise maĭ susŭ, carĭ căpitanĭ să aibă léfă pe lună unulŭ po talerĭ 10, iar seimenĭ unulŭ po talerĭ 2.

4) La marginea oraşuluĭ despre podulŭ tîrguluĭ de afară, să se orinduéscă o gazdă, care gazdă să fie cu treĭ-patru case împrejurŭ, aprópe una de alta şi cu curte, ca să fie pentru zapciiĭ ceĭ orînduiţĭ i pentru ciocliĭ ceĭ curaţĭ, carĭ intră de rĕndŭ şi pentru căruţile şi şederea lor, spre a fi tot-déuna adunaţĭ la unŭ locŭ şi să se scie, la vreme de trebuinţă, de unde să-ĭ pótă găsi boerulŭ celŭ orînduitŭ.

5) Să se facă 6 căruţe cu câte 2 boĭ, cu care căruţe să se ridice bolnaviĭ ciumaţĭ şi zmreduiţĭ i lucrurile zmreduite, a se cara ceĭ bolnavĭ la spitalŭ, iar pre ceĭ sănătoşĭ cu lucrurile lor zmreduite, la lazaretŭ, şi deosebitŭ locŭ, care maĭ josŭ se arétă, nefiindŭ cu cale a se pune bolnaviĭ ciumaţĭ totŭ la unŭ locŭ cu sănĕtoşiĭ, carĭ sunt numaĭ zmreduiţĭ, şi care potŭ, când va fi mila luĭ Dumneḑeŭ, a rĕmânea neprimejduiţĭ de nu se vor amesteca cu bolnaviĭ.

6) Spitalulŭ celŭ orînduitŭ, dela Biserica St. Visarion,(1) să fie dator epitropulŭ S-tuluĭ Pantelimonŭ după hrisovulŭ reposatuluĭ Domnŭ ctitor alŭ găti, alŭ împlini, ca tot-déuna în câtă vreme va fi trebuinţă, până va face D-ḑeŭ milă de a ridica bóla acésta, cu totulŭ a nu se maĭ auḑi, să fie căpuitŭ cu de tóte cele trebuinciόse, adecă hodăĭ cu sobe, lemne pentru focŭ, luminărĭ, paturĭ mâncarea şi bĕutura, ceea ce este orînduită la patima acésta, 4 muierĭ de posluşanie şi de spălatŭ lucrurile lor şi orĭ-ce, după obiceiulŭ ce aŭ fostŭ şi alte orĭ, maĭ înainte să le împlinéscă epitropulŭ, dândŭ şi de mâncare căpitanuluĭ şi seimenilor paznicĭ; care acele 4 muierĭ ce va fi de posluşania bolnavilor şi spălatulŭ lucrurilor lor, să aibă pe lună una po talerĭ 2 pol. Aşişderea să pórte grijă epitropulŭ mônăstireĭ a fi tot-déuna la acestŭ spitalŭ şi unŭ preotŭ duhovnicŭ, omŭ cu temere de D-ḑeŭ, dându-i-se plată după orînduiéla hrisovuluĭ, carele să ispoveduéscă, să grijască şi va îngropa pre ceĭ ce vor muri, cu orînduiéla creştinéscă, iar nu să se *târască* de ciocli şi să se arunce mortulŭ în grópă, fiindŭ fără de omenire şi nesuferitŭ lucrulŭ acesta.

7) In pădurea St. Pantelimonŭ, deosebitŭ de spitalŭ să se facă o îngrădire largă, de gardŭ, în care să se facă *surle* din destulŭ şi bordee, în carĭ surle şi bordee să nu bage maĭ multŭ decâtŭ 3—4 ómenĭ într'una, ca să nu fie îmbulḑire.

---

(1) Incă de sub Mihaiŭ Suţu,

Și într'acéstă îngrădire să se ducă ceĭ zmreduițĭ sănătoșĭ, cu lucrurile lor dimpreună, care acéstă curte să se numéscă lazaretulŭ zmreduițilorŭ, făcêndu-se la acestŭ lazaretŭ și 2 coșare pentru lucrurile lor, ale zmreduiților, carĭ zmreduițĭ să fie pădițĭ și apĕrațĭ, ca nicĭ cumŭ să nu se amestece uniĭ cu alțiĭ; asemenea și ceĭ ce din bólă se vor învârteji spre bine, să nu se cuteze a merge peste ceĭ zmreduițĭ, ci să șédă într'acelŭ spitalŭ a luĭ Sfete Visarion până își vor împlini soroculŭ de ḑile 40 și atuncĭ va rĕportui numitulŭ căpitanŭ către boerulŭ celŭ orînduitŭ în scrisŭ numele aceluĭ omŭ, și din ce mahala va fi? ca să caute în condică și de va fi așĭa, prin scirea orînduituluĭ boerŭ, primenindu-se în petice, curat și spălatŭ, să trécă în lazaretu zmreduiților, unde șeḑêndŭ 10 ḑile de acolo să trécă întru alŭ treilea lazaretŭ alŭ curaților și maĭ șeḑêndŭ acolo alte 10 ḑile, apoĭ se vor slobodi de vor merge la casele lor. Ci dar trebuință este ca între Sf. Pantelimonŭ și între Mônastirea Mărcuțeĭ, să se facă alŭ treilea lazaretŭ, după cum *a fostŭ și în anulŭ trecutŭ*, pentru ceĭ curațĭ, carĭ sunt veciniĭ ce se ridică dupre în prejurulŭ caseĭ ceĭ ciumate și aŭ a ședé și eĭ într'acestŭ lazaretŭ 15 ḑile, mult douĕḑecĭ, și apoĭ să li se dée voĭe a merge la casele lor.

8) Cândŭ se va auḑi, la vre-o casă, că s'a întâmplatŭ bólă, după ce se va face cercetarea cé cuviinciósă bolnavuluĭ și se va găsi cu adevĕratŭ *ciumă*, pre acelŭ bolnavŭ ridicându'lŭ cioclĭĭ spitaluluĭ cu ale luĭ lucrurĭ împreună, după ce se vorŭ lua ântêiŭ aicé în scrisŭ de logofețelulŭ boeruluĭ celuĭ orînduitŭ și se vorŭ trece la condică, atâtŭ tóte lucrurile luĭ, cât și ḑioa în care l'aŭ pornitŭ la spitalŭ; acolo la spitalŭ de se va învêrteji bolnavulŭ spre bine și se va face sănătosŭ, are a se urma după coprinderea pontuluĭ alŭ 7-lea, de maĭ sus arĕtatŭ. Iar murindŭ ciumatulŭ aicĭ în casa luĭ, în Bucurescĭ, însă-șĭ într'aceeașĭ casă a luĭ *făcêndu-ĭ cioclĭĭ dinpreună cu aĭ caseĭ grópă* adâncă în pămêntŭ să 'lŭ îngrópe acolo și caseĭ aceĭa, de nu va fi altă casă pre aprópe prinprejur și va fi casă de cele próste, de prețŭ puținŭ, să o arḑă până în pămêntŭ dimpreună și cu nescaĭva meruntae próste, cum câlțĭ, cârpeturĭ vechĭ și alte ca aceste fără nicĭ unŭ prețŭ. Séŭ fiind aprópe alte case prinprejur și va fi lucrurĭ, care să pricinuéscă primejdie mahalaleĭ și pagubă la vecinĭ, să o surpe la pămêntŭ sfărâmênd'o de totŭ și să se arunce peste dînsa vre-unŭ gardŭ de mărăcinĭ, séŭ altele; séŭ fiindŭ casa bună și cu împrejmuire, de vre-unŭ prețŭ, boerulŭ celŭ orînduitŭ să dé în scire la domnie, arĕtândŭ starea caseĭ,..... și diastima celorŭ dinprejurŭ și pre stăpânulŭ caseĭ, de are clironomĭ séŭ nu, și după trebuință va lua porunca care se cade; iar pre ceĭ smreduițĭ sănătoșĭ dintr'acé casă a ciumatuluĭ, ridicându-ĭ cu ale lorŭ lucrurĭ dinpreună, după ce se vor lua în scrisŭ de logofețelulŭ orânduituluĭ boerŭ aicé, și trecute în condică, să-ĭ ducă la maĭ susŭ numitulŭ lazaretŭ alŭ zmreduiților, ca să șaḑă ḑile 40 și în lazaretulŭ curațilorŭ să maĭ șaḑă 10 ḑile și apoĭ să aĭbă voĭe a veni la casele lor, ca viindŭ alțĭ zmreduițĭ maĭ próspețĭ, să intre în loculŭ celor dintêiŭ, să nu se amestice ceĭ de curândŭ zmreduițĭ cu ceĭ ce aŭ apropiatŭ ḑilele 40 sănătoșĭ. Iar când dintr'aceĭ din lazaret se vor bolnăvi, și după cercetare va fi cu adevĕratŭ ciumă, să se ducă la spitalulŭ ot Sf. Visarion, ĭar ale luĭ lucrurĭ să remâe în coșerile la lazaretulŭ zmreduiților.

9) Orînduițiĭ ciocli, lîngă paza ce vorŭ face zmreduiților, să 'șĭ siléscă așĭ spăla hainile, lucrurile ale aerisi, adecă a le pune să le bată vêntulŭ, a le curăți tot-déuna, unde să fie prinprejurŭ, de departe și orînduițiĭ seimenĭ, curațĭ, carĭ aceștia să pórte grija a aduce lor cele trebuincióse de mâncare și bĕutură dela Epitrop Mônastireĭ S. Pantelimon, ca să nu fie lipsițĭ de hrana viețiĭ încât vor

fi la lazaretŭ şi să-ĭ şi păzéscă pe zmreduiţiĭ sănătoşĭ, ca nu cum-va să vie în Bucurescĭ, iar maĭ vêrtos la spitalulŭ ciumaţilorŭ să nu-ĭ lase să tréca nicĭ de cum.

10) Cândŭ se va întêmpla vre-unŭ bolnavŭ cu bănuială, necunoscêndu-lŭ de are ciumă séŭ ba, să să nu se ridice, spre alŭ aduce la spitalŭ îndată, până nu se va dovedi bine, că bóla luĭ este ciumă cu adevĕratŭ, pentru că se întâmplă de multe orĭ de se bolnăvescŭ de altă bólă şi ducêndu-se la spitalŭ între ciumaţĭ cadŭ şi eĭ într'aceeaşĭ bólă, care acésta este mare pĕcatŭ, pentru că se dă omulŭ spre perḑare. Pentru aceea dar orînduitulŭ boeriŭ să nu dé numaĭ decâtŭ, îndată, credinţă ciocluluĭ, care pentru lăcomia hrăpireĭ póte să-şĭ prepue pe cinevaşĭ, că este ciumatŭ, nefiindŭ, séŭ póte din necunoscinţa luĭ să greşéscă, nicĭ să cuteze cioclulŭ, *după cum ne-amŭ adeveritŭ*, că cerŭ după la uniĭ bolnavĭ de altă bólă, banĭ, ḑicêndu-le că de nu le va da cevaşĭ, îl va vesti apoĭ că este ciumatŭ, séŭ fiindŭ ciumatŭ cu adevĕratŭ, pentru dare de banĭ să-lŭ aréte că este de altă bólă şi să-lŭ tăinuéscă; pe unulŭ ca acela straşnicŭ se va pedepsi; orînduitulŭ boĭerŭ să le vie de hac, să-ĭ pedepséscă şi să-ĭ facă ca să lipséscă de a avé ciocliĭ *sermaia*, căcĭ pe lângă dînşiĭ şi însuşĭ va fi vinovatŭ; căcĭ aceĭ ciocli numaĭ câţĭ vor fi amestecaţĭ cu bolnaviĭ şi cu smreduiţiĭ şi vor fi intraţĭ în spitalŭ, aceia numaĭ să aĭbă fieşcare léfă pe lună po talerĭ 3 şi să li se pue după obiceĭŭ semnŭ roşŭ, gulerŭ mare la gâtŭ atârnatŭ, cusutŭ pe peptŭ şi pe spate ca să-ĭ cunóscă norodu de departe şi să se feréscă de dênşiĭ, iar ceĭ-l-alţĭ ciocliĭ cândŭ vorŭ rĕmâné, aceia să nu se amestece nicĭ de cum cu ceĭ smreduiţĭ, ci ca nisce curaţĭ, acésta tréba lor să fie numaĭ când se va afla şi se va întêmpla vre-unŭ bolnavŭ ca să'lŭ cerceteze, atuncĭ să intre ciocli din ceĭ curaţĭ în casa bolnavuluĭ şi décă bolnavulŭ e de altă bólă, cioclu celŭ care va cerceta, va rĕmânea împreună cu ceĭ curaţĭ; iar décă va fi bolnavŭ de ciumă, atuncĭ împreună cu ciumatulŭ să mérgă şi acelŭ cioclu la spitalŭ. Insă fiindŭ că aceĭ ciocli câţĭ vorŭ fi curaţĭ, nu aŭ a lua léfă, de aceea să fie numaĭ apéraţĭ de sĕptămânile polcovniculuĭ şi ale zapciuluĭ.

11) De va fi vre-unulŭ de neamŭ, séŭ de cinste, celŭ care l'aŭ călcatŭ bóla acésta, să nu aĭbă voĭe să-lŭ ridice din casa luĭ, fără numaĭ cu poruncă domnéscă.

12) Tóte lucrurile bolnavilorŭ, cum amŭ ḑisŭ maĭ susŭ, să se scrie în condică de logofeţelulŭ celŭ orînduitŭ cu léfă, purtândŭ grijă orînduitulŭ boerŭ să nu se facă hrăpire, séŭ jăfuire, căcĭ pentru cele ce vorŭ lipsi, este orînduitu boerŭ datoriŭ a le pune la locŭ; şi acelŭ bolnavŭ de se va însănatoşi să'şĭ ié lucrurile luĭ pe deplinŭ, iar de va muri să le ié rudele cele ce va fi avêndŭ, şi de nu va fi avêndŭ rude, tóte lucrurile luĭ, cu catastihulŭ, să sté întru păstrare, până când va veni rudele luĭ să le ié, séŭ când nu va avé rude nicĭ decum, acele lucrurĭ ale luĭ să se dé la cutia de milosteniĭ.

13) Toţĭ, orĭ de ce tréptă şi dregătorie va fi, să aĭbă a da scire la boerul celŭ orînduitŭ, când se va întâmpla la casă-şĭ bóla acésta, fără de a o ascunde; iar dovedindu-se că aŭ ascunsŭ, de va fi prostŭ să se pedepséscă cu ocna, séŭ cu altă pedépsă, iar de va fi de cinste, séŭ de némŭ, să se pedepséscă cu scăderea dregătorieĭ séle şi să se globéscă greŭ, care glóbă să se dé la lazaret.

14) Când vre-unulŭ din ceĭ zmreduiţĭ va îndrăzni până a nu împlini rînduitulŭ sorocŭ alŭ curăţireĭ de a intra în politie şi se va cunósce, să se pedepséscă cu gré pedépsă. Aşişderea şi ciocliĭ aĭ spitaluluĭ şi aĭ lazaretuluĭ ce sunt smreduiţĭ, pentru ca nu care cumvaşĭ să se cuteze orĭ a evea ḑioa, schimbaţĭ séŭ pe sub cumpĕtŭ nóptea, să vie în Bucurescĭ la casele lorŭ, séŭ la rudele

lorŭ să se amestice, să aĭbă orînduitulŭ boerŭ multă purtare de grijă după ce le va da straşnică poruncă lor, a nu se cuteza la o faptă ca acésta, apoĭ să pue să-ĭ şi păzéscă, cu mijlocu şi dovedindŭ, pe unulŭ ca acela, să se pedepséscă nunumai eĭ, ci şi aceĭa pe cari iĭ primescŭ, întocmaĭ ca nisce ucigaşĭ de ómenĭ şi ca nisce pricinuitorĭ de a obşteĭ vătămare.

15) Bolnavulŭ de va fi chivernisitŭ, orĭ neguţătorŭ, orĭ slugă séŭ ţiganŭ, aŭ vre unŭ boerŭ, după ce va scăpa, să aĭbă a da talerĭ 5 la cutia cioclilorŭ.

16) Pentru că s'aŭ întâmplat multe nemilostimnice şi necuvióse fapte bolnavilorŭ de către ciocli, spre a hrăpi ale lor, în cât pe mulţĭ din bolnavĭ iĭ primejduescŭ de morŭ pe drumŭ, până a nu ajunge la spitalŭ, pentru acésta să fie tot-de-una zapciu orînduitŭ ca sĕ méargă cu bolnavulŭ, de departe, ca să nu aĭbă vreme cioclulŭ să'şĭ energhiséscă acéstă faptă şi rĕutate; iar de se va dovedi vre-unŭ cioclu a se îndrăsni a face acéstă trébă şi faptă, să se pedepséscă cu cea dupe urmă cu mórte ca unŭ ucigaşŭ.

17) Pentru ca să nu se cuteze vre-unulŭ din ceĭ zmreduiţĭ nóptea să scape, să vie la lazaretŭ séŭ la spital printr'ascunsŭ, la casele rudelorŭ lorŭ şi dintr'acéstă să se întêmple necontenire zmreduireĭ, pentru acésta preoţiĭ şi vătăşeĭ să aibă purtare de grijă, ca îndată ce vorŭ simţi să aréte, la boerulŭ celŭ orînduitŭ, ca să se pedepséscă atât ceĭ carĭ îndrăsnesc de vin, cât şi ceĭ ce'ĭ primescŭ. Iarŭ când orînduitulŭ boiarŭ va dovedi, încă până a nu'ĭ arĕta preoţiĭ şi vătăşeiĭ mahalaleĭ, să se pedepséscă preoţiĭ împreună ca nisce lenevitorĭ şi vênḑători obştieĭ, cu luarea séŭ scăderea darurilor; către care preoţĭ datorie are părintele mitropolitŭ, să dea strajnice poruncĭ pentru acésta cum şi pre vătăşeĭ datorie are d-luĭ vel spătar şi d-luĭ vel aga ca asemenea să le poruncéscă.

18) Lucrurile zmreduite ale bolnavilorŭ, carĭ aŭ muritŭ la spital, să aibă muerile dela spital a le spăla, a le pune în vêntŭ şi le osebi în locŭ curatŭ, asupra cărora să fie orînduitŭ mumbaşirŭ, întêiŭ ca să le spele, să le cureţe, a doua să nu le maĭ amestice cu cele zmreduite; pentru care lucru ale morţilorŭ are a se urma cum scrie maĭ susŭ.

19) După acésta boerulŭ lazaretuluĭ să aibă datorie a da socotélă de câţĭ banĭ se vorŭ strînge dela bolnavĭ şi din glóbe, după cum maĭ susŭ scrie, carĭ banĭ să se împarţă la toţĭ ceĭ ce se află la acéstă trébă.

20) Ştefan Hiot polcovnicŭ de ciocli să aibă léfă pe lună talerĭ 30 şi să iée pe toţĭ ciocli sub stăpânirea luĭ, dându-i-se ciocli deplinĭ câţĭ se cuvine a avea acest stég, fiind-că are şi praxis la acéstă slujbă şi este şi omŭ cu frica luĭ D-ḑeŭ; căruia să i se facă şi 2 căpitanĭ de ciocli şi 2 zapciĭ maĭ micĭ, după obiceiŭ, carĭ căpitanĭ să aibă leafă pe lună, unulŭ talerĭ 10 şi zapciiĭ unulŭ talerĭ 5; însă să li se urmeze léfa până se va ridica acéstă bólă de asupra nóstră.

21) Un logofĕtŭ harnicŭ şi vrednicŭ de condeiŭ să se orânduiască a fi nelipsitŭ la acéstă slujbă, carele să aibă léfă pe lună talerĭ 20, fiind-că are multă greutate şi este datorŭ să ţie şi condică de tóte întêmplătórele.

22) D-luĭ medelnicerŭ Enache Hiotu să fie boerulŭ celŭ orînduitŭ la acéstă trébă, carele să fie datorŭ a urma şi a păzi tóte întocmaĭ după cum se cuprinde pe largŭ şi ca unulŭ ce este tótă tréba asupră-ĭ dată, să aibă sub zaptulŭ sĕŭ pe polcovniculŭ de ciocli, pe maĭ susŭ numiţiĭ căpitanĭ cu seimeniĭ ceĭ orînduiţĭ şi pre toţĭ câţĭ sunt orânduiţĭ şi încărcaţĭ cu slujba acesteĭ trebĭ; carĭ boerŭ pe tótă ḑiua să aibă a trimete veste la d-luĭ vel spătar, la d-luĭ vel aga şi la unulŭ din boeriĭ ceĭ marĭ, care se va socoti de Măria Ta a se orândui asupra acesteĭ trebĭ, deosebit de sănătate séŭ de întêmplarea bóleĭ acesteia şi d-lor numiţiĭ

boerĭ vorŭ arĕta Inălţimeĭ Tale. Asemenea şi pentru orĭ-ce trebuinţă arŭ avea orînduitulŭ numitŭ boerŭ, să aibă a răportui cu cerere către d-lorŭ numiţiĭ treĭ boerĭ şi prin d-lorŭ va lua rĕspunsŭ cu implinire la cererile ce va face.

23) Ferescă D-deŭ de se va întêmpla pe afară pe la judeţe a se zmredui de acestŭ felŭ de bólă, găsimŭ cu cale, ca toţĭ ispravniciĭ din tóte judeţele, să aibă în tótă vremea gata câte 2 căruţe cu câte doĭ boĭ, şi deosebitŭ să aibă câte 4 ciocli, ca orĭ când se va întêmpla, numaĭ decât dintr'aceĭ ciocli să intre acolo în casa cé zmreduită să-lŭ ridice pre bolnavŭ la o parte şi pre ceĭ zmreduiţĭ la altă parte şi aceĭ orînduiţĭ ciocli să grijască pentru căutarea bolnavilor. Iar pentru paza atâtŭ a bolnavilor, a nu se maĭ amesteca cu zmreduiţiĭ, séŭ zmreduiţiĭ a nu veni în satŭ peste ceĭ curaţĭ şi cu acésta să se îmmulţéscă zmreduiala, să fie datorĭ d-lor ispravniciĭ ca din slujitoriĭ isprăvnicescĭ, maĭ luândŭ în ajutorŭ şi din slujitoriĭ după la căpităniile după afară, să orînduiéscă câţĭ slujitorĭ vor socoti că vor fi de ajunsŭ, ca să păzéscă în tótă vremea strajă împrejurulŭ bolnavilor şi a zmreduiţilor, spre a nu-ĭ lăsa să trécă dela uniĭ la alţiĭ şi spre a-ĭ opri, ca nicĭ decum să nu vie la casele lor în satŭ peste ceĭ curaţĭ. Aceĭ slujitorĭ câţĭ se vor orîndui, să fie curaţĭ, iar să nu se amestece cu bolnaviĭ. séŭ cu zmreduiţiĭ, fără numaĭ, cum ḑicemŭ, cioclii să se amestice, grijindŭ slujitoriĭ pentru căutarea şi aducerea de cele trebuinciόse ale bolnavilor şi ale zmreduiţilor».

Iω N. P. Mavrogheni VV. etc.

«Intru tóte întărimŭ şi poruncimŭ, că atâtŭ P. S. Sa părintele Mitropolitŭ să dé cuviinciósele poruncĭ către preoţĭ, sĕvêrşindŭ sfintele slujbe, câtŭ şi d-lŭ vel vist şi d-lŭ vel spăt. i d-lŭ vel agă să urmeze. 1786, Noembrie, 27».

Acéstă resoluţiune domnéscă e pusă pe următórea anafora:

«Pré Inălţate Dómne,

«Urmândŭ luminateĭ poruncĭ a Inălţiĭ Tale, ce ni s'aŭ datŭ, ca adunându-ne cu toţiĭ la unŭ locŭ, să socotimŭ ponturile ce sunt trebuinciόse a se pune în orînduială pentru nizamulŭ păzeĭ de bóla ciumeĭ, cele ce socotirămŭ a fi cu cale pentru nizamulŭ de paza aceseĭ năprasnice bóle, arĕtămŭ Inălţimeĭ Tale; însă fiind-că acésta este o faptă pricinuitóre de totŭ binele şi folosulŭ obşteĭ, să bine voescĭ Inălţimea Ta de a orîndui lefile acestor ce maĭ susŭ arĕtămŭ, ca să li să dé tot-déuna, cât şi cheltuiala ce se va întêmpla a se face pentru acéstă trebuinţă din vistieria M. Tale, după cum şi însuşĭ M. T. aĭ bine primitŭ; care urmându-se acestea tóte, avemŭ nădejde la D-ḑeŭ şi la bunŭ ajutorulŭ S-tuluĭ Cuviosuluĭ Dumitrie şi cu blagoslovenia Măriei Tale că se ca potolì acéstă năprasnică bólă şi va rĕmâne iarăşĭ norodulŭ şi ţéra M. Tale în pace şi linişte. Iar pentru ciocliĭ, fiind-că nu sunt puşĭ în numĕr, câţĭ sunt să aibă léfă boerulŭ ceĭ orînduitŭ asupra aseseĭ trebĭ, să fie datorŭ ca din ḑióa ce va băga pre unŭ cioclu din ceĭ curaţĭ în casa ciumatuluĭ, numaĭ decâtŭ să însciinţeze la D-lor boeriĭ ceĭ orînduiţĭ, ca să i se orinduéscă léfă pe luna po tal. 3. Iar otărîrea desăvîrşită rĕmâne a se face de Inălţimea ta. 1786 Noembre 96.

Nicolae Dudescu vel banŭ, Pană banŭ, Nicolae Vist. Dumitraşcu vel dv. Ianake Văcărescu vel vorn. Scarlat logof., Grigore Bălénu vel logof., Manolake log. (Cod. XVII, p. 111—116).

ANEXA LA PAG. 65

Eată raportulŭ Epitropieĭ obstescĭ, din 1787 Iunie 26, cum şi anaforaoa boerilor însărcinaţĭ de a stabili nartulŭ generalŭ, cât şi pitaculŭ luĭ N. P. Mavrogheni din 1787 Iulie 10.

Raportul Epitropieĭ:

Pré cinstiţĭ veliţĭ boerĭ,

«După cinstitŭ pitaculŭ D-tre sĕvârşindŭ rênduiala narturilor, am făcutŭ şi catastihŭ pe anume puindŭ preţŭ cum se vede maĭ josŭ, după cum ni s'aŭ părutŭ a fi cu cale şi cu dreptate, care se va *theorisi* şi de către D-tre, *însă numaĭ pă lucrurile ce esă din pământulŭ ţĕreĭ, iar nu şi pă cele ce vină din streinătate* şi încă şi din cele ce esŭ din ţéră, cum este *cascavalŭ*, séŭ mierea şi untŭ topitŭ, fiindŭ că în toţĭ timpiĭ, la vremea ce o ridică capanlăiĭ acéstă marfă, li se tae şi *fiiatul*, ce pentru acestea la vremea lor, precumŭ le va fi vênḑarea, aşia li se va orîndui şi nartulŭ, ca să vênḑă în tîrgŭ; precumŭ şi orĭ-ce marfă ce vine din strĕinĕtate, aicĭ în ţéră, d-luĭ vel aga să o închiḑă pe la hanurĭ şi să dé în scire, ca cu marafetulŭ Epitropieĭ, prin cercetare, precumŭ va fi vênḑarea la orĭ-ce vreme, aşia se va orîndui şi nartŭ în ce chipŭ să vênḑă băcaniĭ, fiind-că vĕḑumŭ multă *diafora* de anĭ până estimpŭ, că unile lucrurĭ de sineşĭ s'aŭ eftinitŭ şi altele iarăşĭ-ce s'aŭ maĭ înălţatŭ; pentru acésta însciinţămŭ d-tre». Constandin clucerulŭ; Nicolae pah.; Răducan Filipescu stolnicŭ; Ioanin stolnicŭ. (nedescifrabile).

Iω Nicolae P. Mavrogheni VV. i gosp.

«Zemli Vlahiskoe..... După cum aŭ găsitŭ cu cale şi d-lor boeriĭ epitropĭ, pentru nartulŭ acesta, întărimŭ şi Domnia Mé şi întocmaĭ să se păzéscă şi să se urmeze la tótă vênḑarea după maĭ susŭ numitulŭ nartŭ. Pentru care poruncimŭ Domnia mea d-lor boerilor epitropĭ şi d-le vel agă, să grijiţĭ în tótă vremea, ca să se păzéscă orênduiala nartuluĭ, întocmaĭ.

L. S.

1787, Iulie, 10.

Vel logof.»

Acéstă resoluţiune a luĭ Vodă e pusă pe următórea *anafora* a Divanuluĭ ţĕreĭ

Prea Înălţate Dómne,

«Prin luminatŭ pitaculŭ Inălţ. Téle, cu d-luĭ vel agă, ni se poruncesce ca să socotimŭ preţŭ a tóte lucrurile câte sunt trebuincióse noroduluĭ de obşte, ce se vêndŭ în Bucurescĭ, cât şi la orĭ-ce, să punemŭ nartulŭ celŭ cuviinciosŭ, la tóte, de care se şi arĕtămŭ Inălţimeĭ Tale; adunându-ne cu toţiĭ la unŭ locŭ şi fiindŭ trebuinţă a se face acestuĭ nartŭ de d-lor boeriĭ epitropĭ, ca uniĭ ce dintru începutŭ şi altă dată iarăşĭ de către d-lorŭ s'aŭ făcutŭ narturile, cu pitacŭ din par-

tea nóstră, amŭ orânduitŭ pe d-lorŭ, ca dimpreună şi cu d-luĭ biv vel Stol. Dumitrache, să socotéscă preţŭ alŭ fie-căruĭ lucru şi în ce chipŭ vor găsi cu cale şi în frica luĭ D-ḑeŭ, să facă arĕtare în scrisŭ, însă pe d-luĭ stoln. Dumitrache l'amŭ orânduitŭ a fi dimpreună la facerea acestuĭ nartŭ, ca unulŭ ce aŭ fostŭ între boeriĭ epitropĭ pe vremea cândŭ s'aŭ maĭ făcutŭ narturĭ şi are şi sciinţă de preţulŭ lucrurilorŭ, atât cum se urmă maĭ nainte şi cum se urméză acum. După care vedem, că aŭ făcutŭ d-lorŭ acestŭ nartŭ coprinḑĕtorŭ de tóte lucrurile câte sunt maĭ de trebuinţă la obşte şi citindu-le noĭ pe tóte, la fiecare madé, vĕḑumŭ că bine şi cu dreptate aŭ orânduitŭ d-lor preţu a fieşcăruia lucru, care ca să se păzéscă şi să se urmeze întru tóte nestremutatŭ, găsimŭ cu cale să se întăréscă şi cu luminata pecete a M. Tale, cu poruncă către d-lorŭ boeriĭ epitropĭ şi către d-luĭ vel aga, ca să grijéscă în tótă vremea, pentru a se păzi orânduiala acestuĭ nartŭ la tóte întocmaĭ precum maĭ susŭ arétă. Iar hotărîrea cé desĕvêrşită rĕmâne a se face de către Inălţimea Ta. — 1787, Iulie 5.

Vel Dvorn., vel Dvorn., vel logof., vel pah., vel comis.

In 1787 Iulie 10 s'a făcutŭ pitacŭ către d. vel agă pentru măcelarĭ să se vêndă ocaua de carne de óie 3 parale şi o lăscaie şi carnea de vacă 2 parale şi o lăscae» (Cod. XVII, fila 202 v. 208).

Nartulŭ după cum s'aŭ aşeḑatŭ a se vinde.

		Talerĭ	Banĭ
A.	Arama lucrată aicĭ în ţéră, oca	1 pol	—
B.	Buturul pastramă de capră	—	9
	Bobul uscatŭ oca	—	12
	Braga oca	—	3
	Brânza de oĭ în fóle, oca	—	18
V.	Varul nestinsŭ cu adusulŭ, din ţéră — 1000 de oca	4	—
	» » ce'lŭ vêndŭ matrapaziĭ oca	—	10
	Varḑă acră, căpăţina cé mare	—	4
	iar cé de a doua	—	3
	iar mica	—	2
G.	Găina bĕtrână	—	15
	Gâsca	—	30
S.	Săpunulŭ de ţéra românéscă, oca	—	30
	Seminţa de in, oca	—	3
	» de cânepă, oca	—	3
	Scoicile cele marĭ suta	—	30
	» » maĭ micĭ	—	15
	Slănina de rimător hrănit cu porumb, oca	—	24
	iar hrănitŭ cu ghindă saŭ cu jir, oca	—	18
	Seulŭ próspĕtŭ dela măcelarĭ, oca	—	21
	Simitulŭ bunŭ şi albŭ	—	9
T.	Tăriţile de grâŭ	—	3
I.	Icrele de ştiucă, oca	pol. tal.	—
	» » crapŭ séŭ de cosac, oca	—	24
	iémul de orz, pe la hanurĭ, oca treĭ	—	9
	iar pentru finŭ cu ḑi cu nópte	—	6
	iar pentru chiria odăeĭ cum se va învoi cu hangiu	—	—

		Talerĭ	Banĭ
	…şulŭ în saramură, oca	—	12
	Carnea de óie / » de vacă — Dela crăciun — Maĭ 25, cé de óie po banĭ 12 şi cé de vacă banĭ 9. Iar dela Maĭ 25 până la lăsatulŭ seculuĭ de postulŭ crăciunuluĭ, cé de óie po banĭ 9 şi cea de vacă po banĭ 6.		
	Carnea de râmătorŭ próspĕtă — oca	—	12
	Curcanulŭ de unŭ anŭ	—	48
	» de estimpŭ	—	36
	Curca	—	30
	Caponulŭ	—	30
	Covrigiĭ măruntĭ, de café	—	12
	Cărbuniĭ de mangal, suta de oca	pol	30
	iar cărbuniĭ ţigănescĭ — oca	—	10
	Cosaşul, de unulŭ pe ḑi	—	45
L.	Lintea, oca	—	6
M.	Mănătărcĭ, oca	—	24
	Mazerea, oca	—	9
	Melcĭ marĭ, sută	—	30
	iar ceĭ maĭ micĭ, suta	—	15
	Mălaiulŭ de porumbŭ măcinatŭ, oca	—	3
	iar de meiŭ, oca	—	2
N.	Nucile, suta	—	6
	Nisipurĭ de grópă cu hârdăulŭ de vedre 5	—	3
O.	Oţetulŭ de vinŭ, bunŭ, oca	—	15
	» de miedŭ, oca	—	8
	Oalele, 5	—	3
	Opincile bune, părechea	—	30
	iar de a 2-a mână	—	24
	şi cele de a 3-a mână	—	18
P.	Pastrama de vacă ce se face în ţéră, oca	—	18
	Prazulŭ, fire ḑece	—	3
	Prunile opărite uscate la oale, oca	—	9
	iar cele uscate pe lozniţa, oca	—	6
	Păcură curată neamestecată, oca	—	18
	Pelea de boŭ mare	4 pol	—
	iar cé de vacă mare	3 pol	—
	şi cé de a treia mână	2 pol	—
	şi cé de mânzatŭ	1	30
	Prescure	—	10
	Puiulŭ de găină	—	6
	Pânea albă şi cóptă / » cé de a 2-a mână — Aceste sunt lămurite şi date la departamentulŭ agieĭ şi are zabetulŭ să grijască numaĭ de cumpĕrătorĭ şi acolo este arĕtatŭ câte câte dramurĭ se cuvine la para, după analogon alŭ cumpĕrătureĭ, alŭ cheltuelei şi câştigulŭ brutaruluĭ.		

		Taleri	Bani
	Pesmedulŭ uscatŭ oca	—	12
	Plăcinta cu unt — oca	—	24
	iar cu carne	—	24
	şi cé cu brânză	—	24
R.	Racil suta	—	15
	iar ceĭ de baltă, suta	—	18
	Raţa	—	18
F.	Fasolea, oca	—	6
H.	Halva ce se face în Bucurescĭ; oca	pol	—
C.	Ceapa (oca)	—	2
U.	Urda din tole, oca	—	18
	iar cé próspĕtă, oca	—	7
	Untulŭ próspĕtŭ pe iarnă, oca	—	30
	iar véra, oca	—	18
	Untulŭ topitŭ, oca	—	39
	Uleiulŭ curatŭ, neamestecatŭ, oca	—	54
	Usturoiŭ, oca	—	4

Imbrăcăminte pentru ceĭ de obşte.

	Taleri	Bani
Sarica mare, bună	3	—
» de a 2-a mână	2 pol	—
Plocadulŭ celŭ mare cu două feţe	3	—
iar celŭ cu o faţă	2 pol	—
Procoveţa bună	1	30
iar cea de a 2-a mână	1	—
Zeghea bună, bătută, cotulŭ	—	21
iar cé de a 2-a mână	—	18

Cojocăria

	Taleri	Bani
Cojoculŭ de 8 peĭ	5	—
iar celŭ până la genuche	3	30
şi celŭ scurtŭ	2 pol	—
Cuşma de frunte de pelcele negre	1 pol	30
iar cele de a 2-a mână	1 pol	—
Căciula cé négra cu fundŭ	1	30
iar cé de a doua mână	pol	15
Căciula albă fără de fundŭ	pol	6
» » cu fundŭ	—	48

Bărbieria

	Taleri	Bani
Omul mare cu barbă, să dé la rasŭ	—	6
iar copilulŭ la tunsŭ, fără de barbă	—	3

Dulgheria şi zidăria

	Taleri	Bani
Dulgherulŭ pe ḑi	pol	
Zidarulŭ, pe ḑi	—	45

Lucrulŭ de blănărie, afară din cheltuială.

	Talerī	Banī
Contoşulŭ, séŭ coburulŭ blănitŭ din noŭ	1	—
Binişŭ iar cu blană nouă şi cu făgaralele luī	pol	30
Blana gata ce o va schimba de la o haină la alta	pol	—
Giubéoa bărbătéscă cu blană nouă	pol	30
Tătarca voinicéscă	1	30
Giubéoa femeéscă	1	30
Tivilichiea	—	45
iar tóte cele copilărescī, preţulŭ pe jumĕtate.		

Lucrulŭ de croitorie, afară de cheltuélă.

	Talerī	Banī
Cusutulŭ unuī biniş de postav sadea	1	30
iar cele căptuşite, orī de şah, séŭ de alt-fel	pol	30
Giubéua de postavŭ voinicéscă	1 pol	—
iar căptuşită cu arţar, orī de şal, orī de alt-fel	pol	15
Antereŭ în sfóră ce se ḑice libadea	3	—
Tătarca de postavŭ	1	—
Saiaoa	1	—
Rochia de materie cu antereulŭ eī	1	30
» de bogasiŭ făr de antereŭ	pol	—
Giubéoa femeiască de materie cu şireturī	1	30
Tivilichia femeéscă	—	45
Antereulŭ de postavŭ	pol.	15
Nădragī de postavŭ	pol.	30
iar de bogasiŭ, căptuşiţī	pol.	—
Antereŭ voinicescŭ	pol.	30

Lucru de işlicărie, afară de cheltuială.

	Talerī	Banī
Işlicŭ rumânescŭ, de făcutŭ	pol	—
celŭ leşescŭ	pol	—
şi celŭ tatarescŭ	pol	—
iar cele de copiī	—	30
Işlicŭ femeescŭ, cu tótă cheltuiala luī	20	—

Papugeria.

	Talerī	Banī
Cismele liki (?) făcute aice în ţéră, de frunte	3	—
iar cele de a 2a mână	2 pol	—
iar cele roşiī de frunte	2 pol	—
» » de a 2a mână	2	30
» » » 3a »	1 pol	—
Cismele negre de frunte	2 pol	—
iar cele de a IIa mână	2	—
şi cele de a IIIa »	1 pol	—
Cismele galbene voinicescī	1 pol	30

	Talerĭ	Banĭ
Cismele femeescĭ bune	pol	45
iar surăturile bune, căptușite	1	—
și cele necăptușite	pol	30
Cismele de copiĭ până la anĭ 15, însă roșiĭ	pol	30
iar cele maĭ micĭ până la anĭ 8	pol	—
Cismele galbene de copiĭ până la anĭ 12	pol	15
Papuciĭ cu meșĭ, bunĭ, voĭnicescĭ	1	45
» voĭnicescĭ de a II mână	1	30
» cu meșĭ, bunĭ, de copiĭ, până la anĭ ḑece	pol	15
iar la ceĭ maĭ micĭ	pol	—
» cu meșĭ lungĭ femeescĭ	1	15
» femeescĭ, făr de meșĭ, bunĭ	—	39
Tărleceĭ galbenĭ, voĭnicescĭ	—	21
Imeneĭ *liki* (?) bunĭ	1	—
Imeneĭ roșĭ séŭ negri, bunĭ	pol	30
» bunĭ *lichiĭ* de copiĭ până la 10 anĭ	pol	—
iar la ceĭ maĭ micĭ	—	30

Conduratia.

Conduriĭ bărbătescĭ cu plută bună și cu postavŭ	1	30
» femeescĭ cu meșĭ lungĭ	1	30
» » cu tărlicĭ și cu ţopi (?) bunĭ	1	30
Papucĭ femeiescĭ cu plută și cu postavŭ	pol	30

Șelăria

Șéoa, numaĭ geţulŭ de lemnŭ gol, bună	—	45
Geţulŭ de șé căptușitŭ pe la oblîncŭ cu pele. și pojghiţă de Marte cabună	1	30
Șéoa căptușită peste totŭ și umplută cu lână în loc de pene	1 pol	30
Trăgătórele de scărĭ, orĭ albe, orĭ negre	—	45
Scările, bune, gróse, de fer	—	48
» de fer maĭ subţire	—	45
Frêulŭ prostŭ, orĭ albŭ séŭ negru, fără zăbale	—	45
« albŭ, cu zăbale tătărescĭ maĭ próste	pol	15
Frânele cele cu căpeţel îndoitŭ și cu catarămĭ, fără zăbale	pol	30
Chingă de păr căptușită cu curé și cu cataramĭ	pol	—
Tafturule căptușite	pol	15
Pofiliĭ proștĭ, orĭ albĭ, séŭ negri	—	36
Dăsagĭ de pele marĭ, căptușiţĭ cu mușama	5	—
« de asemenea căptușiţĭ cu panză	3 pol	—
« maĭ micĭ » « «	3	—

Traistăria

Ţol de pĕr bun de capră, pentru caĭ	1 pol	—
Dăsagĭ de pĕr mare mare, bunĭ	pol	15

	Talerĭ	Banĭ
Traistă mare, de calŭ	—	28
« maĭ mică de cenușarŭ	—	12
Ghebréua	—	6
Chingă mare de pĕr peste pănunură	—	12
Chingă (Chingă) maĭ mică pentru șé	—	9
Herăria		
Sapa, hârlețul, casmaoa și tîrnăcopulŭ	pol	—
Potcovitulŭ unuĭ calŭ de câte patru piciórele cu potcóve de țéră	pol	30
Lucrulŭ țiganuluĭ, de her maĭ grosŭ	—	12
iar la maĭ subțire ocaoa	—	15
Potcovitu la o păreche cisme marĭ	—	12
iar la cele maĭ micĭ, părechea	—	9
Olăria.		
Vasele câte vorŭ fi smalțuite, orĭ ce felŭ de vase vorŭ fi,		
să se mĕsóre cu apă și să plătéscă ocaoa	—	3
iar cele nesmalțuite — ocaoa	—	1 și pol
Dogăria.		
Hărdăŭ de stejar a vedre cincĭ	—	45
Vadra de stejar pentru căratu nisipuluĭ	—	28
Buriu de stejar a vedre 10	pol	25
Cerculŭ de bute, mare	—	3
și meșterŭ să cumpere prăjina	—	3
Cercurĭ de butoae	—	10
Cofa mare de bradŭ	—	12
» maĭ mică	—	6
Lopată	—	4 pol
Albia mare	—	30
Copaĭe maĭ mică	—	9
» de mijlocŭ	—	15
Sacaoa de apă în târgŭ	—	6
iar la mahalale	—	9
Lingurile (testéoa)	—	12
Rogojina mare	—	30
iar de a IIa mână	—	24
și cé de a III	—	18
Testéoa funiĭ de teiŭ topitŭ	—	12
» » » netopitŭ	—	9
Cherestéoa.		
Ulucele cele de palme 12, latul o schiópă, bune, suta . .	2	—
Ulucele cele de palme 10, latul asemenea, bune	1 pol	30
» » » » 8, » » »	10	—

	Taleri	Bani
Laţiĭ de aninŭ bunĭ. pe stinj. treĭ unulŭ	—	5
iar ceĭ de a II-a mână unulŭ	—	3
Laţiĭ de teiŭ, bunĭ, pe stânjenĭ teiŭ, unulŭ	—	3
iar ceĭ de a 2-a mână	—	1 pol
Grinda, latulŭ 1 palmă, grosulŭ o schiópă, stânjenulŭ . .	—	21
Asemenea şi căpriorĭ	—	21
Grindele şi căpriorii a II-a mână, adică latul o schiópă şi grosŭ pe muche degete patru, stînjinulŭ	—	9
Tălpile de ulucĭ de palme una şi 1/2 late pe muche, degete 4, stinjenul	—	16
Scândurile de stejarŭ late palme una şi 1/2, pe muche degete treĭ, stânjenul	—	12
Scândurile de teiŭ cele bune pentru uşĭ, una	—	6
Cele de a II-a mână, una	—	4
Scândura bună, de ulucă, una	—	15
Bălamacĭ, unulŭ	—	12
Cu şaculŭ pentru ulucĭ, stânjĕnulŭ	—	6
Talpa de casă, latulŭ palme 1 1/2, grosime o şchiópă, stânjenulŭ	—	30
Parulŭ despicatŭ, unulŭ	—	3
Parĭ obli, suta	pol	30
Nuelele curăţate, mia	1	30
Carulŭ de nuele, cu doĭ boĭ	pol	15
Şindrila de bradŭ, mare, mia	1 pol	—
iar cea de a II-a mână, mia	1	45
Şindrila de stejar, mia	2 pol	—
Podŭ pentru tavanŭ, de stejarŭ séŭ de fagŭ ulucită, mia .	4	—
Carulŭ de lemne de focŭ, séŭ de cerŭ, séŭ de gârneţă, gróse şi încărcatŭ bine	1	—
Celŭ de a a II-a mână tot cu acest felŭ de lemne . . .	pol	30
Carulŭ cu lemne de crângŭ, gróse şi încarcatŭ bine . . .	pol	15
Carulŭ de a II-a mână	pol	—
şi ciócla	—	45
Carulŭ de rădăcinĭ, încărcatŭ bine	1	—
Ciócla de rădăcinĭ	pol	—
Celŭ de a IIa mână, totŭ cu rădăcinĭ	pol	30
Trunchiulŭ de teiŭ, uscatŭ, în créstă 1 palmă — stânjinulŭ	—	3
Carulŭ de fênŭ, de mĕsură cu adusulŭ din ţéră	2 pol	—
celŭ de a IIa mână	1 pol	—
ciócla	pol	30
Carulŭ de maldărĭ bunĭ, încărcatŭ bine	pol	—
celŭ de a II-a mână	—	45
Carulŭ noŭ de făcutŭ, însă mare, cu rótele făr de fere .	6	—
Căruţa nouă bună, făr de ferŭ	4	—
Rótele bune de carŭ mare, o păreche	1 pol	—
iar cele de căruţă, pereche	1	—

Chiria vinurilorŭ ce se aducŭ din Délŭ.

	Taleri	Bani
Dela Focşanĭ, vadra	—	12
— Rômnic, »	—	10
— Buzĕŭ »	—	9
— Săcuenĭ »	—	6
— Têrgovişte »	—	6
— Pitescĭ »	—	6
— Sutescĭ ot Vâlcea, vadră	—	12
Din Vlaşca, vadră	3	—

Pescăria.

	Taleri	Bani
Crapulŭ şi somnulŭ săratŭ, de baltă — ocaoa	—	12
Şalău, ştucă, bibanulŭ şi altŭ asemene, totŭ de baltă, iar săratŭ	—	9

şi vênḑetoriĭ, adecă băltăreţiĭ cum şi Bucureştenii, afară din vama domnéscă, altŭ nime nimenuĭ să nu maĭ dé nimicŭ, că acestea zaticuescŭ bişugulŭ şi hrana obşteĭ.

Să maĭ aducemŭ aci, unŭ actŭ relativŭ la bresle sub N. Mavrogheni. Este o carte domnéscă de *staroste de şelarĭ*.

«Datamŭ carte Domnieĭ mele luĭ . . . . . , carele l'amŭ făcutŭ staroste şi purtătorŭ de grijă peste toţĭ şelariĭ de aice din Bucurescĭ, ca împreună cu 3—4 epitropĭ, mesterĭ aĭ bresleĭ acesteia, maĭ bĕtrânĭ şi maĭ de cinste aĭ lor, să păzéscă orînduiala ce aŭ între eĭ, adecă toţĭ câţĭ lucréză meşteşugulŭ acesta alŭ şelărieĭ aice în Bucurescĭ, orĭ pămêntenĭ, séŭ streinĭ, să aĭbă a asculta de starostea şi de aceĭ epitropĭ la cele ce-ĭ va povĕţui pentru ale meşteşuguluĭ. Pentru ucenicĭ când vor vré să iésă după la meşterĭ, să fie datorĭ a da de scire starosteĭ şi epitropilor, ca prin scirea şi voia lor să se ié, iar dela sineşĭ să nu fie volnic a eşi, nicĭ vre-unulŭ din meşterĭ să nu îndrăznéscă a lua ucenicul altuia. Când se va întêmpla orĭ greşală să facă vre-unŭ şelarŭ de a nu lucra bine, séŭ judecată unuia cu altulŭ pentru ale meşteşuguluĭ, să nu fie volnicŭ nime a judeca, fără numaĭ starostea dimpreună cu epitropiĭ să-ĭ judece şi să îndrepteze după obiceiŭ şi orînduiala lor, cercetându-ĭ şi dojănindu-ĭ după vina lor. Aşişderea să aibă a ţiné cutie de milostenie (după cum tóte rufeturile) în care cutie să se iée de totŭ meşterulŭ, din Duminică în Duminică, câte banĭ treĭ, i de calfă câte banĭ doĭ, dându-ĭ aceştĭ banĭ orĭ-cine ar lucra meşteşugulŭ acesta şi să-ĭ strîngă în cutie la staroste, care cutie să se ţie pecetluită atâtŭ de staroste câtŭ şi de epitropĭ cu peceţile lor şi să se păzéscă peste anŭ, ca dintr'aceĭ banĭ să cheltuéscă la mórtea vre-unuĭ meşterŭ din brésla lor, care nu va avé cu ce să se facă trebuinciósa îngropare şi ale pomeniriĭ, dintr'aceştĭ banĭ să-ĭ slujéscă şi să-ĭ facă pomenirile luĭ, cum şi de va rĕmâne vre-unŭ meşterŭ de aĭ lor la slăbiciune şi la sărăcie, din bólă séŭ din altă întêmplare, iarăşĭ dintr'aceĭ banĭ să-lŭ ajutoreze cu ceea ce va fi cu cale, după starea luĭ; pentru care aceste cheltuelĭ, când se va întêmpla trebuinţă a se face, cu toţiĭ împreună să deschiḑă cutia şi cu sfatu de obşte alŭ epitropilor să cheltuéscă şi atâtŭ de baniĭ ce vor strînge la cutie, câtŭ şi de cheltuiala ce se va face la acele maĭ susŭ arĕtate, în toţĭ aniĭ

să aibă starostea să dée socotélă înaintea acelor epitropĭ. Câțĭ streinĭ șelarĭ vor veni din streinătate în Bucurescĭ, să lucreze meșteșugulŭ acesta, să aibă datorie a da în scire întêiŭ starostieĭ și epitropilor, ca să se cerceteze de este cu sciința meșteșugulnĭ pe deplinŭ, și așia cu scirea lor, să aibă voie a deschide prăvălie, dândŭ havaetŭ la cutie tal. 10 și starosteĭ tal. 2 și banĭ 90. Și calfa când va eși și va vré să deschidă prăvălie, să aĭbă a da iarășĭ la cutie tal. 5 și havaetulŭ starostieĭ, iar feciorulŭ de șelarŭ ce va remâne în loculŭ tătâni-sĕŭ, acela să nu se supere a da nicĭ la o parte, nicĭ la alta, și să urmeze și elŭ a pune paraua pe sĕptemână, cum a pus-o și tată-sĕŭ. Pentru aceea poruncimŭ Domnia mé tuturor șelarilor, să avețĭ alŭ-sci de staroste și să-ĭ dațĭ supunere și ascultare, căcĭ celuĭ împotrivitoriŭ are voĭe să-ĭ facă certare după vina luĭ». 1787, Octomb. 9. (Cod. XVII, fila 239 și verso).

ANEXA LA PAG. 68

Un articolŭ proibitŭ de a se esporta peste Dunăre fu *tabaculŭ*, la cererea Turcieĭ. Cu acésta Turcia încălca asupra automieĭ nóstre vamale.

Eată una din *18 cărțĭ legate* și una la Caimacamulŭ Craioveĭ pentru *tabaculŭ de țéră*, de a nu trece peste Dunăre:

«D-vóstră ispravnicilor or sud . . . . . sănĕtate, vĕ facemŭ Domnia Mé în scire, că ne aŭ venitŭ prea înaltă împĕrătéscă poruncă, ca de aice să nu fie slobodŭ a eși cât de puținŭ tabacŭ alŭ țĕreĭ peste Dunăre; pentru care iată vĕ poruncimŭ să dațĭ poruncă căpitanilor și vameșilor dupre la mărginĭ, ca să fie cu purtare de grijă și cu privighere ḑioa și nóptea, a nu ingădui pe cinevașĭ să trécă măcarŭ câtŭ de puținŭ tabacŭ de aice în țéra turcéscă, nicĭ pentru neguțitorie, nicĭ cu pricină de trebuință a însușĭ aceluia, pentru că de se va dovedi că aŭ îndrăznitŭ verĭ-care din căpitanĭ séŭ din vameșĭ a sloboḑi pentru vre-unŭ interesŭ măcar o oca, unulŭ ca acela se va pedepsi strașnicŭ, precumŭ și cel ce va cerca printr'ascunsŭ a scóte tabacŭ de aice, afară din țéră, se va osândi la pagubă, dar și d-tră nu vețĭ scăpa de urgia Domnieĭ mele, cu pricină că din nepaza căpitanilor și a vameșilor s'aŭ făcutŭ vre unŭ cusurŭ, pentru că Domnia Mé dela d-vóstră ceremŭ și voimŭ a se urma și a se face pe deplinŭ paza acésta, după Pré înalta împărătéscă poruncă și pre înși-vĕ avemŭ a vĕ pedepsi când vomŭ auḑi că s'aŭ făcutŭ urmare împotrivă. Ci dar să fițĭ cu purtare de grijă pentru acésta, făcêndŭ sciută și cunoscută acum porunca acésta la toțĭ de obște, ca să nu găséscă cinevașĭ pricină că n'aŭ sciutŭ, iar dela țéra turcéscă și dela alte părțĭ este slobodŭ a veni tabacŭ aice în țéră, ne popritŭ, și să avemŭ respunsŭ dela d-tre de primi și urmarea porunceĭ acesteia». 1787, Maiŭ 17. (Cod. XVII, fila 184 verso).

ANEXA LA PAG. 77

Zeml Vlah... Datamŭ Domnia mé acéstă domnéscă a nóstră carte, cu hotărîre la mânile sătenilor dela Săcuenĭ sud Dâmbovița, ce șed pe moșia mitropolieĭ Térgoviștei, ca să li se păzéscă obiceiulŭ ce din vechime aŭ avutŭ, la rêndulŭ clăceĭ și la cele-l-alte ale moșieĭ, spre a nu se supĕra maĭ multŭ de către Dichiul mitropolieĭ, pentru că eșindŭ la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele s'aŭ jăluitŭ, cum că din începutulŭ lor, la toțĭ ceĭ maĭ dinainte dechiĭ până în anulŭ trecutŭ li s'aŭ păzitŭ dreptatea și obiceiulŭ, de clăcuia într'unŭ anŭ clacă de șése

ḑile. Iar d'unŭ anŭ în cóce părîtulŭ Eremia aŭ începutŭ a-ĭ supĕra cu cerere a clăcui 12 ḑile pe anŭ, făcêndu-le şi la cele-l-alte încărcăturĭ şi nedreptate, pentru care i-aŭ trasŭ cu ţiganĭ pre ómenĭ bătêndu-ĭ şi căsnindu-ĭ fără de milă, şi aŭ cerutŭ dreptatea lor dela Divanulŭ Domnieĭ mele, unde de faţă fiindŭ şi dichiul Eremia n'aŭ avutŭ nicĭ unuĭ cuvêntŭ vrednicŭ de respunsŭ, ci cunoscêndu-şĭ însuşĭ elŭ greşala ce aŭ făcutŭ de s'aŭ pornitŭ cu acésta ré urmare şi netrebnică cerere asupra lor de a le strica obiceiulŭ ce aŭ avutŭ, ḑise că şi mitropolitulŭ se mulţămesce pe 6 ḑile şi pe *obiceiurile* ce aŭ avutŭ sĕteniĭ până în anulŭ trecutŭ.

Deci fiind-că din cercetarea ce amŭ făcutŭ, se dovedi pornirea dichiuluĭ ré, împotriva dreptăţeĭ şi a voieĭ luĭ D-ḑeŭ şi jalba sătenilorŭ adevĕrată, căsnindŭ şi necăjindŭ părintele Dichìu pe săraca raia împĕrătéscă făr de milă şi făr de nicĭ o împotrivire şi lăcomindŭ ca cu totulŭ să sĕrăcéscă şi să-ĭ desbrace până la trupŭ, lăsându-ĭ numaĭ cu sufletulŭ, vrednicŭ era numitulŭ Dichìu a i-se face cé maĭ gré pedépsă după pravilă, ca unuĭ căznitorŭ şi tiranŭ asupra sĕraceĭ raele a pré puterniceĭ împĕrăţiĭ. Ci dar, am datŭ acéstă carte de apĕrare la mânile lorŭ, ca maĭ multŭ peste 6 ḑile pe anŭ ce aŭ avutŭ obiceiŭ, nicĭ unŭ felŭ de supĕrare să nu li se facă, ci cele ce va fi luatŭ peste 6 ḑile, poruncimŭ, zapciule ce eştĭ orînduitŭ, să-lŭ apucĭ pe Dichiu, să le împlinéscă. Aşişderea şi la cele-l-alte ale moşieĭ să nu se cuteze Dichiulŭ a-ĭ supĕra maĭ multŭ, ci după cum aŭ avutŭ obiceiŭ şi li s'aŭ păzitŭ din vechime păn în anulŭ trecutŭ la tóte întocmaĭ aşîa să li se urmeze şi de acumŭ înainte nestrămutatŭ. — 1786, Iulie, 30. (Cod. XVII, fila 62).

Relativŭ la colonisarea de sêrbĭ de la Cornăţelŭ, actulŭ din Cod. XVII (fila 130) ne arétă, că eĭ aŭ reclamatŭ Domnitoruluĭ prin vechiliĭ lor, că «aşeḑându-se (după ce aŭ venitŭ din străinĕtate) cu şederea pe moşia acésta (Cornăţelulŭ de pe Baltă sud Ilhovŭ) ce era atuncĭ a cluceruluĭ Mihalache Roset, se învoiseră cu clucerulŭ pentru rêndulŭ *clăciĭ*, ca să lucreze numaĭ câte 3 ḑile pe anŭ. Aşişderea şi vinulŭ ce le trebue pentru nunte i pomenĭ avé voie de şi-lŭ cumpĕra de unde găsia eftinŭ; Iar acumŭ d-luĭ velŭ logofetŭ Scarlatŭ Greceanu, ce aŭ cumpĕratŭ moşia acésta în urmă, le cere ḑile de *clacă* maĭ multe şi vinŭ pentru pomenĭ şi nunte nu-ĭ ingăduesce a cumpĕra de la altă parte, ci le ḑice ispravniciĭ ca să cumpere din cârciuma d-luĭ, cu preţŭ cumŭ lor nu li dă mâna.

Vodă aduce la Divanŭ pre boierulŭ proprietarŭ.

Acesta arétă, că n'a reclamatŭ dreptulŭ ordinarŭ alŭ proprietăţeĭ de clacă întrégă, «după domnescele testamenturĭ» adecă 12 ḑile pe anŭ, ci numaĭ 4 ḑile le aŭ cerutŭ şi că şi acésta sêrbiĭ refusă. Relativŭ la vinŭ, boerulŭ arétă că ţĕraniĭ sêrbĭ nu vorŭ să aibă el cârciumă în satŭ, ci facŭ eĭ acestŭ negoţŭ. Apoĭ adaogă, că eĭ nu punŭ păzitorĭ la vite, ci lasă de a umbla bivoliĭ sloboḑĭ de mâncă şi strică fênulŭ de pe moşie ale proprietăţeĭ şi ale locuitorilor pămêntenĭ, cum şi holdele de gréŭ şi porumburile celor-l-alte douĕ sate ce sunt împrejurŭ şi nu se supunŭ a plăţi paguba şi cu bivoliĭ lor intră în baltă de strică reţelele de prinsŭ pesce. Sêrbiĭ nu potŭ dovedi cu acte în scrisŭ pretenţiunile lor. Vodă iĭ obligă la claca de 4 ḑile pe anŭ de fia-ce casnicŭ, ceea ce primescŭ în fine şi sêrbiĭ. «Iar vênḑarea vinuluĭ şi a rachiuluĭ, fiindŭ că este după obiceiul pămêntuluĭ numaĭ a stăpânuluĭ moşieĭ, iar nu şi a locuitorilor ce şedŭ pe moşie, poruncimŭ ca să fie numiţiĭ sêrbĭ opriţĭ şi nime să nu fie volnicĭ a cumpĕra din altă parte vinŭ şi rachiŭ». Numaĭ adaogă, că vinulŭ pentru pomenĭ şi nunţĭ, să

li-lŭ vêndă cârciuma proprietaruluĭ pe preţulŭ de cumpĕrătură. La vite să pue sĕrbiĭ păzitorĭ. Le maĭ refuză Vodă sêrbilor dreptulŭ de a sădi vie pe moşie, 1787. Fevr. 15.

ANEXE LA PAG. 81 şi 105

Avemŭ a aduce în altŭ volumŭ, la ocasiunea istorieĭ culturale, prefaţa gramaticeĭ luĭ Enache Văcărescu. Aci ne mărginimŭ a estrage din lucrarea d-luĭ Odobescu din *Revista Română*, unele pasage cum şi din auto-biografia luĭ En. Văcărescu şi dămŭ şi unŭ portretŭ alŭ sĕŭ:

Enache Văcărescu

«. . . . Piósa reclamă a luĭ Ștefanŭ (Văcărescu) nu rĕmase fără răsplată, căcĭ pe la 1740, (1) i se născuse unŭ fiŭ căruia iĭ era datŭ de sórtă a întrece in merite pe toțĭ străbunii sĕĭ și a lăsa numele sĕŭ lăudatŭ viitorimeĭ: acesta fu Ianăkiță Văcăresculŭ, botezatŭ cu numele moșuluĭ sĕŭ. El însușĭ, într'unŭ minutŭ de melancolică filosofie, astŭ-felŭ spune despre nascerea sa (2):

«În ḑilele acestuĭ fericitŭ împĕratŭ (Sultanŭ Mahmudŭ I, 1730—1754) «am vĕḑutŭ și eŭ lumina lumeĭ aceștia, plină de amarŭ chiarŭ la fericirile eĭ «și plină de nestatornicie chiarŭ la cele ce se potŭ socoti maĭ statornice».

Educația luĭ fu de la începutŭ prea îngrijită. Neofit celŭ bĕtrânŭ Kausoca livitulŭ ilŭ iniția la thesaurile limbeĭ, retoriceĭ și istorieĭ helene; unŭ Germanŭ a nume Weber, iĭ esplică regulile limbeĭ latine; alțĭ profesorĭ ilŭ învățară italienesce, franțuzește și hogiĭ turcĭ ilŭ familiarisară cu limba și literatura otomană, pe care în urmă le cunoscea fórte bine. De tĕnĕrŭ încă elŭ fu nevoitŭ să se dea cu necazurile și să'șĭ formeze un sufletŭ tare și răbdătorŭ, spre a nu fi sdrobitŭ și nimicitŭ, ca ceĭ maĭ mulțĭ, în necurmatele smăcinărĭ ce turburaŭ epoca de anarchie și de nelegiuirĭ în care sórta ilŭ menise să trăiască. Sufletele marĭ se plămădescŭ în valurile rĕstrișteĭ.

Pe la 1755 ferosulŭ Constantinŭ Gehanŭ Racoviță Voevodŭ, neputêndŭ suferi spiritulŭ stăruitorŭ de naționalitate ce mâna pe uniĭ din boerĭ și maĭ alesŭ pe Văcărescĭ, în purtarea lorŭ, cândŭ țéra întrégă tresăria sub aspruluĭ lor jugŭ, cugetă să se scape de aceștia și exilă pe Ștefanŭ și pe fratele luĭ, Barbu, la insula Cypru (3); dar în Domnia următóre aceștĭ douĭ boerĭ ișĭ revĕḑură patria și la 1760 sub Scarlatŭ Vodă Ghica, Ștefanŭ Văcărescuŭ era spătarŭ mare (4), în vreme ce fiulŭ sĕŭ, încă de totŭ june și de atuncĭ cămărașŭ, servia ca ispravnicŭ, séŭ purtător de sémă la clădirea monastireĭ S-luĭ Spiridon celŭ noŭ, după ulița Șerban-Vodă; într'acea biserică întemeiată de Ghiculescĭ, până a nu se dărâma cea veche ca să se reclădéscă după planulŭ fantasticŭ, ce 'ĭ dă astă-ḑĭ înfățișarea unuĭ templu de cofetărie, se vedea pe perețĭ portretulŭ luĭ Enăchiță Văcărescul; din norocire d. Ión Văcărescul avu de timpuriŭ fericita idee de a pune să-lŭ decopieze și după acea copie, putemŭ citi aḑĭ în trăsurile fețeĭ luĭ Enăchiță, tóte naltele calitățĭ și tóte slăbiciunile caracteruluĭ sĕŭ (5).

O față prelungă și camŭ palidă, cu fruntea lată, unŭ nasŭ dreptŭ și regulatŭ, cu nările fórte largĭ, o gură zîmbitóre pe a le căreĭ buze voluptóse abia

---

(1) Acéstă cifră e dedusă prin analogie.

(2) In scrierea intitulată: Istoria împĕraților Otomanĭ etc... Scrisă de d-luĭ *Ianache Văcărescul* etc.... Manuscriptŭ în posesia d-luĭ Ștefanŭ Grecénu, care a bine-voitŭ a ni-lŭ împărtăși. Cuvintele citate aci se află la sfĕrșitulŭ vieţeĭ Sultanuluĭ Mahmudŭ I, pag. 140. Veḑĭ *Tesaur II*.

(3) *Fotino*. tr. de G. Sion. t. I. p. 159. Elŭ vorbesce numaĭ de douĭ boerĭ Văcărescĭ fără de a'ĭ numi.

(4) Istor. împ. Otom. Ms. p. 147.

(5) Veḑĭ portretul luĭ Enache Văcărescu adusŭ susŭ. Ne unimŭ cu apreciarea d-luĭ Odobescu unde ḑice „că or ce Românŭ trebue să privéscă cu mâhnire perderea stilului de architectură byzantină naționolisatŭ la noĭ, și destrucția vechilorŭ portreturĭ și inscripțiĭ ce se facŭ pe tótă ḑiua cu reclădirea bisericilorŭ. Trebue să lăudămŭ și să recomandămŭ tutulorŭ spre imitație chipulŭ inteligentŭ cu care d-niĭ Crețulescĭ în restaurarea bisericeĭ d-lorŭ, aŭ păstratŭ cu pietate în interiorŭ stilulŭ vechiŭ și portretele titoricescĭ».

...suirea Pârvuluĭ Cantacuzino, ce era spătar şi visa să do-
...n Ruşĭ, o mică companie de volintirĭ cazacĭ, sub ordi-
...rie Karamzin, călcă Bucurescii (7 Octombrie, 1769),
...Ghica, frate şi urmaşŭ alŭ luĭ Alexandru, şi'lŭ tri-
...g, boerii ţĕreĭ, adunaţĭ la unŭ locŭ cu mitropolitulŭ
...mite o deputaţie de doui dintre dênşiĭ la feldmare-
...ŭ ce se afla la Laticiof, pentru ca să céră óste de paza
..., aleşĭ prin influenţa pârvuluĭ Cantacuzino, fură fratele sĕŭ
...ŭ şi Ienăkiţă Văcăresculŭ vistierulŭ actualŭ, dintr'a căruĭ
...cotea să tragă profitŭ.
...amŭ cuvêntulŭ luĭ Ienăkiţă, spre a caracterisa maĭ bine spiritul
... aţîţaŭ aceste mişcărĭ (1):
...ne orânduimŭ solĭ pentru acéstă; în urmă se maĭ orândui şi Nicolae
...ul logofĕtulŭ, la care vistierulŭ Michail îşĭ ascundea chibzuirile. Pe
...ergêndŭ, işĭ descoperi Michail chibzuirile către mine la o gazdă, într'o
... când dormia Nicolae şi mĕ ispiti, intrebându-mĕ aşa: — Feldmarşalulŭ,
...d ne va porunci să facemŭ şi alegere de unŭ Domnŭ în ţéra nóstră dintre
...oĭ, pe cine găsescŭ eŭ cu cale, socotindŭ póte că voiŭ rĕspunde: pe domnia
«luĭ spătarulŭ, fratele d-tale. — Eŭ şi 'ĭ am rĕspunsŭ, că nu găsescŭ altulŭ maĭ
«cu cale decâtŭ pe mine; îmĭ ḑise şi: Acestŭ rĕspunsŭ îlŭ potŭ face toţĭ boeriĭ.
«Şi ce îndoială aĭ d-ta? iĭ ḑiseiŭ. — Imĭ ḑise: Décă ar fi sciută frate-meŭ aşa,
«maĭ bine ar fi fugitŭ la turcĭ. — Iĭ rĕspunseĭ, că maĭ lesne s'ar fi făcutŭ de o
«cam-dată Domnŭ acolo, căcĭ în Europa împĕraţiĭ, Domnŭ absolutŭ nu facŭ;
«iĭ arĕtaiŭ pildă, Transilvania, Timişvarul şi Podolia, Smolenskul şi altele, şi
«d'abiă începu a mĕ crede şi vĕḑêndu'lŭ întristatŭ, poftitoriĭ ḑicêndu'ĭ: Acestea
«staŭ în mână luĭ Dumneḑeŭ.»

Puţina înclinare a autoruluĭ către Rusia şi neîncrederea sa în fanfaronadele şi în proiectele de neîndoiósă biruinţă cu care Ruşiĭ aŭ trâmbiţat maĭ adesea sosirea lorŭ în Principate, se învederéză pretutindenĭ în spusele şi faptele luĭ Ianăkiţă. Iată cu ce fină ironie descrie el impresia amăgitóre, produsă în ţéră de începutulŭ expediţieĭ Ruşilorŭ de la 1769 (2):

«Toţĭ Chreştiniĭ ce n'aŭ chibzuitŭ cele după urmă, şi care nu era adăpaţĭ «de sciinţa politiceştilorŭ ocârmuirĭ, socotia că Rusia a se ridice din lume, séŭ «celŭ puţinŭ din Europa, tótă stăpânirea turcéscă; uniĭ pentru rêvna legeĭ, alţiĭ «pentru pohta slaveĭ şi alţiĭ pentru iubirea hrăpireĭ, se făcură ostaşĭ ruşĭ şi ceĭ «maĭ mulţĭ şi fără comandirŭ; alţiĭ érăşĭ de frica Turcilorŭ, fiindu-le credincioşĭ, «fugea de dênşiĭ să nu piară.»

Dar să urmămŭ, spre maĭ bună convicţiă, faptele Vistieruluĭ Văcărescului. La Buzĕŭ soliĭ se întâlnescŭ cu colonelulŭ Nazarie, care'ĭ vestesce, că óste multă ruséscă iĭ sosesce în urmă şi îndémnă pe boerĭ a trămite la Petersburg deputaţĭ, carĭ să ducă plângerile ţĕreĭ în contra Porţeĭ şi să céră împĕratuluĭ *privilegiulŭ* d'a fi Principatele închinate Rusieĭ. Văcărescul pare a fi fórte puţinŭ domiritŭ de făgăduelile Kazaculuĭ, şi cugetândŭ a scăpa din acéstă cursă: elŭ însuşĭ, în taĭnă de soţiĭ sĕĭ, se propune luĭ Nazarie, ca să mérgă să adune la Bucurescĭ pe boeriĭ fugiţĭ cu familiele lorŭ, la satulŭ Ceréşul din plaiulŭ Săcuenii; îndată ce se

(1) idem, p. 157 et sq.

(2) Idem p. 157.

le ascunde o mustaţă subţire, ochĭ căpruĭ cu o căutătură plină de dulcéţă şi de fineţă, în sfârşitŭ o barbă castanie, rară şi transparentă, ce fâlfăe uşorŭ pe peptŭ: étă trăsurile aceleĭ figurĭ ce insuflă îndată unŭ simpaticŭ respectŭ şi pe care o susţine cu óreşĭ ce mândrie, portulŭ dreptŭ alŭ trupuluĭ şi *gugiumanulŭ* de samurŭ aşeḑatŭ cu semeţie pe capŭ. Costumulŭ luĭ, imitatŭ după hainele séle favorite, e compusŭ, într'acelŭ portretŭ, de unŭ *anteriŭ* de *sevaiŭ* roş-gălbuĭ séŭ *chamois* şi încinsŭ la brâŭ cu unŭ *giar* din care ese *hangerulŭ* cu mânerŭ de smalţŭ albastru şi de petre scumpe; pe d'asupra pórtă unŭ *contoşŭ* de colórea verde deschisă a *iezmuluĭ* (iaspŭ albŭ), îmblănitŭ cu samurĭ. In mână elŭ ţine unŭ sulŭ de hârtiĭ dsfăşurate pe care se citescŭ acele cuvinte memorabile ale séle, acelŭ testamentŭ în versurĭ, celŭ maĭ nobilŭ legatŭ ce putea lăsa unŭ omŭ de geniŭ posterităţeĭ séle:

«Urmaşilor meĭ Văcărescĭ,
«Lasŭ voĕ moştenire:
«Crescerea limbeĭ românescĭ
«Ş'a patrieĭ cinstire!»

Dacă dintr'aceste douĕ mărețe îndatorirĭ puse asupra viitorimeĭ, *crescerea limbeĭ românescĭ* era insuflată luĭ Enăchiţă de geniulŭ sĕŭ propriŭ, *cinstirea patrieĭ* totuşĭ o moştenise şi elŭ dela străbunĭ, dela tatălŭ sĕŭ, carele şi dênsulŭ muri jertfă alŭ credinţeĭ séle către ţéră. Acéstă mórte e o tragedie întunecósă demnă de mârşava viclenie a Fanarioţilor; într'adevĕrŭ la 1763, Constandin Gehan Racoviţă se întórse pe tronulŭ ţĕreĭ românescĭ şi hotărî ca celŭ puţinŭ în rîndulŭ acesta să se scape de Văcărescĭ maĭ cu siguranţă decâtŭ cu exilulŭ; puse într'ascunsŭ de otrăvi pe Ştefan şi pe Barbu, pe când eĭ se aflaŭ la via lor dela Valea Orleĭ în Săcuenĭ. Becerulŭ adecă bucătarulŭ domnescŭ, care urḑi acéstă cumplită uneltire, străbunŭ, se ḑice, alŭ unuia din ómeniĭ politicĭ şi literaţĭ dela noĭ, primi o rĕsplată providenţială; noŭ Vatel istoricŭ, elŭ nu se ucise ca vestitulŭ bucătarŭ alŭ luĭ Ludovic XIV-lea în desperare pentru întârḑierea pesceluĭ la masa regală; ci într'o ḑi când eĭ se ducea cu castronulŭ de ciorbă în mânĭ ca să-lŭ pue pe masa domnéscă, bolta clopolniţeĭ dela Mihaiŭ-Vodă, unde şedea pe atuncĭ Domnulŭ, se cufundă asupră-ĭ şi-l sdrobi subt dărâmăturile eĭ. Poporulŭ superstiţiosŭ vĕḑu într'acéstă întêmplare o pedépsă cerécă pentru crima sĕvĕrşită de dênsul cu otrăvirea Văcărescilorŭ, şi, în neîndurata luĭ mânie, îĭ blestemă némul.

După o aşa gróznică perdere a păринteluĭ sĕŭ, Ienăkiţă Văcărescul, se duse să caute în Constantinopol, séŭ rĕsbunare, séŭ mângăere; dar în puţin timpŭ, dupe vre-o un-spre-ḑece lunĭ de domnie, Constantin Racoviţă muri pe tron, victimă a patimeĭ sale pentru melisă şi bĕuturile spirtóse(1). Junele Văcărescul, al căruĭ spiritŭ activŭ şi setosŭ de cunoscinţe, scia să tragă unŭ folosŭ din tóte, profită de petrecerea sa în Constantinopol, şi, legându-se în prietenie cu Halil Hamid, omŭ fórte învĕţat şi scriitor (*kiatib*) la *Kalemul* (secretarulŭ) divanuluĭ împĕrătescŭ, ataşat pe lângă Capi-Kehaielele ţĕreĭ nóstre, învĕţă de la dênsul teoria gramaticală a limbeĭ turcescĭ, ce se ḑice *Sarfŭ* (2); peste treĭ anĭ însă, la 1767, Alexandru Scarlat Vodă Ghica îl chimă la înalte dregătoriĭ, încredinţându'ĭ vistieria (3).

(1) *Fotino*, tr. de G. Sion, t. II p. 161.
(2) Ist. imp. Othom., Ms. p. 219.
(3) Idem.

Când dar, prin conglăsuirea Pârvuluĭ Cantacuzino, ce era spătar și visa să dobândéscă domnia țĕriĭ prin Rușĭ, o mică companie de volintirĭ cazacĭ, sub ordinile unuĭ polcovnic rus, Nazarie Karamzin, călcă Bucurescii (7 Octombrie, 1769), prinse pe prințulŭ Grigorie III Ghica, frate și urmașŭ alŭ luĭ Alexandru, și'lŭ trimise prizonierŭ la Petersburg, boeriĭ țĕreĭ, adunațĭ la unŭ locŭ cu mitropolitulŭ Grigorie, se chibzuiră a trimite o deputație de doĭ dintre dênșiĭ la feldmareșalulŭ rusescŭ Rumianțoff ce se afla la Laticiof, pentru ca să céră óste de paza țĕreĭ și acești deputațĭ, aleșĭ prin influența pârvuluĭ Cantacuzino, fură fratele sĕŭ Mihail fostulŭ vistierŭ și Ienăkiță Văcăresculŭ vistierulŭ actualŭ, dintr'a căruĭ prietenie Pârvul socotea să tragă profitŭ.

Dar să lăsămŭ cuvêntulŭ luĭ Ienăkiță, spre a caracterisa maĭ bine spiritul și ambițiile ce ațițaŭ aceste mișcărĭ (1):

«Decĭ ne orânduimŭ solĭ pentru acéstă; în urmă se maĭ orândui și Nicolae «Brâncovénul logofĕtulŭ, la care vistierulŭ Michail îșĭ ascundea chibzuirile. Pe «cale mergêndŭ, îșĭ descoperi Michail chibzuirile către mine la o gazdă, într'o «séră, când dormia Nicolae și mĕ ispiti, întrebându-mĕ așa: — Feldmarșalulŭ, «când ne va porunci să facemŭ și alegere de unŭ Domnŭ în țéra nóstră dintre «noĭ, pe cine găsescŭ eŭ cu cale, socotindŭ póte că voiŭ rĕspunde: pe domnia «luĭ spătarulŭ, fratele d-tale. — Eŭ și 'ĭ am rĕspunsŭ, că nu găsescŭ altulŭ maĭ «cu cale decâtŭ pe mine; îmĭ ḍise și: Acestŭ rĕspunsŭ ilŭ potŭ face toțĭ boeriĭ. «Și ce îndoială aĭ d-ta? iĭ ḍiseiŭ. — Imĭ ḍise: Décă ar fi sciutŭ frate-meŭ așa, «maĭ bine ar fi fugitŭ la turcĭ. — Iĭ rĕspunseĭ, că maĭ lesne s'ar fi făcutŭ de o «cam-dată Domnŭ acolo, căcĭ în Europa împĕrațiĭ, Domnŭ absolutŭ nu facŭ; «iĭ arĕtaiŭ pildă, Transilvania, Timișvarul și Podolia, Smolenskul și altele, și «d'abiă începu a mĕ crede și vĕḍêndu'lŭ întristatŭ, pofitoriĭ ḍicêndu'ĭ: Acestea «staŭ în mână luĭ Dumneḍeŭ.»

Puțina înclinare a autoruluĭ către Rusia și neîncrederea sa în fanfaronadele și în proiectele de neîndoiósă biruință cu care Rușiĭ aŭ trâmbițat maĭ adesea sosirea lorŭ în Principate, se învederéză pretutindenĭ în spusele și faptele luĭ Ianăkiță. Iată cu ce fină ironie descrie el impresia amăgitóre, produsă în țĕră de începutulŭ expedițieĭ Rușilorŭ de la 1769 (2):

«Toțĭ Chreștiniĭ ce n'a chibzuitŭ cele după urmă, și care nu era adăpațĭ «de sciința politiceștilorŭ ocârmuirĭ, socotia că Rusia a se ridice din lume, séŭ «celŭ puținŭ din Europa, tótă stăpânirea turcéscă; uniĭ pentru rêvna legeĭ, alțiĭ «pentru pohta slaveĭ și alțiĭ pentru iubirea hrăpireĭ, se făcură ostașĭ rușĭ și ceĭ «maĭ mulțĭ și fără comandirŭ; alțiĭ érășĭ de frica Turcilorŭ, fiindu-le credincioșĭ, «fugea de dênșiĭ să nu piară.»

Dar să urmămŭ, spre maĭ bună convicțiă, faptele Vistieruluĭ Văcăresculŭ. La Buzĕŭ soliĭ se întâlnescŭ cu colonelulŭ Nazarie, care'ĭ vestesce, că óste multă ruséscă iĭ sosesce în urmă și îndémnă pe boerĭ a trămite la Petersburg deputațĭ, carĭ să ducă plângerile țĕreĭ în contra Porțeĭ și să céră împĕratuluĭ *privilegiulŭ* d'a fi Principatele închinate Rusieĭ. Văcărescul pare a fi fórte puținŭ domiritŭ de făgăduelile Kazaculuĭ, și cugetândŭ a scăpa din acéstă cursă: elŭ însușĭ, în taină de soțiĭ sĕĭ, se propune luĭ Nazarie, ca să mérgă să adune la Bucurescĭ pe boeriĭ fugițĭ cu familiele lorŭ, la satulŭ Cerésul din plaiulŭ Săcueniĭ; îndată ce se

(1) Idem, p. 157 et sq.

(2) Idem p. 157.

vede acolo, el îșĭ ia soția, fiică a tergimanuluĭ (translator) Iacovake Rizu, și pe mămă sa și trece în pripă la Brașov prin lazaretulŭ Buzĕuluĭ (1).

Cătŭ ținu astă-dată ocuparea țĕreĭ de muscalĭ, adecă până la 1774, Ienăkiță petrecu tot prin strĕinătate; chiămat într'un rând (1770) de vizirul Muhsur-Oglu la Craiova, unde Turciĭ se încercase să așeze Domnŭ pe Manole Rosset, elŭ merge acolo cu unchiulŭ sĕŭ Radu Spătarulŭ și cu alțĭ douĕ-decĭ de boerĭ, intrândŭ în țéră prin plaiulŭ Vulcanuluĭ, dar fură toțĭ silițĭ îndată a se întórce la Brașov; maĭ târdiŭ (2) când prin medierea Austrieĭ, puterile luptătóre începŭ a înclina la pace, dragomanul Porțeĭ Iacovake Rizu, îndémnă pe vizir să cheme la Focșanĭ, unde e a se face congresulŭ, pe ginerile sĕŭ, Ienăkiță Văcărescu, care cunoscea afund tóte interesele țĕreĭ; acesta, de și avea cu dênsul pașport austriac, e oprit opt-spre-dece dile în corturile din tabăra ruséscă, expus la arșița sóreluĭ și la temerea exiluluĭ, până când se hotăresce a scrie feldmareșaluluĭ Rumianțoff, următórea scrisóre, plină de o viclénă batjocură, pe care însușĭ ast-fel a traduce din limba italiană: (3).

«Eccelență, Domnule și patronulŭ meŭ,

«De vreme ce norocul și întêmplarea aŭ bine-voitŭ ca să facă prigionierŭ «pe mine, unŭ omŭ fără de arme și în vreme de armistițiŭ, la purtătórele de «biruință astă-dată armele rusescĭ, maĭ vĕrtosŭ avêndŭ și pașoport cu protecție «chesaricéscă, pentru vina căcĭ îmĭ păzescŭ după datorie credința la stăpâniĭ ce «Dumnedeŭ 'mĭ-aŭ orânduitŭ, sunt desĕvêrșitŭ întêmplăreĭ mulțămitŭ și noro-«culuĭ, căcĭ 'mĭ-aŭ făcutŭ acéstă deosebită cinste unde nu facŭ altă rugăciune «Eccelențieĭ tale, fară de numaĭ, în vreme ce arderea sóreluĭ îmĭ pricinuesce «multă tirănie, aflându-mĕ într'unŭ câmpŭ, mĕ rogŭ Eccelențieĭ tale, ca să fiŭ «trimisŭ cu unŭ ciasŭ maĭ nainte și eŭ la loculŭ unde se află și ceĭ-l-alțĭ pri-«gionierĭ Turcĭ ce s'aŭ făcutŭ prigionierĭ în vreme de resboiŭ și cu armele în «mână și voiŭ fi fórte mulțămitŭ acesteĭ facerĭ de bine, rĕmâind etc...»

Acéstă scrisóre, atingêndŭ amorulŭ propriu alŭ mareșaluluĭ, avu celŭ maĭ fericitŭ efectŭ: Văcărescul fu îndată liberatŭ și însoți pe soliĭ turcescĭ; dar congresulŭ se sparse într'astŭ rândŭ fără succesŭ, precumŭ în urmă și celŭ ce sta să se facă în Curtea domnéscă dela Bucurescĭ. Văcărescul într'astŭ timpŭ merse la Șumla unde presintă viziruluĭ unŭ *mahzar* (jalbă, petiție) din partea boerilorŭ românĭ emigrațĭ la Brașov; la urmă purcegêndŭ din Șumla și trecêndŭ pe la Rusciuk, Nicopole, Vidin și Mehadia, se întórse iarășĭ în Brașovŭ (4). Aci elŭ avu pentru ântâia óră prilejulŭ a vedea și a fi prețuitŭ de împeratulŭ Ioseph II, acelŭ autocratŭ amicŭ alŭ ideilorŭ liberale și singurulŭ dintre Austriacĭ, protectorŭ alŭ națieĭ române. Povestirea ce face Iănăkiță despre acea visită, e prea multŭ interesantă ca să o trecemŭ cu tăcere. . . . . (5)

(1) idem p. 161.
(2) idem p. 168 - 171.
(3) idem p. 172 ét 19. Aci vomŭ face observație asupra stiluluĭ usitatŭ de Ienăkiță Văcărescu într'acéstă scriere și în care se ivesce influența deosebitelorŭ limbĭ ce el cunoscea. Numirile de funcțiĭ și chiar unele dicerĭ usuale turcescĭ se găsescŭ alăturate cu cuvinte luate din limba italiană și scrise de autorŭ chiarŭ cumŭ se și pronunță într'acéstă din urmă limbă
(4) Idem p. 179.
(5) Idem p. 181-184.

Maĭ departe scrie d. Odobescu despre Enăchiţă Văcărescu:

«Intr'adevĕrŭ, Iănăkiţă Văcărescul avea tóte calităţile unuĭ adâncŭ diplomatŭ: învĕţatŭ, finŭ şi elocuentŭ, elŭ scia să fie în totŭ felulŭ amabilŭ. Viéţa sa privată ne-o dovedesce şi, fără de a arunca vre-unŭ prepusŭ asupra fericireĭ casnice a celorŭ treĭ soţiĭ succesive ale sale, ni s'a spusŭ că adesea inima luĭ fluturatică se simţia rănită de amorurĭ illicite; atuncĭ imaginaţia luĭ poetică se aprindea şi înstrunândŭ córde românescĭ pe lira luĭ Anacreon, séŭ pe a luĭ Catul, elŭ îşĭ descria patima printr'o glumétă alegorie, precum:

«Intr'unŭ copaciŭ zarifĭorŭ
«Unŭ şoimŭ prinsŭ în lăcişorŭ
«Strigă amarŭ, ciripindŭ,
«Norocululŭ sĕŭ blăstemândŭ:
«Multe păserĭ am vĕnatŭ
«Şi'mĭ ḑiceaŭ *şoimŭ minunatŭ!*
«Iarŭ aicĭ laţŭ fiindŭ întinsŭ,
«Cumŭ amŭ datŭ pe locŭ m'amŭ prinsŭ,
«De inimă,.... nu de capŭ!....
«N'amŭ nădejde să maĭ scapŭ!«

séŭ printr'o veselă comparaţie, ḑicêndŭ iubiteĭ sale:

«Tu escĭ puişorŭ canarŭ!
«Nu te hrănescĭ cu zaharŭ,
«Nicĭ măcar cu cânepióră,
«Ci hrăpescĭ o inimióră
«Ce aĭ făcut'o jertfă ţie!.....
«Ce-aĭ cu ea de gêndŭ nu scie!»

Spătarŭ, în alŭ doilea rênd sub Nicolae Vodă Caragea, el gătesce Turcilorŭ unŭ podŭ pe Dunăre la Brăila şi le adună zacherea la Silistra (1); dar peste unŭ anŭ, (1783, Augustŭ) vine Domnŭ Mihail Suţu şi, la 2 Iunie, 1784 acesta îl face vistier pentru a cincea óră şi atuncĭ încă el pregătesce provisiĭ şi face podŭ la Silistra pentru óstea otomană ce avea să începă rĕsboiŭ cu Austria (2).

La 1786, Pórtă după unŭ capriciŭ a luĭ Capudan-Paşa, întrerupe şirulŭ prinţilorŭ aleşĭ din Fanar şi trimite Domnŭ ţereĭ Românescĭ pe unŭ tălmaciŭ ce fusese simplu pescarŭ în insula Paros, Nicolae Mavrogheni. Acéstă infracţie la regulele urmate acumŭ de şépte-ḑecĭ de anĭ, produce o mare indignaţie printre boeriĭ Românĭ şi cu tóte că Iănăke Văcărescul e numitŭ îndată (1787, Ianuarie), din vistierŭ, dvornicŭ, (3) elŭ însă nu póte suferi pe acestŭ «omŭ prostŭ şi la fire şi la gândire şi la simţire.» (4) Ura luĭ e aşa de neîmpăcată în câtŭ cândŭ, în memorialulŭ sĕŭ......

(1) Ist. imp. Othom. p. 220.

(2) idem p. 223.

(3) idem p. 227.

(4) idem p. 226.

ANEXA LA PAG. 82

17 cărţĭ de slujba *oerituluĭ*, la mâna celor ce s'aŭ orînduitŭ alŭ căuta în credinţă pe anulŭ 1787. Oct. 10.

... Zemli Vlah..... ce s'aŭ orînduitŭ de către Domnia mé cu slujba oerituluĭ la sud... ca să fie volnicŭ cu acéstă carte a Domnieĭ mele, tóte oile câte vor găsi la acestŭ judeţŭ să dé rĕvaşŭ de numĕrătóre şi făcêndŭ catastihŭ, să strîngă şi baniĭ oerituluĭ, dândŭ rĕvaşŭ de plată cu suma oilor, cu suma vitelor, pe numele fiesce căruia, puindŭ porecla şi satulŭ de unde este, însă după cum s'aŭ luatŭ în anulŭ trecutŭ: dela oile ţĕreĭ, adecă ale pămêntenilor, să ié de óie câte banĭ şi ploconulŭ după obiceiŭ, dela una până la ḑece câte unŭ banŭ de óie, iar dela 10 în susŭ de nume po banĭ 80. Aşişderea şi dela oile streine, bârsănescĭ şi ţuţuenescĭ, câte vor veni din ţéra unguréscă spre ernatecŭ aicĭ în ţéră, să dé de óie câte banĭ 10 şi ploconulŭ de nume după obiceiŭ, şi văcăritulŭ străinilor, de vită de calŭ câte banĭ 33, iar de mică pe jumĕtate, iar maĭ mult supĕrare să nu le facă. Iar dela oile ce vor veni de peste Dunăre, din ţéra turcéscă, să se ié oeritulŭ întocmaĭ după cum se ié şi dela pămêntenĭ, adecă de óie câte banĭ 12 şi ploconulŭ, după obiceiŭ, iar altŭ nimicŭ supĕrare, séŭ cheltuială să nu aibă slujbaşiĭ a face locuitorilor şi streinilor, nicĭ altă silă cevaşĭ, ci tóte câte le va trebui pentru demâncare, atâtŭ pentru înşişĭ, câtŭ şi pentru caiĭ lor, să le cumpere cu banĭ. Se poruncesce dar şi vouă tutulor locuitorilor pămêntenĭ i streinĭ, să vĕ arĕtaţĭ tóte vitele vóstre la slubaşiĭ ce-ĭ orînduiţĭ şi să vĕ luaţĭ rĕvaşĭ de numĕrătóre, rĕvaşŭ de plată când veţĭ plăti vitele şi să nu vi le tăinuiţĭ, cu socotélă că scăpându-le nu le veţĭ plăti, pentru că Domnia mé voimŭ să facemŭ pe urmă cercetare şi pe carele ilŭ vomŭ dovedi, că aŭ dositŭ vitelele luĭ, cu hotărîre le veţĭ plăti îndoitŭ. Poruncimŭ şi d-lor ispravnicilor judeţuluĭ, zabiţilor, căpitanilor, fiind-că oeritulŭ se caută în credinţă, să daţĭ totŭ felulŭ mână de ajutor, spre a puté orînduiţiĭ sĕvêrşi slujba fără de cusurŭ, a nu se întêmpla nimicŭ furtişagŭ, că orĭ-ce pagubă se va întêmpla din pricina neajutoruluĭ, dela d-vóstră se va împlini şi la tóte să aibă a urma slujbaşiĭ *după osebite ponturĭ ce s'aŭ datŭ în scrisŭ pecetluite*. Tolico pis. Gsp. 1787, Oct. 1. (Cod. XVII, fila 228 şi verso).

Urméză apoĭ ponturile oerituluĭ pe létŭ 1787, Oct. 1. Find-că aceste sunt rarŭ de întâlnitŭ în condicele domnescĭ, căcĭ maĭ rare orĭ s'aŭ căutatŭ *oeritulŭ* în *credinţă*, le facemŭ locŭ aci:

«1) Mitropolia, epitropiile şi tóte mônăstările, d-lor veliţiĭ boerĭ şi jupânesele vĕduve de orĭ ce tréptă va fi şi **fabrica** de **postavŭ**, toţĭ să plătéscă *oerită* după cum aŭ plătitŭ, şi în aniĭ trecuţĭ, de óie po banĭ *12* şi ploconŭ după obiceiŭ, până la ḑece po banĭ unulŭ, şi dela ḑece în susŭ po banĭ 80 de nume. Iar cuĭ i se va face aridicăturĭ, se va ţine sémă cu pecetluitulŭ Domnieĭ mele, atâtŭ la boerime, câtŭ şi la mônăstirĭ şi altŭ ce vor fi avêndŭ hrisóvele şi cărţile Domnieĭ mele.

2) Toţĭ ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ aĭ ţĕreĭ şi streinĭ de peste Dunăre, ce vor veni aice în ţéră cu oĭ, asemenea să plătéscă oeritŭ cu ţéra, de óie câte banĭ 12 şi

obicĭnuitulŭ ploconŭ şi văcăritulŭ streinilor, de vită de calŭ câte banĭ 66, iar de mică pe jumĕtate.

3) Toţĭ streiniĭ din Ardél, Bârsaniĭ, Ţuţueniĭ, pentru oile ce vor avé în pămêntulŭ ţĕreĭ Domnieĭ méle, să aidă a plăti oeritŭ câte 10 banĭ de óie numaĭ şi ploconulŭ după obiceiŭ, de nume câte banĭ 80. Aşişderea şi văcăritŭ să plătéscă, atâtŭ Bărsaniĭ câtŭ şi Ţuţueniĭ şi ceĭ-l-alţĭ streinĭ din ţéra Ardéluluĭ şi maĭ din lăuntru, de vită mare câte banĭ 33 şi de vită mică pe jumĕtate.

4) Boerulŭ celŭ orînduitŭ cap slujbeĭ, să aibă a orîndui pe slujbaşĭ prin plăşile judeţuluĭ, după cum va socoti, pe fieşcare la loculŭ ce va cunósce că póte să slujéscă maĭ cu îndemână.

5) Fieşcare slujbaşŭ din ceĭ orînduiţĭ, îndată ce va intra în plasă să caute să numere oile fieşcecăruia şi turme marĭ şi micĭ şi să dé revaşele séle de numĕrătóre, cu numele şi porecla şi satulŭ, trecêndu-le tóte, în tĕrfălogŭ, iar anume cu porecla, care tĕrfălogŭ până la 20 ḑile după ce vor fi intraţĭ în judeţŭ să aibă a trămite la capulŭ slujbeĭ suma plăşeĭ, ca şi boerulŭ să aibă a proftacsi la visterie tótă suma judeţuluĭ până la 20 ale acesteĭ lunĭ.

6) Slujbaşiĭ după ce vor trămite sumele, să pue silinţa şi pentru luatulŭ banilor, cu sîrguială, dândŭ revaşe curate de plată şi făcêndŭ catastihŭ curatŭ asemenea cu revaşele, după obiceiŭ şi baniĭ rînduri-rîndurĭ sume bune şi adesea să-ĭ trămiteţĭ la capulŭ slujbeĭ celŭ orînduitŭ, ca să-ĭ trămiţă la visterie.

7) Slujbaşiĭ şi marĭ şi micĭ, fiind-că aŭ a lua simbrie, fórte să se feréscă de vre-unŭ *sfeterismosŭ* şi de lenevire, care este întocmaĭ cu furtişagulŭ, fiindŭ iarăşĭ pagubă slujbeĭ, că unulŭ ca acela ce se va afla, séŭ la vremea *cercătureĭ a oerituluĭ* ce vomŭ să facemŭ, în vină de furtişagŭ, séŭ acum în vină de lenevire, hotărîtŭ să scie, că după ce va plăti îndoitŭ acéstă pagubă, se va şi pedepsi cu grea pedépsă, şi altă dată la slujbă şi milă domnéscă nu va maĭ încăpea. Şi la acésta fără de îndoială fieşcecarele, că fiindŭ slujbă domnéscă, cu uşurinţa locuitorilor, şi cu simbrie îndestulŭ spre folosulŭ slujbaşilor, nu vomŭ lăsa mijlocŭ necercatŭ de a dovedi urmarea fieşcecăruia, ca să fie ceĭ vrednicĭ şi credincioşĭ nelipsiţĭ de mile şi din slujbe domnescĭ, şi împotrivă, ceĭ leneşĭ şi cu netrebnicie, păgubiţĭ şi pedepsiţĭ.

8) Toţĭ locuitoriĭ, orĭ din ce tréptă să aibă a'şĭ arĕta tóte oile la boeriĭ slujbaşĭ, fără a şi le tăinui, căcĭ orĭ-carele se va dovedi, că a ămblatŭ a'şĭ ascunde şi a'şĭ tăinui oile, cu gândŭ a păgubi visteria, pe unulŭ ca acela nu numaĭ că-lŭ vomŭ da de-şĭ va plăti tóte oile îndoitŭ, ci încă îlŭ vomŭ şi pedepsi, după trépta ce va fi, ca pe unŭ nemulţămitorŭ bineluĭ şi mileĭ Domnieĭ méle şi fieşcare pârcălabŭ dela fieşcare satŭ să fie datorŭ a arĕta slujbaşuluĭ oile satelor, încă şi streine, ce se vor afla în préjma satuluĭ, căcĭ de se va găsi vre-unŭ pârcălabŭ, că aŭ sciutŭ oile cuivaşĭ şi nu aŭ îndreptatŭ pe slujbaşĭ, ce le aŭ tăinuitŭ, acelŭ pârcălabŭ se va pedepsi şi cu tîrgulŭ şi cu ocna.

9) Boerulŭ ce este capŭ slujbeĭ să fie cu privighere la ămblatulŭ slujbaşilor şi pe care îlŭ va vedé ămblândŭ rĕŭ, numaĭ decât să-lŭ dé în scire Domnieĭ mele, cu vina luĭ şi în loculŭ luĭ să orînduéscă pe altulŭ, care va socoti, spre folosulŭ slujbeĭ, şi însuşĭ să ămble prin plăşĭ, unde i se va păré, cercetândŭ cu orĭ ce mijlocŭ apucăturile slujbaşilor, avêndŭ în scire, că în vremea ce se va afla slujbaşulŭ cu vină, nu va fi îndreptatŭ, ci împreună vinovatŭ, ca unulŭ ce i s'a ĭ încredinţatŭ judeţulŭ a căuta şi a cerceta cum va vré.

10) Toţĭ slujbaşiĭ să aibă a se feri de a face vre-o pagubă locuitorilor, séŭ a lua cevaşĭ pentru hrana lor, séŭ a cailor, fără de a nu plăti, căcĭ pe orĭ carele

ne vomŭ înscĭinţa că aŭ urmatŭ împotriva poruncilor Domnieĭ mele după ce ilŭ vomŭ pune de va plăti acéstă pagubă, ilŭ vomŭ şi pedepsi pentru nesupunere.

Io Nicolae P. Mavrogheni W. S.

Poruncimŭ dar Domnia mé, d-vóstră boerilor tacsildarĭ şi slujbaşilor, ca după cum maĭ susŭ se coprinde, asemenea să urmaţĭ, fără de a nu se face câtu-şĭ decât cusurŭ la poruncile Domnieĭ mele, ce printr'aceste ponturĭ vi s'aŭ datŭ. — (Cod. XVII, fila 229 şi 230).

ANEXA LA PAG. 83

Ponturile vinăriciuluĭ pe anulŭ 1786 August 15.

1) Mitropolia, *amêndouĕ* episcopiile şi mônăstirile cele marĭ cu metócele lor, d-lor veliţiĭ voerĭ, séŭ alŭ doilea, séŭ alŭ treilea, până la boerimea cé din urmă ce se face cu caftanŭ şi feciorii de boerĭ i jupânesele vĕduve, ce li vor fi stătutŭ bărbaţiĭ până la cé maĭ de pe urmă boerie cu caftanŭ, vinăriciŭ să nu plătéscă, precumŭ şi némurile i boernaşiĭ mazilĭ şi toţĭ ceĭ-l-alţĭ ce vor avé cărţile Domnieĭ de scutélă iarăşĭ vinăriciŭ să nu plătéscă, iar toţĭ ceĭ-l-alţĭ să plătéscă obicĭnuitulŭ vinăriciŭ, de vadră câte 5 banĭ.

2) Toţĭ ceĭ ce sunt sub privileghiurĭ de a scuti vinăriciulŭ, fórte să se feréscă a nu cere să scutéscă vinulŭ vre unuia din ceĭ ce plătescŭ vinăriciŭ, nicĭ să amestece cu vre-unŭ meşteşugŭ vinulŭ acelora într'alŭ lor, pentru că orĭ care s'ar afla intr'o faptă ca acésta, să-i se iée privileghiulŭ dela mână, cum şi ceĭ ce cu meşteşugŭ ca acesta vor âmbla a'şĭ scuti vinulŭ, dovedindu-se de boeriĭ vinaricerĭ, să-ĭ apuce să plătéscă îndoitŭ.

3) Boerulŭ tacsildariŭ orînduindŭ pe fieşcare slujbaşŭ la poporulŭ sĕŭ, să aibă datorie acelŭ slujbaşŭ a mĕsura vasele pe dreptate, vasulŭ fieşcecăruia, cu cotulŭ celŭ domnescŭ, ce li s'aŭ datŭ pecetluitŭ dela visteria Domnieĭ mele, ferindu-se necĭ să încarce câtŭ de puţinŭ, dar nicĭ să ié mită séŭ darurĭ, şi să pue maĭ puţinŭ, să păgubéscă venitulŭ slujbeĭ; a căruia mĕsurătóre de a se pute dovedi că aŭ fostŭ dréptă şi întru adevĕrŭ, pe fieşcare séră să aducă, séŭ să trimiţă terfelogulŭ scrisuluĭ dintr'ace ḑi, cu mĕsurile fieşcecăruia vasŭ la boerulŭ tacsildariŭ şi boerulŭ tacsidarulŭ după mĕsură să aibă a socoti vedrele dela fieşcare vasŭ şi după ce le trece la catastihulŭ sĕŭ, să dé fóe iscălită la mâna scăunaşuluĭ în care să arete pe fieşcare omŭ pe anume şi cu câte vase, arĕtândŭ fieşcare rĕvaşŭ cu trăsura lor şi cu suma vedrelor, ca să fie la dênsulŭ, să caute fieşcare să vaḑă pe câtŭ are să plătescă, care fóie nimenĭ să nu fie volnicŭ a o lua dela mâna luĭ, fără de poruncă Domnieĭ mele, adecă nicĭ ispravniciĭ, nicĭ tacsildariĭ, nicĭ slujbaşiĭ, nicĭ nimenĭ.... şi apoĭ asemenea fóie ca aceea, iarăşĭ cu numele omuluĭ, cu numĕrulŭ vaselor, cu mĕsurile şi cu suma fieşcăruia vasŭ făcêndŭ, să o trămiţă la orînduitulŭ slujbaşŭ din poporulŭ sĕŭ şi slujbaşulŭ după acé fóie să facă de fieşcare vasŭ câte unŭ rĕvaşŭ, în care să arete numele omuluĭ şi câte vedre aŭ eşitŭ acelŭ vasŭ, care rĕvaşŭ datorŭ să fie acelŭ cu vinulŭ să-lŭ lipéscă cu cocă ca tandală [illegible] seă pe [illegible] şi apoĭ la plata banilor să-ĭ dé unŭ rĕvaşŭ de plată în care să arete, că aŭ plătitŭ *cutare* omŭ vinăriciulŭ ce aŭ avutŭ [illegible] vase, vedre [illegible], de vadră câte banĭ *atâţia*, carĭ facŭ talerĭ

atâția, ca să fie de sémă și să-lŭ păstreze, ca la cercătura, ce se va face, să aïbă a'șĭ da séma, ca să o cunóscă și slujbașiĭ de aŭ făcutŭ mĕsurătórea pe dreptate și fără de ficleșugŭ.

4) In tóte délurile și popórele de obște aŭ a ămbla singurĭ vinăriceriĭ domnescĭ ca să mĕsóre, să scrie și să stringă toțĭ baniĭ, adecă câte 5 banĭ de vadră cum și *pirpărulŭ* de *unulŭ* de vadră pe deplinŭ dela dajniciĭ ce plătescŭ vinăriciŭ, fără de a se amesteca ómeniĭ mônăstirescĭ și bisericescĭ cu pricinĭ de mile, orĭ la scrisŭ, séŭ la luare de banĭ, carĭ aceĭ banĭ câte 5 banĭ de vadră cu pîrpărulŭ să-ĭ trămită vinariceriĭ toțĭ deplinŭ la visteria Domnieĭ mele, cu catastihŭ, care catastihŭ să aïbă a arĕta fieșcare poporŭ, cu numele luĭ deosebitŭ și cu suma vedrelor și a banilor aceluĭ poporŭ, ce aŭ prinsŭ, iar deosebitŭ și în urmă care mônăstire, séŭ biserică va avé milă de vinăriciŭ, va arĕta Domnieĭ mele și căreia i se va cădé milă i se va da acé milă dela visteria Domnieĭ mele.

5) Pricinile și judecățile ce se vor întêmpla între podgorenĭ in popórele lor, dela acelŭ județŭ, să se caute de boeriĭ tacsildarĭ, însă ferindu-se de a globi, séŭ a jăfui pe cinevașĭ, fără numaĭ să le caute dreptățile într'adevĕrŭ; iar slujbașiĭ să nu se îndrăznéscă, fără voia și scirea tacsildaruluĭ de a face rĕvașŭ, cum și ispravniciĭ să nu se amestice la judecățile podgorenilor, dar când tacsidarulŭ și slujbașiĭ vor face năpăstuirĭ și jafurĭ, atuncĭ să fie datorĭ ispravniciĭ de a da scire Domnieĭ mele.

6) Scaunile de carne ce sunt pe la popóre, pe moșiĭ boerescĭ și mônăstirescĭ, câte dintr'acele vor fi date cu cărțile Domnieĭ mele, de a li se lua havaetŭ de stăpâniĭ moșiilor, să aibă a'șĭ lua pe deplinŭ, dar și vinăricerilor să aïbă a li se da obicĭnuita carne pentru mâncarea lor, după obiceiŭ, precumŭ s'aŭ datŭ și alte dățĭ, iar câte din scaune nu vor fi date prin cărțĭ, séŭ hrisóvele Domnieĭ mele, dela acelea totŭ havaetulŭ pe deplinŭ să le iée vinăriceriĭ și să aréte cu catastihŭ la visterie.

7) Pentru mâncarea slujbașilor și pentru hrana cailor, orĭ ce le va trebui, să cumpere cu banĭ, fără a supĕra pe cinevașĭ măcarŭ cu câtŭ de puținŭ.

8) Paralele de cramă să lipséscă, să nu se ié, fără numaĭ 2 parale să ié de nume pentru rĕvașŭ de plată ce-lŭ va da pentru plata vinăriciuluĭ, iar de revașele care sunt să se lipéscă la vase, dela acelea să nu se îndrăsnéscă a lua cevașĭ că se va pedepsi.

9) Păzitoriĭ ce vor fi orînduițĭ prin gurile văilor, ca după obiceiŭ să păzéscă a nu eși vre-o bute fără scirea și rĕvașulŭ tacsildaruluĭ, fórte să se feréscă a nu îndrăsni să lase vre-o bute, séŭ să îndresnéscă a cere să ié cevașĭ dela vre-o bute, orĭ parale, orĭ vinŭ, și boeriĭ tacsildarĭ să cerceteze adesea și dovedindŭ pe vre uniĭ că aŭ slobodĭtŭ vre o bute fără revașulŭ sĕŭ, séŭ că aŭ cerutŭ parale séŭ vinŭ, ca cu obiceiŭ pentru trecĕtóre, să-ĭ facă căḑuta certare.

Io N. P. Mavrogheni V. V. etc.

«Orênduimŭ Domnia mé pe . . . . . . la județulŭ . . . . . tacsildarŭ pentru căutatulŭ vinăriciuluĭ, carele după ce va ceti întâiŭ elŭ tóte aceste ponturĭ și povețuirĭ și le va înțelege, apoĭ să le citéscă și celor orînduițĭ prin plășĭ, cărora să le dé și câte o copie asemenea, după care să aïbă a urma, atâtŭ tacsildarulŭ câtŭ și ceĭ-l-alțĭ slujbașĭ aĭ plășilor întocmaĭ și atâtŭ dreptatea locuitorilor să o păzéscă, spre a nu li se face vre unŭ jafŭ i cheltuelĭ, cât și pentru dreptulŭ obicĭnuitŭ venitŭ și interesŭ alŭ slujbeĭ să se siléscă ca să nu se facă vre-unŭ

cusurŭ și vre-o scădere, séŭ cât de pucină pagubă, orĭ din lenevire și próstă căutarea tacsidaruluĭ și a slujbașilor, orĭ de vre-unŭ furtișagŭ și sfeterismosŭ alŭ lorŭ, căcĭ cel ce nu va căuta slujba cumŭ se cade și din prósta luĭ căutare va curge pagubă visterieĭ, acela ca unŭ nevrednicŭ se va pedepsi, se va urgisi și nu va maĭ învrednici altă dată la nicĭ o slujbă.

Asișderea și celŭ ce se va cuteza a face vre-unŭ furtișagŭ și din sfeterismosulŭ lor va curge pagubă visterieĭ, acela nu numaĭ va plăti îndoitŭ, ci încă ca un furŭ de venitulŭ dumnieĭ se va pedepsi după pravilă fórte strașnicŭ și va fi lipsitŭ de la orĭ-ce milă și cinste de la Domnia mea. Poruncimŭ și d-vóstre ispravnicilor aĭ aceluĭ judeţŭ, de vreme ce slujba se caută în credinţă, să aveţĭ a da ajutorulŭ celŭ caviinciosŭ taxildaruluĭ, ca să nu curgă vre-o pagubă și scădere slujbeĭ, căcĭ pe lângă slujbașŭ veţĭ fi și voĭ în vină și tótă paguba să sciţĭ că de la voĭ se va împlini la visteria domnească. 1786 August 15.

«Insă să aibă voïe mônastirile a 'șĭ orîndui ómenĭ la popórele mônăstirescĭ numaĭ de a scrie împreună cu vinăricériĭ, ĭarŭ la banĭ să nu se amestece, ci să urmeze cum se cuprinde la alŭ patrulea pontŭ.» (Cod. XVII f. 75).

Iétă și o carte de *slujba tutunăritului*, din 1786:

«Zemli Vlah...... carele pe anulŭ acesta 1786, aŭ cumpĕratŭ slujba tutunărituluĭ ot sud..... ca să aĭbă volnicie printr'acéstă carte a Domnieĭ mele a căuta acéstă slujbă după obiceiŭ și de la toţĭ aceĭ ce vor avea pogóne de tutunŭ să mĕsóre pogónele, dreptŭ, cu stânjenulŭ ce se dă pecetluitŭ de la visterie și pe câte pogóne va avea fieșĭ carele, să plătéscă de pogonŭ talerĭ patru vechĭ și ploconulŭ de nume banĭ optŭ-ḑecĭ și maĭ multŭ supĕrare să nu se facă, că se va pedepsi. Și slujbașiĭ ce vor ămbla cu tutunăritulŭ, pentru mâncarea lor și a cailor lor supĕrare, séŭ cheltuiala locuitorilor nicĭ într'unŭ chipŭ să nu îndrăznéscă a face, ci tóte orĭ-ce le va trebui, cu tocmélă și cu banĭ gata să plătéscă, ĭar fără de plată să nu îndrăznéscă a lua, că se va pedepsi». 1786 Iulie 9. (Cod. XVII fil. 57 v.).

Am maĭ putea aduce aci cărţile pentru dijmărit, care în 1786 s'aŭ căutat în credinţă. Acéstă dare era pe ceara produsă de stupĭ și se plătea de tótă litra banĭ 13 noĭ și ploconulŭ de nume de la cel ce avea de la ḑece litre în sus banĭ 14. Se lua ca dijmă și pentru rĕmătorĭ. Eraŭ scutiţĭ mitropolitulŭ, boeriĭ și mônăstirile, afară de vitele ce aceștĭ privilegiaţĭ le avea de negoţ. *Cercătura* stupilor se face numaĭ până la Septembrie în ḑece. (Veḑĭ cod. XVII fil. 56 și 57. Asemenea fil. 58—59).

ANEXA LA PAG. 88

Carte legată la vătavul Mihail din plaiulŭ Prahoveĭ, sud Prahova, pentru bârsaniĭ sudiţĭ.

«Sluga Domnieĭ mele Mihalachi vătajulŭ cu plaiulŭ Prahoveĭ sud Prahova, amŭ véḑutŭ Domnia mea cele ce scriĭ domnieĭ séle vel spătaruluĭ pentru bârsaniĭ sudiţĭ, cerĕndŭ povăţuire la aceste douĕ numite pricinĭ cum să se urmeze? Pentru care iată îţĭ poruncimŭ, să facĭ urmare la acestea întocmaĭ după cum îţĭ arĕtămŭ: întêiŭ, adecă pentru mălaiulŭ care este să trécă la Transilvania sudiţiĭ ce

îşĭ aŭ oile lor în munţiĭ ţĕriĭ, cu mijlocŭ de înşelăciune, pricinuindŭ că ar fi pentru cea de tóte ḑilele mâncarea ciobanilor, vrêndŭ să ducă sumă maĭ multă peste trebuinţa lor, aŭ fostŭ şi sunt poruncile domneşcĭ, ca zacherea să nu trécă nicĭ decum la alte părţĭ, după care nicĭ bărsaniĭ sudiţĭ nu sunt volnicĭ înlăuntru a duce, fără numaĭ la stânile lor, aicĭ, în pămêntulŭ ţĕriĭ, să aĭbă a aduce mâncarea ciobanilor. Iar când veĭ vedé că se împotrivesce la acésta, să aĭbĭ a te întâlni cu cela ce este aci la Prahova rînduitŭ purtătorŭ de grijă asupra sudiţilor, ca să-ĭ înfrâneze şi să-ĭ supue a nu face urmărĭ împotriva poruncilor domnescĭ şi de nu se va părăsi nicĭ de acésta, să însciinţezĭ Domnieĭ mele. Alŭ II-lea pentru uniĭ din sudiţĭ, carĭ scriŭ, că aŭ munţĭ aĭ lor clironomie vechiă din pămêntulŭ ţĕreĭ, în carĭ ţinŭ oile în păşune, şi câtŭ caşŭ facŭ nu-lŭ daŭ la neguţitoriĭ pămênteni şi să-şĭ ié preţulŭ, ce 'lŭ facŭ brânză în burduşe pentru trebuinţa lor, aŭ fostŭ poruncĭ date, ca orĭ câtŭ caşŭ va eşi dela tóte vitele ce se pascŭ în munţĭ, să aĭbă a-lŭ duce la neguţătoriĭ ce vor avé căşăriĭ, la munţĭ, dela carĭ vor lua plata ce se cuvine, după preţulŭ celŭ hotărîtŭ, iar pentru trebuinţa caselor lor, să nu fie volnicĭ a face brânză, câtă vreme va fi căşăriile pe munţĭ, ci tocmaĭ după ce îşĭ va strica căşăriile, spre sfârşitulŭ luĭ August, când vor fi să pogóre şi eĭ cu vitele în pólele munţilor, atuncĭ, după vechiulŭ obiceiŭ, să aĭbă voie a face brânză, din care iarăşĭ numaĭ câtŭ le va fi de trebuinţă mâncăreĭ pentru casele lor, să fie slobodĭ a trece, iar de le va prisosi maĭ multŭ, aice în ţéră să o vênḑă la neguţitorĭ, cu preţulŭ celŭ hotărîtŭ, de vreme ce totŭ aşia s'a urmatŭ şi obiceiulŭ, ca la sfârşitulŭ luĭ Augustŭ, după ridicarea căşăriilor, să se facă brânză pentru casele lor, ci dar, pentru brânză ast-felŭ să urmeze, întocmaĭ după acéstă povĕţuitóre poruncă ce'ţĭ dămŭ şi împotrivă să nu făgăduiescĭ a face vre o mişcare şi pornire maĭ multŭ. Iar pentru ceea ce scriĭ, că uniĭ sudiţĭ aŭ munţĭ aĭ lor clironomie vechiă, Domnia nu scie a avé sudiţiĭ munţĭ în pămêntulŭ ţĕreĭ, nicĭ la visterie, séŭ la logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele nu sunt cunoscuţĭ. Ci iată îţĭ poruncimŭ, să cercetezĭ: cine sunt aceĭ sudiţĭ anume? unde se află cu locuinţa? In ce locŭ li sunt munţiĭ? De când aŭ munţiĭ? şi în ce chipŭ îĭ ţinŭ cu stăpânirea: desevêrşitŭ? séŭ venitulŭ lor ilŭ cumpĕră cu banĭ dela stăpânulŭ munţilor şi-ĭ ţinŭ de multă vreme: tóte aceste pe largŭ să însciinţezĭ.» 1786, Iunie, 6. (Cod. XVII, fila 24 verso).

17 cărţĭ către arhimandriţĭ, egumenĭ, epitropĭ, i către toţĭ locuitoriĭ de obşte, cu povеţuirĭ.

«Zemli Vlahiscoe . . . . Cuvioşilor arhimandriţĭ, egumenĭ, epitropĭ după la S-tele mônastirĭ i molitfelor vóstre protopopilor, preoţĭ şi diaconilor, d-tre boerilor şi boerinaşilorŭ i breslaşilor, şi neguţitorilor i vouă părcălabilor, sândiilor şi tuturor locuitorilor ţĕranĭ duprin tóte satele şi oraşele, din tótă ţéra Domnieĭ mele, măcar că şi în trecutele ḑile, prin domnescile nóstre cărţĭ ce v'am trămisŭ heritisindu-vĕ de S-ta Inviere a Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mîntuitoruluĭ Nostru Is. Hs., atîtŭ la partea bisericéscă, cât şi la toţĭ ceĭ-l-alţĭ supuşĭ aĭ noştri ce ni ĭ-a încredinţatŭ Dumneḑeŭ sub a nóstră oblăduire, parte mirenéscă, trămiţându-le Domnescile nóstre blagosloveniĭ şi rugândŭ pe Milostivulŭ D-ḑeŭ ca să ajungeţĭ fieş carele cu bucurie şi îndestulaţĭ a petrece ḑilele S-teĭ Invierĭ şi la anulŭ şi la mulţĭ anĭ, amŭ scrisŭ şi alte cuviincióse învĕţăturĭ şi poruncĭ, ce sunt de folosulŭ caselor vóstre şi alŭ sufletuluĭ vostru, dar étă că osebitŭ şi acumŭ, după dragostea ce avemŭ, asupra tuturor supuşilor noştri şi pentru neadormita grijă ce avemŭ pentru dînşiĭ, nu lipsimŭ a trămite şi într'adinsŭ pe credinciosulŭ boe-

[illegible] Domnia mea [illegible] aceste nu le veţĭ urma. Să sciţĭ [illegible] ce arătaţĭ, *căci creştin fără* [illegible] *Agiei* [illegible] toţĭ ceĭ-l-alţĭ deobşte [illegible] porunci ce avemŭ date, să vĕ feriţĭ de [illegible] dreptă şi să păzaţĭ S-ta biserică, să fiţĭ curaţĭ, [illegible] cele bune şi de folosŭ şi ca să fie ro- [illegible] pe maĭ mariĭ voştri, să-ĭ ascultaţĭ *la* [illegible] pre celu maĭ mare şi *să nu se împotri-* [illegible] *drepte* [illegible] pentru odihna şi buna petrecere a vóstră [illegible] *la noi cea maĭ d'ântéiŭ purtare de grijă,* [illegible] *de Dumnedeu, ca pentru unŭ norodŭ ce Nĭ s'a* [illegible] oblăduire. Pentru care nu lipsimŭ cu [illegible] precum veţĭ fi cunoscutŭ, *ca să petreceţĭ în dilele Nóstre* [illegible] *nedreptăţĭ, sufiri şi necazurĭ, neîngăduindŭ* [illegible] *împotriva poruncilor Dom-* [illegible] ce ne vomŭ trudi a av- [illegible] pentru cisla dăjdiilor visteriei şi să fiţĭ bine [illegible] nu veţĭ fi *încărcaţĭ, seŭ supĕraţĭ* [illegible] în dilele Nóstre, ci încă [illegible] Domnia mea, cu mijlocŭ de a simţi şi a [illegible]

de lenevire, ca să aveţĭ şi hrana caselor vóstre cé de peste anŭ şi ca să vĕ şi prisoséscă de a vinde pentru folosulŭ şi interesulŭ câştiguluĭ vostru. Şi de aveţĭ vre un pĕsŭ şi nedreptate, să sciţĭ *că uşa Divanuluĭ Domnieĭ mele este pururea deschisă şi primimŭ pe fieşcare fără de supĕrare, orĭ când şi în verĭ-ce vreme să năzuiţĭ cu îndrăsnélă* şi veţĭ afla tótă îndreptarea dela Domnia Nóstră, după cum orînduitulŭ boerŭ are porunca Domnieĭ mele dată, ca orĭ-ce nedreptăţĭ şi supĕrărĭ *fără de cale, împotriva voinţeĭ Domnieĭ mele va vedé că aŭ locuitorii de către cinevaşĭ,* să le aréte Domnieĭ mele. Iată amŭ poruncitŭ şi numituluĭ boerŭ, ce l'amŭ orînduitŭ pentru acésta, ca să nu vĕ facă vre-unŭ felŭ de cheltuială, séŭ cerere, orĭ cu ce felŭ de nume, pentru ostenéla sa, ci să fiţĭ bine apĕraţĭ. Acésta poruncimŭ Domnia mea şi nu lipsiţĭ, după datorie, a face tot-déuna doale şi rugăciunĭ către milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru scumpa viaţă pré puterniculuĭ împĕratŭ (a căruia stăpânire D-ḑeŭ s'o lăţéscă şi s'o facă maĭ biruitóre decât tóte altele) şi pentru bună starea şi viaţa Domnieĭ mele. Tolico pisah Gsd. 1787, April, 5. (Cod. XVII, fila 171—173).

Circulara către ispravnicĭ, polcovnicĭ i căpitanĭ de margine; cu aceeaşĭ dată (15 April 1787) le recomandă pe Politimos şi le ḑice să cetéscă şi eĭ povĕţuirile de maĭ susŭ, să le înţelégă şi să le urmeze «*fără de cusurŭ*... şi *maĭ întêiŭ vĕ poruncimŭ să vĕ feriţĭ de orĭ-ce nedreptăţĭ şi urmărĭ împotriva voinţeĭ Domnieĭ mele, a nu supĕra pre locuitorĭ şi a jăfui pe cinevaşĭ cu ceva,* ci să âmblaţĭ pintre dênşiĭ cu bună orînduială şi cu tótă dreptatea; să nu îngăduiţĭ pe nime a face lor supĕrărĭ, jafurĭ şi nedreptăţĭ..... ci să-ĭ diafendipsiţĭ..... să fiţĭ cu temere de D-ḑeŭ şi cu fapte bune sufletescĭ. Slujba vóstră să fie cu dréptă credinţă către Domnia mé, cu silinţă şi vrednicie; *pe slujitoriĭ toţĭ să-ĭ aveţĭ, voĭ polcovnicilor, i căpitanilor, la tréba domnéscă pururea gata, ómenĭ harnicĭ, cu arme bune şi cu caĭ în slujbă,* iar să nu vĕ cutezaţĭ a li le lua banĭ şi a le da drumulŭ, pentru că Domnia mé numaĭ şi numaĭ pentru acésta amŭ ridicatŭ avaeturile grele ce dedeţĭ maĭ înainte, ca să nu aveţĭ pricină de a maĭ lua banĭ dela dênşiĭ, séŭ a jăfui pre cinevaşĭ. Pe toţĭ ómeniĭ voştriĭ să-ĭ povĕţuiţĭ, să-ĭ învĕţaţĭ, să-ĭ ridicaţĭ la cele dumneḑeescĭ, a avé evlavie către cele sfinte, a fi temĕtorĭ de Dumneḑeŭ şi a petrece în orînduială creştinéscă pentru binele şi folosulŭ lor, iar să nu-ĭ lăsaţĭ în netrebniciĭ şi în fapte nelegiuite, pentru că aveţĭ şi voĭ a da sémă inaintea luĭ Dumneḑeŭ, ca nisce zabiţĭ ce vĕ aflaţĭ asupra lor şi să vĕ faceţĭ înşi-vĕ pildă cu urmărĭ de fapte bune sufletescĭ, ca să vaḑă ceĭ micĭ aĭ voştri şi să urmeze şi eĭ. Nizamulŭ ţĕriĭ şi mărginile să le păziţĭ întocmaĭ după poruncile Domnieĭ mele. Pentru hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele să vĕ siliţĭ peste tótă vremea împreună cu toţĭ ómeniĭ voştriĭ a-ĭ prinde şi a curăţi locurile, de a nu se simţi nicăerĭ; maĭ vĕrtosŭ acum în vreme de primăvéră, când obicinuescŭ de se pornescŭ la căĭ rele, să vĕ siliţĭ cu mijlocŭ de faţă şi printr'ascunsŭ, ca maĭ nainte să aflaţĭ cugetulŭ celor rĕĭ şi gătirile lor spre căĭ rele, ca să nu le daţĭ vreme de a face nicĭ începere, nicĭ urmare şi aşa să fie linişte şi odihnă despre partea hoţilor în ţéra Domnieĭ mele, ca nu numaĭ locuitoriĭ, să fie fără de grijă ci şi călĕtoriĭ..... pentru că de aceea avemŭ orînduiţĭ pretutindenea zabiţĭ, polcovnicĭ şi căpitanĭ cu ómenĭ îndestuĭ şi deosebiţĭ odobaşĭ cu neferĭ orînduiţĭ......» Vodă promite slujbaşilor banĭ să nu-ĭ scótă din slujbă şi să-ĭ miluéscă; cum, «în potrivă, când vre-unulŭ va vinovăţi să şcie că cu mórte ilŭ pedepsim....».

Circulara se termină cu porunca către ispravnicĭ şi căpitanĭ, să împedice pe

[illegible] ... în alte părți ... [illegible]
[illegible] ... și la dreptate.

[illegible] pentru Ardeleni, care [illegible] cu prea înalta poruncă.

[illegible] pentru oile ce vor paște în pământul Țĕrii [illegible] să dea să plătéscă vĕrĕrit câte dece (10) bani de oie numaĭ [illegible] după obiceiŭ, asemenea și [illegible] streinilor să le plătéscă și bărsanii și [illegible] tot cu un preț, iar nu cu deosebire, uniĭ intr'un fel și alții intr'altfel, adecă de vita mare câte bani [illegible] și de vita mică pe jumĕtate:

2) Celepiĭ să nu indrăsnéscă a lua oĭ in silă de la aceștia séŭ fără preț, în vreme ce cumpără oĭ pentru trebuința Țarigraduluĭ, nicĭ altă dată, ce se cumpere cu tocmélă și cu invoire, și cu banĭ gata: insă și numițiĭ bârsanĭ să nu se arete cu impotrivire la vinzarea oilor, în trebuința Țarigraduluĭ, ce să vindă cu prețulŭ lor și cu invoire, ca să nu se pricinuéscă lipsă nicĭ la oile Țarigraduluĭ;

3) Pentru perdea să albă să dea fie-care câte talerĭ unul și câte un mel la stăpâniĭ moșiilor, séŭ când nu vor da mel, să dea câte talerĭ doĭ, iar nu maĭ multŭ, și pentru ca să nu fie pricină, perdéua să nu fie nicĭ maĭ mare, nicĭ maĭ mică de cât de oĭ 700 și de fiesce șapte sute de oĭ să dea câte unŭ melŭ și câte unu banu la stăpâniĭ moșiilor, iar de le va fi perdéua mică, asemenea iarășĭ să se urmeze fără pricinuire;

4) Căpitaniĭ după la Menzilhanelele Țĕriĭ să nu ia de astădĭ innainte cu sila caiĭ ciobanilor, séu măcar și aĭ altora. Iar care va îndrăsni să facă acest felŭ de faptă necuviincĭosă, numaĭ de cât ispravniciĭ județuluĭ, pe aceĭ căpitanĭ să 'ĭ trimeță către D-luĭ Vel spat., ca să 'șĭ ia căduta pedépsă și să plătéscă și prețulŭ cailor;

5) Vătășeiĭ de plaiŭ să nu indrăsnéscă să ia ceva cu vre-unŭ fel de numire de la aceștĭ ciobanĭ, nicĭ la mergere, nicĭ la intórcerea lor;

6) Căpitaniĭ de margine să nu maĭ indrăsnéscă să ia banĭ, séŭ alt-ceva de la maĭ sus dișiĭ bârsanĭ, cu nicĭ unŭ felŭ de numire, că de se va îndresni cineva, iĭ va plăti indoițĭ și se va și pedepsi, de către D-luĭ Vel spatar;

7) Pentru vitele maĭ sus dișilor ungureni, ce vor intra prin bucate și prin [illegible], să se facă răpăsie după dreptate, și să plătéscă pagubа aceĭ cu [illegible] [illegible] D-lor ispravnicĭ când vor jeluí cine-va, că s'aŭ năpăstuit, să [illegible] cu vornicul și ce vor fi luată maĭ multŭ din dreptate, să [illegible] și să se pedepséscă;

8) [illegible] moșiilor să albă grijă a 'șĭ astupa gropile [illegible] [illegible] sale, ca să nu se întâmple să cadă [illegible]

[illegible]

mâncarea și hrana lor, și acésta prin sciința Vătafuluĭ de plaiŭ, pentru ca să privegheze Vătafulŭ a nu trece cu acestŭ mijlocŭ ciobaniĭ, zaherea de porumbŭ de vêndare și neguțitorie, căcĭ atuncĭ se va pedepsi și vătafulŭ:

10) Vitele lor, lâna ce vor lua-o de la dânsele să o trécă înăuntru ca un lucru al lor, fără a li se cere nimica, nicĭ cu numire de Havaiet, nicĭ cu numire de vamă, însă și ciobaniĭ să nu 'șĭ tundă oile lor la baltă, ce să le tundă după obiceiŭ lângă hotar:

11) Maĭ sus numițiĭ ciobanĭ, munțiĭ și delnițile ce le vor trebui, pentru pășunatulŭ vitelorŭ lor, să aibă a le tocmi cu stăpâniĭ acestora, din prețu cu învoiala și mulțămită, tocmindu-se după dreptate, și pentru plată și chirie, în locŭ de banĭ de vor da caș, la cașulŭ ce vor da să nu se facă vicleșugŭ la nicĭ o parte, ci să se cântăréscă cu dreptate, și d-vóstră ispravnicilor fórte să grijițĭ, ca să nu se năpăstuiască nicĭ o parte, măcar cât de puținŭ, și la vremea cântăritului să orânduițĭ omŭ alŭ d-vóstră lângă cântaragiŭ, care să vadă să nu se facă năpăstuire la nicĭ o parte;

12) Pentru brânza ce este din vechime obiceiŭ a'șĭ face pentru trebuința lor, după ce încetéză în luna luĭ August a da caș la cașărie, trecând'o în lăuntru să nu fie supărațĭ de vamă, séŭ de alte cererĭ; asișderea și peile de oĭ mórte să nu se supere, cum și lâna de la vitele lor, când vor tunde, după obiceiŭ, oile lor la hotar, trecênd'o să nu fie supĕrațĭ de vamă, iar când vor tunde oile la vale și vor da bănuială, că cu lâna lor dimpreună cumpĕră și altă lână streină, pentru neguțitorie, atuncĭ prin marafetulŭ d-luĭ aghentuluĭ, să se apuce ciobaniĭ ca să plătéscă vama, să nu se păgubéscă miria Impĕrătéscă; însă pentru aceĭ ce rĕmânŭ la câmpŭ vara, și nu la munte, și iernéză acolo, să le tundă la vale, pentru lâna acestora așia să urmeze vameșiĭ: să le céră răvaș de oierit, și vĕdêndŭ suma oilor ce aŭ plătitŭ, să cântăréscă lâna, și să ție în sémă din lâna țigaie oca una de fieșĭ ce óie, și de óie bârsană 2, iar după acéstă socotélă câtă vor avea maĭ multă, să plătéscă vama după dreptate.» Anul 1787 Februarie 30. Urméză pitaculŭ Domnescŭ de aplicare a ponturilor de sus, contrasemnatŭ de marele vist. (Cod. XVII filă 167 verso).

ANEXA LA PAG. 96 și 98.

Eată manifestulŭ Porțeĭ *după Becattini, VII pag. 71:*

«L'oggettto principale della pace stabilita nel 1774 tra la Sublime Porta, e la Corte di Russia era la quiette, e la traquillità reciproca de' sudditi. Ma la Russia ha perpetuamente fatti nascere incessanti ostacoli alla continuazione di questa pace con pretese e domande onerose, ed opposte non solo alla buona intelligenza, ma direttamente ancora a' patti, e alle convenzioni. Essa improvisamente ha invasa la Crimea la di cui indipendenza formava la base del Trattato di Kainardagì, e quantunque per mantenere la quiete, e alontanare ogni motivò di contrasto tra le due potenze fosse stato stipulato e ratificato in scritto a tenore delle capitolazioni, che ne in segreto, ne in palese si sarebbero azzardati fatti o passi di animosità da una parte, o l' altra, la Russia non ostante ha procurato, che il Kan di Teflis, o sia di Giorgia, il quale sebbene finora ricevuto avesse il nostro Diploma Imperiale d'investitura e fosse fin da più remoti tempi nostro vassallo, si sottraesse da ogni obbedienza della Sublime Porta, e in appresso ha

introdotte truppe Russe nella detta Città di Teflis e in tutta la Giorgia, e paesi annessi, intorno le quali cose essendo stato fatto sapere alla Corte di Pietroburgo, che se ne assenesse, essa lo ricusò risolutamente. Nelle convenzioni del Trattato suddetto era chiaramente, e positivamente inscrita l' extrazione del sale dalle Saline di Kilburn a favore degli abitanti di Oczakovv a' quali da lungo tempo dette Saline erano state assegnate, ma la Corte di Russia ha impedito agli abitanti di quelle frontiere di fare il trasporto di quel sale a forza di avanie e vessazioni, e quando fu significato alla Russia di adempire sopra questo articolo alle convenzioni del Tratato, similmente nego di annuire alle instanze fattele.

«La Russia per mezzo del suo Console residente in Jassi, ha sedotto il Principe Alessandro Maurocordato Hospodaro di Moldavia Vassallo del nostro Impero, ed allorchè dopo la fuga improvisa entro il dominio Russo del predetto Principe diretta tutta e macchinata dal surriferito Console, fu richiesto all' Inviato dell' Imperatrice Residente a Costantinopoli di rendere alla Sublime Porta il fuggitivo Hospodaro, come reo di tradimento e ribellione verso il Gran Signore, replicò risolutamente, che la sua Corte non lo avrebbe giammai restituito. In tal maniera il predetto Ministro ha violate, e rese inutili, e invalide le convenzioni alle quali ha in ogni occasione datta quell' interpretazione arbitraria che gli è piaciuta su questo articolo, ma sopra altri simili ancora, ed ha lasciate travedere le sue cattive intenzioni. Parimente il Gabinetto Russo nello stabilire de' Consoli in Valachia e Moldavia, non meno che nell' Isole dell' Arcipelago ed altri luoghi ancora senza averne bisogno, non ha avuto altro oggetto, che quello di danneggiare i Musulmani, e di sedurre quel maggior numero, che le fosse possibile di sudditi della Sublime Porta facendoli passare nelle proprie provincie, impiegandone alcuni nella Marina, altri in diversi posti destinati ad agire contro di Noi. Oltre di che la Russia ha preteso mischiarsi negli affari interni del nostro Impero, come se fossimo suoi dipendenti, avendo avuto il coraggio di chiederci la deposizione e il castigo particolare di certi Bassà, Giudici, Comandanti, e Ministri impiegati nelle Dogane e fino del Bassà di Aiska e di Gildir, ugualmente che de' Principi di Moldavia e Valachia da Noi investiti di que' Governi.

«A tutti è nota la condescendenza con cui la Sublime Porta ha permesso a' mercanti Russi un libero e sicuro esercizio del suo commercio in tutti gli Stati del dominio Otomano, lasciando loro la facoltà andare o partire da qualunque Piazza, o scala del nostro Impero. Sono cognite a tutto il mondo le stipulazioni concluse colla Russia, le quali portano che altrettanto potrebbero fare i negozianti sudditi della Sublime Porta negli Stati dell' Imperatrice, che ricevuta avrebbero la medesima accoglienza come è giusto, ma la suddetta Corte ad oggetto di tirare a se tutti i vantaggi del commercio, ha costretti i prefati sudditi di S. A. al pagamento di un imposizione più forte di quella, che pagano i sudditi di altre potenze, e allorchè i nostri mercanti sono nell' urgenza di esigere i loro crediti nelle città Russe, non viene loro permesso il transito per le provincie, e in tal guisa resta loro impedito il riscuotere le somme, che i loro debitori sono obbligati ad essi sborsare, talchè la maggior parte è costretta tornarsene indietro non solo senza esser pagata ma danneggiatta molto ne' propri interessi, e ve ne sono stati fino di quelli, che è voce che siansi fatti passare in Siberia, oppure uccisi o svaligiati. Allorchè inoltre i bastimenti Mercantili con bandiera del Gran Signore sonosi trovati in necessità, o per tempeste, o altro accidente, o per bisogno di provedere acqua, di approssimarsi a' porti del Dominio Russo, è stato ad essi negato l' accesso, e fatti allontanare a colpi di cannone a palla diretti contro gli

equipaggi, come accaduto a' nostri vascelli in tempo che facevano il viaggio da Condiukjak a Costantinopoli.

«Finalmente il Ministro di Russia fu il primo a sfidarci alla guerra insistendo pressa la Sublime Porta ministerialmente, che se non se gli fosse dato in scritto una renunzia espressa all' alto dominio nostro sulla Giorgia, Kartalinia ec.; il Generale Potemkin avea ordine dall' Imperatrice di avvicinarsi con un armata di 100. mila soldati alle nostre frontierre per forzarci ad accordare un tale articolo, e che l' Imperatrice stessa sarebbe venuta in persona alla testa delle sue truppe. Quindi è che in sequela di una tal notificazione, e stante l' ordine dato al Potemkin d' invadere le nostre provincie con si forte esercito, si prosegue dalla Russia a tenere la condotta medesima, che ebbe luogo per sua parte in tempo dell' ingiustissima occupazione della Crimea : quella stessa notificazione congiunta con altri passi precedenti contrari affatto alla buona amicizia ed armonia, ha svelato a noi palesemente esser tolta dal suo canto ogni sicurezza pel nostro Impero, ed ha rese certe ed innegabili i suoi perfidi disegni. E siccome la causa primaria di questi fondati timori si è l'ingiusto possesso della Crimea fraudolentemente ottenuto dalla Russia, così la Sublime Porta dichiarò al Ministro della Corte di Pietroburgo il desiderio, avrebbe avuto di consolidare la reciproca buona corrispondenza mediante un nuovo chiaro e preciso Trattato di aggiustamento, col quale si rimettesse la Crimea suddetta nello stato in cui era nel 1783·, proposizione a cui fece similmente il Ministro Russo una risposta del tutto negativa, ed altera, aggiungendo, che egli non scriverebbe mai cosa alla sua Sovrana, e che quando ancora la scrivesse non avrebbe giammai verun esito, poichè la sua corte non avrebbe in modo alcuno abbandonata la Crimea, se non dopo averla difesa collo spargimento di fiumi di sangue, e fino a tanto che le fosse restato un sol uomo, e che mai avrebbe accettati quegli articoli su quali si era espressa S. M. di non volerne sentir parola. Per tutte le accennate ragioni, e altre innumerabili pubbliche e segrette, la guerra è divenuta per i buoni Musulmani un affare di legge e di religione, ed è questo il motivo per cui si è giudicato conveniente rimettere il presente manifesto a' rispettabili nostri antichi amici sovrani in Europa, per notificar loro questa nostra giusta, e ben ponderata risoluzione di dichiarare la guerra alla Russia, risoluzione, che si sottomette ale savie reflessioni delle persone imparziali, lusingandoci, che verrà riguardata con occhio di discrezione e di equità.

Dato a Costantinopoli 24 del mese Somada (o Agosto) l' anno dell' Egita 1201., e dell' Era de' Cristiani 1787».

ANEXA LA PAG. 98

Manifestulŭ împĕrăteseĭ Ecaterineĭ după Becattini (*VII pag. 80*) este analisatŭ de ajunsŭ în textulŭ nostru şi deci, pentru înlesnire a tipăriréĭ nu-lŭ maĭ reproducemŭ.

ANEXA LA PAG. 103

Manifestulŭ luĭ Mavrogheni cătrе ţéră cu referinţă la rĕsboiulŭ dintre Turcia şi Rusia este precedatŭ de acelŭ ce însuşĭ a primitŭ dela Sultanulŭ Abdul Hamit, în acestŭ obiectŭ. Acelŭ firmanŭ-manifestŭ este adusŭ de Dionisie Fotino la tom. III, pag. 222 a traducereĭ d-luĭ G. Sion. E scurtŭ şi sună aşia:

Firmanulŭ lui Sultanŭ Abdul-Hamid către Nicolae Vodă-Mavrogheni pentru declararea resboiuluĭ cu Rusia, din anulŭ 1788 August 5.

Alesule dintre Domniĭ némuluĭ luĭ Isus, temelia celorŭ marĭ din compania luĭ Isus, astădĭ Voevodŭ alŭ Țereĭ Românescĭ Nicolae Mavrogheni, pecetluéscă-se sfârșiturile tale cu succesŭ! După ce va sosi acestŭ impĕrătescŭ semnŭ, sciutŭ să'țĭ fie, că așïa precum Rușiĭ nu s'aŭ săturatŭ de folósele și câștigurile ce aŭ dobânditŭ în articoliĭ stipulațĭ prin tratatulŭ de la Kaĭnargi, și fiindŭ-că după sfintele fetvale (capete de legĭ) trebue să se facă după comuna înțelegere espedițiune, este pregătire ca să iasă sangĭak-șerifŭ, și chiar vechilulŭ înaltŭ deplinŭ împuternicitŭ, marele consiliarŭ, cârmuitorŭ al lumeĭ, apărătorulŭ popórelor, Epitropulŭ meŭ Iusuf Pașa (a căruia strălucire D-deŭ s'o ție în mulțĭ anĭ, și să măréscă puterea și fericirea luĭ!) și toțĭ Ogeaklîiĭ, rigealurile și alte ordine ale oștirilor nóstre; și cu ajutorulŭ luĭ D-deŭ momentulŭ plecăreĭ lorŭ se va arĕta prin împărătésca mea rânduială. Așïa dară tu, carele escĭ Domnulŭ țereĭ Românescĭ, veĭ înfățișa acéstă împrejurare boerilorŭ țereĭ, ca să scie cu încredințare, toțĭ, că nu se va face nicĭ o lovire în drepturile lorŭ din partea înaltuluĭ meŭ Devletŭ și prin urmare să fie dela o l'altă toțĭ statornicĭ în centrulŭ supuneréĭ, să nu aĭbă nicĭ o grijă séŭ prepusŭ, și să se silescă a îndeplini ordinele imperiale; și fie-căruia să arĕțĭ că vor fi cu siguranță și pace sub umbra mileĭ mele împĕrătescĭ; și tu, Domnulŭ țereĭ Românescĭ, nu lipsi pe lângă aceste a te înțelege cu seraskierulŭ Ismailuluĭ, deplinŭ împuternicitŭ și înaltŭ consiliarŭ și fostulŭ Epitropŭ cârmuitorŭ, Ali-Pașa, spre a urma întocmaĭ după consiliulŭ și ordinulŭ seŭ. Prin urmare să daĭ și să primescĭ însciințărĭ despre mișcarea dușmanilor, purtându-te cu credință și lucrândŭ după ordinele ce se vor da, raportândŭ și la Inalta Pórtă acele ce merită a fi însciințate. Dreptŭ care s'a și datŭ acestŭ ordinŭ împĕrătescŭ al meŭ.

ANEXA LA PAG. 105 și 107

Eacă ce scrie însușĭ Enache Văcărescu despre pregătirile de rĕsboiŭ a luĭ Mavrogheni:

«Eŭ vĕdĕndŭ că s'aŭ începutŭ unŭ resboiŭ ca acesta, și oblăduitorŭ țĕri nóstre este Mavrogheni, m'amŭ prostitŭ de dregĕtoria ce avémŭ, pentru ca să nu fiŭ amestecatŭ în faptele maĭ susŭ numituluĭ, fiindŭ de totŭ netrebnice. Aŭ intratŭ într'o ideie ca să se facă serascherŭ, și acésta de a o catorthoși, aŭ găsitŭ mijlocŭ, ca să strîngă óste turcéscă cu léfă. Două interesurĭ socotia să aibă dintr'acesta, unulŭ cinstea, ca să se dică că cu plată dela dênsulŭ ține óste devletuluĭ, și altulŭ ca subtŭ acéstă numire să prade și să jefuiéscă țéră, de vreme ce tóte ostea care ține cu plată, nu era decâtŭ cincĭ șése miĭ de ómenĭ, și atâtŭ la devletŭ câtŭ și aicĭ areta că are 20,000 de óste, și pe acéstă analogie facea luările și jafurile. Două lucrurĭ rele aŭ pricinuitŭ devletuluĭ, unulŭ: că propoveduindŭ în tóte țéra turcéscă, că elŭ plătesce câte dice leĭ la unŭ călărețiŭ pe lună, și câte șépte la unŭ pedestrașiŭ. Turciĭ ce datoria legiĭ și fetfaoa 'ĭ suppunea ca cu cheltuiela lor să mérgă la óste, audindŭ de léfa luĭ Mavrogheni, nu merge la ordia împĕrătéscă și la serhaturĭ, cĭ alerga aicĭ: aicĭ era numaĭ numele de óste multă, iar plata era pe óste puțină: acésta ca să nu dea falie, o otcârmuia cu acestŭ mijlocŭ: primia pe câțĭ Turcĭ venia, și le orînduia tai-

nurĭ, căcĭ nu le da cu vre o plată, ci cu jafurĭ, şi urma acésta până èra aprópe să se sfirşéscă luna, şi atuncĭ pe care vrea să isgonéscă, 'ĭ tăia tainulŭ ca să fugă şi să nu aştepte vremea lefi), iar altulŭ, că cu numirea lefilorŭ, cumcă dă la 20,000 de óste din punga luĭ, şi cu tainurile ce le hrăpia dela ţéră cu jafŭ şi nu cu plată, prăpădia memlechetulŭ împeratuluĭ. In multe rindurĭ am arĕtatŭ aceste stricăciunĭ, ce le pricinuia şi la devletŭ, şi la ţéră, dar ce se ḑicŭ, şi cuĭ să ḑicŭ? Elŭ vĕḑêndŭ că vezirulŭ are rîvnă să aridice resboiŭ, după tóte dreptatea, şi ne maĭ socotindŭ cele ce se cuvine şi cele de care era trebuinţă, şi se află lipsite, facea tóte mişcările ca să grabéscă pornirea resboiuluĭ. Zahererile şi cherestelile ce se dedese intr'acestŭ anŭ din ţéră, care porúncise împĕrăţia să le plătéscă din haraciulŭ ţériĭ, elŭ le aŭ făcutŭ teberu, şi aŭ ḑisŭ că le dăruesce împĕrăţieĭ, ca cumŭ împĕrăţia cândŭ ar fi vrutŭ să le iea din ţéră fără plată nu ar fi putută, şi ca cumŭ nu ar fi fostŭ ţéra a împeratuluĭ, dar elŭ arĕta că le plătesce dândŭ şi dobàndă dintr'acestea. Insumĭ l'amŭ vĕḑutŭ, să scrie unŭ tacrirŭ la devletŭ, prin care arĕta, că Nemţi nu numaĭ n'aŭ aleanţă cu Ruşiĭ, ci ḑicea că le sunt şi vrăjmaşĭ; însuşĭ elŭ mi a arĕtatŭ tacrirulŭ acesta cândŭ 'lŭ scriea. L'am întrebatŭ, şi ce vrăjmaşie aŭ? mi a rĕspunsŭ că nu voescŭ Nemţiĭ să dea titlu de împeratrice împĕrăteseĭ Rusieĭ. Auḑiţĭ poznă de rĕspunsŭ, cititorilorŭ! Atuncĭ ne maĭ ḑicêndŭ altŭ, am rĕspunsŭ, că alianţă Nemţilorŭ cu Muscaliĭ o scie devletulŭ dela 80, şi dela tractatulŭ din 84; însuşĭ chesarulŭ prin solulŭ sĕŭ la Ţarigradŭ aŭ arĕtat-o pré-înalteĭ Porţĭ acésta; estimpŭ aŭ mersŭ chesarulŭ iareşĭ la Crimŭ, şi poţĭ să maĭ ḑicĭ că n'aŭ alianţă? La acestŭ tacrirŭ n'are să-ţĭ facă altŭ rĕspunsŭ pré-înaltulŭ devletŭ, decâtŭ să-ţĭ ia capulŭ, cu pricinuire că-ţĭ baţĭ jocŭ. — Nu sciĭ tu, mi a ḑisŭ, acesta este adevĕrulŭ. Şi adevĕratŭ, eŭ n'am sciutŭ, că de unde socoţiamŭ că voiŭ vedé rĕspunsulŭ ce am ḑisŭ, am vĕḑutŭ că-ĭ vine rĕspunsŭ cu aferimŭ şi cu slugă credinciósă.

La Ghenarie a velétuluĭ 88, aŭ ridicatŭ Nemţiĭ rĕsboiŭ asupra Porţeĭ pentru Muscalĭ, şi generaliĭ dela hotare, aŭ însciinţatŭ pe paşĭ după la hotare pentru acésta, apoĭ solulŭ aŭ arĕtatŭ la Ţarigradŭ, şi luĭ Mavrogheni aŭ venitŭ carte dela generalulŭ Sibiiuluĭ, de propoveduirea rĕsboiuluĭ; dar până a nu veni acéstă carte 'ĭ veni o caime dela Melechi-paşa ce era Vidin-valesi, prin care 'l însciinţa de rĕsboiulŭ Nemţilorŭ. La Februarie 2 era cândŭ m'aŭ chiămatŭ pe mine şi mi aŭ arĕtat'o, mergêndŭ l'am găsitŭ musĭcându-sĭ barba, şi 'mĭ ḑise: vĕḑut'aĭ, Nemţiĭ aŭ arĭdicatŭ rĕsboiu? Bine 'mĭ ḑiceaĭ tu; şi acumŭ ce să facŭ? Am ḑisŭ: nu te teme, că împĕrăţiă de te ar fi creḑutŭ, de atuncĭ te omoria, cumŭ ţ'am ḑisŭ eŭ, ci acésta o scié şi creḑĕmêntŭ nu'ţĭ aŭ datŭ; numaĭ dela Inălţimea ta, împĕrăţia nu cere slujbă ca acésta, de cele gândite, ci numaĭ slujbă de cele vĕḑute; părăsesce-te însă de acestea şi cere la devletŭ să trimită unŭ serascherŭ să păzéscă ţéră de vrăjmaşĭ şi noĭ să-lŭ hrănimŭ cu zaherele, după datorie, că aşĭa se cuvine, şi Inălţimea ta fiĭ încărcatŭ cu slujbele devletuluĭ şi cu trebile ţériĭ, iar trebile rĕsboiuluĭ să fie asupra aceluĭ serascherŭ. Nu putea să-mĭ dea ascultare, că-cĭ cu acestŭ mijlocŭ i se arĭdica mijloculŭ jafurilorŭ din mână. Aşĭa vĕḑêndŭ şi neputêndŭ să-lŭ maĭ suferŭ, şi maĭ vĕrtosŭ temêndu-mĕ, ca să nu'mĭ arunce vr'o năpaste, precumŭ a aruncatŭ la mulţĭ nevinovaţĭ ca să-ĭ jefuiéscă, şi la mulţĭ pe carĭ avea pizmă, căcĭ 'ĭ surgunia cu cartea luĭ la cetatea Giurgiuluĭ, am arĕtatŭ că eŭ nu potŭ intr'aceste vremĭ ca să şeḑŭ aicĭ în ţéră, temêndu-me de cele în potrivă, şi am cerutŭ ca să-mĭ dé voie să mergŭ la Ţarigradŭ cu casa mea, maĭ vĕrtosŭ că socia-mea era şi ţarigrădéncă. Elŭ şi pohtia să lipsescŭ de aicĭ, dar nu voia să mergŭ la Ţarigradŭ, unde 'mĭ făcu provlimă ca să mĕ

ducŭ peste Dunăre la unŭ serhatŭ de o cam dată (așia 'mĭ ḑicea), pentru ca să nu céră și alțĭ să mérgă la Țarigradŭ veḑêndu-mĕ pe mine, și-mĭ făgăduĭ că de acolo orĭ cândŭ voiŭ vre să-mĭ trimiță casa la Țarigradŭ, o va trimite cu cheltuiéla luĭ, și eŭ să viŭ lângă dênsulŭ. Eŭ ce mĕ mulțămiamŭ să lipsescŭ odată de a-lŭ maĭ vede, și să mergŭ unde mĕ voiŭ duce, am alesŭ Nicopoia, numaĭ căcĭ sciam mintea și ințelepciunea luĭ Selimŭ-aga Varnalî-zadé.

ANEXA LA PAG. 114

Este a se vede tot anexa dela pag. 105.

ANEXA LA PAG. 122

Cărțile deschise a le luĭ Mavrogheni către clerŭ din 27 Ian. 1788 sunt concepute, în primele șirurĭ ca și cele aduse de noĭ la pag. 121—122, din 25 Ianuarie 1788. Aducemŭ aci numaĭ partea finală, care se deosebesce maĭ multŭ și anume de acolo de unde în actulŭ ce amŭ reprodusŭ la pag. nóstră 122 se ḑice: «*Iar pre voĭ pre toțĭ deobște vĕ încredințămŭ*» etc; de aci cartea circulara dela 27 Ianuarie 1788 sună ast-felŭ: «Iar cuvioșia vóstră, ca parte bisericéscă ce sunteți, să căutațĭ fiesce carele după datoria ce avețĭ să nu ascultațĭ nicĭ să vê amestecațĭ la vorbe mincinóse ale nelegiuiților, ci grijindŭ numaĭ de cele sufletescĭ și de ale sufletuluĭ și de ale sfiŭtelor mônăstirĭ și chiverniselĭ, să vĕ facețĭ fiĭ bisericescĭ adevĕrațĭ și credincioșĭ către stăpânŭ, nicĭ să credețĭ la havadișurĭ mincinóse, ce vĕ va scrie orĭ vre-unulŭ din obrazele părțeĭ bisericescĭ (1) séŭ vre-unulŭ din obrazele părțeĭ mirenescĭ, pentru că Domnia Nóstră străjuimŭ ḑioa și nóptea paza cuvioșieĭ vóstre și a tuturor locuitorilor țĕreĭ Domnieĭ mele; de care avețĭ și pilde de față vĕḑute, că *maĭ înainte nicĭ ḑece ómenĭ harnicĭ nu se aflà la Domnie de pază la vreme de trebuință, iar Domnia Nóstră ținemŭ cu îndestulare atâția ostașĭ numaĭ și numaĭ pentru paza și odihna țereĭ, cheltuindŭ și vĕrsândŭ haznalele nóstre* și osebitŭ și înșine ne truimŭ și suntem gata a ne porni fără de nicĭ unŭ pregetŭ, de va fi trebuință și în scurtŭ capulŭ ne vomŭ pune și ne vom jărtvi pentru voĭ toțĭ, ca unŭ părinte, după cuvêntulŭ Evangelieĭ, ce ḑice: «*Păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ își pune pentru oĭ*» și nu vomŭ îngădui nicĭ viața vóstră, nicĭ averile vóstre a se sminti întru nimic. De aceea dar iarăși vĕ scriemŭ, să nu vĕ amăgirețĭ după rele scoposurĭ ale voitorilor de rĕŭ patrieĭ, care asemenea urmându și în cea-l-altă rezmeriță, aŭ vĕndutŭ patria lor și aŭ pricinuitŭ atâta stîngere și resvrătire țĕreĭ, carĭ s'aŭ luatŭ plata lor dela D-ḑeŭ, ci făcêndu-vĕ închinăciunile vóstre cu rugăciunĭ ferbințĭ către milostivulŭ D-ḑeŭ, să căutațĭ cele sufletescĭ, carĭ se cuvinŭ la datoria cuvioșieĭ vóstre și avemŭ nădejde, că prin ajutorulŭ Dumneḑeireĭ séle și prin multă trudă și ostenélă a Domnieĭ mele, vețĭ petrece acéstă vreme fără de nicĭ o primejdie. 1788, Ghenar, 27. (Cod. XVII, fila 256).

---

[1]) Alusiune la propaganda cleruluĭ rusescŭ în principate, în favórea politiceĭ muscălescĭ

ANEXA LA PAG. 127

Eacă manifestulŭ luĭ Iosif impĕratulŭ Austrieĭ:

«L'Europa tutta può fare testimonianza della buona fede con cui la Casa d'Austria ha per quasi mezzo secolo coltivata la pace coll' Impero Ottomanno, come pure delle sincere disposizioni, che in tutti gli incontri la medesima ha dimostrato con ufizj di buon vicino, e premure disinteressate ed instancabili sempre usate per allontanare tutto ciò, che rimuover potea la buona armonia tra le due Monarchie coll' essere ognor sollecita ad offrire le sue cure e la sua mediazione in tutte le occasioni quando con questa ha creduto di poter prevenire una qualche rottura tra la Porta e le vicine Potenze. Le di lei pacifiche intenzioni si sono di bel nuovo manifestate nell' incontro delle recenti discordie insorte tra la Corte Imperiale di Russia e la suddeta Porta Ottomanna. L'Imperatore associando il suo concorso a quello del Re di Francia suo stretto parente ed alleato, tutto ha tentato per conciliare all' amichevole ogni vertenza, e siccome le lagnanze e le proposizioni della Corte di Pietroburgo si limitavano chiaramente all' esecuzione de' suoi trattati colla Porta, ed ella dimostrava sempre le disposizioni le più favorevoli all' incamminamento di un accordo amichevole, S. M. si lusingava con tutta la compiacenza, che le sue premure unite a quelle della Corte di Versaglies, riuscirebbero ancora a prevenire la rottura e le conseguenze funeste che ne doveano ridondare.

«La condotta però della Porta non tardò granfatto a dare a conoscere la falsità di tali lusinghe, poichè ben lungi essa dal corrispondere alle intenzioni amichevoli delle Corti di Vienna e di Versaglies, rigettò i loro salutari consigli, chiuse l'orecchio alle loro rimostranze, ricusando di accordare all' Inviato Russo la dilazione necessaria per la spedizione di un corriere alla sua Corte, ed il ritorno del medesimo con nuove istruzioni: pretese quindi, che questo Ministro colla sua sottoscrizione firmasse un atto, che rivocava od annullava tanto il Trattato di commercio conchiuso da pochi mesi tra la Porta e la Russia, quanto la Transazione conchiusa nel 1784, riguardo alla Crimea, e sopra il rifiuto del predetto Inviato di prestarsi a un passo, il quale indipendentemente dall' incompetenza della pretensione, sorpassava di molto la facoltà di un ministro, la Porta non ebbe riguardo di confinarlo nella prigione delle Sette Torri, in disprezzo del diritto il più sacro delle genti, e nel tempo medesimo solennemente dichiarò la guerra alla Russia.

«Una condotta si violente porto le cose alle più critiche estremità. S. M. non avea però totalmente ancora perduta la speranza, che le ostilità già incominciate, mediante le di lui conciliatorie insinuazioni, non potessero restar sospese. Si lusingò che il Divano cedendo alle rimostranze comuni della maggior parte degli Ambasciatori, e Ministri residenti in Costantinopoli si persuaderebbe a rimettere in libertà l' Inviato di S. M. l' Imperatrice delle Russie, e darebbe a quella Sovrana una soddisfazione proporzionata ala violenza usata contro di esso ad onta del diritto delle genti, togliendo in tal guisa l' impossibilità di nuovamente intraprendere negoziazioni di conciliazione. Ma la Porta dileguò ben tostò anche questo raggio di speranza; poichè ostinata a fronte di tante istanze riunite, niente è stato valevole a trattenerla dal proseguimento delle ostilità le più animose, ponendo in tal guisa la Corte di Pietroburga nell' indispensabile necessità di pren-

[illegible] alla Porta
[illegible] Austria, e l' Impero di
[illegible] solamente per re-
[illegible] Corti da qualche loro
[illegible] rinovati più e più
[illegible] Porta ne è stata informata
[illegible] specialmente in una memo-
[illegible] delle due Corti. Non deve
[illegible] medesimo, se l' Imperatore
[illegible] pace col Sultano, e dopo
[illegible] conciliazione e di mediazione
[illegible] oggi suo malgrado sforzato dalla
[illegible] ad adempire nella loro più
[illegible] fedele verso S. M. l' Imperatrice
[illegible] avrebbe essa agito quando la
[illegible] col prender parte nella guerra
[illegible] strascinata. L'amicizia, la buona
[illegible] contratti impegni, la lealtà de' giu-
[illegible] e tutti gli altri esposti motivi auto-
[illegible] Ungheria e Boemia, a lusingarsi colla più
[illegible] Europa approveranno la sua condotta e le
[illegible] felice successo delle sue armi contro il
[illegible]

[illegible] Vienna il dì 9 Febbraro 1788. » (Becattini

[illegible] acestū manifestū:

[illegible] conchiusa la pace di Kainardgi fra la Sublime Porta'
[illegible] la dignità de' Sovrani, che sieno esattamente os-
[illegible] Trattati, e usando ogni diligenza per lo stabilimento
[illegible] tranquillità de' sudditi, per tener lungi ogni contravven-
[illegible] della buona amicizia e dell' equità, lascia il Sultano
[illegible] Corti nostre amiche il decidere se siasi giammai mancato
[illegible] si religiosamente e solennemente stabiliti. La Corte di
[illegible] vece de imitare dal canto suo la lodevole condotta della
[illegible] scambievolmente le leggi della buona corrispondenza,
[illegible] col guardarsi ed astenersi tanto in pubblico, che in pri-
[illegible] opposte da quello che esige la buona scambievole armonia.
[illegible] conclusione della pace ed [illegible] principalmente
[illegible] lato per primaria [illegible] piccola Tar-
[illegible] potenze nostre [illegible] in av-
[illegible] indipendente, [illegible] quello di
[illegible] non dovesse [illegible]
[illegible] stante essendosi [illegible] impa-
[illegible] penisola, messe [illegible]
[illegible] Russe, [illegible]
[illegible] gli abitanti. [illegible]

tarlo per loro Kan, e propose poi all' eccelsa Porta di riconoscerlo come tale, minacciando in caso diverso fierissima guerra, contravvenendo in tal guisa apertamente à preliminari della pace, e a' diritti della buona amicizia. La Sublime Porta per risparmiare l' effusione del sangue de' sudditi innocenti, e mossa da compassione verso i medesimi, ebbe la moderazione e la sofferenza di annuire a si onerosa proposizione. Oltre di ciò sotto nome di Trattato di commercio inventandosi la Russia altri articoli e punti favorevoli, sebbene contrari affatto alle convenzioni di Kainardgi, si accinse a richiedere autorevolmente a questi l' assenso e verbal sottoscrizione parola per parola, ne giovò il far comprendere al suo Ministro con prove convincenti essere i predetti articoli incompatibili alla reciproca calma, poichè esso con perseveranza non cessava mai d' insistere, dicendo non essere in suo potere l' alterare cosa alcuna, e che quando il Sultano non avesse prontamente condisceso, la di lui Sovrana avrebbe ciò imputato come un infrazione della pace. Quindi che la Porta secondando i dettami dell' innata sua generosità, si è prestata a prestarsi all' accettazione anche di questi. La Corte di Russia però non mai contenta, si rese padrona improvvisamente ad armata mano della Crimea, e inviando una forte armata depose il pria da lei protetto Sahin Gueray, e transportollo ne' suoi Stati, togliendo in tal guisa lo scettro ad una famiglia illustre, che lo avea posseduttò per più di trecenta anni, venendo con ciò sfacciatamente a infrangere i patti, poscia con un seguito di memoriali presentati al Gran Signore per mezzo del suo Ministro unitamente a quello dell' imperatore di Germania, significò formalmente al medesimo, che quando S. A. con rilasciasse autentico documento contenente l' annullazione e abolizione de' preliminari riguardanti l' independenza della Crimea suddeta si sarebbero immediatamente fata ragione colle armi. L'eccelsa Porta, che preferiva la buona armonia, e la tranquilità alla carnificina e alla discordia, contro sua voglia consegnò la domandara nuova convenzione. È però palese a tutta la terra quant' esse venisse a soffrire in tal congiuntura. Oltre il fin qui detto sono senza numero le procedure de' Russi contrarie all' amicizia e buona corrispondenza, come sarebbe il far legare a un cannone i mercanti, e sudditi dell' eccelsa Porta, che si trasferivano nella Tartaria minore, ed in Russia, facendoli morire di patimenti e di stenti, l' esigere le gabele anche oltre il valore delle merci, che ivi trasportavano, il tenere lontani dalle sue spiagge a colpi di cannone i bastimenti con bandiera Ottomauna, e molestando apertamente e in segreto i popoli soggetti al Gran Signore, o maltrattandoli o allettandoli con maniere insidiose, cose tutte opposte direttamente allo spirito, e alla lealtà de' Trattati. In vista di tante e si replicate offese l' eccelsa Porta, non ostante religiosamente osservò i doveri della amicizia e della pace, lo chè è chiaro non esser provenuto ne per evitare la guerra ne per sua debolezza o impotenza, ma solemente per amore della tranquillità, e del pubblico bene, si fatto procedere fu attribuito in vece dalla Corte di Russia alla debolezza e impotenza suddetta, maggiormente si resse ardita, e alzò le sue mire, e sperando di effettuare quanto le fosse venuto in pensiero, non paga di tutto ciò, si cattivò l' animo con segreti maneggi del Principe Eraclio Kan di Giorgia, e senza aver riguardo alle sue capitulazioni, alle ricevute investiture, e giuramenti di vassallaggio prestati al Sultano e de' patti solennemente giurati nella sopra espressa pace, ne' quali promettesi positivamente, che da nessuna delle parti contraenti si sarebbero commesse in avvenire azioni ostili ne di scambievole pregiudizio, tanto in pubblico che privato, se lo tirò dal suo partito, lo dichiarò suddito de suo Impero, e poi pretese anche di farlo riconoscere come tale dall' eccelsa Porta

chè dava
avesse
stenze pre
Firma
ato era
la media
Con tutto
ssa materia
delle
a conce
essendo
zakow
passare
alle sali
oro alc
a il tra
una ta
questo
generato
l' inco
trasmess
nendo
cessa
e alla
veglia
con di
su ques
nomi
i ed
to. D
les
gne d
suddito d
ssi ricon
ti del
assa si f
da ness
espulso
dispori
arco
tro, sa
ceder inco
la restituzione de
il Ministro Russo
el Trattato,
vigore del Tratt
atto di tanta
ardiss

fini delle due Monarchie per appianare tutte le insorte vertenze, sfidando in tal guisa la Porta a uscire in campo. La cortesia, e moderazione del Gran Signore fece viste din non avvedersi dell' affronto, ma solo prese le sue misure per informari di quanto accadeva e rilevò, che effettivamente il detto Principe si avvicinava con un grosso esercito alle frontiere, e che la Corte di Pietroburgo era sempre ferma nella detterminazione di non rilasciare il Principe di Moldavia fuggito ne' di lei Stati, ne usar veruna condescendenza alle rimostranze della Porta relativamente alle materie del sale. In tal modo, conoscendo S. A. di esser come provocato a impugnar la spada, stantechè la marcia di tante truppe non potea non considerarsi come cosa contraria à diritti della buona vicinanza, all' uso praticato dalle Corti, e alla comune sicurezza si rigorosamente ricercata da tutte le potenze, e che perciò venivano a rompersi gli obblighi della pace; si credette anch' essa autorizzata a spedir delle milizie per difesa delle sue provincie ma non essendo mai aliena dall' ascoltare pacifiche propozioni, fece venire l' Inviato Russo per saper da lui se la sua Sovrana era intenzionata o no di mantenere l' osservanza de' giurati patti, de quali se gli rimessero sotto gli occhi gli articoli; al che avendo replicato come l'avanti e quasi confermando co' suoi detti l' infrazione de' Trattati, fu secondo l'antica consuetudine praticata dall' eccelsa Porta, trattenuto nel Castello delle sette Torri, affine di diffenderlo dalla furia del popolo che fremeva in udire tante e si reiterate offese e contravvenzioni.

Tutte le Potenze amiche non possono ignorare, che sebbene la Russia sia stata la prima ad infrangere le capitolazioni, e che la Porta siasi veduta in precisa necessità di intraprendre la guerra per esimersi una volta da tante umiliazioni e insulti; non ostante, nè in segreto nè in pubblico ha recato verun motivo di disgusto e di offesa alla Casa d' Austria sua confinante ed amica fino da cinquanta anni, e di coltivare come tutto il mondo ne è testimone, la reciproca buona corrispondenza e perfetta armonia tra le due parti, malgrado, che fosse bene a portata degli stretti vincoli e della grande unione, che esistono tra la Corte di Vienna, e quella di Pietroburgo, in prova di che si è prestata sempre in ogni occasione a non poche condescendenze in suo favore, condescendenze totalmente estranee a' Trattati, e primieramente avendo essa richiesto una non indifferente porzione di terreno della Moldavia, misurata l' estensione e fati piantare i segni de' confini, indi fatte marciar gran truppe minacciando delle fiere ostilità, se l'eccelsa Porta non gliene faceva un immediata cessione. Il Sultano avendo in vista l'antica amicizia, e la quiete comune de' popoli, in vece di restar irritato dal tuono imponente della domanda, volle usare la dolcezza, e spedì deputati in quelle parti, per stipulare con documento la cessione suddetta del preddetto territorio senza alcuna ragione richiesto. Le Reggenze di Barberia non ostante, che sieno generalmente riconosciute libere e independenti da chicchessia, stipulando esse senza il concorso di alcuna potenza i loro Trattati di pace colle Corti Europee, cosa effettuata più volte coll' istessa Corte di Germania, a tempo de' precedenti Imperatori, e d'altronde nel Trattato di pace sussistente tra la Sublime Porta, e la Casa d 'Austria non ritrovandosi articole alcuno indicante l' indennizzazione e risarcimento de' danni, che inferir potessero i Corsari delle predette Reggenze a' bastimenti mercantili Imperiali, nondimeno richiesta che con un pubblico atto si rendesse responsabile, e mallevadora delle suddette Reggenze a favore de' sudditi, e bastimenti Imperiali, essa si prestò di buona voglia alla richiesta quantunqua estranea agli articoli della Capitulazione vegliante. Oltre a ciò la Corte di Vienna fece istanza per un libero commercio e navigazione nel mar Nero con tutte l' esen-

zioni e prerogative possibili, cosa diametralmente opposta a' Trattati anteriori, volendo di più un Documento autentico, diviso in otto punti essenziali, ognuno de' quali al sommo pregiudicevole all' Impero Ottomanno, sembrava non solamente indiscreto, ma ancora irremissibile, fondandosi sulla incontrovertibile ragione, che la Corte di Vienna per l' infrazione della pace di Passarovvitz nell' 1170, dell' Egira, e per non essersi fatta menzione alcuna de' medisimi nel Trattato di Belgrado, anzi totalmente obliati in tal congiuntura non fosse in diritto di richiederne l'ammissione, ciò non ostante si piegò S. A. a rilasciare anche questo documento di commercio in tutto simile all' inconveniente domanda, ed acconsentì amichevolmente al libero passaggio e navigazione de' legni con bandiera Cesarea e Toscana in tutti i mari, e fiumi dell' eccelsa Porta senza restrizione veruna, e senza assoggettarli a veruna perquisizione o visita, come è solito farsi per certi dati scali, e Porti.

Non può mai allegarsi il minimo esempio negli anni trapassati, che per parte della Corte di Vienna risedesse Console veruno, ne' due Principati di Valacchia e Moldavia, ne trovasi orma alcuna di ciò nel tenore delle Capitulazioni, e Trattati; non ostante la suddetta Corte ha preteso d' installare un suo agente nelle menzionate Provincie e la Sublime Porta ponendo in non cale i discapiti, e pregiudizzi provenienti da tante pretensioni, a solo oggetto di far sempre più fiorire la pace, e la quiete, coll' usata sofferenza si mosse ad accordare il predetto Agente, e per ciascheduna di queste materie, ognuna di tanta importanza, rilasciò atti autentici, afine di non alterare l' amista, e la buona vicinanza. E quantunque la Corte di Vienna sia stata sempre la fautrice delle richieste infzrazioni ed invasioni eseguite dalla Corte di Russia dopo la pace di Kainardgì, con favorirla e secondarla, ad onta di ciò, la Sublime Porta non ha fatto mai verun risentimento, ne lagnanza alcuna. E cosa dunque notoria, e a tutta l' Europa palese, che la Sublime Porta sempre gelosa nell' osservanza de' suoi Trattati e de sacri patti, non ha mai contravvenuto a suoi impegni, e che dopo ancora la dichiarazione di guerra alla Russia, non fece travedere veruna sinistra intenzione contro l' Imperatore de' Romani, anzi si è monstrata costante, e ferma nella lealtà, come ne assicurò l' Internunzio medesimo Barone di Herbert, al quale significò, che sperava un ugual corrispondenza di amicizia per parte del suo Sovrano; ma questo Principe messa in oblivione la costante amicizia di cinquanta anni e la puntuale e scrupulosa osservanza de' Trattati per parte dell' eccelsa Porta, la quale non può ignorarsi, che se ne' tempi critici e disastrosi per la Casa d' Austria avesse mostrata qualche piccola inclinazione contro di essa, e aperte le orecchie alle offerte e agli inviti de' di lei avversarj, non solo avrebbe ottenuto ogni suo intento, ma abrebbe di più ridotti a mal partito i di lei affari. Ciò non ostante non pretese il Divano di scostarsi in fatti mai dalla sua magnanimità e generosità di animo per prevalersi delle sciagure e debolezza de' suoi vicini. La sua retta maniera di operare non ha per altro ricevuta la dovuta gratitudine, e contracambio, mentre la Corte di Vienna niente curando la generosità ed equità della Sublime Porta, spinta dal veemente desiderio d' ingrandirsi, e dilatare a spese altrui i suoi troppo vasti dominj, presa la favorevole occasione della rottura avvenuta con la Russia, attribuendo a S. A. l' aggressione, si è unita e resa partitante ed ausiliaria della Russa Imperatrice, in conformità di che ha emanato un manifesto, ed ha ingiunto al suo Ministro di ritirarsi ne' suoi Stati, rompendo senza motivo veruno e senza alcuna offesa i sacri patti veglianti, ed annullando ogni Trattato, la Sublime Porta non facendo alcuna opposizione alla partenza

dell' Internunzio, gli ha accordata la permissione di ripatriarsi con tutti gli onori e prerogative, volendo anche in ciò secondare i moti di sua innata magnanimità, e nobiltà di pensare, quindi è che lo munì di un Firmano del Gram Signore per provvedere alla di lui siurezza e indennità acciò sano e salvo potesse approdare in Toscana, e di là restituirsi alla sua Corte, accettando similmente la raccomandazione dell' Ambasciatore di Francia per tutti i sudditi della Casa d' Austria, acciò sieno protesti ed assistiti sino al loro ingresso ne' propri confini, rimettendo tutto ciò al savio e discreto discernimento delle Potenze nostre amiche affinchè restino persuase, che l' eccelsa Porta, non ha mai offeso l'Imperatore di Germania, e che le cose sono nello stato in cui si sottopongono alle loro savie riflessioni.

Dato in Costantinopoli il giorno che corrisponde al dì 13. Marzo 1788.»

ANEXA LA PAG. 135

Carte ce s'a scrisă din partea pré Sfinţiilor Séle părinţilor Archiereĭ şi Domnilor Séle Veliţilor boerĭ către egumenulŭ şi boerii din sud Muscel

«Pré cuviόse Archimandritŭ, egumenŭ al sfinteĭ mônastirĭ Campulung şi cuvioşilor egumenĭ dela cele-l-alte mônastirĭ din sud Muscel şi D. V. cinstiţĭ boerĭ veliţĭ şi al doilea, după părintésca dragoste, moliftă şi blagoslovenie vĕ trimitemŭ, iar noĭ cu fiască evlavie şi cu frăţéscă dragoste ne închinămŭ cuvioşiilor vóstre părinţilor şi D. V. boerilor; vĕ însciinţămŭ că Măria Sa pré Inaltulŭ şi pré luminatulŭ nostru Domnŭ, după grija cu durere ce are pentru paza ţĕriĭ despre vrăjmaşiĭ pré puterniciĭ împĕrăţiĭ (a căreia stăpânire să-o întăréscă Dumnedeŭ în vecĭ nestrămutată), cu neadormiţĭ ochĭ priveghindŭ pentru ocrotirea şi străjuirea a tutulor părţilor pămĕntuluĭ nostru, iată aŭ orînduitŭ şi într'acestŭ judeţŭ boerĭ cu ostaşĭ domnescĭ întru a face paza cea cuviinciósă, carĭ ostaşĭ fiindŭ-că se cade a avea hrana şi mâncarea lor şi a cailor lor ca să nu fie lipsiţĭ, spre a putea sta la slujba şi tréba ce se orînduescŭ, nemişcaţĭ, iată că vĕ scriemŭ tutulor de obşte: fieşcare să vĕ arĕtaţĭ în adevĕrŭ şi să vĕ daţĭ de faţă zacherelele şi bucatele ce aveţĭ, fără a nu le tăinuĭ şi a le ascunde, spre a se lua după poruncă şi a se da la ostaşĭ. Pentru care cu acéstă trébă s'aŭ încărcatŭ către Măria Sa Vodă cuviosulŭ archimandritŭ câmpulungeanŭ, ca să cerceteze să afle şi verĭ unde va găsi zacherea, s'aĭbă tótă volnicia a o lua şi să dea răvaşŭ pe câtă sumă şi ce felŭ de zacherea, după care are a se plăti tótă acea zacherea dela visterie cu preţŭ bunŭ. Ci dar, după cum vi se poruncesce de Măria Sa Vodă prin deosebită carte a Măriei Séle, fiindŭ-că la acéstă vreme, după datoria legeĭ şi a credinţeĭ nóstre către pré puternica Împĕrăţie, suntemŭ datorĭ a ne arĕta cu prothimie şi cu silinţă la trebuinţele şi poruncile ce sunt, maĭ vĕrtosŭ că acésta este pentru alŭ nostru bine şi folosŭ a fi îndestulaţĭ ostaşiĭ de cele trebuinciόse ca să pótă păzi; de aceea vĕ sfătuimŭ şi vĕ îndemnămŭ fiilor, fraţilor, la acéstă trebuinţă, cu toţĭ să vĕ arĕtaţĭ gata cu inimă întinsă şi voĭ şi din sine-vĕ spre a împlini cele trebuinciόse ostaşilor, carĭ sunt orînduiţĭ aciia, şi să vĕ arĕtaţĭ în faptă supunerea şi credinţa către devletulŭ pré puterniciĭ împărăţiĭ, sub a căreia umbră amŭ trăitŭ, ne-amŭ chivernisitŭ şi ne-amŭ miluitŭ, noĭ şi părinţiĭ şi moşiĭ noştriĭ, într'atâta sumă de anĭ, stăpânindu-ne moşiile, acareturile şi ómeniĭ noştriĭ nesupĕraţĭ, pentru care aceste îndestulate milĭ şi privileghiurĭ ce amŭ avutŭ da-

[illegible]

[illegible]

[illegible] LA PAG. [illegible]

[illegible] Istoria [illegible] după cum [illegible] Mitropolia din Iași.

[illegible]

[illegible]

[illegible] amŭ fostŭ făcutŭ [illegible] doritulŭ res-

pusă prin luminata carte a strălucireĭ tale din 28 a trecuteĭ lunĭ Maĭ, bucuria de care ne-am cuprinsŭ aŭ stătutŭ cu totulŭ luminată, maĭ alesŭ într'o vreme când eram la cea maĭ de pe urmă grijă şi frică pentru apropierea turcilor şi a tătarilor ce ni se vestiră într'aceste ḑile. Decĭ am înălţatŭ mulţămitóre glasurĭ de laudă către dătătorulŭ a tóte bunătăţile D-ḑeŭ, rugându'l dintru adâncul inimeĭ, ca să adaoge slava armelor Préputerniceĭ *împărătescĭ mărirĭ* cu necontenite biruinţe asupra vrăjmaşilor. Însă măcarŭ că noĭ suntemŭ bine încredinţaţĭ atâtŭ la înaltele făgăduinţĭ a Împĕrătesceĭ mărirĭ, care prin luminatŭ manifestŭ ni se adeveréză, cât şi la a streluciriĭ Tale, prin scrisŭ, către noĭ, încredinţate arĕtărĭ pentru cea grabnică intrare a împĕrătescilor armiĭ, spre mântuirea nóstră, cu tóte aceste frica de care suntemŭ cuprinşĭ, ca pentru vr'o năvălire a turcilor şi a tătarilor, carĭ într'aceste ḑile împreună cu hanulŭ şi cu unŭ paşă aŭ intratŭ la ţinutulŭ Fălciuluĭ câtă-va sumă, ne dă îndemnare şi îndrăsnélă, că iarăşĭ să facemŭ rugăminte către strălucirea Vóstră; pentru care şi căḑêndŭ cu lacrimĭ ne rugămŭ, să faceţĭ milă cu acéstă ticălósă patrie, să grăbiţĭ câtŭ s'a putea maĭ în grabă trecerea împĕrătesciĭ armiĭ, ca să ne isbăviţĭ de primejdia porniriĭ de care suntemŭ îngroziţĭ dupre sălbătăcia *Moametanilor*; pentru care facere de bine şi milostivire, veţĭ avea dela milostivulŭ D-ḑeŭ mare şi vrednice răsplătirĭ. Pré înălţatulŭ Domnŭ generalŭ feldŭ-marşalŭ între altele ce cuprinde prin luminata carte ce ne-aŭ scrisŭ, poruncindu-ne şi pentru gătire de vite şi alte trebuinciόse spre hrana oştiĭ împĕrătescĭ, noĭ cu tótă credinciósa supunere suntemŭ gata ascultătorĭ, însă, după cum şi către înălţimea sa amŭ înscijnţatŭ, prin rĕspunsulŭ ce amŭ făcutŭ, suntemŭ fórte îngrijiţĭ, că strângêndu-se acele vite, până a nu trece armia, de va lua însciinţare hanulŭ, póte să trimită unŭ poghiazŭ de tătarĭ să le ia; decĭ dar, pentru acésta şi pentru ca să nu se primejduéscă şi ţéra despre *Moametenĭ*, ne rugămŭ ca să trécă cât maĭ în grabă măcarŭ o sumă de oştenĭ şi suntemŭ bine încredinţaţĭ, că numaĭ din însciinţarea ce vor lua turciĭ şi tătariĭ, că aŭ intratŭ în Moldova Muscaliĭ, se vor depărta, şi se va rĕsufla şi partea de josŭ a ţĕriĭ de asuprelele şi primejdiile în care aŭ fostŭ până acumŭ, bucurându-se cu toţiĭ de împlinirea făgăduelilorŭ ce se arĕtă prin împĕrătescŭ manifestŭ, care s'aŭ trimisŭ pe la tóte ţinuturile de s'aŭ vĕḑutŭ de toţĭ locuitoriĭ. Pentru căpitanŭ Dimitrache Alexandrovicĭ, pe care îl recomânduesce Strălucirea Ta, ca să se rânduéscă ispravnicŭ la ţinutulŭ Sorocăĭ, avemŭ cinste a însciinţa, că s'aŭ rânduitŭ la isprăvnicia aceluĭ ţinutŭ, ca unulŭ ce şi la slujbele Străluciriĭ vóstre s'aŭ arĕtatŭ cu osîrdie şi, prin acéstă mijlocire, şi patrieĭ séle nu maĭ puţină slujbă aŭ făcutŭ.»
1788, Iunie.

ANEXA LA PAG. 169

Carte deschisă dela Io N. P. Mavrogheni către Bârledenĭ şi Vasluenĭ

«Pré sf. arhimandriţĭ, egumenĭ, epitropĭ aĭ sfintelor mónastirĭ i mitóce, molitvelor vóstre protopopĭ, preoţĭ şi diaconĭ, pré cinstiţĭ boierĭ, pârcălabĭ şi boerilor celor-l-alţĭ fără de dregătorie, căpitanilor, vameşilor, breslaşilor, neguţitorilor, orăşenilor, vorniceilor din sate şi tutor locuitorilor ţĕranĭ din tóte satele şi din oraşul Bĕrlad şi întregulŭ judeţŭ alŭ Bârladuluĭ, sănătate.

Vĕ facemŭ cunoscutŭ vouĕ tuturor, că aflându Domnia mé despre întâmplarea din Moldova (Bogdania), adecă cumŭ aţĭ rĕmas fără domnŭ, întocmaĭ ca

torĭ suntem fiilor și fraților, după lege și după totŭ cuvêntulŭ dreptŭ a ajuta la acéstă vreme oștile impĕrătesceĭ cu cele ce vomŭ avé și să ne rĕpunemŭ și viața. Să nu vĕ amăgițĭ a cădé la niscareva cugete rele de haiulicŭ și necredință, pentru că avemŭ pildă pe ceĭ ce în trecutele vremĭ de rezmeriță s'aŭ înșelatŭ la netrebniciĭ ca acelea, că nicĭ unŭ sfârșitŭ bunŭ n'aŭ avutŭ, ci și casele lor s'aŭ pustiitŭ și aŭ adusŭ și țeriĭ robiciune, ci feriți-vĕ a nu cădé la vre-o alunecare cu neîmplinirea celor trebuinciose oștilor, orĭ cu fuga, séŭ strĕmutarea cuĭ-va, că suntemŭ cu toțiĭ in primejdie și pe lângă uniĭ vor cădé ceĭ-l-alțĭ in robiciune și vețĭ trage pĕcatulŭ inaintea luĭ Dumnedeŭ.

Iar de ne vețĭ asculta sfatulŭ care părintesce și frățesce vĕ dăm, ca niște patriotĭ ce avem durere, să scițĭ că cu truda și silința pré înălțatuluĭ nostru domnŭ și cu intâmpinarea vóstră de cele trebuinciose ostașilor, nu numaĭ vom petrece acéstă vreme fără de primejdie, și incă vom câștiga in urmă milile impărătescĭ și ale măriceĭ sale luĭ vodă, după cum am și vĕdutŭ și după cum și scițĭ că milile pré inălțatuluĭ Devletŭ ale pré puterniceĭ împărățiĭ fiindŭ din fire obicĭnuită a vedé pre supușiĭ sĕĭ pururea îndestulațĭ, tóte cele dărăpănate și stricate din vremea rezmeriței, cu puținĭ anĭ pe urmă, s'aŭ intemeiat și aŭ venit încă la maĭ bună stare. De aceea dar, vĕ pohtimŭ și vĕ rugăm, să ne dațĭ ascultare fraților, ca să facețĭ vĕdută in fapte silința și credința cea dréptă a stinților vóstre părinților și d-v fraților.» 1788 Februar. 17. (Cod. XV fil. 266 v. *Dela Mavrogheni aŭ remasă 3 condici conservate la arhiva statuluĭ, cu No. 15, 16 și 17*).

ANEXA LA PAG. 141

Nu se dă la acest locŭ, căcĭ lectorele póte a'șĭ procura cu inlesnire documentul in cestiune in Memoriulŭ meŭ, presintat Academieĭ la 18 Noembre 1888; n'am face decât a ingreuia tipărirea cursuluĭ reproducêndu-le și aicea.

ANEXA LA PAG. 145

Nu este anexă de dat, căcĭ este dată la pag. 143 actulŭ cu data 20 Noembre 1787.

ANEXA LA PAG. 150

Ni s'a fost rătăcitŭ dintre manuscrise unŭ actŭ importantŭ și anume o scrisóre a Mitropolituluĭ Moldoveĭ către generalul en șef (orĭ cum scrie «Anmeq iar nu *Ausel* cum din o regretată eróre il publică D. Erbicénu in Istoria Mitrop. Moldoveĭ, pag. 312). Reaflându acest act il dăm aicé, intocmai după cum l'am decopiat noi maĭ inainte de d. Erbicénu, la Mitropolia din Iașĭ.

Iată-lŭ :

Pre laninate General en șef al nostru intru tot nădăjduită făcĕtor de bine!

După rugămintea care prin plecata scrisóre a nóstră amŭ fostŭ făcutŭ către strălucirea ta in trecutele dile, învrednicindu-ne acum a lua doritulŭ rĕs-

punsŭ prin luminata carte a strălucireĭ tale din 28 a trecuteĭ lunĭ Maĭ, bucuria de care ne-am cuprinsŭ aŭ stătutŭ cu totulŭ luminată, maĭ alesŭ într'o vreme când eram la cea maĭ de pe urmă grijă şi frică pentru apropierea turcilor şi a tătarilor ce ni se vestiră într'aceste ḑile. Deci am înălţatŭ mulţămitóre glasurĭ de laudă către dătătorulŭ a tóte bunătăţile D-ḑeŭ, rugându'l dintru adîncul inimeĭ, ca să adaoge slava armelor Préputerniceĭ *împărătescĭ mărirĭ* cu necontenite biruinţe asupra vrăjmaşilor. Insă măcarŭ că noĭ suntemŭ bine încredinţaţĭ atâtŭ la înaltele făgăduinţĭ a Impĕrătesceĭ mărirĭ, care prin luminatŭ manifestŭ ni se adeverézá, cât şi la a strelucireĭ Tale, prin scrisŭ, către noĭ, încredinţate arĕtărĭ pentru cea grabnică intrare a împĕrătescilor armiĭ, spre mântuirea nóstră, cu tóte aceste frica de care suntemŭ cuprinşĭ, ca pentru vr'o năvălire a turcilor şi a tătarilor, carĭ într'aceste ḑile împreună cu hanulŭ şi cu unŭ paşă aŭ intratŭ la ţinutulŭ Fălciuluĭ câtă-va sumă, ne dă îndemnare şi îndrăsnélă, că iarăşĭ să facemŭ rugăminte către strălucirea Vóstră; pentru care şi căḑêndŭ cu lacrimĭ ne rugămŭ, să faceţĭ milă cu acéstă ticălósă patrie, să grăbiţĭ câtŭ s'a putea maĭ în grabă trecerea împĕrătesciĭ armiĭ, ca să ne isbăviţĭ de primejdia porniriĭ de care suntemŭ îngroziţĭ dupre sălbătăcia *Moametanilor*; pentru care facere de bine şi milostivire, veţĭ avea dela milostivulŭ D-ḑeŭ mare şi vrednice răsplătirĭ. Pré înălţatulŭ Domnŭ generalŭ feldŭ-marşalŭ între altele ce cuprinde prin luminata carte ce ne-aŭ scrisŭ, poruncindu-ne şi pentru gătire de vite şi alte trebuincióse spre hrana oştiĭ împĕrătescĭ, noĭ cu tótă credinciósa supunere suntemŭ gata ascultătorĭ, însă, după cum şi către înălţimea sa amŭ însciinţatŭ, prin rĕspunsulŭ ce amŭ făcutŭ, suntemŭ fórte îngrijiţĭ, că strângêndu-se acele vite, până a nu trece armia, de va lua însciinţare hanulŭ, póte să trimită unŭ poghiazŭ de tătarĭ să le ia; decĭ dar, pentru acésta şi pentru ca să nu se primejduéscă şi ţéra despre *Moameteni*, ne rugămŭ ca să trécă cât maĭ în grabă măcarŭ o sumă de oştenĭ şi suntemŭ bine încredinţaţĭ, că numaĭ din însciinţarea ce vor lua turciĭ şi tătariĭ, că aŭ intratŭ în Moldova Muscaliĭ, se vor depărta, şi se va rĕsufla şi partea de josŭ a ţĕriĭ de asuprelele şi primejdiile în care aŭ fostŭ până acumŭ, bucurându-se cu toţiĭ de împlinirea făgăduelilorŭ ce se arétă prin împĕrătescŭ manifestŭ, care s'aŭ trimisŭ pe la tóte ţinuturile de s'aŭ vĕḑutŭ de toţĭ locuitoriĭ. Pentru căpitanŭ Dimitrache Alexandrovicĭ, pe care îl recomânduesce Strălucirea Ta, ca să se rânduéscă ispravnicŭ la ţinutulŭ Sorocăĭ, avemŭ cinste a însciinţa, că s'aŭ orânduitŭ la isprăvnicia aceluĭ ţinutŭ, ca unulŭ ce şi la slujbele Străluciriĭ vóstre s'aŭ arĕtatŭ cu osirdie şi, prin acéstă mijlocire, şi patrieĭ séle nu maĭ puţină slujbă aŭ făcutŭ.»
1788, Iunie.

ANEXA LA PAG. 169

Carte deschisă dela Io N. P. Mavrogheni către Bârledenĭ şi Vasluenĭ

«Pré sf. arhimandriţĭ, egumenĭ, epitropĭ aĭ sfintelor mônastirĭ i mitóce, molitvelor vóstre protopopĭ, preoţĭ şi diaconĭ, pré cinstiţĭ boierĭ, pârcălabĭ şi boerilor celor-l-alţĭ fără de dregătorie, căpitanilor, vameşilor, breslaşilor, neguţitorilor, orăşenilor, vorniceilor din sate şi tutor locuitorilor ţĕranĭ din tóte satele şi din oraşul Bĕrlad şi întregulŭ judeţŭ alŭ Bârladuluĭ, sănătate.

Vĕ facemŭ cunoscutŭ vouĕ tuturor, că aflândŭ Domnia mé despre întâmplarea din Moldova (Bogdania), adecă cumŭ aţĭ rĕmas fără domnŭ, întocmaĭ ca

Boeriĭ [illegible]
" [illegible]
" [illegible]
" [illegible]
" " [illegible]
" Clucerulŭ za arie Ion [illegible]

Marțĭ sĕra.

Boeriĭ Vistiernicelŭ [illegible]
" [illegible] Teodor [illegible]
" [illegible]
" [illegible] Ion [illegible]
" [illegible] Stefan [illegible]
" Clucerulŭ za arie Al. [illegible]
" [illegible] S. [illegible]

Mercurĭ sĕra.

Boeriĭ Vistiernicelŭ Grădișteanu.
" Medelnicelŭ Ion Știrbeiŭ.
" [illegible] Stef. [illegible]
" Medelnicerulŭ Gr. Brezoianu.
" Slugerulŭ Gr, Hasan.
" Șetrarulŭ Angheli.
" Clucerulŭ za arie D. Locusteanu.

Joĭ sĕra.

Boeriĭ Vistiernicelŭ Slătineanu.
" Clucerulŭ Enache Mavrodi.
" " Drăghieĭ Oteteleșanu.
" Paharnicelŭ Constantin a luĭ Medelnicerului Mihalaki.
" Medelnicerulŭ C. Filipescu.
Slugerulŭ Scarlat Varipatis (?)
Pitarulŭ Stefan al Stolnicului Gheorghiță.

Vinerĭ sĕra.

Boeriĭ Vornicelŭ Barbu Știrbeiŭ.
Paharnicelu Mateĭ Fălcoianu.
" Clucerulu Ion Oteteleșanu.
Medelnicerulŭ Drăghieĭ Grecianu.
" Clucerulŭ Scarlat Rosetti.
" Pitarulŭ Const. ginere Stolnicului Ioniță.
" Armașulŭ Teodor Arcuda.

Sâmbătă sĕra.

Boeriĭ Logofĕtulŭ Const. Știrbeiŭ.
" Clucerulŭ Ion Cerțaiescu.

Boerul Serdarulŭ Arputis (?)
» Medelnicerulŭ Enache Rasina (?)
» » Dimitrie Inimari (?)
» Pitarulŭ D. Polizu.

Iω N. P. Mavrogheni W. etc... Poruncimŭ boerilor noştriĭ maĭ susŭ arĕtaţĭ să urmeze în acestŭ şirŭ, ca să păzéscă fie-care, în séra otărîtă, acolo unde va fi rînduitŭ. Decĭ poruncimŭ, d-tale vel postelnice, să arĕţĭ în fie-care ḑi către boerĭ, unde aŭ de a păzi în curtea Nóstră Domnéscă. 1788, luna Septembrie, 16. (Cod. XVII, pag. 325, tradus din grecesce).

ANEXA LA PAG. 190

Nizamulŭ hanurilor din Bucurescĭ.

. . . «Dămŭ Domnia mé Volnicie printr'acestŭ pitacŭ . . . . ca să aĭbă *stăpânire* pe deplinŭ în totŭ hanulŭ luĭ şi asupra tuturorŭ celor ce aŭ odăĭ în hanŭ şi locuescŭ într'însele şi pe verĭ-care dintr'aceia nu se va încrede că se va purta cu cinstea şi cu . . . . . , să aĭbă volnicia să 'lŭ scóţă din hanŭ, prin marafetulŭ d-luĭ vel aga şi pe verĭ-care se va încrede de a şedé în hanŭ *numaĭ a nu avé arme* i se dă volnicie să ia armele sub păstrarea sa, iar de nu se va supune să-lŭ isgonéscă şi pe acela din hanŭ. Dreptŭ aceea poruncimŭ d-luĭ vel agă, ca asupra acestuĭ Nizam să-ĭ daĭ totŭ felulŭ de mână de ajutorŭ numitului *(epitropŭ de mônastire avêndŭ hanŭ, orĭ hangiuluĭ)* pentru ca să pótă şi elŭ rĕspunde la Domnia mé pentru . . . . hanuluĭ, după zapisulŭ şi chezăşia ce aŭ datŭ în Divanulŭ Domnieĭ Mele. Intr'acestŭ chipŭ negreşitŭ să se urmeze. 1788, Febr. 28.»

S'aŭ luatŭ zapise şi dela Egumeniĭ mônastirilor pentru hanurile lor, nu numaĭ dela hangiĭ. (Veḑĭ Cod. XVII pag. verso a fileĭ 274).

ANEXA LA PAG. 196

Scrisórea ce a dat Divanuluĭ Senior Marcheli pentru întórcerea sa şi a celor-alţĭ supuşĭ aĭ imperiuluĭ C. Regescŭ în patria lor.

«Conformŭ firmanuluĭ emisŭ de Inalta Pórtă, în urma cerereĭ a Inălţimeĭ Séle Domnuluĭ Ungro-Vlahieĭ Iω N. P. Mavrogheni, mi s'a datŭ voie de Măria Sa să plecŭ spre Patria mé şi iată plecŭ, luândŭ cu mine pe sudiţiĭ Curţeĭ C. Regescĭ, împreună cu averea lor şi liberĭ de orĭ-ce daravere ce avéŭ pe câtŭ timpŭ stătură în ţéra Valahieĭ, afară numaĭ de ciobaniĭ cu oile lor şi de unele lucrurĭ ale lor, conformŭ listeĭ întărite cu sigiliŭ, ce mi s'a datŭ. Aceştia avêndŭ câte-va daraverĭ, atâtŭ de ale lor, câtŭ şi de ale unor connaţionalĭ, carĭ sunt absenţĭ, aŭ rĕmasŭ provizoriŭ în Valahia, şi după ce fie-care îşĭ va termina afacerea, vor pleca şi eĭ cu asemene siguranţă. Şi décă le arŭ rĕmâné vr'o daravere neisprăvită, vor lua quitanţă dela acela cu care ar avé interese . . . . şi despre întórcerea lor apoĭ décă s'ar fi găsitŭ şi alţĭ sudiţĭ, connaţionalĭ de aĭ lor, vor fi trămişĭ şi aceştia cu aceeaşĭ siguranţă ca ceĭ de maĭ susŭ.

Semnatŭ *Marcheli*, 1788, Martie 11.

Quitanţa dată din partea Divanuluĭ pentru Seniorulŭ Marcheli relativă la sudiţĭ austriacĭ carĭ aŭ rĕmasŭ aci provizoriŭ:

Din Mila luĭ D-deŭ Io N. P. Mavrogheni etc.

Acéstă quitanţă făcută de Divanŭ s'a întăritŭ şi de Noĭ.

Anulŭ 1788, luna Martie 11.

L. S.
Domnescŭ

Sudiţiĭ carĭ aŭ rĕmasŭ provizoriŭ aci.

Ióu Dimitrie Panu, Vasile Dimitriu Vladŭ, Iane Creţoiul, Ión Radul, Manole Ion Panaiot.

«Aceştĭ susŭ însemnaţĭ neguţătorĭ sudiţĭ Cesaro-Crăescĭ, aŭ rĕmasŭ aci, la Bucurescĭ, ca să termine interesele lor remase neregulate precum şi ale celor carĭ aŭ apucatŭ a pleca şi cândŭ susŭ arĕtaţiĭ vor fi terminatŭ afacerile lor, ţéra va trimite nu numaĭ pe eĭ, dar şi orĭ câţĭ-alţĭ sudiţĭ se vor afla maĭ târḑiŭ, cu aceeaşĭ siguranţă cu care aŭ trămisŭ pe toţĭ aceĭ care aŭ plecatŭ pentru Nemţia. Iar décă din întêmplare le ar remâné vre-unŭ interesŭ neterminatŭ, vor primi o dovadă din partea feţeĭ cu care ar avé interesŭ, probându'ĭ acésta, aşia că ţéra să nu fie apucată de a rĕspunde vre-odinióră vre-o pagubă orĭ lipsă, până la o lăscae. Spre tărie s'a subscrisŭ acestŭ actŭ şi s'a sigilatŭ cu sigilulŭ Domnescŭ. 1788, Martie 11, (Cod. XVII, pagina 283 verso, tradusŭ din grecesce).

ANEXA LA PAG. 205

Eată actulŭ din 1717, prin care familia Cantacuzin, încă de atuncĭ, este bine primită de Austria:

«Carolus Sextus divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ etc. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ,..... iæ, Carinthiæ, Carniolia et Wirtenbergæ, Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolis, Goritæ et Gradiscæ, Universis et singulis Regnorum provinciarumque nostrarum hareditariarum statibus eclesiasticis et secularibus, magistratibus, oppidis, subditis et communitatibus, nec non..... ricesimis, et transgresorum custodibus, præfectis, capitaneis, locumtenentibus, militiæ, tum equestri quam pedestri, Nostram Cæsaream R...... tem gratiam. Notificamus vobis hisce gratiosissime, exposuise Nobis illustrem ac magnificum, nobis et imperio fidelem Comitem...... Dudesco Cantacuzenus demississimè, quatenus non tantum ad tractanda sua negotia, sed etiam ad promovendum interesse et servitia Nostra in regnum Nostrum Hungariæ et Transylvaniam aliasque Nostras provincias hæreditarias, pro negotiorum suorum exigentia proficisci intendat, annexis humillimis precibus, ut nos ei litteras passus Nostras eo tenore clementissime expedire dignaremur, vi quarum ipsi una cum suis domesticis, et rebus ubique locorum, tum in prædicta regna et provincias cum pro-

tectione et manutentione nostra libere vie et redire liceret, tum prompto animo, et rebus necessariis commorando, aut iter faciendo per terram seu per aquam erga condignam tamen rerum oblaarum solutionem in omni occasione assisteretur, uti et a nemine turbaretur aut impediretur. Cum igitur Nos petito huic clement^{me} annuentes praebentes lit^{as} passûs in haerendo prioribus a Dilecti Domini fratris nostri Cæsarea Mate ac dilectione piisimæ memoriæ sub dato 17mo Martii 1711 et a Nobismet ipsis sub 27mo Martii 1717 emanatis litteris passus clementissime expediverimus, volentes, ut prædictus Comes Constantinus Dudesco Cantacuzenus una cum suis, non tantum in itinere, sed ubi demum eum in præfatum finem commorari contigerit, firma protectione Nostra Cæsarea fruatur et gaudeat, idcirco praesens hoc gratiosissimum mandatum Nostrum suprafati omnes quo ad omnia debite exequi noverint.

Datum in civitate Nostra Viennæ, die decimo quarta mensis Iulii anno millesimo septingentesimo decimo septimo, regnorum Nostrorum Romani sexto, Hispanicorum decimo quarto, Hungarici et Bohemici vero septimo.

(Semnat) *Carolus*

L. S. în céră tare roşie

Ad mandatum Sacræ Cæsaræ et Catholicæ Majestatis.

(Semnat) (*Nedisciƒrabil*).

ANEXE LA PAG. 216

Maĭ étă şi alte apelurĭ adresate dezertorilor din óstea austriacă:

Cărţĭ de vestire la soldaţiĭ nemţĭ ca să vie aice şi vor avé mila Măriei Séle

. . . Zemli Vlah . . . Fiindŭ-că ne am insciinţatŭ Domnia mé dela fugariĭ soldaţĭ nemţĭ şi alţĭ mărginaşĭ din vecinătate, ce vinŭ din lăuntru, din hotarele vrăjmaşilor, aice sub mila Domnieĭ mele, într'acéstă creştinéscă oblăduire, cum că mulţĭ dintr'aĭ lor, rîvnescŭ a se trage dela vrăjmaşĭ şi a veni cu supunere aice sub stăpânirea Domnieĭ mele, dar temêndu-se de puterea oştirilor ce avemŭ orînduite asupra hotarelor, că-ĭ vor lovi şi-ĭ vor primejdui, nu îndrăsnescŭ; pentru care nu amŭ lipsitŭ a vesti printr'acéstă domnéscă a nóstră carte, tutulor acelor ce aŭ rĕmasŭ de sineşĭ a veni aice, că Domnia mé, după firéscă iubire de ómenĭ ce avemŭ, pre câţĭ cu capete plecate, şi cu supunere vor veni spre inchinăciune, nu numaĭ iĭ primimŭ cu braţe deschise, ci încĭ şi totŭ felulŭ de mângâere le vomŭ face, chivernisindŭ cu dreptate pre ceĭ credincioşĭ şi supuşĭ la noĭ şi hărăzindŭ plată de léfă cu multă îndestulare celor ce vor sluji cu vrednicie şi cu dreptate, după cum mulţămiţĭ aŭ fostŭ şi sunt câţĭ aŭ năzuitŭ de aŭ venitŭ la Domnia mé, carĭ aŭ aflatŭ mângâere la necazulŭ lorŭ şi chivernisélă şi odihnă. Pentru care şi poruncĭ avemŭ date la tóte margenile, către d-lor serascheriĭ şi bimbaşiĭ i zabiţiĭ ostăşescĭ, ce sunt orînduiţĭ cu oştile asupra hotarelor, cum şi către vătaşĭ de plaiŭ şi către toţĭ dregătoriĭ noştri, ca să vĕ

priméscă cu blândeţe, fără de nicĭ o vĕtămare şi cu tóte ale vóstre lucrurĭ întregĭ şi cu îndestulare de cele trebuinciόse ale de mâncăreĭ vóstre, să treceţĭ cu pază bună la drumŭ, aci, la scaunulŭ Domnieĭ mele. Ci dar să fiţĭ bine încredinţaţĭ la acestea ce vĕ scriemŭ şi orĭ de ce tréptă veţĭ fi, câţĭ aveţĭ rîvna acésta să veniţĭ cu îndrăsnélă şi nu numaĭ veţĭ petrece nimicŭ (rĕŭ) ci încă veţĭ afla şi mângâere.» 1788, Sept. 17.

S'aŭ scrisŭ cărţĭ şi la vătaşiĭ plaiurilor din judeţulŭ Dâmboviţeĭ, carĭ cărţĭ s'aŭ trămisŭ cu polcovniculŭ Tănase.

Maĭ în urmă şi la vătaşiĭ plaiurilor Argeşuluĭ. (Cod. XVII fila 324 et verso).

Nu numaĭ către agenţiĭ de pe margine aĭ ţĕreĭ, s'aŭ scrisŭ în 1788 ca să îngăduéscă pe desertoriĭ nemţĭ de a intra în Valachia, ci şi direct s'aŭ trimisŭ manifeste, în Septembrie 21 şi Oct. 1 acelaş anŭ.

Eată: *carte de vestire către ceĭ din tagma ostăşéscă i locuitoriĭ din ţéra vrăjmaşuluĭ se vie aici.*

«Fiindŭ-că ne amŭ insciinţatŭ Domnia mé, cum că mulţi din tagma ostăşéscă precum şi din ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ din ţéra vrăjmaşuluĭ rîvnescŭ a se trage de sineşĭ şi a veni aici, ca să intre la slujba Domnieĭ mele şi ca să se facă raiale ale pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru, spre a locui într'acéstă creştinéscă oblăduire a ţĕreĭ românescĭ şi, temêndu-se de puterea oştirilor nóstre şi otomanicescĭ ce avemŭ orînduite asupra hotarelor pe margine că-ĭ vor lovi séŭ că nu vor fi aice primiţĭ la slujba Domnieĭ mele nu îndrăsnescŭ a veni; pentru care nu lipsimŭ Domnia mé, printr'acéstă a nóstră Domnéscă carte, a vesti tuturor acelora ce aŭ rîvna acésta, orĭ din tagma ostăşéscă, verĭ de ce tréptă vor fi, orĭ din ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ, ca să fie bine încredinţaţĭ că Domnia nóstră, după firésca iubire de ómenĭ ce avemŭ spre toţĭ câţĭ cu capete plecate şi cu supunere dréptă ar vrea a veni spre închinăciunea Domnieĭ mele, nu numaĭ primimŭ cu braţe deschise pre uniĭ ca aceia, ci încă şi totŭ felulŭ de mângâere le vomŭ face şi pre ceĭ din tagma ostăşéscă, ce vor vrea a sluji aşeḑându-se în slujba Domnieĭ mele, le vomŭ hărăzi plată cu îndestulare; dândŭ oficerilor léfă câte talerĭ cincĭ-zecĭ pe lună şi soldaţilor câte talerĭ ḑece, osebitŭ de imicliculŭ ce cu prisosŭ vor avea şi iĭ vomŭ rădica şi la alte cinste, dregătoriĭ marĭ, carĭ vor fi întreitŭ şi împătritŭ maĭ folosiţĭ din ceea ce se află acum şi ceĭ ce vor sluji bine, a aceluia slujbă şi vrednicie va avé se fie cunoscută la drépta acéstă oblăduire şi stăpânire a nóstră, iar ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ iĭ vomŭ mulţămi cu tótă odihna şi dreptatea lor dându-le şi locurĭ cu îndestulare şi bune de sălăşluire şi de hrana chiverniselilor şi vor petrece fericiţĭ sub stăpânirea devletuluĭ pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru, care din fire are îndestulare şi milostivire asupra raelelor séle şi sub creştinésca şi drépta oblăduire a Domnieĭ mele, iubindŭ pe supuşiĭ noştriĭ ceĭ credincioşĭ, ca pre nisce fiĭ; pentru care avemŭ şi porŭncĭ date către dumnélor zabiţiĭ ostăşescĭ, ce sunt orânduiţĭ cu putere de oştirĭ pe margine asupra hotarelor cum şi către zabiţiĭ şi ostaşiĭ ce aŭ intratŭ pe alocorea acolo înăuntru în pămênturile vrăjmaşilor şi către dregătoriĭ noştriĭ ca pe uniĭ ca acea, carĭ vor avé rîvnă a veni sub a Nóstră stăpânire, verĭ de ce tréptă ar fi, séŭ care vor vrea a se închina maĭ nainte până a nu întâmpina puterea oştirilor nóstre, nu numaĭ să nu-ĭ lovéscă, nicĭ să-ĭ vateme întru nimicŭ, ci încă cu totŭ felulŭ de mângâiere să-ĭ priméscă cu tóte ale lor întregĭ, fără de a se clinti din averile lor nimicŭ şi cu bună siguranţă de paza lor la drumŭ şi cu îndestulare de cele trebuinciόse ale mâncăreĭ, să-ĭ trimiţă până aicea la scaunulŭ Domnieĭ mele,

unde vețĭ lua mare bucurie de mila Domnieĭ mele, şi pe fieşcare după trépta sa şi dupre orânduiala stăreĭ luĭ ĭlŭ vomŭ mulţumi şi-lŭ vomŭ odihni. Dreptŭ aceia fiţĭ bine nădăjduiţĭ la acésta ce vĕ scriemŭ Domnia mé şi după cum aŭ urmatŭ şi alţiĭ de aĭ voştriĭ de aŭ venitŭ şi s'aŭ inchinatŭ la noĭ, aşia şi voĭ câţĭ aveţĭ rivna acésta, îndrăzniţĭ fără de nicĭ o temere séŭ îndoélă.

Unŭ altŭ manifestŭ aprópe identicŭ maĭ este cu data din Octombre anuluĭ 1788 la fila 331 verso, Cod. XVII.

ANEXA LA PAG. 254

Eacă din scrisorile Principeluĭ de Ligne:

Au Prince de Kaunitz, au mois de Novembre 1788

A Iassy.

«J'ai reçu bien à propos, mon Prince, l'ordre que vous m'avez donné de me plaindre de la conduite des émissaires ou commissaires russes vis-à-vis des Monténégrins. On commençait à nous blâmer, avec raison; mais il y a toujours plus de finesse d'une part que de l'autre. Les Russes, que Pierre I, à force de barbarie, a voulu civiliser, et qu'il a fait battre et tuer pendant neuf ans pour leur apprendre a vaincre, ce qu'ils savaient avant lui, ces Russes sont tout aussi malins que jamais. Cette manière de dégoûter des Autrichiens, les Albanais et tous leurs voisins, est très-dangereuse; car de grecs en grecs on s'approche de la Hongrie.

Principele de Ligne

După „*Lettres et Pensées*" publicate de de Stael Holstein. Viena 1818.

Un officier du génie, que je ne nommerai pas à V. A., chargé de sommer le bacha de Choczim, lui a dit devant sa garnison: *Méfiez-vous des Russes, ne vous rendez point à eux, et dépêchez-vous de vous rendre au prince de Cobourg; car les Russes ont dit qu'ils violeraient vos femmes et déchireraient vos entrailles.* J'ai bien juré que cela n'était pas vrai: voila le seul mensonge que je me suis permis. Car je sais que ce ne serait pas vous faire ma cour, mon Prince: votre grande politique est la vérité.

La mienne est de me livrer en enfant pèrdu, quitte à être abandonné. Par

exemple, j'ai dit au prince Potemkin, que s'il voulait marcher sur les bords de la mer Noire jusqu'au Danube, et faire marcher Romanzow à Bucharest, je réussirais à le faire hospodar de Moldavie et de Valachie. — «Je me moque bien de cela, m'a-t-il dit; je parie que je serais roi de Pologne si je le voulais ; j'ai refusé d'être duc de Courlande; je suis bien plus que tout cela». — Au moins, ai-je répondu, rendez ces deux pays (la Moldavie et la Valachie) indépendans des Turcs à la paix. Faites qu'ils soient gouvernés par leurs boyards, sous la protection des deux Empires. Il m'a dit: *Nous verrons.*

V. A. verra plus aisément que qui que ce soit, par la morale de la fable de l'alouette avec ses petits, dont elle se souvient sûrement, qu'on ne peut s'en rapporter qu'a soi, et qu'on n'a des alliés que pour être sûr de n'avoir pas tout à fait des ennemis de plus.

Mon colosse Potemkin se remuera peut-être un jour: c'est l'emblême de l'empire. Il y a des mines d'or et des Steppes dans l'un et dans l'autre; mais ce colosse-ci est mieux nourri; l'autre s'amincit en grandissant. Dieu nous conserve l'immortelle Impératrice; mais, comme elle ne le sera que dans l'histoire, je crois qu'il faudrait extrêmement ménager le Grand-duc, qui, en réformant des milions d'abus, en créera d'autres: capable de travail, changeant trop souvent d'avis et d'amis pour avoir un favori, un conseiller, ou une maîtresse; prompt, ardent, inconséqunt, il sera peut être à craindre un jour, si c'est à lui que sa mère laisse l'empire; mais je crois que si elle en a le tems ce sera plutôt au petit Grand duc Alexandre, car elle éloigne autant son fils des affaires qu'elle en rapproche son petit-fils. Elle le forme elle-même au gouvernement, tout jeune qu'il est. Son père est dans ce moment-ci tout prussien; mais il ne l'est peut être que comme Mr. le Dauphin était dévot, parce que Louis XV ne l'était pas.

Voici encore une addition à ce portrait: son esprit est faux, son coeur droit: son jugement est un coup du hasard; il est méfiant, susceptible, aimable en société, intraitable en affaires, passionné pour l'équité, mais emporté par sa fougue, qui ne lui permet pas de distinguer la vérité, faisant le frondeur, jouant le persécuté, quoique sa mère veuille qu'on lui fasse la cour, et qu'on lui facilite les moyens de s'amuser autant qu'il le veut. Malheur à ses amis, ses ennemis, ses alliés et ses sujets! D'ailleurs il est extrêmement mobile; mais pendant le peu de tems qu'il veut une chose dans son intérieur, ou qu'il aime, ou qu'il hait, c'est avec violence et entêtement. Il déteste sa nation, et m'en a dit une fois à Gatschina des choses que je ne puis répéter.

Je n'ai réussi qu'à trois choses: j'ai fait donner la flottille au prince de Nassau, qui a pris ou brûlé trente-six bâtimens, grands et petits: tué ou noyé cinq mille hommes, et pris cinq cent soixante-dix-huit pièces de canon; j'ai fait passer le Bog à un maréchal, et le Niester à l'autre.

Je puis mettre encore Choczim au rang de mes exploits politiques: puisque c'est à force de courriers que je l'ai fait attaquer; et au rang de mes exploits politiques; puisque j'ai obtenu de l'Impératrice qu'elle nous en assurât la possession, quelque paix que l'on fasse.

Je prie V. A. de me conserver toujours les bontés qui, depuis mon enfance, l'on engagée souvent à m'appeller son fils: j'aspire à ce titre par la tendresse et le respect que je lui ai voués».

Din epictola VIII della 1 Decembre 1788 «*Au camp devant Robaïaï-Mohila (Movila Răbăeĭ) ou plutôt à Iassy, ou j'ai mon quartier*».

....«Depuis mon départ d'Elisabeth-Gorod, je n'avais pas recontré une maison, ni un arbre, excepté dans les jardins du Bacha, près du retranchement d'Oczakow: j'ai embrassé là quelques arbres sous le plus grand feu de la place, tant j'ai eu de plaisir à les revoir. J'y ai même cueilli et mangé d'excellens abricots.

Une eau verte comme les cadavres de 5000 Turcs tués, brûlés, noyés par le prince de Nassau, était la seule boisson que nous eussions eue pendant cinq mois: ou bien de l'eau de la mer Noire qui n'est pas aussi salée que celle des autres mers.

Vous faites-vous une idée de mon bonheur, de trouver un fontaine charmante, sur la hauteur, avant de descendre dans Jassy? J'ai baisé l'eau avant de la boire: et je l'ai dévorée des yeux avant d'en arroser mes lèvres, qui, depuis si long-temps, n'avaient été mouillées par rien d'agréable. Je suis logé dans un de ces superbes palais que les Boyards bâtisseut dans un goût oriental, et dont plus de 150 s'èlévent au-dessus des autres édifices de la capitale de la Moldavie. Lisez-en la description dans mon *ouvrage sur les jardins*.

Des femmes charmantes, presque toutes de Constantinople, et d'anciennes familles grecques, sont assises négligemment sur leurs divans, la tête tout-à-fait en arrière, ou soutenue par un bras d'albâtre. Les hommes qui leur font des visites sont presque couchés à côté d'elles. Une jupe extrêmement légère courte et serrée, couvre légèrement leurs charmantes formes, et une gaze dessine à merveille les jolis contours de leur sein. Elles portent sur leur tête une étoffe noire, ou couleur de feu, éclatante par les diamans qui ornent cette espèce de turban, ou de bonnet. Les perles du plus beau blanc parent leur cou et leur bras; elles les entourent aussi quelquefois avec des rézeaux de gaze, garnis de sequins, ou de demi-ducats: j'en ai vu jusqu'à 3000 sur le même habit. Le reste de leur vêtement oriental est d'étoffes brodées, ou travaillées en or et en argent, et bordé de pelisses précieuses, ainsi que l'habit des Boyards, qui ne diffère de celui des Turcs que par le bonnet qu'ils mettent au-dessus de leur calotte rouge, et qui ne ressemble pas à un turban.

Les femmes des Boyards ont sans cesse à la main, ainsi que les sultanes, une espèce de chapelet de diamans, de perles, de corail, de lapis-lazuli, d'agathe, ou de bois rare, qui leur sert de maintien, comme l'éventail pour nos femmes. Elles jouent acec cela, entretiennent l'agilité de leur doigts, dont les ongles sont peints en carmin, comptent les grains, et s'en sont fait, à ce qu'on dit, un langage pour leurs amans. J'ai cru même surprendre quelques regards de maris, curieux de savoir peut-être si je ne connaissais pas déjà un peu ce joli alphabet de galanterie. Les heures d'un rendez-vous s'apprennent ainsi fort aisément. Mais comment peut-il y en avoir? Sept ou huit serviteurs des Boyards, et autant de jeunes filles qui servent leurs femmes; les uns et les autres, jeunes et d'une figure charmante, sont toujours dans les appartemens; leur costume ne diffère qu'en richesse de l'habillement des maîtres de la maison. Chacun et chacune a son département: l'un d'eux apporte, dès qu'on entre pour faire une visite, une et jusqu'à quatre pipes. L'une d'elles apporte une soucoupe, et une petite cuillère avec des confitures de rose. Un autre brûle des parfums, ou verse des essences qui embaument le sallon. L'un deux apporte une tasse de café, l'une d'elles un verre d'eau; et cela se répète chez vingt Boyards, le même

TABLA MATERIILOR

	Pagina
Prefaţa tomuluĭ III	I
Ochire retrospectivă	1
Isvóre	5
Opiniunea ţercĭ despre noulŭ Domnŭ (Mavrogheni)	15
Originea luĭ. Sosirea în Bucurescĭ. Alaiurĭ	19
Arzulŭ Divanuluĭ, mulţămindŭ pentru Domnia luĭ Mavrogheni	25
Boeriĭ Divanuluĭ luĭ Mavrogheni. Ispravnicĭ	27
Hrisovulŭ Câmpulungenilor	28
Justiţia sub Mavrogheni	33
Ţĕranulŭ sub Mavrogheni. Moşiĭ. Foişorŭ la moşĭ. Hoţiile stîrpite. Arestulŭ preventivŭ	34
Administraţiunea. Nizamulŭ spătarescŭ	38
Justiţie, Condicariĭ. Tabula	42
Religiunea sub Mavrogheni	45
Potcapulŭ. Sobe în bisericĭ. Bisericĭ mercŭ deschise	46
Dajdiĭ	49
Religiunea şi ţiganiĭ	50
Reviziunea actelor mônăstirescĭ	51
Socotéla epitropieĭ m-reĭ Colţa	51
Bresle — Industriă — Comerciŭ	53
Nartŭ general	65
Cheltuelĭ de lucsŭ oprite	66
Menzilurĭ	67
Importulŭ păcureĭ din Moldova	67
Vămile în credinţă	68
Oraşulŭ Ploescĭ liberatŭ	69
Edilitatea publică	69
Cişmele	71
Oprire de a slobodi arme în oraşŭ	73
Regule pentru slugĭ	73
Mĕsurĭ pentru ferire de incendiu	74
Regule la ămblarea cu trăsurile în oraşŭ	74

Pagina

Mavrogheni și țĕranulŭ. Claca 74
Cultura publica sub Mavrogheni 77
Musica vocală 80
Limba grécă la cancelariĭ 81
Dările sub Mavrogheni: Oeritu, Vinariciu, Tutunaritu 82
Boerie cu deasila 85
Vizite la Bucurescĭ. Pregătirĭ de resbelŭ 86
Șahim Gherai și boeriĭ muntenĭ 89
Sudițiĭ rușĭ. Oste românéscă. Paza hotarelor 90
Isbucnirea rĕsboiuluĭ. Manifestulŭ Porțeĭ și alŭ Rusieĭ 93
Oceacovŭ. Mișcare în țéra românéscă. Volney. Peysonnel 98
Proclamațiune de resbelŭ a luĭ Mavroghenĭ. Partidele vechĭ în țéră . . 103
Enachiță Văcărescu. Pregătirĭ noue de resbelŭ 105
Manifestŭ de serbătorĭ 107
Proclamațiunĭ nouĕ. Garnizóne 108
Gazeturĭ 109
Resbelulŭ și visteria. Satarale. Boeriĭ 110
Ostirea română. Reorganisarea eĭ 117
Proclamațiunĭ nouĕ 121
Planulŭ de rĕsboiŭ defensivŭ alŭ luĭ Mavrogheni. Boeriĭ chiamațĭ sub arme. Boeriĭ fugarĭ 124
Proclamațiunĭ austriace 130
Ordin de dĭ pe óste. Concentrărĭ. Câmpulungŭ 132
Nouĕ proclamărĭ. Disciplina în óste 135
Moldova. Ipsilante Voda 138
Corespondență inedită a mitropolituluĭ Moldoveĭ 141
Respunsulŭ noŭ alŭ Porțeĭ la manifestulŭ Austrieĭ. Pregătirile Rusieĭ . 152
Intrarea Austriacilor în Moldova. Ipsilante prinsŭ de Austriacĭ . . . 157
Austriaciĭ abondonă Iașiĭ. Boeriĭ chĭamă pre Rușĭ 163
Manole Roset 165
Semnătura luĭ Manole Roset 167
Mavrogheni Domnu Moldo-Vlahieĭ. Proclamațiunea luĭ la Moldovenĭ. Averile luĭ Ipsilante confiscate 168
Domnia luĭ Manole Roset 172
Moldovenĭ volintirĭ. Mavrogheni le scrie să remână credincioșĭ țĕreĭ și Porțeĭ. Căpitan Vițu. Batalia dela Vasluiŭ. Choiseul despre acésta. Manole Vodă hainŭ 176
Guvernulŭ Austriacŭ în Moldova, la Roman 183
Campania din 1789 în Moldova. Haĭnirea luĭ Manole Roset. Proclamare nouă a luĭ Mavrogheni despre haĭnulŭ Roset 185
Atanasie Comnen Ipsilante despre Manole Vodă 187
Pregătirĭ de rĕsboiŭ. Mĕsurĭ administrative. Campania la Muntenia în 1788. Pribegerea sătenilor 188
Mavrogheni protege pre Ardelenĭ 195
Planulŭ de rĕsboiŭ alŭ Austriacilor. Mavrogheni împănéză munțiĭ. Apelŭ la arme. Austriaciĭ la Jiulŭ de susŭ și Câmpulung 197
Pregătirĭ de intrare a luĭ Mavrogheni în Ardélŭ. Manifestulŭ luĭ la Ardelenĭ 200

Pagina

Mavrogheni lăudatŭ la Constantinopole. Darurile Sultanuluĭ: Baterie de tunurĭ. Facsimile după cod. XVII, unde amintesce de darulŭ bateriei de tunurĭ. Boerĭ trădătorĭ. Averile Cantacuzinilor și Jianilor etc., confiscate. Manifesturĭ Austriace către Craiovenĭ. Sătenĭ adeniţĭ de Austriacĭ. Scrisorĭ deschise dela Mavrogheni către sătenĭ. Volintirĭ 202
Incercarea Austriacilor d'a sparge centrulŭ liniei de frontŭ a luĭ Vodă. Victoriĭ noue. Recompense la vitejĭ. Bătaia la părulŭ Rufeĭ și la Curtea de Argeș. Desertoriĭ Austriacĭ 213
Bătălia la Timeș. Mavrogheni în Ardél. Turnavitu Caimacan. 216
Atacŭ silmutaneŭ în Munţĭ. Apelŭ la Văleniĭ-de-Munte. Isbânda dela Porcenĭ. Noŭ atacŭ la pasulŭ Buzeuluĭ. Impresurarea Brașovuluĭ . 219
Mersulŭ campanieĭ în Oltenia-Mare. Luarea Rușaveĭ. Senlic la Bucurescĭ 221
Mavrogheni în Ardél. Șapte sate i se supunŭ. Proclamaţiunĭ diverse . . 229
Istoriciĭ streinĭ despre bătăliile luĭ Mavroghenĭ. Bătaia dela Sinaia . . 231
Consideraţiunĭ politice. Principele de Ligne în Moldova. Suedia faţă cu Rusia. Mavrogheni despre politica externă și despre resbelulŭ Ruso-Sued 234
Noue pregătirĭ de invadiune în Ardél. Apelŭ la Hainiţĭ. Suitariulŭ trădătoriŭ. Intrigile boerescĭ 237
Campania din 1877 după colecţia Hurmuzachi și după scriitoriĭ naţionalĭ. Potemkin. Principele de Ligne despre Rușĭ. Luarea Hotinuluĭ . 241
Noile disposiţiunĭ belice ale Austrieĭ. Mavrogheni corespunde cu Choiseul pentru pace. Incetarea resboiuluĭ în timpul iernei. Bătaia la Mônăstirea Adam. Muscaliĭ la Iașĭ 251
Mavrogheni se pregătesce pentru noua campanie din 1789. Victoria la Tabaĭ. Turciĭ la Movila Robăeĭ. Erórе din partea luĭ Mavrogheni la Focșanĭ. Șuvaroff. Noulŭ planŭ de bătălie al Rușilor 253
Campania din 1789. Suvaroff își face juncţiunea cu Austriaciĭ. Bătăliĭ diverse. Bătaia de la Focșanĭ 255
Mavrogheni în munţĭ. Lucrarea ostireĭ române în munţĭ 266
Atacŭ la Bêrlad. Rĕsboiulŭ dela Rômnic. (Martinescĭ). Evenimentele din Bucurescĭ 273
Bătălia dela Porcenĭ și Vlădenĭ. Oltenia ocupată de Austriacĭ 285
Quartiere de iérnă. Belgradulŭ capitulatŭ. Succesele Rușilorŭ. Mișcărĭ politice. Apreciărĭ despre rĕsboiulŭ dela Martinescĭ. Mavroghenĭ după bătălie 287
Muntenia sub Austriacĭ. Bucurésciĭ în iérna 1789/90. Potemchin la Iașĭ. Noulŭ vizirŭ și rĕsboiulŭ. Bătălia dela Calafat. Negociărĭ de pace la Iașĭ 292
Bătălia dela Giurgiu. Reichenbach. Purtarea Austrieĭ. Ecaterina cere înfiinţarea regatuluĭ Românilor. Joculŭ politiceĭ prusescĭ. Ministrulŭ Pitt 296
Campania a 3-a din 1790. Mavrogheni la Calafat. Ordinŭ de ḑi austriacŭ după bătălie. Boeriĭ pribegĭ. E. Văcărescu în favórea nouluĭ vizirŭ. Capulŭ luĭ Mavrogheni 302
Hangerliu intrigă. Mavrogheni în faţa morţeĭ. Apreciărĭ despre acéstă ucidere 307

Pagina

Turcia față cu Rusia în campania din 1790. Resbelŭ navalŭ. Negociărĭ de pace. Prusia aliată cu Turcia. Luarea Benderuluĭ de Potemkin. Situațiune gré pentru Rușĭ. Rusia în rĕsboiŭ cu Suedia . 314
Congresulŭ dela Șistov 320
Luarea Ismailuluĭ 323
Administrațiunea țĕreĭ sub nemțĭ 325
Boeriĭ cerŭ reinfiintarea iobagieĭ 329
Edilitatea sub Coburg 405
Poștele. Ispravniciĭ de județe. Mĕsurĭ administrative. Cutia milosteniilor. 421
Rechiamarea bejănarilor. Musurĭ relative la agricultură 426
Licenciarea volentirilor. Noulŭ neamicŭ: Ciuma. La Șiștov. Muscaliĭ victorioșĭ în Besarabia și Dobrogea. Vizirulŭ strangulatŭ pentru că a ucisŭ pe Mavrogheni. Condițiunĭ de pace. Intervenirea Prusieĭ. Rescóla Șiștovenilor. Turciĭ cu Văcărescu vor să atace pre Rușĭ. Coburg face diversiune. Semnarea paceĭ dela Șiștovŭ. Analisa tratatuluĭ 429
Deșertarea Munteniei de Austriacĭ. Actulŭ de predare a țĕreĭ în mânile guvernuluĭ românescŭ 435
Rușiĭ continuă rĕsboiulŭ. Bataĭa la Măcin. Incendiĭ și tulburărĭ la Constantinopole. Intervenirea ministruluĭ englezŭ Pitt. Cererile Rusieĭ. Repnin. Negociărĭ de pace la Galațĭ cu Potemkin, apoĭ la Hușĭ și Iașĭ. Planurile luĭ Potemkin, Mórtea luĭ. Scriitoriĭ românĭ despre Potemkin. Inscripțiunea dela Golia Semnarea paceĭ de Iașĭ . . . 437
Anexe la vol. III 446
Addenda 595
Errata corrige 667

PRINCIPALELE ERORI DE ÎNDREPTAT

Pag. 28. S'a făcutŭ rĕŭ pagina acésta, tăindu-se documentulŭ din notă prin o altă notă. Cetitorulŭ va înțelege cum trebue făcută îndreptarea.

Pag. 56. Anexa promisă la nota din acéstă pagină este publicată mai departe, la pagina 60.

Să se citéscă nota a 2: «*22 Dechembre*» în locŭ de «*22 Noembre*» 1876.

Pag. 74. Corige data «*Martie 6*» prin «*Martie 16*».

Vomŭ aduce intregŭ documentulŭ citatŭ la acéstă pagină la altă ocaziune.

Pag. 77, La nota 2 în locŭ de «*130*». Corige «*fila 67*».

Pag. 81. Anexa promisă la nota 2 se va citi în *Istoria școlelor.*

Pag. 88. Ponturile ciobanilor Ardeleni se potŭ citi în Cod. 17 la fila 167 verso, din 30 Februarie 1787. Corige vorbele din nota 2: «*mai eată o poruncă*» prin: «*eată in scurtŭ o poruncă*» despre ciobani. Anexa 6 se va publica în volumulŭ următor.

Pag. 96. Corige cifra dela nota a 2-a în text și notă prin cifra 2.

Pag. 105. Șterge din rândulŭ alŭ 2-lea alŭ notei vorbele: «*în Tesaur II pag. 293*», căci e vorba de scrierea D-lui Odobescu despre Văcărescu din *Revista Română.*

Pag. 107. Anexa în chestiune din notă este aceeași din nota dela pag. 105.

Pag. 114. In nota a 4 a ne referimŭ totŭ la anexa citată la pag. 105.

Pag. 122. Adauge după vorba: «*osebită*» dela primulŭ rĕndŭ din textŭ vorbele: «*în 27 Ianuarie* 1788».

Pag. 123. Anexa de care e vorba în notă este la pag. 238.

Pag. 135. Nota 2 citesce «*Cod. XVII*» în locŭ de «*Cod. XVI*».

Pag. 145. Citesce la aliniatulŭ I-iŭ în locŭ de vorbele: «*Dămŭ în anexe și o*» vorbele «*mai este*».

Pag. 169. Aliniatulŭ I-iŭ. Citesce «*13*» în locŭ de «*17*».

Pag. 187. Nota I-a corige cifra care indică fila, din 348 în 380.

Pah. 205. Nota I-a rĕndulŭ 5 corige data 1787 în 1717 și vorba «*el*» de alăturea înlocuesce-o cu vorbele: «*familia lui*», iar la rĕndulŭ următor vorba «*lui*» înlocuesce-o cu «*lor*».

Pag. 241. Puneți punctŭ după numele *Potemkin* din rĕndulŭ alŭ 2-lea alŭ titlului,

Pag. 254. Nota I-a rĕndulŭ 2 citesce: «*pogonăritŭ*».

Pap. 290. Alŭ 6-lea rĕndŭ înainte de finele textului, citesce în locŭ de: «*sfiintele rase de prin biserici și vasele călugărilor*» vorbele: «*sfiintele vase... și rasele calugărilor*».

Pag. 328. Nota I-a citesce: «*Bălacescu*» în locŭ de vorba «*Balsam*».

Pag. 365. Corige punerea în pagină pogorândŭ josŭ nota, care taie textulŭ.

De sigur mai sunt și alte erori de îndreptatŭ; comptămŭ pe indulgența și buna voință a lectorului pentru corigerea celor mai bătĕtóre la ochi.

